Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

372. Institutiones Philosophica... Colegii Ostrogensis S.J. 1767.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

I
Nr. 372.

Ex libris Zdanowicz

VIII A 39

BIBLIOTEKA FUNDACYI HR. ZAMOYSKIEJ

INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ

Ex Antiquor. & Recentior. Philosophor. placitis
ad rationis & experientiæ ductum

CONSCRIPTÆ

atque

Usibus Scholasticis

ACCOMMODATÆ

In Publicis Scholis Ducalis Collegii Ostrog. Soc. JESU

Facili & accurata methodo

EXPLANATÆ.

Soli DEI T.O.M. Gloriæ necnon sine labe conceptæ Virginis honori. SS. Tutelarium nostrorum perenni cultui ac Veneration.

DICATÆ.

Magnæ verò spei amatoribus Sapientiæ ad calamum

TRADITÆ.

Ab el. R. Patre Benedicto Borkowski Professore

Anno Incarnatæ Sapientiæ 1761 i.e. A.D. 1761.

BIBLIOTH. SAVONIANA LEOPOLIEN.

PROŒMIUM.

Philosophiã quam DEO adjuvante explanare aggredimur. ex ipsa Vocis Græcæ notatione amorem sive studium sapientiæ significat. Philo enim amorem denotat, Sophia declarat sapientiam. Hinc Pythagoras teste Ciceronè Lib. 5. Tuscul. Quæst. a Leonte Rege interrogatus an sapiens esset, respondit se non Philosophum, id est amatorem sapientiæ, quare neque ausum dicendo Philosophi gloriosum amatorem sapientiæ excludit corde: Albertus quoq; magnus nihil se posse sine Philosophia illuminenti & Dei experimentum enuntians miraculi: Philosophia quidem nihil penitus scit, nam neq; se scit, neq; aliud a se in rerum Philosophiæ intelligi potest: Cognitio vera, certa et evidens rerum naturalium per causas vera nempe ut sit conformis rei cognitæ, secus error erit, certa ut differat ab opinione, quæ ob errandi formidinem conjuncta est evidens. ut differat a fide quæ obscurum habet adjunctum id, rerum naturalium quæ solis naturæ viribus sine ulla revelatione cognosci possunt, ut à Theologia distinguant per causas & per rationes, ex quibus intelligit, cur res sint vel esse possint. Mungitur Philosophiæ clare elucet, nempe rerum penitus scrutari earum originem, causas & propria accurate investigare ad ipsum lumen naturale, ita, ut eum nisi profectu Philosophus sit appellare, qui omnium rerum causas fuerit assecutus. Hanc in tres partes ab antiquis fuisse divisam testis est Tullius lib. 1. de Orat. in naturalem obscurissimam in disserendi subtilitatem in vitam atq; mores, seu in Philosophiam rationalem & moralem. Naturalis nomine Physica Methaphysica, mediana & Mathematica venium. Rationalis Logica, per moralis Ethica & Juris prudentia veniunt. Hæc divisio fere eadem cum divisione Aristotelis Philosophi libri 2. de Metaphys. Cap. 1. in Speculativam Practicam dividentis, Speculativa Theorethica ea dicit, cujus finis est Contemplatio, quæ in sola veritatis Contemplatione quiescit nec tendit ad opus aliquod perficiendum quæ tripartita ab eodem Authore recensetur, et Mathematica Physica & Theologia naturalis, practica vero dicta, cujus finis est proximus sive quem sibi gestit in sola objecti sui Contemplatione, sed alijs circa aliud quid ad opus operandum docet & talis Logica & Ethica. Accommodate ad hanc divisionem præsentes Institutiones Philosophicas partiemur, ac tum a Logica qua ratione à ratione initium sumemq, tum ad Methaphysicam progrediemur, ac ex reliqua Philosophiæ parte aliquod gratum temporis spatium delibabimq, Sit itaq.

INSTITUTIONŪ PHILOSOPHICARUM

PARS PRIMA.

Logicam Complectens.

Logica nñe ea venit facultas, qua in vere recte cognoscendo ordinateq explicãdo mens hña dirigit. Hãc ẽm una, ut Pclare eam Sullig explicat Cap 41 de Lãris Bratt docet rem universam tribuere in partes, latentem explicare definiendo, obscuram explanare interpretando ambigua primũ videre, deinde distinguere, postremo habere regulã, quam vera et falsa judicet, & quæ gbs positis sint, quæ non sint Sequentia. Logica vero nomen a Græco vocabulo Logos, qd latine sermonem significat, derivatũ ẽ. Logica idcirco sibi spectet vocabuli sermocinandi nõ quæ re d mente facultatem designat, qppe & ipsa cogitatio si Platoni credimq in Theæteto sermo ẽ qm mens apud se volvit circa illa qæ videtur. Ab aliis Dialectica qua si disserendi scia hac disciplina vocari soverit. Hãc Logica a nullis solet dividi in Logicam docentem & utentem. Logica docens sit ipsa præcepta dirigentia intellectũ in recte formandis definitionibus, divisionibus, Argumentationibus &c. Utens vo sit ipsæ definitiones divisiones argumentationes directæ & formatæ præceptis. Quia vo tres sint hãs mentis operationes: qnqm à Rbus Sup additq quarta operatio sci Methodus; singbs dirigendis Logica tota versat. Simplex rei præceptio, judicium, atq discursus. Sive Rõcinatio, circa hæc singulas ita versabimur, ut hmo ea qæ pertinet ad simplicem mentis præceptionẽ, expediamq; 2do De judicio disseramq Stio Ratiocinationis naãm ppia leges spectamus. Illis adjungamq quartam operationẽ seu Methodũ, tum denig in fine aliquas exercitationes Scholasticas inde erutas explanamq

CAPUT PRIMUM.

De Simplici Rerum perceptione.

SECTIO PRIMA.

Expendit quid, quotuplex sit Simplex rei perceptio.

1 Simplex rei præceptio ea mentis hmo ẽ affectio, qua rem attingimq qm de ipsa re qd quam affirmemq vel negemq, ut tãm hñem mente desipimq, nullum ei attributum p affirmaõne

per affirmaonem adjungentes v negatione abeo separantes, hocq spiritualis rei imago, verbum mentis atq Idea a Philosophis dict. Est itaq Idea imago qdam mentis, neq illa, qua res nobis ope phantasiæ imaginantur, imaginatio nam corporea & mali imago e, secq Idea Spiritualis. Illa in cerebro elaborat, & in illo tngm subjecto existit, hac in mente sola efformat ac depingit, illa res corporeas, aut etiam incorporeas sed sub corporis imagine exhibet, ut cum DEum Patrem instrar Senis venerabi depingit, hac objecta incorporea abq ullo corporea figura representat, ut cu virtutem DEUM cipimq. Prior imaginatio, posterior intellectio, simplex rei notio atq Idea, ut jam dictu e nuncupatur

Recte autem quadam affectio mentis Idea dicit, neq enim qpiam a illa distincta Entitas e, sed modq tantum qpiam mentis ipsiq p quem attingit & percipit Objectum. Neq etiam perceptionem simplicem ab Idea spirituali distinguimq nisi ratione, sicut enim sensum eg. doloris, a perceptione ejq reipsa non distinguimq, ita representatione sive Idea cum ejq perceptione eande e statuimq, ratione tamen distingui potest, quia potest considerari ut exhibet Objectu, & tunc imago e, vel ut in hac imagine sibi exhibita intellectq videt Objectu, & tunc perceptio vocat

Dividit porro Idea ratione Objecti 1mo in simplicem & compositam, simplex ea dicq qa objectu unu, aut quod nullas partes habet, representat, ut cum cipimq DEum virtutem, intellectum &c: aut illud sine partibq sine modo exhibet, ut au cognoscimq hominem ignem &c: Composita vero e sive Complexa, qua plures distinctas notiones in se continet, ut Idea hnis quatenq sub animalis nomine rationalis a nobis concipit, aut si hac Idea cum modo representet eg DEUS omnipotens.

Dividit 2do in absolutam & Relativam. Absoluta ea e qa objectu representat abq ulla relatione cum alio, ut lapis, stella. Relativa, per qm objectum ita percipit, ut ejq ope in cognitione etiam alterius veniamq, ut causa, effectq, pater, filiq &c:

Dividit 3tio in Adequatam & Inadequatam. prior e qua omnia in re contenta mentem exhibet, hacq Comprehensiva vocari solet. Cum vero ad veram Comprensionem requirat, ut non solu tota essentia rei, ver etiam id omne qd formaliter, virtualiter & eminenter earem in se continet, cognoscat, atq adeo ut omni penitq modo, quo reipsa e cognoscibilis, mens illa attingat, hic cognoscendi modq intellectu creatu superat, soliq DEO competit. Posterior aute ipsa ea, quae non totam rem, sed tantum aliqd rei menti exhibet.

Dividit 4tio in rectam & reflexam, recta e, qua objectu ase distinctu habet. Reflexa.

qa reipsam

quæ se ipsa repsentat.

7. Ratione sui dividit Idea Ima in evasivam & neutram. Evasiva est cum ita menti nostræ res quæpiam proponit, ut illam moveat ad judicium, sic præpto Sole, & ejs calore movet quivis homo ad hæc judicium, Sol est calidus. Neutra è quæ ad ejmodi judicium mentem non impellit, sic Idea solis è neutra ad hoc judicium: Sol è major terra. Dividit IIda in experimentalè & formalem. Ima è ille notitia quam mens habet de suis actibus sic dum doleo gaudeo, cogito, præpio me gaudere, dolere, &c: & notitia hæc, sensu intimi, vel etiam Conscientiæ vocat. Secunda vero è quæ dio Idea, qua mens Objectum quæpiam per distinctum actum intelligit.

9. Dividit IIIio in Imam sive notificantem, & secundam sive memorativam. Per illam Objectu cognoscimus, per hâc jam cogniti recordamur.

10. Origo harum Idearum Ime in intuitivam & abstractivâ dispersit, prior illa dicit quando res aliqua per species prius cognoscit, & tales perceptiones habemus de colore odore, item Beati de DEO. Posterior, quando res quæpiam per species alienas cognoscit, sic cognoscunt quæ sensu nostros non afficiunt, uti sunt res spirituales & insensibiles.

11. Alia celebris Idearum divisio est, in adventitias, factitias, & innatas. Adventitiæ sunt, quæ sensuum ope acquirunt seu dum Objecta sensu nostros afficiunt menti nostræ adveniunt, uti sunt apud oculis Idea coloris, ab auditu idea soni &c: Factitiæ sunt, quas ex adventitiis non ipsi proponendo, aut separando facimus, ut Idea montis aurei, utpotè ex adventitiis montis auri simul velut proposito. Innatæ, quæ a DEO ipso sunt menti nostræ impressæ. Verba hac de plenius in fine agemus. Satis nobis sit hoc postremum genus Idearum vel tantùm adumbrasse.

12. Ratione quantitatis dividit Idea in Universalem, particularem & singularem. Universalis è, quæ quidpiam multis omnino repsentat, Talis è Idea animalis. Particularis, quæ unum quidem objectu nobis exhibet, sed indeterminatè, ut Idea hominis, quædam stellæ, ubi by homo unam quidem hominum significat, qs vero ille sit, minimè exprimit. Singularis vò illa dicit, quæ unum numero certum determinatumq; subjectum menti repsentat, ut hic homo, Petrus &c:

13. Nota autem circa Ideam Universalem duo in ea distinguenda esse, Extensionem sc: Idea & extensionem. Per Extensionem Idea intelligimus ea quæ ita in illa sunt,

ut nullum plane ex eis tolli possit, qn Idea ipsa destruat. Sic animalitas, & rationalitas ptinent ad Ppositionem Idea hominis, suntq illig attributa seu ppdicata, sine quor alterutro Idea hominis cẽ negt. Sub extensione vo Idea ea omnia ptinent, qbs ipsa Ppetat vocantq subjecta, qualia sunt respectu Idea hmo Petrus, Paulus, ceteri homines. Licet vo ad omnia subjecta inferiora Scholæ vocata estendit Idea, potest tamen restringi, seu ad pauciora trahi, si illi alterius ming universalis adiiciat, sic Idea animalis, qua hominibus belluisq ptnis est, trahit ad solos homines per rationalitatem si sc: ex Idea animalis, & ex Idea rationalis una Ppetas, animalis, rationalis Ppnat Idea.

Sectio 2da.

De Quinque Ideis Universalibus.

Ideo Universales ha sunt, Genus, differentia, Species, ppriũm, & accidens, 4
quo etiam vocant ppdicabilia, qa modum exhibent, quo unumquodq attributũ de altero enuntiari potest, omne enim, quod de alio dicit, vel dicit ut ad subjecti essentia spectans, & sic dicit genus, differentia, species, vel ut extra illa existens referibile tamen, ut ppriũm, accidens. Jam Genus est attributũ Universale plurib⁹ specie differentib⁹, tale est animal, quod ita ptnet homini, equo, ut adhuc inter se specie seu essentialit differãt. Dividit genus in ppximum & remotum. Genus ppximũ est illud, quod ita enuntiat de pluribus specie differentib⁹, ut nullum aliud attributum habeat infra se, quod de illis sub generis itidem ratione dici possit. Genus remotũ illud dicit, quod aliud genus sub se ptinet. Sic cum homo & Bellua immediate sint sub genere animalis, mediate vero sub genere viventis, animal est genus ppximum, remotũ autem vivens, qa primũ nullũ subsequens ptinet genus, alter vero ptinet sub se animal, sub generis ratione de homine & bruto ppdicabile.

5. Dividit Genus 2do. in Supremum, mediũ & infimũ, Supmũ est, quod supra se nullum habet attributũ, cuivera generis ratio ppetat. Medium, quod tam supra, qm infra se habet alter genus. Infimum vero sub quo genus aliud nõ reperit, sic respectu hominis & bruti substantiæ ut censent plerig, est genus Supremum, licet alii ejusmodi genus dicant ẽ ens, sub quo substantia etiam ptinet, corpus & vivens, sunt generis media, animal vero est genus infimũ. Porro attributũ Supis dicit illud, qd universalis est, ut attributũ corporis est Supis attributo viventis,

quia sunt longe plura, qby Spectt rão corporis, quam ea sint, quæ vitã donãt. jam verò Generica rão Straht p attributũ inferiq Sive minq latè patens.

16. Differentia est id, per quod res una ab alia differt. Hinc duplex est, essentialis, & accidentalis. Essentialis ergo sola hoc loco agimq; est illud attributũ, per quod una res ab alia quæcunq in genere Svenit, essentialiter discriminatur, ut est in homine rationalitas, per hæc enim homo a Belluis essentialiter distinguit. Proinde definiq attributum essentiale Smune pluribq sub eodem genere positis, per quod ab aliis sub eodem etiam genere constitutis essentialiter discrepant. Dividit porro differentia essentialis in remotam, & proximam. Remota è quæ genq remotum dividit, & sic corporeitas est differentia remota, quia dividit genq remotũ substantiæ proxima, quæ genq proximum dividit, ut rationalitas dividens genq animalis. Dividit præterea in Suprema, mediam & Infimam. Suprema è quæ genq Supmũ, media, quæ medium, infima, quæ genq infimũ dividit. Sic corporeitas, si substantiæ p Supmo genere habeat. Supma differentia est animalitas, differentia media, infima vero rationalitas. Dividit deniq in generica, & specificam. Generica ea est, quæ ita dividit genq, ut totũ ex illa, atq ex ipso genere Surgens, si cum illis, quæ subjecta eidem sunt, Sparetur veram adhuc generis rationem retineat. Specifica vero differentia ea est, quæ genq ita distribuit, ut nonnisi speciem Stituat. Hinc Differentia, tam Supma quam media generica est, specifica vero differentia infima.

17. Species est attributum Spans genere & differentia, Smune pluribq, solo numero differentibq. Sic natura humana verè speciem est. Ex genere siquidem & differentia, nempe ex animalitate & rationalitate intrinsecq Stat. Solo autem numero discriminari dicuntq inter se mutuo, quæ speciei primò subsunt. Nullum enim est illud discrimen, si penes essentiam inter se mutuo Sferant. Unde & individua vocari solent. Hinc individuum satis aptè definiq. Id subquo nihil reperit de quo illud vel ut tota essentia, vel ut essentia pars valeat enuntiari. Licet vero individua ejusdem speciei in tota essentia Sveniant, habent tamen, per quod a se differant, quod individualem differentiam vocant. Omissis autem hac in re inutilibq Stentionibq, quæ circa assignandam individualem differentiam haberi solent, opinor eam optimè designari posse talem quandam præsentialitatem existentiæ Stantiarq Sgerierm, ut eadem omnino in duobq reperiri non possit, quod sequenti solet exprimi versiculo: Forma, Figura, Locq, temps, Situs, Patria, Nomen.

personam

Per formam intellijt naturæ temperamentum ac mor habitq. Per figuram ve-
stium, & aperta parium corporis dispositio, & in homine maxime facici Spon-
tio & statura. Per Locum. ea Terræ pars, in qua ortum duxit. Per Tempus, Mome-
tum quo Baptq homo fuit, ac in Lucem editq. Per Stirpem, Parentes. Per Patri-
am, Regnū Provintia, Civitas. Per Nomen, illud vocabulum, quod unicuiq impo-
situm est. In quibq duor Bvenire est Impossibile. Jam cum species subiiciat ge-
neri, simulq individua sibi subjecta respiciat, hinc dupliciter denominari
potest, subijcibilis, si ad genq referat, prædicabilis, si ad individua, non enim
de genere, sed de individuis directe prdicari potest. Dividit à nonnullis
species in suprmam, mediam, & infimam, suprma est, quæ. Suprmæ generi
immediatè subiiciqut corpus substantiæ, media, quæ sub genere medio posi-
ta at, ut vivens, animal, hinc utraq ita species est, ut generis etiam veram
rationem retineat. Infima vero ea est, quæ nullam aliam sub se Bineat Speæ,
sed sola individua, ut homo. Cæterum tamen species suprma & media cum di-
ci non possit attributum Bnume pluribq solo numero differentibq, ut patet, at-
dens quòq est utramq hanc impropriè speciem dici, solamq infimam esse
propriè ac rigorosè speciem. Verq, ut dicta de genere, differentia, & Specie
alijs infigantq animo, Porphirii Arborem, in qua hæc omnia videri poterunt,
subjcimq.

8. Hæc vero Cathegoriæ serie Bstituta, Porphiriana arbori objiciunt sequentia
tres: Quod in ea expressum non sit, hominem corpore & mente Bstare, quod
in serie ejsmodi Authoris Purcholii positu dare reluceat. At sufficient id
quod patet in Arbore Porphiriana, cum enim animal dividat in ratio-
nale, satis innuit hominem Bstare mente, dissonum esse rationi ardeq homi-
nem esse animal rationale, quin sit anima rationalis, & esse animam ra-
tionalem, quin sit spiritq. 2do. Porphirium nullam facere mentionem
substantiæ spiritualis. Sed 3tio nihil id obest, non enim illi mens fuit divi-
sionem substantiæ in hoc schemate tradere accuratam, omniumq ejs generū
ac specieū geneallogiam, ut ita dicam recensere, sed tantum ob oculos
ponere quæ de genere, specie, ac differentia dixerat. 4to. Injuste hocilli obji-
citq, ea enim ipsa, quod exhibeat Porphirij in suo schemate substantiam divi-
dit per differentias: corporea, incorporea, definiendo substantiam corpoream

ea corpq

Arbor Porphyriana.

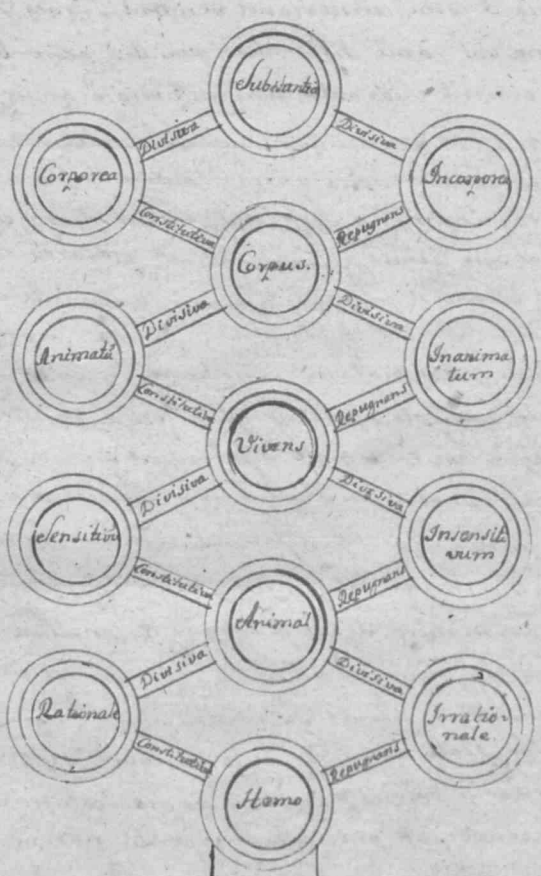

Explicatio Schematis.

In hac arbore Trunci & rami considerandi veniunt; Trunci Stirpes genera, quæ Humanæ speciei præsunt, rami differentias, quæ illis generibus correspondent. In Trunco primo loco occurrit Substantia, tam immediatè ponit Corpus, tum vivens, deinde Animal, postremo homo; unde liquet Substantiam esse genus supremum, Corpus & vivens esse genera media, animal autem infimum, cum sub illo sola speciës Hominis, eaq; infima Stirpis; item Substantiam, corpq, vivens, esse genera remota, animal vero genus proximum. Colligit, præterea corpus esse speciem supremam, mediàs, vivens, & animal, infimam autem Hominem. In ramis autem summum locum tenent differentiæ supremæ, Corporea, incorporeà. Mediùm media, animatum, inanimatum, sensitivum, insensitivum, ultimum infima, scilicet rationale, quæ sola propriè specifica est, superiores enim sunt generica. Relucet quoq; in hac Schemate differentias omnes esse divisivas, si ad attributum immediatè superius in Trunco referat, esse vero constitutivas, si singulæ respective partes sinistra differentiæ referant ad illud attributum, quod in eodem Trunco immediatè inferius est, sic Corporeà dividit Substantiam & constituit Corpus; animatum dividit corpus, & constituit vivens, &c. Relucet etiam in hac Schemate à quovis attributo inferiori ad superius posse argui affirmativè, & negativè a quovis superiori ad inferius. Licet verò à prædicato viventis simpliciter plato non recte ad prædicatum corporis affirmativè arguitur, nec rectè pariter à prædicato corporis ad prædicatum viventis negativè, quod Deo & Angelis conveniat prædicatum viventis, non verò corporis, nihil id tamen hujus Schematis afficit rectitudini, cum Porphyrius in hac Categoriarum serie de Substantia materiali tractaverit, & de hac omnia prædicata voluerit intelligi, iam vero si vivens materiale intelligitur, utraq; via recta est consequentia. Cum autem hanc arborem in aliquibus reprehendat Purchotius summa Categoriarum Systema longe melius ëëaserat, illud hoc loco apponimus.

Divisio Entis Purchotiana.

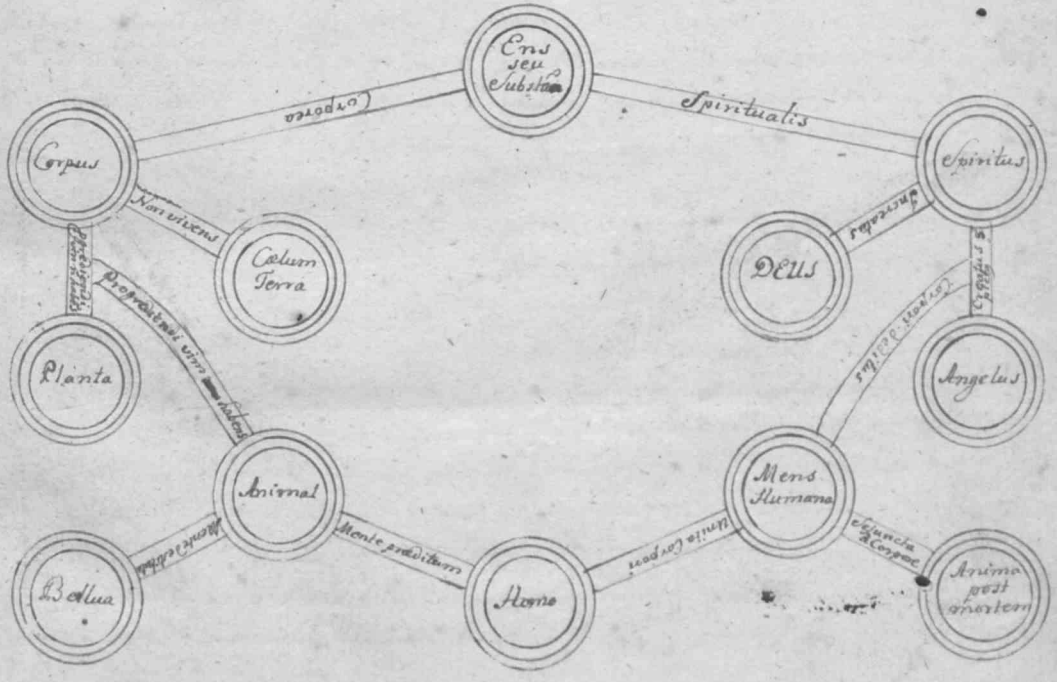

Nihil desideratur.

esse corpg, satis innuit, substantiam incorpoream ee spiritu. Quod vero advi-
landam Illusionem ultra de Spiritu agere omisit, Vultis ipso Purchotius egõse
videre, qui de hac substantia agens, Angelum, & mentem humanam vocat spi-
ritum imperfectu, quasi vera ung Spiritg, in ratione Spiritg, posit ee magis spi-
ritg, quam Angelg. Obiicit 3tio. Quod Porphirig apponat differentias negati-
vas. At mihi mitti Vir clarum id in aliena domo reprehendere quod patig
in sua, ut cuilibet intuenti Schema Purchotianũ patet. Praterea, licet in
Arbore Porphiriana differentia ratio partis dextrae negativis vocibg effera-
tg omnibg tamen notum est sub illis terminis latinis positivas rationes,
& essentias rerũ licet has priusnominibg donare non valeamg. Sed satis,
superg, est attentionis in Dialectica, cujg munerg est non disputare, sed precepta
disputandi tradere.

29. Proprium est attributũ, pluribg Gnune seu numero, seu specie discretis
pmodum alicujg necessario Gequentis essentiam adequatam, ut: admi rati-
vum, risibile, quae Gequunt, sive comitant essentiam hominis constitutã
per genus et Differentiam sc. per esse animalis, rationalis. Proprium est quadru-
plex 1mi secundi, tertii, & quarti modi. Proprium 1mo modo acceptum dicit attributum
quod soli Gvenit & non omni, ut esse grammaticũ Gvenit soli homini, ast non omni.
2do quod Gvenit omni, sed non soli, ut esse bipedem Gvenit omni homini, sed non
soli. 3tio. Quod Gvenit omni & soli, est non semper, hac ratione proprie ehomini
ridere canescere. Quarto demum modo proprium sumptum est, quod convenit omni,
soli, & semper, ut esse risibile, Gvenit omni homini soli & semper. Hae proprie-
tas quarti modi est Gvertibilis cum illa specie cujg e proprietas, sic risibile, est Gver-
tibile cum homine, ubi est homo, ergo est risibile, est risibile, ergo est homo.
Porro proprium quarto modo sumptum, de quo duntaxat hoc loco agendum ocur-
rit, dividi solet in genericum & specificum, 1mũ dicit, quod rebg Gpetit ra-
tione attributi generici. Secundum, quod illis Gvenit ratione differentiae
specificae. Sic Impenetrabilitas generica corpori proprietas est, quia illi sine
qua tenq ee corpora sunt, atq adeo licet speciei inter se differant, At ve-
ri vg investigandi cupiditas est proprietas hominum specifica, utpote illis
Gvenions, qui ratione donant. Unde definiri solet proprium 4ti modi attri-
butum pluribg numero, vel speciei differentibg Gnune, de quibg enuntiatio in

quasi

quale necessario & reciprè. Dicit 2 primum enuntiari de pluribꝫ in quale, vi-
delicet sub ratione attributi, quod ad essentiam subjecti, de quo dicit minimè
spectat, unde patet discrimen hujꝫ 2 prii a genere differentia & specie, quæ
ita de subjecto dicunt, ut ipsum subjectū essentialiter constituant. Dicit
necessario & reciprè, quia fieri nequit ut res privet attributo, quod illaꝫ 2 pri-
um est, unaq; est convertibile cum sua specie, ut jam supra dictum.

20. Accidens latiꝫ sumptum dicit omne id, quidquid ad essentiam rei non pertinet,
& hoc sensu etiam 2 primum quarti modi accidens dici posset, hic tamen nomi-
ne accidentis intelligit attributum, quod ita stringent rei advenit, cuꝫ inest, ut se-
parari queat aꝛe, deꝫ ipsa negari illiꝫ essentia in columi rerꝫ existente, sic ac-
cidens esse dictum, robustum, quia potest quis his privari, quin propterea es-
sentiæ mutationem patiat. Jam accidens aut est Idea Universalis, definiri
solet: Attributū 3 mune pluribꝫ, de quibꝫ enuntiat inquale omnino stringant
hoc est tali ratione atq; modo, ut de iisdem salva eoꝝ positq essentia, omnibꝫ
positis eosdem 2 priellibꝫ, negari possit. Advertendū hoc loco cum non modo
in essentia, sed etiam in 2 priellis, imo & in accidente res differant, triplicem
nonnulli duce Porphirio assignāt differentiam; 3 munem, 2 priam & maximè
2 priam; 3 munis dicit illa, per quam plura differunt ratione accidentis, ut ho-
mo albꝫ, a nigro, 2 pria, quā aliqua differunt ratione 2 priellis, ut homo a bru-
tis 7 capacitate discurrendi; Maxime 2 pria, per quam aliqua inter se differūt
per essentiam, ut homo a brutis per rationale. Accidens porro aliud est intri-
secum, quod in ipsa re præcipit, ut color, figura, albedo; aliud extrinsecum,
quod reꝫ ipsis nō inest sed tantūm denominatione illis tribuit, ut homo vi-
sꝫ, amatꝫ, cum tamen nec amor, nec visio illi inhæreat, at solummodo de-
nominationem tribuant.

Sectio 3tia

De veritate, Salsitate, claritate, & distinctione Ideæ.

21. Veritas cognitionis, est illiꝫ 3formitas cum re cognita, verum est, inqt
S. Aug: lib. 2di Soliloqꝛ Cap. 5. quod ita se habet, ut cognitori videtꝫ, si velit posse-
que cognoscere. Qui è 3trario illud erit falso cognitum, quod reipsa sicꝫ sit,
atq; cognoscenti videtꝫ. Hinc vera erit Idea, si res hujꝫmodi fuerit, cujꝫmodi

in Idea

in Idea nostra relucet, erit vero falsa, si res non fuerit inse, ut in Idea nobis appareat. Veram posse esse Ideam infitias ibit nemo, nisi de nomine litem movere velit. Num vero illa falsa eè possit, alibi ingreng. Id unum omnibg certum arbitror, ex male perceptis rebg, ea omnia oriri judicia, quà falsa temerariàg dicunt, ac pindè plurimum opera curandque in eo à nobis esse ponend, ut Ideas reverâs acquiramg.

22. Clara Idea est cuj ope mens humana objectum quodpiam ita capit, ut ejg naturam aut partes si habet aliquas intueat. sic viso pariete albo cognosco darè albedinem. Unde obscura intelligo illa esse, quæ objectum quidem menti obiicit, sed vi illig nec partes, nec naturæ satis patet, utrum adsit, an longè absitum aspicio, sed quid sit ignoro.

23. Distincta vero Idea illa dicit, per quam cognitu objectu ab aliis discerni potest, ita Lectum visum, & cognitum distingvo a Paulo. Adeoj confusa ea dicit, quando Objectu quidem percipio, sed tamen ita, ut ab aliis satis discerni non possit, ut cum plures sonos percipio, unum ab altero distingvere non possum. Ex his satis patet omnem quidem Ideam claram distinctam etiam esse, nam si naturam solis intueor, ab omni alio utig distingvere potero, at non Ytra distincta omnis clara est, cum visu rg Leonem ab alio quidem animali distingvo, ejg tamen non hoc ipso naturam assequor. Et parit omnis Ytusa obscura est, non tamen omnis obscura Ytusa est, nam possum quidpiam ab alio distingvere, si naturam & partes ejg non intueor; at sine quidem discernere ab alio objecto possum, quamnodo naturam ejg assequar?

24. Ad Ideas claras duplex Idea genj referri potest, Yprensiva nempe, & intuitiva. Comprensiva è ea, quæ non solum totam rei naturam, attributa ad essentiam pertinentia, sed omnem ejg virtutem, omnes relationes clarissimè menti exhibet, adeoj omni penitg modo objectum attingit, quo illud cognosci potest, & hæc soli DEO propria est. Intuitiva est, cum mens nostra ab objecto ad Ideam determinat, quæ adeò clare objectum repsentat, ut id quasi oculis intueamur hujgmodi Ideam habent Beati in cœlo, nos vero non nisi accidentium materialium habemg, & substantiæ, sed qua est modificata, ut lucis, colorij, soni &c.

25. Colligo iam nullam esse Ideam mentis humanæ, quæ saltim relate ad alias cognitiones mentis perfectioris non sit obscura etsi aliqua claritate naturam

objecti

objecti exhibeat, nam nulla mens creata ita cognovit quidquam, ut illud plurium modorum capax non sit, aut ad plura quam cognoverit non referat. Causa obscuritatis huiq est ipsa limitata vis mentis humanæ, quæ nec ad omnia, quæ rebq insunt, advertere, nec cum quælibet res quampiam ad cuncta creata, imo possibiliare: latissimum dicere possit, anima cognoscere potest.

26. Verum sunt alii obscuratæ Ideæ fontes, quos evitare possumq, & qua ratione evitaturi simq, ad Logicam spectat ostendere. Imperfectæ itaq Ideæ causa non raro è, quod cursim, at simul objecta plura specterq, multitudine enim rei præmium est, ut mens nostra obruaq, ac ad objecta distincte cognoscenda minq apta evadat. Altera causa est, quod ad exprimendas Ideas vocibq ac terminis minq usitatis utamur, sæpe enim fit, ut obscuritas vocum & terminorum confusionem pariat Ideæ. Tertia deniq causa sunt præjudicia à sensibq præcepta, multa enim ita rebq inesse aut constituta arbitramur, prout ea sensibq percipimq. Ut igit dicti fontes vitentq, uti cavenda est præcipitatio mentis omnis, & non adhibito examine præcox de rebq judicium, ita curandq, ut ad plura simul objecta mentem non intendamq, vocibq claris, distinctis, perspicuis ad manifestandas Ideas utamur, haustas immatura ætate Ideas, maturo judicio corrigamq, præjudicia sensuum ad examen revocemq, sic fiet ut Ideæ obscuræ & dubiæ attentione & reflexione vividiores fiant, & majore mentem ac genuina luce illustrent.

Sectio Quarta

De Cathegoriis, sive prædicamentis.

27. Prædicandi modis supra sectione 2da incertum modum redacti ea etiam, quæ enuntiant, sive prædicant, & ab Aristotele Cathegoriæ, à Boëtio prædicamenta vocant, in certas classes distribuamq. Porro, Cathegoria est Ordinata quædam eorum attributorum series, quæ de Substantia individua enuntiari possunt. Unde patet discrimen prædicamentorum à prædicabilibq. Nam prædicabilia solum modum designant, quo attributum enuntiari potest de Subjecto, at vero prædicamenta exprimunt attributa ipsa, quæ enuntiant. Hæc autem numerant decem, Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Ubi, Quando, Situ, Habitus, quæ sequenti exprimuntur versu: Arbor sed servos, ardore refrigerat ustos. Qui eras stabo, sed tunicatus ero.

28. Jam substantia hoc loco non sumitq transcendentaliter, ut definiat Ens, per se existens, seu ut est in divisione Entis ab Ente accidenti opposita, sed intelligitq hoc nomine

nomine, specifica unigcujgg rei natura, sive essentia individui substantialis, cujg attributa in hac serie numerantg. Praedicamentalem igit substantiã definiendam opinor: Id, quod respondetg quarenti; quid essentialiter sit res quavis individua. Seu quidsit illud subiectum nobis ignotum, putquidam dicitur aitpiud clarissimus Facciolatus Instit: logicar parte 2. Cap 2. In quo sunt affectiones & proprietates nobis notae. Essentia enim rei cujcunq est primum, quod de re quaritg, omnium attributor, quae in ipsa re nobis patent deq eadem dici possunt, subjectum principium atg Origo. Dividitg porro substantia in primam & secundam, primam vocant Substantiam individuam, sive singularem, secundam vero eandem ipsam substantiam appellant Philosophi quatenq est attributum essentiale, in quo plures solo numero diversa interse consentiunt.

29. Huiq substantiae proprietates plures numerant Scholastici, praecipuae sunt hae: 1mo. Non habere Contrarium proprie loquendo, cum enim Contraria dicuntilla quae ab eodem subiecto se mutuo expellunt, iam vero essentia individui, quae per substantiam hoc loco intelligit, sit omnium inre, atq adeo subiectum non habeat, in quo recipiat, nequit habere Contrium. Potest tamen una substantia dici alteri Contraria ratione qualitatum, quibg affecta est, sic aqua & ignis ratione caloris, & frigoris humiditatis & siccitatis quibg donata sunt, mutuo expellunt. 2do. Esse subiectum Contrioq eas affectionũ sive qualitatum, quae ab eodem subiecto sese mutuo expellunt. Individui enim essentia est id, in quo tanquam in subiecto omnes illig affectiones recipiunt. 3tio Non suscipere magis & minq. Unq enim homo non est magis homo, quam alter, quamvis singulae illa attributa, quae ad hominis essentiam non pertinent, speciei, unq altero perfectior reipsa sit vel esse possit.

30. Quantitas est illud attributum, penes quod duo sinter se mutuo Comparentq aequalia vel inaequalia dici solent. Cum autem plura sint attributa, ex quibg rerum aequalitas vel inaequalitas repeti potest, plures idarco sunt species quantitatis. prima dicat quantitas perfectionis nempe major minorve rerum Comparatè perfectio ait quippe S: Augustinus Lib. de Trinitate, Cap 8. Idem omnino est esse magis, quod esse perfectius. 2da est virtutis, nempe major vel minor extensio activae potentiae, ut cum dicimq Solis vim in sublunaria excedere virtutem illam, quam in iisdem corporibus

Vera alia

Afra alia habent, fortig enim ille ait, atque ad longè plura, quam aliud quodvis Astrum virtute sua se se extendit. 3tiò est molis, sivè magnitudinis, hoc est: entitatis vel corporeæ extensio. 4to è quantitas discreta, sive numerica vel multitudinis. Dicunt autem multa, quod à se mutuo sejuncta re ipsa sunt, vel ut separata spectant. Verum sola duo postrema molis atq; multitudinis quantitates, propriè quantitates dicunt, hocq; loco considerant. Jam propriettes quantitatis sunt sequètes 1mo esse fundamentum æqualitatis & inæqualitatis, etenim nonnisi ratione quantitatis duo inter se æqualia, velinæqualia dicunt. 2do. Non habere Contrarium, nullum enim est attributum corporis, quod ita quantitati adversetur, ut illam a corpore excludat. 3tiò. Non suscipere magis & minus, unum quippè non dicitur magis quantum altero, sed majus.

31. Qualitas hoc loco non sumitur pro illo attributo, quod enuntiatur dicere, cum quærenti respondetur, qualis res ipsa sit: hoc enim sensu etiam differentia essentialis posset qualitas dici sed pro ea re solum, ratione cujus duo accidentaliter sibi similia sunt, vel dissimilia. Dividit autem ab Aristotele in habitum & dispositionem. Habitus est firma facultas ad agendum activè potentiæ superadita. Dispositio est proclivitas potentiæ ad agendum. Hinc dispositio non differt naturâ ab habitu, sed tantum gradu, ut jure, inde inchoatus habitus dici possit. Porro habitus vel acquisitus est, vel infusus, quor est juxta Tullium Lib. 4 Quæst. Tusc. cap 12 Est firma & absoluta animi aut corporis alicujus in re perfectio non naturâ data, sed studio, industriâq; parta, posteriores verò is, est, qui sine illo studio nostro acquiritur. Dividit 2do qualitas in naturalem potentiam, & naturalem impotentiam. Naturalis potentia est vis naturaliter nobis insita, qua operamur vel Contrariis resistimus, Naturalis verò impotentia est carentia virtutis ad agendum vel resistendum Contrariis. Dividit 3tiò in passionem & patibilem qualitatem, passio hoc loco est affectio sensibilis a subjecto cito transiens, ut rubor in vultu, orta ex verecundia, aut pallor ex subito timore, Patibilis qualitas est affectio sensibilis firmiter inhærens subjecto, ut albedo in cygno, nigredo in corvo. Dividit 4to in formam & figuram. Forma est apta membrorum ordinatio cum coloris quadam suavitate. Figura est terminus, quo corpus undiq; circumscribitur. Proprietates qualitatis tres numerantur. 1mo: esse fundamentum accidentalis similitudinis, & dissimilitudinis. 2do. Habere contrarium, seu esse hujusmodi, ut ex eodem subjecto una ab alia expelli possit. 3tiò Posse intendi & remitti, seu ut ajunt

Schola

Scholæ, suscipere magis, & minus quod saltem pluribus qualitibus evenit.

132. Relatio est ordo unius ad aliud, dividit in realem & rationis. Realis est illa, qua datur inter duo quin intellectus noster eum unum ad alterum referat, ut æqualitas inter duo ligna paris longitudinis. Rationis est illa, quæ ab intellectu illo inter se mutuo separante dependet ut dum intellectus noster ordinem inter aliqua constituit, unum alio prius, alius posterius ipsa denominat. Relatio realis duplex itidem est, alia intrinseca adveniens, quæ duorum ipsorum fundicatis intrinsecis, ut sit inter extrema statim, ac in rerum natura posita sunt ex ipsorum fundicatis intrinsecis, ut Similitudo inter duo alba; alia extrinseca adveniens, quæ ab externa aliqua causa dependet, ut inter extrema resultet, necessario dependet, cujusmodi est relatio agentis ad passum, hæc quippe exigit, ut prius certa ponat affirmatio inter agens & passum. In omni porro relatione quatuor distinguenda occurrunt, Subjectum, hoc est id quod ad aliud refertur terminus, seu id, cui Subjectum comparat, fundamentum seu ratio propter quam illa duo ad se referuntur & ipsa relatio, seu ipsorum terminorum ordo, Sic in relatione similitudinis, quam habet Petrus ratione naturæ ad Paulum, Petrus est subjectum, Paulus est terminus, Natura humana est fundamentum, ipsa vero duorum similitudo est relatio. Proprietas relationis est prima: Relata dicit ad advertentiam, seu ex uno relato potest inferri aliud, sic: Petrus est similis Paulo, ergo etiam Paulus est similis Petro. 2da. Relata esse simul tempore & natura; namunum relatorum posito alterum itidem ponit, & unum sublato alterum quoq tollit, unde nequit esse Pater quin habeat Filium, & vicissim. 3tia. Est esse simul cognitione, cum enim relatio dicat dependentiam ipsa ad aliam referri, cognoscitur unum relatorum non potest, quin cognoscat alterum.

133. Actio est id quo causa actu agens dicit. Id vero passio, quo subjectum actu patiens denominat. Actionem esse aliud à vi activa causæ & passionem aliud a potentia passiva subjecti, nemini dubium est experientia demonstrante extare posse causam quæ nunc extare reipsa quin actu agat, quemadmodum etiam subjectum quin actu patiatur, quamvis causa etiam tunc vi agendi polleat & subjectum vi patiendi donetur. Actiones itaq & passiones sunt exercitia suarum potentiarum, sunt q relationes extrinsecæ adventientes, quia ut actu dent conditio extrinseca ponendo necessario requiritur.

134. Ubi, est relatio rei ad locum. Quando, est respectus quidam ejusdem rei ad tempus. Situs est dispositio partium in loco, ut sedere, stare, habitus est denominatio potens alicui corpori superveniens ab aliqua re applicata per modum indumenti, ut vestitus, armatus. Datio autem probabilis decem fundamentorum est hæc: quia omne ens aut est substantia aut accidens, si substantia, habemus fundamentum substantiæ, si accidens inhærens substan-

tiæ

tia, aut determinat substantiam, eam extendendo & est quantitas, aut qualificando & est qualitas, aut ad aliud pure referendo, & est Relatio, aut referendo ad alius, ut agens ad patiens, & habemq actionem & passionem, aut ad locum, & est ubi, aut ad tempq & est quando, aut situando & est situ, aut vestiendo, & est habitus. Poterant plura, vel pauciora poni Predicamenta, nec major ratio quarenda est, cur decem, potius sint, quam aut quatuor partes sint Orbis Terrarū. Quamqm jam à nonnullis recentioribus septem tantum assignant Predicamenta his versiculis contenta: ellens, Mensura, Quies, Motus, Positura, Figura. sunt cum Materia cunctarū exordia rerum. Ser mentem intelligit substantia sive spiritualis, sive corporea, spiritualis sive creata, sive increata, substantia corporea per materiam espa complectit, corpq sive animatum, sive inanimatum. Inter modos vero distinguunt ita, ut modos spirituales nominent qui ad spiritualem substantiam spectant, ut cognitiones, ratiocinationes, & corporeos modos volunt, qui corpori spectent, uti Mensura, quæ rē magnitudinem determinat, & est Quantitas, quies, est mora in loco, Motus est translatio rei à loco in locum, Positura, seu situs, figura, est exterior corporis determinatio. Ast quæ de his & aliis jam supra satis innuimus, non est cur immoremur.

Sectio Quinta.

De Attributorum oppositione

35. Attributor oppositio, quæ incomplexa etiam dicit, ut ab oppositione propositionum, quam complexam vocat Logica, discernat, est impossibilitas duor attributor in eodem subiecto. Dividit in positivam & negativā, prior est illa, qua inter attributa positiva, posterior vero, qua inter attributa, quorum unum est negatio alterius versatur. Utraq insuper dividi solet bifariam, scilicet: positiva, in contrariam, & relativam, negativa, in privativam, & contradictoriam.

36. Oppositio Contraria est maxime inter se distantia attributor simul eodem genere positor, quæ eidem susceptivo vicissim insunt, a quo se mutuo expellunt, nisi eor alterum insit à natura. Videlicet, ut duo attributa sibi mutuo, contrarie adversari dici possint, requirunt 1mo: ut sint sub eodem genere, nimirum vel primo, vel remoto, sic albedo, nigredo, quæ sunt qualitates Contrariæ, distinent sub eodem genere primo coloris, Justitia vero & injustitia sub eodem genere qualitatis remoto. Ideo non esset Contraria oppositio, nisi uterq terminus esset quod positivum, alias enim non divideret idem genus. 2do. Ut maxime distent inter se, scilicet Contrariè non opponuntur attributa, nisi tanta sit dissimilitudo

sit dissimilitudo eor, ut par in reby aliis sub eodem genere positis inveniri minime possit. Huiusmodi prinde Oditionis defectu, frigus, & tepor non sunt qualitates Otrariæ, quia tepor praeter genericam tactilis qualitatis rationem, aliquid de frigore participat. 3tio Ut eidem susceptivo nonnisi vicissim insit, si nanq; in eodem subiecto simul possent consistere, non esse incompossibilia, atq; minime inter se opposita. 4to. Ut ab eodem subiecto se se mutuo expellant salva subiecti essentia, nisi tamen eor alterum insit à natura, quia tunc nequit à subiecto expelli quin subiectum ipsum destruat, ut patet de albedine in lacte, quæ destrui in illo non potest, quin illud corrumpat.

37. Nota: inter Otrariè opposita dari medium, quod utrumq; excludit, nec raro quod de utroq; participat. Cum enim subiectum possit successivè Otraria recipere, quin essentialiter destruat, neutrum illud ad subiecti essentiam pertinet, neque ulla in eo Otradictio est, ut subiectum utroq; simul extremo careat, sic Æther neq; est albus, neq; niger, tepor autem aliquid de frigore, aliquid de calore participat.

38. Oppositio relativa est impossibilitas duor attributor relativor in eodem subiecto respectu eiusdem termini, hac ratione adversans sibi mutuo Pater, & Filius. Nota inter opposita relative dari medium per utriusq; exclusionem, sic lapis neq; Dominus, neq; servus, neq; Pater, neq; Filius.

39. Oppositio privativa est Otrarietas illor prædicator quor unum est privatio alterius. Porro privatio est carentia formæ seu attributi in subiecto, cui debet, aut ut ajunt Schola in subiecto aptonato ad illam habendam, hoc modo opponitur visui & cæcitas in homine. Nota etiam inter opposita privative dari medium, quod utrumq; excludit, cum enim non omne attributum sit, cuilibet subiecto conveniens, non omnis carentia illius privatio est, sic lapis neq; est videns neq; cæcus, nam licet visione careat, privatus tamen visione sive cæcus dici nequit, cum visio non sit forma, quæ ei jure conveniat.

40. Oppositio Otradictoria est impossibilitas duor attributor, quor unum est negatio alterius, ut albus, non albus, homo, non homo &c: Duplex porro est negatio, una extra genus, estq; negatio termini sine ordine ad subiectum, ut non homo, non animal; Altera in genere, & est negatio termini in subiecto, ut negatio saporis in lapide. Jam certum est inter opposita Otradictorie non dari medium, quod vel utrumq; oppositor excludat, vel de utroq; participet, omne enim vel est, vel non est. Non

oppositio

oppositio Stradictoria est omnium maxima. Addunt hoc loco nonnulli oppositionem disparatam, seu arquitivam, vi cuius ita duo opponunt secum, ut eadem modo cum quovis tertio opponant, seu vi cuius ex esse unius infert non esse alterius, ita sibi opponunt lignum, lapis, homo, equus &c: Verum hæc pugna nonnisi impropriè dici potest oppositio.

Sectio Sexta.

De Ideæ signis, seu de terminis vocalibus.

42. Signum sensibile, quod etiam materiale dicit, est id, quod perceptum in alterius rei perceptionem nos adducit, sive ut aut S. Aug: L 2. de Doctrina Xtiana Capt: Est id, quod præter speciem sui, quam ingerit sensibus aliud aliquid facit in cognitionem venire. Sic fumus est signum ignis latentis, viso enim fumo, subesse ignem cognoscimus. Unde necesse est, ut inter signum, rem, significatam Connexio detur, & ista Connexio nobis nota sit, nam qui Hederæ exposito cum vino venali Connexionem ignorat, numquam ex hedera, a proximo vinum illic vendi. Omne autem signum duo significare debet, seipsum nempè, & rem significatam, atq; inde fit, ut apprehenso signo duo in nobis producatur, signi nempe, & rei significatæ. Cum porro hæc Connexio potest esse tum ex ipsa rei natura, tum ex libera institutione, ideo Signum dividitur in Naturale, & arbitrarium. Naturale est, quod naturâ suâ cum re quam significat Connexionem habet, ut fumus cum igne. Arbitrarium, quod è libera voluntate rem aliquam distinctam designat, & sic, ex voluntate DEI, Sacramenta sunt signa Gratiæ, ex pacto, & Conventione hominum, annuli apud Romanos signum Nobilitatis, Toga, Pacis &c: Signa naturalia, & Divina semper sunt signa certa, & infallibilia, at signa Humana, & fallibilia & mutabilia sunt. Hinc ad signa Humana præter voluntatem instituentis etiam aliorum hominum requiritur acceptatio, quin ut semel accepta non revocetur, nam seq; respectu horum non esset signum, aut esse desineret, ut multæ voces olim significativæ de facto vim significandi amiserunt. Porro certum est signum quod nunquam fallit, incertum econtra quod falsum ex quo fallit, probabile vero, quod raro fallit.

42. Inter signa primarium locum optinent, quæ iterum dupliciter sumuntur, vel enim non sunt Articulatæ voces autres & tunc nisi fictio intercedat signa sunt naturalia uti gemitus est signum doloris, risus gaudii &c: vel, quæ per syllabas distingui nequeunt ut rugitus, latratus &c: vel sunt articulatæ, sive omni per syllabas veluti quasdam articulos

distincti

distincti, ut sunt Homo, Deus. Hæ soliunt ppriè homini, dum per illas Ideas mentis aliis indicare volumq, neq; adducere Lyttaras & picas fas est, nam hi articulatas voces pferendo, non loquuntur ppriè, quia sensa sua exprimere per has nequeunt, sed meros sonos pferunt, secq; de hominibq, teste enim Tullio Li de Oratore Cap: 8 Præstamq vel maximè feris, quod colloquimur internos, & quod exprimere dicendo sensa possumq. Ex his satis Estat qui voces Signa sint Iean. Porro voces articulatæ quatenq a Grammaticis respiciunt in octo Genera dividi, satis aliunde Estat quatenq autem a Logica Qæ erant, Termini dici solent, quor divisiones ac ppriætates separatis dabimq paragraphis.

A.1. De divisione Terminor.

113. Terminq vocalis est Vox articulata, qua mentis notiones earq; obiecta à nobis exprimunt, ut sunt Deus. Homo, lapis, album, &c. Hic terminq Dividitur 1mo In Syncatæ & Asyncatæplexum. Syncatæ est, qui ex pluribq Terminis eandem in Oratio Significationem, quam ante habuerunt, retinentibq Estat, ut: homo doctq. In Asyncatæ est, qui vel non Coniungunt pluribq, ut Logicq, vel Coniuncti non significant idem, quod sejuncti ut romanq, Respublica.

114. Dividit 2do in Cathegorematicum & Syncathegorematicum. Prius est, qui solq & per se Ideam aliquam designat & exprimit, ut vox homo, posterior est, qui se solo nihil certum & determinatum significat, bene vero, si cum Cathegorematicis Cjungat, ut: omnis, nullus. Porro terminq Syncathegorematicq alius est universalis, qui pluribq Distributivè Cvenit, ut omnis, nullq, alius particularis qui disjunctivè & indeterminatè Significat unum ex pluribq ut aliquis, quidam; addit a nonnullis & singularis qui unum determinatè significat, ut: hic, iste.

115. Dividit 3tio in Absolutum & respectivum, Absolutq è qui rem designat sine ordine ad aliud ab ea distinctum, ut homo, album, Respectivq qui rem exprimit quatenq dicit Ordinem ad aliud, ut: simile, æquale,

116. Dividit 4to. in non transcendentem & transcendentem. Non transcendens è, qui Cpetit multis rebq, non tamen omnibq, ut: homo, leo, lapis, &c: Transcendens è, qui omnibq Entibq, tam actualibq quam possibilibq Cvenit, tales Termini Significant hac voce: ΣΕΥΒΑΥ, qua exprimit initiales Literas terminor transcendentiu: res, ens, verum, Bonu, aliquid, unum. Nomine rei intelligit essentia, nomine entis intelligit cum repugnantia, seu aptitudo ad essere. veri cognoscibilitas secundum id, quod est. Bonu denotat effectiu in predicatis desiderabilis. Aliqs, Distinctio. nomine unq denotat indi-

visionem

vitia in se, - individuatio, identitas. Nota: Terminos transcendentes non posse infiniti, nam tunc Terminj infinitas quando ppter prepositam sibi negationem transit ad significandum omnes res, quas olim non significabat, ergo quotiã est Terminj talis, ut ppposita illi negatione non significet rem ullam, nonne finitas atq; quotiẽs est Terminj transcendentis, hoc Stinguit, quoniam hi termini non Ens, non Res, non Verum non significant rem ullam, sed ad summum: entitas nihila, quã omnia non sunt res, licet in sensu vulgari de illis loquimur, tangen de reby &c:

47. Dividit̃ 3to. in Univocũ, Equivocum, & Analogum. Univocũ ẽ Terminj Omnium, qui in omnibj suis inferioribj habet & nomen idem, & ratiõnem, seu Essentiam per nomen significatam omnino eandem, ut: Animal respectu hominis bovis, leonis &c: Analogũ ẽ Terminj Omnium pluribj inferioribj, ratio tamen, sive essentia per hunc terminum significata est partim eadem, partim diversa, talis Terminj est ly sanum quod Evenit tam homini, tam Arteriæ, quam medicinæ, ratio autem per ly sanũ significata partim ẽ eadem, partim diversa, quia in homine reperit sanitas tangẽ in subiecto sanitatis, in Arteria, tangẽ in signo sanitatis, in Medicina autem, tangẽ in causa sanitatis. Equivocũ est Terminj Omnium pluribj, ita tamen, ut ratio per hunc terminũ significata sit omnino diversa. ut ly gally respectu hominis ex Gallis oriundi, & galli gallinacei in quibj ratio est omnino diversa. Nota: ut cognoscant aliqua secum univocè, vel Analogè vel Equivocè Evenire, hanc esse regulam: quando ad interrogationem, cur hoc sit, vel tale, de singulis inferioribj eadem responsione satisfieri potest, illa inferiora Eveniunt univocè, si partim eadem, partim diversa responsio, tunc Analogè, si omnino diversa, equivocè

48. Dividit̃ 4to: in Finitũ, & infinitum: Finitj est, qui significat rem certam & determinatam, ut homo, bos, infinitj sive infinitans, qui ppter particulam non sibi ppositam nihil determinati exprimit, ut: non homo.

49. Dividit̃ 5mo: in positivum, privativũ, & negativum, Positivj est: qui significat rem modo tendendi positivo, ut: homo, lapis, 2. Negativj est, qui significat Objectum modo tendendi negativo: ut nemo, nullj. 1. Privativj est, qui suo modo tendendi ita aliquid negat de Obiecto, ut simul innuat capacitatem, ut cecitas. Nota 5mo alios esse Terminos quo ad vocẽ negativos, in re positivos, ut: immensitas, immortalitas

infinitudo &c:

infinitudo, alios esse quæ ad vocem positivos, in re negativos, ut tenebræ. Nota 2do Terminum negativum nunqm̃ potest esse Terminũ ꝓpositionis nisi simul adiciat immediate copulam ꝓpositionis negans illam formaliter, vel nisi formaliter; Terminus autem positivus semper potest esse Terminus ꝓpositionis

50. Dividit̃ 2vo. in Terminũ 1mæ Intentionis, & secundæ Intentionis. Prior est, qui rem significat ut est in re parte rei & coram DEO: ut homo. posterior est: qui significat rem ut substantem cognitioni, ut: ly homo, in hac ꝓpositione homo est species.

51. Dividit̃ 3no. in Concretum, abstractũ & subsistactum. Concretus est, qui significat totum ens, quod est subiecto & forma coalitum, abstractus qui significat formam sine subiecto, ut humanitas, dulcedo. Subsistactus, qui significat subiectum alicujus Concreti, ut: Petrus est animal rationale. Jam Concretus vel est Metaphysicus est, qui habet formam identificatã realiter adæquate subiecto ut: DEUS Omnipotens, homo rationalis &c: vel Physicus habet formam distinctam realiter à subiecto, illiq; unitam, ut: corpus animatum; ajunt aliqui terminum partim Physicum, partim Metaphysicum in quo forma identificatur inadæquatè subiecto, talem dicunt esse: Petrus similis in natura Asino: Vel Logicus qui habet ꝓ forma cognitionem distinctã realiter à subiecto, & non unitam illi, ut: paries cognitus, vel Moralis qui habet ꝓ forma vel actum voluntatis, vel Obiectum rectũ vel Obmittendum aut Diformitatem cum regula morum ut: Res electus, acervus lapidum, actus bonus &c: similiter de Termino abstracto dicendũ, quod nimirũ sit vel Metaphys. vel Phys, vel Logicus, vel Moralis &c.

52. Dividit̃ Homo in Communẽ & Singularem: Communis est, qui Convenit pluribus, potestque de pluribus ꝓdicari, ut homo potest dici de Petro, Paulo &c: Singularis qui uni tantum rei servit, ut: Petrus &c: Rursus Terminus Communis dividit̃ in Copulativum Disjunctivũ & Distributivum. Copulativus est, qui Convenit pluribus simul sumptis, ut: omnes homines, Disjunctivus, qui Convenit pluribus sub disjunctione, ut: aliquis homo, distributivus ẽ qui Convenit pluribus seorsim sumptis cum sui multiplicatione, ut: homo, quia in quovis individuo dominis alius ẽ homo. DEUS autem, quamvis de pluribus personis dicit̃, quia tamen in illis non multiplicat̃, ideo non est distributivus, imo nec est Communis. Item Terminus Communis dividit̃ in Universalem, dum termino Communi addit̃ Syncathegoreuma Universale, ut: omnis homo, in particularem dum addit̃ particulare, ut aliquis homo, & Indefinitũ dum eid̃ Termino nullũ addit̃ Syncathegoreuma ut homo currit, homo ẽ animal &c: Nota 3tio adesse Terminis Communis sufficit quod plures sint ꝓbabiles

sive

sive illa actu existant sive non: Et sic iste Terminus: Est est Communis. Nota 2do si ppositio habens Terminu Communem indefinitum est in Materia stingente tunc illi subintelligit esse categoremo particulare, ut: homo currit, si in Materia necessaria, tunc Universale, ut homo est animal.

53. Preterea Terminus alig est Significativus, qui aliquid ex placito humano vel Dei ase distinctum significat, non significativus, qui nihil a se distinctum significat, ut dictio, sillaba. Alig obiectivus est quae res illa, quae per vocem significatur. Alig formalis, qui ordinarie in Scholis Materialis dicit, est ipsa vox posita in propositione, & sic in hac propositione, homo est Animal, ly homo sumit Obiective, in hac vero: Homo est dissilabum, sumit formaliter, seu ut vulgo dicit materialit. Item Terminus an potig terminis dividunt, in pertinentes sequela, & pertinentes repugnantia, priores sunt, quod unum infert aliud vel propter identitatem, ut est homo, ergo est Animal, vel propter Connexionem, ut: existit Creatura, ergo existit Creator, li bifariam dividunt, sunt, aut pertinentes sequela recipca, qui nempe se mutuo inferunt, ut homo & animal Rationale, vel in recipca, ut homo & animal. Jam posteriores sunt quod unum infert negationem alterig, ut: est dies, ergo non est nox: hig sunt oppositi vel Contrarie, vel relative, vel privative, vel Contradictorie, vel demum disparati; verum de his oppositionibg egimg jam sectione 5ta.

S: 2dus.

De Proprietatibg Terminorum.

54. Proprietates Terminorum sunt sequentes: Suppositio, Ascensg, Descensg, Status Ampliatio, Distractio, Restrictio, Diminutio, Alienatio, & Appellatio. Suppositio est usg, & acceptio vocis ad aliquid enuntiandg, non tamen est eadem cum Significatione, nam Termini, cum & formam & subiectum significent, supponunt tamen tantum pro eo, quod importat in recto, sic eg. album ardet, vox album significat quidem & subiectum, vg lignum, & eam ejg albedinem, sed supponit sive enuntiat ardere tantum subiectum, lignum nempe, cum albedo ardere nequeat. Suppositio alia est Materialis, alia formalis. Materialis est acceptio Termini pse ipso, sive ad Significandum seipsum, suag Predicata, ut dum dico: verbum est 2da Declinationis. Formalis est acceptio Termini pro re, quam significat ex primaria & principali sua institutione, sic accipitg hic terminus homo, cum dicitg homo est animal.

Item

Item alia est Subjectiva sive substracta, cum aliquid ꝑdicat de subiecto Sereti per ꝓpositionem non innuentem formam, ut Paries albꝰ ê Substantia. Alia abstracta cum aliquid prædicat de forma, ut paries albꝰ est disgregativꝰ visꝰ. Alia Sereta, cum de subiecto simul cum forma sumpto aliquid ꝑdicat, ut paries albꝰ, est Seretum. Dividit item, in Reflexam & Directam, reflexa est, cum nota in ꝓpositione reflectitꝰ supra Terminum, quem ꝑtinꝰ dere, dꝰ vel supra ipsum Terminum, ut: nullateng, est adverbium, vel supra illiꝰ obiectum, ut: omnis homo Instituit omnibꝰ hominibꝰ. Hæc est vel expresè & signatè reflexa: cum addit hæ particulæ hic, iste, ille, &c: ut: Lic Terminꝰ, hoc Obiectū ꝓpositionis &c, vel exercitè seu æquivalenter & tacitè: cum ista subintelliguntur ut: bene est adverbium &c: Directa est, cum abꝰ omni reflexione tam expresa, quam tacita aliquid enuntiatꝰ, ut: omnis homo est Animal. Dividit denuo, in primò intentionalem, quæ etiam naturalis, formalis, Physica, Realis dicitur, estꝰ acceptio Terminꝰ ad significandam rem qua in se est. ut: omnis homo ê animal; & in Intentionalem, estꝰ acceptio Terminꝰ ꝑtinens ut a cognitione denominationem habet, ut: animal est genꝰ. Dividit etiam, in propriam, estꝰ acceptio Terminꝰ in ꝓpria significatione, ut: homo ridet, et impropriam, estꝰ acceptio Terminꝰ in significatione translata ut Prata rident. jam & ꝓnia dividit in singularem, & Communem. Singularis, est acceptio Terminꝰ ad significandum individuum, ut: hic Homo, Communis, est acceptio Terminꝰ ad plura significanda, ut: homo. Porro Communis, vel distributiva, vel collectiva, vel disjunctiva: vel de his jam innuimꝰ Nro 52. Prima distributiva dividit in formalem, quæ petit omnibꝰ significatis suis nullo excepto, ut: omnis homo est animal; & accommodatam quæ petit plurimbꝰ, aliquo excepto, ut: omnis homo in Adam peccavit, cum vero Terminꝰ ꝑtinens singulos individuos, & non plusquam ubi individuis speciei ꝓnia dicit, ꝓpositio distributivè accommodè, ut: omne Animal fuit in Arca Noè. Insuper suppositio est indeterminata & Usus, dum nullum determinatè potest ostendi individuum, per quod ꝓpositio verificetur, ut: aliquis oculꝰ ê necessariꝰ ad videndum & determinata, dum per unum saltim determinate verificat ꝓpositio, ut: aliquis homo est Petrus.

55. Ut vero suppositiones discernantur facilius, cum nota sint, quæ Nro 44. de Termino Categorematico, & Syncategorematico diximus, sciendum hinc Terminum Categorematicum nullo Syncategorematæ affectū, si sit in materia necessaria supponere distributivè, ut homo ê animal. Si sit in materia contingente, disjunctivè, ut: homo ê albꝰ, idq ex parte subiecti. Ex parte vero prædicati in omni ꝓpositione affirmativa supponit semper disjunctivè

ut: homo est Philosophy, in omni vero ꝓpositione negativa supponit Universaliter ut: homo non est lapis. Sciend 2do: Cum Subiectum ꝓpositionis alicui Syncathegoremate Universali, sive affirmativo, sive negativo, tum Subiectum supponit distributive ut: omnis homo est animal, nullus homo est lapis. Si vero afficiat Syncathegoremate particulari, supponit disjunctivè, determinatè, vel indeterminatè, ut aliquis homo est niger, aliquis equus est necessarius ad equitand. At suppositio copulativa distributive non fit, licet illi Syncathegorema universale addat, ut: omnes Apostoli sunt duodecem. Sciend 3tio. Regulam Universaliorem esse, quod in ꝓpositione Subiectum ꝓponit juxta exigentiam Predicati sic: quia Termini numerales exigunt suppositionem collectivam, Termini necessarii distributivam, Termini tangentes disjunctivam, Termini necessitatis Etiam, juncti Subiectis ea determinant ad talem Suppositionem, itaq in hac ꝓpositione: Planetæ sunt septem, subiectum supponit collectivè, in hac vero: Planeta sunt creatura, distributivè, at in ista: Planeta eclipsim patiunt, subponit disjunctivè. In hac demum: corpus opacum regit ad eclipsim, subponit Etiam.

56. Ascensus fit quando in antecedente affirmative, vel negative enumeratis sufficienter inferioribus, infertur Terminus Communis in Consequenti affirmative, vel negative: ut, & Petrus, & Paulus, & Andreas, & sic de cæteris hominibus, est animal, ergo omnis homo est animal. Hic Dividit in distributivum, est ꝓgressio ab inferioribus sufficienter enumeratis sub particula &, ad Terminum Communem distributivè, ut immediate allatum ostendit exemplum; Copulativum Disjunctivum, ꝓportionatè explicandum.

57. Descensus fit, cum ꝓgredimur à Termino Communi ad ejus inferiora ut: omnis homo est animal, ergo & Petrus, & Paulus &c. est animal. Hic etiam dividit in collectivum distributivum Disjunctivum ꝓportionatè explicandum. Nota tum: Quemadmodum à subiecto, sic etiam à prædicato posse fieri ascensum, descensumq, ut homo non est arbor, ergo nec est Petrus, nec asines, nec &c. Nota 4to: à sensu quidem collectivo, seu dum Predicatum exigit ad veritatem ꝓpositionis subiectum sumi collectivè, non valet Consequentia ad distributivum & vicissim, quales essent hæ Consequentiæ? Omnes Apostoli sunt duodecem, ergo & Petrus est duodecem, & Paulus est duodecem, item hæc: Petrus est unus singularis homo, itè Paulus, & sic de cæteris Apostolis, ergo omnes Apostoli sunt unus singularis homo. Nec valet a distributivo ad collectivum, & vicissim sub Predicato, quod crescit aut minuit ob diversitatem Predicationum, & ideo non rectè arguitur, nec equus a nec equus B. & sic de cæteris equis possunt trahere currum onustum, ergo sex equi simul

sumpti

sumpti non possunt trahere currũ onustum. Non rectè item è Verso: sex equi possunt trahere currum onustum, ergo & equus A. potest trahere, & equus B. &c. Aliàs verò rectè arguit dum Prædicatum nec crescit, nec minuit, ut & miles A. est cæcus, & miles B. &c. de cæteris, ergo totus exercitus est cæcus, & è Verso; Nota 2dus. à Termino 2do Intentionali accepto non posse formari descensum, unde non rectè est dic: homo è species, ergo & petrus è species, & Paulus è species &c: Nota 4ta in Propositionibus habentibus Terminum infinitantem, potest, imò debet fieri descensus duplex, unus Affirmativus, alter negativus, eo, quòd tales propositiones duabus æquivalent propositionibus: vg Lapis est non homo, ergo Lapis neq; homo è A, neq; B. &c: est autem aliquid diversum ab Homine vel Animal, vel corpus, vel Substantia &c:

58. Status est acceptio Termini ad significandum Tempus quod per copulam importatur, ut: Christus nascetur ubi by nascetur etiam modo significat pro illo tempore, ante nativitatem ejus, quod quidem nunc est præteritum, ante Nativitatem tamen erat futurum, si autem dicta propositio importaret post factam Nativitatem tempus futurum, esset evidens falsa. Porro Status hic alius est præsens, alius futurus, alius præteritus, idq; vel absolutè, vel Determinatè; Unde ista propositio Stans nascetur est nunc vera pro statu præsentis pro statu futuritionis fuit vera ante nativitatem pro statu vero præsentis dum actu nascebatur.

59. Ampliatio: est acceptio Termini pro omni tempore etiam per copulam non importato: ut: Deus è misericors, Petrus è animal &c: Nota Ampliationem duobus modis posse fieri, tum cum Termini extenduntur ad significandum omne Tempus non solum id, quod per copulam importatur, ut patet in allatis supra exemplis. 2do sunt aliqui Termini significant diversum Tempus ab eo, quod importat copula, ut in hac propositione: cæci vident, by vident, significat tempus præsens, by cæci significat tempus præteritum, ut sensus sit: illi qui ante erant cæci, nunc sublata caulle, vident. Alio secundo modo ab aliis dicit distractio; Unde:

60. Distractio è: quando Terminus pro alio tempore accipitur, quam quod per copulam importatur, vg Justus peccat, ubi Subjectum justus sumitur pro præterito, qui fuit justus & peccatum in præsenti.

61. Restrictio, est Tractio Termini à majore Significatione ad minorem per appositum adjectivum v adverbium v quid simile ita, ut non admittat significationem absolutam primam, & simplicem talem, ut dum dicit Philosophus tangit by Philosophus Ens

magis

communis Terming bonis & malis, restringie per ly bong; plures enim sunt Philosophi, quam, boni Philosophi, quod vero debeat retinere significationē suam propriam, nam per hoc vel maxime differt restrictio à Diminutione.

62. Diminutio, est Abstractio Termini à majore significatione ad minorem per additionem alicujs vocis adiectivæ nempè vel adverbialis, ita ut ille Terming amittat significationē absolutam, propriam, & simplicit talem, ut: Eligns est alby secundū dentes, ubi ly alby diminuit per ly secundum dentes. Nota universaliter à Termino diminuto non valet consequentia ad non diminutum, ut: Eligns ē alby secundum dentes, ergo est alby simpliciter. Jam à Termino restricto valet consequentia ad Terminum non restrictum. vg ē Philosophy bony, ergo ē Philosophy, via affirmativa, non vero viâ negativâ.

63. Alienatio, est Translatio Termini à propria significatione ad impropriam per additionem alicujs Termini vg Petrg ē pulchrè deauratg, ubi per ly deauratg hic terming Petrg transfert à propria significatione ad impropriam nempe imaginem vel Statuam. Appellatio, est superaddita denominatio Termino jàm denominato, ut: Petrg doctg est miles.

Sectio 7ma.

de Definitione.

64. Definitionem esse modum sciendi perhibent plerig, porro modg sciendi est oratio ignoti manifestativa. Dicunt itag, quod ad tria genera revocentur ea, quæ ignota sunt, nempè, quid res ipso sit, seu essentia, quotuplex sit, seu partes, quid ei evenial, aut repugnet, dum cum aliis ejusdg rebg, hinc tres esse debent modi sciendi, sc: definitio, divisio, argumentatio. Contra alii definitionem inter modos sciendi sine piaculo numerari non posse aiunt; cum enim inquiunt nullam rem definire possimg, nisi nobis nota fuerit, fieri non potest, ut mens per id sciendam optineat, quod scientia postrema ē, eamg requirit. Ego non stando, sed cum definitio & divisio ad simplicem rei perceptionem referat, de iis nunc agendo, de Argumentatione suo loco. Jam definitio ē ejus, quod in re, vel nomine obscurum, & involutum ē, perspicua explicatio; dicit quod in re vel nomine obscurum involutumg est, quia aliud ē cognoscere, quid sit res, aliud vero scire quinam determinato alique vocabulo intelligat. Hinc definitio ē multiplex, duo nominis, quæ explicat id, quod ipsum nomine intelligit, ut cum dico nomi-

ne

ne quantitatis me intelligere id, penes quod duo dicunt interse æqualia, vel inæqualia. 2do Earum scriptiva est explicatio rei, vel per Genericum partium rei, uti: homo è animal bipes, implume, erecto ad ęsidera vultu. vel per Genericum accidentiũ, quæ tamen simul sumpta, omni, soli, & semper Conveniunt sui definito, ut: ignis est elementum rarè, levè, callidissimum: hoc duplici modo facta definitio vocat etiam accidentalis: vel per propriettes quasdam rei, seu per Predicata Ac essentialia rei, ut homo est animal admirativum, vel per causas extrinsecas, ut homo è limo terræ, creatę ad imaginem & similitudinem Dei, propter Beatitudinè æternam: hæc definitio altera dicit causalis: cum vero causa possit esse efficiens finalis, exemplaris, indè & definitio talis esse potest. 3tia. Essentialis, quæ etiam qualitativa rei vocat, quæ explicat naturam rei per partes essentiales, & hæc duplex est, una, quæ explicat rem per genus proximum, & differentiam ultimam, & dicit Methe, ut: animal rationale, quæ duo Predicata dicunt partes Methaphicè, non quasi propriè sint partes, sed quia ita Concipiunt de illis ita loquimur, ac si essent partes. imo dicunt Predicata primo essentialia, quæ cæteris illis fluunt reliqua Predicata, sic: ex his Predicatis hominis Animal Rationale, sequitur risivũ, loquitivum, admirativum, &c: & hæc Predicata vocant 2do essentialia. Alia est definitio essentialis Physica, quæ explicat rem per partes illius essentiales Physicas, ut homo est Ens ex corpore, & anima rationali Compositum. Nota, sola definitio Methaphysica est rigorosa, id circo illius leges statuunt sequentes:

65. Prima est: Definitio clarior sit definito, quia secus non tam explicaret, quam obscuraret naturam rei; 2da. Definitum nõ debet ingredi in definitionem. 3tia. Definitio omni, soli, & semper definito Conveniat, quia secus non distingueret rem ab aliis, unde necessarium est, ut per prima prædicata, sivè genus proximum & differentiam ultimam fiat. 4ta. Definitio sit Convertibilis cum definito, quia secus plus, aut minus Diceret, quam ipsa definienda. 5ta. Definitio nec negativa, nec disjunctiva, quantùm fieri potest, nec Metaphorica sit, quia secus illa explicaret potiùs quid res non sit, quam quid sit, altera divideret, non definiret, 3tia obscuraret, non clarum redderet. 6ta. demum: in Definitione nihil debet deesse necessarium, nihil adesse superfluum. Advertendo verò, si res non possit, nisi per plures definiri, satis est, si una in definitione exprimatur. Hæc enim illam ab omni alia distinguet; si verò definienda est per attributa Communia, tot ex illis enumeranda sunt in Definitione, quot simul sumpta, simul & omni rei definitæ convenire possunt, ne deficiat, vel redundet definitio.

Sectio ova.

De Divisione.

66. Divisio ẽ totiꝰ in suas partes distributio. Hinc totuplex est Divisio, quotuplex ẽ Totum quod potest dividi, porro Totum aliud est potentiale, quod etiam Logicum dicit, est Attributum quodcunq; Universale, quod per Differentias determinari potest, ac in plura distribui, sic: Animal dicit totum potentiale, quia per Rationale & Irrationale in Homines & bruta dividit. Divisio ergo potentialis, est: distributio superioris in inferiora, seu generis in Species & speciei in individua. Aliud Totum essentiale, vocat̃ Homine, cuiꝰ essentia ex pluribꝰ coalescit, sic: Homo dicit totum essentiale quia coalescit ex anima rationali & Corpore; Hinc Divisio essentialis est: Partitio rei in eas partes, ex quibꝰ essentialiter ꝓponit̃. Earum autem partes essentiales aliæ sunt Metaphysicæ, aliæ Physicæ, pirdè & divisio alia ẽ Metaphysica, alia Physica. Metaphysica, estq; distributio rei in attributa essentialia indistincta are, quæ solum mente ꝓprehendi ꝓsunt, qualia sunt genus differentia. Physica. est distributio rei in ea principia, quæ a se distincta sunt, ex quibꝰ res essentialiter coalescit ut: hominis in animam rationalem & Corpus. Totum integrale illud dicit, quod ex pluribꝰ constat, non modo extrave positis, verum etiam independentibꝰ a se. In extendo huiꝰmodi partes quæ integrales vocant, sunt vel homogeneæ, quarum eadem natura est, ut partes aquæ, vel heterogeneæ, quarum natura est diversa, ut: in Animali ossa, nervi, cartilago &c. Igitur divisio integralis est totiꝰ in suas partes integrales homogeneas vel heterogeneas distributio. Totum domum accidentale est, idomne, quod ex subiecto & accidente ꝓsurgit. porro accidens hoc loco est, idomne, quod stingenter advenit rei eamq; denominat, ut Doctrina in Homine, albedo in pariete. Triplex autem accidentalis divisio ẽ, aut ẽ dividit accidens per subiecta, quibꝰ reipsa inest, ut: si bonum divido in bonum animæ, & in bonum corporis. Vel dividit subiectum per illa accidentia quæ ipsi inesse ꝓsunt, ut cum ratione albedinis & nigredinis dividit corpus in album & nigrum, vel denuò dividit totum accidentale in Accidentalia qualis est divisio albi in dulce & amarum. Præterea alia est divisio Logica, quæ totum Logicum dividit in suas partes, ut propositio dividit in subiectum, prædicatum, & Copulam. Moralis alia, vi cuiꝰ totum Morale dividit in suas partes vg. binariꝰ ex Petro & Paulo dividit in Petrum, & Paulum.

67. Regulæ autem bonæ divisionis sunt. Una ẽ, Unum membrum dividens non debet induci in alio dividente. Hinc male dividere animal, in rationale & Irrationale & mugibile,

quia

quia mugibile stinet in Irrationali. 2da Divisio debet fieri in membra quampaut
ssima & prima, quantum fieri potest. Hinc non bene dividere animans in homi-
nem, plantam, brutum, volucrem &c. 3tia ut Divisio sit adæquata sc: ut membra
divisionis simul sumpta, neq; totum divisum excedant, neq; ab illo deficiant, nullaq;
pars adæquet totum, sine mala est divisio Animal, aut est bipes, aut qua Drupes, quia
partes dividentes non adæquant totum. Mala item: Animal vel est homo, vel brutum,
vel Angelus, quia membra dividentia excedunt totum. Mala demum: Animal vel
est Sensitivum, vel rationale, quia ly sensitivum adæquat totum. 4ta Omnia membra
dividentia simul sumpta debent adæquare totum. 5ta Divisio debet fieri in mem-
bra, qua stinent in toto, unde male dividere Animal in Irrationale, rationale, Im-
mortale, quia immortale, sive Spiritus non stinet in Animali. Nota 1mo: Divisionem
esse fontem plurium Argumentationum, a toto enim solet arguii ad partem, & extra.
eiciatote Metaphic, aut subiacet Termino 1mo Intentionis non Materialis subjecto
bene arguit ad singulas partes viâ affirmativâ vg est homo, ergo est animal, ergo
est rationale. Non valet vero viâ negativâ vg non est homo, ergo non est animal, ergo non est
rationale. A partibus Metaphic simili modo sumptis non valet Consequentia viâ affirmativa,
valet vero viâ negativâ vg non est animal, ergo non est homo. Idem dicendum de toto Log:
& partibus eius de toto accidentali, integrali, Logico, morali: A toto potentiali non valet Con-
sequentia viâ affirmativâ ad singulas partes determinatè sumptas, valet vero ad singu-
las partes undeterminate sumptas seu sub disjunctione positas, sic non valet haec est
animal, ergo est homo, valet vero ista: est animal, ergo vel est homo, vel bos, &c viâ vero ne-
gativâ valet Consequentia ad singulas partes determinatè sumptas, vg non est animal, ergo non
est homo, 3tia vero a parte potentiali valet Consequentia viâ affirmativa ad totum, vg est
homo, ergo est animal, non valet viâ negativâ: non est homo, ergo nec animal; Nota 2do
curandum, quantum fieri potest ut vitet divisio negativa, ne scilicet una tantum pars
nominet totum, & altera vel reliqua negatione significent, non enim eo modo secemus
in partes id, quod dividit, quia negatio partis nullomodo est propria pars, sive Zoones
totum, sive subjecta toti: Fit tamen, ut cogamur saepenumero ad dividendum totum in
partem & negationem eius, ida triplici de causa, 1mo quidem, ut faciamus divisionem
necessariam, quam nemo negare potest, tum quando nos nomina deficiunt, qui-
bus altera pars, aut partes proprie exprimantur, ut dictum No 19, ad demum, si
partes, in quas divisio immediate facienda est fuerint plures, qm perspicuitas di-

visionis

visionis ferre possit, tunc etiam omnes, praeter unam, significandae sunt nomine negativo, ut Animal irrationale aliud est permatis, aliud imperme.

CAPUT SECUNDUM.

De Secundo Cogitationis Specie, sive Judicio.

60. Judicium est actus, quo unum de alio mens affirmat vel negat, ut Deus est justus, Deus non est corporeus. Ut tamen judicii notio clarior fiat, considerandum nobis est, quae necessaria sunt, ut rectum de re judicium ferre valeamus; Requiritur itaque duae ut simus duarum Idearum Sciii, scilicet ut nobis bene innotescat, tum id, de quo aliud affirmare volumus, vel negare, tum id, quod de illo affirmamus, vel negamus; sic: judicare non possumus Deum esse justum, nisi nobis constet, tum quid sit Deus, tum quid sit justitia. Requiritur 2do. mutua duarum Idearum Comparatio; nisi enim Ideo quarum altera de altera enunciranda, invicem conferantur, cognoscere mens nostra eas non poterit, quae sit earum habitudo, quae habitudo si relucet, determinatur mens ad unam Ideam, de altera affirmandam, vel negandam. In hoc itaque actu judicium consistit, quo, posita duarum Idearum cognitione, earum facta Comparatione habitudine cognita, mens unam de altera affirmat, vel negat. Porro judicium in mentale, & vocale a plerisque dividitur, cum vero propositio vocalis nihil aliud sit, quam internum mentis judicium verbis expressum, quare hoc loco de propositione agemus, quae omnia de judicio proportionate intelligi poterunt.

Sectio Prima.

De Propositionis natura eiusque multiplicitate.

61. Propositio est Oratio affirmativa, vel negativa alicuius de aliquo, seu est Oratio, in qua unum de alio affirmando, vel negando enunciatur; unde clare, judicium non posse exprimi verbis, nisi Idea ipsa, & actus judicativus mentis indicetur; Quare Idea duplicis generis vocabula ad propositionem requirit; Nomen, & Verbum; nomen, quod Ideis respondet, verbum, quod judicativum mentis actum designat, Atque verbum dicitur ad significandam affirmationem unius Ideae de alia primario esse Institutum. Nomina Terminii propositionis, & eius extrema vocantur hoc est Subiectum, & Praedicatum. Subiectum autem est id, de quo aliquid praedicatur; quod si sumatur pro suo significato, seu Obiecto, quod significat, vocatur Subiectum Obiectivum, si sumatur ipso Terminus objectum exprimente, dicitur Subiectum formale; Subiectum dicitur pars materialis

in propositione

in ꝓpositione, quoà respectu ꝑdicati ita se habet, sicut materia respectu formæ. Ꝓpositionate de ꝑdicato ꝓpositionis discurrendo, & verbum vo Copula vocat, quod verbum vel est Substantivum, quod solam affirmationem significat, vel adjectivum, quod præter affirmationem alterum quoq; aut etiam utrumq; ꝓpositionis extremum implicite ꝓplicitè, ut: scribo, quod sit resolvit: ego sum scribens. eiqmodi ꝓpositiones de primo adjacente passim vocant, & quamvis non adeò rectè, non enim capio quomodo aliquod sit adjacere possit, cuiq vero ꝓpositionis unum tantum extremum in verbo latet, hæc de secundo adjacente nominat, ut Petrq scribit, ea demum quæ explicitè Subiectum prædicatum & Copulam habet de tertio adiacente dicit, ut Petrq animal. Quodsi præter hæc alia quoq; vox in ꝓpositione sit, ea affectio, & modq Terminor appellat, nam prædicatum & Subiectum Termini dicunt, eo, quod sic passim in enuntiatione hæc disponat, ut utrinq extrema occupent, sic ignis latens est pingvis exhalatio, ignis & exhalatio sunt Termini, pingvis & latens sunt affectio, hæc Subiecti, illa prædicati.

70. Divisio ꝓpositionum è quatuor capitibus sumit, nempe, Materia, Forma, Quantitate & Qualitate. Materia alia est, ex qua ꝓpositio sumit, & è Subiectum & prædicatum per Copulam, ꝑjuncti Termini, alia est Materia, circa quam versat ꝓpositio, enuntiando unum de altero, & est ipsum Obiectum prædicati & Subiecti. Forma est debita Terminor ꝑ ꝓpria per verbum habitudo. Quantitas, è extensio Subiecti ad plura, vel pauciora significando. Qualitas denig à veritate, vel falsitate data, cum quærenti, qualis nam sit ꝓpositio veram, vel falsam esse respondeamq, & de his sequentes erunt Paragraphi.

§. 1mg.

De divisione propositionis ratione materiæ.

71. Cum duplex sit ꝓpositionum materia, alia ex qua ꝓpositio sstat, alia, circa quam aliquid enuntiat, divisiones aliæ ratione primæ, aliæ ratione 2de Subit. & ratione materiæ ex qua dividit in Simplicem & Compositam, Simplex è, quæ uno sstat subiecto, & uno ꝑdicato, nec in plures resolvit ꝓpositiones, ut homo è animal. Composita quæ ex pluribus ꝓpositionibus expresse vel tacitè ꝓponit, in eas resolvi potest. Hinc duplex è, explicata, & implicata, Complexa: Ꝓpositio explicitè in sex species dividit, in Conditionalem, Copulativam, Disiunctivam, Causalem, Discretam, & Relativam.

72. Ꝓpositio Conditionalis, sive Hipothetica, est, quæ ꝓponit ex duabus ꝓpositionibus sibi invicem iniunctis per particulam si, ut: si Petrq currit, movetur. Huic opposita Categorica vocat, in qua prædicatum enuntiat de Subiecto nulla posita Conditione, ut:

Petrq

Petrus currit. Porro in ꝓpositione Ditionali pars illa, quam afficit particula si vocat Ditio, Hipothesis, Suppositio, Antecedens, altera verò pars dicit Ditionatum, Consequens, Sequela, idq; ideo, quia in omni ꝓpositione hipothetica, ex Ditione infert Ditionatum, & certè ꝓpositio Ditionalis significat connexionem Ditionis cum Ditionato, qui quando dat, ꝓpositio Ditionalis vera est, licet, tam Ditio, quam Ditionatum sint absolutè falsa, ut: si Astra respirant, vivunt; contra verò, si hoc non dat, falsa est ꝓpositio, ut: si Petrus currit, est homo. Quare axioma fuit: Ditio nil ponit in re hunc habet sensum: Per ꝓpositionem Ditionatum non affirmo absolutè dari Objectum Ditionis, vel Ditionati, sed tantum affirmo, vel nego habitudinem Ditionis ad Ditionatum. Iam connexio hæc in ꝓpositionibus vel est Metaphysica, est habitudo talis Ditionis cum Ditionato, ut ne Divinitus quidem possibile sit dari Ditionem, quin det Ditionatum, ut si Petrus currit, movet; vel Physica, est habitudo talis, ut naturaliter non possit dari Ditio, quin det Ditionatum, ut: si ignis applicat subjecto ustibili, uret illud, vel moralis, est habitudo talis, ut in rerum hominum æstimatione non possit dari Ditio, quin det Ditionatum, ut si famelico apponet cibos prostans, manducabit. Et hæ Ditiones vocant absolutè tales. Ditio verò stringens vocat ea, quæ absolutè ne moraliter quidem nexum habet Ditionem cum Ditionato. Vivit tamen adhuc Ditionatum, sed hæc solum vera est in ꝓpositione sequente, ut: si peccator attentè audierit ꝓdicationem sermonem, convertet.

73. Propositio copulativa est, quæ stringit plures ꝓpositiones junctas per particulam junctivam, &, aliq; vel similem, ut: Petrus fuit Rhetorica, & in Philosophia excellit. Ad hujus veritatem requiritur, ut singulæ illius partes sint verè, unde falsa est: Leo est vestitus, & ratione pollet. Propositio disjunctiva, cujus partes jungunt ex pluribus per particulam vel, aut similem, ut: omnis actio, aut bona est, aut mala, aut indifferens. Ad hujus ꝓpositionis veritatem sufficit, si una tantum disjunctionis pars sit vera. Falsa est ea ꝓpositio, cujus partes sunt junctæ per particulam quia, vel similem, ut: ideo dies est, quia sol est. Ad hujus ꝓpositionis veritatem requiritur, ut pars causalis particulæ effecta, sit verè ratio, cur altera pars sit vera, Regula 2da ut: tam causa, quam causatum sit verum. Disereta ꝓpositio illa est, cujus partes jungunt ex particulis adversantibus, sicut, ita, ut, non, sed, &c: hujusmodi est illa Senecæ Epistola 117: Voluptatem natura necessariis rebus admiscuit, ut non illam peteremus, sed ut ea, sine quibus non possumus nitere gratiora nobis illius faceret accessio, vel: non ut edam vivo, sed ut vivam edo; cujus

bonitas

bonitas præt veritatem partium etiam discretionis veritatem regit, unde non recta est haec: licet vivimus, tamen corpora lucida non sumus. Relativa positio est, cuius una pars ad alteram refertur, vg: qualem gratiam Parentibus tuis tuleris, eadem ab liberis expecta; Huius autem bonitas ab accurata Disparatione dependet, unde haec est falsa: tanto modis est Sol, quanto nudis oculis cernitur.

74. Iam propositiones implicite dictas in quatuor species dividunt: in Exclusivam, Exceptivam, Disparativam, & Reduplicativam; quas & Exponibiles vocant, ea vero in quas resolvunt dicunt exponentes. Propositio Exclusiva est illa, cuius Subiectum vel Predicatum particulâ solùm tantum, vel similis affectum est. Hinc si dicta particula Subiectum afficiat, excludit cetera Subiecta a Predicato vg: tantum homo est risui capax. si praedicatum, excludit cetera Predicata à subiecto, ut: Panis est tantùm albus. Propositiones eiusmodi exponuntur per duas distinctas propositiones, ita quidem, ut particula exclusiva afficiat Subiectum propositionis affirmativæ, exponit per unam propositionem, quæ affirmat Predicatum de Subiecto, & alteram, quæ negat idem de omnibus aliis Subiectis, ut: Tantum Christus est filius DEI naturalis, exponitur sic: Christus est Filius naturalis DEI, & nullus alius est Filius naturalis DEI. Iam verò si propositionis negativa Subiectum dicta particula afficiat, exponitur per propositiones quarum una negat Predicatum de Subiecto, particulâ exclusivâ affecto, altera affirmat illud de omnibus aliis, ut: Tantum Spiritus Corruptioni non subiacet, resolvitur sic: Spiritus corruptioni non subiacet, & omnia alia corruptioni subiacent, si verò particula exclusiva afficiat propositionis affirmativa Predicatum, exponitur per propositiones, quarum altera affirmat de eodem Subiecto Predicatum, altera verò negat de illo alia Predicata, ut homo est tantum animal rationale, exponitur sic: homo è animal raonale, & nihil è amplius animal rationale. Si demum propositionis negativa Predicatum particula afficiat, censent plerique exponendam esse disjunctivè, priore propositione negante Predicatum particulâ exclusivâ vocatum de Subiecto, altera affirmante aliquid aliud ultra hoc Predicatum de eodem Subiecto, & ita hanc propositionem: homo non est tantùm animal, exponunt sic: vel homo non est animal, vel è aliquid aliud ultra animal. Aliæ vero propositiones huiusmodi sicut & omnes alias exclusivas negationem immediatè particulæ exclusivæ fixam habentes, censent sic exponendas accommodate ad vulgarem modum loquendi duplici propositione affirmativa: sic hanc propositionem: homo non tantum è animal, exponunt: homo est animal

mal,

mal, & est aliquid ultra animal. Item hanc haereticâ: Non tantum panis est in Eucharistia, exponunt: Et panis est in Eucharistiâ, & adhuc aliqd ultra panem. Advertendum porro propositionis huius requiri, ut singulae exponentes sint verae.

75. Exceptiva propositio dicit: in qua per particulam Nisi, vel aliam huius modi subiectum a praedicatione praedicati excipitur, ut Omnes Apostoli Nisi Judam Scariotem sunt Sancti. Huius quoq propositionis veritas, in veritate utriusq Extremi consistit, insuper requirit ad rectitudinem sui, ut Terminus exceptus Universalis in illo Omnis Terminus, a quo excipitur, ideo non recta est haec propositio: Omnis Animal praeter magnetem aurum trahit, quia Magnes sub Animalis non continetur. Notandum praeterea hic, praeter idem aliquando significare, quod ultra, & tunc non est particula propriè exceptiva, ut: Ignis praeter calorem lucem etiam producit, & nihil enim hic excipitur. Huius propositionis manifesta est expositio, cum sit omnino modo loquendi accommodata.

76. Comparativa propositio illa est, in qua praedicatum enuntiatur secundum aliquem gradum, de subiecto per comparationem ad illud, cui illud praedicatum simpliciter tribuitur. Tale est illud Taleti: Omnium difficillimum est nosse seipsum. Haec in duas propositiones resolvitur, in quarum una praedicatum tribuitur subiecto simpliciter, in altera verò enuntiatur secundum magis, vel minus. Sic allata propositio resolvitur: multum rei cognitu difficilis est, sed difficillima sui. Haec ut recta sit in rigore logico comparativa propositio, debet illud praedicatum, penes quod duo inter se comparantur, utrique convenire, ideo haec non recta erit: Ignis est candidior corvo quia praedicatum candidus, cui Ignis & Corvus comparatur, simpliciter non convenit corvo.

77. Reduplicativa demum propositio dicitur illa: in qua per particulam qua, quatenus, aut similem id de subiecto indicatur, ratione cuius praedicatum illi convenit vel repugnat, ut Homo qua animal est productivus sensationum, significat sic animalitatem in homine esse rationem cur sensationes producat. Jam veritas illius in eo consistit, ut attributum, quod particula reduplicativa affingit, sit verè ratio, cur praedicatum conveniat subiecto, cum verò haec ratio sit vel essentialis, vel causalis, vel purè additionalis pro quo propositiones hae universim resolvi possint in hunc modum, ut ex resolvit propositio supra posita: Homo est productivus sensationum, & ratio, quod sit eas productivus est, quod sit animal possint etiam resolvi singulae sua rationi accommodatae. Sic haec: Homo quatenus est corpus, est sensibile, resolvitur homo est sensibilis, & de essentia corporis est, esse sensibilem. Ista verò ignis qua calidus, urit, resolvitur ignis urit, & causa ustionis est calor haec demum: ignis qua aliquantulum resolvitur ignis urit, & pura ustionis

est

è affirmatiõ, sivero ꝓdicatum illud non è ratiõ, cui ꝓdicatum ꝺvenit subiecto; mala erit, ut hoc: homo qua animal ratiõinat.

78. Ratione materiæ circa quam, sc: ratiõn e ipsar rer, in quib⁹ meno rudicio suo versar, dividit ꝓpositiõ 2mo. in necessariam, stingentem & impossibilem. necessaria ê, seu ut alii malũt, in materia necessaria, in qua tale ꝓdicatum enuntiat de subiecto, quod illi necessario ꝺvenit, vel disꝺvenit ꝓter ꝺnedionem, vel disꝺnedionem eiꝺem prædicati cum subiecto, ut: Petrg ê homo, Petrg non ê lapis. Porro ꝓpositiõ necessaria alia ê absolutè necessaria, in qua tale enuntiat prædicatum de subiecto, quod illi sine ulla apparita Suppositione necessariõ ꝺvenit, vel disꝺvenit, ut potet in supra allatis exemplis. Alia ex suppositione necessaria, in qua ꝓdicatum stante aliqua suppositione, necessariõ ꝺvenit subiecto, quod extra talem suppositionem potuit non ꝺvenire, sic in hac ꝓpositiõne: Petrg movet pedes, suppposito quod currat ꝓdicatum necessariõ ꝺvenit subiecto. Hæc vero ꝓpositiõ alia ê necessaria Metaphysicè, in qua ꝓdicatum nec Divinitꝰ potest disꝺvenire subiecto, ut: Petrg ê homo, alia Physicè, ut: ignis non ê frigidꝰ, alia Moraliter, ut Roma hucusq; durat. Contingens seu in materia stingenti, in qua ꝓdicatum convenit quidem subiecto, ita tamen, ut potuit, vel potuerit non ꝺvenire, ut Petrg saltat, Impossibilis, seu in materia impossibili, cuiꝰ ꝓdicatum non potest ꝺvenire subiecto, & quidem vel Metaphysicè, ut Petrg ê lapis, vel Physicè, ut ignis est frigidꝰ, vel moraliter, ut: Judei hoc anno expugnabunt Jerosolimam. Item absolutè impossibilis, ut: homo ê bos, vel ex suppositione, ut: Petrg saltat, suppposito, quod non eligat. Nota hic primo: quod ꝓpositiones in Materia necessaria dicant ee de ne. veritate eo, quod in nullo casu possibili possint ese falsæ. Secundo. Quid aliud ê ese ꝓpositionem necessariõ veram, & quid aliud est ese ꝓpositionem in materia necessaria, sicut hæc ꝓpositiõ: Deus Antichristꝰ existet, est necessariõ vera non ê tamen in materia necessaria, ratio ê ex ꝺatis explicationibꝰ. Dividit 2ꝺo in directam, & indirectam. Directa ê, enuntiatiõ superioris de inferiori, in linea ꝓdicabilium, aut forma de subiecto, ut: homo ê animal, paries ê albꝰ. Indirecta, ê enuntiatiõ inferioris de superiore, aut subiecti de forma, ut: aliquod animal ê homo, aliquod album ê paries. Dividit 3tiõ. in Reflexam, & directam; prior ê, quæ se reflectit vel saltem aliam cognitionem, vel supra ꝓpositionem, ut hæc ꝓpositiõ: animal rationale est ꝓdicato definitionem hominis, vel supra se ipsam, ut: omnis ꝓpositio habet subiectum ꝓdicatum, & copulã. Directa, quæ non reflectit altera saltem cognitionem, sed tendit

in Obiectꝰ

in Obiectum distinctum ab actu intellectꝰ secundꝫ se quod est a parte rei acceptum, ut: Petrꝰ ẽ homo. Dividit 4to in Particam, & formalem, prior ẽ, in qua Predicatum nõ differt à Subiecto, ut: homo est homo, posterior, in qua differt Predicatum a Subiecto, ut: homo ẽ rationalis

S. 2dus.

De divisione Propositionis ratõne formæ.

79. Ratione formæ dividit Propositio in affirmativam & negativam; affirmativa ẽ, in qua Predicatum adiungit Subiecto, ut Petrꝰ ẽ homo, negativa, in qua Predicatum removet à Subiecto, ut: Petrꝰ non ẽ lapis. Si verò afficiat solum Predicatum, aut solum Subiectum, affirmativa est de Subiecto vel Predicato infinito, ut: non Petrꝰ ratiocinatꝰ, Petrꝰ ẽ non albꝰ. Nota 1mo affirmatio vel negatio Propositionis formæ dict debet interim omnino in Scholis affirmatio & negatio qualitas Propositionis dicit, 2do Propositionem infinitantem nõ esse negativam, sed partim negativam, partim affirmativam, alterum affirmativam. Porro Propositio infinitans ẽ, quæ habet Terminum infinitantem, vi cuiꝰ debet exponi per duas Propositiones, unam affirmativam, alteram negativam, ut: Petrꝰ ẽ non lapis, sic exponitꝰ Petrꝰ nõ ẽ lapis, sed vel bos, vel asinꝰ, vel equus, vel homo &c:

80. Dividit 2do Propositio in Absolutam, & modalem, absoluta ẽ, quæ etiam Simplex de ineſse vocatꝰ, illa, quæ ita enuntiat Predicatum de Subiecto, ut minimè in illa exprimat gradꝰ, quo Predicatum se habet ad Subiectum, ut Petrꝰ ẽ doctꝰ. Modalis ẽ, quæ enuntiat modum, quo Predicatum inest Subiecto, vel non inest, ut: Petrꝰ ẽ necessariò homo. Porrò modi sunt quatuor, primꝰ ẽ universalis affirmativꝰ, exprimitꝰ per ly necesse, ut: necesse ẽ hominem ẽ animal. 2dꝰ ẽ universalis negativꝰ, exprimiturꝰ per ly impossibile, vel necesse non, ut: Impossibile ẽ hominem ẽ bovem vel necesse est hominem non ẽ bovem. Tertiꝰ ẽ particularis affirmativꝰ, & exprimitꝰ per ly possibile, aut Stingens, ut: possibile ẽ, vel Stingens ẽ hominem scribere, Quartꝰ particularis negativꝰ, & exprimitꝰ per ly possibile, ẽ non vel Stingens, ẽ non, ut: possibile ẽ, vel Stingens ẽ hominem nõ scribere. Nota 1mo in omni propositione modali duo inveniri, Primum est quod vocatꝰ dictum illa pars nempè propositionis, in qua enuntiatꝰ Predicatum de Subiecto alterum ẽ, quod vocatꝰ gradꝰ, qui ostendit qualitatem inesse, vel non inesse, & veniat, vel dissideat prædicatum Subiecto, ut necesse ẽ hominem esse animal, ubi ly homo ẽ animal, ẽ dictum, ly necesse, ẽ modꝰ. Nota 2do non semper esse audibile ly possibile cum ly Stingens, non

venit

verum ẽ dicere, ꝓsibile ẽhominem ẽse animal, falsum vero: Stangent ẽhominem ẽse animal. Unde ly ꝓsibile aliquando idem denotat, quod stingens aliquando idem quod necesse. Nota 2um. Et ꝓpositio modalis sit vera, non solum ꝙ dictum de inesse subiecto, sed etiam debet eo modo inesse, quo illud enuntiat ꝓpositio. Hinc quamvis verum ẽset, quod Petrꝰ currat, hoc tamen ꝓpositio: necesse ẽ Petrum currere, sive: Petrꝰ necessario currit, falsa ẽ; nota Quarto. Verumꝫ hec ꝓpositio: necesse ẽhominem ẽe animal, solet sic exponi: Omnis homo ẽanimal, i. vera; Impossibile ẽhominem ẽe bovem sic: Nullus homo ẽbos, jam ista: Stangens ẽhominem currere sic: Aliquis homo currit; sed non rectè ꝙ alias ꝓpositio vera deberet exponi per falsam, ut: necesse ẽ Deum ẽe Omnipotentem sic: Omnis Deus ẽ Omnipotens, ꝙa quia per hunc modum exponendi hec ꝓpositio exponi non ꝓbet: necesse ẽ hominem ẽe animal. Unde aliqui censent hanc ꝓpositionem: necesse ẽ Deum ẽe Omnipotentem sic ẽe exponendam: Omne id quod ẽ Deus ẽ Omnipotens, sed Deum non recte ꝙ alias hec ꝓpositio: necesse ẽ Patrem aliquem generare, sic deberet exponi: Omne id ꝙd ẽ Pater aliquis generat; quod falsum est, quia natura Divina ẽ Pater, & tamen juxta fidem natura Divina non generat. Quare hec ꝓpositio: necesse ẽ Deum ẽe Omnipotentem sic exponenda ẽ: Omnis circumstantia, vel omnis casꝰ ẽ talis, vel omne tempꝰ ẽ tale, in quo Deus ẽ Omnipotens. Et ad hunc modum omnes alie ꝓpositiones modales ꝓ ratione Signi modalis exponi debent.

§. 3tio.

De divisione ꝓpositionis ratione quantitatis.

01. Ratione Quantitatis ꝓpositio dividit in Universalem, Particularem, singularem, & indefinitam; Universalis ẽ, cujus subiectum ẽ Terminus communis & aliquibus signis cathegoremate Universali, ut: Omnis homo ẽ rationis capax. Particularis ẽ, cujus subiectum ẽ Terminus communis affectus signo cathegoremate Particulari, ut aliquis homo ẽ Doctꝰ, simulatio, cujus subiectum ẽ Terminus singularis, vel communis affectus signo cathegoremate singulari. Indefinita, cujus subiectum ẽ Terminus communis nullo signo cathegoremate affectus, ut, homo ẽ animal, homo ẽ doctꝰ. Propositionem indefinitam in Materia necessaria ꝙvalere universali, in Stingenti vero particulari, seu disjunctive ponere hanc disjunctive, illam distributivè ut dictum 2do §S. nota vltimo. In data Signa tam universalia, ꝙm particularia nonnisi Terminos communes regere debere. Nota 2do quod si Terminus affinitatis aliquis ꝓpositionis nec expliciter ꝓxat illum signum

universale

nè, etiam subintelligat, gnvis termini ming principaler affiereț, non ẽ ppositio Universalis, ut patet in hac ppositione: Omnis homo ẽ animal, ẽ ppositio vera. Nota 3tiã eandem ẽ quantitatem ppositionum exponibilium, quã exponentium pinde quoniam hæc ppositio: tantum Petrg studet, exponiț per duas copulativas has: Petrg studet, & nemo alig studet. Ideirco ppositio ẽ Universalis, cui pinde Ctradictoria hæc: non tantum Petrg studet, ẽt particularis, & sic exponiț vel Petrg non studet, vel alig alij studet. Quod melig patebit si ppositionem sic exposueris: utrumq ẽ verum, quod & Petrg studeț, & nemo alig distinctg à Petro studet. qui sic formabis Ctradictoriam hanc: aliqd ẽ his non ẽ verum, quod & Petrg studet, & nemo alig distinctg à Petro studet. Ea iã videtis equivalere duãb Ctradictoriis particularib: vel Petrg non studet, vel alig alij distinctg à Petro studet. Similit loquend de aliis ppositionibg quæ per plures ppositiones exponi debent:

II. Atg.

De divisione Propositionis ratione Qualitatis.

02. Ratione Qualitatis dividit ppositio in veram & falsam; vera ẽ, quæ vno 3formis ẽ Obiecto, falsa, qã diformis. Unde ad cognoscendam veritatem, vel falsitatem ppositionis Ideranda sunt duo, 1mo. Ipsa ppositio affirmat, vel negat, 2da Quomodo se habet ppdicatum Obiectivum ad subiectum Obiectivum, quod per primarium ppositionis copulam affirmat, vel negat. Si enim eo modo habebit ppdicatum ad subiectum, quomodo de illo enuntiat ppositio, tunc erit vera, sin ctra, falsa, vg Petrum ẽ hominem, ẽ ẽse animal Rationale. Propositio vera, ppportionaliț loquendum de falsa, vel ẽ necessario vera, dg vel Metaphysice, vel Physice, vel moraliter, vel contingenț vera; item vel absolutè vera, vel ex suppositione, quæ omnia formit ad numerum 10. sunt explicanda; p exemplo explico ppositionem necessariò absolute Metaphysicè veram, quæ est illa: in qua tale ppdicatum enuntiat de subiecto, ut neq Divinitg potuit illi divenire dg in omni casu possibili; in omni temporis differentia, ut: DEUS existit, homo ẽ animal Rationale. Nota: quod fieri potest, ut qs falsum dicat q mentiat, & si minimum putet ẽse verum, quod dicit, sicut econtra fieri potest, ut qs dicat verum, simulq mendax sit, si intg falso habeat, quod ore verum ẽ pnuntiat, ut vult S. Augustinus in Enchiridion Mo 6, alias Cap. 18: Nemo sanè mentiens judicandus ẽ, qui dicit falsum, quod putat verum, quoniam quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Ideoq non mendax sed aliquando temerarius arguendus est, q falsa incautig credita pueris habet. Pelig econtrario, quantum in ipso est, ille omentitur, qui dicit verum, quod putat falsum. Nemo sanè mentiens judicandg est, q dicit falsum, quod putat verum.

electio 1sa.

Sectio 2da.

De Oppositione Propositionum.

DS. Propositionum oppositio est duarum propositionum idem Subiectum, idemq; Predicatum habentium dissonientia vel in forma tantum, quatenq; scilicet, una earum est affirmativa, altera negativa, vel in Quantitate tantum, quatenq; una est Universalis, altera particularis, vel in Quantitate & forma simul, vel econtra, unde quatuor inter propositiones numerantur oppositionum species, sc: Contradictoria, Contraria, Subcontraria, subalterna;

DS. Oppositio Contradictoria est oppositio propositionum, quarum una talis negat id, quod affirmat altera, seu, tantum negat, quantum sufficit ad destruendam veritatem alterius. Quare propositiones simplices de primo omnium opponuntur sibi Contradictorie, que pene formam & quantitatem inter se dissentiunt, sc: si una est universalis affirmativa, altera particularis negativa, vel si una Universalis negativa, altera particularis affirmativa, ut: omnis homo est animal, aliqs homo non est animal. Item: nullus homo est vivens, aliqs homo est vivens: Propositiones vero singulares sunt Contradictorie oppositæ, si sibi in forma opponantur; ut: Petrus est doctus, Petrus non est doctus; Inter autem propositiones Indefinitas habet contradictoria, si illi particulæ Grammaticali, à qua illa Propositio desumit, negatio præfigatur; sic huic propositioni Conditionali: si homo respirat, vivit, Contradictorie hæc opponitur, non si homo respirat, vivit.

DS. Leges Oppositionis Contradictoriæ sunt sequentes: 1mo. Propositiones Contradictoriæ debent esse de eodem Obiecto, identitate omnimoda, id est etiam distinctionis virtualis exclusæ, aut alicuius alterius, quæ a Theologis in Divinis, ubi de Mysteriosis agunt, plerumq; admittit; Hinc istæ propositiones: Pater generat, natura non generat, juxta Theologos non sunt Contradictoriæ, quia quamvis Pater & natura Divina sunt idem realit, admittunt tamen aliquam distinctionem Theologicam vg virtualem. Ex hac etiam ratione requiritur propositiones Contradictorias, ut affectiones Terminorum non varient, alias Obiectum mutatur. Hinc istæ non sunt Contradictoriæ: Petrus studet, Petrus non bene studet. 2dum est, si propositiones Contradictoriæ fuerint rigorosæ Dialecticè, debent pugnare tamen in quantitate quam in forma. Si fuerint de Lege, sufficit, si pugnent in sola forma. Tunc vero sunt de Lege, quando sunt de Subiecto particulari; Dicunt autem de lege, quia servant hanc universalissimam legem Contradictionis, quæ est, tertio, ut si una fuerit vera, altera omnino sit falsa, id est, ambæ propositiones Contradictoriæ neq; possunt esse simul verè, neq; simul falsæ

justa

Juxta principium lumine naturæ notum implicat idem esse, & non esse. Itinc ista propositiones non sunt Contradictoriæ. Omnis discipulus aliquam doctrinam intelligit, aliqs Discipulus aliqm Doctrinam non intelligit cum utraq; possit esse vera. Unde 1tæ: ut propositiones Contradictoriæ pugnent secum, quotcumq; possunt, tam ex parte Subiecti, qm Predicati, tam ex parte rector quam obliqui, unde sic mutari debet prior propositio: Aliqs discipulus nullam Doctrinam intelligit. 2da ut propositio negativa Contradictoria oppositæ affirmativæ prædat in sensu negativo puræ, sic ipsa propositiones: Petrq vult scribere, Petrq non vult scribere, non sunt Contradictoriæ, si posterior propositio sumatur in sensu non puræ negativo, ratio est, qa non habent idem adæquatè objectum, qa hæc: Petrq vult scribere affirmat actum primum volendi, hæc verò Petrq non vult scribere sumpta in sensu non puræ negativo, occulte affirmat, & supponit actum primum videndi positivum. Porro nolitio & volitio non sunt idem, sicut amor, & odium. 3ia 2da est, qa alicui enti, vg bovi neutrum ex Predicatis illarum propositionum convenit, tam enim falsum est, quod bos velit scribere, qm falsum est, quod bos nolit scribere sumendo 1m nolit in sensu non puræ negativo sed partialiter affirmativo. Unde 4ta est, Ex Predicatis propositionum Contradictoriarum alterutrum petere debet omni enti, sic: ut Predicatis ha propositionum Contradictoriarum: Petrq est homo, Petrq non est homo alterutrum Predicatum scilicet vel esse hominem, vel non esse hominem convenit omni enti, nam bovi vg licet non competit esse hominem, competit tamen non esse hominem Paulo verò è contra.

06. Oppositio Contraria est disconvenientia duarum propositionum universalium ratione formæ, vulgo Qualitatis: formam enim Qualitatem propositionis vocant Scholastici: ut omnis homo est Doctus, nullus homo est doctus. Leges autem huius oppositionis sunt sequentes: 1ma est; propositiones Contrariæ debent constare ex Subiectum & Predicato, hoc est, cum iisdem affectionibus eodem modo dispositis eandem Quantitatem habentibus, universalem nempè. 2da. Non debent esse ambæ veræ, sed una earum est vera, altera sit falsa. Cum enim nequeat esse vera propositio Universalis quin sit vera particularis, sub illa contenta, ut si vera est hæc: Omnis homo est doctus, vera sit necesse est hæc: Aliqs homo est doctus, hinc si altera duarum Contrariarum vera esset, scilicet: nullus homo est doctus, vera esset hæc duæ: Nullus homo est doctus, aliqs homo est doctus, quas ambas utpotè Contradictoriè oppositas non posse esse veras iam diximus. Utraq; tamen Contrariarum falsa esse potest, si in materia sint contingenti, nam quod contingenter evenit, posse in esse uni individuo, & simul non in esse alteri, ac proinde in Materia contingenti propositiones Contrariæ possunt esse simul falsæ. 3tia In materia necessaria propositionum Contrariarum altera omninò est vera, altera falsa. Semel enim certum jam sit in nulla materia utramq; posse esse veram, & cum in Materia necessaria, quod necessarium evenit uni individuo, illud necessarium omnibus & singulis evenit, & quod repugnat uni, repugnat

alijs

aliis eigl. speciei adeoq; nec est ee falsa tam particularis affirmativa, quam particularis negativa, ut in hac materia: Aliqs homo e animal, aliqs homo non e animal, quoad falsificandas has Straria: nullus homo e animal, omnis homo e animal: regrunt, concludendum e igit. ex oppositionibus in materia necessaria unam veram, alteram falsam esse debere. Nota: quod una ex Strariis infert Stradictoriam alteri Strariæ, & sic hæc: nullus homo currit infert hanc: Aliqs homo non currit, Stradictoriam huic, Omnis homo currit.

07. Oppositio subcontraria est pugna duarum oppositionum particularium ratione formæ, sic opponuntur subStrariæ sibi: Aliqs homo e docts, aliquis homo non est docts. Leges autem earum hæ. 1ma. In nulla materia possunt esse simul falsæ, si enim ambæ vera esse possent hæ particulares etiam simul falsæ, esse possent etiam universales: quod si fieri posset, falsæ simul essent oppositiones Stradictoriæ tam hæ: Omnis homo est docts, aliquis homo non est docts, quam istæ: Nullus homo est docts, aliquis homo est docts. At in materia Stingente potest attributum Stingens convenire speciei in esse uni individuo, & non in esse alteri, ac inde verum esse & potest aliquem hominem esse doctum, & aliquem hominem non esse doctum: in materia tamen necessaria simul vera esse non possunt ob rationem datam nro 06. Sub 4ty 3tiæ. Secunda e. Debent habere eidem subiectum & Predicatum eandemq; Quantitatem particularem. Nota 1mo si Strariæ sunt ambæ falsæ, subStrariæ sunt ambæ veræ, aliàs enim Stradictoriæ ambæ essent falsæ. Nota 2do. si Strariæ non sunt ambæ falsæ, tunc et subStrariis una e vera, altera falsa.

08. Oppositio subalterna, est diversarum inter se duarum oppositionum, ratione Quantitatis tantùm ut: Omnis homo est docts, aliquis homo est docts; item: Nullus homo est docts, Aliquis homo non est docts; Porro Universalis Propositio dicit subalternans, particularis vero subalternata. Leges sunt sequentes: 1mo Quod quotiescunq; inquacunq; materia vera est subalternans, semper vera est subalternata, fieri enim non potest, ut sit vera oppositio universalis: lex mutuæ Universalitatis Metaphæ: quin sit vera particularis. In materia tamen Stingente potest esse falsa subalternans oppositio, eò sit falsa subalternata, possunt enim simul esse verae particulares: Affirmativa sc: aliqs homo e docts, & negativa, aliqs homo non est docts, hæ autem ipsæ, quod vera est particularis negativa, falsa est Universalis affirmativa, & ea ut potè Stradictoria illi, contra verò in materia necessaria, quotiès subalternans e falsa, falsaquè est subalternata, in hac enim materia ambæ subStrariæ vera esse non possunt, ut dictum nro superiori, Ed autem omnino regrit, ut subalternans sit falsa, & non fallat subalternata. 2da est: subalternans infert subalternatam, non tamen e contra, quia dicit de omni est dict. de aliquo Stente sub omni.

09

89. Et hæc satis abundè putò dicta de Propositionibus simplicibus, earúmq; oppositione formandâ, quæ verò aliqui Universalem modum formandæ Propositionum Contradictoriarum hunc tradunt, ut toti propositioni negatio præfigatur, id quidem ego recipere non audeo, adverto tamen, quòd cum propositionibus explexis Contradictorias hac modo formant, in sensu longè diverso à communi modo loquendi suas propositiones explicant. sic dum huic propositioni Hæreticus tantum panis est in Eucharistia ponunt hanc Contradictoriam: non tantum panis est in Eucharistia; hanc equidem sic explicant, ut verum sit, priori Contradictoriæ opponendæ, vel panis non est in Eucharistia, vel aliquid aliud est in Eucharistia. Benè quidem, si ita hæc propositio intelligi debet, at non ita illam communiter intelligimus, non ita eam Anathemate feriens Ecclesia intellexit. Salvo itaq; illorum sensu, censeo exponibilibus propositionibus tutiùs, commodiùs, ac clariùs posse formari Contradictorias, si exponantur illæ exponentibus Contradictoriæ formentur. Quod ut fiat, sciendum in Propositionibus copulativis ly & cum ly nec opponi Contrariè. ly nec, cum ly vel, & ly & cum ly vel non Contradictoriè, ly vel, cum ly vel non, subContrariè, & ly &, cum ly vel tum ly nec cum ly vel non, subalternè. Unde 2do. Quod in propositione copulativa una affirmet, altera neget, illig Contradictoria primam negare, alteram affirmare sub disjunctione debet, cum ergo omnis propositio exponibilis æqualeat copulativæ, modo tradito Contradictoria formabitur facilè, ut in posito Schemate clariùs videbitur.

90. In propositionibus tamen additionalibus, hanc non quoq; regulam sequimur, quòd etiam de causalibus potest intelligi: quamquam causales cum exponi possint, ut clariùs illis Contradictoriæ formentur exponi deberent, & exponentibus Contradictoria fieri, per additionem scil: negationis ante particulam si ideo, quia debere illis formari Contradictoriam, idq; ideo, quia cum in propositionibus additionalibus, idem dic de causalibus particulæ istæ exprimant habitudinem prædicati ad subjectum, & præcipuè additionales, nihil aliud quam habitudinem prædictam affirmant, si hæc habitudo negetur, tantum negatur, quantum sufficit ad destruendam affirmationem prædictæ propositionis, quare hac negatione posita rectè illi formatur Contradictoria. In propositionibus modalibus quamquam & hæ cum exponi possent, exponentibus si Contradictoriæ formentur, tutiùs, ac commodiùs fieret, quia principaliter affirmant modum, aut negant, ideo, sicut ad veritatem non sufficit si dictum sit verum, sed inquirit, ut subsistat & modus, ita oppositio harum à modo sumitur. Nam necesse est æquivalet universali affirmativæ, impossibile est Universali negativæ, possibile est particulari affirmativæ, non necesse est particulari negativæ, si tamen in quibusdam propositionibus loco necesse est ponatur, impossibile æquivalet Criteria. Si possibile est, subalterna, si non necesse est Contradictoria fiet, ut necesse est hominem dari non necesse est

hominem

Propositiones Simplices.

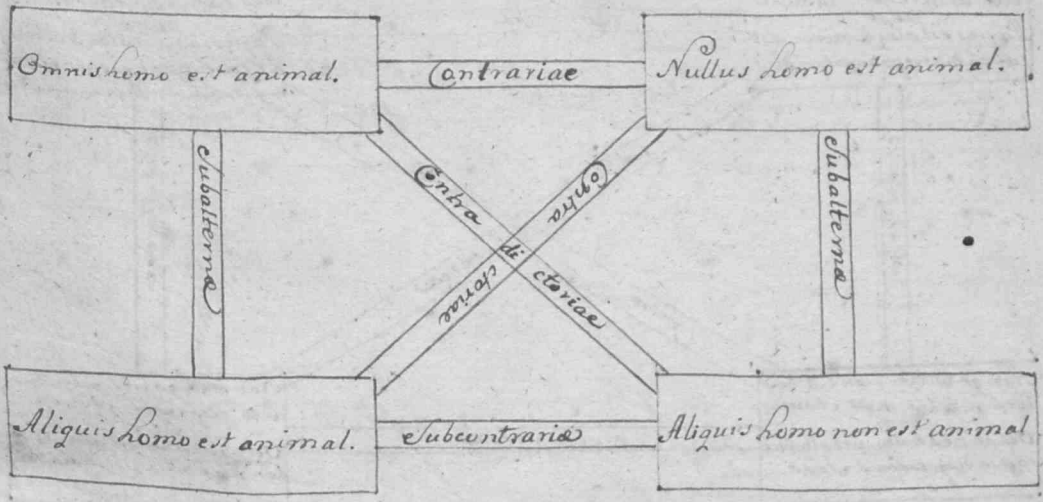

Propositiones Copulativae

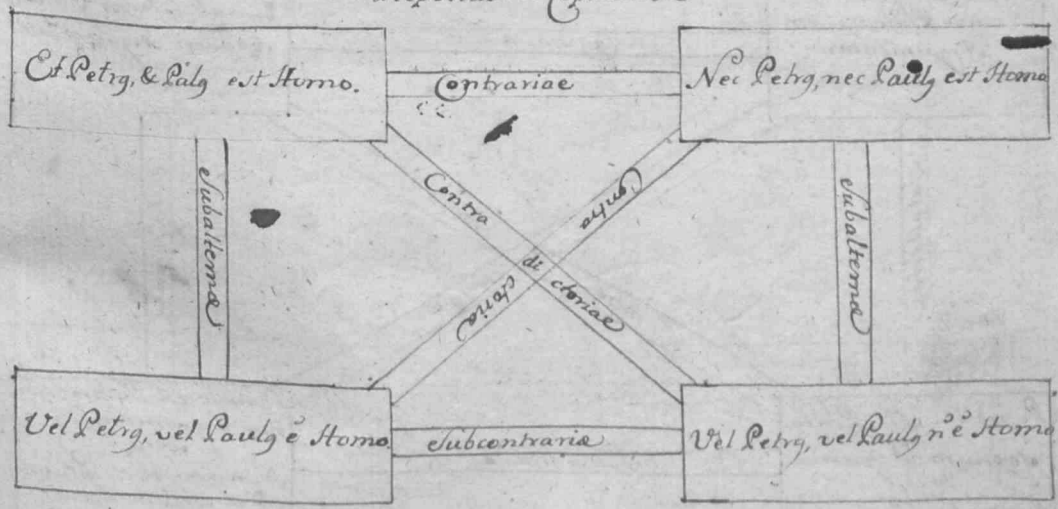

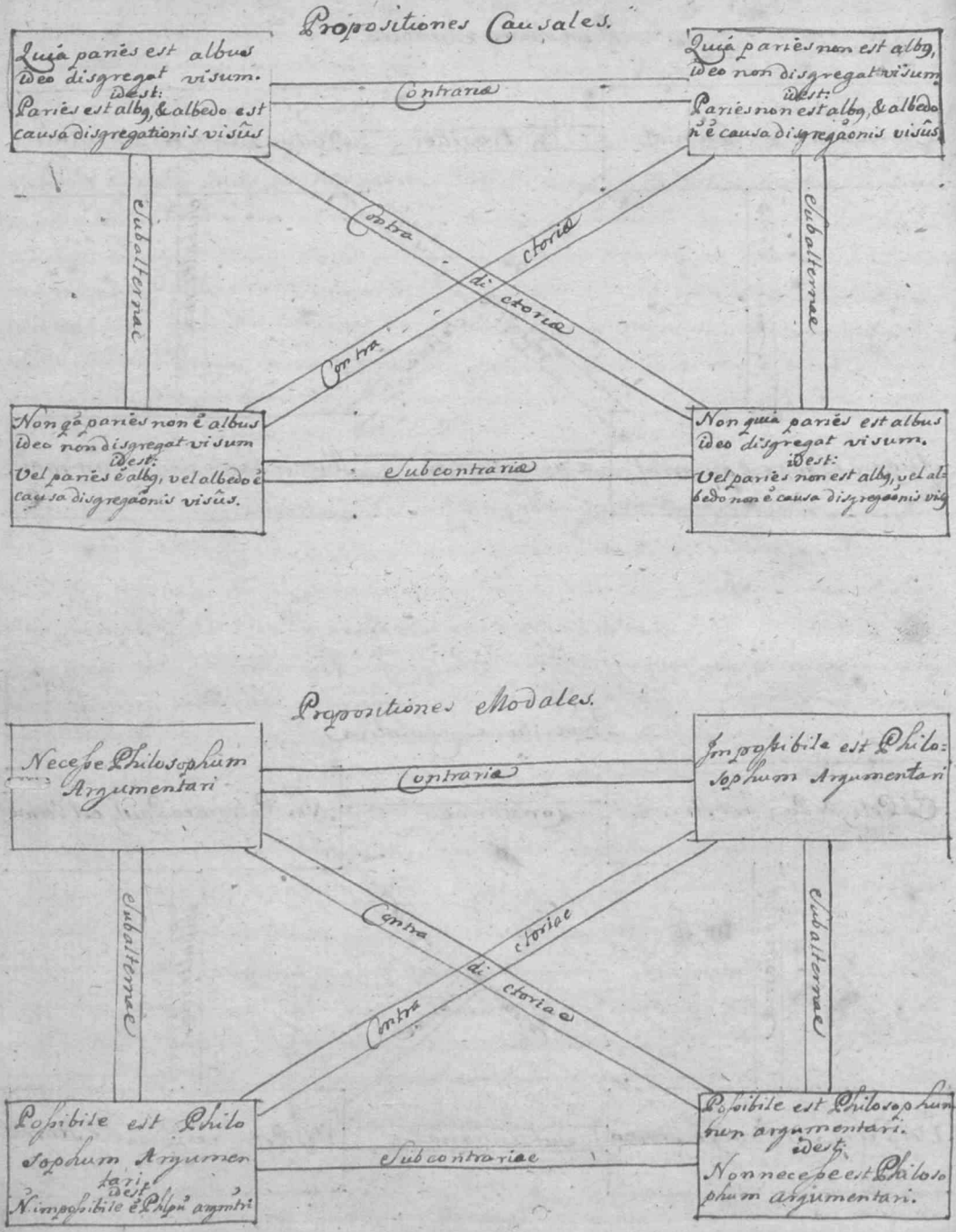
Propositiones Causales.
Quia paries est albus ideo disgregat visum. idest: Paries est alb, & albedo est causa disgregationis visûs
Quia paries non est alb, ideo non disgregat visum. idest: Paries non est alb, & albedo non è causa disgregationis visûs
Contraria
Subalternae
Contra di. ctoria
Contra di. ctoria
Subalternae
Non quia paries non è albus ideo non disgregat visum. idest: Vel paries è alb, vel albedo è causa disgregationis visûs.
Non quia paries est albus ideo disgregat visum. idest: Vel paries non est alb, vel albedo non è causa disgregationis vis
Subcontraria
Propositiones Modales.
Necesse Philosophum Argumentari
Impossibile est Philosophum Argumentari
Contraria
Subalternae
Contra di. ctoriae
Contra di. ctoriae
Subalternae
Possibile est Philosophum Argumentari. idest: N impossibile è Philm argmtri
Possibile est Philosophum non argumentari. idest: Non necesse est Philosophum argumentari.
Subcontrariae

Propositiones Hipotheticæ

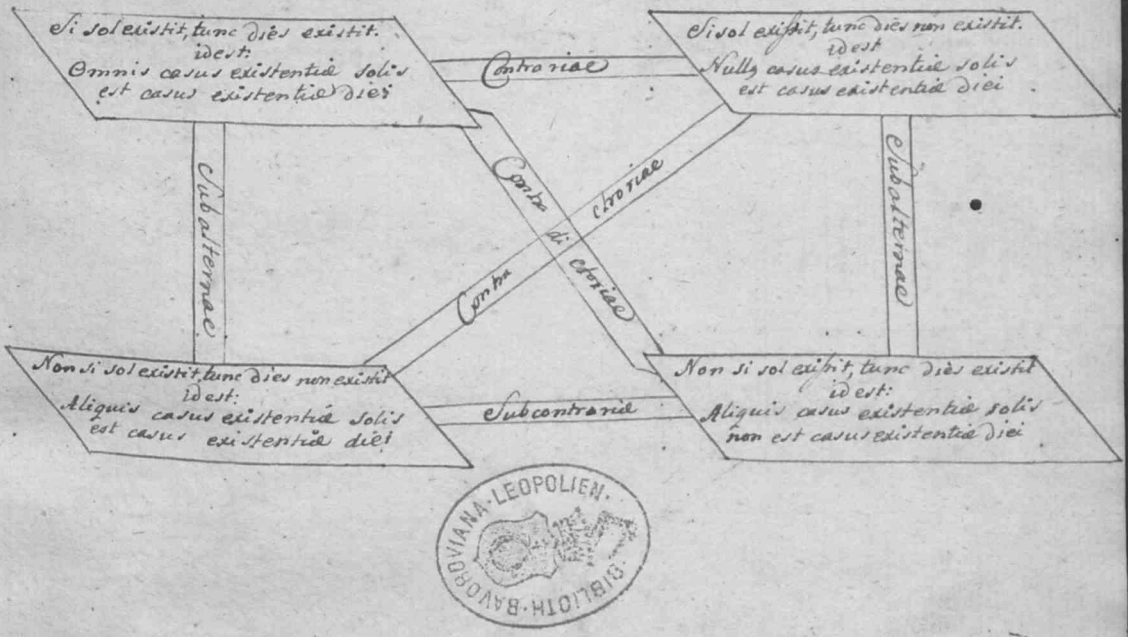

BIBLIOTH. BAVORUM LEOPOLIENA

Propositiones Exclusivæ

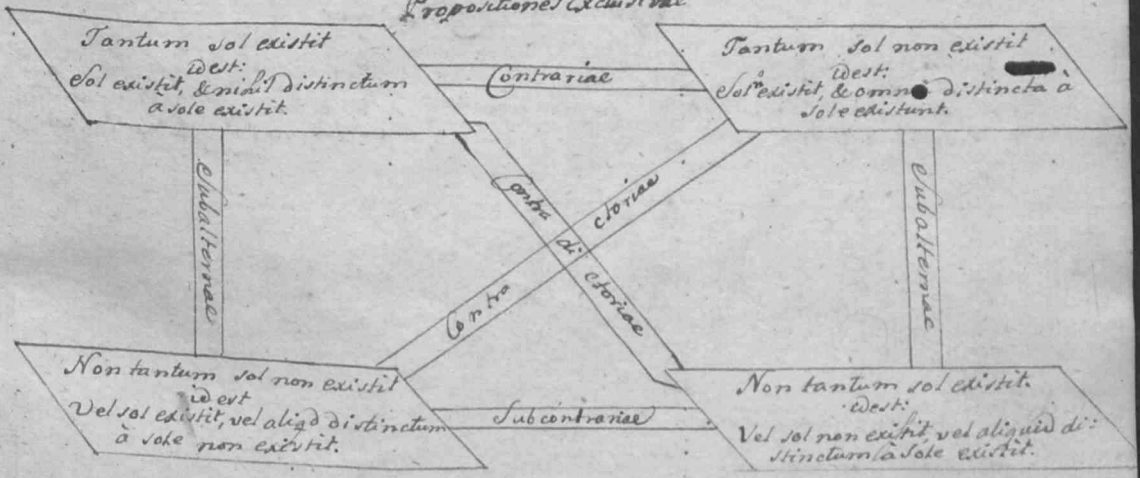

Propositiones Exceptivae

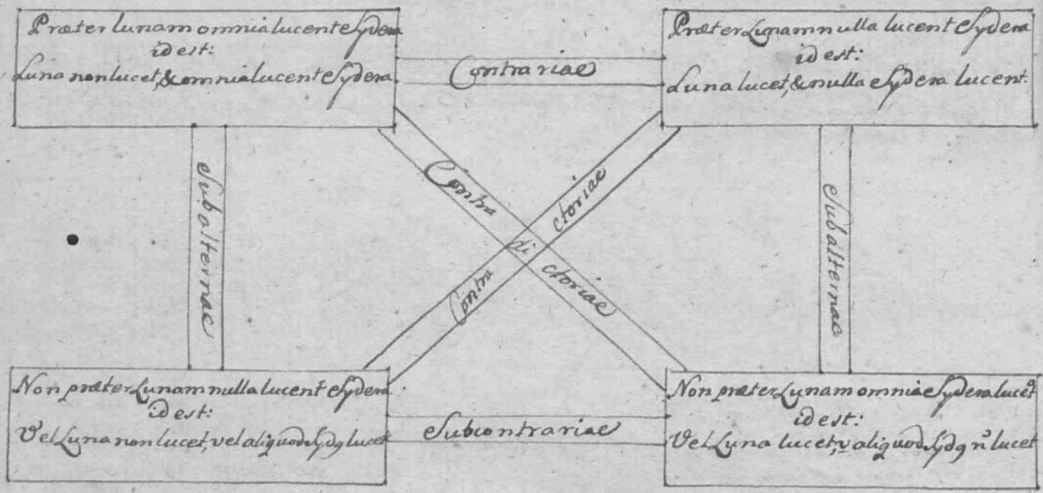

Propositiones Reduplicativae

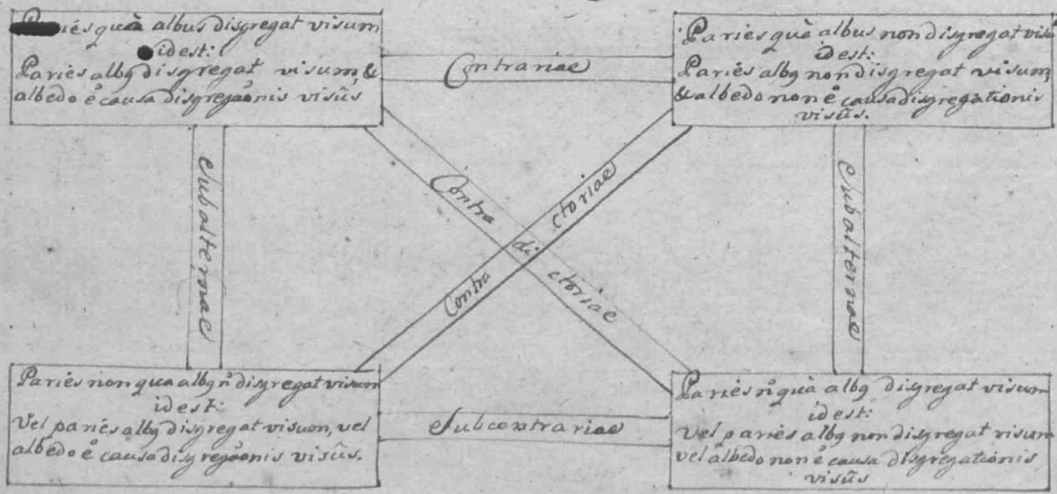

hominem dari.

91. Nota: quod & hic à nonnullis Autheribz asserat quod formandæ ꝓpositionum Contradictoriarum, sc: ut ꝓpositioni habenti subiectum hominum omnem affectam syncathegoremate universali affirmativo formando Contradictoriam, idem subiectum afficiat syncathegoremate particulari & prædicatum, quod de subiecto affirmat, neget, vg: Omnis homo est animal, aliquis homo non est animal. Si verò in ꝓpositione ponas subiectum omne ponis syncathegoremata universale negativum, tunc idem subiectum afficiat syncathegoremate particulari affirmativo, vg: nullus homo è animal. Aliquis homo è animal. Juxta dictum modum, & ꝓpositiones exponibiles seu quæ plures tinent ꝓpositiones possunt reduci ad quantitatem sibi debitam vg hæ propositio exclusiva: Tantum Petrus è homo, sic exponi debet: & Petrus est homo, & nullus alius est homo, & hæc ipsa cum sit copulativa, debet ulterius reduci ad universalem: utrumq; id, quod & Petrus est homo, & nullus alius est homo est verum, & tandem utriq; huic formabitur Contradictoria, sic: Aliquid datur, quod & Petrus è homo & nullus alius è homo, non est verum. Item ista modalis necesse est omnem hominem ẽ animal, sic exponi debet: Omne tempus è tale, omnis casus, omnis circumstantia, in quo Omnis homo est animal. Cui hæc Contradictoria formabitur illa: Aliquod tempus è tale, Aliquis casus, Aliqua circumstantia, in quo aliquis homo non è animal. Similimodo prædicendum cum aliis ꝓpositionibus. Quarè hucusq; explicatâ ꝓpositionum juxta omnes species ꝓpositionum meliorem intelligentiæ gratiâ Schema ob oculos ponere juxta dictum, quam juxta dictum modum.

Sectio 3tia.

De Æquipollentia Propositionum.

92. Æquipollentia est reductio ꝓpositionum ad eundem sensum totum. Porro Æquipollentiæ artificium desumitur à particula non, cuius ea ẽ natura, ut si ꝓfigatur Universali propositioni affirmativæ, faciat eam particularem negativam, & vicissim. Si verò copula tantum, affirmativa in negativam mutat. ut verò Æquipollentiæ modi facilius teneantur memoriæ, hic exprimuntur versiculo: Procontradic, postcontra Contrar, subalter. sc: Propositiones Contradictoriæ fiunt æquipollentes, si ante syncathegoremata subiecti unius ꝓpositionis ponas particulam non, sic hæ Contradictoriæ: Omnis homo è albus, aliquis homo non est albus; fiunt æquipollentes, si unæ particulam non affigas, ut: Non omnis homo est albus. Postcontrariæ Propositiones Contrariæ eundem reddent sensum, si particula negativa ponatur subiectum unius, seu ante copulam ponatur, sicut Contrariæ: Omnis homo est albus, nullus homo est albus, æquipollent addita particula non, ut: Omnis homo non est albus. Contrar subalter. Propositiones subalternæ conciliantur, si in una ꝓpositione duplex negatio, alia

ante

ante subiectum, alia post subiectum ponat, ut hæ propositiones: Omnis homo est animal, aliqs homo est animal, æquollent, si uni duplicem negationem addidero, ut: Non omnis homo non est animal, ut verò facilius teneat memoria, quæ cy̆ncathegoremata, quibus æquipollent, sequentes versus inservient: Non omnis quidam non: omnis nonquam nullus. Non omnis non quidam: nullus non valet omnis. non nullus, quidam: non nullus non, aliqs non. Non aliqs nullus: non quidam non valet omnis. Non alter, neuter. neuter non, probat uterq.

93. Adverte homo quod propositiones sub contrariæ non possint fieri æquipollentes, si enim negatio proponat unig subiecto, æquivalet suæ Cdictoriæ. Si Cligat copula, una ab altera non differt, nec est æquollens, sed eadem propositio, si verò uno negatio Cponat subiecto propositionis affirmativæ altera eidem copulæ, propositio fit Universalis affirmativa, ut Csiderantí patet. Advertere 2do. Ut propositiones modales, modales, aliqs æquivalibiles, si pugnant secum, reducant ad æquollentes, melig est si prig reducant ad quantitatem Sibi debitam, & tandem ad similitudinem Cpositis, juxta dicta data regulas prædatq non tamen omnino exponi debent.

Sectio 4ta.

De conversione Propositionum.

94. Conversio propositionis est illig mutatio per transpositionem subiecti in Cdicatum & Cdicati in subiectum, qn propositio desinat esse vera. Porrò conversio est triplex: Simplex, per accidens, & per contrapositionem, conversio simplex tunc est dum mutat Cdicatum in subiectum, & subiectum in prædicatum, manente eadem quantitate, vg nullus homo est lapis convertitq nullus lapis est homo. Per accidens verò dum ita convertit subiectum in Cdicatum, & Cdicatum in subiectum, ut Universalis mutet in particularem: ut: Nullus homo est lapis, convertit: aliquis homo non est lapis. Per ultra positionem cum subiectum propositionis mutat in Cdicatum, & Cdicatum in subiectum, manente eadem quantitate, ita tamen, ut tam subiectum quam Cdicatum infinitet, ut: Omnis homo est animal, convertit: Omne non animal est non homo. Cum autem non omnes propositiones omnibus his modis verti possint, ut dignoscat, quæ propositio, quali modo verti debeat, ponam regulam his versibus expressam: Simpliciter Fas, convertit Est per accid. Asto per contra sic fit Conversio tota. Ut verò versus intelligi possint, sequentes subservient versiculi: Asserit A negat E, verum generaliter ambo. Asserit I negat O, sed particulariter ambo. Hoc est: Asserit significat propositionem Universalem affirmativam, E universalem negativam, I particularem affirmativam, O particularem negativam. Quæ sic duo versus sic intelligendi sunt: Fas simpliciter

aïer. Propositio Universalis negativa, & particularis affirmativa pponunt Everti Eversione simpliciter. Etra per accid propositio Universalis negativa, & Universalis affirmativa pponunt Everti per accidens. Alio per contrap propositio Universalis affirmativa & Particularis negativa potest Everti per contrapositionem, ut: aliquis lapis non est albus, aliquod non album est non lapis.

95 Nota tmo. Propositiones singulares Everuntur per Eversionem simplicem, & Universales affirmativæ si sint de subiecto æquè latepatente ut Omnis homo est animal rationale pponunt Everti: Omne animal rationale est Homo. Nota 2do. Ut Eversio sit recta pponunt quidem ut necesse est sola tantum extrema hic contheg. remota variari, at non suppositio, Status, Restrictio, aut alia pprietates. Unde hæc non est recta: Omnis Senex fuit puer, aliqs puer fuit Senex. Quia antecedentis sensus est, Omnis q modo est Senex, fuit puer. Hinc Everterenda est, aliqs qui fuit puer, nunc est Senex. Item: Totum quod setenet ex parte subiecti, debet transire in Predicatum, & econtra: ut hæc: Omnis Logicus est necessario homo, male Everitur Aliquis homo est necessario Logicus, sed debet Everti, aliquis qui est necessario homo est Logicus. Nota 3tio: Quia mysterium estne Trinitatis est supra lumen naturæ & principia eius, ideo in Divinis Eversiones aliter sunt formandæ, vg Omnis persona Divina est DEUS non Everitur: aliqs DEUS est persona Divina, ne pluralitas DEORUM falso supponatur, sed aliquod quod est DEUS, est persona Divina. Et similit: nullus Lapis est DEUS, non Everitur nullus DEUS est Lapis, sed nullum, quod est DEUS, est lapis, quia plures Dii non sunt, sed illa plura sunt, quæ sunt DEUS scilicet persona, dat enim multiplicitas personarum non naturæ. Nota 4to: Licet semper valeat Consequentia a propositione Eversa ad Everterentem, non tamen econtra, ita licet valet Iste omnis homo currit, ergo aliquod currens est homo, non valet tamen e Converso. Propositio sono Eversa dicitur ea, quæ Everitur, Everterens, in quam Everitur, nota 5to. Jam propositionum rationalium licet Eversio, si propositiones modales ex parte modi reducantur prius ad exercitium Logicalem, cum sic reductis juxta sequentes datas regulas procedatur, toto dicto in suo esse relicto: vg. Stringens est aliquod locutivum loqui, prius exponi debet sic: aliquod tempus est tale ens, in quo locutivum est loquens, & tandem instituitur Eversio, aliquod ens est tale tempus, in quo aliquod locutivum est loquens. Quantum vero ad propositiones copulativas & disjunctivas duplex est modus Eversionis faciendæ: Iste. Si eiusmodi propositiones resolvantur in simplices propositiones quæ in se stinent, & tandem quælibet seorsim Everatur juxta regulas supra datas, & tandem Everentes jungantur sibi particulis, quibus Everæ junctæ fuerant vg & Omnis homo est vivens, & nullus lapis est animal Everterenda est sic:

&c.

& aliquod vivens ē homo, & nullum aāl est lapis. Vg modo: si propositiones ad expressam reducatur Quantitatem, & exponentes Vertantur vg & Omnis homo est vivens & nullus lapis est animal, tūc exponatur ita: Utrāq; hāc rēs ē vera, quod & omnis homo ē vivens & nullus lapis est animal, & postea sic Vertatur: Aliquod quod est verum, est utrāq; hāc res, quod & omnis homo &c: Simili modo procedē & indistinctivis propositionibus. Nota bēne. Pomdēm propositiones Dictionales, causales, reduplicativæ & aliæ hanc habent Versionem sīc: dicatum vg Editionalis propitionis sīc similiter dicendū de reliqs ponat pro subiecta Vertentis cum additō aliquod quod est vel, id quod est. & post illud ponat Editus vel causa vel reduplicatio &c: sic ac tandem subiectum dicti ponat pro prædicato vg si dies est, sol est presens, sic Vertitur aliquod quod præsens ē, ideo quia sol est dies est. Reduplicativa hæc: Petrus qua sensitivus, potest sensare sic Vertitur aliquid quod potest sentire, qua sensitivum ē, Petrus est. Causalis hæc: Petrus quia homo est, rationalis ē, sic Vertitur aliquid quod potest ratiocinari ideo quia homo est, Petrus ē. Eadem sententia est de reliqs propositionibus exponibilibus.

Sectio 5ta.

De rectè ferendo Judicio.

96. Ut rectè de rebus iudicemus, hæc sunt servanda: 1mo: Non statim quæ sensibus apparēt certa esse iudicanda sunt. Nam præterquam, quod & sensus nostri debiles, nec semper ritè dispositi, eadem etiam obiecta nobis diverso modo repræsentent, ex Legibus ipsis Physicæ & constanti etiam experientiā docemur res plures non modo aliter, ac in se constituta sunt non sensuum ope percipere, sed easdem etiam rem diversis sensibus, diversam apparere. Sic baculus in aqua, si species, curvus, si directus, rectus apparet. Nisi itaq; rem ex patitur pluribus sensibus valentibus, ritè dispositis & longiore tempore examinaveris & clarè distinctè, ac uniformiter semper eandem perceperis, imo ad Leges Physicas extenderis, certum de illa nihil statues. Quemadmodum enim si in rerum omnium sensibilium cognitione attentionem etiam adhibita fallaremur, in Authorem naturæ Deum quadam imperfectio refundi prius videretur; ita sitemere & præcipites sententiam ex una sensuum experientiā feramus, unde nostra errorem erroribus cumulabimus. 2do. Nec statim quæ sensibus non apparent falsa esse existimemus. Vitium enim plurimorum est, sensuum vim adeo extendere, ut falsum in omnibus censendū putent, quod illorum ope haud quaquam percipiant. 3tio. Quod verò authoritatem attinet, ea ē duplex, Divina & humana, fideique tum Divinæ, tum humanæ motivum est, & quod Divinam spectat, firmissimo assensu ferendū ē, quod Divinā & Ecclesiæ authoritate proponitur.

Firmior

Firmior ē enim Fides Divina, quam scientia, quia ming repugnat rationem etiam in evidentibꝫ errare, quam DEUM falli aut fallere, captivandꝫ est itaq; in Obsequium fidei intellectꝫ. 4to. Concors S.S. Patrum sententia vel hoc ipso tenenda in materia Religionis, in Humanis rebꝫ non agues. Illi enim à DEO ad tuendam Fidem Orthodoxam, ejꝰ Dogmata explanandꝫ, dubia resolvendꝫ electi, aut in Humanis rebꝫ parum de iis solicuti, placita Philosophor recensebant. 5to. Communis Doctor sententia moralit certa sit. Ubi enim evidens ratio, aut experientia non adversat, nos potis falli quam errasse illos existimandꝫ videt. 6to. Peritꝰ in sua arte credendꝰ ē, in aliis adjecta expendenda. Nam ille scienter sua non erasse effectu probabit facilè, tu verò, nisi in aliis repugnantia inter se aut adversantia attendas, facilè deluderis.

97. Jam in ferendo Judicio de propositionibꝫ hoc advertendꝫ, quod Appellationes sunt quædam, qbꝫ critici propositiones nonnullas afficere solent, istas igit hic adverem, ut quid seu de sententia illor sentire, seu ubi nobis quopiam examinandæ ponendæ Judicium ferre debeamꝫ, innotescat. Temeraria propositio vocatꝫ quæ sine ulla Authoritate fide digna, vel probabili ratione stradicit veritti universim receptæ. Hæretica quæ directè & ex ipso vocum significatione dogmati Catholico stradicit, neq; tamen hujꝰ author Hæreticꝰ etiamnùm habendꝰ est, nisi sit pertinax. Erronea est, quæ non adversat eidem dogmati, expresse definito, est tamen straria alicui veritti è deductis propositionibꝫ deductæ, & communi Patrum sensui tradite. Hæresi aut errori proxima est, quæ quamvis hæretica aut erronea manifestè non sit, illis tamen sensꝫ cum hac facilè coincidit. Quod si suspicionem Hæresèos gravem ingeral, aut admissa fundamenta veritatis enervare, aut robur falsitati deilcare videat, Hæresim sapere dicit. Schismatica est, quæ fideles ab unitate Ecclesiæ obedientiæ Ecclesiasticis Superioribꝫ debita retrahit. Injuriosa, quæ personæ alicujus, vel Statum Ecclesiæ afficit, quod sit iniuriam DEO, aut Sanctis adferat, blasphema impia vocatꝫ. Scandalosa est, quæ fideles à virtutibꝫ in vitia abstrahendi vim habet, cui affinis est pia auribus offensiva, quæ gnis nihil falsi habeat, verbis tamen hæresiali & pietti stranis offendit. Impudens aut insolens dicitꝫ qui vel enormem superbiam, vel stemptum alios, vel stra reverentiam aliis debitam peccat. Absurda, quæ aut communi æstimationi, aut expectationi prudentum audacter stradicit. Incredibilis, quæ sine sufficienti fundamento rem affert extraordinariam. Hæc tamen propositionum species interdum solet etiam in unam propositionem non raro incidunt.

98. Adde hic propositionem de subjecto non supponente dictam, quæ ē, quæ de Re, quæ dicitꝫ de

de affirmat de subiecto, aliud etiam vel explicitè vel implicitè ei tribuit, quod illi re ipsa non convenit. vg. si dicas: Antichristus est doctus p. doctrinam, implicitè ei existentia tribuis; item: Julianus Apostata persecutus Ecclesiam è persecutus, duo explicitè sed falsò dicis præsentem convenire. Unde talium propositionum suppositum negare convenit. Advertendum. Tunc ritè negari suppositum, quando secus propositio admittenda esset. Dico solum affirmativa in materia stringenti opere aliquid falsò supponere, quia æquivalet copulativæ. Sic supradicta æquivalet huic: & Antichristus existit, & est doctus, negativa autem æquivalet disjunctivæ, uti hæc: Antichristus non est doctus, huic: Antichristus vel non existit, vel non est doctus, qua vera est. Ett in similibus affirmativis melius negatur propositus quam suppositum.

CAPUT 3tium.

De Ratiocinatione.

Sectio Ima

De Ratiocinationis natura & ejus filibus principiis.

99 Ratiocinatio sive discursus, est illa humanæ mentis operatio, qua ignotum ex noto colligit; sic ratiocinari dicitur mens, cum infert animam rationalem ex eo immortalem esse, quod spiritualis substantia sit, omnis substantia spiritualis corruptionis sit expers. Porro ratiocinationis necessitas ex eo in nobis venit, quod non valeamus sæpenumero duas ideas uno simplici intuitu habitudinem cognoscere, sinceat, ut ideam tertiam in subsidium vocare cogamur, primasque duas cum hac tertia comparare, atque simul omnes inter se mutuo. Res liquido ex ea ratiocinatione eveniret, qua animam rationalem immortalem esse cognoscimus, cum enim ex ideâ Animæ rationalis & immortalitatis perceptione non detur nobis harum duarum idearum inter se habitudo talis, ut unam de altera affirmare possimus, tertiam ideam substantiæ spiritualis assumimus, factâque tum animæ rationalis, tum immortalitatis cum hac tertiâ ideæ comparatione, cum ex hac reluceat immortalitatis attributum substantiæ spirituali debere, attributum verò substantiæ spiritualis in ideâ animæ rationalis contineri, inferimus animam rationalem immortalem esse. Unde à nonnullis definitur ratiocinatio: operatio finitæ mentis, qua ex nota habitudine duarum idearum ad tertiam, cui illæ comparantur, eandem habitudo inter se, quæ antea ignorabatur colligitur.

100 Hinc tria in omni ratiocinatione distinguuntur. Antecedens, Consequens & Consequentia. Antecedens sunt illa judicia, ex quibus aliquid infertur. Consequens est judicium, quod ex aliis

deducitur

deducit; Consequentia verò seu illatio, est ipsa Sequentis ex antecedente consecutio, seu Judicium latens in particula, ergo, enuntians Sectionē ventis antecedentis cum veritte Sequentis. Antecedens versat totum in Sparatione duar. Idear cum tertia, Consequens verò, in comparatione earūdem inter se, sic in hoc discursu: Omnis Substantia Spiritualis ē Immortalis, sed Anima rationalis ē Substantia Spiritualis, ergo anima rationalis ē Immortalis, duo Ama Judicia quæ Antecedēs vocant, Sparant tam Sdeam animæ raōnalis qm Sdeam immortalitis cum tota Substantiæ Spiritualis Sdeā; jam verò ultima, quæ Sequens nominat, hās duas Sdeas Sparat inter se. Consequentia vero est ipsa deductio per particulā ergo expressa. Hinc patet Sequens differre à Sequentia, & certe potest esse verum Sequens, & n recta Sequentia, & econtra. Notand sic venit, quod Sequentia nunquam distinguit, sed Sequens, quia non illa, sed hæc potest ese dubium, haberq dublicem sensum, sed multiplicem, & in uno directe cum illa antecedens, in altero non. Consequens autem nunqm negat, sed Sequentia, quia non est Stroversia de veritte Sequentis, sed de rectitudine illationis, sicut concedit antecedens & Sequentia, eo ipso verum est Sequens, quia ex vero per legitimam illationem segui falsum non potest.

101. Jam Argumentatio est tota in Pna mentis ratiocinatio, verbis expressa; definit & sic: Omnis explicabq propositionibq Stans, ea ratione Dispositis inter se, ut una ex aliis inferat. Sicut enim ratiocinatio plura judicia Splecti, ita Argumentatio plures propositiones Sti: neat, ne esse est, quæ illis judiciis correspondeant, mentis enim judicium, ut dicta est Superiq vocali propositione exprimit. Porro Argumentatio ratione Sequentis dividit in affirmativam, & negativam, prior est, cuiq Sequens est propositio affirmativa, posterior, cuiq Sequens est propositio negativa. Sicuti verò ne propositiones omninò diversæ sunt inter se, ita planè diversa sunt principia quibq utraque Argumentatio innititq.

102. Principia igit Argumentationis affirmativæ sunt hæc: Primum: Quæ veniunt cum aliquo tertio, veniunt quoq inter se. Sive ut aiunt Schola: Eadem sunt sibi mutuo, quæ cum aliquo tertio sunt idem. vg. Si duæ Sdeæ A.B. ratione veniant cum tertia Sdea C, ita ut ipsa Sdea C affirmari de utroq pphit, veniunt quoq duæ ipsæ Sdeæ A.B. inter se mutuo, ea igitur jure poterit de altera affirmari, nempe: A erit B. sitamen quam B. fuerit C. Dum. Quidquid affirmat de Sdea Universali sumpta secundū totā

Sicam

suam extensionem affirmari etiam potest de quovis, quod sub illa stinet; vt: sidepo hominis Universali sumpta affirmari potest rationalitas, hoc dem attributum affirmari etiam potest de quilibet homine.

103. Jam principia etrgumentaõnis negativa sint hoc: Tertium: Si una duarũ Idearũ eveniat cum tertia, earumque altera non eveniat, illa duæ Ideæ eponi minimè possunt insimul: vt si Idea A. eveniat cum Idea C. cui adversetur Idea B, duæ Ideæ AB. adeo pugnabunt inter se, vt simul in uno Enti nullatenus possint. Quum. Quidquid negatur de Idea universali Sumpta secundũ integram suam extensionem, negatur de omni eo, quod in extensione ipsius Ideæ sunt: Si nullus homo naturã suã est immortalis, nec Petri natura sua immortalitem habebit.

104. Illatio autem duplex est, materialis, & formalis. Formalis illa dicitur in qua consequens sequitur ex antecedente, veluti effectus ex sua causa, atq; ita: vt ideo consequens sit verum, quia verum est antecedens ex quo deducitur: sic formalis est illatio, qua infertur ex hoc: quod omnis homo sit animal, quia Petrus sit homo, Petrum eõ ipso, quo Petrus sit homo, habere Animalitatis cum Petro, sequi necessario ex Identitate tam Ideæ animalitatis, quam Ideæ Petri cum Ideis hominis. Contra vero materialis illatio est, cum antecedens non ita est causa consequentis, vt huius veritas ex illius veritate proveniat: ita materialis illationes sunt hæc illatio: Petrus est homo, sed Petrus est animal, ergo Omnis homo est animal; quia licet consequens sit verum, non ideo tamen est verum, quia verum est antecedens, sed quia ratione materiæ necessariæ, in qua huiusmodi Argumentaõ facta est, non potest aliquis homo esse animal, quin animalitas omni homini eveniat. Porro septem sunt Argumentationis species: nimirum, Syllogismus, Enthymema, Epicherema, Dilemma Sorites Inductio & Exemplum.

Sectio 2da.

De Syllogismo.

105. Cum ex Syllogismo reliqua omnes argumentaõnis species, veluti ex supremo capite pendeant, ipsa rei natura postulat, vt exordium à Syllogismo Summarij, est ita; Syllogismus ex Aristotele Lib. prior Cap. 1: Oratio in qua quibusdam positis aliud quid ab his quæ posita sunt, necessario sequitur ex eo, quod hæc sint. Intima autem in omni Argumentaõne unum ex aliis deducat, & consequens ratione veritatis antecedentis verum sit, Omnis Argumentaõ est Oratio, in qua ex quibusdam positis aliud colligitur, ideo quia illa vera sunt, verum est. Ideoq; definitionem Syllogismi modo traditam illi adeo non evenire, vt cuius quidq; Argumentaõnis speciebus, quemadmodum certe regulis

ut sit

ut sit legitima, justa dicta mō ꝭ tribui minimè potuit. Medij ergo deserti potest Syllogismꝰ sic: Argumentaõ tribꝰ terminis extans totidemq; propositionibꝰ ꝯplectens, ea lege dispositas, atq; inexas inter se, ut quæ postiore loco est ex prioribꝰ perinde ut effectꝰ à sua causa ꝺsequatꝰ Ut: Omnis hoō ē aal, sed Petrꝰ est hoō ergo Petrꝰ ē aal. dicti Syllogismum tribꝰ extare terminis totidemq; ꝓpositionibꝰ ꝺtinere, cum enim in eo posita sit ratiocinationis natura, ut ex nota habitudine duarꝫ ꝺ ad tertiã, inferatꝰ habitudo earꝺem inter se, quæ ante latebat, manifestum est tres terminos sc: extremos, tresq; ꝓpositiones, in quarũ una ꝓparatꝰ prima ꝺ cum tertia, in secunda ꝺ cum tertia, in tertia demum duo priores ꝺ inter se, imperfecta Argumentaõne regrediuntur. Propositiones vero in Syllogismo, ex quibꝰ alia infertꝰ, omissa vocantꝰ, ea autem quæ ex iisdem infertꝰ ꝺclusio nominatꝰ: prima quidem ꝺ dicitꝰ major, secunda minor, quia illa ꝺdicatum ꝺclusionis, quod maiꝰ extremum, hæc vero subiectum ꝺclusionis, quod minꝰ extremum dici solet, ꝯplectitꝰ ꝺ vero subiectum ꝺclusionis minꝰ extremum, ꝺdicatum vero maiꝰ vocatꝰ, quia in propositione directa ꝓ ut indirecta ꝓponitꝰ quod magis universale est de eo, quod minꝰ universale est, ꝺdicatꝰ. Tertiꝰ demum Syllogismi ꝑminꝰ, ille nempe, cui in omissis utrumq; ꝺclusionis extremum ꝓparatꝰ, medij, seu medijꝰ terminꝰ dictꝰ, quatenꝰ illo mediante extremorũ habitudo antea nobis ignota palam efficitꝰ. Nota. Medijꝰ terminꝰ ille est, qui non reperitꝰ in ꝺclusione, hoc ē ratio ꝺclusionis ac exque ille infertꝰ.

106. Dividit Syllogismum in Simplicem, & ꝯpositum, Simplex, qui Categoricꝰ vocari etiã solet est ille, qui duos simplices terminos, & medium unum ꝯplectitꝰ, atq; ꝺ ex tribꝰ simplicibꝰ ꝓpositionibꝰ coalescit, ut Omnis hoō ē aal, Petrꝰ ē hoō, ergo Petrꝰ ē aal, omnes sitꝰ, in quo solum una ex omissis est ꝓpositio ꝯposita, ut: Si Deus ē justꝰ, peribunt impii qui, sed Deus ē iustꝰ, ergo peribunt impii. Porro Syllogismꝰ simplex duplex est, alijꝰ de medio omnium, alijꝰ de medio singulari, qui & exponitorijꝰ dictꝰ, longꝰ est, qui medium terminum omnem habet, in quo nempe utraq; omissa, vel alterutra omissalis est, ut: Omne aal ē sensitivum, sed omnis hoō ē animal, ergo omnis hoō est sensitivꝰ. Secundꝰ est, in quo medijꝰ terminꝰ ē singularis, hoc est: in quo omnes ꝓpositiones sunt singulares, ut hic homo est hic aal, sed Petrꝰ est hic homo, ergo Petrꝰ ē hoc aal. Plures quoq; Syllogismi ꝓpositi sunt species, de qbꝰ suo loco ꝺ sionis plia. autem Syllogismo duo adhuc ꝺsiderandꝰ sunt, ꝓ modi nempe, Mathesi ꝺ forma alia duplex ē, remota, & prima. Remota sunt termini, prima ꝓpositiones, ex quibꝰ

Syllogismꝰ

Syllogismy coalescit. Forma ē artificiosa materiæ dispositio, eaq; ē duplex, sicut duplex est materia, quæ in Syllogismo distinguit̄, Forma quæ materiam remotam respicit dicat̄ Figura, quæ verò propinquam, modus nuncupat̄. Figura est, dispositio medij Termini cum extremis in præmissis. Modus verò est positionum. Ibinatio in Syllogismo, secundū earū Quantitatem, & Qualitatem, nempē Universalitatem & particularitatem, affirmationem, & negationem.

Sectio 3tia.

De Figuris & modis simplicium Syllogismorū.

107 Cum medius Terminus quadrifariam disponi possit, cum utroq; extremo in præmissis, quadruplex Syllogismi Figura in re distinguit̄; 1ma ē, in qua medius Terminus in majori ponit̄ p subiecto, & in minori p Prædicato; Unde major extremum in ipsa Prædicatum Terminus extremum in ista subiicit, ut in hoc apparet Syllogismo: Omnis homo ē aal, Petrus ē homo, ergo Petrus ē aal. 2da ē, in qua medius Terminus ponit̄ p Prædicato tam majoris, quam minoris, unde extrema in illis subiicient̄, ut: Omne aal ē vivens, sed lapis non ē vivens, ergo lapis non ē aal, Tertia est, in qua medius Terminus tam in majori, quam in minori ponit̄ p subiecto, quo fit, ut extrema in ipsis Prædicent, hoc modo ē: Omnis virtus ē bona, sed omnis virtus est amabilis, ergo aliquod amabile est bonum. 4ta denum figura est, in qua medius Terminus ponit̄ p Prædicato majoris, & p subiecto minoris. Unde extremum unum in majori ē subiectum, in minori verò Prædicatum, ut Omnis homo ē animal, sed omne animal ē vivens, ergo omnis homo est vivens. Hac tamen figura, quæ vulgo Gallenica dicit̄, in nullo est pretij, & merito, est enim mera 1mæ figuræ inversio. Nota: Quod major extremum seu Prædicatum Conclusionis ponit̄ in majori, minus verò, seu subiectum conclusionis in minori, Si excipias modos indirectos 1mæ figuræ, in q̄bus subiectum Conclusionis ponit̄ in majori, Prædicatum in minori non tamen in omnibus, ut patebit in Schēmate. ut verò facilius hæc medij Termini dispositio teneat̄ memoriæ, sequenter servient versiculi: Prima præ subjicit medium, post prædicat ipsum. Prædicat alterabis terbis subiicit, quarta dein medium subiicit, quem prædicat ante, scilicet ad positū quam prima sibi velit.

108 Modos Syllogismi 64 nonnulli numerant, q̄bus propositiones secundū quantitatem & qualitatē diversimode inter se ibinari possunt, sed cum non omnes in qua vis materia Concludant, consideq; qui in omni materia infallibiles sunt, & omnium adhiberi solent, appono sequentibus expressis

sic

sis versiculis: BArbArA cElArent dArII, fErIO bAmAlIpton.
cElAntES dEbItIs, fAcEsmO frIsEsOmorum
cEsArem cAmEstrES, fEstInO, bArOcO dArAptI
fElAptOn, dIsAmIs dAtIsI bOcArdO fErIsOn.

In his carminiby singulæ voces singulos modos designant, vocales verò ordinem quantitatem & qualitatem propositionum in Syllogismis quantitatem & qualitatem, si vocales intelligant juxta versiculos mo 94 positos. Absent à regel &c: Ordinem verò, ut quo ordine in quavis voce positæ sunt vocales, eo ordine propositiones per illas significatæ ponant in Syllogismis. Prima quatuor voces, primæ figuræ in modo directo modos indicant, in mediate reprehensis quinq; denotant modos indirectos ejusdem primæ figuræ, prima, quatuor modos secundæ figuræ exprimunt, demum ultima sex significant modos figuræ tertiæ. id exprimit versiculus. Terbis prima, secunda quater, sex tertia gaudit. Porro modi directi sunt, qui exigunt, ut subiectum minoris ponat & subiecto Conclusionis, Predicatum verò majoris & predicato Conclusionis. Modi verò indirecti sunt, qui exigunt ut Predicatum majoris ponat & subiecto Conclusionis subiectum verò minoris ponat & predicato Conclusionis, jam modi secundæ figuræ id exigunt, ut subiectum majoris ponat & predicato Conclusionis, subiectum vero minoris & subiecto Conclusionis modi tertiæ figuræ id volunt, ut Predicatum majoris ponatur & predicato Conclusionis & Predicatum minoris & subiecto Conclusionis, licèt Dialectici non assignent modos indirectos secundæ & tertiæ figuræ, videtamen & ipsi haberi posse sunt si Conclusionem non modo juxta regulas Conversionis darent mo 94 Veritas, cum enim Conversio, infallibilis sequela ex opposito, & Conversa pro legitimè sequatur ex quibuslibet premissis non modo necesse est, ut ex iisdem premissis sequatur legitima Conversa, quæ erit Conclusio indirecta vt incamestres: Omnis homo est animal, sed nullus lapis est animal; Conclusio directa est ergo nullus lapis est homo: indirecta verò erit facta Conversione ergo nullum homo est lapis, quia illa directa Conclusio cum sit universalis negativa Converti, simpliciter, quia Bimet in Tecio Quod solum ut dari, fiat omnium figurarum modorum exempla ponit:

Syllogismus perfectus primæ figuræ quatuor modi directi.			Secundæ figuræ quatuor modi.
BAr bA rA	Omne bonum est amabile, Sed omnis virtus est bona, Ergo omnis virtus est amabilis	cE sA rE	Nullum peccatum est bonum, Sed omnis virtus est bona, Ergo nullo virtus est peccatum.
CE lA rOnt	Nullum malum est amandum, Sed omne peccatum est malum Ergo nullum peccatu è amandu	cA mE nEs	Omnis virtus est bona, Sed nullum peccatum est bonum, Ergo nullum peccatum è virtus.

DA rJ J.	Omne bonum est amandum, Sed aliqua virtus est bona, Ergo aliqua virtus est amanda.	fE sti nO	Nullum peccatum est bonum, Sed aliqua virtus est bona, Ergo aliqua virtus non est peccatum.
JE rJ O	Nullum malum est amandum, Sed aliquod peccatum est malum, Ergo aliquod peccatum non est amandum.	bA rO cA	Omnis virtus est bona, Sed aliquod peccatum non est bonum, Ergo aliquod peccatum non est virtus.
BA 1st Spter.	Modi indirecti eiusdem Figuræ.		Tertiæ Figuræ sex modi.
	Omne bonum est amabile, Sed omnis virtus est bona Ergo aliquod amabile est virtus	dA rJ pI	Omnis virtus est bona, Sed omnis virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile est bonum
CE lAn tEs	Nullum malum est amandum, Sed omne peccatum est malum, Ergo nullum amandum est peccatum.	fE rA pOn	Nulla virtus est inhonesta, Sed omnis virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile non est inhonestum
DA bI tJs	Omne bonum est amabile, Sed aliqua virtus est bona, Ergo aliquod amabile est virtus	dI sti nJs	Aliqua virtus est laudanda, Sed omnis virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile est laudandum
JA sE tmO	Omne bonum est amabile, Sed nullum peccatum est bonum, Ergo aliquod amabile non est peccatum	dE rJ sOn	Omnis virtus est bona, Sed aliqua virtus est amabilis Ergo aliquod amabile est bonum
FIs JE sOnd	Aliquod bonum est amabile, Sed nullum peccatum est bonum, Ergo aliquod amabile non est peccatum	bO ctr dO	Aliqua virtus non est inhonesta, Sed omnis virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile non est inhonestum
	nihil desidero.	fE rJ sOn	Nulla virtus est inhonesta, Sed aliqua virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile non est inhonestum.

Sectio Quarta.

De Legibus Syllogismorum Communibus.

109. Prima Lex est: in Syllogismo non debent esse plures quam tres Termini: cum enim Barum duas Ideas secum devenire, vel non devenire, assumimus Ideam tertiam tanquam medium, cum qua sive utraq; illarum devenit, concludimus illa duo secum devenire, sine sicut tres Ideæ sunt, tres etiam Termini esse debent, similiter in Syllogismo negativo procedendum; si enim illa Idea cum illa tertia non devenit, & devenit altera, illas duas secum non devenire recte inferimus, quod non fieret, si quarta Idea assumeretur, non enim recte arguitur duas Ideas devenire secum, quod una earum cum tertia, altera cum quarta deveniat, nec recte dissentire, si una earum deveniat cum

tertia

tertia, & alia cum quarta disveniat, unde eodem sensu debent sumi Termini, & in una eademq; subordinatione

110. Secunda est: Quilibet Terminq debet bis poni in Syllogismo. ratio huiq Legis, ubi & superioris habet pro 105, & manifesta est, cum enim tres tantum sunt Termini, omnis autem Syllogismq tribq Extat propositionibq, quarq quarvis subiectum habet & Predicatum, necesse est, unumquemq Terminorum bis repeti; Nam subiectum Conclusionis & Predicatum, sic disponi debent, ut in modo directo Antecedentis figura subiectum Conclusionis p: ret, & subiecto minoris, & Predicatum Conclusionis, Predicato majoris, proportionabiliq: quem: dum & de aliis modis ut habetur pro 100.

111. Tertia est: Medij Terminq Omnis non debet sumi particulariter in utraq Premissa sed in una saltim distribui. si enim secus accidat, Stingere potest, ut non unam in utraq Premissa Deam quemadmodum necessario requiritq, sed duas distinctas Terminq ille significet, ut: Substantia non est animal, sed homo est Substantia, Ergo homo non est animal; ubi quia medij Terminq Substantia non distribuitq duas Deas significat, ut: majori Sc. attributu genericum, in minori vero Predicamentum, vel de uno quoq individuo Predicabile, unde utraq Premissa vera est, Conclusio autem falsa, quod non fieret si in majori by Substantia distribueretq: nulla Substantia est animal, jam enim major esset evidenter falsa

112. Quarta est: medij Terminq non debet ingredi Conclusionem; quia in Premissis, solum extrema medio Termino debent Separari, in Conclusione autem sibi.

113. Quinta est: nullum extremum debet sumi universaliq in Conclusione quod non sumebatq in Premissis. Illa siquidem solum sibi copulantq, vel à se invicem removentq in Conclusione, quæ Separata fuerunt cum medio Termino in Premissis, iamsi universaliq sumeretq extremum aliquod, plura copularentq vel removerent in Conclusione, quam quæ Separabant cum medio Termino.

114. Sexta: In Omni Syllogismo recto debet esse saltim una affirmativa Premissa, quia & pure negativis Premissis nil rectq infertur. Non enim ex negativis potest in Tertij Conclusio affirmativa, cum identitas duarq Rerum solum ex identitate illarum cum tertia colligatq, adeoq ex non Convenientia illarum cum tertia colligi nequeunt. Non etiam potest deduci Conclusio negativa, ex Convenientia enim duarq Rerum cum non ex disconvenientia illarum cum tertia, sed ex convenientia unius cum illa & disconvenientia alterius desumitq. Quare in qua Premissa debet Convenientia unius Rei

cum tertia

cum tertia ostendi, hac è necessario affirmativa. Advertetamen aliquos Syllogismos stare p̃missis ad speciem negativis, quar tamen aliqua è affirmativa, qualis è istre Syllogismꝰ: Stellæ quæ non scintillant, sunt p̃è nos, sed planetæ non scintillant, Ergo sunt p̃è nos; minor enim huiꝰ Syllogismi æqualis huic: sed planetæ sunt stellæ, quæ non scintillant, ergo principalis copula non afficit negatione non, adeoꝰ hæc p̃missa è affirmativa; econtra verò potest ese p̃missas solum apparent affirmativas, uti: Omnis lapis distinguit ab animali, sed Omnis homo distinguit à lapide ergo Omnis homo distinguit ab animali, ubi by distinguit copula implicitè affici negatione, & explicari per by non est idem.

115. Septima: Et puris particularibꝰ p̃missis nulla deductio legitima sequi potest. quia Syllogismꝰ constans utrãq; p̃missa particulari vel erit de medio singulari, vel de medio communi. si erit de medio singulari, falsa erunt ambæ p̃missæ siquidem per terminum particularem disjunctivum, ut per by aliquis multiplicabuntꝰ rem in omnia multiplicabilem, & singularem; si erit de medio communi tunc in nulla p̃missa medij termini distribuet, sed tantum distinguet, nam termini particulares solum distinguunt non distribuunt, unde non deducit iste Syllogismꝰ: Aliquod animal è bos, sed Petrꝰ est aliquod animal, ergo Petrꝰ è bos, quia medij termini by animal in nulla p̃missa distribuit, sed solum distinguit.

116. Octava: Conclusio non potest ese negativa si utraq; p̃missa fuerit affirmativa, nec potest ese affirmativa, si altera p̃missarum fuerit negativa. ut enim non possunt extrema disvenire secum, adeoq; unum negari de alio in deductione, si in p̃missis eorum convenientia cum medio per affirmationem innotuit, ita non possunt devenire secum adeoq; unum de alio affirmari, si demonstratum est in p̃missis unum illorum per affirmationem cum medio, alterum per negationem eidem repugnare.

117. Nona tandem lex est: Conclusio debet sequi partem debiliorem hoc è p̃missam, sc: si aliqua ex p̃missis è negativa, deductionem quoq; negativã esse debere, si verò particularis, conclusionem esse debere particularem; ratio horum è, quia si extremi unius identitas cum tertio affirmetꝰ, alterius verò negetꝰ neganda etiam identitas horum inter se in deductione est. ratio istius è, quia p̃missa particularis tantum secundum aliqua inferiora dicit identitatem cum tertio, itaq; & in deductione tantum inter hæc inferiora non verò inter omnia identitas cum altero extremo inferenda est. Omnes hæ leges sequentibꝰ constant veritatibꝰ: Termini esto tripleæ major, medius, minor; illi tres affirmare queas bifariam locato.

aut.

Aut semel aut iterum ondeq; erit esto. Hunc medium retinere potest conclusio nunquam cuiq; premissis non plus extrema patebunt. Utraq; si premissa neget nihil inde sequet. Nihil certe: minus ex particularibq; unquam. Ambo affirmantes nequeunt generare negantem. Una negat premissa neget Conclusio oportet. Ne crebris esto sit non generaliter ante. Hinc particularis Conclusio deteriorem.

Sectio 5ta.

De primapiis atq; regulis Syllogismor particularibq; unig cuiq; Figurae

110. Principia Syllogismor 1mae Figurae sunt. 2 numero: Dici de omni & dici de aliquo, item de hoc. Secundum dici de nullo est dici de aliquo non, item de hoc non; ut dictum Nro 102, & 103. regula autem est haec: minor debet esse affirmativa, si enim esset negativa, major affirmativa esset, quia nequit utraq; premissa esse negativa, ut dictum Nro 114. major verò debet esse Universalis, exceptis Syllogismis factis in Sapesmo qui habent minorem negativam, & Friseso qui habent majorem particularem & minorem negativam.

111. Syllogismor verò 2de Figurae principium unicum est: si duae Ideae cum una earum aliqua Tria cum qua altera earum non venit, illae duae Ideae non veniunt inter se. Regulae verò sunt: altera premissar debet esse negativa, cum enim medij termi: ni in utraq; premissa ponit, & dicato si neutra premissar negativa esset, in neutra medij termini distribuerentur, quod est 2da Legem Nro 111. vositam 2da. Major debet esse universalis, non particularis.

120. In tertia Figura principia sunt 2 mo: si duo attributa possunt affirmari de eadem re, potest etiam illor unum affirmari de alio particulari sumpto. 2do. Si querunt duo Attributa, quor unum venit subiecto, cui alterum repugnat, potest eor unum negari de alio particulari sumpto. Regulae verò sunt: 1ma. minor propositio debet esse affirmativa, 2da. Conclusio debet esse particularis. Ac omnes sequentibq; exoriuntur versibq;. Pro 1ma Figura.

Sit minor affirmans, nec major sit specialis
Excipe Friseso totum, & ex parte Sapesmo

Pro 2da Figura.

Una negans, sit nec major sit specialis

Pro Tertia Figura

Sit minor affirmans Conclusio particularis.

Sectio 6ta.

De reductione Syllogismor imperfector ad perfectos.

121. Liget Omnes Syllogismor modi legitimè infallibilitr deducant, plerig tamen ex eo imperfecti dicunt, quod non adeo clarè in illis cognoscit medij cum extremis, sine ut clarig Editor Syllogismor veritas appareat, reduci ad perfectos, in quibg hoc medio clarò est, possunt. Porro reductio est transformatio Syllogismi imperfecti in perfectum evidentiæ obtinendæ causâ. Perfecti itag Syllogismi dicunt ij, qui sunt formati in quatuor 1mæ Figuræ modis, qui directi vocantr, reliqui ex allata ratione imperfecti censentr. Ad aliquem ergo 1mæ figuræ modum directum omnes alij reducendi sunt, cum vero non Omnes modi æqualit reduci possint, duplex reductio assignatr, ostensiva scil & per impossibile. Reductio ostensiva est revocatio Syllogismi imperfecti ad perfectu per solam transpositionem & conversionem propositionum. Ut vero hæc reductio fiat, sequentia sunt observanda. Ino modg imperfecti Syllogismi sive 1mæ, sive secundæ, sive tertiæ figuræ, ad illum modum directum 1mæ figuræ reduci debet, qui eandem habet initialem literam, ut camestres ad celarent, disamis ad Darii &c. 2do In modo imperfecto attendendæ ad literas S. & P. si enim litera S ponit, post vocalem 1mæ syllabæ, major est convertenda simpliciter, si post vocalem 2dæ syllabæ, minor est convertenda simpliciter, si post vocalem 3tiæ syllabæ, utraq convertenda est simpliciter. Quod si vero P ponit, post vocalem 1mæ syllabæ, major est convertenda per accidens, si post vocalem 2dæ syllabæ, minor, si post vocalem 3tiæ syllabæ, utraq. 3tio In quo modo imperfecto invenit Litera M, in illa major ponatr, minore & minor majore facta prius, si opus fuerit conversione secundum dicta de literis S. P. 4to. In quo modo ponit Litera C. post vocalem, ille modg non potest reduci ad perfectum per reductionem ostensivam, sed per impossibilem, & hæc sunt duo. Baroco & Bocardo. Quatuor hæ literæ sequentibg exornantr versiculo

S vult simpliciter converti, P vero per accid
M. vult transponi. C. per impossibile duci.

Sit exemplum in Camestres: omnis homo est vivens, sed nullus lapis est vivens, ergo nullus lapis est homo. Quoniam igitr modg iste incipit à Consonante C. Syllogismus reducendus est ad celarent: sit idem vero post vocalem A, qua majorem designat accurit litera M. debet major propositio transponi, seu loco minoris sumi & vicissim minor debet majoris locum occupare. Quæ demum post literam E, cui tum minor & propositio

tum

Modi indirecti imperfecti in 1a Figura	Reductio ostensiva Syllogismor imperfector 1me Figure ad Perfectos.		Modi directi 1me Figure
Ba ra lipt	Omne bonum ē amabile, Sed omnis virtꝰ est bona Ergo aliquod amabile ē virtꝰ	Omne bonum est amabile, Sed omnis virtus est bona Ergo omnis virtꝰ est amabilis	Bar ba ra
Ce lan tes	Nullum malum est amandum, Sed omne peccatū est malum, Ergo nullum amandum ē peccatū.	Nullum malum ē amandum, Sed omne peccatum est malum Ergo nullum peccatū est amandum.	Ce la rent
Da bi tis	Omne bonum est amabile Sed aliqua virtꝰ est bona Ergo aliquod amabile est virtꝰ	Omne bonum est amabile, Sed aliqua virtꝰ est bona, Ergo aliqua virtꝰ est amabilis	Da ri i
Fa pe smo	Omne bonum ē amabile, Sed nullum peccatū ē bonum, Ergo aliquod amabile nō ē peccatū.	Nullum bonum ē peccatum Sed aliquod amabile ē bonum Ergo aliquod amabile nō ē peccatum	Fe, ri o
Fri se so	Aliquod bonum est amabile, Sed nullum peccatū ē bonū, Ergo aliquod amabile nō ē peccatū	Nullum bonum est peccatum, Sed aliquod amabile ē bonum Ergo aliquod amabile nō ē peccatum	Fe, ri o
Modi imperfecti 2da Figura	Reductio ostensiva Syllogismor imperfector 2da Figura ad perfectos		Modi perfecti 1me Figure
Ce sa re	Nullum pecatum est bonum, Sed omnis virtꝰ ē bona, Ergo nulla virtꝰ ē peccatum	Nullum bonū est peccatum, Sed omnis virtꝰ ē bona, Ergo nulla virtꝰ est peccatum	Ce la rent
Ca me stres	Omnis virtꝰ est bona, Sed nullum peccatū ē bonum, Ergo nullum peccatū ē virtꝰ	Nullum bonum ē peccatum, Sed omnis virtꝰ est bona, Ergo nulla virtꝰ est peccatum.	Ce la rent
Fe sti no	Nullum peccatum est bonum, Sed aliqua virtꝰ ē bona, Ergo aliqua virtꝰ nō ē peccatum	Nullum bonum ē peccatum Sed aliqua virtꝰ ē bona Ergo aliqua virtꝰ nō ē peccatum	Fe, ri o
Ba ro co.	Omnis virtꝰ ē bona Sed aliquod peccatum nō ē bonū, Ergo aliquod peccatū nō ē virtꝰ	Reduct debet ad Impossibile	

Modi imperfecti 3tiæ figuræ	Reductio ostensiva Syllogismor	imperfector 3tiæ Figuræ ad perfectos	Modi directe reducti perfecti 1mæ Figuræ
Da vo pti	Omnis virtus est bona Sed omnis virtus ē amabilis, Ergo aliquod amabile ē bonum	Omnis virtus est bona, Sed aliquod amabile ē virtus Ergo aliquod amabile ē bonum	Da ri i
Fe la pton	Nulla virtus est inhonesta, Sed omnis virtus est amabilis Ergo aliquod amabile non ē inhonestum	Nulla virtus est inhonesta, Sed aliquod amabile ē virtus, Ergo aliquod amabile non ē inhonestum	Fe ri o
Di sa mis	Aliqua virtus ē laudanda, Sed omnis virtus ē amabilis Ergo aliquod amabile ē laudandum	Omnis virtus ē amabilis, Sed aliquod laudandum ē virtus Ergo aliquod laudandum ē amabile	Da ri i
Da ti si	Omnis virtus est bona, Sed aliqua virtus ē amabilis, Ergo aliquod amabile ē bonum	Omnis virtus ē bona, Sed aliquod amabile ē virtus Ergo aliquod amabile ē bonum	Da ri i
Bo car do	Aliqua virtus non ē inhonesta, Sed omnis virtus ē amabilis Ergo aliquod amabile non ē inhonestum	Reductio debet ad impossibile	
Fe ri son	Nulla virtus ē inhonesta, Sed aliqua virtus ē amabilis Ergo aliquod amabile non ē inhonestum	Nulla virtus est inhonesta, Sed aliquod amabile ē virtus Ergo aliquod amabile non ē inhonestum	Fe ri o

Modi indirecti 1mae Figurae perfecti.	Reductio ad impossibile modor indirector primae Figurae.	Modi directi 1mae Figurae perfecti.
Ba ra lipton	Omne bonum est amabile Sed omnis virtꝰ ē bona, Ergo aliquod amabile ē virtꝰ	Nullum amabile est virtꝰ Sed omne bonum est amabile Ergo nullum bonum est virtꝰ Convertit Ergo aliqua virtꝰ non est bona	Ce la rent
Ce lan tes	Nullum malum ē amandum, Sed omne peccatū est malum, Ergo nullum ē amandum peccatum	Omne peccatum est malum Sed aliquod amandum est peccatum Ergo aliquod amandum est malum Ergo aliquod malū ē amandum	Da ri
Da bi tis	Omne bonum ē amabile, Sed aliqua virtꝰ est bona, Ergo aliquod amabile ē virtꝰ	Nullum amabile est virtꝰ Sed omne bonum ē amabile Ergo nullū bonū ē virtꝰ Convertit Ergo nulla virtꝰ est bona.	Ce la rent
Fa ce smo	Omne bonum est amabile, Sed nullum peccatum ē bonum, Ergo aliquod amabile non ē peccatum	Omne Amabile ē peccatum Sed omne bonum est amabile, Ergo omne bonum est peccatū Convertit Ergo aliquod peccatum est bonum	Bar ba ra
Fri se so	Aliquod bonum est amabile, Sed nullum peccatum ē bonum, Ergo aliquod amabile nō ē peccatum	Omne amabile ē peccatum, Sed aliquod bonum ē amabile Ergo aliquod bonū ē peccatū Convertit Ergo aliquod peccatum ē bonum.	Da ri
Modi imperfecti 2dae Figurae.	Reductio ad Impossibile modor imperfector 2dae Figurae.	Modi imperfecti 2dae Figurae.
Ce sa re	Nullum peccatum est bonum Sed omnis virtꝰ est bona Ergo nulla virtꝰ ē peccatum	Nullum peccatum est bonum Sed aliqua virtꝰ ē peccatum, Ergo aliqua virtꝰ non ē bona	Fe, ri o
Ca me stres	Omnis virtꝰ est bona Sed nullum peccatū ē bonum Ergo nullum peccatum ē virtꝰ	Omnis virtꝰ est bona, Sed aliquod peccatū ē virtꝰ Ergo aliquod peccatū ē bonum	Da ri
Fe sti no	Nullum peccatum est bonum Sed aliqua virtꝰ est bona Ergo aliqua virtꝰ nō ē peccatum	Nullum peccatum ē bonum, Sed omnis virtꝰ ē peccatum Ergo nulla virtꝰ ē bona	Ce la rent
Ba ro co	Omnis virtꝰ est bona Sed aliquod peccatū nō ē bonum Ergo aliquod peccatū nō ē virtꝰ	Omnis virtꝰ ē bona, Sed omne peccatum ē virtꝰ Ergo omne peccatū ē bonum.	Bar ba ra

Inducitur perfecti 3tiæ figuræ	Reductio ad impossibile modor	Tertiæ Figuræ.	Modi perfectibiles ad primæ figuræ
Da ra pti	Omnis virtus est bona, Sed quædam virtus est amabilis Ergo aliquod amabile est bonum	Nullum amabile est bonum Sed omnis virtus est amabilis Ergo nulla virtus est bona. Subalternans Ergo aliqua virtus non est inhonesta	Ce la rent
Fe la pton	Nulla virtus est inhonesta Sed omnis virtus est amabilis Ergo aliquod amabile non est inhonestum	Omne amabile est inhonestum Sed omnis virtus est amabilis Ergo omnis virtus est inhonesta. Subalternans Ergo aliqua virtus est inhonesta.	Bar ba ra
Di sa mis	Aliqua virtus est laudanda, Sed omnis virtus est amabilis Ergo aliquod amabile est laudandum	Nullum amabile est laudandum Sed omnis virtus est amabilis Ergo nulla virtus est inhonesta. Subalternans Ergo aliqua virtus non est inhonesta	Ce la rent
Da ti si	Omnis virtus est bona, Sed aliqua virtus est amabilis Ergo aliquod amabile est bonum	Nullum amabile est bonum, Sed aliqua virtus est amabilis Ergo aliqua virtus non est bona	Fe ri o
Bo car do	Aliqua virtus non est inhonesta, Sed omnis virtus est amabilis Ergo aliquod amabile non est inhonestum	Omne amabile est inhonestum, Sed omnis virtus est amabilis Ergo omnis virtus est inhonesta	Bar ba ra
Fe ri son	Nulla virtus est inhonesta, Sed aliqua virtus est amabilis, Ergo aliquod amabile non est inhonestum	Omne amabile est inhonestum, Sed aliqua virtus est amabilis Ergo aliqua virtus est inhonesta.	Da ri

tum

tam conclusio respondet, occurrit littera S. tam minori, quo in majorem, ut dictum; mutanda è, quam conclusio vertì debet Simplicit. Unde fit Syllogismus in celarent, nullum viveus è lapis, sed omnis homo est vivens, ergo nullus homo è lapis. Eodem modo ratiocinare de aliis, quor Scheria reductiones ostensivas ob oculos ponit.

122. Porro reductio syllogismi ad impossibile fit, cum Contradictorium negatæ conclusionis assumit loco omissæ, atq; cum alia omissa ita conjungit, ut Contradictorium unius existentis jam vera legitimè inferat. Dicq; potest reductio ad impossibile, quia mirum advarijs capit duo simul Contradictoria tunc ut vera admittere. Licet verò hæc reductio maximè ad modos in Baroco & Bocardo spectat, quia ut superius dictum ostensivæ reduci non possunt omnes tamen Syllogismorum modi hac ratione reduci possunt, quia universalis vera è axioma, cui hæc reductio innititur. Ex Contradictorio Consequentis sequitur contradictorium antecedentis. Si illatio fuerit optima. Modus reducendi Syllogismum imperfectum ad impossibile sequentibus exprimetur versiculis: Pro prima Figura.

Major fit minor, et fit Contradictio major
Excipe celantes inquo pervertitur ordo.

Sensus hujus versus est, quod per impossibile reducas Syllogismum si Contradictoriæ oppositam propositionem Consequentis loco majoris prioris ponas, majorem adjungam in minorem mutes, & Conclusione ponas Contradictoriam prioris minoris. Sic nunc Syllogismum in fresco: Aliqua virtus è laudanda, sed nullum peccatum est virtus, ergo aliquod laudandum non est peccatum, sic reduces Contradictoriam Conclusionis ponendo majori: Omne laudandum è peccatum. majorem priorem ponendo minori: Aliqua virtus è laudanda. Ex Conclusione denig; infer Contradictorium minoris: Ergo aliquod peccatum è virtus. & per Conversionem: Aliqua virtus è peccatum, & erit Syllogismus in Darii, qui cum sit ex primis quatuor modis ejus bonitas negari non potest. & sic: si priores sunt Lectæ Omissa, negata vero Consequentia, nunc duo Contradictoria admittent, prioris Syllogismus minor & posterioris Conclusio, quod est impossibile. Secundi vero sensus est quod ab hac regula excipias Syllogismum in celantes, cujus negata Consequentia formanda est Contradictio Conclusionis, & ponenda minore, minori vero illius ponenda majore, & tandem inferas directa Conclusio.

Pro 2da Figura. Servat majorem variat secundam minorem.

Cujus sensus est quod in modis secundæ Figuræ major Syllogismi reducendi maneat, Contradictoria Consequentis fiat minor, & minoris Contradictoria inferatur, sic hunc in Baroco. Omnis virtus

est

est delectabilis; sed aliqua liberalitas non est delectabilis, ergo aliqua liberalitas nē virtus
reduc hoc modo: Omnis virtus ē delectabilis, sed omnis liberalitas ē virtus, ergo Omnis Lib 24.
ralitas ē delectabilis, & ē in barbara. Pro Tertia Figura.

Tertiæ minor semper variat, servatis minoribus.

In modis tertiæ Figuræ Stradictoriam Cregentis assume pro majore minor manet invariata, in Conclusione verò Stradictoria, vel Stranian majoris inter, sic in Quando hunc Syllogismum: aliqua Scientia non est facilis, sed omnis Scientia est virtus, ergo aliqua virtus non est facilis reduces in barbara: Omnis virtus ē facilis, sed omnis Scientia est virtus. Ergo Omnis Scientia ē facilis. Hæc omnia clarè patebunt in Schemat reductionum ad impossibile.

123. Cum reductionum primarius finis sit de Syllogismor rectitudine nos certos reddere, cui hæc ethodus apprima nimis videbitur, is sequentem modum facilem simulq; universalem pro omnibus tam simplicibus quam compositis Syllogismis discernendis amplectatur. Principium omnis legitimæ Argumentationis ē, ut Conclusio in præmissa una Stineatur, & alia eam Stineri ostendat; præmissa, in qua Conclusio Stinet dicit Stinens, quæ verò ostendit, applicans appellatur. In Syllogismis affirmativis Universalis ē Stinens, Applicans particularis, in negativis verò Continens negativa, affirmativa applicans, cum enim Conclusio in his semper sit propositio negans, nonnisi in negativa Stineri potest. Jam sit quæstio, An iste Syllogismus rectè concludat: Evangelium spondet salutem Xtianis, sed quidam impii sunt Christiani, ergo Evangelium salutem spondet quibusdam impiis. consideratis ergo præmissis evidens est Conclusionem in majore propositione minimè Stineri, quamvis ea minore in illa comprehendi videatur cum Evangelium non omnibus Xtianis, sed qui mandata Xti Dni observant, salutem promittit. Econtra verò Ste e optimi Miseri sunt, qui cupiditatibus serviunt, sed avari cupiditatibus serviunt, ergo avari sunt miseri. In hoc enim Conclusio in majore Stinet, ut minor propositio ipsa palam fiat. Nota: quod si ullomodo nolueris uti ad probandam Consequentiæ in ista negotiam, modo hunc modus qui est Stinens inpraxi arripe, nimirum ut aprendat in quo modo Figura sit, quibus principiis inhindat, & quod nullam Legem violet de formando Syllogismo. Addis hoc loco per expositionem, quæ ē mutatio medii Termini finiti in singularem, adeoq; Syllogismus Communis in expositivum, sic iste Syllogismus Omnis homo ē animal, sed Petrus ē homo, ergo Petrus ē aal reducitur. Hic homo ē animal, sed Petrus ē hic homo, ergo Petrus ē animal. 25.

Medii Tem

Sectio 7ma.

De Syllogismo Composito.

24. Syllogismus Compositus, ut dictum mo 108. est illum, in quo saltim una ex Pmis est Propositio Composita. Porro Syllogismus Compositus multiplex est, Conditionalis, Copulativus, disjunctivus, causalis, exclusivus, &c. Conditionalis est, in quo vel ultima Pmissa, vel altera Additionalis, hunc duplex est, totalis, et ex parte Additionalis, prima est, cujus utraq; Pmissa est Additionalis. vg. Si Petrus est animal tunc Petrus est vivens, sed si Petrus est homo, tunc Petrus est animal, ergo si Petrus est homo, tunc Petrus est vivens. Hic rursum in positivum negativum dividit, una est, cujus utraq; Pmissa est affirmativa, ut patet in immediate dicto Syllogismo, negativus est, cujus altera, vel utraq; Pmissa negativa est, quare bifariam dividit in totalit negativum & ex parte, negativum totalit cujus omnes propositiones sunt negativæ, uti: Si Petrus non movet, tunc Petrus non currit, sed si Petrus non vivit, tunc Petrus non movet, ergo si Petrus non vivit, tunc Petrus non currit. negativus ex parte cujus una Pmissa negativa est. nota: syllogismos conditionales non omnino debere servare Leges enumeratas mo 109. sequentib, possunt enim habere 4 terminos vg si Petrus loquit, tunc Paulus audit, sed Petrus loquit, ergo Paulus audit. Possunt item ex puris negativis deduci: uti: si Petrus non loquit, tunc Paulus non audit, sed Petrus non loquit, ergo Paulus non audit. Potest item unus idemq; terminus pluries poni in utris: uti: si Petrus loquit, tunc Petrus non dormit sed Petrus loquit, ergo Petrus non dormit. Syllogismi itaq; Additionales his Legibus innituntur. 1ma. Quid quid sub aliqua Additione vere affirmatur vel negatur de omni, vel uno ex Identificatis, idq; affirmatur vel negatur de aliquo extento sub omni, vel de alto ex identificatis vg si de quadrupede dicitur Additione & Additionatu, tunc bene arguit a positione seu depuratione Additionis, ad positionem Additionati: uti, si Sol est, dies est, sed Sol est, ergo dies est, 2da. Si Additio absoluta est Convertibilis cum Additionato, a negatione Additionis valet Regula ad negatione Additionati: uti: si Sol est, dies est, sed Sol non est, ergo dies non est. Si autem Additio absolute sumpta non est Convertibilis cum Additionato, tunc non valet vg si bos est animal est, sed bos non est, ergo asinus non est, 3ta. Ex utraq; Pmissa Additionali sequit exclusio. 5ta. In minori non debet novari formari Additio destruens Additionatum majoris, unde non concludit sic Syllogismus: si Petrus audiet Stionem, tunc divertet, sed si Petrus audiet Stionem & non divertet, tunc Petrus audiet Stionem, ergo si Petrus audiet Stionem & non divertet, tunc divertet.

25. Syllogismus copulativus est ille, cujus major est pro copulativa ita in illo disposita, ut una duarum propositionum pars affirmet in minore, alia negat in conclusione. Ut, non potest

Simo

hoc simul servire deo, & mammonæ, sed Avarg servit mammonæ, ergo non 125.
servit DEO. Item, sed pig servit DEO, ergo non servit mammonæ. Tota igit vis
huius syllogismi dependet à tali oppositione partium constituentium copulativa in
propone in majori positam, ut una affirmari haud possit, qn negetur altera. Syllo
gismg hic fallit, si una illig pars negetur in minore, altera vero affirmetur in Con
sione, si non sint tales partes, ut int illas medium dari nullateng possit, qua
falleret ex adducta majore sic deducta conclusio, sed non servit DEO, ergo servit ma
monæ. Non fallit vero hic: non potest corpg maneri, & quiescere, sed non movetur
gesicit, gà int motu & quietem non datur status medig, huiusmodi syllogismi huic innitun
principio: si A est exclusive B. de dato A, non datur B.

126. Syllogismg disiunctivg, in quo disiunctiva propo majoris locu tenet, & de incepsi
ità distribuitg, ut una illig pars affirmetur in minore, altra negetur in conclusione, vel
è diverso. ut: vel Terra movetur circa solem, vel sol circa terram. Sed sol movetur circa terram
ergo terra non movetur circa solem. Aut: sed terra non movetur circa solem, ergo sol move
tur circa terra; adeog syllogismg talis exigit, ut disiunctiva propositio quæ in majori as
sumitur sit exactissima, ut partes illig nullum medium admittant, si enim secg fuerit
sit, si una pars in minori negatur syllogismi huiusmodi innituntur huic principio: duo
duo ita opponuntur sibi, ut nullum int illa detur medium, tunc si unum non est, est altum
& si unum est altum non est, nempe si duo propositiones ita opponuntur sibi, ut int illas me
dium non detur, seu si una illarum vera est, alta falsa esse debet & econtra, tunc recte arguitur
veritatis unius ad falsitatem alterius & econtra.

127. Syllogismg causalis è, cuius major è propositio causalis, in minori ponitur aliquid sub
dem causa dicentium, & in consequente causatu eidem Spetes affirmatur. ut: ideo Petrus è hom
quia è animal rationale, sed etiam Paulus è animal rationale, ergo etiam Paulus è homo. Utnes
hic syllogismg infallibiliter concludat, debet esse causa sive ratio adæquata Spetens subiectorum
joris & minoris pro hanc legem violata, negatur major huius syllogismo causali; ideo Bu
è bos, qà animal, sed etiam bos è animal, ergo etiam bos è homo. Adeog debet ea causa illatiua
va veritatis non tantum tenere in se veritatem. Unde causa è duplex Logica & moralis. Logica
est: cum medig Termini è illativg veritatis. Moralis: Quæ Deus voluit ad veritatem propositionis sui
cuius non tamen eam infert. Unde hic syllogismg non concludit ideo Petrus amas, quia est
ingeniosus, sed etiam diabolus è ingeniosus, ergo etiam diabolum amas. Principium vero in
quo fundatur hic syllogismg è: quicquid quid dicitur de uno ob aliquam rationem, idem dici debet

de eodem

& dealio, cui eadem ratio dvenit

120. Syllogismg exclusivg, exceptivg, aliq exponibiles cum æqualeant copulativis, & disjunctivis, idcirco id, quod de illis superiq statuimg tenendum est. Hæ tamen veniunt notatu dignæ: In Syllogismo exclusivo particula suo adhæreat Termino, & ita, ut possitio possit verti univ: salit vg. Solg spiritg è immortalis, ergo omne immortale è spiritg. Et moris etiam negativis benè concludit vg Tantu impii non amant bonos, sed Philosophi non sunt impij, ergo Philosophi amat bonos, ratio è, quia de negativis æqualent affirmativis: Omnis phi amat bonos, sed Philosophi è probi, ergo Philosophi amat bonos. 2da Exceptivg exigit, ut distributio Termini, à quo fit exceptio sit accommoda, ut exceptio se teneat ex parte syncathegorematis Universalis, ut particula excipiens semper eidem Termino jungat, hinc falsa è deductio: Omnis docti Pythagoram horret silentium, sed Pythagoras è doctus, ergo Pythagoras horret silentium. Tertiò reduplicativg exigit ut reduplicatio nunqa seiungat a Termino suo, quem afficit, secg mutat Appellata, uti: Amor, ut Amor placidè imperat, sed amor è tyrannus, ergo amor ut tyrannus, placidè imperat. 4to. Usu veris Syllogismor modalium admodum exiguus è, sed & fere principijs ac regulis Syllogismor Simplicium nititur. Attendendum tamen ad Quantitatem modi, sed vel maximè ad dictum, intimam notitiæ causa pono hunc modi forma prig Syllogismos deinceps sive dicti, & tandem cuilibet propositioni proportionatum affige modum, servatis primis tribg Legibg positis Sectione 4ta ratio è, quia cum pura omnes intantum Syllogismg modalis deducit inquantum Syllogismg dicti, unde modi vitiare non possunt, si sunt proportionati propositionibg, maximè cum cuivis propositioni simplici sive dicti, possit semper modè aptari modg, quo insit vel non insit affirmet vel neget dictum de subiecto 5to. Praxis Syllogismi obliqui iisdem legibg, quibg simplices innituntur. Hæ tamen ut magis bonitas pateat, reducendi sunt casg obliqui ad casg rectos vg Amicus sunt omnia bona omnia, sed Petrg & Paulg sunt amici, ergo Petrus & Paulus sunt bona omnia; sic reducti Amici habent omnia omnia, sed Petrg & Plg sunt amici, ergo habet eo omnia omnia. Si verò casg obliqui non reducantg ad rectos, hæc servanda: 1mo. Ut extremum conclusionis, quod in aliqua propositu est in casu obliquo, etiam in conclusione ponatur in casu obliquo uti: Hic calamg è Petri, sed hic calamg è aptatg ad scribendum, ergo hic calamg aptatg ad scribendum è calamg Petri 2da: Si medij Termini in una propositu ponantur in obliquo, in alia in recto, illud extremum conclusionis quod medio Termino in casu recto jungebatur in conclusione debet poni in casu obliquo, ut patet in hoc Syllogismo: Amicus sunt omnia omnia &c. Etio. Si medij Termini in utraq propositu ponitg in obliquo, extrema deductionis tam in propositis qm in conclusione debent poni in recto vg Omnis vinig è a DEO, sed nulla pecca

tum

tu ē a DEO, ergo nullum peccatū ē virtg.

Sectio ova.

De reliquis Argumentaōnis speciebg.

129. Quamvis Syllogismg sit Argumentaō omnium perfectissima, non ideo tamen cas Argumentaones omittendas ee censeo, in signis sig dem earū ēusg, neq exigua earūdem utilitas, quare de illis hic loco agendū breviū, & primo quidem Entymema quod etiam syllogismg imperfectg sive truncatg dicitg, ex Argumentaō dudg ēxtans ppositionibg, quarū una ē alia infertg. Hāc prior Antecedens, posterior vero Ideqnō vocatg. Unde Entymema fere semper tertiam ppositionem tacitam habet, nec Iudit, nisi illa tacita ppositio vera sit, ut Petg ē homo, ergo Petg ē aāl. Subintelligitg Omnis homo ē aāl; potest vero, sive major, sive minor reticeri. Ex quo colligitg Entymema fere semper in mente ē syllogismū Solutum ad gradū adhuc reducendū dici: fere semper, sunt enim aliqua Entymemata, quae nullam includunt implicitā ppositionē, qualia sunt, quae formanū ex Iversione & aequipollentia ut: Chi doo ē aāl, ergo aliquod animal ē homo. Si vero nectg Syllogismū tunc vel reducendo illud Entymema ad syllogismū perfectū, simplicē, vel Ipositum, vel planū, per signa generalia Syllogismū, quae Syllogismi Sectione trademg, vel per nonnullas regulas de Ascensu & descensu Aliquipollentia Iversione &c.

130. Epicherema vulgo dicitg syllogismg cuig alterutri, vel utrique premissarū sua probatio adiungitg, ut omnis substantia materialis cum parte habeat inquas resolvi possit, est mortalis sed homo cum materialis corpore ēstet ē materialis, ergo homo est materialis. Verum ex Aristotele aii Iventg Quintilianug: Epichaerema ēst syllogismg Extans ppositionibg probabilibg. Philosophema enim ē syllogismg demonstrativg, Epicherema Syllogismg Dialectig ait Quintilianug libro 1. Institutt. Oratt. Cap. 8.

131. Dilemma quod etiam cornutū Argumentū vocat, ēst Argumentaō in qua ex singulis partibg disiunctivae ppositionis in antecedente positae aliquid infertg adversariū premendo: ē illud S. Augustini Ora mihi te sepulchri, dicti post gloriosam illig resurrectionem dicentes: Corpus dti ablatū fuisse à discipulis, vel vidisti corpus auferri, vel non, si vidisti quare per ministros auferri? Si non vidisti, quare id tuo fundamento asseritis? Locare de potest dilemma hoc Si disiunctiva ppositio sit Imperfecta, quale ē illud: Omnis actio vel bona ē, vel mala, si bona, meretur vitam aeternam, si mala, damnationē. Ide si haud necessario conclusionem ex partibg deducatg quale ē illud: Matris filium ab Adminiatione Reipublicae arcere volentis, molestum ē Reginae curare: vel enim aliquis se bene gerit, vel non, si bene offendit hanc, si male, Delicti. Non enim necessario verum est, neminem posse in ad ministrum

ministrando loca bene se gerere, quin offendat hnes, ita molestum nemo hominem offendere, si per ad DEO placeamus. Stia si in argumentum potest detorqueri, ut immediate allatu retorsit filij in Patrem: Bonu e curare Reipleam, vel enim in illis Administratione bene se gerit aliquis, vel non, si bene, placet DEO, si non, placet hominibus; quare caute admodu hoc Argumenti genere ut debemus, ne nostris armis feriamur.

732. Sorites, est Argumentatio, in qua ponuntur plures propositiones modales, ita, ut predicatum una sit subiectu 2de & predicatu 2de sit subiectu stiæ, & sic usq; ut: Omnis homo e aal, Omne aal e vivens, Omne vivens e substantia ergo Omnis homo e substantia. Falsitatem argumentatione usq; facile videt Doctor. Centum ad huc ooo quos Essavit Deus predestinavit, quos predestinavit, hos vocavit, quos vocavit Deus iustificavit, quos justificavit, hos glorificavit. Legit autem ad Soritem hmi: ut omnes propositiones affirmativæ sint, ultima autem negativa stiæ ee possunt, sic in hmi exemplo penultima propositio potest esse talis: Nullus vivens e lapis, & inferri negativa pariter debuit, ergo nullus homo e lapis ratio hoc cadit, quod allata e hmo 114. 2do ut sint Universales, cum ex puris particularibus nihil inferri possit, ut dictu mo 115. adeq Termini omnes propositionu antecedentium predicata propriæ mutentur in subiecta universalia subsequentium propositionu. Hinc non deludit sequens Sorites: Omnis homo e aal, aliquod animal e bos, aliquis bos e brutu, Omne brutu e irrationale, ergo omnis homo e irrationalis. Notandu 2o: hoc Argumentationis genus obnoxiu esse fallaciis, cu in multas aliqua propositio minus coherens facile inserat.

733. Inductio, est Argumentatio qua ex particularibus recte & adequate enumeratis infertur Universalis, ut, cum ex eo, quod Petrus sentiat, Paulus sentiat, & sic de aliis dicipossit omnibus, inferimus omnem hominem vi sentiendi esse preditu. Hinc facile colligitur, quam hoc Argumenti genus periculosu sit, quam facile in illo errare, ac decipi possimus, vitiosa quippe nihil deludens inductio e, si non fuerit adequata, seu si vel una in particularibus enumerandis omittatur instantia, ut si quis omnem talem coctu ee colligeret, quod e Terra: cui solum nullu viderit. Hoc vitio ogsim peccant hnes, cum enim singula examinare, dies u sit, ex paucis particularibus Universale statim colligunt.

734. Exemplu, est Argumentatio, qua ex uno singulari aliud singulare propter similitudinem rationis infertur in re est Argumentum a pari quale e illud Aristotelis: Non potuit Athenienses infere bellu Tocensibus quia vicini sunt, ergo nec Thebanis. Ad exemplu revocat etiam Parabola, & Apologo, sed hoc Rhetori n Philos. Argumentu hoc 3o regnit, hmo ut exemplu ate adductu admittat, ab adversario, alias negabit Antdens. 2do ut ratio similitudinis

pantelade

p antecedente, adequate militet p̃ sequente. Vtio ut paritas non sumat ex natura ipsa & quibille rer.

135. Omittere hoc loco nefas esse duxi argumentum Pereirianum ab inventore suo Patre Peres S.J. dictum quod etiam admirabile dicit, est q Argumentaõ, qua et uno Tradictorio infert zallum. Tale è illud Argumentu Utraquedam Hereticos asserentes Omnem Xtiãm Religionem esse veram, adeoq Calvinisticã Lutheranã &c: Omnis Xtiana Religio est vera, ergo non Omnis Xtiana Religio est vera, cuiq Sequentiã probat, quia Sicuti: Si omnis Religio Xtiana è vera, tunc & Religio Catholica è vera, si Religio Catholica è vera, tunc & omnes Articuli eiq sunt veri, si omnes ejq articuli sunt veri, tunc & hic articulq, quod unica Fides è vera, ut inquit Apostl est verq, Ergo si unica Fides est vera, tunc non omnis Xtiãna Religio è vera.

Sectio 9na.

De pprietatibq recte Sequentiæ, seu illationis.

136. Prima è cuiq illationis pprietatibq è, ex vero non sequi nisi verũ, ratio è, quia ab illo non potest dari Sequentia ad aliud, quod nullã habet Connexionem cum illo alio, sed verũ nullam habet Connexionẽ cum falso, sed non nisi cum vero alias enim falsũ aliquando ostineret in vero, quia omne Sequens debet ostineri in antecedenti, sive Premissis, ergo &c: Da è, Ex falso potest sequi falsũ & verũ sensq è, ex falso, quod supponitur esse verũ potest sequi verũ, vel falsum, non vero ex falso clarè cognito, ut tali. nam intellectq si aliquid cognoscat clare & sese non movet, ut ulliq egrediat discurrendo & inferendo. Neq censendũ hic dici, quod veritas alicuiq Subiecti pendeat ab aliqua falsitate, vel habeat veram Connexionem cum illa sed tñ, quod ab ipsa per. aliquem errorem Connexione veri cum falso, possit ex falso inferri verũ, quamvis cum Sequentia æqualeat causali propositioni, in qua antecedens simul cũ Sequente unam constituit propositionem, erit propositio simpliciter falsa, cum propositio causalis falsa sit si pars causalis affecta particula non sit verè causa, cur alia pars sit vera, ut dictum Nro 73. ratio è allata pprietatis quidem quæ ad 1mã partem clara satis, cum enim intellectq sequè in suis discursibq etiam formalibus bonis falsa falsum inferat, cum hoc ex vero deduci iuxta superiq dicta non possit manifestè reluceat, illud ex falso sequi. Quq ad aliam vo partem facilè evincat, potest intellectq erroneè judicare duo extrema verè inter se Connexa Connecti cum aliquo tertio, cum quo reipsa nulla habent Connexionẽ, hac Connexione admissa, ex falso sequetur verũ, ut in hoc syllogismo Omnis lapis è animal, sed omnis homo è lapis, ergo Omnis homo è animal, ubi duo extrema homo & Animal, quæ aliunde jam fuerunt Connexa, Connectuntq erroneè cum Lapide in Premissis

Ein

& in Sequenti inferunt Oratio intus. Tertia. Ex necessario non potest sequi, nisi necessarium. Hoc è, necessarium in ratione veri licet stingens inse vg DEUS è tantu Ductivg possibilium, ergo Chimera non è a DEO producibilis, ubi & antecedens è necessario verum & consequens, ratio è, quia Antecedens dt habere necessariò Connexionem cu Sequente, & hoc debet dt veri in illo, porro Antecedens necessario verum non habet Connexionem cu stingente vero, nec stingent verum stinctum necessario vero, alias enim vel necessario verum deficeret, in se veri, sicuti stingens verum: saltem ex Suppositione Antecedentis: vel certè ex nulla Suppositione stingens verum posset deficere ab esse veri, sicuti non potest necessario verum. Ratio hæc è, si exnecessario posset sequi stingens vel impossibile, tunc posset ex vero sequi falsum, non impossibile semper è falsum stingens potest esse falsum, Quarta. Ex stingenti potest sequi stingens vel necessarium, id quidem quo ad primam partem certum cum enim dat aliquod stingent verum illud ex alio inferri possit, & non possit ex necessario, ut immediate supra dictum e, patet, ut inferat ex stingenti quoad hanc verum partem facilè deducitur, cum sit dus extrema secum necessario connexa posse cum tertio connecti stingenti, ut videre è in hac syllogismo. Omne currens è aal, sed aliquis homo è currens, ergo aliquis homo è aal. Quinta: In bona illatione ex veritate antecedentis benè infert veritas Sequentis, non tamen econtra. Ratio hæc è, exposita ætherna, ratio vera hæc è evidens, cum bonitas antecedentis cu Sequenti non semper sit mutua, adeoq licet Antecedens cu Sequenti connexum, possit non connecti Sequens cu antecedente, nec ex veritate antecedentis eiusmodi inferri veritas Sequentis tuta possit. Sic licet recta sit illatio: Datur creatura, ergo datur DEUS; non rectè tamen econtra arguitur: datur DEUS ergo datur creatura. Huc refertur Argumentum ab actu ad potentiam, quod si affirmativa sit, bona est a potentia vera ad actum affirmativè argui non potest, quia actus cum potentia non vera potentia cum actu connectitur sic benè arguitur. Petrus scribit, ergo potest scribere, malè sic: Petrus potest scribere, ergo scribit &c. A negatione, seu a Tradictorio Sequentis rectè arguitur ad negationem sive Tradictorium antecedentis, non tamen econtra. Ratio hæc prima partis è, quia cum falsum non possit esse Sequens, quin falsum sit Antecedens, cu falsum ex vero sequi non possit, si legitimè negatur Sequens, legitimè effectu negatur & Antecedens. Ratio vero de parte è, quia Sæpenumero Sequens minus dicit, & plus antecedens, unde licet plus non sit verum, potest tamen esse verum minus, adeoq non universaliter negato antecedente, negatur Sequens. Huc revocatur Argumentum ab potentia ad actu, quo via negativa hoc est a negatione potentiæ ad negationem actus recta quidem tamen econtra. Prima Ex impossibili sequitur utrumvis Tradictorium. Antecedens enim impossibile

sibile duo inse Praedicabilia includit, adeoq; iure in dsequenti utrumvis inferri potest, non ita
ē rāo, cur unum potiq; jām alterum inferat. Nota: plura esse principia bonæ illationis, jām hic
censuimq, sed non vacat omnia & singula ad calcem usq; tradere, pleraq; enim jām clara
notescunt, ex dictis capite 1mo & 2do, pleraq; in aliis partibq; Philosophiæ sparsim ponen-

Sectio xima.

De vitiis Argumentaōnis

137 Vitia Argumentaonis, sunt Argumentaōnes captiosæ, quæ videntq; aliquid deducere
nihil deducunt, vocantq; Sophysmata, fallatiæ, p orro Sophysmata de fallatia alia sunt in
dictione, alia extra dictionem. Sophysmata in dictione sunt fallatiæ, quæ in ipsis vocibq; stat
uni, Sophysmata extra dictionem, quæ in ipsis rebq. Sophysmata in Dictione sex numero
Æquivocatio, Amphibologia, Accentq, Oppositio & Divisio, Figura dictionis, & Casq. Æquivocatio e
dum sc: in Argumentaone Terminq aliquis æquivocè sumit, vg Omnis Gallq è Subditq Legi
liari, sed Sacarus domestica è gallq, ergo hæc Avis è Subdita Legi Galliari. Amphibologia q
quando Terminq sem el accipit in determinata Significatione secundo in Significatione am
bigua, ut: Quod quæ è Aristotelis possidetq ab Aristotele, sed hic Liber è Aristotelis, ergo hic Li
possidetq ab Aristotele. Accentq: dum eosdem Sumunq verba diversis accentibq notata, ac
duo inter unq, qui loco ad equivocationem modo referri potest, ut: Forte vinu ē generosum vi
sed vinum aquā dilutū est fortè vinum, ergo vinum aqua dilutum ē generosum vinu
Item: Lepores sunt Animalia Sylvestria, sed joci sunt lepores, ergo joci sunt animalia Sylve
stria. Divisionis & Oppositionis fallatia est. Acceptio vocis nunc in sensu opposito suæ Sign
ficationis, nunc in sensu diviso vg: Qui potest ambulare, nil repugnat, ut ambulet, sed Sede
potest ambulare, ergo nil repugnat ut Sedens ambulet, & qui non potest ambulare, repug
ut ambulet, sed nullus Sedens potest ambulare, ergo repugnat, ut Sedens ambulet; utrumvis
potest ēveri, sed Imū in sensu diviso, secundum in sensu opposito sophismis. Figuræ dict
nis fallatia est, quando diversa p iisdem ponunq, vel dictionis similitudinē vg: quales vi
nes emisti tales comedisti, sed crudas emisti, ergo crudas comedisti; ubiq quales, tales sumi
debet quoad speciem, non verò quoad accidens in majori, alias major esset falsa. Hinc in
majori significat substantia carnium, in minori vero significat Accidens, nempè crudita
nium. Casq fallatia: Cum diversi casq vitiose in Argumento ponunq, ut: Omnes Episcopi sunt
Sacerdotes, sed hi equi sunt Episcopi, ergo hi equi sunt Sacerdotes.

30. Fallatia sive Sophysmata extra Dictionem, seu in rebus sunt hæc: 1ma. Vitiosa redditi Argumentatio ob petitionem principii, quæ tunc fit, dum principii loco id assumitur in Argumentatione, de quo controversia est, sc: dum idem per idem probatur, licet aliis vocabulis exprimatur diversum à primo videatur. Huc revocandæ sunt probationes ignoti per aequè ignotum, item illæ, quæ in circulum recurrunt, ut si quis probaret existere DEUM, quia existit causa sua omnia gubernans providentia, causa vero sua providentia omnia gubernantem existere probaret, quia existit DEUS: hoc ultimum Argumentationis genus etiam circulatorius nominatur. Evenit tamen maximopere ne vitiosis circulis cum ea Argumentatione fundata, quæ regressus à Philosophis dicitur, hic enim multum confert à circulo vitioso, nec raro à viris peritissimis in demonstrando utiliter adhibetur. Fit itaque regressus, quando à noto effectu ad causam, qua latet, gradum facimus, causam ex illo colligimus, tum ab ea sic cognita regredimur ad effectum, prius dictum: sc: ex ipsa causa, quæ sit effectus natura, & qua ratione ille stringat. Hoc modo rem agunt Astronomi, cum ex eo, quod luna, ut oculis patet, à sole peregrinum illustretur, sphæricam eam esse demonstrant, tum ex ipsa lunaris corporis ejus delectatione, quomodo tempore menstruo, hæc ipsa illuminatio fiat, clarè explicant. Nil certe vitii in genere Argumentatione reperitur, quod vel ex eo patet, quod illa in Orbem neguaquam recurrat, non enim ex causa id de effectu ostenditur, quod abinitio principii, sive probationis loco assumptum fuerat, ut hinc ipsa causa evinceretur, sed aliud omnino, quod de causa ex effectu colligitur, aliud, quod ex ipso effectu de causa demonstratur. 2da Vitiosa redditi Argumentatio ob ignorantiam Elenchi, sc: dum id non probat, quod probandum est, licet autem id interdum accidat sine culpa nostra, dum præsertim in Publicis disputationibus adeo incalescimus, ut alterum non intelligamus, ideo fingimus adversarios, qui sunt ab eorum sensu alienissima, non raro tamen id fit ex fraude, illud enim adversarium probare calliderè non nemo nititur, quod ille non negat ut quod revera ab illo negatum est, evincere videat. 3tia. Vitiosa arguimus assignando causam, quæ non est causa, ut cum malas hominum inclinationes, aut vitia certis stellarum influxibus tribuunt, vel cum DEUM immediatam causam eorum effectuum dicimus, quorum vera nos latet origo, malumus enim quandoque alienas causas commemorare, quam ingenuè fateri, quod minimè erubescere deberemus, cum certissimum sit, quod ait Tullius L. 3 Quæst. Tusc: §. 20: Ex octo Philosophorum nomine optimus accumulatissimus quisque fatetur multa se ignorare & multa sibi etiam alia esse discenda. 4ta. Malè arguimus de re simpliciter & absolutè pronunciando quod illi non insit, nisi per accidens, vel rebus ipsis vitiosè apingendo illud quod ex eorum abusu evenit, quod Sophysma Fallaciæ accidentis vocant, sic non nulli recentiores Philosophiam dogmatibus suis calliderè adversari aiunt ab iis, quod Ethica Aristotelica nonnulli illâ abutantur, quasi verò non sua teneritis, sed Philosophiæ tam enormia crimina essent.

5to

6to. vitiose arguit, abeo quod non est verum nisi ex parte ad verum simplicit. sic Epicurei dicebant formam Dei tribuendam esse, quod sit omnium pulcherrima. 6to. Fallatia est plurium interrogationum ut unius, ut si quaeratur utrum Alexander & bucefalus sit homo, & aequus interrogationi si sine distinctione annuendo vel negando respondeat, inferet absurdum Alexandrum aut esse equum, aut non esse hominem, bucefalum esse hominem aut non esse equum. Ima numerari solet fallatia consequentis, cui c non recta Argumentatio, utpote quente ad antecedens, vel a negatione antecedentis ad negationem consequentis. Praeterea solet fallatia ex variatione Suppositionis Terminorum vel ex ignorantia regularum Dialectica ut Omnis bos habet os, sed tu habes os, ergo es bos; nam hic syllogismus propositionem medii Termini Debet esse in 2da Figura, & non servat Legem primi 2dae Figurae, nam nullam habet Propositionem negativam. Adhaec vero elenchi respondentium vel Simplicit negando Consequentiam, quatuor Terminos extendendo, vel quicquid manuire voluerit, distinguendo &c jam satis de Argumentationis Forma quantumputo ergo agendum brevis circa illius materiam.

Sectio IIma.

De Argumentatione Demonstrativa & Probabili.

139 Ratione materiae prima sive propositionum ex quibus Argumentatio componitur, dividit hanc in demonstrativam, & probabilem; Argumentatio demonstrativa est quae totaliter omissis ponit evidentibus, premissae circa demonstrativae Argumentationis debent esse vel axiomata, vel definitiones, vel Propositiones ex per se notis principiis iam evidenter deductae, vel experimenta adeo clara, ut nullam prorsus dubitationem veritatis ingerere nobis possit dubitatio. Notandum vero ad perfectam rei demonstrationem quandoque unum solum syllogismum satis esse, quandoque plures requiri, ea Lege tamen ut priores deducti in eo qui sequitur omissa locum teneat. Non enim veritates singulares propositionis ex per se notis principiis immediate derivari semper potest, unde syllogismi ostendi. Dividit autem demonstratio & alia vocat propter quid, seu a priori, alia quia, seu a posteriori. Demonstratio a priori est quae per prius, per prius, hoc est per causam, effectum, vel per aliam rei, proprietatem ostendit, ut cum probatur ex eclypsis lunae, quod telluris globus inter Solem & lunam directe interponatur, aut lunae deliquium inveniri lucis privatione posse fieri, lunaeque obtenebrationem effectum directe telluris Solem inter & lunam positione immediate provenire. Demonstratio a posteriori est illa, quae prius per prius, hoc est causa per effectum, vel rei naturam per proprietatem ostendit, qualis est, qua ex respiratione, quae vitae effectus est, animal vivere cognoscimus.

Ad

140 Ad hanc aliam Demonstraonis speciem revocari solet ea, quae Apagogica, sive per absurdum & impossibile vulgo in scholis dicit, haec autem sit, cum propositio est vera vel falsa ex eo evincit, quod contrarium admitti nequeat, quin aliquod absurdum vel impossibile inde sequat. Talis demonstraõ est, qua certitudine & evidentiam sensibus cõtribuendam pbamus, cum contrarium fieri non possit, quin vel sit, DEUS sensuum Author sit erroris quoq; Author esse, quod nemo liquet eiusmodi demonstraonis genus nonnisi improprie demonstraonem vocari, nam licet assensum à nobis extorqueat mentem tamen non illuminat, & ostendendo rem aliter esse non posse, cur ita sit, non ostendit. Cognitio quod demonstraonis ope acquiritur, Scientia vocari definiri autem solet: Cognitio certa & evidens rei necessariae ex demonstraone provenies. Sicuti vero demonstraõ alia est à priori, alia à posteriori, ita Scientia bipartiam dividit in perfectissimam, & minus perfectam, perfectissima illa est, quae per demonstraonem a priori acquirit, minus perfecta, quae per demonstraonem a posteriori habet. Per illam itaq; res cognoscitur ut cur ita sit nobis manifestè reluceat, per hanc vero cognoscimus solum rem ita esse, cur autem ita sit, vis illa nobis non relucet. Hinc Aristoteles ait: Lib. posteriorum 2do: Scire dicit proprie & simpliciter, non ex parte aliqua, ut Sophistae solent, qui causam cognoscit, cur res sit, & illius causam esse, & aliter se habere non posse firmiter tenet. Ethic. Sola Scia perfectissima proprie ac simpliciter dicitur Scia.

141. Jam Argumentaõ ubis illa dicit, cujus tria vel altiora premissarum nonè nisi ubi vera, hac inde Argumentaõ, non Scientiam, sed opinionem parit. cognitionem sc: non declaram atq; explicatam, ut illi soli innixa mens dubitare nequeat, nec vero quod illi ope cognitionis habeat assensionem cum metu adversae partis conjunctam.

Sectio 12.

De Methodo.

142 Traditis quae ad apprehensionem, judicium atq; ratiocinaonem pertinent, restat, ut aliqua de Methodo videamus, haec enim cetera apparatum mentis nostrae apte velut & solemeliu. Porro Methodus est: Actus mentis nostrae ideas suas, judicia & ratiocinaones ordinantis, sive ad discendum quod ignotum est, sive ad docendum quod apertum est exponendum. Dividit autem methodus in Analiticam & Synthetica, illa etiam resolutionis & inventionis haec compositionis & doctrinae dicitur. Resolutionis quidem, quia quod Graecis Analysis, doctrinis resolutio est, inventionis vero, quia hac Methodo in veritatis abdita eruenda, & eius perfectionibus ac proprietatibus inveniendis utimur, atta compositionis appellata, nam Synthesis latinè redditur compositio, doctrina

ne vero tribuit, cum ea, in docendis ad agnitionem veritatis utamur.

143. Cum vero methodo Analytica ad ignota investiganda reperta sit optime dicemq eam esse rationem inveniendi ver. qua a Compositis & difficilioribus ad faciliora singularia & simplicia pred.. Hac methodo utimur, quando Questionem quampiam pertractaturi, eam in sua principia, causas partes Propriettes resolvimq, ut inde ignotam veritem enuamq. Questiones hac methodo resolvendæ, vel circa vocabula vel circa res versant. Questiones circa vocabula ea sunt, per quas exacta 146. vocabulis, in rem quampiam notitiam pervenire studemq, ut cum dubia solvere, obscura Authoris sententiam explicare, genuinum corrupti loci sensum eruere adnitimur. Questiones vero circa res in quatuor partes distribuunt, 1mo: cum ex effectis notis causa, ignota, ex perfectionibus q natura quæritur. 2do: cum ex causa effecta, ex natura perfectio indagat. 3tio: cum ex partibus ad totum. 4to. cum exacta & una parte partes alia peregrunt. Quod vi instituta sit, de vocabulis quæstio, examinandq, ritè 1mo: Quæ verborum propria significata. 2do Quo sensu, propria Metaphorica eadem ab Authore accepta 3tio: Quis Authoris finis, quæ occasio sententiæ, quod tempus, ad quos plata, ex his Traditiones ut plurimum Dubiabiles, aut certè non unq quidem articulos sed plures accuratiq Desiderati omne dubium resolvent.

144. Si vero de rebus quærat, enitendum 1mo: Ut rejectis, quæ ad rem non pertinent, quæstionis 147. sq accuratè perspiat. 2do. Complexa Quæstio dividenda 1mo, tum per partes in eam inquirendum 3tio à magis nota Quæstionis parte ad ignotam progrediendum 4to. An detecta veritas intellectui Enuncq, cæq cum ea, quæ in quæstione venit, collata nil absurdi, aut repugnantis involvant. Exemplum Methodi Analyticæ accipe, si quærat ate an idem actu scientia & opinio esse possint, quæro quid me scio, quid opinionis veniat, & examina num quid in utriusq notione, quod sibi opponat mutuo, reperias? advertes oppositionem non esse eiusmodi, ut una excludat altera itaq progredere ad propriettes, perfectiones & imperfectiones persentandas, invenies inutrumq rationem finis, quem mens intendit, in alia ratione supplementi & quid sit oppositio. Deprehendes oppositionem apparentem talem itaq hac bene perspecta tandem deludes scientiam & opinionem in eodem actu esse posse, & sic veritem resolvendo reperies.

145. Jam Methodus Synthetica, qua veritas inventa quomodo aliis exponitur, hac est regula tissimq & necessarijs in omnibus scientiis tradendis usq. Huius modi methodo, ut Analytica, ad ignota successivè progredimur, at in hoc discrepant, quod in Analytica a particularibus quæ examinantur, ad universalia & communia progrediamur, in hac vero initium faciamus a quibus, à quibus ad particularia sit descendendum. Hac methodo uti à Geometris edocemur, ita Geometrica demonstrationum Legibus utitur. Primum itaq, ut res naturali quantum fieri potest ordine

dine ita disponant, ut exilis, quæ frigida & simplicia magis ac facilia sunt, inferant gravia & difficiliora. 2da Nihil in Terminis, qui adhibent, sit obscurum aut ambiguum, sed aut desinatis sint, aut exponant. 3tia Nullum axioma sive principium assumat, quod manifestum non sit. 4ta Assertum omne aut dictis principiis, aut veritatibus jam exhibitis deducta ante firmet. 5ta Opiniones & Argumenta extraria diluant, & sic facilem adipiscentis in demonstrando veritatem quampiam, ac in discendo molestiam superabis.

40. Præ cæteris vero cuiq; Methodi Leges, sunt adhuc nonnulla utriq; communes quæ partim animi affectu partim intellectu respiciunt, & nonnunq; in inquirenda, quam dijudicanda cum aliis veritate maxime opere sunt observanda. 1ma Sit animus ab affectibus liber, & solæ veritatis amore teneatur; nam animus distractus variis affectibus, pacem illam & quietem, quam studium omne & contentionem gravis requirit, amittit, ita ferè, ut obviis rebus, nec rem rimari possis, nec meditationem rei expendere accurate, seu velit, seu possit. Hinc 2da: Adversitatem seu disquirendam seu tradendam parato animo accedere animus; multæ profecto quæstiones occurrunt quæ cum aliis breves, ab earum intelligentia dependent, has nisi noveris, frustra seu revolutionem seu demonstrationem adhibebis. 3tia Res tractanda rite quidem dividantur. 4ta Ea eliminanda quæ obscurum, & vitiosum, quantum fieri potest; sed quæ obscuritatem non pariat, tractentur.

41. Ad extremum Methodus studendi hæc servet: 1ma Ante Lectionem animus sit tranquillus, Auctoris scopus rite intelligatur, tum fruatur Lectionis finis fructu, & audiendus. 2da In Lectione 1ma: Lector easdem notiones cum verbis jungat, quas Author iisdem junxit. 2da Lectio non sit vaga, præceps, perfunctoria, curiosa, sed ordinata, attenta. 3tia Inquirat verborum vim, positionum sensum, sequentium nexus, dilucidationum certitudo, suppositorum firmitas, principiorum applicatio, doctrinæ series, veritas, coherentia. 4ta Non multa legenda uno tenore, sed multum. 5ta. Alting scripta legentur tua, sic non eris censor acerbus, & tua utatur, ne nimium tibi blandiaris. 6tia denique, post Lectionem 1mam lecta secum vel cum alio statim repetat, & impugnam hæc extrahat. 2da Opportuno tempore justis meditationum momentis Lectionem ponderet, ne simultim legat, & parum meditetur. Sparsilli, qui multa cognovit, & male exquisivit, aut Pater Tabry ita. Juvat dignora brevi annotare, jam in disputando hoc servet 1ma. Disputet more veritatis. 2da Nulla passio dominetur in disputantes 3tia. disputantes sint in dicendo efficaces, in audiendo quieti, in respondendo modesti.

Leges ipsa docebit. 1ma Syllogismus ab adversariis objecti repetatur, quam fidelissime si plicibus offeratur, vel roget ut extrahat, vel ipse sic cogat in breves, ut nihil roboris detrahat. 2da Argumento sic repetito respondeat, in forma, ut loquimur ad singulas propositiones, quæ

vera

vera dcodis, qua falsa negas, qua nihil ad rem facit permittis, vel transmittis, qua dubium involvit sensu distinguis. 3tio. An hypothesis sit ab opponente, aut hipothesis eam repellis formulis quaris, supponit &c. Respondeo, cavendo sic, & pridendo acute quid concedi possit. Nam vulgo creditur nefas, semel negasse negare.

449 Leges p solutione sunt sequentes 1mo. Argumentum ab Authoritate magni ponderis non rejicias, levit, sed modeste & solidè explices, aut eigdem vel æqualis Authoris testimonio opponas. 2do. Propositio cuius ambiguitas facere potest sensum Thesi contrarium, ita distinguatur, ut terminj ambigui secernas ab aliis, eij applicent distinctionis membra, totiès, quoties in Syllogismis idem occurrat. 3tio. Si hipothesis rejicias, ostendas ea, peti principium, aut involvi contradictionem. 4to. Si Argumentão laborat forma, ostendit distinctione uti, quam transmisis, omisis, negare negantiam, dicendo, sicum magno authoritatis viro disputando. 5to Solutioni quæ fit retorquendo Argumentu, aut deferendo instantiam jungas solutio alia directa. 6to Si adversarij plures simul rações ingerant singulis solutio debes, ne fucam facere videamur illorum more, quibus fallere, beffare & Triumphi, ut canit Horatius. Hæc sunt non modo Scientiæ naturalis, sed & omnis severioris Literaturæ fundamenta, quæ mutabunt, nec finem suum Regni, nisi ad finem ultimu dirigant, illis tanquam solidissimo innitantur fundamento, stilis Majori DEI Ter Optimi Maximi Gloriæ, Proximorum Parentis, Sanctæ Patronæ Laudi, Honori, Cultui, ac Patrocinio.

BIBLIOTEKA FUNDACYI HR. BANDROWSKICH

Finitum in 24. Octobris. 1761. A.

EXERCITATIONES SCHOLASTICÆ in LOGICAM

SECTIO PRIMA.

Proemiales Quaestiones Logicae proponens.

Cum presenti labore nostro scientiam acquirere velimq, cognoscendo nobis primo est, utrum det scientia, 2do. utrum denove acquiri possit. 3tio. Quaenam sit Regula discernè di vera à falso, quodve ei repugnet, vel non, tum demum, utrum ea, quam Trinuarij Logica int scientias jure annumerari possit, sit itaque.

QUÆSTIO. 1ma.

An existat apud Homines scientia?

1. Præmitto 1mo: Cum scientia sit actq intellectq, operq Eiumerit actuum hor naturam multiplicatem cognoscere. Actq itaq intellectq, est actq potentiæ rationalis tendens in Objectum sub ratione veri. Dividiq autem in virtutem intellectualem, opinionem & errorem; virtus intellectualis 6ti Ethicor Cap 3. ab Aristotele definitq: actq, quo anima affirmando vel negando verum dicit vel potiq, actq certq, & evidens, opinio actq ꝓblis, seu non habens ex se certitudinem & evidentiam: error autem actq falsq. Opinio dividiq in opinionem strictè sumptam & Dubium. Opinio strictè actq ꝓblis ꝓpter gravem intrinsecam rationem suspitio actq ꝓblis ꝓpter rationem levem. Dubium est suspensio judicii ab assensu, & dissensu, quod vel positivum cum intellectq suspendit judicium, ob æquale utrinq rationum pondus, vel negativum cum intellectq judicium suspendit ex eo, quod ꝓ neutra parte sufficiens judicandi motivum habeat. Jam virtus intellectualis ab Aristotele 6ti Ethicor Cap. 3. dividiq in scientiam intellectum, Sapientiam, prudentiam, & artem; intellectq actq certq & evidens, immediate ex ipsis terminis qualis actq est: Omne totum est majus sua parte. Scientia actq certq & evidens ꝓpter rationem intrinsecam certam & evidentem. Sapientia cognitio rerum sublimium per primas causas certissima evidentissima, & universalissima. Unde Arist: 6ti Ethicor Cap. 7. definiens ait: Est rerum naturâ sua constantissimarum scientia, & intellectq. Prudentia vero actq certq, & evidens, directivq actionum humanarum, quæ faciunt hominem simpliciter bonum. Ars demum actq certq & evidens, directivq potentiæ rationalis ad ea, quæ ducunt ad aliquem finem particularem, nec faciunt hominem simpliciter, sed secundum quid bonum; Hæc dividiq in Mechanicam, & liberalem, prior est, quæ plus virium quam ingenii requirit. Posterior vero, quæ plus ingenii quam

virium

virium requirit. Liberalis dividit in factivam & activam. Factiva è quæ relinquit opus extrinsecum permanens, Activa, quæ non relinquit. & dictis colligit me ejusve de virtute intellectu actuali non habituali: Virtus enim intellectus habitualis est habitus sive facilitas disponens intellectum ad eliciendos actus certos & evidentes. Proportionaliter definiendæ sunt omnes species virtutis intellectualis habitualis.

2. Præmitto 2do: Scientiam de cujus existentia hoc loco instituitur Quæstio, ultra, quod omni certa & evidenti notitia sumatur, sumi etiam in sensu proprio & rigoroso, pro cognitione certa & evidenter deducta ex necessariis veris, ac evidentibus omissis, aut: cognitione evidenti rei ex demonstratione proveniente. Jam quid sit demonstratio, patet ex Logica docente, ubi egimus de Argumentatione Demonstrativa Sectione 11.

3. Præmitto 3tio. quod Quæstio hæc olim Dogmaticos inter & Academicos acerrime agitabatur. Porro Dogmatici à Græca voce Dogma, quæ certam, & infallibilem doctrinam significat, dicti sunt, quia multis in rebus veritatem se invenisse gloriabantur; Academici verò à suburbano Athenarum amœnore, quod Academia vocabatur, eo, quod Platonis nobilis Academus nomine, hunc locum Philosophiæ exercitationibus sacraverat, sic dicti, qui asserebant nihil se scire, ideoque assensum in omnibus suspendere profitebantur, atque hac de causa Scepstici, seu nihil comprehendentes nuncupabantur. Hi in varias divisi sunt sectas, alii enim cum Arcesilao omnem certitudinem tollentes, solam verisimilitudinem admittentes, alii cum Democrito spem veritatis inveniendæ nobis relictam statuerunt, eamque acrius inquirebant, unde Scepstici, sive inquisitores dicebantur. Methodus vesaniæ ad insaniam usque ignorantiam propugnabat, quem Portæ seculo eo dementiæ pervenit, ut nulli Bellua occurrenti caderet è via, dubitans, an à sensibus bellua foret exhibentibus sibi non illuderetur; pariter Gatilus asseruit ob perpetuam rerum temporalium vicissitudinem nihil affirmari de rebus posse. vg de rosa quod floreret timebat enim ne rosa citius defloresceret, quam verba ad enuntiandum hæc verbis ultimatè auus, sed solo nutu, motuque digiti sua sensa indicabat. His: missis respondeo, &.

4. Dico: dari in nobis & latè, & in rigore dicta Scientia. Hic adverte, cum dicimus dari hujusmodi Scientiam, ad hanc duo requiri. 1mo: Ut ex principiis infallibilibus & evidentibus deducatur. Hinc quæ ex nobis incerti, Scientia non est. 2do: Ut sit per certam & evidentem deductionem deducta, unde etsi principia sint certa, si tamen nexio cum deductione sit nobis tantum illata cognitio Scientia non erit. Jam patet, a Certum sive Scientia sumatur ea notitia certa & evidente, quæ sine discursu habetur, sive ex deductione certo & evidenter deducta

ex

ex p̄mis̄is certo & evident veris, dat̄ huiusmodi Scientia, ergo dat̄ in nobis & talē & in nro. re dicta Scia. pbat̄ Antēs quo ad utramq̄ partem: cognoscimq̄ certō & evident multas veritles non deductas ex p̄mis̄is, item: cognoscimq̄ multas Conclusiones ex p̄mis̄is certō & evident veris deductas ergo sive Scia Suarum p̄p̄riarum notitiā certā & evidentē, quā sine discursu Label, sive p̄ Conclusione certō & evident deducta ex p̄mis̄is certō & evident veris dat̄ in nobis Scia. pbat̄ Antecēs, & quidem quo ad primam partem: negari nequit, quia vel invitī assensū p̄stare debemq̄ his principijs, co: gnoscendo certō & evident ea, qualia sunt: Impossibile ē idem simul & non esse, omne totum est majq̄ Sua parte; quo sunt eadem, aut æqualia uni tiō sunt eadem, aut æqualia inter se, item: quisq̄ notum evident cognoscit se existere, vivere, cogitare &c: ergo cognoscimq̄ certō & evi: dent multas veritles non deductas ex p̄mis̄is. Antecedens ē certum, hæc enim principia ita sunt evidentia, ut nullō de illis sanæ mentis dubitare possit, suntq̄ universalissimo omnium Gentium judicio infallibilia, ac esse talia cognoscunt ex ipso lumine naturali à DEO Creatore rationali indito. Consequentia quoq̄ ē indubitata, eō modo enim veritles non sunt deducta ex ullis p̄mis̄is, & aliquo negō deduci possunt. Jam pbat̄ 2da. pars antecedentis: Propo: sitiones deducta ex superiq̄ positis principijs, sunt conclusiones deducta ex certō & evident ve: ris p̄mis̄is, sed nos tmen cognoscimq̄ multas propositiones deductas ex superiq̄ positis p̄mis̄is: ergo multas cognoscimq̄ Conclusiones deductas ex certō & evident veris p̄mis̄is. Major ē clara, certū enim ē, ut Supra dictum q̄, has propositiones ee evident veras. Minor ostenditq̄ deducen: do Conclusiones ex laudatis principijs q̄ impossibile ē idem esse & non esse simul, sed Pe: trum existere simul, & non existere ē idem simul ee & non esse, ergo impossibile ē Petrum existere simul, & non existere. Item. Omne totū ē majq̄ Sua parte, sed homo ē totum in anima pars, ergo homo ē major Sua parte, sc: anima. Item Quæ sunt eadem uni tiō sunt eadem inter se, sed Animal & rationale Petri, Sunt eadem uni tiō nempe Petro, ergo sunt eadem inter se, ergo Conclusiones deducunt̄ per legitimam consequentiā ex his p̄principijs, nosq̄ homines eas cognoscimq̄, ergo cognoscimq̄ multas conclusiones deductas ex laudatis principijs.

5. Robora ad p̄positū illo Lactantii L3. Divinar Institt. Dilemate: vel Sciunt Sceptici non dari Scientias, vel nesciunt, si nesciunt, quomodo se audent opponere Universali Libro placito, & omnium sensui, si sciunt, ergo dat̄ hæc saltim Scia, adeoq̄ hi Authores Stradicunt sibi & negando ostendunt dari Sciam saltim aliquam. Quod totum confirmat S. Authorilis S. Augustini contra Academicos sic disputantis: Multa sunt, quæ Academici in dubium re: vocare non potuerunt, quale ē illud: Me me vivere, aut cogitare, ubi nec dici potest, forte se dormis & nescis, & in somnis vides, quia & dormire, & in somno videre vivantis.

b. Abiit

6. Obiicies Nulla certa & evidens cognitio datr Sed Scientia è certa & evidens cognitio, ergo nulla Scia datr. pbat major: Intellectr nostr nil potest certè & evidenter cognoscere, ergo nulla datr certa & evidens cognitio pbat Antens: Intellectr nostr in omni operatione Sua è erroni obnoxius, ergo intellectr nostr nil potest certo & evidenter cognoscere, pbat Ants: Quod in omni operatione Sua dependet a fallibili tud in omni operatione Sua è errori obnoxium, Sed intellectr in omi operatione Sua dependet a fallibili; ergo intellectr in omni operatione Sua è errori obnoxius. pbat nor - intellectr in omni operatione Sua dependet a sensibus ergo intellectr nostr in omni operatione Sua dependet a fallibili, Ans pbat juxta illud per vulgatu axioma: nihil è in intellectu quod non fuit in sensu pbat Sequentia: Sensus sr fallibiles, repsentant enim nobis solem palmarem, remu aquae immersum fractum, qui non è fractus, ergo si intellectr in omni operatione Sua dependet a sensibus, tunc intellectr in omni operatione Sua dependet a fallibili: Respondeo: Ami Argumenti nego majorem, Di Ants, Stia pariter Ants. Itr minorem, Sti Omisso Antede, quia multar veritatum cognitiones non dependent a sensibus, ut cognitio veritatis entis in tota Sua latitudine Sumpta &c: nego Sequentiam. Ultimum Argumenti distinguo: Sunt sensus fallibiles in aliquibus, transeat Ants, sunt sensus fallibiles in omnibus, nego Ants ergo si intellectr &c, nego Sequentiam distinctionis Termini Sunt perse dari, dico solum, quod sensus in multis non sunt fallibiles, & ipso quidem non sunt fallibiles circa sensibilia propria in omni sic oculus neq; videre, nisi lucido coloratum, manus tangere, nisi impenetrabile, lingua gustare, nisi sapidum, &c: nec circa sensibilia in particulari. Semper sunt fallibiles, in illis enim, quae sunt nobis viana, semper obvia, & plurimis rebus quae evenient, sensus ri non fallunt, vg dum exputant omne totum ee majus Sua parte, & in multis aliis non sunt errori obnoxii, si bene dispositi, bene applicati sint, ac ea quae si plures sensus circa idem Obiectum capiant experimenta; obiecta sint in debita distantia, medium perspicuum, species propagans, sit purum, quatenus illa absens, tunc certe tuto illis fidendum, quod si haec desint ut debita distantia in sole, medium aquale in remo, tunc sensus corrigit ab intellectu per judicium desumptum a testimonio, alior sensuu, aut ab evidentia rei. Transmisi unam partem distincti Atis exeo, quia possunt dici sensus in se nunquam esse fallibiles, cum enim sensatio nihil aliud è, nisi perceptio earum motionum, quae in fibris organi sensuum instituentibus ex applausu extraneorum excitantur, necessario itaq; sensus res non sentant, prius bras organi res extraneas officiunt, hinc non sensus fallit, sed iudicium, si non attentis circumstantiis, aliud de re pruntiet, quam res ipsa sit; unde sensus tantu errori iudicii rem male perpendentis occasionem dare possunt, non vero in se falli, sed de hoc ubeng infra ubi agetr de regula veritatis

veritis. Jam dico ad Argumentū: quod licèt verū sit sensꝰ in aliquibꝰ eē fallibiles, quod possit hanc fal sum tamen eē sensꝰ in omnibꝰ eē fallibiles: & inde non sequit, quod si intellectꝰ in omni operatione Sua dependet à sensibꝰ, quod in quam dependens à fallibilibꝰ

N. Urgebis, sensꝰ nostri sunt in aliquibꝰ fallibiles, ergo intellectiones nostræ dependentes ab illis nunquam possunt eē Scientificæ p. Iam: Illud cui innititꝰ Scia, debet eē tam per infallibile, ergo Si sensꝰ nostri sunt aliquando fallibiles, tunc intellectiones nostræ dependentes ab illis nunqm possunt eē Scientificæ [Respondeo] Imi Argumenti omisso Ante ppt Supra data rationem nego Iam. Vel Arguм: distinguo. Illud cui innititur Scia tanquā motivo Suo debet eē Semp infallibile, Iccdo Ants, Illud cui innititꝰ Scia, Sive quod requirit tanqm causam occasionalem, aut tanquam remotam dispositionem ad cognoscendū, debet esse semp infallibile nego Ants & distinguo Cs, ergo Si sensꝰ nostri sunt aliquando fallibiles, tunc intellectiones nostræ dependentes ab illis tanquā causa occasionali, aut à remota dispositione ad cognoscendū, nunquam possunt eē Scia nego Conā ergo Si sensꝰ nostri sunt aliquando fallibiles, tunc intellectiones nostræ dependentes ab illis tanqm à motivo Suo non possunt eē Scia, Iccdo Iam, sed nego Suppositū Scientificas intellectiones Scia à sensibꝰ dependere in ea præsertim ratione in qua soli possunt sensꝰ. Distinctionem explico: motivū Scia è ratio per quam assentimur alicui propositioni, hæc ratio debet esse semp certa, evidens, & omnino infallibilis, ut Scientifica sit ppo, cum Scia è actꝰ certꝰ & evidens per rationē intrinsecā certam & evidentem sua vero occasionalis respectu actꝰ Scientifici è illud, ratione cuius intellimus ad formandum Scientificū discursum. Remotæ dispositiones sunt illæ, quæ quomodocunq; disponunt nos ad formandam aliquā Scientificam, ex quibꝰ sunt multæ in quas etiam sunt sensationes, cum anteq̄m Scientificos discursꝰ formemꝰ, multa videre, audire, legere debeamꝰ, quod sine ministerio perfici nequit. Sunt ergo sensꝰ nostri causæ occasionales Scia, quatenus ex eorum impressionibꝰ ad nostra determinat ad attendendū ad motiva evidentia, formandasq; demonstrationes, sunt item remota dispō ad cognoscendum, non sunt vero præsertim in iis rebꝰ in quibꝰ falli possunt, motivū Scia. Unde ad Argumentū dico: quod licèt verū sit quod illud, cui innititur quam motivo innititur Scia debeat esse semp infallibile, falsū tamen è quod illud cui innititur putā quod requirit tanqm causā occasionalē aut remotam dispositionē, ad cognoscendū debeat eē semp infallibile, & dico ad Cs, quod licet inde sequatur Si sensꝰ nostri sunt aliquando fallibiles, tunc intellectiones nostræ dependentes ab illis, tanqm à motivo, non possint eē Scia; non tamen quod Si sensꝰ nostri sunt aliquando fallibiles, tunc intellectiones nostræ dependan

tes ab illis tangm a causa occaonali, aut a remotis dispositionibg ad cognoscendg non possunt esse Scientiæ.

8. Instabis. Ex concessis, id cui innititg Scia tanquam motivo suo debet ee infallibile, ergo nulla datg sbat Scia. Si nulla cognoscitg Scia, nulla datg Scia, sed Si motivu Scie debet ee infallibile, tunc nulla cognoscitg Scia, ergo Si motivum Scie debet esse infallibile, tunc nulla datg Scia. pt sequela nõris Si vis Suasiva motivi cognosci non potest, tunc Scia cognosci non potest. Sed Si motivu Scie debet ee infallibile, tunc vis Suasiva motivi cognosci non potest. ergo Si motivu Scia debet esse infallibile, tunc Scia cognosci non potest. pt sequela nõris. Infallibilitas motivi cognosci non potest, ergo si motivum Scia debet esse infallibile, tunc vis Suasiva motivi cognosci non potest. pt Antis: infallibile non potest discerni a fallibili, ergo infallibilitas motivi cognosci non potest. pt Antis: evidentia non potest discerni a Iudicijs, ergo motivum infallibile non potest discerni a fallibili.

Nota: Prejudicia Sunt judicia falsa, quæ fuerunt a nobis lata vel ante perfectum rationis usum vel absq Sufficienti attentione & reflexione, quibg postea tanquam veris inhæremg, hoc posito

resoundeb: Ad Argti neg Ctiam. Ad sequelam nõris, Ad sequelam nõris tã & sti Antis, Ad ill. tã & dico: hoc ee discriminis int Iudicia & evidentiam, quod evidentia tum ex parte ob tam ex parte obiecti lumine vivido mentem illustret, secg Iudicia. certe si aliquando Iudicijs inhærentes putamg nos demonstrare habere Sciam, quam de facto non habemg, errorem postea deprehendamg, non sequitg nos in omnibg in evidentijs debere dubitare, imerei ne Sint Iudicia, quemadmodg ex eo, quod dormiens aliquis & somnians putat se vigilare mandu & in hoc fallatg, nunquam inducet in animu ut dubitet, an manducet, vel non, si vigilans manducabit, constat enim uni cuig ab experientia Sua actuum, quod aliquis faciat ab evidentia vera aliter aputata. Et certe dum Iudicijs innixi putamg nos aliquid evidenter cognoscere, sæpe per admiscet aliqua indebita & sæpe etiam falsa, quæ in nostris opinionibg affirmamur. Siquis autem paccato animo rem adeo clarissimis viris, imo & ab omnibg acceptatam, ut veram contideret non videt quomodo ex errore, in quo incidit aliquando possit deed dubitare.

9. Et negatur Ants: De quo debet dubitari, illud non potest discerni a Iudicijs, sed de reb etiã evidentissimis debet dubitari, ergo res etiam evidentissimæ non possunt discerni a Iudicijs. pt nor Ima. Cilis dubitãe e optima regula inveniendæ veritatis ergo de reb etiam evidentissimis debet dubitari. pt nor 2da. de veritate etiam huius principii impossibile ee dem ee & non ee dubitavit Protagoras & alii ex Antiquis, ut ait Aristoteles. 4t. Metaphic. ergo &c. Respondeo dno Ima Argti neg nor & neg Ima pbatio Ants. non enim hanc Cartesii regulam ido neam ee censeo ad inveniendam veritatem, sed Ima de alia maã dicta mg & in hac sententia

minime

minimè nobis oppositum ante temg impetang arthesium in eig grā. Respondeo secundo: distinguo primè: de quo debet dubitari effectivè, illud non potest discerni à Judiciis, Ideo primem, de quo debet dubitari methodicè, illud non potest discerni à Judiciis, nego primem & distinguo secundam: sed de reby etiam evidentissimis debet dubitari effectivè, nego secundam de reby etiam evidentissimis debet dubitari methodicè Ideo secundam, & nego tertiam, distinctionem explico: duplicit dubitare possumg, effectivè, vel methodicè, tunc dubitamg effectivè, quando re ipsa vacillamg int affirmatione & negationem seu suspendimg judicium ab assensu, & dissensu, tunc autem dubitamg methodicè, quando revocamg ad examen omnium motivorum, quibg adducti fuimg ad judicandum, cum objectis, de quibg tulimg judicia. Licet ergo possimg dubitare methodicè de reby etiam evidentibg ad postandū eorum firmiorem observantiam, nemo tamen sanae mentis dubitare potest effectivè de omnibg rebg vg nemo potest dubitare effectivè num totum sit maig sua parte. Unde dico ad Argumentum, quod licet verum sit, quod, de quo debet dubitari effectivè, illud non possit discerni à Judiciis, falsum tamen est, quod id, de quo debet dubitari methodicè, non possit discerni à Judiciis. Ad primam dico: quod licet verum sit, ut de omnibg rebg etiam evidentissimis debeat dubitari methodicè, falsum tamen est, quod de omnibg rebg etiam evidentissimis debeat dubitari effectivè. Ad 2dum dico: quod inde non sequatg, ut res etiam evidentissima non possint discerni à Judiciis. Ima nota bene: similiter est distinguenda nempe grīs dubitatio methodica est optima regula inveniendae veritatis, omitto antis, sic enim loco dicerem hanc regulam minus utilem esse, nego necessariam. Dubitatio grīs effectiva est optima regula inveniendae veritatis, nego antis, & similiter distincto dicto, in uno sensu Ideo, in alio nego 2dam. primè dubitatio effectiva de omnibg rebus etiam evidentissimis non modo non est apta regula ad inveniendam veritatem, sed etiam est maxime illig inveniendae impedimentum. Si enim de omnibg rebg Dubitare deberemg, nihil esset tale, per quod ex dubiis nostris emergere possemg. Ita notis patet nego 2dam, non enim unig instantiā, aut Hurnacia potest nobis esse justa ratio, aut adeo perversum exemplum sequentes de omnibg dubitemg. Quamvis Aristoteles laudato loco, unā cum Protagorā aliisq; contiguis negarit effectivè dubitabile de veritate huius principii, sed oretenus tantum negabat.

10. Ad reliqua solvenda Nota Ima: Quod ille Testis Eccles. 8. v. 17. Intellexit quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole & quanto plus laboraverit ad quaerendum tanto minus inveniet. Et alii similes exponendi sunt cum D. Hieronymo &c. videntia Divina circa nos. Alii de hac testa Cornelij à lapide. Deinde cum dico, nullam nos posse eam, quae sub sole fiunt invenire rationem quo ad finem & modum prudentiales & prima principia, hinc tamen non sequitur nullam nos habere rationem etiam quo ad effectiones & sedes sim-

similes

sibiles put ea cum principijs Phis aut Mathematicis connecturij. Nota 2do de existentia corporum potest dari scia certa & evidens, nam corpa nostrum existere per sensatione, & spiritum intrum, ita nobis constat, ut ne quidem negare possimus; quod vero ad alia corpora attinet, etsi Deus sive per se, sive per Angelos similes impressiones in nobis efficere potest, quales nunc corpora in nobis faciunt, hoc tamen absq peculiari ratione, quæ nobis aut revelatione, aut ecrassantijs innotescat, facere, esset nos etiamsi deludere, quod utiq & providentiæ & veracitati Divinæ repugnat. Nota 3tio: Licet res singulares quæ ad existentiam Physicam sint mutabiles, & vicissitudines patiantur nunquam sint stabiles ppter instantaneas earum vicissitudines, quoad essentiam tamen & quidditatem Metaphysicam, rationes universales abstractas ab individuis sunt necessariæ & immutabiles, ut ipsa essentiarum essentiæ Metaphysicæ, quod esse & non esse earum possint, sint necessariæ, & immutabiles, adeoq licet dari non possit scia de singularibus, in quantum mutationi subjacent, potest tamen de illis dari scia, in quantum hæc sunt immutabilia. Nota 4to Quod D. Lauly dicat multos Philosophos esse in sua scia, id nostræ assertioni minime obstat, loquitur enim vel de scia putata, quæ revera non est scia, vel certe sumit sciam pro quacunq notitia rei, adeoq inde non infert non dari scias stricte tales, cum hæ, quæ putatæ sunt scia vocata D. Lauly sint fallibiles.

Quæstio 2da.

An scientiæ de novo acquirantur.

11. Nonnulli Inventitiæ, alij prioris Academicæ, et Platonis eiusq Scholæ sententiæ, quæ nunc examinanda. Duos admittebat Mundos Plato, intelligibilem unum, alterum sensibilem, istum ab illo exiisse dicebat, antequam corpori uniantur, omnibus scias edita somniabat, in locum pœnam nescio cuius peccati, corpori veluti carceri inclusas omnium scia oblitas volebat. Et hac ejus doctrina Pythagoras, gravis item Academicos, rerum multarum scias nos habere admitteret, nullam tamen de novo acquiri intendebat, sed omni studio ac labore nostro id solum effici, ut sciat, quibus ea in mundo intelligibili edita erat, oblitatæ species excitentur atq scintillæ ex cujus cineribus gliscere incipiunt. Unde apud hunc omnis scia separata sola reminiscentia est, & discere, recordari, huic opinioni ipse S. Augustinus quondam tempore favisse colligitur inde, quod in libro retractationum, in quo sententias quondam revocat, sic dicere habeat: Dixi quod in disciplinis liberalibus eruditi sine dubio in scitas oblivione ebrietas eruunt discendo, & quodammodo recolendo, sed hoc impio. Jam ad quæstionem respondeo &

12. Dico: Scia distinguitur a reminiscentia, adeoq omnis scia de novo acquiritur. Et primo: Si scia non

non distinguerez à reminiscentia, tunc ad nostra crearent extra corpa cum perfecta rerum notitia, tum ob culpam in hoc statu omissam in corpora intruderent. Sed hoc est falsum, ergo Scia distinguitur à reminiscentia, acquiritur de novo. Et hunc errorem damnavit Ecla in Concilio Ste Constantinopolitana, & Toletanensi sub Leone 10. Sessione 4ta & Bracarensi prima Canone 6to. adeoq oppositum est de fide, ergo falsum est ad nostros creari extra Corpus. Id ipsum ostendit Doctor Angelicus Ia Pna Gentes Cos, & nos, cum hac Controversia non sit huius loci, opportunum in Psichologia probabimus.

3. Probat 2o. Scia quam in aliqua facultate acquirimus, non est reminiscentia, ergo Scia distinguitur à reminiscentia, Sequens acquiritur de novo. Pt tota Reminiscentia est cognitio, qua cognoscimus obiectum, non solum ut in se est, sed etiam ut cognitum olim à nobis, Sed Scia, quam in aliqua facultate acquirimus, non est cognitio, qua cognoscimus obiectum non solum ut in se est, sed ut cognitum à nobis, Ergo Scia quam in aliqua facultate acquirimus, non est reminiscentia, Maior est definitio reminiscentiæ Communis recepta, & certe per nihil aliud differt, reminiscentia à Scia, nisi, quod per hanc cognoscimus rem ut in se est, per illam vero ultra id, cognoscimus etiam rem ut cognitam à nobis. Minor vero Ostanti & evidenti omnium Istat experientia, non enim, cum cognoscimus rem aliquam, quam primo in aliqua facultate didicimus, in mentem nobis venit unquam rem hanc alias à nobis cognitam fuisse.

4. Objicit: rudis in Geometria, qui illi nunquam operam dedit, recte & ordinate interrogatus, de multis veritatibus Geometricis, apte respondebit, ergo signum est, quod habuerit aliquando species earum veritatum, quibus per interrogationem excitatis recte respondet, ergo ultima Istat Geometrica Scia non distinguitur à reminiscentia, cui hæc non distinguitur, per omnimodam rationis paritatem etiam alia non distinguentur. Respondeo: distinguo Ants: Rudis in Geometria recte interrogatus de multis veritatibus Geometricis facilioribus apte respondet. Nego Ants: interrogatus de veritatibus abstrusioribus apte respondet, nego Ants & Scia ac dico: quod ideo apte respondeat circa nonnullas veritates Geometricas, quod hæ sint manifestæ, ac per se obviæ, quæ facilitate à rudi etiam intellectu percipiuntur. Quod si id proveniret ex prima notitia, deberet aque apte respondere, interrogatus de abstrusissimis veritatibus v.g. num Trianguli quæ unum angulum uni æqualem habent, & quorum lata circa æquales angulos recipiant, sint, vel non æqualia. Certe enim abstrusam veritatem reminiscentia per interrogationem non potest excitari.

5. Urgeti: Rudis in Geometria apte interrogatus de veritatibus facilioribus & obviis apte respondet, cum dicit rem ita esse ergo eas ante noverat, & Ita nemo objecta aliqua veritate potest dicere rem ita esse, nisi eam prius noverit, ergo si dicere tunc hæc: Pt Ants: Si quis quærit Petrum, nisi illum antea noverit, non potest illo invento dicere, hic est. Similiter dicendum de jure, ergo &c

Resp:

Resp: 1mi Argum: nego Csam, di Ants, sumptu in sensu Platonicor, quod in alio sensu
ost, Obiecta enim aliqua veritis, 2do quibg eam cognovisti, tum remota eē enuntiat. Argu-
mento à pari nego Csam, disparitas ē, nr ultia enim sunt veritis, qua se per se manifestā
intellectui, sivè evident, sivè obsc, nemo autem in rei notitia manifestat se potig hostem
eē, quam amicum, aut potig amicū, quam hostem, & circo indigemg alia sviā notitiā
manifestante. Idem dic & de lure.

16. Nota: veritem, quam quarimg, ante non cognoveramg, nisi quog secundū Terminor no-
titiam nescimg tamen an ū sint de se affirmandi, an negandi, & hanc dubitatne tollen
mōnibg nitimur, & tunc scia ingnia, adeogmens nostra non forg tunc ingnotum, ona
ratne, sed tantū in ignotum secundū aliqua rātne, ingnotū scilicet qua ad sveniēntiam

Quæstio 3tia.

Quod nam sit Criterium veritatis.

17. Dari scias, casg de novo acquiri posse supra ostendimg, qua via & methodo ad eas
eluctandū sit, in Dialectica Cap 3. Sectione 12 exposuimg; verū quid illud sit, quodnos deve-
venta veritis, ac sparata scia certos reddat eamg certitudinem & evidentiam fundeti
nobis, examinandū restat. Principium porro istud tale esse oportet, 1mo: ut ipsum sit no-
bis certissimū & evidentissimum. 2do ut ejg evidentia ab alio non habeat, 3tio: aliorū vero
ab hoc pendeat ultimo. Unde Universalissimum eē dicitg posse tamen hic benē notandū, alia
esse dari principium, quasi regulam g'lē discernendi evident verū à falso, & aliud dari
principium universale probandi quidpiam adversario, ut cognitionem scia obtineat, illud
primum Criterium veritis dicimg, de quo etiam solo hoc loco agemg. Epicuri sententia e
quod omnis certitudo & evidentia veritis inventa à sensibg habeat, Docet is nempe sv verē eē, quod
à sensibg exhibet, cum sensg natura sua ita percipiant obiecta, qut illis fo sensanti, & licet nonnul
quam alit re ipsa Constituta sint, quam percipiunt, sensg tamen errare minime dici possunt
quia in his circumstantiis obiecta alit repraesentare ne potuerunt quidem, & si mens nostra ad
circumstantias has par attenta errare persepe potuit & falli. Quod idem sensisse videt & Sta-
gustinus Libro de vera Religione 33. ait enim: non solum oculi, sed omnes corporis sensg ita
renuntiant ut officiunt, quid ab eis amplig eligere debeamg, ignoro, injustum enim ē ab eis exi-
gere plg quam possint. Haec quidem de sensibg vera esse ultro fateor, at Criterium veritis à sensibg
universim desumendū eē, ut vult Epicurg, id falsum ē; nam etsi ipsi quin errent, errandi tamen
persepe occasionem fovent, & quamvis nec hanc foverent, res tamen incorporeas & immate-
les percipere negucunt, quibg ipsa corpora solum secundū accidentia non secundū ipsam rem naturā
repraesentant, ut adeo multa de rebg sensibilibg perceptibilibg evidentiam ab ipsis sensibg

repudiamg

repetamq.

10. Ab opinione Epicuri non multum abludunt, qui veritis certitudinē repetunt ab observaōnibq variis, quas à prima raōnis usu de reb⁹ habuimq. Dicunt isti: Huic vq principio: totum e majq sua parte ideo nos continuo assensum ꝑbere, quia observavimq à primis annis, domū suo tecto, arborem ramo, celum stella quacunq, majora ee, verū ꝗm quod ab infantia ꝓpu: dicia poteq Philosopho in investiganda veritte deponenda, officiscant, observaōnes istas ve: ritis discernendis regulam ee non posse, vel inde ꝓficit, quod secq ex his ipsis evidens & certum nobis ee deberet ejq modi observaōnes esse perfectas, & fides, ubi tamen experientia: mq ꝑplura falsa fuisse, quae ante indubia esse à nobis censebant. Alii cum suario primum & ꝓprissimū sciā principium volunt illud: Idem non potest simul ee & non ee ut recte observat Author artis cogitandi, quamvis hoc principium clarissimū sit, & ad plerāq demon: stranda aptissimum, huic tamen ipsiq evidentiam deinde haberi. Malle-branchiq Filius veritis reponit in intima coactione animi, qua ad assentiendū evidentiby impellimur, hanc enim regulam ad errorem judicii vitandi, scribit Ll. de inquisitione veri ꝯ. ne assen: sum plenum unquam ꝑbeas, nisi ꝓpositiby adeo evidentibq veris, ut illum sine intimo quodā cruciatu, magnoq raōnis murmure non possis denegare, idē, nisi clarè intelligas te libertā tua perperam usurum si assensum tuum denegaveris.

19. Leibnitziq demum, quem secuti Antoniq Rienuensis & fere omnes hac ova, triplicē evidentiam pro: gula veritis assignat, sc: intellectq, sensq, & authoritis, & ita quidem, ut prima evidentia in intel: lectq in intelligibilibq locū habeat, in iis nempe, quae nec sensibq, nec phantasiæ insinuari ꝙ: qualia sunt axiomata & demonstraones, quibq Arithmetica, Mathematica, & Metaphra abū: dat. 2da. nempe evidentia sensq in sensibilibq, sive in illis, quae sensaone percipimq, aut quae à sensaonibq dependent, ut in demonstraonibq innixis sensuū experientiæ nā ne dubitemq corpora exīstere, moveri, calefacere, lucere &c: evidentia sensq ꝓficit. Illa de: mum evidentia authoritis in historicis locū ht, ut omnia firmiū teneamq extitisse Mo: narchias Assiriacā Persicā Dacam, Scriptor fecit Authoritas.

20. Jam evidentia e claritas cognitionis excludens omnem formidinem, unde ꝓpō evidens, seu per se nota dicet illa, cujq veritas Motivum, ac Sensui aut intelligentiæ terminos perspi: cit eaq certitudinis claritte, ut intellectū rapiat ad assensum. Quare hae ꝓpō evidens si omnino talis e, ut nullo medio notiore ꝓbari possit, ꝓpō erit immediatè evidens vq totum e majq sua parte. Mediatè evidens, cujq veritas ex immediatè evidente manifes: sta infertur vq Deus e colendq sacrificio, unde evidentia debet habere certitudinem ab ea: dem cum claritte speciali, qua objecti veritas v falsitas oculo mentis quasi videat. Tres igit

characteres

characteres in evidentia notant, 1mo. Clara cognitio habitudinis Predicati ad subiectu. 2do nec
sitas assensy, 3tio exclusio omnis formidinis dubii de opposito, his suppositis.

21. Dico: Evidentia recte pveritatis Criterio statui potest nempe evidentia, aonis in mere in
telligibilibz, evidentia sensuu in sensibilibz, evidea authoritatis in credibilibz, ut vi illius
triplicis grus judicia recta & certa indubitanter cognoscant. Unde hoc asserto communi dico
eo principio: Quicquid evidenter cognoscit illud omnino certissimu e. pz. Sed ad quod mens nostra
respiciens suam sententia indubitanter veram agnoscit, e Criterium veritatis, sed evidentia e id, ad
quod mens nostra respiciens suam sententia indubitanter veram ee agnoscit, ergo &c: major e definitio
Criterii veritatis. 2da nor. quo presente mens de veritate ambigere n potest, illud e id, ad quod mens
nostra respiciens suam sententiam indubitanter ee veram agnoscit, sed presente evidentia mea
de veritate ambigere n potest, ergo &c: pz nor. Quod mentem ad assentiendu necessitat, illo pre
sente mens de veritate ambigere non potest, sed evidentia mentem ad assentiendu necessitat
ergo &c: nor satis clara, intimo pz authoritate Doctoris Angelici, qui de evidenti veris prima parte
Questione 82. Articulo 2do in corpore dicit: Ethis intellectu ex necessitate assentit cognita evidenti
ne necessaria deductionu ad principia. cui evidenti Tullij Lib. Quæst. Academicar dicentis: neque
e, ut lancem in libra ponderibz impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere potea pluri
potest, quod intellectus sit potentia necessaria, quæ habitis omnibz ad agendu requisitis ne
cessario ex necessitate naturali operat, sed habita evidentia habet omnia ad agendu requisita
necessario operatu, ergo ulli necessario judicat rem ita ee, adeoq evidentia mentem ad ita
tiendu necessitat, & quidem id certum e, cum omnis evidentia de veritate dubitare non per
mittit, dubitare enim non possumus, cum de veritate evidentiam habemus, cui charactere ev
cludere omnem formidinem, ut supra innuimus. Sic nemo prudenter dubitavit extitisse
monarchias Assiriacas Græcas &c: existere Solem, Lunam, Stellas, &c: totum eo majus sua parte,
non posse simul idem ee, & non ee, quor primum e evidens evidentia authoritatis, alium
evidentia sensus, tertium intellectus. Licet vero absolute non repugnet falli quosdam evide
tes evidentia sensus & authoritatis, intimo ine etiam huiusmodi quosdam sua infallibilitati sua
ingens, &c: illius propria & proveniens, sic evidentia sensus e tanta, ut solvis naturæ legibz
obiectum aliter se habere nequeat, adeoq infallibilis Sic evidentia authoritatis tanta, ut
metui prudenter falsitas nequeat subeat judicio, adeoq infallibilis moraliter. Nota: hoc veritatis
Criterium cum Criteriis ab aliis Authoribz assignatis. Evenire, nempe cum Epicuro, quatenus
hoc non quidem sensum, sed evidentiam sensus pro Criterio sensibilium ponit. Cum Carte
siano, quatenus intelligibilium criterium vult ee evidentiam intellectus. Cum Malebranchio,
quatenus licet non ejus actionem intimam animi, vel evidentiam, quæ huius coactionis causa
e pro veritatis regula statuit. Ex eo tamen hanc subnixa sententiam aliis merito preferendam

22.

communi

consci, quod nitidè in omnibus ppositis, sive illa ex authoritate, sive sensuum ministerio, sive ex intellectione nobis innotescant, veritatis criterium statuat.

22. Objectio. Illud non potest statui p criterio veritatis, quod non è certissimum, atqui huiusmodi evidentia non è certissima, ergo in potest statui p criterio veritatis. p. nor. Illud criterium non è certissimum, quod à quibusdam in dubium revocat, atqui hoc criterium à quibusdam in dubium revocat, ergo non è certissimum. Respondeo. Ad 1. Arg. nego nore; etenim, illud criterium è certissimum, à quo omnis certitudo naturalis derivat, atqui vis certitudo talis ex evidea repetit, nam vg ideo certum è Geometris omne circulum ee rotundum, quia evidenter & clarè percipit rotunditatem circuli, ergo è illud criterium certissimum. Ad 2. Distinguo jore: illud criterium non è certissimum, quod a quibusdam in dubium revocat, ista de causa, Ndo jore, quod à quibusdam in dubium revocat, immerito & ista ratione, nego jore, Simili modo distinguo nore, atq hoc criterium a quibusdam in dubium revocat immerito & ista ratione, Ndo nore, ista de causa nego nore, ergo non è certissimum, nego Ndum. Atq illud non è certissimum, quod à quibusdam in dubium revocat, justa de causa, nempe post debitam mentis attentionem remotis judiciis, & omni pertinacitate deposita, sed nihil valet, quamvis certissimum sit illud, quod à quibusdam in dubium revocat sine causa. Nostrum autem criterium, non potest, nisi sine causa, & solo studio dubitandi animo, & attentionis defectu in dubium revocari. Etenim si dubium è, nostrum criterium, certè dubitare licet, utrum bis bina sint quatuor, na ideo tantum certo sumus bis bina ee quatuor, quia evidenter & clarè percipimus binarium bis sumptum in se in quaternarium.

23. Instabis. atqui criterium illud revocari potest in dubium justa de causa, ergo Solutio nulla. p. ma & minus. Illud criterium merito revocari potest in dubium, quod aliquando evenit falsum ac verum, sed hoc criterium aliquando evenit falsum ac verum, etenim quod falsum é, id quandoq é evidenter falsum, ergo criterium illud revocari potest in dubium justa de causa. p. nor. Illud criterium aliquando evenit falsum ac verum, quod è erroris obnoxium, sed hoc criterium è erroris obnoxium, ergo &c. p. nor. illud criterium è erroris obnoxium, per quod multi in errore inducuntur, atqui multi per huiusmodi criterium in errorem inducuntur, nam multi sunt somniantes, multi amentes, multi paralogismum seu falsa ratiocinatione decipiuntur, ergo istud criterium è erroris obnoxium. Resp: Ad 1. Arg. nego subsumptum. Ad 2. nego nore, nam quod evenit falsum, nisi admota luce veritatis, id non aliquando evenit falsum, ac verum, sed evidentia, qualis à nobis statuitur p criterio veritatis non evenit falsum, nisi admota luce veritatis, vg non cognosco falsum ec: malitiam cogitare nisi quia clarè evidenter percipio quid sit malitia, & quid sit cogitatio, ex qua perceptione intelligo repugnantiam quæ int malitiam & cogitationem intercedit. Unde ait Augustinus Epist: 118. nro 12: Cognitis veritatis inquit, omnia falsa, si modo pteranter, etiam quæ prius inaudita erant, et dijudicare & subverte

verè idonea ê 3tio Argumento nego nor̃em: Illud enim criterium nõ ê erroni obnoxium, quod ê ge-
nuinum Argumentũ secernendi verũ a falso, & tale ê nostrum. 4to Argumento nego nor̃ã um ab illi
da ꝓbatione quo ad singulas partes. Dum enim Somniantes aut non euident & non clarè percipiũt,
aut si euident percipiunt aliquam ideam, potest de iis rebꝰ, quar̃ sunt ideæ, affirmari ergo
somnians dicipiat ci ruleũ, potest de eo rotunditas affirmari. ideo Amentes quoq; vix quidquam
possunt euident & clarè percipere cum ideo potiꝰ insaniant, quod eor̃ ideæ sint confusæ. Illi
qui paralogismo decipiunt, non ii in errorem inducunt, per huiꝰmodi criterium, verũ aut nullum ha-
bent ejꝰmodi euidentiam, aut in inferenda ejus delusione abeunt. Si vero quæat quo modo
sciré possimꝰ utrum habeat vel non a nobis ejꝰmodi euidentia, respondendũ ê, quod inde de ejꝰ-
modi euidentia certi esse possumꝰ, si habeat clara cognitio habitudinis ꝑdicati ad subiectum, &
excludat omnis formido, vel dubium de oppꝰsito.

4t. Urgebis: Atqui non sumꝰ certi de veritate cujuscunq; ꝓpõnis, vi illiꝰ solig euidentiæ ergo dubium
manet. ꝓ subsumptum: Quæ euidentia mutuat suam certitudinem, ab alia ꝓpõne, vi illiꝰ solig
non sumꝰ certi, sed ꝑfata euidentia mutuatꝰ suam certitudinẽ ab alia ꝓpõne, ergo vi illiꝰ
solig non sumꝰ certi &c: ꝓ nõr. Intantũ sumꝰ certiꝰ de euidẽa mea, 2
scil. quod quidquid euidẽ
percipiatꝰ certissimũ sit, in quantum certiꝰ sum errare me non posse in rebꝰ euidentibꝰ
atqui non possũ ẽe certꝰ non errare me in rebꝰ euidentibꝰ nisi prius certꝰ fuerim Deũm ẽe ve-
racem, ergo &c: Resp: Nõ Argumento nego subsumptum, ad Arg: nor̃ẽ, Ad cui parit nor̃em
& dico: quidem non sum certꝰ Deum ẽe veracem, nisi, quæa id euident percipio, unde
clarius grãa distingvo ad Argum. quod euidentia mutuat suã certitudinem, ab alia ꝓpõne
mutuatꝰ [illegible], ut de assensũ euidẽa nos certos reddat, vi illiꝰ solig non sumꝰ certi. ad 2dam
mutuatꝰ quo ad se, ut veritatem obiectivã habeat vi illiꝰ solig non sumꝰ certi, nego 2dam. si
mile distingvo nor̃ẽ, sed mutuatꝰ &c quo ad nos ut de assensũ euidentia nos certos reddat
nego nor̃em, mutuatꝰ &c: ut habeat obiectivã veritatem, ad nor̃em. Termini distinctionis
sunt clari, dico solum ad Argumentũ: non ideo scio ẽe certũ nobis ẽ nos non decipi in iis
quæ clarè & euident noviꝰ, quia scimꝰ Deũ ẽe veracem, quinos in iis decipi non sinit,
sed potiꝰ ideo certum nobis ẽ, Deũ ẽe veracem, quæa clarè & euident percipiꝰ veracitas Dei,
unde licet mutuatꝰ criterium hoc certitudinem ab hac ꝓpõne: Deus ẽ verax quo ad veritatẽ
obiectivam non tamen quo ad nos. Deinde etsi hæc ꝓpõ mutuaretur suam certitudinem, hæc
tamen veritas de cujusvis assensũ veritate nos certos non redderet, nec ideo enim nobis evi-
dens ẽ, homini evenire vaticinium quia Deus verax ẽ, sequens hoc criterium nostro studio non
potest.

2S. Rursus: Non possumus ẽe certꝰ me non errare in rebꝰ euidentibꝰ, nisi prius certꝰ fuerim me non fal-
li

li in perceptione rer evidentium ab aliquo potente, sed maligno Genio, atqui non possum esse certs me non falli sic, nisi prius certs fuerim Deum ee veracem, ergo &c: Ad nor. non possum esse certs me non falli, in perceptione rer evidentium ab eo Genio, qui potest infinitis modis quos penetrare, & svidere non possum, me decipere, atqui potens ille sed malignus Genius potest infinitis modis, quos penetrare & svidere non possum, me decipere, ni si certs sim Deum ee veracem, ergo &c: Rep: tmi Arg: nego norem, Ad omissa jore distinguo nore, atqui potens ille sed malignus Genius, possit infinitis modis me decipere in rebus obscuris Ido nore, in rebus evidentibus & perspicuis, nego nore, ergo non possum ee certs me non falli sic, nisi prius certs fuerim Deum ee veracem, nego Ssa, ac dico: quod licet in rebus obscuris possit ille Genius me fallere infinitis modis, non tamen in evidentibus, ratione, nam error non aliunde nascitur potest, quam ab obscuritate. Ob eandem etiam rationem omissa & major, quod sc: non possim esse certs me non falli, ab ejusmodi Genio, qui potest infinitis modis me decipere non possum in quam ee certs, sine confundant, ab eo, quae sunt percipienda, secus si dare, & evident sateant.

26. Atques inferendo: ergo scitum hoc scitum pendet ab ejusmodi principio: Impossibile e idem simul ee & non ee, ergo pendet ab alio, ergo ullum aliud principium non evidens statui dt pro scitis veritatis. Ad illatum: scitum nostrum pendet ab isto: Impossibile e idem simul ee & non ee, si posito isto falso, nostrum quoq sit falsum, sed posito isto principio falso nostrum quoq foret falsum, ergo nostrum scitum pendet ab ejusmodi principio. Resp: tmi Arg: nego Antis Ad major, & dico: Ido vero hunc sequi, principium istud pendere a nostro & posito ee nostro scitum natura, ut aiunt secundum regulam Logicam qua dicit, falsi Quod, ergo & Antis. Non tantum posito isto principio falso, sed etiam positis quibuslibet propriis evidentibus, falsis videlicet Omne totum e maj sua parte, bis bina sunt quatuor, circulus e rotundus &c: principium nullum falsum ee necesse e quia propositiones qualibet evidentes etiam axiomata ex nostro principio deducunt, cum iis propter evidentiam dumtaxat assentiamur. Idcog hoc nostrum scitum e prima veritatis ac certitudinis omnis regula, & character.

27 Sed inquies: si principium istud Impossibile e idem simul ee & non esse a nostro pendent tunc veritas rer penderet ab evidentia nostra, sed hoc dici nequit, ergo ejusmodi principium non pendet a nostro principio. Respondeo, distinguendo sequelam jonis: tunc veritas rer penderet ab evidentia nostra, ut a nobis cognoscat, Ido sequelae jonis, ut sit in rebus ipsis, nego sequelam jonis, simili modo distinguo nore, sed non dici nequit, ut pendeat ab evidentia nostra veritas rer, ut sit in rebus ipsis, Ido norem, ut a nobis cognoscat, nego norem, ergo &c: nego Idam, ac dico:

veritas

veritas rei non poneret quidem ab ejusmodi entibus ut sit in rebus, non enim ejusmodi evidens perceptio nostra est rei causa, nec res idcirco vera sunt, quia earum evidentem perceptionem habemus, quandoquidem ut in Scholis loqui solent: ponit meum cogitare nihil ponit in re. tamen veritas rei a nobis cognosci non potest, nisi evidens perceptio ea habeat, nec de iis aliter, nisi evidenter percipiamus, judicare possumus. Cum igitur veritas rei prior dicat nostrae evidentiae, distingui debet quo nomodo: veritas rei prior est evidentiae nostra quatenus ad res ipsas 3do quatenus ad cognitionem nostram, nego, quoniam res ipsas non nisi ob evidentem perceptionem cognoscamus, hic autem agimus de principio nostrae cognitionis, non de rei principio.

2do. Jam Vra evidentiam sensus objicit: Quod est erroni obnoxium, id pro veritatis criterio statui non potest. 29
Sed evidentia sensus est erroni obnoxia, ergo &c: Pr. non. Id cui innititur eatenus sensus est erroneum, ergo &c: Pr. Ants. Perceptiones sensuum sive sensationes sunt erroni obnoxiae, sed id, cui innititur earum sensuum sunt perceptiones sensuum sive sensationes, ergo &c: Major est manifesta, cum ad solent quandoque obtenebrare occasionem erroris. Resp: Omittendo: nego min. ad Ants, Ubi distinguo priorem: Perceptiones sensuum rite dispositorum distinctae dare cognitiones formes etsi pluribus sensibus veritas exploretur, sunt erroni obnoxiae, nego priorem, perceptiones sensuum male dispositorum confusae, obscurae, variae maximeque si pluribus sensibus veritas non exploretur, sunt erroni obnoxiae ad 2dam priorem, & ita distinctae nitore nego 2dam, ac dico: quod sensus positis omnibus ad sentiendum requisitis nos non fallunt circa obiecta propria, seu materialia, quae sensus per se sunt attingere, cujus ratio vera est, quia tunc sensus nos non fallunt, quando obiecta ita representant, ut haec in his circumstantiis distantiae, loci, figurae, &c, afficiunt organum sensorium, sicuti talium non est fallax si obiectum representet tale, quale per species immissas depingit sed sensus nostri ita representent obiecta, ut haec in his circumstantiis distantiae, loci &c: afficiunt organum sensorium, organa enim haec sunt potentiae necessariae, & necessario agunt, ut ab obiectis determinantur, sequitur quod sensus nos non fallant. Hujus ipsius secunda ratio est, quia tunc sensus non sinit censendi falsum ponere, quando representatio est formis mutationi illi, quam obiecta extra in Organis sensoriis producunt, sed huic est semper formis, sensus enim non potest non representare tale quale pro his circumstantiis apparet Obiectum, v.g. turris remota ut ut in se sit quadrata, debet per primam opticam illabi oculis rotunda, rotundam ergo si exhibet, oculus non representat aliquid apparenti Obiecta diforme, ergo dum per sensus obiecta nobis representat, ab his quoad non fallitur. Hinc sequitur ut judicium, quod mens nostra nimis capitant ex sensibus formari, multoties non fallat, hujus fallaciae non nisi ansa, aut occasionem habent sensus nostri, nam anima nostra a natura illud

illud ê de obiecto judicare Ꝺ̄sideratis circumstantiis loci, ſigurę, in quibꝫ obiectũ repręsentat, hæc enim mutãò repręsentationem mutat in ſensibꝫ, utut immutatũ in ſe, maneat obiectum. Unde non ſunt ꝓpriè fallaces ſensꝫ vꝫ oculi, ti el appareat pars remor, quæ ſupra aquas eminet, recta, quæ undis êmerſa, fracta, vel ſupina, ſi navigantibꝫ videantur altiſſimæ Arbores, & littora, eccontra ſtare navigia, ſi ſol veluti diſcꝫ, eccontra arenula per microſcopiũ ut ſcopulꝫ cernat &c. Senſꝫ enim verè referunt Obiecta, qualè in his circumſtantiis occurrit ſenſibꝫ, ſed judicii hujſmodi ꝓpendicula rationi ꝓpar circumſpectè attendenti, & regulas opticas negligenti debentꝫ. Quomodò autem ſimiles apparentiæ hant, vacat explicare, non ê enim hujꝰ fori, tum quia Optica gnaris explicãò ê ſupervacanea, ignaris ê gravis, ac inutilis.

29 Urgeri ꝓtest: de hoc ipſo quiſpiam ſemper dubitare ꝓtest, num habeat ſenſꝫ benè diſpoſitos, nec ꝓtest veritatem pluribꝫ ſenſibꝫ explorare, ergo non ꝓtest in evidẽa ſenſuũ etiam circa ſenſibilia veritas criticum ſtatui. Reſp: ad 1ma ꝑtem Antis: de hoc enim ex ſenſuũ alior uniformiter ꝓportionatè auxilio ſenſuum alior, atꝫ ſi alii nomines idem ſentiant, dum modo obiecta eadem eodem modo applicentꝫ iiſdem organis, ita quiſꝫ rectꝫ reddi ꝓtest, ut de illoꝝ dicendi dubitare nequeat, nullꝫ certè valentibꝫ ſenſibꝫ ꝺ̄bitꝫ dubitat, num iis ꝺ̄bitꝫ ſit, nec ne, niſi cujꝰ cerebrũ atrabilis infecit. Ad 2ꝺam Antis ꝑtem Reſp: Dado non ſemper pluribꝫ ſenſibꝫ experimẽtum cadere poſſe, at, nec ſemper debet, niſi in iis circumſtantiis, in quibꝫ prudens dubium de illuſione unius ſenſꝰ ſuboriꝝ, ſi verè clara & diſtincta ſit etiam unius ſenſꝰ perceptio, nullꝫ attentis omnibꝫ circumſtantiis de illuſione illius prudens dubium ſuboriaꝝ, ſupervacanea ê aliorũ ſenſuũ experientia. Si verò aliquando ſtupeat & dubium prudens ſuboriri de illuſione unius ſenſꝰ, & aliis ſenſibꝫ experimentum capi non poſſe, tunc vi hujꝰ criterii ſignũ erit ꝓpẽnè de ejꝰmodi obiecto non ẽe indubitanter verũ. Nota: utilitas hujꝰ criterii ſenſuũ hæc ê, quando requiſita adhibentꝫ cautelæ, ꝓbeum ſenſibꝫ videre etiam clara obiecta extra mium necessaria, ſoli Scię, vel curioſitati ſervientia. Planè multa diſciplina ſuũ incrementũ adsciscunt ordinatè ſenſuũ uſui, idea noſtra originem ſuam debent ſaltim maxima parte ſenſuũ beneficio, ſenſꝫ, veluti primos naturæ humanæ magiſtros experiuntꝫ parvuli; inſuper olim mirãꝫ omnes bonitas Creatoris, ac Sapientia, dũ ſenſuũ genꝫ tantum quo ad neceſſaria, inſtruxit abundè Ꝺ̄ditis ſenſuũ, ſed his ipſis etiam miranda & amena ꝓpria ſua uſurpare Ꝺ̄ſit.

3tia contra evidẽam Authoritatis obiectꝫ ſi evidẽa Authoritatis ẽt criterium veritatis in credibilibꝫ, ſive in rebꝫ Hiſtoricis tunc evidẽa Authoritatis Hiſtoranꝫ ẽt ejꝰmodi criterium: de Authoritate enim Divina

na neme Catholicor cum quibꝫ hic & nunc disputam⁹ ambigit, illam in re omni etiam casuillem intellectꝰ nostri, ac prima principia trangrediente cẽ infallibile ac certissimum veritatis criterium, cum infallibilis semper verax sit, quidquid dicat Deus &c. si: Summe perfecta Summe verax, ac Sapiens testatꝰ id vereẽ: Sed hoc non ẽ criterium veritatis, ergo &c: pꝫ nor Authoritas hna non potest nobis quidquã certum & evidens reddere, ergo &c: 2am: Argum⁹ nore, Cdi: distinguo Ants: Authoritas hna non potest nobis quidꝫm certum reddere certitudine sibi propria, ac Dveniente, sc: certitudine morali, nego Ants, Authoritas hna nõ potest nobis quidꝫm certum reddere certitudine & evidẽa sibi non Dveniente, seu certitudine majori gꝫ morali, Cdo Ats & nego Csa ac dico: licet non sit absolute infallibile quod ex Authoritate hna cognoscim⁹, cum id Metaphicè aut Phicè falsũ eẽ possit, cũtamen in rebꝰ Historicis nullã aliã certitudinem habere possim⁹, non enim aut per evidentem raõnẽ cognoscere, aut sensibꝰ experiri possum⁹, quod vg Julij Cæsar extiterit, ea certitudine, quã hic rei Dveniens ẽ, Dtenti eẽ debem⁹; quod de facto in pluribꝰ ẽ tanta, ut falsũ subeẽ prudent suspicari non possim⁹.

32. Arg: Authoritas humana nõ potest quemquã certũ reddere etiam certitudine moraliter infallibili, ergo non potest in illa Statui criterium veritatis &c: Ants: Si Authoritas hna posset quempiam certũ reddere etiam certitudine morali infallibili, tunc id posset facere vel Authoritas unius hominis, vel aliquot paucor, vel multor, Dvers⁹ omnium, sed nullã horũ potest quemquam certum reddere etiam moralit: ergo &c: pꝫ nor non potest quemquam certum reddere authoritas unius hmis, nam potest prudent dubitari, utrum hic licet doctꝰ sit, ac pbꝫ non sit deceptꝰ à sensibꝰ, phantasia, conjectura, vel etiã ab aliis viris doctis, ut patet ex Historicor quor vix aliquis ẽ qui aliquid falsũ non scripserit. Non etiam Authoritas aliquot paucor, nam sic aliqui decipi possunt, quemadmodũ unus decipi potest dixim⁹; non multor, nam etiam multi sic decipi possunt, sicut pauci, Dvers⁹ autem omnium hmũ non obtinet certitudinis & evidẽa in rebꝰ Historicis etiam adhærere potest, quam authoritas paucor doctor ac pbor cui facto alicui Historico omnes ade se nõ potuerint, sed soli pauci, aquibꝰ cæteri illud acceperunt, &c: Resp: Imi Arg nego Ants, Cdi nego nore, Stii nego Ants etiam quo ad primam partem, optime enim hæc in redicat Antonig Genuensis Elem: Metaphic, ubi
» se priore Dna Scepticos: unde ea re agit, quæ ut à multis, ita ab uno dari & discipline pos-
» test sensibꝰ Dprehendi, cujꝰmodi sunt aut naturæ phænomena, aut hmũ facta, nec quidꝫm sit,
» cur de ejꝰ fide dubitem⁹, unig enim hmis authoritas eam faciat certitudinẽ, qua, qui non
» Dtenti non is quidem dubitat, sed potiꝰ dubitare asserat, nam qui ego credam eum dubitare, qui nullam

nullas habet dubitandi rationes, nec vero idem sunt dubitare, & dubitare velle, illud enim, necalinc motivis
~~motis~~ ee potest, huc libidinis, aut remotis magis, quam serie mentis, unig ista omnis authori-
tas, ubi nullæ sunt dubitandi rationes, æqualis, aut pene æquales authoritati nostri ipsius, si ei
facto inniteremur, ita de illo eum in modo dubitare, non minus insanum est, quam nos ipsos nu-
bis fidem omnem denegare, etiam ubi nullas derogandi rationes haberemus. Quantum ad Author-
itatem aliquot paucorum vel plurium dico: quod in factis ejus generis quæ ab uno, quod docto aque
ac inducto clare & distincte percipi possunt, si qui de his testantur, tanquam a se perceptis
ibi sint prorsus, non est, cur eorum testimonium ad eruendam moralem nobis non sufficiat, ut Ostat
ex dictis. Si vero facta talia fuerunt, quæ nisi a Doctis recte observari potuerunt siquis
alicui sive pauci, sive multi fuerint, seq illi ipsi præpisse testantur, itidem non est, cur fidei
ius non habeamus, si prudens suspitio de veritate eorum non adsit nobis. De consensu omnium id
multo magis intelligendum est. Licet enim facto alicui omnes adeo non potuerunt necessario
tamen in omnes multos reperiri, qui sine diligenti examine rei fidem non adhibuerunt, ne
vanis narrationculis adhæserunt, & certe affectum diversi, sic hoc dati multi in aliquo
facto referendo convenient, maximopere eruendam firmant. Addo: ad evidentiam Authori-
talis in regi, ut ipsi a talibus quod quam facile accipiamus, qui illud ipsi sensibus suis clare &
distincte perceperunt, sed sufficiat, si accipiamus illud, ab aliis probis, doctis, cautis, qui se illud
etiam a talibus, qui ipsius sensibus usurparunt, accepisse affirment.

32. Ad reliqua adverenda Nota tamen: Quoniam Fides Authoritate aliena nititur, ut absenti firmum eam
dat duo in Authore regrere oportet, veracitatem, facultatem, & voluntatem manifestandi ver. Primum
seu facultas, & potentia manifestandi existit, ut Author scial veritatem ejus, quod asseve-
rat & narrat. Dua voluntas, ut vera dicere velit. Quare Authoritas in docentibus, & narrantibus pru-
dere & sita: prudens in scia & fide Authoris, scientia securos nos facit, quod valeat, probitas, quod
velit vere eloqui; crescit autem securitas hac in ratione opinionis, quam de scia & probitate Au-
thoris sibi pingimus. Jam ubi de Authoris scia, & probitate benam de pingimus opinionem, inquirere ul-
terius decet, unde de huius testimonio nobis constet, quam diu enim dubitare possumus
an testimonium, cui scribere & animus, sit genuinum, an Authori male supposititium, tam
diu assensus firmus intellectus negabit. Sic S. Hieronymus passim varia scripta apocrypha
Apostolorum & eorum, qui ipsis primæ successerunt, veluti Petri, Clementis, Barnabæ & natal. Aline
circumsecta debet esse usus Authoritatis in rebus præcipue magni momenti, ast plenior hujus
tractatus non est hujus. Pulpit. Nota Idiotas, Rusticos, Simplices plurima vera Authoritatem etiam Divinam
obtinere, nempe: non ea certum, Deum aliquando locutum fuisse, ejusq; aliquando certum
est

est tunc revelavrè illibatam ad nos pervenisse scripta enim potuerunt variari, Traditiones
verò ab aniliby fabulis discerni nequeunt, verùhæc omnia salvant Theologi irrefragabiliter de-
monstrantes hanc Summam ēe veritatis regulā, ac infallibile credendor Criterium, hæc om-
nia vera ēe, Fidei Divina credenda, quæ S. Ecclā credenda proponit. Hæc itaq; omnia Argumenta
à Theologis solvuntq; facilè, Phis autem in alienam me sem falcem mittere nō expedit.

53. Solet hic institui quæstio, utrum dubitatio grālis Carthesii sit nobis necessaria ad capes-
cap: 1mo dubitationem ad capessendas disciplinas; quare resolutionē huic grmillo 1mo: Iam olim Aristoteles 3 Metaph.
sendas disciplinas utilissimā dixit, nam cum ab ipsa infantia
variis innutriamur judiciis, sæpè sensiby nō rectè applicatis sæpè autabi ille alior falle-
mur quinimo quardam opinionū speciosis raoniby occupemur, facile sit, ut in indaga-
da veritate scientiā sparanda à recto aberremq, magis non raro soliciti ut sententiā firmem
jam deceptam, quā ut ex rei veritate de illis sententiis feramq res nobis non nos reby ac-
modantes. Hinc maximū & primū indagandæ veritatis principium ē, ut animo in om-
versas sententias indifferente rem omnē expendamq. Ulltro cū suis pgre by Carthesij pri-
cipiorū suor parte 1ma: Fundamentum totiq Phiæ dubium quoddam, quod methodicum
vocant, statuit, ut nempè semel in vita de omniby etiam certissimis & evidentissimis du-
bitemq imo utile, ait, q falsis habere vq. An ulla res possibiles & imaginabiles existant?
nos corpora nostra dentq? quin an DEUS existat, nos rectè gubernet? ad quod dubium deponendū
odii nos vult à sequentiby tanquam certissimis demonstraoniby. 1ma ē, cogito, ergo sum,
cum impossibile sit, ut mens dum cogitat, non existat. 2da. Vera Dei DEUS existentia, ne 35.
fallere potentis, secq timendā foret, nē falsas de omniby ideas nobis indideret & exci-
ta omnia dubia tuferri vult. Prætermitto 2dos: Id int Phos Controversā, utrum Carthesius
rium & positivum dubium de his omniby exegerit, an vero Suspensionem quandam judicii,
sic omnia rectè dispiciantq; nos an dubium dictum methodicum utile ac planè necessarium
acquirendas scias sit inquiramq.

54. Dicamq itaq dubium sic expositum nō ē aptum medium, & minq necessarium ad acquirendas
certias. pbo Si dictum dubium ē set aptum medium aut necessarium ad acquirendas scias & p
per illud deveniret mens nostra ad cognitiones de reby certas & evidentes. Sed admis- 36.
so dubio dicto non potest dari cognitio certa & evidens, ergo &c: pbo nor: Ad hoc, ut ad-
misso dubio dicto detq cognitio certa & evidens, dubium illud deberet deponi: cum dub-
ium cui scia de eadem re, ex eadem motivo simul deponi non potest. Sed dubium illud
med admissum deponi nunquam potest, ergo &c: pbo nor: dubium illud juxta Carthesium po-
dictas in præmissis duas demonstraones deponi deberet, sed si dubium illud semel admis-
sit, gemina illa demonstrao intellectui suo divincere nequit, nam si de omniby à dubitandum

cum

cur n. etiam de hoc, an cogitem? imo si dubitando de hoc principio: An res simul existe & non existe possint, cur dubitare nequeo, an simul cogitem, & n. cogitem? an DEUS sit decep[tor], non sit decep[tor], deinde hae veritas: cogito, ergo sum, & hae Idea acquisita clara: DEUS ve[ra] non sunt magis certa & evidentes, quam ha: Impossibile est idem ee & n. esse simul, totu[m] e maj. sua parte, si autem de his dubitando, cur n. pari ratione de illis? Confirmat Sextu[s] inde etiam, quod de omnib. etiam prima apprehensione notis dubito, vel certo sum me dubitare, vel non sum? Si non sum certo, ergo de hoc ipso dubitare etiam debeo, num dubitem, quandoquidem ea, si autem sum certo, quae ratio cur de alia clara & evidenti cognitione dubitandi sit, quam dat Carthesius? Sextu[s] tiam cum Daniele Huetio hoc etiam dices: Juxta Carthesium res non modo pro incertis sed pro falsis haberi debent, sed stante dubio dicto hoc repugnaret, ejusmodi dubium pro falso haberi debet, nam dum quis pro dubitat, tam par illam potest existimare falsa, quam veram ergo si dubitando de res pro falsis haberi n. debent. Addo plea: quod nobis ipsis simo[s], nos multar veritu[m] cognitionem certa & evidentem habere, adeoq. sciam, licet de iis reb. nunqm positive dubitaverimo. Imo vero experientia teste cognoscimo non posse nos de pluribus reb. serio positive dubitare, ejusmodi sunt res omnes evidentes, evidentia intellectu, ibi enim dubium serium positivum ee non potest, ubi stat pro una parte evidea, pro alla vero nulla prudens ade dubitandi ratio. Sed etiam sentiendo de evidentib. evidea sensitiu, impossibile enim mihi ee video, ut ego dubitem serio positive an habea manu, quib. operor, pedes, quib. ambulo, quod intendit, vel ad minimu[m] videt intendere Carthesio.

35. Objicit: Multi decepti st in iis, qua pro maxime certis habuerunt, ergo illor. piculo cauti ee debemo, & de omnib. etiam evidentissimis dubitare, ne erremo. R. negat. Ida. ex hoc em, quod aliquis ex judiciis abrepty, aut evidea apparente deceptu aliqua errnee pro maxime certis habuerit, aut am ee principia per se nota putaverit, non sequit nos pose prudent dubitare serio de iis, qua animo ab affectib. libero evidenter cognoscimo, magna em e differitas, qua cuiq. ab experientia suor actuum stat int evidea vera, & apparente ea in hac semper reperiat indole rae, & aliquando possit, secq. in illa.

36. Urget: Possumo dubitare, an evidea, quam veram ee agnoscimo, non sit apparens & putativa ergo possumo dubitare de reb. etiam evidentib. pro Ants: Ignoramo, an non DEUS tales nos esse voluerit, ut semper fallamur etiam in iis, qua nobis notissima apparent, pro: Ignoramo utrumq. Ants. Scimo enim optime quod Deus summe sapiens summe verax, adeoq. aqueti: li, ac fallere nequit, non potest ee causa continui erroris nostri naturalis invincibilis, etsi so si tales nos esse voluisset, ut in omnib. etiam evidentissimis deciperemur, posse quaq. ingenia

mea

mõ de hoc nos rite ḡvinat, ut prudent de hoc dubitare nequeamꝰ, quæ enim evidẽa reguntꝰ
quo ritè prędunt, non item alia.

37. Reliqui nota 2mo: Quod Astronomi ad veritẽm investigandam, assumant falsa p veris, quando 39.
quatorem Zodiaci, aliosq; circulos imaginantꝰ in cœlo, non sequitꝰ nos adhibere debere dubitatiõẽ
ad inveniendam veritẽm, dispar em rão ẽ Astronomicæ suppõnis, & Carthesianæ dubitatiõis:
nam Astronomi certũ quidpiam habent, observata nempè Planetæ loca, unde ut cœlestium corpꝰ
motum exprimant, circulos imaginantꝰ, non quos falsos putent, sed quos explicandis motibꝰ id
idoneos intelligunt eè Argumentũ ẽ, quidsi idoneas majis, ac probabiliores hypotheses alias rep-
tarent, eas haud dubiè sequerentꝰ, at Carthesiana dubitatio nihil certi relinqꝰ, ad quod suppõnibꝰ
is Phꝰ colineet, ac p obiectũ suũ Phꝰ tunc non aliquid verũ aut verisimile, sed ipsamet falsa
habet. Nota 2do: Quamvis hoc dubiũ reiiciamꝰ valde tamen utile, imo necessariũ ẽ, ut absensus
nostrum tantisper suspendamꝰ in iis, in quibꝰ evidẽa naturali lumine nobis nõ relucet, aut
quæ rãone non assequenda, sed credenda DEI, aut Ecclæ authoritate nobis ꝓponunt. Quæ
in judicando, nequè sine gravi & sufficienti examine credendæ ẽ, vitandaq; omnis precipitatio, ve- 40.
ritas à falso discernenda ẽ. Nota 3tio: Ut ritè omnia dispiciamꝰ, certa à dubiis & probabilibꝰ
sis secernamꝰ, hæc cumprimis necessaria 1o. 1mo: ut iis, quibꝰ à prima usu rãonis imbuti
sumꝰ, ꝓjudicijs mentem & animũ exuamꝰ. 2do: Ne ob imperfectionẽ sensuũ nostrorũ falsis
deis mentẽ obscuremꝰ. 3tio. Ne terminis nisi ritè expensis, aut ultrà ꝓpriã distinctionẽ & defi-
de re quacunq; sententiã feramꝰ. 4to: Ne Authoritati tantũ tribuamꝰ, ut hæc & rãoni, & experi-
ar momentis ꝓponderet.

Quæstio 4ta

Utrũ uni eidemq; Actui Intellectꝰ possit eè Scientia, Fides, & Opinio?

38. Quæstio ẽ an intellectꝰ possit simul amplecti rnes evidentes, probles, & fidei circa eidem Obiectũ
adeoq; huic assentiri vg tam ex motivo evidente sciam pariente, tam ex probi; opinionẽ pa-
riente, quam ex motivo fidei authoritatem alicuiq; dicentis similiter fundante. Illud sat certũ ẽ, ꝙ
possit eidem obiecto assentiri unico mõ actu distari ob plures rãones evidentes vg duas DEUS demon-
strat varias demonstrationũ gẽre, pariter ex intuitu experientiæ usuũ eidemq; obiectũ ob rãones, plu-
bles affirmari posse, id quidq; in extra controversiã ẽ, certo sciri evidenter id à nobis posse eq;
sci, quod antea nonnisi opinati sumꝰ, aliumq; credimꝰ. Authores in duas obeũt sententias:
negant non pauci Stentes fieri haud posse, ut mens opinando versetꝰ circa obiectũ, quod
jam scitu assequitꝰ, voluntq; scia in se nil habet, omnem penitus opinionẽ de eadem re ex-
cludere. Econtra affirmant alii, saltim possibile eè in quibꝰdam casibꝰ opinionem, fidem

cum

cum scia in eodem intellectu, de eodem obiecto. Quid vero sit scia, opinio, & fides dictu e-
Numero primo.

39. Jam formido juxta Haunoldu L3. Tract. 1. C3. Contr. 1. Paragrapho 2do e nomen prie spectans ad appetitu, idem em e ac timor, quod si ad intellectum referat non ex eo ad illum pertinet, quasi in intellectu sit actu formidinis d quod sit illig obiectu quatenu formidat demo-
lo intellectu. Porro timor ex imaginatione futuri mali erit, at non qualisuncu mali, sed ptim
aut enim Aristles. 2di Rhetoricon C. 6. timemu ea, quæ n longe absunt, sed prime videntu
Quare illud judicium timore incasu determinabit, quo judicat ppinquitas erroris, quo
& periculu dicit, eg timenda poena appropinquat, ne tamen de voce stendamu, qu om-
nes possim formidine ad intellectu referant, bifaria formidine dividimu, & alia dicimu
ad appetitu, alia ad intellectu pertinere. Formido itaq ad appetitu spectans erit timor,
quo aliquis metuit, ne per hunc actu, quem elicit, erret, formido vo intellectu, quo in-
tellectu judicat hic & nunc versari se in periculo erroris, & de hac alla formidine hoc
loco diseremu.

40. Hinc colliges 1mo: quod formido debeat habere motivu, si em judicium e, motivum ilidebet,
siquidem intellectu e potentia rationalis nunqm diserens sine assentiendi ratione. & ideo formido
quando evidens e, ac necessaria, quandoq inevidens ac libera; quia quandoq motivu judicandi,
quod aliquis verset in errandi periculo, evidens e, quandoq n e evidens, sed pble. Jam formido
inevidens aliquando imprudens e & temeraria, aliquando prudens: prudens erit, dum mo-
tivum ex que erroris periculi judico grave e, ut si homini aliqui festanti credam cum for-
midine ex eo, quod habeam verisimens argumentu, quod hic & nunc, aut fallat, aut fallatur,
quod si periculu judico ex aliqua leivi ratione formido imprudens erit.

41. Collige 2do. Motivu formidandi sufficiens nunqm esse illud ipsu, cui nitit opinio directe ip-
mans Objecti sui veritatem; & ratio e, quia motivum cui nititur opinio, e rationis pondus, ac vis
suasiva rem ita ese, fallibilitas autem motivi, aut etiam motiva in maxima tranentia a
movent, sed retardant assensu. Jam judicium de periculo erroris, inquo formidine re-
situm, a rationis pondere moveri non potest nisi ab illig defectu in quantu sit fallibile.
Sicut enim dum voluntas amat efficacit medicina, ut sanativa, eandem inefficacit odit,
ut quelli molestiam, sola bonitate movet ad amandu, sola malitia & defectu ad odiendum:
ita dum intellectu assensu prosequit veri, idemq formidine quodammodo requit, sola vi va-
siva motivi inclinat ad formandu, ad formidandu vo non evasione motivi respicit, sed ipu
defectum.

42. colliges 3tio Sola motivi falsam fallibilitatem non est prudens motivum formidinis. & non est, quia sola fallibilitas motivi, non facit nisi possibilitatem erroris, possibilitas vero erroris non est erroris periculum, quod non in malo mere possibili sed in malo apparente & impedire te debet. Ubi enim periculum erroris non est, non est quod prudens error is formido. Praeterea ad formidandum prudens sola sufficeret motivi fallibilitas, formidaremus etiam in naturalibus evidentibus, in quibus est possibilitas erroris. Meta phica, formidaremus in evidentibus moralibus, in quibus est possibilitas erroris. Phica, ad eos in utrisq; portio nata fallibilitas, formidaremus semper in absensu fidei mee, quia enim homo est, quia falli potest, quod est falsissimum, si quis enim vir o valde gravi quidpiam credat credulissimum est quod mercator iens ad nundinas credat sine ullo formidine, imo vere formido potest esse in tali casu omnino imprudens, & dicentibus iniuriosa, non enim una est satis ad formidandum motivi fallibilitas, non enim ille, qui potest, sed qui solet fallere, credit formidolose.

43. colliges 4to Opinionem posse separari a formidine, Sunt enim distincta judicia, distinctis motivis nixa, & nil est quod eam separationem impediat, certe, aliud est motivum opinionis, & aliud formidinis, ut Istud ex 3mo 4t. Et neutrum non est necessarie, nisi dum motivum formidinis est evidens, quod non semper dingit, ut dictum 3mo 10. potest enim intellectus ex voluntatis imperio unum amplecti, & altum detinere, adeoq; opinari quin formidet, & quidem ubi solum apparet motivum fallibile, haberi potest actus opinionis, ut certum est, sed non actus formidinis ut dictum 3mo 5to. imo dato am non concesso quod formido nitat sufficienti soli motivi fallibilitate, adhuc potest dari opinio nixa quidem motivo fallibili, sed non cognito ut tali in hoc certe casu posset opinio sine formidine, ut certum est nullum quippe adesset formidandi motivum, quod vere id fieri possit, tenet Aristoteles l. 7. Ethic. Cap 2do. dicens: Namsi vera opinio & non scita sit, ex qua utinent agant, nihil ad rationem id refert, cum nonnulli ex his, quae opinantur, non ambigant, sed scire existiment. In quo casu manifestum est non cognosci fallibilitatem motivi, aliàs si cognosceret, existimaret scire & non opinari posset. Praetea si motivum fallibile appareat cui tota sua vi suasiva, & simultellectus ejus fallibilitatem non advertat, potest adhuc assentiri, si enim potest assentiri cognitae fallibilitati absensu retardante, a fortiori potest ea non cognita, iste autem assensus temerarius est, quis enim quaeso alius adjungat dicunt quidem esse actum presumptuosum & temerarium sed non recte, cum maneat totum id, ratione cujus opinio est prudens, pondus scilicet ac vehemens vis suasiva motivi, non enim intelligi potest, quod sola fallibilitas non cognita detrahat suum motivo pondus, reddatq; illud omnino leve, & nullius momenti, quod ego est adeo imprudentem, ac temerarium, certe nulla virtus minoratiua, seu per detractionem virtutis, fallibilitas auctor

quia

quod à motivo separat non virtq; sed potiq; virtutis impedimentu, unde dare liquet, declaratia opinionis n. ee actualem formidinem, hoc e judicium illud de periculo errandi. Sed ad summu dolam formidine radicale, seu sola cu formidine in certo casu possibilitem, quae in opinione ad minimu admitti potest, potius em e credere ita firmare intellectu in vero, ut à multo supervenient motivo possit induci, aut in oppositu assensu aut in suspicione an non apposita ressit veru; at opinio cu solu nitat motivo falsibili, & quod cu veritate plerumque n tamen semper ac necessario Jungit, consequens e, ut possit supervenire motivu, quo pbis error propinquus jam ee ostendat, adeoq; fieri potest, ut intellectq opinans formidet. Dic: Suppositis

44. Dico: Potest uni eidemq actui sistari assensq successive tum ex motivo fidei, tum ex motivo pbli tum ex motivo scientifico. Dixi successive, utrum enim possit uni eidemq actui sistari assensq simul, minime tenendu cu magis sit questio de voce, quam de re. Jam pbat assertum: Potest unq eidemq actq intellectq elici ex motivo fidei, opinionis, & Scie. ergo potest uni eidemq actui sistari assensq, tum ex motivo fidei, tum ex motivo pbli, ac scientifico. Ido potest, quia tali actui ex relatis motivis elicito nihil deest, nihilq obst ad sistandu assensum. Et sic a Actq specificat à suis motivis, ergo positq actq ex motivo scientifico erit scia, ex motivo fidei, fides, ex motivo opinionis erit opinio. pbatur: hic vq actq, DEUS existit potest elici tum ex eo quod DEUS teneatq e seipsu existere, cu dixit ad Moisen: Ego sum, qui sum, tum ex eo quia omnibq hominibq dat quidam instinctq naturalis & appensio in DEUM, tum ex eo, quia e ens omnimode perfectissimum, sed primum e motivum fidei, secundu opinionis, tertiu scia ergo &c. Ipse jam nihil obe quoming ex dictis motivis elicat, sistatq actq, sicut etiam plerisq sententia sustinent tum ppt authoritatem, sive ratione extrinseca, tum ppt rationem intrinsecam illaq certam, & evidentem, vel solum pblem. Confirmat: Potest unq eidemq actq voluntatis poni expresso diversam virtutem, ergo potest actq intellectq &c: quia cum disparitate 3.o Antis vo patet, quia potest quis elicere actu voluntatis, dandi eleemosinam tum ppt divinam bonitatem, tum ppt detenda peccata, tu ppt liberatione animae e purgatorio, item: potest una eademq deambulatio institui, tum ppt relaxatione animi, tum ppt visitatione amici ergo eadem &c.

45. Probat 2da idem assertum: Ideo enim possit sistari assensq uni eidemq actui tum ex motivo scia, tum fidei, tum ex opinionis, quia daret aliqua oppositio vg inter Scam & opinionem, & nulla datur disparitas oppo, ergo potest uni eidemq actui sistari assensq ex motivis fidei, opinionis & Scie. Probatur: non opponunt specifice, quia se habent ut ens, & ens, non privative, quia se habent ut forma & privatio formae, non relative, quia non respiciunt ad se invicem, stante

Utrumq

Otrariè, quia n maximè distant ab invicem sub eodem genere, ami dem Suppo nant, & simo re, vel idem negare, ergo nulla dat oppositio int Scia & opinionè, ergo ullig potest intellectg tiri uni eidemq actui, tum ex motivo Scie, tum opinionis. Jam quod Scia & fides possit esse in uno eodemq intellectu de uno eodemq obiecto, patet satis tum ex Superiq data ratione, tum ex eo, quia potest quis scire simul & credere eadq; eem per diversa motiva uti potest scire existere Deum, & existunt Creaturæ, & simul credere idipsum, quia Deus revelavit Eccliæ & potest assentiri in tellectui eidemq actui ex motivo tum fidei, tum Scie.

46 Obiicies. Opinio est essentialiter non solum radicaliter, sed etiam actualiter formidolosa, ergo negatur posse assensus uni eidemq actui ex motivis Scie & opinionis, patet ats: Omnis Scia nixa motivo infallibili certo & evidenti est non solum radicaliter, sed & actualiter formidolosa Resp: tmum nego Ants, 2di dda, disparitas est manifesta 1mo: Quia Actus Scie innititur ipsi infallibilitati motivi, quæ sc: est eius perfectio. Opinio vo nec nititur, nec niti potest, ut talis dictum motivum infallibilitati, nemo em ad assentiendum movetur à possibilitate falsi, quæ est vis n motiva, sed relativa potius, assensus movetur vo à ratione cum vero. 2do: Infallibilitas est motivum certitudinis actualis, ut certitudo est fallibilitas vo non est motivum sufficiens actuali formidini ut jam dedimus. 3tio fallibilitas potest n cognosci in motivo opinionis, absq eo, quod violetur opinio, nec omnino, si in opinione quandoq influat, infallibilitas vo n potest n cognosci in motivo Scie, & ideo Scia semper habet actualem infallibilitatem.

47 Urgebis. Licet sola fallibilitas motivi non pariat formidinem, pariat tamen judicium nihilominus possibile cum Scia, ergo adhuc opinio ob motivi fallibilitatem est impossibilis cui Scia ppter ants. judicium de periculo erroris n remoti sive de erroris possibilitate, est impossibile cui Scia, sed fallibilitas motivi pariat judicium de periculo erroris saltem remoti, sive de erroris possibilitate, ergo fallibilitas motivi pariat judicium impossibile cui Scia. Resp: tmi Arg: nego Ants, 2di ddo joren. & distinguendo fallibilitas motivi n cognita pariat judicium de erroris possibilitate, nego norem. fallibilitas motivi cognita pariat judicium de erroris possibilitate, subdistinguo: fallibilitas motivi cognita, sed non evidenter pariat judicium de periculo erroris, nego norem, cognita evidenter, iterum subdistinguo: fallibilitas motivi cognita evidenter pariat judicium de periculo remoto, seu possibilitate erroris, nego motivum fallibile n sit judicium iuncte motivo infallibili, ddo norem, si sit junctum motivo infallibili, & subtilitico, nego norem, & similiter distincto sequente, nego ilam, ac dico: judicium illud de possibilitate erroris potest multiplicari deesse sive sunt plures casus, in quibus potest intellectus habere motivum fallibile, quin judicet posse se hoc in casu errare. Et primoquidem dum fallibile motivum est, & tale dno cognoscitur, tunc in intellectu opinionis Scia dabitur, ut testatur Arist: citatus. 43. ddo n dari judicium

x infallibilis certa & evidens, ergo in motivi opinio nixa motivo fallibili evidenter &c.

48

49

iudicium de erroris possibilitte cum iudicio existimao Scie nullatenq stare posset. 2do: Cum n evident cognoscit motivu ee fallibile, tunc in intellectq, qui ad assensu veritti pblis nulla necessitte impellit, posset ad nutu voluntis nil de illa fallibilitte judicare, adeoq posset nha bere judicium de possibilitte erroris. 3tio: Dum intellectq habens motivu fallibile, habet simul cum illo aliud infallibile, & ex duplici motivo, opinativo sc: & scientifico, rem ita ee asserit, tunc certe motivum fallibile nullatenq potest ee causa judicii de erroris periculo etiam remoti, seu de erroris possibilitte, hoc en judicium impedit necessario a motivo scientifico, quod ostendit remalit nullatenq fieri posse, hinc nostrum fallibile ob sortium motivi scientifici n potest parere judicium de erroris possibilitte.

48. Instabis: Motivum scientificum n potest circa unum idemq obiectu ee cum motivo fallibili, ergo judicium de possibilitte erroris n potest abee ab opinione ratione sortiti motivi scientifici: pt Ants: Si motivu scientificum circa unu idemq obiectu posset ee cum motivo fallibili, tunc intellectq ratione hor motivor posset certq & incertq de eodem obiect, sed hoc e impossibile, ergo &c: pt sequela joris: eet certq ratione motivi scientifici, incertq ratione motivi fallibilis, ergo &c: Resp: Ami Arg: nego Ants, ad sequela joris, 2tio Ants, & ratio e, quia ne e de ratione motivi fallibilis, ut semper intellectum reddat incertum (sertim positive, seu dubitantem de veritte obiecti, sed solum potentem dubitare, idq in sensu diviso Scie, hoc e: cum motivu fallibile n e ejuncture cum motivo scientifico.

49. Dices: Actq pblis e incertq & inevidens, ergo reddit intellectu incertu & dubitantem: pt Ista: forma semper tribuit denominationem subiecto capaci, ergo &c: Resp: Ami Arg: omitto Ants, actq enim pblis n semper e incertq positive imo non semper e incertq negative, licet em ex se certitudinem & evidean n habeat, si tn jungat se Scie, nullam incertitudinem in intellectum refundere potest, & nego Ista, ratione distinguo forma subiecto capaci semper tribuit eandem denominationem, quae e effectq primarij forme Ita Ants, semper tribuit denominatione eandem, quae e effectq forme secundarij, nego ants & Ista: Duplex effectq forme immunit assignari solet, alij primarijq semper tribuit subiecto capaci denominationem, & in nullo casu abee potest, alij secundarij, qui potest in aliquo casu abee, nec tribuere denominationem subiecto, sic in (sentiq casu actq pblis effectq primarijq e facere assentientem intellectum ex motivo pblis & hic in omni casu actq, adeoq n in casu Gantionis Scie cum opinione, quae non determinat intellectum assentientem ex motivo pblis, neq hunc effectum impedit motivum scientificum. Secundarijq effectq opinionis dici posset reddere intellectum formidantem

de

de veritte rei & hic effectg n̄ necessario dat in opinione, nec necessario intellectū denominat, cum n̄ modo impediri possit, à motivo scientifico, sed n̄ abesse ab opione in multis casibg, ut jam tactis dictum.

50. Premes: Scia facit scire, Opinio n̄ facit scire, ergo opponunt sibi Resp. retorquendo: Albedo facit album, dulcedo n̄ facit album, ergo opponunt sibi, ergo ullig n̄ possunt ee in eodem subiecto ut patebit. Directè, distinguo Ants: opinio n̄ facit scire, seu n̄ ē de raone opinionis, ut reddat intellectum scientem, Cdo ants, opinio n̄ facit scire, seu, ē de raone opinionis, ut intellectum faciat ne scientem sive dubitantem, nego ants & Cdam, certe n̄ ē de ecptg opinionis facere intellectū formidantem de veritte absensg, sed potis facere intellectū absentientem ex motivo pbli; qui ecptg ē positivg, n̄ exclusivg, adeog n̄ excludit absensū scientificum, scilicet n̄ impedit, ut intellectg absentiens ex motivo pbli, non absentiat eidem veritti ex motivo scientifico.

51. Obicitg 2do. Nemo ambigere potest, num vivat, quia hoc sibi evidens ē, ergo nemo quog opinari potest de iis rebg, quas scia apprehendit, confirmatg: Lux & tenebre, claritas & obscuritas se mutuo excludunt, ergo in scia & opinio. Resp: distinguo Cs: ergo nemo potest opinari de omnibg iis rebg, quas scia apprehendit, Cdo Cdam, de aliquibg, nego Cdam, ac dico: ad conclusionem hanc sufficit possibilitas pro quibgdam casibg, in quibg stante evidea manet adhuc opinionis pbli, si sola attendere et digna assensu; item: casu quo motivū pble proponeret Imus loco, alto autem evidens; rursg: si voluntas post primum assensū ex motivo evidente factū imperat non assensū ob duplex motivum, evidens & pble. Ad confirmaonē respondeo, negando Cdam: disparitas ē opinio em n̄ ē negao scia, sed imperfecta scia, est tenebre sunt negao lucis. Praeterea claritas & obscuritas actg dependet à motivo v. distinctg, ac Cusig, directè apprehenso per intellectum; at actualis formido dependet à fallibilitte ut tali apprehensa, quae n̄ semg datur, & n̄ ē de essentia opinionis, ut semper caveat formidinē actu, licet possit eam causare tanquam motivum actualis formidinis. Unde duo debent distingui in motivo pbli, ejg fallibilitas, & pbtas: si intellectg actu attendit fallibilitatem, tunc formidat, ver ad hanc nec semper attendit, nec debet necessario attendere, sufficit em, si respiciat pbtem motivi digna prudenti assensu, sicut peccator adeptg attendit ad voluptatis amabilitatem, non vo ad ejg damnabilitatem, ut sub ratione identificatam.

52. In reliquo nota Imo: quod rationes, quibg suam sententiam huic opponitam probatur clarissimg fortun: à Porticio in suis exercitaonibg Logicalibg, manent in ipso fundamento, consistentia formidinem n̄ posse separari ab opinione, quod jam rejectum, primo tag illig pbao huic minime affato, tangn̄ certissime opinari de re perinde ē ac metuere, ne revera aliud revera se habeat,

menti relucet, quod nos negamus, illeve non dignat probare. Alta probatio posuit in impossibilitate evidentiae cum inevidca, claritis cum obscuritate in eodem subiecto, dicitq de ratione opinionis esse inevidam & obscuritatem de ratione scitae evidam & claritatem, sed jam ad hoc responsum est immediate nomero 51. Cratea Respondet, dicendo: in evidcam, & obscuritatem non esse opinionis effectq primarios, adeoq posse a scia impediri; quin destruat actq opinionis, sive ex motivo opinionis. Hinc actq ex motivo scientifico & opinativo deductq nec inevidens, nec obscurus erit. Postremo ponit Dilemma: quod ut neutra parte nobram ferit sententiam. dicit enim, aut potestatem ut qui de aliqua re opinat, aut opinari desinat, aut non? Si non potest ergo frustra laborant tot viri fortissimi & doctissimi, qui dna Scepticos ostendunt in de omnibus rebus esse dubitandum. Si potest, ergo scia non potest stare cum opinione, non alio enim modo fit ut alius opinari desinat, nisi ostendendo plura esse, quae scire possunt, & sciunt; haec a Brixia. Sed clare est, quod non petat hoc Argumentum, dum enim illae dubium seu formidinem actualem inseparabilem esse supponit ab opinione; alta vero illae non recta est, cuius probatio nil evincit, eo enim fit ut opinans desinat. Si relinquamus motivum opinionis, & soli scientifico nitamur.

53. Nota 2do. quod unus idemq actus voluntatis positus uno motivo adaequato honesto, alio adaequato inhonesto sit pulchre honestus, non sequitur inde actum scientifico opinativum ex motivo uno adaequato scientifico, & alio pbli adaequato esse pulcher. Ratio est, quia motiva pulchre non elidit, nec se positive opponit motivo scientifico, seq motivum inhonestum. Nota 3tio ex Summi Theologi testimonio, siquidem hoc est natura actus naturalis, ut ponat sine principio supernaturali elevante ipsum, negat esse simul naturalis & supernaturalis, quia nequit simul, cum & sine principio supernaturali poni. Jam vero non est commune testimonium, ut ponat unus idemq actus ex motivo scitae & opinionis. Nota 4to. Licet unum idemq ens possit simul esse homo & bos, potest tamen unus idemq actus esse scia & opinio, sicut unum idemq ens potest esse homo & Deus ut patet in toto Hypostatico, item rationale & corporeum, ut patet in unoquoq horum. Ad 1um prior ppo sic distingui potest: unum idemq ens nequit esse homo & bos per identitatem adaequatam permitto, inadaequatam, nego. Similiter unus idemq actus nequit esse scia & opinio per identitatem adaequatam potest tamen esse per identitatem inadaequatam, & dici, quod in actu scientifico opinativo scia identificatur inadaequate opinioni illatus enim sumptum cum motivo scientifica est scia, & idem illatus sumptum cum motivo opinativo est opinio. Nota 5to. Axiomata, quibus innituntur oppositi nostri firmam primum enim sic fluc: malum ex singulis defectibus non valet in totis moralibus, alias dicta Catholica deberet dici peccatrix, non Sancta, non valet quoq in totis logicis, alias ppo disjunctiva habens unam partem falsam, tota deberet dici falsa, neq omnino valet in totis Physicis. Alias hoc ab unione modali deberet denominari totum modale, & totum

Hypostatica

Hypostaticũ deberet dici, saltẽ loo. Cũ Axioma istud: à potiori fit denominatio, non valeat in totis Physicis, alias eñ totũ Hypostaticum deberet dici, saltẽ Deus, loo deberet dici saltẽ Spiritualis ratione animæ, non valet in totis Logicis, alias ppõo copulativa habens unam partem veram deberet tota dici vera. Syllogismus habens unam propriam certã deberet dici totus certus. Non in moralibus, alias eñ si musicus esset bonus gnarus artis Musicæ, alii nõ vix prima deliberarent principia tota illa collectio musicorum deberet dici perfecta in sua arte. Nota 6ta: Quod licet verum esset, scilicet debere esse de rebus necessariis, id tantum inde sequitur, quod non omnis opinio sit possibilis cũ scia, quod opinio possit esse cũ aliquibus entibus, quod non admittimus, censemus eñ eam solum opinionem, cujus obiectum est scibile cui adjungi possit ex eodem capite aliqua scia, potest stare cum opinione in qua obiectum nõ est opinabile.

Quæstio 5ta.

Utrum Logica docens sit de genere scientiæ.

Rite & ex ordine rerum pertractaturus in hac inquirere debet, quid sit, quale sit, & post quid sit, seu quem habeat finem? totidem etiam absolvemus Articulis, sit itaque:

Articulus 1mus.

Quid sit Logica?

54 Logicam naturalem dari absq; dubio est certum, cum illa sit ipsa intelligendi potentia homini à natura indita, ut ejusdem de rebus cogitare, & disserere possimus, certum pariter est de Logica artificiali habenti, quæ sit collectio quædam præceptorum mentem nostram dirigentium ad cogitationes rectè eliciendas. Quid ergo sit Logica Artificialis seu quæ ejus definitio?

55. Respondeo Logicam Artificialem esse facultatem scientificè directivam intellectus ad recte cogitandum, & disserendum. Prob: Hæc definitio omnes Leges bonæ definitionis servat. Ergo &c. Prob. Ants: nam convenit omni & soli Logicæ artificiali, cum per voces: scientificè directiva deveniat quidem tanquam per attributum genuinum cum artibus aliis, per voces vero ad rectè cogitand & disserendum tantum per differentiam differat ab iisdem facultatem politi, quam artem aut Scientiam dixi, cum de iis non item de illa agatur latione inter Philosophos sit Controversia, paritò addidi Scientificè, ut distinguatur à Logica naturali, quæ aquè dirigit intellectum.

56. Obiicit 1mo: Nulla facultas potest dirigere intellectum, ergo Logica nec est facultas scientificè directiva intellectus. Prob. Ans: Facultas illa nõ dirigeret intellectum, ut rectè cogitet, nõ dirigeret cogitationes, sed nec illum, nec has dirigeret, ergo &c. Prob. nor quia

tenam

3mam partem: Intellectꝰ ẽ potẽa necessaria, sed potentiâ necessariâ dirigi non possunt, ut patet ex potentiâ auditiva, quæ sono ad aures allapso necessariò audit, ergo &c: Pbꝫ eadem minor quoad secundam partem: Cogitationes sunt actus naturales & necessarii, sed tales actꝰ dirigi nequeunt, sic sensatiõ caloris, frigoris, dirigi utiq; n̄ potest. ergo &c: Resp: Nego Ants, ad pbationem concedo majorem, nego norem: Huiꝰ primæ pbationis distinguo jorem: intellectꝰ ẽ potentia necessaria in cogitando indifferens ad modum cogitandum rectè & irrectè concedo jorem, est potentia necessaria ad determinata ad semper rectè cogitandum, nego majorem, & distinguo minorem, sed potentia necessaria & determinata non modo ad agendum, sed etiam ad certo modo agendum dirigi nequit concedo minorem, quæ est determinata ad agendum, sed indifferens, ut certo modo agat, nego minorem & consequentiam nam sicut nequeunt dirigi potentiæ quæ parte necessariæ sunt, ut exempli gratiâ: ignis urat ita quæ indifferentes sunt, ut hoc potiꝰ quam illo modo agant dirigiutiq; possunt. Ad instantiam à potentia auditiva, dico: illam am quo ad modꝫ audiendi ẽ necessariam & non indifferentem, ut allapsum sonum ad aures magis aut minꝰ distinctè audiat. Ad pbãm 2dæ partis, distinguo jorem: Cogitaõnes sꝫt actꝰ naturales & necessarii, indifferentes tamen, ut bene & male fiãt, Ido jorem, non sunt sic indifferentes nego jorem, quin til determinare, nego Ssam. Nam cum intellectꝰ sit indifferens, ut hoc potiꝰ quam illo modo cogitet, ãn cogitaõnes nostræ ut plurimum erunt indifferentes, ut hoc vel illo modo fiant, adeõ quoad modum dirigi possunt. Ad adductũ exemplum dico: cum calor & frigus tantùm determinato modo agant, corpꝰ nostrum illis applicatis, sicut n̄ ẽ indifferens, ut caleat, aut non caleat ita ab ipsa vi ignis determinatꝰ ut magis, vel minꝰ caleat.

57. Obiicit 2do: Eatenꝰ logica dirigeret intellectum, quatenꝰ per certas regulas ostenderet modum bene definiendi, dividendi, Argumentandi, sed hoc fieri nequit, ergo &c: pbatur: Regulæ logicæ sunt actꝰ intellectꝰ, ergo intellectꝰ per suos actꝰ dirigeret, sed fieri nequit, ut potẽa per suos actꝰ dirigat, ergo &c: Resp: Ido jorem, nego norem. Ad pbãm ex Ido Ants, & Ssam, & distinguo subsumptam norem, sed fieri nequit ut potẽa, quæ se ipsa per suos actꝰ n̄ reflectit, dirigat per suos actꝰ Ido norem, quæ se reflectit, nego norem, & Ssam, ac dico: quod ubi intellectꝰ in obiecta tendat sub raõne veri, & veritas ipsa in ipso intellectu & ejꝰ actibꝰ reperiatur, potest se & cogitaõnes suas cognoscere, & cum sit ad rectè & n̄ rectè cognoscendã indifferens, potest per præcepta logicæ ad rectè cogitandã dirigi, Dra in aliis potentiis, nõ illa sub qua in obiecta tendit sua, in eaꝫ actibꝰ n̄ reperit, adeõq; supra suos actꝰ reflectere se n̄ possunt

se non possant ꝙsequi nec ab his dirigi. Dico potentia hæ sunt à suis obiectis determinata ad agendi certo modo, sed quia potea visiva tendit sub ratione colorati & lucidi hoc cum in visione non reperit illam videre nequit, adeoq; nec dirigi.

58. In reliquo Nota 1mo: logicam dividim actualem, & habitualem. Actualis e, quidlibet opus logicæ, quod dirigit ad cognes. Habitualis vo facilitas quædam orta ex frequenti ꝓceptorum memoratione. Nota 2do. Dividit ꝑtes Logica in Analiticam, Topicam, & Sophisticam. 1ma versat in materia certa, & evidente, 2da in Materia ꝓbli; 3tia agit de sallatiis & erroribus in cogitatione occurrentibus aut detegendis, aut dissolvendis.

Articulus 2dus.

An Logica sit scientia.

59 Præmitto 1mo. Me hic & nunc supponere logicam docentem ee virtutem intellectu, quod ex infra dicendis clarè patebit; Inquiriq; em ad quam speciem virtutis intellectualis referri debeat. Certum porro ee videt logicam ee artem, eamq; activam, quod S: Aug: & D. Thomas sentiunt vocando Logicam Artem artium, seu artem nobilissimam omnium ea magistram, & ꝓtea cum ars sit habitus directivus potea rationalis ad ea quæ ducant ad quem finem particularem, & nō faciunt finem simpliciter bonū, sed tantum secundum quid bonum. Logica vo habitualis e ejusmodi habitus, quia ꝓcepta logica sc: de definitione, divisione &c: sunt directiva potentiæ rationalis ad aliquem finem particularem, nempe ad formandas definitiones divisiones, Syllogismos, aliaq; id genus opera, neq; per id, quod habeat habitum horū ꝓceptorum efficiat simpliciter bonum, sed tantum secundum quid, ꝓsequense Logicam artem ee, cumq; nō sit ars factiva, patet, activa sit necesse e. Inde tamen inferri minime potest, quod dum logica ars e, ea ad nullam aliam speciem virtutis intellectus referri potest, nō em rigorosa, loco hoc virtutis intellectus dicta fuit ab Arist; adeoq; non fecit eam, immembra omnino distincta, sed tantum in ratione eo modo nostro ꝓsiendi notabiliter differentes, quas tamen nihil obstat in uno aliquo subiecto reperiri. Quare licet admittamq; logicam docentem artem ee, inquirimq; hoc loco ultiꝰ, ut ratione etiam hoc non obstante sit scientia, seu utrum sit habitus sive facultas disponens intellectum ad actus certos & evidentes & veros ꝓpter rationem intrinsecam certam & evidentem.

Ad resolutionem hujq; quæstionis ꝓmitto 1mo. Multiplicem ee acceptionem nominis scientiæ. 1mo em accipit ꝓ quacunq; notitia, sive ꝓceptione intellectuali alicuius rei sive illa fuerit ꝓbabilis, sive certa, sive suspiciosa, sic puer dicit scire quæ [illegible] memoriæ, sic & Diabolus dixit se scire Deum, cum ad illū agebat Luc 4, Scio te qui [illegible] Dei cum tn illum ignoraverit ex [illegible] quacibus Judeis ut colligit ex 1ma ad Corinthios 6to [illegible] cognovissent numquā gloriā [illegible]

rdo sumit p notitia rei certa n tñ evidente, ut cum loquer: scio Deum ee hinium in personis. Sta
p cognitione intuitiva per quam obiectum cognoscit ut e in se, ac per species propias absqz
le discursu & illatione gli, ut Beati cognoscunt Deum. Sto p cognitione abstractiva, qua co-
gnoscit Philosophus per species alienas, sic nos Deum agnoscimus per species creaturar & substan-
tias per species accidentium. Sto p cognitione apprehensiva, qua cognoscit obiectum secund
suam totam cognoscibilitatem, talis e Dei cognitio, qua tum se, tum creaturas cognoscit. Sunt
& alie acceptiones, sed sicut de his, ita & de aliis nr e nobis ad psens questio, de scia em Deo
hic nobis agenda e, seu qua per discursum & illationem habet. Porro hec scia varie ab va-
riis definit, ex omnibz hr definitionibz, sive illa sint rigorosa, sive non, clare colligit, qd
ad sciam hic hec tt regrant, veritas, certitudo, evidentia, & illatio, unde scia sumpta in rigore
Logico definiri pt, e actus certus & evidens deductus e necessario veris, certis & evidentibz prin-
cipiis. Et hec e definitio scie actualis, proportionate explicanda e habitualis. Premitto duo
Questionem pcedere de logica docente tam actuali qm habituali, dq hoc e secundum omnes
suas partes sumpta. Cum vo hic queritur an logica docens sit scia hr e hic sensus quesitum
sc: quodvis preceptum semper ponat ex ratione certa & evidente, sed an habuerit, vel possit ha-
bere, nos cum sola preceptiva Logicam e vere, ac prie dicamus, cognitiones vo juxta logicae pre-
ceptiones institutas, sive in evidenti sive in obli materia sint, Logicam dici e necesse, de-
bet illis actibz qui intellectum ad rectas cogitationes dirigunt, utrum ejusmodi logicae scia
nomen imponi possit.

60. Dico: Logica docens e stricte ac prie scia. p: Precepta logica entitative sumpta st scia,
ergo logica docens e scia. p: Ants: Precepta logica st actus certi & evidentes deducti ex rationib
sive principiis certis & evidentibz: juxta hmi sum secund actu, vel potentia: ergo precepta
Logica entitative sumpta st scia, p: Ants: Preceptae logica sunt pponnes certae & evidentes de-
ductae ex principiis certis & evidentibz: intellige semper actu vel pte: ergo &c: p: Ants:
Hae precepta: Definitio dt ee clarior sue definito, membrum dividens n dt excedere suum
totum, neq illud adequare. Sive, membrum dividens dt ee ming divisio illi, pponnes Ma-
dietoria debet ee talas ut si una sit vera alia dt ee falsa ith syllogismus in Barbara debet
stare omnibz ppositionibz universalibz affirmativis: & sic de aliis preceptis logicae docentis: st pp
ponnes certae & evidentes deductae ex principiis certis & evidentibz, ergo &c: p: Ants: quam
tum ad primum preceptum sic deducit: omnis explicatio dt ee clarior re explicata, alias ea
frustranea esset: sed definitio e explicatio, definitum am e res explicata, ergo definitio dt ee clarior sua
definito, secund sic deducit: nulla pars potest adequare e totum illud excedere, sed membrum
dividens e pars dividuum e totum, ergo membrum dividens n dt adequare neq excedere
suum totum. Ad 2m omnis pars e nec sui toto, & membrum e pars dividuum e totum, ergo mem-
brum dividens dt ee ming suo diviso, ut ium sic deduci potest: implicat idem ee & non ee
sed si ambae pponnes Madietoriae essent simul verae tunc n implicaret idem ee & non ee ergo

ambd

ambæ ꝓpones Otradictorię ñ ꝓssunt ee ambæ vere aut ambæ falsæ, ꝙ vna illarū
altæ falsa. Item, Implicat in Syllogismo in Barbara verificari ꝯdicata Otradictoria, ꝙ si
non omnibꝫ ꝓoñibꝫ Ista ret uniuersalibꝫ affirmatiuis, tunc dette verificarent, ꝯdicata Otra
dictoria, quia & eent in Barbara ut ꝓponunt, & ñ eent, ut ꝙ eñ dens. ergo &c: Subsumo sed
in dis deductionibꝫ tam ipsa ꝓpones qꝫ deducunt qꝫ ipsa principia ex quibꝫ deducunt
ſt certa & eñ dęa, qꝫ certum & eñ dens ꝙ cuilibet Plo, qꝫ definitionis & explicatiuis ñ eet
hæc bonitas, de qua agit, sic definitio ñ eet clarior Suo definito. Similit quoꝫ dicendꝫ ꝙ de
aliis ꝓponibꝫ, quas deducimꝰ quod sint certæ et euidentes Plis, & ꝙ eñ tia, ut neꝫ Diuinꝰ
ꝓssit facere hæc bonitas artefacti Logici, si illis Otraueniat, sic neꝫ Diuinꝰ facere, ut sit
bona definitio bonitte, de qua nunc ꝙ sermo, si ñ sit clarior Suo definito, sic neꝫ Diuinꝰ fac
ri ꝓtest, ut sit bona diuisio bonitte de qua logimur. Si membrū diuidens excederet vt adæ
ret totum totum, Sive diuisum eet minꝰ Sua parte diuidente, idem dicendꝫ de cæteris ergo
&c: roborat ꝙ sentum nostrum. ab Authore ille Doctoris Angelici in 1mo ꝓssion Sectione
1mo Logicam docentem vocat rationalem Scian & Aristoteles 1mi priorum Cap 1mo vocat
illam demonstrandi Sciam, adeoq; clarè utergꝫ Logicam int Scias reponit.

62. Quod vero non omnia deducant ꝓcepta ratioꝙ, quia nulla necessitas urget, ut diducant omnia & singula
ꝓcepta Logica modo scientifico, sufficit eñ si aliqua deducta sint, ab his eñ ad alia paritas valore &c: Ceterum
in recurrendo in portunitti obiicientium, ꝓt ostensos & modos in hunc Veritatem unicum fontem aperio, ex qua
quodvis ꝓceptum deduci ꝓssit, ꝙ talis: nulla res potest ee Sine Sua essentia definitionis ꝓsentis, di
visionis ꝓsentis, Syllogismi ꝓsentis in hoc modo & figura, hæc essentia qua indicat, aer hoc vel illud
ꝓceptum, quia Sine hac vel alio ꝓcepto eet vel definitio, vel divisio, vel Syllogismꝰ, alti; natura ab hac, de
qua nunc agimꝰ, Ergo &c:

62a Obiicit 1mo. Logica docens modꝰ Sciendi, ergo ñ e Scia. ꝓt: 2da. non potest ee simul modꝰ
Sciendi & Scia, ergo si &c: tunc &c: ꝓt Antꝫ: Aristoteles dicit: Absurdum e quærere simul modꝰ
Sciendi & ipsam Sciam, ergo &c: Resp: 1mi Argꝫ: nego 2dam, 2di Antꝫ, 3tii Authoritem explico:
Absurdę e quærere simul modꝰ Sciendi & ipsam Sciam distinctam à tali modo Sciendi, Dicen
mentem fuisse Aristotelis, absurdę e quærere simul modꝰ Sciendi & Sciam indistinctam ab
hoc modo Sciendi, nego id sensisse Aristen & nego 2dam, ac dico: id Solum fuisse de mente Ari
stotelis, ut ante alias Scias, ñ vo simul cum illis Logica, qua e modꝰ ad acquirendas alias Scias
dęt opera, Siem, quis simul omnia discere vellet, ob magnam diversam veritatum Sus sio
nem, nil disceret. Nunqm vo fuit de mente Aristis Logicam negare ee Sciam, imo vo hoc ille
nem primi priorꝰ dedit. unde dico ad Argꝫ: quod cum dicerit Aristes absurdę e quærere simul modꝰ
Sciendi, & ipsam Sciam distinctam, intꝫ à modo Sciendi ñ vero indistinctam.

Urgebis: modꝰ Sciendi dr ee distincty à Scia, ergo ñ ꝓt ee Simul modꝰ Sciendi & Scia, ꝓt Antꝫ: Simul
modꝰ Sciendi, non deberet ee distincty à Scia, tunc aliqua Scia eet modꝰ Sciendi Sei ipsam, & nulla
Scia e modꝰ Sciendi Sei ipsam, ergo &c: Resp: 1mi Argꝫ: nego Antꝫ, Di distinguo Sequelam pri
mi: Si modꝰ Sciendi ñ deberet ee distincty ab ipsa Scia, tunc aliqua Scia e vel eet modꝰ Sciendi Sei ipsa
Sparatè addunder mo actum, nego Sequelam primi, Si modꝰ Sciendi &c: tunc aliqua Scia eet modꝰ

Sciendi.

sciendi se ipsam ꝟparatè ad diversos actꝰ ꝺ̃ sequelam ꝺ̃is, & ꝟa distincta nor̃e, nego
3dam; distinctionem explico: scientia, ut in ꝓsenti casu dogica sumi potest v totalit̃ ꝓplex
suos actuum, v inadaquatè ꝓ uno aliquo actu, atꝫ ita inadequatè sumpta, quò ad aliquas
partes diversas potest eē modꝫ sciendi se ipsam, in quantum unꝫ dogicae docentis actꝫ
ponit̃ ad directione alt̃ actꝫ demonstrativi ejꝰꝺ̃ dogica, sic v̄g. hic actꝰ: Definitio ꝺ̃ eē
clarior suo definito, ꝓ hoc modo ex directione ꝓceptoꝝ de syllogismis demonstrari.
Omnis explicaõ ꝺ̃ eē clarior suo explicato, & definitio è explicaõ, definitu explicatumꝙ,
ergo omnis definitio ꝺ̃ eē clarior suo definito, ad èoꝫ ꝓcepta dogica de syllogismis e:
runt modꝫ sciendi hujꝰ actꝫ de definitione nõ è m̃ scia, ut in ꝓsenti casu dogica modꝫ sciē:
di ꝟparatè ad eund̃ m̃ actum scia nõ è m̃ idem actꝰ modꝫ sciendi respectu sui. Unde dico ad
Argumentum, licet aliqua scia possit eē modꝫ sciendi ꝟparatè ad diversos actꝰ nõ t̃ ad
unum eundemꝙ m̃ actũ.

63. Instabis: Logica docens nõ è modꝫ sciendi se ipsam ꝟparatè ad diversos actꝰ, & nulloteꝰ
è modꝫ sciendi se ipsam. ꝓ Ants: Nullꝰ actꝰ dogicae docentis è scia, &c: ꝓ Ans: dogica
docens totalis è facultas, ergo &c: ꝓ Ans. Aristles 4t Rhetor. Cap. 8. sigs Dialecticam
& Rhetoricam nõ ut facultes, sed ut scias instruere, ac docere conat̃, is natura eam
subvertit & &c: Resp: Itum & ꝺ̃ Arg: nego Ants ꝺ̃i pariter nego Ants, sti explico au:
thoritem, et huc loco per Dialecticam intelligit dogicam utentem topicam ꝺ̃a Doc-
tem sive ꝓcepta dogica, nego, fundamentũ vo hujꝰ explicaõis è ex 2t Topicoꝝ Cap. 1t, ubi
Syllogismũ Topicum vocat Aristoteles Dialecticum; sic enim inquit: Dialectica syllo:
gismus est, qui ex ꝓbabilibꝫ colligit. & hoc è ꝟmig dicere tum ut sustineat̃ Authoritas
D. Thomæ in 2t posterior Lectione 1ma sic ingentis: Ars quaꝺ̃am necessaria ut sit quæ
raõnis directiva, ꝑ quã scit homo in ipso actu raõnis ordinatè & facilè, & sine errore ꝓ:
ceꝺ̃at, & hæc è ars logica, sc. raõnalis scia, quæ nõ solum è raõnalis ex hoc, qꝺ̃ è secundũ raõnẽ
qꝺ̃ è omnibꝫ artibꝫ ꝟmunẽ sed am ex hoc, qꝺ̃ è circa ipsũ actũ raõnis, tangẽ circa quã
matiam, & deo videt eē ars artium, qã in actu raõnis nos dirigit, aquo omnes ar:
tes ꝓceꝺ̃unt, tum ne cogamur dicere Aristlem sibi ipsi ꝛa ꝺ̃isse, cum ꝺ̃icat logicam
eē ꝺ̃emonstrandi sciam 2t ꝓrior Cap. 1ma.

64. Premes: Aristles ingens, sigs Dialectica & Rhetorica &c: negat logica docentem eē ars
& responsio nõ subsistit. ꝓ Ants: Aristoteles sic ingens negat univsalit logica eē sciam
Resp: Itum Arg: nego Ants, ꝺ̃ Distinguo, negat univsalit univsalitte accomoꝺ̃ logicæ
eē sciam ꝺ̃, univsalitte Distributiva ꝓ tecta, nego, distinctio patet, ex ꝺ̃ictis in Dialectica

mo 54. fundamentũ am huj explicaõnis é, qa Arist: dicit Logica cẽ demonstrandi scam
Qsequt hoc textu, si quis Dial: &c. nedicat sibi Gradicere, censendy est, quod, loquat insup-
pone accomoda.

65. Dices: Logica n̄ é scia demonstrandi, & responsio nulla. pr Ants: Nulla ars p priè talis
é scia demonstrandi, qua em extra Moysica? sed Logica é ars, juxta mũm 59. & Ds Rt.
Ioni Arr: nego Ants du retorqueo: nulla ars é scia practica, respectu actuum intelles
ctꝰ, qua em extra Moversiam, Erieꝰ Logica, Rt. nulla scia sic erat corpꝰ Phci, & neꝰ Phca
Pratica infringo in Mathesi, qua & é ars, & é scia demonstrandi: Directè distinguo: nul-
la ars activa é scia demonstrandi, nego, factiva Qcedu, distinctio patet ex notione terminoꝝ
nego Ante, & distinguo Ds. nulla ars distincta a Logica. é scia demonstrandi transeat jor. pr
Mathesim, indistincta a Logica, nego jorem, similit distincta nore, nego Qsam. Distinctio p
se clara. Rõ transmissi é, quia em Mathematica demonstrat suas veritates & habet eles
menta seu principia sibi ppria, ad qua suas veritates reducit.

66. Argues: Ars factiva distincta a Logica docente, non é scia demonstrandi, & am ars activa in-
distincta a Logica docente n̄ é scia demonstrandi. Rt. retorqueo, ars factiva, qualis é Sutoria vg
non habet pro obiecto operaones intellectꝰ, & am ars activa, directè nego Qsam. disparitas é qa in
arte factiva dicunt & aguntꝰ & n̄ pbantꝰ ab intrinseco, & potest cẽ optimꝰ Sutor, quamvis
ignoret precepta sua pbare modo secundũ illa formet calceos, & licet qꝰpiam Sutor pbaret
suum preceptum, hoc fieret per accidens, n̄ per se; secꝰ qua dicunt in arte activa indi-
rectè pertinet à Logica docente pr ab intrinseco, & necesse é ut pbentꝰ, nam ad illam pertinet
demonstrare adꝰ aliam scia quo ad infallibilitatem formæ, & quidem ex prius principiis
quia omnes aliæ scie, quo ad formam recurrunt ad Logicam docentem, & petunt ab illa de-
curari de rectitudine formæ; quid asseuratio Qruentiꝰ haberi negt, quam si Logica scia pre-
cepta & regulas demonstraret scientificè, & ad hmoi principia reducat quod arr de facto fa-
cit & tot sunt demonstraones in Dialectica.

67. Urgebis: Si Logica docens cẽt scia demonstrandi, tunc idem cẽt talis, qa in Logica requirũt
demonstraones sed hoc rõ é nulla &c. pr nor: am in arte Sutoria aut Sutoria philoso-
demonstraones, & tn̄ n̄ segt illas cẽ scias & illa rõ é nulla. Rt. Ergo caalẽ jorisp: n̄ em ad-
quata punctualitatem, qꝰ ad rectam caalem regitꝰ per Ly: & hæ demonstraones propriè dicẽ
se spectant ad Logicam Sic Soleta jore, nego norem, pbaõni illig nego Qsam, disparitas
é expleta caali et ad dictis immediatè supra mo 66.

68. Instabis: Demonstraones n̄ propriè spectant ad Logicam & responsio nulla. pr Ants. ex eo vg ad ar-
tem Sutoriam n̄ spectant propriè demonstraones qa sine illis ars Sutoria bene existere potest,
& potest cẽ bonꝰ Sutor, licet has numquã alicial demonstraones d am idem dicendũ de Logi-
ca &c: pr nor: sine quo subsistit Qcepꝰ definitivꝰ, objectivꝰ Logicæ, sine illo subsistere potest Logica
& sic ille potest cẽ Logica, sine demonstraonibꝰ potest subsistere Qceptꝰ definitivꝰ, objectivꝰ

Logicæ

Logica, &c: pt nor: Scepts definitiuq Logica, obiectiuq è: habitq ꝓparatiuq instrumentor aliis Scijs & directiuq operaõnum intellectꝰ. d hic Scepts subsistit sine demonstraõnibꝫ ꝓceptor &c: Resp. Amj Arg: nego Ants, di norem, Stum retorqueo: sine quo potest stare Scepts aurifabilis, sine illo potest eẽ ars aurifabilis, sed sine argento potest stare Scepts aurifabilis artis. & sine argento potest eẽ ars aurifabilis, & ultiꝰ argentum nõ è obiectum matiale artis aurifabilis. Illꝫ retorqueo de lapidꝫ cujꝰ Scepts definituq, nempe hꝫ aõl racionale subsistit sine risibili, admirativo &c: dicte transmissa jore, nego norem, pbaõni illiꝰ Scepsa jore cum hac reflectione, quod Scepts Scepts sit positiuq & Scasiuq nam exclusiuq et ptẽa ex nostro Scepto quemdam logica potiꝰ intẽt Scia nempe l: Scia directiua intellectꝰ ad rationabiliter de rebꝫ discurrendꝫ, nego norem, & ratõ è, eo eñ ipso Logica docens nõ eet ꝓparativa instrumentor aliuñ, quæ st apta ad obtinendam Sciam, de quibꝫ securꝰ potest eẽ intellectꝰ qd per illa obtinebit Sciam, porõ de ꝑficatia aliuñ instrumentor nemo ptẽ è securꝰ demonstrent, nisi deducant ex certis evidentibꝫ causis ꝓpijs. Addo sic: quod Logica docens sine demonstraõne ꝓceptor eẽt ad Summu ꝓparativa in se instrumentor, ad alias Scias obtinendas, sed nõ Ostaret de illis sintne instrumenta Sciendi necne? adeoque quo ad nos nõ eent talia.

69. Premes: eo ipso qꝺ Logica docens sit instrumentũ Sciendi nõ potest eẽ Scia. E responꝺ nõ Subsistit ptẽ Ants: nullum instrumentum Sciendi è Scia &c: ptẽ Ants si instrumentum Sciendi, posset eẽ Scia, tunc am instrumentum pingendi Lꝫ penicillꝫ posset eẽ pictura vars pictoria d l nõ &c: R. Amj Argum: nego Ants. Quum distinguo: nullum instrumentum Sciendi formale & purum è Scia Qꝺ Ants, nullum instrumentum Sciendi directiuum è Scia, nego Ants. Et eo ipso &c: nego Qsam ac dico: formale sive purum instrumentũ è quo utiꝰ ars aliqua, & non dirigunt ꝓaxes illo, ut ẽ penicillꝫ Lꝫ artis pictoriæ calamꝫ Scriptoriꝰ, malleꝫ fabrilis. Instrumentum directiuum è quo ꝓaxes artis dirigunt, talis è omnis regula, & Scẽptum dirigens ad ponenda & tesandum. Præceptum ergo Logica docentis, imo tota Logica docens è instrumentum directiuum, adeoq Scia sicut Scepta directiua medendi, st ars medicinalis. Ad instantiam de penicillo ex distinctione clara è disparitas.

70. Obijciunt ẽdo multa simul, tmo Scia dt habere unã determinatam maã, Logica nõ unam determinatam maam, qa operaões intellectꝰ in quavis maã formari possunt & Logica nõ è Scia. Quum Logica p dt obiectum ꝓprium Scijs & nõ è Scia ptẽ Ants tmo. Scia dt habere obiectum necessarium alnum, sed Logica nõ ht tale obiectum, qa logica ht p obiecto operaões intellectꝰ, quæ st qq Ctingens & nõ alnum &c: Quo Scia non potest eẽ de obiecto operabili & Logica è de obiecto opabili utpotè opationibꝫ intellectꝰ &c:

Item

tium Logica docens ait de syllogismo pbli Sophistico tangit suis obiectis. Et n̄ è scia 2 Bsne syllogismo pblis & Sophisticis n̄ è scia, Si &c: tunc &c: 3tium &c: 4tum. scia specificant à suis obiectis Si &c: tunc &c: 5tum. Multa tractant in Dialectica, quæ n̄ possunt tractari evidenter, & eorum n̄ è scia. 6tum. Et aliud è modus sciendi, & aliud scia, sicut aliud è præceptum, & aliud praxis, sed Logica è modus sciendi, & è aliud ars scia. 7tum. Methodus struendi calceum n̄ è calceus, cognitio intrinseca è practica n̄ è praxis & pars & Logica. Si è methodus sciendi n̄ è scia si è practica id è directiva ad actus scientificos, n̄ è praxis, id è scia. Bsumo, sed Logica docens è methodus sciendi & n̄ è scia. R. ad 1num. Distinguo priorem. Scia dt habere unam determinatam materiam singrē & in specie, & in mō, Bdo iorem, tantum in mō, nego iorem, quia alias & Metaphca non esset scia, quia illig obiectum materiale è ens, qd aliud è ētia, aliud accidens &c. Similit distincta nōre, nego Bsam, ac dico: Operationes Logicæ circa quam cumq; materiam illa sit, adhuc tn sit materia una determinata, quatenus illæ attingunt ex ratione capacitis formæ Logicæ, sicuti licet si sit aliud ens substia, aliud accidens, tn̄ res purè Metaphca sit unum obiectum ex ratione aptitudinis existē. Nego valet dicere quod Logica docens versetur circa quascumq; materias, nam licet Logica n̄ sit alligata & determinata ad vnum per actus suos circa aliquam determinatam māam alicuius scia & circa omnes vsque potest, sicut & Rhetorica, attamen omnes illæ operationes ptēs circa diversissimas māas ex Sat sunt unum ratione capacitis formæ Logicæ n̄ quidem unum mō & simplicitis & unum mō morali, aut aggregationis. Ad 2dum. nego Ants. primæ partis Antis distinguo priorem. scia dt habere obiectum necessarium alterum quo ad esse intiam Bdo iorem, quo ad exister̄ nego iorem. Similit distinguo nōrem, sed Logica n̄ hī obiectum necessarium alterum quo ad esse nego nōrem, quo ad exister̄ Bdo nōrem. Et &c: nego Bsam, ac dico: scia ita ut sit certa firmaq; cognitio dt ē de rebus necessariis quo ad esse n̄ è cuiusmodi, ut alia ac sic rebus ipsa quo ad sua esse alia attributa ēē possunt n̄ autem regnū, ut scia occupet circa res necessarias quo ad exister̄ nempe necessario existentes, aliqn tantum de Deo, ut potè qui soly necessario existit, posset haberi scia. Vel am sic distinguo: scia dt habere obiectum necessarium quoad rationem veri, Bdo iorem, quo ad existentiam, nego, ratio negata partis è, ga certum è & dari scias de novo & obiecta nova, ratio vō cessat partis è nam qd dt absolutè & Metaphicè verum semp̄ è verum adeo nec in apit, nec desinit ēē verum 2da partis. Ant. nego iorem, Omnibus enim è Sūg Doctor dari scias practicas quæ sit de obiecto opabili, quales è vg scia Ethica, & ratio è, qa caa opabilis in obiecto nihil ponit obē scia, R. ad 3tium. Distinguo Ants; ad dendo in line: pblit & Sophisticè, nego, scientificè & demonstrativè Bdo Ants, & nego Bsam, Di Argum: nego Bsam, ratione negandi è, quia vis syllogismi pblis & Sophistici n̄ sint scientifici, præcepta tn̄ ostendentia qualitates Bditiones syllogismorum pbliū Sophisticorum sit a dctis scientificis, & sicut Deus modo Divino, Angelus Angelico cognoscit res, quas neq; sit Divinus

neq

neq Angelica, ita modo scientifico tractant Libri de Syllsmis p̃bilib⁹ & Sophisticis & licet illi n̄ sint Scia. Ptium Arg: distinguo: Scia specificant à suis obiectis t̃minative vel extrinsecè Do. Ants, entitative vel intrinsecè nego Ants. Addo: quod Scia n̄ debet se accomodare debilitati vel imperfectioni obiecti, alias cognitio Divina cognoscens res creatas & imperfectas eet creata & imperfecta. Pretea si argumentum multum p̃bat, probat̃ q̃d sicut obiectum est maale, ita & cognitio de eod obiecto debeat ee maalis. Ad 2tum, nego Csam & Spositum, q̃d omnia illa dicam⁹ ee actus scientificos, quæ ponunt in Dialectica nisi dicim⁹ dicipsa p̃cepta ee Scia. Ad 3tium. Retorqueo, aliud est aal, aliud rationale, sed Petrus est aal, & Petrus est aliud à raõne ali. Item: aliud est Imestibilitas, aliud ustibilitas, sicut enum est Imestibile, & est aliud ab ustibili; directè nego, jorem universalem, modus em scienti qualis est Logica est mal per identitem Scia, sicut aal quale est Petrus est per identitem rationale, sicut Imestibilitas qualis est in ferro, est per identitem ustibilitas. Instat à joris nihil erinat & hoc non est falsa, Falsum tñ est, q̃d p̃ceptum debeat ee omnino aliud à praxi, nam unius idemq actus intellectus pt ee mul & praxis & p̃ceptum erit praxis, quatenus ponet ad directione alterius p̃cepti, erit p̃ceptum, si fuerit actus per se directivus sicut iste actus: Definitio dt ee clarior suo definito est praxis quatenus est Sermo p̃cepto de formanda p̃fone, & est p̃ceptum, quia p se dirigit ad formandam rectè definitionem. Unde potius inverteno sic: potest ee aliquod p̃ceptum simul & praxis, & potest ee aliquod modus sciendi & simul Scia. Ad 4tum. nego Csam: nam methodus Instruendi calceum n̄ petit definitio calcei, methodus vo sciendi qualis est Logica petit definitio Scia. Pretea methodus Instruendi calceum, quale est p̃ceptum, distinguitur à calcea, methodus vo sciendi, qualis est Logica n̄ distinguitur à Scia. Porro à distinctis ad indistincta nulla est Csa, nam distinctorum distincta est res, indistinctorum eadem. Ad 2dum instat am iam immediate fuere responsum est, nam cognitio intrinsecè practica est p̃ceptum. Potest Largumentum sic retorqueri: Aal bovinum ne rationale, Ergo Petrus est animal tunc n̄ est rationale.

22. In reliquo Nota tamen: Præcepta Logica primo posita erant Scia naalis deducta infallibilitur deductione naali, postea vo am artificialiter deducta St. Mae p̃cepta p̃supponunt ante artefacta Logica artificiose posita vel ante demonstrationem artificialem formatam in aliis scius ex directione p̃ceptorum Logicorum n̄ p̃supponunt ante artefacta Logica ipso ducta lumine naturalis posita vel ante demonstrationem naalem, qua sibi Auctores veriles p̃ceptor Logicorum demonstrant exercite, id est pilla ipsa p̃cepta rationis lumine penetrata. Nota 2do. Non omne instrumentum directivum scribendi p̃ponit ante se Scriptura, sed quent distinguit ab ea Scriptura, nam una Scriptura, quæ puer dirigit ad ponendas reliquas

Scripturas

scripturas ẽ simul & instrumentum directivum scribendi, & simul scriptura ẽ scibile, gd distinguat ab aliqua alia. Et sic in Logica docens, gd ẽ instrumentum scãndi Phcã, Metaphcã, dquit à scia Phca Metaphca: ita autem ẽ in se scia, sicut scriptura & ceptorũ qua puer dirigit ẽ in se ipsa scriptura: advertehanc in staam sotis superq ubiq tibi valiturarn amsi objicies milliesreduplicet, qua docens scibile docens & cis mon negomne instrumentum formale dt sponi ante omne artefactum, adeoq distingui ab illo omni, sic malleg ẽ instrumentũ artis aurifabilis, nec tn distinguit ab omni artefacto, nam & ipse ẽ re vera artefactum. Sic item ars ipsa frenifactoria, e instrumentum artis equitatoria, & tn ipsa in ẽ ars. Nota 3tio. Operaones intellectꝰ spectant gdam ad Phcã, dalogiam in raone ceptionis vitalis, ad Mtphcam in raone entis, ad Logicam vero quatenꝰ str capaces rectitudinis Logicæ, & sic spectata dt obiectum Logicæ. Nota 4to Logica docens pt dici saltm partialit se intellectꝰ. Sao ẽ quia Logica in aliqua omnicipia & adiomata lumine nature nota, qualia dt, dici de oi ẽ dici de aliquo, item de n. dici de nullo, ẽ dici de aliquo n, item de a n dici neq tn potest dici sapiea neq prudea, gd illi de te detnes sapiã & prudẽa n speniunt, ut reflectenti patebit; ex hoc autẽ quod Logica nõ dicat sapiea prudea, n sgt eam ee imprudeam insipientia sicut ex hoc gd aliqs n dicat verum sgt illum dicere falsum; rao ẽ, qa ex Communi Su et usu logndi in sipiea & imprudea n significant meram caream sapiea & prudea, d actꝰ positivos oppositos sapiã & prudẽa, quales actꝰ n st Logicæ docentis

72. Et dis itaq dictis colligetur 1mo: Cm Logica sit facultas directiva intellectꝰ ad recte cogitand finemq Logicæ ee dirigere intellectum, ad eoq opari, & ipsas cogitaones opq quod sce p̃cedit ab intellectu, dividiq autem a logica atq adeo Logicam ee pure practicam. Nam discrimen scion practicam int & speculativam desumit gcm, utrum p finem habeat obiectiuam aonem sui gd speculativæ scia ẽ an vo opis alicujus perfectionem gd practica scia ẽ. Unde etsi asserant gpiam actꝰ speculativi ug demonstraones ceptorũ qa tn Logica in data complaone in sistit & hasce ipsas dirigit ad opq nil officiet quominꝰ practica dicat demonstrat am scia ceptꝰ, ut certiꝰ p ea opari possit, demonstrat actꝰ bonitatem, ut sigd ornatum luisset corrigere, & sicut imaginis pictæ Cisdenus a pictore suæ opis ut defectꝰ emendentꝰ. Hinc sit alis demonstraones ultro n referat ad logicã non nisi titulo mã deplin abit. Colligo 2do: Logicam Artificialem ad alias scias spectantes ee utilissimam, nam cum illa recte & exacte dirigat intellectum in obscuris, et notis ignota infallibilitate & certitudine Summa deducendi, legas & scribat, dificultatem in scis discendis maxima parte tollet errorũ & occaonem detegẽt, & securitatem stabit. Qua de causa à scipuis scia cultoribꝰ honori

scis

ficis appellationibus ē insignita Logica, ut Aristle organum, v instrumentū sciendi, à ciceronē arsoiūm maxima. à S. Augustino: Disciplinarū disciplinarū judex & bellatrix. Nā Inutilitas & etsi maxima omnimodam necessitatem imponit Logicæ artificialis Discendæ, quasi sine eā aliē Scīē haberi nō possint. Erant tem, erunt semp felices ad eo ingenia, ut sine Logica hactenus sola naāli vi cogitandi instructa varias Didicerint artes, intimas pspexerint difficultates. Ea certē ipsa Logica artificialis ē naāli orta fundamentum pbet solidum naturæ solidq ductu Scīā in statu perfecto haberi posse.

Articulus 3tiq
De Objectis Logicæ.

Sunt qui Obiectum & obiectum artium pēdem usurpant, ubi tamen subiectum illud ē in quo habitq v actq aliquis recipitq, & receptq illi quampiam denominationem tribuit, ita intellectq ē omnium Scīar & cognitionum subiectum, cum ipse omnes, & in illo recipiant, & illi denominationem Scientis & cognoscentis tribuant. Obiectum vō illud omne dicit, circa quod facultas aliqua versat, sic quia voluntas versat circa bonum, oculus circa colorem, bonitas & color ēt obiecta, illa voluntis, hic visq. Obiectum autem aliud ē matiale, aliud formale. Matiale ē id, in quod ex directione artis v Scīē practicē traiicit forma artificialis ejus artis v Scīē, ut cū ille Statuat artefactum ejus Scientiæ artis. Formale, ē forma artificialis, quæ ex directione artis v Scīē practicē in ducit in obiectum māale ejus artis v Scīē, sic lapis ē obiectum māale artis Statuariæ in illum forma ex directione artis ejus ē inducit vg alicujs Heroīs. Jam forma adeo quam in Lapide efformat, statuaria, e obiectum formale illig Statuariæ. Obiectum māale dividit in proximum & remotum, proximum ē, in quod obiectum formale immediate inducit, remotum autem, quod p̄ pl Dexionem cum obiecto proximo ab arte v Scīa quapiam mediate respicit, ex quo patet, quod eadem res sub alia & alia ratione possint ee obiecta matialia diversar Scīar: sic corpus humanum ē obiectum māle tam Physicæ quam Medicæ, sed Physicæ, ut ē sensibile, medicæ ut sanabile. Aliud pro obiectum formale ē modus quidam peculiaris, quō forma in māa induit, quod quibus obiectum formale quæ dicit, uti illud prius definitum; obiectum formale quod. Ex quo intelligi potest ipsum ūm obiectum formale, quod ēt ee pluribus disciplinis commune cum statuaria, & pictoria, eandem p se ipsa formem intendant, sed illa sculpendo, hæc pingendo, diversa obiectum formale quo dicitq. ab alterutra harum obiectum artes quam diversitatem accipi-

unde

unt. Hæc obiecta quædam, artes ꝛ scié, quæpiam ꝯponunt, quæpiam efficiunt, speculati-
væ scia & realiale & formale obiectum Suum ꝯponunt jám factum, cum circa Sua
obiecta nil operant, ꝫ tantum ea ꝛtemplent, Sic Phia & corp, & ejj sensibilitem ꝯponit. Practicæ vero artes ꝛ scié ꝯponunt obiectum réale, formale autem efficiunt, ille Statuaria ꝯponit Lapidem, et efficit formam Statuæ, Denuñ Divs. Sunt obiecta in attribuonis & attributa. Obiectum attribuonis appellat, quod materiali & formali effat, & ad quod omnia in tali arte ꝛ scia tractari solita referunt, illud ꝛo ex fine illig ultra ꝛ refert, sic respectu architectonicæ Civitis obiectum illig attributionis ẽ perfecta Domig, quia in ultimo Spectant omnia, quæ de fundamentis, muris, colum nar ordinibꝫ tractant, ubi adeo hæc obiecta attributa erunt, cum debuerit omne, quod ex fine artis obiectum attribuonis refert. Dicẽ autem obiectum attribuonis ex fine artis nõ referri, nam alig ẽ finis artis, alig artefactiõ opis, alig artificis. Finis artis ẽ ad quem omnia præcepta dirigunt, ꝫg in pictoria ẽ bona imago, finis opis, ad quem artefactũ ẽ ordinatum, Sic imaginis portæ ẽ finis ꝛ cultꝰ Divig ꝛ domꝰ orbalg, finis denig artificis quem ipse sibi Offitiit ꝛ præmium acquirendꝫ ꝛ existimandum &c.

74 Dico: Obiectum réale Logicæ ẽ Solos actus mentis simplices. Quod sic pbo Obiectum réale uti practicæ artium, ita & Logicæ hæc 2 requrit. 1mo ut sit rnis, & indifferens ad obiectum formale. 2do ut ꝓficiat à formali. 3tio ut omne ꝯg tales artis ex illo & obiecto formali Surgat. Hæc omnia in solis actibꝫ mentis simplicibꝫ reperiunt, & soli actus mentis simplices sũt obiectum réale Logicæ. Pro offendit 2 partes: Actus simplices præsistunt ante omne ꝯg Logicum, nam dabet debent, antequam ꝯjungant ꝛ separent per judicium, aut ratiocinaõnem aliud indifferentes, ut dic cum illo ꝯjungat 2 definitionem, ꝛ separet 2 divisionem de in ꝯjungunt ꝛ separant juxta præcepta Logicæ certo modo, ut ꝯg Logicæ Syllogismus ex iis, in quo Phia diuntur, tandem judicia hos actus ꝯjungunt, ꝯjuncti dia ratiocinaõne ꝛ methodo certa ratione disponunt, ꝛt quod nullum ꝯg Logicæ & hoc quod ad obiectum réale requrit, in actibꝫ simplicibꝫ sive Deis reperiunt.

75. Dico 2do: Obiectum formale vo ẽ ipsa actuum simplicium juxta præcepta Logicæ dispo facta, sive Formitas cum præceptis. Obiectum enim formale ars omnis in materiale inducere intendit, Logica itaq; cum rectam coordinaõnem in actu, tangit materiam suam inducere intendat

intendat p. uti patet ex præceptis, quæ eo fine tradunt omnia, ut actus mentis nostræ sint rectitudine ipsam p obiecto formali habere dicenda æ, Rectitudo autem dicta sic exponi potest antæ vg definitionem formem, obversans dependent ab aliis actibus mentis nostræ variis dea attributor entis illis, quod definiri debet, quos aliquas ex directione Logicæ mens nostra rejicit, Obtinat alias, & sic opus Logicum Siquidem indivisibile æ ex ideis aliis quidem quo ad entitatem, sive quo ad repræsentationem sumpsit, si vero divisibile, ex iisdem entitatem am̃ Considerando sponte

76. Dico 1mo Denique obiectum attributionis cogitationis recta, aut ea perfectis omnes tres mentis operationes ante recensitas. Obiectum em̃ attributionis stat ex obiecto materiali & formali, ut supra dictum æ, ad illud omnia referuntur ita, ut ex sua artis fine ipsum ultra nos referat, & omnes cogitationes rectæ secundependent a præceptis Logicæ etiam stante obiecto materiali & formali, ut supra probatum æ, & ad has omnia in logica tractari solita referuntur, nec ex fine Logicæ ulla operatio recta ultra dirigit eam Logica unam intendat, ut ex sola ejus definitione declarat rectitudinem, & obiectum attributionis æ cogitatio recta. patet id am̃ inductione ab artibus aliis petita vg pictoria, saltatoria, in qbus nulli saltus quivis, aut imago nobilissima sit attributionis obiectum partiale quidem quilibet saltus rectus, & quælibet imago ad leges artis efformata, totale vero omnes simul saltus & imagines factæ ad leges artis. Nec obstat quod ajunt aliqui cogitationem stante ea tribus mentis præceptionibus non posse ee rectam, nam prima mentis præceptionem, non posse ad eum dirigi à logica ea, quod non sit talis capax prioris, ut sectione sequenti ostendemus, nec ad eo Logica obiectum potius obiecti partem habere debere. Nam licet perceptio falsa ee nequeat rationis sui, potest tn ee obscura & confusa, indeq falsa ratione levioris judicii, potest ee causa vel occasio falsi judicii, ex quo fit, ut Logicæ regulæ, quæ de claritate & distinctione præcaveant tradunt, ipsi minime sint supervacaneæ

SECTIO 2da

De iis quæ ad simplicem perceptionem referuntur

Quæstio 1ma.

An simplex perceptio veritatis & falsitatis sit capax

77 Resolutioni hujus Quæstionis præmitto 1mo. Veritas latissime sumpta dicit ee cognitionis rei cum sua regula, aut mensura, sicq definita veritas omnibus veritatis speciebus

ciebus Veritas, namq; è veritas entis, quæ transcendentalis dicit, per quam Ens cum suo exemplari, quod habet in mente Divina convenit; omne em ens ut dictum è in Logica docente, verè è, non modo quod de illo vera possit formari propositio, sed am quod suo typo Veritatis habeat, dicata essentialia sibi inrepugnantia, hujus modi veritas nulla modi opposita omnino falsitate, ut nullum em ens hoc modo falsum dici potest. Alia est veritas signi, estq; illius convenientia cum re significata, qualis è veritas sermonis cum rebus, quas significat convenientia. Alia demum cognitionis, de qua hoc loco agimus, ea convenientia cognitionis cum re cognita. Cumq; cognitio nostra vel in sola mera perceptione consistat vel in judicio aliqd affirmatione vel negatione unius de alia enuntiante, duplex cognitionis veritas assignatur, alia ad judicium, alia ad simplicem rei perceptionem pertinens. Nam simplex perceptio alia è complexa, alia incomplexa: incomplexa è illa, qua unam rem mente cognoscimus habet complexa, qua plures; qualis cum autem illa fuerit, veritas ea in sola convenientia cum re percepta consistit. Contra vero ea judicium in junctione duarum Idearum per affirmationem vel separationem vel negationem situm è, tunc censetur eum esse, cum dicit id re, aut ita esse, quod revera è, & ita è vero & falsum. Veritati opponitur falsitas, ea discrepantia cognitionis ab ea cognita. Obiectum perceptionis simplicis perceptionis è id, quod ipsa Idea exprimit, ea obiectum cognitionis è res cognita, sed circa quod cognitio versatur. Ut vero mentionibus, quæ in hac materia magnam partem agitant, obviam eam, divide obiectum simplicis perceptionis, & aliud dic eo obiectum apprehensum, aliud apprehendendum. Obiectum apprehensum eo id, ad quod mens nostra re ipsa attendit. Obiectum apprehendendum è illud, ad quod ingredam circumstans deberet quemvis mentem attendere, revera tamen ad illud non attendit, sic dum obiecto oculis auricalco apprehendimus aurum, tunc auricalcum è obiectum apprehensum auricalcum vero est obiectum apprehendendum.

70. Promitto 2do Quæstio è utrum simplex perceptio veritatis & falsitatis sit capax. Censent aliqui veritatem & falsitatem poni tales ee solis judicii, ac proinde simplici perceptioni sive menti apprehensioni nullatenus convenire posse, eamq; ideo neq; veram neq; falsam dici posse. Contra alii veritatem atque ac falsitatem simplici perceptioni convenire posse existimant, eamq; veram & falsam posse ee dicitte & falsitate in complexam judicandi. Alii simplicem perceptionem veram posse ee tuentur, & ita quidem, ut nullatenus falsitatis sit capax. Alii denique simplicem perceptionem posse ee veram existimantes censent illam si incomplexa è, nullatenus falsitatis ee capacem, si vero complexa posse ee aliquando falsam. His suppositis

79. Dico 1mo Perceptio sive simplex sive complexa potest ee vera. Pro veritate cognitionis cum obiecto sive Veritas perceptionis tam simplex, quam complexa è cognitio & potest ee ejus

quis

mis suo obiecto, & potest ee vera perceptio simplex, sive complexa. p. 2 nor. Perceptio tam simplex quam complexa obiectum suum eo modo representare in idea mentis nostra potest, quo illud re ipsa dat. d formitas perceptionis cum obiecto nil e aliud, quam representatio eius modi in idea, qua illud re ipsa dat. &c: Sic dum hom pro pio stantem, hoc dat, & dum stat dat obiectum eo modo quo perceptio idea exhibet. Nihil em aliud ad veram ideam requiri potest, quam ut se obiectum sic habeat, sicut se habere apprehendit. Quod ipsum firmat: Judicium pt ee formae suo obiecto, & am simplex perceptio. Ante stat. p. 2a suo obiecto forme dicit judicium, si huj modi fuerit res, cuj modi ee judicat. & am perceptio suo obiecto formis dicenda e, si res ita sit, ut cognoscit. Potest autem ita res ee, ut cognoscit, quemadmod potest ee ut judicat. & ipsa quoq perceptio pt ee formis suo obiecto, non secus ac judicium, ac proinde aut judicio veritas, e denegada, aut simplici perceptioni illa e tribuenda.

2do. Obst. Idea sive simplex sive complexa e pura obiecti perceptio, nec de illo quidq affirmat v negat. & neutra pt ee vera. p. 2a consequea Auth: Arist: q. lib: 1. de interpretatione C. 1. ait. Vere & falsum junctione aut disjunctione res fit. d si idea dicte nec affirmant nec negant, tum idea non fit junctio & disjunctio, seu res nec jungunt, nec disjungunt. &c: R. resp: Do Ante nego 2am, v distinguo 2sequens: & neutra idea e vera veritte judicii, Do 2am. & neutra idea e vera veritte, generitte sumpta p formitte actus cum obiecto, nego 2sam. Nam in eo omnes 2sentiunt logicam 1 talem veritem fiste in formitte cognitionis cum obiecto, ergo & representatio potest ee formis obiecto, utiq illi notio vitis q veniet. Unde Arist: in illo Textu de judicii veritte agebat, quid in formi ipsi obiecto attributor p 2one, am justa nos fisit.

3o. Dico 2do Nulla perceptio sive simplex ea sit sive complexa potest ee falsa quo ad obiectu apprehensum, licet possit ee falsa quo ad obiectum apprehendens, & quod idem e ratione 2segntis judicii quatenq nempe ex remale percepti falsum judicium 2sequi pt. Ultima pars 2 tertiae auth: Arist: Lt. Perichermenias C. 1 confetis, in q by affirmans v negans e ea sola vera, v falsa ee poe, ex quo sic arguo: Illa sola judicio Arist: ite va ee possunt ut am falsa e possint in q by affirmans v negans e, d in simplici perceptione neq affirmans e neq negans & simplex perceptio v pt ite ee va ut possit am ee falsa, & ultig v pt ee falsa. Fundamentu vo sic intelligendu: illud, hmc possunt ee eadem ipsig vba, ai con dicit illud solum, in quo e affirmas v negandum, aut falsu ee posse, a parte dicit illud solum ee tale, q possit ee, capax aliquando veritis, aliq do falsitatis, quale e judicium, n. dicit vo irrestricte Arist: illud solum vum ee poe. Pro tea do fundamtu ex 4.q Metaphicor Textu 22, in quo apte veritem simplici perceptioni tribuit, ad veritem tale, cui non falsitas in deceptione sit, & ignorata apponat, dicit

quum

enim laudato loco: ver intelligere hac: opportuit vo nec deceptis, & ignoraa, unde clare relucet ju-
dicio Arist: Simplicem preceptione ee veram, vel veritio tali, ut ee falsa n possit, aut stilo Aris-
telis loquar, ut p eam nulla p prie dicam possit, il namq p prie dicit decipi, qui aliquid rei tribuit
quod illi minime Evenit, & aliquid detrahit quod illi jure detrahi n debet, quod n facit Simplex
perceptio.

02. Et eadem pars asserti 2do. Nulla e preceptio falsa si mens percipiendo n possit falli, et qui mens
percipiendo n potest falli & nulla preceptio e falsa. jor e evidens, pr nor. Mens n fallit percipiendo
si nihil alicui rei percipiendo tribuat, quod illi tribuendo sit, nihil detrahat, quod ei in
detrahendo, & mens nostra nihil p rei precepta tribuit, nihil detrahit, cum nihil de ipsa
re affirmet, nihil neget, & mens percipiendo n pt falli.

03. Prot eadem pars. 3tia. Quae cognio necessario obiecto Suo Egruit, illa falsa ee n potest, &
Simplex preceptio & Iplexa & inIplexa necessario obiecto Suo Egruit, &c: pr nor. Simplex
preceptio v Iplexa v inIplexa necessario idmenti exhibet, cujs e preceptio &c: pr Ants. Quae
cognio nil aliud exhibere menti pt necessario id exhibet, cujs e preceptio, & simplex preceptio
v Iplexa & inIplexa nil aliud exhibere menti potest, &c. jor e evidens, nor quog certum
em aliud exhibere possit, & eet cognio illi rei, & non eet, si verum em e hoc loco de obcto
Quidem, n pt, e Simplex preceptio apprehendere aliquod obiectum, qn illud apprehendat. Quam-
tea, si aliqd aliud menti exhiberet, n eet falso hujs rei cognio, & nulla; sicut cognio, qua ego
grosso equum, e vera cognio equi, n e vero falsa cognitio bovis, sed nulla.

04. Respondent oppositi distinguendo, secundo pbationis Argum: Simplex preceptio necessario id
menti exhibet, cujs e preceptio, & necessario ita exhibet, put res e, a parte rei Dicebant Ants
& n exhibet necessario ita, put res e a parte rei, si potest am exhibere secq, qn res e a parte
rei Dicunt Ants, & negant Esam, dicunto, quod ad id, ut Simplex preceptio necessario Suo
obiecto Egruat, n sufficit, qd representet menti id, qd peraipit, dam regnit, ut necessario re-
presentetur ita, put res e defacto, quod n semp in simplici preceptione stingit. Sed Stra e. Sim-
plex preceptio n potest exhibere rem alit, ac e a parte rei & Simplex preceptio n pt p id ob-
iecto Suo n Egruere, qd n exhibeat rem ita, put e a parte rei. pr Ants. Aliud Solum potest
exhibere rem menti alit, ac e res a parte rei, qd pt illi tribuere id, quod illi ve n Evenit
aut negare id, quod defacto Evenit, & simplex perceptio neq pt tribuere id rei, quod
illi n Evenit, neq negare id, quod illi Evenit &c: jor pall, per idem Solum cognitiones
nostrae falsae sunt, quod vel illas ideas quae a parte rei secum Egnitas Sunt per affirmationem Eg-
gant inviceem vel per negationem separent eas, quae aut separari nequeunt, aut defacto Sunt

Egnitas

Juncta, nor quoz ẽ certa, cum ẽm Simplex pceptio nichil tribuat rei nichilq; ab ea separet cum aliq; judicii sit per affirmationem aliquid attribuere rei v negationem aliq̃d separare, Simplex vo pceptio ea sua nãa ea sit, qua rea ll in qmq; gñ aliq̃d de ea affirmemq; v negemq; manifeste colligi Simplicem pceptionẽ non posse tribuere rei id, quod illi Jvenit aut separare a re, quod illi Jvenit.

os. Confirmat assertio dec: aut mens obiectum rem sibi pcipit, aut n pcipit, si pcipit, Jvanit illi Jdeam, Sin pcipit, & nulla ipsi rei idea in mente ẽ, ac proinde nẽq; Jdea falsa. Nota cum sensus n sit, nisi pceptio earũ passionũ & motionum, quas ex rerũ sensibiliũ appulsu in libris nervor excitant, nulle sensus falsitati obnoxia ẽ nulla ẽ erroris ẽ accusanda.

06. Prima pars assertis: Cognitionem repsentare loco obiecti, quod deberet repsentare obiectum aliud ẽ eẽ cognitionem falsam in ordine ad obiectum apphendend, ratione subsequentis judicii. Pt potest Simplex pceptio repsentare aliud obiectum loco obiecti repsentandi & pt eẽ falsa in ordine ad obiectum apphendend, ratione subsequentis judicii, pro ẽ a definitione ut hic in libris; nor am ab experientia facile deducit, potest ẽm tunc dum oculis obiecta aurichalcum pcipi aurum, adeoq; loco aurichalci q̃d deberet in sensu repsentari, pt eidem modo repsentari aurum, ad hoc ẽm sufficit q̃ aliquod objectum in attributis q̃bq̃dam convenit cum alio, hoc ẽm in casu pt ea attributor similitudinem pt unum apphendi loco alterius, & licet tunc Simplex pceptio auti n ẽ falsa pceptio aurichalci, q nulla, pt dictũ ex eo, licet minus proprie falsa, q̃ loco unius objecti repsentet aliud, falsa ingñ n in ordine ad obiectum apphensum q in ordine ad obiectum apphendend ratione subsequentis judicii. Hanc pceptio occasionem certo quodam modo menti pbeat, ut falsam de re obiecta sententiam ferat, videt; proinde quoq; perceptionem ratione subsequentis judicii, si falsa fuerit obnoxiam dici jure acmerito posse.

07. Obicit, perceptio Spinosa q sit Spinosa potest ẽ vera, ergo in pt ẽ falsa, omne quod pt ẽ vu Simplicit, pt ẽ veritas, ut possit in ẽ falsum, Esti &c tõ &c: pt fñs. omne cui potest convenire veritas pt ita ver ẽ ut possit in ẽ falsum, q quod pt ẽ ver Simplicit illi potest convenire veritas &c: pt jor. Omne, cui pt Jvenire ultra veritatem falsitas pt ita ẽ ver ut possit in ẽ falsum, omne, cui pt Jvenire vitas, illi ultra veritatem pt Jvenire falsitas &c: pt jor. Cui pt Jvenire unum Stranium pt Jvenire & aliud, q veritas & falsitas st Stranea, & cui pt Jvenire veritas, pt Jvenire & falsitas, & jor patt, qa Stranea illa st, quae eidem esse pt vel inesse possunt, vel ipsum. Re stante Arg: nego Asam, Dum retorqueo bs mendo Antecedentis q Ens ver transcendentaliter pt ẽ ver Simplicit, pt ẽ ver ita, ut possit ẽ falsum; directe nego Arits. Eadem Similiter retorqueo bs mendo jor. q enti vero transcendentaliter pt Jvenire veritas. & pt ita ẽ ver, ut possit ẽ falsum; item, q propositioni necessario vera

pt

p̄t ꝟvenire ꝟitas, & p̄t ee ita vera, ut possit arn ee falsa, directe nego jorem. 4ti Arg: nego
norem. 5tum retorqueo sumendo jori ꝺ calor & frigꝺ s̄t Straria & cui p̄t ꝟvenire calor p̄t
ꝟvenire frigꝺ, ꝺsumo, ꝺ igni p̄t ꝟvenire calor, & igni p̄t ꝟvenire frigus, directe ꝺ aquo jore
illi p̄t ꝟvenire unum Strarium, p̄t ꝟvenire & aliud, si eor allum n̄ insit à natura, cui p̄
ꝟvenire unum Strarium, p̄t ꝟvenire & allum, si eor unum insit à nãa, nego jorem,
& omissa nore, Similit ꝺ aquo ꝺ segnꝺ, & cui p̄t ꝟvenire ꝟitas, p̄t ꝟvenire & falsitas, si veri
illi n̄ insit à natura, transeat ꝺsa, & cui p̄t ꝟvenire ꝟitas, p̄t ꝟvenire & falsitas, si illi
ritas insit à nãa, nego ꝺsam, ꝺ stiam Explico: duplicia respectu actor obiector pos
ee Straria, ꝟ talia, quor allum bjecto inē à nãa, ut calor igni, humiditas aquæ, quæ
ita tenaciꝰ adhærent Subiectis Suis, ut n̄ possint p̄ aliud Strarium salva eor b stã &
essentia ab iis depelli: ꝟ talia, quor allum n̄ inē Subiecto à natura, ꝟ licet à nãa, nõ
tamen tenaciꝰ suo adhæret bjecto, ut per aliud Strarium expelli nequeat, sic ine,
frigus ãeri, & aqua, albedo parieti: Jam rão transmissa noris ẽ, quod veritas & fal
sitas respectu nullig cognicionis videant ee Straria Stricte logice, si eñ ea Strari
nãa ẽ, ut possint eis Susceptivis vicissim inee, cum vitas & falsitas j p̄blem senten
nulli cognicioni vicissim inee possint Straria in rigore dicinoqueunt, si eñ possunt
in ee sua p̄cepti, q̄d defendimꝰ, cum nullam Simplicem p̄ceptionē falsam ee p̄
bamꝰ; non p̄cepti non possunt inee vicissim j p̄blem Steam, ce sentium p̄ponen
Semel Stringent veriam nullatenꝰ in falsam mutari posse. Adverte hoc ipsũ Argum
posse Solvi alit: Ex dictis patt omissa sc: jore & p̄t datam distinctionem, ꝺ aquo non
Sic: sed ꝟitas & falsitas Sunt Straria respectu judicii, transeat per respectu tam p̄ce
ptionis nego norem, & ꝺsam, ac dico: quod sola p̄ceptio sit hujsmodi, ut illi repugnet
& falsitas p̄ꝰ repugnet, si eñ Summam ꝟitatem adeo necessariam DEO ꝺ
re res sit p̄specta, ut manifesta sit Stradictio, aliqꝺ ꝟ minimum falsi illis in eo respe
ri, idem dic de Ente transcendentali; minime igit videat, si p̄ceptioni suam ꝟitatem tri
buimꝰ, in aliquam falsitatem eidem Stribuamꝰ. Dico ergo ad Argum: quod p̄cepti
ꝟitas inē à nãa, adeoq ejsmodi perceptio nullatenꝰ potest ee falsa.

00 Urgebis: Simplex perceptio potest ee falsa, & illi veritas n̄ inest à natura: p̄t Anto. Si
cognitio potest n̄ ꝰgruere obiecto suo potest ee falsa, & simplex p̄ceptio ẽ cognitio, qua p̄t ꝰ
ere obiecto suo, &c: p̄ nor. Quæ cognitio p̄t repsentare aliꝰ ac ẽ a parte rei, p̄t n̄ ꝰgruere ei
obiecto, & simplex perceptio ẽ cognitio, qua p̄t repsentare rem aliꝰ ac ẽ a parte rei, &c: p̄
nor. Repsentare remum fractum, qui nõ ẽ fractꝰ, ẽ repsentare rem aliꝰ, ac ẽ a parte rei, &
& simplex perceptio p̄t repsentare remum fractum, qui non ẽ fractꝰ, &c: R. 1mi Argu
Anto, ꝺ nor, 2di nor, 3tii patet norem, 4tum ꝺ quo: repsentare remum fractum, qui nõ ẽ fra
ꝺ catum fracti illi per affirmãonem ꝰjungendo, ẽ repsentare rem aliꝰ, ac ẽ a pte re

Sed jam

dño jorem, rẽsentare remum fractum, qui nõ ẽ fractꝰ, ꝙ dicatum fracti illi per affirmationem nõ conjungendo, ẽ rẽsentare rem alit, ac ẽ a parte rei, nego jorem, & suppositum quod tunc sit rẽsentãs remi fracti, qui nõ ẽ fractꝰ, ẽ em potiꝰ rẽsentãs remi fracti, in ꝟsentia remi nõ fracti, & dño nõ remi: d simplex pceptio pt rẽsentare remum fractum, qui nõ ẽ fractꝰ, ꝙ dicatum fracti illi djungendo per affirmationem, nego nõrem, d simplex pceptio pt rẽsentare remum fractum, qui nõ ẽ fractꝰ, ꝙ dicatum fracti illi nõ djungendo per affirmationem, tr seat nõr, nõ em, ut dixi rẽsentat remum fractum, g nõ ẽ fractꝰ, sed potiꝰ rẽsentet remum fractum, in ꝟsentia remi nõ fracti & nego dñm, ac dico: 2plicat pt ꝺ rẽsentari remꝰ fractꝰ, & rẽsentari, vel rẽsentari remꝰ, & ꝙ dicatum fracti affirmationem djunctum cum remo, & tunc de facto, si remꝰ fractꝰ nõ ẽ, ut in eo casu, qui integer, remꝰ aqua immersꝰ, si de illi dicat, g ꝺ sit fractꝰ, rẽsentatio ẽ falsa. Vel rẽsentari remꝰ, & ꝙ dicatum fracti nõ djunctum affirmationem cum remo, te licet remꝰ fractꝰ nõ sit, rẽsentatio falsa ee nõ potest, nec pt rẽsentari res alit, ac ẽ cum in eo casu nullateꝰ rẽsentet res ee, ꝺ solum rẽsentat res. Certe si judicium in ꝟfacto casu rẽsentationis remum nõ ee fractum, falsum nõ ee ex eo, ꝺ licet rẽsentet remum, & ꝙ dicatum fracti; illud tñ ꝙ dicatum nõ djungit affirmationem cum illo, ꝺ ab illo ꝙ negatione separat, gmdo simplex pceptio falsa erit, alitꝰ rem rẽsentabit, ac in se ẽ, qua rẽsentando remum, & ꝙ dicatum fracti, nõ illud djungit affirmationi cũ remo, nec ꝙ negationem separat ab illo, ad eoꝺ nullateꝰ rẽsentat rem ee, ꝺ solum rẽsentat rem. Certe quod ẽ tale, ut nullateꝰ rẽsentet rem ee illud nõ rẽsentat rem alit ee, ac ẽ, ꝺ simplex pceptio ẽ talis, ut nullateꝰ rẽsentet rem ee, & simplex pceptio nõ rẽsentat rem alit ee, ac ẽ res apte rei.

Instabis: Rẽsentare remum fractum, in ꝟsea remi nõ fracti, ẽ rẽsentare rem alit, ac ẽ apte rei, ꝺ simplex pceptio pt rẽsentare remum fractum in ꝟsea remi nõ fracti, & simplex pceptio pt rẽsentare rem alit, ac ẽ a parte rei. ꝓ jor. Rẽsentare rem alit, ac ꝺ rẽsentari, ẽ rẽsentare rem alit, ac ẽ a parte rei, ꝺ rẽsentare remum fractum in ꝟsea remi nõ fracti; ẽ rẽsentare rem alit, ac ꝺ rẽsentari, &c: pt nor. Rẽsentare rem nõ talem, quale ẽ obiectum movens ad illam rẽsentandam, ẽ rẽsentare rem alit, ac ꝺ rẽsentari, ꝺ rẽsentare remum fractum in ꝟsea remi nõ fracti, ẽ rẽsentare rem nõ talem, qualee obiectum movens ad illam rẽsentandam. &c: ꝓ jor. Omnis cognitio ꝺ rẽsentare ita & tale, quod & quale ẽ obiectum movens ad illud rẽsentandum &c: Anits illustrant in judicio si em ingunt, cognitio judicativa nõ rẽsentet remum ee rectum, cum talis à parte rei ere mꝰ moveat illam ad id rẽsentandum, nõ rẽsentat ita, ut ꝺ hoc res, si remꝰ rẽsentari nõ ꝙ rẽsentat rem alit, ac ẽ a parte rei, prꝰ obiecto suo nõ ꝟvenit, ac ẽ falsa, idem omnino dicendum ẽ te oi cognitione, adeoq; am de simplici pceptione. R Imi Arg: nec ẽ jorem. Ad Arg: ꝺ jorem, id ꝙ ideo, g si immersꝰ aqua in media sui parte remꝰ rẽsentaretur rectꝰ, rẽsen-

tare, alit, ac dt repsentari in his individuis circumstantiis, ut dare é, n in repsentare alit, ac inse é, & a parte rei, & nego noremum. 3tii Argum: nego joremum. 4ti Ants: Licet em ut plurimum, Idea exprimant id, & tale, à quo & quali excitant, n in semper, sic cognio Dei ex alat in nobis à creaturis, & licet hæc n repsentet nobis id, à quo excitat, qa cum nulla res creata sit illi obiectum, ex nullam dt exprimere, falsitas in arguenda né; Ex quo manifeste liquet, n omnem cognionem debere repsentare id, & tale, quale é obiectum movens eandem cognionem, quare in stra à judicio minime suffragat adversariis, tum, qd non omne judicium repsentet id, & tale, quod & quale é obiectum movens illud, ut patet in judicio: Dei sit existit, quod pt moveri, & excitari à creaturis, tum quod nulla é paritas à judicio ad simplicem pceptionem, pt am ad hanc obiectionem hoc modo responderi, & quidem 2 modis sig: Tertii Argum: dquendo joremum repsentare rem in tale, quale é obiectum movens ad illam repsentandam, é repsentare rem alit, ac dt repsentari p ordinem ad obiectum apprehensum, nego joremum, é repsentare rem alit ac dt repsentari p ordinem ad obiectum apprehendendum, 2do joremum & omisse nore, quod am similit dqui pt, disquat, 2 sgns, & nego 2 sa. Quid sit obiectum apprehensum, & apprehendendum in pmissis, hic dico ad Argum: quod licet non talem rem simplex pceptio repsentet, quale é obiectu apprehendend, adeoq in tali casu posset dici falsa p ordinem ad obiectum apprehendend, cum semper, & necessario talem rem, quale é obiectum apprehensu simplex pceptio repsentet, 2 segnt nullatenus per ordinem falsa ad illud ee pt.

90. Dices: Ergo pceptio am in ordine ad obiectum apprehensu pt ee falsa, & responsio non subsistit. pt Ants: judicium pt ee falsum, & am pceptio. &c: Nulla em videt assignari pot disparitas. R Ami Argum: Nego Ants. Edi 2 am, disparitas é, quia de eodem obiecto, & eadem penes eandem rationem spectato plura ab apposita spectari possunt judicio, at vero unig rei n nisi una pt ee pceptio. Sic de hac, quatenus é actus rationale pt tam affirmative, qm negative enuntiari mortalitas, ac proinde judicium duplex de eo fieri, quod alterum eidem 2 gruat, & deo sit vera alterum vo n, ac ppterea sit falsum. Ntra vo si quid in una pceptione reluceat, qd in alia desit, jam n eadem utriq obiectum e, & plane divisum, ac ppterea nequit ee una vera, & alta falsa, cum eidem rei, tanqm pprio obiecto: quadmodo requiritur ut una va, alta falsa dicat; ut raq illa 2 dea 2 parari minime possit.

91. Arguies: 2 plexa pceptione, seu 2 dea, judicium isto volunt. & sicuti judicium, ita & pceptio 2 plexa pt ee falsa. 2 Ants. pceptio 2 plexa involvit 2 nem unig cum alio sic monstrare v formam cubicu, non dea montis alti 2 junctionem exhibet albedinis eum nonnulla &c: R Ami Argum: Nego Ants, Edi 2 quo Ants: 2 plexa pceptio involvit 2 nem, hoc é rem 2 positam menti exhibet, 2 do Ants, involvit 2 nem, hoc é rem 2 positam sub affirmationem unig de alio, nego Ants, & 2 am. Quam videre go in pceptione 2 plexa habeatur

hac

Dæ tamen diversa omnino ẽ ab ea, quæ iudicium ẽstituit. Per perceptionem enim ẽplacam plura in uno percipiunt, at non ita, ut unum de alio mens ipsa affirmet vnegel. Contra vò ẽpoo in qua ẽsistit iudicium ẽ huiusmodi, ut ab affirmatione vnegatione inig de alio minimè distinguat. Profecto dum mens montem aurum ẽcipit, nihil affirmat de monte, quod sibi ia montis notione reluceat, alij adeo, quod ipsi monti insit reipsa, & tantùm ẽcipit ejusmodi obiectu.

92. In reliquo Nota 1mo. Perceptionem auri ẽsente aurichalco n̄ eẽ falsam, non enim tñ falso ẽcipit aurichalcũ, cum aurium ẽcipit, sed simplicit n̄ ẽcipit, ẽcipit autem aurum, id verè, non falso, alias iniustè diceret aurum in hoc casu ẽcipi, adeoq licet n̄ ẽcipit res obiecta sensibꝰ, ẽ res in his circumstãis apprehendenda, benè tñ ẽcipit res obiecta menti, quæ sola ẽ perceptionis obiectum, utpotè, quæ illa tunc cognoscit, & sola menti ẽcipienti obvsat. Et certè nulla, quantum existimo, nisi pperam dicere poterit, perceptionem auri eẽ falsam ẽcipere aurichalci, idem enim si dicat, pari libertate dici poterit omnem perceptionem eẽ falsam, omnis quippe ẽ dissimilis obiecto illi, quod pillam n̄ representat. Sic Idea aurichalci ẽsente aurichalco vera n̄ eẽt, imo eẽt falsa, quia licet aurichalcum exprimeret, n̄ eẽt tñ ẽsimilis auro. Sicut ẽ oppositus perceptui auri, quod n̄ ẽ ẽsimilis aurichalco, falsa eẽ illius perceptio dicit. Quemadmodũ igit n̄ recte diceret perceptionem aurichalci ẽsente aurichalco eẽ falsam perceptionem auri, ita nec n̄ recte dicit perceptionem auri, nec ẽsente aurichalco eẽ falsam perceptionem aurichalci; ut ratio enim dat perceptionum exprimit & representat illius obiecto ẽgruit, cujus revera perceptio ẽ, at illud, nec representat, nec exprimit, & illi n̄ ẽvenit, ut nec dꝰ, cujus n̄ ẽ perceptui. Nota 2do. Perceptio DEi iniusti, hmis mugibilis bovis rationalis, & aliarum chymericarũ ẽ duo Stradictoria in dudentium, & dari impossibile ẽ pblis cum j pbliorem Metaphicam: impossibilia ne cognosci quidem possint adeoq nec eẽ obiectivum, intellectu habeant, n̄ pt enim mens duo Stradictoria simul capere, cum unum eorum ẽ exclusivum alterius; & si pt ẽcipi, verum eẽ, non enim hæc ẽjungit cum DEo injustitiam, aut cum hmine mugibilitatem &c. affirmando unũ de alio, ẽcipit hanc chymeram. DEus iniustꝰ hõo mugibilis &c. & tunc simplex perceptio obiecto ẽgruit suo, quod ẽ duo Stradictoria n̄ ut existẽa, aut in suo obiecto ẽsiderata, dat ẽceptã & cognitã. Nota 3tio. Non negare nos perceptionem, nec ẽsentiri judicii poẽ dici, occasionalit falsam, quoteny ex re quæ ẽcipit falsum iudicium format. Ejusmodi enim de obiecto affirmemy, quod nobis in illius Idea reluceat, id negemy, quod illius Idea n̄ ẽvenit. Si perceptio, quæ ad ẽsean alicujus obiecti in mente existat, licet in se vera obiecti perceptui sit representativa, non sit tñ obiecti illius, cujus nos falso illam eẽ arbitramur, plura poterimy de eodem obiecto affirmare, quæ illi n̄ ẽvenirunt & negare quæ ẽvenirunt, ut si in ẽsea aurichalci auru percipimy, verè quidem aurum percipimy, nostra perceptio ẽ vera, quia ẽ ẽsimilis obiecto perceptui, nempè auro, dꝰ. falso putemy nos ẽcipere

id

id, quod oculis nris obvsat, illa tribuemq orichalco, quæ illis ꝑ ꝺvenient, & negabimꝙ deilla, quæ illi ſt ꝓpria, cum itaq talis ꝑceptio ꝓbeat menti occaõne ꝺ iudicii falsi, occasionaliter falsa ꝺici potest, Sive ꝓbens occaõnem ad formanꝺ iudicium falsum.

94

QUÆSTIO 2da.

An intellectus habeat Ideas quasdam innatas?

93. De existeã Ideaꝝ innatarꝝ minor recentiores sint ac veteres ferveꝝ Strovsio. Sunt autem ideæ innatæ, quæ menti nostræ statim ab ortu suo ſt Bꝙ enitæ, & à solo DEO illi quasi impressæ, quales Dñi patroni volunt eẽ ideas DEI, Entis, Spiritûs, & principiorꝝ universalium, denigꝙ eorꝝ, quæ sub sensꝝ nõ cadunt; verũ nõ omnes ẽ ipse sensꝝ Author de Ideis innatis, nam Epicurei, & Stoici innatas vocabant eas, quas nullo labore, & quidem sub ipsum usꝝ rãonis initium adipiscimur. Platonici, cujꝝ Auctoris sententiam, supra, dum de scia diximꝙ, retulimꝙ, imagines rerũ nobis jam antegõ nascerentur impressas, sed quæ ꝓgressu corporis plurbata languerent adeo ut nullæ, nisi rursꝙ excitentur, earꝝ ꝑceptio fieret. Ut si rite Significãonem vocabuli innatum ꝑsideremꝙ, Illæ Epicureorꝝ Ideæ utiq nõ innatæ, sed acquisitæ erunt, & Platonicis ꝙdem aliquã rãone innatæ dici possunt, sed jam supra ꝺ ꝺari ostensum est. Ita ꝙ Leibnitzii sententia, qua Ideas omnes, & Cartesianorꝝ qui primos principios & rem à sensibꝝ pendentium innatas in sensu, subinitium Quæstionis exposito volunt, discutiendã est. His Dñi ſt cum Aristle Gassendꝙ & Lockio, qui omnem omnino mentis nostræ cognitionem dependent à sensibꝝ oriri ꝺocent, atq adeo innatam ꝺari nullam ꝙserunt, & rectè quidem, quia sensibꝝ obiicium, ideas ab his ꝑficiscẽ evinaunt facilè, at quõ ꝺo insensibilium immaterialium spiritum Ideas nanciscamur, non pinde planum ẽ. Jam quia rãone à sensibꝝ rerũ spiritualium & immaterialium ideas habeamꝙ, in hoc ferè ꝺvenium, quod immediatè quidem à sensibꝝ solorꝝ obiectorũ sensibilium Ideas optineamꝙ, hæc enim sola obiecta in sensꝝ nostros impressionem facere possunt, & imaginem in phantasia sui excitare, qua ꝓpter unionem animæ cum corpore sumãm, intellectum ad Ideam ꝺetinet, at eorũ obiectorꝝ, quia in corporea ſt, ideas à sensibꝝ mediate ꝑficiũ volunt, quatenꝙ nempe mens nostra ꝺitaõne, ratiocinaõne, abstractione, ex Speciebꝝ sensibilium, ideas ꝙformat rerũ sensibilium, sic entis in gre spectati acquiri ideam hac rãone volunt: habet mens ꝑ Ideas variar rerũ singularium, his varia attributa ꝺenire cognoscit, videt tamen in omnibꝝ attributum entis in gre, hoc ergo attributum ab aliis attributis sejungit seu abstrahit, & sic ideam Entis in gre acquirit. Quare inuniversum ꝺicunt, omnem nostram ideam à sensibꝝ aliquamꝺo acquiri.

95

94.

Positio

94. Posito sensu Authoris de Ideis innatis, superest, ut exponamus breviter, quonam modo quis de-
beant Ideæ innatæ stare. 1mo Idea innata per ipsa facultate ingenita producendi ideam intelligen-
di sua principia &c: Sumi non potest, nam si idea innata DEI, esset facultas producendi ideã
DEI, & idea innata entis, esset potẽa producendi ideam entis, atq; ita de cæteris, omnium rerum ideæ
nobis essent innatæ, cum mentis nostræ insitus producendi ideas tam entis DEI &c: quam ide-
as lapidis, ignis, coloris, catarrhorum, pinorum, foret idearum divisio in factitias, adventitias &c. Nul-
la idea innata assumpta per potẽa cogitandi, quod menti ingenitæ est, nemo per se innatam ideam
existẽa vel leviss[imæ] dubitare, intimo enim sui notum cuiq; est se cogitare, si vero ideas inse ge-
nitas inducere, imo ipsa in dubitatione potẽa cogitandi evincit, cum sc: dubitare is minime possit q
non cogitat. De existẽa in ideis innatis plurimi ambigunt, neq; pauci sunt, q existẽa per se pẽa
inficiant, & aliud est idea innata, aliud potẽa, qa ideæ producunt. 2do Neq; idea innata ponit se
lumine rationis, sed potẽa illa intellectiva, quam cogniti cujuspiam obiecti, quod investigandi
mens habendi sit, evidẽa perfecta ad assensum cogit semper, qm primum in mentem incidit obiecti
ideã, aut vitas. Hæc intellectus sui sagacitas in penetrando vero, & dissonantis ad amplecten-
dam evidẽam, nec solet indubitum vocari, nec de ingenita illa impressione hypostasi ac-
cipi. Quare eam dictum illud, quod certis principiis & notitiis assentiant omnes omnes ex ea
qm primum rationis sint hypotes, re vera aliud non significat, quam quod nunqm cognoscant
neq; animadvertant, donec ratio mea vires suas exercere incipiat. 3tio. Neq; idea innata
solet poni per actualem cujuspiam rei notionem, sed actu stimulum vel DEI, veritatis, entis &c: cui vi
eam non ab expicẽa propria certum est per se quod aã sua non attingat actu stimulum DEI &c, aut ideam
veritatis, entis, aut principium illud. Idem non per simul est & non est. Unde non dest ab innatam ide-
am Patronis Innatis intelligi per actualem omnem talis ideæ, seu speciei, qm mens sibi inde-
pendenter cognoscit, & non nec sui ministerio ulla acquisita, nec ab intellectu ficta, pro iisdem natis insitis &c
non autem aliquot, ut idea stimulum mentis obversetur. Id tunc fieri existimant, si variis obiecti
sensationibus &c: mens quasi admoneat, ut ideas ab ipso ortu ingenitas, & a DEO in nos suas primo
die ex animo ad corpus junctione nihil obfuscatas excitet in se ipsa, item per se. His sup-
positis, Respondeo, &

95. Dico: Ideæ mentis nostræ ab ortu statim ingenitæ, & a solo DEO illi quasi impressæ nullo dato
pacto asserui: Si ideæ ab ortu nobis ingenitæ sint innatæ darent, tunc stante DEI, entis, veritatis &c.
omnium tam intellectuum, quam abstractorum obiectorum perceptiones haberemus, & hoc non eximun
tur &c: Ergo: Quando cunq; Ideas rerum quarundam adventitiarum habemus, obiectaq;
eorum percipimus, & has in nobis perceptiones sentimus, & si stante innatas ideas haberemus,
earum perceptiones in nobis stante essent, & illas per se sciremus. Neq; enim hic recurri potest ad Legem
DEI, qua tunc tantum in nobis hæ excitentur, aliás quasi sopitæ, quando rerum obiectarum quas inter
& illas quædam est dependentia, species in nobis faciunt, nam dum dicta ideæ non sopitæ sunt

in mente

in mente vel non, sed tantum per intualla redeunt, si non sunt, quomodo ꝺꝺ enite nobis ab ortu ipso dicent? nisi fortè ideæ, quæ à solo DEO ꝓducant, cum tr̃ occasionalistas, inter quos Cartesiani numerant, omnes ideas adeo am̃ aduentitias à DEO ꝓducant, i legem datã, hæ ergo de causa ideæ innatæ dici nõ poterunt. Si vero m̃dum sopiunt, adsunt; unde sit? ut species à reby sblibꝫ ꝓfectæ, sive illas, sive mentem excitare possint, ut ad obiecta insensibilia mens nostra aduertat, & facere nequeant, ut dependent ab illis, abstrahendo, separando ideas obiector in sblium mens ipsa efformet. Certè si ideæ innatæ darent, & cõmenti nostra imprimerent, mens hña ideas ideas merè se passiue haberet, quod fidei am̃ hm̃ rãoni repugnare videt.

96. Prop 2da eadem asserti: Omnes ideæ rer, tam sblium, qm̃ in sblium, ṽ mediate ṽ immediate quem acquirunt, & nullæ dant ideæ innatæ. ꝓ Antis pars 1ma: sble dicitur, quod ex notitia sensoriis impressa capit, ope sui acgrit. & idea rei sblium ope sui acquitur, ergo nõ immediate ens corporeum autem ꝺꝺ ē sble, & ꝺꝺ entes corporeum ope sui immediate acgrit. ꝓ 2da pars antis: Si notis cujusvis rei insensibilis cognitione sblium acgrit, tunc ope sui mediate acgrit. & cujusvis rei in sblis notis acgrit cognitionem sblium &c: ꝓ nõr: 1ma j adversarios cognitionem sblium excitant idea innata rer im̃ alium, & eadem via potuerunt acquiri nõnes, dat em activitas intellecty, ꝓportio & applicatio obiecti ꝓ cad nõr: 2da. præcipua aquas adversarii appellant, idea sti: DEI, Entis, vi, spty, cognitionem primum principium, tum scia, tum mor, atq hæ ex sblium ideis ab intellectu ex unã mediatione, ratiocinio, abstractione, aut antecedentium, cõsequentium, cõnexor ꝺjectum put fortuna atq ab Brixia, & alii fusè explicant, & paucissimos declarabo. Cæ alia sic eruunt, cum ex notis, bene ad ignota infert. ꝓ nõr. 3tia. Ex creaturis & sblibꝫ ea DEI notitia sumit originem, quæ DEUM mentiri exhibet, nisi duæ rãones, quæ positionis ope ex creaturis & sblibus excepta sti, & pratiocinatione ex illis deducta, atque notis, qm̃ de DEO habemꝰ talis ē, &c: ꝓ nõr. notio hæc alit DEUM attingere negt, nisi positione, hoc ē tribuendo ꝑdicata excellentiæ, aut negatione, hoc ē removendo imꝑfectiones, atque utrãq casu ē sblibꝫ creaturarum iam ꝑfectionibꝫ, jam imꝑfectionibꝫ excepit primitꝫ notio DEI, & eorum ꝓ intellectum notis phantasmatis, depurat &c: put intima Scientia noverit; nam dum mens Anum intersum Scipione ab illis existea excludit omnes tm̃pus loci, temporis, quæ ratiocinatione inferit in dignos DEO illimitato, item ex mundi ornatu ordine &c: uti ex effectis causæ aliq intelligit creatoris DEI idea, & notio DEI ex sblibꝫ originem trahit. ꝓ 2da nõr 2do. Notio Entis, ē notio rei, quatenꝰ hoc ē aliquod, cui nõ repugnat ee, atq hoc nõ repugnãa in quam is nobis occurrit, ut ē ꝓspicuum, & si plura sblia ita mens videret, ut omnes negligat affectiones & qualitates, quibꝫ inter se mutuo discriminant, atq ad hanc, tantum ꝺo repugnãa negationem attendat, universalem entis notionem quæ dubio habebit, & ullig notis entis ex ideis sblium

ab

ab intellectu eruunt. Non secq de notione bstâe discurrendo ê sensuũ em̃ ministrio attingimq rev plures existe, q̃n sint in alio recepte, alq inhuiusmodi existendi modo eas evenire, q̃n eris sint nãe dissimiles. Sq̃dem notio bstae ê notio rei, quatenq ita existit, ut in nullo sit à qua dependeat. & ex sblibq & ipsa eruit, si cetis n̄ ẽsideratis, solq spectet modq, quo reapse existunt. p̃ cad nor: 5tio. Prima sciar axiomata & principia ex simplici collatione deducta, issu et reflexione haustar derivari possunt. Sic dum palpamq totum A. excedere unã sui partem, & totum B. unam sui ptem B. inferimq omne totũ ẽ majore sua parte. Item principia quedam moralia DEUS. ẽ colendq, quod tibi n̄vis fieri, alteri ne feceris &c: per intellectum rite dispositum eruunt ex ideis DEI, utilit e vita sotialis &c: v educaõne, exemplis, poenis &c: imprimunt, acpiciunt. Simili modo loquere de veritte, qua ex formitte obiector rerũ sblium eruit ope sensionis, item de unitte, qua notio unitatis sit generica, si rev sensibilis a nobis spectet, quatenq dntaxat in divisa inse ẽ cetis sc: omnibq, quae nobis in illa occurrunt, plane neglectis.

97. confirmat hãc assertiõ ex historia Academiæ Parisina ad Annum 1703. sarmuti in Solitia refert civenis q̃dam fuisse, q à nativitte e surdq & mutq ætatis ãe circit 25. log diurnae miraõne coperit. Hic quatuor aut quinque mensibq ante, primũ campani eris sonum audivit, dein humor quidam ex aure sinistra pfluxit & binde auris utriq̃ usum obtinuit. Postqm̃ log doctq eêt, introgatq à Theologis quam de DEO antea habuisset Ideam respondit, nullam se habuisse, etsi a catholicis parentibq mang in seculum tollere cruce se signare doctq fuisset, hãc em̃ se exemplo alior solum inductum fecisse, nec horãonem assecutum. Jam si Idea DEI, adversarios nobis genita ẽ, utiq̃ iste illa imaginare n̄ poterat, cepiuè cum tot signis aderãnis illa excitari potuisset. Unde colligendum ẽ, ut decisio presentis quis plana evadere possit, si put advtit L. Rusier in Logica Art. 24 existet homo omnium sensuum usu destitutq, ex hac em̃ discere forsan liceret, an, & quales habeat ideas. Sic ubi gentium immaginarium huiusmodi monstrum apparuit. Efecto si hom̃ in vivum ponas, mottq sanguinis foveat, vita, oportet, p in sensãe dabit, & si Lockio assentiri lubet si cognio, & pria existẽa pceptio in hõe. Quods: organa tantum intima valerent, nisi ipso modo ab extris impssionibq officio poent, adeoq nec distincta idea ab intellectu formari. Si quas ergo claras ideas exhibere et humanis, & infaustis adeo sideribq in lucem ptus q̃ici posset, beneficam naturam pinnatas ideas succurrisse pauperculo; ver ad huiusmodi ẽpieas frustra appellat.

98. Probat: Veles Philosophi, imo & SS. Patres passim affirmant ẽgenitas nobis ẽe ideas rer: & dant ideas innatas. p̃ Antis Tullig L. I. de nãe Deor cap: 16. ait. intelligis ne esse esse ẽ DEOS, quoniam in animis eor v petiq̃ innatas cogitaõnes habemq. Clemens Alexandrin̄q in admonitione ad Gentes: omnibq simplicit̃ hominibq, maxime autem iis qui

versant

versent in Doctrina & litis instillatq; ẽ q̃dam Divinq; influxq; ut v̄ invisibilia fateant q̃ ne ee Deum. S. Augusti: Tract. 16 in Joann: Hoc ẽ vis verè Divinitus, ut creatura rationali jam ratione utenti n̄ omnino, ac penitq; possit abscondi. idem l. 11. de Civitate DEI: Si ne ulla phantasiar v̄ phantasmatū imaginatione ludificatoria, mihi ee me, id q; nosse & amare certissimum. Idem sensit Origenes l. 1. & 4to. Ytra ea sum: dicendq; insitum ee hūibq; sensum DEI &c. R. Veteres Philos quosdam è Platonis Schola hunc errorem habuisse, alios è Stu Epicuri Ideas innatas, q̃ nullo labore adeptas admisisse. Hoc am Stu & SS. Patres locutos fuisse existimo, cum eum in finem, in quem ab eis haec dicta st, ut nempe DEUM ee persuaderent omnibq; plus in sensu nostro faciant sentiā accepta, q̃m si de Deo eis innatis intelligant. Hos siquidem dari glibet negare potuisset, at in DEI cognitionem, hmōi rationis usu editum, ex creaturis facillimè venire, vix ẽ q̃ inficiabit. Unde SS. Patres inouere videns eam ee intellectq; hūi peculiarem Dignitatem, ut recto illius usu possit in DEI notitiam penetrare ex his creaturis, ut patet ex illo S. Augustini ratione utenti: jam ad altum Testum S. Augustini resp: de idea experimentali, I Dscia cum locutum fuisse tuq; adquam necnos nullam societatem extra regrimq; Scriptura certè & Cplures SS. Patres probis st; nam ama adsinuat dicit: videmq; nunc s: DEUM nempè per speculum in aenigmate. quae verba S. Aug: Anselmus Thomas, sic exponunt, ut per illud: in aenigmate designet nos cognoscere in symbolo, in parabola & Dyonisius Areopagita de Cœlo Hierarchia C. 1. clarissimè probis facit, cum dicit impossibile ẽ animo nostro ad immaterialium ascendere & Dtem plationem, nisi materialium reductione utatq; & visibiles ablegq; species arbitretq; ee imaginationes invisibilis pulchritudinis.

99. Urget: Aliqui SS. Patres intelligendi st in eo sensu, quod Ideae sint Dgenitae menti nostrae & dubium manet. pt subsumptum. Jn tālem in eo sensu n̄ possent intelligi SS. Patres, inquantum omnes ideae ope sui acquirerent, q̃ hoc falsū ẽ, & SS. Patres intelligendi st in eo sensu admittente ideas menti nostrae Dgenitas. pt non. Ideae rerum insensibilium ope sui n̄ possunt acquiri, & falsum ẽ, quod omnes ideae ope sui acquantur, pt Ants. Ope sui illae rerum ideae acquiri n̄ possunt, quae impressionem in sensus facere n̄ possunt, res insibles impressionē facere n̄ possunt in sensus nostros, & ideae rerum insibilium ope sui acquiri n̄ possunt. R. ad hōi Arg: nego sumptum. Adinorem Stī Ants. 4tū distingue: ope sui illarum rerum ideae acquiri n̄ possunt immediatè, quae impressionem in sensus facere n̄ possunt, Ado jorem. ope sui illarum rerum ideae acquiri n̄ possunt mediatè nego jōrem, & Cclusionē nego Dsam & dico: verum q̃dem ẽ, q̃d immediatè ab insibilibus quibusq; spiritq; aut entiā generatim sumpti haberi n̄ possit, cum haec, utpote incorporea sensus impressionem in sensus facere, & Dsequenter nec in phantasia imaginationē excitare valeant, quae mentem animam moveat ad ideam. Mediatè tamen eam rerum insibilium ideam acquiri a subjectis quatenus v̄ ex aliorum doctrina, v̄g Spiritum attributa audit, Omnia cum illis rebus quarum ideas jam sit, adeoq; abstrahit notionem dicti attributi ab attributis, quae Spiritui n̄ Dvenire

re

re. didicit notionibꝫ, & sic nova idea ꝙsurgit, v vero praticinatione ex certis spirituum effectis, iam ante ssũ ꝓceptis, aut saltim ꝑ ssis similibꝫ, quampiam spiritꝫ ideam effingit. Verum fateri eam ipsi adversarii debent ut plurimum, dum de rebꝫ earꝫ incorporeis cogitamꝫ, menti simulacra aliqua quasi corporea obversari am ꝓceptionem perubsequens judicium hæc simulacra, spiritꝫ n ee corrigamꝫ. Non leve certe Argumentum ẽ mentem nostram à ssibꝫ in ꝓceptionibꝫ pendere.

Ad 2um. Remitt: Negm mdtè ope ssũ ideã rei in sbliũ acqri ꝓ sunt, & dubium manet. ꝓ Ants si ope ssũ mediatè acquirerent ideam rei in sbliũ, tunc species maales essent cãa respectu ideæ rei in sbliũ, sed spees materiales n st cãa am mdtã respectu ideæ rei in sbliũ ope ssũ am mdtè n acquirunt ideam rei in sbliũ. ꝓ nor. Bis cãa dt habere ꝓceptionem dui effectꝫ. d spees maales n habent in se ꝓfectionem ideæ rei in sbliũ, & spees maales n st cãa am mdtã respectu ideæ rei in sbliũm. R. Tmi Arg: nego Ants. Vdi norem. Stii. d quo jor. Omnis cãa adequata dt habere ꝓfectionem sui effectꝫ. Do jorem, inadequata nego jorem, & suc sonorẽ, d quo Dgnis: & spees mãales n st causa adequata, ꝺ Dsam, inadequatã nego Dsam, ac dico: Duplex cãa Dsiderari ꝓt adequata v inadequata. Adequata illa ẽ, quæ sola, sine juvamine alterius ordinis ejusdem, & gris itidem ꝓt producere effectũ, cãa vẽ inadequata ẽ, quæ sola, sine Dsortis & juvamine alterius n ꝓt producere effectũ, dico igit ad Argum: quod quoniam spees maales sint intimo cãa inadequatã respectu ideæ rei in sbilis, quatenus influunt ẽ partialẽ, n regrit pindè in illis effectũ tanta, qnta ẽ in effectu. Hæc enim adæquatus influxus totalis, & adequatũ regrit. Porro à nobis partialis influxus admittitur in ideas. Quinimodi.

Ad 1um. Urget: Spees maales neq; quæ cãa inadequata ꝓsunt influere in ideas rei inseparabilium, & resp: nullaj ꝓt Ants. Spees materiales st ens maale, & &c: ꝓ Dsa: Omnis theologi docent, quia ignis, quia ẽ maalis naturã n ꝓsit agere in dæmones spes & sic &c: tunc &c: R. Tmi Arg: nego Ants vdi Dsam Stii ants: quia n ex eo ꝓcisè, ꝙ maalis ẽ ignis, naturã n potest agere in dæmones, d insuper: ꝙ necessario ad complementum sue rationis ꝓtinet: ꝙ n ẽ Phcè unitꝫ illis spiritibꝫ, neq; st illis unita aliqua maa, ingnis agat. Et rao istiꝫ ẽ, nam corpꝰ ad rationali unitum agit in am illud sapiens Vsu 15. corpꝰ enim qd corrumpitꝫ, aggravat am. & certe spees ext non obiectorum v ipsa obiecta extra ꝓducunt sensationes, in aa, ita ꝙ quoniam quoniam phantasmata ẽ immaterium animæ, quia ẽ actꝰ ejus vitalis, ipsarumꝙ denominat sibi aliquid imaginantem am agit insuper in organo aa unito, ꝓt utiq; ee cãa saltim mdta respectu ideæ rei insensibilium

Ad 3um. Remitt: Spees maales gnris unitæ aa n ꝓsunt influere in ideam sui ipsius. & resp: n subsistit. ꝓt Ants. Obiectũ nec dt, nec ꝓt influere in ideam sui ipsius, sive mediatè sive indè per se. Dsam. & nec spees maales &c: R. Ants. Sæpè obiectũ n exitit quando cognoscitur

&

Ens n̄ pt̄ Physicè influere. R. 1mi Argum: nego Añs. 2di. q̄uo Añs: Obiectum n̄ dt̄ nec pt̄ influere per se & universaliter influere in ideam sp̄lem, 3tio Añs, non dt̄ nec pt̄ influere saltem tū quando existit & simul ē sufficiēt applicatū, nego Añs, & ītā, ac dico: Obiectum dt̄ saltem in casu existēs, & sufficientis applicaōnis sui verificare illud dictum S. Augustini, q̄uod ex obiecto & potēā nascat notitia, adeoq; dt̄ tunc spēs materialis ab obiecto percepta influere in spēm intellectualem.

103. In reliquo nota 1mo. DEUM ēe colend̄, legem q̄ dem nāa aut̄ hōmi insitam ēe d̄ hoc ssu, q̄d huius p̄cepti idea, adeoq; DEI ap̄rima origine nobis sit ḡnita, at tantū quod facillimè imo & ab invitis dex ista cognoscat & menti nostre sapè obvers̄. DEI autem ideā & alio docente n̄ accipit, sequenti modo potuit acq̄rere: percipit per ssa res sbles, aut saltem p̄ intimū ssu sui existeam cognoscit, ex hac cognione infert dari aliq̄ ens q̄d sit & eor̄ unde illa orta st̄ sit principium, adeoq; ōiū inse p̄fectiones ꝓhendat, & sic ens perfectissimi Entis sive DEI ideam acq̄rit, quæ sua claritate, & si n̄ hoc vocabulo DEUM manifestat, q̄ nātea nota fuerit. Nota 2do. pariter principia lumine nāali nota n̄ ideata sunt, quia nobis ḡnita, adeoq; in ssu altheii innata, sed quod & facillimè experientiæ particularibus subijcium principium usq; rāonis sequandant, & quod adeo nobis sit clara, ut nulla indigeant demonstratione. Nota 3tio. Varias nāles inclinaōnes, sicut re ipsa n̄ ēe nobis ḡnitas, ita nec ab ideis innatis haberi, sed ex propria experiēā etsi n̄ semper cum attentione acq̄ri, vel ex certa humoris aut aliarū partium dispōne oriri, sic sitiens ad bibendū, quod ex pecoribus patet, nāaliter inclinari dicitur. Sed hoc solum ssu, quod aridas calore fauces, & interiora potu servari, & refocillari ab infantia experti potuit, invitis arridet. Nota 4to. Etsi nostra cognitio intuitiva originem ad ssa referat quodammodo, intellectus tn̄ n̄ ita à ssis dependet, ac ssa sibi intelligi à nobis possit, nisi sit hujusmodi, ut sensoria nostri corporis organa movere valeat, & imutare, falsum ēt sblia videri, put sblia cognosci posse. Sanè res ssibilia novimus, intellectui inde vim cogitandi de immāalibus, de beatitudine DEI, de spiritibus, de negaōnibus. Item de rebus insensibilibus dum rāones, quæ organum ssus laudificiunt, potest ex intellectus cognitionibus ssu acquisitis, depurare reflexione & potius obscuras nāles schēmate quo involvebant, exuere, ac spirituali cognitione attingere. Nota 5to. Licet intellectus n̄ cognoscat res ipsas, nisi quando eas ideas in se effingit, n̄ segq; inde intellectus n̄ posse ideas illas inse effermare, q̄madmodū etsi oculus noster n̄ videat q̄ domū aliquis inturbe, quando longius ē, inde n̄ segq; oculū minime videre pōe eam domū, dum ē illi oculi ergo ductis in oculi retina visiva spēs effingit, tunc oculus rem videt, ita intellectus rem cognoscit, dum illius ideam hꝫ.

Quæstio 3tia

QUÆSTIO TERTIA.

An voces sint Signa arbitraria?

Præmitto: Tantum illud quod nonnulli existimarunt voces n̄ exhuminum institutione d̄ nāa ipsa vim significandi habere. Dubitarunt aliqui, utrum voces res ipsas, ac cogitāones tantū nostras denotarent. Stoicis tandem visum è, nihil eē obscenum, minūt turpe dictu, ut refert Cic: Ep: 22. ad Lapynium Poëtam. Quamvis autem haud obscura sit opinionum illarū falsitas, eas tū duabꝫ Propōnibꝫ refellere & explicare n̄ abs re erit. Prop. Dico 1mo. Voces st Signa arbitraria tum cogitāonum nostrarū tum ipsarū rerū. Prob. St Signa arbitraria, quæ per se indeterminata st ad quamlibet Significāonem, & ex mē arbitrio, ac Conventione certis rebꝫ st destinata, d voces sē Signa hujusmodi, &c: st nōr: nulla è nāalis vocum, & sonorū cum rebꝫ quas Significant Proxio v Similitudo, & apud diversas Nationes eandem habent Significāonem voces prꝫ diversæ: sic Deus Latinè, Theos Græcè, Got Germanicè, Bóg Polonicè, Ens perfectissimum Significat. Vocabulum autem Bóg Anglis voraginem exprimit. & voces per se indifferentes st ad rem quamcunq; Significandam, & ex mūm int se societate Conventione alicui usu vim habent Significandi. Quod autem & nostras notiones, & res ipsas significent evidentissimum è; nam per voces aliis manifestamus cogitāones nostras & aliōr cogitāones cognoscimus. Quia vero notiones nostræ st ipsarū rerū repsentāones, patet quoq; voces eē ipsarū rerū Signa: sic vox homo dum effertꝫ, vel scribitꝫ n̄ solum hūis nomen indigitat, d & rem ipsam hoc nomine repsentatam. Et quidem eo Consilio excogitatæ sunt voces, ut q̄s alii suas cogitāones apiat. Sic q audiunt, magis ad res ipsas voc̄ibꝫ Significatas, quam ad loquentis Conceptum advertunt animum, licet primaria loquentis intentio sit, ut Conceptꝫ suos exprimat.

Obicies 1mo: Vulgo fert axioma: Sapientis è nomina rebꝫ imponere. & n̄ ex mūm arbitrio, & temere d ex nāa ipsa nomina, aut voces rebꝫ imponunt. R. Dyco Ants. Sapientis è rebꝫ imponere nomina derivativa, Dō Ants, primitiva Nego Ants. similiter dyco Dō. & n̄ ex mūm arbitrio d ex nāa ipsa nomina aut voces rebꝫ imponunt. & nomina primitiva, nego Dām, derivativa, Distinguo: quæ n̄ st purè arbitraria Dō Dām, n̄ st partim arbitraria nego Dām. Stōa duplicis grīs Signa distinguunt, primitiva, & derivativa: Primitiva st ea, quæ ab aliis Signis antioribꝫ ortum n̄ ducunt, ut in sermone vocabula primitiva, & in Arithmetica nota numerorū solitaria. Signa derivative st, quæ ab aliis antioribꝫ ducunt ortum, ut vocabula, quæ ex aliis jam stitutis formantꝫ, item aīm plures notæ numerorū simul Combinatæ. Dico ergo: Si Signa primitiva arbitraria denotent, notas rerū & iis Signis Combinatis nonnunq; alia, quæ di-

stinctè

tincte notas illas repsentent ad rem significandam, & ab aliis distinguendam sufficientes, tum Signa derivativa n̄ sūt arbitraria, pendent tamen ex signis primitivis o mnino arbitrariis. Porro licet Signa primitiva prīa arbitraria sint, sagacitas tamen n̄ vulgaris necessaria ē, ut ex illis derivativa apte formentur & ordinentur.

107. Obiicit 2do Dicit Genes. cap: 2 Omne, qd vocavit Adam anima viventis, ipsum ē nomen ejus. Et quæ Adamus imposuit nomina, nāles habent significationem. R. Cum dicit S. Scriptura illū, quod nomina, quæ Adamus imposuerat, adhuc Moysis tempore ptarent non ad nāli significone donarent. Quamvis id fateor, multas ee voces, quæ ex nā sua quandam habent aptitudinem, ut certas res significent, ut sibilare, ululare, & alia huiusmodi, sed quod actu significent, id habent ex hūm voluntate.

108. Obiicit 3tio. Herodotus narat, quod cum Miles Persa Croso Regi Lydiæ mortem intentaret, hujus filius multis nativitate prius in has voces: Miles ne occidas Regem. ipsumq; mutita eripuit, & voces sūt signa nālia. R. Multas ab Herodoto fabulas narrari, inter quas fortè habet hoc factū, quod obiicit. Si autem vere credat & minime supra vim nāle potest Cresi filium mutum eodem die sūs fuisse, & rupto impedimento linguæ in illas voces prupisse, quas fortè sæpius & terre ab infāa tentaverat, nec poterat ob linguæ vinculū.

109. Obiicit 4to. Si voces sūt cogitationū nostrarū signa arbitraria, intelligi n̄ potest, quomodo possit Sono ab hūne plato certa idea sic illigari, ut quoties ille sonus aures percellit, illa idea statim recurrat, & cum eo sono conjungat. & voces sūt signa nālia. R. 1mo. Permitto Antagonisto, multa ēm per experientiam novimus certissime, quorum rationem reddere negamus. 2do: Cum ee ai & corporis nexum, ab authore nāe constitutū, ut certas motus cerebro impressos statim quasdam ai nationes consequantur, & 3tio; cum idea, vel semel vel sæpius conjuncta fuit cum aliquo motu fibrarū cerebri, quoties eadem recurrit idea, idem excitat motus, & vicissim. Si vero duas ideas simul percipiamus, respondentes etiam fibrarū cerebri motus simul excitamus & quoties deinde ex illis ideis una oritur in mente, nascitur etiam alia. Ac simili modo quoties motus cerebri idea alicui respondens iterat, motus quoq; alii idea alii proveniens excitat. Quocirca cum infanti res aliqua, uti fructus, ostenditur, & ejus nomine exprimitur, statim & fructus, & vocis idea simul animum subeunt, & motus duo iis ideis respondentes in cerebro producunt, ac sua veluti vestigia in eo relinquunt ita, ut unum vestigium cum alio conjunctū sit. Jam si iteratis vicibus fructus ostendatur & illius nomen simul proferatur cerebro illa repetitione & vehementi infantis desiderio fit, ut vestigia cerebro adhuc molli sic imprimantur & arctius conjungantur. Unde tandem plato fructus nōne n̄ solā vocis idea quam ejus fructus nōa, ob vestigiorum in cerebro conjunctionē excitat, tunc infans similem vocem formare tentando nitit & paulatim articulatas voces exprimere discit. Sum autem vocis

sñm̃ arbitrio ꝓficta naᷓlem nõ habẽt cum ideis, quas significant, connexionem. Hinc magna difficultas oꝛit in signis ediscendis, & in intelligendis Authoribꝫ quoꝝ verba familiaria nobis nõ st, & ideo scripta, in qbꝫ vocabula repiunt nobis nõdum satis nota, lentè legenda st, ut vocabulor significaõnes in mentem statim nõ recurrant, ac vocabula ꝓferunt, aut legunt.

10. Dico 2do: Plures st in variis linguis voces, quæ ꝑt primariam & principalem significaõnem aliam ex usu habent, accessoriam qua fiunt obscenæ v impudentes, ut Stra, honeste & verecunde. ꝑt Assertum exemplo & raõne. Si qs dicat alti mentiris nihil primario per hanc vocem significat, quam dicis alit, ac sentis. 2 ex usu aliqꝝ Stempty, aut leviꝰ deprehendi affectõ in ea voce mentiris includit; qua fit, ut qsq illa soleat offendi nõ vo ista ondere affectõ in ea voce mentiris includit; qua fit, ut qsq illa soleat offendi nõ vo ista onone: dicis alit, ac sentis. & ꝑt principalem significaõne vox ista mentiris aliam accessoriam ex usu adjunctam habet, Similiꝫ voces plurimæ ꝑt rem turpem, quam primariè significat, impudẽm & ꝑt illem logntis referunt ex usu, & inde fit, ut quædam voces certis temporibꝫ honeste & verecunde postea ex usu evadant obscenæ & impudentes. Cujꝰ rei raõ hæc, qd dum aliquo affectu ducimur, vocibꝫ qbꝫ res ipsas volumꝰ significare, accomodamꝰ gestum tonum, totamq corporis habitudinem, ita, ut primaria vocis significaõni accedant nostroꝝ affectuũ indicia, quæ significaõnem principalem augent, minuunt, & multiꝑ modis variant, nimiꝝ quæ nefaria st & illicita, ab hoñibꝫ ꝓbis damnantur imꝓbis placent, ꝓbi gestu & tono vocis nefaria exhibent, ut nefaria & sibi ingrata, imꝓbi vo ut grata, & licita, unde usꝰ tandem fecit, ut, quoties legunt, aut audiunt voces illa, qbꝫ imꝓbi cum certo gestu, certa modulaõne vocis rem turpem, & pravũ affectũ suum dolem exprimere, statim in mente exaltet obscenitiis & irverecundiæ imꝓbis, ũdum ab ingenuis, & ideo accessoriã ignaris hoñibꝫ sine eodem gestu, sine eadem vocis modulaõne ꝓferunt; Stratia am ex caa factuũ e, ut aliæ voces logntis & scribentis modestiam verecundiam pudorem ꝓbitatem significarent, ab imꝓbis ergo venit, ut quædam voces in sua primaria significaõne, minimè turpes, tandem turpes evadãt.

11. Obiicit cum Stoicis: Vocũ obscenitas v ex rebꝫ ipsis ortum ducaret, v ẽt in vocibꝫ tantũ, atq neutrum dici ꝓt & capt nõ nascat è rebꝫ ipsis, cum res illæ quantũvis turpes aliis vocibꝫ ultra turpitudinẽ exprimi ꝓssint, multomꝫ è obscenitas in vocibꝫ, quæ per se st signa arbitraria &c. R. Stoic. Arg: nego nove, 2di Ants & dico: Obscenitatem vocũ nõ ex rebꝫ ipsis primaria significatis nasci, obscenũ enim è rem turpẽ exprimere, modo id verecundè, & selectis vocabulis fiat neq in ex ipsis vocibꝫ, quæ ex se nõ magis aliqd turpe, qm honestum exhibent, sed è pravis affectibꝫ, quos ꝑt principalẽ significaõnẽ ex usu repperiunt in logñte ut supra immdte nro. 110 exposuimꝰ.

SECTIO TERTIA.

De iis quæ ad 2dam mentis operationem referuntur.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum judicium sit actus intellectus, an voluntatis?

112. Antequam respondeam, Comitto Amo: Judicium esse actum mentis, quo illa unum de alio affirmat, vel negat, scilicet, quod idem esse actum mentis, quo ipsa identitati unius cum alio annuit, vel abnuit, assentit, vel dissentit. Vir clarissimus Antonius Genuensis Artis Log: Cap. 1. pluresque alii volunt affirmationem & negationem mentis in qua judicium consistit, non differre ab ipsa clara perceptione idearum, quin idea perceptionem, earum comparationem, ad invicem cui ea necessario annexa esse, ut recte dici judicium ferre valeamus, ut in Dial: ab initio Cap: 2. monui, sed existimo hoc loco à communi opinione non esse recedendum, quæ affirmationem & negationem mentis non in clara perceptione convenientiæ aut disconvenientiæ, sed in annuitu vel abnuitu eandem subsequente reponit. Quis tam cæcus, quod sensus intimus doceat in nobis veritati cuidam videndæ intentis, mentis annuitu vel abnuitu post claram perceptionem convenientiæ vel disconvenientiæ ideam nanciscimur, mentis actum quod, quod aliud, nisi affirmationem vel negationem dicimus, tum ex eo, quod sinus ipsos fundamus nullum tunc dari in nobis affirmationem vel negationem, dum detur clara perceptio convenientiæ vel disconvenientiæ ideam quam una est dealia affirmanda, vel neganda, sed quia cum hac convenientiæ perceptione est obscura, ut cui assentimur veritati cuipiam objectionem, quæ convenientiæ vel disconvenientiæ judicati cui objecto obstat, vel suadet, vel cui assentimur ab authoritatem Dei, vel hominis dicentis. Cum itaque in primo casu manifeste colligatur dari claram perceptionem convenientiæ ideam antecedentem judicium, in altero dari judicium quin detur clara perceptio convenientiæ ideam in ejusmodi perceptionem judicium sive præcedere reponi absque negotio adeoque inannuitu vel abnutu mentis esse reponendum.

113. Præmitto 2do: Tres numerari omnium potentias animalis rationalis non resentis, scilicet solo ratione discernentis intellectum, voluntatem, & memoriam. Intellectum juxta fortunatum à Brixia parte 2. Metaphysicæ Paragr: 314. esse eam vim animæ, quâ percipimus res, de illis judicamus unum ex alio, ignotum scilicet ex notis colligimus, nostramque cognitionum seriem advertunt inveniendo, tum aliis demonstrando recte disponimus. Non dein istis ipsis descriptionis bonitate nunc movet quæstio, utrum scilicet ad intellectum pertineat de rebus judicare, quare intellectum communiter definiunt potentiam animæ rationalis, quæ dicit in objectum bonum rationis vi. Voluntatem vero ab eodem viro claro loco citato Paragr: 364. definiunt esse eam facultatem animæ, quâ aliquid appetimus, vel aversamur, seu ex potentiam animæ rationalis tendentem in objectum bonum rationis bonum. Memoriam demum ab eodem describit ibidem Paragr: 442. Esse eam vim animæ, quâ independenter ab omni præsentia extorum organorum immutatione potentiam notitiam, ita quamvis mutuo mens reproducit, ut rem eandem antea à se cognitam, simul sit Scia, vel hoc loco

de ipsis

de ipsis potèis intellectu &c: & voluntè instituit Questio. quam movent Carthesiani cũ suo Corte-
signano consentes judicium eè actum voluntis, n intellectu, Ominior tn Author sentèa
Brariũ sentit, cũ gbz.

14. Dico: judicium n eè actu voluntis d intellectu. p. Quod è divsũ à velle & nolle n eè actu vo-
luntis, d judicium è divsũ à velle & nolle, &c: jor è certa, actus em voluntis adequate divi-
dit in velle & nolle. p. nor. Quod è divsũ ab ea mentis afectione, quã mens rem ceptam aut
m judicatã v appetit, quatenꝰ intelligit habere raõnem boni, v avsat, quatenꝰ illa intelligit
hbre raõnẽ mali, illud è divsũ à velle & nolle, d judicium è divsũ abea mentis afectione
&c: jor è indubitta, è em à defne ad definitũ, cum velle nihil aliud sit, nisi ea mentis afe-
ctio, qua illa appetit rem ceptam, aut judicatã, quatenꝰ intelligit hbre raõnẽ boni. Nolle si-
militr è ea mentis afectio, qua illa rem ceptam, aut judicatã m avsat, quatenꝰ ipsa intel-
ligit hbre raõnem mali. Unde volitionis è obiectu bonũ, nolitionis malũ. Nor m ex ipsis
terminis patt. judicium em gndoꝰ è quis ea mentis afectione, qua mens alia v appetit v avsatur,
cum ea sit ea res prius judicata, imo ut ordinarie, tum nostra mens illam appetit, v avsat
intm m aliunde pbat: Illa mentis afectio appetit alia d raõne boni, v avsat d raõne mali:
d judicium neq appetit q dicium d raõne boni neq avsat d raõne mali, q judicium n eè ea mentis
afectio. Cultis judicium è divsũ &c. p. nor. Judicium n vsat circa obiecta hraõne boni, vel
onali &c: p. Arist. Judicium vsat circa obiecta hraõne vi v falsi. &c: p. Arist: Investigare
ac enuntiare, quid sit habitudo dicati ad hiectũ, qdve reb, qvenial, quod non, è vsari circa
obiecta hraõne vi v falsi. d judicium investigat & enuntiat quid sit habitudo dicati ad hiectũ
qdve reb, qvenial, qd non, &c:

15. Coboratur dem asertũ: Actus necessarius n st actus voluntis, d judicia st actus necessarii &c:
jor è de fide, cui de fide, st voluntem nostram eè libera in suis actibꝰ. p. nor. Duobꝰ
exemplis in gbz clarig reluceat judicior necessitas. Imo: Si quem piam ex loco homi-
cidii patrati fugientem eo tempore, quo homicidium patratũ è, vidcam, neq aliq Au-
thor homicidii resisti possit, nisi nolim, illũ eè homicidii reum, suspicabor tamen eũ,
quem tunc à loco homicidii fugientem vidi, cũ illud factũ è. Jam suspicio è imo-
rectũ judicium habens instantes n obra nostram voluntem absensus & dissensus. 2do: Per-
sona est detendens quam sentèa n vult Brariũ absentiri. Si in evidenti raõne cognat ve-
lit, nolit, saltim intnè illi absentiet, etsi fortè dulnè negabit, ex quo manifeste colligat
judicia n eè actus voluntis, cui in nobis sint n invitis nobis, ac renitente voluntate.
Ratio, q judicium n actus voluntis voluntr, n video, quo modo intelligent, & explicabunt
illud Scriptura: captivantes intellectũ in obsequium fidei.

16. Objicit. Absensus v dissensus st actus voluntis, d judicium è absensus, v dissensus. q judicium
è actus voluntis. R. dnegatorem: Absensus v dissensus circa bonum v malum st actus vo-

luntis

luntis. Ddo jorem. Assens v dissens circa ver v falsu st actꝰ voluntis negv jorem. Ddo
dquo norem: sed judicium e assens v dissens circa bonu v malu negonore d judicium
le assens v dissens circa ver v falsu Ddo nore & negv Ssam. Distinctio clara, dicos-
tum assensu & dissensum circa bonum & malu ptinere ad voluntem, quæ versꝰ
circa obiecta ut bona respective, jam vero assensu, & dissensu circa ver & falsum non
ad voluntem d ad intellectu ptinere, nullatenꝰ em voluntas v actꝰ circa obiecta ut sunt
vera v falsa, d hoc mung e intellectꝰ.

117. Urgeꝭ is: Assens judicii e actꝰ voluntis. & circa quale cunq obiectu vel judicium
semper e actꝰ voluntis. p st Ants: Actꝰ liber, a actꝰ voluntis, d assens judicii e actꝰ
liber, & ꝛc: R. tmi. 1 trꝫ n. tns. 2di dquo jore: Actꝰ liber formalit & elicitive sinse
e actꝰ voluntis Ddo jorem, actꝰ liber duntaxat imputative & causalit sin sua
causa e actꝰ voluntis, N. jorem & dquo norem: d actꝰ judicii e actꝰ liber causalit & im-
putative seu in sua causa, Ddo norem, st liber formalit & elicitive, sinse, N. norem & Ddo.
Duplicit actꝰ potest dici & esse liber, v formalit & elicitive, ac in se & actꝰ, quem elicit po-
tra libera, & qui, ut in se & dum ea ad illu ponend st requisita & a potea poni v omitti, v
imputative liber & causalit, sin sua caa, qui nempe licet in se necessarius sit, p tm in
pari a potea libera, quo sc: potea ppositionem requisitor ad agend necessario determi-
caam necessariam ad agend, & amotionem vo doc requisitor impedit illam ab agend.
Sic extra Stroysiam ignis e caa necessaria, usu tm illius respectu ignis A. st dici libera in
putative, & causalit, sin sua caa, qa sc: liberꝰ e potea applicare, & applicare lignum ad
igni, v non, qua applicatione posita uret illud ignis, non posita, non uret; Similit dicend de
actibꝰ intellectꝰ: Intellectꝰ appe non ut potest potea necessaria aliqua sui determinativa ad
assensu v dissensa apta hꝰ hoc determinativu in assensibꝰ evidentibꝰ e clara ꝓceptio
Dvenieꝫ, v dissenieꝫ Ddicati cum obiecto, v ubi hac dee impium voluntis, cum ign et sepe
assens, aut dissens fiat a nobis, dum clara ꝓceptio Dvenieꝫ aut dissenieꝫ Ddicati cum
obiecto non habet, hos assens v dissens libere voluntas nostra impat intellectui Ddea ꝓce
si in sua causa, sc: in impio voluntis st liberi, & cu electione fiunt, etsi ratione sui
& elicitive sint necessarii. Omisi unam partem Distincte notis. non ita em judicia
in imputative st actꝰ liberi, nam illi assens & dissens, ad quos intellectꝰ determi
ab ipsa clara & evidenti ꝓceptione Dvenieꝫ, v dissenieꝫ Ddicati cu obiecto, ita sunt
necessarii, ut nec in sua causa liberi dici possint, in ea ꝓsertim ratione, quasi vo a
lubille impent.

118. Instabis: Judicia nostra in se st libera, & assens & dissens nostri non solum imputa-
& causalit, d in elicitive & formalit st liberi. p st Ants: judicia bona laude, mala vi
tupio st digna. & ꝛc: p st Dsa: Si judicia nostra non essent in se libera, tunc neq laude, neq vi
pio essent digna & sic dc: N & ꝛc: p st Ants: actꝰ necessarii non st laude, neq vituperio digni,

uti

uti respirão hmis, & si &c: tc &c: R. 1mi Ag: nego Ants, 2di Ossm. 3tii Ants, 4tui dguo:
Act, necessarii tam inse, qm in sua caa neq; it laude neq; vitupio digni 5di Ants. Act,
necessarii inse, liberi tn in sua caa, neq; it laude, neq; vitupio digni 6. Ants & dguo.
& si judicia nostra n ecent inse libera, neq; in Stia caa, tc neq; laude, neq; vitupio ect
digna concedo 7ma, & si judicia nostra n ecent inse libera, ecent tn in Sua caa, tc neq;
laude, neq; vitupio digna ecent, nec o 8va, ac dico: quod eu sape inde eveniat intellectum in
falsa judicia plabi, quod voluntas illum n applicet ad rite expendendum 9vericam, aut di 10vericà judicata
ab recta, sed temere ad assensu determinet, certe si hac de causa erronea judicia faciamq; illa ut
pote in caa nobis libera, vitupio digna erunt, liber em nobis erat rem priq; maturiq; expendere,
diligentiq; rem judicata investigare, ac intimiq; scrutari, antequ ad judicandu accederemq; quod
necciamq;, merito error hic, licet in se necessariq; liber tn in voluntate, responsione digna ect,
Stia, digna erunt laude judicia nostra vera, qa voluntas Sua in illis officio n defuit ante
accuratè ppensa rei essem intellectum ad assensum n determinando.

QUESTIO 2da.

An judicium sit Simplex mentis actio?

119. Resolutioni hujus Questionis 3milla: quod ubi Superiore Questione judicium omne
intellectui tribuimq;, alia in presenti Stroversia decidenda occurrit, utrum nempè judicium
sit simplex & indivisa mentis actio, v vero 2posita, & in plura divisibilis cum em pri-
dicium ideas 3jungant, v separent, ut illud ab intellectu pcedat, requnt & idea, quo bies
actu, & alia idea, quo pdicatu repsentet, & int has neq; 4dam, v dissotiatio. In hoc nemo do
ctus, & alii idea, quo pdicatu repsentet, & int has neq; 4dam, v dissotiatio. In hoc nemo do
ctus, & alii dissensu & dissensum 5sistere docent omnes ii, q indivisibile judicii aberuntq; at alii pos-
tq; sine iis, quo nectunt esse negt, judicium ex dictis duabq; ideis, & nexu 6tare volunt, & in
hoc tria v in se formalit divisibile dicunt, v certe aqvalent eo, qd tribq; ideis distinctis
tale judicium repsentari possit, duabq; 7rectu & pdicatu repsentantibq; tertia vero, qua
nexu exhibeat. Hoc tria in ppone vocali ee debere 8sentiuntur omnes, & mihi n absonum
videt, si n qdem judicia, de quo infra, 9ppone mentalem hoc tria: 10rectu nempè, pdicatum,
& assensu v dissensu dixerimq;. Namq; cum 11rectum, totum utiq; efficiunt, & sic ipsa
partes erunt, quo nomine, nisi ppones mentalis nuncupanda 12sint, si sic 13juncta,
Spectentq; quam deinde vocalis v bis exprimat, rei n parvo argumento, quod judicia
per solam copulam in vocali ppone significari omnes 14sentiant. Sed nunc, an indi-
visibile sit judicium, experiamq;. Ita qq ac.

120. Dico: Judicia 1simplice & indivisibilem ee mentis actu 2di: judicium, e ille mentis act,
quo de re sentea 3fert, & sensq; ipse de rebq; in ideis exp 4sq, d sensq utiq; n it res ipsa, de qb
sensq fit, & judicia n it res per ideas exp 5so, at, si n it, tc judicium n e in has, aut eas ideas

divisibile

divisibile, & ē actꝰ indivisibilis. Negāo ptecto, & affrmāo, uti in actibꝰ voluntis, ut
litio & nolitio st actꝰ ab iis ideis, quas Jungunt v separant, distincti, & indivisibiles,
cum Ergo hos ipsos judicia dicamꝰ, hāc indivisibilia eē oportebit.

121. Obiicit: Judicium fit ex ideis, & ē divisibile in illas. pt. Ants: Nullū pt dari judicium,
nisi adsint ideæ, &c: pt. Ants: Ideo st māa judicii, &c: R. 1ma Arg: dguo Ants: Judi-
cium fit ex ideis, idest, dependent ab illis, & illarū reprentāone, 2do Ants, Judicium fit
ex ideis, id: ē Jponit ex ideis nego Ants & Osām, 2di Arg: paritꝰ dguo Ants: Nullū dari in-
test judicium, nisi adsint ideæ quia ad judicand, 3tio Ants, nisi adsint ideæ tangn pa-
tes judicii nego Ants, & Osam. 4tii Arg: itidem dguo Ants: Ideo v potig obiecta ideārū
māa judicii, circa quam illud v sat, 5to Ants, & qua 5tiet, nego Ants, & Osam, ac dico: Ju-
mens assentiri n̄ possit, aut dissentiri illi, qd n̄ reprentat, ad judicium Jegrunt, quæ
ideæ, n̄ tn st ejꝰ partes, sicut videre n̄ potes obiectū nisi existat, illud tn visione n̄ Jfi-
it, ganisi homing judicii ideas Jponit v separat, adeoq; circa illas agit, ideo māa circa
quam dici possunt. 3

122. Urget: Si judicium n̄ Jponit ideas, d tantum illas Jegrit, tē eas Jponere aut sepa-
rare n̄ pt, d judicium ideas Jponit, aut separat, Ergo Jponit. pt jor: Si tantum Je-
grunt ideæ, tunc cum sint actꝰ mentis tranēuntes, jam n̄ existent, ergo existit judicium
d si n̄ existunt, illas Jponere, aut separare n̄ pt, &c: R. 1ma Arg: nego jorem, ed dguo
jorem: Si tanta Jegrunt ideæ, tē cum sint actꝰ mentis tranēuntes jam n̄ existent, Jq
quando existit judicium 2do jorē, Logicè nego jorem; & dguo norem: d si n̄ existunt Jpo-
aut Logicè illas Jponere, aut separare n̄ pt, 2do norem, si n̄ existunt Jpōē, existunt tn Lo-
gicè illas Jponere, aut separare n̄ pt, nego norem, & Osām, ac dico: qd, si sit totum
manens Jpōē, partes ejꝰ omnino simul existē debent, ut patt in domo vg: at si to-
tum sit transiens, & successivū etsi Jpōē, n̄ dnt ejꝰ partes Jl existē, horum sic 4.
Jponunt quadrantes, & hi tn simul nec existē possunt, nec Jponere. Multa autē
etsi n̄ existant amplius, quiddam Jponere moraliter, & Logicè dicunt; Sic in judicio facto
Jlapsa faciunt Jl caām furis graviorem, qā judex caām cujꝰ refert ad illa; pari
ratōne etsi ideæ in se n̄ existant, qā tn mens judicium refert ad illas, existē, & Jponi
Logicè dicunt, referre autem ideo dici potest, qd iisdē post ideas formet judicium
Verum negari m̄ jor pt jdicta nro 73, & religes Jmo ab ipso judicio pbari pt actꝰ,
saltim peceptivos instantaneos n̄ eē, quos em repugnāa, plures res eandem habe-
re affectionem. Hinc colliges judicium n̄ eē reprentativū ullius obiecti, d repren-
tabnem ad ideas ptinere, nej m judicium, idem eē cum Idea Jpotesa, qā etsi illa
veniēam attributorū reprentet, n̄ ē tn annuꝰ v abnuꝰ mentis,

Quæstio Tertia

Utrum ppoões de futuris liberis, & absolutis & Conditionatis, sint determinate vere, v false, quo ad se, & coram DEO?

123. Resolutioni huj⁹ dnillo 1mo. Futur⁹ ē illud, qđ nē ē erit, futur⁹ vocat absolutum, qđ erit independent ab aliqua Conditione, tale ē judicium extremū, de quo absolute ē ver, qđ erit: Aliud futur⁹ Conditionatū, qđ erit & certa Conditione. vg: Salv⁹ eris, si in grā Dei p̄severaveris. Dicit adhuc aliud futur⁹ necessariū, qđ necessario, v Metaphice v Phice, v moraliter erit, vg antichristꝰ erit filius ignis, sli debite applicabit, uret, si Prꝰ eliget in Pontifice, n̄ valtabit in foro Romano &c. aliud futur⁹ Stingens. liberū qđ ita erit ex libera voluntis determinatione, ut potuisset n̄ ē, & absolute & dependent ab aliqua Conditione, vg peccatum antichristi.

124. Premitto 2do: Propō vera de futuro ē, qua affirmat futur⁹ qđ erit, aut negat, qđ n̄ erit. ppō determinate vera quo ad se dicit, qua ē formis obiecto reipsa, & coram DEO, & hac formalitas nobis sit p̄specta & non. vg hec ppō: post decem dies morieris. vera ē in se, aut falsa, licet si Divinari nescias, verane, an falsa sit. Propō determinate vera quo ad nos dicit, si veritas illi⁹ n̄ tm det, & m̄ nobis sit p̄specta. Questio p̄sens n̄ p̄cedit de vitate determinata quo ad nos, ganul: dubium ē nris non hre certum judiciū veritis ppōnū de futuris liberis; non p̄cedit m̄ de futuris necessariis, nemo em̄ negat ppōnes ejusmodi ee determinate veras, v determinate falsas, & de futuris liberis Stingentibꝰ, nēq veritate ppōnū quo ad se, & coram DEO.

125. Premitto 3tio: cum futura dupliciter cognosci possunt, v in seipsis, sc: in illor⁹ futura ē, v in suis causis, dum cognosci caā aliquem de facto operatura effectum, certum ee deberet omnibꝰ, qđ DEUS libera Stingentia futura cognoscat immediate in seipsis, dū in suu ipsis & Thom. Quæst: 86. Art: 4. Futura dupliciter cognosci possunt, uno modo in seipsis, alio modo in suis causis, in seipsis quidem futura cognosci n̄ possunt, nisi a solo DEO, d put in suis causis st cognosci possunt m̄ a nobis. Jam Scia futurorum absolute, qua visionis ē, qua DEUS videt actꝰ nostros liberos futuros n̄ ē effectiva caā eorundem actuū, qa SS. Patres adhuc Scientiam p̄scam Divinā cum libertate nostra toto torrente sustinent hanc ppōnem ut verissimam: non Deo res ē futura, qā p̄videt a DEO, d Deo p̄videt a DEO qā ē futura, qua ppō vā n̄ est, si Scia visionis, qua DEUS videt actꝰ nostros liberos, est caā immediata effectiva eorundem actuū, adeoq caā a priori, cur existent actꝰ p̄fati, & esse actꝰ existent, qā p̄videntur a DEO, qā existent, quare ait D. Hier: in cap: 26. Jeremiæ: n̄ ex eo, qđ DEUS scit futur⁹ aliqđ idcirco futur⁹ ē, d qā futur⁹ ē DEUS novit. futura Conditionata nobis libera DEUS infallibili, n̄ vō mere Objecturali cognoscit Scia, qā eum Deus p̄dixit, ea p̄sciunt infallibili futura, & eo modo futura, quo illa p̄dixit; ut his brevit suppositis.

126. Dico: ppōnes de futuris liberis Stingentibꝰ, tam absolutis, qm̄ Conditionatis, sl in se de: terminatē

terminatè

terminatè vera, aut delminate falsa ita, ut ẽ duaby Stradictoriis ꝓpoonib⁹ de actib⁹ liberis, tam absolutè, quam Sditionatè futuris, unig verillem, Falsillem alt⁹ DEUS infallibilit cognoscat. ꝓ: Ex his ꝓpoonib⁹: Petrg cras peccabit. Prg cras n̄ peccabit. item ex his: Si Prg audierit Stionẽ Bytef. Si Prg audierit Stionẽ, n̄ Bytef, & ill dicend de alt⁹ ꝓpoonib⁹, de futuris liberis, tam absolutis, qm̄ Sditionatis, una ẽ delminate vã, alta ẽ delminatè falsa, & ꝓpoones de futuris liberis &c: ꝓ Ants: Prefatæ ꝓpoones st Stradictoria, & ex illis una st ẽ delminatè vera, alta delminatè falsa. ꝓ 2da: Ex ꝓpoonib⁹ Stradictoriis una ẽ delminate vã in se, & coram DEO, alta delminate falsa. & si &c: tẽ &c: ꝓ Ants: Implicat ambas ꝓpoones Stradictorias ee st vãs, & simul falsas, aut, nec vãs, nec falsas, qa implicat st ee idem, & n̄ ee, aut, nec esse, nec n̄ ee, similit fore, & n̄ fore, aut nec fore, nec n̄ fore. Nec dici ꝓt, quod ex duaby ꝓpoonib⁹ Stradictoriis, una sit ee vera, alta falsa post Decretũ Divinũ, n̄ am ante Decretũ. Nam Ista ẽ: precisio m̄ oi: Decreto Divino, implicat idem st ee & n̄ ee, aut, nec ee nec non ee, similit fore, & n̄ fore, &c: qa vitas hujg principii n̄ dependet à Decreto Divino, si em dependeret, tũ DEUS facere posset, ut aliqd sit & st & n̄ sit, aut, nec sit nec n̄ sit, ad cog Chimera.

127. Confirmat: Ista ꝓpositio de futuro absoluto libero Antichristg peccabit. ẽ delminatè vera, is vero: Antichristg n̄ peccabit ẽ delminatè falsa. Item ista de futuro Sditionato libero: Si ingressus & Si dare hæ facta fuissent virtles, qua facta st intẽ in cinere, & cilitio pœniteam egissent, ẽ delminatè vã, Stradictoria vo huic ꝓponi ẽ delminatè falsa. & & alia ꝓpones. Consequeam tuet irrefragabilis paritas. Ants vo certũ de Fide, cui ista ꝓpones sunt revelatæ. Adytend am has ꝓpones m̄ quo ad nos ee delminatè veras, n̄ item alias quæ revelatæ n̄ st, id m̄ delminatè aliam ꝓpoñ veritti n̄ obstat, Sicut n̄ obstat veritti delminatæ ꝓpoñ de rebg ꝓsentib⁹, quarmultæ n̄ st delminatè vera quo ad nos, uti ex ipsis ꝓpoonib⁹ Stellæ st m̄o pares, st stellæ n̄ st m̄o pares neutra quo ad nos ẽ delminatè vã, & m̄ nemo negare ꝓt alt⁹utram ex illis ee inse delminatè veram, & una delminatè falsa, & raõe, Si em nostra delminatam verillem n̄ facit, & ignoraa n̄ tollit, ut cuivis ẽ manifestum.

128. Obiicit: Si ꝓpones de futuris liberis st absolutis, & Sditionatis ecnt delminatè veræ, aut falsæ quo ad se, & coram DEO, tẽ hæc vg ꝓpo: Antichristg peccabit ee ẽt delminatè vera, aut delminatè falsa in se, & coram DEO, d n̄ ẽ, &c: ꝓ nra: Si hæc ꝓpo: Antichristg peccabit, ee ẽt delminatè vera, aut delminatè falsa in se & coram DEO, tum peccatũ Antichristi ee ẽt necessario delminatè futurũ, aut necessario delminatè n̄ futurũ, nam em ad verillem, allum ad falsillem dictæ ꝓpoonis regrit. ꝓ peccatũ Antichristi nec ẽ necessario delminatè futurũ, nec necessario delminatè n̄ futurũ, alias em n̄ ee liberum & contingens Antichristo peccare, vel peccare. &c: Respondeo. Retorqueo totam objectionẽ de ꝓsenti & ꝓrito peccato Petri, Sinilia formando Argumenta directè in

Arg:

Arg: nego norē, 2di primā partem joris dquo: Si hæc ppō Antichristꝰ peccabit eēt delmi: natè vā, tē peccatū Antichristi eēt necessario delminatè futurū necessitte & delmi: naone antecedente ipsum peccatū, nego necessitte & delminaonē Sequente ipsum peccatū, 3do: Similit distincta Ama parte norīs Nego 3ām. Eodem modo & 2da pars joris, & norīs dquenda ē & pariter regranda 3ā, ac dicē: Duplex necessitas in actionibus no: stris Sideranda ēt, una Ants, & exsuppōne Antēte, alia Sequens, seu ex suppōne Sequente, Ants ē, dum ē priori ex parte actꝰ limt ponit, aliqd ē sentialit Snexum cum actu secundo, qd nō ē in potestte agentis, talis ē potestas in igne benè applicato subiecto ustibili, dispo: sito benè, nec impedito ad urendū, in tali em casu necesse ē saltim Phcē, ut ignis urat bi: ctū ustibile, qa applicā ignis bene dispositi, nec impediti, ad bricctū ustibile, est saltem Phcē Snexa cum ustione, nec ē in potestte agentis ignis hanc applicaonem sui ad bictū ponere, & ab illa se expedire. Necessitas Sequens illa ē, dum ex parte actꝰ primi nihil tale ponit, ad Snectas cū actu secundo, calum tamen ēpositū qd actꝰ secundꝰ ponatꝰ vel positꝰ sit, iam impossibile ē, ut nō ponat, vel nō sit positꝰ, alias em & ponere & nō pone: re & eēt positꝰ & nō eēt positꝰ. Ima Snecessitas tollit libertatem, 2da nō tollit, ut appa: ret in Petro, q dum sedet impossibile ē ipsū nō sedere, liberè tamen sedet, qā ex ēpponē antecedente sessionem, nullam hꝰ necessitatem ad sedendū, sed se ipsū liberè determinavit ad sedendū, cum potuerit se potiꝰ determinare ad nō sedendū, & talis ē necessitas in Antichri: sto peccaturo, cujꝰ peccatū ē necessario futurū necessitte Sequente liberam ejꝰ determinaonē ad peccatū. Et ideo vitas hujꝰ ppōnis. Antichristꝰ peccabit. Non invenit necessitatem peccandi in Antichristo, non ideo em Antichristꝰ peccabit, qā hæc ppō ē vera, sed ideo ē vera, qā Antichristꝰ peccabit, ideo am liberè peccabit, qā ē se liberè determinatum ad pec: catū.

Obligebis: Si hæc ppō Antichristꝰ peccabit, eēt determinatè vera, tunc peccatū Antichristi eēt necessario futurū nō ex suppōne Antte, & nō admittis, & nō ē determinatè vera pr̄ sappo: la joris. Si dicta ppō eēt determinatè vera, tē Deus sciret ab æno peccatū Antichristi futu: rū, & eo ipso peccatū Antichristi eēt necessario futurū ex suppōne Antte. & si dicē tē dicē pr̄ nos: ex una parte. Scia Dei ē infallibilis, ex alla parte, antecedit peccatū Antichristi. & si Deꝰ sciret ab æno Antichristi peccatū futurū, tē eēt necessario futurū ex suppōne Antte. Resp: dmi Arg: nego sequelā joris, 2di norem Sti dquo 2dam partem: Scia Dei antecedit peccati Antichristi futuri, antecedit nqm tempore, 3do Ants, antecedit causalitte. N. ants, & 3ā, ad dico: Scia Dei de futuro Antichristi peccato antecedit peccatū Antichristi futurū tem: pore, qā ē ab æno, d nō antecedit causalitte: sicut nec peccatū Ysaiæ, aut Philippi vel Ba: tri antecedit causalitte, qā nō ideo Antichristꝰ peccabit, qā illud Deꝰ prævidit peccatum, sed po: tiꝰ ideo Deꝰ illud prævidit peccatum qā peccabit, ē am peccatum, qa sic ē liberē determinatꝰ

&

& hoc Deꝰ omniscꝰ videt, scit, & cognoscit, sicut dum video cadentem in foueã ñ video
caditꝫ in foueã, gã ego video, ꝺ potiꝰ ideo ego video, gã cadit in foueam. Patet hinc nullũ
haberi ee illig Dilemmatis Calvinianiꝫ v me Deꝰ ꝓuidit ab æno saluandꝫ v non ꝓuidit, si
ꝓuidit, saluabor infallibiliꝫ etiam si pessime vixero, gã Scia Dei ẽ infallibilis, si ꝓuidit me saluandꝫ, etiam si pessime vixero, damnabor, ergo perinde mihi ẽ bene vivere ac male, cujꝰ falsitas patet ex hac retorsione. v Deꝰ scit in tuo agro futuras segetes, v non futuras
Si scit futuras excrescent infallibiliꝫ, etiam si ñ seminaveris, gã Scia Dei ẽ infallibilis
si scit ñ futuras licet seminaveris, ñ excrescent. & perinde tibi ẽ agrum colere, ac ñ colere, seminare, ac ñ seminare. Dicrete ꝓ statu Dilemmatis sic dꝫ ꝺ, si Deꝰ ꝓuidit te ab æno sub ꝺitione: si bene vixeris, saluandꝫ, tunc saluaberis, etiam si pessime vixeris
Nego. si Deꝰ ꝓuidit te independenter a tua coopaõne, tunc ñ si pessime vixeris, saluaberis, ꝺo, d nego ꝓpositũ, qꝺ Deꝰ sic te ꝓuidit saluandꝫ & nego ꝺam, ac dico: Deꝰ ab æno sic ꝓuidit saluandꝫ sub ꝺitione: si bene vixerit, adeo si implebit hanc ꝺionẽ saluabit, Deꝰ sic
130 Instabis: Scia Dei de peccato Antichristi futuro antecedit tempore peccatũ Antichristi ex suis, & eo ipso peccatũ Antichristi ẽ necessario futurum necessitate ante, ꝓ ꝺa supposita Scia Divina ante tempore peccatũ Antichristi. Antichristꝫ ñ pt omittere peccatũ Qsi &c tẽc: p Ans: si suppositã Scia Divina de futuro peccato Antichristi, Antichristꝫ ꝓdt omittere peccatũ tẽ Antichristꝫ ꝓdt fallere Scia Dna, gã quo casu illud omitteret, illa falsa redderet ꝺ Antichristꝫ ñ pt fallere Scia Dna, &c. Pt dmo Arg: N. ꝺa, illig pbaõnis impossibile nego Ans, ex eo em, quod Deus scit antecedenter tempore peccatũ futurũ Antichristi ñ ꝙ qꝺ idem Antichristꝫ ñ ꝓ possit omittere peccatũ, ꝙ qꝺ ñ habeat potẽa omittendi peccatũ, ꝺ ñ ꝙ, qꝺ ñ omittet. Sicut ex eo qꝺ Deꝰ scit ab æno, qꝺ ipsemet sit facturꝰ liberè in tempore ñ ꝙ qꝺ ñ ꝓ possit omittere, ñ facere, ꝙ qꝺ ñ habeat potẽ tem omittendi, ñ faciendi, alias omnia esset quadamtenus necessaria, ñ ex suo beneplacito v libera voluntate, ꝺ solũ ñ ꝙ, qꝺ ñ omittet, qꝺ faciet ita pariter &c: pbaõnem illig retorqueo: p immediatè dictam instaam, & nego illã sequelam joris, cujꝰ raõnem adjunctã ꝺet retorqueo: & nego ꝺam ac suppositũ Antti, qꝺ omittet fallere em Scia Dna, stat in eo, qꝺ daret Scia Dna de futuro peccato Antichti in illud peccatũ ñ eet futurũ Porro si peccatũ ñ eet futurũ, neq Scia Dna eet de futuro peccato, ꝺ votis de ñ futuro. Claritis grãa ꝺi Arg: Ignoo Antis: Suppositã Scia Dna de futuro peccato Achristi, Achtꝫ ñ pt omittere peccatũ ide ñ pt ꝺonere omissionem peccati cum Scia Dna de ejꝰ peccato ꝺo Antis, ide ñ ꝺt voteam ad omissionẽ peccati; licet illud ñ omittet, ꝰjunctam cum Scia Dna de Suo peccato N. Ans & ꝺa, ac dico: Antichtꝫ semper habebit potẽa ad omissionẽ peccati ꝺ gã illud ñ omittet, ver de facto peccabit, inde hac illig potẽa ad omissionem peccati ꝰjuncta erit cũ Scia Dna de Suo pcto ñ habebit ꝺ post. etiam ꝰjungendi omissionẽ peccati cũ Scia Dna de Suo pcto, alias em libret potẽa ꝰjungendi

omissionem

omissionem pcti Scarea pcti cui ipso pcto, rao e, qo hoc Scia Dei n pt ee sine hoc suppto, deo em Deg Anchristu sciit peccatur, qa ille peccabit.

81 Rnes: cu posita Scia Duna ante de futuro peccato Anthri, Anthy n habebit potia prima, & expeditam ad omissione pcti Sjunctia cu Scia Duna de hoc pcto, & adhuc illud pctu e nece sariu futurum pt Ants: Supposita qualitte calvinistica, aut necessitte Jansenistica, aut qualitte & determinante Tomistica ad futurum pctu Achristi, Achristy n habit potiam prima, & expeditam ad omissionem sd cu qualitte calvinistica &c: E pt &c: R timi Arg: N.A. 2di Jam. disparitas e, qa Sate qualitles sint impedibiles a voluntte Achristi, & sint n solu prioritem temporis, d m causalitis respectu futuri pcti Achristi, de raonis, cur Achristy peccabit iam Scia Duna de futuro pcto Achristi n est prioritem causalitis, d solu temporis, n ideo em Achristy peccabit qa Deus illu vidit peccaturu ab alno, d extra. Hinc ista Scia Duna e impedibilis a voluntte Achristi, qa si Anchristy n foret se liberè determinaturu ad peccatu nunqm Deg vidisset cu pcto, d postq n peccaturu. Advte: q impedibilitte Scie Duna hoc ee optimu argumentu: Ens ipso q admovea facem pulveri nitrato scipit ignem, & eo ipso q n admovea n scipit ignem, d in mea libertte e admovere & non admovere ignem; Sic mea potestte e, ut pulvis nitratus scipiat, vel scipiat ignem; ita parit eo, qd Anchristy sit pctor Deg q vidit illu peccaturu, & eo ipso, qd n esset pctor Deg q provisset illu peccaturu d in libertte e Anchristi peccare vel non peccare. E in libertte Anchristi e, qd illu Deus q vidit peccaturu vel n pctor.

82 Dices: Non e possibile, qmdo Anchristy habtur sit potestatem impediendi Scia Duna, qua illa & tempore antecedit & ab alno e, aliav em deberet ista potestas ee impeditiva sibi ab alno &c. R N.A. & ex illo nego illatu ac dico: Scia Duna ee ab alno impedibilem ab Antichristo sitat in eo, qd Antichristy habeat potestte, ac libertatem ab alno impeditiva illius Scie, cum em ab alno ipse n extitit, neq ejus potestas ac libertas extitit, d unice stat in eo, qd Antichristy adveniente illo tempore, quo e peccaturu, habebit potestatem ad ponendu aliqd Sinexu cum eo, qd fuerit Scia Duna ab alno, & habebit potestatem ad n ponendu illud Sinexum, sine qua n fuis et Scia Duna ab alno, d licet Anchristy & ejus potestas ac libertas n fuerit ab alno adveniente illo tempore habebit illam amplam potestatem & libertatem, q habit potestatem ad ponendu peccatu de Sinexu cu Scia Duna ab alno de peccato futuro, & ad omissionem peccati qua e opposita Scie Duna de peccato futuro, sig dem talem potestatem n habuisse ab alno, n impedit hre in tempore, & licet Anchristy n habeat dictam utramq potestatem ab alno, & licet existet ab alno Duna de ejus peccato futuro Scia, hec tn Scia Duna e impedibilis ab Anchristo.

83 Obicient plura sd dubia. Primu e, futura libera n sint determinata vel determinatu ee in seipsis, sig dem neq sint neq sint determinatu ee in caa, qa caa pt agere vel n agere. E propones de illis formata n pnt ee determinate vere 2du. de futuris n dat Scia, & necessitas.

stũ. quoties nõ dant vera regsita ad villem ppõnis toties nõ dat illig vitas & hodie nõ dant
vera Cstitutiva villis Sujg ppõnis Antchrg peccabit, gã dicis nõ dat peccatũ Antchristi, nec
ipse Antchrg, &c: 4tũ. Hãc ppõ Antchrg peccabit. ẽ indiferens ad villam & sol villem ppõ
ẽ in maã Stingenti, & nõ ẽ delminatè va Stum: Quo ppõ, pt ẽ va, v falsa, illa nõ ẽ delmtè
vera d hãc ppõ: Anchrg pibit. pt ẽ va v falsa, &c: p nõ: Quia ẽ Stingentis villis, &c. ad
Hãc ppõ: si Drg audis et Buionem, Bs ref: nec ẽ delmtè va, gã nõ pt Cnexione Bditionis cũ Bdi-
tionato, nec ẽ delmtè falsa, gã pt Bonni Bditionatũ cum Bdione in illa exposa &c:
134 R ad 1mũ: retorqueo de pritis vg resurrectione xti, directè n.A. p bãone illig dguo: futuro
libera nõ hõt delminatũ ee p ea instanti p quo st futura, nego p alio instanti, quo non
futura, vg p presenti instanti, cui Csens ẽ ppõ Bdo Ans dnega pasitũ, qd hoc regrat ad vil-
ppõnis de futuro ut actu existat in eo futuri, ea instanti; quo instanti existit ppõ, dicuti
nõ regrit nõ ad villẽ ppõnis de pto, vg hujg: xtg resurrexit. ad 2dum dguo Ans: de futuris nõ
dat scia in nobis transeat Ans pt em dari: Monday scia in Bdo omnis cia, N.A. Enec vita
N. Bsam. Item sic pt retorqueri: de multis ptis tũ Csentibs nõ dt in nobis scia, Enec vita
falso ẽ Bsa & disparitas ẽ, qã qd pts regrat ad sciam, nempè illam certitudo & evidẽa, ad vi-
nille ve ppõnis sufficit, si obiectũ ita sit futuri, put ppõ illud ee futuri enuntiat. ad 3tium
retorqueo de ptito hoc: xtg resurexit ita de totis successivis, qualis ẽ hora &c: directè de
jorem: Quoties nõ dant va regsita ad villem ppõnis, eo modo, eo stũ, & in eo statu, q pea po
importat toties nõ dat vitas ppõnis, Bdo, nec, nego jorem, stante dicta nove, N. Bsam ac di
gnis nõ det alig regsitũ villis modo, stũ, & in statu p copulã nõ designato, si in dat modo,
stũ, & in statu p copulã designato & importato pt ee ppõ va. Nec dicas 3tium: futur pt
Anchristi nõ dat determinatè in p statu p copulã importato & responsio nõ existit. pt Ans: p
Anchristi nõ ẽ delminatè futur, gã nõ ẽ delminatũ ad futura sui positione, gã ẽ indiferen
ad poni vel nõ poni &c: nam R. retorqueo de pcto Csenti. directè N. Arg: n.A: 2dum dguo: sctũ
Adristi nõ ẽ delminatè futur ex suppone Antte liberam delminaonem Anchristi Bdo An
ex suppone Bsentẽ, n. A. & Bsam. Nec dicas 2dũ: Peccatũ futuri Achristi nõ ẽ modo, & Bs
Csenti, & nõ vificat modo dicta ppõnem, Nam R. retorqueo de pcto pcto, directè N. Bdo
gã ut toties dicti ad hoc, ut aliqd vificet ppõne, nõ regrit ut existat actu. Pt m sic dguo
nõ ẽ modo & de presenti quoad existeam Bdo, quo ad rãonem vi & verificativi N. A. & Bsam
ad 4tũ. transeat Ans, ẽ em solũ indiferens Logice nõ Phcè, & dguo Bs, & nõ ẽ delmtè va del
minaone Antte, Bdo Bsam, delminaone Bsentẽ N. Bsam, qt vo sit ppõ in maã Stingenti
vide in Dial. Nru 70. ad Stum: dguo jorẽ Quo ppõ pt ee va v falsa, illa nõ ẽ delmtè
va, delmtè Antte, Bdo jorem, Bsentẽ N jorem, & transmissa tanger falsa nove, stante
dguo Bs, & nego Bsam: Rão transmissi ẽ, hoc em ppõ: Anchrisg peccabit licet potuisset
ee falsa, quo casu Anchrisg non eet peccaturg, & ita Ormeret ppõ, stante hac villi illig, nam
de facto ẽ pctg, nõ pt ee falsa, gã nõ pt transire de va in Bsam, Rão ultior ẽ, gã in hoc casu
stũ.

stit Stingea villis, ut patt in ppoonibz, sive de pt̃ito, sde psenti, ut ex eẽ vã possit transire in falsam cum sit impossibile. Ad 6tum Dr̃ in hanc ppoonẽ: si Pr̃ audiet Stionẽ Petri, eẽ determtẽ vam, v determtẽ falsam in se, & coram Deo. Si em̃ habit hunc sum: post audionem contionis, sequet Bustio tẽ Si a parte rei Bustio Pri Gjunget cum auditione Stionis, erit va, sin secꝰ erit falsa. Si am̃ habebit hunc sum, auditio Stionis juvabit Prum ad Eversionem, tuncenit determtẽ va, maximẽ si intelligat auditio efficax. Si denicꝰ habit hunc sum: auditio Stionis ponenda a Pro infert necessario Eversionem Petri e determtẽ falsa, ut patt ex rejosa, & ex ipsis Terminis. Probatõi 1. ptis pt simplicit negari Ans, auditio em̃ Stionis, qua venit p Petitionẽ habet Enexionẽ modorelẽ ad Eversionẽ, licet n̄ habeat Enexionem Phcã, aut Metaphcã, potest negari & Essã, h em̃ licet negrat ad villem infallibilem ppoonis Petitionatã, n̄ tn̄ ad villem Simplicit talem. Probatõi 2da partis pt negari Esse, qa Petitio posita in dicta ppoone, pt qdem Sponi cum suo Petitionato, d em̃ pt n̄ Spom, adeoꝰ si n̄ Sponet, erit determtẽ falsa.

In reliquo Nota 1mo: Peccatu futurum Antchristi ideo e prius scãa de eo, qa e rao objectiva pure extrinseca in dña scãa Divina, n̄ e tn̄ prius tempore, neq; e prius tmpm̃ cãa Phca scãa Divina, neq; e prius p̃mod principii, neq; e prius, tmpm̃ qd Supius ad inferius, sicut aal ad hmem, d e prius in: genre in gre objectivo, qua prioritas Stitit in hoc, qd peccatu dei existat eo modo, quo pscia Divina enunciat, & pillo tempore p copulam importato, quo futurum e; Nota 2do: Sicut ppoo va de pt̃itis liberis, ut sit va, n̄ exigit omnino actu hre objectu v̄ificativum, sibi coexistens, d sufficit, qd objectum affirmatu p illam extiterit, & de facto extiterit, ita ppoo de futuris liberis: ad hoc, ut sit vera, n̄ requirit, ut dei actu objectu illis v̄ificativu, d sufficit, qd dabit aliquo tempore, ita, sicut ppoo illud dandi affirmat. Nota 3tio: Antchristꝰ habit plenam potestatem & libertatem omittendi pctũ, s: licet sit certissime peccabilis, ita, sicut nos habemus, quia ita erit hoc, sicut nos sumus, & hac libertas & potestas Gjungit cum pscia Dei, omissio n̄ pctinũ: qm̃ Gjungit cum pscia Dei de futuro ejꝰ peccato, h em̃ staret in eo, qd Antchrꝰ n̄ esset petrus Dei, in illa Gjunctione peccatur, qd de Deo dici negat, Deꝰ em̃ Sive Stitia Scia sfuturia ita cognoscit, ut fuere, sunt & erunt; Nota 4tto. Pro illustraone respoonũ: Si e turri aspicias alios currere, alios stare, sedere, jacere alios, libere omnes sua faciunt, nec tua visio facit eos agere, nec antecedit eorũ actiones aut situ, &c, Si aliud agerent, impediret hac visio tua, & alios hres visiones, quo pinde libertti eorũ nihil obẽ, licet raone, bene dispositionis visꝰ tui Agentis attentionem ad ea, quo agunt, evitare n̄ possint, qn̄ videant. Sic de visione pscie Dei dicendũ e, qd vo hac sit futuri, illa presentis, nil obstat, utraq; em̃ n̄ e opativa, objecti sui d quare Stemplativa, desumit suo a Suma perfectione intellectꝰ Divini, quia cognoscit hs futuritia

COROLLARIUM.

Exhibens brevit Quastiones, quæ hoc loco tradi solent.

136. Quari hic solet 1mo: in quo consistat veritas formalis ppōnis, dicit am formalis, sive ppō sentandę, quæ ē ppria actuū intellectꝰ n̄ quidcunq; sumptus, d̄ qui est enuntiatio vā de obiecto ut sta dquat a ville transcendentali, vi cuius res ē formis sue nāe, sive vi cuius idea rei dicitur va, gā illi nihil deē ad eē gd̄ hīt. Ingrit am de ville ppōnis, tam illius quæ ē in nāa necessaria, qm̄ illius, quæ ē in stingenti; sensit alii villem utriusq; ppōnis consistere adequatè in ipso actu, ipsa ppōne enuntiante obiectum ita se hrē, alii utriusq; ppōnis villem dicunt consistere actu, & ita se habēa obiecti; dquunt alii & existimant ppōnis villem in nāa necessaria consiste in ipso actu, villem vo ppōnis in nāa stingenti consiste tam in actu, qm̄ in ipsa ita se habēa obiecti, omnes tn̄ admittunt ad villem ppōnis regri ut obiectū ita sit, aut ppō enuntiat, & sine hac nulla ppō ne ovē eē vam, gd̄ ultimū nobis nō se sufficit. Quæ vo st̄ huius villis consistentiva determinatiu gbz plꝰ ē alii.

137 Quari solet 2do. An aliqua ppō vera possit mutari in falsā, & vicissim falsa in vam. Quare sermo ē de ppōnibz in nāa stingenti, quæ sola ita stuerd, ut potuerit eē falsa, quia em̄ st in nāa necessaria, vi impossibili, si vera st̄ adeovā st̄, ut falsas eē omnino repugnet, si falsa, ad falsā, ut eas vā eē penitꝰ st̄ impossibile, Questio am̄ ē de eadē ppōne, n̄ moralit̄ tm̄ d̄ sit certum em̄ ē, gd̄ ppō: Prꝰ currit plata currente pro sit va, eadē moralit̄ plata n̄ currente pro sit falsa Quare in re quæstio ē, utr̄ ppō hæc, Prꝰ currit plata in instanti d̄ current pro sit durans ad instāa B.C.D. gbz Prꝰ n̄ currit, n̄ in iis instantibz B.C.D. sit va. Consentalii ppōnē m̄ sentibz instantibz, ex eo principiꝰ, gd̄ ppō plata in instti A. importet de instans A. & gd̄ ipsa sit ppōni tempꝰ, gd̄ st̄ importabat, qm̄ importare, cum em̄ currum Prꝰ in instanti d. 1mo plata sinꝰ esse cuncta omnino, & eodem tempore n̄ reliqꝰ sentiant instantibz. Alii dicunt currunt de ppōnibz enuntiantibz aliqd̄ futur, quæ si duraret ad plures instāa, dicunt, gd̄ verē eē desinerent, licet illud futur desineret eē fut̄ & ipsens, i modo dictum fieret, semp em̄ respiciunt ad quintꝰ illud instans quo plata st̄, respectu cuius res hæc, quæ de facto jam nunc ē stita, futura ē. Alii vo alii censent ppōnem em̄ stingentem veram in falsam mutari posse dicunt hanc vā ppōnē Prꝰ currit, plata n̄ in instanti d. quo Prꝰ currit, adeoq; vam si duret p instantibz B.C.D. ingbz Prꝰ n̄ currit reddi falsā cuius fata ppō de ipsenti ipsens semp tempꝰ indicat, adeoq; illud cui coexistit, hinc in instanti A. 1mo platam enuntiat Prum currere p eod̄ instti, durans vo ad instans B.C.D. Prum currere in instanti B.C.D. quæ cum in instti A. dari sponat in instibz vo B.C.D. sponat n̄ dari, ppō eadem dicunt in instti A. ē va, in instibz vo B.C.D. falsa. Non ab sit dicunt currunt de ppōnibz aliqd̄ de futuro enuntiantibz, dicunt ppe eas semp respicere pq futur adeoq; enuntiare aliqd̄ ē futuri, gd̄ quia in instti, quo ipsa ppō ē vera, ipsa ppō ē va, ut pote suo formis obiecto, cum vo in instibz sequentibz, p quæ sponit durare ppō, res illa, qm̄ futuram enuntiat jam futura n̄ sit, sed ipsens & sic ipsa ppō falsa redditꝰ.

hæc

Hæc quis p suo ssu, ego hanc adyto Stroz. ia magis ptinaa, qm raonu momentis dirigere nitiꝫ, adeoꝫ ab illiꝫ decisione abstineo.

Quari Scl et Stio. Utꝝ una eademq ppo possit esse sl vꝰ & falsa. Quæstio stem p credit de una-
chee n multi ppone. licet am nemo serio sentiat aliqm ppone ee esse sl ve ran falsam, evidens em ē, qd si fieri id posset ꝫ posset fieri, ut una eademq ppo sit va, & n sit va, item sit falsa & n sit falsa, fieri quoq posset, ut obiectu talis pponis ita se habeat put emat ppo, & n ita. adeoq de una eademq entitate possent vificari. Dicata Stradictoria Stricte
tala, qd fieri n pōt deductu in Dial: ex evidenti principio: Impossibile ē idem sl ee & n ee.
Quid ut potē Symericu admisit nemo. Licet em nullq serio hanc Chymeram tueat, plu-
res tn Spūlitu amatores varios inveniūt ppones quas sl ee vas & falsas calliderie
cant. Ejsmodi dicunt ee ppones eas, quæ semetipsas falsificant, qualis ē hæc: Ego nunc
falsum dico, qua si va ē, ē falsa, qa enuntiat me falsu dicere adeoq ut sit Chymici ob-
iecto, falsu dicam, necesse ē si vo falsa ē, tunc ē va, qa p illam falsum n dico, cu n sit va,
qd falsu dicam. Sl talia multa ejsmodi ppones, ad quas facilis responsio, qd n possint
sl vera & falsa dici ppones, qa nec sl enuntiata sunt effecta, adeoq nec ppones d puramen-
tis ludibria qa nil hnt p obiecto nisi enuntiant, nisi semetipsas, id Chymerico modo &
tandem falsa simpliciter dici possunt. nis em ppo affirmans aliqd impossibile falsa ē ppo-
nes am hujsmodi affirmans aliqd impōble, qa hæc locutio: ego nunc falsum dico si-
nulla alia m pponem habeat p obiecto, dicit explete se ee falsam, implicite se esse
vam, cum nis ppo implicite dicat se ee vam, adeoq dicit se ee & n ee vam, ee & n ee
falsa, qd ē impossibile. Ꝙ Ꝙ fata locutio affirmat aliqd impōble, Ꝙ ē falsa idem proportionale
dicendū ē de omnibꝫ aliis ppōnibꝫ huic sllbꝫ, quæ hoc loco obiici solent.

SECTIO QUARTA.
de Illatione.

QUÆSTIO UNICA.
An præmissæ necessitent intellectu ad assensu Cclusionis?

Hæc Quæstio occasionem sumpsit ex Pleho sic syllogizante: Omne ingeniū dam positis, aliud qa positis necesse ē Stingere, eo, quod hæc sint. Unde quærit ab Authoribꝫ, utꝝ intellectꝰ positis assensu præmissis necessitas ad ostanq assensu Cclusionis. Porro necessitas qua
ad ꝙsens difficultis purcti Optes Stideraꝫ, una Stranietatis, alia Stradictionis. Necessitas Stranietatis
sub specie ē, ni cuiꝫ potēa n pt ponere actū, oppositū illi Speciei actui, ad quem habitis omnibꝫ requisitis
necessitat, licet possit n ponere ullū aduꝫ Speciei ejsdem. Sic Beati necessario amant Deum, qa in ea
sunt ordine se Deum, possunt tamen aliquo tempore n ponere amorem Dei d cognitione Dei. Necessitas Pha-

dictionis

dictionis. Sad exercitium & vicarij potea n̄ p̄t omittere actū illū in specie, ad quē necessitat. Talis
cet necessitas ad amorem, vicarij Deatj n̄ p̄t omittere amorem. Duo ergo ingruntj, primum, an
intellectj posito assensu p̄missis possit vel n̄ possit positivè dissentiri Declusioni recte ex illis illa-
ta. Si n̄ posset dissentiri positivè, dicitj necessitari necessitate Mariellis ad assensū Declusionis, sm ne-
cessitte excludente Marium assensū, sc: dissensū positivū. 2dum ingritj, an intellectj posito assen-
su p̄missis necessitat ad assensum p̄stando Declusioni ita, ut debeat positivè assentiri Declusioni, vel
n̄ possit omittere, positivū assensū Declusioni, si d̄t positivè assentiri d̄z necessitari necessitte Ma-
dictionis, sm necessitte excludente Mradictionis assensui sc: omissionē assensj.

140. Dico 1mo: Intellectj posito assensu p̄missar, necessitat necessitte Mariellis ad assū Dlnis rectè illatā, q̄
p̄t intellectj posito assensu p̄missar n̄ p̄t dissentiri positivè Dlnis rectè illatis. &c. Ista patet ex 1mis. Ad
1mo. Cedente. p̄t Ans: Intellectj bene dispositj posito assensu dis p̄missis, Cui hoc ē aal rōnale d Petro ē
n̄ p̄t dissentiri positivè dcluic Dlni & Petro ē aal rōle, gā alias ageret Mra principia lumine naturali
1mo. em ageret Mra principium, dici de ci ē dici de aliquo Dciente Dāi, gā gd in p̄missis judicaret
de ōi rōne, sc: aal rōle, id in Dlne negaret, dici de aliquo rōne sc: Petro. 2do ageret Mra principia
2ud st cad uni Dtis. st cad intse: gā in p̄missis judicaret, gd Petro, & aal rōle identificant realit, ad
aquatē rōni, d rōnē em judicaret assentiendo rōni. 2dum vō judicaret assentiendo jori, & tamen
dissentiendo Dlni judicaret, gd Petro & hoc n̄ identificant Sibi realit ad aquatē.

141. Probat 2do ead, ppōs: Si intellectj bene dispositj posito assensu p̄missis, posset dissentiri Dla-
tioni ex illis legitimē illatē, tō posset dissentiri huic indubitatē Regulē Dialectice: Ex ver
p̄bonam Dsam, n̄ Segt, nisi vum. d n̄ p̄t dissentiri, ut nemini Dbet dubiū ē. &c. p̄ gla.
joris: Si intellectj posset judicare p̄missas ee vas, Dlnem vā ex illis ltmē illatā ee falsam, tō in-
tellectj posset judicare gd ens vō p̄ bonā Dsam posset Segi falsū. & Si &c: tō &c:

142. Obiicitj 1mo: Obiectū p̄missar, & obiectū Dlnis, apparent tangi diversa, & p̄t intellectj assen-
tiri uni, & dissentiri alti: Ry dnā Ans: addendo in fine, ita tn, ut primū evidenter appareat ee Ver
sū Mphicē cui alio Dclo Ansp & hoc sufficit, ut intellectj assentiatj uni, & n̄ dissentiatj alti, sīlr
ut n̄ appareat Cdicta Mradictio. n. A. & Dsam.

143. Obiicitj 2do. in Dsu Dposito huj⁹ evidēcia, Qua st cad uni Dtis st cad intse. d pater & filiꝰ st
eadem uni Dtis dissentiē huic Dclni & Pat & filiꝰ st idem intse, &c. R vel illa jor ppōs
prōs in Dsu uni⁹ valis nullā admittente explicāēm vi in Dsu particulari, Si primū, Dclo erit
bona, d jor falsa. Si 2du. jor erit va d Dlnis p̄t unde n̄ ē mirū q̄ illi intellectj possit dis-
sentiri, unde p̄ fatu principiū sic ē intelligend sc: ut Si extrema Dclnis vere in prōs
affirmant identificari uni Dtis, sc: media 1mo objective, tunc verē in Dclusione affirmant
identificari Sibi, d n̄ principiū ut locū habeat in Mystio Dma Trinitatis sic intuēdo ā
ologis. Dud st cad uni Dtis: tam realit, qm virtualit st eadem intse, qua liter pat & filiꝰ
tificant juni Dtis sc: nāli Divine, n̄ in identificant Sibi.

Obiicitur Dtis

44. Obiicit 3tio. Voluntas non necessitat ad bonū amandū & intellectus non necessitat ad non dissentiendū positivè Deō, ni si absentiat premissis, sic idem intellectus pendet ab impio voluntatis, ut patet in assensu fidei; unde dicit, nemo credit, nisi volens. Et si voluntas non necessitat ad bonū amandū & habilia pendet intellectus, ita pt intellectu trahere animalia ad dissentiendū positivè Deō, quoties voluerit assensū premissis. R. N. Bsam. qā voluntas potest liberare, adeoq; habitis omnibus requisitis ex parte actus dūmodo potest agere, & non agere, imo non opponitur agere, intellectus vō est potēs necessaria, pbāone illius dicit. intellectus pendet ab impia voluntatis, ut ponat actum, & oppositum illi ponat si aliunde non determinatus ad non ponendū oppositū Dei Ans. si est aliunde determinatus ad non ponendū oppositū N. A. & Bsa, ad dico: qd intellectus bene disponitur posito assensu premissarū & cognita veritate illarū obiectiva, dūmodo non ponat dissensū Deō, quoniam videt directe seq ex premissis. Advte. nō loquimur hic de dissensu negativo, aut de eo dissensu qui est pura judicium intellectus, qualis est, cum quis dicit grāa, & malitiose nega aret veritatem ppōnis, quoniam videt illa sufficienter reluceret intellectui ejus.

45. Obiicit 4to: Sæpè dingit, qd intellectus assentiat premissis & dissentiat Deō ita in ultimo pōto in quo ardent pponis veritas pponis &c. R. Nit: intelligendo de Deō recte illata, licet eæ premissæ sint falsæ, si in intellectu judicat ea vās, & pōtea judicet rectè illata ea Deum, tūnc pt dissentiri Deō, alias eam judicaret ex eo pte seq falsū. Porro loquimur hic de Deō recte illata, & de intellectu capiente hanc illationem & nexionem, non vō de intellectu caeco, rudi, non bene capiente terminos, qd talis inquam negaret non posse. item dicimus, qd non possit dissentiri prudenter, de imprudenti eam dissensu hic non loquimur.

46. Dico 2do. Intellectus posito assensu premissis non necessitat necessitate Stradiotnis ad assensu Deō advertendum diligenter qd hæc pōtio non Stradicat priori. Priori eam dicit, qd intellectus posito assensu premissis, non pt ponere positivū dissū Deō, non est postea judicaverit premissas ea vās non pt judicare Deum exillis rectè illata ea falsa. Præsens vō Bellucio dicit, qd intellectus posito assensu premissis, possit dissentire negativè, hoc est non ponere assensū positivū Deō, illū omittere, idē nēg assensū positivū ponere, nēg dissensū positivū. Præterea Imo Bellico asserit, qd posito assensu premissis ponitur assertio Deō. 2da non asserit, imo oppositū asserit, ut patebit ex pbāone sic intellecta infra.

47. Probat: Posito assensu premissis non videtur omnino intellectus assentiri Deō & ponere assensū Deō in pacto positivū. &c. Consequēa patet ex premissis Nro 138 pt Ans: Ut intellectus ponat assensū Deō in pactu positivū, omnino videtur ponere & ipsa Deum. videtur intellectus posito assensu premissis non omnino videtur ponere Deum &c. pt imprimis jor: Quia si intellectus poneret assensū Deō in pactu positivū non ponendo Deum, tunc assentiret Deō quod non est, videtur hæc dicī negt, &c. pt non: Si assentiret Deō quod non est, tunc Deum, quod non est, diceret ea, quæ dicere et ea non formaliter. Porro ab ea tali, valet ꝺ̄a ad ea solita: Nēg valet dicere quod hunc Deum licet non sit in actu existēa, est tñ in actu possibilitatis, nam & ego possem dicerem, qd & a sensu illius positivo non videtur ea in actu existēa, videtur in actu possibilitatis, adeoq; non videtur illi Deō actu assentiri qd ego intendo. Ratio ea evidens est paritas qd si intellectus posito assensu

premissis

ꝑmissis, nō omnino dt ponere Xpm̃ Item, tē nō omnino dt ponere, ꝙ assensu Xpi, si cū pt impe-
diri à ponenda Xpm̃ pt impediri à ponendo ꝙ assensu pactu positiuu pt jām dducta nōr: pt
intellect, à voluntē impediri ne ponat Xpm̃ positis ꝑmissis, & assensu illis. Q&c: pt Ans. Sic
voluntas imperare pt intellectui, ut positis ꝑmissis ad aliud ꝑsiderand se ptat, sicut pt imperare, ut ponat
una ꝑmissa, nō ponat aliam, d circa aliā se occup et māā, sicuti item pt imperare intellectui ut ponat hāc
ꝑmissa. ois hmōi ē aal, negat. Ex ꝑmissis ꝑ ꝓsionē inferibile ponere, Q aliqd aal ē hmōi, ē potiꝰ istud: Q ois
hmōi ē ꝑpriꝰ sensaonū v istud: Q & Pz ē aal Tg: pt voluntas imperare potēa locatiue loco motiuā
visiuā, ne agant d omittant sua actiōne Q pariter & potēa cognoscitiue ne ponat assensu illi reflec-
tum Xpi, hinc Sg: ita ē qd infert rum ē qd infert.

140. Obiicit 1mo. Intellect ē potēa necessaria, qua habitis omnib; requisitis ad ponendam Xpm̃, dt illam
ponere, d positis ꝑmissis, & assensu illis, sit ōia requisita ad ponendam Xpm̃, & ad illam ponendā
necessitat. Q ullig necessitat & ad assensu illi pstiue posito assensu ꝑmissis. R. Minorem, ꝙ positis ꝑmis-
sis & assensu illis pt intellect, impediri tuā à ponenda Xpm̃ tū ab assensu illi positiuo, & alio as-
sensu ad ꝑsiderandam sc. aliā vitē, aliis ꝑmissis minimē inferibile. Pono negato talis impedimenti ē una
de requisitis potēa ad agend.

149. Obiicit 2da. Non pt intellect assentiri in ꝑmissis aliqua eē idem cū uno Xtō & in Xpm̃ nō
assentiri illa eē eadem secum. Q&c: R. dnā: non pt intlct assentiri in ꝑmissis aliqua eē idem
cū uno Xtō, & in Xpm̃ nō assentiri positiue d dissentiri pstiue illa eē idem secū. 2da Cl: & in Xpm̃
nō assentiri nstue, hē n dissentiri pstiue, illa eē idem secū. N. A. & ssa pt dico: vel ē qd intlct in-
stiu assentit pstiue aliqua eē idem cū uno Xtō, ꝙ dum in ꝑmissis iudicat aliqua eē idem cū uno Xtō
nō pt in Xpm̃ pacto pstuo dissentiri, ssi iudicare illa nō eē idem secū, catum tn pt intlct dissentiri ne-
gatiue hē nō ponere assu pstuū ita ē verum ē hinc sequit.

150. Obiicit 3tio. Veritas ꝑmissar Xpi nō ē ale cū vitē Xpi & ꝑmissa cū Xpm̃, ad eaq nō pot
eē ꝑmissa sine Xpm̃, pt ssa. Veritas ꝑmissar Xstituit ꝑmissis, vitas vo Xpi Xstituit Xpm̃, & ad
totum hō qd ē vitas ꝑmissar Xpi nō ē tot, qd ē vitas Xpi, hē & ꝑmissa Xpi nō cū Xpm̃, qā
uhu totum nō pt eē sine alio tot, hē & pars unig totig nō pt eē sine pte alt; totig. R. N. A. si pcedat ut
dt de vitē ꝑmissar formaliū, pt ēm eē vitas formalis ꝑmissa sordis, ḡmvis nō dt vitas sris Xpi, sic
qā pt eē ꝑmissa sris, ḡn dt Xdo sris de vitē vero ꝑmissar & Xpi obiectiva nē hic sermo, qā nō
sermo de ꝑmissis & Xpm̃ obiectiva. Advte, qd Cens Quastio statuta nro 146. pcedat in suppo-
one qd Sylogismꝰ sit divisibilis, si ēm id nō supponeret, ejꝰmodi Quationis nō ēet locꝰ.

APPENDIX.

Continens in se brevit nonnulas Quæstiones hoc loco poni solitas.

151. Quarit 1mo: Utr Sylsmꝰ adgtē Xistat in solis ꝑmissis ut voluit ꝑnim bricenses an vo in sola Xpm̃ an
utrōq. R. Q cum ꝑmunicari qd in utrōq, nāe ē, qā ablatis v solis ꝑmissis v sola Xpm̃, nō manet Sylsmꝰ.
Q&c: pt Ans. quia oblata qua cunq ꝑmissar v Xpm̃, nō manet talis argumentāe in qua ē dualꝰ

ꝑmanibꝰ

ꝑ̄ponibꝫ rectè dispositis segꝫ 3tia ex vi illar ꝓcedentiu &c: Finnaꝫ Sylsmꝰ nō 3ti tenꝫ Jo la Belnē alios nō Botaret 3bꝫ pmissis, nō 3titenꝫ solis pmissis, alias si in Belnē poneretꝫ aligꝰ Termin, qui sicut in pmissis, ille Sylsmꝰ nō ꝑt dicī Stare 4 tm̄is Nota Dum Arist. dicit: qđ Sylsmꝰ generet scientiam Sumendꝫ Sylsmꝰ logicꝰ in 3plete & inchoative, nempē ꝑ pmissis aut tm̄ denominative. Sicut enim hoc dicitꝫ maalis cē corruptibilis denominativē raōne unius partis, ita ꝓmissa generent Belnē dicit̄ Sylsmꝰ generare Belnē. Item D. Thomas, dum dicit: quod Sylsmꝰ sit illae unius vltis ex alia, nō sumit illa raōne pure maalis 3 Bretè nō cū obliquo sed ꝓmissis, ex quibꝫ fit illae.

Quarit 2do. An requiranꝫ necessario ꝓmissae ad ēsēa Sylsmi, an em una sufficiat? R. ad omnē Sylsmū necessarias cē duas ꝓmissas, Sin̄ R. & explicite, saltem equivalent, & implicite. Raō ē, qꝛ Sylsmꝰ imnitatꝫ huic ꝓpio: Quo sit ea adequatē uni 3tio sit eadem inter se. vt medius Tꝰ semel in ꝑmi Bjunct cum ꝑmi extrinseco Belnis, & in nōi, cui extrinseco nōi, aut ēstra, ut duo extrinseca sint idem secū in Belnē. Si autem innitat huic ꝓpio: dici de oi ē dici de aliquo 3tento bi. tunc in una ꝓmissar dī id ꝑdicatū dicē de omni, qđ dicit in Belnē de aliquo, in alla vō ꝓmissar dī dici, illud aliq 3tineri bi. dixi saltem, implicitē & equivalent qꝛ si una cognio 3jungat mediū tm̄ū cum ꝑdicato & 3iecto Belnis, uti fit in Sylsmis imꝑfectis, sid implicitē sivē explicitē faciat, equivalebit duabꝫ ꝓmissis.

Quarit 3tio: Utꝫ ꝓmissa causent Phcē an vō mrīt Belnē. Porro sciendū Imo: qđ causare Phcē sit ꝓxam aliquem dare cē Phcū effectui, uti ignis causat calorē in fornace. Caāre mrīt ē dare in illum cē effectui, ingnium caā mrīs movet, aut dirigit caām Phcam ad ponend effectū. Sic vg Svadens & causans 3tium furi, ē caā mrīt furti. Sciendū 2do: Premissas duplicit poē 3sideran, vobchas, qua sit ipsū obiectum representativē ꝓmissas fries, ꝓmissas, qua sit ipsi actꝰ intellectꝰ representantes obiectū ꝓmissar ad inferendā Belnē. Sit Belus alia obiectiva, alia fris. Questio & ꝓsens nē de ꝓmissis obiectivis respectu Belnis obiectiva, nam certum ē qđ obiectū ꝓmissar aligndo caāt Phcē obiectū Belnis vt inh Sylsmo: ubi existit ignis ibi naāliter calor ē, dinh fornace existit ignis, &c: Aligndo am ꝓmissa obiectiva nō causant Phcē Belnē obiectivā ut dum ex identitate duar uni 3tio infert̄ identitas eor secū, alias aligꝰ causaret se ipsū Phcē, qđ implicat ut dicet̄ ubi agēs de causis. Certū item, qđ ꝓmissa obiectiva causent mativē suam mrīt Belnē fries, qꝛ subiectū ꝓmissar ē obiectū ꝑt qđ intellectꝰ assentit Belnis fris. Demodo potissimū quaerit causandi, si in ingre Phcē, saltem in genere morali causalitatis

Dico ꝓmissa fries nō causant Belnē Phcē ingre caē efficientis d tm̄ mrīt. ꝑt ma pars assertī mo ingtū: Nullū ē fundamentū & necessitas tribuendi ꝓmissis frībꝫ vim causativā Phcē Belnis fris, qua causalitas, ē ꝑdicatū ꝓstuū caē. ꝑt 2do positivē: Premissa nō existunt hunc, qđ do ponꝫ Deus in caāt Phcē Belnē. Anis certū ab aptea Succe sivē em intellectꝰ formatꝰ Sylsmus, primo ꝓmissas deinde Belnē. ꝑt 2da Otis caā Phcē dī existē eo instanti, quo ipsa causat Phcē effectū, ut ꝓbabitꝫ in Metha. & Sl. &c: Ic &c: T. q: Intellectꝰ instructꝰ specie impssa ē caā adequata Phcā Belnis potentē dare totalē Phcē Belni. &c: T. q: Ung actꝰ voluntis nō causat aliū Phcē & m actꝰ intellectꝰ nō causat Phcē aliū actū intellectꝰ d ꝓmissa sī actꝰ intellectꝰ &c: ꝑt 2da pars, qꝛ ꝓmissa solū dirigunt illuminant

intellectū

intellectu ad ponenda Scientiæ gā hæc ponunt intellectui connexionem cum medio omnino quo posito intellectus efficit Scientiæ, ita planè, sicut ille qui monstrat viatori iter, tantum dirigit eum via tota.

155. Pro solutione dubiorum Nota sequentia: 1mo. quod causa necessaria habilis ad agendum si in supposito habeat virtutem Physicam productivam alicujus causati, causa & ipsa agat Physicè, sed debet applicari ut vult omnis Adiacet Physicè causare ignem, & producere ignem, & si causa necessaria non habeat virtutem productivam Physicè effectus, qualemcumque omissa non fuit, cum nullum sit illius fundamentum. Nota 2do quod ens positivum similimum alteri, quod ad dictum specificum ejusdem causati Physicè causandum, gā virtus ejus habilis similima ipsi ad causandum, & ad illam actionem, per quam ignis Adjacet ignem productivum nec tempus actionis una causa Physica actionis 2dæ, gā virtus ejus habilis similima ipsi ad causandum in Matre ad inducendam aam plus permanens nec una causa Matris causa Physica ad plus gā vis similis in dictis specificis cum ultimo esse à solo Deo. Tertiò falsum est, quod omnes res ens reale & Scientiæ in dictis specificis, gā specificis nascentibus ab ente gā vel intrinseco ab ejus complemento, quod non est ens reale, & Ens est ens reale & ens ab hoc & illo efficaciter differt gā divisa est ens realiter respectu Scientiæ à representationibus gā mistas. Quæritur 4to. Utrum sciam tam totales gā partiales ejus specificent? Videtur gā non, quia aliud est ens specificativum intrinsecum, aliud est ens specificatum intrinsecum, ut ipsa dicata, ens alia adæquate identificata illi ipsi enti, gā differt specie ab alio extrinseco, gā est distinctum ab ente illo, gā differt specie ab alio tali in ut ratione illo termino colligat intrinseca divisitas specifica, non est dubium, gā sicut gā vis ens reale, ita non gā vis scia totalis & quævis scia illatim cognoscit specificet intrinsecè à scia intrinseca entis, gā gre primo & distra ultima. Unde hic solutum quæstionis specificativo extrinseco. Duo omnino ingruunt. 1. gā una sit specificativum extrinsecum, ratione cujus una cognitio est specie divisa ab alia cognitione, gā una specificativum extrinsecum, ratione cujus una scia totalis est specie divisa ab alia. Rad. 1. Nota 1mo. gā cognitiones quævis specificatæ extrinsecè tūm à suis principiis effectivis tūm à suis obbis 1mo aliis, similibus à se invicem representatis. Ratio est, quoniam ens principium effectivum sit notabiliter divisa aut mobta cognitionum divisa, totiens cognitiones procedentia à talibus principiis, vel limitata ad talia obta sint intrinsecè divisæ specie, & divisitas specifica cognitionum bene colligitur ex illis principiis & obbis. Pro A: quoties principium effectivum aut obtum cognitionis est divisa notabiliter, totiens ipsæ cognitiones specificè immaneentes differunt in aliquo gradu obtali, ejusdem, ut patet in inductione, sicut cognitio Angelica est cognitio una limitata ad idem obtum, in se differens gradu cognitionis Angelicæ, quia haec recipit hīc & nunc dictum specificum, gā sit tendens ad vitalis Angelica cognitionem una, gā sit tendens ad vitalis illa specialis pendens ab intellectu Angelico, hæc ab uno intellectu. Item duæ cognitiones specificant à principio divisa specie sui effectivi, sicut cognitio limitata ad bovem producta ab intellectu uno hīc & nunc dicatur, gā sit representativa vitalis entis bovini, cognitio vero limitata ad Deum ab eodem intellectu uno præsens hīc & nunc dicatur, gā sit representativa vitalis Dei, gā obta, gā sit divisa specie, ideo & ipsæ cognitiones sit divisæ specie. Et specificativum extrinsecum cognitionis est mobtum omnino specificativum extrinsecum desumat ab ipso modo tendendi, & intrinsecis dictis differentialibus unius cognitionis ab alia. Rad. 2do. Scia una totalis tam actualis, gā habitualis specificat tam ab obto suo filiali gā ab obto attributionis in actu dicto filiali & ratione, quod ens tum obiectum filiale tum obtum attributionis sciæ est notabiliter divisum, totaliter ipsa scia sit specie divisa, ut patet inducendo circa hoc sciam Dei, sic gā obtum filiale logicum attributionis est notabiliter divisum ab obto filiali & attributionis Physico Physico & logica scia sit notabiliter divisa. Nota 1mo. Scia non habetur mediate specificari extrinsecè ab obto, gā mediate specificant habitualiter ab alio dicto, aliquando immediate ab obtis. Nota 2. gā in cognitione Dei una habitualis sui specificat extrinsecè ab obto, gā non potest dici cognitio Dei una cujus obti, gā relatè cognoscitur obtum non amplectitur extrinsecè quasi ens ab obto debeat accedere aliquod dictum Deo intrinsecum. Sed hanc exercitationem scholasticam landem finis est magis frustraneus. Supplebit plura addendo ingenua amatorum sapientiæ solertia ac diligentia. Quæ dant itaque hæc omnia cogitata, dicta, scripta, subjecta illibatæ Virginis ac Omnium patrocinio. Majori Dei ter Optimi Maximi gloriæ.

Finivimus 1760 ao ig 10. Febr.

PARS ALTERA.

INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM

METAPHYSICAM.

seu

Ultra rationalem sciam complectens.

Majori Dei T. O. M. Gloriae, nec non sine labe Conceptæ Virginis Honori. SS. Tutelarium nostrorum perenni cultui, ac Venerationi

DICATA.

Anno Dni 1760. Die 17. Febr.

PROEMIUM.

Premisso disciplinar organo, traditis q logica praeceptis, quibus in detegenda, diiudicandaq veritate mens humana dirigit, ea jam disciplina recte subiicit, qua & aretam cum logica connexionem habet, & aliis scientiis principia suppeditat solida, & inter Philosophicas residuas eminere censet. Et talis est Metaphica, Scientia scilicet rerum, quae vel re ipsa à materia sive massa corporea sunt secretae, & immaterialibus accensentur, quales sunt Spiritus, DEUS, vel per considerationem quasi à materia sensibili abstrahuntur, dum generatim, sive universalibus quibusdam ideis recipiuntur. Unde definiri potest: Scientia Theoretica, quae circa Ens generatim sumptum eiusq affectiones per mentem abstractas, specialiter vero circa substantias spirituales, put naturali lumine à nobis cognoscibiles totaversatur; seu: Scientia Entis in genere & spirituum. Hinc dividi solet Metaphica in duas partes, quarum prior agit de Ente generatim sumpto eiusq affectionibus per mentem abstractas expendit, & Ontologia vocatur. Altera vero Pneumatologia dicit, & ea, quae de DEO anima necnon aliis, quae de Angelis lumine naturae novimus, complectitur. His breviter praenotatis ad Institutum veniamus, facta divisione, cui q Scientiae in duas sectiones, quarum prima de Ente generatim sumpto, altera de Ente Spirituali tractabimus.

PARTIS SECUNDÆ
Institutionum Philosophicarum.

SECTIO PRIMA.
De Ente generatim sumpto.

Quod Metaphysica universo. tmo ac universalissimo scie illustri sane insignita sit nnē, huic præcipuè parti debet, in qua ea pertractant, quæ omnib⁹ aliis humanis Divinisq⁹ m scīs ēserviant, & licēt in ea aliqua n̄ nihil difficultes hineant eo tn̄ veros Phos, eos sc. qui verè dici & esse possunt Sapiēæ amatores, tantūabest, ut detrere ab ea sectanda possint, verūm allicere, animosq⁹ addere deseant, opportet ām Sapientem: ut notat Tullig ex Arist: Lr. Metaphicor C. 2: nosse omnes res quo ad ejus fieri possunt, n̄ quidem Specialim, d uniūsē tum scire difficillima quæq⁹ & occultissima, nam quæ sensib⁹ subjecta sunt, & patent omnib⁹, cognoscere, n̄ sit hominem Sapientem. Difficultes tn̄ hujus scīæ, quātūcūmq⁹ fieri poterit, facilitabuntur, cum de ḡsens sectio tres in se tinebit dissertaōnes, 1mā. de essēa Entiū & proprietatib⁹, 2dām de variis Entiū divisionib⁹ tiam de causis.

DISSERTATIO PRIMA.
De essentia & proprietatibus Entis in genere

CAPUT PRIMUM
De essentia possibilitate & existentia Entis

ARTICULUS PRIMUS
An conceptus Entis convaniat univocè DEO & Creaturæ?

Præmitto 1mo: de essēa Entis agendi nobis esse, ingrediq⁹ quæ Entis definīo inter multas, quas viri graves adducunt, sit omnium exactissima, in tm subscribimq⁹ hac in parte Doctori Angelico, & frustra rigorosam Entis definionē quæri arbitramur, cum neutiq⁹ possit concepti Ente clarior inveniri, unde laudati Doctor Quæst: de veritē art: 1. Illud ām qd 1mo intellectui occurrit, quasi notissimū, & in quod omnes suas conceptiones resolvit, ē Ens. Quum vel ex eo pateat, qd Ens & eē explicari n̄ possint, nisi seipsis nec patiunt notionē se clariorem, qd ē prium conceptū clarissimi ac p se noti: ego dicas cum aliqb⁹, Ens eē id, qd Deū distinguit à nihilo, s. qd opponit Chymeræ, s. qd ḡtradictoria n̄ involvit, s. qd ē prius distinctionis, s. qd ē aptū ad esse, semper regredieris ad

Ens

Ens ipsū, & Ens per Ens declaras, nam & distingui à nihilo, ē nō ēē nens, & opponi Chymerae ē nō ēē q̄dñ pt ēē & non involvere Cōtradictoria, ē nō involvere ēē & nō ēē, & cē ppiū distinctionis, ē trohere unū ēē, nō ēē aliud, & ēē aptū ad esse, ē poē cē Intim nō Cōmno eigmdō Cōmunit allatas notiones Entis, has tñ nō censeo cē rigorosas explicationes ad declarandā rem inventas, d circumlocutiones ad loqnd, rem q̄ significand unicè excogitatas.

2. Prāmitto 2clo. Dum quaritr de univocatione Entis, in re ing nt utr nomen Ens ita sit Cōmune suis speciebq̄ memoratis, DEO sc: & creaturis, ut rāo p illud significata aut sit omnino eadem, aut omnino diversa, aut partim eadem, partim diversa, sc: an Ens respectu Dei & creaturae sit univocū, an Analogum, an aequivocū, quor Terminor nōmen habent in Dial: porro duplicitr modo dici possunt aliqua Secū Cōvenire univocè aut univocè Phicè, aut univocè Logicè; Cōveniunt aliqua Secū univoce Phicè cum à parte rei sūt sibi similia, nō modo quo ad Entitatem, d nō quo ad affectionē māle, & quae habent eadē Cōdicata Scalia, eadem tñ nō individualia, d specificè, ita Cōveniunt Petr & Paulq in rāone hōis. Univocè aūt Logicè illa Cōveniunt, quae habent nō aliqd Cōmune sibi, ita, ut rāo p tale nomē significata sit omnino eadem, & nulla hōis ex parte actq intellectq in illis diversitē, ut Cōveniunt bos, pica, & homo, in rāone animalis.

3. Prāmitto 3tiō Nullatenq poē h̄ loco quari de univocatione Phica, cū certissimū sit, Deum & creaturam sic nō Cōvenire, sūt em in entitativa affectione ac diversissima. Quaritr ergo de univocatione Logica, & de Logica Cōvenientia Dei cum creaturis in rāone Entis, sc: cū clar sit, haec nō Cōvenire Secū Phicè, quaeritr utr saltim Logicè b rāone significata per nōm ens non Cōveniant?

4. Dico: Deus & creatura Cōveniunt Secū univocè b rāone Entis. p̄t: Ens è univocū respectu Dei & creaturae, Cōtra: p̄t Ans: Ens è nōm Commune Deo & creaturae, & rāo per illud significata in Deo & creatura è omnino eadem, Cōtra. Ans quoad primā partem clar, quo ad 2dam vero p̄t rāo Communis 2du tolit suū Sceptum definitivū nō immutatū, Cōdicabilis de pluribq̄ & rās omnino eadem ut potet omnē inductione de animali, Istāa &c: & rāo pōm Ens significata è rāo Communis 2du tolit suū Sceptū definitivū nō immutū, Cōdicabilis de Deo & creatura Cōtra. Et jam omnia sūt clara, quādmodū em jor omni inductione, ut dictū supra, ita nō nor patt, quemadocumq̄ em Ens definiat, & circumscribat, cum definitio rigorosè non possit, semp Veniet Deus, & creatura b Istāa & accidenti, adeōq̄ de illis Cōdicari poterit, aequē em Deus & creatura è quid aptum ad esse, Contradictoria nō involvit, Contradistinguit à nihilo, opponit Chymerae &c: tum quia Substāa respectu plantae, lapidis, aāl respectu mūs, bruti, sūt univoca, licet haec in entitativa & affectione plurimū differunt, & parit &c: Paritas haec retorsionib̄ servire potest.

5. Obiicit: Deus & creatura Cōveniunt Secū analogicè b rāone Entis, Ergo nō Cōveniunt univoce. Cōtra Ans: D. Thomas, & Arist: sentiunt Ens nec univocè, nec aequivocè d analogicè Cōdicari

Cōtra &c:

Dic: R dnu Arra: N. Ans. Dñ retorquco, Gneq̃ univocè ꝯdicat Ens de suis inferioribꝫ mediatis vg Plarita, aali, homine, & bruto, Petro, & Paulo. Directe, explico Authorem illum: Ens ꝯdicat analogicè ut analogũ Logicũ & n ꝯdicat univocè ut univocũ Logicũ nec pro hac mente fuisse D. Thoma & Arist: Ens ꝯdicat analogicè, ut analogũ Phcum & n ꝯdicat univocè ut univocũ Phcũ Credo id sensisse D. Thoma & Arist: ac nego Ctia, vel simili modo dqđ Ctr. Termini distinctionis patent ex ꝓmissis.

6. Urgebis: Deq cũ creatura sub rãone Entis Cvenit analogicè analogãone Logica. Ergo cum creatura n Cvenit Crãone Entis univocè n Logicè. ꝓt Ans S. Augustinꝰ in illud Exodi 3tio. Ego sum qui sũ, sic dices Filiis Cisrael, qui misit me ad vos Sic ingtia es q es, Ego sum, q n sũ, adeq̃ nn Entis ita tribuit Deo, ut tangn analogũ simplicit ꝑ: latũ stet & prima ꝑ aliori analogata. Dic: R na: Cõnẽ explico. Ego sum q n sum, Sperè nihil sum Cparatè ad Dei infinitam ꝑfectionẽ Credo id sensisse D. Augustinũ. nihil sum, quo ad ee reale & possibile, nego dn mentem ungn venisse D. Augustin & nego Cam. satt em abundè D. Doctorem de Cvenieã Phca n logica locutu ee quod x ex ipso Ctra allato patt testimonio, quis em dicet: nego se nec ille sua exiteam, nisi forte velit D. Doctorem Cartheslanis facem Ctulisse, qđ de omnibꝫ omnino rebꝫ st dubitandũ n de ꝓpria exista.

7. Nota: Quod univocãoni Entis n officiat dependea creãe in duo, cum ita ignis A cum igne B Cvenit, licet ung ab alio ꝓducat nec ꝑfectio entitativa, cum Cveniant bruta cũ me in rãone aalis. unde axioma: finita ad infinitũ nulla ꝓportio, de entitativa ꝑfectione n de possibilitate ad existendũ procedit. Quod vero Deq & creatura st Cradictoria arguitiva, id univocãoni nil obe, talia em st Petrꝰ & Paulꝰ, & tn Phcè m, univocè secum Cveniunt, si em Cradictoria formalia sub nullo Cceptu secũ Cvenire possunt, qđ constitit, certe Cveniunt in rãone Cradictorii vè talis, idem de arguitiva dici potest.

ARTICULUS 2dus.

De possibilitate Entis.

9. Præmitto int ea, quæ circa Ens quæri, & spectari possunt, occurrit dm, an sit possibile, unde dujus non relignis ꝯmittenda. Possibile in gre dicit id omne, qđ neq̃ in se involvit, neq̃ intert duo Cradictoria, se id, cujꝰ ꝯdicata ut talia n opponunt sibi invicem. Possibile ꝯtr accipi ꝓ 1mo ꝓ possibili absoluto exerato actuali, qđ n tm ꝓt existe, d actu existit modo suo nad ꝓportionato. 2do ꝓ possibili ꝓcisivo, de quo dumtaxat affirmamꝰ poe existe, ꝓcindentes an absolutè existat, v n existat. 3tio ꝓ possibili purè & strictè tali, qđ qdem ꝓt existe, actu n n existit, i ens in potea, poteale dicit, illud primum vero actuale ens, existens reale. Cum dr possibile duas in nobis ideas excitare videt, alteram ejꝰ rei, quæ possibilis dicitur, alteram rationis illi, ꝓpter quã possibilis apprehenditꝰ. Ctr in hanc rãonem nunc nobis ingredi e, ꝓ qđ nad ea ꝑt. Porro

duplicem

duplicē ꝙdam ꝓssibilitatem agnoscūt, alia extrinseca, alia intrinseca. Et illa ꝙdam activa dicūt, atq ipsa virtq causa effectū ꝓducere potentiē, sic omnipotēa Dei ē ꝓssibilitas activa, radicalis, & extrinseca omnium rerum. Hāc circa facilē Veniūt Authores, nā in tantū aliq ē possibile, in tantum participare pt aliquam perfectionem Divinā. Et Divina participabilitas ē radix & fundamentū possibilitatis omnis. Dein poē ꝓduci & poē ꝓducere sūt correlativa. Eāde forma nempē omnipotēa denominant, & Deū potens ꝓducere, & creaturā potentes ꝓduci, & possibiles extrinsecē. Intrinsecam, & passivam ab attributis rerum, quas possibilis dicūt Attributis repetunt, at in hac explananda rē parū discordant. Nam alii cum res ab æterno possibiles agnoscant, has ab æterno eē aliqd diminutū abusivū medium inter reale & rationis illudq necessariū, inmutabile, & intrinsecū hīre ostendunt, alii docent possibilitatem esse in ipsa Scientia attributorum cuiqvis rei, quæ daret, si talis res existeret, unde eē omne absolutū ab æterno ei negant, & eē tantū ytificativū admittunt, qd qdem nihil sit actu eēt in Rē, si ꝓducerētur res quæ dicūt possibiles. Ver divisio hæc nōnullis arridet, sūt multi, q solū possibilitatem activā statuant, apud quos adæquata rāo, cur aliqua res sit possibilis, nō alia ē, qm qā pt ꝓduci. Quæstio itaq versat in eo, utrū pt possibilitatem activā Dei in possibilitas rei intrinseca & ex se ab æterno sit ideo impossibilis, qā Deus illā pt ꝓducere, an in ex eo, quod attributorū eius Scientia habeat, idest nulla involvat Scientiam contradictionem.

9. Dico: pt omnipotēam Dei tanqm possibilitatem rei omnium activam, & extrinsecā, dari alia possibilitas passiva, rebus intrinseca, quæ rāone ipsa sit possibilis intrinseca. Hæc assertio unum Sponit & aliū dicit. Sponit omnipotēa eē aliqm possibilitatem Creaturæ, illa ēm ē virtq ꝓductiva creaturæ, à virtute am ꝓductiva denominatā cāa potens ꝓducere & effectū potens ꝓduci, cum hoc tñ discrimine, qd cāa denominatā ē forma sibi identificata, effectū vō forma à se distincta & extrinseca & in fieri ꝓducibilitas aut possibilitas, put à cāa dependēs cāalis & extrinseca effectui. Dicit 2da assertio hæc aliam eē possibilitatem Creaturæ possibilem intrinsecam ipsis, qd sit alia pt imprimis ex hac capite, qd nō sola omnipotēa Dei sit tota possibilitas sui ad effectum. Si sola omnipotēa eēt tota possibilitas creaturæ possibilium, tē conceptus explicativus omnipotēæ nō eēt explicativus omnipotēæ, qd fieri minus implicat, & ejus conceptus explicativus omnipotēæ ē iste: potēa ad oīa possibilia, alq iste conceptus nō eēt explicativus omnipotēæ potiq, qm nō omnipotēa. Si sola omnipotēa eēt tota possibilitas creaturæ possibilium &c. Jorem ego admittendam à quolibet, testat S. Thomas in Quæstione 25. Art. 3. in hac verba: Si quis recte videret cui potēa dicit ad possibilia, cum Deus omnia possibilia facere nihil rectius intelligit, qm qd possit omnia possibilia, & ob hoc omnipotens dicat, non in patēa. Si sola omnipotēa eēt tota possibilitas creaturæ possibilium, ille conceptus: potēa ad oīa possibilia eēt æqualent hic: potēa ad oīa quæ pt ipsa, hic am conceptus nō potius omnipotēam, qm omnipotēa explicat, siquidem de qualibet potēa nō omnipotente ytificat, in qd ē potēa ad oīa, quæ pt ipsa fieri mati: Si sola virtq omnipotēa eēt tota possibilitas creaturæ, tē impossibilitas impossibilium

eēt

cel carea virtus in ōpotea. Eadem tota impossibilitas ē carea totiq; impossibilitis, atq; ita impossibilitas impossibiliū negt ee carea virtus in ōpotea. &c: pr nor: Si tota impossibilitas impossibiliū cel carea virtus in ōpotea, tc impossibilia n alio titulo essent impossibilia, nisi quia omnipotea n posset illo producere, atq; qd alq; sit impossibile n alio titulo, nisi qd ōpotea illud n pt producere, arguit omnipoteam imperfectam, seu n omnipoteam. &c: pr nor: Si omnipotea n potel producere alium sole cel imperfecta, & imperfectio optime pbaret ac eo, qd sol produci n posset hoc solo titulo, qa ōpotea n pt illū producere, nam cur Deq possit producere lunem, n autem poit producere hircocervū? certe si tota rao impotea intrinseca cum Deo dicit, imponit Deo intrinseca defectq virtis. Ne igit defectq eigmodi intrinsecq imponat Deo, dt extrinseca reddi rao, sc: qa hircocervq includit in se ipso repugnaam n am hoc.

Jo. Quod vo hoc possibilitas sit intrinseca possibilibq, qua rone ipsa st intrinseca sibi. pr: hoc possibilitas st ipsa essalia pdicata put n repugnaa sibi invicem, neq illam inferea contradictionem, atq ipsa essalia pdicata st intrinseca bcto, qua rone ipsum sibi ē intrinsecum, hoc ē idem realit. &c: pr nor: possibilitas passiva ex parte termini, & terminativa omnipotes nil aliud ē, nisi hoc ipsa Metaphea pdicator Deordia, qua in re qualibet pdicato realit existit in aliis am possibilibq n productis existet. Si producerent, atq huiqmodi huiqmodi pdicator Deordia ē ipsa res qua sine contradictione vel existit realit producta, vel existet si producerel, res amota, qua vel existit producta, vel existet, si produceret, ē distincta ab omnipotea, & indistincta a se ipsa, & possibilitas passiva ex parte termini, & terminativa omnipotea n ē omnipotea, cultiq pt ōpoteam dat. &c: Confirmat: Omni virtli activa dt correspondere virtq passiva, d nisi det possibilitas intrinseca n correspondaret virtli activa virtq passiva. &c: pr: jor: omni causa actuali dt correspondere effectq actuali. &c n &c:

Ob. Obiicit: SS. Patres docent dari possibilitem creaturar ab alno, d n sustinari n pot nisi possibilitas creaturar ē sola ōpotea Dei, & sola n ōpotea Dei ē possibilitas intrinseca creaturar. Cultiq pt illam nulla alia dat. R. dqo Ans. Sancti Patres docent dari possibilitem creaturar ab alno essentialem, activa, illativa, & virtualem productivā creaturar. Ido Ans. docent dari ab alno possibilitem intrinsecā, immediatam, passivā, negs v. dqo: docent dari possibilitem intrinseca, hoc sse, qd det ab alno vere & realiter possibilitas passiva intrinseca creaturar, quomodo intelligit dari possibilitas passiva intrinseca Dei ab alno, nego, alias esn & ipsa creatura darent ab alno, qd ē Stra fidem. hoc sse, qd creatura ab alno si existet, n involveret Stradictionē Ido, & hons missa abstracte nore, Ad dqo SS: p primā distinctionē, & nego Esam, ac dico sicut aliud ē virtq producit effectu, aliud vo effectq producti, ita aliud ē possibilitas activa, qua pt producere

creaturam

creatura, aliud vo pōssibilitas passiva, quæ dr̄ prima & fuit ab alio, n̄ secunda, gā nihil distinctū à Deo existebat ab alio, sumendo ly fuit in ly vbi, n̄ vo purè copula, affirmāonis Sc. p̄dicati de subiecto.

12. Urgebis: Dat̄ ab alio possibilitas activa creaturar̄ & passiva: p̄ Bām: possibilitas activa creaturar̄ è possibilitas passiva eadem, & sic de tē &c: p̄ Ans: eadem omnipotea Dei denominat Deū potentem producere creaturas, & creaturas producibiles, & potentē producī &c: p̄ Ans: Eadem visio denominat Prum videntem, & obiectū visū, & parit &c. Resp: N Arg: n. Bām, 2. & 3. Ans, 4tū retorqueo: Visio è distincta à Pro, & obiecto viso, & paritas possibilitas è distincta à Deo & creatura, directè negoBām, disparitas è, et retorsione gā Sc. visio è forma distincta à Petro, & obiecto, pono tales formæ denominant duo obiecta, ut cognitio denominat intellectū cognoscentem & obiectū cognitū, extra potea identificata Deo è forma Metaphca respectu Dei, & p̄ducibilitas passiva identificat̄ entī producibili.

13. Instabis: Ultra Omnipotea Dei n̄ dat̄ ulla possibilitas creaturar̄, & omnipotea Dei è eadem forma, quæ denominat creaturas producibiles, & Deū potentem producere creaturas. R. dno Ans: ultra omnipotea Dei n̄ dat̄ ulla possibilitas creaturar̄ Phcè realit, gndo nulla creatura producit 2do, gndo aliqua creatura producit nego Ans & Bām, ac dico: sicut alia causam n̄ dat̄ effectq, gndo hic n̄ producit, ita ultra omnipotea Dei n̄ dat̄ ulla possibilitas Phcè realit, gndo nulla creatura producit, nec ēm possibilitas Phcè & realit existens è ipsa creatura existens

14. Urgebis: Ultra omnipotea Dei n̄ dat̄ ulla possibilitas creaturar̄, gndo nulla creatura producit, & sola omnipotea Dei è possibilitas creaturar̄, gndo nulla creatura producit. R. dno Ans & sola omnipotea Dei è possibilitas activa creaturar̄, gndo nulla creatura producit 2do Bām, passiva, nego Bām, & sōvitum gd debeat esse aliq̄ possibilitas passiva in suo positivo Phco & reali, gndo nulla creatura producit, ac dico: Sicut, gndo nulla creatura producit, sc. Deus è Ens, & n̄ dr̄ dari ultra Deū ullū Ens existens, ita gndo nulla creatura producit, sc. dat̄ omnipotea Dei in suo Phco & reali, quæ è possibilitas activa creaturar̄, & n̄ dr̄ dari in suo positivo Phco & reali possibilitas passiva creaturar̄, quæ è ipsa creatura existens alias cum & nulla produceret creatura, & produceret;

15. Instabis: gndo nulla creatura producit, sola omnipotea Dei è possibilitas tam intrinseca p. extrinseca creaturar̄. & Responsio n̄ subsistit: p̄ Ans: gndo nulla creatura producit, sola omnipotea Dei è verificativa huius p̄ponis: creatura è possibilis &c: p̄ Ans: nil aliud verificat dicta p̄pō ne ultra omnipotea Dei, gndo nulla creatura producit. &c: R. N. Arg: n. A. 2du retorqueo: & n̄ sola omnipotea Dei è verificativa huius p̄ponis: si mendacium libere elicias extra Bām cum malū formll, gndo nulla creatura producit, nullius sola omnipotea Dei erit malicia formalis mendacii

directè

directè N:A: Etiam sit retorqueo: nihil aliud ꝟificat hanc ꝓpoñem: sine dubio libere eligat, Etra Deũ eam, erit malũ frũ, ḡndo nulla creatura ꝓducit. Sola omnipotẽa Dei ꝟificat dictam ꝓpoñem. Cultig &c: directè dquo Añs: nil aliud existendo ꝟificat hanc ꝓpoñem: creatura ẽ possibilis, ḡndo nulla creatura ꝓducit. 2do A: nil aliud ꝟificat dictã ꝓpoñem n existendo ḡndo nulla creatura ꝓducit. nego Añs & Ptam ac dico: Si aut hanc ꝓpoñem: Antichristꝰ n existit, Antichristꝰ ꝟificat n existendo, ita hanc ꝓpoñem: creatura ẽ possibilis, ḡndo nulla creatura ꝓducit, ꝟificat creatura & possibilitas ejg intrinseca, d n existendo, n vo existendo.

16. Urgebis: Nil aliud n existendo ꝟificat dictã ꝓpoñem, ḡndo nulla creatura ꝓducit. Ergo sola oipotẽa Dei existendo ꝟificat dictam ꝓpoñem; ḡndo nulla creatura ꝓducit. R Dquo 3s: Ergo sola oipotẽa Dei existendo ꝟificat remotè illativè dictam ꝓpoñem, 2do, simlr, & imdte, nego 3a, ac dico: Omnipotẽa Dei ꝑt dici ꝟificativũ illativũ, remotiũ dictæ ꝓpoñis, ingntũ ẽ fundamentũ extrinsecũ Metaphicè cũ possibilitate passiva intrinseca creaturæ, qua possibilitas ꝟificat immediate filr dictam ꝓpoñem, n ẽ ꝑn ꝟificativũ filr imdtum dictæ ꝓpoñis, sicut decretũ Dei volendi parietem ẽ albũ ꝑt dici, ḡ sit ꝟificativũ illativũ hujꝰ ꝓpoñis: paries ẽ albus n ẽ ꝑn ꝟificativũ filr imdtum.

17. In reliqua Nota 1mo: ꝓ Deo nullo ꝓrinapio indiget ad aliqd efficiẽdũ, ut creatura, qua virtlem agendi cpleta sine Deo n ẽnt. ḡ vo n sit sufficiẽa in raõne ꝑmini producibilis, id tam ꝑn arguit, imꝓfectionẽ, ut potiꝰ, si haberet raõnem ꝑmini, eet imꝓfecta, si em ꝑmineret actionẽ ꝓductivã, ꝓduceret, ḡ utiꝰ imꝓfectũ ẽ unde licet n ẽ sufficiens adequatè raõne ꝑmini producibilis, ẽ n sufficiens Deo in gre cãe efficientis ad producendã creaturas. Nota 2do: sũ cãe creatæ ẽ nihilo producere negũnt, indigent aliqua mãa, quo jam Phicè existat, ex qua ꝓpiam efficiant. Contra cui possibilitas creaturæ n Phicè, d Logicè ꝑm existat, id ẽ, ḡndoum ꝓducet, existet, hæc nihil ẽ re ipsa, nec Deo illa Strictè indigere ꝑt. Nota 3tio: ḡ possibilitas creaturæ ẽ ejg ꝓfectio, sc: Ens 3ditionatè & Logicè, n vo actu & Phicè; unde ois ꝓfectio Phica & absoluta, ꝑt refundi actu in ꝓfectionem Dei, tanqm causam efficientem n ꝑn omnis ꝓfectio n 3ditionata & Logica, d quæ actu nihil ẽ, sed tm ad ꝑt si ꝓduceret, ꝑt actu refundi in Deũ & ꝑt tanqm cãm formalem. Nota 4to: Deo n existente creaturæ n ẽnt possibiles hoc sũ: ḡ nunqm ẽnt Bradit, h sũ, ḡ ex suis ꝑminis repugnarent, negat: Unde ullig creatura n possent ẽe in rem naã defectu cãe producentis, n vo defectu sui, nequeunt ita tũ ex tempore ẽe ꝑn Bradictionẽ in sua ẽsẽa involuant, d gã cum illa sint hujmodi: ut cãe indigeant, aqua producant, si cuti ergo tunc nulla cãm haberet, ita nunqm reapse existent, Dnt ex illis tunc dicat possibilitas, qua ab æterna cãe desumuꝰ n ãm illa, qua ex intima earũ naã derivat. Nota 5to ḡ hinc sequela: Si creaturæ ẽnt ex se logicè possibiles, Deq quo ad sua oꝑta ꝑa dependeret a creaturis, sequeret em, Deũ ideo ꝑse ꝓduxisse creaturas, ḡ illæ sint Logicè possibiles, ẽ simpli

aut

et negabilis, licet ẽm possibilitas Logica sit reby intrinseca, nõ ptea sequ creaturas idea a priori esse a Deo ꝺucij gã st Logicè possibiles, ꝺ potiꝰ dicenꝺ ẽ, ideo Deꝰ põe creaturas ꝺucere, ga cũ sit ens infinitè pfectꝰ, efficere id omne pt qꝺ nullam in se ipso stradictionẽ involvit. Itaq nalia vel Dei potẽam, rerũ Logicam possibilitem dependea ẽ, nisi, quã intrinsecã habent, sq̃ ad necessario dat intrinsecã potẽam & obiectum. Hæc ãm potia Dei ẽ, qm dependea, ois ẽm potea aliꝰ ꝺ obiectũ respicit, & vicissim omne obiectũ voluit ordinẽ ad potẽam. Unde nota 1o: possibilitas Logica sive Divinis expressa sit ab alno & cum illa Dei enectij cipotea Dei, 2da, possibilitas intrinseca actuata rerũ sit ab alno, & cum illa Dei enectij cipotea Dei, nego quoad utramq̃ partem; & sic habet brevit resolutã. Quæstio in Scholis disputari solita, an cipotea Dei enectat cum possibilitate rerũ creatarũ, certè, q admittunt hanc enectionem, nõ possunt eam admittere respta possibilitatis intrinsecæ actuatæ rerũ, seu creaturarũ, tum qã hæc nõ habet ab alno, unde Deꝰ nõ enectebat cum illa ab alno, tum qã alias ex ipso Deꝰ enecteret cum creaturis defectibilibꝫ, qꝺ dicinegt. Debent ãdmittere denectionẽ cipotea Divina cum tali possibilitte, quæ sit indefectibilis æquè ac Deꝰ, qua fuerit ab alno æquè ac Deꝰ, nam in his ꝺicatis ẽ ectu enectionis sq̃ naam omnis enectionis, atq̃ cuiq̃modi possibilitas ẽ scientia, sq̃ nõ repugnãa cujusvis rei ꝺicatur rẽuum in idea Dei ab alna indefectibile.

Articulꝰ Tertius.

Utrũ essea entis realis distinguatur ab ejus existentia?

10. Præmitto 1mo essea cujuslibet entis ẽ id, porq̃ illud ẽ, et ẽ id qꝺ ẽ. Hæc in Phcam, & metaphcam secernit. Phca sive realis illa ẽ, qua de facto ens qꝺ nis ẽ, & ẽ id qꝺ ẽ ad ejꝰ illã int dligꝫ illa entis ꝺicata, qꝫ positis res ponit, & illa sublatis, aufert. Sic essea Phca bovis ẽ corpus ejus &c. Nomine vo essea metaphca, qm nõ notionalẽ vocant intelligunt ea, aliquid rei attributa, quæ sit ejꝰ genꝰ & differa, vocantq̃ attributa essealia, aut 1mo essealia, ex qꝫ esta fluunt. Sic essea metaphcalis ẽ aal nonale. Essea rei, qualis cunq̃ illa sit, qua tenꝫ eam omnium apaõnũ, quæ rei cuipiam ꝺveniunt, ẽ ppium & origo, vocat naa. Cum ãm essea rei sit metaphca & phca, nihil aliud sit, quam res ipsa, ex ea phca essea res vocant necessarias immutabiles, & etnas nõ qꝺ essea rerũ ab alno necessariæ ac immutabiliter existentiæ, id ẽm soli Deo ꝓpriũ ẽ, ꝺ qꝺ res quævis adeo indissolubiliter cum sua essea junctæ sit, ut nulla tempore quo ꝓducet & servabit, sine sua essea esse possit, qꝺ evidentissimum, cui ẽm essea rei sit ut dictũ, nil aliud sit, nisi res ipsa, clarũ ẽ, nil sine se esse põe nilq̃ idem, si mutuꝰ pmanere, si mutet.

19. Præmitto 2do Existeam entis definire, supervacaneq̃ ẽ labor, clariq̃ ẽm ex se intelligit, quã ex ulla definitione intelligi possit. Volfiꝰ in eam definit, dicitq̃ ee: Complementũ possibilitatis. Latius ejꝰ ille dicit illam ee id, quo fit, ut de essea vere sit dicere, illam potiꝰ esse qm nõ esse in rerũ naa. Jam essea existens passim in Scholis ens in actu vocat, essea vo possibilis ens in potẽa s. ens potẽale. Essea ãm dicit potea, existea vo actꝰ. Ut potẽam h loca nõ intelligit, ni tq̃ aliqua opatiua & activa, ꝺ priꝰ in tq̃ passiva & potens porrici, nõne vo actꝰ intelligit effectũ efficiens potẽam. Porro existen-

duplex

duplex ē causalis & filis. Causalis nit aliud ē, nisi ipsa virtꝰ ꝯ causa, aut in actu, qua aliq̃d in rem ꝯnā ponit. Filis aũ ē id, quod ens in rem ꝯnā existens dicit. Quēadm q̃d omne ens creatū tamdiu ḡn causalem existēā habeat, omne ens sit causam, a qua ē productū, & cā ā qua ꝑservat, & sēa existit in se. Jam vo Deꝰ noster gloriosissimꝰ, cū sit ens a se absolutū, adhuc essēa existēa spectat, solam filem sit existeam. Certum ē omnibꝰ existēa cā de entis abilis, essēa ē distinctam, Quia stes itaq̃ ē, de existēa filis entis creati, utrū hec ab ejꝰ essēa distinguat. Doctissima Scholastica cens et existeam filem entis creati ab essēa dicit, censens illam recipi in essea tanq̃m forma Phca in tricto, & hac sentea adduxit Doctorem Angelicū Lib. partis 3tia Articuli 4ti de ente & essēa, C. 5. & 6ta Tentes Lib. 52. exisse hanc sentēā docentem, extra huiusmodi doctissimā Scholam Egidij cant ampledit sentēam, qbꝰ scivit Avicenna. In oppositā sentea sī doctissimi Scholastꝰ, q̃tū int essēam & existeam admittunt distinctionē filem ex nā rei int ꝑdicata creata sibi realiꝫ adequatē identificata. Cor tm sum tunc refellemq̃, cū impossibilem ee ejusmodi distinctionē filem statuemq̃, nunc vero Extra Doctores Thomistas.

20. Dico: essēa creata nō dicit realiꝫ ab existēa. Cum am ab Authoritte D. Angelici videamur recedere ꝑbamq̃ sentēam nostram Authoritte D. Augustini, hic Lib. de Trinitte in Venetā impressione Ao: 1604. Fol: III. Columna 4. Lita. A. sic lit: Quēadmodū Sapiēa Sapē, & potēa potē, & omnino quēa ē justitia, justam ee, magnitudinē magna ee, & ēnā, sēa, ita ee. In qbꝰ verbis q̃d supponat int essēam, & ee, seu existēa nō inducere distinctionē realē, d ee omnīmodam identitatem. Illud manifestē ē ex tex, intendit am S. locō S. Doctor in Deo ꝑbare identitatem int ejꝰ Sapiāmq̃ essēam, intenq̃ am inqt. Quia in illa Simplicitte nō ē aliud Sapē, q̃m ee eā, ibi Sapiēa & essēa. Sic igit in re arguit: Ois essēa ē idem ac ee Sapiēa & Sapē, d in Deo ꝑ ꝑt Sumam Simplicitatem dē Sapē ac esse, ē in Deo idem ē Sapiēa ac essēa. Quod am ista ꝑ Sumat à D. Aug: nō ut tracta ad Deū, ꝑtet ē ꝓcedentibꝰ ubi ꝑbat univsalit oēm hmam hre in se eā denōtnem q̃m tribuit tricto, ait em: sicut absurdē ē candidū dicere nō ee candere, sic absurdē ē dicere: Sapientē nō ee Sapiēam.

21. Pt. 2do raonibꝰ Arma: Essēa finis existentis actu v. g. aliq̃d 2dum se intsicē productū a Deo, v. g. nihil in se & intsicē, d neutrū dictū ꝑt, &c. ꝑ nō quo ad 1mū ortem: Si essēa finis existentis actu ē aliq̃d 2d se intsicē identice productū a Deo, & essēa finis existentis actu 2d se intsicē identice existit. & si ē aliq̃d in se intsicē productū a Deo & sit identificata sibi existeam. ꝑ A: q̃d ē 2d se productū a Deo, & positū extra nihil, illud existit, & si &c. & &c. ꝑ nō quo ad 2dam ꝑtem 1mi Argumenti essēa finis existentis nihil est in se, & hoc existens nihil erit 2d suam essēam, & nihil est eventurū, q̃d ē manifestē absurd. Pratea si essēa 2d se sumpta nō ēent q̃piam productū a Deo, seu nihil ēent in se tricte, nō ꝑoent recipē in se, ut volunt oppositi judicis illoꝝ distincta formam existēa nā recipi negt, q̃mdo forma aliqua realis recipiq̃at in nihilo tanq̃m tricto. Rō 2da: Deo existēa creata ēet distincta ab essēa, q̃a essēa nq̃ Petri nō ꝑoet ē in nihilo sui exire in actū sine forma distin

cta

cta, d p̄, q ēssēa Entis creati n̄ ē distincta ab existēa. Causalis ē oppositio cōsentiū universaliū
poē transire à n̄ eē ad esse sine forma alia distincta, q m ēssēa. Ans certū eē deberet, si emp̄
indigeret alia forma distincta tc̄ rursq hac ipsa forma, ut à n̄ eē ad eē transeat, indigeret alia forma,
& hac rursq alia, & sic admitteret ingens absurd. pcessq &c: in infinitū formarū p̄ Bsa: Essēa 24
& existēa Petri eodem modo actum obtinent, & in rerū nāa collocant, q si existēa Petri indi-
geret alia forma, q quam formaliū desinat eē purè possibilis, seu potens existē & n̄ existens,
& fiat actu existens, tc̄ m essēa Cata forma n̄ indiget. p̄ A: Quibꝫ ex aquo evenit statꝫ merè
possibilitis ad actū, & possibilitas carens actu existēa, illa eodem modo actū obtinēt, & in rerū
nāa collocant, d essēa & existēa ex aquo evenit statꝫ merè possibilitis ad actū, & possibilitas
carens actu existēa. &c:

22. Obiicit: Essēa i ēe creatā distinguunt realit ab existēis. q essēa creata n̄ identificat existēa p̄ Ans:
si essēa rerū creatarū n̄ distinguerēt ab existēis, tc̄ creaturæ existērent p essēam, & n̄ existerunt. &c:
p̄ nor: solus Deus ē existē p essēam. &c: R. Imi & 2di Arg: N.A, 2di omissa jore, nego nōrē, Stis q quo Ans:
solus Deus ē p̄ priū existē per essēa suam, tm̄ q unica, & cēm rāone sua existēa independentem
à rāone cāe ext̄sece, & à cāa sui productiva, 3tio Ans, q̄ sic independent à forma distincta existēa N.
A, & Bsam. & m quo Bs; ut q̄ sui posset jor, quæ ideo omissa ē. q creaturæ n̄ existunt p essēam tm̄
q̄ unica cāam sua existēa & aliunde n̄ dependentem, 3tio Bsam; non existunt p essēam identificatā
existēa N. Bsam ac dico: q licet essēa creata identificet existēa, multum tn̄ interē int essēam creatam,
ac creatam, & existeam, creaturæ n̄ existunt p essēam suam, d existunt exigunt p essēam produc-
tam & insufficientem sibi ad primo eē & conservari, q essēam indigentem cāa extrīca determi-
tiva sua realitis & actualitis, q essēam, in cuius cōceptu definitivo n̄ includit existēa actualis, d
tantū possibilis intrinsece. Extra Deū q essēam inductā & necessariō q essēam, in cuius cōceptu de-
finitivo includit existēa actualis, q essēam determinatā esse unicē & sufficientissimam
ad actū realitis.

23. Urg ebis: Nulla creatura existit, q essēam independentē à forma distincta existēa & solus Deus
ē existē p essēam independent a forma extrīca existēa. p̄ Ans: Nulla creatura existit per essēam
identificatā existēa &c: p̄ Ans: Nulla creatura existit immutabiliter &c: p̄ Bsa: Essēa
rerū sūt immutabiles, & si &c: tē &c: R. 1. & 2di Arg: N.A: Stis Bsam, p̄ panem ex q quo: Essēa
rerū sūt immutabiles, hypotheticē n̄ ssu, q rē qualibet supposita, n̄ possit n̄ fieri sua essēa,
n̄ possit n̄ fieri, nisi una essēa, nec possit fieri successivē aliam à priori diversam 3tio Ans,
Essēa rerū sūt immutabiles absolute, & q nunq̄ possint deficere, ac destrui, item accidenta-
liū quo ad diversos status loci, temporis N. A. & Bsa, ac dico essēa & existēa Entis creati im-
mutabilis certo ssu, q d sc: ex hypotesi q̄ deducat unam tm̄ habeat essēam et existeam sine
qua in hac hypotesi eē n̄ p̄t. Vera eadem essēa, aut & existēa, est immutabilis certo ssu, ra-
tiē quo ad actualitatem, nam aquē essēa ac existēa rei ex actuali p̄t evadere pure possibilis,

i tem

item mutabilis ẽ utrãq accidentalit, nam tam essẽa, qm existẽa, pt eã nunc inh, aam in alio loco, & n possit fieri divsã essẽam, aut existẽam, quã differat essẽalit abilla quã semel sit.

24. Instabis: Essẽa rer n possunt deficere, ac destrui, & n sunt mutabiles absolutè p 1m Ans: 1 Aristem essẽa rer sunt necessaria &c: R: 1 Arg: NA: 2di dquo: essẽa rer sunt necessariere= lativè, Sparata sc: ad res, & sunt necessaria in reby ipsis, quã sine illis nec esse, nec cipisse= sunt, item sunt necessaria in ssu frmli quo ad Stinctam earn in Srepta rer & quo ad Snctio= nem Logicã & illasnẽ rer è suis essẽis, demum sunt necessaria hypotetice ingntu si, pdu= cant, & sintre ipsa in rer nãa sint necessaria necessitate Sequele, id qd sit Sdiant ssu intelligend, ee Aristle, essẽa rer sunt necessaria in ssu reali, squo ad actualitatem essẽa= di nemine cogitante talem, item sunt necessaria absolutè in se, & antecedent ad suppo= nem, qd producant, & necessitate Sequentis. Nihunc ssum fuisse ehristis. distinctio vide= clara; Noto 1m: qd licet existẽa rei creatæ n sit necessaria in se ipsa, absolutè loquen= do, d Stingent, ingntum n necessario dat in reby, d equè dari acn dari pt parbitrio creatoris, in essẽa hdo n ẽ Stingens, d necessariò relativè adrem ipsam, ingntum sine existẽa res nulla dari pt in rer nãa.

25. Dices: Essẽa creata ẽ saltem aliquo sensu necessaria, & quis ab existẽa pssa: Ei existẽa creata ẽ ult= to ssu necessaria &c: Ie &c: pAns: dis creatura ẽ indifferens ad existẽam suam. &c: Rpstimr Arg: N Bsam. 2di Ans: Bliũ dquo: dis creatura ẽ indifferens ad existẽam suam indifferẽa cã increa= te, ee sc: ssu qdhac parbitrio suo eam possit producere, v nõproducere Bservare, v nõBservare Bdo Ans: indifferẽa bjectiva inh Bstente, qd bjectũ aliqd possit in reby pssle sine existẽa N.A. & Bsam. Vel m sic dquo: ẽ indifferens indifferẽa positiva, N:A; negativa, Bdo A: porro indifferẽa pstiva ẽ illa, vi cuiq res lt possam ad aliqd, qd pt pse plauto agere, v nagere negativa vo ẽ ea, vi cuiq res lt possam ad aliqd, cum quo determinate n Snectit, sic ignis A. ẽ indifferens ad producend cã= rem A. aut B. intim certũ ẽ dt omnẽ creaturam sic indifferentem ee m ad Bsam Suam qua= re cã dicimq essẽam identificari existẽa, dicimq illam identificari existẽa sibi portionata ita se: ut existẽa possibilis identificet essẽa possibili, existẽa actualis essẽa actuali & ea actuali= stenti, qd si observabit, patebit nulla dicata Bradictoria vificari de essẽa & existẽa nullã si= gnũ distinctionis pase in illas inveniri. Quapt quemadmod in Srepta definite entis po= nit essẽa possibilis, ita & existẽa, & sicut in eadem Srepta n ponit existẽa actualis ita nec essẽa actualis, cui indefinitionibq Sciandat semp ab actualitate rem essẽa qm existẽa, & licet possit sibi essẽa sine existẽa sibi importionata, n sit sine existẽa sibi pportionata. Similit sicut in productione rer quat nova existẽa novitte actionis sui producẽtis, v novitte actualitatis, quã ante ẽ dabat, v novitte statuũ accidentalium ita & essẽa & sicut è diverso in productio= ne rer n producit nova essẽa novitte specifica s divsa, ac illa, quã Srepta rei essẽali expri=

mit

mus ut possibilis, ita neq existea. Demum: sicut esséa ita & existea habeq causalit & extrinsece p actionē sui productivā ita utraq simlt p formam sibi intimam nō p actionem sui productivam.

26 Dices 2do: Esséa creata ē indiferens indiferēa biectiva ad existeam Q dquis ab illa. p3 elus: Omne Subiectū ē indiferens indiferea biectiva ad formam distinctā d alistea forma distincta esséa, Q &c: p3 nor: Si existea nō eēt forma distincta a séa, tē esséa nunqā posset transire ab ee nō existentis ad eē existentis d h dici nō p3 Q &c: p3 jor: nil p3 transire ab uno Stradictorio ad aliud sine forma distincta Q si &c: tē &c: Rq. Negatis ordine suo positis ultimū dquo: nil p3 transire, transitu pprio, seu biectivē, & p mutationem ab uno Stradictorio ad aliud sine forma distincta, Bdo A: transitu impprio, S obiectivē ab uno Stradictorio ad aliud sine forma distincta N. A. & Bam, aut Stt dquas Bs. Porro transitus pprie talis & biectivus ē mutāo realis biecti ab ee tali, ad ee diversi, si ē Successiva existea biecti nunc sub forma una, nunc alia, v ē privatione eiusdem formæ, aut mē extra. Transitus autem impprie talis & obiectivus ē transitus ab esse rei seu existe, ad nō ee sp3 aut in rerum natura, q transitus certe est impprie talis cum nil tale Sit, q d transeat, q d aliud sit, alio modo se habeat, q alio modo antea stat Successivē ac se habebat erat, existebat antea, ad hunc itaq transitū nulla realis forma ē opus, q quam eiusmodi transitus p ficiat. Et simlt cum res transit à nō ee sp3 ad esse rei, seu existere cum igit esséa ab ee nō existentis ad ee existentis & extra transeat transitu tantū impprio & obiectivo, nullo jure forma distincta regri p3. Et certe nō p adversarios ipsa forma existea nō sit à nō ee ad ee, dum de facto, q d illam existē dicit neq tñ p illos eiusmodi transitus fit p aliā formam distinctam à tali ens forma. Item stat p adversarios formam existea ee indiferentem, ut sit v nō sit in rerum natura, q n sit necesse, ut hoc indiferea p aliam formam distinctam tollat, d sufficiēt tollit nō juxta ipsos p ipsam actu alteram intrinsecam, q nō illi Deus indidit id enim uno dicend de esséa.

27. Nota: esséas rerum nō ee absolutas quo ad actualitatem, S quo ad actuale exercitium identitatē S sed tñ quo ad possibilitatem, & simlt si existea absoluta. Q tēa dato nō q d vera sit hac propositio à Thomistis primo pposita ci reum sert: q d neq ē receptū, neq receptivū ē illimitatum & infinitum nil tñ inferri Stranos inde p3, nam si dicat, q d in nostra sentēa existea neq sit recepta, neq receptiva, adeoq eēt illimitta & infinita, tē distinguenda b sumpta secundo existeam neq esse receptam, neq receptivam respectu esséa, negando amen illa nō esse receptivam respectu variar p fectionū accidentaliū, esséa rei actuali accidentiū, aut posse tū accidere ac dicendo: infinitum pprie illud dici, q d ht p fectiones infinitas, licet ergo existea esséa identificet, existea hac, & res ipsa creata actu existens nō ht eo ipso infinitas p fectiones & multas adhuc recipiendas ē capax, adeoq illimitta & infinita dici nequit.

CAPUT SECUNDUM.

De proprietatibus Entis in genere.

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ sint præcipuæ pprietates Entis in communi?

28. Proprietates Entis illæ dicunt attributa, quæ rebus Eveniunt, quatenus Quisquis Ens sit, & quatenus sit aliquid, in quo nulla invenitur Contradictio, quæ pprietates & transcendentales vocantur. Sunt ens: verum, bonum, unum, aliquid, quod ultimum à Scotistis Doctoris Angelici: aliud quid, seu distinctum significat.

29. Veritas Entis quæ Entitativa & metaphica dicitur ut à veritate Logica cognitionis scientiæ significata secernatur, est attributum quod enuntiatur dicere quatenus illa talis sit in se, qualis esse debet ut sit Suo exemplari Divino, quod est in mente Divina. Sic illud metallum dicitur verum aurum, quod illi ideæ quæ aurum exprimit, Veritatis fortuna amice esse sic vere, sicuti enim unumquodque id, quod est, ita unum quodque tale, quale esse ut Suo exemplari Essentiali fortuna item unumquodque id esse vult, quod est ens, nec ullam illam transcendentalem esse quid superadditum Enti, aliàs illa veritas superaddita ut potest aliquid reale, adeoque Suo exemplari Divino deberet esse illum ya pro veritatem superadditam, & alia dein repossadeoque datur pro in infinitum, vel si hæc veritas superadditam aliam veritatem sibi non regnit, nec ens regret. Veritati autem huic nulla opponitur falsitas, quæ cum ente bene possit repugnare tam, ut res aliqua sit id, quod est simulque sit à Suo exemplari diversa, adeoque quemadmodum ens verum idemque ac ens, ita ens falsum idemne, ac non ens, ut illud metallum non est falsum aurum, sed non est aurum, quod ideæ auri non correspondet.

30. Bonum bonitate transcendentali dicitur illud, quod in Suo gradu est perfectum. Est autem perfectum, quatenus quod est, adeoque ut eum usu ipsi quem à Summo rerum opifice destinatum. Quare omne ens est bonum bonitate transcendentali sive metaphica, fieri enim nullatenus potest, ut aliquid sit id, quod est, quin ea via lineaque ubi, incolumi eius esse existente privari nullatenus potest. Quemadmodum veritas, ita & bonitas entis nihil omnino est ab ente ipso distinctum, sed sicut est ens, id, quod est, & ideo ut ita se ipso formaliter est in Suo gradu perfectum, adeoque bonum bonitate transcendentali. Unde patet nullum ens esse malum, malitia, quæ transcendentali bonitati adversetur, nihil enim potest detrahi ab esse rei: quod solum ens malum redderet, quin res ipsa peat. Ens itaque metaphice & transcendentaliter bonum idem est, ac non ens, sicuti de ente metaphice falso superiore modo dictum.

31. Unitas Entis. Dicatur positivum negativo tamen termino quod aliter nequeat explicari solet sciens ens Metaphice unum, quatenus est in se indivisum. Sentiunt nulli ens sub uniuersa ratione percipiendum posse, nisi tum indivisum in se, tum divisum à quovis alio illud à nobis dispiat. At frustra,

tẽ ipso, qđ ens ut in se indivisum menti cogitanti occurrit, sub unig rãone peraĩ ipsi. Relata esse divisum ab omni alio nõ est pprietas unius alis Entis, Deg enim ab olno erat ens neg tñ erat divisg ab omni alio, cum nihil aliud Ens Deũ, à quo divisg esset, ab olno existat. Porro unitas transcendentalis nõ e qđ enti Superadditũ, sed unum quoq; ens. Sua essea ẽ unum, quemadmodũ sua essea ẽ ens; nõ enim pt aliqđ ẽcie qđ ẽ nisi indivisa in ille sint omnia, è quibꝫ essealit Surgit, hac amũ unitas in numerica vocat ẽ pluribꝫ enim quotum qđlibet dr indivisũ in se numerq coalescat. Jam unitas bifariam dividi solet, in unitem Simplicitis & Spõnis; unũ unitte Simplicitis dicit illud, qđ nõmodo ẽ indivisum, sedm indivisibile, qđ sc nullas partes habet, in quas dividi possit. Ut unũ unitte Spõnis ẽ illud, qđ reipsa indivisũ in se ẽ qđ nõn indivisibile, qđ sc quamvis in tota sibi equalio dividi in pt potest tñ in partes quas in se distinctas retinet. Sic Deus ẽ unũ ens unitte Spõnis. Illum ẽ pluribꝫ, simul qđ unis, at à se invicẽ Separabilibꝫ. Utrãq; am hac unitas dividi adhuc solet. Una in unitem Simplicitis absolutã & unitem Simplicitis secundã, qđ, alia in unitem Spõnis perse, & unitem Spõnis p accidens. Unũ unitte Simplicitis absoluta vocat illud, in quo nihil ẽ, qđ abeo divelli possit, & tali unitte unus ẽ Deg, nil enim ẽ in Deo, quo privari possit, jam vero unũ unitte Simplicitis secundã qđ illud dicit, qđ qdem in sua essea dividi in pt, ver aliqua in ipso sunt, qbꝫ carere potest, qn peat, hoc modo una, & indivisibilis ẽ mens hũa, & vicinis pluribꝫ à se mutuo Separabilibꝫ, essea illig nõ coalescat habilibꝫ tñ alijs virtutibꝫ, qbꝫ ornata qñ pt destitui, qn ipsa destruat, & ob hanc caãm nõ una unitte Simplicitis absoluta, sed ad qđ tantum; Jam unum unitte Spõnis p se dicit, illud à Scholasticis, qđ ad se ẽ partes ordinatas permod actꝫ & potẽa, sed cũ hac descriptio aliqntũ sub obscura eẽ videat, recentiores dicunt illud eẽ, cuiꝫ essea es partes è lege nãe sapientissimi mãdi Cpsilio sunt ad illud Cpstituendũ ordinatæ, ac proinde qđ ẽ huiꝫ modi, ut sit primo & p se sive directe ab opantis intentũ. Utra vero unum p accidens, quemadmodũ Scholastici Seu more sub obscuris dicunt eẽ illud, cuiꝫ partes nõ sunt ad se ordinatæ modꝫ actꝫ & potẽa, ita Recentiores paulo clarius dicunt eẽ illud, cuiꝫ ppia ea ex intentione nãe ordinata nõ sunt, ut illud Cpstituant primo ac p se. Sic omnia Corpora, quæ naãlia dicuntur, ut lapis, Bellua, planta sunt unũ p se, & ex adverso omnia, quæ artẽ fiunt, sunt unum p accidens. Exempli gãra me unũ eũ unico Psalterio unicũ amẽ ẽ in aliquo gre, cui altum simile in eodem gre reperiatur. Sic unicus ẽ filius, & Sol ẽ, ita omne unicũ unũ, sed nõ rigidissime. Interdum tamen unum pro unico accipitur, ut cum Deus dicitur unus.

32. Ad unitatem revocat identitas, quæ definitã à plenisq; indivisio ase, & divisio à quovis alio, qđ tamen unumq; amrem in se sibi sit distingui ab alio, gratamen Predicatu identitatis plures in reali terminos à se divisos, quos innuit distinctio, qua semp ad aliud, identitas cũ distinctione Psalmi refert. Hac quoq; ad vocem ẽ eadem entitas, de qua ab Aristle unitas essea dividit, in identitatẽ

realem

realē & formalē. Dicunt idem solū realit quā distinctionem rationis à se invicē dquntq;
idem vero nō formalit, quia nec p hanc à se secernunt. Hoc modo sunt idem homini a-
nimalitas & rationalitas, nec em dicit pr hoc, quod ad rationale recipiat. Et & alia identitas,
quā rationis vocat, hæc quā nihil aliud ē, quam Veritea duor ē modo nostro recipiendi &
per hanc identitatem eadem dicit nāa, quā ē in Pro Paulo cæteris hmōi, quatenus eadem
de ipsis singulor ē sea exprimet. Hæc rursus dividit in generica & specifica. Dicunt am idem
spēe, quæ in tota ē sea idem am rē, quæ in generica tm ratione Veniunt. Datum hoc ident-
itatis genus distinctionē, sed diversitati opponunt, unde Similitudo potiq; quam identitas dia de-
beret. Ultra hæc identitas dividit in adequatam & inadequatam. Adequata ē, unitas
& indivisibilitas realis in ese sui totiq; & talis est int Prum & aal rationale illius, inadæ-
quata vero ē unitas & indivisibilitas in esse sui nō in ineē totiq;, adq; ordinat, & talis ē
int partem & totū.

83 Quam distinctio generatim sumpta idem ē, q̄ alias ea nimirū distincta dicunt, quorum nē
aliud sit, vel eo ipso q̄ nō sit, paulo distincta à Paulo nominat, quare quæ distincta sunt inter
se, sē ipsis distincta sunt per idem unum non est aliud, per quod ē id quod est. Ad-
verte autem non ē opponi distinctioni quæ em unita sē simul adducita se hnt, ut unum nō sit
aliud. Sic aā nē ē corpq, licet sit corpori copulata, imo tm abē, ut unio adversetur distinctioni,
ut illam potiq; regnat nō dari em unio, nisi distincta à se sint mutuo, quā unita dicunt. Porro il-
latiq; patere distinctionem, quam diversitatem, ōia em quæ sunt diversa ēt nō distincta sea ni-
vicissim. Cæa sit idem Petrus nē ē diversa ab ea ea Pauli, & tm una ut pars ab alia distinguit.

84 Distinctio duplex ē alia à parte rei nemine cogitante talis & alia per intellectū. Distinguunt ea par-
te rei, quæ ita se habent, ut omni ratione mentis secluva, unum nō sit aliud, talis ē distinctio Anima
rationalis à corpore, aa em nē corpq, licet nec aam, nec corpq ratione mentis nostræ revera distinguunt
per intellectū, quæ in una eademq; re veluti plura, licet plura non sint, recipiunt, hujusmodi ē distinctio
virtutis calefactivæ in igne à vi ejusd exsiccativa. Eadem em ē virtus, quæ ignis calefacit corpora, eq;
simul exsiccat licet ob effectuū diversitatem diversimode duplex recipiat. Distinctionē à parte rei ne-
mine cogitante talem Doctores Sectæ Thomisticæ & Scotisticæ bifariam dividunt. Thomistica
in realem & virtualem in scam, Scotistica in realē & formalem nemine cogitante talem partiē-
tibq. Ea em distincta realit dicunt, quæ sunt hujusmodi, ut vel unum re ipsa possit esse sine alio, vel
unum sit realit producens & alterum producitum, vel demum ut in subjectis separatis, aut separabili-
bq existant ipsa, sic aā rationalis realit dquit à corpore, pat, a filio, lux solis, à luminē candelæ, a-
nima em pr se sine corpore, filius à patre producit, lux solis & lux candelæ in separatis disjunctisve
jectis. Virtualem vero in scam, ac formalem nemine cogitante talē distinctionē, quam medias
inter realem & rationis vocant, ponunt in illa eidem rei attributa, quæ sunt in eadem re ejusmodi
ut nec ab ipsa re seiungi queant, nec à se mutuo separari nec distincta actione produci, tantum

divso

dicta accepta attingi, cum unū dare scipi alto n̄ pcpto, hoc modo dicunt ab exemplo Doctorib⁹ distinguī in rē & rationalitas, & tem attributa realia, n̄ quidem ita a se distincta, ut signū alterius realis distinctionis int̄ illa habeat sedita, ut unū cognosci n̄ cognito alio possit. Hæc igit̄ attributa n̄ res, sed realitates sc. aliqd rei, simulq; formalitates, virtualitates, rationes nempe secundum intellectum tractu videbim⁹. Præterea dividit communis distinctio à parte rei nemine cogitante talitates seu realitates habem voces nobis videm significantes inadequatam, & inadequatam, adequatam totalis & multiplicitas, & seu alietas in esse reali totali, vi cuius nempe nil continet entitative in uno extremo, qd sit qd unū entitative cum entitate alterius, & talis a distinctis int̄ corpus & aam, qa nil. Itinet in entitate corporis, qd sit qd unū entitative cū entitate aæ. Inadequata, & partialis & multiplicitas & divisibilitas realis in esse reali partiali, vi cuius aliqua extrema ita se habent, aliqd n̄ sunt idem, ut secundū aliqd aliud sint unū idem, sicut Pr̄s distinguit realitate aa sua, sed inadequate, qa ita e secundū aliqd id e secundum corpus, aliud qd aa, ut idem Pr̄s secundū aliqd sui, sc. Pd aam sit idem omnino cū aa sua. Rursq; distinctio inadequata bifurcatur in dividit, in includentis & inclusi & duorū totor habentiū unam partem communē. Prima e vi cuius pars cum toto a se distinguit, ut Aa Pri a Pro. Postior, vi cuius duo a se distinguunt, quorū utrumq; habet unā eandem partem, talis e int̄ binarios e Pro & Paulo ac ex eodem Paulo & Andrea. Quibus aba ligby Stia species distinctionis inadequatæ, qua vocat distinctio intrinseca, vi cuius aliqua extrema identificant sibi realiter, adequate, ut nempe ex iisdem sit qd idem realiter adequate cum tribus aliis ex quibus sit qdem, imo aliis realiter adequate, seu distinctū. Distinctione huiusmodi dari putant inter divinas, ubi Pat & Filius ita identificant realiter adequate cum nata Prima ut int̄ se distinguant realiter adequate. Utrāq; distinctio dividi solet in realem realissimam & realem medialem prima e distinctio rei à re ut distinctio Pri a Paulo ad à Petro. 2da e distinctio rei à modo, ut distinctio corporis à sua figura.

35. Item distinctio rationis seu intellectus dividi solet in distinctionem rationis ratiocinatæ & rationis ratiocinantis. Distinctio rationis ratiocinatæ seu ut passim ajunt cum fundamento in re tum habet cū mens in una eademq; re plura sibi tanqm distincta, quia ea gratia res ipsa eiusmodi videat, & ut videat plura in se. Itinere ipsa videat, talis e distinctio, qua int̄ illuminativa & calefactiva solis vim a nobis sibi fingi, cum sol corpora illuminet, iisq; simul calorem tribuat occasione hinc venit mens unam eandemq; rem, ut diversas in sole sibi fingendi. Distinctio autem rationis ratiocinantis, qua in sine fundamento in re passim a Scholasticis vocat, ea e, qua tota ab ipsa mente in rebus fingit, qm nullum habet fundamentum in illis habeat, ut cum ratione subjecti & predicati vel duo sa attributa in una eademq; re distinguimus videlicet cum Pr̄s in una persona, Pr̄s e Pr̄s. ita a nobis videmur, quasi per aliud ratione hret subjecti, & aliud verum ratione obiret predicati.

ARTICULUS SECUNDUS

De signis distinctionis realis.

36. Dari distinctionem int entia ut rem certissimã gserunt omnes, nec id pbãone indigetiũ vo hoc realis alia, alia rãonis sit, Signa nulla statuunt, p qua una ab alia secernat ac dignoscat. Porro nne Signi distinctionis realis quo principalit examinari solet, intelliget rão legitimem inferendi distinctionẽ realẽ qua nempe cognita ducamur infallibiliter in cognitionẽ distinctionis realis. Signũ h aliud ẽ univsale, seu rão in omnib entib sine ulla exceptione inferens infallibiliter distinctionẽ realem extremor. Illud n univsale eg rão n in omnib entib d solũ incerto, gr entiũ infallibiliter inferens eandem realem distinctionẽ. Signũ univsale aliud ẽ Vtibile cũ ipsa distinctione eg illud, q d ita infert distinctionẽ realẽ, ut in illud ipsum ex distinctione reali inferri possit aliud n Vtibile cũ ipsa distinctione, est g illud Signũ è quo licet possit inferri distinctio realis, ẽ distinctione tn reali illud ipsũ Signũ inferri negt. His cognitis

37. Dicend ẽ communi sensu Pripat. Signũ univsale & Vtibile in realis distinctionis realis int aliqua extrema esse vificabilitem Pdicator Stradictoriar stricte talium de extremis absolutè, secund suã entitatẽ & eodem omnino respectu sumptis. Ea eo vero tantũ in creatis hoc Signũ univsale & convertibile ee dixim, in Divinis em salvare Pdicata Stradictoria Theologor q g è, quale sit pat generat nãn generat, filij generat nãn generat, quare cũ mystia Divina sint supra lumen rãonis naturalis, possum è pijs lumine nãe notis infallibiliter aliq d concludere de reb creatis, q hoc mystiũ allegauerint, aut quomõdo hæc salvent in Divinis, intelligam. Aditeam dictu ee q huiusmodi Signũ sit vificabilitas Pdicator Stradictoriar stricte talium, h è sistentiũ in affirmãone & negãone eiusd & secund omnino idem; itt n vificabilitem pponũ Stradictoriar stricte talium esse eiusmodi Signũ sed vificabilitem Pdicator, hinc licet Pdicata Stradictoria p pponẽs affirmentes de distinctis realit, n tn pponẽs Stradictoriæ debent omnino affirmari. Quod am de eodem tempore nunc currente, nunc n currente p diversis instantib possint affirmari Pdicata Stradictoria, hæc n sunt stricte talia, cũ n sint secund omnino idem, sed secund diversa, sc. secund diversa instãa. Dictũ m ẽ, de extremis absolutè Pquam entitatem & eodem respectu sumptis, nam cũ m de una eademq entitate, si sumat diverso respectu possunt affirmari Pdicata Stradictoria, eaq ex eo n sunt stricte talia, quatenus de extremis distinctis q talia, si n referant de illis absolutè secund suã entitatẽ ac eodem respectu sumptis, n inferent cor distinctionẽ realẽ, vg luna splendet nocte, stella n splendent die, patet ex eadem Pdicata m de ipsa luna, ipsiq stellis vificari pñe.

38. Huius Signi univsalitas & Vtibilitas optime pbat, Argumento negativo, Pdo sc. nulla instãa adferri potest in creatis, p quam h Signũ insigne queat. Pralea infundat huic pñio impossibile ẽ idem esse & simul, & n esse, ac esse tale & n ee tale, adeoq Pdo reali distinctione secernat, suscipiat duo Stradictoria necesse ẽ & Pdo duo Stradictoria suscipiat, realit semper distinguat. Notand pñm distinctionem se mutuã esse ita, ut prout pñi accipiat, distinctio realis int entia possitiva semper mutua, Pdo tam de adæquata q inadæquata distinctione intelligend, & quo ad adæqualem Pdem, patet ex infallibilitate Pvisionis: nullũ aal ẽ lapis, q nullus lapis

ẽ aal

ē aāl, quar ꝓnō ꝺ̄ta nulli alti inniti, nisi ꝺ̄ta stibilli distinctionis ita univsalis, ut ꝓ nullo ca-
su fallat. Quantum vō ad distinctionē inadequatā arinci, ut unum ens ꝺ̄qua, inadequatē ab allo, idin
his trib⁹ ꝺ̄stitit diesiunctive, vel gā unū ꝺ̄stituit simul cum allo, aut aliis allum, ut aā cum corpore ho-
mine, vel gā unum ꝺ̄stituit ꝓ allum, ita, ut simul ꝺ̄stituat ꝓ aliud aut alia, ut hōo per aam & simul
corpꝰ, vel gā unū ꝺ̄stituit per aliquam partem alti, ut binarij ē Petro & Paulo ꝺ̄stituit partē binārii
ex Paulo & Andrea, in⁹ omnib⁹ semp intercedit mutua distinctio. Si ēm unum ꝺ̄stituit cū aliis alli,
illud allum ꝺ̄stituit à primo, & ab aliis, & ē ꝺ̄so, illi si unū hīt partē alti, & ꝓtea alio, rāone quoꝝ
adequatē ꝺ̄qua, certē & illud allum hīt eand partē, & illum alig ꝺ aliud, rāone cuig inadequatē à
primo ꝺ̄qua.

40. Allum signū distinctionis assignat oppō ꝓducentis, & ꝓducti, sc. quoꝝ unū ē ꝓducens allum
ꝓductū, illa ꝺ̄qua int se hīt signum licet univsale sit, ꝺ̄stibile tn nē, qꝺ sit univsale, & exeo inno-
tescit, qꝺ nil ꝓsit realit ꝓducere se ipsū cum omnino ꝓducens debeat eē prig si n tempore, naā
certē & origine illo, qꝺ ē ꝓductū, ꝓductū vero ꝺ̄t eē eodem modo posting illo, à quo ꝓducit. Unde si
ꝓducens & ꝓductū n ꝺ̄querent int se realit, sed eent idem secū p identitatem realem adequa-
tam, tunc una eadem⁹ entitas, & eet qꝺ prig se ipsa & eet qꝺ posting se ipsa, quare de talentis
ita verificari ꝓbent ꝓdicata ꝺ̄stradictoria stricte talia eē priorib⁹ n eē priorib⁹. Quinam ꝓducēs
n omnino tempore, sed saltem origine prig eē ꝓducto debeat, ex eo dicit, qꝺ cū ad Patres ex unico
signo oppōnis ꝓducentis & ꝓducti inferant distinctionē realē personar⁹ Divinar⁹, ut patlint
alibi ex dilemate Joannis Theologi in Italio Florentino sic errore Schismatico impugnantis
v spiritꝰ S. ꝓducat à Filio v non, si ꝓducit, & ꝓcedit à Filio, si à ꝓducit, ꝺ̄ n ꝺ̄qua, ab illo, gā illam
ꝺ̄quant realit in Divinis, quoꝝ unū ē ꝓducens allum ꝓductū. Cum ergo ex hoc signo Sti Patres
in Divinis inferant distinctionē, minimē inferunt prioritatem temporis, qua ibi n ꝺ̄t, ꝺ tn originis,
alig ita, ut hoc signū distinctionis sit univsale eque in Creatis, ac Divinis, oppō ꝓducentis &
ꝓducti n omnino intelligendē ē que ad prioritatem & posterioritatem temporis ꝺ̄ quo ad prioritatem
& posterioritatem originis, qꝺ vō hoc signū gōris sit univsale, ꝺ̄stibile tn n sit, dar ē cum multitudi-
que ꝺ̄quant à se, gn dicant adesse eāmē ꝓducentes & ꝓducti, ut hōo & lapis.

41. Tertium signum distinctionis statui solet separabilitas entitativa, ꝺ que ad manēa, ꝺ que ad
locū, & h eqdem signū univsale ē n tn ꝺ̄stibile cū distinctione reali. Et rāo primi ē, qa nil pt eē enti-
tative, ꝺ in certo tempore, ꝺ in certo loco, sine se ipso, ut ei ipso lumine naā evident, adeoq; qua ꝺ̄
sunt à se separari, ꝺ que ad tempꝰ ꝺ que ad locum, sīt à se distincta realit. Rāo vō 2di ē qa ꝓsunt
aliqua ex se eē distincta realit, gn sint à se separabilia, sic ꝓsonalitates Divinæ licet à se distin-
cte sīt n ꝓsunt tn à se, ꝺ que ad manēam, ꝺ que ad locū entitative separari. Adde am separa-
bilitatem entitativā bifariam dividi, aliam⁹ mutuā eē, aliam n mutuā. Mutua ē, si cuig aliqua
extrema ꝓsunt à se invicem separari, & ei cuig tam unū ens ꝓterit existe sine alto in certo
loco & tempore, n tn illud allum, sine illo priori & talis ē int Deū & creaturam, int modificatum &
modum

modum, q̃ licet Deus q̃ possit esse sine creatura, n̄ tñ creatura sine Deo, licet modificatiue vg Pr̄ possit existere sine modo vg sessione, n̄ tñ modo vg sessio Pr̄i ꝓt ē sine Petro. Utraq; hac sepparabilitas inter distinctionē realē, licet separās n̄ sit possibilis nā alīl, sufficit, q̃ d̄ possibilis sit Divinitq

ARTICULUS TERTIUS.

Quid sit in re distinctio realis adequata?

42. Premitto: Ultrā divisionē distinctionis cl. 1. datā dividi insuper à nullis solet distinctio in collectivam, p̄ quā Sc: utriq; extremi intelligit distincta, talis erit distinctio Pr̄i à Paulo si sumat tam p̄ distinctione illa, quæ Pr̄s à Paulo secernit, quam p̄ ea, quæ Paulus à Pr̄o dquit, & hæc fundamentalis vocari solet, & in distributivam, per quam unusq; extremi distincta intelligit, talis erit distinctio Pr̄i à Paulo si sumat p̄ sola illa distinctione, p̄ quā Pr̄s à Paulo dquit, hæc; transcendentalis dicit, cum vno nemini dubiū ē distinctionē collectivē sumptā vg Pr̄i à Paulo ēe d̄ q̃d pl̄s solo Pr̄o, & q̃d pl̄s solo Paulo, adeoq; dicā posse superadditum, quæri solet utrū distinctio distributivē & transcendentalis sumpta vg Pr̄i à Paulo, sit q̃d pl̄s Pr̄o, illiq; superadditū. Doctores Scotistæ censent distinctionē superadditū ēe q̃d rei, p̄ d̄quit illud superadditū ēe q̃d positivū. Fingant ēm ly distinctū ēe Cretū Pl̄icū dicens p̄ forma aliquem modū positivū distinctū realit à re, n̄ Secq; ac hæc Cretū, album, dulce, dicunt p̄ forma aliq̃ positivū, albedinē sc: & dulcedinē, quæ ab ipso subiecto, q̃d albū, dulce dicit, d̄quūnt. Fuerunt alīq;, q̃ voluerunt h̄ superadditū ēe q̃d negativū censentes distinctionē Scotistā in negatione identitis, adeoq; ly distinctū dixerūt ēe q̃d partim positivū, partim negativū dicens p̄ subiecta rem, quæ d̄quit, p̄ forma negationis identitis. Qui itaq; censent distinctionē ēe q̃d superadditū Enti, q̃d d̄quit, & illud censeant ēe q̃d positivū, & negativū dicunt rem sine h̄ superaddito ēe tñ fundamentalit, & exigitive distinctam, n̄ vo formaliter, n̄ Secq; ac ignis sine calore, & Divinitq sine Deitate, erit aliq; tñ exigitive, & fundamentalit, n̄ vo formaliter alio modo. Communissimè censent distinctionē nil ēe superadditum Enti, q̃d d̄quit, & ly distinctū ēe Cretum Metaphicū habens p̄ formam indistincta à subiecto, n̄ Secq; ac ly Spirituale.

43. Dico: Distinctio realis adequata n̄ ē q̃dam superadditū Enti, d ē ipsa entitas rei, q̃d d̄quit Rnr. Distinctio Pr̄i à lapide n̄ ē q̃dam superadditum Pr̄o, d ē ipsa entitas Pr̄i: idem dicendū de cæteris. Prob: p̄ Aristot. quod n̄ ē distinctū à Pr̄o, n̄ ē superadditū Pr̄o, cum ē ipsa deitas entitas Pr̄i, d distinctio Pr̄i à lapide n̄ ē distincta à Pr̄o, &c: Si distinctio Pr̄i à lapide d̄quēret à Pr̄o, tū d̄quēret p̄ se ipsa, vel p̄ aliud superadditū, d neutrū admitti p̄t, &c: p̄: nā quo ad 1ma partem: Si distinctio Pr̄i à lapide p̄ se ipsa d̄quēret à Pr̄o, tunc p̄ omnimoda m parilitatem 1ma pars Pr̄s p̄ se ipsū d̄quēret à lapide, quæ ēm disparitas sufficiens adferri p̄t: p̄t eadem nāt quo ad 2da partem: Si distinctio Pr̄i à lapide p̄ aliud superadditum, ab eaq; distinctione distincta d̄quēret, tē illud illum superadditum deberet d̄quirere p̄ aliud superadditū, & p̄ aliud, & admitteretur actus infinitus & regressus distinctionū, q̃d ē absurd.

44 confirmat. Prg per suã Petrĕitatẽ est entitatem ẽ distincta à lapide, &c: p̃ Ans. Prg p suã petreitatem ẽ alia à lapide &c: p̃ Ans Prg per suam petreitatem nõ ẽ idem cum lapide &c: p̃ Ans: Posita sola entitate Pri, & nulla alia distincta à Pro, Petrg nõ ẽ idem cũ lapide, &c. nec valet dicere: qd posita sola entitate Pri, Prg sm̃ fundamentalit nõ vo formalit, nõ sit idem cũ lapide, ubi em̃ fundamentũ ẽ actu realit aliud à termino, ibi ẽ distinctio actualis, fritis, & Phca, sed in Pfato casu fundamentũ sc: Prg ẽ actu realit aliud à Termino, & ẽ distinctio Phica fritis, actualis, adeoq nõ solu fundamentalit, d m̃ fritt Phicè Prg nõ ẽ lapis.

45. Probat 2do: Distinctio Dei à creatura ẽ ipse Deus, qa Deus ratione suæ entitatis ẽ qd aliud à creatura qa ratione suæ entitatis ẽ qd aliud à modo Supaddito, & positivo, & negativo, & nõ ẽ qd aliud à creatura ratione suæ entitatis. confirmat: distinctio Dei à creatura, item psonarũ Divinarũ int se non ẽ Supaddita Deo & psonis Divinis, &c: p̃ Ans. Si distinctio Dei à creatura, & psonarũ Divinarũ ẽet qd Supadditum Deo & psonis Divinis, tũ ẽet qd distinctũ à Deo & psonis Divinis, illudq ab alio, cum ab alio Deus dignoscat à creatura, & psona Divina int se, hũ Supadditũ aut ẽet qd creatũ, aut increatũ, si creatũ, creatura aliqua existet ab alio, si increatum, ẽet alt Deus, aut quarta, imo quinta, & sexta psona Trinitatis ut p̃ideranti patet. &c:

46 Obicit. 1mo: omne Petreitatẽ Phcũ sit formam Supadditam, & hæc distinctio ẽ Petreitatẽ Phcã formæ Supadditam, & hæc distinctio ẽ forma Supaddita Enti distincto Petro, retorqueo subsumendo de Angelo Spũs Deus potens, Deus ideniticus sibi sit contreta, & spiritualitas Angeli, & potens Dei, & identitas Dei ideratum ipso ẽ Supaddita Angelo Deo. Directe dquo: omne Petreitatẽ Phcũ sit formam Supadditam Ente in Metaphcũ, nego ioram, & sit distincta nõre M. Sam, ac dico: hæc distinctum, ẽ Petreitatẽ Metaphcã, & hmõi formam identificatam realit, adequatè hiecto.

47. Urgebis concretũ Phcum sit formam Supadditam, sed hæc distinctio ẽ Petreitatẽ Phcũ, & hæc distinctio sit forma Supadditam. p̃ nõ: Prg distincta realit adequatè à Paulo ẽ Petreitatẽ Phcũ, &c: p̃ Ans: distinctio Petri à Paulo nõ ẽ forma Metaphica. &c: p̃ Ans: Distinctio Petri à Paulo ẽ separabilis à Petro &c: p̃ A: sublato p mortem Pro manet distinctio Pri à Paulo, &c: p̃ Ans: sublato p mortem Pro, Prg nõ identificat Paulo. &c Ans patt, p̃ Osa: nõ identificari Pro, Paulo, ẽ Pri dquo à Paulo &c: Ad ultimũ Arg: ot negari Ans; la lig em̃ patt nõ identificari, gm̃ dquo pcipue actualit, & positive sm̃ Pim claritatis grãa dquo Ans 3ti Arg: sublato p mortem Petro, manet distinctio Petri à Paulo in sensu negativo 2do Ans, in 3tio positivo M.A. & Sam, ac dico: qd sicut blato p mortem Petro nõ manet Prg in 3tio positivo, ita & eius distinctio à Paulo, manet vo ultrã in 3tio negativo. Porro manere Prum in 3tio positivo eiusq distinctione, ẽ Prum existẽ & verificare hanc ppõnẽ affirmativam Prg existendo ẽ qd aliud à Paulo. Manere vo in 3tio negativo ẽ Prum nõ existẽ, & verificare hanc ppõnẽ negativam. Prg nõ existendo nõ ẽ idem cũ Paulo; Unde hæc ppõ negativa ẽ vã sublato Pro, qa verificat illa distinctio Pri in 3tio negativo, adeoq sicut Prg, ita eius distinctio datur in sensu negativo, hæc, tam Prg, quam eius distinctio nõ datur nõ existit in 3tio positivo.

40 Instabis: Sublato p̄ mortem Pr̄o manet distinctio eiꝰ actualis positiva à Paulo. Ergo Prꝰ nō existens dꝫnt̄ actualit̄ positivè à Paulo. ꝯ Ans: Ex eo sublato p̄ mortem Pr̄o nō maneret distinctio eiꝰ actualis positiva à Paulo, gā ipse Prꝰ eēt eigmodi distinctio, sed nō ē, Ergo &c. ꝓ nor: Si ipse Prꝰ eēt distinctio sua actualis à Paulo, tunc in omni casu existēa Pr̄i daret, & existeret distinctio eiꝰ actualis positiva à Paulo, sed non in ōi casu existēa Pr̄i existit ꝯ fata distinctio &c: ꝓ nor: in casu nō existēa Pauli nō dat ꝯ fata distinctio. Ergo &c: ꝓ A: In casu nō existēa Pauli Prꝰ nō ē distinctꝰ actualit̄ positivè à Paulo, Ergo &c: ꝓ A: Si in ꝯ fato casu Prꝰ eēt distinctꝰ actualit̄ positivè à Paulo, tē nō Paulꝰ nō existens eēt distinctꝰ actualit̄ positivè à Pr̄o, dārn admittit̄ &c: ꝓ Sequela: Omnis distinctio ē mutua, ut sert axioma, cuiꝰ rō ē, quali distinctione ens unūquodq; ab alio, tali illud alterum secernit, ō primo, ut in instantiis extra Chrysia talibꝰ manifestè reducet, sic gā aāl Pri, à rāonāli eiꝰdem dꝫnt̄ sola distinctione rāonis, rāonale autꝰ Pri ab aāli eiꝰd sola distinctione rāonis discriminaꝫ, gā totū à parte dꝫnt̄ distinctione reali inādequata, partꝫq; à toto eadē secernit̄, idem dicendū de omnibꝰ aliis. Ergo in ꝯ fato casu Prꝰ dqueret actualit̄ positivè à Paulo, Paulꝰ quoꝫ deberet dꝫnt̄ actualit̄ positivè à Pr̄o. R. Negatis omnibꝰ suo ordine ponti axioma explico, dicens illud p̄cedere de distinctione reali entium positivoꝝ, & de hꝰmodi nō universali, cum hæc mutuitas nō debet eē talis, ut quodcūq; dicaꝫ de distinctione entis unius, id ōō conveniat distinctioni entis alt̄ius, alias in casu obiectionis posset inferri: Prꝰ in ꝯ fato casu dꝫnt̄ distinctione entis existentis, ab ente nō existente, Ergo Pr̄ in ꝯ fato dꝫnt̄ distinctione entis existentis, ab ente nō existente, stem totū dꝫnt̄ à parte, ut includens ab incluso, Ergo pars dꝫnt̄ à toto ut includens ab incluso, ēqꝰ liquet, qm̄ pars stra nos milit̄ adductū axioma. Hinc clariꝰ explicaꝫ axioma: Distinctio realis entium existentiū semp̄ ē mutua, transeat Ans, cum ut dictū ē, hæc mutuitas nō sit talis, ut quodcūq; dicaꝫ de distinctione entis unius, posset nō dici de distinctione entis alt̄ius. Distinctio realis entiū nō existentiū semp̄ ē mutua, Ergo: ē mutua ita ut utrāq; omnino debeat eē actualis & positiva. Nego ut p̄extremoꝝ exigēa utrāq; & alltra posit eē nō negativa, Ido Ans, & nego Cons. Et certē distinctio Pr̄i existentis à Paulo nō existente talis ē, qualis Dunt extrema, Sc: cū Prꝰ sit, qd actuale reale, existens positivū, distinctio eiꝰ ē m̄ actualis, realis, p̄siva cum Paulꝰ nō existens nil sit actuale, reale, eigquoꝫ distinctio nō ē actualis, realis, positiva.

49 Obiicit 2do: Negāo ꝓ identitatis int̄ Prum & Paulum nō ē ipse Prꝰ q̄ distinctio Pr̄i à Paulo ē negāo identitatis int̄ Prum & Plum. Ergo distinctio Pri à Paulo nō ē ipse Prꝰ. Nor: patꝫ, nam distinctio & negāo identitatis sūt idem: ꝓ ꝓ jor: Prꝰ ē qd positivū, negāo vō identitatis int̄ Prum & Paulum ē qd negativū, Ergo &c: ꝓ Ans quoad 2am partem: Negāo positivi ē qd negativi, sed negāo identitatis int̄ Prum & Paulum ē negāo positivi, qā negat qd positivum nempe identitatem positivā int̄ Prum & Paulum, Ergo negāo identitatis int̄ Prum & Paulum ē qd negativū, R. Arg. N jorem, Idi sigdem p̄cedit de Pr̄o existente, Ido Anā ptem, N. 2dā, Bti nego & nor: Eig pbāoni N. A. & dico: qd identitas realis adæquata int̄ Prum & Paulum licet exprimaꝫ termino positivo, qā tm̄ ē chymera, pinde nō ē qd positivū adeoq; & negāo suiꝰ identitatis nō ē qd negativū, licet exprimaꝫ termino negativo, & ē qd positivū, qā ē negatio negativi.

50. Urgebis: Identitas realis adequata int Prũ & Plũm è aliqd saltem partim pstvũ, partim ngtivum, q̃ dem hæc identitas int Prũm & Plũ j Deessa è chymera. & nega hui identitatis dr èe qd partim positivũ partim negativũ, & illiq hæc nega identitatis n̄ pt identificari Prũ q̃ èens pure pstvũ. ptim: primis Bãa Amaf: nam Ida Bãa admissa prima è evidens: quod opponit partim positivo, partim negativo, dr èe partim positivũ, partim negativũ, sed nega identitatis int Prũm & Paulũ opponit partim positivo, partim negativo, q̃ opponit identitati chymericæ coalescat ex èe & n̄ èe, adeq̃ uno positivo & negativo. & nega identitatis int Prũm & Plũm è qd partim positivũ partim negativũ. pt n̄ ans Imum ea rãone sic: Ex ipso, qd identas int Prũm & Paulũ è chymera, eo ipso è qd partim pstvũ, partim ngtivum, q̃ ans chymera è qd partim positivũ, partim negativũ, q̃ coalescit ex uno positivo, alto negativo &c: èe & n̄ èe &c: Sy. Arg: N.A. Idi Ans 2di parti A: pbãne illig dquo: Omnis chymera coalescit ex uno positivo & negativo: nempè ex èe & n̄ èe: identificatis sibi rlt adeqte chymericis & impossibilibq, Bdo, coalescit ex uno pstvo, alto ngtivo n̄ identitatis sibi rlt adeqte, n̄ chymericis d possibilibq. N.A. & Bam, ac dico: qd licet chymera coalescat ex èe & n̄ èe chymericis impossibilibq identitatis sibi, q. n̄ sequitur illa èe partim positiva, partim negativa, d hm negativa. Nam illud solũ pt dici partim pstvũ, partim ngtivũ, qd coalescit ex èe & n̄ èe n̄ chymericis, n̄ identificatis sibi, ut patet in omnibq totis successivis, vg hora, n̄ ex q̃a momenta horæ possunt simul existe, q̃bq hora constituit, sed cũ unũ existit, alterum desinit èe, adeq̃ constituit èe unius momenti, & alterius n̄ èe, n̄ identificatis sibi, d distinctis à se. Posita hac distinctione Ari dis, pbãne Bequèa nihil evincit, intimdquo jorem qd opponit partim positivo, partim ngtivo chymericis impossibilibq identificatis sibi realit adequatè, illud è partim positivũ, partim negativum, nega, possibilibq n̄ chymericis n̄ identificatis sibi Bcedo, sit distincta nore N. Bam, ac dico: oppositum partim pstvo, partim ngtivo possibilibq n̄ identificatis sibi realit adequatè è qd partim pstvũ, partim negativũ, na oppositũ & excludens partè negativa, dr èe pstvũ, sit oppositum, & excludens partem pstvã, dr èe ngtivũ. Sic in hora excludens èe instantis A. è ipsũ n̄ èe instantis A. & excludès n̄ èe instantis A. è ipsũ èe instantis B. Oppositũ tm partim pstvo, partim negativo chymericis identificatis sibi realit adeqtè n̄ dr èe partim positivum, partim negativum.

51. Arguès à pari qd opponit partim pstvo partim ngtivo, psibq n̄ identitatis sibi è partim pstvũ, partim ngtivũ. & etiam qd opponit partim pstvo partim ngtivo chymericis identificatis sibi dr èe partim pstvũ partim ngtivũ. R. N. Bam disparitas è, qa qd opponit negat, excludit unũ ex identificatis realit adequatè, negat & excludit alium: alias n̄ essent identificata: hinc & pstvũ nempè èe tm, excludit èe & n̄ èe identificatũ, & negativũ, nempe n̄ èe tm, excludit èe & n̄ èe identificatũ, quod n̄ currit de positivo & negativo, q̃ èe & n̄ èe n̄ identitatis possibilibq, adeoq̃ exclusivũ positivi è negativũ, & exclusivũ negativi è pstvũ.

52. Instabis Distinctio Prĩ à Plo è qd ngtivũ, & respnulla q̃ ans: Prũm n̄ èe Paulũ è qd negativũ, d dquo Prũ à Plo è Prũm n̄ èe Plum & dquo Prũm à Plo è qd negativũ. Et illig distinctio Prĩ à Paulo è qd ngtivũ sic quo & Sumendo, d hunc hmem identificari realit adequatè Prõ è hunc hmem n̄ èe Plũm. Et hunc hmem identificari realit adeqtè Prõ è qd ngtivũ, directè pt q̃ ata exstimo negari Bãa, qa distinguatur termini, nam

in ſori ly n̄ ee ſignificat ſtingente n̄ exiſteam Pauli in nori vo ſſeal neceſſariam excluſione Pauli ab identte ad Prō. Inſim dquo ſore. Prū n̄ ee Plum, id ē n̄ exiſte Paulū ē gd negativū 3do ſorem, Prū n̄ ee Plum, ſ ē n ee id cu Plo ē gd negativum: ſi dicaſ de ente pſtvo, nego ſoriem & ſit diſtincta re, nego 2dm, diſtincte illuſtranda in reterſione.

53. Ē rreliquo Nota 1mo Ens neceſſarium ē duplex, v quo ad eſſeam, v quo ad exiſteā, ut immuimy in logica, licet ergo diſtinctio Prī à Paulo ē neceſſaria quoad eſſeā, gā nec Deꝯ pt facere, ut Prꝯ à Paulo nō ſit, n̄ ē in diſtinctio neceſſaria quo ad exiſteam, gā pt exiſte actualit, v n̄ exiſte. Unde m si à vere ē gd nimeceſſarium, tam quo ad eſſeam gm exiſteam idtificet ſtingenti, gd in transeat gā pt adhuc idtificari inadagte, ſic p ſola verba neceſſaria tam quo ad eſſeam gm exiſteam idtificat inadagte ſtte Sorte Sumpte: Aliſum in ē, gd nil neceſſarium tantū quo ad eſſeā idtificet ſtingenti, jam diſtinctio realis ē neceſſaria tm quo ad eſſeam. Nota 2do: M si unio ē gd ſupaddita rei unite, gd adhuc treat ubicāe ē ſupaddita reiubicata, diſtinctio in n̄ ē ſupaddita extremis diſtinctis. Nā diſparitas ē, gā extra poſſunt exiſte res ſine unione, ſine ubicāone ſaltem Diviniti. Prꝯ in negt n̄ dqui à Plo realit nec ē indiferens ad idtificand Plm, gā nullateꝯ pt eē id ill cum Plo. Datꝯ ēm in illa ſeparabilitas, entitativa licet n̄ mutua; nam modo datꝯ aā S. Prī ſine unione ſui cū corpore, pt ill Prꝯ exiſte, n̄ in exiſte in h delmīte loco. Similit dicend de duratione, quo ē ſupaddita Prō exiſtenti gā pt Prꝯ exiſte, gn exiſtat h ꝯ ille delmīto tempore, v gr in inſti A. gā pt exiſtere in inſti B.C. etc in n̄ pall, gd licet Prꝯ exiſtens gndiu exiſtit, n̄ ſit indiferens adhoc, ut duret, v n̄ duret ē in inſtrow ad h, ut duret, quanq, v illam duratione, Prꝯam numqm, & in nullo Statu ē indiferens ad diſtinctione rō. Nota 3tio: M si Prō idfeet ſuū ee. & n̄ ee idtitliꝯ Prī cū Paulo, n̄ pt in hinc interri, gd idſtificat Prō ea, q n̄ ee, adeoq gd illi idſtificent duo Stradictoria, gā Prum ee Prum, & n̄ ee Plī n̄ ſt Stradictoria, ma Prū ee in Prum, ē oō n ee Plum, ſolū in if Prū ee Prum, & Prū n̄ ee Prū ſt 2 Stradictoria. Nota 4te: Diſtemista: eē diſtinctū, diviſibile, diviſum, divſū extra aliud. Oē diſtinctū ē eē aliqd pſtrū negabile de aliquo; eē diviſibile, aut ſeparabile ē ee ſejunctū loco v tempore ab aliquo; eē diviſū ē eē actu ſejunctū loco v tempore ab aliquo, aut in eō extra aliqd. Unde licet oē diviſū, aut duſble ab alio ſit in diſtinctū, n̄ in oē diſtinctū ē diviſū, aut duſble ab alio, aut exiſtat extra aliud, vg aā mus viventis dquīta corpore, gd animat, n̄ in ē ſejuncta ab illo, aut extra ipſū exiſtit. Item conjtāo ē diſtincta ab hmo n̄ ē in divisibilis, ſ ſeparabilis ab hmo, ſ n̄ pt exiſte ſeparata ab hmo. Oē divſū ſignificat eē dſimile, habere qualites divſas, differe ſpēe v gre ab alio, licet ergo oē divſū ē in diſtinctū ab alio, n̄ in viceſſim, vg unus globꝯ argenteꝯ licet ſit diſtꝯ ab alto globo ſibi ſimillimo, n̄ ē in divſg, niſi ad ſummū cū hac diminuone, aut reſtrictione divſg nro ſ indi vidualit.

ARTICULUS QUARTUS.

An det diſtinctio realis in adagta nemine cogitante talis?

Premitto: Quid hoc ſit, & quotuplex, dicta Art. 1. licet am fuerunt forte nonulli, q diſtinctionē rem

in adagta

inadeqtã reiiciebant ex eo, qd hãc ex oppositis sibi distinctionẽ videlicet, a identitãte & pronat, & alii q eam n dari nemine cogitante talem existimabant consenteq ab actu intellectus sapienti pvenire qd unq v. solidq dquaq à mario solidor. eund solidq includentium; Domus si mah. & sentea consentiũ dari, & qd nemine cogitante talem distinctionẽ rlem inadequatã sumgbq.

55. Dico: Daf ante omnem actũ intellectus nemine cogitante talis distinctio realis inadeqta. p. Daf nemine cogitante dctio realis inadeqta int totã & partẽ, &c: pt A: daf nemine cogitante distinctio realis inadeqta int Prũ & aam illig. &c: pt A: Prq dquis realit nemine cogitante ab aa sua, & n dquis realit adeqtè. & dquis rlit inadeqtè. Sta è certa, omne ens qd dquis ab alio rlit, si n dquis adeqtè rlit, inadeqtè distinguat, necesse è, cum hac specie distinctionis realis nulla def. p. pitaq ama pars Antithesis: de q bz vificari sunt Cdicata Stradictoria Stricte talia, illa dquunq rlit d de Pro & aa eiq possunt vificari Cdicata Stradictoria stricte talia. &c: jor è certa vificabilitas ẽm Cdicator Stradictorior è Signũ universale dctis rlis j dicta Art: 2. nor n è eadem, cum de Pro & aa illiq ve sint vificari hac Stradictoria: è totũ nem, n è totũ smem, n è pure sprle, è pure sprle Prq ẽm è totq hoc, aa eiq n è totq hoc, d pars hmi. Prq n è pure sprlis, aa eiq è pure sprlis. Postea daf. int aam Pri & ipsũ Prũ aliud Signũ dctionis rlis, separabilitas nempè entitativa, n q ditativa, pt ẽm etiste aa Pri, n existe de Pro. Neq valet dicere: tam separabilitatem entiv, qm vificabilitatem Cdicator Stradictoriar. int partem & totum n è è Sine actu intellectus separante totum parti & partem toti; nam Sp. Quemadmodũ Sine ri actu intellectus separativo, totũ è maior sua parte, & pars nor tota, ita antẽor ad omnẽ actũ intellectus pars à tota è separabilis, ad eiq hac Signa inferunt distinctionẽ rlem int partem & totũ ante omnẽ actũ intellectus. pt. per 2dam pars antis quæ supra è ducta: si Prq dqueq rlit adeqtè ab aa sua, tunc omnes partes Pri distributivè sumptæ distinguerent rlit adeqtè ab aa Pri, d n omnes partes Pri distributivè sumptæ dquunq rlit adeqtè ab aa Pri, &c. Sequela joris ex univsali, qua nulla instãa infringi pt. è manifesta, q qd ẽm dquis rlit adeqtè ab alio illig omnes partes in distributivè sumptæ dquunq ab illo. nor quæ pall. in aa Pri n dquaq à se ipsa, qua utiq in reperiũt int partes Pri, clar ẽm è nil posse dquis à se ipso.

56. Obiicit: Si daret distinctio nemine cogitante realis inadeqta, tunc daret, vg int aam Pri & ipsũ Prũ, d n dat, &c: pt nor: aa Pri n dquis rlit inadeqtè à Pro, &c: pt. a: da Pri idtificat rlit adeqtè Pro, &c: pt. qd è se tota, & totalit idtificatiũ rei, id è rlit adeqtè idtificatiũ rei, aa Pri è se tota & totalit idtificata Pro, &c: R. ultimũ dquo: qd è se tota & totalit idtfctiũ rei q ditivè sumpta, totalit sumpta, illud è rlit adeqtè idtfctum rei, Bdo jorem, n totalit, sed n quo ad omnes suas partes sumptas, illud è rlit adeqtè idtfctum rei, nego jorem, & dquo norem, d aa Pri idtfct se tota, & totalit Pro q ditativè sumpta, nego norẽ, nq totalitative, sed n quo ad omnes partes sumptas, Bdo norẽ, & nego Bã, ad dico: ad idtfctum rlem adeqtã n sufficit, ut aliqd idtfcet se tota rei, d requirit ut idtificet sm rei totalit sumptã, & ita, ut nulla pars sit ipsi inre, cum qua id, qd illi def idtfceri, n sit realit. iq. Sumendo aa licet idtificet se tota & totalit Pro, rlit ẽ in aa, qd n idtficet Pro, quin n idtficet Pro totalit sumptã, q è aliqd in Pro, & aam, nempè cum qui aa n idtficat, n pt dici, qd illi idtficet rlit adeqtè, alias sequeret, partem n ee nore sua tota, cum nil

identificatum rlr adæqte rei, e minus re illa, qm nil e minus se ipso.

57\. Urgebis: Si aa n identificaretur rlr adæqte toti tunc dgueretur rlr adæqte à toto, sed aa n dguitur rlr adæquate à toto, E identificatur rlr adæqte toti. pt sequela joris: non idtificari in entibus positivis, idem e ac dgui, E si &c, te &c. Rs. 2dum dguo: non idtificari ullo idtitte reali in entibus positivis e idem ac dgui Sedo A; n idtificari idtitte reali adæqta in entibus positivis e idem ac dgui, Edguo: e idem ac dgui indeterminate v distinctione rli adæqta, v rli inadæqta, Sedo A, omnino rli adæqta, nego A. & Ssam, ac dico: cum int idtitem rlem, & distinctione rlem n detur medium in entibus positivis, qdqd n idtificatur, dguitur, verum hæc distinctio & idtitas rlis duplex sit, alta adæquata, alta inadæqta int idtitem & distinctionem adæquatam datur medium, nempè distinctio & idtitas inadæqta, & ideo pt aliqd nec idtificari adæqte alli, nec dgui adæqte ab allo, sic: rlr inadæquate dguatur ab illo, proinde bene e intelligenda obiecta propo: n idtificari in entibus positivis, e idem ac dgui, quæ licet recto ssu vera sit, nunqm tn ex illa inferri poterit, qd n idtificari rlr adæqte sit eo ipso dgui rlr adæqte.

58\. Instabis: non idtificari rlr adæqte toti, e dgui rlr adæqte à toto, E si pars n idtificatur rlr adæqte toti, tc dguitur rlr adæqte à toto. pbr Ans: distingui rlr à toto, e dgui rlr adæquate à toto, sed n idtificari rlr adæquate toti, e dgui rlr à toto, E &c: pt jor: dgui rlr ab omnibus partibus totius, e dgui rlr adæqte à toto, sed dgui rlr à toto, e distingui rlr ab omnibus partibus totius, E &c. R ultimum dguo: distingui rlr ab omnibus partibus totius tam collective, qm distributive sumptis, e dgui rlr adæqte à toto Sedo jore distingui rlr ab omnibus partibus totius collective sumptis, n tn ab omnibus distributive sumptis e dgui rlr adæqte à toto N jor: Edguo nore: dgui rlr à toto e distingui ab omnibus partibus totius v collective, v distributive sumptis Sedo nore, sed dgui rlr à toto, e dgui ab omnibus partibus totius ob tam collective, qm distributive sumptis N norem, & Ssam, ac dico: dupliciter partes sumi posse, v distributive, qndo sc: applicatur illi tale pdicatum, qd singulis divisim partibus cvenit, v collective, qndo illi tale datur pdicatum, quod n singulis sed toti simul collectioni cpetit. Certum q e, qdqndo aliqd dguitur ab omnibus partibus tam distributive qm collective sumptis, & illud & à toto rlr adæqte dguitur, cum nulla pars sit in toto, à qua res non dguatur; Contra am, si aliqd dguatur ab omnibus partibus collective sumptis ita sc: ut denominao distincti à parte in omnes simul partes n vero in sgulas cadat, clarum e, qd tunc quemadmodum totum n dguitur adæqte à parte, ita nec pars n dguitur adæqte à toto, quia e aliqd in toto, in qd cum denominao distincti à parte cadere n possit, cum illa parte idem ee dt.

59\. Urgebis: dgui rlr ab omnibus partibus distributive sumptis e dgui rlr adæqte à toto, E dgui rlr ab omnibus partibus collective sumptis e dgui rlr ab omnibus partibus distributive sumptis E dgui rlr ab omnibus ptibus collective sumptis e dgui rlr adæqte à toto. pt nor: Eædem st ptes distributive sumptæ, quæ collective sumptæ, E &c: 2dum argi dguo: Eædem st partes distributive qm collective sumptæ, si idem e obiectum collectionis, qd e distribuonis, Sedo Am; Eadem cpetunt pdicata partibus collective sumptis, quæ & partibus distributive sumptis N. A. & Ssam, ac dico: qdqd sit, qd idem sit obiectum termini distributivi, qd collectivi, vg idem e obiectum hujus termini, omnis pars

omnes

hūs, ac huig: omnes partes hominis, nō omne tm̄ qđ dici pōt de omnibꝫ partibꝫ ht̄ termino illas colligente omnes partes exḡsso, dici m̄ pōt de iisd ht̄ termino illas distribuente, omnis pars sic ḡnficata, nam omnes partes hūs sūt binarig, v. t̄narig, nō tm̄ ois pars hūs ē binarig v. t̄narig: Item: Omnis pars hūs ē una Singularis pars, nō tm̄ omnes partes hūs sūt una Singularis pars, ita m̄ in casu opposito liceret vel sit dicere: aā dḡuit ab oibꝫ ptibꝫ collectivē sumptis, & omnes ptes dḡuunt ab aa, nō tm̄ dici pōt aam petri dḡui ab oi pate Petri, & omne ptem Pri, dḡui ab aa illig. Et hoc hoc ē, qā dū ḡnimꝫ Suminꝫ distributivē, tale ḡdicatū ḡuinꝫ, q̄ dumcuiq; pli divisionis ḡveniat, dum vero collectivē, toli affigit ḡdicatū, q̄ dn̄ pōt partibꝫ divisim Sumptis ḡpetere, sed omnibꝫ Simul.

60. Dices: Distinctio partis ab omnibꝫ partibꝫ collectivē sumptis, nō vō distributivē, dependet ab opāone intellectꝫ, & si pars dḡuit ab omnibꝫ partibꝫ collectivē sumptis, nō dḡuit vō ab oibꝫ distributivē sumptis, tunc distinctio inadaquata nē rlis, & nemine cogitante talis. pā Ans: Ḡra rāo partis cū toto, & totiꝫ cum parte dependet ab opāone intellectꝫ, ā distinctio partis ab oibꝫ partibꝫ collectivē Sumptis nō vō ab omnibꝫ distributivē Sumptis, ē ḡpāo partis cum toto & totiꝫ cum parte, &c: Ad 2di Arg: posset negari Simpliciter nor, nō cm̄ distinctio hæc ḡsistit in ḡpāone eiusmodi, quæ ante omnem actū intellectꝫ ḡparantis totum cum parte, & partem cum toto dat in entibꝫ aliud ē, qđ distinctio hæc nō possit explicari sine actu intellectꝫ hanc ḡpāonē faciente, aliud, qđ in eo ḡsistat, & certē nec ista rlis adḡta int aal & rāonale Pri, nec distinctio rlis adḡta Pri à Plo sine actu intellectꝫ ḡparante aal cum rāonali, Petrum Plo explicari potest, qm̄ tm̄ in Plo fata ḡpāone ḡsistant, sed tm̄ clarillis grāa dḡuo jorem: ḡpāo rlis partis cum toto, & totiꝫ cū parte dependet ab opāone intellectꝫ, 2do jorem, ḡpāo obiectiva ptis cum toto & totiꝫ cum parte, quā potiꝫ ḡparabilitas, q̄m ḡpāo dici deberet, ḡsistit in opāone intellectꝫ, N. jorem, & dḡuo nōrem, sed distinctio partis ab omnibꝫ partibꝫ collectivē, nec distributivē Sumptis ē ḡpāo solis partis cū toto, & totiꝫ cū parte N. nōre, ē ḡpāo obiectiva, & potiꝫ ḡparabilitas partis cum toto, & totiꝫ cum parte 2do nōrem, & N. ḡsa, ac dico: ḡpāonem illam ēē actū intellectꝫ ḡparantem unū cum alio, ut in casu tertio totum cū parte, vel extra, comparāonē vō obiectivā & fundamentalē, & ḡparabilitatem nihil ēē in re, nisi fundamentum & obiectā actꝫ intellectꝫ ḡparantis unū cum alio. Distinctio ergo rlis inadaquata partis à toto ḡsistit in ḡpāone obiectiva, & ḡparabilitate vi cuiꝫ intellectꝫ potest totum cum parte ḡparare, & cognoscere illa ēē distincta, quæ distinctio ante omnem ḡpāonem intellectꝫ dat. Sed per actū intellectꝫ esse cognoscit, qa ante omnem actū intellectꝫ vū ē dicere, q̄ pars nō sit totū, & extra, qđ pars sit nor sui toto, totum nō sit mihi ipso, totum sit jg sua parte, nō sei ipso

61. Premes: Distinctio partis à toto ḡsistit in ḡpāone soli; & distinctio partis à partibꝫ collective Sumptis ḡsistit in actu intellectꝫ, pā A: ḡpāo partis distributivē sumpta cum

partibꝫ

partibz collective sumptis, et Sparsis filiis, q distinctis partibz a toto consistit in Sparatione partis distributive sumpte cu partibz collective sumptis. Ex: Q. 2. Arg. dguo: Comparatio partis distributive filii sumpte, cum partibz collective filii sumptis et Sparatio filiis, Ido iorem, Sparatio partis distributive obiective sumpte cum partibz collective, obiective, sumptis et Sparatio filiis N. iore, & dguo nore: q partem dguj a toto Sistentia Sparatione partis distributive filii sumpte, cu partibz collective filii sumptis N. nore in Sparatione partis distributive obiective sumpte cu partibz collective obiective sumptis Ido norem & nego Sam, ac dico: partes Sumi nunc distributive, nunc collective filii et actu intellectis eadq partes nunc simul, nunc divisim inconsiderantis, ea mutatione eadq partes collective obiective v distributive obiective, et obiectu illius cognitionis, quia partes divisim modo consentis, & licet utrigq cognitionis id omnino sit obiectu, q duo distributive sumunt, unicuiq separatim q dicatu Svenire q, ut jam dictum, Stra si sumat collective. Adeoq una tantum pars consideratq sicem omnes Sideretis, nemini dubiu et obiectum adequatu distributionis n dguj ulla rli distinctione ab obiecto adequato collectionis, sed partem tm illig adequatu distributionis n dguj ulla rli distinctione ab obiecto adequato collectionis, sed partem tm illig obiecti actu rli, atq ante omnem intellectq paone n ee iq cum toto, hinc pars dguj n ab obiecto adequato distributionis, licet n dguat ab omnibz partibz distributive sumptis, et ab omni parte toliq separatim Sideratis, qa n dguj a seipsa, adeoq extrema distinctionis inadqte n st adqte, sed duo inadequate, pars sc: sola, & totum, et alia partes cu illa priori sl, quæ extrema utiq sint realia, & n a solo actu intellectus dependea.

62 In reliqua Nota 1: Quod nonnulli dicunt, partem, ut Sstituentem totum, et ut illis magis placet, partem actualem identificari toti q ditative sumpto, dicereq n ea Sstitutiva, quod dicit totum id & falsu e, & licet verum esset, nihil ad rem facit, falsu e, semper enim verum e dicere, q pars in actu Sponens totum sit nor suo toto, altud e, q obiectu adqtu huiq termino: pars actu Sponens totu, et ipm totu, n vo pars, de qua hic solum e sermo. Praterea nisi admittat, pars aqualis suo toti, dicens sc: totu, n alias compartes, ad rem n facit, de tali em parte hic n agimus, n em dicimus omnes partes simul sumptas dguj a toto. Nota 2: Licet de parte & toto verificens q dicata Stradictoria, hæc tn verificabilitas n infert omnino distinctnem adqtæ, nec valet dicere, q cu hæc oppo sit maxima, maximam distinctnem, qualis e adqta, inferre q, ex eo em tm oppo hæc maxima dicit, q nequit divinitus fieri possit ut ea, de qbz q dicata Stradictoria verificant, sint secu adqtæ idem n vo ex ao, q semp inferat distinctnem adqtæ. Quod vo q dicata Stradictoria, quæ verificant de parte & toto dicant de una entitate nil absurdi e, cu n dicant de una adqtè, et una inadqtè entitate, adeoq non q ad id Sideratu. Nota 3tio: Quamvis ex istis inadqtis partibz divisim sumptis ea tescat identitas adqta partium simul sumptarum, minime inferit ea distinctionibz inadqtis quale sc: distinctnem adqtæ. Cum em identitas adqta in Sistat, ut totu ee unig et id cui toto ee alligat ing aa identificet adqte toti, Alt & corpg & unio, nil restat in aa & corpore ac unione sl sumptis, q

n dist

n̄ sit id ui toto. Contra 2o ou distinctio adagte in̄ sita sit, ut totum ee unig sit aliud à toto ee alterig, dum vg corpg dguis ab hne, manet semper raone cuig sit id cum hne, nempe in2o corpg Similit aa & unio unde ista distinctio nec inadagta n̄ efficiunt unam distinctne adagā, sed potig id fiet adagtam, qa totū illud partium n̄ erit aliud à toto ee totig, sed n̄ id.

ARTICULUS QUINTUS.

De distinctione frlī ex natura rei Scotistica.

63. Schola Scotistica sic definit distinctionē frlē ē naa rei: ē alietas actualis nemine cogitante talis int formalitles idtificatas. Ex hac definione patt, 2 extrema cuig distinctionis sint formalitles quadam. Hae formalitas j eandem Scholam sic definit: formalitas ē raō obiectiva inadeqta se ptibilis a parte rei per existeam entis, cui rlt idtificat, inseparabilis tam à sua formalitte qm ab alia formalitte. Sic raonale Pri & aal Pri j eorg sunt formalitles quę fundant distinctionem frlem ē naę rei. Docent alterig hi Authores, qd dicte formalitles n̄ sint entia p se, neq rei per id, qa neq raone sui producunt, neq raone sui existunt, neq corrumpunt, sed solum raone rei, cui idtificant. Sint ens entia latig talia, ex eo qd possunt definiri, & opponunt raone sui nihilo & chymerę. Hę formalitles j illos sint essentiales, h ē illę, quę ingrediuntur ptē definitivā rei, vg genus primum, differa ultima; ad eas formalitles revocant dicata omnia superiora gre proxime, qualia sint respectu mis: vivens, corpg, substaa, &c: hęc dicata vocant alio nme, gradg Metaphii. Alię sint formalitles extra essentiales, quas sc: n̄ ingrediuntur ptē definitivā rei, nec serio in̄ consequuntur ultimā differam rei, & vocant alias passiones Metaphicas h ē propriē tales quartimodi, ut risibile, admirativū, flebivū, iam signa huig distinctnis frlis ē naa rei Scotistę admittunt sequęa: 1mū: Signū ē diversa definibilitas, h ē illa, quā diversa definione definiuntur, & possunt definiri, ille dguus frlis ē naa rei. 2dg repe ribilitas cuig formalitatis sine alia. 3tium, Similitudo, & dissimilitudo. Sic j illos in 1mo signo rnle frlis dguus ex naa rei ab aali, qa raonale definit esse principiū ratiocinandi, aal vo ee principiū sensandi in 2do signo aal Pri repit in bove, raonale Pri n̄ repit in bove, in 3tio signo aal Pri ē asle bovi, rnle Pri n̄ ē sle bovi. Pramissa hac Scotistarū doctrina Respondeo &.

64. Dico: Non dat distinctio frlis ex naa rei int pdicata sibi rlt adagte idtificata in creatis, etsi dicatur in creatis, nam in Divinis int illa extrema int quę vificant pdicata Stradictoria, an admitti possit & debeat, Theologorū ē determinare, n̄ Philosophi, 2o 1mo. implicat distinctio frlis ex naa rei &c: 2o A. Implicat uni rlt entitli evenire, & idtificari rlt duo pdicata Stradictoria, dadmissa distone frlis ex naa rei evenirent, idtificarent rlt uni entitli duo pdicata Stradictoria &c: pr i minimis jm Si n̄ implicaret &c: ti n̄ implicaret eadem pdicata Stradictoria rlt adagte idtificari sibi, ut patt, qa in creatis, quę idtificant rlt adagte uni 3tio illa idtificarent rlt adagte sibi, adeq si uni rlt entitli idtificarent rlt adagte pdicata Stradictoria, idtificarent

resit sibi, d implicat ꝓdicata Stradictoria idẽtificari sibi rẽ adeqtè, Q implicat uni rẽ entiti &c. ꝑ nõ implicat eã & nõ ee eiꝯ idẽtificari sibi rẽ adeqtè, sed ꝓdicata Stradictoria sẽt & nõ ee eiꝯ ut patt ex dialectica, Q &c: ꝑ jor Si nõ implicarent ee & nõ ee eiꝯ idẽtificari sibi rẽ adeqtè, tunc nõ implicarent id, ee & nõ ee simul & respectu eodem, sed implicat &c: Q &c: ꝑ 2do ead jor: admisso semel, quod uni rẽ entiti possent Svenire duo ꝓdicata Stradictoria nunqm poterit ꝓbari, q implicet chymera, qa tota, qnta ẽ chymera, nil aliud ẽ nec aliꝰ ꝑt apphendi à quopiam, nisi q ꝓdicata duo Stradictoria dicant de eod omni no &c. ꝑ 3tio ead jor: implicat, ut idẽtificata rẽ adeqtè sint distincta rẽ, ut ex mĩnis ipius clare patt, d si uni rẽ entiti Svenirent 2 idẽtificarent rẽ ꝓdicata Stradictoria, & idẽtificata rẽ adeqtè dqueren & implicat &c: ꝑ nor. Quando ꝓdicata Stradictoria idẽtificarent sibi adeqtè & nõ dqueren rẽ, & idẽtificata rẽ adeqtè dqueren rẽ, d si uni rẽ entiti idẽtificarent & rẽ adeqtè ꝓdicata Stradictoria, & ꝓdicata Stradictoria idẽtificarent sibi adeqtè & nõ dqueren realiter &c: nõris d pars patt ex hoc ꝓpio: quo ad eã uni tio &c: 2. pars ꝑ Unum Stradictorium ẽ specialiꝰ dquiꝰ ab alio rẽ. Q ꝓdicata Stradictoria distinguunt rẽ ꝑ A. Unum Stradictorium ẽ specialiꝰ excludit aliud à se Stradictorium &c: ꝑ A. ee essentialiter excludit à se nõ ee, qa ee imõtè tollit & reñaa nõ ee &c: ꝑ jam nor subducta: ee ꝓpium ratiocinatiõnũ, nõ ee ꝓpium ratiocinatiõnũ ꝑt ꝓdicata Stradictoria, atq admissa distinctione filii ex naa rei ꝓdicata Svenirent uni rẽ entiti. Q admissa &c: ꝑ nor: Aal & rationale ẽt una rẽ entitas, sed admissa hac ꝓdicata Svenirent uni rẽ entiti. Q admissa distinctione filii ex naa rei, ꝓdicata hac: ee ꝓpium ratiocinatiõnum nõ ee ꝓpium ratiocinatiõnum Svenirent sa distinctione filii ex naa rei, ꝓdicata hac: ee ꝓpium ratiocinatiõnum nõ ee ꝓpium ratiocinatiõnum Svenirent aali & rationali: jor ẽ certa, nor ẽ Scotistarum, docent em, q ee ꝓpiũ ratiocinatiõnũ Spetit rationale, nõ ee ꝓpiũ ratiocinatiõnum Spetit aali &c.

65. Respondent 1. distinguendo Arg: 1mũ sic: implicat uni entiti Svenire ꝓdicata Stradictoria sed cung unam eandẽ formalitatem Sceduntꝰ 2d divas formalitates, negant, & dicunt, ꝑ quãdo ꝓdicata Stradictoria dicunt de aali & rationali ꝓri, dicunt 2d divas formalitates. Contra e, 1mo: implicat duo ꝓdicata Stradictoria dicunt de aali & rationali ꝓri, dicunt 2d divas formalitates. Contra e, 1mo: implicat duo ꝓdicata Stradictoria Svenire uni entiti, in 2d divas formalitates, quãdo ha formalitates idẽtificant uni rẽ entiti, sicut re vera j Scotistas idẽtificant, & adhuc implicat distinctio filii ex naa rei ꝑ A: adeqtè entiti, sicut re vera j Scotistas idẽtificant, & adhuc implicat distinctio filii ex naa rei ꝑ A: Si nõ implicarent duo ꝓdicata Stradictoria Svenire uni entiti in 2d divas formalitates, idẽtificata sibi rẽ adeqtè uni entiti, & ꝓdicata Stradictoria idẽtificarent sibi rẽ adeqtè, d admitti nõ ꝑt, ut ꝓbatu supra ex mĩnte nro. Q &c: contra e 2d. Ex hac responsione sequit admitti quam cung chymera, ore imõtè nro. Q &c: contra e 2d. Ex hac responsione sequit admitti quam cung chymera, ut pote hircocervum, em dicam, q ee hirci dicat de hirco cervo 2d formalitatem hirci, nec hirci dicat 2d ẽtem cervi. ꝑ

66. Respondent 2da Scotista dquendo Arg: sic: Implicat uni eidem entiti Svenire duo ꝓdicata Stradictoria realia, concedunt formalia ex naa rei, negant, dicunt itaq q de aali & rnli solũ dicunt ꝓdicata Stradictoria formalia ex naa rei, at aal & ipsum aal & rationale, q hoc ꝓdicata Stradictoria cung ꝓdicata Stradictoria formalia ex naa rei, at aal & ipsum aal & rationale, q hoc ꝓdicata Stradictoria dictoria à idẽtificant ꝑt extrema distincta solũ formaliter ex naa rei, nõ rẽ. Contra e ꝓdicata Stradictoria filia ex naa rei, ꝑt ꝓdicata Stradictoria rẽ. Q si implicat, realia Svenire eiꝯ entiti, nõ dictoria filia ex naa rei, ꝑt ꝓdicata Stradictoria rẽ. Q si implicat, realia Svenire eiꝯ entiti, nõ dictoria: filia ex naa rei, ꝑt ꝓdicata Stradictoria rẽ. Q si implicat, realia Svenire eiꝯ entiti, ꝑt realia, sed implicat ꝓdicata Stradictoria formalia ex naa rei &c: ꝑ A: ꝓdicata idẽtificata entiti ꝑt realia, sed

ꝓdicata

ꝯdicata formalia ex nãa rei, st ꝯdicata idẽtificata enti reali, ⁊ &c: p. nõr. ꝯdicata idẽtificata animali, & raonali, st ꝯdicata idẽtificata enti vle, d ꝯdicata contradictoria formalia ex nãa rei, st ꝯdicata idẽtificata animali raonali, ut fatentur Scotista, ⁊ &c: p. 3or. Aal, & raonale st ens reale, ⁊ ꝯdicata illis idẽtificata st ꝯdicata idẽtificata enti reali, p. 4. Quod idẽtificat enti reali, ẽ ipsum quoq; ens reale ut ẽ evidens, d aal & raonale idẽtificant enti reali, vg Petro, ⁊ &c:

67. Probat 2do id q̃ asseritur: si daret distinctio formalis ex nãa rei int ꝯdicata vlt adq̃te idẽtificata, in creatis, ut vg int aal Pri, & raonale Pri, d nõ dat, ⁊ &c: p. nõr: Cui una parte nullu ẽ fundamentu, & nulla necessitas adstruendi distinctionẽ formalem ex nãa rei int aal & vle Pri, sicut nullu ẽ fundamentum & nulla necessitas adstruendi eand distinctionẽ formalem, int definitionẽ obiectiva & definitum obiectivu, int rem una limine exhsam, & int rem eand alia limine exhsam, vg int ensem & gradibile, q̃ denim, & alia parte. Nullum signũ distinctionis formalis ex nãa rei quã adstruunt Scotista infert eand distinctionẽ int aal & vle Pri, &c: p. Anã inductione Signor: Non infert 1mu signum Sci diversa definibilitas. 1. q̃. ois recta definitio aalis Pri obiectiva & a parte rei evenit in raonali Pri, q̃a sicut aal Pri obiective sumptum ẽ ppium sentiendi, ita & raonale Petri, & sicut vle Pri ẽ ppium ratiocinandi, ita & aal Pri, q̃a de facto & obiective, ac a parte rei, eadentitas Petri, quæ potuit sensationes, potuit ratiocinationes, & vice versa, ingantum potuit sensationes vocat aal, ingantum potuit ratiocinationes, vocat raonale, 1. q̃. ipsum aal Pri n̄ dquit a se ipso formaliter ex nãa rei, ut ẽ productivum sensationum spectantium ad potentiam visivam, aliter ẽ definibile, & aliter ut ẽ productivum sensationum spectantium ad potentiam auditivã. Sic Deus ipse variis & variis modis definibilis, & acceptabilis, iam em exprimit p. 1. ens a se, jam p. 2. ens perfectissimum, iam p. 3. creator Coeli & Terræ, iam p. 4. ppium & finis omnium rerum, & in Deo n̄ dquit formaliter ex nãa rei a se ipso. Non infert 2do signũ, nempe diversa repibilitas. 1. q̃. quocunq; loco, ac tempore ẽ repibile aal Pri, eod loco ac tempore ẽ repibile vle Pri, & extra, q̃a si aliquãdo aliquo tempore eet aal Pri sine raonali Pri, tunc aal Pri nãaliter eet separabile a raonali Petri, vel quo ad locum, vel quo ad tempus, sed n̄, q̃a si aal Pri eet separabile a raonali Pri quo ad locum tunc nãaliter posset esse aal Pri vg in bove, & n̄ existere vle Pri in bove, sed n̄, alias em daret nãaliter replicatio, q̃a aal Pri nãaliter existeret in Petro & in bove. Si vero aal Pri eet separabile a raonali Pri quo ad tempus, tũ posset interrer nãa esse aal Pri n̄ existente eod temporis momento raonali Pri, sed n̄ illum n̄, alias em dquerent, q̃a illa extrema quorum unum esse potest sine alio dquunt a se realiter, 1. q. ubicunq; & quandocunq; ẽ repibile aal Pri, ibi eod momento ẽ repibile & raonale Pri, & extra, sic in bove, quæ ẽ repibile vle Pri, n̄ ẽ repibile & aal Pri, aliud em ẽ aal Pri, & aliud ẽ aal bovis, sicut aliud ẽ ens Divinum, aliud creatum. Non infert 3tium, n̄ ẽ similitudo & dissimilitudo. 1. q. ubicunq; & quandocunq; ẽ sle aal Pri obiective sumptum, illi eodem modo ẽ simile & vle Pri obiective sumptum, sic q̃a aal Pri ẽ imperfecte sle aali bovis, q̃a illi ẽ solũ sle in productione sensationũ, n̄ ẽ vo sle in productione ratiocinationum, ita eodem modo ẽ sle raonale Petri animali bovis, & sicut raonale Pri n̄ ẽ sle aali bovis in productione ratiocinationum

inaonum, ita & aal Pri. T. q. alias haec ipsa distinctio filis deberet dqui à se ipsa formaliter ex nãa rei, sig & & è similes, & è dissimiles distinctiones reali, & rationis.

60. Probat 3tio. id assertum: Si daret distinctio filis ex nãa rei increatis, tc daret mysticum increatis, ut colligit ex nro 62. Simile mysticum sme Trinitatis, consequens hoc mysticum nõ est ineffabile inscrutabile, atq; admitti negt. &c: Nor patet pt jor: Sicut in sme Trinitate de nãa Divina & personis Divinis rõne adequate identificatis eidem nãe vificant, dicata Contradictoria, ita, j Scotistas inferatis de nãa vg Pri & formalitatibus illi rõne adeqte identificatis in distinctis filis vificarent, dicta Contradictoria, haec vg: nãa Pri nõ est filius boni, aal Pri est bonus. Neg dicas 1mo. Dato q mysticum Trinitatis in creatis, sed creatum & abalio, mysticum vero sme Trinitatis est increatum, & ase, nam Contra est: non pt dici citra absurdum, q Deus sit Deus in creatis, sed creatus & abalio, ita absq absurdo dici negt, q Deus in creatis mysticum Trinitatis, sed creatum & abalio. Contra 2a Mysticum sme Trinitatis nõ ideo dicit esse mysticum, qa est increatum & ase, sed qa supra omnium lumine nãe notum deidentificatis adeqte vificant, dicta Contradictoria. Neq dicas 3tio in sme Trinitate nõ inest esse mysticum, qa deidentificatis rõne adeqte vificant, dicta Contradictoria, cum haec vificari possunt & in creatis, d potiq est in eis mysticum, qa supra omne lumine nãe notum personae Divinae identificatae rõne adeqte unitio, nõ identificant sibi ipsis, & dquunt à se rõne qd invicem. Nam Contra est: Si daret distinctio filis ex nãa rei, tc nõ in hac rãone daret esse mysticum in creatis, qa aal & rãonale Pri identificant rõne adeqte Pri & in à se dquerent rõne, qa eo ipso, q dquerent filiõne ex nãa rei, deberent dqui realiter qa eo ipso, q dquerent filiõne ex nãa rei, deberent dqui nemine cogitante, ante omnem opãonem intellectq, obiective à parte rei, & eo ipso dquerent rõne. Ans Evenit sententia Scotistica. pt Contra: distinctio nemine cogitante talis ante omnem opãonem intellectq obiectiva, & à parte rei talis est distinctio filis. Si dc: tc. &c: pt Ans. T. q. 1mo Intantum distinctio nemine cogitante talis int aal & rãonale Pri nõ est realis, in quantum nõ est inter rem, & rem prie, sed hõe regrit ad distinctionem rem, alias esset distinctio Dei à hymera nõ est filis. qa nõ est inter rem, & rem prie, nam hymera nõ est res prie. Si negaveris q distinctio Dei à hymera sit realis ex una parte sc: ex parte Dei, tc sic insurgam. & pariter distinctio nemine cogitante talis inter Pri & aal est realis ex una parte sc: ex parte Pri Quilibet Petrus tali modo dquerent à suo aali, quomodo Deus à hymera. T. qa 2do Juxta Scotistas distinctio nemine cogitante talis, quae est inter rem, & rem prie, est distinctio realis, sed si daret distinctio nemine cogitante talis ex filis nempe ex nãa rei inter aal & rãonale Pri, tc distinctio haec esset inter rem & rem prie, qa tam aal quam rãonale Pri est res prie, qa tam aal quam rnle Pri dquunt realiter à bove, & tam aal Pri est res prie, quam rãonale Pri est res prie, qa j Scotistas in dca distinctionis filis, nisi inter rei & res prie. confirmat haec rao. Quod identificatur rõne adeqte rei illud est res prie, sed tam aal quam rnle Pri identificant rõne adeqte rei. & &c: nor patet, qa tam aal quam rnle Pri identificant

rõne

rõ adaçtè Pro. q̃ ẽres ppriè. p̃ j̃or. ſalitas rõis adaçta cũ re ℓ efficit, ut illa q̃ dẽſificant realiter adaçtè rei, ſint res ppria, &c. p̃ A: j Sensum ſubtilis Doctoris ẽſſitas realis ℓefficit, q̃d unũ extremũ ℓ, ſit illud.

69. Obiicit: Daſ diſtinctio ſrõis ex nãa rei, int aal & raonale Pri eiq̃, Ergo dari int extrema res ata rõ adaequatè ẽſſificata. p̃ A: Quia ſunt diuſas eſſeas, ad definiones, int illa daſ diſtinctio ſrõis ex nãa rei, q̃ aal & raonale Pri ſunt diuſas eſſeas &c: &c: p̃ nor: Eſſea ac definio aalis Pri ẽ eſſe ppium ſentiendi, eſſea ac definio raonalis Pri ẽ ẽe ppium diſcurrendi &c. & ultimũ dquo: Eſſea inadaçta aalis Pri ẽ ẽe ppium ſentiendi, & eſſea inadaçta raonalis Pri ẽ ẽe ppium diſcurrendi Bdo A, adaçta, n. A. & Bſam, ac dico: q̃ aal Pri ut ẽ inſe & obiectiue n̄ ſolum ſenſaonũ, ſed m̄ raõinaonũ ſit pductiuũ, n̄ ẽ tota & adaequata illi, eſſea ẽe ppium ſentiendi, & q̃ inde ẽ, nec adaequata illi definio aal oodi: ens ẽ de raonali, q̃ d̄ q̃ quo aum n̄ modo diſcurſiũ, ſed m̄ ſenſaonũ ſit pductiua, ẽe ppium diſcurrendi, nec adaequata illi eſſea, nec definio ẽ; imo vo ſi hæ definiones præcedant excluſiue ẽ ita ut ppium ſentiendi excludat poteam diſcurſum, & ppium diſcurrendi poteam ſenſaonum, ut forte Doctoribꝫ oppoſitis placet, q̃ dicunt aal Pri ẽe ppium ſentiendi n̄ diſcurrendi, mle ppiũ diſcurrendi n̄ ſentiendi. Si ingm ita excluſiue præcedant, abſolutè n̄ poterunt dici definiones animalis, aut raonalis Petri.

70. Urgebis: Eſſe ppium ſentiendi ẽ eſſea adaçta aalis Pri, & definio adaequata. p̃ A: ẽe ppium ſentiendi ẽ tota q̃ditas aalis Pri. &c: p̃ A: ẽe ppium ſentiendi ẽ tota q̃ditas aalis, ſed aal Pri ẽ aal, &c. & ultimũ dquo: Eſſe ppium ſentiendi ẽ tota q̃ditas a parte rei aalis, n. jor. ẽ tota q̃ditas ex modo noſtro capiendi aalis Bdo jorem, & Bſam nore, dquo Bd. ẽe ppiũ ſentiendi ẽ ex modo noſtro capiendi tota q̃ditas aalis Pri Bdo Bſa, ẽ à parte rei tota q̃ditas aalis Pri, N. Bſam; ac dico: duemadmodꝫ aal ut ſic, q̃ dc: in ſuo ẽceptu non involuat raonale nec irraonale, eopg; ipſiq; intellectꝫ abſtrahentis q̃dicatum genericum à differẽs, ille illig q̃ditas dependet à noſtris ẽceptibꝫ, Si ẽm loquamur de rebꝫ ut inveſt. q̃ditas aalis, q̃ reperit in me n̄ ſolum e ppium ſentiendi, ver m̄ diſcurrendi. locutiones vo hæc, q̃bꝫ paſſim utimur omnes agentes, q̃ditatem aalis unicè reſpiciẽtes, ideo, q̃ d̄ſit ppium ſentiendi, intelligenda ſt ſic ita tendere: illud q̃ poſſumꝰ enuntiare de aali, ex vi ſpeciẽ huiꝰ cognis aalis ẽ id ſolum & unicum illud ẽe ppium ſentiendi, n̄ ẽm poſſumꝰ ex vi huiꝰ cognis, aal enuntiare de illo illud ẽe ppium diſcurrendi, h̄ ãm ſolum p̃bat impfectionem noſtræ cognum, & n̄ ullã diſtinctã obiectiuã int illa q̃dicata.

71. Inſtabis: Eſſe ppium ſentiendi ẽ à parte rei q̃ditas aalis Pri, & n̄ ſolum ex modo noſtro capiendi. p̃ A: Si ẽe ppium ſentiendi n̄ ẽet à parte rei q̃ditas aalis Pri ẽt aal Pri n̄ ẽet a parte rei ſte aalis bouis, q̃ aal Pri ẽ à parte rei ſte aalis bouis &c: & 2d. Dquo: Si &c: tunc aal Pri n̄ ẽet à parte rei ſte quo ad omnia aalis bouis, &, quoad omnes effectꝰ, quos pducit, Bſta

Sequelam

sequelam jonis, nec est ste quo ad aliqua s. quo ad aliquos effectq N. sequelam jonis & ste distinguenda nore N. Sam, ac dico: nihil mirum esse debet unam eandemq entitatem pone ce stem & dissimilem uni eidemq rei diverso respectu, sic hoc mi. stis ee pt raone statura at nō raone Doctrinae, & ebna, sic pfectio creata put e pfectio, stis e pfectioni Dne put ame similla, ne stis & deo nō e stis pois pfectioni Dne, adeoq una eadq pfectio e stis & ne stis pfectioni Dne respectu diverso.

72. Urgebis: ex secessis. aal Pri quoad aliqua est ste aali bovis, raonale Pri in nullateng est ste aali bovis. & adhuc haec habent diversas esseas. p A: Per raonale Pri differt à bove, &c. Sed haec obrectio simili distinctione absolvi pt, dicendo, qd per raonale, quo ad aliquos illiq effectq Pri differt à bove, nō vero quo ad omnes.

73. Instabis: Raonale ex sua essea e rao dissimilandi hmem à bove. & raonale quo ad nullos effectus e ste aali bovis. R. Dnō A: Rnle ex sua essea per raonem tali e rao dissimilandi hmem à bove, & Do A: rnle ex sua essea à parte rei tali e rao dissimilandi hmem à bove, & Dnō: rnle ex sua essea à parte rei tali e rao dissimilandi hmem bovi quo ad aliquos effectq & Do Aj quo ad omnes. N. A. & Dnō &. & raonale ex modo nostro accipiendi quo ad nullos effectq e ste animali bovis & Do Sam, à parte rei, N. Sam, ac dico: ver qd dego juxta communē regnteng in Scholis tagrdi modo aal e rao assimilandi hmem bovi nō rationale, raonale e rao dissimilandi hmem bovi nō aal, eo tum hō pbat distinctē frem ex nāa rei in hac Pdicata, Propones cmprehdnt ordinem ad Srepts, innuuntq Terminos valde divsos, adeoq nō sunt Stradictoria, nam aal ce raonem dissimilandi hmem bovi, Zsistit in: inste, qd utq, bos sc: & Prq à parte rei sit aal, Raonale vo ce raone dissimilandi hme bovi, Zsistit in ea, qd nō utq, bos. sc: & Prq sit rnle, adeoq illa ppoo una dicit utrumq ee aal, alla nō utrumq ee rnle, q st mnia valde divsi. Praeterea ppnes hae respiciunt divsos Zcepts, nempe prima dicit hanc cognem aal ee eiq modi, ut possit Zvenire hmi & bovi, alla in nuit hanc cognem rnle, nec ee huiq modi ut possit Zvenire hmi & bovi, hinc Stata ppnes hnt ordinem ad mnios valde divsos, adeoq possunt vificari de dictis nulla Steng distinctis, seu de una eademque re, sicut de uno eademq Pō vificari pt, qd sit dext, & nō sit dext, si respiciant Termini divsi dext sc: respectu Pauli, nō dext vo sed potiq Sinister respectu Andreae.

74. Dices: Saltim nāa & individuāo sc: hmitas & Petreitas eiq & mnis dquunq à se distinctione frli ex nāa rei, & admittenda e haec distinctio in Pdicata rll adeqte identificata p A. De his vificant Pdicata Stradictoria stricte talia &c: p A: Petreitas e modq & differea essea, essea nō e modq & differa essea natura actu & ante omnem opaonem intellectq e multiplicabilis, qa ante omne intellectq opaonem da nō multi hmes, Petreitas ne multiplicabilis, & sexcenta alia. R. d. Arg: N. A: nam loquendo de reb, put st a parte rei, singularitas differea individualis, Petreitas nāa Pri, sunt quidem Voces divsa, sed idem ac

Significantes

significantes, utuntur ijsdē Phi istis Phrasibꝫ sed illis nobis nō ē abutendū, ista em phrases sūt vā in ōsu Logico mentali, atq apparente nō in ōsu rli, vō & ppria, quia nō dās a parte rei ante omnē opationem intellectꝫ nāa aliqua hmōi, qā sūt hmōi multis, d hmōi reflexē & dependent ab intellectu. Unde ad dḡos vificans ꝑdicata Stradictoria cū respectu nego, divso respectu, & dicendo respectuū addivsas cognes. Eda. adeoq argūta hæc signatē ꝓcedunt in ōsu rli, qā hunc sonant istā vbā: ante omnē opationē intellectꝫ. Exercite aūt in ōsu mentali, quoniam iste hmōi nāa, iam exercite facit ꝓcisionē ab inferioribꝫ, hinc Siloquamur de rebꝫ, qut sūt in se ipsis, & qut imfectē, obscure, atq in adāte ā nobis ꝯcipiunt, tam nāa prīgēn Potreitas, ē ipsa nāa individua, & grādmodō Petreitas, ēt indivisa, atq immultiplicabilis, ita nāa hmōa, quā ē in Deo, ēt indivisa & immultiplicabilis. Locutiones vō possim usitatæ in Scholis, quæ oppositū ꝓterrendū sensum, intelligendā sūt in ōsu ꝯcisivo Logico, ac purē apparente.

75. Nōto sum Schola doctissima Scotistica ꝑ signo distinctionis suæ media statuat vificabilitē ꝑdicatoꝝ Stradictoriōꝝ, similitudinē unigā ꝑdicati cū aliquo, & alterius dissimilitudinē, ac divsa repibilitatem, gntum ad duo, priora signa sat abunde gntū putō, de iis eg img, gntū vō ad postremū, dicit cigmodi Scholastici neo Boreē, q dū unū ꝑdicatū rīt adāte identificatū repiat aliquid sīc ac alio, & sic singuntur aāl Pri repiri in bove, nīle Pri nō repiri in bove. At, quomodo id cuiq̄ persuadere potuerit Scotista cum falsum sit aāl Pri repiri in Paulo, alias hī identificarent, & brinad equatē tangm duo tota entia unam ptē cmunē, & tm ring aāl Pri repiri ꝑt in bove, aut bovinū in Pō.

ARTICULUS SEXTUS.

De distinctione virtuali Thomistica.

76. Præmitto. Quod Thomistæ admittunt in iis formalitatibꝫ & sibꝫ secū adāte identitatē, sed ā novo nīne virtualitē donatis, admittunt ingēn equalcam cum pluribꝫ rebꝫ rīt inter se distinctis, vi cuiq equalcæ asserunt dari in suis virtualitatibꝫ virtutem, ac capacitatem vificandi de se ꝑdicata Stradictoria, ac si essent rīt distincta, & q̄ admittunt vificari ꝑdicata Stradictoria tum intrinseca independēa à cognitione vg de facultē voluntis, & facultē intellectūs identificatis realitatē adāte secum, & cum individuabili, ac simplicissima anima hmōa affirmant, vificari ac Stradictoria: facultas voluntis ē libera, facultas intellectꝫ nō ē libera: tum ꝑdicata Stradictoria extrinseca q̄ à cognitione dependēa vg aālitas Pri ē obiectum cognitionis representantis ppium Sensaonem, rationalitas Pri nullatenꝫ ē obiectum cognis representantis ppium Sensaonis, adeoq admittunt ꝓcisionem objectivam in ōsu Scholastico, ver de ꝓcisione objectiva ultiori tractu dgenda. Hæc distinctio virtualis à suis Authoribꝫ solet definiri: Est aggā equalcæ unigā entis pluribꝫ rīt distinctis in ordine ad verificanda ꝑdicata Stradictoria. His positis Respondeo, &.

77. Dico: Non dās distinctio virtualis in scā Thomistica in creatis addidi in creatis nam aliqui Theologi, nō ē nostris docent illam ꝑ admitti in Dnīs. Addidi ꝑtēa Thomistica, qā si ꝑ Scotistæ

stinctionem virtualem nihil plus intelligit, nisi ipsa virtus intrinseca, & capacitas ad dqui practicam ut nonnulli Thomistæ Authores volunt, nec est, de quo disputaremus, nisi forte de voce, sed quo dicunt quod hæc virtus sit ad verificanda prædicata Stradictoria, ideo iam specialitas huius distinctionis apparet. Sic explicato statu quæstionis. pro Assertu Primo: Non datur distinctio formalis ex natura rei Scotistica, nec virtualis intrinseca Thomistica. pro 1ma: quidcumque ratione probatur unum, probatur & alterum, &c. sed &c: pro A. ratione patet, qua Thomistæ probant non dari distinctionem formalem ex natura rei est hæc: quod unum identificatum realiter adæquate alteri, negatur esse actu nunc cogitante ab illo actu distinctum, sed ea ratione probat non dari distinctionem virtualem intrinsecam Thomisticam. &c: pro 2. nor. Si hoc ratione non probaretur in creatis non dari intrinsecam identificata adæquate virtutem ad diqui nunc cogitante, quæ probat non dari potentiam ad diqui actu nunc cogitante, tunc hæc ratio Primæ Scotistæ nihil evincerent, sed deberet evincere, alias ens ratione intrinseca Primæ Scotistæ non esset efficax, sed frustranea, &c: pro Negatione: Si stante hac negatione daretur in creatis intrinseca identificata realiter adæquate virtus ad diqui nunc cogitante, tunc frustra opponunt Scotistis, quod identificata adæquate non possunt actu diqui nunc cogitante, Ibidem pro A. Quod habet virtutem ad diqui nunc cogitante, illa & diquum & possunt diqui actu nunc cogitante, si existunt, sicut quod habet virtutem ad diqui realiter, illo actu & possunt, & diquum realiter si existunt. Adverte Hac probatio valet Primæ Thomistæ nomine Negationis quam distinctionem volunt differre a Scotistica per hoc, quod ista sit actualis, illorum vero virtualis, sed Specialiter vero Primæ illæ quod dicunt Suam distinctionem esse virtutem ad diquid pro distinctione rationis ratiocinatæ, adeoque Primæ utriusque Negationis Thomistæ valeat probatio.

70. pro 2do non datur in creatis capacitas in ordine ad verificanda Stradictoria de identificatis realiter adæquate, & non datur distinctio virtualis Thomistica. pro A: Si daretur in creatis talis capacitas tota daretur vi unionis ad verificanda Stradictoria de aliquo realiter identificatis sibi, sed non datur, &c. pro nor: Si daretur capacitas in unione ad verificanda Stradictoria de **animali** & rationali, tota illa daretur, & non est supra lumen naturæ creatum & creabilis, sed id admitti negatur. &c: 2da pars Sequelæ certa est Thomistis, debent enim fateri quod illam luminenaturæ sint absoluta pro 1ma pars. 2da pars Negationis: Omnis capacitas ad verificanda Stradictoria de identificatis realiter adæquate est supra lumen naturæ creatum & creabilis. Et sic &c: pro A. capacitas ad verificanda Stradictoria de naturæ Divina & personali illibata, ipsi idem est supra lumen naturæ creatum & creabilis. Item capacitas in unione hypostatica ad verificanda hæc de se Stradictoria, quod uniatur persona verbi naturæ humanæ, & non uniatur immediate naturam Divinam eius humanitatis est supra lumen naturæ creatum & creabilis, de hoc enim impossibilitate ex ipso lumine naturali Theologi haberi potest, ut docet in Theologia. Et omnis capacitas &c: Si dixerint, quod in Divinis capacitas ad verificanda Stradictoria de identificatis excedit lumen naturæ creatum & creabilis, non vero in creatis teneretur esse a pari, quia est disparitas. Adverte, hæc probatio evitat nomine distinctionem Scotisticam sicut accommodari possunt eam, omnes quotquot probationes, quibus usi sunt Primæ distinctionem Scotisticam sicut supra

loco

loco distinctionis ſrlis ex nãa rei ponendo ly virtualis intrinseca & loco ly formalitas ſ formalitter adhibendo ly: virtualitas, v virtualiter excepta ꝓbone 2da, quã ẽ ab evasione signor distinctionis ſrlis ex nãa rei, nam eã n admittunt Thomiste.

79. Probat 3tia. Non dat aqualẽa unig eigẽ entis pluribꝰ rlr distinctis in ordine ad vificanda ꝑdicata Stradictoria increatis de iſtificatis rlr adaqtè. & n dat distinctio &c: ꝓ A. Si daret, talis aqualẽa in creatis, tẽ daret ẽ in Trine, d n dat. Ed &c: ꝓ nor: Homo n aqualet pluribꝰ rlr distinctis in ordine ad vificanda Stradictoria de iſtificatis sibi rlr adaqtè. Et &c: ꝓ A. Si homo aqualeret pluribꝰ rlr distinctis, in ordine ad vificanda Stradictoria de iſtificatis sibi rlr adaqtè, tẽ vg de aali & rnali hmõi iſtificatis sibi posset vificari Stradictoria, sed n possunt, Et &c: ꝓ nor: ex una parte de aali & rnali hmõi iſtificatis sibi rlr adaqtè n possunt vificari hoc Stradictoria mori, n mori, vivere, n vivere. Ita n ꝓnt vificari Phea intrinseca Trine esse alia. Ita n ꝓnt vificari formalia ac rlia, ut ipsi fatent Thomiste. Et nec ulla alia. T.q. resolvunt ois in ee & n ee, porro implicat id simul ee & n ee simul. T.q. n solum hymera Phea intrinseca Trine esse alis ſrlis rlis implicat, sed m logica extrinseca 2do intentionalis virtualis, sicuti implicat hymera n solum rusa & m alba ex alla parte: Si de aali & raonali Pri possent vificari Stradictoria vi ſtata aqualẽa, tunc de ipso aali Pri possent vificari Stradictoria, d n possunt, Et &c: norem tradunt Thomiste, alias cẽ quis ꝑdicator deberet dqui virtualiter ad se ipsum, ꝓ sequela jonis: Si de aali & rlibꝰ ri ſtata aqualẽa possent vificari Stradictoria, tẽ de ipso aali vificaret hoc Stradictoria: ee ꝓpium sensaonũ, n ee ꝓpium raonum. Et &c: ꝓ A: ee ꝓpium sensaonũ vificaret de aali Pri, ut tradunt Thomiste, n ee ꝓpiũ sensaonũ vificaret de aali Pri, ut ad Pri n ẽet ꝓpium sensaonũ in ꝓpiis sentea Thomistica. Et n ee ꝓpiũ sensaonũ vificaret de aali Pri. ꝓ A: tali Sylmo expositorio: hoc rhle Pri n ẽ ꝓpiũ sensaonũ, sed ꝓ aal Pri ẽ ꝓ rnle Petri, Et ꝓ aal Pri n ẽ ꝓpiũ sensaonũ jor pall in sentea Thomistarum verũ ẽ vera, Ita n ẽ legitima.

80. Neg dicas 1mo. hunc Sylmũ n concludere gã in jori negas iqlias virtualis, in nori n affirmas iqlias rlis. Nam Tra: in jori ſrati Sylmi negas iqlias extremor & respoo n subsistit. ꝓ A. In jori ſrati Sylmi vere ꝑ oppositos negant extrema de se ipsis. Et &c: ꝓ 2da. Extrema ẽ negabilia de se iqlificant sibi rlr adaqtè. Et sic de: ꝓ A. T.q. pall omni inductione. T.q. extrema ẽ affirmabilia de se. Suppositis. Supponẽdo vi iqlificant sibi rlr adaqtè. Et extra extrema ẽ negabilia de se n iqlificant sibi rlr adaqtè. Oppositorum em opposita ẽ ratio jordinis, T.q. sicut iqlias rlis adaqtè explicat ꝓ ordinem ad affirmabilitatem, ita negatio iqlitis rlis explicat ꝓ ordinem ad negabilitatem unig de alio. Neg dicas 2do. d quido norem ſrati Sylli: Sic: hoc aal Pri ẽ ratio de petri rlr n tn virtualiter, in deri distinctis virtualis datur loco, ut ꝓtulat aliq raonali ꝑ petit aali, Nam Tra ẽ ex una parte falsa realr vitiosa, & ꝑ id respondet ad ẽ in questione, nec nova adfert ratio, ut ꝓ se evidens. Ex alla ꝑte tali modo respondẽdi Sig spiam vellet, ꝓ posset sustinere n distinctionẽ rlem adaqtam int iqlificata adaqtè, v aliquam aliam distinctionẽ

quam

quam plibitu suo vocaret rusfam aut viridq & sine ullo negotio oa Arg: em evidens ipsima posset expedire. Sic vg ad hanc evidens Arg: ois hoc ē aal, d Prg ē hoc; ergo Prg ē aal posset respondere: ois hoc ē aal rll, nego, virtualit v frll 3do. Sed Prg ē hoc rll 3do, virtualit nego. & Prg ē aal n. Csam. Ill ois hoc ē aal si n intercedit distinctio rusfa, x viridis 3do, si intercedit N. Sed Prg ē hoc distinctq distinctne rusfa v viridi 3do, indistinctq eigmodi distinctne N. norem & Csam. Hinc itaq patt quid, & quomodo respondebunt Thomistæ ad talem distinctnem: Ill dicendo ē de Scotistis: id ipsum, & h modo ad suam dstnem virtualem respondendo sibi existiment; possunt hic adferri multi Sylmi expositorii rectè & prudenter, q tamen ad responsa Thmstr concludere n deberent. Si ad finem pbationis nostr Sylmg expositorig n concluderet vg: haal rnle nēasing, sed hic hoc ē aal rnle, & hic hoc nēasing: Si eni spatato Sylmo potest negari 3sa, m huic pparillem raonis 3o deberet, eisdem legibq & regulis innititr.

¶1. Obiicit Aal & rnte eigq Prii possunt suscipere duo Bradictoria stricte talia, & injuste distinctio virtualis Thomistica reicit ex eo, qd in illig possent verificari & dicata Bradictoria stricte talia de extremis creatis rll adaqte identificatis. p A. Sola dictio raonis sufficit, ut dicata identificata rll adaqte suscipiant duo Bradictoria stricte talia, sed aal & raonale dquinq distinctne raonis, &c: jo ringua ē difficultas pbat testimonio D Thomæ, & scio: Flor: S Thomas 1ma parte Quæst. 29 obiicienti respondens ait: In qntū ē hæa & persona in Divinis st idem re differunt in 2d intelligēa raonem, sed qd alignd possit affirmari de uno, qd negari de alio. & S. Doctor putat, qd sola differa secund intelligēa rnem, & distinctio raonis sat ē, ut aliqd affirmet de una, qd negari de alio. Adferunt alia multa S. Doctoris testimonia ad dā ea qæ ē respons, in conc. 2o Flor: Sessione 17. Sic legit Joannes Theologus: Duo niam hæa & psona, intelligēa & raone dquinq, hæa qd communicat, psonis, psonalitas n communicat. Esola distinctio raonis salvat hæc Bradictoria: communicari, n communicari. Rursq Ad Joannes nne Ecclæ Latinæ ingt: Divina hæa & psona, regd vt id Ad amnod intellectionis nostra differre videt. cui sentēa Marcq a sentit, ē nne Ecclæ generalem totio, sed Divina Substaa & psona suscipiunt 2. Bradictoria. & ad hæc Suscipienda sufficit distinctio dq mod intellectionis nostra, Distinctio raonis, ex q~~ibus~~ & multis aliis, qa liberalit doctissima Schola Thomistica deponit testimoniis dare ostendi vult solam distinctnem raonis sufficere, ut dicata identificata Suscipiant duo Bradictoria. q. d. agnum: n. A. Adi dquo jorem. Sola distctio raonis logica sufficit ad id, ut identificata suscipiant duo Bradictoria N. jorem distinctio raonis theologica, 3do jorem. & ill distincta nore N. Csam, iisd terminis explicari dnt oia testimonia in pbationem joris allata, & ppnes in exigenti posita 2o similit st dquenda. Dico itaq longe differre inter se dictnem raonis Logicæ a distinctne raonis Theologicæ in eo existente,

quod

quod extrema vi illius æqualeant rebꝰ distinctis quo ad hꝯ ꝙ possint suscipere ꝓdicta talia Stradictoria, & ob hoc ipsum dent nobis fundamtũ, ut de illis agamꝰ tangm si distincte forent. Res creata realit addite ipsiꝰ dguũt invicem per raonem Logicæ, de qua dstne, nec Angelicꝰ Doctor, nec Joannes Theologꝰ loquuntꝰ & raõ evidens è, cum ẽm distinctio raonis Logica sit in re cognita, ita attingem aliqd ꝓdicatum, ut ex vi illiꝰ scilꝫ nõ possit intellectꝰ prumpere in hꝯ judiciũ, resta- est itq eum rebꝰ, manifestum è, ꝙd eigmodi distinctio sit prsg inutilis ad id, ut vi illiꝰ verè & ꝓprie extremis per illã dstnẽ Svenire possint ꝓdicata Stradictoria strictè talia, adeoq cũ D. Thomas, & Joannes Thlꝰ p dstnẽ raonis salvant Stradictoria, quæ Spetant esse a Dina & relãoribꝰ pꝺsonis, nloquuntꝰ de distne raonis Logica, loquuntꝰ ergo de distne raonis Thlca stante ita eo, ꝙ extrema idtificata addite unitiõ, æqualeant rebꝰ distinctis, ꝙd possint suscipe duo Stradictoria sine hymeneicitate, quod genꝰ distinctnis nõ admittimꝰ int extrema creata, in Divinis võ gmdo def, & quomne hæc dstio vocanda sit, statuere, fori è Theologici.

02. Urgebis: Ultra eademꝰ entitas creata pt æqualere rebꝰ distinctis, quoad vificabilitatem ꝓdicatorũ Stradictoriorũ strictè taliũ, & sola dstio raonis Logica sufficit ad id, ut de extremis ut- ratis vlt idtificatis possint vificari ꝓdicata Stradictoria. ꝓbo A: id actꝰ Stritionis æqualet rebꝰ distinctis quo ad vificabilitatem ꝓdicatorũ Stradictoriorũ strictè taliũ. &c. pt A. de actu Stritionis possunt vificari ꝓdicata Stradictoria, &c: de amore Dei, & odio pcti possunt vificari ꝓdicata Stradictoria. Sed actꝰ Stritionis è amor Dei & odium peccati. &c. pt jor: Tendere in Deũ, nõ tendere in Deũ, tendere in peccatũ, nõ tendere in peccatũ sũt ꝓdicata Stradictoria. Sed hæc Svenium amori Dei, & odio peccati. &c. pt nor: Amori Dei Svenit tendere in Deũ, & nõ tendere in peccatũ, Stra odio pcti Svenit tendere in pctũ, & nõ tende in Deũ. &c. pt ll: Amor Dei nõ tendit in pctũ, & odiũ pcti nõ tendit in Deũ. &c: pt A: Si amor Dei tenderet in pctum, tẽ denominaret illud amatum, &, Si odium peccati tenderet in Deũ tẽ denominaret illud odio habitũ, Sed nõ denominat, &c. pt Seq: joris: Quia amor Dei tendit in Deũ, denominat illud amatũ, & ꝙ odium pcti tendit in pctũ, denominat illud odio habitum. & pariꝰ &c: Rõ tum dguũ: Amori Dei Svenit tendere in Deum, in pctũ psecutivè; Stra odio pcti Svenit tendere in pctũ, & nõ tendere in Deũ assativè. Ido A. amori Dei Svenit tendere in Deũ, & nõ tendere ullo tẽpꝰ in pctũ, & è Stra. NA. & Sam. Simili dstne, ꝺa qua sequuntꝰ Arg: Sũt expediendꝫ, ac dico: ꝺicata qua videntꝰ Stradictoria, nõ sũt reipsa Stradictoria, quiè ẽm amor Dei ac odiũ pcti tendit in Deũ & tendit in pctum. Sed in Deũ tendit psecutivè in pctũ assativè, gmadmoꝺ amor Dei, ita & odium pcti tendit in Deũ psecutivè, & è Sys, gmadmoꝺ odium pcti, ita & amor Dei tendit in pectum assative, & ex eo nõ denominat pctum amatum, aut Deũ odio habitũ in ꝙ ẽm obiectũ psecutivè tendit illud amatũ, in ꝙ assativè illud odio habitum denominat. Pariꝰ facilitate ꝓpt nõ dari ad ꝺa a ꝓpũ Arg: ostendendo divũ respectũ in iis ꝓdicatis, qua ad speciẽ videntꝰ ee Stradictoria.

03. Nota: Inꝑ distinctnẽ virtualẽ Thmũ ica, & frlẽ ex naa rei Scotistica excogitata ẽ alia distinctio

frlis

frlis ex nãa rei Baconistica, qm defendunt Carmelitæ calceati, secuti Baccone̅ ducem suæ Schola resolutũ Doctore̅ appellatũ. Hæc dstõis definit ab iisq̃ è alietas actlis mẽ cogitte talis int formalittes vll adęqtè idtificatas, obiicibiles & repsentabiles divsis cognionib⁹. Porro frlittes has aal vg & rnle in duplici sttu Bsiderant Bacconistæ. 1mo. In sttu abstracto & sumunt tunc p̃dicatis sibi vll adęqtè idtificatis nullũ dicentib⁹ ordinẽ & respectũ ad divsas cognionẽs. 2do. In sttu respectivo & intentionali p̃dicatis sibi vll adęqtè idtis dicentib⁹ ordinẽ & respectũ ad divsas cognionẽs. Etin sttu dsta: pnd illos dstio frlis ex nãa rei; differẽa am dstnis frlis Scotistica à Bacconistica in sttu Bsistt, qa Scotistica dicit ẽe int formalittes p sttu absoluto spectatas, Bacconistica vo int eas formalittes, sed nnisi p sttu respectivo, seu intentionali, in quo Bveniunt amba ista distenes, qđ int eas extrema & ad vtificanda Stradi dari cogitent, & ideo implicare dstenẽm frlem ex nãa rei Bacconistica̅ rãones pbãt, qs pbãt implicare distinctionem formalem Scotistica̅.

ARTICULUS SEPTIMUS.

De distinctione rationis.

Pro. Pramitto: Distinctio rãonis sumi pt v in sttu Logico, v Metaphco, sumit in sttu Metaphco & int eas dari dicit, quod unum definit p aliud nec p definionẽ illig, sic rãonale Pri dquit ab aali eigd, qđ nec definit p sttu terminũ aal, neq; pervivens, sensitivũ, quæ è definio aalis; Talis distinctio tamen definit p sttu terminũ aal, neq; pervivens, sensitivũ, quæ è definio aalis; Talis distinctio tamen extrema vll adęqtè idtificata, ut aal & rãonale Pri eigd, qmadmodũ immdte dixi. Int distincta, ut vgint Pru & lapidem, cum Prg neq; p lapidẽ definiat, nec p illig definionẽ. Sumit in sttu Logico, & sic è aaa pta cognio ita attingens rem A. ut ex vi ipsiq̃ ptis è intletq̃ v possit inferre A. nẽ ẽe B. v nẽ posit intepta cognio ita attingens rem A. ut ex vi ipsiq̃ ptis è intletq̃ v possit inferre A. nẽ ẽe B. v nẽ posit intere A. nẽ ẽe B. hæc ip̃sa & negãa dividit. Distinctio negãa in sttu Logico è cognio ita tminata ad A, ut ex vi ptis è ipsiq̃ intellectũs neq; possit dicere: A. idtificat cũ B, neq; A. dquit à B. atq; id circo hæc dstio rãonis ptis vocari solet, s distinctio ptiva, qa ex suo modo tendendi ptis indit ab utraq; affirmone. Dstio vo in sttu Logico p̃siva è cognio ita repsentans A & B. ut ex vi ptis è ipsiq̃ intellectũs possit dicere A. nẽ est B.

Pro. Dico: Dst dstio rãonis int p̃dicata vll adęqtè idtificata in sttu Logico negãa. Propoo hæc pbatione, si stg qstnis benè intelligãt, nẽ egeat, in tm clarillis grãa pbrevit: aal, & rãonale eigd Pri dquunt dstenẽ rãonis sumpta in sttu Logico negãa. &c: p̃ma. aal Pri dstgui prãonẽ in sttu Logico ngtuè à rãonali Pri stat in eo, qđ ex vi ptis è huiq̃ cognis aal intellectq̃ nẽ possit formare judiciũ: aal è rnle. sed de facto ptis è ex vi huiq̃ tmini aal intletq̃ nẽ pt formare ptũ judiciũ &c. jor è definio dstnis rãonis, minor unicuique est manifesta.

Obiicit: Si darent dstio rãonis in sttu Logico negãa, tc darent extrema eigmodi dstnis, sed nõ dant extrema dstnis negãa in sttu Logico, & nda dst dstio &c: pt. nor. Si darent extrema eigmodi

dstnis

dstenis, tē ḡdicata rll adgtè idtificata ēssent eigmōdi extrema, sēd nō extrema distnis raōnis, &c
ēt nōr. Prōdicata rll adgtè idtificata nō possunt ēē extrema illīg distenis. &c. ꝑ d: Duæ penūlt. st
cui id illa nō possunt ēē extrema illīg dstenis, sēd ḡdicata rll adgtè idtificata st penūlt. Secū id. &c. ꝑ
ultimum dgno: duæ penūlt. st secū id, si id tam rll, quā fuīt illa nō possunt ēsse extrema illīg dstenis. Ido
jorē. duæ penūlt. st secū id rll tm, illa nō pnt ēē extrema nullīg dstenis N. jorē, & dgno norē: Sed ḡdicatæ
rll adgtè idtificata st penūlt. secū id rll tm, Ido norē. st secū id tam rll quā fuīt N. norē. ac diū, ēs alia
qua secū id tam rll, quā fuīt ē rem unā ita ēē cum alia, ut nō modo sit cum ḡ inse, d nō ut in Sceptu
ꝓrio ꝛei unīg possit inferri id allum, alio Sceptu significatū. Et ita idtificans secū, aāl, rnle, ḡ
hūc, ē idtificātissimē aāl rnle, sēd nō ex ēēntijs aāl aālis rnlis, & vicissim clarē inferri pt. Ista vō ali
qua st id secū rll tm, nō aūt fuīt quā st ḡ secū id. Sceptu tm unīg nō ē tanta claritās, ut vi illīg possit
inferri allum, sic aāl & rnle Pri st secū id. Sceptu tm aāl is nō ē tanta claritās, ut vi illīg possit infer
ri ēē rnlis.

97 Urgebis: Duæ secū st ig rll illa nō pnt ēē extrema ullīg dstenis, & ḡdicata rll adgtè idtifica
ta st secū id rll, tē nō possunt extrema ēē ullīg dstenis. ꝑ d: Deinde, quæ st id rll nō pnt vtificā
ri ḡdicata Strāl stricte talia, &c. ꝑ Stia. Si ḡdicata dstincta rll pnt ēē extrema alicuīg ds
tenis, tē de idtificatis rll adgtè pnt vtificari ḡdicata Strāl stricte talia ḡ. &c: ꝑ Assia aāl
& rnle Pri possent ēē extrema alicuīg dstenis, tē de illis vtificarent ḡdicata Strāl stricte talia, id
dicendō de cālis. &c: ꝑ A: Si aāl & rnle quærent dstenē raōnis, tē de illis vtificarent ḡdicata
Strāl, sēd si aāl & rnle possent ēē extrema alicuīg dstenis, tē quærent dstenē raōnis. ḡ dicit
Seq: jorīs: Si aāl & raōnale Pri quærent dstenē raōnis, tē de raōnali Pri vtificaret ēē id, à quo
ḡcindit aāl, ꝑ istam cognē aāl de aāli nō ēē id à quo ḡcindit aāl, ꝑ istam cognē aāl. Item:
de aāli vtificaret ēē ꝓraōnem ꝓpiū sentiendi, de rnli, nō ēē ꝓraōnē ꝓpiū sentiendi, & sexcenta alia, sēd hoc ꝑ
dicata st Strāl, ḡ ista: ℞ ad ultimū dgno Subsumptum: Hæc ḡdicata st Strāl eodem respectu N. Subsumptum
diūso respectu, Ido, & st dgno ℞, ac dico: nil minus ēē, ḡd de ḡdicatis rll adgtè idtfctis possint vtificari
ḡdicata Strāl diūso respectu, cum hæc, ut talia dictum, si diūso respectu sumanṫ, de una eadē
rnlle vtificari possint, sic de Prō vtificari pt, ḡd sit dext respectu Pauli, nō sit dext, sēd sinist respectu
Andreæ. Sam in dis ḡdicatis, quæ tmō aspectu vident ēē Strāl stricte talia diūsum respectum astru
do: unū ēm respicit hanc cognōnē aāl. allum hanc rnle, quæ st cognōs rll distincta ēterna
raōnale ēē id, à quo ḡcindit aāl, ꝑ hanc cognē aāl, stat in eo, ḡ hæc cognio aāl talis sit, ut ex
vi ḡsiūs ipsīg intellectꝰ nō valeat ꝓferre ℏ judiciū: aāl ē rnle. jam vō aāl nō ē id, à quo ḡcin
dit aāl. ꝑ hanc cognem aāl stat in eo, ḡ hæc eadē cognio aāl talis sit, ut ex vi ḡsiūs ipsīg intellectꝰ
valeat ꝓferre ℏ judicium: aāl, ē aāl. Sīt ēē ꝓraōnem ꝓpium sentiendi, stat in eo, ḡ hæc cog
nio aāl habeat ꝓse claritatem sufficientem, ut ex vi illīg ḡsiūs intlectꝰ possit ꝓferre ℏ judicium:
aāl ē ꝓpium sentiendi: at rnle nō ēē ꝓraōnē ꝓpiū sentiendi in eo positum ē, ḡ ex vi hūig ḡ
siūs cognionis rnle, intellectꝰ nequeat ꝓrumpere in ℏ judicium: raōnale ē ꝓpium sentiendi.

Cum ergo.

Cum ergo iudicia sint ase multum diuersa, & dicata illa in obiectione posita, quod ad speciem
videnti ee Strad stricte talia respiciunt, & supponit judicia rll dicta, & ideo n̄ st Strad eod respe-
ctu, sed diuersa, adeoq; n̄ st Strad stricte talia.

Ad. Instabis: Supposita distinctione & data Strad, & alia vificant de idtificatis eod respectu & sup-
posita distone raonis de idtificatis vificant & dicata Strad stricte talia. p̄ A: Si aliq̄ praone
evenit aali, qd n̄ evenit rnli & data Strad de idtificatis, nempe aali & rnli vificant eod respe-
ctu sed si aal dguit p̄ raonem a raonali; aliq̄ evenit aali p̄ raone, qd n̄ evenit rnli, &c. &c.
for illustrat in distone rli, si aliq̄ rll evenit enti A. qd n̄ evenit enti B. & dicata Strad de illis vi-
ficabilia st eod respectu. & parit &c: Nor quoq; in ead distone rli illustrat, si ens A. dguit rll ob
ente B. necessario evenit aliq̄ rll enti A. qd n̄ evenit enti B. Et hoc, si ita, quacunq; p̄ raone
eveniunt aali, evenirent n̄ raonali, sequeret, qd aal & rnle, n̄ p̄ raone seu cum in omni-
bq evenirent, adeoq; n̄ dguerent praonem; & dd dguo: Si aliq̄ evenit praone aali, qd eund
reddendo sensu, & nullu aliud attingendo obctu n̄ evenit raonali, tunc & dicata Strad vifi-
cabilia de aali & rnli vificarent eod respectu, 3do jorem: Si aliq̄ evenit p̄ raone aali
qd dictu reddendo sum, & distinctum attingendo obctu, n̄ evenit raonali, t & dicata Strad
dictoria vificabilia de aali & rnli vificarent eod respectu N. jorem, & dguo norem: sed si
aal dguit a rnli p̄ raone, tunc evenit aliq̄ p̄ raone aali, qd eund reddens sensu, id q; attingens
obctum n̄ evenit raonali, N. norem. Quod dictu reddens sum, & distinctum attingens obctum
evenit raonali 3do nore. & nego Strom. Jam dicimq; in his & dicatis dictas attingi cognitiones
adeoq; illa n̄ reddere eund sum, sed dictum, nam evenire aliq̄ p̄ raone aali, statuniee
in eos: quidquid sit determinor involucris: quod hae cognitio aal, & eat fundamenta sufficiens
ad judicium expressum: aal e ppiu sentiendi: hoc vo cognitio: rnle n̄ & eat fundamenta sufficiens
ad judicium expressum: raonale e ppium sentiendi, ex quo liquet, id, qd evenit aali
dictum n̄ evenit p̄ raonem raonali, dictum hre sum distinctumq; attingere obctum, quae posi-
ta, ruunt cetera plane ad illas q; facilis respon ex dictis formari potest.

Dices: Ex responne ad 1. in solos Sceptos dari distonem, & n̄ int & dicata rll adpte idtificata. R.
nego illatu, ac dico: Quod licet tota distio raonis a Sceptis dependeat, p hoc q; totum negotium
Physicae, attn id, qd e & dicit dictum per raonem n̄ st ipsa cognitio, neq; Sceptica in cognitionibus & objectis, cognitio em dguunt rll adpte Sceptica am rll inadpte, & st & dicata objectis
va, rll adpte idtificata sibi, ut distincta a cognitionibus quae dependent a illis distincta st. Sicut
admod independent ab albedine, paries neq; e, neq; dicit alba, totum supposita jam albedine
& unione illi cum pariete, id, qd dicit album, n̄ e ipsa albedo, neq; Sceptica ex albedine & pariete
sed ipse paries, aliud em e ee formam, immdte Sstitutiva denominationis, aliud subire
ipsam denominatione albedo ita q; forma tribuens parieti denominatione albi, at, qd subitae
denominatione e ipse paries. nam ab rll licet independent a Sceptis, & cognitionibus, & dicatum

aal

aal n̄ sit p̄ raonem distatū à p̄dicato rnlis, id tm̄ q̄d p̄ quē raonem, n̄ sit ipsa cognitiones nec p̄cisa ex cognitionib⁹, & obiectis, sed ipsa p̄dicata vlt adjtè iōtificata. Et rāo ē: illud ēm dicit̄ distatum, p̄ raonem à p̄dicato rnlis, cuius cognitio talis ē, ut ex vi ipsius p̄cisionis, nequeat intellect⁹ sic exclusa judicare: hæc entitas ē rnle, at p̄dicatum ipsum aal, ut distinctū à cognitionib⁹ ē illud, cuius p̄pria cognitio talis ē, ut ex vi p̄cisionis illius n̄ possit intellect⁹ exclusa iudicare: aal ē raonale, & p̄dicatū ipsum aal dicit̄ p̄cisum frīl seu distinctum per rationem.

ARTICULUS OCTAVUS.

Datur ne praecisio objectiva?

90. Hæc quæstio ad disputes jure revocat, quidquid ēm sit, p̄ quam p̄cisionē fiat distinctio rāonis; Thomistæ volunt eā fieri p̄ p̄cisionē objectivā, id, quā ē & Scotistæ, volunt ēm suo modo stabilire mediam distinctionem. Præmitto itaq; 1: Præcisionē in re ē actū dividentem, & separantem unū ab alio; hæc p̄cisio bifariam dividit, & alia frīs, alia objectiva dicit̄. p̄cisio objectiva ē cognitio ita representans objectū, in quo sunt multa p̄dicata, ut representet, & attingat unū p̄dicatū, quin illatenus attingat, aut representet alia illi vlt adjtè iōtificata, sic j huius p̄cisionis patronos hæc cognitio aal p̄cindit objectivè p̄dicatū aal ab p̄dicato: raonale, quoniam licet aal & raonale sint à parte rei unum & idē, nihilominus p̄fata cognitio j hos authores attingit alq; representat p̄dicatum aal, quin illatenus attingat & representet p̄dicatū raonale. p̄cisio ēm frīs, cognitio ita attingens objectivè omnia, & singula p̄dicata vg hōis, ut ex vi illius p̄cisionis n̄ possit intellect⁹ dicere: dat̄ in hōe unū n̄ p̄dicatū, sic j huius sententiæ Patronos hæc cognitio aal p̄cindit frīl à raonali, quoniā hæc cognitio aal q̄tūcūq; ex parte objecti attingat utrumq; p̄dicatū, nihilominus ex vi p̄cisionis illius, ut potè minus clara, n̄ p̄t intellect⁹ judicare: hens ē raonale. vocat ēm p̄cisio frīs n̄ excessum ipsa p̄cisionē, & separet unū p̄dicatū ab alio, hoc ēm ē impōble, sed ea quasi separat & p̄cindit, quæ similitudo stat in eo, quod quemadmodū si p̄dicatū aal rexa foret distatum à cæteris attributis hōis, intellect⁹ n̄ posset ferre h̄ judicium: aal ē raonale. ita licet distatum n̄ sit, nihilominus, q̄a hæc cognitio aal ē obscura, ex vi p̄cisionis illius n̄ valet intellect⁹ ferre h̄ judicium: aal ē rnle, pp̄ea p̄cisio frīs vocat̄ cognitio inadæquata illius, quod in ea inadæquatione frīs intelligendū ē, stante in eo, quod cognitio, quæ vocat̄ p̄cisio frīs sit pars cognitionis, qua p̄fatè cognoscerent̄ objectū.

91. Præmitto 2da: Dixum ēe Authorē suum, plerisq; ēm reiicient p̄cisionē objectivā exea, quod ni illa, sequeretur vitiosa p̄dicata Deī: de iōtificatis in creatis vg de aali & raonali hæc: cognosci hæc cognitione aal n̄ cognosci hac cognitione raonale. Alii eam admittunt effugientes ad distinctionē mediā int̄ realem, & raonis, vi cuius hæc dicata & alia de iōtificatis posse ēt vindicari autumant, alii ut P. Isquierdo Eminisanus quandam phantasmata objectiva p̄dicatorū, in quibus hæc p̄scindant objectivè, alii demum independenter à dicti phantasmatis vi distinctione virtuali & formali p̄cisionē objectivam temperare nituntur.

92. Præmitto 3tio: Magnū ēe discrimen int̄ vulgarem, & communē, latum, sequentemq; modū loquendi, & int̄ strictum, rigorosum, alq; Scholasticum, innumera ēm p̄pones, quæ j communē modū loquendi verā sūt, si j rigorem Scholasticum

93.

Scholastice accipiantur, falsa erūt. Sic Joannis 8ᵒ inqt Xtᵘˢ: Omnes, quotquot venerant, fures sunt & latrones; quæ sentēa ꝯmunē loquendi modō accipientem jōrem partem, tota, ut notat D. Hieronymus Ep. 146 ad Damasum, vā é, & in sū plata fuit, Sic̄o rigore perpendat Scholastico, ꝯ quem plata nō fuit, falsa inveniē; qⁱ eandē dō Abraham, Moizes, Elias, & prīsci illi Sancti, qui ante Xtum venerunt, nō fuerunt fures, & latrones. Simile é illud Pauli ad Philipenses 1de: Omnes, quæ sua sūt, quærunt, nō quæ Jesu Xti, quæ rigore Scholastico accepta, in quo plata nō fuit, falsa putabit, nam Pro, Joannes, & Andreas, ac alii Apostoli nō quæ sua erant, quærebant, sd quæ Jesu Xti. Unde advtit id D. Hieron. in caput 20 Jeremiæ, & 10. Mathæi: Scripturæ sacræ nām ad verbum ipsam, gn̄ ad sūi opinionē é sermonē accomōdat, quam sententiæ sūi sæpe fecerunt plerique. Quo & P. Caspar Sanches. E Xpo aūn multæ ꝓpōnes, quæ in rigore Scholastico sūt veræ ꝯmunē modō loquendi sūt falsæ, sic ꝯ Scholasticū rigorem é verē dicere: intellectꝰ é potēa indē libera, habet objecto suo bonitatem, amat, odit, quoniā hæc oīa dicta possunt de voluntate, cum qua intellectꝰ idtificat. & in hā ꝓpōnes in ꝯmuni ūn Scholastico loquendi modo risum moverent; Ita, verē é dicere in rigore Scholastico: voluntas é potēa necessaria, q tñ hanc ꝓpōnem ut veram in ꝯmuni ūn in Scholis loquendi modo sustineret, Vaticanū Sūmen, quo Calvinq Lutergꝫ ictus sūt nō effugeret. Sunt & multa alia ejusmodi ꝓpōnes, ex quo universum Gelidit multas é ꝓpōnes, in ꝯmuni modo loquendi veras, quæ in rigore Scholastico sūt falsæ & ita adeoq hi duo modi loquendi sūt valde divsi, hinc immerito arguit ex uno ad alterum, & rāc é, quam passim experimur, modō ēm vulgaris loquendi é valdē ampl, metaphoricꝰ, abundans, Scholasticꝰ vo magis strictꝰ é ac severꝰ, & hinc é radix multarū ꝯquæcōnū, Quandit ēm multotiēs unus modō loquendi cū alio.

8. Ad 3ᵘᵐ positum, Dico 1mo: Dato ꝯcisio obtiva intellecta creata vīt adæquē idtificata, si attendat ad vulgarem modum loquendi Pⁱ Parisiēsis ciōnē obiectivam in eo sistit, quod unū Judicatū vg aāl cognoscat per hanc cognitionē aāl, & alterum Judicatū obiectivū, sc. rnle vīt adæquē idtificatū priori p eandē cognitionem nō cognoscat. Sed id vorē é attendendo ad ꝯmunē modum loquendi. E attendendo ad ꝯmunē modum loquendi dato Judicio obiectiva, q nōn 1mo: verē sūt iste ꝓpōnes ꝯmunē modō loquendi: voluntas é potēa indē libera, intellectꝰ nō é potēa indē libera, voluntas amat nō ea cognoscit, intellectꝰ cognoscit nō ea amat. E pariter ꝯmunē modō loquendi: verē sūt nō hæ ꝓpōnes, licet Deus ab æterno Judicatū aāl intellectꝰ cognoscit nō ea amat. E Judicatū rnle nō cognoscit pt eam nōn à priori cognoscere ꝯmunē modō loquendi, rationale vg, é irrehanc ex ipsam cognitionē: rnle sed pt aliqⁱ, hīc hanc cognitionem aāl, quin habeat hanc rnle E pt quis ꝯmunē modō loquendi cognoscere aāl & nō cognoscere rnle, jūr é clara, cognoscere ēm aliquod objectū ꝯmunē modō loquendi nō é hīc cognitionē quamodolibet tenuē ad tale objectū, sed hīc cognitionē illā explam, aⁱ frīam, qua frequenter utimur dum loquimur de illig objto, ait et alterum hīc cognitionē talē, sicēt aliam, ex qua possimus deducere hanc, alias cum ignorantes ꝯcisionē objtivā, hæc sola cognitio: Ens attingat ex parte objti oīa ad entia, pīnō attingat omnes veritates oīū sententiarū, oīa secreta, Bilia, intentiones hūi, ac Angelici, decreta Divina, sequeret, ut quicunq hīc hanc cognitionē esset Deus, & ꝯmunē modō loquendi cognosceret omnes veritates oīum sententiarū oīa secreta, Bilia &c. quod aii risum nō movet, nōrquia videt é manifesta, in illo ēm casu ordinario eligⁱ viderit aāl à longè, quod re ipsa sit rationale quicunq dicernat, pt intellectꝰ hīc & judicium: hæc entitas é aāl, & nōn hīc & judicium: hæc entitas é rnle, simulq nō hīc ullius judicii, ex qua possit Igtmē inferre hīc secundum judicium, adeoq cognoscere ꝯmunē modō loquendi Judicatum aāl & nō cognoscerat

sceret j eund Cmunẽ mod loquẽdi Ꝑdicatũ rnle.

94. Obiicit. Impõlle ẽ de Ꝑdicatis creatis rũ adgtè id effectis vificari Strad strictè talia, Sed si daret Ꝓcisio obiectiua j Cmunẽ mod loquendi, tẽ vificaret Strad stricte talia de Ꝑdicatis creatis rũ adgtè id effectis. Cõdat Ꝓcisio obiectiua &c: pt Negi nõris: cognosci j Cmunẽ mod loqndi, n cognosci j Cmunẽ mod loquendi, st Strad, Sed si daret Ꝓcisio obiectiua n in Sua vulgari, tẽ de id ficatis verificaret hac Strad: &c. Cõdgũ Rñ argum: cognosci j Cmunẽ mod loqndi, & n cognosci, st Strad eod respectu nego jorem: diuerso respectu, seu dicentia respectum ad diuersos valdè Cminos, Ꝺdo jorẽ; & omissa nõe, rũ dgũ Ꝓ, & nego Cnem, ac dico: hãc Strad hñe respectum ad distinctas cogniones, nam cognoscere aal j Cmunẽ mod loquendi, ẽ in re hñe hanc exꝑssam cognem aal, n cognoscere rnle j Cmunẽ mod loqndi, ẽ n hñe hanc cognẽ exꝑssam rnle ut dictũ supra, cum ergo istæ cogniones, aal & rnle dgũant rũ adgtè, mirũ n ẽ, quod Ꝑdicata Strad suscipiant.

95. Dico 1de Nec datur, nec dari pt in sensu stricto & rigoroso Scholastico Ꝓcisio obiectiua inter prædicata realiter adæquatè idẽtificata. 2t. prosindi obiectivè in rigore Scholastico unum prædicatum realiter adæquate identificatum, vg animal à rationali ineo Ꝓfikit, quod vg hac cognio: aal Cminet Ꝺdicatum obiectiuũ aãlis: quin ullomodo prg Cminet ad prædicatũ rnlis, Sed h repugnat, & repugnat dari Ꝓdisionẽ obiectivã &c: pt nõr: Quæ cognio Cminat adaal Pri: illa necessario Cminat ad rnle Pri in rigore Scholastico, &c: 3t. A: quæ cognio necessario Cminat ad id, quod ẽ rũ rnle Pri, & nulla prg ꝺstinẽ, pt rãonis Logicæ, aut Metaphicæ dgũt à Ꝓfato rnli, illa cognio Cminat ad rnle Pri, Sed quæ cognio Cminat ad aal Pri, illa Cminat ad id, quod ẽ rũ rnle Pri, & nulla prg ꝺstinẽ pt rãonis Logicæ, aut Metaphicæ, ẽ ꝺstctũ à rãonali Pri, &c: jor patt, quia rnle Pri, & id, quod ẽ rnle Pri nulla prg ꝺstinẽ ab eo ꝺstctu Ꝓ nominatas, sunt oĩa, pt nõr aal ẽ id, quod ẽ rnle Pri nulla prg ꝺstinẽ Ꝓ nominatas ꝺstctum à rnli Pri, &c: Ans ex dictis manifestum, quia aal à rnli n dgũt rũ ut certum, n rũ, aut virtualiter, quale ꝺstines n Ꝓ possibiles, ut ostensũ supra, & nulla ꝺstinẽ dgũt, Ꝓ nominatas.

96. Confirmat hæc ꝓbo Communi quidem, & valdè usitato, nihilominꝰ multũ efficaci Argum: Stra Doctissimos Ꝓcisionis obiectiuæ Patronos, censent hi in casu jam memorato, dum Sc: video à longe moveri hñe, et remoto ejusmodi ꝓgressu Bũicio, ac rectè infero h quod moveat eẽ aal, nullũ hñ indiciũ habeo rnlis, in eo ingen casu, dicunt Ꝓcisionis patroni me cognoscere aal, & nullatenꝰ cognoscere rnle, Stra quos ita ej sic Argue: h aal, quod moveat cognoscit. Sed h rnle ẽ h aal, & h rãonale quod moveat cognoscit.

97. Obiicit. Visio à longe hñe n discernendo, sit ne hõe, an brutũ intellectꝰ secundit obiectiue in issu rigoroso aal à rnli. & dat Ꝓcisio obiectiua. pt A: in eo casu intellectꝰ cognosceret aal hñis, & nullatenꝰ cognosceret eig rnle, &c: Ans quo ad 1mũ ꝑtem ẽ euidens, quo ad alterã ꝑtem. Si in Ꝓfato casu cognosceret intellectꝰ n rnle hñis, tẽ cognosceret adgtè hñe, Sed in Ꝓfato casu intellectꝰ n cognosceret adgtè hñem, &c: pt nõr: Si cognosceret adgtè hñem, Sci ret, quod sit aal rnle, quod ẽ &c Stra Suppone &c: jor am Luig Arg: ẽ clara, cognoscere eñ aal rnle hñis ẽ cognoscere adgtè hñem cum essẽa adgta hñis sit aal rnle. & Item dgũ: Si in Ꝓfato casu intellectꝰ cognosceret rnle, tunc cognosceret adgtè hñe adstne tenente se ex parte obiecti. Cõdo jorem, ad quæone tenente se ex parte actꝰ intellectus stante in eo, quod habita hac cognione: aal possit intellectus

cognoscere

frumpere in ℔ judicium: ℔ aal & rnle seu, quod hæc cognio: aal est tanta clarillis, ut illig soli intellectꝰ possit asserere ℔ aal & rnle N. jorem, & sit distincta nore N. Stam, ac dico: quod intellectꝰ tunc inadæte cognosceret hnem, sed inadæquate tenente se exparte actus intellectꝰ, stante in eo, quod hæc cognio eo casu esset inadæte clarillis, seu, quod ri huius cognitionis aal, quæ sola tunc daretꝰ, posset intellectꝰ frumpere in ℔ judicium: ℔ aal & rnle; n vo, quasi obiectu n totum, sed secundꝫ aliquam tantum sui partem tunc cognosceretꝫ quod & impble, cum obiectu secundꝫ ſpeam suam Metaphoram Sideratu partes n habeat, nisi secundꝫ modꝫ nostrum intelligendi.

30. Urgebis: potest in eo casu cognosci hoc inadæquate inadæquate tenente se ex parte obiecti; & in eo casu potest n cognosci ullateng rnle. ℔ A: Si in eo casu, n posset hoc cognosci inadæte inadæquate tenente se ex parte obiecti, & in eo casu cognosceretꝫ ſa ſpdicata hnis illi vll adæte identificata, sed n cognosceꝫ &c. ℔ nor: Si in eo casu, ꝛia ſpdicata hnis cognoscerentꝫ, & accedente ſpno hne nil de novo cognosceretꝫ sed & admitti nequit, &c: R ultimu dgus: Si &c: tunc accedente ſpno hne nil de novo cognosceretꝫ nil inquam diversu are ſpno cognita, ſdo jorem, nil de novo cognosceretꝫ & nulla daretꝰ cognio nova clarior, vi cuiꝰ intellectꝰ posset formare judicium existum n de aliis ſpdicatis hnis, de quib, stante priore obscuriore cognione id judicium formare n poterat N. jore, & sit distincta nore N. Stam, ac dico: in eo casu n cognosci aliqd de novo ex parte obiecti, qa nil dictum à priori cognoscit, si em cognosceretꝫ aliquid dictum, cognosceꝫ & aliqd dictum, cui ſitaq nil dictu cognoscit, clarè relucet nil dictum in cognoscendum amnino obiectum cognoscit, nunc clara, nunc obscura cognione, &c: obiectu hi, quod cognoscebat cognione hac obscura: aal ppno antecedens, cognoscit cognione clariore. Unde in ſpdicto casu nulla & diversitas obiecti, sed solum tm cognionum, quæ diversimode id obiectu respectant.

99. Instabis: In eo casu, aliquid dictum àre priꝰ cognita cognosceretꝫ de novo, n cognosceretꝫ ona ſpdicta vll adæte identifita. ℔ A: In eo casu cognosceretꝫ de novo rnle diversum formaliter, & virtualiter ab aal & ℔ A: In eo casu ita cognosceretꝫ hoc: aal ac bos, si simul incederet, sed dum bos cognosceretꝫ quidam cognosceretꝫ rnle. &c: R Dist Arg: tam Ans, quam Suppositu Nego, quod aal & rnle eig & hnis quant, form, aut virtuali, diu in dgus: In eo casu ita cognosceretꝫ hoc: & aal, ac bos, h: hæc cognio: aal qua sola tunc daretꝰ ita & obscura, ut sub illa confunderetꝫ hoc cum bove, ſdo A: & hæc cognio aal attingeret ea solum ſpdicata in hne, quæ in bove, M. A: & ſpecies subsumpta, M. Stam ac dico: diversa longe ſpdicata attingi, & ex parte obiecti cognosci in bove, ac cognoscuntꝫ in hne, licet & hanc cognone aal ſpdicatꝫ, n em tale aal & in bove, ex parte obiecti, quale in hne, in hne em & rnle, & quod inde & n, ri sivium, admirationem, in bove irracionale, mugitivum, adeoꝫ in hne p illam cognionem: aal inseparabiliter attingit rnle, nam, dum cognosciꝫ aal, cognosciꝫ & ℔ & rnle, econtra in bove per hanc cognionem: aal attingeret & animale, cum per ipsam cognoscat ſa aal, & ſa parte rei, & de facto & irracionale.

100. In reliquo nota Imo: Non recte dici: aque aal & rnle intrinsece identificari, quemadmodꝫ & identificat unitas Dei, & trinitas personarum, aut Paternitas & ſpeca Divina, aal em & rnle ita identificant secum, ut nulla indene admittat, ppter rationis Logicam & Metaphoricam, unitas am Dei, & trinitas personarum, Paternitas illi, & ſpeca

Duna

Divina admittunt distinctè aliam; qua quomodo vocanda sit, ac explicanda. Itaque sit unde licet unitas Dei posset cognosci, quin cognosceret Trinitas personarum, quod ipsam omittit, & de specie, & patrille visionem Beatifica Mattæi sexti varietatem de aali, & rnli eiusdem. Ad 2da: licet fieri possit, quod nullus spiritus intellectum, vel cognoscere aal, & rnle in seipsis, sed in substitutis phantasmatibus, sc; quod in eo staret intellectum agnoscere Beatificum aalis, quod cognoscat phantasma, seu obiectum aalis, vel agnoscere am rnle in eo stare, quod intellectus agnoscat phantasma rnlis, vel sequitur inde visiones phantasmatum per easdem speciales obiectivas in suo rigoroso, repugnat enim in rigore Scholastico intellectum agnoscere ee obiectivum, & phantasma aalis, qui agnoscat ee obiectivum, & phantasma rnlis, nam cum aal ita identificetur rnli, ut nec virtualiter, nec formaliter ex una rei aequat ab illo, quidquid fuerit phantasma aalis, erit in rigore Scholastico phantasma rnlis; unde impossibile cognoscit phantasma aalis, quin eo ipso in rigore Scholastico cognoscat phantasma rnlis. Solum et communi modo loquendi stare videtur, quod ee phtsma aalis, sit ee phtsma rnlis, non in communem modo loquendi illud solum ee phtsma rnlis, quod deservit huic exercitio cognitioni: rnle at quidquid ee phtsma aalis eidem exercitio deservit cognitioni. Adverte am, quod Authores tuentes positiones objectivas, sequuntur amplum, communem modo loquendi, et Suo negantes easdem adhærent modo loquendi stricto, & rigoroso, nos vero in diversis modis loquendi utrique adhærem. Nota 3tio: Argumenta desumpta ex reduplicationibus, ut intellectus essentialiter Deo qua talis, vel qua bonus, vel qua ens aal et appetibile sentiendi, vel qua ens rnle, vel qua rnle et appetibile diiudicandi, vel qua ens aal, & alia eiusdem generis, quibus uti solent patroni positionis objectivæ dissolvuntur dicendo: omnes istas appetibilitates immutare solum formaliter, seu cognitiones respectivas ad invicem distinctas rnli, & ideo vel pharisaicas illas, positiones objectivas inducere rnli adæquatè identificata, sic prima quo hunc reddit sensum, quod movet intellectum, ut essentialiter Deo loquendo vel hæc cognitio: Deus est bonus, sed hæc: Deus est verax. seu vel est totaliter Deus cognitus hac cognitione bonus, sed totaliter Deus cognitus hac cognitione verax. Secunda opponitur sensui, id est quo potest inferri Petrum esse appetibile sentiendi, et hac cognitione aal. vel hac: rnle, et Petrus cognitus hac cognitione aal vel vo hac: rnle, et similiter & tertia; id est quo potest inferri Petrus esse appetibile diiudicandi et hac cognitione: rnle, vel hac: aal. Nota 4to: si aliquis obiecerit, quod negativis positionibus, objectivis in suo rigoroso, sequeretur habentem hanc cognitionem: ens cognoscere ac scire in rigore Scholastico entitates omnes, et eorum Sciam illorum arcana cordium &c. ut nos supra in oppositum Arguimentabamur, respondebitur quando, ac Deus illa cognoscere in rigore Scholastico stante ista, quod objectum, et allingit peritia cognitionem: Ens sint mille omnes omnium Sciam eorum arcana cordium imo long è plura, quia ens constituit objectum huius cognitionis; negabis am de rigore Scholastico stante in eo, id hæc ita cognosceret, sciret habitu hac sola cognitione Ens ut ea sola habita possit de eis istis, ratione reddere modo usuali reddendi rationes, adeo dicendo de rigore Scholastico, quem cognovit rnle ille, et cognovit aal.

DISSERTATIO SECUNDA.

De variis entis divisionibus.

CAPUT PRIMUM.

De ente simplici, & composito, item de toto, & partibus.

Articulus

ARTICULUS PRIMUS.

De Ente Simplici & composito.

101. Dicit ens univsaliss̃m̃ solet in Simplex & Compositum. Ens Compositum illud dicit, quod ex pluribus adeo inuicē distinctis coalescit in unum, talis ē huiusmodi Status ex aīa rōnali, & corpore: porro hic agit de Compōne rōnis Phica, Cpvo eam tum Metaphica, ex qua & pprietate, tum Logica ex genere, & differ̃ nē, nisi late modo Compositis. Unde, ut notitia certa habeat cuiusmodi entis Compositi, hæc sit pnotanda, & primo q̃d illud possit fieri, q̃n creet, cum eam ad creationem, ut dicet infra, requirat, ut illud, quod creari dicit, ex nihilo sui producat. Ens am Compositum fieri possit, q̃n fiat ex nihilo sui, q̃a cum ex pluribus intrinseq̃ distet, & ea de pōt cuiusmodi, ut eor unū existat, cæteris nō existentibus, adeoq̃ possit unus pars entis Compositi existē, q̃n totum ens Compositū existat, pt ens Compositū fieri ex uno eor prāexistente, adeoq̃ nō ex nihilo sui, sed ex aliqua sui parte iam ante existente; unde manifeste relucet posse illud fieri, q̃n creet, dotest ille pire ens Compositū, q̃n annihilet, annihilāo eam specialis potestate, ut res in sui nihilum abeat, jam vō ens Compositum pōt pire, q̃n abeat in nihilū sui, quemadmodū pōt illud fieri ex alia præexistente sui parte, ita pōt destrui, remanente aliqua illius parte; imo vō pōt Ens Compositū de novo fieri, nulla entis absoluta de novo producta, per id enim q̃ fit ens Compositum, ponit de novo, quod ea simul unita, ex quibus ipsum dicit, jam cœpisse coalescere, dat vō ē nullam absolutam entem regi ad id, ut duo inuicē uniantur, & ens, pōt destrui Ens Compositum, q̃n aliqua entias absoluta in nihilum sui redigatur, id enim fit per solam unionis separationē, pōt destrui, quippe Ens Compositū ex ipsa parte, qd separatur ab se mutuo ea, ex quor unione illud Compositum, claudetur ē nec jam tunc ens Compositum, dum à se mutuo separata existunt ea, ex quibus illud intrinsecē coalescit, cū tē nulla habeat Cpvo, imo habeat opposita illi Separāo. Ptea totum Compositū ē q̃d unū unitæ Phica, ut immunia appio duæ Nōnis, illa vō ex quibus Compositi separata sunt, nō sunt unū, sed multa, adeoq̃ nō sunt Compositū. Possunt itaq̃ omnia ex quibus aliquod ens Compositum existit, q̃n ipsum ens in rerūnāa habeat, & possunt eam existē, q̃n sint unita, & tota seorsum separatæ ab reliquis à corpore & mostemachis, nihil habet suo, licet tam aīa, q̃m corpus existant, quæ duo in pluribus sentea Scholastici adpellant hæmem, & licet bene multi unionem nō Scholasticorum annumerent, censent tamen illam ens absolutū nē, sed modalem.

102. Jam ens specialissimum Simplex dicit illud, cuius ptēa intrinsecē ex pluribus reipsa distinctis inuicē, aliquā à se mutuo separabilibus nullo tempore Scholastico, sic Deus ē specialissimum Simplex, in illius eam essentia nō reperiunt plura, ex quorum unione constat. Cum am creatio sit productio ex nihilo sui, & subiecti, tē quippe ens creatum dicit cum & earum fit, ut nullum habeat subiectum, à quo res ipsa intrinsecē dependeat, dicente ē fieri ex nihilo sui & subiecti. Certum ē Ptea ens Simplex nō pōt fieri, nisi per creationē, cum eam ex ejus ptē ens Simplex partes nō habeat, nil ē pt in rerūnāa, ex quo existente intrinsecē possit cum parte ex alia dicimus sit de ente per se existente, & nō indigente ad sui existeam subiecto, à quo specialiter dependeat, manifeste evincit illud fieri nō pōse, nisi ex nihilo tam sui, q̃n subiecti, ad eoq̃ per creationē. Eadem am ratione annihilatio sit destructio rei in nihilum sui & subiecti, cum secus pitores, ut & nulla pars illius essentiæ maneat, & nō à subiecto nō dependeat, nō ipsum, à quo dependebat, subiectum destruat, ab hac itaq̃ lis

allatas

allatas raões non simpler perire negt, nisi p̄ annihilaõnē.

103. Ex his igit dictis resolvit huiusmodi Etroysia, quod int Doctissimos Scotistas, & omnes alias Scholas sit Credit, an ens sc. Positum sit aliud re ipsa ab iis omnibq simul sumptis & unitis partibq ex q̄bq extq coalescit, sicuti vulgaribq Scholę minis retat: an totū dquat ab omnibq partibq collectivē sumptis. Ut autem clarior reddat nobis hæc questio, sit.

ARTICULUS SECUNDUS.

De toto & partibus collective sumptis

104. Præmitto 1mo: Quod totum 3mum illud dicit ēē aliquid deest ad suū ēē, & 2mo aliud totū ēē simpler, quod nullas partes rlt à sē dīctas hꝫ ut Angelꝫ Deꝫ, aliud Compositū, quod Estat partibq distinctis int se rlt, ut hōo. 2do totum Positum aliud ē Physicum, quod Estat partibq intrinsecis rlt & unitis Phicē ut hōo, aliud Metaphicū, quod Estat partibq solum p̄ raõne distinctis, ut aāl rnle aliud morale, quod forma Estat moralī, uti Syllogū ex Rege & electiõne, aliud Logicū, quod Estat formaliter, uti Syllogū ex pariete, & cognitione; 3tio totum Substū Phicū aliud ē substāle, quod Estat omnibq partibq substālibq, uti hōo aliud accidentale, quod Estat saltim una parte accidentali Phicē unita, uti Syllogū ex pariete, & albedine unitis. 4to totum substāle pprię & simplicit tale, quod aliud totū p se, unū pse in sūo rigoroso ē, quod Estat partibq substālibq ordinatis ad se p̄modū actūs & potēa, unitis sibi substālit, tale ē totū hꝫ postaticū. Aliud totū substāle impprię tale, qd Estat q̄ partibq Phicis substālit sibi unitis, sed talibq, quarū una nō ordinat ad aliam p̄modū actūs & potēa, vel quarū una nē nāe alta subsistēa, tale ē totum, si duo hnes v Angeli unirent sibi Phicē & tale totū dicit ēē totum passivum. 5to. aliud ē totū artificiale, quod Estat partibq ab arte Compositis, uti domꝫ, vestis, aliud potentiale, quod Estat partibq essentialibq Entitatibq rei. Aliud integrale, quod Estat partibq ad integritatē rei p̄tinentibq, quale ē totum: manꝫ pedes &c: respectu hnis.

105. Præmitto 2do. Statq Questiõnis ē in re, an totū ab oibq partibq suis collective sumptis ē simul simpl dquat, nam, quod totum dquat à suis partibq distributivē & seorsivē ac Sigillatim acceptis, certū ē. Affirmant Scotistæ licet nō omnes, ab eiusmodi em sūa plene recedēs ex reconditioribq viris verē æstimꝫ & deservitaria optimè meritꝫ Portunatꝫ à Porrixia, affirmant inqm ex eo, quia totum physicē p̄ omnes suas partes essentiales, vg hōo p̄ aām & corpꝫ unita sibi, dicit quid plus, nempe aliquam entitem resultantem ex partibq quæ dicit totalitas. Totum numerale, quod Estat partibq nō unitis realiter Phicē, ut binarius ex Petro & Paulo. Item totum personale Estans nāa Spleta & persona, quale ē Xtꝫ, nō docent p̄ gai rlt ab omnibq suis partibq simul sumptis. Porro tunc partes dicuntur distributivē, quando de illis tale enuntiat ꝫ dicatur, quod illis singulis seorsim, & divisim acceptis Conenit: dq per plures ppões, v frt, v æquivalent vg singulæ partes Sitiunt in adæqte hnē; ois pars hnis ē ebē in adæqta hnis, tunc ām partes collective sumptæ quando de illis tale enuntiat ꝫ dicatur, quod nisi illis sit sumptis Conenit, dq per unicā ppoem

tam

tam ſit gen equalent, vg oēs ptes hnies ſt Suo. Nos quoq; Comunē aliar Scholar omniū Stra Doctiſſimor Doctrinas ſtuum ſeqntes Rndmq ac:

106 Dicim⁹ totum n̄ dguit rīl ab omnib⁹ ſuis ptib⁹ collectivè ſumptis, p̄ d. Authoritate V. Joannis Duns Scoti, qua Stra Scotistas, ut apte juxtes illig Discipulor maxim⁹ dēe ponderis. Doctorē in tm̄ Placuit Quaſtionū Nro 4. exiſſe ſic ht. Nunc ergo ſi ſit Eccleſia totum & ſuas partes ita, quod omnes partes ſimul ſumpte ſt ipſum totū gen deinplurib⁹ Arg: pbat & à pluribus obiectionib⁹ vindicat, benè am in hunc locū observat Bonaventura Baro in ſibru Comū Phar Apologias. Actione d. Nro d. Libros hos Argumentos à Venerī Scoto Pariſiis ſcriptos ēē poſtiores eig Oxonii jam ſcriptos, prig editos, inqbus videt oppoſita opinioni favere, hanc itaq; aſſerūt ut potè poſteriorem, anteceden tiq; ēē aſſerendam juſtiſſime con-
vet hoc em̄ loco ig doctiſſimq Scotiſta citat plures Scotiſtas, q negant V. Scotū docuiſſe dicēdū totq,
107 à pribus, Idem raōne brevit evincit: Si totum dſtgueret ab oib⁹ ptib⁹ collectivè ſumptis, tē gueret ſe adgte v inadgte. Sed neutr⁹ p̄ ſuſtineri &c. p̄ nor: Si totum dgueret adgte à ſuis partib⁹, tē nulla pars eſſet pars totiq, Sed ht manifeſtè, intminis involvit Contradictionē, &c. p̄ Conſequentiæ: Univerſalit quodcunq; rīl adgte inadgte ēē, illor⁹ uniq nulla pars ē, pars alīq, quod ſi inductione extra Grecia oſtendi p̄t &c. p̄ 2 pare-
noris Argumenti dīm: Si totum dgueret inadgte à ſuis partib⁹ collectivè ſumptis, tē totum & omnes partes collectivè ſumptas involveret ſuluc aliqm aliā partem, raōne huiq inadgte dgueret, ut p̄ po-
ſit, quod tm, quod ht manifeſtè ē ſyncreticū. Præter illa enim Supadita, qm doctiſſima Schola modū totalitatis vocat, v ē adgte v inadgte id ſſtia toti, neutr⁹ admitti, p̄t, ſi em̄ id ſtificat, cū pto nil p̄t illam erit ſtitiæ toti, adeoq; nulla pars totiq, ut potè quæ vis diſtincta à ſſtato modo, erit illiq pars, ſi inadequate, tem̄ ſ
ſuppaditum ultra omnes partes erit pars totiq, adeoq; illa partes, quæ omnes dicunt n̄ eē omnes Supad-
la p̄rig ē neceſſitas, nullū fundamentū admittendi entem aliquam omnib⁹ partib⁹ Supadita, qm̄ ē
admittenda. Nec pot ebit Solutione obiectionū.

108 Confirmat. De ipſo, toto neq; fit neq; fundat Sumptū dguit ab oib⁹ partib⁹ collectivè ſumptis & nullate-
nq dguit. Nec quo ad 2dam ptē admittit dicunt em̄ doctiſſimi Scoti: oēs partes ēē totū fundamentale,
ut ita ſint toti fit regni ad ſui formā Supadita & totalitatem, quæ omnes partes denominat totum fit-
tale, p̄ 1ta q. quo ad 1. partem: Si totū formale Sumptū dgueret ab oib⁹ partib⁹ collectivè Sumptis
tuam forma totalitatis, qua totum denominat totū, ēet Supadita toti, Sed n̄ ē, &c: p̄ nor: Inter Spiritua-
litas Spiritus, realitas reali alietas alii, & ſic de cæteris n̄ ſt Supadito, neq; totalitas toti conſequam, pbat pari-
tas omnimoda, aut potiq raōnis identitas omnes em̄ hac forma ſt Metaphoce p̄ Ide ead nor: binariq ex oib⁹
partib⁹ collective Sumptis & forma totalitatis, qua docti ſſimi Scotiſtas ēē ſupadita & diſtincta ab
oib⁹ partib⁹, n̄ ſit alia forma illum ſibi Supadditam ad id, ut ſit, & denominet quid unū, alias procederet
in infinitum, & neq; binariq ex aa & corpore unitis, aut binariq ex aa corpore, ac unione, Seu ex omnib⁹
partib⁹ collectivè Sumptis coalitis ht forma diſtincta totalitatis, qua illas partes denominet quid
unū & totū. Præter illa illuſtrari p̄t in aliis totis, ſic vg ſex n̄ ē qd plus, quam bis tria binariq lapid
aut groſſq n̄ dguit à tribus lapidib⁹, aut tribus ſolidis & pariter &c:

109. Obiicient 1. Doctissimi Scotistæ Authoritatem Aristis, 5 Quinti Metaphicor Textu 19. ens dicit aliud: ēe sex, & aliud bis tria ill Xmi Metaphicor Textu 7. dividentis substaām in materiam, formā, & Spositū, tum, Septimi Metaphicor Textu 59. dicentis: aliud ēe Syllabam ba, & aliud das lras b. & a. demū 8vi metaphicor Textu 15ti ea formalia habentis: totum ē aliq̄ aliud pl partes. Hinc̄ inferunt Aristlem sensisse, quod totum dq̄at ab omnib⁹ partib⁹ collectivè sumptis, & quod debeat ōe admitti modo totalitis à partib⁹ distinctq, vi cuiq totum denominet formaliter totum. R. N. illatum. ac dico: ex omnib⁹ pl laudatis Philos testimoniis nil inferri posse contra nostrā opinionē, nilq̄ illor oppositū sentēs patrocinari, & sic in primo testimonio, quod sit substāa numeri, explicat Arist: ēē eiq̄ qualitas, dicitq, quod id, quod uno vocabulo 6. exprimit, sit substāa 6ri, id vero, quod exprimit his vocib⁹ bis tria sit numeri pprietas, seu qualitas, quæ tm̄ sit substāa idtica, nulla p̄rs distinctionis pl raōnis, ab ea distincta. Quodsi vero pberet, et Aristlem voluisse aliquid diversū asserere, dicipotest numer⁹ senarium n̄ esse tm̄ duob⁹ ternariis divisim, & sine unione illis pportionata acceptis. Secundo loco laudat Aristt. tantum dicit aliud quid ēe māa, aliud formam, aliq̄ aliud totum Spositū, quæ nihil certi ac vig. Spositum enim neq̄ ē sola māa, neq̄ forma sola, sed utrūq̄ sic id exemplificat Arist: eod loco dicens: aliud esse æ, aliud figuram, aliud staturam, & l nemo negat, nunqm̄ tm̄ dicit, Spositum ē quid ē māa & forma distinctū, sicut neq̄ statua ē aliquid ab ære, & eiq̄ figura distinctū. Unde ex hoc loco aliud n̄ pbat, q̄ totum dq̄ū à partib⁹ distributivè sumptis, seu à quarūs parte seorsim sumpta, q̄ nulla earūq̄ negavit, & quod tam māa, q̄ forma sint substāa incpleta, totū vero Spositū sit substāa cpleta. Tertio loco laudat Philos vellt tantū ad Syllabā ba pl geminas lras b & a, quæ sunt illi⁹ partes & extrema negri adhuc, earū junctionē, sine qua Syllaba ba fieri negt. Idem quoq̄ docet & quarto loco, ac q̄d multo clarius, ubi ait: ex omnib⁹ totis pl partes unibiles negri unionē, & inhærentiam id tactū idē Stiquillem, seu unionē Rinuativā, in aliis viscositatem &c. quæ sc. partes invicem agglutinent; unde directè ad textū Arist: ultimo allatū R., ac explico: totū ē aliquid aliud pl partes distributivè sumptas, aut separatas in iis totis, in quibus ad ēe totiq̄ unio requirit. Credo id verū esse Aristlem, ē q̄d aliud pl partes collectivè sumptas, simulq̄ unitas, nego id sensisse Aristlem.

110. Obiicit 2do. à raōne de toto & omnib⁹ partib⁹ collectivè sumptis, verificant Strad strictè talia, totū dq̄ū ab omnib⁹ partib⁹ collectivè sumptis pl: totum ē unū, corruptibile, vivens, omnes partes n̄ sunt unū, n̄ sūt indupibiles n̄ sūt viventes, &c. R. 2di Arg: partem aliam dq̄ū: partes seorsim sumptæ n̄ sunt unum n̄ sunt omnes corruptibiles, viventes, &c. ad 1. partes simul sumptæ n̄ sunt quid unū corruptibile, vivens, eod modo ac totū negatur, & conc, ac dico ad 2dum: totum n̄ ē quid unū in ille individibilitis, sed tantum unum unille genōnis, ita & omnes partes collectivè sumptæ sunt quid unum unille genōnis, nempè unum Spositū. Similiter de corruptibilitate dicend, quemadmod enim totum n̄ ē corruptibile totalit, & secund omnes suas partes, sed tm̄ secund unam aut aliam partem, qua corrupta, jam n̄ pt dici totum, ita quoq̄ corruptibilis n̄ ē collectivè cium partium; sic & totum dicit vivens n̄ secund omnes partes, &c.

&

& unio pars eē admittē, ita quoq; eodē modo vivens ē collectio oiūm partiū unde liquet hāc ꝓdicta Stradā nō eē stricte talia, imo nulla significari possūt de tota & partibꝫ Sūt sumptis sic eodē modo & respectu Sūt de regn.

111 Urgebis totū ē ꝑtibꝫ oibꝫ partibꝫ collectivē sumptis & de tota & partibꝫ collectivē sumptis dīcit hāc Strada &c: ꝑ A: Si totum nō eēt ꝑ omnibꝫ partibꝫ collectivē sumptis, nō eēt quid plꝰ illis. Si totum nō eēt ꝑ nec quid plꝰ una parte actuali in actu 2do tali, sed hoc evidenter falsū, & &c: R. Dist. dguꝫ si &c: tē totū nō eēt ꝑ una parte simul sumpta, & collectivē cū aliis, seu parte actuali concrete sumpta transmittē jam ex eōrum alias amplius dictum, quod mirū recte dicat partem actualē, ac in actu 2do talē eē omnes partes seu totum. Tunc totum nō eēt quid maiꝰ, aut quid plꝰ parte ꝓrē denominativē seu subiectivē sumpta, N ioꝝē, & ētro distincta nōre nō Bram ac dicis: Non sine magno tumore abusu dicit una pars actuali, ac in actu 2do talis, Si Btrete sumat Substituit omnibꝫ ꝑtibꝫ, ilimpmisso h ssu oppositorū nil Bmanos ēvinci pt, si ēm pars eigmodi dicit Substitutive nō alias ꝑtes erit impossibile totum, erit ēmpossibile omnes partes collective sumptas, nihilq; in hoc absurdi, quod totum nō sit maiꝰ eigmodi parte, & oibꝫ partibꝫ collectivē sumptis.

112 Instabis: totum ē quid aliud à parte collectivē cū aliis partibꝫ sumpta, & ē divisū à partibꝫ collectivē sumptis, ꝓ A: Collectio oiūm partiū ē divisa à tota &c: ꝓ A: partes dicunt causā totiꝫ &c: ꝓ A: Omnia causā dguꝫ à suo effectu & &c: R. Ptium dguꝫ: Sunt causa intrinseca totiꝫ &c: A. extrinseca N. & Bram, Similiter ꝓbatur ab aliquo: Quis causa extrinseca dicit dguꝫ à suo effectu &c: A, nō intrinseca N. & Bram. Quia causa intrinseca dicit dguꝫ à suo effectu adgtē, ē indubitatum, omniū ē certum, nullā partem debere dguꝫ à tota. Contra vero causa extrinseca quæ dō à suo effectu dicit tota ēt dicit Nulla tenga ām ab una causa ad aliam arguꝫ ꝓt, quia hoc ē argumentū ex ēset à Specie ad speciem in ea ratione in qua est ab alia differt, ad quā nullū. Ratio ē huiꝰ manifesta, longē ē aliud ad effectū se habere causa intrinseca quam extrinseca: huiꝰ quippe influxus exacte Phica illiga ām ē ipsa Bmunicatio, & ēē, seu datio entis Subsistentem totiꝫ, unde minime ēē nō dicit, quod hæc debeat illa nō debeat adequate à primo dguꝫ effectu.

113 Urgebis causa intrinseca dicit saltim inadequatē dguꝫ ab effectu, & partes dicit saltem inadequatē dguꝫ à tota. Omissa Antle ꝓpositione dicendo dguꝫ Bs: & partes distributivē sumptæ dicit dguꝫ saltem inadequatē à tota, Bs Bram collectivē sumptæ N. Bram, ac dicis: quod licet quælibet pars dguaꝫ à tota, quia in ea distinctionibꝫ inadeqtis, idēstitas, nō distinctio coalescit, ut alias jam dictum, nihilominꝰ ꝓt ex eo, quod quælibet pars dguaꝫ à tota omnes ēm partes simul sumptas ab eo dguꝫ.

114 Partes ut unitæ dguntur à tota, Sunt causa totiꝫ, & partes collectivē sumptæ dguntur à tota. R. N. C. Quod quælibet pars ut unita sit causa totiꝫ, & quid causa inadeqta, id nemini dubium ē, & partem ēm ut unitā, & partes ut unitas aliud nō intelligē, quam partes, vel pars in actu 2do, & quidem ꝓrē denominativē, seu ꝓrē subiectivē sumpta, sicut dicit, quod pars nō ut unita sit nec sua tota, quod pars in oi statu dicit ēē nec sua tota, hoc mihi ēm non notū ē, illud ꝓpriū Phicū ēē totum

ẽjꝰ sua parte, ad eoꝝ pars in illa unionis cū aliis partibꝫ dr ẽsse nor sua toto. Unde dicꝫ: ꝓnis obiectis, partes ut unitæ, aut pars ut unita dꝫ à toto, eiꝰ cāa totig, & illæ: pars in re. quando sit unionē cum aliis ꝓpartibꝫ ẽ nor toto, illigꝫ cāa, quod cū verū sit, de parte sermo sim sumpta, seu de partibꝫ distributis à sumptis, immerito ab illis ad collectionē partiū arguit, ꝫra regulā Dial: à sūo distributivo ad collectivū arguere phibentem.

115. Pro ea: Qualibet pars ẽ cāa in adgta totig. Omnes partes sūmptæ sūt cāa adgta totig, subsumit, sed cāa adgta dr ẽe distincta à suo effectu, Omnes partes sūmptæ dr ẽe distincta à suo toto. Hoc argumi magni fecit, magnamq; rim in eo agnovit Mastrig Disput 5. Quæst: 11. Articlo 5mo. cum aliis Scotistis, ego tñ adꝫto in ꝛ arg: ꝛ pro ẽe aliā litem, ꝙm devoce. Licet em magno verborū strepitu agitata fuit olim quæstio, an admittenda sit necne cāa intrinseca adgta, Sc. Substitutivi adgti, hoc tñ Substitutivi ꝛ dere, sed de voce solg agitabāt. Qui em negant cāam intrinsecā adgtam, sicut & Substitutivi adgti dicūt de rāone eius cāa adeoq; in intrinseca esse, ut aliquomodo, ut nempè saltem in adgtè dqua facultate & de rāone Substitutivi, ut ꝛ se solo, sed cū alio, ꝙ aliis statuat rem, quod dicunt aperte explicari hanc ipsā vocē: Substitutivi, quæ denotat, quod cū alio rem statuat, quæ mad modū hæc vox Discipulꝫ denotat, quod ꝛ solꝫ, sed cū alio sit Discipulꝫ. Unde qui vis colligere pōt eos grāmatica eadem de significāone verborū ꝛ dubia de esse à re. Labuisse Trentinè, hos tamen in allatis ꝛ sentit Arg: Sic em illud retorquent: quælibet pars ẽ pars Substituens in adgte totū, Omnes partes sunt pars Substituens adgtè totū; Adeoq; Arno Arg: negant Cām, quod ab illis difficillimè ꝓbari poterit, semper enim ne causa intrinseca partem intelligent, adeoq; licet admittent cāa intrinsecam in adgtam negabunt servor adgtā, dicent em, quod licet possibilis sit pars ꝛ adæquata totū, impossibile tñ semꝑ ẽ pars sua adæquans totum. Alii vero admittentes generaliter cāa intrinsecam adgtam, ita & Substitutivū adgtū ut sup: ẽ seu causa intrinseca & Substitutivi, regunt, nisi tres quæ causans ultra, & Substituens rem det simultanee totig, cui am inverē sit, & de unaquaq; sigillatim in parte seu de omnibꝫ simul sūmptis, minime vero, tñ admittere Antinoma, distinguunt am Subsumptā: sed cāa actus cāa adgta ẽ distincta à suo effectu Subsumptā, cāa intrinseca adgta ẽ distincta à suo effectu Negant Subsumptā & dicunt, quod cāa intrinseca debeat dqui à suo causato, cum ꝛ causet efficiendo aliqd se distinctū, sed communicando se ipsam, seu dando se in eadem totig. Et licet adversarii urgere possint, restaurando Arg: quod vis ẽ cāa debeat ẽsse à suo distincta effectu, tamen id de cāis intrinsecis adgtis ꝓbare nullatenꝰ poterunt. Quicunq; alius ad hæc respondendi via placuerit, ꝓme licet.

CAPUT SECUNDUM.

De ente absoluto, & relativo.

Articulus primus.

De ente absoluto & relativo.

116. Dividi ꝓsea solet ens in absolutum, relativum, Absolutum dicit ens, quod scipi à nobis ꝓt

&

& re ipsa scipſt, quin ſ̄ aliud ab eo distinctū intelligat. Sic hoc, quatenꝰ hoc ē ens absolutū, quoniã eiꝰ nõe, scilicet, haud quaquam tingit, ut aliud assumat ens, cui hoc ſpareſ. Contra vero ens relativū & relatū dr illud, quod intelligi nequit, nisi aliud ens ab eo distinctū simul cognitū huiꝰmodi ſt̄ dñ, latiue & relatiue dr illud, quod intelligi nequit, nisi aliud ens ab eo distinctū simul cognitū huiꝰmodi ſt̄ dñ, ſeruꝰ, ſimile, æquale, atq; id genꝰ alia; negt̄ em mens Dei ullū scipere quin ſ̄ ſeruū intelligat. Unde ens absolutū dicit̄ in scholis ens ad ſe, ad aliud vero ens relativū. Quare omne ens ex ē absolutū, & ens absolutū dicit̄ in scholis ens ad ſe, ad aliud vero ens relativū. Quare omne ens ex ē absolutū, & relativū, etenim oē ens ex ē huiꝰmodi, ut possit scipi, quin ad aliud referat, & ē huiꝰmodi, ut intelligi nequeat ſ̄ alterū spareſ.

117. Porro denominõe rei absoluta ē illa, quã ipsi rei tribuit aliq̄ ꝺ venit re ipsa, nõ ꝺ rꝰ seclusa eiꝰq; rei spatione ad extra. Talis ē in corpore denominõe albi nõ ē em corpꝰ referri ad illud ſt̄, ut albū ꝺicat. Denominõe vo relativa ea ē, quæ tribuit rebꝰ ex earꝰ spatione ad extra, huiꝰmodi ē denominõe: æqualis hæc em nõ ꝺ venit corpori, nisi quatenꝰ ad aliud referat, atq; cum illo pares quantitatis spareſ. Quemadmodũ oē ens, ita nõis rei denominõe vel ē absoluta, vel relativa. Jam fundamentũ relativæ denominis vocat̄ ab Authoribꝰ pꝰ qđ primi ſt̄ primè relative denominabiles, sic actio, qua Prꝰ Paulũ generat ē fundamentũ relativæ denominationis Patris, quæ Prꝰ tribuit, & ē eiꝰmodi in Prꝰ, ex quo cognito determinat mens, ut Prꝰ relativa Patris denominõe tribuat, ut patet id qđ Prꝰ ē primè capax, ut pat̄ Pauli dicat illud vo fundamentũ relativæ denominationis alio vocabulo appellat̄ à Scholasticis rõe fundandi, & fundamentũ primũ relationis.

ARTICULUS SECUNDUS.

De relatione.

118. Relatio in abstracto sumptũ dicit in abstracto relationẽ, quæ ē habitudo & respectus unius ad alterum, sic filiatio ē habitudo geniti ad genitorẽ; ita q; relatio ē forma obqua ens denominat̄ relativum, huic vegt̄ in ea primè & ſt̄ scipſe relationẽ, quo posito ens immediatè & primò capax ē vocabit recipiendi denominationẽ relativam, cum hæc ipsa rõe, ob quã ens & ſt̄, & apparet ita a pat̄ denominationis relativæ vocat̄ ꝓ scipſim à recentioribꝰ rõe fundandi, qui vi cet̄ rõe fundandi habitudinẽ, quæ fundamentũ refert̄ ad primũ, vg pat̄ ad filiũ ob generationem.

119. Jam p varietatẽ rõis fundandi nasc̄ varia relatio, & primo relatio dividit̄ in realẽ & rationis. Relatio realis ē, cuiꝰ rõe fundandi ē in ipsa re actu & independenter ab intellectu eam cognoscente, ut filius ē in ſ̄ patre & filiũ. Relatio vo rõis ē, quæ fit & cognitionẽ nostra ꝺ tum representat̄ aliq̄ ꝺ pendere ab alio, ut similitudo ē in ſ̄ patre & filiũ. Relatio vo rõis ē, quæ fit & cognitionẽ nostra ꝺ tum representat̄ aliq̄ ꝺ pendere ab alio, ut similitudo relationis, quæ tamen nullam ht̄, nisi quam fingit intellectus vg relatio gris ad speciem, subiecti ad ꝓdicatũ ꝗa extra intellectũ nõ existunt adgrie. Secundo dividit̄ relatio in mutuam, si extremũ dicat invicem respectũ, put ſt̄ int duo similia vg murus A. ē ſ̄ similis muro B. & vicissim B murus A. & nõ mutua, ꝗ illa, vi cuiꝰ nõis æqualis ens A. refert̄ ad B. ac ens B. refert̄ ad A. sic vg in sententia negante Deum terminatiue posse cum possibilibꝰ creaturas, Deus nõ refert̄ transcendentaliter ad creaturas, cũ tñ nõis creatura transcendentaliter referat̄ ad suũ creatorẽ Deũ. Dividit̄

Ctio

3tia relão, & alia ẽ equiparantiæ nimirũ, quæ eo modo denominat fundamentũ, & ṫminũ vg relão similitudinis, & qualitis distinis &c. p ea ẽ nempè, quem admodũ fundamentũ dicit ſle, diſsimile, æquale, ṫmino, ita & ṫming fundamento; alia disquiparantiæ, quando tam ṫmino, qm fundamento diversũ nõ tribuit; sic relão filiãonis, quæ cũ sit una eadẽq actio, unũ denominat Patrem, alterum filium. Dividit 4to relão in Receptum ad, & Receptum in, dis ẽm ẽa relão & ẽ in aliquo subiecto, p idẽm tempus unionẽ, & ẽ ad aliud, quando Referimg illã cui subiectã in quo ẽ, dicimur logui de illa secund Receptum in, quando vẽ Referimg illam eandẽ cum eo, ad quod è relão, logimur de illa secund Receptum ad.

120. Tand ultimo dividit relão, & alia ẽ transcendentalis, cuiq rão fundandi è fundamentũ, seu subiectũ eſsẽalis vg creatura ad Creatorem, quilibet ẽm res p seipsam eſsẽalit dependet à Deo. Alia Predicamentalis, & accidentalis, quando rão fundandi, fundamentũ & subiectũ nõ ẽ eſsẽalis vg murus albus ad murũ albũ B. nõ ẽm albedo illius ẽ eſsẽalis. Unde in relãone transcendentalẽ, & Predicamentalẽ, multiplex occurrit discrimen, transcendentalis ẽm ẽ eſsẽalis, & omnibus ẽntibus, nec pertinet ad cathegoriam qualis relãonis. Sed hanc transcendit, cũq omnibus reliquis nõ cathegoriis. Contrarium vides in Predicamentali. Prælea transcendentalis alit se habet ad fundamentũ, ad ṫminũ suũ, & ad rãonẽ fundandi, quia hæc ẽ rei in tuica eſsẽalis fundamento identificat, nõ exigit ṫminũ Phĩcè existentẽ. At Predicamentalis vg Patris ad filium nõ identificat. Patri utpotè separabilis ab homine, rão fundandi ne pe actio generativa nõ ẽ eſsẽalis homi. Ut denig denominet, sal ẽ existẽ aliquando Phĩcè filig & saltẽ moraliter perseverare actio illig generativa. Et hæc est generãonis in abstracto sumpta divisio, quas ideo allulimus ut antiquior Philosophorum optimè deinde libaria meritò lucubrãones facilig intelligi possint. Porro j Aristi. Metaphior 5ti Cap. 15. triplex dat rão fundandi ṫmi vocabulum, & numerg p unum illum intelligit aliquod inde Veniẽa, per numerũ dis Veniẽa. Hæc Veniẽa si inveniat in eſsẽis, orit relão talis, qualis ẽ inter Platonẽ, & Socratẽ. Aut si eſsẽa sint diversa, ortã relãonem diversam, quæ dat inter homĩẽ & canẽ. Quod si adsit Veniẽa in quantitate, fit relão æqualitatis vg in ligno bipalmari A. & ligno bipalmari B, e contra p dis Veniẽam nascit relão inæqualitatis vg inter lignũ palmare, & tripalmare. Si vero qualitatum Veniẽa, v dis Veniã deprehendit dat relão similitudinis, ut inter duos parietes albos vg, aut dissimilitudinis inter parietem album, & nigrũ.

2do: Rão fundandi ẽ actio & profio qua hic in ducente ad producẽdũ, in Patrem &c. huc ṫm relativa, quæ dicunt secund privãonẽ potẽdi, sic invisibile dicit relative ad visũ, quia caret potẽa, ut vid cap. Bliã ẽ mensura, ṫmi duratũ, per mensuram intelligit ille relãonis ṫming, ad quem debet, relãonis subiectũ, sive mensurandum, dic, & nunc explicari, aut quo ad effectionẽ æstimari, sic cognio salis dat explicari in ordine ad solem, veluti mensurã, & specificativũ cognionis, sic Scia ad Sabile, sensig ad Sble referũ. Hucptinent relãones potẽtiæ, habitig ad actũ suũ, item actus ad obiectũ

121. In omni porro relãone tria potissimũ videranṫ, ac regnant. Vna referri dicit, seu fundamentũ aut subiectũ rão ẽm vocis ill sonantis, res, ad quam refert, seu ṫming & rão cui refertur, seu rão fundandi, de quibus omnibus ẽ qualis, an oria hæc tria an tm dor aliquod, & qua relãone ẽ affluant. Illud sane par admodũ ad rei veritatem

Verum

2. Sterre videt. Intim circa hac relaonis essentialia advertenda sunt sequea: 1mo: Quae relaones in Suma in abstracto, nempe quando Sumunt p ipsa ex istis tribs, ut quando dicimg relao producentis, inducit productionem, quod vel e de relaone sumpta in abstracto, quoniam ipsa ex producente, producto & productione, n. solu dicit esse alit, tam producens, quam productu, quam productione, sicut fundamentu connexionis metaphice dicit esse alit & e innuit, notat essentialit 1minan, er in includit esse alit ista tria. Intg am Sumit in abstracto, nempe, quando Sumit p sola & adaequata raone prima fundandi, ut cu dicimg: relao producti dicit a parente nam tum loquimur de productione ipsa, quae e rao ipsa prima & adaeqta dicendi unum ens ce producens aliud, & haec productio quae adgte a producente, nam n. ens quod potuit potuit existere in rebg sine productione, quod am Sumit uno modo, & quando alio, discerni facile pt ex predicato affirmato, vel negato de relaone, quod si adhuc res maneat dubia, distinctione uti expedit; Porro rao prima fundandi, ut innuit

Mro 121. nihil aliud e, nisi motivu obiectivu primu adgtu, cui innititur intellectus ad comparand, seu referend unu ad aliud. Hanc raone prima fundandi dividunt plerique Sumendo illa adgte p fundamento, quod a trag res pbet intellectui ad referend unu ad aliud, hinc ille s rao fundandi e motivu obiectivu, & fundamentu, quod pbet res una, haec sc. quae fundamentum relaonis vocat, ut referat ad aliam. Motivu vo, quod pbet res alla, qua1ming relaonis dicit ut ad illa prior referat, rao 1minandi vocat. Res fiat exemplo clarior in raone similitudinis, vg dum dicimg parietem A. esse tantam longitudine, aut latitudine, aut albedine aut nigredine, aut formillam &c. grita de pariete B. tunc paries A. e fundamtu cuius relaonis si dicamg parietem A. ce eidem parieti B. in longitudine vg paries B. e 1ming, a trag longitudo e rao prima, & adaequata fundandi, aut in longitudo parietis et. e rao fundandi, longitudo vo parietis B. e rao 1minandi.

123. A dute 2do: fundamtu relaonis in qo e in esse & esse alit tale, uti in relaonibg transcendentalibg ut habilibg in relaone unionis, in qua unu extremu refert ad aliud, in raone unitor, sed qua ipsa unio refert ad extrema, ipsa e fundamtu, quod refert, & ipsa p se esse alit ht id, quod refert ad extrema quoniam eius unio p se duo per suamet essa ht id, quod sit unio eorum. Verbo e stingent tale vg quando dicimg paries et. e sicut B. paries et. e id fundamtu paries A. 1ming, sed quia, ut dictu, paries et. e sicut B. dicere solemg Paries b. e sicut a. & tunc paries B. esset fundamtu paries A. 1ming. In eqin his relaonibg denominao fundamti, aut 1mini e tm extrca. Circa dicat paries A. & B. si dissimiles tunc utg e fundatum, utg 1ming sed apparitione servata, nam paries et. e fundatu similitudinis sui ad parietem B. & 1ming similitudinis parietis B. ad se, paries am B. esse e fundamtu similitudinis sui ad parietem A. & 1ming similitudinis parietis A ad se ipsu.

124. A dute 3tio raonem primam fundandi explicata ce p motivu primu adgtu ut nos referamg unu alli &c. ex eo, quasi illa pendeat esse alit tanqm a constitutivo, aut a 1mino connexionis a nostris cognitionibg, q by referimg unu ad alio, sed ga, ad esse at. 3tio & aparte rei n ca re aut forma, aut modu, quo unu e simile alli, aut dissimile, aut distinctu, aut ca, aut effectu &c. & haec ipsa res sit nobis motivu ad dicendu unu ce simile aut dissimile alli, ex hac sola raone n modo loquendi usitato sumg vere am & simpliciter nulla

intellectu

intellectu creatu cogitare et hunc parietem ee stem alti, licet in actu fuit, & in fundamentalit alis alteri pariet. inutili eand longitudine, solidit tem altitudine &c:

125. et dute 4te. non quod vis motivu, sed primum immediatu & fuit, it in quod vis primu, sed adequatu, totale, ppter rendi unu alti e ratio prima fundandi, unde quod aliqs, sive Leo sive Angelus, & Deus ipse dicat hunc parietem ee stem alti, illud testimoniu non est actu fuit relatio stilldnis in utroq, licet est motivu sufficiens ad judicandu hunc parietem ee stem alti, qa nil tale existens actu fuit in ea, quod hic paries habet quatuor gradu albedinis rg, & ille in habeat quatuor gradu albedinis, e illud testimoniu, non ab eo suscipit adqte sed actu ex utroq qualnario. Est ratio prima fundandi relatione stilldnis in intersione albedinis amboru parietu stat actu fuit in ea, quod unus habeat quatuor gradu albedinis, & alter in habeat 4. gradu albedinis, ad eoq ratio prima fundandi in e illud testimoniu, & sequent ne e ptis motivu ad referendu unu alti. Quod eandratione ipsi 4. gradu albedinis in pariete albo d. in st motivu totale & adqtu sed partiale tm & inadqtu, nam 4. gradu albedinis in hac charta, e quide pars rationis prime fundandi, sicut corpa e pars e sealis simis, at sicut corpa in e duo ipse totalit, & adqte ita illi quatuor gradu albedinis in st ipsa ratio prima fundandi, quia hec vox supponit pro tota ratione fundandi, sicut hec vox: homo, pro tota hne. Jam q convent 4. gradu albedinis parietis B e ratione terminandi, illum judicio motivu primu totale & adqtu ponit tam ex ratione fundandi, qm ex ratione terminandi, & in fi solu nomu & verbor mra rei e ipsa rea.

ARTICULUS TERTIUS.

Andent relationes in rebus ipsis a parte rei nne cogitante.

126 Zeno, Simplicij, & Averroes dicebant omnem relationem esse actu tantum nostri intellectus. Quorum ratiocinium hoc nullatenus admittit a parte rei. Contra quos. Dicendu dari in nne cogitante relationes rationis sentea e communissima & oppositum videtur satis eum fide coherere, credimusq dari a parte rei relationes Divinas Patrilles Filiationis, & spirationis tam activa, quam passiva. pp. Paries albus de nemine cogitante refert ad parietem album B. in ratione alti. ita dicendu de cetis. Et dant relationes a parte rei nne cogitte. p. A: paries albus et a parte rei e ibis fuit paries albus B. &c. est paries albus A. e a parte rei nne cogitante fuit ita alba, sicut paries B. &c. pp. A: e parietem ita albu fuit, sicut paries B. e hre tale albedine, quale paries B. sed paries A. a parte rei nne cogitante ht talem albedine sicut paries B. &c. p. Nor. cognio nec facit, nec facere pt, ut paries albus A habeat tale albedine, qualem ht paries B. &c: pp. A: Jdfacit parietem albu A. talem hre albedine, quale ht paries B, quod facit parietem A album determinate albedine, & parietem B. album hac determinate albedine, sed cognio nec facit, nec facere pt & parietem albu A. hac determinate albedine, & parietem B album hac determinate albedine, &c.

127. Obicit relatione actus fidei & dant relationes nne cogitante. pp. A: Ois Sparao e actus intellectus, sed nis relatio fidei e Sparao &c: R. Igni N. A. Idi potest absolute negari nor, relatio em fidei e qd capacitas ad Sparari sed Sparatio infinu claritatis gratia omissa fere dquo nore omissis relatio fidei formalis de intentionali e Sparao &c de nore, nis relatio fidei fidelis objectiva e Sparao N. nore, & dquo &c: nis relatio fidei fidelis intentionali e actus intellectus &c. sec. N. Sparo, tenuit clarissimus, omisi jo rem, quod dqu potest, & &c. di, quod nis Sparao fidei sit actus intellectus

negari

negari 2o quod eis Sparão obiectiva sit actus intellectus, intim Sullo ab hac distin abstinui, qđ impri: ú mod loquendi; eu Sparão obiectiva re vera n sit Sparão, sed potèa ad Sparari.

Ultrg obijs: Dis relão filis ẽ filis fillle intenali, q dis relão filis ẽ actus intellectus. p.t: nulla dat relão filis formalitè obiectiva, &c: p.t: Si daret relão filis fillle obiectiva, tunc nullum ens po set solum de novo & sine innumeris aliis produci, sed p.t &c: p.t Segi jeris: Si hæc relão q set ens distinctè ab actu intellectus, ie: ale, tunc nullu ens po sset solum, & sine innumeris aliis produci de novo, sed si daret relão filis fillle objectiva, tunc relão eet ens reale distctũ ab actu intellectus & si &c: p.t Segi: iris: Si relão eet ens reale, tunc producta una vg musca deberent produci innumera entia realia, relationes similitudinis, dissimilitudinis &c: &c: &c: Ad 1m quo: Si relão eet ens reale distctũ ab actu intellectus & Supadditũ fundmto, & t'mino Spletis, tunc &c: omitto jure ingraam sentèa censentis relationẽ ee Supadditã, quã fortè absurd admittere nollet, si relão eet ens reale distctum ab actu intellectus, sed indistinctum à fundmto & t'mino Spletis tunc &c: Nj jure, & distcta rõne dico: quod una producta musca darent quidem de novo innumera similitudines, quod vg ea entia fierent tunc similia musca quæ ad existeam, sed t'minativè tm darent de novo ad ipsam entitem musca, nõ de novo quæ ad entes distinctas ab ente musca, cum hæc similitudo, p quam referrent alia res ad muscam nõ ẽ quid distctũ actale, ut producta de novo musca, & re aliã aliqua, quod debeat id quod in reb existentibus priori poni de novo, sed ut quævis res aat debeat id ex suis Edicatis, quod sit sibi atti, aut habeat id, qđ alta sit & certe habeat aliam aliquã habitudinẽ ita re aliqua de novo posita, iam illa nova invenit in quolibet alio p priori existente rãonẽ illã, vi cuig illud referat ad illam, & vicissim quin necesse sit in ea re ponei aliquid de novo, per quod cum illare de novo producta veniat, atq ita res utraq ad se referat, & idea musca de novo producta, nõ sequit de novo innumeras produci relationes, sed sequit sibi illas ad novã ens dari.

ARTICULUS QUARTUS.

An relatio sit aliquid Supadditum?

Pramitto 1mo: Quod relão filis ut Stradquit à fundamenti sit ma prima fundandi bifariam sumi nt 2 fillle intenali, & sic Bisistit verè Phice in actu intellectus, qua referimg unũ ad alterum, tangmesle aut dsle, aut tangm aã, aut esse simg hic actus intellectus dqua adãtè à fundamento, t'mino & rãone primo fndi minimè dubitandẽ & nobis relationẽ fillem intrinsecã eẽ distctã, & Supadditam, fundmto, t'mino, & rãoni fundandi, sed hic Sg extra rem, nèg de illo disputat Vel ẽ filis fillle obiectiva, & sic dsistit Phicè, & a parte rei in illa, sive re, sive modo, sive forma, vi cuig imdiate & prse ẽ este alti, & ẽ dissimile & in hoc nunc instituit, quæstiõem. Pramitto 2do: Doctissima Schola Subtilis, ac in Thomistica censent relationẽ eẽ entitatem tam quandam distinctam illã à fundamento, t'mino, rãone fundandi, & t'minandi, quam entitatem dicunt resultare, posita rãone fundandi in utroq Sparãonis extremo. Dicunt itaq quod aliquid referat ad aliud nõ sufficit ad id fundamentũ, t'mino, & rão adæquata fundandi, seu ut alii loquuntur rão fundandi & t'minandi, sed insuper requirit aliquod accidens, vi cuig hæc duo ad se referant, sic in relatione parietis albi A ad parietem albũ B in rãone albi dicunt nõ sufficere quod det paries A. & B. & albedo utriq

utrig sit unita, nõ sufficere ingrm. ut int fosatos parietes det relão filij, sed requiri in sup er aliquo accidens, superadditum, seu entitulam ex rãone fundandi & terminandi resultantem, sine qua fosati parietes tantũ fundamentalit & informalit ad se referrent, contra quos.

130 Dico: Relão e quidgm supaddit. fundamento & termino Zpletis, seu nõ e accidens illum ab omni ente absoluto distinctum. pr nulla e necessitas ultra fundamentũ, terminũ alt adgtam rnẽ fundandi, seu rãonem fundandi & terminandi, requirendi aliquam entitem supadditam ad id, ut unum ens referat ad aliud, &c: pr si esset aliqua necessitas tẽ esset hac, ut extrema relata fundamentalit vi illig entis ad se referant formalit sed ad id nulla entitas supaddita requirit &c: jri e oppositum pr non: posito in rerum nãa pariete albo A, & pariete albo B. & secluso omni supaddito paries A refert fill ad parietem B &c: pr A: positis in rerum nãa parietibus A & B, paries et e fill similis pariti B &c: pr A: similia formalit j Arist: sunt, quor qualitas una, sc. positi pariete A & pariete B albedo horũ pariũ qualitas e una &c:

131. Obiicit de esse eis relãonis e eã accidens ab omni ente absoluto distinctũ, & relão e aliquid superadditũ fundamẽto termino Zpletis, pr A: de eã eius relãonis e eẽ id, cuig totũ ee e ad aliud, sed si relão nõ esset accidens ab omni ente absoluto distinctũ tunc nõ esset id, cuig totum ee e ad aliud &c: pr non ens absolute nõ e id, cuig totũ ee e ad aliud &c: Nego jorẽ: De esse relãonis e eẽ id, cuig totũ ee e ad aliud totalitte idtis omniũ aliorũ ẽdicator cũ hac realitte essendi, ac totalitte alludente ad nostros Zceptus formales, Cto jorem. de esse relãonis e eẽ id, cuig totũ ee e ad aliud totalitte exclusiva omniũ aliorũ ẽdicatorũ N. jorem, & dguo nõre, sed si relão nõ esset accidens ab omni ente absoluto distinctũ, tunc nõ esset id, cuig totũ ee e ad aliud totalitte exclusiva omniũ aliorũ ẽdicatorũ nõre totalitte idtis omnium aliorũ ẽdicatorũ cum hac realitte essendi, ac totalitte alludente ad nostros Zceptus formales N. nõre, & Zam. Totum itaq duplicit Zideratur pr, et totum totalitte idtis, et totũ totalitte alludente ad nostros Zcepts, totum totalitte idtis omniũ aliorũ ẽdicatorũ cum hac realitte essendi, ad aliud, e, quatig ni mirum omnia alia ẽdicata, quã vere & à parte rei Zveniunt relative vg Patri, dunt ad aliud, nam illud individuũ ẽdicatũ Entis quod idtificat Patri e pat, ita aalis rãonalis, quã ẽdicata idtificant Patri, e Pat, ria deniq ẽdicata Constitutiva essẽa elle taphica, & tota individua essẽa Metaphica Patris, e Pat, quia pat e sua essẽa Metaphica & sua ria ẽdicata essẽalia, quã tamen ut multi verbis dicam, rẽ vera tm & a parte rei sunt quid unũ, Zam totũ totalitte alludente ad nostros Zcepts frles, sit ea rãone, quod sicut tota essẽa vg hmis, ut hmis, e eẽ aal rnle, quamvis vere & a parte rei sint omnia ẽdicata hmis vt adtẽ idtificata, quia ex vi ẽdis huius exclusionis hoc quod primo apparet intellectui & per quod definitur e tm aal rnle, quemadmodum illa tota essẽa eig g hmis, ut aalis sit ee vivens, sensitivũ, quia h solum, & nihil amplig apparet intellectui ingtro in eig modi hmis tento h solo Zceptu aal, ita tota essẽa relãonis ac relativorũ ut talium, id e sub eo Zceptu generica, quã sunt, & Zideranter ee relativa, e solũ eẽ ad aliud, quia licet pat, quod ẽdicatũ veniat in mente, multa habeat & alia ẽdicata, verumtamen attento h solo Zceptu pat, e illud eẽ alterius patre, unde dicendum, quod omnis relãonis totũ ee sit ad aliud, vel totum totalitte idtis omniũ aliorũ ẽdicatorũ cum hac realitte essendi illi totũ totalitte alludente ad nostros Zcepts frles, nõ amen totũ totalitte exclusiva huiusmodi

ẽdicatorũ

ꝓdicator idtificator rll adgte rei &c: patri.

32. Ung ebis: Nr absolutu nr ẽ id, cuig totu ee, ẽ ad aliud totalitte id dis alien ꝓdicator &c: pr. d: albedo unita parietiꝭ nr ẽid cuig totu ee sit ad albedine parietis B. unitam nr in totalitte id dis alien ꝓdicator &c: pr. d. relao parietis albi A. ad parietem albu B. ẽ distincta à qualitte albedinis &c: pr. A. et relao parietis albi A. ad parietem album B. nr ẽet dstcta à qualitte albedinis, tunc in casu quo paries A. ẽt alby ut sex paries B. alby, ut tria, nr relao parietis A. ad B. nr ẽet dstcta à qualitte albedinis, sed in dcto casu ẽ dstcta &c: pr nor: de gb ꝓficari ꝓd ꝓdicata Stradi illa dguntᵃ à se, sed de relaone parietis et ut sex ad parietem albu ut tria, & de qualitte albedinis pnt ꝓficari ꝓdicata Stradi. &c: pr nor: Augeri, nr augeri, st Stradi, sed de stlldine parietis et albi ut sex ad parietem B. albu ut tria possunt ꝓficari, augeri, nr augeri &c: pr nor: casu quo ex pariete albo ut sex detraherent tres gradꝰ albedinis, in illo casu augeret stlldo parietꝭ, magis em ent sibi similes in rame albi, cum ulꝰ jam esset alby albedine ut tria nr augeret, vo albedines, ut ẽ clarᵘᵐ quia potig tres gradꝰ albedinis minuerent & destruerent, seu de relaone stlldnis parietis albi ut sex, & de ipsa albedine ꝓficiᵗ Stradi. Rp penultimu dguꝰ: Augeri, nr augeri st Stradi stricte talia si sumant pod respectu B. do jorem st Stradi stricte talia si sumant diverso respectu N. j. Diis Pminis dcta nore, N.C. ac dico: huig ꝓpositi. Tdo parietis A. ut pariete B. augeri demptis alby gradibꝰ albedinis sensg ẽ: paries A. ita ẽ alby, sicut paries B. toty graduu albedine dealbat. quod gradui albedo dealbat parietem B. huig vo: albedo nr augeret sensg ẽ: paries et ht nunc B. gradꝰ albedinis, sicut ht paries B. licet primo ante sex gradꝰ habuerit. sicut ista ꝓpones nr st Stradi ita nec obiecta ꝓdicata. Unde colligiᵗ si similitudine parietis A. ad parietem B. sumi pot tam in rne glttis, qm in raone intensionis eigd qualitatis, sicut ammanente glttie eaugeri, vminui intensione eigd glttis, pd nr destruit raõ qualitatis, ita minuta, & aucta intensione glttis manet stlldo qualitatis licet nr manꝰ eat quo ad omne raone ppriam ipsi qualitti qualis nõ ẽ intensio eigd glttis. Pterꝰ in dato casu dicᵘᵐ ꝓ stldne illa numerice piisse entive, qa ablata, pte, perit totu, & remanente alia dstcta maxime à priori, sicut & intensio glttis remanet maxime dstcta à priori, quare demptis alby gradibꝰ albedinis ex pariete antea albo ut sex stricte loquendo augeat eadem stlldo, sed potig loco stldnis in sola qualitte, ponit stldo in glttie, & intensione eigd qualitatis, unde de una eadem gentle nr verificant ꝓdicata Stradictoria

In reliquo Nota: quod licet relao sit ꝓdicamentu, nr dr ee vo dstcta abꝰ alio ꝓdicamento distincta realiter, sed sufficit, quod sit dstcta ꝓ rne, quemadmodum nr obstante, quod stlldo 10 assignent ꝓdicamenta, actio, & passio ꝓmunicorem rem idtificant sibi rll, & tantu ꝓ raone à se secernuntᵘʳ ita nr nr obstante hac stlldnis ediversione, relao pt ee idtificata rll, nr glttie nr actioni, nr substantie dqui solui ab illis ꝓ raone. Quod vo Doctor Angelicus 4 Sen Sentes. 44. dicat in nobis relaones habent ꝓprium modum essendi secundum ꝓpria rne sicut in aliis accidentibꝰ Angelꝰ intelligendo de ea accidentis nr intrinsece, qd ẽ rne Pminis. Illud ait, ibidᵐ: in creatis Deo rani relaone ad absolutu, sicut accidens ad subiectu, intelligendo ẽ, quod ens creat absolutu aliud ee reale, relative extrice ẽ, nr intrinsece & hoc modo absolvi poterunt omnes alie abiicibiles cigd D. Doctoris auctho-

rities

rites. Sorte em si relão sumat activè, seu quoad ee denominativum, ht suu ee ppriu, sicut Calia accidea quatenus ita relão sicut & alia accidentia ℔ suo subiecto frtr denominant biecta; si vo ee intrsecu sumat relationis, eiusmodi relão in multis non accidens, & ht ee proprium distinctu ab iis que denominat, saltem in pleriq, & nunq ht suu ee effectu à causa efficiente fundandi, adpte sumpta. Secunda enim explicationis ee eius S. Doctoris testimonium eod loco plenius. Si qs inquit, fieret modo alter sicut mihi sis, & ego sibi, nulla in me facta mutatione, similitudo em in me nullam rem addit subjecto alteri, que non sit in me.

ARTICULUS QUINTUS.

Quæ sit sententia Scholasticorum circa Constitutivam relationis Predicamentalis in abstracto.

134 Ut hæc Quæstio intelligi possit, premittenda est notio Constitutivi, & Denotati, & requisitorum puri. Et in hac potissimum difficultatis pars dissertare soleat ad modum Legendi, sed ego circa hæc adnotabo: Denotatum rei cuiuscumque est primum connexionis, aut oppositionis rei ipsius, primum inquam in quo ut existentem, ut creatore est Denotatum creatura, quæ hac ex causa essentia immutabilis, & connexio ad creatorem existentia. Dominus est Denotatum servi, quia dominium non potest exercari respectu Domini, qui nuspiam est dominus, nisi in quo ut possessum, sic primum discursus Denotat discursum, non actu existentem, sed ut potentem à tali principio oriri, primum sensationis Denotatum sensationem, non ut existentem, sed ut effectum, per quem potest elicere fructum ut Epilogum sic finis senis est sonitus Denotat multos annos, non ut presentes, aut purè possibiles, sed ut jam elapsos; intellectio modo semper Denotatum est primum connexionis vel oppositionis; sic ut pater & filius, Dominus & servus, magister & discipulus, maritus & uxor, neque enim res eadem esse potest ad, aut in eodem subiectum, respectu eiusdem utriusque denominationis, & unius ex his Denotat alterius, nisi connexio aut oppositio sint Metaphysica, & Physica, & morales tantum. Adverte 2do: magnum esse discrimen inter Constitutivum essentiale aliquod Denotatum, & primum connexionis essentialis Creator enim est Denotatum aurum quo essentialiter & Metaphysice connectitur hæc charta, in qua scribo sicut quævis alia creatura, & tri creator non est Constitutivum essentiale, & pars intrinseca huius chartæ, quæ certe quæ non adpte à Deo, cuius rei innumera exempla facile reperiuntur.

135. Adverte 3tio: Constitutiva rei à pleris q bifariam dividi quod alia vocant recta, & inrecta, alia obliqua. Constitutivum rectum, & inrectum dicunt illa, quorum ideas, aut distinctio affirmatur aut negatur, quodo affirmatur & negatur alterutra in propone, vg in hac affirmatione: paries est albus, subiectum quod habet essentialiter, est Constitutivum rectum, & inrectum huius Veri: paries albus, & albus, quorum ideas aut pariet affirmatur Predicata propone. Unde si rigorose loquimur, nulla enuntiatio est, quæ non enuntiet idem, aut distinctum inter subiectum & Predicatum, & licet sint pleraq enuntiationes immediate stringentes, & verissimæ, aut falsissimæ stringentes, id non stringunt ideas illis, aut distinctionis inter rectum Predicati, aut rectum subiecti, quia id est impossibile sed stringunt adiacentia, quatenus stringens est, quod adhæreat subiecto aut Predicato illud, quod adhærere ipsi enuntiat, præcise, ut paries est albus si explicetur sic: paries est biectum, cui inhæret albedo, ille primus pars, seu potius illud primum, quod est biectum non est immediate necessaria; secus vero hæc: cui inhæret albedo, est immediate stringens. Alia Constitutiva vocant obliqua, sive obliqua, illa sc: quorum ideas aut distinctio

aut dstctio n affirmat aut negat, quando affirmat aut negat, id fit a dstctio Cstituti, & vera tñ sunt, intra Cstitutu, & intra denominaõe gñis, n intra rectu ipsig denominaõis vg albedo ñ ẽ pur requisitu Snotatu huig Cstituti, & denominaõis, albũ n qd accepti, solo recto huig denominaõis, nã certe albedo ñ ẽ Cstitutiva subiecti, quod albus: sed neq ẽ illig requisitu, Snotatu, sed vt accepti, Cplexo ac subiecto & albedine ipsi unita. Et h loco detegit radix equivocaõis, ex qb solent multa Stros scia oriri ac inutiles de sola voce disputaões in hac matia. Albũ, qppe quod accipit, solo Cstitutivo, quod re: vocant seu solo dicto huig denominaõis: albũ, cum certũ sit albedinem ñ ẽ Cstitutiva ipsig dicti, ideo alig vocarũt illam ẽ pur requisitu, sed immerito, quoniam si intelligant solum subiectu, tñ neq Cstituit, albedinẽ, neq illã requirit, paries em vg pt posse in reby sine albedine. Qua: re alii volunt albedinẽ neq ẽ Cstitutivũ, neq requisitũ albi, h qd rectig, sed monere deberent, quod pal: lũ, solũ subiectũ intelligant. Quando qam by: albũ accipit integre & adẽ pt ota denominaõe aig dalis denominaõ fit ex subiecto & albedine illi unita, ideo alii dicunt illã ẽ scalem Cstitutivũ albi, & ex h capite oriunt tergiversaões, quã nunqm cessant, aliis de solo denominaõis subiecto, aliis de tota denominaõne tantũ by. Quare ordinate agere volenti, nec de voce tendere, quaerit, quid sit in se vg paries alby, ut omnes tergiversaões amputet, ingrediñ, quid [illegible] quaerat an quod sit hu: ius huig denominaõis, & dicet ẽ ipsũ parietem, nec Cstitutũ albedine, nec eam regrentem, nũ qd sit h Cplexũ, seu tota denominaõ, & tunc dicet: h Cplexũ ẽ scalit Cstitui pariete & albedine unitis, sicut responderi poterit ad alias qstões in hac maa, ut quarenti, quid ẽ xtus sedens in asino, Siñ gelio de solo dcto, ẽ ipse Deus hõo, si de obiecto adẽpto huig ppnis: Est xtus sessio & asinus, dua respõne occurrẽt illi argumento: Cplexũ ex xto, sessione & asino ñ ẽ Deus, sed xtus sedens in asino, ẽ Cple: xũ ex xto, sessione, & asino. Et xtus sedens in asino ñ ẽ Deus. Et huic: hõo unitus Deo ẽ tm hõo, sed xtus ẽ hõo unitus Deo, Et xtus ẽ tm hõo, a deq non est etiam Deus

Alis brevit notatis quaeri ultig solet, quod sit indicium, per quod dignoscere possemus quod ẽ respe: ctu alicuius rei requisitum pur, quod vero eig Cstitutũ int seu. Varia avarii assignant signa, per quã Cstitutivũ à requisitis prioris secernat, aliqui n indicio qdi intrinseci rei Cstitutivũ existimabant, si minime illi Conveniat ẽ requisitu, & eale rei, quo solo ablato, perit res. Quam ppõnẽ ñ solum n põe p indicio infallibili & lutivi admitti, sed nec verum quid ẽ Tenebant Snotatissi. Non põe p indicio Sti Dionisii ex eo, quod ordo respectu creaturo ultig terminus connexionis esentialis Spetat. dicebant. Q ex ablaõne utiq p impossibile ali: Solig seq intitu creature, quod negabant Antisnotatissi, d quia utiq ex suppõne impõsibilis arguebant, ni: ñ ẽ, quod utiq equali jure Stradũ inferrent, modi em tm pugnans in terminis, sicut invalet, & infert utiq Stradictorium, vt certi ẽ per uni ex oppositis inferendo, iste am: Deus auferri, de cun: ita inauferibile auferri manifeste ẽ h mericq, & qd by: Solo ex omnibus adjẽ distinctis auferri in alio titulo Omni omnibus aliis terminis connexionis esentialis invehunt duo Strad: sum Supponat eos, si neque nihil ali: ud ẽ pt auferri, & ita ea manere, qua sine eo manere nequeunt. Unde utrq pars servare videtur quod ẽ equilibriũ ex ppõne duo Strad copulative includente, alterum inferendo, ex hac cõpõne: Solo ex omnibus

realit

rll adgte dictis; tming Gnesionis essalis perit, & tming Gnesionis ecalis perit, & nulla res ab illo realiter adgte dicta perit, sic sequitur Gnotatistæ, & tng Gnesionis ecalis perit, & res aï illo ecalis Gnesa perit, et ita Gnotatistæ vo sic: & nulla res distincta rll adgte ab illo perit, & res ecalis cui illo Gnesa n perit. Utrobiq exponone copulative pars illig, & ex parte po infert, quod ex tota copulativa sequi deberet illius ppium: quidq est, Est, aor & ex ante. Porro pars copulativa n e legitimu & copulative. Quam argumentaone e via syllogistica sic proponunt Gnotatistæ: quando tming Gnesionis perit, tunc res cui eo Gnesa perit, sed gnde soly tming Gnesionis perit, tunc tng Gnesionis pit, & &c: Ambo Gnotatistæ vo, gnde nil distinctu alrmino Gnesionis perit, tunc res cui eo Gnesa n perit sed gnde do soly tming Gnesionis perit, tunc nihil distinctu alrmino Gnesionis perit, & &c:

137. Ex hinc colligo ex suppone apud utrumq edisputantibq impossibili, nullo effectu instituj. Argumentamur adeq n recte queritur si in illud impsble stingeret, quid eveniret, nisi forte duplex reflexo sic dat sensu, quemadmodum dum int se Doctores catholici quærunt, utr Spiritus S. quoad a Filio, si n procederet ab illo n e huc silg directa, utr, si ex parte rei daret lachrymera, qua ecclia S. n procedens a Filio, daret distinctio realis int Spiritu S. & Filiu. Hæc enim ratio cet inutilis cum ex impossibli sequat utrq contradictoriu, sed potius huc reflexa utr illa Joannis Scotj insignis Doctoris argumentatio: Si Spiritus S. n procederet a Filio, n dgueret ab illo, respective ad Græcos negantes Spiritum S. procedere a Filio, sit firma an debilis utr sc. illi negata opponone p ducentis, & ductum int Filium alnu & Spiritu S. invenissent aliquod fundamentu distinctionis hard personarum dum adinvicem

138. Ut ut am vera censet a plurimis cujusmodi ppo minime tn censeri pt efficax ad dignoscendu quando sit alicuius rei Substitutivu & ad id vincendu, quamvis em hæc jor Systmi sequentis: A. n dgit adgte a B. n pt evenire, quando e sermo de objecto Deposito, nisi quia a Substituit ipsam rem B. sicut corpus n dgit rll adgte ab hmo, quia e Substitutivu josip, v quia instituit per B. sed n primum quia deficiente solo Substituto aeret, & permanentibq omnibq adgte dictis ab illo Substituto n e necesse quod deficiat res A. quia deficiente solo aut n solo Substituto possunt perseverare aliqua Substitutiva ut pt in morte hrij, quod em morpheo, tunc deficiente hmo prevalet corpus ut experit & aa utrumq & saiung & si deficiente solo B. cæteris permanentibq n permanet, sed deficit A. signu e quod n dgueat adgte a B. & quidem ex eo, quod A Substituat per B. erit vera, si tn adversarij dicet rem B. in eo Substitutivu sed tmino Gnesionis Metaphoræ respectu rei A. sicut Deus e respectu augmentu aturæ, extrema respectu unionis Physicæ corpis, & essentiæ &c. & audita nove hac: sed solo B. deficiente & cæteris omnibq adgte dictis permanentibq deficit A. hanc ppone e repugnare in tmino Signi, quia signi dicit non assumit duas hypotheses, quarum una infert exista rei A. & alia infert Metaphoræ defectu eiusdem, quemadmodum involvit Contradictionem hæc pro: solis cæteris deficientibq & cæteris omnibq æquate Substitutis permanentibq, deficit unio, assumuntur ppe hypotheses, quarum una infert exista, alia carentia Substituti.

139. Aliivero rejecta Signo, ut prius insufficienti ad id, ut illud deveniri possit in notitia Substitutivi

Statuunt

statuunt alia, & primoq; dicunt illud eē Constitutivū rei, quo sola quomodocunq; intellecta intelligit res, & rectè. 2do, impt̄ em intelligi Complexū ex partibq, nisi intelligant omnes partes, q̄bq Complexū illud constituit, jam oēs istū Complexū, Complexū eē, cuiq sint partes Constitutiva, qua illud Complexum. Nec obstat, quod dicunt, nō intellecta creāa nō intelligi Creatorem, id q̄ fieri rendo de oibq correlativis, nec tñ creāa Creatoris, a quocunq; ex correlativis alijs Correlativi eē Constitutivū, nam & Creator, & creatura sub alio nōne intelligi pōt, id dicendū de oibq aliis correlativis, ut Creator sub nōne Dei, Pat sub nōne filiis &c: ad eoq; Sq illiq; opponis eē, quod illud sit Constitutivū rei, quo quomodocunq; & intellecto nulla ten, seu sub nullo Sceptre adgtam esseā exprimente intelligit res.

140. Alij dicunt illud eē Constitutivū rei, quod ē regulatū & ideale rei vere, Substantive, affirmabile de re cum alio, q̄ aliis à se rēll dstis modo absoluto, nō disjunctivo, ē Constitutivū adgtū rei tendendi: id: lectivo, & eo modi ē Constitutivū rei inadequatū. Jam regulatū eē ale rei se solo affirmabile vere Substantive de re modo tendendi absoluto nō disjunctivo ē Constitutivū adgtum rei, dicunt Complexum Signū optinē eē discretivū Constitutivi à regulatis puris, cui em unigrei multa eē exhibent regulata, alia Constitutiva, alia requisita pura, cui regulatū pur, nec se solo nec cū alio, aut aliis sit vē affirmabile de re, aut denominatione. Unde eiq modi Signū satis aptū videt eē ad discernendū, quod sit, quod nō sit Constitutivū rei.

141. Alij Expendiosiq Signū Constitutivi Statuēt, quod sc: illud ē Constitutivū alicuiq Complexi aggregati, quod ē pars illiq, illud ē Constitutivū Complexi Positi Rei, quod ē maā & Pie, & applicatā fra ad maam, quod Signum si applicatus ad exclusas, de qua Controū jam nemine negat, licet de nōne semp̄ fuerit Controversia, nunq̄n finienda. Antiqui Scti Signū hoc tanq̄m indubitatū sine Creone admiserunt, at Crotatistā de forma, & applicatione multa Controversias suscitarūt, sed hā jam tanq̄m inutiles, trita, cum eā doctrina a mundo Clario rejecta intierunt. Multa alia adhuc Critiq̄ Signa. Sed jam tedet his immorari, data nōtiā eāa Sufficiat.

142. Jam circa Quaestionē quo sit Constitutivū relationis in abstracto Sumptae, magna semper fuit inter Scholas dissensio, quae versabat am quo sit forma adgta, vi cuiq vnq Prī ē Silis in naā Paulo, an sola naā Prī, an sola naā Pauli, an utrūq, Sit dicendū de aliis relationib, ut de relatione Similitudinis parietis A cū B in ratione albi, an Sc: forma denominans parietem A. eē Simē B in nōne albi sit sola albedo unita parieti A. an sola albedo unita B. an utriq. consentaliq relationē Fundamentale in abstracto, Sc forma Quiq Generis relationis Crissetam in ratione fundandi, q̄m in ratione Termini Complexi Sumptis, Sc in tota & adgta ratione fundandi. Alij vō censent illam Constitui in adgta ratione fundandi, sicut alij loquuntur, in sola ratione fundandi Connotante rationē Terminandi, Sc in sola forma tenente se ex parte fundamenti, ut Connotante forma, tenente se ex parte Termini, alij demū ita relationē Constituunt in sola inadgta ratione fundandi, Sc in sola forma tenente se ex parte fundamenti, ut hac relatio, nulla ten regreal formam tenentem se ex parte Termini. Medio Sensu Connotati

Stan

sta d pauces jam invenit patronos, primi & ultimi multis intesé decertant, sed bona sum or virtus venia de sola voce, v ẽm discurrunt de forma adꝫta, vi cuiꝰ ultꝰ paries ẽ alijs, id dicens de reliqꝫ relacionibꝰ, & tunc neminiꝫ dubiũ ẽ utrãq albedine unitã utriq parieti ẽẽ relacionẽ stilidnis, v raõnẽ, obgñ ultꝰ paries ẽ alijs, v de stilidne inadꝫta, seu de raõne, qplm paries et. vꝫ ẽ alijs parieti B, & ñ certũ eẽ deberet, q dñ patiena, sed per propria albedinẽ, sc. palbedinẽ parietis et. id paries et ẽ alijs parieti B. Quare ut inutiles de sola voce Steonis Guidanꝫ quærenti, quid sit relao ꝙ dicamattis in nastra: cto, & qua forma sit dnmns, similꝫ, equale &c. ꝙ quæsitũ ñ respondeat, utra ꝫ qualibet ẽ de stilide adꝫta utriqꝫ extremi, an vꝰ de stilidne inadꝫta. Prima dices Fiske in utraꝫ forma, allamineo, ꝙ quod unuꝫ dꝫ dr sle eqle &c. sc. in illa albedine unita, a latitudine, longitidne, &c. unig extremi, ꝙ qñ illud extremũ sit, & denominat ẽẽ sle, equale, &c. et si q ultra Stendere voluerit Stendentis de sola voce crisim nñ vitabit. Dere, de niq, tam modici nñti Stendat, cui plꝰ otii ẽ nos, nenos adtuliora ꝓtractanda statis breve tempꝰ deficiat, abnis argutiis Fsulto abstinemꝰ.

CAPUT TERTIUM.

De divisione Entis in Substãam & accidens, & de Substea.

Articulus primus.

Quid sit notiõ substantiæ, & accidentis.

143. Substãa nomen divisim dẽ à Scholasticis accipi solet & primo quidꝫ accipit pleriq rei essea, s nãa, ut cui dicit, hmis substãa in eo posita ẽẽ, ut sit aal rnle, nãa am rei & eiꝰ essea re: spectu eiꝰdem rei ipsa, & quæ ad rectum significant, à pleriq tñ divisim dẽ videnat, illud em per quod res ẽ id, qd ẽ, dr eea, si in ipsa absolutè spectet, dicit võ nãa, si eadem res ipsa dete: ret, quatenꝫ earꝫ omniũ opãonũ & affectionũ a ꝓprietãs ꝓpiũ ẽ, atq origo, quã rei Gvenit, e ichõv ꝓ eea ut dictũ ẽ aal rnle, ꝓnãa vꝰ: ut Cælarẽ more suo describit Romanor Orator Princeps, Gsequea cernit, principia, & causes rerum videt earꝫ pgressꝰ, & antecessiones nñ ignorat, stilidnes ꝫparat, & rebꝫ Gsentibꝰ adjungit antiquas, annectit fuberas, facile lotig vnta cursũ videt, ad eumq regendꝫ ꝫparat res necessarias &c. Licet em nãa & essea eiꝰ subjecti quoad rectũ id sint, tamen in usitto Scholis logndi modo eea nñ latiꝫ patet em de ꝙ nomen nãe, illa qppẽ tñ eea nãa dr, quæ ẽ ꝓpiũ & origo aliquar ꝓprietatum, affectionũ, & opãonũ, ipsa võ ꝓprietates res, ac affectiones, cũ aliar ꝓprietãt & affectionũ origo nesint, na: turæ nomine ꝫ Gmuñe modlogndi Scholis, insigniri nñ dr, quo tñ sua essea sint, unde licet nã nãa sit essea, nñ tñ omis essea ẽ in Scholastico sñu, nãa, si nñ ẽ ꝓpiũ certar opãonũ & affectionũ. Jam si à primo sñu Substãa rei intelligat, & si sumat ꝙ essea, Substãa le alli recte dicetur, quidquid illi ẽ eale, nimirũ quod ad illiꝰ essea intrinsecꝫ spectat, sic aal rnlis ẽ hmis substãa alis

aum

cum n̄ nempe hmis eēa exaa rnli intsēq Istituat, extraio accidentale vocabit, quod illig rei cui advenit, eēam intscē n̄ spectat, huigmodi ē aa, si cū corpore, quod perficit compartq, nēgem aa ita spectat ad corpus, ut illud eēalit Istituat. Hinc manifeitē colligit sm rem eandem poē eē substām & accidens respectu diuīor, anima em rāonalis in h ssu substantialis hmi ē, & una à corpori accidentalis.

144. Secundo dcī Substaa, ac n̄ Substaale quidq Substat accidentibq, nimirū, ut explicat vir clarq Christ. Wolfiq parte 2da Ontologiæ Paragrapho 760. Quidq p̄durabile ē, & modificabile, ut id. §. 769. quod ē subiectū determinaōnū i stscar Istantiū, & variabiliū, perdurabile sig & vocat ibidē §. 767. quod determinaōnes intscas Istantes hī, q quod p aliquod tempꝰ durare aptū ē. Variabile am §. 764. definit, quod aleār successivè determinaōnes intscas ē capax. Sic vg lapis ē subiectū duritiei, ac gravitatis semp, & caloris, aut frigoris, humiditis, q siccitatis alicuius, adeoq ē quid p̄durabile, qtēq p longū tempꝰ durare pōt, & Istant retinere pōt, & retinet duritiem, & gravitatem, Est em quid modificabile, & subiectū determinaōnū variabiliū capax, quatenq nunc pōtficri calidq, nunc frigidq, nunc humidq, nunc siccq, alq varia eid figure induci pōt. Si h̄ igit ssu Substa nō intelligat, hōo, ferū, lignū, alia id genq entia, sunt substaa q̄ppe ea quæ sunt eiq modi, ut plures successivè determinaōnes subire possint, qn ēe desinant, cum vero sola res creata his intscis mutaōnib⁹ sint obnoxia, ea substāe nōo illis solis convenit, unde in Wolfiq dicit Deū hm p eminēā Substa nomē convenire, & certè sic descripta Substaa Deo nullatenq convenit, qui is nulli mutaōni subiectq sit, nisi forte p eminēā, & analogiā q̄mdā, ac eo modo nostro sciendi pōt vocari h secundo modo Substa, qtēq illū respiciemq nunc punientem, nunc pmiantē, aut sub aliis successivè affectionibus quæ in illo re ipsa, sine ulla successione, & mutaōne dant, Et ideo antiq Scholastici Deum ad p̄dicamenta Substæ p̄tinere negabant, p̄dicto modo Substæ nomen à substando intelligentes. Hoc n̄ ssu loq. D. Augusti: quendam loco Confessionū suarū, dum se accusat, quod Christum studendo Deū Substa vocare sit ausus, & int p̄dicamenta reponere, sic explicata Substæ oppositū accidens illud dici posset, quod n̄ modificabile, sicuti perceptiones ādē sunt illig accidēa, qa nullomodo modificari possunt aut diuersas subire successivè mutaōnes, statem em ac proceruq, transeūt, seu instantaneè existunt.

145. Summū, postremo Substaa, & ens Substaale p ente pse existente, sc: p̄ter eo, q̄d tali raōne existit, ut vi sua sperī, eē, ac servari à nullo subiecto cui inhæreat, ejusdē dependeat, qui ē ens n̄ indigens naalit ad sui existēam subiecto, cui inhæreat, sic Deus, hōo, lapis sī Substaa & ssu, ut em aliqua n̄ indigent subiecto, cui inhæreant, & cui insequentia sint, sicuti vg hmis color haret calor, sanitas, &c. Accidens oppositū Substaæ h ssu accepta vocat ens in alio, & ens vi eēa sua indigens ad sui existēā subjecto, cui inhæreat, vg hmis color lapidis duritiei, gravitas ejusdē, & eorum quidē ens n̄ em sine his subiectis existe possunt p̄dicto modo accepta Substaa: ens enimvero absolute Substaale

stāale. Hinc pro q̄ dicta ratione, usurpat ens p̄ suo substāali, aut accidentali, q̄m sumit ens p̄ suo accepto, ibi ens substāale respective dicit, & significat omne id, quidq̄d ē ēale alti, vel am illog̃ constituit in se, sive intrinsecum illud in se absolute spectatū fuerit ens sive substā, sive non. Similiter modo accidentale alti ex primo suo illud dicit, & significat omne id, quod ad rei, cui accidit, esse non ē necessariū, nec eand̄ intrinsecū constituit, sive intrinsecum illud in se absolute spectatū fuerit ens sive accidens, sive substā.

146. Rursus am nomine subiecti ē loco venire oē id, q̄d ita recipit aliud à se distinctū, ut ab eo informet, q̄ficiat, aut certa ratione modificet, sic organicū corpus dicit ee subiectū ad lignū, figura recipit, q̄ppe aā in corpore, & figura in ligno, ipsumq̄ corpus ab aā, & lignū a figura determinatur, ac certo modo q̄ficat. Dicit itaq̄ ee in subiecto, quidquid ea ratione in alio ē, ut ipsum determinet, aliquo aliquid ex illo constituat. Bifariam am subiecti dividi solet, & aliud dicit inhasionis, aliud informationis. Dicit aliquid ee subiectum inhasionis respectu alti, si alterum in se recipiat, ita ut q̄ pugnet illud aliter fieri, q̄m in subiecto, & esse reipsa extra subiectū, vel saltem nā divires exercat, ut aut sit sine subiecto, aut sine subiecto in rerum nā recipiat; hoc modo anima ē subiectum inhasionis respectu sui ad cognitionē, neq̄ empheri, ut precipitio, & cogitatio ad producat extra am. Dicit am aliquid ee subiectum informationis respectu alti, si illud aliquem efficit subiectū, q̄ficit, & determinat in ordine ad aliquē effectū, sive nā alīs sine subiecto existere possit, & non hoc modo corpus organicum ē subiectum pure informationis, & nullatenus inhasionis respectu aārum alīs, neq̄ em aa alīs ita dependet quoad esse ā am a corpore, ut extra corpus esse nequeat, imo citra miraculū. Hinc colligit omne subiectum inhasionis ee subiectum informationis, non tamen econtra.

147. Addi à nullis solet tria subiecti species, & subiecti logici, & predicationis latiq̄ sumpti nomine subiecti, in respectu formandi extra eam, qua de re aliqua predicari pōt, ut dum homo dicit gratum, vel osorem, celebrem, vel obscurum, hoc respectu ipsum formari, & potiq̄ de omnibus extra se existentibus, sc. gratis, odiis, celebrillis, & obscurellis fama, dicit subiectum logici, & predicationis. Et inde fit, q̄d plerq̄ dividant ens in logicū, & physicū, accidens pure logicum, q̄d sit denominative tale dicit ē ad id, q̄d illi contrarie advenit, nisi nisi intra subiectum ipsius, imo extra illud esse possit, sic vestis denominans homē, vestitum, dicit accidens logicum respectu hominis, stingens q̄ppe illi ē eam vestitui. Accidens physicum ē illud, uti descriptum supra, q̄d sc. nec fieri, nec existere pōt sine subiecto, sive & accidens fuerit intrinsecum quoad intrinsecas affectiones subiecti, sive affectio intrinseca mutabilis & transiens, huiusmodi accidentia sunt cogitationes respectu ani, colores, figura, alia q̄ affectiones sensibiles respectu corporis.

148. Celebris porro ea divisio in scholis accidentis physici in absolutum, & modale, accidens absolute illud dicit, q̄d subiecto q̄dammodo, & sine illo nā aliter existere nequit, nisi talem illi efficiat, ut repugnet prorsus illud sine subiecto existere. Modale vero illud dicit, quod ita ab eo, q̄d q̄ficit, subiecto dependet, ut nec saltem q̄d sine subiecto possit, nec dum sine illo per aliam potentiam existere. Hac tam divisio accidentis recentioribus physicis non placet, nullum em eam ens sentiens ē accidens simpliciter absolutum, q̄ adeo penitus rerum

optimum

uptrium, quam corporeas affectiones p̄meris earū modificationibus fiūt, unde oē, quidquid dicē, dicē ens in rem, & modū dividunt, quod in dictū modi nāa, nēq; int recentio res ipsos est toto cœlo erāt putant nonulli modos rei cēalīq; reale distinctū p̄ se ab ipsare, q̄m efficiunt, cui superadditum. Contra vō Scotendunt alii modū q̄nlibet nihil aliud dē, quā rem ipsā, ita se habentem, rem vō ita se hrē, q̄tng q̄uis rebus aliis existēs parat sentrovisia hanc, ubi de quitibus, vel bus Scagem, divinem.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid Suppositum, persona, & subsistentia?

149. Suppositū dē bstāa singularis, incommunicabilis, & cpleta. Unde suppositū non ē aā mlis, nec alia partes essēales cpositi bstāalis, multorum partes integrales, nēm censent ēē bstāa cpleta. Nāa quog Divina nē suppositū eo, quod sit communicabilis tribus p̄sonis vel effectis. Extra suppositū dicit Sol, Prg, Plg, bos, Leo, quia sūt individuū, & subsistāa singularis, incommunicabilis, fieri ēm negt, ut hic Sol sit alii communicatg, & maneat hic Sol, veniēte cpleta bstāa.

150. Jam persona ē suppositū intelligens, & rāonis capax. Quare suppositū respectu p̄sonā se hit, uti genus ad spēs, ita ut suppositū possit de ente rāonali, q̄m irrāonali predicari positis supra requisitis, vg Alexander & Bucefalus ē suppositū. Persona vō nisi dicit bstāa cpleta singularis & incommunicabilis petat vg Alexander ē p̄sona. Male am dicit Bucefalus ē persona. Inde suppositalitas & p̄sonalitas sunt formæ dnntes suppositū a p̄sonā. Porro suppositū & persona hodiē dicūtur hypostasis Filii & Spūs S. Patribus recepto. Fuit eq; vox hypostasis sig equivoci primis Cēa temporibus, aliqui ēm Patres volebant eā denotari bstāam sine nāa, hinc verebant dicere tres in Deo dari hypostases & extra alii judicabant eam vocem rectē significari p̄sonā, & tres in Deo hypostases omnino admittendas ēē, q̄ loquendi modus nunc q̄ntum ututus absurdi omini huic, Patres Latini vocem hypostasis avitati, nomen p̄sonā usurpare maluerunt. Sic S. Hieronymus ad Damasum scribens: Nisi dicat dicere tres personas, & unam bstāa faciant, tres hypostases, si placet, & una teneat nomen hæreticæ suspicionis ē, mihi credite, venenū bmelle latet. Latum S. Patres agentes contra Sabellianos admittentes p̄sonā in Deo una dntē, admisere in Divinis tres hypostases: cui Arianis asserentibus triplicē in Deo nāa Græcis, dixerunt unam, ita Dogma Catholicum attemperantes, ut Hæreticis viā dicerent.

151. Subsistēa, denig ē modus ille existendi, & cplementū reddens ens ea aliquo sui ipsius proprium, actualis ens in ē atq; operari indigam. Hinc bsistēa hodie in abstracto sumit p̄ forma a cētā & cplementa formā determinantis rem subsistentem, cui appē bstāa cpleta nūm dicē individua & singularis, & dm subsistens sine bsistēa. Olim bsistēa id, pluribus significabat, ac suppositū, & p̄sona. Jam quæritur ē, q̄ re ipsa sit, a superaddat bstāis cpletis hæc bsistēa? Sive q̄d sit illud, q̄d superadditum p̄sonis in creatis superaddit nāa, & p̄ q̄d ab hac dquit? Fide ēm docemur existū in creatis dquit à nāa, & ex saltem in adqtā, put dicit ex Synodo Nicena 2da Actione 6ta tom: B.D.

negue quem

nequaquā: ubi Epphanig Diacong, & cubicularig De Eutychianis Hæreticis sic scribūt: nil aliud agunt, gm ut ostendant nāā & hypostasim illā, quæ sanè int se differre vi Ecclesiasticā Alumni agnoscūt Sic credimg, in xto Jesu duas eē substās, J nās anglres, Divinam & humanam hypostatice unitas cū tm Epositū h Theandricū: hoc Deg xtg, sit nnis, i unica persona: certè esset, quod nām cum persona effinderent Hæretici, nata st hæreses Nestorii, & Eutychetis, Nestoriani sic arguebant: Dant in xto duā nās, & m dant duas personas, ultra Eutychiani in xto dant una tm persona, & m una tm dant nāa: patet pinde substās eē subsistē J nām Substāle actu pinde n eē suppositū, aut persona.

152. Duæ st in Scholis celebres sentiæ, J una tenet, qd Suppositū sup addat nāi aliquid positivum, & ut multi volunt, aliquam entitatem modalē cuig officiū reddere nāā hanc in se subsistentem, & alli J persona immurtabile, quidcuig effealit excludat unionem cū ente perfectiori. Unde J hos Authores subsistēa, & suppositalitas, a personalitas eē ista modg, J cū nāa effituat Epsitū. 2da nullam agnoscit necessitatem additis positis, adeog eam, & eluti scripturā negat, & docet substā creatā effile formalit impurè negativē, & innegatione unionis cū ente perfectiore, quare Spōtum addere et J hos Doctores, nāa tm aliq negativē, ita, ut Suppositū creatū aliud n sit, quam nāa, J substā creata, perfecta, singularis, & unita alteri cum qua effituat totum aliq perfectū, & dignitatē, & dignitatem quæ si stat, & cui tm p se attribuant perfectionem. Uhij hæc sentiæ authoritate gravis est, & Scitis, & SS Patres explicat in favorem suū, in cuius explicatione Dunsius asumpsisse personalitatem humanam, nam si hæc esset modg, excludens effecit unionem cū digniore, impotent stare cū unione hypostatica, p quā in xto fuit humanitas unita, ubi infinitiēs digniori, pariter in xto negās unionis cū digniori, cum nāa humana sit unita vbo, & cū eo effituat Epositū Theandricum, utig nobilig illo, qd nāa humana cū personalitate humana effecisset. Caeterum quæcunq sentiæ J valeat Theologi examinant, Phia sufficit ad h examen venire genuina luminum naturæ Separatū J uvat hoc quidem Sectarios annectere in Phica utilia.

153. Unde Nota 1mo: Ante adiberā st luminis, g Suppositū, & nāa significant, vg hoc ab antig vocabulo Habilis assumptis eē eo stu, ut denotaret solā humanitatem, sic S. Augin. de vera Religione c. 16. Unicus filius substālis Patri, & coæterno, totū humanē susceptē dignatus est. Unde abhinc potig eē dicere, ipsum humanā assumpsisse, Aff post Nestorium hæresiarchā ut ebanit voce: humanā. Unde abhinc potig eē dicere, ipsum humanā dicendē: vbi assumpsit humanitatem, J nāa humana, gia persona humana n assumpsit, J persona vbi reddita in eē persona huius humanitatis, g eē xtg. Nota 2da. Aliud eē Supōtū aliud hoc, aut illud eē Supōtū eē effectē Phicā, gā eē cons p se subsistāle. Aff subsistēa creata falsit de Divinis personalitatibus Logicalibus J eplementū, & J quoddam negās, nec ens p se. Hinc dicit, actiones sunt Spōtum nām ut subsistēa, ita, ut hinc attribuant negā n st nāa, eā, qd actiones n tribuant, g alinā ut subsistēa distincta a subsistēa ut habenti p subsistēam. Quare dg axiomatis eē: actiones omnes, quia necessario luminant ad effectū singulare, eliciunt ab agentibus singulis, & subsistentibus, adeoq à suppositis. Inde 2 dg agit persona, vg hoc singulare, nec alterius, & suppositi, J p combatis & effectus.

& effectus. Nota 3tio Discrimen ẽ int existeam, bistaã, & huiusmodi bisteam, nam existeã dd. substaã singulare ẽ, sese, numero una, bsisteã vo facit incommunicabile alli tangm supposita. Praetea subsisteã petit solis bstãis singlis, nãa pt existe sine hac bisteã, ut pote, quod aliud dit, quam existendi modũ ultimo determinans naãm adens sui juris, prenam. Et hanc sequi modum hunc eẽ entẽ modale.

CAPUT QUARTUM.

De reliquis entium divisionibg.

Articulus primus.

Quid sit in se ens negativum, & negaõ passiva.

154. Cum in Scholiv ens in potnũ & negaum dividi soleat, hoc loco brevissime de negaõnibg agemg, quã imerito gl entia negaã vocant, potiꝰ em st ntia, aut nst entia. Triplicia am dividit negaõ, in intẽonalem, activam, & passivã. Negaõ intẽonalis, quã bstlis a Logica dicit ẽ ppo negaã a potiꝰ vox non, ẽ illi equalens dissensgmenti, eiꝰ, a sli voci respondens, a quodam renitẽa ab affirmaõne seu dicati alicuiꝰ de bricta, sic in judicio correspondente huic ppõi: in codice ne ẽ luciper. exprimit renitẽa quodam mentis ab affirmaõne existẽa rebellis huiꝰ spiritꝰ in scde. Huic porro dissensui, & cuidam mentis fugę ab affirmaõne alicuiꝰ obricti, in dt o correspondere dicta, quod pillam denotat, sit negaõ activa ẽ, quod ẽ exclusivũ alicuiꝰ entis ab existeã, v. in se, v. in bricta, aut qd ẽ rae, cur hic & nunc nõ det illud ens v. in se, v. in alio, licet possit dari, ut privãa lucis activa sumpta, & negaã activa lucis, in aliquo loco ẽ corpꝰ opacũ interpositũ int istũ locũ, & corpꝰ luminosũ, s lucis, qd alias in illũ locũ lucem spargeret. Negaõ vo passiva ẽ ipsũ nõ ẽẽ rei, ut vg lucis in aliquo loco. Omnꝰ certũ sit tam intẽonalẽ, qm activã negaõnẽ ẽẽ qd reale, de ultima Otro tiss. Lucã. Plures ex antiquioribg censuerunt negaõnẽ ẽẽ in se entitatem quandam, v. ut loquebantur ẽẽ aliqd abusive loquendo, seu ẽ aliqd nõ in ẽẽ rei. Sed in esse rei, si in omnibus non esse oppositũ sentit post ingeniosissimũ P. de Ulloa.

155. Dico: Negaõ passiva sũ explicativo nominis, ẽ ipsũ nõẽẽ, & nõ existe qd est uꝰ, in sui vo ppria & nihil ẽ, & nõ ẽ ullũ ens reale, nõ diminutũ, pt. Si negaõ passiva ẽẽt aliquod ens nõ diminutũ, tunc illud ens v. ẽẽt quid creatũ, v. increatũ, sed neutrum dicit, &c. Ergo non ẽẽt quid increatũ, quod em ẽ ens v. ẽẽt quid creatũ, Deꝰ ẽ. Non quid creatũ, alias existeã, adeoꝰ ipsũ nõ existe existeã. Ig. ꝰ opposita negaõ & nõ ẽ creatũ, Deꝰ ẽ. Non quid creatũ, aliãs existeã, adeoꝰ ipsũ nõ existe existeã. Ig. ꝰ opposita negaõ & nõ ẽ creatũ, Deꝰ ẽ. Non quid creatũ, aliãs existeã, adeoꝰ ipsũ nõ existe existeã. Ig. ꝰ opposita negaõ huiꝰ mundi, & res creatas dabat ab æterno. Si negaõ hꝰ ẽẽ, & ẽ ens aliquo modo, ẽ aliquid dabat ab æterno distinctũ à Deo, & impiũ ab eo, quod ẽ contra fidem docentem, nõa, pt Deꝰ facta ẽẽ in tempore. Tum quia negaõnẽ ẽẽ g piam, s ippum nõ ẽẽ ẽẽ, ipsũ nõ existe existe, in nullo vel in vestrũ stradictionẽ confirmat testimonio D. Aug. l. de Gentib. ad litam contra Manichæos: in vestrũ stradictionẽ confirmat testimonio D. Aug. l. de Gentib. ad litam contra Manichæos: Tutant, quod tenebræ aliquid sint, & intelligunt nõ sentiri, nisi gnde nãa audiendo, aut nõ sentiri, si lentium, nisi gnde audiendo, si cat cum silentium nihil ẽ, ita & tenebræ nihil sũt. aut nõ sentiri, si lentium, nisi gnde audiendo, si cat cum silentium nihil ẽ, ita & tenebræ nihil sũt.

156. Obiicit: Si negatio passiva non est aliquid in se, tunc propositiones negatiuae non sunt verae, sed dist. Ergo &c. Probatur: nulla propositio vera, cui non respondet obiectum proportionatum. Et sic de ceteris. R. 2a dno: Nulla propositio affirmatiua vera, cui non correspondet obiectum proportionatum, omitto Ans. Nam propositio affirmatiua dictionata, non dat dari obiectum verificatiuum in se dictionatum, propositio affirmata disiunctiua non debet dari obiectum in se disiunctiuum, & indeterminatum, talia enim obiecta sunt impossibilia. Nulla propositio negatiua potest vera, cui non correspondet obiectum proportionatum, aliquid in se negatiuum. N. ch. Nam si propositio negat dari obiectum, vera est propter quod non datur obiectum, quod non existat illatiue, quoniam non existentiale. Si negat formam aliquam de obiecto, vera est propter, quod non detur forma illa. Aut non partem negatam subdistingue: Nulla propositio negatiua est vera, cui non correspondet obiectum proportionatum quod sit in se negatio actiue. Credo Ans, quod sit in se negatio passiua N. A: & Bto: Quid sit negatio actiua, quid passiua, dictum. Ita porro negationes actiue respectu stringentiae rei, & respectu non existentiae potentiae existe sit tum Decreta Diuina de existentia earum rerum tum causa naturales, quae earum res existeam tollunt, & impediunt, sic respectu huius propositionis negatiuae: Antichristus non erit negatio actiua est Decretum Diuinum voluntatis nolentis, pro tempore existentia Antichristi sum respectu rerum necessariarum: ut bos non est equus, negatio actiua est tum ipsa ea bruta, quod a se ipsa sit, aut a causa est ipsa idea excludit tale predicatum, tum est Diuina excludens a uirtute sua ipsam, & ab ideis suis exemplaribus rerum creabilium omnem contradictionem, & repugnantiam respectu priuationis, & negationis alicuius formae in subiecto capaci, negatio actiua, seu potius causalis, est causa impediens hanc formam, & sit impedimenta potius, siue sit illa sit intrinseca, siue extrinseca bruta illam formam, a subiecto arcendo, vt humores noxii, qui fibras oculi obstruunt, ita ut efficiendo visionem in epty evadat, verificant omnem privatiuam huius rei, seu potentiae huius rei videre. Rigby Nota universali, Si opponitur Stendant aliquae predicata positiua negationibus tribuere, possunt illa dare negationibus activis, nullatenus autem passivis, sive eum predicatum nullo potuit petere ut patet quia nihil sit.

157. Vrgebis: Negationes passiua verificant propositiones negatas. Et obiectum quod correspondet propositioni negatiuae est negatio passiua. Vera sit ista propositio. Datur negatio Antichristi, in demy tenebras, & sic de ceteris, sed si negationes passiua non verificarent propositiones negatas, tunc non essent verae ipsa propositiones, &c. R. 2a dno: Vera sit ista propositio in sensu stricte affirmatiuo, quem volunt dicunt. Nihil in sua vulgari voing nisi negatio dicunt negatiue & reducibile, imo reducendo ad has propositiones: Non datur Antichristus, non videmus lucernam teneam lucendam, quae umbra diuisa, & Mundi stella non est N. C. ac dicas: dari negationes passiuas, & de nihilo redit nihil potest, & non potest dari enuntiatio realis, potius, nullae illi predicatum infinitatum illis in via vere affirmatiuo tribuit, ut est, non est Antichristus est carere Antichristo, & aliud quidpiam dicitur illi ab Antichristo, negatur enim quod nihil rei est possit quidpiam. Sed huiusmodi predicata aut quorum illi habeant, sic sunt explicanda, negatio passiua Antichristi non est aliquid in via, ut figura, & aquiuocationes, & captiones, quibus hac mala & innumera sic sperni negatio passiua Antichristi est in re aliqua. Sic emendabis campi ieiunandi, quod sit aliquid distinctum ab re aliqua deambulatio

pariliorum

158. positivũ diminutũ. In talibus de negãonibus passivis potest aliquid rle vere enuntiari, & tã fatendo ꝙ sit vere in sũ stricte affirmativo, ꝓ A. De negãonibus passivis ꝓt affirmari distinctiõ, & ꝓt affirmari aliquid rle ꝓ A. una negão passiva dquit ab alia vg nvidere, ambulare, &c. R. Verbum dquo: Una negão passiva, vg nvidere, ab alia vg ambulare, dquit formaliter, & dixo & capto utrãq; exprimit illd dquit nemine cogitante negative, & nidificet illi positive, item distinguit, & dignoscit, discernit, specificat & obligatum pstitũ dicti sc̃pti positivi. C.A. Dquit reipsa nãe cogitante N. A. & Conſa. distinctiõ clara

159. Urgebis: Negão passiva dquit positive & de illa ꝓt alig reale positivũ affirmari, ꝓ A. Quod cãa alicuius effectꝰ realis, illud dquit positive, sed negão passiva cãa alicuius effꝰ rlis, &c. ergo nor. Negão spectans cãa fugæ, negão vitæ, ja mai mors cãa doloris, & sexcenta alia. &c: R. Utrũ dquo: Negão spectans cãa fugæ h sũ quod ꝓt talli, aut nexiste, vi negãonis activæ resimpedientis, in rebus activis alicuius cãæ, & removendo phibens ſ. t. h sũ, quod ipse defectꝰ rei ꝓsit cõ cãa efficiens N. A. sit demante illd quod ꝓsit talli, aut existe vi negãonis activæ illd, quod dare erat dig cãa re dolorem, nvo ipsa negão, & unis valit dicere, & quod negão nexigens causa equidem, nvi appetitꝰ ꝓt, nexigens obiectũ voluntis, unde precutio, & amor vulgariter dicit negãonis, & fuga entis apprehensi, ita, ut q appetit mortem, asserit vitam, quidem dicit negãone dolor, fugit dolores, econtra amor fuga, assio, a odiũ negãonis, & precutio, vo mor entis apprehensi, dicit fugit mortem, amat vitam, & fugit tenebras, amat lucem.

160. Jonstabris: Negão passive, si ipse defectꝰ ꝓt cãa cãa activa efficiens, & ꝓt cãa, ꝙ pria alicuius effectꝰ illi ꝓt tenebræ, & ꝓt cãa efficiens alicuius effectꝰ, &c: ꝓt. Tenebræ ꝓt cãa timoris, &c: animalia videnti tenebras, illis terrent, ut Stat expica, &c: R. ultimũ dquo: alia videnti tenebras in suo ac ꝓprio, illis terrent N. A. in sũ relatione tm, nec rel rigore Scholastico. Videretur Ideo A. & nego cãa dicitur ꝓprie ꝙ dicit, quod alia videant tenebras, & negãone lucis, & dicendi, potius vel quod videant lucem valde tenuem in qua obiecta apparent, sæpe valde distorta tanquã spectra, quæ inducunt terrorem, a potius cũ obiecta non sint bene, lucido colorata, nec ita bene apparent, ut ꝓfecto dignoscunt, adeoq; sæpe nec omnes partes imaginativæ, & aliquas partes Oris, quas videnti, ab obiecto separant, & alias, quæ adsunt, nõ ſ. p imaginatione adjungunt, & ideo monstrum imaginat, cui Ogg adeq; terreat, & similia res rerum, & addit, quod ꝓsim dia mg. quod mus videat foramen, & ostium sui speluncæ, ad quod fugit, carmen sonare non nil sit, nisi negão Corporis illis, cui foramen ea dicit videri nullatenus, si rigorose loqui velimus ꝓpter ea, & casum mg solũ videt corpus foramini circumpositũ, & am ipsum, quod foramini illi Oris videat, nihil sibi obstare in illo loco ad fugam, cui nullum Corpus ibi videat, ea fere, ut stat etat.

161. Nota. Quod negationes passivas nõ cognosci possint, nisi forte indirecte & obliquè, quod ꝓ illas negatur ꝙ species alienas, & porro ne imaginaria fingente sibi negãones passivas adinstar entis, & subiecti existentis aliquã positivã ſ. illarum, & demum ꝓ species ipsas negãonis activæ, nullatenus cõ possunt cognosci directe in se, & ꝓpria sua cãa, cum illam nullam habeant, & quemadmodũ dictæ negãones nõ ꝓpe cõ obiectã voluntis ita nec intellectꝰ, ja nil ſ. dum itaq; loquimur de negãonibus, nulla alia idea nobis obversant, nisi a rebus, quas a nobis negant, aquam existentia negatur a nobis, & idea ſ. minor, & by negãonis

addit

additur ꝙ hæc res ipsa abstracta, negáo, rárea, defectꝰ, ꝙ nõ aliqua ꝓpria activa negationis subiecti cuiusdã impossibilis où actiua alicuius rei, aquidãmentalis negáo, ꝰ logica Scientia indifferente, ꝰ remouens ideã realis; qui dissentꝰ, a remõmentalis nullatenꝰ Lt ꝙ obiecta aliquid negatiuũ, directe amplectitur huiusmõi negáo passiua; quòd ac huic: nil reꝰ respondet quidpiam ꝰ reale, ꝰ ideatũ aut obiectiuè habẽs ee nõ in solo intellectu, nullaq; dat cognitio representans obiectiue nil, nisi forte hanc ipsã vocẽ, & sonũ pẽpiens, ac mentè revolvens, nõa aliquod obiectũ illi correspondens, quod sit in se negáo pua

162. Inde liquet resolutio Quæstionis int Sumos viros priorib; seculis multũ ꝓtracte, quæ maxima ingenia modico forte fructu eousq; direde vexarit, utrũne: impossibilia in se ipsis possint cognosci impossibile omnino ens rãone nihil Metaphicũ dẽt, & definit ee ens, quod tm ee sit obiectiue in intellectu. Iudicium de hac ipsa definitione movebat Quæstio, an ad rem ens sit tale ens, quod sit obiectũ cognitionis & tm nullũ ee rle habeat, & extra, ꝰ intra intellectũ nq; am ee ipsa cognita, nec phantasma, quæ dialectici miserunt ad explicandas ꝓpositiones obiectiuas, hæc em̃ judicio illoꝝ nõ tm sunt ee obiectiuũ, sed rle & Pdcũ in intellectu. In hac itaq; Quæstione, quæ mihi omnes devenient, quod impossibilia realiter existãt, ꝰ realem hrẽ existẽa nequeant, dissentiunt tã quod ad existẽa intẽonale duæ quædam illoꝝ impossibilia intẽonaliter in se ipsis existãt, ꝰ in se ipsis cognosci contendunt, contra alios tã negantes, dicũt quod quando impossibilia dicunt cognosci, revera cognoscunt possibilia, sed tali cognitione, qua reddant impossibilia, sicut dum cognoscunt unũ ꝰ alia, revera cognoscunt singularia, sed tali cognitione, qua exclcè reddant, & denominent unũ ꝰ alia, & sicut quando cognoscunt indeterminata & dubia, revera cognoscunt determinata, & rejpsa verè talia ꝰ non, sed cognoscunt ꝓ tali cognitionẽ, à qua exclcè denominant, ꝰ intẽonaliter reddunt indeterminata & dubia.

163. Pro utraque parte stant valde graves authores, & quidem affirmantes: impossibilia in se ipsis cognosci stat Doctor Angelicus Suarez Disputatione 31. Metaphica sectione 1. mõt. & multi alii ꝓ hac sententia ex antiquis. Contra sententiam negantem impossibilia in se ipsis cognosci amplectuntꝰ multi ꝓ hac sententia ex Recentioribus Scholasticis de ꝓpatetica ex Potẽ Ulloa in ꝓhœmio C. 5. ubi alios ꝓ hac sententia citat, ut: Scotũ, Durandũ, Pererium, Pallavicinũ, &c: quorum hanc sententiam ꝓfitetur S. Thomas 1ma parte Quæst: 25. artic: 3. in corpore sic scribens: Ideo em̃, quod Tradictionẽ implicat videre ee nõ ꝓ quia nullus intellectus ꝓt illud ferri &c. Ita Tostatus, quem vide 3. ubi probat voluntatem Dei nõ ee impossibilium ꝰ argumento: voluntas nõ fertur, nisi in aliquid bene intellectum, illud ergo quod videtur intellectui nõ ꝓt cadere in voluntatem. Sed ea, quæ vel videntur se impossibilia nõ cadunt in intellectum, cui debita repugnant, nisi forte ꝓ errore alicujus intelligentis rei ꝓpriam, quam de Deo dicit ꝓt hæreticus ꝰ Doctor etiam obiq.

164. Tantũ non Doctorem Segnuꝰ censentes impossibile nõ hrẽ ee obiectiuũ nisi in intellectu, adeoq; quando ultimus terminus Physicus Tradictionẽ involventibus, ut Pun, rotundi, & irrationalis, plures singulis gñ terminis, ac eorũ negationem non explicita, ꝰ implicita, ꝓ respondent in mente nõa res, saltem possibiles, Physicum tã sumptus nullam respondet nõ, quia nobis representet subiectum aliquod involvens Tradictionẽ, cum assertio rãone evidenter manifeste falsa ee ꝓt cognosci ens omni modo incognoscibile & distinctũ ab omni possibili, & impossibili,

tam

tam ẽm falsũ ẽ illud cognosci póẽ, qm̃ poo obiectũ nullatenꝰ ꝺ uci bile ꝺ uci, nullatenꝰ visibile uideri, si am̃ impossibile, ꝑ uel cognosci, possat desacto cognosci tam obiectũ omnimodo incognoscibile, qm̃ distinctũ ab oi modo possibili & impõbili, ab oꝰ ẽm ẽ impõlle. Nec diu potest, quod aliqꝺ tm̃ impossibile & possit cognosci, nr̃o omne, qua ẽm ex ipsius ꝺisparitas assignari poterit cum oĩs paritos sit abuno possibili ad aliud qua ad id, ut sit obiectũ cognoscibilis, si ee ꝑt, cũ nr̃o miꝰ impossibile cunctis ꝺ ictis & ꝺ ictis & mutuo ꝺestruentibꝰ, ac falsificantibꝰ, quam plurima. Preterea ideo aliquꝺ impossibile ꝺ apposito cognosci, quia ẽ subiectũ ꝓpnis alicui ꝺe ipso affirmantis, a negantis, ab ꝺistinctũ ab oi possibili, & impõbili sunt ꝺ ubiectũ ꝓpnũ, aliqꝺ ꝺe ipsis affirmantiũ a negantiũ, ab iectum ẽm oi modo, & sub oi ratione incognoscibile cognosci nr̃o ꝑt, obiectũ ꝺistinctũ ab oi possibile, vel impõbili ꝺ ubinis ꝓpnibꝰ, p quas oppositor argumenta retorqueri possent, frangit, scipiũ opposita sentẽa fundamentũ. Quamvis si rigorose loqueliny, ꝺe impossibili nil possit affirmari, tangm̃ ꝺe licito, cui inest vera aliqꝺ ꝺ uenire, sed affirmat aliqꝺ affirmat sũ applicative nimis, unde necessitas ꝓbat: Impossibile ẽ impõlle nr̃o ergo ꝺe impossibili impossibilem affirmat, sed potiꝰ in sensu negativa ꝓꝺicit, negando possibilem ende impossibili.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Ente finito & infinito.

165 Celebris ẽ ꝺivisio entis in infiniti & finiti. Finiti ẽ, quod est p̃ minus infiniti, quꝺ nullos p̃minos, certum ẽ Deũ nostrũ gloriosissimũ ee infiniti in oi gr̃e & perfectionis, de creato infinito ingruunt Phi; Arist. Phi Phicor. C. 7. infinitũ ꝺefiniendi ꝺicit illud ee: cuius aliqꝺ semꝑ ẽ extra, hoc ẽ: ea quæ, quotcuiny partes acceperis ꝺeminatas, adhuc sup̃ sunt, quꝺ accipias. Hoc infiniti aliud ẽ actu, & Cathegorematicũ, cuius omnes partes actu existunt, a existẽ agitant, quod nr̃o permanendo ꝺig. aliud Syncathegorematicũ, & successivũ, cuius partes ꝺ imul nr̃o existunt, sed alia alias succedunt, semꝑ succedent in infinitũ. De ultima thegorematica modica, a nulla ẽ ꝓpositio, ꝺo ꝺ eam ẽ illud ee possibile in ꝺiby, & nullis, ac cogitabilibꝰ tm̃, & Angelorũ, quos alia alios succedentes in alnis ꝺurabunt, de Cathegorematico acrius ꝺisputant Phi, quo rei stante modo, ipsi ꝺenegarint, qui eam admittunt infinitũ Cathegorematicũ tangm̃ possibile, eo quꝺ illis obiiciunꝫ inde ꝺ eg inconvenia, ea licet absona alias ee cognoscat, nr̃o infinito tm̃ ee inconvenia existimant, sic inconveniens ẽ Deum, cuius aqua longitudinis linea nr̃o ꝑt nosse, ac ꝑ ꝺirectũ trahere, libent tm̃ admittunt huic ꝺ entẽa Patroni nr̃o ꝑt ꝺic Deũ trahere lineã infinitã; inconveniens ẽ Deũ nr̃o ꝑt quacuiny multitudinẽ ita collocare, ut ens alli sit obstiguũ, vel Pꝺ ipsi libent ꝺ admittunt ꝺe multitudine infinita, si cum illis obiicias in illo sentẽa possibile ee infinitum enumeratiũ, & infinitũ formicas, ita ut in quovis monte uno colle ex formica, concedent, si ꝺicas inde ꝺ eg unũ infinitũ ee numing alle, ꝑt hoc ex hauriri, si cum ꝺ eg unus illi omnes formicas ita collocarat, ut sibi essent obstiguæ, immunes remanerent montes, & hoc implendis formicis nr̃o ꝺ ufficerent, ad eoꝰ infinitũ formicas exhauriꝺ ex eis miny infinitis montibꝰ negabit Deũ ꝺ ꝑe facere, talis cum collocare & successivã acceptionẽ involuat, si ꝺicas ꝺe Sup̃no

nere

ponere quod Deus istud pagat simul, unaq; actu, dicunt id ꝺ̄ꝓ̄ fieri, ē enī rationē infiniti, in eq̄ petunt ꝓ̄ius, cum prius, utra hæc ratio sit ea infiniti sit possibilis, demonstrare deberent. Simili modo ad ꝯia alia Argumenta respondere solent, cui am adstamirre litaria illam modicū afferre emolumentū, & plenè sciam de rebꝰ existentibꝰ, sui duobꝰ gaudeo mentē poꝺ̄ omnes alias Questiones necessarias absolvere, Rationē de purè possibilibꝰ libenter volentꝰ Phis purè possibilibꝰ relinquo

DISSERTATIO TERTIA.

De principiis, & causis Entium.

CAPUT PRIMUM.

De natura, & divisione causar.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit principium, & quotuplex?

166. Principiū varie sumi solet, ve ēnidem ꝺ̄gnat, ac initiū alicuius rei, sic unitas ē ꝓ̄ius numeri, aurora ꝓ̄ius diei, v. ſpecial id ad dīmū in aliquo gre, sic Lecha ꝓ̄ius Polonor Principū dicit ꝑ, si nullgante illum Supponat fuisse Polonia Princeps In rigore vo Phis sumpta ꝓ̄ius de ſpirit christ. S.S. Metaphicor C.1. ubi dicit: Omnibꝰ igit principiis Commune ē ee dīmū, unde ea ēa fit, a cognosit, & D. Thomas 1. parte Quæſt. 33. artic. 1. Primum, unde aliqd procedit. Alii Communit ꝓ̄ius dicunt ee id, qd inse rationē Stinet rei alti, cuius ē ꝓ̄ius, res vo hac alia, cuius rationē ꝓ̄ius in se Stinere ꝺ̄, vocat principialē, rao am, qm ꝓ̄ius ad esciam Sparatē, principiatū in se Stinere ꝺ̄ ē id, quo ꝓ̄ius sui ꝓ̄ialē ꝓ̄ius, q ē id, unde intelligit cur ꝓ̄iatū sit aut tale sit, sic sol ē ꝓ̄ius vegetationis plantar, qui in sensitionē Stinet, cur planta vegetent, vegetatio ipsa plantar ē principiatū, calor vo solis, quo sol agit in plantas, cum sit id, quo sol vegetationis ē ꝓ̄ius ē illa rao qm sol in se Stinere ꝺ̄, ut vegetationes sit ꝓ̄ius quo

167. Dividiam solet ꝓ̄ius rei & cognis, ꝓ̄ius rei, quod ꝑducit, v. Constituit rem. Prius vo cognis illud ꝺ̄ quod ducit in cognionē alti. Prius vo rei dividi solet in ꝓ̄ius essea, & esse ea, ut ꝓtig fundamento desumpta ex dne Arist: dividit generatim ꝓ̄ius in id, unde aliquid ē, unde aliqd fit & unde aliqd cognoscit, & in ꝓ̄ius essea, esse ea & cognis. Principia essea vocant ꝓ̄ia in essea, sunt illa, quæ in se Stinent rationē essea rei alti, ingrediuntur illa in esse Constituit, sc. sunt partes rei, ex qbꝰ res ipsa in esse coalescit, & talia respectu eōrum Phōrum, hmōi ꝓ̄ia ſt corpa, & aa, ex iis em in esse Componit hoc: Principiū unde res fit, seu esse, qd & extrinsecū nominat illud ē, quod inse rationē Stinet, cui alia res distincta adgtē ab illo ꝺ̄ ea esse, qua Stinet qd rationē cui alti sit, ad illig in eōrum minimè spectat, huiusmodi ꝓ̄ius ēōrum eōrum essea, sive illacrata sit, sive creata, quæ quæ modocunq; ofīcit aliqd, cum in se ita rationē Stinent, cui alterum sit ut minimè ad illig eōrum ptineat, sic Deus ēōrum rerum creatar, Pal filii, securis putationis, ita em hæc suos ꝑducunt effectus, ut res ꝑductas eōrum ꝑfectui constituant. Prius demū cognis, quod rationē alti cognis in se Stinet, qd ducit in cognionē rei alti, cuiusmodi ꝓ̄ia sit axiomata, & ꝓpones ꝓsenata, quæ ope ꝺ̄ ducimur ad formandas alias cognitiones, & ex qbꝰ scita quædammodo generant. Prius rei adnumerant alig ꝓ̄ius ordinis, unde ordo alig

ꝑductionum

[illegible]ualem, tangen̄ à suo capite, & prima in ẽgre cãa dependet, sic ordo hñn̄, q cauã̄ p̄tle de-
[illegible] Adam.

166. Dividit. Circa ppiũ attẽdũ in energicũ, & efficax, quod aligñ virtẽm suã Omunicat principiato, & inefficax, quod licet nullã virtẽm principiato Omunicet, nẽcessario tñ ẽ supponẽ ad id, ut ponat ppiatũ, talis ẽ appitiõ rei astibilis adignẽ, qualicet nõ influit ad productionẽ ultimi, necessario tñ ad illã ẽ supponit. Dividit illũ in unũsale, quod plures essẽ p̄t̄ ẽ, & particulare, q̃ pauciores, ill̃ inincreatũ, quod à nullo ppio dependet in suo ẽe, & creatũ, quod ab alio ppio dependet ẽ; inimmediatũ, quod p se in̄mediatẽ dat ẽe effi, & mediatũ, quod dat ẽ alicui, à quo alio ẽe accipit. Sic Pat ẽ cãa immediata Filii immediatæ nõpotis.

169. Ex dictis colligẽ 1mo: Omne ppiatũ dependere aliquomodo à suo ppio, ut in ppio Ultimo ratio, cur ppiatũ sit, a tale sit. 2do. Oẽ ppiũ aliqua rãone prius ẽe suo ppiato cui ẽ ppiatũ aliqua notione dependeat à ppio, illudq̃ ẽ supponat, oẽ ãm quod aliud ẽ supponit, ab illo dependet aliquã rãone, illo posterius ẽe debeat, clare oẽ ẽ ppiũ prius ẽe debere suo ppiato, unde ẽ in Divinis Pat alius Filio, Filius Spiritu S. prior ẽ in tempore, a nãa, sed origine. Ult. Oẽ ppiũ aliquã rãone ẽ distinctũ ab eo, cuius ẽ principiũ, cui ẽm ppiato suo prius ẽe debeat, distinctũ sit, necesse ẽ, idem ipso prius, & posterius in eadem rãone ẽe negt. 4to. Idem in eod̃ statu reali & ideali, sui ipsius existere ppius ẽ ẽe negt, nam à se ipso dãui, & se ipso prius ẽe nõ pt. Unde hodie licet habeas absolutam resolutionẽ quæ aliã sibi tradi solet, ut aliquid possit præcere se ipsum quo ad 1mo ẽe. 5to. Duo sibi mutuo existẽa ppia ẽe nõ pñt, alias unũ alio deberet ẽe prius, & posterius, Et hic solvit alia ẽ, ut sit possibilis mutua causalitas in eodem genere.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid sit causa, & quotuplex.

170. Causa in gñe possim dici ẽ id, quod mẽi in se Otinet rei alterius, à se realiter distinctæ res hæc à suo ppio realiter distincta vocat̃ effectũ, a causari. Sic Pat in creatis ẽ cãa Filii, quia in se rãonẽ illius ppio realiter distincta, vocat̃ effectũ, & ab illo distincta numerice nãliter. Unde manifestẽ inferes, Patrẽ posse ẽ, existẽa Otinet, & ab illo distincta numerice nãliter. Unde manifestẽ inferes, Patrẽ posse ẽ, quin cãa, cui ad ẽe ppiũ in gñe regrat, ut realiter à suo ppiato sit effectũ, sed sufficit ut aliquomodo à illo realiter distinguatur, & ad ẽe, ut res alterius cãa dicatur, quod Deus in Divinis Pat filii, Pat & Filius Spiritũ Sti ẽ, nõ cãa, quia se prona, licet nõ realiter distincta, Julian patres Cõlã Graca, Patrẽ alterius Filii, & alterius Spiritũ S. cãa dixere, Latina accepta mẽ causa, ita sc. ut universalitẽ & ppiũ significet. Ethica ẽm Græcis, genericũ nomen ẽ, quodquæ ppiũ, ac cãa effectũ, quod Latinos in hac re dissidere significandi causalitatẽ, & effectus sempẽ impedit, & insufficiens ad hos existendos effectũ, quia sine blasphemia Divinis personis tribui nequeunt, quas imperfectiones nomen ppiati non invertat.

171. Advertẽ autem me & loco nolle dirimere illam de solavoce Questionẽ, de qua aliqñ Dissertatione 2da inquirimus, utrũ det cãa ionẽa adyta, a Scholastis adytũ. Unde quæcumq̃ dicta sũt de cãa extrinseca, & de ionẽa adyta, intelligi debent, ac de distinctione adyta à virtualyta indeterminata, ita, sc. ut causis talibus respectu illius

effectus

effectus, distinctio adꝫta ꝗueniat, in secis inadꝫtis, inadꝫta, cum ꝫ nolim mꝰ̃ hoc cum mꝰ̃ aliquis post Suarezium ꝑtendere, utꝝ aliquid possit se ipso ꝑducere quo ad ꝺuctionẽ, ꝫ quo ad [illegible] mꝰ̃ ꝑtio, ne huic sententiæ, qua ꝺocet, ꝓcẽ aliqꝺ se ipsum causare, quo ad secundo ecꝰ̃ mꝰ̃ ꝺefinitio cadat, ꝗ̃ ꝺicet, ꝺefiniri cãa ꝑtens. Spiꝰ̃ cũ ꝓpria virtꝰ̃ ꝺeterminans aliqꝺ sibi rem sufficiens ad aliꝰ̃ tendens, ꝗua ꝺefinitione by ꝓpiũ ꝺr raõnẽ generis, reliqua asprimunt ꝺifferearn, ꝺ ꝗ by ex ꝓpria virtꝰ̃ ꝺeterminans, ita ꝫ ac influens in effectũ ꝫ opandy, a ꝫ currendo ad eiꝰ̃ affectionẽ, ut ꝗ̃ gendo, ꝫ fluendo ut, pars, ꝫ movendo, ultimis ꝫ dirigendo ut exemplũ by vo: aliquid, ñ aliud positiũ ẽ in ꝺefinitione ut ꝓcaindat ab eo, sit ne ꝺistinctꝰ̃ effꝰ̃ à sua causa, animon by ꝺemum: sibi ꝺeficiens ad existendũ ꝺe notat ꝺependeam effꝰ̃ quo ad ẽẽ à sua cãa, a ꝓ ad eo ꝗ̃ sine ꝗuꝺicio alioꝝ̃ sentẽ, & ꝓcindit ab eo, quod cãa ab eo effectu ꝺistincta ẽẽ ꝺebeat, & clare ostenꝺit ꝗ doctrinã ill Patꝝ̃ quod Pat in Dnus ñ possit dici cãa Filii, nec Filiꝰ effectus Patris, cum sit sufficientissimꝰ sibi ad esse.

172. Jam gñtũ ad divisionẽ causaꝝ cãa generatim sumpta, alia ẽ adꝫta, alia inadꝫta. ẽ adꝫta sive totalis, quæ in genere sno totã rnẽ cum sit, ac talis sit effectus, in se ꝺistinctꝰ̃ ꝺ adꝫta ꝺ partialis, quæ ñ ꝺistinct totã ꝺ partialẽ tm̃ in ingrẽ sno raõnẽ cum sit, ac talis sit effectꝰ̃. Sic moty rumꝰ̃ à ꝺuobꝰ̃ equis tractꝰ̃ simul equi sꝰ̃ cãa adꝫta, & totalis, inadꝫta am̃ unqꝫ̃ separatim. Et ꝺuta am̃ in ꝺefinẽ additũ by: in gre sua nam cãa ꝺ simplicit adꝫta alicuiꝰ̃ effectꝰ̃ nulla ꝓ ẽẽ creata, soliꝫ̃ Deo ꝺ ꝓpriũ ẽ, ut sine ꝺ̃ adminiculo cuiqꝫ̃ entis ꝓ, quod vult operari, ẽ am̃ ens creatũ ab ꝰ̃ ꝗ̃ ꝺu Dei illiꝰ̃ ꝗ̃ adjutorio, nil penitꝰ̃ facere ꝓ, ꝫ illud xti Dñi: Sine me nil potestis facere (sum ergo ꝺis cãa increata quẽ vis actũ suũ cũ ꝗ̃ ꝺu simul Dño operet, inadꝫta ex te ꝺici ꝓ. licet adꝫta in suo gre ex eo ꝺicat, quod se sola, & sine ꝗ̃ sortio cuiꝰ̃ pia entis eiꝰ̃ ꝗ̃ is & creati, effectũ operꝰ̃. Ultraꝫ ꝺividit in Plam, & intẽnalem. Phca & realis, qua realis in suũ effectũ influit, intẽnlis ꝫ obiectiva, qua influit intẽnaliter in effectũ, mediante scientia sui cogñẽ, dum ut cognita ꝫ mota et, ꝫ dirigit cognoscentẽ ad ponendũ effũ. Phca rursꝰ̃ ꝺividit in intrĩcã & extrĩcam, intrinseca ẽ, quæ raõnẽ cui effectus sit, in se ꝺistinct ex eo, ꝗ illum intrĩcè ꝓstituat, talis ẽ ãa ꝫ corpus formis. Extrinseca vo, qua raõnẽ cui effectus sit, aut talis sit, in se ꝺistinct ꝗ̃, illum tm̃ intrĩcè ꝓstituit, ad eoꝝ̃ ẽ adæquatè à sua effectu ꝺistincta. Intẽnlis am̃ ꝺivi ꝺit in finalem, moralem, ac idealem. Finalis influit movendo cam̃ efficientem, ut sit, sc: ut sit ipsa causa finalis dependent ab eo, ad quod movet, sic sanitas ẽ cãa finalis, dum movet ad sum endam medicinam, ut sc: dependent, ab illa existat: ille talis influit movendo cam̃ efficientem, quia ẽ, sic ad arma ad militem movet hostis imminens, quia ẽ imminens, non ut sit imminens. Idealis demum influit dirigendo causã efficientem, ut effectũ ꝺ̃ similet ꝺ ea, sic pictorem imago ꝺepicta movet, ꝺirigendo, ut illi sem̃ assimilet.

173. el Aristoteles l. 2. Phem̃ à Tactu 26 ad 32. manifestè textu 31. ait: Omnes am̃ nunc dicta cãa in quatuor cadunt modos manifestissimos, ad eoꝝ̃ in 4 genera cãa ꝺividit, sc: in efficientem, materialem, formalẽ, & finalem, cum ꝫ cãam finalem sæpe, bifariam ꝺividat, intrinsecam sc: ꝫ formã Proviti, & extrinsecam, quam vocant exemplũ, ꝫ inde hãc ꝺivisio Aristotelica plenè coincidit cum ꝺivisione Platonica, causas inquinque genera ꝺeste Seneca Epist: 56. ꝺividentis in empè in efficientem, materialẽ, formalẽ, finalẽ, & exemplarẽ. Sic ẽm laudato loco ẽmente Platonis cãæ genera enumerati: Id ex quo, id à quo, id in quo, id ad quod

Deꝰ Pauus

id ppt quod, novissimè id quod ex his é. rem statem, ut clarior sit, exemplo declarat: tanquam in statua id ex quo, ex é, id, à quo, artifex é id quo, forma é quo aptat illi, id ad quod exemplar é, quod imaginat is qui facit, id ppt quod, facientis ppositu é, id quod existit é ipsa statua. Adde Seneca citato loco, unde intelligere facillimum quod cãa efficiens sit illud ppium, cujg actio existen rei alicujus ereãone ream actionis nomen ignotum sit, hac é exercitiũ cãe, quo ille efficiens suo existeam tribuit, sic respectu ignis el, producentis ignem B. actio é ustio, cum sit exercitiũ ignis et, quô, y quâ ustione id ignis et, ignis B. existeam tribuit. cãa materialis, ex qua existente, cãa efficiens aliqd efficit. Formalis é id, ajjg ad maãam accessu cãa efficiens ens recens species efficat. Finalis é id, ppt quod cãa efficiens aliquid facit. Exemplaris é id, quod cãa efficiens respicit, dum operat, ut illi forme opg efficat. Exempla hariũ cãarũ exhibet structura domũs, cujg cãa efficiens é architectꝰ cum his, qui in ea exigenda operam locarunt, maãalis, sit lapides, calx, ligna, ex qbꝫ fit. Formalis é dispõ materialis eorum in ordinem, qui efficit, ut ex hac maãa domꝰ fiat. Finalis é architecti lucꝝ ac habitãe eorũ qbꝫ domꝰ, struit. Exemplaris é domꝰ architecti mente recepta, ad quam is attendens, domum erigit, unde habet cãa maãalem & formalem eã in actu, reliquas exclusa, int exclusas vo cipua consideraõnis de efficientem.

ARTICULUS TERTIUS.

Duplex est causa efficiens?

174. Causa efficiens dividit & alia é prima & increata, à qua reliqua cãa in esse, & operando dependent, ipsa verò à nulla, & hac é DEUS. Alia 2da & creata, quæ in esse & operando dependet à tãa. Alia in actu 2do, quæ actu influit in effm, alia in actu 1mo, quæ habet q & potẽa operandi, nq tñ dicens ut actuã virtutem actuali influxu exercens. duodecim cãa habeat ois requisita ad operandi, & nõ opet, vocat in actu 1mo primo, si illi desit aliqd ex requisitis, vocat cãa in actu 1mo remoto. Alia immediata & prima, quæ nulla alia cãa mediante influit in effm, & int quã, & effm nulla alia eiusq gnis & ordinis cãa habet media. Alia mediata, & remota, quæ influit mediante alia cãa, & int quam, & effectu alia cãa interedit eiusq generis, & ordinis. sic val de die é cãa imãta lucis, de nocte verò eiusdem quam habet luna, à luna in nostro horizonte, é cãa mediata, sparsit enim lumen suũ in nos mediãte luna. Alia Physica, quæ sua actione se in effectum exercente, illũ efficit, alia moralis, quæ sua actione tribuit q & effectui existeam prudentiã th judicio effectus illi imputat, & se jubens inficere é cãa moralis occisionis, occidens Physica.

175. Dividit cãa Phica efficiens in nãalem, & supnãalẽ. Nãalis illa dicit, quæ viribꝫ suis cum decursu ordinario cãe sue effectꝫ, qui int mundo existenti lege stinguunt, ita efficit, ut tota rãe cur effectꝫ existat, in ea stinctos continuo supnãalis, quæ decursum extraordinarium causæ sue regrit ad ponendũ opg, quod existenti ac ordinaria lege nõ stingit, effectus, q à causis nãalibꝫ proveniunt, nãales dicunt, q à supnãalibꝫ, supnãales, & hi supnãales sunt quæ ad substeam, quales nullatenꝰ cãa nãales efficere possunt, q quidquid q ex suis viribꝫ operari totam capacitatem cãe nãalis, & talis é resuscitatio mortui, quam nulla cãa nãalis efficere possit viribꝫ propriis, alias supnãales, quæ admodũ, q licet possint à cãa nãali fieri, nõ possint eo modo fieri quo à cãa supnãali, quales sunt subita graviũ morborũ curaõnes, has ẽm possunt causa nãales

efficere.

ficere, sed n̄ subito, quomodo à cāa instrumentali efficiunt. Item in necessariam & liberā, necessaria e, quæ habitis oibꝫ requisitis ad agendū agit nāmō, libera vō, qā ista habitis aliquè agere aut̄ agere pārbitrio suæ potest.

176. Dividit ill cāa efficiens in principalem, instrumentalem, & occasionalē. Principalis dicit cāa, quæ ita influit in effectum, ut in illa verē Ptineat rāo cuius effectus existat. Instrumentalis vō illa, quæ absolutē sumpta, rāonē n̄ Ptinet cuius sit effus sed eatenꝫ tm̄ agit, quatenꝫ à cāa principali movetur ad effectū producendū inservit. Occasionalis ea dicit, quæ causa principali occasionē p̄bet ut effectum producat, quatenꝫ nempè illam movet, certoꝫ modo ad producendū effum̄ determinat, sic statuā cāa principalis artifex, scalptor & alia instrumenta, quibꝫ statua efficit, cāa instrumentalis, occasionalis autē triumphus Regis ex cuius occasione statua illi erigenda, ēt enim quod agit ē artifex, & quibus agit ill instrumenta, ēt quod movet, occasionemq̄ p̄bet artifici ad opandū ē triumphus Regis. Est autē cāa instrumentalē, & occasionalem n̄ eē p̄prie causas efficientes, cum n̄ sint illud p̄prie, cuius actio ē rāo existēdi effectus, adeoq̄ nec cāa efficientis divisio ē quæ in suas species, eorum p̄prie agens, quæ

177. Dividit ill cāa in ē p se, aliā p accidens, causa p se efficiens illa dicit, quæ ex sua nāa ordinat̄ ad hunc effectū, vg ignis ad urendū, & sic de agente reali. Sermo ē, ille dicit eē cāa p se alicuius effectus, qui stulte, & data opa aliquid agit, sic qui voluntariē instruit, ē causa per se homicidii. Cāa vō p accidens ea dicit, cui accidit hic & nunc ponere effectum, ad quem ex nāa sua n̄ ordinat̄, aut si agens tm̄ ex illo tunc dicit cāa p accidens alicuius effectus, quod p̄ter eorum suā aliquid efficit. Sic medicina aliās saluberrime ex se ordinata ad causandam sanitatem, ē quidē p accidens cāa morbi, venator intendens ferarum capere, instruit tmē ut Samech Caimum, talis cāa dicit ē p accidens ex parte effectus. Quando vero cāa ponit effectū talē, qui ad eiusmodi cāam per se referri n̄ solet, vocat̄ cāa p accidens ex parte ipsius cāe, sic si statuarius agrū colit, aurifaber ligna secat, hoc effectū cāa dicunt p accidens, n̄ em ad statuarium refert agricultura, aut ad aurifabrum ligna secta. Demum in creativam, & productivam, prior ē, quia effectū suū, tam quoad nāam, quā quoad formā potest, posterior, quia ponit formam in p̄supposita jam nāa, creativa cātoli Deus. Productiva, agentia naturalia. Plures adhuc cāarū p̄sentiferi divisiones, & hactenus & nunc allatæ ad p̄positum sufficiant.

CAPUT SECUNDUM.

De potentia agendi causæ efficientis.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid, & quotuplex sit potēa causa efficientis?

178. Potentia activa cāe efficientis ē illa virtus, vi cuius cāa ipsa actione sua valet effectui existēdi tribuere. actio vō ē exercitium activæ potēæ, per quod effectui ēsse ipsa communicat. Porro ad potentiam duo requirunt̄ Ptinēa p̄fectionū in effectu resplendentium, & facunditas eiusmodi p̄fectionis sui communicandi. Pinēa potēa, & virtus activa cāe p̄sistit in Ptinēa secunda esse. Quod vero requirat̄ Ptinēa p̄fectionū relucentium in effectu, ex vulgato illo plogo: nemo dat quod non habet manifestē relucet, & rāe ē, si enim foret p̄fectionis gradus in effectu, quem nullomodo Ptinēret, in sua cāa aucta nullibi Ptinēret rāo sufficiendi

illius

illig pfectionis, nulla illig, ut sit in effectu, reddi posset ratio, quod è inconveniens. Quod amplectat ultra pfectionem aliam facilitas, et eo evidens è, quod agnoscam ens in alio finiri pfectionem alterius ens, ut Angeli, animi, quia in illis deest facilitas comunicandi pfectiones aliis, hinc nequit respectu alterius Angeli vel animi dici causa efficiens.

179. Potentia activa à via agendi, sive ab activa Leibnitzij in Act: Eruditor. p. 8. d. quit, dicitq potentiam activam, sive facultatem agendi ee ipsam agendi possibilitatem, qualis habet potentia jaculandi sagittas in arcu necdum tenso. Vim vo activa dicit Status, aut nisum ad finem agendi, ex quavis distant sequitur effectus, nisi ei resistat, et talis è vis jaculandi sagittas in arcu bene tenso. Unde illius vis dicit id, quod in se continet ratione sufficiente actualis actionis. Vere Communig apud Recentiores, aque ac Scholasticos, potentia, vim, ac virtutem, id denotat, ipsa Sc: entis activitas, sive virtus, ratio ejus ipsa valet effectui existenti tribuere. Sunt vero tales virtus in his minor, in illis major, hinc discrimen in istud in quosdam gradus distinguit à Philosophis, gradum vo multitudine vocant intensione virtus

180. Potentia. Hac activa causa alia dicit in actu 1mo, alia in actu 2do. Potentia in actu 1mo è ipsa virtus causa, vis activa ad eliciendi effectus. Potentia vo in actu 2do. è ipse actualis influxus cause ad producendum effectum; prior denominat causa potentem influere in effectu, posterior actu influentem. Potentia in actu 1mo, vel in actu 1mo proximo, vel in 1mo remoto. Potentia in actu 1mo remoto, & actus 1mo remoto dicit ipsam potentiam causa sine requisitis adsperis necessariis contra vo potentia in actu 1mo proximo, ultra potentiam causa, dicit ita ea requisita, dispones, ac dilationes, quae pr virtutem causa requirunt pro ad h, ut causa habeat potentiam completam, ac omnino expeditam ad influendum ad ecq actu 1mum primum constituit causa paro, id omne, sine quo causa ne è primo expedita ad causandum effectu. Hinc constituit illum ipsa virtus causa, dispositiones ad suscipiendum effectum necessaria in passo, applicae causa, aliquas dilationes ad influxu requisita, necnon impedimentum ipsum actui inauferibilium, & jalignes Decretis Dei, dicut ignis ad urendum ligni, si habeat actum 1mum primum, et ultra virtutem activa ee ligni bene disicati, et ee igni approximati, et abee obstacula sistens vim urendi, & Dei n impedire vim ignis, negando concursum sui, sed cum eo ignem urenti ut causa ligni flammis absumendi; nisi eam et adsint hae ita, et si una horum defuerit, ignis n uret. lignum. Undestinguila hae st constituta in adepta illig subjecti, quod vocant Scholastici actum 1mum primum. Non constituit vo actio productiva effectus, ut potest que separabilis è ab actu 1mo proximo, a saltem realiter distincta ab illo, quae ptim et eum judicio ad actum 2dum. Neq mint partes actus 1mi primi recensent negae impedimenta inauferibilium ipsa actionem, talia em desiderari possunt ut neglecta, quae nempe, nec prunt, nec obsunt potentiam producenti ipsa demum effectus, & quae ea requirunt in st ratione em constitutivi actus primi proximi, sic licet sol n possit producere sine luce, sine duratione, ubicatione, tamen solis, duratio ubicatio &c: dicunt tm executiva non vero partes actus primi primi, ad producendum solem necessarii.

181. Difficultas aliqua h loco oriri solet ad sedandi discrimen int causam producentem effectu, & puram dispositionem negotia ad productione effi: Cardinalis Polemeg Phae Filis differt: 1 Sect. 1. ad discernendam ea a a dispone hanc significat regularm id recte dici ea, quod requirit, ut fiat effi, & è sufficiens proportionatu ad causandu, & nulla pt reddi ratio alia, ut causet, & exerceat sua secunditatem. Ad vo dicit Solitio, quod licet regnat cum

priorite

prioritte nãa ad effa pt tã alia reddi nã, cui regrat ad effus, qm ut illu causet. Porro conditio alia, sine qua pt poni effe, licet cum illa cuncta poscat, alia, sine qua nõ pt poni effe, & inde, passim dicit, conditio sine qua non, ẽ id omne, quod necessario ad regrit, ut habeat effe, nõ ita tñ, ut in illo sit nã; cui effectiue existat, sic applicãe ui tri caustiue ad fomitem, ẽ Ditio, sine qua nõ habet flãe, licet em sublata applicãone nõ amplius accendat flamma, nãe tñ & cãa flamma excitata alibi quarenda ẽ, qm in data applicãone. Omnes vo has Ditiones dnt ee priores effe, cũ ab iis pendeat effe 2d quam existeam, priores am saltem potea, licet nõ omnino tempore, nam in causis necessariis tale actu dmq; primq; nõ fit prioritem temporis respectu actus 2di, nam cãa necessaria necessario ponit effm eo ipso temporis puncto, quo ẽ primũ disposita ad agendũ contra libera, habilis ei by regritis, & tote actu 1mo primo, pt adhuc q arbitrio suo non agere.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum ad agendũ requiratur existentia causæ.

102. Requisita ad agendũ sufficiant cognitore Articulo enumerata sunt, reliqua plenius infra exponent, nunc mouet Quæstio, utrũ cãa possit agere tunc, quando nõ existit, si imdte p extiterit, si ẽm nunquam p aliũ certum ẽ illam nihil operari posse, cum id, quod nihil ẽ, operari nequeat. Quæstio item ẽ de actione immediata, non mediata, nam nemini dubiũ ẽ, quod cãa nõ existens possit nõ carere mediate effu, si aut nõ esset ẽ cãa mediata nepotis. Quæstio demũ ẽ de cãa Phca cuius Phca actione, nam certũ ẽ cãam finalẽ & moralẽ cãa regia nõ existendo, si vanitas nõ existens moueat, tangm cãa finalis ad sumendã medicinã, in re queritur, utrũ cãa Phca efficiens possit imdte Phca actione producere effum in instti, quo ipsa nõ existit, supposito, quod ipsi imdte precedenti extitit. Nonnulli ex Doctissimis Thomistis id placuerat, ut possibile etiam naãli ordine

103. Dicen: absolutè impossibile ee, ut cãa Phca efficiens imdte producat effum tunc, quando nõ existit, nisi imdte existit. Probat: et absolutè impssle ẽ cãa simul existe, & nõ actiue, sed si cãa ageret tunc, quando nõ actiue existẽ existet simul, & non existet, Ctra: pp. nõ: causa nõ existet ut supponit, existet vo ut probat cãa ageret Phca imdte. Ẽ existet. pr Bãa Ame: Recta ẽ univsalis Bãa ab ee tali reali potuo ad ee simplicit, & existe, sin em statu actualis potuo & supponit existeam eiusdem rei actualẽ, sed Cfata Bãa ẽ talis, dicit gen: cãa agens Cest existens Cẽ recta. pr eadẽ Bãa 2da Si daret actio causa Phca imdta, daret, sive existet ipsa cãa, sed si cãa ageret Phca imdte, daret actio Phca imdta, Ctra: Et minor ẽ manifesta, nõ pt em agere cãa sine actione, quod inre ẽ dicere, nõ pt ee actiõ causæ, sine actione, & sine re ipsa, pr 3io: Si daret & existet, potea cãa ad opandũ daret ipsa cãa, & si daret actio Phca imdta, daret potea cãa ad opandũ. Ctra: Ditio ẽ manifestissima, potea em cãa id efficax realit adgtẽ ipsi cãæ. Nor quæ innegabilis, cum ab actu 2do ad actum 1mum vlã affirmativa recte sit illãe.

104. Obiicit. Possibile naãli ẽ possibile absolutè, sed causam agere tunc, qndo nõ existit si imdte Cactitt ẽ psble naãli, & ẽ psble absolute. pr nõ: psble ẽ naãli, ut Petrus jaculet sagittam in instti et volens interficere Plam, in instti Bmoriatur demũ in instti & D. delata sagitta ad Paulũ eum interficiat. Sed eo ipso, possibile ẽ naãli cãam tunc agere, dum nõ existit si imdte desierit Ctra: pt nõ: in eo casu pt nõ existens ẽt cãa imdta, Phca principalis occisionis Pauli. Ctra: Nulla alia pt assignari cãa ppalis imdiata

diata occisionis Pauli. Et sic: Sagitta nam̃ ẽ tm̃ cãa instrumentalis. Ult̃imũ dquo: Nulla alia ꝑt assignari cãa imdta ꝓpalis occisionis Pauli in genere moralis, secdo etns. Phĩa, N.K. & Sotã, dicit: Ca ꝓpalis imdta in gre morali ẽ illa, cui tam̃ immunica, ꝙ tangm̃ mariõ ex ꝓpria electione potig hanc actionẽ, gm̃ illam ponenti, ut in ꝓsenti casu occisionem apponti, imputat̃ effs quãdo ad rãonem honesti, vt honesti, & ita in effs ille sit ptim̃, & imdte, & hĩc à tali causa ꝓcedens, & non. Sic & aliqs copiam pulveris supponat & ignis, lignum̃ accendat, quod post longum temporis intvallũ ad latentem devenies pulverẽ eum succendat, succensq; demum̃ pulvis ædificium dissipicat, damni illati ꝓpalis cãa, & imdta in gre morali ille habebit, q subiecit pulverẽ, lignum̃ succendit, gm̃is in gre Phĩa nec fuit, nec potuit ẽ etiam effs cãa imdta efficiens licet supponat ẽ existens. Simili modo in casu obiectionis dicendũ, sc. Phĩ nacistentem nõ ẽ causam imdtam Phĩam efficientem mortis Pauli, sed tm̃ moralẽ, hẽ, quod illi tamen quã ꝓpali agenti hæc mors merito imputet, ꝙ sic ẽ Phĩa, ẽtm̃ mediata. Petrꝰ appẽ jacens sagittam ẽ cãa imdta tensionis arcꝰ ipsiꝰ elasticitas ẽ cãa impetus, ac motꝰ lationis sagittæ, sagitta cum impetu ẽ causa vulneris, vulnꝰ mortis, adeõ hꝰ tendens arcui ẽ cãa mediata mortis. Simili pro modo ad alias instãas sẽs respondeti d. Ulti. q̃ possit aliqs ꝓtubũ, tubam marinã vocant, cuius sonꝰ ad dimidiũ milliare Polonicũ pertingit, cumꝰ id nõ fiat in instanti, sed ꝓgressive sonꝰ ꝓpagẽdo ita, ut post aliquot minuta à verbor. ꝓlatione, verba hæc à distantibꝰ dimidio milliari audiant, ꝓ igit stingere, ut q̃ ꝓ eũ tubũ verba ꝓferat in instãti, in ipsũ vo B. moriat, & sonꝰ vbor audiant, ꝓ igit stingere, ut q̃ ꝓ eũ tubũ verba ꝓferat in instãti, in ipsũ vo B. moriat, & sonꝰ vbor cinꝰ, post aliquot instãs audiat, id tm̃ nõ ꝓbat cãam agere nõ existendo Phĩe imdtè, cum semellꝰ ꝓferens mediata tm̃ erit cãa, imdta vo tum tuba, tum impetꝰ aeris certo modo tremuli ac modificati. Pleraq; similia objici poterunt. Verum̃ sed et immorari rei manifestissimæ.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum ad agendum requiratur præsentia causæ?

135. Quæstio ista ẽ de cãa efficiẽte imdta Phĩa. Hæc inde exorta ẽ, quod nõnulli ex antiquioribꝰ, causis esse: dicũ nõ aliũ inv̄estigandis par̃ debilis, ad vtendũ, quas causas quadam in subiecta à se distãtibꝰ nonnullos effs ꝓduxisse, ut quod sol terram calefacit, plantas vegetiõnẽ promovet, & alia eiusmodi dubitare cœperunt, nec mirũ adhoc, ut cãa aliqua actuẽ effs in subiecto quopiã efficiat istãte, necessaria sit ipsiꝰ causæ ꝓsẽa, quã admodũ arma duplici ratione causa ꝓsens ẽ ꝓ, ita ẽ duo duplici modo ꝓ absens cogitari, nempè ꝓsens ꝓsẽa simꝑ, & ꝓsẽa virtute. Ens ens ꝓsẽa ꝓ positi tẽ dicit cãa, dum̃ biectũ, in quod agit, sua ẽstãa stingit, ut cũ manu lapis ꝓiicitur, aqua ignis exuerit lignũ sibi impositũ. Jam ꝓsens ꝓsẽa virtutis tunc ẽ causa, cum à subiecto, in quod agit, nihil ꝓ stat, sed tm̃ virtꝰ cãæ ad biectũ ipsũ diffundit, illudq; stingit, sic magnes trahit ferrũ, sol terrã calefacit &c. et sol à tema, magnes à ferro dicit et, contra. Cũ absens ꝓ supposto ꝓ distans ꝓ supposto tunc dicit cãa, quidditas alia, in quod agit, subsãa sua nõ stingit, absens nec ꝓ existens in virtute, quando ne virtute q̃ sua biectũ cãæ attingit.

136. Jam virtꝰ causæ, qua nãliter in biectũ à se, ꝓ supposita distantia agere ꝓ varia ẽ in variis causis, ꝓ ratã ad attentionẽ & potẽã, ꝓ propinquiꝰ & remotiꝰ ꝓ andi, sic nam̃ cãa, qua in remota ꝓ minie Suam virtutẽ

exercere

exercere valent, alia qua impingitur, hæcquè virtus vocat Sphæra activitatis Rhæi, quæ vilè, gñeralis limites, ad quos cãa activitatis sua pt ptingere, vocatq; Sphæra exeo quod hæc virtus in omnem partem p̃ mod. Sphæræ, nisi aliqd obstet, diffundat, sic vt corpa ad orifer. hl Sphæra activitatis sua, in qua pt odorat. Emovere, ultra certos limites, intra quos pt odor eig, sensui odoratûs percipi ab aali, nam effluvia cãr. pore ad orifero in omnẽ partẽ effluit Sphæricè, ita, ut undequaq; emanant fiat velut centr. pravo effluvia faciant Sphæra, seu circulos in ẽmptẽ centr. obientes, & inde è, quod quò causa è brevior vicinior, eo fortior eig activitas, nam cũ dicto effluvia, quæ viciniora sunt Pori, unde emanant, eoq; magis sunt Juncta, magis gitur dispersa, quæ magis a centro duo recedunt, necesse è, ut densiora, magis Juncta fortiq; agant, & debiliq; dispersa, magis, ac remota. Non ergo bene dicit, ultra ad agendi regrat, ut cãa ob suppositos sensibiles, certum ẽmè, cãas distantes supposito agere intra Sphæram suæ activitatis, sic ab invisibilibus presentes, sensibiles & te dici possit cãas magere indistãs, sed mate tmis sed utr regrat, hoc cãa, & supposito & valent virtutes, ut communiter Scholæ liminis utar, queritur, utr cãa possit agere in distans loci stricte Rhæi, magendo scil. in medio, p medium, & cũ medio, sic ẽmaliquo exhibendo aliis modis cãa agat, mei in subiectã distans suam exercendi, ñ dicit, agere in distans stricte Rhæi. Porro agere in medio tunc dicit cãa, cũ in dicto loco aliquid efficit, ita, ut eundẽ effectũ in loco medio inter cãam, & eum locum, ad quem virtutem sua extendit, operet. Sic sol producit lucem in terra ita, ut eandẽ in aere, quæ interest volem, & terram infacet, p durat. Dicit vo cãa agere in distans agendo primo in, cum aliq cãa agit in loco dicti, ita tamen, ut primo inter cãam & locum infacentẽ, activitatem suam traiiciat, licet eundem effectum in medio ñ operetur sic sol distans quidem ignem alitat, licet eundem in medio aerem efficiat, paucem tñ virtus radios effundit, quemadmodum ope vitri cuncavi colligi ignis excitant. Agere denig dicit cãa in distans agendo summedio, quando agit cum aliqua causa in loco medio inter cãam & effectum existente, sic dicunt, dum silva succendit, magnus ignis ante illã excitat calor, hunc ultima arbor, maxime a loco, in quem ignis sentit calor distans cum aliis vicinioribus paucit, & tandem sic dicunt, quod intensior sentiat calor totã silvam ardentem, quã si sola prima arbores arderent. Dubitatur utr sic cãa agere in distans possit, ñ attingendo se mutuo, nec p se, nec p virtutem suam, utr scilicet naali aut saltem Divinitus sit possibile.

87. Dico 1ma: Nulla cãa pt naaliter agere in distans stricte Rhæi. 2da: Nulla cãa pt agere naaliter, ubi ñ ẽ præsens, & supposita, & virtute, &c. 3tia: Nulla cãa pt naaliter agere ultra Sphæram activitatis suæ naalis, sed si possit agere, ubi nec ẽ præsens, & supposita, & virtute, tunc posset agere ultra Sphæram activitatis suæ naalis &c. Jam ẽ manifesta, ide cum 1ma affirmat, ac 2da dicat: nulla cãa pt agere naaliter ultra, quam pt agere naaliter. Nam quod indubitatum, cum quod agit ultra Sphæram activitatis, ẽ nec supposita, nec virtute præsens. Nota: multa hic Peripatetici experimenta agnoscunt, ut adducunt in passum distans actu fieri posse, sed cum Rhæa parte spectat, ide in omnibus certissimum, cãam saltem virtute subiecto presentem esse, nemo negare negaverit effluvia è corporibus emanare jugiter, quæ diffusa p medium, in quo à nullo sensibile affectum patiant obstaculum, corporis dispares ẽ effluviis Hermetis, ubi am in corpa impressionis recipiendas aptas impingunt, & ubi colligi ea digerit, illum sæpenumero effugere docent, quæ ipsa corpora agnoscunt

runt

runt, q parent. Nos ne au rio silli quor pia hæc ad eruditionē Philica plenere Extendentiū desiring hic breuit adferemy. Et 1mo q torpedo piscis manui piscatoris torpore inficit, quod testatq ē D. Beaumur in Academia Parisina, & refert in actis Trevolscensiū ad annū 1710. q hic effluvia venenata & frigida in manū piscatoris emittit, sic q sanguis circumsistit, aliquantisper. 2do: Vetula aspectu suo nraro infantes fascinant, cum ex humoribus Cruptis abundent, & oculos in infantes figant, tota q corpore, et p maxime effluvia emissa noxia teneri corpori infantis penetrant, humores ejq alterant, & sæpe corrumpunt. Simili ratione exponenda sunt, dum q dam ad cati pseam deliga patiunt &c. Rhis: Excitante uno, alt ad excitand alliciat, cui ex oscillem v & ridente cernimy alium, phantasia nroru potenti Cmovet, ipsa vo Spiritq aales Citat, à q bus musculi Straeti extenduntq & sic excitat, risu, gallo una cantante alior cantq Esop. 4to. Fit nraro, ut cognati, amici eod tempore, eod modo valeant, m desite q ad esse sua temperamenti, quo q dilit st à vicissitudinibus aëris Sibq pari modo afficit. Unde interdum morbi, sed & mores, & hilaritas in iis par Esop pl. Jo mir magis, quod P. de Sales Tom 4. Curs Math: de Meteoris Lugduni, ubi tunc Mathesi in docuerat, evenisse narrat. Cadaver nempe filii in Rhodano submersi spectante se ad adventū Patris erubuisse, ac discessum impallusse vicibq Patris, quod cofieri potuit, quia Simile in Patre, & filio Spiritui vitalii humoribus temperamentiq fuerit, & effluvia à Patre egressa, obrigescentes, sensim in filii Spiritq & sanguine Cmoverint, id fere existimo dicendū, dum ad aspectu occisoris vulng occisi manare sanguine incipit, qua hpba merito phibita ē, cum adinnocentis m pseam idevenire possit. 5to: Mausolo pmortē Tarquitiā, quā speciē aranearū in Apulia agro Tarentino repit, venenū mes nisi saltu n Canari, rac ē, quia Cmotis venenū humores p saltū excitato sudore dispergunt, corrupti abscedunt. 6to: Quod florentes vites nullat clagy st cā turbationis vini in cellariis sed similis temperies aeris, qua Cmovet vites, efficit, ut floreant, impulsu suo perturbat vinū, maxime recens illud Cmovet. Si m cella vinaria sint profunda, in qbq temperies aeris stantior, n adeo facile, nec adeo notabiliter dic essq Stingit. 7mo: Sol licet substa sua n ē pvens terreo, at illi pvens virtute agit p medium, ad dictū drēt illū n pducere calorē imdtē, & mdtē tm, ingnte sc: ētilissimā atheream substā undiq diffusam impellit, quā hinc inde oribq impssa, ab iisq reflexa, & una aliam pruden ad terrā deveniūt, qq vegetatē nē plantar sua actione, ac motu Cmovet. 8vo: Instrumenta Cympathica agit p medium, ut ac tatore int omnes voluminis, cui supponit, chartas manifeste sē dente facile colligit, cum ex corrosivis, calceriva & auripigmento Spiritui sit, halitq corrosivos emittit, hi ubi aptū hic studijam q paratū invenient, illud corrodunt, ac denigrant, quod & ex inde colligit, quod quo accuratiq q paratq ē eo fortiq, & plura penetrare pt, sc: in muro solidum, &c: De Sympathico audivere, unguento armario, electos, alibi dicemy. Pura hic lwen adferri solent, sed aliqua int vulgi errores referimy, ut de Basilisco dicit aspectu hmē enecante, de remora piscicula, naviū onerita sistente, de pulsato Cymbalo & pelle lupina, aliud ex agnina rumpente, de auro da lupi appensa in stabulo, ovibq quitū tollente, de struthionis oculo aspectu ova excludente, & alia, quæ ubi vā int q Cpiunt, aliis causis intervenientibus fiunt, ut de lorea arena ovis struthionis Basilisc, illo impiacente excludunt, pullitiē

Dico 2do:

189. Dico 2do: Absolutè impossibile ē ut cā̄ agat immediatē & primò in distans strictè Philicè p. impossibile ē absolutè, cā̄ā primò immediatū influxū Phū̄ poterit esse ubi nulla teng existit, d cā̄ agere immediatè Physicè & primò ē cā̄ā primò Phū̄ influxum poterit esse ubi nulla teng existit. Impossibile ē absolutè cā̄am agere immediatè Physicè ac primò, ubi nulla teng existit & in distans strictè Philicè p. jōr: impossibile ē ut ibi primōtū influxū Phū̄ cā̄a producat effm ubi nō dat primodiatū influxū Phg cā̄a, sed ubi cā̄a nullateng existit ibi nō dat influxū Phg cā̄æ &c. Jōr q̄ videt ex terminis manifesta fm̄ tm̄ patet. Impossibile ē ut cā̄a p influxū Phū̄ attingat subiectū, ubi nō dat influxū Phg, sed ubi cā̄a primōtū influxū Phū̄ producit effm̄ ibi cā̄a p influxū Phū̄ attingit subiectū &c: Et jōr ē manifesta, tactg enim nō p̄tē, nisi ā re absente, nec ēm̄ aliqui p̄t, quomodo aliquid tangat res absens. Nō̄ m̄ deducit: ubi cā̄a v. Dg se, v. secundā substantiam, v. Dg effluvia à se emissa impingit in subiectū, illud altat, immutat, divsg afficit, ibi cā̄a attingit subiectū, sed ubi cā̄a primò influxū Phū̄ potuit esse ibi, v. Dg sua substā̄a, v. Dg effluvia à se emissa impingit in subiectū, illud altat, immutat divsg afficit. &c: Jam ex nar: subducta: ubi cā̄a nec p se, nec p virtutem existit, ibi nō dat influxū Phg causæ, sed ubi cā̄a nullateng existit ibi cā̄a nec per se, nec p virtutem existit. &c, & nōr ē manifesta, nullateng ēm existere, ēnullomodo esse, adeog neutro ex enumeratis. jōr sat p se clara deducit: ubi dat influxū Phg cā̄æ ibi dat cā̄a saltem p virtutem suā, i p se nam̄ influxg causa ē virtus causæ. &c.

190. confirmat hæc p̄ma dicē: Ideo cā̄a p̄ posset saltem Divinitg agere in distans, quiā Deus potest p absolutam potē virtutem causæ replicare, illam in distanti subiecto applicare, vg calorem ignis Ostrogii ardentis replicare & constantinopoli, ut ibi aliquem Turcam ad sua ostia calefaciat, sed hæc rā̄o nō probat cā̄a immēdiatā ac primā posse agere in distans &c: p̄ōr: In eo casu id tm̄ Deus faceret, quod cā̄a prima immēdiata absens faceret p miraculū Deus &c. p̄pō: in eo casu ignis Ostrogii ardens nō ēt ea immēdiata ac prima effm̄ producti constantinopoli &c: p̄ō: calor replicatg sive particulæ caloriferæ, acignilæ, ab igne emissæ Ostrogii, Divina virtute replicatæ Constantinopoli intrarent carnis illius Turcæ recepta sensū caloris excitarent, ēentg immēdiatā cā̄a illius effm̄, ignis vō Ostrogii ardentis ēt tm̄ cā̄a immēdiata. &c: Exquo intelliges nunquam cā̄ā aliquam agere in subiectū immēdiatē, quod illa supposito ab eo distat, si rigorosè loqvelium, nam cum illa virtute solū Deus subiecto, cui sola virtus, ē cā̄a immēdiata effm̄ in subiecto producti, ipsa vō cā̄a ē cā̄a solū mediata. Nec dixeris saltem caloris existentis constantinopoli, ignis Ostrogii existentis ē cā̄a immēdiata. Q. adhuc producat immēdiatē effm̄ in distans strictè Philosophicè. Nam ignis caloris existentis constantinopoli producti tm̄ Ostrogii, & p divinā potē̄ā replicati, & translati constantinopolim, ignis Ostrogii existentis ē cā̄a immēdiata C.A: Secg, N.A: nō negat ēm cā̄ā agere in distans cum agat Ostrogii, & hunc effm̄ producit, qui demum effectus jam productus replicat Constantinopoli.

190. confirmat 2do: cā̄a nō p̄t agere absolutè immēdiatè, in distans temporis, sed hunc, cui nō existit. Q. nō p̄t absolutè immediatè agere in distans loci, v. ibi, ubi nullateng existit. ebus certū ex elect: 2do & passim admittit p̄ō 2da: cā̄a in ordine ad effm̄ in illo loco, in quo nullateng existit, sit se primo nō existentis simplicit. Q. sic &c: p̄ō A: causa ad illum effm̄, quem nec p se, nec p virtutem suā attingit, sit, si se primo nō existentis applet ad effm̄ in illo loco, in quo nullateng existit, nec per se, nec per virtutem suam attingit. &c: nōr jam ē clara, jōr manifesta, impossibile ēm̄ē, quomodo cā̄a det cē Phū̄ effui, quem nullateng attingit, quod in paritatibg illustrat intellectg nō p̄t cognoscere obiectū, nisi Q illi fiat p̄sens p speciem, voluntas nō p̄t amare obiectū, nisi p cognitē

illi

illi posse efficat; annulg n̄ pt imdte pendere à clauo nisi eund tangat. & pariter cãa distans n̄ pt imdte producere effectũ in subiecto illo, nisi subiectum illud attingat. Cũ quo actio corporis n̄ p aliud fieri videat, nisi p ordinẽ unig Oris alti⁹ communicatũ, ille vero motg communicari n̄ pt, nisi p tactũ, imdtũ, cum nempe ea Ora imdte se attingunt, ad ecg p̄ventiã sibi st opposita, v̄ p tactũ mediatũ, quãdo sc: unũ corpg tangit aliud, & p ultimi motũ communicat quomodocunq; am tangat subiectũ, illud, quod imdte tangit, subiecta etiguũ ec̄ dr.

191. Obiicit. Potest Divinitg cãa agere imdte in subiectũ distans. Cui dn̄ ẽ absolute impssle. p̄ A: id cõpetit cãa agere m̄ Divinitg &c: g̃a ad agend̄ req̄ditio necessaria, ut cãa imdta sit p̄sens, & attigua subiecto, sed hæc nõ n̄ evinit. & &c: p̄ nori pt Deg p̄sua cipotẽam supplere Dciones ad agendũ necessarias. & dr. p̄ pt Deg supplere insufficiẽam cãe ad ad agend̄; sic potẽa creata ex se insufficienter ad producẽdũ actũ sup. naale pt Deg p̄sua cipotẽa ad illũ eliciendũ & suare. M. pt Deg supplere Dciones requisitas ad alia, sic pt efficere, ut hoc vivat m̄ te, & adunionẽ Oris cũ cãa O non amplig ẽ rite dispositũ, cũ tñ dispõ Oris ẽ Dei, sine qua non, ad unionẽ illig cũ cãa. & &c: R. Stũ d̄co Ans pt Deg p̄suam cipotẽa supplere dictas Dciones ad agend̄ & realit nostrias M: pt Deg supplere Dnes, qua n̄ st realit, sed Phice nostra tm̄ el & M. C. ad idem: duplicis gris st Dciones ad agend̄ nostria, gntũ attinet ad p̄venig, instructũ, v̄ necessaria essentialit, tales sc: sine q̄b⁹ impssibile ẽ actio, v̄ necessario q̄ cive Phice, sine q̄b⁹ non alit debita actio bonũ n̄ pt, int̄ condiones essentialit nostrias ad imdtã cãa illam, s. ad D, ut cãa Phice imdte agat ultimo p̄ ducat effectũ, jure numerari dr p̄sẽa cãa in eo loco, in quo imdte p̄ducit effectũ, cũ ẽm impssibile sit, ut cãa efficiẽns Phice imdte p̄ducat effectũ, quin subiectũ, in quo aliq̄ p̄ducit, moveat, certog modo efficiat: actio ppe cãa Phica in motu reponenda d̄f nec movere possit, quin illud tangat, nec tangere imdte, quin loco sit ibi ee clare relucet p̄sẽa cãa in eo loco, in quo imdte p̄ducit effectũ, int̄ Dciones ecãlit ad agend̄ necessarias numerari debere. Unde ad pbãonẽ 2ditis, quo ad 1mã partem N. disparitas ẽ, cum ẽm Deg cipotens sit, & ideo omnẽ potẽa caar. 2dam eminens in se Vtinet, n̄ erãt aurn possit supplere defectũ virtutis ea p̄ media ipsũ in aliqua circumstãa inveniens Deo n̄ sit, at supplere Dciõe ecãlit requisitã, qualis ẽ, ut cãa p̄sens sit subiecto, in quod actione imdta Phica agit, n̄ pt, nam in 1ma manifesta ẽ Stradictio, & ageret q̄ ppe tc cãa imdte, ut supponit, & n̄ ageret, actio ẽm imdta entis Orẽ, de qua & loco potissimũ quærit, jam motu reponenda ẽ, ad ecg in Stactu sui subiecti, q̄ sine q̄ p̄sẽa ee n̄ pt. Pt & Deg augere virtutem cãe 2de, pt efficere, ut jgnis Sfrogii activi ille sua vis, mota in tinopolium usq; extendat, sicq; extra sphæram activitatis sue naalis agat, ut tm̄ agat imdte aliquid, ubi, ubi n̄ ẽ, tam parvũ pt, quin ut aliquid agat tum, quando n̄ ẽ duo ad 2dã partem pbãonis eig dantis retorq: Potest Deg supplere Dditiones requisitas ad alia, ut potest efficere, ut hoc vivat m̄ tum, dum ad unionem Oris cũ cãa O non amplig ẽ rite dispositũ. & n̄ pt Deg efficere, ut O & cãa uniant sibi, si n̄ sint sibi intime p̄sẽa, cum intima p̄sẽa Oris, & cãe ẽ Ditio sine qua non, ad unionem Oris cũ cãa. Directe, d̄co hanc partẽ pbãonis: pt Deg supplere Dciones requisitas ad alia, si n̄ sint ecãlit requisitæ C. ad idem: sint M: & Stam, paritli concesso ei tertio. N. Cum ei modo dispõ Oris ad cãa n̄ sit Ditio ecãlit requisita D, ut dome vivat, sed tantũ Phice ad id requisita, Stariũ vero sentiendg ẽ de p̄sẽa cãe, gntũ ad efficiendũ. Simile de quid responderi debet ad retorsionem.

192. Ungebis

192. Urgebis: Præsèa cãa in eo loco, in quo apt imdiè nõ è Dñus ad agend, & alit requis. R. pt illã Deg p suã Opotẽa supplere pt: si Ipsa cãa in eo loco, in quo imdiate apt est Dñus ad agend, & alit requis, pt Deg nõ potest elevare cãa 2da ad agendũ imdiè effũ ibi, ubi nõ existit, sed pt R. pt nõri: Quodlibet pt elevari ad quodlibet. & &c. R. ultimũ retorqueo: quodlibet pt elevari ad quodlibet, & cãa creata pt elevari ad producendũ Spũm, aut hmẽi irrãonalẽ. Directè dñat: quodlibet pt elevari ad quodlibet aliunde nõ repugnans, Omitto ctã ad quodlibet, dñm ad id, quod aliunde repugnet, N.A. & Osãm, ad dico: pblũ docet dari potẽa obediẽtialẽ stricte talẽ in causis creatis, & pbatũ nõ docet oppositũ, quare nil deminans in gradũ pblis sentẽa, omissa una parte distincti Antlis, intimnõii, q docent dari potẽa obediẽtialẽ in causis creatis, nõ consent illam ita dari, ac eo modo eã, ut possint cãa creata elevari ad producendos effs aliunde repugnantes vg ad producendũ Spũm, vhmẽi irrãonalẽ. Sicetergo daret, potẽa obediẽtialis stricte talis in causis creatis, p lic et quodlibet possit elevari ad quodlibet, nõ sequeret tñ inde, quod cãa creata possit elevari ad producend, imdiate effum ibi, ubi nõ existit, cum id aliunde repugnet, sitq; tra rãonẽ actionis vere Physicæ, immediatæ, ac primæ.

193. Instabis: Productio imdiata effs in distans nõ è repugnans. R. pt Deg ad illam cãa 2da elevare. pr A: ad Dñ cãa creata sit potẽa incheata rem, illud nõ è repugnans causa creata, sed ad producend effũ in distans rigorosè cãa creata sit potẽa incheata. & &c. pt nor: Ignis vg sit potẽa incheata ad producendam ustionẽ in distans stricte Philè, &c. pt A: Ignis sit potẽa ad producendam naãlit ustionẽ in subiecto approximato, & &c. pt 2da: si ignis sit potẽa ad producendam naãlit ustionẽ ẽ lem ustioni, quã produceret in distans, tẽ sit potẽa incheata ad producendã supnaãlit ustionẽ in distans, sed si ignis sit potẽa ad producendam naãlit ustionẽ in biẽto approximato, tẽ habet potẽa ad producendam naãlit ustionẽ ẽlem ustioni, quã produceret in distans, & &c. pr 3eg jor: Universalit omnis cãa habens potẽa ad aliquẽ effũ naãlit producendũ, eo ipso sit potẽa incheata ad producendũ supnaãlit effũ priori ẽlem, lic et in modo activillem eig naãlẽ supante, & si &c. R. Stũ retorq: Si Rex existens Ostrogii sit potẽa ad producendam naãlit cognionẽ ẽlem cogni quã ab illo existente Ostrogii produceret Parisiis, tẽ sit potẽa incheata ad producendam supnaãlit cognionẽ Parisiis illi nõ existendo, sed tñ Ostrogii sed si Rex existens Ostrogii sit potẽa ad producendam naãlit cognionẽ Ostrogii tẽ sit potẽa ad producendã naãlit cognẽ ẽlem cogni illi, quã ab illo tñ existente Ostrogii, produceret Parisiis, & si &c. Directè, N. Sequit: tũm, post ẽlem retorsionẽ dñe: Cis cãa tms potẽa &c. eo ipso sit potẽa incheata ad producend supnãa: lit effũ ẽlem, si modo productionis nõ sit absolutè impblis. A. si sit absolutè impblis, N.A. & Osãm, ac dico: elatis abundè pbatis èmod cãalibus imdiate in distans stricte Philè absolutè impblè eè, ad eig nullatenus ex eo, quod actũ pomnia ẽlem potẽa creata possit naãlit producere modo possibili, pbari potẽa supnaãlit producere pòe aliũm priori ẽlem, modo tñ absolutè impossibili, sicut ex hi, quod Rex existens Ostrogii possit naãlit producere cognem ẽlem illi, quã ab ea produceret Parisiis, nõ sequit eũ pòe elevari ad id, ut possit existendo Ostrogii, & nõ existendo Parisiis, Parisiis cognẽ producere. Et licet possit cãa elevari ad producendũ aliquid supra vires nãas, ut vg ignis ad agend ultra sphaã activillis suã naãlis, ad agend tñ ibi, ubi nulla: tenus est, elevari non potest.

194. Dices: Modus productionis in distans è absolutè possibilis. R. cãa potens dum Ipsa nõ è, producere aliquem

effectum

effectu nãdũ, eo ipso ht̃ potẽam inchoatam ad p̃ducend illi effũ dem supnãdũ, in distans stricte ph̃i-
losophice. p̃fd. Potest Deꝰ de absoluta potẽa actionem cãe agentis Ostrogii, replicare Venetiis, certein
fundũ ẽ impũble, & hmodo cãa ageret in distans stricte ph̃ice. q. 2ª dq̃uo. pª Deꝰ de absoluta potẽa actio-
nem cãe agentis Ostrogii, replicare Venetiis, replicando ipsam cãa. Cat. n̄ replicando ipsam cãa b dis-
tinguo: si actio sit motꝰ in mdo ipsius cãe, N.t. si actio fiat p effluvia à cãa emissa, tum b dq̃uo. & tunc cãa
Ostrogii existens erit cãa imdta respectu illius effus Venetiis p̃ducti N.A. erit mdata tm, Cat. & ego istam ac
dico: Non ambigo Deum p̃sua potẽa posse replicare cãã Ostrogii existentem, & facere, ut existens Ostro-
gii sit quæ existens Venetiis, sed tunc dum Venetiis p̃ducet effum cãa existens Ostrogii n̄ p̃ducet effum
illi, ubi n̄ existit, sed ibi, ubi p̃ divinã potẽam replicata existet, sc. n̄ inde est miraculum, ut nec ad eod. mi-
racula ẽm ad impossibilia absolutè n̄ extendunt, quod cãa absens operetꝰ, sed inde, quod cãa fieret p̃sens.
Ut vo actio sine cãa replicet, 2plici modo cogitari pt̃ actio talis, qua fit p motũ imdtũ ipsius causæ, &
p fieri nullateng pt̃ motꝰ ẽm hic, ẽ modꝰ, ecalit affectꝰ suo modificato adeq̃ nec Divinitꝰ pt̃ esse sine
illo, sic n̄ pt̃ m Divinitꝰ in ea essio ẽ, si ego n̄ sim Romæ, p actio manꝰ Pri, qua aliũ p culit, replica p
ri, si n̄ replicet ipsa manꝰ, p tribui pt̃ actio ipsius effluviis à cãa emissis, p effluviis floris adoriferi cau-
sãntis gratam mdoris sensãnẽ, & id pt̃ fieri Divinitꝰ, ut effluvia floris Venetiis existentis replica-
ta Ostrogii sentiat. Sed tunc ipsa effluvia erunt cãa imdta sensãnis, flos vo Venetiis existens erit
hm cãa mediata, adeq̃ n̄ cãa absens imdtè operabit, sed cãa absens, fiet miraculose p̃sens & operabit nãdũ.

CAPUT PRIMUM.

De actione causæ efficientis.

ARTICULUS PRIMUS.

In quo reponenda est actio causæ efficientis?

195. Licet ipsa actio p se data nobis immediate sentiri videat, quamquam cum adæquata illius explicatione cum nãdũ sufficienter
cognoscamus, quid sit agere, actionem ponere, & quæ ita, ut id facilius intelligere, quàm explicare valeamus. Unde quidam
sẽ actionẽ definire vellent, rem obscurare potiũ, quam illuminare videantur. Quidam actionẽ definiũt dicendo,
dicens eam ẽ mutationem effectꝰ, cuius ratio in hoc ẽ quod illum mutat. Quæ definitio, qualiscunq illa sit,
actioni tm Divinæ n̄ convenit, cum Deo nulla vera mutatio p̃venire queat. Communiter ãm definiũt p̃ actio-
ne efficientis: exercitium potẽæ activæ, quo illa effus existẽa reipsa tribuit, & ratione illa imdta, pt̃ quam
à cãa effa existit. Hæc n̄ vocatꝰ cãalitas, actioni opponitꝰ passio, quæ definitꝰ ab Aristotele: motꝰ, vel
mutatio aliqua in subiecto recepta.

196. Dividit actio cãe efficientis, & alia ẽ immanens, alia transiens. Immanẽs ex eo sic dicta, quod eius ef-
fectꝰ in potẽa agente maneat, illa dicit cuius ratione & effus in ipsa potẽa agente, tanquam in subiecto
reperit, eiusmodi sunt actus, intellectꝰ, & voluntatis, effectus emp actiones hãnt potẽam p̃ducti in ipsis pri
reperit, eiusmodi sunt actus, intellectꝰ, & voluntatis, effectus emp actiones hãnt potẽam p̃ducti in ipsis pri-
ncipiis, veluti subiectis repiũnt. Dicitur ratione stricte immanens illa actio, quæ in eod agente, aqua
ducit, repit, licet n̄ repiat in eadẽ potẽa, à qua p̃cedit, talis ẽ ambulatio, qua in eod homine, à quo p̃cedit, re-
perit, licet n̄ repiat in ipsa potẽa, p̃cedit em à potẽa locomotiva, & subiectatꝰ in homine, qui est ipsum

ambulans

ambulans, tales sc vestis hæc, inflexio manûs &c de quod de hæc dicit, de actis quæ causis efficientibus intelligendo
Actio vo transiens est eo sic dicta quod illæ effectus extra potestam agentis ponat, illa e, cuiq; homini agenti in
reperit. Sed in subiecto, quem ab agente recalit dquiq; talis e productio artefactor ab hominib, quem actio reperit, in artefacto
tefacto, calefactio ignis, cui subiecti calefactione immutatum dicti re ipsa sit ab igne. Dividit illi in instan-
tan eã, & successiva vo, dma, quæ effa totã simul potuit una instanti, sic Deus dicit q dentisse creaturas singu-
las, Successiva vo illa dicit, cuiq effa n simul, sed pplura momenta ponit, sic ovq edificão domus nisi ta
successive fit ut illæ effectus, rempè domus exurgat. Dividit demũ in creaonẽ & eductionẽ. Creaõ
e productio rei ex nihilo, sic ut alii malunt, ex nihilo tam sui, quã subiecti, h e, actio, qua aliq
ista totalit fit ex nihilo, ut n fiat, ne partialit q ex existente subiecto sic Deus fecit hunc mundum aspe-
ctabilem, sic potuit aãs nostras, quas ex nullo existente subiecto, sed totalit de novo ponit in rerum nã.
Eductio vo e productio rei ex subiecto existente, sic actio, qua à nobis efficit actus intellectus & voluntatis a-
figulo alla ex limo, ignis ab igne ex ligno, e eductio, quia hæc n fiunt ex nihilo, & exigunt subiecto educuntur.
197. Inquo arn hæc ipsa productio rei ex subiecto, si fuit, n devenit in Philos, Scholasticã eductionẽ volunt eã
productionẽ ex nihilo sui, non tm ex nihilo subiecti, q ut se explicant productionẽ rei, quæ n exigit cum
necessaria dependea à subiecto, duplicem illã eã dicunt, vz in nova entitis, & nova modificaõis.
Eductio nova entitis illos e ea, q quam nouũ ens, quod prius in rerum nã, ad nullã sui partẽ existit
in ea ponit tale tm, qd in fieri, eã, & observari, à nã pendere, eiq unice exigat. Hæc eductione
educi volunt nostras omnes cognitiones, volitiones, reliquasq mentis actiones ex illa formas subiecti ela-
boratas, plantas, & animãlia. Quod vista exptiũ. Unde ex Scholasticorum sententia effa, qui q hoc eductionis
genus ex subiecto dependua entitem producit ex nihilo prius fit ad se, n vo ex aliquo existente subiecto n
minus, ac dum creat ens quodpiam, totaq creaõnis, & eductionis differa ilis in eo sita e, quod dum creat
ens quodpiam illud, ita ex nihilo fiat, ut in fieri eã, & observari n pendeat à subiecto ullo. E contra
vo, dum educit, ita fiat ex nihilo, ut in fieri, eã, & observari, à subiecto necessario dependeat. Eductio
nova modificaõnis illa dicit, q quam esse ponit, ex existente subiecto ope novæ modificaõnis subie-
cti in ullũ novũ ens absolutũ quod prius in rerum nã n existebat, ponat, ut cũ ex arena, & cinere
ab igne suis vitri effat. Recentiores Philosophi in descriptione eductionis n placet ly: ex nihilo sui
Quippe quod Scholastici illud, quod ex nihilo sui q fuit, ens quod pia absolutũ eã dicant. Recentiores
am judicio nullum ens absolutũ ex nihilo sui q eductionẽ ponit, totiq eductionis opus eã arbitrantur
prius existens diversimode modificare, & novum modum sc habendi subiecto inducere, inductionẽ novæ
entitis nullã admittunt, si intelligat entitas absoluta sola eductione nova modificaõnis contenti.
198. Jam quantũ ad propositã quæstionẽ cum Scholastici Pia regnant, Roma sc ut tollat indifferã, quã hæc effa
denominet potius productã ab hac, quã ab alia caã. 2do. ut res ipsa effa q rat sui eã effingens. Etio ut res
res ipsa agat, & in esse vere, ac proprio, & n sit mera occasio, hinc dixerunt actionem, qua caã agit
eã entitem quandã moralẽ à subiecto, & caã distinctã, cuiq nãa eã dicebant eiusmodi, ut tollat in-
differã effa, ut n illiq effa acquat res ipsa sui eã effingens demũ, ut n illiq caã vere ac proprie agat

quod

quid vero illa entitas esset inter, nō indicabant, existeam am illiq; forte unico, aut saltem q̄ eis quo pbabunt fundamento, quia aliter explicari neq̄t quomodo cāa sui effⁱ determinē efficiat, etiā ab adeo obscura, nulliq; nisi fundamento explicatione recesserunt, & ipsa ostendere volentes, quōd possit aliter explicari, quomodo cāa determinē effⁱ ducat, diserunt actionē cāæ & ēe relatiuē, & respectu cāæ ad effum, resultantem ex entte cāæ, actu eiq; primo ad effiendū effⁱ, & dum existēa effⁱ, nam ajunt, ultimū habet hic respectus, illico omnis indifferēa tollitur, quæ erat ut effⁱ à sua cāa existēt, & effⁱ acquirit sui ēe stingeni, & cāa vere agere intelligitur, ad eo habet locum ad quod illa entias nominata regrebat. Instim licet verū sit, quōd dato huiusmodi respectu cāæ ad effⁱ, & indifferēa tollat, & effⁱ sit sui ēe, & cāa agit, id tm̄ nō sit p̄ hunc respectū. Sed p̄ d, quōd ē fundamtū huiusmodi respectu cāæ ad effum, & p̄ id, quod ē ex ercitiū potēa activa, quæ ē in cāa, nō ein respectus dicit pt id quo cāa existēam tribuit effui, sed respectus solum resultat ex cāa dante suo exercitio existēam effui. At vero quod rene ē quod sit ipsū ex ercitiū cāæ, p quod ipsa suo effui existēam effert. Quæ ut determinem,

199. Suppono 1mo: Molu formalitē sumptū ē statū quem dā relativū Oris, & successivum ejus individuis ēis existēam; nullū am O acgrere sibi p se hunc statū pt, sed ab illū ab alio agente dt determinari. Dat in eis quādam in Ore, sive ea sit proprietas ex eā Oris deducenda, & aliunde proveniat, qua O se observat notabili tempore in h statu, si aliunde nō impediat. & suppono 2do. Dari in Oribus actuale statū admotum in iis cāis circumstatiis, ingbus multa eiq; aliqbus obstaculis impediri. Suppono 3tio: etiam ēe in viventibus motus, quos q̄dam Stra Cartesianos, & alios occasionalistas pbem ēe, & forte infra pbabitur, nunc vero quoniā cū Scholasticis agendi ēe illis non invitis. Suppono 4to: Quæritur am hic tam de actione creativa, quam de eductiva, illa tam de immanente, quam de transeunte, & præsertim de actione transeunte quatum ad effectus materiales, eaque eductiva.

200. Dico 1mo: (reā, quæ Dei omnipotēa entibus existēam tribuit, ex iis de videlicet in ipso impio omnipotentis ejus voluntatis quo ens quodpiam determinatū locum, & tempus, nullū existit. Rā assertionis 1mi: ex Authoritate Scripturæ, & ab. Pris quo ens quodpiam determinate loco, & tempore, nullū existit. Rā asserti 1mi: ex Authoritate Scripturæ, & ab. Pris creationē in solo impio voluntatis Divinæ reponentis. Sic Genesis 1o. dr. Dixit Dñs fiat lux & facta est lux creationē in solo impio voluntatis Divinæ reponentis. Sic Genesis 1o. dr. Dixit Dñs fiat lux & facta est lux & Psalmo 148: Quia ipse dixit & facta sūt, ipse mandavit & creata sūt. Ex Patribus Clemens Alexandrinus in Protre contra Gentes diserte ait: Jesus Dei voluntas ē mundi creātio, sola voluntate ipsius expletur, & ejus solum velle factū ēe dicit. S. Aug. serm: 131. de tempre: fecit terrā & cælū, nō aliquo apparatus actus, sed solo libero creavit imperio. Et hæc sola rā adducerat, nam ubiq; præcipue in re adeo à cognitione nostra remota, ab authoritas Scripturæ, & ab. Patrū spiritus Dei plenos maximi dt ēe ponderis. Instim pbatur evincit id ipsum rationi, si quidem ens quodpiam determinatum loco, & tempore, nullū existit, dabitur in Deo sufficiens, & adæquata virtus ad dandum illi existēam, quoties illi placuerit, ac nutum existēæ, dabitur in Deo sufficiens, & adæquata virtus ad dandum illi existēam, quoties illi placuerit, ac nutum voluntatis ejus, ac impii, illa existit eo ipso tempore, & loco, quo illum existēæ vult, & positis ejus negatis impiam alti tribui, quam omnipotti ejus voluntati ac impio, nō ē ens ullo rā æquidem amplius exigendi, dicta ēa &c.

201. Dico 2da: Actiones immanentes mentis nostræ, cujusmodi sūt præceptiones, judicia, volitiones &c. ejusdem sūt moti quādam intellectus nostri, quibus illa eos inducit modos, quos objecta percipientes, judicantes, volentes, nolentes q̄ attingamus, nobis Socii sumus, nempe quemadmodū quodpiam æquale cere alii sed dum

est

est sub figura globosa, alit, dum ē sub quadrata, conica, &c: ita & mens nostra modo alit se habēs, dum cognoscens obiectum ꝑ modo, & alit, dum ē cognoscens obiectum alio modo, ut dum ē judicans, & alio modo, dū n̄ ē judicans &c: Et quemadmodū cera de uno suo modo transit in alium motu locali sua ꝓpartium, ita & mens nostra de uno suo modo transit motu suo quodam intrō sibi ꝓvenientis. Motꝰ partiū cere, quib⁹ illa de uno modo in aliū transeant, ē actio, qua nouꝰ modꝰ efficit, sīt motꝰ ille in intō mentis, quo ipsa de uno modo in aliū transit, erit actio hos modos mentis efficiens. Neq; mullies hic ingrendē, q̄ uidē motꝰ ille in intō mentis, a ille ipse modꝰ, qui ꝑ motū efficit, nam vix aliquid reperiri poterit, quod dū id cuiꝰ in nobis volentibꝰ, nolentibꝰ, ꝓ judicantibꝰ &c: Dicimus, cū ēm mentis nostre nāā, ac talē tm̄ in effectē n̄ cognoscamꝰ, nec ꝓrē eiꝰ, quamdiu viuimꝰ, cognitionē habeamꝰ, quā quæ ex eiꝰ actibꝰ, quibꝰ nobis sēpdit, haberi ꝑt, mediꝰ q̄ꝰ a ꝓpria Ecclā, attentione adhibita, de his ad nos ꝛa actibꝰ edōceri ꝑt, quam ꝓbis alienis. De actionibꝰ quoq; in manentibꝰ Oris sui ipsius sentiēs ē, q̄d sint motꝰ Oris ejꝰ, quē rursꝰ motꝰ in ꝓsitis sunt, quod O noster aquapiam ejus ꝑs respēt diuersos ad alia Corpora obtineat. Quod m̄ de actionibꝰ in manētibꝰ aliōr⁹ O⁹ dicendū est.

202. Dico 2tio: Actio cāæ 2dæ transiens in motu eæ⁹ facto in obiectū, ex quo, a inquo efficꝰ ponit, Existit. Explicat sic actio, qua ignis et applicatꝰ ligno, efficit ignē. Q. D. existit in motu particulari ignis et quo motu ille irruentes in lignū, partes eiꝰ discerpunt, exagitant, & partim hucmodas, & alias in se mutuō pellunt partim collectas & exagitatas inflammant agunt. Probat ꝓpō ostendendo, q̄ motū hanc ꝛoria ea, quæ regunt Scholastici, ut aliqd a cāa determinata dicat ꝓductū. Et sānē q̄ tollit in difficꝛ, quam hīc esse, ut denominet ꝓductū ab hac potiꝰ, quām ab alia cāa; nam manifestē impōbile ē, ut effectiuē ꝓcedente motu à cāa A. & recepto in subiecto illius, quod resultat ex subiecto motꝰ dicat determinatū à cāa A. Sed id, quod resultat ex subiecto motꝰ ē effectꝰ, & impōbile ē, ut effectiuē ꝓcedente motu à cāa A. & recepto in subiecto, effectꝰ n̄ dicat determinatū à cāa A. Q. tollig actionē Constituēs motū, tollit indifferēs effectꝰ quin hīc ut determinet potiꝰ ab hac cāa, quam ab illa ꝓducta. 2do consistēs in motu, actione, effectꝰ acquirit situm ē Stringens à cāa; nam si subiectū n̄ ꝓt sibi ꝓpe acquirere situm, acquirit illū Stringens à cāa, sed si actio in motu Constituat subiectū n̄ ꝓt sibi ꝓpe acquirere situm. Et si subiectū non sibi subiectū n̄ ꝓt sibi ꝓpe acquirere actionē, qua effectꝰ ponit, n̄ ꝓt sibi acquirere effectum, sed si actio Existit in motu, subiectū n̄ ꝓt sibi acquirere actionē qua effectꝰ ponit. Et sic ꝓ non: Subiectum O rei, a quo hīc agit n̄ ꝓt sibi acquirere motum, put erat, ut dictum de O, quod movet, ab alio movet. 3tio demū: Si actio in motu ꝛponat cāa in subiecto agit, & nē mera Entia, nam motꝰ in cāa ē exercitiū illius potēæ activæ, qd̄ vō ꝓ exercitiū potēæ activæ aliqd ponit, illud vere in subiecto agit, nec ē mera Entia, a occasiō adeoneo effectum

203. confirmat Exercitiū cāæ 2dæ, cuiꝰmodi in iis ut subiectis n̄ requirit, sed extra eas ponit, & quo effectus indirecte a se existēte efficiunt ē motꝰ, ex quo, a inquo effectꝰ ēt resultat, sed actio cāæ 2dæ transiens ē exercitiū, cuiꝰmodi in iis, ut subiectis n̄ recipit, & extra eas ponit, &c: Et actio cāæ 2dæ ē motꝰ ēt. Nec ē definitio actionis transeuntis ꝓ jōr: Nullꝰ ē effectꝰ resultans ex aliqua vi in aliquo subiecto cāæ activæ 2dæ jure tribuēs alicui, qui motu illig in subiectū exercito, ac subiectis illius divisionē ex

separatione

separatione, transpositione, diuisione fieri nō possit, ut Deo dante in Lucis patebit. &c: Pretea rāone supp̄dt
quā cād 2da p̄p̄ie maāles, effectus in subiectis à se distinctis efficiant. Illas efficiunt motu, &
quemadmod. dare videmur ab huiusq; quarundā artefacta ex huiusce subiectis nīsi motu efficita censenda &c de cāis maālis.

207. Obiicit. Secundū cād efficientis quo illa effui suo existēā tribuit, nō p̄t stare in motu, sed actio causa 2da transiens
& secundū cād efficientis, quo illa effui suo existām tribuit, & actio causa 2da transiens nō p̄t stare in motu
& secundū cād efficientis, quo illa effui suo existām tribuit, & actio causa 2da transiens nō p̄t stare in motu
2ō jor: Per quod cāa efficiens effui suo existām tribuere nō p̄t, in illo ex secundū cād efficientis, quo illa effui suo
existēā tribuit, stabit nō p̄t, sed p motū cād efficiens existām effui tribuere nō p̄t, &c: p̄ nor: Per motū cād tm
movere id, qd existit, &c: p̄ 2do: Per quod supponit iam rem existentē, nō tribuit rei existām, sed si cād p̄t
immovere ens, quod ✱ existit, supponit rem jam existere, &c: Ad Illum retorqueo: Cād deductiva supponit
subiectū jam existens, nō tribuit effui suo existēā, & sic p̄bo 2am, id quod supponit rem jam existentē, nō tribuit
effui existām, sed si cāa deductiva supponit subiectū jam existens, supponit rem iam existentem. &c:
Dico, ultimū dḡue: Id quod supponit rem iam existentem, nō tribuit creativē rei existām C. S. deductivē,
b dḡue nō tribuit deductivē eid rei existām, quā jam supponit existē C. jore, Cui existām nō supponit, &
illam ex subiecto quod supponit jam existē, y in illo de novo ponit N. S. & Secundū cād dḡue C. S. p̄ pos-
tam cāa movet nō ens, qd existit, sē nō tribuit creativē effui suo existēā C. 2am, nō tribuit deductivē, subdḡue
illi rei, quæ existit C. 2am, quæ ex re existente, y in illa ponit de novo N. C. ac dico: creāo & deductione rei ex nī-
hilo implicat, sc: ex nihilo tam sui, qm subiecti, hac & nulla existens subiectū supponere &c contra deductā
quo sola cāis Dei tribuit, supponat semp, & in nō Schola p̄dicta existē, ex quo, y in quo ponit effy. Nihil ergo
min eē dḡ quod cāa 2da ut moveat, requirit p̄dictū, cum neminē dubium sit, quod cāa 2da ut agat, & producat aliqd
deductivē subiectū, in quo reproducere &c semp requirit, nō in inde sequitur, quod existām suo effui tribuat. sicut em
nō tribuit existām illi rei, quam supponit existē, hāc em res illiq effy nō dicit, y, sed tribuit existām rei in eod
rai eodem p̄dicto ex motu cād resultanti. Nam primo ex ipso, quod cāa motu suo subiectā quodpiam immo-
tum determinet, vicā statū ejq sensibilē, nempē quiē sentis, in alium statum sensibilē, nempē motū, simu
let, jam aliqd efficit de novo, motū nempē subiecti. 2do ex ipso, quod cāa motu suo partes subiecti ita remi-
veat, ita hinc inde, & loca mutet, ut jam illius alias cād ea sensibilia, quam prius, evaniāt, aliq simodo effi-
cit, quod p̄dictū de uno statu sensibili in alium transeat, aliqd p motu suo efficit, sic ignis ad motū ligni
motu suo in lignū immens, partes illius dividens, alias in furnū agens, alias in flammam urgens, efficit
ignē, & ligni suo ponat lignū existē, nō supponit hunc ignē existē, & ideo nō ē cāa ligni, d ignis in, & ex ligno
p̄dicti. Deducto. Si ideo cāa maāles nil dicerent efficere suo motu, quod p illud ē nobis aplā nil efficiant di-
cend, quia eā quod hinc nil efficiant, dum domos, & palatia erigunt, & talia artefacta laborant hāc em
ex p̄existentibus, jam subiectis efformant.

205. Ulterius: cāa maālis nō tribuit p motū effui de novo existām nec in subiecto, a ei subiecto ēt tribuit nō
deductivē ulli effui existām p̄d: Si cāa maālis tribueret p ipsum motū effui de novo existēā nec in, ex subie-
to quarum cāa maālis possit gnīs effi maālem producere, sic posset ignis cāare frigus, gelu, calorē &c sed
hē absurda &c: p̄ jor: Bis cāa maālis p̄t movere, & eā bictū ē mobile, &c: Ad ultimū dḡue: Bis cāa ma-

Dialis

talis p&c: motu p portionato ad efficiend. omnẽ effum N.A. motu p portionato ad efficiendũ hunc effum, nihilo
CA. & Alt. dicta 2da parte Antẽ N. Conſa ac dico: Diſparmoty cãa ad p ducendos diſpares effs ẽ neceſſario
m ad oculum in artefactis patt. cla. & gppè ẽ motu Bui & Dindi vg: veſtem, iſtũ diſparẽ moty, quæ veſtis
Bui fit, ac quæ Dindi fit, non abſimili raõne, licet cãa 2da motu oĩa efficiant, p varietẽ tñ effũ, varij illar moty ẽ
dt, alij dum hunc, alij dum illum effũ p ducunt, cum aũ nõ quæris cãa quare is motus dita ſit p raõne illi
moty quo ẽ Gdita, effum p duxit, talem dei: quali moty, quo cãa Gdita ẽ p portionalis, nõ vo cum, cui moty cãa
ẽ inp portionaty, adeoq ex aſſertione ipſa nõ ſeq. gnõ vis effum à qua vis causa p duci poſſe.

206. Inſtabis: Soly moty nõ ẽ p portionaty ad p ducend. effum. Ergo cãa nõ p motu p portionato p ducere effum p.t. Simly
aliqv eẽt p portionaty ad p ducend. effum, ſe eẽt p portionaty ad p ducend. effum vtm accidentalem, quod ſubſtãlis
ſed neutr. admittit, &c: nõ quæ ad 1mã partẽ ẽ manifeſta, ſi em admittit moty, cãa eẽ p portionaty ad
p ducendos effs accidentales, id q. nemo negabit, at debebit aſſignari aliã aliqua p portionata ad p ducendos
effs in ſubſtãles, cum clare ſit dari in rebꝰ naã mutaõe ſubſtãle, adeoq p duci effs aliquos ſubſtãles, ſua
ad 2dam partem pr. eam nor: Nulla moty ẽ p portionaty ad p ducendos effs ſubſtãles &c: p.t. Moty ẽ p
portionaty tm ad faciendas diviſiones, tranſpoſiones, aliasq coordinaones partiũ, d hæc nõ ẽ effs ſubſtãlis &c:
Ad ultimũ dgue: Moty ẽ p portionaty tm ad faciendas &c: partiũ Solar. ſenſibiliũ N.A. inſibiliũ nõ dgue: &
in illis diviſionis, tranſpoſionis, &c: p motũ facta, ſit mutaõ ſubſtãlis biecti C.A. nõ ſit nova mutaõ ſubſtãlis N.
& Alt dgue ſumptarum rerum, ſed diviſio &c: partiũ ſenſibiliũ nõ ẽ effs ſubſtãlis, q nõrẽ, ſenſibiliũ dgue ac
inſibiliũ, d dgue: ſit tñ illis, nova ſubſtãlis mutaõ, omnino nõrẽ, nõ ſit, N. nõrẽ, & Gam, ac dico: Sola diviſio partiũ
ſibiliũ biecti, qualis ẽ vg dum ligna ſecant, & tela laceranꝰ, nõ ẽ actio novũ totũ ſubſtãle ponens, ut mihi aũ
clarũ. Ubi vo diviſio nova, coordinaõ, aut tranſpoſ partiũ ſibiliũ, aquæ ac inſibiliũ ſubiecti ſit effs ſubſtãlis,
nolo h loco determinare, ſufficiat dicere; quando illis ponat nova ſubſtãlis mutaõ biecti, nam quatenus à cãa
quando cum illa dicat agere, ita immutat ſubiectum, exquo, aut in quo effs fit, ut prius, alia collectio accidentium,
aliaq poteãs illi eveniant, ac prius bene dicat, à cãa ex ſecto alia ſubſtãa effecta, certe em rigidi Peripatetici
naturinde aliam ſubſtãa ex ſecto p caam effectam ſtatuent, quam q. à post actione cãs in ſectũ, aliam collectã
nem accidentiũ, aliàs poteãs in eo deſcendunt. Hinc illa diviſio tranſpoſ &c: ſubſtãlis ſit, & nõ effs tm, qui
per motum dividentem efficit, eſſubſtantialis merito dici poteſt.

207. Premes: Vi diviſionis, tranſpoſionis &c: partiũ ſibiliũ p motũ facta nõ ſit nova mutaõ ſubſtãlis. Ergo vi diviſionis
&c: partiũ ſibiliũ & inſibiliũ facta p eumq motũ nõ ſit nova mutaõ ſubſtãlis. Sed illud, licet p motũ fieri poſſit diviſio
partiũ aquæ ſibiliũ, ac inſibiliũ, nõ ẽ tm p id moty p portionaty ad p ducendos effs ſubſtãles. R. retorquere
Quando in biecto unã alterius accidens immutat, ut cũ lignũ ex frigido fit calidũ, & ex humido ſiccũ, nõ ſit nova
mutaõ ſubſtãlis. Et pariter quando oĩa accidẽa immutant, ſtabilitq manent, ut dum lignũ tranſit in carbonem, non
ſit nova mutaõ ſubſtãlis. Directe, N. Conſa, diſparitas ex ipſa retorſione clare colligitur, nam aũ in aliquo
ſubiecto partes ſolã ſenſibiles mutant, & tranſponuntur, ponit nova accidentiũ collectio, nec nova poteãs
diverſa à prioribus, biecto eveniunt, contra illud vo accidit dum oĩs partes ſibles, aquæ ac inſibles immutantur.

208. Nota: ab acceptione hnũ pendere, quæ ſit cãa ppãlis imta. effs, pr em dici cãa ppãlis imta, q illa, quæ ad agens
determinat

determinat cæas reliquas, ÿ illa, quæ p se influit ad agendū licet determinet ab alia. Unde licet verū erit, quod si actio esset causa in motu cæo, quæ instrumentales dicunt, & principales dici debebunt, si in nomine cæ principalis imōta intelligat, quæ p se influit ad agendū licet determinet ab alia, nequeunt in cæa principales imōta, si in nec cæa principalis intelligat cæa alias ad agendū determinans. Sic dum Rex Sla gladio vulnerq; influit, licet gabit dici quod gladiq; sit cæa principalis, ut imōte influens in effectum, aliunde in determinata. Rex tñ nō cæa principalis gladiū determinans à cujus actione princeps rāe duxit, nec ejs ponat gladiū eum motu sue vulnerq; inficeret, nisi à Pro manerentur.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utr causis creatis possit tribui actio in sensu proprio?

209. Pramillo: Uetq; quorūdam etrabū fuit sententia, res creatas nihil operari sed Deum ad ꝓximam earū diversione tribuit tñ actione rebq; creatis ppt̄ apparentiam, & quia Deq; hanc legem posuit, ut nō efficiat hoc determinatē nisi ad ꝓximam hoc determinate entiū. Opinionē hanc à rudentiq; antiquis enuere placuit & refellere alijq; bene multis recentioribq;, sū censent Angelos & Homines ꝓprie agere actionibq; immanentibq; voluntatis suas quatenus eos actq; intrinsecos, qbq; nolunt, volunt judicant, & censent judicia eē actq; voluntatis ꝓprie efficiunt vi ideæ naē suæ, ad idem adamillend̄ deductis, tum quod intimo sensu satis nos admoneat, qd̄ dum cogitamus aliq; agamus, tum qd̄ simili Trid: sessione 6. Cap. 4. contra sententes diverso analemate ꝓcessit ingens si quis dixerit liberum arbitrium à deo motum, & excitatū nihil operari, assentiendo Deo excitanti sed velut inanimē quoddam nil omnino agere, meroq; pati sive se ferre, anathema sit. Quod si vo actq; voluntatis nostro à nobis efficiant, & omnimodam paritatem admitti debeat in ab aliis spiritibq; creatis in esse vero, ac ꝓprie efficiendi.

210. Jam circa omnes alias actiones distinctas ab actionibq; voluntatis, & illa immanentes, & transeuntes sint, & tuunt has ꝓprie ab entibq; creatis nō effici, censentq;, quod nec Angeli nec homines quidq; ꝓprie, & actq; voluntatis efficiunt. Tanto amplius negant entia pure creata quidquā efficere, cum vo actq; privatis, & ab effectis mediatos effectus in nāa efficiū, & ab triibq; & entibq; Oreis plurimas fieri expiea demonstret, dicunt hæc actiones, quas vulgq; entibq; creatis tribuit, a Deo solo ꝓprie effici, quemuniea cāa ꝓprie & effectrice omnium quæ fiunt, agnoscat ab entibq; non creatis improprie & solum, quatenus illa effectibq; efficiendis Deo occasionē ebent ab lege in quam ipse liberē statuit. Hinc dicunt illi nos, & nostram mentem nō ꝓprie cāa effectricem motuū voluntariorū nostri Oris, sed solum occasionalē, quatenus illa volendo movere membra Oris & sibi junctū, Deus illa movendi occasione ꝓbet. Ut cum vo nutu aperire claudere oculos, movere brachia, pectora, currere efficit, ut Deus eig Oris oculos aperiat, claudat, brachia moveat, &c: ob legem quam statuit, velle & movere membra Oris, cum nā ipsi conjuncta illa motā ꝓ voluerit. Nec alii spiritus bonos, & malos actionibq; transeuntibq; agere, & Ora movere contendunt, qm quoddam legem quandam inter ipsos actus voluntatis, & Oris motq; posuerit, vicuiq; hæc moveat, cum ipsi hæc movere volunt, illis effectq; efficit, cum illi hos facere volunt, sic cum Orbq; globus motus in alium impingit, ajunt globum illum non moveri à primo, sed ex occasione impulsq; moveri hunc à Deo, ex lege, qua vult ipse movere. Quibus sensim in illud altum ꝓpensionata motq; grilla deposita, eldid̄ ꝓ sententia adducti sunt, quod actionē hanc, quæ mala mala, & nos facimq;, reponentes censeant motū à solo Deo effici pōe. Existimant enim motū nisi aliunde nō, nisi Deo manē rei in diversis successivè locis, conservādo amplius gradatim creata Deo tribuitq; nō nulli enti creato facilitat.

211. Sed tamen

211. Fulcim opposita sententiam tuentur omnes melioris notæ Scholastici antiq, quin recentiores, inter quos Doctor eximius Suarez ellet. Staphica disp: 10. sect: 4 sententiam, cui creatis actionem vere, ac proprie talem tribuentem vocat: ratione sui, & ratione evidentissima, & rationi doctrinæ Catholicæ certissimæ. et addit ibidem, quod sicuti priori casu, oppositæ sententiæ D. Thomas Stultam appellavit, ob posteriorem vocare possumus temerariam & erroneam his positis,

212 Dico: Dari casu creatas vere ac proprie efficientes, adeoq cuis creatis dari tribui actionem in sensu vo, ac proprie stricto: si cuis creatis non posset tribui actio in sensu vo, ac proprie, tum casu viventes, quales extra Hypothesim Scholastici, nil operarentur, et actu immanentes voluntatis suæ, et casu viventes, ut homines & Angeli ultra actu immanentes voluntatis suæ, et cuis creatis, potest tribui actio in sensu vo, ac proprio. Ratio est quod omnes sacrificiis et Religiones, & scriptores distinctas ab actibus immanentibus voluntatis &c: ut sacrificia merito celebrant fortitudinem Samsonis, quod portas Urbis Gaza in montem detulerit, virtutem Angeli, quod portabat Habacuc in Babylonem, & in loco suo restituit fortitudinem alicuius Angeli, quam nactus est Sennacherib percussit 185000. et similiter, & multa alia &c: patet: si sacrificia non tribuerent enumeratis virtutem effectivam horum effectuum, quod distincti ab actibus immanentibus, ut immerito Deo celebrarentur virtutem &c: si dicti essent tantum casu occasionales numerationem effectuum, ut immerito celebraretur fortitudo &c: si sacrificia non tribuerent virtutem effectivam horum effectuum, ut dicti essent tantum casu occasionalis horum effectuum &c: patet: Si quis Deus Samsonem, & portas Gaza portaret in montem, et ille Samsonem Habacuc Angeli portasset in Babylonem, & in locum suum restituisset, demum, si Deus quod casu Angeli occidisset 185000 et similiter, ut immerito tum Samsonis, tum alicui celebraretur fortitudo &c: si dicti essent tantum occasionales casu horum effectuum, ut dicta haberet &c: Nam explicas casu occasionalis, jam enim manifesta, quemadmodum immerito celebraretur fortitudo potest, quod si cum Samsone delata fuerit in montem a Deo, ita immediate immerito celebraretur fortitudo Samsonis, quod si cum porta delata fuerit in montem a Deo, sic dicendo Angelo portante Habacuc, sic enim elogio digna fuisset fortitudo Angeli, si ut ait a Deo in Babylonem delata fuisset, demum nulla relucet fortitudo Angeli, quod ad eiusmodi Deus occidisset 185000 hominum, cum id Deus ad suum nutum efficere potuisset, si voluisset, ut nullum existentium in adeo imperio esset intuendi ch. scripturas casu adhuc dicant: Samson portavit portas, Angelus Habacuc, Angelus interfecit 185000. Similiter nonnulli dicunt Deum fecisse.

213. Quod 2do Deo agentia creata nihil quidquam, et actu immanentes sua voluntatis operari possint, quod actus efficeret in materia, licet Christus in motu, prout agentia creata, aliquod distet ab actibus voluntatis operari &c: Nam Deo actione Christi in motu, agentia creata non possunt quidquam ad extra operari, quia nequeunt, neque alia Omnipotens movere, prout &c: Patet: nam si Deus agentia creata non possunt &c: si vel alia Omnipotens movere, quia movere eius nil aliud esset nisi illud Deum operare in diversis locis successive, et hæc falsa sunt &c: casu ergo alia Omnipotens apposita patet: Nullum est fundamentum istarum, quod erui illud? motus enim potius describi deberet, successiva Omnipotentia in diversis locis ubicato. Cartesiana vero motus descriptio nulli prorsus fundamento nititur. Deus enim entitates distinctas creatas Divina voluntate, qua illa ipsum in rerum natura vult esse, et determinate, et in perpetuum, movetur enim deinde illud, ita in priori hoc Deum enim motus, ac cum quiete opponibile, ad alia successive

loca

loca occupanda determinare, quæ determinâõ nõ ẽ, cum entia creata repugnet. Unde licet ꝺ̃s vare ens in diuisis successiue locis, sit illud ꝺ̃ mouẽ, nõ tñ mouere illud ꝺ̃ ipsũ, ẽ illud in diuisis successiue locis ꝺ̃s vare, unde à ꝺ̃s vatione rei in diuisis successiue locis ad rationem rectè arguit pt, nõ tñ extra sum ꝺ̃s vatõ hãc sua includat unum, quod ens ipsũ in rerũ nãa ꝺ̃sistat, ac ꝺ̃s veret, alterum, quod in diuisis successiue locis existat. Quateng ergo includit unum, ẽ pt ipsũ ꝺ̃s vatõ soli Deo propria, sed pt ꝑ ꝑmi eq̃ cum motu, ac cum quiete, quateng; uo includit alterum, ẽ motꝰ ꝺ̃s vatiõe entis ꝓsupponens, quem efficiendi potestatem, quod Deꝰ causis creatis ꝺ̃cauit, & Authoritas, & ratio, & quotidiana phat experientia.

147. Confirmat 1mo. Ipsa intima, ac experimentali notitia unicuiq; æquè certũ ẽ, se vere & efficaciter mouere calamũ, bachium, linguã &c: ac certum ẽ se cogitare. Et quemadmodũ ꝺ̃ Cartesio ꝑ ꝓpriã cogitatiõe certo inferre licet se existere, ita ex actionibus nostris transeuntibus certo inferri potest nos aliqꝺ ẽ ꝑmanere, adeoq; hrẽ vim propriæ effectricem.

216. Confirmat 2da: Ipsa caãrũ 2daꝝ nãa, figura, proprietates ꝓponunt vim activã in causis 2dis, & dñt in illis admitti pt Aꝰ: & ex qꝺ ea negata talibus virtutes sequerẽt increatis, rnatum è in hrũbus, nec necessariũ, sed superfluũ tot Organa operationum, ad qꝺ ea tot sãa, tot organa sine nihil agunt, sed Deꝰ ad ipsa eam illos ꝓmo viventia à non viventibus discerni ꝓsperent ex operationibus, qa ea nulla hrent ꝓpium activũ absq; eo, sequerẽt illa ex sua tenuitate nil posse deduci circa causas & effs. Perpetuis erroribus oppressũ eẽ genus hmũ, cum re ipsa nihil agerent creatæ, quæ actiones putamus ꝺ̃ expiri, ꝑmi & nostras operationes: falso nobis tribuerem, sequeret, ꝓtea nullam in artibus vellitatẽ eẽ necessariam, cum nos nil faceremus, & Deꝰ ad nutũ voluntatis nostræ, adeoq; ille vr optimè efficeret horologium, ꝙ optimè vellet, nulla hujꝰ artis hrẽt notitiã, quæ sequela, & alia innumera ex qua dñt absurda, nemo nõ videt legitimè tñ ex negata via activa causis secundis consequentia.

216. Obꝟ: S. Scriptura negat causis 2dis vim quicquam producendi. Et causis 2dis nõ dñt tribui actiones in sacra ea appropriata Aꝰ: S. Scriptura vim aliqꝺ producendi soli Deo tribuit, &c: ꝓ Aꝰ: 1ma ad Corinth. 13. dicit: Deus operatur in nobis. 2da ad Corinth. 3tia: Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis. Sufficientia nostra ex Deo ẽ. 1da Joan. 15ta: Sine me nihil facere potestis. Et 2da Joan. 15ta: Sine ipso factum ẽ nihil. Isaiæ 26: Omnia opera nostra operatus es in nobis. ex qbꝰ & aliis textibus S. Scripturæ infert Deum soli omnia operari causas vero 2das nil ꝺ̃ agere. Ad explicationẽ, & opportunitatẽ omnia alia: Deus operatur omnia in omnibus, tangit causas ꝑmas 2das, tangit causas unicas, N. ex dicto testimonio aliqꝺ pro nobis inferri possit. Sufficientia nostra ex Deo ẽ, & habemus aliquam ad operandum sufficientiam, quam ex Deo habemus. Directè explicat illud testimonium: Non sumus sufficientes cogitare aliquid sine auxilio gratiæ Divinæ, Concurs. cum gratia Divina auxilia N. Illud Pauli 3tium: ipsa sumpta dicit omnia tangit causas ꝑmas, C. tangit unicam, N. & dicit: Verum ẽ, quod ꝺ̃ Deo operatur tangit causas ꝑmas, nõ tñ tangit unicas cum ergo causæ 2dæ nõ sine prima adjutorio operentur, sic ẽ Doctrina S. Scripturæ hic ꝺ̃ Deo. Patres S. Augustinus l. de civitate C. 37. ait: Sic omnia quæ creant, administrat, ut ipsa ꝓmotis motis exercere dignetur.

217. Ulterius: Omnia tangit causas unicas omnes effs operatus ẽ causa creata nil operatur. Aꝰ: Deus ꝑfectio simplex simplicia, & quam eliora ẽ ipsa, gnãr ipsa, tribuenda ẽ Deo, & operationum omnium, quas Deus tangit causa unica ꝑduxit ẽ ꝑfectio, & ꝑfectiones simplices, & meliores sc. ipsa, gnãr ipsa, &c: si non efficiet ẽ modo operari, sed solo ea producere, gnãr producere animalia Brutorum &c. Et &c. Quilibet ꝺ̃ quo ꝑfectior ẽ modo operari, sed solo ea producere, gnãr eã Brutis, si ꝑducibilia cum aliis Brutis sint ex defectu ꝓprii virtutis meo. Si nõ sint ex defectu ꝓprii virtutis actiꝺ cum aliis Brutis.

Sed

sed ex fine alio gloriosissimo Nil: & Sam, ac dico: se solo omnia producere majoris & virilis, quam cui alios Beatus, adeoq; & jor & et effectis, se solo agere, q̃m cui Beatus: ei defectu potea ad producend opa, aliquod se in illis, n & in jor effectis agere se solo, q̃m cui creati, si id fiat n ex defectu potea opativa, sed pp aliu excellentiorem finem, admittendo sc: actione creat̃ tam q̃m Deã, ad oll dam sibi bonitatem suam, aliq potea munificentissim Comercia D na potea, bonitaq; quin n modo solg agere, sed n velle opandi aliis comunicare quae sit ve lit, quemadmod & ea ad ipso indignum Deo foret, n posse illum ex oĩb creatis unam, quae aliq agere valeat.

2.18. Instabis: Deg nil opat cum cais creatis. & modg opandi cum cais creatis Deo tribui n p̃t nec ut. p̃z A: Deg nil opat frustrã, q opão Dei cui cais Idis & et frustranea, &c: p̃z nor: Deg se solo sufficientissimg & adeo effg p ducendos &c: R. ultimu retorq: Deg se solo Beatissimg potuit ab æterno, & p̃t existe, & supposue & existea creat Directe, N.C. & rão e, etsi em n ity creat̃ n foret necessaria absolute, ad aliquos ef ponendos absolute, nec tn necessaria cum tali modo ponendos, vg liberè, meritorie &c: ill cum cvari & mirabili illo Dna providne, & subordinatione creat̃, adeoq; n & & ipsa vi ity activa creat̃ Pratenlic et Deg stinet aem exist entiu, vè tn & pprie existunt entia creata, sed rãone & ipsius in rão, a certè nil obstat, quomin creatur verè agprie agant, licet cãa prima & selectal aem min agendi certe & suum intimu, ac unic salem totig g̃ris smi p̃vationem allendere libet, n min certè observamg res creatas agere, ac existe.

2.19. Urgebis: Virty creat̃ n & necessaria ad ponendos ullomodo ef, q̃ n & necessaria ad ponendos tali determinatè modo. p̃z A: si virty activa creat̃ & et necessaria ad ponendos aliquomodo ef, tc Venire et creat̃, & Venit, &c: p̃z nor: Virty locomotiva n Venit creat̃, & virty activa & virty locomotiva, & &c: p̃z Ratio la creat̃ p̃t aut se, aut alig d. effectu movere loco, &c: p̃z A: Nulla creat̃ potest se, & alig d. effectu movere, & in divis successivis locis, & movere se, & alig à se effectu, & se, & alig d. à se effectu in divis successivis locis Observare, &c: p̃z nor: Moxi nil aliud &, nisi: esse in divis successivis locis, & moxe & dare existeam in divis successivis locis, & Observare. R. ultimu dyus: Moxi localis & successivè esse in divis suis locis, ita ut motg importet medii tn existea. A: ita, ut importet ipsam & istãa existea N.A. & ill dyus Vs: & movere & dare existeam quoad modg & Idoneam, quo ad & istãam, ad eoq; Observare N. C. ad ico: quod attinet quo ad & istam rei, eigg Servão p̃g sit, g̃m & sive motg, cum Observão rei n constituat motu, & ad hunc effectu ponatq; cum moxi n possit res, nisi existens & Exercitata. Hinc licet creat̃ n possit Observare alig d. dare existeam quoad & istãam, p̃t tn transferre a buno loco ad aliam rem jam existentẽ, & ad aliu modg existendi determinare. Quemadmod facere statuam marmoream, & facere marmor certo modo figuratum, cum statua marmorea nihil aliud sit, nisi marmor certo modo figuratu, & licet n sit in potestate artificis, ut faciat marmor, quod ad opg suu tam q̃m ad obiectu male artis sua supponit, p̃t tn facere statuam marmoream, nempè p̃t marmor jam existens ad hanc determinatã & me & me, sic dicendo de motu

2.20. Instabis: Nulla creat̃ potest dare alteri rei existeam, quae ad modg in divis successivis locis, & nulla creat̃ p̃t dare rei alteri existeam, &c: 2da: Existea quoad modg supponit existeam quae ad & istãa, & nulla creat̃ p̃t dare rei alteri existeam quae ad & istãa, &c: & Ipsa N.A. pbnis p̃t negari & ão, arguit enim ab esse ad p̃t tali, ad esse optat: & alis & Iuice dilby 2d dentes & alig d. dilby

ops

ppo n̄ calby, ℔ n̄ c̄ alby 2ā dentes ℔ n̄ negari jōr, cum existēa quo ad mod̄ n̄ tum sit existēa, gm̄ mod̄ existēa.
2ō, ſ̄ bn̄ c̄ reteorqueo: ſ̄ configuraō statuas marmoreas ſupponit marmor, ℔ statuarig n̄ pt facere marmor, n̄ pt facere ſ̄ figuraō n̄ statuas marmoreas, dicreste. dgūs jōr; existēa quo ad mod̄ ſupponit existēa quo ad bstāa, ab eod agente ponendā, à quo ponit quo ad mod̄ N jōr. ab alio agente ponendam ℔ jōr & ſ̄ ita nōre dgūs ℔: Nulla creā pt dare alicui rei existeam quo ad mod̄ ſi hāc res n̄ ſupponat fore ab alio agente existēa quo ad bstāa. ℔ ℔; ſi ℔ ſupponat N.C. ac dicas quod licet existēa quo ad mod̄ in diuſis ſucceſſiuè locis ℔ determināe rei exiſtiſ ad existeam in diuſis ſucceſſiuè locis ℔ ſupponat existēa rei quo ad ſubstāa, ſi tñ aliunde rei jām exiſte ſupponat, inferri n̄ pt caā in potentem dare rei existēa n̄ poē illam ad existeam in diuſis ſucceſſiuè locis rem determinare ſicut quia ſtatua marmorea ℔ ſupponit marmor, n̄ ōg artificem in potentem efficere marmor, n̄ poē efficere ſtatuam marmoreā, & n̄ poē marmor id jām exiſtiſ determinatū in diffrere mod̄ & gmād mod̄ artifex ſine marmore n̄ pt efficere ſtatuā in marmoreā, ita quo ꝛē n̄ exiſtem ad mod̄ determinare ꝛē existeam quo ad mod̄ dare nullo creā pt dare rei n̄ habenti existēa quo ad bstāam.

201. Urgebis: Cōipſo, quod existēa quo ad mod̄ ſupponit existeam quo ad bstāa ab alio agente ponendā caā creata n̄ pt dare existeam quo ad mod̄ illi enti & eſipſo caā creata nullū ens mouere pt: Non pt caā creata cogere illud aliud ens, nempe Deum monstr. Gloriosiſimū ad dandā rei existēa Stinuā ad dandam in diuſis ſucceſſiuè locis &c: pt caa. Si poſſet creata caā aliud ens dare existēa quo ad mod̄ in diuſis ſucceſſiuè locis, tē poſſet Deū cogere ad dandam eid existēa Stinuā ad dandam in diuſis ſucceſſiuè locis &c: Quidnū dgūs: Si poſſet caā creata invito & nolente Deo in caſu quo casu 2ā lex ordinaria ſua pōdā cum illa ad motū Currere dare existēa quo ad mod̄ 2ō &c: Cat: Si poſſet caā creata n̄ invito Deo, è potiꝰ cū illa 2ā lex ordinaria ſua pōdā ad motū Currente, dare existēa quo ad mod̄ &c: tē &c: nego A. & ſ̄ ac dicas quod quid cū caā n̄ pt cogere Deū ad ſeruaōem rei, n̄ pt mouere rem, quia actiua à Deo ſeruat & licat id n̄ poſſit ipſum ſine Deo ſuo ordinario Dei, ſine quo ne cogitare q̄dm poſſumus pt tñ id ſubſtare cum ordinario Deo ſuo Dei, certè ſi Cartheſiani ſ̄ dicere licet eam cē legem à conditore nāe Statutā, ut ſpiritus Deus ſolente ſe, q aliud ō mouere, illū & h ad motū ſpiritū Dei, ſtatem ipſe moueat, jōr nos certè jure, ut in Theologia nāali patebit, dicere poſſumus eam à Conditore nāe ſtatuiſſe legem cē, ut eum ſpiritū q ſpiā ſe, q aliud ō nullū mouere, mouere q̄ potēa ſi ſibi intuā à Conditore nāe liberalitē ſibi donato, Deus ipſe ſpiritū eum curſu ordinario adjuvat, i poſſ ſpiritū & ō motū, quo ē, eſ ens ſeruabat, in diuſis ſucceſſiuè locis ſeruat, n̄ ceſſans ab ea ſeruaōe, q̄ illud in gete ſeruabat n̄ tunc, cum illud ex determinaōne entis creati alicq ſucceſſiuè loca occupat mouet in aliquo caſu ob fines ſibi natos, talem motum impedire nolit.

202. Instabis: Deus invito & nolente ſpiritū à ō ſeruare in diuſis ſucceſſiuè locis licet ſpiritus velit ſe, q ō move, n̄ poſſit & aut ſemouere, & volente Deo ſpiritū q ō ſucceſſiuè in diuſis locis eat, ſpiritus ille, q ō movebit, etſi Deus hunc motū ſpiritus ſ̄ ſuæ actiū voluntatis ſuæ nil attulerit. ℔ dicendū

quod

quod Deus solus & corpus, & spiritus occasione eius voluntatis moveat. Q. Dña ste omnis retorq. volente Deo spiritus a Oindiv
visis successivè locis existe, spiritus ille, a O movebit, etsi adhuc motus spiritus negativus sua voluntatis attulerit. Respon
deo, quod Deus solus ita ad movet, & agat, ut cæa create negligunt cæ occasionales essuu, eiaq; fiant independen
ter a voluntate spirituu creatoru. Directè loquendo pariter omnibus, Dña dicto quo: volente Deo spiritus, a O indivisis
successivè locis existe independent ab exercitio eius potestatis activæ, O movebit etsi ad huc motus spiritus deficiat
volente Deo, spiritus a Oin divisis successivè locis existe dependent ab exercitio eius potestatis activæ ad movendu
ille a O movebit etsi adhuc motus & c. N. & Sam, ac dico: q. d. si spiritus moveretur de, a O alibi, movebitur
si h, a illud Deus in divisis successivè locis existe voluerit, & movebit à solo Deo, ad eos independenter ab omni
actio potestis creatæ; at si moveretur dependent ab h potestis creatæ ac exercitio, impossibile est, ut motus sequatur
si nil spiritus p. actu voluntatis suæ ad huc motus tenderit, cum enim Deus, ut dictu p. sanctos Spiritus, potestates
se, & alia libere movendi, ille hos spiritus, a nō O ora possit ad actus voluntatis eorum in divisis successivè locis nō volunta
conservare absolutè, & tm Deitenatè, si illi se in se ipsis, & in O ribus movendis exercere voluerint.

223. At inquies: Impenetrabile est, ac inexplicabile, q. d spiritus vi aā nostra p. ly operat ad motū O. p. actu voluntatis
tatis suæ. R. concedendo, quod nil amplius operatur. R. retorq. Inexplicabile est, quomodo accidentia Eucharistica
rānda, quæ coniuncta vera cæa manifestè detecta nō sint nisi phantomera. R. concedendo est eam dari. Directè
inquiso Antle, nego. Et si enim decipiar, ac explicari à nobis nō possit, quomodo cæa moveat Oris nostri membra
nō decirco negandū est hoc ab illo moveri. Nam nunquid ideo negandū est, inquit S. Aug. de dono perseverā. Nro 87. quod
aptè & quām efficienter in pt, quod occultū est, nunquid ideo inquam propterea dicturi sumus, q. d ita est propterea, nō ita est, quia
curiosa sit nō possumus invenire. Certè plura accidere p. certo tenemus, etsi quomodo accidant, ignoremus
Lari proprio membra Oris nostri ab aā nostra moveri certū est, licet quomodo ab ea moveantur nobis satis
perspectū nō sit, cæterum ut rāo deprehendit, nō implicat dici posse ab aā nostra membra Oris nostri move
ri, quatenus illa in sede sua effinita operatē ad spiritū aales, a se ipsa impenetrabile reddit, a à Deo reddita
est, eorū ea rāone, motu entis suæ moveretur ita, quā admodū ad membra, quæ motu nulli, necessariū est.

224. Ex reliquo nota tmo: Quatū illud velum Phorū q. d. movet, ab alio movetur, si unius satis accipiat est falsissimū
cui deberet repugnare infinitū admitti, vt si supponitur, eam motus fieri à Deo, & si videri est, nā sumus voluntates
tuis ad pleā movetur, q. à Deo ad pleā movetur. Ult. Quatū verum sit, & includat cæa tam mā ales, quā spiritales, ex
plicari dtr. q. d movetur ab alio movetur. Ad 3um quod virtus motiva ab alio accepit, C. Ad 3um, q. d sit velut instrumē
inanime in manu artificis N. Si vero ad causas solas mā ales referatur, ver est, cum nulla cæa mā alis mo
tus sui p. pū in se comprehendat omnē eam Deitatē aquē ad quietem, ac ad motū, & ad motū ad quamvis partem
& cuiquenq; celeritatis indifferens est nec pt ad quietem potius, quā ad motū huic magis, quā illū determinare
si enim se ipse pt determinare deberet in illo priori, quod illud ad quietem potius, quā ad motū, ad hanc potius,
quā illam partē, huic potius, quā illi celeritatis determinare, a cō teritur huic deberet ea rāone ex
cum stare. Si vanitas se determinare valeret, at d repugnat enti Oreo, nam ea ipsa est pura Creatura, & merā
Deitatis, cum determinatio huic, vel illi ad unum modum alio habendi mentis intrinsecā sine qua electione, & determi
natione fieri nō potest. Nota 2do Et dictis hinc inferri nō potest cæas pure Oreas esse tm occasionales sicut
Deum

Phlis, nam cãe occasionales sortes iis sunt, quæ efficiendo alicui effectui authoritatem occasionem præbent, ratio illa, quæ accepto motu à cãa efficiente, motu entis sui proprio movent, eoq; motu effectum in nãa efficiunt. Adjunctum ipsi ab ante ore jam moto non potest aliud moveri, ubi in illud impingit, dando eis impetum proclivem à Deo removeri illud aliud, in quod gesserit motum, & delatus, dãq; obtemperet à Deo statutum. Ex adversario adhibentur instrumentales Philis, quæ cãe ad efficiendum effectum inserviunt, quatenus ab ea mota motu sua obimpenetrabilitatem, proprietate sibi proprio movent, eoq; motu effectum efficiunt cuiusmodi cãe sunt, manus, instrumenta varia, quibus finem divisa artefacta efficiunt; clarum autem est, huiusmodi arma prioris generis esse cãas naãles, Deum esse hujusmodi causam, fabricatorem esse, ita singula in ea sapientissime disposuit ut impulso, & conservato motu soli fluido, subtilissimo, æthereo, rotorem atorum fluida, tum solida, globos totales huius universi constituentia, huiusmodi solis, æthereis motibus inde à sæculis facta, & conservato, & gravitatem ordinandi centra globorum totalium, & alios effectus per cãas pure Oreas obtinendos ne cum jam ab initio mundi sapientissime factam & conservatam Deum ipsum, trigonum cãe propriis, cãe vero creatis longum cãe Oreæ efficiunt. Dicendo totius assertive, & hypothetice sumendo dictum accipe. Nota 1mo: sicut ex scriptura videtur causis naãlibus actiones tribuere, ut cum dicitur Genesis: Germinet terra herbam virentem & quæ 21. Videte ficulneam & cæteras arbores, quæ producunt ex semetipsis semen suum, quod tribuantur talem actionem, cuius cãe naãles incapaces sunt, dicatur, cuius capaces sunt, nempe instrumentales. Scriptura Psalm: 103. Producit in montibus herbam & fænum servitio suo, ubi productio herbæ Deo tribuitur. Optime itaq; in textu Scripturæ dicendo à cãis pure Oreis effectus produci solum ut à cãis pure instrumentalibus, à Deo non, trigonum à cãa propria, naãe cujus est, quia sicut ea negavit causis Oreis, ea actiones tribuere, cuius illæ sunt incapaces, quod non actiones propriis sint incapaces, satis clare ostenditur notatio Genesis. Nota 2do si dicatur explicandum stare ignem suapte naãa ultimo motu, plantas, herbas, arbores sua ex semine evolutas, augeri, crescere folia, fructus, & semen, quæ sine motu ignis fuerunt, nulla ora ultimo promotu ejus odores disparerent, dicendum in his ordinibus motum non esse, quæ ipsa vicissitudinem efficerent, sed illud esse motui à fluido æthereo ipsis communicatum, ad quem ab ea inde & inde ab impenetrabilitatem determinatis, ab hoc fluido efficiatur, quod ora odorifera odores disparant, inde enim hos disparunt, quod hujusmodi ipsa promovet, & excitet minutissimas illas totius particulas ab iis suo motu separet aeris ambienti permisceat, ab hujusmodi hæ plantæ, quod suis exhalationibus evolvant, augeant &c: semen cujusq; plantæ, a ipsa planta æthereum in motu sua diduxit, appulsu humoris augeat, ultimo cujusq; humoris appulsu ipsius fibras & tubulos ad debitam magnitudinem folia, flores, fructus producit, modo debita aeris temperies non desit illi. Ab hoc fluido ignis quoq; vulgaris solum suum motum, quæ exprimunt oblinent, hunc cum oppositum particulæ terræ sulphureæ salinæ, aeris aqueæ est desertæ inertes sunt, nisi ab æthere exagitentur. Probabilissimum itaq; est in hac hypothesi in hoc globo terraqueo nullum motum suum in cæteris, nisi in sportu aliquo, motum ipsius inhærente, & æthereum generatum à Deo sit immediate impressa.

CAPUT QUARTUM.

De aliis causarum generibus.

ARTICULUS PRIMUS.

De causis materiali, & formali.

225. Cãe naãles, & naã dividi in scholis solet in naã ex qua, circa quam, & in qua. Naã ex qua dicit id, ex quo

tanquam parte determinabile subiti aligd à cā efficiente efficit. Materia circa quam ē id, circa quod cā efficiens exercet dum suū effectum efficit. māa ē in quo ē id, quod ita recipit aliud à se distinctū, ut p illud efficiat, ac ad certā figuram determinet, exempli gratia lapis fit statua, ex quo statua efficit, dicimus hic ē māa ex qua, quatenus ex ea fit statua formata. ē māa circa quam ille artifex occupat, circa illā, dum statuam ex eo formal, ē māa in qua, quatenus forma statuæ in se ea artificis recipit, p illā, quidam modo efficit. Sunt ea res eadē, ē possit & māa ex qua, circa quam, & in qua, ut in allato patet exemplo, hæ māæ solum ratione nostra distinctæ sunt, quatenus scilicet separatē ad diversos terminos, res eadē diversimodè considerari potest.

226. Alia divisio ē māæ in māam 1mam & 2dam. Māa 1ma Orea est Subiectum dicit ē id cui illud, ex quo aliquid fit, ac ex quo constituitur, ut ipsum ex alio à specie distincto ni fiat. Māa 2da Orea est Subiectum ē id cui illud, ex quo aliquid fit, ac ex quo constituitur, ut ipsum ex alio à specie distincto ni fiat. Māa 1ma, & forma aliqua Orea Subiecta, alia Subiecta Orea sunt, huiusmodi māa à multis Philosophis in particulā quatuor elementorum vulgarium, quadam Subiecta dua ex māa 1ma, clarē cōstat, ē, ea illud, ex quo res quæ sua operatione ars vertat, & jam est per materiam primam, & formam constituitur.

227. Jam cā finalis ē forma alia ē de substantialis, alia accidentalis, Substantialis ē, quæ cui subiectō ē māa, cui advenit unū Subsistens, & unam substantiam ab aliis specie distinctam constituit, sic forma arboris, fruticis, auri, ferri, &c. sunt formæ substantiales, quæ cum māa cui adveniunt faciunt unam substantiam ab aliis specie distinctam, arborem, fruticem, aurum, hoc, specie à se dequæ, & per eam formā substantialē. Forma vo accidentalis ē, quæ cum subiecto, cui advenit, facit unū accidentale. Illa am forma subiectō adveniens cum illo unū accidentale Subsistēs efficere censet, quæ suo ad illud accessu novam à priore specie distinctam ex eo substantiam ni efficit, sic rotunditas, a qua rotatum ligni, albedo, nigredo parietis forma sunt accidentales, qa cui suis subiectis, quibus adveniunt, faciunt unū accidentale Subsistēs cum eius ad illa accessu, novam à priore specie distinctā substantiam ex iis ni efficiat. Forma vo substantialis in māalē & immaalē, ipsarum discernit, & sortis ē, quæ ni fit ex māa, id eā ab ea insistēre, & observari ni dependet, sed solum modo in ea, tanquam suo subiecto ad faciendā Subsistē recipit, huiusmodi forma ē aā 1ma. Māalis vo ē, quæ educit, & fit ex māa, ac pinde in ea esse, & observari ni desinit dependet, talis ē forma lapidis duri. Duplex itaq; māa Separatē ad formā Subsistentis solet, alia informanda nūc educenda, illa ē potēa recipiendi in se formā, quæ ex ea ni educit, ut cui Obnūs recipit in se eā, hæc ē capacitas eius ad formā ex ea educendā. Ex dictis facile colligi 1o formā ē eā Subsistē, illa eam rationē Subsistit à se distinctā adqtē distincti, in se stinet, cum illud Subsistat, qā vo abilla adqtē ni dequit, eā in se ea dicit, nisi eam eā actua à suo esse, quo dicit, & ē adqtē facta. ARTICULUS SECUNDUS.

De causa finali.

228. Cā finalis Subsistit addicta huic C. d. est: 2do ē id, p quod eā efficiens aliquid facit, & ut finis quid dicit, cui quid aliquid fit, accedit nimirū, ut agens mente quadam respectet, in hoc sibi placeat, eiq; amore capiatur, illo potiri, ad potiendū illo, media adhibere velit de his cogitet, ex mediis occurrentibus illa eligat, quæ sibi specialis existimatis ad illud assequendū magis idonea videntur, demum ponit, ac facit ea, q by id, quod mente præsentat, & in quo sibi placet, assequatur, exemplum sit in eo, qui animalis abstinet, & inhonestis opibus se exercet, ut beatitudinē aliquā & quæ sibi hic mente beatitudinem sibi fingit, in ea sibi placet, illam amat, desiderat, ut potiri ea, de mediis ad eam obtinendā cogitat

regitat, ex occurrentibꝫ illa deligit, quæ sibi spectatis circumstãs magis idonea videt, illis exhibitur ꝓ hac beatitudine assequẽda. Unde Beatitudo Cœlestis quammente sibi proponit, ac eiꝰ actionũ cãa finalis, investigãs horũ mediorũ dispositionẽ, ꝰ. q. d. Si effectũ cãa finalis, cum eã hoc hoc facit, ꝓpter beatitudinẽ mente præceptam, illa horũ mediorũ dispositionẽ ꝓ effectũ ratiõnẽ in se modo quodam trahit, eoꝰ quodammodo efficit, dum ad eos efficiendos animum movet.

220. Ex dictis infero 1mo: effectũ cãa finalis sem eẽ efficientis, nam cãa finalis suos effectus efficiendos movet, ꝙnꝫ cãam efficientẽ, quæ illos ꝓprie efficiendos movet. Infero 2do: ut cãa finalis suum effectum cãæ efficientis possit, a cãa hos effectꝰ ꝓprie efficiente, mente repræsentari debet fieri eam ꝓpter ut illa cãa efficientem ad eius effectꝰ ꝓprie efficiendos moveat, & ut cãa efficiens ꝓpter cãam finalẽ agat, si illa hanc sibi ꝓpositam repræsentet, & ideo cãa finalis in cãa intentionalis ac objectiva vocari solet, & cognita, quæ cãa finalẽ repræsentat dicitur obtinere. Nequa cãa finalis agere nequit, infero 3tio quod ꝓpter cãa finalẽ, & finẽ nulla cãa efficiens, nec agere possit, nisi qua ratiõne ꝙdicta sit, quales cãæ sunt Dei cæteri fines, nam agere ꝓpter ꝓprium finẽ, & cognoscere & media, & finẽ, & ꝓportionẽ, ac ordinẽ mediorũ ad finem quod nullius entis carentis ratiõne venit. Ponuntur à Philosophis tres intellectus, videlicet impressibilis, & agibilis dicuntq; agere ꝓpter finẽ, quatenus cognoscit sibi proximum finem, & media hæc quæ ad finẽ adhibenda necessaria, & ordinate, absq; ee, ꝙ ꝓportionẽ illorũ ad finem cognoscant. Unde ajunt, bruta moveri ad finẽ, quatenus ad illud media ponuntur, & non se ad illud dirigere, eatenus ratiõne ꝙdicta dicunt & moveri, & se dirigere ad finem ordinate. Cum hæc ꝓportionem mediorũ ad finẽ cognoscant, aptior ratio pro mente, aptis ad illud ordinate adhibeant. Infero 4to: Solum bonũ, & verum, & apparens, ꝓt cãa finalis alicujus agentis, cãa quidem finalis movet cãa efficientem ad effectus suos ꝓprie efficiendos, quatenus hæc, in illa cognita, sibi placet, eam amat, & desiderat, in mole amoris, quatenus tale est, & saltem secundum apparet, agens ratiõne ꝙdicta sibi placere, illud amare, ac desiderare non ꝓt, ita enim à nãa ordinate sumus, ut in bonum nostræ rationis, in malum autem nostræ rationis, in bonum nostri ab Authore nãæ data est, ut decernimus mala fugienda, ut mortem depatiamur, ut eadem, in illa non quidem mala ꝓt, quatenus bona apparent fertur, bonũ amat, ꝙd cãa finalis est ꝓt, triplex est honestum, utile, & delectabile, honestum est, quod rectæ rationis regulis consentit, utile quod medium affert, delectabile, quod appellitum mentis, & sensitivum delectatione perficere ꝓt.

230. Dicit tam amovit cãa finalis, quam finis in intellectu, & opus, & effectum, & operantis. Finis intellectus est id, ad quod agens suam actionẽ non dirigit, & ad quod opus primum aptum est. Effectus vo est id, ad quod opus ab se factum dirigit. Sic medicinæ, quæ pharmacopola facit finis intellectus est sanitas, ad id enim medicina sua ꝓpter non dirigit, & ad efficiendam aptæ est, effectus vo ut plurimum est lucrum pharmacopolæ, ad quod ipse medicinam dirigit, ꝓt finis intellectus cum effectus sæpe coincidere. Finis effectus dividit in 3marium, & 2darium. Primarius, qui ꝓpalis est, quem & concipit ab agente intendit 2darius salus mentis ꝓpalis, ille est, quam ꝓpalis, intendit in ab agente, ut est qui videlicet colat, tum ob beatitudinẽ ultra ꝓpter, tum ut ex ea honestam voluptatem capiat. Finis 3marius illius erit Beatitudo, 2darius honesta voluptas. Dicit ille in primis, remotis & ultimo assequendis, quæ cãa agens ꝓ media intente requirit. Remota, ad quem ipsum primum dirigit. Ultimus, ad quem cæteri fines dirigunt, ipse vo ꝓpter se quærit, nec ultra refertur. Finis ultimus est Deus noster glorio-

dissimq; quem y inviti quærimq; dum Beatitudinē nostrā, quā unicè à Deo ē oēs quærim, & sit in recta media ad illam obtinendam ad libeamq; Proximq; virtutes sūt, in q̄bus nos ad obtinendam beatitudinē aspiremq; & ad illas excolendas varia media adhibemq; Finis vō mediatus erit ipsa Beatitudo, ad quem finem nostrum nempe virtutem referimq;

ARTICULUS TERTIUS.

De causa exemplari

231. Causa exemplaris alia ē intrinseca, alia extrinseca. Extrinseca ē res illa extra agens posita, ꝑ quā res ē facienda, ut palatium, templum, ad eaq; agens attendit, ut sic illi opus efficiat. Intrinseca ē idea rei faciendæ in artificis mente existens mota, quæ ille repræsentat objectum, cui sic efficit. Effectus vō exemplaris ē id, quod ad eius idēā ab agente efficitur, ac eius tota indirectione posita ē agentis. Satis aīm patet ꝑ quid sola agēa ratione ꝑdicta cāa me exemplaris locum habeāt, cum hæc, cum ad id, ut cāa ꝑ exemplar agere possit, similitudo rei faciendæ in tuetur, ꝑportionē inter exemplar, & rem faciendam nosse, & quæ media sint necessaria, ad opus exemplari formē efficiendā cognoscere debeat, quæ ab his rationis munere ferinequeunt. Exemplar aīm intrinsecum potiq; quām extrinsecum cāa exemplaris dicendū ē, illud ēē agentem in die dirigit in operando, nō vō ꝑ, & nullo modo alterius exemplari egere, intuendo mente agentis informatum illum in agendo sufficienter regere potest.

CAPUT QUINTUM.

De principiis cognitionis.

232. Principium cognitionis, ut dictum, ēē id, qđ ducit in cognitionem rei alterius. Hoc vō principium ē aut principium essendi, aut principium cognoscendi. Principium essendi ē illud, ex quo aliud cognoscibiliter ꝑ hinc ꝑ explicatis & aliis entium, eorumq; attributa ad eāam ꝑ sequēa, examinq; patentibus, & singularibus obiectorum idēis attributa magis patēa cognosci, & inferri possūt, ꝑ dicta & alia, & minus late patēa attributa ꝑpria sūt illorum, quæ ex his cognoscuntur, & inferuntur ꝑpria vō principia sūt propositiones affirmātes vel negātes ēē tantum illarum rerum cognitionē ducentes. Dicuntur hæc principia ꝑpria principia ideo, qđ aliorum rationē vel negationē ēē tinentes, ex idea subiecti & explicati ꝑ nomen illa vel eorum principia dicuntur. Quæ necessitatione, necessitatione ēē tinent, de principiis nulla occurrit difficultas, de principiis quærenda ē, qđ sit principium cognitionis maxime universalissimum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum principium Contradictionis sit maximum & universalissimum?

233. Præmitto duo: Principium cognitionis principiatum de quali & loco ē quæstio dividit in hypothesim & axioma. Hypothesis ē propositio, quæ assumit ad tandam aliquam veritatem integritatē, ēē aliis ingenii partis, & loco vel quæsitum tantum supponit, nec demonstrat, alienum vocat suppositum, nimirum cum reliquum esse cāa plerisq; addita sint, nec nisi labore & analyseos ope, variis tentaminibus eruī possunt, assumit, in tim cāa, quæ quæsita specie ꝑferat, ut explorata, num plenam phænomena omnia, vel saltem pcipua explicari, cum eāis ꝑponi possint, si ita ē hypothesis bona & insecta, rejicienda. Axioma vō ē sententia, ꝑpria ꝑ se notis, cuilibet attendenti nota. Dicit ꝑpria qđ sit, tum quod universalis ēē debeat, tum quod nō ad unā, sed ad plures, & nonnisi disciplinarē demonstrandas inserviat pt, nō ēē sit nisi eadē universalitas, & alia aliis generaliora sūt, & quædam certis solum particularibus ꝑdicta plenius, alia plenius sūt, variis inseruiunt. Dicit cuilibet attendenti nota. Nam cum axiomata sint veritates

certæ,

certe, ac ex ipsis hominis satis cupidis, attentionem tm maiorem mentis postulant, qua homini illi pos
sines expediunt, cuius cum vitas illos fluit, ac immoti cit; quare vitas axiomatis menti capitis, ut & quo
uis abrepta occultari solet. Cum ergo axiomata satis ex hominis nota sint, demonstrationibus egeant, q
ea, quod de se capacissima sit, demonstrationibus obscurant magis, quam illustrant; nihilominus alia adminicula,
q[bus] paratæ ad aliquos aptiora fiant, non respuunt. Et his sit 1ma: Exposuerunt, quod ibi obser
uare pnt. 2do Exemplum, quo tunc maxime utendum, quando admodum abstracta ipsa exemplum cum applicant particularibus, & sic facilius capiunt. 3tio Ratiocinii recta, qua non tam convincat, quam excitet mentem ad illam
q[d] de satis manifestam cognoscendam. 4to Faciendum, quia aliis ubi eadem ratione ponit, ea esse, ut in
tellectus, q[d] voluibili sua levitate pia non probata assimilaret, in iis detineatur, vitiumq[ue] illorum cognoscat. Hæc de pris
mis universis; quantum ad positum quatuor sunt.

234. Porro 2do: Sint axiomata maxime universalia numerandi illud principium: Impossibile est idem simul esse, & non esse, quod & Contradictionis dicitur, nimirum Affirmare simul et negare, sibimet ipsi dicere. Hoc principium negans, id simul esse, & non esse pruntia vel Def
ectum principii ingreditur. Est primum primum & universalissimum. Porro primum primi illud dicitur, quod est principium & judicium
ceteris, & adeo clarum ac notum, ut est nulla alia clariore, ac notiore probari, ac demonstrari valeat. Et ideo primum primi
dicitur quia ab aliis primis principiis, qua licet sint clara satis, ac nota, & ab eis, pro veris ac indubitatis habeantur tm
dicitur quia ab aliis primis principiis universalioribus demonstrari possunt. Principium vero universalissimum illud dicitur quod tale, ut ex eo
& aliis principiis universalioribus demonstrari possunt. Principium vero universalissimum illud dicitur quod tale, ut ex eo
& aliis principiis universalioribus demonstrari possunt. Principium vero universalissimum illud dicitur quod tale, ut ex eo
judicia &a, ac principia ipsa demonstrari valeant. Magna cum aliis inter antiquos recentiores, sequales,
& principio explexo cognitum primum & universalissimum, antiqui fuerunt censent principium Contradictionis primum & universalissimum, adhærentes recentioribus existimant nec primum, nec universalissimum esse. Non mature ullis,
quam alicui ac clarissimis adhærere sectis.

235. Dico: Principium Contradictionis primum, non tm universalissimum sensu exposito. Pro 1ma pars 2 partis: principium Contradictionis primum illud dicitur, quod est axioma universale, ac ita notum, ut sine, hinc admittat, nec aliud magis notum ratione
se notiorem ac priorem demonstrari possit. Et ita est Contradictionis &c: Pro 1ma nota: quod sit universale nemo non videt, nulla
enim in ipsa infringi possit, quod sit ita clarum, ut ab omnibus sine probatione admittatur, universi certum, nisi forte aliqui velit
illud ipsorum negare, qualem fuisse phibent Magoram. Quod demum ex nullo alio demonstrari possit
Quod axioma est tale, ut si negetur, eius quoq[ue] probatio negari possit, illud probari possit nihil aliud probari possit quod principium Contradictionis est tale
axioma, &c: Pro 1ma nota: Si admittatur quod possibile sit idem esse & non esse, vis quoq[ue] probatio negari possit, quod si negetur
principium Contradictionis admittitur quod possibile sit idem esse & non esse & &c: Pro 2da pars: Si admittatur quod possibile sit idem esse & non esse & &c, licet
cet evidentissimum quod supponatur dici possit, id quod dicere & sibi non esse, tamen id non repugnet. &c:

236. Probat 2da pars primi: Principium universalissimum est, ex quo alia judicia ex, & principia ipsa inferri possunt, quod
principium Contradictionis primum non est. Quod principium Contradictionis primum non pnt multa ex illis inferri &c: Pro 1ma: Si ex principio Contradictionis primum
possent ex illis inferri, &c possent inferri non illes stringentes, quod principium Contradictionis primum illis non pnt &c: Pro 2da
fortè evidens, cum ea ratio & ratione identis ratione connexionis. Non quod ad 1ma partem pat, illa
cum stringentes non satisficant principio Contradictionis primum cum ea vitas hæc: quod Pro sed est, loquitur de ambulet, id non sit
cum principio Contradictionis primum. Quæ ad 2dam partem probat: Si principium stringentis illis possent non ex connexionis inferri

ex principio

ex ppio Strad; sc ppiu Strad; Snecterest cum pporibz, villis stingentis, Ped' Snecte; &c: 2° priu: si ppiu Strad; Snecterest cum aliqua ville stingente, sc & ipsu cet stingentis villis. 2 si n, &c: p. 1° jor: Leuod Snecte; cum stingente, ipsum q; ag' è stingens. Posi &c: Ans è ppium Dialecticu j arg' demonstratu in dial: dub. 8vo. 186. Pralea quo pacto judicio certa exp'imentalit vg quod ego nivam, doc vel aliud agam, ex hoc ppio demonstrari possint, p'sus non video.

237. Obj: a recentioribz Stra; ad' ppnis partem: quod ppiu ex alio deducit, illud n' è p'ncipium, 2 ppium Strad; ex alio deducit, &c: p. priu: Ppiu Strad; deducit ex ppio evidèa, &c: p. 1° ppio Strad; assentimur ppt evidèam &c: Ultimu dquo: ppio Strad; p'sentiamur ppt evidèam in ideam ipsius ppii sc; ppt evidèam, tangm raone eq'uat ppium deducat N.T. & Bam ad dicas certu è, quod ideo huic ppio assentimur, qa evidens è sed evidens ex se, si alt' em, ac p'cipit, necessit' vel intellectu ad p'sensu, n' vi, ppt evidèam quod sit aliqd ppiu, ex quo, tangm raone priore ac notiore p' legitimam Bam ipsu Stradzius ppiu inferat, tale em & nullu è, & nullu è necessarium ad bandam veritem perse notissimam.

238. Urgebis: Principio Strad; assentimur ppt evidèam tangm raone, aeq'uat ppiu deduct, & ppiu Strad; deduit ex ppio evidèa. p'ti: Si ponit ppio evidèa, & jam, ex illo p' legitimam 3ia pt inferri in Scine ppiu Stradzius &c: dicta è, &c: pt non deducendo ppiu Strad; ex ppio evidèa dic: q d q d in idea clara & d'fincta alicujus rei p'cipi dit illud de ea re certè affirmari pt, & in idea unius cuiusq; rei p'cipiendat illam n' posse èe & simul & n' èe, & de una quaq; re certè affirmari pt illam n' poè èe & simul & n' èe. Tum si de una quaq; re certè affirmari pt illam n' poè èe & simul & n' èe sc impossible è illam & simul sc & n' èe, sed de una quaq; re certo affirmari pt illam poè èe & simul & n' èe impossible è illa & simul sc & n' èe, adeoq; clare ex ppio evidèa p'rectam Bam inferri ppiu Strad; 2° dquo: si ponit ppia evidèa p' jam, ex illo tangm ex aliquo priori, & notiori p' legitimam Bam pt inferri in Scine ppiu Stradzius &c: Idejaceam, tangm ex aliquo posteriori, & minus nota n. jure. Ubi dicta raone N. Bam, ad dicas displicet aliqd ex alio deduci pt, q tangm obscurius, & posterius, ex clariori ac priori, q tangm clariq; & prius ex minus nota, & posteriori. Priori illud è sere ac p'prie talis, cum finis Argumenti: ris dit, ut ex notioribz ignota colligant argumentatio em, ut dictu in Dial: illa è mentis opa, qua ex nota habitudine duar idearum tia, cui illa separat, habitudo earu intuse, qua antea ignorabat, colligit. Posterius illa Argumnis. Pulca nomen n' mereat, cum directe finis Argumnis opponat, & talis è argumentatio, qua ex illo esse lo Purchotiano, quod ppiu evidèa vocant ppiu Stradzius infert, in hac em prius ac posterius & notius minus notum infert, certe prius è rem èe talem, scilicet ejus modi, ut si èe & n' èe nequeat, quam poè id, q illud de illa dis cum j plogui vulgare: dici nequeat, ex èe jinde prius è ppiu Stradzius, quod hanc rei ideam exprimit, qm illius effati, ppiu evidèa dictum, q d earq; ideam vè poè de re dici affirmat. Pralea ego pruntiata ppii Purchotiani clariq; ppius ad eq prius assignare possum, & talia q, ut ex illo ipsius n' Purchotiani pruntiatum sit vel fortem meliore argumentum inde inferre possem, by sit vg q d q d è evenit rei illud de eaq re certo affirmari pt ex quo sic deduco, ipsum ppiu sed quidquid in idea clara, ac distincta alicujus rei p'cipiendit illud q d è evenit rei. Q d q d in idea dic. Nec dicant rem tueres meam pne synonimia èe, id q scare, q d Purchotiq intendebat, si em ita è, vel ex ea emendatissima ea ppio, q d clariorib; terminis sit aperta, & sine abstrusis verborum ambagibz id obscu dilucide exponat, at q d em

admod

mod. Recentiores negabunt p hanc ppõe illor ppiũ demonstrari, quod non ea ppõo ñ sit gd prig, ex qua tangñ raõne illor ppiũ inferat. Dico ego majore jure nego. et ppia evidẽa ppiũ Stradnis demonstrañ cum illud sit ponẽs ppio Stradnis, & ex eo fluens, ut proprietas ex ẽa.

239. Instabis: Ppiũ Stradnis pt demonstrari ex alio ppio sc priore. Cõtra 1mo sic: pt. Id ex ppiũ Stradnis ñ potest demonstrañ ex alio ppõe, sc priore, quia nullũ datur prig ppiũ ppio Stradnis, de facto datur tale aliqd ppiũ. Cõsequentia: p nõr: Hoc ppiũ: omne, quod ẽ, est prig ẽ ppio Stradnis. Cõsequentia: pt. Prior ẽ ppõo simplex, gñ Sposita, affrõa, gñ negãa, & sensu alioquin: oẽ qd ẽ, ẽ est simplex, & affirmetur ppiũ no Stradnis gñ Sposita, affrõa, gñ negãa, & sensu alioquin: Ultimũ dquo: prior ẽ ppõo simplex gñ Sposita, affirmõa, gñ negãa, ingñtũ ẽ ppõo Sposita & negãa. Cõsequentia: Ultimũ dquo: prior ẽ ppõo simplex gñ Sposita, affirmõa, gñ negãa, ingñtũ ppõo ẽ, transeat jor. Cum nulla loca in puncto, & gntũ ad ppositum Stroysiam in pñbus offendi possit priorita. Ingñtũ hæc ppõo ẽ aliorum certitudinis. nego jor, & Cessa nõre illd dquo Cs, & ppõnatẽ nego Cõsequentiam ac dico: quod licet verũ sit qd prig sit semp, ex quo res Sponty, gñ res ipsa Sposita adeq. prior sit ppõo simplex, gñ Sposita, irrestricte logrde, a ppõo illa ipsa simplex, qua intrat in Spronem Stradnis, ñ x alia, cum possit ẽ ppõo Sposita prior alia simplici ex hac deducta, sed tum quod cum id verũ sit, verũ ẽ de ppõe ut ppõo ẽ, ñ de oppõe, ut ẽ aliorum certitudinis, quæ licet Sposita sit, & negãa, prior ẽ pt ppõe simplici, & affirmãa in hac raõne, prior ingñ priorille certitudinis, & illãonis. Sed: pt ex ppiũ: oẽ quod ẽ, ẽ. pt pbari p ppiũ Stradnis 4 modo: si ñ oẽ qd ẽ, ẽet, tũ possibile ẽet deum sit vel ẽ & ñ ẽe, sed impossibile ẽ simul ẽe & ñ ẽe ẽd, & omne quod est, est.

240. Obt. Contra Deum partem ppiũ. Per quod ppiũ oẽs ville pbari possunt, illud ẽ universalissimũ, sed p ppiũm Stradnis oẽs ville pbari possunt. Cõsequentia: p nõr: et 1st: 4. Metapheor. Vbi dicit: Oẽs demonstrãones ad hanc maximã ad ppiũ Stradnis referant. Cõsequentia: pt. 2di: Cessa et authorille pt negari 3da, licet ẽm oẽs demonstrãones referrent ad ppiũ Stradnis, ñ inde sequeret, inferri omnes ville, cum plures ville sint, quales sũt oẽs ville, quia demonstrãones nõst finitim clarillis grãa 2da. dquo Cs: Oẽs ville p ppiũ Stradnis pbari possunt in se, N.C. oẽs ville in syllogismor dispositis gntũ ad rim regular. logicam pbari possũt. Cõsequentiam dico: cum regulæ logicæ, gbs syllogismi ad demonstrãones nituntur, sint a ppia luminis nãa nata a villes, quæ inditæ ex his ppiis deduci possũt, oẽs ñ necessario ẽ Mpheo-vera, ñ negamus eas p ppiũ Stradnis pbari posse, adeoq. oẽs villes, quæ syllogistice pbant gntũ ad rim syllogismor, p quos pbant, corrigibilem illam nem ad ppiũm Stradnis reduci posse. Reddimus, negamus am villes oẽs in se p ppiũ Stradnis pbari posse, quæ villes si ñ sint Metaphice certæ, clarę ẽ illas ex ppio Stradnis deduci ñ posse, cum ñ earum villes Stringentibus connexi nequeant, ut dictũ illãe am 4 loca ñ alia, nisi 4 raõne Emexionis ẽ pt

241. Dices: Oẽs villes in se possunt pbari p ppiũ Stradnis. Cõsequentia pt. ẽ universalissimũ p 4. Quod ẽ fundmtũ, cui oẽs villes innituntur, q illud oẽs villes in se pbari possunt, ẽ ppiũ Stradnis ẽ fundamentum, cui in se oẽs villes innituntur. Cõsequentia: p nõr: Quo sublato de nullare certi ẽe possemus, illud ẽ fundmtũ, cui in se oẽs villes innituntur. Sed sublato ppio Stradnis nempe ville illig, de nullare certi ẽe possemus. Cõsequentia: Ultimũ retorq. Quo sublato de nullare certi ẽe possemus, illud ẽ fundmtũ, cui in se ita omnes villes innituntur, ut ex illa deduci, ac demonstrari possint, & sublato intellectu nostro de nullare certi ẽe possemus. Cõsequentia: Directe, amitto jore ppõnis

retorsionem

relationem N. nrorum, quocunq; eius sumat. si enim sumat in sensu reali, cum impossibile sit tollere illam luicq; ppriu, & impossibile sit, ut ꝑ ppriu aliquis evadat falsu, nisi quatenus haec ꝑtas Stradae revelandi Dei sibi lata ville ppriis Stradinis de nulla certe cē possent, & de aliquare certi cē possent. Deus Noster, de nulla re ꝓsus certi cē possent. N. N. cum hypothesis apud omnes, a fallendi apud utros e disparitas impossibilis, qualis ē hypothesis dicta nris, quatenus includit sic, & infert utros Stradictorios. Sive eas nos sumatis in sensu sibi, & ꝓsitivo, ut sensus sit, quod ni cognita & ni intellecta ville ppriis cognitis, de nulla re certi cē possent, falsa ē manifeste, ipsa expiea dicentes multa nos judicare similia, & cum eadem, g̃n menti accusat ulla mentio ppriis Stradinis, adeoq; quemadmodum sumat haec non, ꝑ pt ex illa quidq; inferri.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid sentiend de ppone, quae vulgo pnuntiatiu Purchotei dr.

242 Propo haec: quidquid in idea clara & distincta alicujus rei Sphaericae, id de ead re certo affirmari pt. vulgo pnuntiatum Purchotii dicit, cum abillo primo inventa, ac loco tanti ppii adhibita fuerit, multisq; oppugnata, ꝑ ea hanc ppone duo haec loca quaerunt, 1mum: utr haec ppo sit vera, 2do: Utr sit prime primi, ac immediatissimu ppiu. Propositionem hanc ea ꝑte solam rem, quae sit nova, asserimus impugnant Scholastici appingendo illi sensum à mente Authoris prorsus alienum, dicit, illam Religioni vere inimicam, omniu absurdor fontem, & numerum alia. Ut itaq; abditis calumniis eam clare, eiusq; ppria mente declarem, illiq; pnuntiatis sua mente authoris explicarem. Duo g̃ ipse Purchotius disp. 1. Log. ant. g̃n hanc ppnem, & mox certa eius g̃nis ppria statuit, imprimis declarare nomino eam, quod per se lucet, ac solam mentis attentione innotescit, distinctam vocillam, quae ꝑ plures ita sejunctum ab omni alio exhibet, ut nisi mente cum illo ipso videri possit. Haec ille, & infra respondens ad obiectionē 5tam, sicam ppnē sic explicat: secundum nostra ppiis dicta, nempe: quidquid in idea obiectiva rei Entis, sive ipsa Scepte, id de ea ꝑ affirmari, sive, attributum quod in idea clara, & distincta Entis vere ē de illo subiecto, a dici pt in eē Entis subiecto, quare solis mirari in possum aliq; quendam ingenium, qui ut ppiis ipsius fidei Xtianae Stratius eē persuadeant, hanc ex illo Deum absurdissime deducunt. Equaties attributa in includit clare & distincte in idea subiecti, falsū ē de hoc subiecto. Advte enim debemus ppnē nostram in eē exclusiva, in eē dicere illud solum attributum eē vere de subiecto, quod in illius idea clara ac distincta Entis, & hunc eē sui axiomatis sig. Entis in idea clara & distincta subiecti vere eē de subiecto, g̃n vis aliqua de subiecto aliquo vera eē possint, quatenus in illius idea clare & distincte ꝛ implicabunt. haec ejus Purchotii.

243 Quare si Purchotianam ppnē phrasi in Scholis recepta instpari voluerimus, ideam rei, Scepticei obiectu dicemus, ideam vo claram & distinctam Scepticei ppriu specificu a definitivu. Sensus itaq; Scepticei ppnis erit: quicquid de Scepticei ppria alicuius subiecti in illi certo Scepticei, a quo Scepticei ppria specifica & definitiva subiecti clare, manifeste, ac evidenter dicatur aliquid in se Entis, id ꝑ dictum de eo certo affirmari pt. ꝗbus ppnibus nihil vigere, nihil omnium Scholarum usu magis receptum, solum passim Scholastici hanc ꝑ se solissima eiusq; absurdor fontem nominant. Contra vo Purchotii, eiusq; sequaces illam nimirum affirmam eē existimant, quam in dicunt eam eē primum, & universalissimum principium, ex illius

principium

principiũ n̄ Stradonis inferre nituntᵘ. Nos ℔ n̄ loco præstantissimis extoto n̄ adhæremꝰ sectis Stradonis

4 Dico: Pronuntiatum Burchatii si ꝺ sensꝰ bene intelligat, ē ppõsa, n̄ tñ ē ppium, a unisalissimo, a Stradone Imõ. Ima pars ppnis ipsa explicatione satisꝓbata ē, intum evincat, adhuc: Idea alicujus rei clara & distincta ē ejus Scptus obiectivꝰ ppriꝰ, specificꝰ & intrinsecꝰ, ut patet ex dictis immꝺtē, sed q̄ q̄ intrinseci Scptꝰ exprimit id de eare certo affirmari pt, ℔ q̄ q̄ in idea clara &c: ℔ nor: Q. id q̄ verè Stradonis rei, illud de eare certo affirmari pt, ℔ q̄ q̄ in Scptu obiectivo ppriꝰ, specificꝰ & intrinsecꝰ rei Stradonis illius verè Stradonis rei, &c: ℔ nor: sumpto hic n̄ pt includere Stradicata, quæ n̄ Stradonis rei, &c: ℔ A: Si ille Scptꝰ includeret aliq̃ Stradicatum, quod n̄ Stradonis illi rei, cujus ē Scptꝰ, tũ n̄ eẽt ppriꝰ illi rei, a ꝺ eẽt ppriꝰ, & Stradonis, ut supponit, & n̄ eẽt ppriꝰ, ℔ polig eẽt dissonus rei, quia Stradonis et Stradicato alia, quæ quæ illi rei, cui dicat eẽ Scptꝰ ppriꝰ, Stradonis ℔ n̄ &c:

5 Secunda pars ppnis: quod sic à pronuntiatum n̄ sit unisalissimũ, nec primo primũ, clara ē ex dictis nam quod n̄ sit unisalissimũ, satis ꝺeductum ē, ubi ꝓbatum ppũ Stradonis eẽ Imõ Imũ, adeoq; ꝓbatum Burchatii ꝓbari n̄ poẽ, porro de rãone ppii unisalis ē, ut ꝺ̃o alia ppia illius ꝓbent. Quod non sit primo primum, rão n̄ ex dictis ē, quia aliunde ꝓbari potest eius vitas, quod & nos numero immediata supra posita Stabilitionis; cum tñ ad rãonē Imõ Stoni ppii regrat, ut aliunde rãone clarillis sea ꝓbari ꝺeat.

6. Multa sunt, ꝙ hanc ppnẽ oppugnantii, quibus nec recurrunt eẽ putant, ꝙd ab Aristote inventũ n̄ est, & primo q̄ dicunt ideas Splus res poẽ eẽ falsas, sed id jam rejectũ in logica, & ad rem præsentem nil refert, nam cum hic sermo sit de idea clara, & distincta alicujꝰ rei, veluti de Scptu pprio, ac intrinseco ejꝰ q̄ certè nemo unꝰ censuit poẽ eẽ ppnẽ falsam, in qua Scptꝰ ppriꝰ rei dicat Stradonis ℔ obiicia à loco solent n̄ nulla Sophismata, ut: q̄ q̄ in idea clara, & distincta alicujꝰ rei Sphendit, illud de ea re certo affirmari pt, sed in idea clara & distincta Dei, quam de illo haberꝰ n̄ Sphendit Trinitas personarũ & Trinitas personarũ in Deo n̄ pt affirmari, ꝺ manifestũ ē hunc Syllogismũ eẽ in fig. 1. & mꝺ̃ē negativã 1rę, & ea extremã finis de Deo n̄ pt affirmari, ꝺ manifestũ ē hunc Syllogismũ eẽ in fig. 1. & mꝺ̃ē negativã 1rę, & ea extremã finis latig patet in conclusione, ꝙm in præmissa. Item: q̄ q̄ in idea clara & ꝺcta Sphendit illud de eare certo affirmari pt. ℔ oppositam oppositeꝝ rãone, ē q̄ q̄ in idea clara, & ꝺcta alicujus rei n̄ Sphendit illud de eare certo affirmari n̄ pt, bene nisi sed in idea Dei n̄ Sphendit Trinitas Personarũ, &c: ꝺ retorqueatur quoq; ē ad rnle, ē ad, ℔ oppositam oppositeꝝ in eam: q̄ q̄ n̄ ē ad rnle, n̄ ē ad, sed bene n̄ ē ad rnle, &c: Directè, argmtãn hoc manifestè peccat Stra regularum Logicarum, nam ē a Stradictorio subtilis, ad Stradictum

Sequitis sum ꝺ eius ppnis Patroni negant hoc pronuntiatũ extendi ad mysteria fideiꝝ ꝺ ad hæc extenditur, sic illius ꝓbant oppositũ: Pronuntiatũ hoc extenditur n̄ ad demonstrandam existeam Dei, sed existẽa Dei ꝺ̃abilis quo tale, quod credit fide supnaali. ℔ pronuntiatũ hoc extenditur n̄ ad supnãle, sed ad mysteria fidei, ꝺ̃ abilis ē

Argmtũ laborare illo antico, ꝙ ignorãn elenchi dicit, cum positis, mins in Stone n̄ repiat in præmissis, posito ergo ꝺ̃ inferri ꝺ̃t. ℔ pronuntiatũ hoc extenditur ad aliq̃, quod credit fide supnaali, ꝙ nemo ignorat, conte ipsum lumen nãn ꝺ ad demonstrandam Dei existeam extenditur, extenditur ad aliq̃ quod credit fide supnaali, licet ad credenda mysteria fidei n̄ extendat, & ad ejꝰ cum in argmti conclusione ly supnaale significet mysteria fidei, ut ex opposita sententia patet. Argmtũ ℔ tr & minos, ly ẽm supnaale in nori positi-

tiam.

tum id̃ significabat, Praterea, ut ptent hæc ppõe cẽ ei um absurdor̃ fontem, & arguẽdi modum absurda ex illis deducunt q̃d̃ in idea clara & distãta &c. q̃d̃ in idea Dei clara & distãta Sphæram, q̃uadr̃ sit creãa &c. de Deo certo affirmari pt̃, quod sit creãs, sed in idea hom̃is Sphæram, q̃uadr̃ sit bruturum, & de hõe certo affirmari potest quod sit brutũ, & mill̃ta alia. Vel sic arguẽdi modo ex ppijs luminibus nãtis absurda deducuntur, q̃uod sit eadẽm linea inter se, q̃ bos & chorus n̄ sit idem numero thio & sunt idem inter se.

247. Arguunt alij si dearum & angeli habeant, tam grãs juvenis alati & tãs de Angelo affirmare n̄ possumus q̃d sit juvenis alatus, ni distinctis rãonis una ead̃ q̃ res in idea sua appareat rubei sinstar pluribus, & tñ una res n̄ sit plures res. Sed hæc & alia hac objectione dilucidè colligi pt̃ Doctores & rerum ppijs Purchetiana n̄ intelligere, & n̄ inuenies eos in illis cãõ, sed solo Vrsa dicendi animo Straillanum invehi, cum ẽrr̃ jam dictum è mente Purchetij dictum Ppõnem explicantes, quod idea rei clara & distãta sit illig̃ & pprij, & specifig̃, & definitiuũ clarè est exponere Purchetiana sic intellecta hæc arguimenta formarin̄ põe, nam idea juvenis alati n̄ è idea pria Angeli, & tantorum illig̃, & pprij, & specifig̃, & definitiuũ, ut nemo negat, sed patig illig̃ ipsius rei alienæ, subq̃ aliquando audiuimus apparuisse Angelos, an̄ idea imaginis & q̃a ex imaginãone pictor̃ exprimit q̃dl̃, grtũ ad distãtã rãonis, negõ, quod n̄ illig̃ in idea unig̃ plura appareant, sed patig illig̃ unum pluribus & pprijs exprimit, & pprij sit diuisa à illis, Plura & loca obijci solent, quæ patissimè infundant illi judicia, q̃ falsi cẽ insogica dicuntur, q̃ si idea falsa cẽ possit, quare nec rambemnec aquarius ibi dicta no se sufficiet.

248. Quæri adhuc & locũ solet an primũ certa cognis ppijũ dici possit illud, quod à Carte. sio adfert, sc. cogito, ergo sum. Ego dum cogito, existo. R. si per primum certa cognis ppijũ intelligat̃ una cognitio certa, quæ sine vllo naali ordine à quærente circa rem existeam occurrit, hæc ppõe: Ego quia cogito, existo dici possit certa cognis principiũ, nam etsi q̃s dubitaret, an extra & q̃d̃m existat, intrinsecũ, q̃ ipse existat, dum dubitat, quia & existere sibi & cogitare, & in cẽ se cogitantis cẽ, & existẽ, necessario involuũt. Vel si primum certa cognis ppijũ significat regula quædam q̃rlis, p̃ quam expendi possint alia judicia, quidnam circa eam, q̃m existeam, rem circa nos posita dici possint, hæc ppõe: Ego cogito & existo minimè dici pt̃ primũ certa cognis ppijũ, q̃a hæc ppõe invit̃ & forè aliqm ad actus villig̃ & necessig̃ q̃m ẽm sit verè ad ea, q̃ bona sit ad intellectuale, quod sol illuminet.

249. Quæri adhuc & locus possit, utrũ ex sit illud axioma: q̃d̃ dicit̃ de uno ex identificatis realit̃ adæqte, dicit̃ & de alio, & de similia in hac rnãõe, dura eq̃ dubit, quæstio omnibus fermè, præsertim antiquioribus omnes ẽrr̃ adhuc in dial: & tanq̃m infallibile ppijũ indicerunt, quod n̄ absurdè colligit ex illo ppio: Impossibile è id q̃ sit cẽ & n̄ cẽ. Nec ita aliquem ladat quæstio, ingrirmg̃ potig q̃s dictum genuinũ & ipsius ppijũ, & sit verum de illo, cum ẽm identificata rũ adæqte n̄ sint, vbi plura, ideo impprè dicimus, duo illa numerando, unũ ex identificatis, alterum ex identificatis, appingẽdo sc. uni ex eis rei multiplicitatem, quæ pprè illis pluribus & pprijs petit, q̃ bus una mathematicus idem obtrudere exprimit, unde q̃ rigorosè loquendo, huic axiomati negabit Scepticus, quod dent plura ex identificatis unũ sc. & alterum, ne tñ de solidis ex eis fiat quæstio, vanitig̃ axiomatis significãõ efficiendã è, quã hunc reddit censurig̃ dedicatum

vere

verè affirmat de aliquare puncti termini expressa, illud ipsum verè affirmat de eadē re paliorum terminorum significata, quæ ppositio nra è. Si termini, q̄bꝫ res exprimit, sint secundum substibiles, ut hic, et aliorum, et certè si in illis affirmationibꝫ, in eo statu nam ppriè affirmantes, q̄dicatum dere unoterminō exprimat, in quo et alterum affirmantem q̄dicatum id dere eadē alio Sceptu significata, secus si in alio à parte rei subsistat unam, in alio alteram significari, dic cōes hōnes posse exponi, ꝛ Sceptu exprimente: collectio obiectiva omniū hoīm ꝛ in partes distribuente, omnis hoc, et disjungente: aliquis hoc, nec tñ q̄dicatum affirmat de oībꝫ hoīb⁹ unoterminō expressis, idem affirmari pōt de illo alio terminō expressis. Hoc enim q̄dicatū omnē nè affirmat de omnibꝫ hoīb⁹ unoterminō disjungente: aliquis hoc enuntiantis, nec unoterminō: omnis hoc, ꝛ totum genus hoīm, expresso, ga priorem ppriè et nam in ea à parte rei stat sufficiens, quod in tota collectione hoīm, unus reperiatur identificatus Pro, posteriores nō stat, q̄nullo et hōem identificari cum Petro, priori stante ppō vera est, falsa posteriores.

230. Cadit raōne cui ēnda è genuina explicatio exprimentis ppii quotiescunq; datum ex identificatis, dat et alterum, nempe, cum identificata realiter adytè ni sint duo, ꝛ, sed nisi raōnem, quod una earū rum duobꝫ Sceptibꝫ exprimat, intelligi dī, quotiescunq; de aliquare unoterminō expressa verè affirmat existē tiem de eadre alterō Sceptu expressa, nō è eadē existēa affirmati, quæ universalis eandē potest limitationem exigua pro, si ornē termini exprimentes eandrem, dixisse polleant modo tenendi, sc: si ung ultra rem ipsa, q̄ninrecto significat, nil aliud significatiue obliquo, cond significat am all, ꝛ si ung aliam, alia ren significat, dixerunt quæ redderet ppriè censum, et potest una verè enuntiare cui obiecta existe, alia verò falsa, inde tñ inferri nō potest dari separabilitatem entitativā int rectū q̄dicati, et rectū subiecti, nec int ipsa obliqua, ꝛ int rectū et obliquum ab illo nō distētia. Sic in modo aliis pia in hac mea explicari et similari debent.

ARTICULUS TERTIUS.

De principio rationis sufficientis.

231. Leibnitzig duo statuit ppia, unū Stradgnis, et alterum sufficientis raōnis, ni ppiū Stradgnis falsum est judicandū, q̄d Stradgnē involvit, et p alterum nil affirmandū, in quem adsit sufficiens raō, cur potigit sit, q̄m nō sit, porro raō sufficiens nō tm ē de impossibilibꝫ nec essariis, q̄m in contingentibꝫ, sin serie rebus creatis, nam ut loquunt Leibnitziani ob justum unigq; alla creāa pfectionē raō datur sufficiens qua Deus obligat unam aptare alti, et cum in ideis Divinis infiniti mundi sint possibiles, quod nisi unicq; existē pōt raō pōt dari sufficiens, qua obliget Deum ad unū pōg, q̄m alterum eligendū, quæ nō fundat in ipsis pfectionis gradibꝫ, ut q̄dnis publē jus habitū dicunt, extendendi existēam, raōne pfectionis quam involvit. Major ergo entitiva pfectō eā ēmelioris existēa, quam Deus vi sapiēe agnoscit, vi bonitatis eligit, ac virtutes potēa sua ꝑducit. ita Leibnitzig.

252. Dicendū. Principiū raōnis sufficientis si extendat ad productionē rerū à Deo, ut volunt ejus Latrones pro, rei ei libertē, si nō denotet hōem, nihil pronunciandū de rebus sine raōne sufficienti, cur id potigerit, si verò raōnem sufficientem sinna existēa illius tribuat, q̄m nō, et nil nō ē, et existit sine raōne sufficienti, si raōne sufficiente sinna existēa omniū rerū creatarū, ipsum beneplacitum Divinæ voluntatis habeat, admitti pōt, et dī, pōt sima pars scholæ

Justa

Justa hanc assertionē n̄ foret in ente pfectissime, q̄ Deo electio libera, qua unū creet q̄ alio, sed necessitas, dirq̄ nullo
foret indifferens, & admitti n̄ p̄t, & nec̄ Lec assertio p̄ jor: si Deo n̄ p̄t creare ex infinitis pssibl̄ individuis, nisi illud
quod alia pfectionis gradib⁹ cūpat, t̄ n̄ dat in Deo electio libera, & necessitas, nullaq̄ res ē indifferens, & id quare ejs fecit
nitziū assertionē, cum jlle res nulla p̄t aquare allam, & quo sit pfectior, id Deo n̄ sapiēr rose, & eam viro bonillis
suā p̄ducere tenet. &c. p̄ Sec: jōnis: si Deo necessitat ad creandū & determinē individuū, & ad omittendam cr̄eam
alior, t̄ n̄ dat in Deo electio libera, & necessitas, nullaq̄ res ē indifferens, & si Deo n̄ p̄t creare ex infinitis individuis pssi-
bilib⁹, nisi illud, quod alia pfectionis gradib⁹ cūpat, t̄ Deo n̄ sit ad creandū & determinē individuū, & ad omittendam cr̄eam
creaōnē alior. Exhibetur nar: Justa hanc assertionē ē in infinita inō dua unū tm̄ dat, quod alia entitiva pfectione
supat, quod Deo n̄ sapiēr cheu and. & viro bonillis tenet p̄ducere, alqui ejus bonillis tenet omittere creaōnem
minq̄ pfectior. &c. Pcedē & hac assertio admittat, entia, quae sit necessaria jure dici debeant, quae n̄ sit pducta im-
pssibile, cum em̄ impssible sit Deū Optra pfectiōnē chia agere, n̄ strio viro bonillis cheu q̄ duceret id, q̄ optimū erat ex
possibilib⁹, [illegible] vi sapiēr videret, & necessario abstineret à p̄ductione eor entiū, quae minoris
entitiva pfectionis deplenderet. Et hic mundus n̄ strio p̄ducē ē inhac hypothesi, q̄ alijs aliis pssibl̄ pfectiōr inventa ē.

253. Nec̄ valet dicere: ex omnib⁹ q̄ alijs possibilib⁹ mundis, possibilibq̄ creaturis dari raōnē sufficientem, cur
hoc unus. Nam Optra ē. Deus hic mundus existit, q̄ ē optimus, & ex quo: ideo alii pssibiles n̄ existunt, q̄ nō re-
mit pfectionem, adeoq̄ nō rem raōnem existēdi, q̄ habet nō rem raōnē existēdi ē impossibile, nam si aut
Leibnitzianos jor raō fundat necessitatem electionis, ita nō raō fundat necessariam electionis omissionem,
adeoq̄ q̄ mad modū mundus hic, & alia, quae in eo existunt ideo, & q̄ d necessario à viro bonillis Divine electo sit pdu-
cenda, q̄ plures habuerunt pfectionis gradus, ita ab alio p̄ductione necessaria Deus abstinuit, q̄ in iis ut pssibl̄
paciores pfectionis gradus, adeoq̄ nō rē raōnem existēdi n̄ Sapiēr cognovit ac viro bonillis illa producere, pssibi-
lis pfectioribus negavit.

254. Secunda assertipars ex eo colligit, quod si aliq̄ possit dici de re sine raōne sufficiente, cur dicat, id ei
p̄ q̄ q̄ n̄ ee, t̄ nil ē et raō existēdi alicujus rei vg pomarang lapid, q̄ frigid, factū ē calid, aut dat ali-
qua raō p̄ quam intelligi p̄t cur lapis nunc potiq̄ sit calid, q̄ frigid, a nulla dat, si dat aliqua p̄m
dat raōnē sufficiens, colōris, si nulla dat, huiusmodi raō nil ponit in lapide, nec extra eum, ad quem dat
calōris referri possit ac proinde admittend erit ex nihilum in lapide abisse, in calorē, q̄ nihil ex extra lapi-
dem, calorem produxisse, q̄ q̄ dicat, pallam exemplō sibi grātē accipi poē, cum de quocunq̄ ente sit dicen-
ri queat. Et certē p̄ p̄m raōnis sufficientis omnes ultro cadere vident, cum in dicasuribus admittam
sine raōne sufficienti, in oīb⁹ casu p̄ni sumq̄ ad interrogand, cur dicat, hinc ad omentis nostris re-
pugnare videt, ut aliquid ee sine raōne sufficienti admittam.

255. Obt: Illud admittend n̄ ē, quod expicēa straniū deplendit, & nihil ee sine raōne sufficiente straniū deplen-
dit, & &c. p̄ nār: Sit libra lanibus appensis in eq̄ libris Balla, deponant in utraq̄ lance pondera, & q̄
eq̄ libriū n̄ tolli expicēa demonstrat, illud in eq̄ libriū ē sine raōne sufficiente, et enim ideo n̄ tollit, q̄ nul-
la ē raō sufficiens, cur tollat, si em̄ ēet aliqua raō, tolleret, & ipsum eq̄ libriū ē sine raōne sufficiente &
N. norem ad plenam Decisa expimenta dico: nullā ee sufficientem raōnē sublationis eq̄ libris, adeoq̄

dici

dici n̄ pt, quod sic tollat, ne dicat, sine raōne sufficiente, aq̄libritatem. Et rectè rāo sufficiens, quod sc: lata lancis, & pondera sint aqualia, quia ut demonstratum in Mechanica, quando distantiæ sunt æquales, & pondera æqualia, totiès dat æquilibrii.

256. Instabis: Simile est sine raōne sufficiente inferre de aspectabilibus realibus existentibus in spatio, & in reali, &c. q. Deus. Similiter est sine raōne sufficiente sumendo raōnē sufficientem illimitatè, put sumunt Leibnitziani, &c. Distinguendo applicationem raōnis efficientis, put à nobis factum, Negatur Cō, ac dico: cum sufficientissima rāo in eb, quæ existunt sit beneplacitum Dei voluntis, illa res, aut hoc illius possunt poni, n̄ poni, conservari, n̄ conservari, tempore, & loco, quo illa vult Deus existere, & n̄ esse, de gr. Cō. Et stringendo contra verosimilitudinem ppium in tota ejus extensione admitterem, nec Deum q̄dm̄ posse creare, nisi q̄ndo est juxta raōnē hīe existēs, q̄ est aliis, aliis indivisibilibus possibilibus, q̄ fecit, videremus de facto, omnes res esse necessarias, quod non contra Leibnitzianos supponimus, longè tamen sumus ab hac opinione, volentes q̄dm̄ derogare perfectionibus Divinis, quas pro cultu adoramus, appellamus hanc nostram, utut imperfectam imensis perfectionibus Divinis accedere.

Mediolani 29 Junii 1760. Anno.

PARTIS ALTERIUS
INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM
SECTIO SECUNDA.
Entis Spiritualis Scientiam,
seu
Pneumatologiam
Complectens.

Majori Dei T. O. M. G. P. P. Nec non Cultui

DICATA.

Anno: 1760 die 26. 7bris.

DISSERTATIO PRIMA.
de DEO
CAPUT PRIMUM
de Deo in se & absolutè considerato
ARTICULUS PRIMUS.
De Existentiâ DEI.

257. Quid sit Deus? hac Quæstio Gustantissimos vexat Athos & ferè hactenus indecisa permanet, sicq; ut S. Gregorij M. logi, perè de eo, qd de DEO dici, eo ipso iam indignum sit, qd potuit dici, nam cuiq; Laudi insufficit obstupescens Græcia, grdo. sufficiet longa lingua? & S. Irenæus Veronensis pronuntiat: Deum quomodo negat qd sui naturâ habet? Nemo itaq; id nobis vitio vitio, si de Deo præsenti dissertatione sermonem instituentes, ingenuè ac aperte profiteamur cum Simonide ad Hieronis Quæstionem: Quid, a quale sit DEUS? diu responsu frustra meditante: Quanto diutiùs considero, tanto mihi res videtur obscurior. Ac omissa lite supra modum rigorosa, huic. Soli descriptioni DEI assentiuntur, quam cuilibet, etsi rudis intellectus in pollens daret alteri, videlicet: Dei nomine à nobis intelligitur, Cœli, terræ, visibilium ac invisibilium omnium Creator, orbis, & sibi ipsi, ad ea sufficientissimus, necessarius ac indefectibiliter existens, infinitè bonus, infinitè sapiens, ac in omni genere perfectissimus. Talem ea DEUM certa animi notione quivis intuitus, ut in omni mala nihil sit Substantiæ. Verba S^ti Thomæ Aquinatis apud Cic: L. 2. de nat. DEORUM hb.

258. Illi, qui negant talis entis existentiâ, vocantur Atheistæ, & error illorum Atheismus dicitur. Porro Athei, sive Atheistæ quam dicuntur Theoretici, qui credunt, aut serio dicunt non dari DEUM, alii practici, qui factis Deum dari negant, talis enim censetur habitu agendi, ea, quæ videntur fore motivum, qua nullus daretur Deus, vindex scelerum. Inter Atheos Theoreticos appellantur Systematici, qui publicam Doctrinam Atheismum profitentur, alii privatim, qui sibi intimè persuadent non esse DEUM, licet publicè id fatere, aut saltem dissimulent. Jam Systematici, ubi ad numerum aliquem, & exactè quam dari DEUM, sibi ineundi, quinimo pro ambages, & Doctrinæ tectæ fallacias, quibus Atheismum insinuant. Athei fictissimi, qui simulant se negare Deum reluctante Fide. Quod extiterint Athei Systematici, satis demonstrant impia conscripta, quæ meminit Tomasius in Historia Atheismi Buddeus in Thesibus de Atheismo. Sic Lucilius Italus ob disseminatam hanc & Gallias impietatem Calvinistarum Genevæ Zurichi, similiq; apostatæ supplicio Servitis e Machiavello ex Calvinista Atheus, qui in libro suo de arte nil credendi id unum fortasse verum scripsit dicit, quod quisquis sincero ex corde cupit fieri Atheus, oportet, ut prius calvinista fiat. etenim extiterint Athei Theoretici, dubitant Authores, sunt enim graves Theologi, qui negant ullo pacto Dei abominationis Epithetum ignorari penitus, saltem ad longius tempus posse. Profecto S. Cyprianus Lib de vanitate Idolorum ait: Hæc est summa delicti nolle agnoscere, quem ignorare non possis, & S. Augustinus Tractatu 106 in Joannem: Hæc est enim vis vera Divinitatis, ut creatura rationalis jam ratione utenti, non omnino aperiri possit abscondi, exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, omnibus sui generis humanum Datum Mundi huius fatetur Auctorem. nempè hæc vitæ: sat Deus ita evidens, ut ei Fides saltem dissentire reluctari

reluctari nō valeat. Quare si qui fuerunt, aut sunt quos cæca obliviōne dignissimos enumerare deo, qui Deū fatui detrectarunt, a vera mentem leuiti censeri possunt, ā deprauata animū, ac inermē licā vita præcipitanda, lumine rationis orbati.

250. Ex Catholicis Doctoribus Cardinalis Pet de Alliaco Episcop Cameracensis, & pauci quidam Phi apud Doctorem Angelicū Lib. contra Gentiles C. 10: Deum evidenter pōe demonstrari negant, at sentearum iller erroris damnant. Doctor Aglog, Zares, alijq plures, & recte, nam Doctor Gentiū ad Romanos tenet ait: Quia notū ē Dei manifestū ē in illis, Deus enim illis manifestauit, invisibilia enim ipsius à creatura Mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Nec obstat, quod existēa Dei fide Diuina credi debeat, nam nō hæc vitas: Statuitum ē hnibus semel mori fide Diuina credi dr, & tn nō naturaliter evidens ē, una ppē eadem vitas pt ēe objectū & fidei & scie, sed ex diuersis motivis, nempē fidei motivū ē rāo extra seu authoritas revelantis, motivū scie ē rās intra. Promisit Deus, ait Tertullianus Lib de Resurrectione, nāam magistram, submissum & Prophetiam, quæ facilius credas ppheticis, discipulgnās sc: revelās nī data ē hmi, ut lumen rationis, quo hmes seipsos editi, extingueret, a suffocaret, aut augeret, purgaret, regeret. Quare omniū melioris notæ Phi vestigijs insistendo, existeam Dei rāone naturali demonstrabimus.

260. Porro demonstrās in grē pt ēe vel à priori, vel à posteriori. Demonstrās à priori illa ē, quæ ex illis, quæ priora sunt, aliq aliquid post se trahunt, tanquam posterius, eiq posterioris existēa in vestigat. Hæc demonstrāo bifariam dividit & alia ē à priori Logico, quæ ex predicato superiori, demonstrat predicatum inferiq, alia à priori Phico, quæ ex causa demonstrat effm. Jam demonstrāo à posteriori ea, quæ ex iis, quæ posteriora sūt aliq aliquid ante se supponunt tanquam prius, eiq prioris existēa deducit & talis demonstrāo ē, quæ evinit existēa cāe ex existēa effi. Hæc alia ē Metaphica, quæ ducit ex eēa rei, a predicatis eiq, alia Phica, quæ deducit ex evidenti sensuū, alia moralis, quæ hauritur ē ppīs moralit evidentibq, qbs alias dirigi vita mortalium honestas solet. Quod existēa Dei nō sit demonstrabilis à priori Phica, certum ē, nullam em ejus causam Deus habet, quia vivam sui, cum ipse sit prima cāa, ultima sit demonstrabilis à priori Logico, & ex aliquo attributo suo notiori Deo versū ē, quod vē demonstrabilis dr à posteriori, idq tam metaphicè quā Phicè, quā Morali, cum D. Augustino, & Doctore Aglco ferē oēs Theologi Auctores. Cum qbq.

261. Dico: Existēa Dei ē demonstrabilis à posteriori. Demonstratur una Metaphicè rāone Doctoris Aglici evidens ē quod aliqd sit possibile & evidens ē, quod Deus det pt Osa: si evidens ē aliqd ee possibile, tē illud ut ē stingens in existendo una necessariū, sed quidquid dicat evidens ē dari Deū, & si tē &c: pt una Una: Si aliqd possibile ē in existendo necessariū, tē illud ipsum ē Deus, nihil em Dei una intelligit, nisi ens in existendo necessariū, ac pinde tam sibi, quā aliis pt ē sufficientissimū. 2do: Evidens repugnat, ut ōia possibilia sint stingēa in existendo & evidens in nō possibilitū dari aliquid in existendo necessariū pt A: Si in repugnaret ōia possibilia ee stingēa, tunc in repugnaret illa ōia deficere, ita, ut in rerū nāa nō existerent, id repugnat, &c: pt nec repugnat ōia entia possibilia

posse

posse in eum statu redigi, ut amplig n possent existe, sed si n repugnaret illa omnia deficere, tc n repugnaret in huiusmodi statum illa redigi. &c: jor e evidens, alias possibilia in eo statu evaderent impsbilia, pt nor: Si illa entia stingea a nulla agente possent in statu pristinu & e in statum actualis existea restitui, tc n repugnaret illa in huiusmodi statum redigi iam amplig n possent existe, sed si omnia entia possibilia deficerent, tc a nullo agente in pristinu statum possent restitui. &c: jor e evidens, nam ens stingens n egt existe, nisi ab alio acciat existeam suam, cum nil se ipsu caare possit j commune Doctor sti, nor n patt ex Mo 1003. sc: quod caa n existens n possit producere esum suu. Nec dicas: illa oia entia fere in eo casu impossibilia solum extice, possibilia am intice, siquidem predicata illor nullam involverent contradne. Contra e: eo ipso, quia forent impsbilia extice vere cet de illis dicere, quod n possint existe n obstante possblte intica, quia eo casu, cet plane notoria, sig & vere e universalit, quod n existe caa n possit produci &c.

262. Respondent Athei Lmo: Singula entia, quae existunt, & existent, st stingea, & possunt deficere n tn tota collectio Entiu stingentiu, sicut, licet singuli dies possint deficere, saltem tn est, quod tota eternitas possit deficere, quia a sti distributivo ad stum collectivu nulla e illatio. Contra e: Recte st hae illationes: omnes Milites distributive sumpti sunt inermes. & totus exercitus e inermis. singuli hmes vivant ex aa & Ore, & tota collectio. & pariter & illae recta, nam predicatu insufficiea ad existere, stingea in existendo & defectibilitis nec cresc nec decresc p additione partis ad partem; sicut em ex centum, n infinite multiplicata n evadit potea expedita ad videndu, ex n existea, n infinite multiplicata evadere negt existea, ne unig pulvisculi minimi; ita ex insufficiea, stingea, defectibilitate, n infinite multiplicata n evadit sufficiea, necessitas existendi, nec defectibilitas. Nec dicas: singula quidem entia sunt insufficiea ad existe, dumtaxat illor sufficiea existendi accipiat alio. Contra e: stum redit Questio, in casu quo forent omnia entia, a quo iam acciret alia sufficiea? Si dices: impsble e ut oia peant, ego quig dico: impsble e ut oia sint stingea & dat ens n stingens & necessariu, sibi & aliis ad ee sufficientissimu, & dat Deu. Disparitas a m cur ex defectibilitate unigcuig diei n segt pe deficere totam aetitatem e haec: quia attributu defectibilitis petitea rne singulis diebus, quatenus singuli dies st partes totig successivi, cuius naa e, ut similes suas partes hre nequeat, duma desistente succedat alia, unde universalit quoties tale attributu dicit de partibus quantitatis successivis petit, qtng partes st, toties illud n pt predicari de toto, sed aa e non totus hmes, & Oe ming totus hmes. & totus hae e non totus hmes, sicut nec tale attributum predicari pt de toto, quod cresc, v decresc p additione partis ad partem, attributa xo quod ex alia ratione parti petit, nec cresc, v decresc p additionem partis ad partem, tam bene predicari pt de toto, qm de singulis eius partibus. Nec dicas: non e recta haec illatio: singuli homines possunt

possunt pduci & existe. & omnes hmõi possunt pduci & existe. & pariter nõ erit reda, quam nos sustinemꝰ. Illi respondent, q infinitũ cathegorematicũ defendunt eẽ pssle, negando hñs, & negãdo hanc illãnẽnor, eẽ rectã. Alii vo qui negant pssle eẽ infinitũ cathegorematicũ, negant ẽsam dis parittem dantes, quia in actũ p parittem allata pducibilitas ita de entibꝰ singulis pdicat, ut nil, nisi existẽs uniꝰ cuiꝰ collationem, & tempꝰ determinatũ significet, in ẽsequte vo plus nil, nisi existẽs uniꝰ cuiꝰ collationem, & tempꝰ determinatũ significet, in ẽsequte vo plus nil, nisi existẽs uniꝰ cuiꝰ collationem, & tempꝰ determinatũ significet, in ẽsequte vo plus adeoꝰ malè infert, nempè simultas pductionis omniũ, certum è aĩm multa separatim pssle existe, quæ simul existe nequeunt, ẽtra nullũ ens, nõ additum, & ẽsentiũ actũ existentiæ Stingẽam.

263. Respondent 2do: singula entia Stingẽa possunt desicere, ẽ omnia, qa aliqd illoꝝ indeterminatè è necessariũ in existendo, licet nullũ determinatè sit necessariũ, sicut licet nullꝰ determinatè è necessariꝰ calamꝰ ad scribendũ, ẽt necessariꝰ aliqs indeterminatè. contra è: illud ens indeterminatè necessariũm vt ens, foret indeterminatũ, quatenꝰ à nullo intellectu limitatũ potẽa cognoscia e determinati posset, quod nam sit illud, ita hñ in se & à parte rei ex omnibꝰ sit unũ indeterminatè tale, quod sit necessariũ in existendo, & ita indeterminatũ foret, ut nullũ ens ex omnibꝰ existibꝰ eẽt in se determinatè necessariũ, & simul unũquodq, sunũ ex omnibꝰ posset eẽ necessariũm in existendo. ex suppone aliqa Begnte, quemadmodũ videt intendere illustrãs, nam aliqꝰ in existendo. ex suppone aliqa Begnte, quemadmodũ videt intendere illustrãs, nam aliqꝰ calamꝰ, eẽ necessariũ ad scribendũ significat, quod sicut hãc determinata scriptio vgt. non pt eẽ Metaphicè sine calamo actu, nempè, modꝰ sine modificato suo, ita aliqua indeterminatè scriptio nõ pt eẽ sine aliqua indeterminatè calamo, & sic aliqua scriptio è ponenda oo, ex hac suppositione, necessariꝰ quoꝝ ad illam è aliqs calamꝰ, nempe ille, respecta cujus talis scriptio è ens. Si primũ & saltem in suo admittit necessitas entis necessario existẽtis, gravis determinabꝰ intellecta mõ nequeat, quodnam sit illud ens. Si secundũ, & dt assignari ens aliquod ex cuiꝰ existẽa suppone existat necessario illud Stingens, nõ pt aĩm tale ens eẽ aliud pariũ Stingens, nam posito hoc, quod existẽa entis A. Stingentis sit necessaria ad pductionẽ & Bservationẽ entis B. Stingentis, necessario Stingens et sit necessariũ in existendo. tollitur ens ens et. eẽt necessariũ, ingnitum sine ille ens Bnõ posset pduci, & Bservari, & hac rãone nõ pbat, nam ex illa pcisè segt quod ens et sit necessariũ ad pduceng, & Bservanda ens B, nõ sgt aĩm, quod sit necessariũ pduci & Bservari ens B, alias ens B existeret pduci, haberetq huiusmodi exigẽam sibi intrinsecam antegm pduceret, quod è absurdũ, si aĩm ens B. nõ cuiꝰ pduci, & ens et erit in existendo necessariũ in ordine ad, ut pduceat ens B, sicut calamꝰ aliquis indeterminatè è necessariꝰ ad scribendũ, nõ tñ segt quod sit necessariꝰ in existendo, cum ẽm hæc inscriptione dat necessitas ad, ut illa in rem nãa exigat, & ẽ ut gmvis scriptio nõ possit in rem nãa dari sine calamo possit tñ simul cũ calamo in rem nãa nõ dari.

264. Respondent 3tio: Non è evidens mundũ ab æterno nõ extitisse, cum olerij velum Phar hanc sentẽa ppugnaverint. & nõ è evidens infinitos vg nõ fuisse hmõi, quorũlibet eẽt ab alio, nungm tñ in serie infinitorũ hmõi posset deveniri ad primũ, ita, ut quæstio de illo posset institui, à quo ille dirꝰ pdi-

cty

dtg sit, quia in infinito multitudinis nõ dat primũ, neq ultimũ contra ē: data nõ regressa illa ab initio mundi entia illig collectionis infinitæ nõ sunt inducta, & ducta, sig dat medium, aliq huiusmodi collectio tota nõ ē ducta ab alio ducto, idem deberet Stinori in collectione infinita entiũ ductor: & ē ducta ab alio inducto, nõ ē extra totã collectionē entiũ ductũ nempè à Deo. Ans ē Athei, Ista 1ma pt & dictum, quod neq adgtè, neq inadgtè repit in singulis, nõ repit in collectione eor, aliq hoc dicatũ by: inductũ neq adgtè nec inadgtè repit in singulis ductis, cum j Atheum nullũ ens Stingens sit à seipso nõ inadgtè, & 2a dictum by inductũ nõ repit in tota collectione & series illa utut infinita ỳ ducta ē & dat aliquid ultra huiusmodi infinitam seriem, à quo & illa ducta sit, & ipsam à nemine sit ductum, s Deg: for pt: Istum, & omnes partes illud Stuentes sit id & negt id ificari aliq toti, nisi parti illig id ificet, ỳ adgtè ỳ inadgtè. Nec juvat: quod in serie caãr infinita unaquæq huiusmodi caar habet potestatem ductivã alterius, nam nõ in catena aliqua in infinitum prensa unaquæq catena anuli habet potestatem elevativam alterius anuli & in tota catena immersa jacebit, nisi ab aliqua extra potestas saltem unus eleret anulũ, qui deinde eleret alterius hic amantium, & sic deinceps.

265. Demonstrat 1do Pticè: evidens ē, quod existat aliq ens in rerũ nãa, vg quod existam ego ipse & evidens ē, quod existat Deus. pt 2da: evidens mihi ē, q Stingens existam ducta ab alio. & illud aliud ỳ ē ens inductum, & ductum, si primum, & dat ens inductũ s Deus, si secundum & sibi ipsi ens ductum, aque nam sit ductũ recurrit Quæstio. Recurrere ad seriem infinitam caãr nõ licet ppt dicta in dtè, neq ad caam sui ductivã, à deo enti, quæ de mutuo convenire possent ppt dicta nro 169. igit Deum ē caam primã omnium agnoscere necesse est. 2do: Spectet nobiscũ Atheus ingentia Coeli Ora, planetas videlicet & cometas cælig & deorsum, videret ordinatissimũ in suis motibus firmamentum, statam temporum vicissitudinem admirabilem humani Oris organizationes, in minimis, necnisi microscopiorũ ope perceptibilibus minutiis, dispositionē partiũ, acerrimã mirabili fuerum cohesionem, quid inde Stuidat, nisi opificem horũ sapientissimũ eē, q mod, aptitudinēq illorũ affines, prig gñ fecisse Stingere posset. Res, licèt sensu, ac ratione carentes, ita sapientissimè disposuit, ut inter se varietates tenorem sui Stantes observent. Potentissimũ, q talia efficere potuit, q bus x cognoscendis intione jmpar ē omnis intellig. Optimũ, quæ in usum ad bonũ nostrum ordinaxit. Ut de dem frãa ē Tullii, q 2 de nãa Deor dicit: Si ex in domũ, aut gymnasium, aut in forũ veniat, cum videat ratione, modũ & disciplinã nõ posse ea sine cãa fieri judicare, sed ē aliquem intelligat, q sit & cui pareat, multomagis in tantis motibus tantis ministeriis tum multarum rerum atq tantarum ordinibus in quibus nil ungm immensa & infinita vetustas mentita sit, statuat necesse ē ab aliquo ente tantos nãa motus gubernari

266 Respondent Athei: hæc ĉia fortuito alternos Eventus, & fieri & facta ee. Respondet illis Lactantius: Nemo sit

unicâ Leucippi somniavit, à quo Democritus eruditus Lucretium stultitiæ reliqit Epicuro. Respondet ipq 2do: Cur nunqm̃ fortuito accidit sic coire illa ppia, ut efficerent aâl eignoti, quod naribus potiq audiret, odoraret oculis, auribus cerneret. Respondet sic: L2 de nâa Deor: Si innumq efficere potuit conatus fortuitus athomorum cur porticũ, cur templũ, cur Domum, cur Urbem n pt, quæ dant minus operæ & multo quidq facilioras 2do Infert p retorsionẽ: Si innumerabiles unius & virginis formæ lilia & aureos, & quales libet aliquo fingiant, possent ex his in tram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici. id ibidq dicit. Si admiserint elthei cẽ possibile, dent rationẽ, quare intot permutationibus literarũ Typographicarũ ne semel q̃ temere & unus versiculus Virgilii ediderit. Adde. Si verò hæc ita fortuito athomorũ concursu facta cẽ, tunc n̄ cẽt ratio cur nunc n̄ athomi fortuito n̄ valeant in novas species, a cur fortuito n̄ separent. Si dices: quia nunc sunt occupatæ tẽ infero: & in eo casu, quo universum genus animalium spirasset in necem alicuius speciei aâlius, facta hac strage, jam nullum cẽt possibile aâl ipsi speciei, quia n̄ tunc athomi essent occupatæ, quare si aliqua tribuit virtus athomis producendas res species, n̄ alia tertè, nisi mâalis, quæ possunt ac subjectum dixar formari in ordine ad divinas species efficiendas, & talis virtus sine cõdappali nil poss. Postea illæ ipsæ athomi sunt entia ab aliis, via se, Si ab aliis, & dt assignari caâ productiva illorũ, si à se, nec stultum est admittere innumerabilia entia à se ut negetur unum ens à se.

6m. Sed forte dicturã suam cupient firmare Athei his expiis; 1ma: n̄ raro pereuntibus in glaciem particulis aqueis, formant flores figura divisa aâlia &c: quia melius vix ipsa ars effingere possit 2da: In mundo Subterraneo Kircheri, L2. C20. Legit Epistola ad Laudatum Patrem Kircher à Dño Cornelio, in qua describit Ins in antiparo Ægæi maris insula Thi ac inq innumera huius antri miranda Statua gigantea memorat, cuius vertex quasi scalpello artifice elatum caput hũc cum justa frontis spaciosa dimensione, scaviile oculorũ nasi pminente ductu, grandi silvescentis barba ppagine colli &c cum reliqs membris ppor tione ad normam artis & regulas Symmetria referret, quæ ita nâa ex aquis è formice huiusmodi stillantibus, ac in lapidẽ abeuntibus efingit. Respondeo, quod in his casibus fortuito dicta accidat & inde liquet, quia eâdq eiusdq aquæ particulæ in alias & alias figuras pereseunt, malè ãm inde arguerẽ in ea casu fieri, quæ constant fiunt. Deinde memoratæ figuræ sunt imperfectæ aggregationes ad effectas entiũ species easq aâtas, mirabiliumq actionum ppia fortuna efficit. Nemo opinor, ut credat, nisi decipi volens, his experimentis adducetur. Addo de Gigante illo Antiparo: Suspicit Author Epistolæ, quod cæta membra n̄ erant ppertinata capiti; Sed dissimilibus rudimentis inculta, scabrities horrentia fuerint, manifesto invitis opis illud ut tot miranda casu, n̄ industria, ac ingenio fabricatũ fuisse.

7o. Demonstrat Ethemoralitẽ: 1ma à lumine rationis nostræ, repugnat ẽm lumini rationis, ut homini recte, ordinate, sociabiliter vivendi sit necessarius error universalis, puto ogritiis existendi tanqm̃ Supremi Legislatoris, justissimi Vindicis, ac remuneratoris munificentissimi, manifestè

est

ẽ necessaria ad rectè vivend, plures ẽm inordinatam vitam ducerent, si nõ vererent Judicem, nõ timerent vindicem, nõ amarent remuneratorẽ Deum. Et si hæc cognitio, qua universalis ẽ, ẽet erronea, tunc error universalis ẽet necessarij ad rectè vivend, imo grij, quod universi raõnis nostra repugnare videat adeoq; hæc cognitio nõ ẽ error, & veritas, Ido dicimus pt̃ et Consensu omnũ Gentiũ, & Nationũ pt̃ petuo ac universali, q Consensj falsj cẽ nõ pt̃, ut monet Guilhelmus Parisiensis l. de virtute c. 2: quod nãa universalis, & nãaliter Ytheti necesse ẽ vũ cẽ, nõam ens nãaliter, & universaliter mentiri impossibile ẽ. Omnes porro Gentes q̃tũvis feras, & barbaras in id pretuo Consensisse, ut Supremum aliquod Numen admitterent, adeo aptum ẽ ut negari à nemine Historiarũ antiquitatis mediocriter gnaro possit, & testat Tullius l. de legibus Co: nulla Gens ẽ, neq; tam inhumana, neq; tam fera, quam, etiam si ignoret, qualem tale Deũ deceat pt̃ habend, sciat. Nec hæc cognitio Dei, quam omnes universaliter habent, pt̃ ab Athæis, misi temere in infantia q̃ judicia Statuit, cum hæc opinio omniũ vetustissimorũ Philosophorũ q maxime in antea dictis temporibus habiti st loca, & nunc habent firmata sit Consensu; sic Termes Trismegistus qui vetustissimus Philosophorũ cẽ existimat, in Pimandro c. 8. ait: gloria omniũ Deo, Divinum, Divina nãa, pprium universorũ Deo mens, nãa, actus necessitas, finis, & renovão. Universum Mundum verbo nõ manibus fabricatũ ẽ opifex, Ipsum vo sic cogita illum Consentem semper, agentem ea Deo unicum, voluntate sua cuncta Constituentem. Id enim eius Deus ẽ, nõ tangibile, nõ visibile, nõ dimensum, nõ distans, nec alligatum ulli, nam nec ignis, nec aqua, nec aer, nec spiritus, verum ab eo hæc pendent ea, bonũ vo ita ẽ, ut sibi soli Deo Competat. Idem censuit Thales milesius cit: Unus ẽ septem, qui Sex reliquos concessisse primas ferunt. His Consentit Anaxagoras Clazomenius ut testat Plutarchus l. de placitis Philos. Pythagoras teste Clemente Alexandrino Homo S. bibliotheca Patr. Plato, & Arist. in eor vitis. Verum ni mis longum foret nõ multa verba, sed nãa nõ antiquissimorũ Philosophorũ loco adducere, unum omittere negueo Romanũ eloquentiæ Principem, q Deum elegantissimè l. 1. Quæst: Tusc: c. 24. definit: Deum ipse qui intelligit à nobis, nõ aliomodo intelligi pt̃, nisi mens soluta quædam, & libera segregata ab omni Corporis contagione mortali ea sentiens, & movens, ipsaq; Cognita motu Sempiterno. Nominatim hõ ex viros plerosq; Sapientum, in quos imprudenter adduxi, par cautè in his de Deo locutos fuisse, simplicitati hõ illorum temporum venia danda ẽ, neq; Vtra celeberrimos viros agere rem adeo iniquè deberemus, ut ex uno tm vel alto loco colligat ipsorum mens, quidq; minus castigatè quidam dixerant, in pejorem sensum detorquerentur.

26q. Objicitur nõ dari Deum, q existens illius nõ ẽ demonstrabilis pt̃ A: Si daretur Deus, is & cẽt bonus, justus ac Pijssimus & nõ ẽet, aut, ut objicitur nõ cẽt, ut objicitur: vel pt̃ mala, quæ probos vũ homines plerũq; premunt, impedire, eisve unicuiq; id ẽ malis poenas, bonis q honesta vita bona tribuere, vel non pt̃. Si pt̃, & nõ vult, nõ ẽ bonus nõ omnipotens, Si quõvis velit, nõ pt̃, nõ ẽ omnipotens. R. N. A: Secundi dicendi: sequitur, Dei duos: Si potest & nonvult sine ulla motivo majoris boni, tunc nõ ẽ bonus, nõ ẽ justus, Concedo, sed N. Supposito quod sic operatus Deus

operet. Si pt & nullu, ppl, maig bonu, ac altissimos sapiea sua fines, tc &c: N. segla. Edico ad hoc ut rectum de cuiuspiam operibq formet judicium, Videtur pt nr tm quid agat, sed quo motivo, & fine agat, videmq eu nr raro, nr medicor opera, qua speem crudelitatis q̃ referunt, male tm hos medicos crudeles ac Tyrannos diceret, Sig hoc faciunt bonu animo, & ex fine juvandi omni meliori modo agru, econtra hoes scelestissimi toxica ppinantes iis, quos oderunt, nr sacra ro ea Vdire solent, quo suavig ebibant, nec tm benevoli dici possunt, Sig id animo nocendi faciunt, ita sig Deq, quidquid in Mundo geritur, id totum altissimo obsequies sapiea sua agit, nec hinc argui u bonitatis, u justitiæ defectus q̃piam, quem am adsinem dirigat ista Deq, nr e nostr statue re, q̃ eu cognovit Sibi Divinaq; Visibiliq ejus fecit. deficit, quod experti sint plures suavissimum ei pt casu factu, sig longe ante tempore spiritu Prophetico q̃dixit futur. Mali quoq; si fruat bonis temporalibq infelices plerq illor exitq fiunt. Quod si scelesti stant bonis terrenis perfruc. aut forte nec dic lucr ex scelere habent, sig remorsu Vsciea occulte cruciant, dicq int ipsas delicias opumq affluca sunt miserrimi. Pulea, nunq boni ac justi hoes defectibq omnib extota carent. Et Divina bonitatis exigtia e, quod illos hic puniat, ut in æternum parcat, illi scelesti extota carent. Et Divina justitiæ agie, quod cum eis ob hoes an extota sunt scelesti, ita, ut in illis nil sit boni. Et Divina justitiæ agie, quod cum eis ob scelera alnis poenis addixerit, nullas eis morales sine omnia temporali r relinquat, tc hoc ca videt ee D. Augustini, aut Deu Idololatras Romanos tantar gloria victoriar cumulaverit, nempe, habuerunt multas virtutes morales, temporali duntaxat præmio dignas, & gratia sanctificante r decoratas. Aliam hujq inæqualis, ut pulat, distributionis bonor temporaliu reddit ratione D. Augusti: l. de Civitate Dei. Cc: Placuit Divina Providea apparare in posterum bona justis, qbus nr fruen injusti, & mala impiis, qbus nr excruciabunt boni, ista vo temporalia bona, & mala utriq voluit ee communia, ut nec bona cupidiq appetant, quæ mali quoq; hoc cernunt, nec mala turpit evitent, qbus & boni plerq efficiunt. Addo cum clarissimo Tenuensi querelas hujusmodi hoc justitia distributiva Dei efficisci ex amore ppria, quo unusquisq hoc persuadet sibi sui soliq gratia mundi ee creatu, atq quidquid sit de bono cæteræ creaturæ, sibi soli, sic ea jmentem nr succedant, in cursu ptim Dei providea, sed bonum omnis itemq si totiq rationem habeat talis hoc, Videretq, si cum omnib aliis tam bellæ ageret, ut ipse secum agi optaret, ut illa nempe laboribq ab hoibq nr exercerent, nr macerent, q̃n male tunc cum hoe ageret, & mutabit, credo sententiam.

270. Dices: Hanc ipsam moralem malitiam, & q̃n justi merent poenam, nr temporale, u potuit Deq impedire, u nr, si potuit, nec tm voluit, nr e bonq, si nr potuit nr e omnipotens. Et Potuit sed nullo jure tenebat, teneq ad id faciendq, imo ex suppone Decreti de Servanda libertate hois illesa tenet Deq nr impedire saltem intrinsecum actum, seu determinationem voluntis ad peccandq. Sed forte ingressi quare nos Deq peccabiles creavit? Respondet S. Maximus Martyr C.P. de Divinis

mnib

nominibꝫ: qui hoc scisciteris, cur ñ tales nos Deꝰ creavit, ut Deꝰ vellemꝰ, minimè peccaremꝰ, itiq; faceret, atq; si interrogarent, cur ñ mentis & rationis expertes non potuerit tolle enim hoc liberū arbitriū, non erimꝰ amplig imago Dei nec aã rationē ac mento fedita & D. Basilig T. I. pag 429. ait: quisquis Editorem reprehendit, quia ñ naãlit nos peccati exptes creaveritq; aliud nisi rationis expterm naãm rationali Cfert, & irrebilem, atq; impulsu, & appetitione eam rentem ei, quę electione & actione Cdita é.

271. Instabis: Judex, q Rex tenetꝰ impedire mala Subditoꝝ, & ñ Deꝰ ñ pt illa pmittere. R. N. Cstm, disparitaꝰ é, Judex & Rex terrestris, q Rex tenetꝰ peculiū Subditi impedire, si pt, tm ni Legis Divina obligaãmenꝰ hanc impanentis, tam defectu joris boni certo secuturi. Tum quia q impediãm peccati extrinsecꝰ unicum Judex, q Rei impedire pt ñ tollit libertaꝰ Editi ad actꝫ intrinsecꝰ, & ad appbandam hanc Judicis circa servigilaãm cum sua merita, q reprobandam cum demerito; é Xta in Deo ñ dat talis obligaãꝰ ut potè nec Deꝰ q nemine de sapierem sit, digna, nec bni optanda, nam si Deꝰ quocunq; titulo obligaretꝰ ad impediendꝰ oẽ peccatū, tc necessario illud impediret Xegnꝰ oẽ pdm evaderet impossible, ut potè q infinitè Sanctum Dei necessario excluditꝰ, pinde si daret obligaãꝰ in Deo ad impediendꝰ peccatum, tc daret obligaãꝰ ad impediendꝰ aliquid impossible, ad cujꝫ obligaãꝰ talis edt impossibis: Deinde Deꝰ ñ posset sibi abrogare libera, sigꝫ hęc ñ posset à culta Dei recedere, quod regrit ad libertatem, talis é necessig indata & poene edt impossibis, solum sicut Rex terrenꝰ pt gradꝰ prudenꝰ dissimulare malã minꝰ, ut eviteꝰ maiꝰ, ita Deꝰ pt pmittere pctm, ne tollat libertatem.

272. Urgebis: Inaqualitas ista ac ut servibꝰ Subiacet, indebita sors justitiæ ac malorꝫ tanꝫ ñ everteret existeãm Dei, si aliunde evidens foret Deum dari, & ñ é evidens, &c: pt nor. In tantum foret evidens dari Deum, in tum existentia Dei evidens demonstraret, ex aliquo medio ꝫmine, sed nęgt demonstrari sic, &c: pt nor. Sin ec dat, nec é possibile ullū tale medium ex quo legitimè, & evidenꝫ inferri posset Deꝰ existe, tc existeã Dei nęgt demonstrari ex aliquo medio ꝫmine, & nec dat, nec é pble illum tale medium, &c: pt nor: tale medium vęret ens ita existendo necessariū, q Stingens, ñ tamen, ut é certū, ñ dat ut ibi Int Stingens & necessariū ñ dat portio slidꝰ, &c: R. 1mo ãgr: N. minorẽ. 2do minorẽ, Stinere, sti mendo quo ad 1am partem 5m dquo: Int Stingens & necessariū ñ dat portio slidꝰ quoad meã existendi, Bene, ñ dat portio illa ovis, Nego, & dico: Int Stingens ac necessariū ñ dat portio slidꝰ quod existendi meã, alio existendi hoc, alio illud existit, neompe necessarium existit indefectibiliter, Stingens defectibiliter, dat tm portio illa ovis, ergo Stingens eo ipso, q negt existe sine necessario infert infallibiliter existentia Sua existeãm entis necessarii. Nec dicas: Ex necessario ñ segt Stingens, j Dialecticæ Nro 136. & nec ex Stingenti necessarii, R. N. Cstm. necessariū enim negt Snecti cum Stegnti sigꝫ ex tali Snexione sequereꝰ, quod sicut primꝰ Snexionis, ut potè Stingens potest desicere in rea, ita ñ necessariū ad oblationis primi Snexionis posset desicere, & sicut cum sit necessariū, ñ posset desicere, quidi Snecti necessariū negt cum Stingente, negq ex illo Stingente rite inferri potit, sigꝫ illa ovis ad unū distinctorē addūtur fundanꝫ in Snexione. Econtra Stingens Snecti ecalit cum essario, existere enim sine illo Metaphæ negt, negq ex tali Snexione segt similis Stradictionis ꝫ hoc

ex hoc

ex hoc ante. Existit ens in essendo Stingens, legitime seqr. q existit necessariu.

273. Premes: Sit Stingens, & necessariu n dat pportio in illaonis. E &c: pb A: In tantum darei dicta ppo, in qtu Stingens n poiet existe sine necessario, d pt, E &c: pb nor: In tantum n posset Stingens existe sine necessario, in qtu Scursq Stingens, ac fortuitq atomor n poet ee caa sufficiens entis Stingentis, d pt, E &c: pb nor. V potuit effq Stingens fieri p Sbinaonem & Scursu atomor, v n potuit, si potuit, E Scursq ille potuit ee sufficiens caa effq Stingentis, sin, E nec Deq p Scursum ac Sbinaonem atomor potuit talem effum pducere, qa nec Deq pt aliqd efficere, qd e impsble. R N. A, 2di norem, Stinorem, atum retorqueo: v potuit Taurq Phalaridis fieri p colliqueaone aris, v n potuit, si potuit, E caa illiq sufficiens fuit colliqueao dicta, si n potuit, E nec ab artifice sic fabricatq e, quoniam artifex efficere n pt, quod e impsble. Directe R potuit fieri accedente caa pportionata ad talem effum, transeat, quia pluriona st spiritualia, adeoq p Sbinaonem atomor impducibilia, n sine caa N. nam ipsa atomi stmaa de se inerst ad omnem Sbinaone, unde nisi ab aliqua caa determinentq ad hanc p reliquis Sbinaone, nullatenq p se determinari posst, nisi dato n ocesso Atheis, atomi ab etno existent, quod tn ipsum, etsi seclusis ppiis nostrae fidei, quam ex toto reiiciunt Athei, evident falsum ee n pbetq, falsum tn ee indubitant credimq ppt authoritatem S. Scripturae, nec ulla, v pbabili saltem levitate falsitatem hanc enervare possunt Athei qd e m ad idrecurrunt, quia impceptibile e, quomodo atomi pductae forent ex nihilo, id pgm stolidq e, nam utiq n horologium qua rone factum sit, ignarq artis n poipit, factum tn ee nunqd merito dubitabit?

ARTICULUS SECUNDUS
de unitate DEI.

274. Expedita hac hnum peste quae oibq n sapientibq mdo, sed & rudioribq st odio, nunc statuendq venit raone naali Arno: Stra Ethnicos impios, q multa millia Deor, & fere innumeros Deos admiserunt, Divino cultu n mdo hnes mortuos, impios, ad excusaonem suor sceler, adorantes, dn oalia quoq ac reptilia, item, res inaatas, ut solem, arborem &c: quibq omnibq rudis antiqtas Divinos honores deferebat, intim ab hac labe semp immunes fuerant sapientes Phi, ii tn licet unum revera admiserunt Deum, at metu psecutionis crudelitatisq Tyrannor plures extno, n intno revebantq cultu. Item Stra Gnosticos, qui duce Carpocrate unum Deum bonum, alterum malum admiserunt, similit errarunt Manichaei Duce Manes, duos enim Deos, bonum, & malum ee censentes, dixerunt, quod Deq bonq sit novae Legis, & rer invisibiliu, malq Legis Mosaicae matialiumq rer author, illum lucem, hunc tenebras vocabant, nab: similis fuit Martionitar error, qui, ut sit Tertullianq L.1. Stra Marcionem: Duos Deos, visibilem, & invisibilem, hunc visibilium, illum invisibiliu Authorem. Et ut testatq D. Epiphaniq, 3tium daemonem medium int utrq admiserunt. Item contra Triteistas, tres deos, & tres mentes admittentes, ac Stra Valentinianos plura ppia, ac duos Deos dari asserentes, quorum unu pfundq, alterum silentium vocarunt, masculum unum, alterum faeminam, ex iisq procreatos ee 30 Aeones, quos idcirco Cyrillq Alexandrinq 30 Deor praedicatores appellat. Contra hos omnes, & alios.

275. Dico: Non modo fide Dna credendq e, sed naali n raone ostendi pt Deum tn unu ee. Pb impsble

e

ē plures dari Deos, q̄ ē tm̄ unū. 1ª pt: Impossibile ē dari plura entia in omni genere pfectissima &c: 2da ē indubitata, Deus ēm ē ens in omni genere pfectissimum, nihil aliud nomine Dei intelligi potest. 3ª pt: Esse ens in omni genere pfectissimum ē tenere omnes pfectiones simplices simplices quæ sc: meliores sunt ipsa, quam nō ipsa, & impossibile ē dari plura entia habentia omnem pfectionē Deitatis simplicē, &c: 4ª assumpta nōr: pfectio Deitatis simplex ē ab omnibus dependere, & ōia à seipsa habere à se dependea, ōia libere posse operari, & cuiusvis à se distincta actionem prōe absolutè imperare, sua secreta prōe occultare & omnium aliorum à se distinctorum cognoscere, sed impossibile ē dari plura entia, quæ his, & aliis pfectionibus sint prædita. &c: 5ª assumpta nōr, q̄ ēm unum Deitatis dependeret ab alio, q̄ nō, si dependeret, iam nō ēet Deitas, cum nō habet pfectionē independea, si nō dependeret, iam ille, a quo dependeret, nō ēet Deus, quia nō haberet pfectionē illam, vi cuius ōia à se distincta ēent à se dependea; q̄ possetq; impedire alterius operationem q̄ nō, si posset, iam ille, cuius impediri posset operatio nō ēet Deus, q̄ à nō haberet summam libertatem in operando, si nō posset, ille ipse, q̄ ad agere nō posset, nō ēet Deus, quia nō ōia posset; Demū: q̄ posset sua secreta occultare, & aliorum cognoscere, q̄ nō, si posset, illi omnes, quorum secreta cognosceret sua illis occultaret, nō ēent Dii, nō haberent ēm pfectionem omnis scientiæ & præterea sua secreta occultandi, si nō posset, ille ipse obstat rationem nō ēet Deus. Præterea q̄ unus Deus ad regendum hunc Mundum sufficit, q̄ nō sufficit, si sufficit, & nulla ē necessitas alterius, ut ait Abaelardus l. 3. introductionis ad Theologiam: Superfluum ēm aliquid q̄ creatur ēet q̄ Rectore si unus ad ōia aquè sufficiat, ut plures. Si unus nō sufficit, & nullus eorum ē Deus, ut potè nullus in ōi linea dum ē pfectus, quod nōn Deitatis intelligimus; adeoq; cum admitti nequeat nullum Deorum ēe, ut Stoici erant: dicimus, restat unum admittendum debere. Et inde manifestè liquet Politeismum ad Atheismum viam stravisse, cum ēm viderent nonnulli aliqui ingenio prediti, multa Deorum circumferri nomina eaq; de illis dici fabulas, quæ hōnē nō honesta indigna fuerunt, tantam impietatem Deos nō ferentes maluerunt nullos Deos admittere, quōm multos. Sunt ultrō tō generi humano pernitiosissimi errores in causa stat veritas, unum Deum pfitentibus. Esto dicere q̄s posset istis rationibus, quas Stra multiplicitatem Deorum stabilimus posse nō impugnari Trinitatem personarum Divinarum, ad eaq; quemadmodū allatæ rationes nō evincunt nō dari Divinas Personas Trinitatem, ita insufficientes sūt ad extendum Politeismum. Verū longè dissimilitudo, & longe gravis trium Personarum Divinarum agunt unam eandēmq; monadem in productam independenter ab alia, & sine discrimine ullo quo ad ēarum; sed dicendum ēet de pluribus Diis, q̄ divisas ēarum sint naturas. Præterea Trinitas Personarum, ut potè Mysterium sublimissimum nō ē huius loci, eamq; naturali ratione investigare fas nō ē, quæ sua excellentia superat lumen naturale, & propria lumine nostræ rationis transcendit, cum tamen Trinitatis Personarum Divinarum ex revelatione Dei infallibilis & ex supernaturali lumine nobis innotescat, unde rationes nostri luminis naturalis tanquam inferioris, nō si apparerent Stoicis hujus rei illis superiori, nihil tamen Stra illarum re ipsa valerent, e Stra q̄ multiplicitatis pluriū Deorum in lumen superius, & revelatum Stra Stoicis adeoq; si nō rationes ex lumine naturali petitæ huic multiplicitati Stoicis, ac cum lumine superiori discrepant, nō ē ulla ratio, cur quam nōn nō obtineant Stra multiplicitatem Deorum, nisi Stra Trinitatem

Personæ

Personam Divinam, utpote ordinem ad lumen naturalis transcendentem nullam omnino vim habere possint.

276. Obj: Necessario admitti debent plures causæ finales, & plures Dii, ergo &c: Pro 1. Plures naturales esse non possunt in una causa in Deum recidi &c: Pro 1. & primo quidem quia ab una causa provenire non potest, si enim ab una causa finali processerint tunc provenirent secundum appetitum carnis adversus spiritum rebellis, spiritus adversus carnem lucta, ac pugna inter utramque istam hominis partem dissensio, ut expresse ipse Apostolus dicens: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati manifestum est hæc non ab uno principio provenire, quam à principio bono, cui displicent vitia, placent virtutes, & à principio malo quod Stoicis delectat. In his multi sunt essentiæ mali, ut, monstra, venena, serpentes, dracones, insecta hominibus molestissima, ac fera ad effundendum humanum sanguinem nata. In moralibus autem, quæ peccata ac crimina, quod ratio quidem credat, ab uno, eoque optimo Deo provenire, gravamen enim bonis esset quæ peccata inferunt existeam summi boni tanquam causa sua finalis, ita quidem essentiæ mali inferant, necesse est existant summi mali, quod sit illorum finalis causa Ad quam Ad 1. arg: pono: Homo à Deo in principio rectum creatum est, at sine illa intima lucta carnis adversus spiritum, quod ideo nunc luctam hanc malo suo exercent homines, factum à vitio ipsius hominis, quod ausus sit Domino rebellis esse præcepto, & certe justissima est hæc peccati pœna, ut homo, qui Deo optimo suo Domino obedire detrectabat, in pœnam sentiat domum licet subjectu dispiceri sibi nempe rationi recalcitrare. Insatiam cupiscentiæ ac fomes peccati propriam existeam summi mali, cum ipse in se malus non sit, imo admodum bonus ac utilis, multorum arguere existeam summi mali, cum ipse in se malus non sit, imo admodum bonus ac utilis, multorum meritorum in vincentibus causa quæ mereri esse non possent, nec tanta cœlo digna victoria, si non esset contra quem dimicare, ait Theologicum. Imo reliquis omnibus his quibus nil est absolute, & in se malum, serpentes venena, & similia si aliquando nocent prunt tamen pluribus, & ipsis hominibus, quibus incautis nocent innumeras prunt, & medicinas, aliosque utilitates innumeras subministrant, & monstra ipsa quidem ad mundi ornatum & decorem sunt necessaria, siquidem cum opposita invicem collata magis emineant ex illorum comparatione aliarum rerum pulchritudo magis elucet, quamadmodum umbris obscuritas admiscetur amœnitatis lucis deservit. Præterea quod fera, serpentes, & alia animalia hominibus incautis nocent, id quidem in pœnam hominum peccati factum est, ante quod ista volatilia, quadrupedia, reptilia, hominis subjecta erant imperio, cum ille Divina Legis excussit jugum, hæc in ægre se ejus feruntur dominatui, intima hæc illorum in homines feritas utilitate non caret, qui dem industria hominis exercitatio patientiæ exercetur justitiæ declaratur dolor ac pœnitudo patientis promovetur. In moralibus vero quidquid boni aut recti est originem à Deo ducat, quidquid mali, ac pravi, ab homine, Deo permittente, permittit enim peccata, ut sint homines & libertate sua operari, & Sapientissimus suavolentibus utilia melius judicavit ex malis bona facere, quam nulla mala omnino permittere, ut ait Aug: C. 22 Enchiridii.

277. Dices: Deus dat ita bonum, ut nil illo melius, sed est tam unum, non est ita bonum &c: Pro subsumpta: Si daret aliquod melius Deo, tale Deus non est ita bonum, ut illo nil melius, dicimus non Deus est, tale daret aliquid illo melius &c: Contra: Plures Dii sunt melius uno Deo, &c: Pro 1. plura bona sunt meliora paucioribus, ut ait Arist: 1. Topicor: &c: & ultimum dubium: plura bona similia sunt meliora pauciori-

3do d. bona infinita st meliora paucioribz Mel. & Gram, ac dicas: cum bonū infinitū (cipue ejusmodi, quale e in oī raōne infinitū, quod e Deg, augeri nequeat, unū sufficit, & e ita bonū, ut majus nec e, nec cogitari queat, adeoq; p additionem alliq boni (cipue adeo chymericā, qualis e et, ut ex pbāonibz ppnis patt existēa alliq Dei augeri negt: aliū dicens e de bono finito, quod p omnīs additionem augeri, maiq; efficit, & de tali locutq; e christ: q de summo, infinitoq; bono a nullam, a obveram admodū cognitionem habuit. Sli prīq; modo responderi dt ad illud Argi p quod evincit pluralitas Deorū: omne bonū e sui Communicativū, & si Deg e summū bonū, dt e ea Communicativq; alijs; Respond; ingm, quod licet oe bonū sit sui Communicativū, modo sibi non repugnante sed potiq; conveniente, nullatenq; am e sui Communicativū modo sibi repugnante. Unde licet Deg ut suorum bonū Communicet se creatis p productionē earū, a seipso non dū in eē sui Communicativq; p multiplicationē sui eēs, & nāe, quod iam repugnare ostendimq.

270 In reliquo nota 1mo: Cognitio certa, infallibilis futurorū e Signū Divinitis, ut dr Isaiæ 41. v. 22. accedant, inq;t, & annuntient nobis quæ ventura sunt, annuntiate quæ venturæ sint in futurū & sciemus q̄ dii estis vos. Non vi cognitio mere Conjecturalis, & sæpenō fallax, hanc eam in suos sinus recipiunt, & sint sicut imminente nube rorida sinus plē Conjicere pluviam, ex nixa diuq; sinu cholericoq; futuram pugnam, & vexcenta alia, Conjectiones eam, quæ facta erant ab idolis non futura, fuerunt mere Conjecturales, in iijq; sæpenō fallebant, & fallebant, alij q̄ idem dæmones p idola logices amphibologicæ, ac equivoca ut plurimum, responsa dabant, quæ in utramq; partem plē explicari, ac demum reparari, q̄ dignificaverint, intelligi. Curationes quoq; ex, repentinæ, sine admonitione activæ passivæ, divinitus dicuntur, indicium, inde in Divinitas idolorum probari negt, si enim aliquæ curationes repentinæ ab idolis factæ st, non verum erant, sed ut ait Tertullianus in Apologia advrs Gentes: dæmones cum Deos desinebant curare videbant: sic torquebat sinum dæmon, partemq; aliquam sinus non totum sinum divexabat eousq;, quoad illum fugeret, quo facto desiit, & p id curare videbat & certe visimile e dæs curationes quæ in monimentis antiquis ab idolis facta e describuntur, ex eo modo a deis esse, vel certe si aliqs ostendat vias factas e curationes ab idolis, id de facto fecerunt dæmones in reductionem rudium sinum, p tractionem illorum ad cultum sui, & adnovendo activa passivis licet modo invisibili, norunt enim multa melius omnibus medicis variorum medicamentorum vires, ex his q̄ successibus educere valent, qui in puncto possunt totam valetudinem integrare sanitati. Nota 2do: non possumus ponere objectionem, quæ ex sensu totius fermè antiquitatis pbat Politeismum, dicitq; sensum de pluribus diis eum avo secuisse, nam Roma non omnes id senserunt, cum Populus à Deo electus, irrationabili huic cultui strarius semper fuerit, & inter ipsos non subjectos legi Mosaicæ fuerint plurimi à cultu pluriū Deorū horrentes. Quod vo rudis antiquitas impio à cultu se Gentium avit, scelera sinū caa fuere, quæ ipsi Deum timentes, minus rationabili Deorum sinū scelerib; qbz abnegati erant, fingebant, ut sic scelerib; suis locum insolitis non invenirent. Quod vo id de sapientibz nostris, pbiq; refe sant Historiæ dicitq; possit, quod sinitas Dei eēt lumine naāli demonstrabilis, te saltem antiq; Sapientes plures unū

[illegible]

laissent Deos, adeoq; eum coluerint, reluceat eam demonstrabilem n̄ ee. Ad id respondent illi illos n̄ attendisse ad demonstrationē à rebus allatā, aliasq; adscribiles, sed nolo viris tam eruditis eam inuerecunde notare, quod rem adeo euidentem n̄ agnouerint, quapuè cum hoc res sit circa quā primo occupari debuerant, eiq; illam, neglectis cæteris aliis, primò inuestigare. Dicunt alii Gentiles n̄ intellexisse nisi de eis dū, quibus intelligimus ens sc. ōi omnino perfecto Solitū, nomen quod apud illos valdè ambiguū, significabatq; tū mentes aliqs beatas, quas aliqui alios nūncupabat, & quibus impijs parebant, nec oīa efficere poterant, nec oīa impedire, in quo errabant maximè, & quibus impijs eam beatitudinē tribuebant, & cæs hos Deos cultu p sacrificia sc. quæ soli Deo tribui possunt offerriq; adorabant. Hoc quo existimū ē, & ex tabulis antiquis adeo notū, ut à nemine, nisi cui plane rudis sit, negari possit, & testat Osorius L. 1. Historiar. quod dum Argumentis vrgeret populq; quod plures Deos admitteret, manifestisq; rationibus illis impossibilitas pluriū Deoū ostenderet, una voce responderit id populq; nisi plures Deos Sequi & sub uno Deo magno plures ministros venerari. Iustinus dicit pl, & de sapientes ex Ethnicis, plures Deos esse quam unum adnixos, quod elatissimè ostendit Minutius Felix in Octavio, dicit Plutarchum eam mentem fuisse, quod unus tū Deus sit, & inepiens à Thalete Milesio q; primus hūc de Cœlestibus disputauerit, usq; ad Aristotelem hæc dere placita adduxit, in quibus clarè relucet, quod unū tū Deū admiserit. Iulian longum hic foret cōsentaneas ponere, addi tū pl ex Cœlio Rhodigino L. 22. c. 3. quod plures ethnici fuerint, q nomina quo Deoū eē fatebant plura, Deum ām unum. Idem sentire antiquissimi Poetæ, sic Orpheus antiquissimus Poëta decinit, ut vertit Petavius L. 1. Doctrinæ institutionū c. 5. Unicus ē ipse existens, q cuncta creavit, quæque his ipse exlat, nullū è mortalibus unquam. Lumine aspectū mortales effugit oēs. Ipse autem . . . . . Magnum adeo quo Regem n̄ alium habet. Deinde . . . . . Ipse nunquam Deus unus . . . . Idem Ill. Sophocles, Hesiodus, & alii antiquissimi. Quod vo S. Scriptura in pluribus locis hūes deos appellat, ut Ego dixi Dii vos estis, & filii excelsi omnes n̄ dicit id in ea stricta, & rigorosa significatione, in qua nomen Dei dicimus eē, & nos sumimus, q in translata, & latiori, magnam potestatem illis hūibus significans, quemadmodū alio loco dicit Deus ad Moysen: Constitui te Deum Pharaonis, id videlicet intelligere, quod Pharaonē Moysi subdiderit plagis à Deo scriptis castigando.

ARTICULUS TERTIUS

De simplicitate, ac immutabilitate DEI.

279. Deus ē spiritus simplicissimus, immutabilis. Prima & secunda Pars ē tra Anthropomorphitas sic dictos hæreticos, q ut ait D. Aug. L. de utilitate credendi c. 10. nimis in hac Oratia progressi atq; lapsi, nihil aliud putant ee, quam quod istis sacris nuntiis sentiunt. Tertia pars contra Stoicos, & Origenem, q Deum mutabilem censuerunt, nec non contra Bauldum, Calvinū, q Deum in ea n̄ vo in Decretis immutabilē blasphemare n̄ ē vitiosū. Pl quo ad 1mā & 2dam partem: Deus ē ens simplicissimū perfectū. Ens ē ens perfectis ōi. Oē ens spiritus simplex, cui quidvis expers ē perfectionis ōi. Oro Deus nūr humana etsi patreat ex ipsis Scripturis. Ergo ē ens simplex: Oē ens incorruptibile ē perfectis corruptibili, ut ē evidens, q spiritus ē ens incorruptibile, Deus ergo ē ens

corruptibile

corruptibile &c: p̄ nō quo ad ẽnā partem: corruptiõ ē partiũ dissolutiõ, sed in Spiritu simplicissimis Cœlorum expte partium dissolũo dari negt, &c: Confirmat: Si Deus esset partibs, tunc partes deberent Deus, nō essent Deus, si primum, & Deus, q̄ omnis summè perfectus esset partibs impfectis, si 2a, tunc multiplicitas Deum admitteret, simul negat, q̄a partes nō deberent esse utiq; subordinatæ. Deum nouum subordinatum alti dicere, quid nisi insaniã ē, nec sauet insanire cum tropomophitas, quum dicimus nos mea fecerunt tibi: similiũ, cum dicit hõe creatã adimaginem & similitudinem Dei, non in nrã & similibs textibs Deus nrãm, p̄mes loquens, infirmitati se accommodat, ut inquit Theodoretus, quod ipse Basilius colligit: nunq̄d oculi carnei tibi sit ad tactũ ad aãm hois, nō ad Similitudinem refert, quemadmodũ etiã D. Ambrosius in Psal 118. dicens: Invisibilis Dei imago nõ in eo ẽ, q̄d videt, sed in eo utiq; quod nō videt.

200. Probat 2da pars: Mutari, ẽ pfectionem quam piam de nouo adipisci, & possessam amittere, sed neutrũ horum Deo evenit &c: p̄ nam Deus ẽ semp summè pfectus, & si nouã pfectionẽ adipisci, & amittere posset, nō fuisset semp summè pfectus &c: Et quia ipsa immutabilitas sua nō in bonis, sed in Dei voluntate ẽ, Deo in Decretis Divinis, optimis, quia Dñis immutabilitas erit pfecto, ad eoq; Deo veniens Evenit nobis illa Sententia Salustii L. de Diis, & Mundo: Omne quod mutat, vel in melius, vel in deterius mutat, si in deterius fit pejus, si in melius, ea mens antea erat malum. Deletis argumtis hanc pmissam impugnantibs ad Theologiam revelatã ptinet. Eadẽ ratione transferri pt nō difficile ad omnem aliam pfectionẽ evenientem Deo, et quæ depurata ab oi impfectione retinet Sceptus Sibyllinus, sic arguit pt: Omnis pfectio Deo nō indigna, ẽ eidem tribuenda, sed q̄ eternitas, immensitas, &c: sunt pfectiones Deo nō indignæ. &c: quæ duæ pfectiones q̄ ratione naturali cognosci possint, colligi pt ex ipsis Philosophis de Deo cogitantibs, qui multis de illo multa absurda censuerunt, neuno tñ illorum fuit, qui temporarium, ac pitus Deum ee existimaverit. pitus vero ad immensitatem, et aeternitatem laudat Heraclitum in sententia eã Deum esse intelligentem, et omnium ingressum, quoniam nec huic, fidei, loco Dei desunt immortales. Virgilius canit: Jovis omnia plena. Plotinus ingt: Ipse apud nos q̄ de Deo aliquid cogitant, Deum ee ubiq; existentem, subdit id nō ee inditum humanæ naturæ, ut Deum ee existimet, totumq; ee ubiq; arbitretur.

CAPUT SECUNDUM.

De DEO in Ordine ad creaturas.

ARTICULUS PRIMUS.

De Deo omnisciõ, Omnipotente ac Conservatore.

201. Dico Imo Deus ẽ omniscius. Hanc pmissam ut plurimum ẽ Extra Gentiles, & maximè Stoicos, q̄ teste Aug. l. 5. de Civitate Dei C. 9. negant Deum scire futura, alij ita, dum nos vult facere liberos, fecit sacri Codices. Ratio pmissæ ẽ, q̄a omnis scia ẽ pfectio Deo nō indigna, & ẽ tribuenda Deo scia pmissa in Deo, nō ire, sed sola ratione, & prospectum ad diversos termnos, in pmissis Schola Nostra assignat triplex. Ima dicit Simplicistis intelligẽtiã, p quam Deus ecias ac possibilitatem rerum cognovit, dicit q̄ hæc scia nostra, 2da vocat scientiam visionis p quam Deus videt futura, presentia, & illa, qua futura sunt absolutè, dicit q̄ hæc scia Stingens. 3tia dicit media, p quam Deus cognovit ecias creaturas liberas determinandas, & hæc patet ex Stingens, talis fuit scia traditionis Davidis à Ceilitis, ut lib. 1mi Regum 23. consuluit David Deum, si tradent me viri Ceilitæ, & viros q̄ sunt meum

mecum, Saul, & dixit Dñs: tradent. Ecce ℟ loco ꝙdixit Deꝰ tradenq; Davidꝫ à Ceilitis, ꝙ actus scilicet futurꝰ liber sub Oditione si David in civitte Ceila mansisset, ñ am futurꝰ absolutè certè enim is subsecutꝰ nõe. Hæc traditiõ verò nec pertinebat ad statum purè possibilium, sigdem nec David ignoravit pßble ee, ut ab illis tradat Sauli, et ideo rogabat David, ut sibi indicaret num id, ꝙd pßble ee ipse sciret, re ipsa futurum Deꝰ scit, si apud Ceilitas mansisset diutiùs, neqùe pertinet ad statũ futurorum absolutè, id ꝙ ab illis futurum ñ erat, sigdem accepta à Deo commonitione David, apud Ceilitas mansurꝰ ñ erat, proindè nec extradendus. Hinc hujꝰ modi extraditio ℣ ignorabat, ab eo ꝙ est impium, ℣ Cæsarius dubitasse sciebat, quod ên noris dormentibus, et tñ cum Deꝰ asseverant illum futurum Davidi ꝙdixisse, ℣ sin ignorabat, & ℟ ptinebat ad Scientiam simplicis intelligẽæ, ℣ visionis, ꝺ esset, ut dicat fuisse obdm Scia media, hac tmis labivallis hæsisset.

202. Dico 2do: Deꝰ ẽ ẽipotens. Ille ẽ ẽipotens, ꝙ ducere ꝑt, quidq; ẽ ꝙducibile, ẽ Deꝰ ꝑt ꝙducere q̃d ꝙ ẽ ꝙducibile. Ergo: ꝑt jõ: Omnipotentis nõe ẽ actu ꝙducere, et tñ põe ꝙducere, ergo ẽ ꝙducibile. Ergo: ꝑt A: Si ẽipotens actu ꝙducĕret ona, ꝙ acũq; ut ꝙducibilia, tẽ desineret ee Ẽipotens, vid ẽm iam ultra ꝙducere posset, sig ẽ ultra oa ꝙducibilia nil remanet ꝙducibile, dixi nil remanebit ꝙducibile, non manet ꝙ aliqd possibile exempte ipsa ẽipotẽa Dei, ergo ñ ꝑt ee tanq; ẽipotẽa ut certum ẽ, nõr Toni Arg. ℔. ꝑt potuit Deꝰ ꝙducere, quidquid extitit, existit, ℣ existet, ꝙ ñ õe id ꝑt ꝙducere, quod q̃mis ꝙducibile sit, nunq̃m tñ extitit, ꝑt Osa: Eigd oõ rationis erant & ista quæ extitunt, ℣ existent, anteqũm ꝙducerentur illa, quæ nunq̃m ꝙducerentur, &c. Ista &c. tẽ &c. Confirmat. Ipsi gentiles hanc ꝓpẽonem in Deo agnoverunt, sic nil frequentiùs occurrit in Poetis, quàm ipsum Ẽipotens. Callimachꝰ apud Plutarchum l. de Pthia, dixit: Si Deum rogas, scito illum oia ꝑe facere, & si ñ ovidi rationẽ ñãli ad tribuendam hanc Deo ꝓpẽonem pervenere, & rationẽ ñãli Ẽipotẽa Dei ẽ ostendibilis.

203. Duplex ãm in Deo potẽa assignatur Pthis, alia dicit absoluta, ꝙ extraordinaria, vi cujꝰ Deꝰ valet habita ratione legis nãe, à se liberè donitari ꝑt facere, ꝙ ꝙ ñ involvit Straginem, sic ꝑt in nihilum redire Spũ, mutare rerũ ordinem ac cursum. Alia ordinaria, vi cujꝰ Deꝰ eadẽm efficit, quæ spectato rerũ ordine ꝙ decretum voluntatis suæ stabilitò fieri possunt. Prorepotẽa utens Deꝰ dicit agere ut Dñs absolutꝰ, potentia utens, dicit agere ut author naturæ. Observandum in Deo potẽam, ñ ad plitum, sigdem ℟ Isu, quasi posset aliqd facere ne sit plitum ex suppone Ogãs, quod sit plitum, ℟ ñ est põe duo Straginia ℣ jungere, sed quia potẽam eandem Deꝰ retinet in otũ, & sicut priùs ñ actu aliqs ponerat, habuit Deꝰ ad ℟ potẽam, ut talis actu nunq̃m in rem nãm ponat, ita & postq̃m posita ẽ eandem potẽam, nunq̃m ponit, est retinet in ẽternum. Deꝰ quod Deꝰ impossibilia, nequeat facere, imo eandem emendat, ut advertit S. Aug. ll. ad Catechumenos; q̃n multa ñ ꝑt Deꝰ, & ẽipotens ẽ, & ideo Ẽipotens, qa illa ñ ꝑt, nempè ẽ summa imbecillitas ẽet, quæ ea, quæ sũt impossibilia, posset ẽm qa Ẽipotens ẽ, & ñ põet ea facere, qa impossibilia sunt, undè & potẽa talis est Logicalis.

204. Dico 1tio Deus directè conservat creaturas, & hanc conservationem esse necessariam ad durationem illarum dixi directè conservat. nam conservatio alia est directa, & propria, quæ non differt à tota productione, nisi quòd tota productio non supponit existentiam illud à se, quod supponit illud ens, quod conservat. Jam apriori hæc existentia & idea, qua res existens non differt ab actione totius productivæ, dicta à Pluis: Stimulata rei productio. etiam indirecta, qualiscunque actione existit, quam agens existentiam rei de structura removet, ut dicta à noxiis abstinens, quo valetudinem conserves. Et hanc quidem creatis Spectat non est dubium, quod vera non directa conservatio negetur, hoc loco statuimus. Probat: nullæ res possunt durare, nisi existant à Deo conservante directè. Cum plurimæ res durent, Deus illas directè conservat, & hæc conservatio &c: probatur. Nulla creatura habet sufficientiam ad seipsam producendam, & nec ad conservandam seipsam. quod patet: est una parte conservatio est stimulus rei productio, ut dictum est, ex alia parte quidem est creatura est indifferens ut existere incipiat, ac dum iam existit, ut aliquid illi existat, & duret, & sicut nulla habet sufficientiam ad hoc, ut se determinet ad hoc existere ita nulla, ut se determinet ad existere aliquid instans. Adhuc. si conservatio est stimulus creatis, qualis est conservatio Spirituum creatorum, & mala tota illa à solo Deo pendet, sicut non creatura, si potest creativa nulli creaturæ Spectat patet. etiam si sit stimulus rei allatio, tamen non creatura ad illam post Deum, & cum Deo aliquid efficere statuit.

205. Dices: Ming negat ad conservationem, quod ad productionem rei, & quivis creatura sit ad sui productionem sufficiens, hæc tota supponila, sufficiens est pro ad sui conservationem, sicut quivis artefactus aliquod, negamus & statuas non est sufficiens, ut per se sine illo artifice fiat, est tota sufficiens, ut per se sine artifice conservetur. Reliquo: ming negat ad conservationem, quod ad productionem rei creabilis, N. ming negat ad conservationem, quod ad conservationem rei producibilis & eductionem, Reliquo: hoc sit: ming quia ens producibile & eductionem non debet conservari ab hac determinate causa Dei, à qua fuit producta Concedo. hoc sit. quod à nulla causa conservari debeat, N. & dico: ens producibilia solum creative cum pendent actionem conservantis & quam sint creata, sicut nequeunt creari, nisi à Deo, ita nec conservari possunt, nisi à Deo, iam entia producibilia productionem materialia possunt quidem conservari, & ab hac ipsa causa, à qua producta sunt, & ab alia, sine ulla tota causa nec illa conservari possunt, & omnino sine actione DEI. Quantum ad parillam, si ut Status ng formam suam inductam ab artifice conservet, non negat actio stimulus artificis, eatum hæc ipsa forma non sine causa nunc conservat, nempe causa efficiens cohasionem in materia talis Status efficit, ut materia Status retineat formam sibi inductam, donec à potentiis ibi agentibus causa huiusmodi cohasionem efficiens tuget.

ARTICULUS SECUNDUS

De concursu Dei ad actiones Creaturarum.

206. Primilla: Duplicit potest Deus concurrere immediate ad actiones creaturarum, vel immediate immediatione

virtutis

virtutis, vel immediatione dispositi; tunc arm deg DEUS Scurrere ad actiones Creaturar immediatione virtutis, quando intelligit eam vim illis studiose, qua opant, suos effs producunt: dicit vo Scurrere ad eor effs immte immediatione stipti. Si ita aum omnibs Creatis agat, ut existeam effs à quacunq Creatd producti, sua & ipse Deg actione immediate attingat. Jam nulli dubium ee pt, Deum Scurrere immte immediatione virtutis ad oes effs Creaturar; quemadmod enim omnia creata à Deo fit id, quod existat, ita nr abillo fit eorum vim, quâ opant; an arm ad oes creaar effs Scurrat Deg immte immediatione stipti, & loco queritur, negat Durandq, & fuerant ante illu, q id senserunt, ut testat D. Aug: l. 5. sup Genesim ad Litam nro 40. alias Cap: 20. Sunt ingt ille, q arbitrant tantum modo munu ipsum factum ee à DEO, cta jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit & jussit, DEUS arm ipsum nihil opari. Ved affmaa sentia eorum Philosophorum Theologor iam communis, qm & ego sequor, ac

207. Dico: Deg Scurrit ad oes creaar actiones immte, nr solum immne virtutis, sed nr immne stipti: pp: si Deg nr Scurreret ad actiones creaar immte immne stipti, & tm immediatione virtutis tunc effs creaar nr dependerent pse & immte, d mediate tm, & paccidens à Deo, sed & abusq; ulli: sequela aid est indubitta, effcta enim nr dependent pse, & immte ab ea, pcuius actionem nr ponit, d mediate tm, immte vo ab eo, pcuius actionem non existit. Nor quod satis clara, absurdu quod ee videt, ut effs creatæ dependeant immte, & pse à creaa, à DEO arm tm mediate, & paucis dem; & ut effs creatæ magis à creaa, qm à Deo dependeat, p id arm derogaret Summæ pfectioni Divina, ni cuius ria, ad eos & oes effs creaar sit ab illo qm minime dependea. Tunga nulla creata sibi sufficit, ut existat, & nulla quoq sibi satis e, ut operet, opari appte sed ee, modq operandi modq eendi, ut Scholæ loquuntr. Ut arm creaa existat, immediata Dei Scursu illi opus e, qmadmod Patres toto torrente docent, & eod e illi opus, ut operet.

208. Obz: Extat ex Scriptura Ecclesiastici Cap: 15: Deum reliquisse hmem in manu consilii sui & ex S. Aug: de Civitte Dei l. 15. c. 20: Deum ordinasse sic administrare, ut nr ipsa propria exercere & agere queat sicut & licet DEUS Scurrat ad omnes Creaturar actiones immediate immediatione virtutis, nr Scurrit tm ad eas immte immne stipti. Rn N.C. dem nej ex S. Scriptura, nej ex Laudatis S. Aug. vbis jure inferri pt. Mens enim Ecclesiastici eo loci e, notum omnibus facere, arbitrii libertte hmem à Deo fuisse donatum, & tuto salvari pt nr adempto Scursu Divino immediata immne stipti, ut dicat sic Deg ad omnes actiones hmis sic Scurrere, ut electio ad unum, in plena vi & hmis sit potestte. Ad quod respondeo dt ad Laudatum D. Augustinum, mens namq illius loci citto nr solum e, quod Mundq ita à Divina providea regat, ut causas libertte proditas ad opand nr cogat, & plenam illis relinquat indifferea ad agend, v nr agend, v oppositum agenda libertem. Per tm minime excludit Scursq Divinq immediatq immediatione stipti, eum nr sic Scurrendo DEUS ad actiones Creaar eas nr cogat, relinquat plenam libertis indifferem ad opand. Prætea nil Straneus ex S. Doctore eruitur pt, clare eum patet illu nobis

eum

cum sensisse, dum aptè docet Stra eos, qui mundū tantum ajunt ipsū factū ee à Deo, cela iam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & jussit, docet ingm aptè loco laudato Mo 21. contra hos pferri illā Dni sententiam: Pal meq usq; nunc operatr, ubi exposse è nobis sententt, & oppositos redarguit. Aliq; modo responderi dt ad alia nr dissimilia S. Scriptura & all. Patrum testimonia, quæ t loco adferri possunt.

289. Urgebis: Si Deus Gurreret ad omnes actiones creaar imdte imdte supsti; te intiret liberū arbitriū, nec posset salvari hmem ee liberū in actionibq suis &c. Si Deus dereliquit hme immanu Gilii sui, ac oia sic administrat, ut nr ipsa pprios exercere, & agere motq sinat, te nr Gurrit ad omnes creaar actiones imdte in ediaone supsti: pt t: Si hoc nil posset opari sine Gursu Dnno, te nr posset salvari libertas hmis, d si Deus ad oes actiones creaar Gurreret, imdte in ediaone supsti, tūc hoc posset opari sine Gursu Dnno. &c: pt Sequela jōris: si Prr nr posset portare pondg aliquod ingens sine adiutorio Pauli, nr salvaret libertas illig ad t pondg ferendg, s nr eet Prr liber portare t pondg, quocunq; voluerit, t pariter &c: Pt ultionē dguo: Si Prr nr poet portare solg &c: tm eet liber nolente Paulo illi Gurrere ad portandū dem pondg, concedg volente Plo illi Gurrere N:A: & Stam, ac dico: quemadmodū in casu objectionis Prr insufficiens ex se ad portandū pondg nr ht potestam expeditam ad illud ferendg sine adiutorio Plī, ita nec libertatem plenam, si in accedat adiutorium Pauli, plenā & adæquatā libertatem ht, pt enim illud portare, & non, quemadmodū illi libitum fuerit, ita nr in casu pponis cum j. D. Plum nec cogitare q dem sine adiutorio DEI possimg. Non sumg ppè illo attestante: sufficientes aliq d cogitare ex nobis quasi ex nobis t sufficiēa nostra est Deo è. Cum ingm nil sine adiutorio Dei facere possimg, ni sumg liberi sine illo quidqm opari. Intim cum DEUS ad omnes actiones nostras Gurrere decreverit, adomnes, ad quas nos nos met ipsos determinavimg, Gurrit, semp in libertate nostra est opari, quod voluerimg, hic ita q Gursq Dnno, q semper nobis in promptu è ad omnes actiones nostras, illibatam nobis servat libertatem nostrā.

290. Instabis: nr pt Deus Gurrere ad omnes actiones nostras imdte in ediaone supsti, q nr Gurrit. pt A: Si Gurreret &c: te nr Gurreret sic ad actiones malas d t nr pt, &c: pt nor: Si Deus Gurreret, imdte imdte supsti ad actnes malas & peccaminosas, te actio peccaminosa nr mihi Deo, qm hui importari posset, d t e absurdū &c: pt Sequ jōris: cas eet putroj rōne, & sic &c: Rp N. eandem ee putroj raonem: Rō enim discriminis è, qa Deus ut author nāe, & libertatis dator cum velit libertatem hmam servare, tenet ee hac supne ad omnes actiones hmas sive illa bona, sive mala fuerint, Gurrere, & ideo actio mala negt Deo imputari, sed unice hmi imputanda è, quia hoc ita illam posuit, ut possit nr ponere, quin teneat; Deus enim decrevit libertatem hmam ille sam servare, nr pt nr Gurrere ad actionē, ad quā ipse se determinavit. Et certe ne ejus mi ea, cui re imputat actio in raone honesti, vinde honesti, ad quam necessitate aliqua specificum, despicuum ita è, actionem malā hmi debere nr Deo imputari, cum enim Deus

Videant

Vident hñe libera arbitrio Gdili, ipsumq in manu Consilii sui reliquerit, ne cesse est dubio
quin Deus Dñs sit ad hñis actiones tam bonas, qm malas ex equo paratq, & in eo sñu intelligit
hac Scriptura Dei dicentis: Servire me fecisti in peccatis vestris.

291. Premes: Non pt Deq m vi Decreti de Servanda libertate Currere ad actiones peccaminosas
Q nulla é ra di seriminis, quod Deq statuerit Servare libertatem hnam, pt di: Si actio Dei Cur-
rentis imdte indne Supti ad actionem peccaminosam, eet peccaminosa, tc n pgs et Deq m
vi Decreti de Servanda libertate Currere ad actionem peccaminosam, d si Deq Curreret imē-
diate imdte Supti ad actnē peccaminosā, tc actio Dei Currentis eet peccaminosa, &c: pt nor:
Actio hñis peccantis eet peccaminosa, Q actio Dei Currentis ad eanq actionem eet peccami-
nosa: pt Esa: Eadem eat actio hñis, ac Dei, Q si &c: a m demonstratq p argumenta ostensiva: Hec
actio hñis é peccaminosa, & hec Actio Dei é actio hñis, é hec actio Dei é peccaminosa. R. Distō retorqueo:
actio Pri inficientis Plumbum é peccaminosa, Q m actio gladii inficientis Plumbum é peccaminosa, &
sit duplici Argto pbare possum Esam, ut civis Ssiderantis pallium retorsio. Ado: forma denominās
Plumbum videntem é actus vitalis Pri, Q m forma denominans parietem visum, é actus vitalis spon-
tis, & sit duplici Argto pbo Esam Directe m. huic Arg: Esam p hnē hnam dquo: Eadem é actio
Dei, ac hñis, & equalem utriq pt tribuere denominatōnē, Nt. & n pt equalem tribuere dēno-
minatōnem Sed o A, & nego Esam, ac dico: quia ad mod novum n é, quod uno eadq subō forma dēno-
minis subiectis n eanq sed diversam denominatōnem tribuat, ut visio Plumbum videntem, & pari-
ter visum denominat, sic m una eadq actio diversis causis n oō dt eanq denominatōnem tri-
buere ut pallium in gladio, q mvis em illig actio sit occisio hñis, quæ eadq é cum actione Pri hñis
occidentis; tn licet Pro tribuat denominatōnē patris, n tribuit gladio, ita m licet actio hñis sit
m actio Dei, hñi n Deo tribuere denominatē patris pt, & ra utriq é, quia quemadmodum in casu occi-
sionis homo ipse, & gladius é ca libere eligens hanc actum, & determinans se ad occisionem, ita
m in casu cuiq cunq pcti ca libere eligens, & determinans se ad illam actionem é ipse hō, Deq am
tn Currit, ut illa eam hñis servet libertatem, suoq decreto satisfaciat, quod oēs creaā actiones cur-
rere decrevit.

292. Dices: Ideo Deo n dbet imputari actio mala, ac peccaminosa, quia ad eam Currit vi decreti sui
ad Servandam hñis libertatem Cursu gñli, ut author nāe; sed hec ra n evincit, Q &c: pt nor: m si
Deq ad actiones bonas Curreat, vi decreti sui de Servanda hñi libertate, & Cursu gñli ut author
nāe, tn imputanq Deo actnes hnum. Q licet &c: R. Ad dquo: m si Deq Curreat ad actiones bonas,
nāe, tn imputanq Deo actnes hnum. Q licet &c: R. Ad dquo: m si Deq Curreat ad actiones bonas,
&c: ut author nāe, & nullo alio Gnēa Cursu, tn actiones bonas Nt. m si Deq Currit &c: & pōea Cur-
rit ad eas Cursu speciali p gnām, tn &c: C.t. & N.C ac dico: actnes bonas Deo acceptas referunt, qa
ad eas Currit n tm Cursu gñli, & m speciali, hnem &c: excitando ad bonū opandū, id eoq bonū placēs,
eiq auditum g nāe offerendo, sine quo salutariter opari n posset, Stranō Currit ad pctum, solum ut au-
thor nāe, Cursu gñli, ut satisfaciat decreto suo, hnem tn a illo arcet, deliret, & opg illud aversatur.

293. Dices 2do: Deus phibet actionem malã, & ad illam nõ currit, repugnare ẽ, ppè videt, ut Deus ad eum actum, quem phibet, currat, quãdmodũ & moraliter impossibile ẽt videt, ut hõ currat ad eam actionem, quã phibet, & ex usu loq. Sc. dquo A: Deus phibet actũ malũ, ita, ut simul velit creãm agere motu suos. Cfr. phibet actum malũ, ita, ut impediat, ne creãa agat, ut ipsi placet N.A. & C. ad dico: Dum Deus phibet actũ malũ, ita phibet, ut simul creãã in manu Gilii sui relinquat, ac inde ita, ut sĩ paratu sit, trigñ nãã author ad oẽs illig actiones currere, ad eoq; nõ ad malas, si eas ipsa voluerit, ad eoq; ad eas se determinavit. Praeterea Sanz: multum pbat, pbat ẽm neq; Deum posse permittere ppter malas actiones creãã, cum sit: nõ minq; absurdũ videat, ut Deus permittat malũ, q̃d phibet, quãm ut ad sibitum à se malum currat, cum permissa actio ipsi nõ imputari dt, qui illam cum impedire ppsit, permittit, ad eoq; si actio mala nõ pt ex eo Deo imputari, quod illam permittat, ita eadẽ ipsa actio Deo imputanda nõ ẽt ppter, quod ad eam currat unde magna ẽ disparitas inr Deum & hmẽ phibentẽ actionem aliquam, hoc ẽm q̃ denegare hmẽ cursu sui nõ tollit libertatem, nec ita ẽ illig cursus necessarig, ut sine illo nullateng alt hõ q̃dquam operari queat. Jam vo cursus Dei, tangñ causa, hmã ita in oĩb actiby secundis causis ẽ necessarig, ut sine illo nil prãs operari valeant, sine si ad actiones malas nõ curreret, tolleret libertatem, quam observare desiverit.

ARTICULUS TERTIUS.

De Prædeterminatione Physica.

294 Statu Quæstionis ẽ, an Deus pt Cursum imãtum, causas creatas, necessarias, & liberas, prædeterminet, sive, quid id ẽ, an illas determinet ad actum, priggñ illæ, vel necessitate natæ sua, vel libera electione ad eum determinent? Jam causa nostra e, quæ habitis oĩb requisitis ad agere dt, ut ignis stuppa realiter adu motu, ad illam dt currere, libera vo causa ẽ, quæ tñ tu, dum adsunt ad agendũ ea requisita, pt agere vel nõ agere, vel oppositũ agere, quod in suis by in statu natæ lapsæ dt libertas nõ tm à coactione, vel nõ à necessitate, articulo ẽ fidei, nec nõ decisio concilii Trid: Sess: 6. Can: 5. pnuntiantis: Si quis dixerit liberum hmis arbitrium post peccatũ ee vel extinctũ, anathema sit. Porro libertas à coactione ẽ eiusmodi, quæ excludit eam necessitatem antitam, extrinsecam, q̃ng vo excludit necessitatem antitam, intrinsecam, dicit libertas à necessitate. Unde actiones, quæ st liberæ, libertate à coactione vocant spontaneæ, quales sunt nõ actiones brutoꝝ, qby escam, potum, alia ẽ sibi utilia quærunt, sine nõ bruta st libera libertate à coactione. Præterea libertas à necessitate alia ẽ Stradichnis, & ẽ illa, qua habitis omnibus requisitis ad agendũ, pt agere, vel nõ agere, vel oppositũ agere. Alia Straneliis, qua potest circa suum obm Strarios actus elicere.

295. Thomistæ producunt Dominicum Banez, nõ stanti cursu illo, quem ppugnavimus, statuentem unicã creatã, & liberã, sive necessariã deo qualitatem aliquam addi, p quam illa quiẽ ad agendũ determinet, & hanc qualitatem prædeterminationem, vel promotionem vocant, definiuntq; in hunc modum: Est qualitas à Deo sola, causis Dei quiẽ ad operandũ impressa, eaq; determinans requisita ad operandũ causam ad determinabilis, inaccidibilis & de Metaphica Genus cum actu, cumq; inferens essentialiter. Ex qua definitione

colliga

collige sequēa: 1mū: quod hæc qualitas sit in solis Dei potestate, sicq; à solo Deo infundi 2dū: quod sine illa nec Dnty cāa possit agere, sicq; ēcalit repugnāt ad actum 3m: quod nō sit in potestate cāæ illā v agere, v impedire, id; infert, tam axiome corollaria, videlicet, quia illa in solis Dei potestate, tam inde, qā dēt in veritabilis, inacqribilis 4tum: qd posita Gdelminne ad aliqm actū, illen ec Dnty omitti pt, sicq; Gdelminās ecalit Erectis cum actu, eumq; infert, ideo am hæc Gdicata sua Gdel: mināni tribuunt, qa aliter nō pōt salvari existimant qd Dei sit cāa 1ma, primū movens primū agens, primū liber, primū delmns, ac ecalit subordinans sibi cāas Rdas, nec posset sine Gdelmne obtinere, quidquid in creāa vult. His ita positis.

296 Dico 1mo: Prædelminās Phca in causis nēssariis nō dat Prædelminās Phca in cāis nēssariis ēo frustranea, Gnō dat. Dsa ēolare, quod ēm frustra admittit, admitti nō dt, ad eōy si Gdelminās Phca in causis necessarijs nullam necessitē, sit frustra admittit, admitti nō dt, Dsequit nō dat. pt A: cāa nēssaria sit determinata ptcam nāæ ad operandū. Gin illis ōe frustranea Phca Prædelminās. Ans certū, inter ēm stat discrimen cāe nēssariæ à libera, quod illa sit ex nāa sua determta ad agendū aliquid, hæc non. Dsa ām evidens frustra ēm Gdelminat à Deo, quod in mp sua nāa determinatūe, ut est trium pall. Prælatorū, sit potissima, valtem exCipiendo una, cum j de eorum doctissima Schola Thomistica Lirmana volunt indigeat Phcē à Deo Gdelminari, ut agat, ex ea deducit, quod ipsa voluntas pdua nāa æqualit se habeat ad oppōita, ut habet Soudin. p. A. Phca disser: 24. 3. dr. 4. par. 8. Sta nāo: Gnulla haberā e, v Phca Gdelminās in causis nēssariis ē omnino frustranea.

291 Dico 2do: Prædelminās Phca in causis liberis nō dat 1m Phca Gdelminās in cāis liberis nō pōt ponū cum earū libertate indifferēa. Gnō dat. Dsa ē evidens, dt ēm ōe j eōdem salveri in cāis liberis libertas indifferēa, quidq; ergo cum illa nō stat, sive q; qd cum illa ponī negt illud in cāis liberis admitti nō dt. pt: admissa Gdelminatione Phca in voluntate creata, voluntas nō ē libera, Dsa pt. si voluntas in signo priori ad Gdelminatione Phca, Gdelminatione negt agere, simulve cum Gdelminatione negt nō agere Dsa: jor pall, libera ēm nō ē voluntas, nisi tam agere, qm nō agere, ex equo pōssit. Nec ām si ipsos Thomistas audiamus, vera ē, agere nam; voluntas negt in signo priori ad Gdelminatione, cuj Thomistas ipsos voluntas nō possit etiamē agere, nisi ad Gdelminata, nec pōt nō agere, si ad Gnata determinata. nam; cum actionis negāo illi sed tenēby nequeat cum Phca Gnatione Gponi, fieri ēm nullatenus pōt inquit ām laudatus Soudin. et negāe actūs cum Phca Gnatione Gponi, sit frustranea in ordine pro priori ad Phcam Gdelminatione, v pt se ipsam voluntas determinare ad operandū, vel nō, si pōt, Gdelminās frustranea ē, sltē quā nō ponit, nisi ut voluntas q ea sit determta, cum Gantēr ad illā determinās frustranea ē, sltē quā ponit, nisi ut voluntas q ea sit determta, cum Gantēr ad illā voluntas se determinare posset, frustranea ponēdo. Si nō pōt, Gvoluntas nō ē libera, cum libertas indifferēa in ea sit posita, ut voluntas ad eam, quæ magis sibi arridet, Gradus pōt determinare se ipsam posse.

298. Neque dicanti Hnē Gdelminatum ad aliquam actionē pōt adhuc nō agere potēa posse. Illis absoluta nō agendi, si quod omissio actionis maneat adhuc absolutè pōssis Logicè, licet nō possit nō agere

potēa

potêa futuritionis, ꝺ stra ē. hæc potêa pure possibilitis absolutæ ē potêa lm remota, ac impedita,
& licet sufficeat ad salvandam stingeam absolutam actꝰ ꝙd terminati, n sufficit tm ad salvandam liber-
tem omittendi aqué, ac ponendi actũ, ad libertem em regrit, ut cãa, quæ dicit libera, habitis oĩbꝰ
requisitis ad agend, nullum habeat impedimentũ mphĩcũ a Deum ex parte actûs tmi, q̃ n habeat
aliqd Metaphicè n dicè oppositũ cum uno ex extremis, respectu quorũ habet libertem. Jo re ad lib-
tem regrit, ut cãa libera habitis oĩbꝰ requisitis ad agend, possit aque expeditè agere, ac n agere, q̃ placita de-
terminatis suæ ppriæ; toli am potêa careret ꝙd terminati, vg ordinare, & orare Deum, nam nrũ est impedimen-
tum Metaphicũ ex parte actûs tmi ad omittendam oãonem, scilpsam ꝙd terminatam ad orandũ Deũ
Metaphicè cum oãone, & n posset, nisi remotè sublata scilꝙd terminatã omittere oãonem, & carere ꝙ-
requisito ecali ad liberè omittendam oãonem, nam unum ex requisitis ad aliqd liberè agend, & omittend, ora-
tio ois impedimenti impossibilis cum omissione actûs, impedimenti impossibilis ab ipso actu glis est ꝙd ter-
minatus.

299. Confirmat, cui n ē liberũ à quo impediri ipſt, & n potuit etnus, s fundamentũ Oãonis Metaphicæ, illi n
ē liberũ. Negns, s tmus ejꝰ Oãonis, ꝙd terminatus est una pars ē Aĩs, ex parte actûs ad quem ꝙd cum
quo tangit tmus Metaphicè dictꝰ, ex alla parte n ē libera tmi, sed soli Deo, quia nec ē, nec fuit impotens
tmis impedire ipsius collationem, ut docent Doctissimi Thomistæ; & negs tmus ipsius, s actus, ad quem ꝙd libe-
a si ē liber, tē ꝙd terminatus involvit stradictionem, quod habeat ꝙd terminatus & impatibilis, ad ejꝰ n libera, ut docent
Thomistæ, & simul ē impatibilis, & libera, quod pbo: quia unusquisq, cui ē libera, & à quo impediri ipſt cui tê alius
ni Oãonis, ejꝰ n ē libera, & ab eo impediri ipſt existêa fundamenti Oãonis, nũ ē, quia si possetimpediri
stêa tmus Oãonis nisi ēt impatibilis, ad ejus inimpedita n existêa fundamenti, tũ existente termino
Oãonis Metaphicæ, posset manere inlatumis existêa fundmti, & tē manifeste impossibile, ois em tmus Oão-
nis Metaphicæ ē requisitum ecale respectu fundamenti, & ecale stare neque in nulla casu possibili actu esse, & dari pt.

300. Probat, 2do pro. Prædeterminatio ꝙd ea ad vas intima sui, & modus ipſt: n em mins certi sunt, q̃ venerit in
tiam nos cogitare, quam voluntatem nostram determinare ad opus, ut ait Sti: Aug. Quæstionũ
Tom. Sexti: C. 28: Sentit aĩa se moveri, quod cum sentit, illud una sentit sensu suo, q̃ alienæ moveri. ꝙ-
ꝙd terminatio intimo sensui adversatur. Nec dicas: videri quidem q̃ intimo sensui, nos à nobis ipsis,
n ab extrêa cãa moveri aut determinari. At in ille rem n ita ee, nam si quando dicere q̃ pos-
humanæ libertati hostis, cum illis objicit esse q̃ sensum intimũ voluntatem nostrã ee Deum:
nam sunt actus, dicere ingm pt nos decipi, & in ille rem n ita ee, licet intimũ ng habeat q̃
ita nobis ee videtꝰ adeoq; à dicendũ mnã libertatem, a recte existimo ssu cum, q̃ Dea ꝙd terminatæ
in cãis liberis sensui intimo penitꝰ adversetur, & mitti n debere.

301. Obĵcit 2do: Dea ꝙd terminatio in cãis liberis videt Deũa laudabili pluriũ derogare, cum ea at
sentêa ꝙd terminatus, nil prsꝰ agere possit creã, nisi Dea ꝙd terminet q̃ à Deo, Dea ꝙd terminatio q̃
ē tmi, ut male agat, adeoq; ad eoq; id eo possime evenit hoc, q̃ ad possime vivendũ à Deo promoveꝰ, & tam Deũ
sanctissimũ derogat, nemo ē, q̃ videat, sed ē em Deum ipsum accusari debere, ejꝰ imputari

debere

debere, si inhoneste vitam suam hoc traducat, si ẽm nõ vocat culpa, qã sine ad male agend. gemma-
lit, p̃movet, & ex eo illi actio male jure imputari pt, q̃modo illi actio male imputari nõ debeat culpa q̃
vocabit, q̃ subem ad inhonestas actiones. Phca Gdelminat. Nec dixeris: Deum nõ Gdelminare sine
ad formale, & tm ad male peccati, quia nec hoc suadens alteri, ut male agat, p̃movet illũ moral-
lit ad formale actionis mali, & tm ad male, ad ecq̃ ille immunis à culpa erit, si tm unũ sufficit,
ut inhoneste suã vita imputari deo Gdelminanti jure nõ debeat. certe q̃ Deus faciunt Authorem
Peti, nõ aliud sentire puto, nisi eã à deo male illig actionis, quã malitiam sit Gnesam. Prælea
jure omnis peccans à culpa eximeret, neminem ẽm adeo impiũ existimo, q̃ malitiam actio-
nis suæ directè respiciat, eamq̃ primo, ac per se velit, ut ẽm male actionis ẽ id, quo male Spi-
scea expleat, ita illud ẽ, quod unicè à peccante respicit.

302 Probat. 1ta: Authoritate Matth: 11 Cap: dũ vatibi Corrozaim, vabbi Bethsaida, q̃a si in Tyro & Si-
done &c. Eã quo sic argue: juste & merito reprehendunt Corrozaitas Sparate ad Tyrios, & Sidonios, &
si cã libere Gdelminarent, à deo ad agend, & immerito reprehenderent Sparate ad Tyrios & Sidoni-
os, &c: p̃inde: Si Corrozaita nõ haberent eam sufficiẽam ad agend, q̃m habuissent Tyrii, & immeri-
ta Sparatè ad illos reprehenderent, & si cã libere Gdelminarent à deo ad agend, & Corrozaita
nõ haberent eam sufficiẽam, q̃m habuissent Tyrii &c: jõ pari, inuste ẽm reprehenderem hũm
nõ haberet eam sufficiẽam, q̃m habuissent Tyrii &c: jõ pari, inuste ẽm reprehenderem hũm
Sparatè ad aquilã, quod nõ volet ita, q̃m animal volaret ut aqla, si advolandũ vocaret, nõ declaro:
si deq̃ Gdelminat cã liberas ad agend, & Corrozaita, q̃ sunt Tyri nõ habuerunt Gdelminamẽ
ad Visionẽ, si ẽm haberent, de facto viderent, cum impossibile dict, si ipsos Thamistas audiam,
hũm Gdelminatũ nõ agere ita ad q̃d ecq̃ Gdelminat, Tyrii ẽm & Sidonii, q̃ visi fuissent, Gdelminã:
nem habuissent, cum illum ipsible sit, ii sed testibꝫ effectũ ponit, q̃m Gdelminet, ad ecq̃ potent dare
justam, & ad q̃d ecq̃ causã nem dño illos reddi arguenti, id circo illos Tyros nõ ẽ, quod nõ habuerint talẽ
lium illud Gdelminans ad credn necessariũ, quod ut haberent, in eis potestate nõ erat, ecantha
Tyriis illud Cadend fuisse et, quo de eo credidissent, quæ dicere nõ potuissent, quare dicere
poterant Corrozaitas se imerito reprehendi Sparatione facta ad Tyrios, in objungãne ẽm Sparatio
necesse ẽ cã ad utrãq̃ partẽ ecq̃ talem equalẽ Jnnumeri sit d. Scriptura, ex q̃bꝫ id sufficeri posset,
ut illud Isaiæ 5to: Quid ẽ, q̃d debui facere vineæ &c: Item per bibientem: Vocavi, & renuistis &c: ad
quos texty similis posset fieri abiis, ad quos dicti sit. Supposita Gdelminãne, responsio. Item
illud Pauli 2 ad Corinth: 6to: Adjuvantes exhortamur, ne in vanũ grãã Dei accipiatis, & 1 ad Timot:
4to: Noli negligere grãã, quæ inte, quæ admonitiones Suppositã Gdelminãne ecnt ridiculæ, & eis ecnt
de necessario, à deimpossibili cum Sideranti pati consentat Aug: L. de dogm: Eccleæ dicens: Scribit Salutis nostræ Au-
miserante habeamꝰ, ut ãm acquiescamꝰ salutiferæ inspiranti vestræ potestatis ẽ. Ubi clare dicit grãã ab intus nõ ẽ
efficacem, q̃is ẽ Gdelminãs, sed à libera nostra voluntate. 1ol. L. de Civit. Dei: Si duo una tentatione pulsentur
unus cedat, alter resistat, all verò prævet, quid aliud apparet? q̃m unũ voluisse, allum nolvisse à cattle dijuncti
Ulti S. Doctor nõ aliud agnovit discrimen in istis, q̃ sentientem scit dissentientem, nisi ex parte actûs Gdelibera-

Gdelminãnis

determinatis ac voluntatis, iam apud Thomistas aliud discrimen assignat, quod unus habuerit Gd determinationem ad malè assentiendum tentationi, alius vero ad resistendum ei. Nobis cum & Doctore Angelico multis locis, præsertim in 2° dist. 38. q. 1. a. 1. dicens: Potest voluntas quod determinatè ex se ad hunc vel illum actum non ex alio determinante, quod ab ipsa voluntate. Item eod. loco, quod dicit Deus se mundum reliquisse in manu Consilii sui non excludit quin Deus quandoque ostendit, quid unicuique efficaciter operativa determinativa ad unum.

302. Obijcit 2° Thomistæ: D. Angelicus 1ma parte, q. 19. a. 3. ad 5tum ait: Causa quæ ex se est indifferens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad agendum. Idem 1ma 2dæ q. 12. a. 4. et quodlib. 5 de virtute: Voluntas nostra subiicitur Deo quod determinanti quoad se determinandum ad unum. Ad quæ nota 1° quod ens aliquod, quin pluribus locis dixi, ex eo, quod est indifferens, nihil sequitur, nisi quod aliquid aliud quod determinet ad unum, quod voluntas humana est indifferens ad utrumlibet, & ex illa nullum prorsus sequatur, nisi per aliquid aliud determinetur, sive nihil hæc prius determinans, ab aliquo extrinseco agente, scilicet nisi Gd determinetur à Deo Phæc. Ad 1am: male arguitur a genere ad speciem in affirmando, utique est animal, & est leo, ergo male arguunt Thomistæ, causa indifferens potest determinari ab aliquo exteriori, & hæc determinata determinatione, scilicet Gd determinatione Phæc. Item: a posse ad actum sic Gd determinata, & sic Gd determinata per Gd determinationem Phæc. Ad 2am: Voluntas subjacet Deo quod determinanti, & subjacet ut Gd determinata. Demum ex indifferente nihil sequitur nisi quod aliud quod determinet, & quod determinet per Gd determinationem Phæcum. Ad 3dium: tandem testimonium explicatum causa stringens, oportet ut determinans ad agendum actum habendum primum eumque indifferentem ab aliquo exteriori secundo, ut ipse efficienter determinet determinatione irresistibili, quidquid Ephesia N. Ille dixerit se Doctorem Angelicum, Thomistam certe palam ex allatissimo sufficere ejus testimonium. Non testimonium mihi quod Thomam restringi debet ad alios & formale peccati à parte ante Dei determinare, ita quod ad id, ut vere sit causa à parte ante divina Gd determinata, sufficit, quod sint Gd determinata Gd determinatione Physica in genere dispositionis voluntatis Divinæ surrendi ad operandos creatos, illosque discernendi, non per decretum Gd finitivum de quo tractant Thomistæ, illos, qua bona sit non per decretum prævisionis, ejus quæ malum: ad quod possit stare creatum subjectum Deo Gd destinanti quoad se determinandum in eo, quod voluntas nostra in ordine ad se, ut se determinet absolutè ad unum, subjecta sit Deo Gd destinanti quoad collationem ordinis Gratiæ habituri Beatum, non est necessarium, ut sit subjecta ratione Gd motionis Physicæ ad actus Reli Retorqueo 2° Deo in multis est indifferens ad utrumlibet, non ad creandum aliquid, non creandum, & non potest talis actus poni à Deo, nisi determinetur ab aliquo activo. Directè explico: ex eo, quod est aliquid indifferens indifferentia activa nihil sequitur, nisi quod aliquid aliud, quod determinet ad unum. Nunc est Doctoris Angelici ex eo, quod est indifferens indifferentia passiva nihil sequitur, nisi quod aliud, quod determinet ad unum. Comes ita sensisse Doctor Angelicus, & Stradiotta Navarrus, ac dicens indifferens activè est illud, quod potest pro suo arbitrio tam agere, quam non agere, quam oppositum agere. Indifferens autem passivè, est, quod potest quod agere, potiùs agere, quam non ex propria determinatione, non pro suo arbitrio, & ex determinatione agentis extrinseci. Activum indifferens est potestas nostra, cum nobis dum ratiocinium opifex liberi arbitrii imprimit, & ad ejus religionis in manu Consilii quæsiti, dicens: posui te inter ignem, & aquam, ad quod vis extende manum tuam. Hinc nostro arbitrio libero possumus actus ponere, possumus non ponere, possumus illi actus

actui oppositã ponere, quæ eo ad modum libitum nobis fuerit, indifferens possimus ẽ vel securris, quæ p̃ticulã secare, p̃t̃n̄ secare, at n̄ p̃ssu, sed pillig arbitrio, q̃ illam nunc admouet, nec amouet, undè indifferens dr̄m̄ p̃t̃ ponere actum abstr̄ deliberatione præuiente ab esse, q̃ apud in 1ª 2ª D. Thomæ intelligendo deliberationem, licet n̄ possit de ponere actum absque eiusmodi determinatione.

304. Vrg obijs: Nõ poteram indifferentem indifferẽã activã de Deo determinat, imò Gr̃a determinat irresistibilit̃ & tẽ n̄ subsistet Exc: p̃t̃ 1ª: Si Deus poteram indifferentem indifferẽã activã n̄ Gr̃a determinaret irresistibilit̃, tẽ n̄ subsisteret illud D. Paul: Ezechielis 36. Faciam, ut in præceptis meis ambuletis. & Pauli: Deus qui operatur in nobis velle & perficere frustranea illa esset illa Orãtio Eccles: ut Deus rebelles nostras ad se suppellat voluntates. R. 1mo. Quidam Jansenista dis arg: plent suam grãã necessitantem, & si quis ad eam incendam Gr̃a determinãem ẽ Phãsalent, valent nõ ad eam incendam necessitatem Jansenistam, imo nõ coactionẽ Calvinisticã. R. 2do: N. 1ª: p̃bni Eccl̃am, nam Deus dẽt p̃ gratiam suam Gr̃ã efficacem, & irresistibilem, quæ subita sua p̃t̃n̄ operatione facit opera salutaria in nobis, & nobiscum liberè agentibus, ex propria Sc̃a determinatione, juxta illud D. Pauli: Non ego, sed gratia Dei mecum. Nec ego solus, nec gratia sola, sed ego, & gratia, sed quæ gratia ex se indifferentem Deum operationi nobis velle, & efficere, agit, ut agamus, facit, ut mandata observemus, ni volumus. Nec Gr̃a determinando eam movendo, sicut scit, & potest, vult, & desentiat, & desentientem adjuvando. Oratio n̄ Eccl̃a in recta sua acceptatione frustranea nõ est, imo ex potentia præsumptuosa, quam n̄ est defacto, ut Deus suscipiat omnium libertatem nostram, eamq; ita dirigat, ut nec possimus quidem peccare, id non Deus n̄ facit, intimè si faceret illud bonum nobis esset, nihil quod facere optabilius. Intimus expellere sumitur late & improprie, & secus, ac illud accipitur, quod canit Eccla: o felix culpa quæ tam bonum meruit expellere. id scilicet ac congessit Eccl̃a amen petit, ut Deus voluntates nostras cogat, & licet id petat, quod tamen id Deus n̄ agit, credendum est, quia non petit, nam oppositum damnavit cum Doctrina Calvini, igitur in præsenti expellere, id scilicet, ac efficaciter movere, cogere, ac facere per gratiam, indifferentem quidem ex se, sed gratiam, ut voluntas nostra cum nolentibus bonum, cogere, ac facere per gratiam, indifferentem quidem ex se, sed gratiam, ut voluntas nostra cum nolentibus bonum, fiant volentes, ad quod non requirit Gr̃a determinãem Phãsalem, sufficit abundè gratia Congrua, talis, quam Deus quidem habituram esse scit.

305. Instabis Si Deus n̄ determinaret voluntatem irresistibiliter ad actum salutarem per gratiam, deberet voluntas determinare gratiam, & eo ipso n̄ subsistent S. scriptura allata &c. R. N. Seq: nego cum gratia voluntatem irresistibiliter determinat, nec voluntas gratiam, sed solum voluntas evoluta, & adjuta per gratiam determinat se ad actum salutarem, & cum se determinat, nec determinat à gratia irresistibiliter, sed cum statu quo liberali, nec ipsa voluntas determinat gratiam, sed ipsam determinat adjuta gratia supernaturali. Nec dicas. Voluntas determinando se ad actum determinat gratiam, & ipsam determinat adjuta gratia supernaturali. Nec dicas. Voluntas determinando se ad actum eo ipso determinat gratiam ad actum. Nam N. R. voluntas cum libere consentiendo gratiæ n̄ determinat gratiam cum gratia sit ex se determinata ad actum salutarem producendum, quin sit frustrabilis, sed ita, ut voluntas possit impedire effectum gratiæ, & indè voluntas bonum quod eius obsequium solum mentionem gratiæ, & se ipsam determinat ad actum dependenter à gratia. Nec dicas 2do. Quod si voluntas creata determinaret se ipsam, nam Deus infinitè, & vis determinativa Dei n̄ est infinita, quidem ad modum si ipsa potest Dei n̄ creare ens causabile n̄ est infinita. Nam N. Seq: & pariter dicam, disparitas est, quia ut nihil existat, quod n̄ sit à Deo causatum, necessitas

tas

tas ê ex raõne dependẽs ẽ alis nõ creãe à D. ẽ tangn̄ cãa ĩma, ut am eam, qua ad libera determinaõne
poñ debent, stante Decreto Dñi de Observanda libertate hũna, à Deo irresistibili determinent, ñ modo ouda
la ê necessitas, ẽ mi impossibilitas, tum quod Deꝰ dedit libertatem creãe rõnli, ad eaꝫ potestatem ac ppria sua
determinaõne agendi, ñ vo ex determinaõne alicujꝰ extrĩci, quam potestatem ei adimeret, si illam determi:
naret. Tg. repugnat, ut Suma Sanctitas Dñi determinet efectivè hũnã ñ ad matiã peccati: Pga im
possibile ê, ut actꝰ voluntis creãe libere sit exercitium formale ĩmediatũ, liberꝰ, voluntis Dñi
volentis libertatem Observare. Si dicas Deum uti cãa ĩma ꝓducere mãm determinaõnẽ ad eaꝫ
nõ determinare, tẽ N. Dsam, quæ quod vitiosa sit, patet in Sliby: Deꝰ ut cãa ĩma ꝓducit nõ ex se peccatũ,
ñ tñ peccat, ꝓducit n̄ru meritum, nec tñ meretur, ꝓducit contritionem, nec tñ castitatem, id ẽ de Sliby.
Nec dicas: Illi inferendo: Q. actꝰ Salutares sũt q. unicè liberi nostri arbitrii ꝓsse et dñr hõe do illiꝰ gloria
ri, tangn̄ de re sua, cum tñ dicat Apost: Quid habes quod n̄ accepisti, & si accepisti, quid gloriaris quasi n̄
accepisti. At N. ĩma pars ea illati, quia actꝰ Salutares ita dicunt nostri, ut principaliꝰ Dñi nr̄i operis
dia attribui debeant, tangn̄ vocanti, adjuvanti, ñ tñ Phcè ꝓdeterminanti, de eiꝰ actꝰ Salutares sunt
simul Dei, & nostri, ut tingt. D. Aug: ut velimꝰ, Suum ẽ voluit, & nos sequi vocando, nostrũ sequendo.
cui ẽ Pñs ad Dam illati partem, frustra eam gloriari posset aliꝰ de bonis operibꝰ, quæ sine adjuvante Dñi grãa elicere impotẽs ẽ, sũlim & aliqui pt. Posset hõe de actibꝰ Salutaribꝰ gloriari in Dño,
Conc. quod n̄ ꝓbabet Apls, imo sua det dicens: q. gloriet, in Dño gloriet, posset gloriari de illis, ita:
quam eos viribꝰ n̄alibꝰ, & sine Dei suo grãa Dñi dicuerit, Nego.

306. Obijcit: 2do: si Deꝰ cãs Deus n̄ moveret, & ad opus Phcè n̄ determinaret, n̄ eet cãa ĩma, & Rma motũ, q. ad:
milli n̄ pt Exta Ph. N. Seq: Stare eam pt Deum ẽ ĩmã cãa, & Rmũ pateremur licet cãa creata Phcè n̄ ꝓdeter:
net ĩma ꝓpè cãa Deꝰ multiplici raõne dici pñs ĩdẽ tñ n̄ admissa ꝓdeterminaõne. Et primo quidẽ quatenꝰ
omnibꝰ aliis causis ẽ Sublimior, tangn̄ potentior nãa, ut ẽs causæ perfectione sua infinita excedat. 2do in
plũ in rebꝰ Singulis omnibꝰ q. cãis 2dis rem ipse tribuit, qua operẽtur, Etsi singulis eorum illiꝰ auxilio indi:
get, ut agat, Ona tñ ẽ agẽa creata agꝰ habent Dñm Deum, eaꝫ necessitãt à Deo in agendo dependent, ut
ẽs repugnet fieri aliqd v. minimũ ab illis posse, nisi Deꝰ n̄ ponat illud solum, ĩm cum ipsis ad agend.
indẽ currat, speciali quoq. modo Deꝰ sũ raõnem cãe ĩmã, ĩmq. materiis, si ad liberam referatur vo:
luntem, primo eam illam movet motione gñli versalẽ in ẽre ut ait D. Aug: ĩma ad quæst.
q. 26. Deꝰ movet voluntem ĩnis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntis, quod ẽ bo:
num, & sine hac universali motione hõe n̄ pt aliquid velle. 2do: movet voluntem motione speciali, qua
eam excitat ad actiones Supnãales, aliꝰ ad illas eliciẽndas grãa Dei, licet ex se indifferentem,
qua actiones ipsas eliciat, sine qua hõe Supnãaliter operari n̄ posset, ut sentit S. Synodꝰ Trid: damnãs
Ntrariũ Sentientes can: 6. can: 8. Si quis dixerit fallit, sine Spũ Sancti inspiratione atque
ejus adjutorio hõem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificatio nis
grãa Dei conferatur, Anathema sit. Quod si nomine ĩmæ cãæ Themistia intelligant cãam Phcè ꝓdeterminã:
tem, assumere n̄ debent voluntatem extremi Deum ẽ cãa ĩmam, sed id raõne demon:

Strent

utrent, quod nisi fecerint, argumentum eor laborabit eo fallacia gentere, quod p ete tis principii non expa-

307. Urgebis: Deg ē cāa prima ex ea raōne, quia illi ēalis Subordinent cāe 2da. Sed deo cāe 2da Phē g movent

altus ē evidens, sīm ea declarat in cēm in alio, qm in exigēa Phēa Promōnis stare possit ēt ēalis Subordi-

nāo cāe 2dae ad Ium Pt Dgus A: Deg ē cāa Ima in ea raōne, quia illi ēalis Subordinent cāe 2dae, d quod

nāo cāe 2dae ad Ium Pt Dgus A: Deg ē cāa Ima in ea raōne, quia illi ēalis Subordinent cāe 2dae, d quod

cāe 2dae habent à prima, ut possint agere, & agant reipsa CA: q illi ēalis Subordinent, sita illi subi ct ut sit

nisi ab illa Phēa g movēant, operari nequeant. N.A. & C. quam Phēa non evincit, ē talis ēm Subordināe ca-

ēar 2dae cāe prima Sufficient Status ea, quod in Salvatōrem opandi cāe 2dae à prima habeant, verūm ga

ita abilla inopande dependent, ut nil eo queant agere, nisi Ima simul cum ipsum g eam sit cum cāa

2da: p ducat, ad quod in regrit Pdeterminās Phēa, ad eog in illa nō admissa pt intelligi cāa 2da ēalis Subordinata hoc

309. Instabis: Dependēa Creār à Deo nō pt Salvari sine gratiōne Phēa. Cui Sufficit ad Salvandam ea dependēa,

dea m, q sit à Deo, ut possint agere, & agant reipsa. Pt d. Dependēa creār à Deo ē maxima, sed ha

ut Salvat sine gratiōne Phēa, &c: pt nor: si dependēa nor in pt Salvari sine gratiōne Phēa, tē depen-

dēa maxima sine illa Salvari nequit, ē dependēa nor sine gratiōne Phēa salvari in pt, &c. pt nor: nor

ē dependēa instrumti ab artifice, quam cāa 2dae, à Deo, d dependēa instrumenti in pt Salvari.

Sine Gratiōne, sīm instrumtū ita dependet ab artifice, ut nil queat efficere, nisi ab ille g moveat, &c. R.

mi Arg. Nil. 2di omissa jore, in ēm ē maxima in oī raōne cāe 2dae à deo dependēa, stante Cisenti

decreto de Observanda libertate. N. norem. Stii Arg: ob eam raōnē omissa jore N. norē. Stium retor-

quēo ingerendo: Cui creāa libera, ita dependet à Deo, ut instrumtū ab artifice, & adhuc magis, & ē sicut

gratiōne instrumtū, quod damnat Concilium Trid. Sess: 6 Can. 4. Si qū dixerit liberum arbitrium à Deo

motum, & excitatum nil cooperari assentiendo Deo excitanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam

se disponat, ac apparet, nec posse dissentire, si velit, sed velut inane quoddam, nil eo agente, me-

re passive se habere, anathema sit. Directe Dgus Arg: Alūs Minor ē dependēa in exercitando instru-

menti ab artifice, quam cāa 2dae à Deo, CI. nor ē in opande, Subdgus: Minor ē dependēa in op-

ande instrumti ab artifice, quam cāa 2dae à Deo, in eo, quod ēm potēam, habilitatem, ad agend

creāa à Deo habeat, qualem instrumtū ab artifice: ferē ēm ferrum, aut aliam duritiem sibi

naturalem, qua maxime illud ad opand reddit idoneum, ut ab artifice CI. in eo, quod nil possit p

Sua libitō agere, qm ad mod pt instrumtū Nij. & Cessa nare b sumpta, N.C. ac dica: hoc enim ha-

bet vim opandi, libertatem q à Deo donetur sit fieri nequit, ut jor sit illi dependēa à Deo in opande in ea

dei raōne, ut nil possit p libita agere, aquè imo magis, qm instrumtū, id ēm in omnibus stante libertate

contradictionem involvit.

309. Premes: Debet Salvari Sanctū Dominicum Dei in creāa, in, qntū ad opandē illam, sed hoc pt Sal-

vari, nisi creāa dependeant dependēa maxima in in opando à Deo, & dt Salvari, quod dependent

à Deo dependēa maxima. Subsumit: sed talis dependēa optimè Salvat admissa Pdeterminatione Phēa

& dt admitti. Pt retorqueo: eid arg: Subsumendo, d talis dependēa admissa concursu salvifico, ut

necessitate Jansenistica & optimè Salvat hæc dependēa dimittat fines in opando in eo liberos, qm

admod

ad mor. n. ẽ liber. instrum. entiũ & dt admitti q. fato necessitas v. coactio, l. dt admitti, quod hũa ver-
tuntas n. sit libera; directe d. quo jorem. dt salvari Surnũ D. ei dominiũ in creaã. n. gntiũ mo
q. and illar. dominium ing. in nil efficiens libertli voluntlis creatæ C. J. Efficiens, N. J. & omnipotẽ-
re, qua d. gũi posset iisdẽ dominiũ, q. bs ẽ Subdistincta jor. argumenti. nr. supiore positi; sit d. quo
Sñ; ac subsumptam, & N. C. ad dico: 1mo Doctissimi Thomistæ ostendant necesse
est Physicam prædeterminationem, cum libertle in voluntle stare posse, & tunc facile
se dederim Dei Phcæ Gonoe creãs. ut Dnũ diligat, q. quod possit ẽ maximũ, dus em. in Gsenti salvandã sine
Dominiũ in Dꝰ in cãis creatis, & caar. 2dar. libertas, primũ salvarent optimè DD. Thomistæ. Perdu
Gdeterminatione, si hæc n. ẽet libertlis Sublativa, ver. cum eigmo: Gdeterminãe cum libertle in medietẽ
creata Gpm. in nequeat, n. salvat nr. dominiũ Divinũ, cum illud salvare velit modo repugnante
libertli, adeo stante libertle merito hymeries.

310. Urgebis: Et eo dominiũ maximũ Dei in creãis liberas gntiũ ad opatione illar. n. recte salvarẽt
p. Gdeterminẽ Phcã, quia hæc ẽet Sublativa libertlis creatæ, d. n. ẽ &c. p. nor: Gdeterminãe Phcæ
ex stu Scitii Trid: n. ẽ Sublativa libertlis &c: dnus Goudin Thomista dicit se demonstrare l.
arg: quemõe j. Calvinũ ẽ blativa libertlis illa mõe j. Trid: n. ẽ Sublativa l. libertlis, d. mõe Phcæ
& Gdeterminãe j. Calvinum ẽ Sublativa libertlis, & mõe Phcæ & Gdeterminãe j. Trid: n. ẽ Sublativa
libertlis. Ad ultimũ retorq: quod verbum j. Arium ẽ ming. Patre, illud j. Concilio Nicenũ ẽ æquale
Patri, d. verbum creatũ j. Arium ẽ ming. Patre, & verbum creatũ j. Concilium Nic: ẽ æquale Patri. Ne-
tunques 2do: Qui Angelj j. Monistas ẽ Mãalis, ille j. sentientes. Dualistas ẽ Spñlis, d. Angelj
Oreg j. Monistas ẽ Mãalis. & Angelj Oreg j. Dualistas ẽ Spñlis. Dño. huic Syl. Psam, quod Do-
ctores oppositi debebunt facere g. retorsionibꝫ allatis, & rão ẽ, nam medium omni Suppõe ẽ vani-
ata. Concilium em. Trid. definiẽt nrũmẽ grãa Dñe Jponi cum libertle, grãam indifferentem,
nec Gnexam cum actu admisit, Ita Calvinꝰ admisit grãa Gnexam ecalit cum actu, ad quem
dat, & is eo damnatꝰ ẽ, quod admiserit ex parte actûs Dni. grãa inevitabilem, inaccibi-
lem, Gnexam ecalit cum actu, qua posita, tollat. libertas, necesse ẽ. hinc mõe Phcam, &
Gmõne admisit Calvinꝰ, Concilio Trid: eam rejecit, & bñ admisit grãa indifferentem, esse
repudiabilem.

311. Instabis: Ideo Concilium Trid. n. admisisset grãa Gnexam cum actu quia hæc ẽet Sublativa libertlis, d. n. ẽ &c.
p. nor: Ideo grãa Gnexa cum actu ẽet Sublativa libertlis, qa posita hac vꝫ posita ad amorem Gdet.
minãone hũs n. posset n. amare, d. n. efficit liberti, & &c: p. nor Ame: gmvis stante confirmatione beatis in gra
hoc n. potest peccare, bñ affirmão in gra n. tollit libertlem. Et in 2do: Quamvis stante assistẽa Spñtꝰ S. Pontificis Ro-
tifex n. vult q. gm de rme Catholicũ Fidei, bñ assistẽa Spñtꝰ S. n. tollit libertlem Pontifeis in decernendis Articlis Fidei &c. Ita Quivis pote
libera determinate creatæ libertlis ad amorẽ, p positionẽ amoris Dei n. possit currere ad eund. actum, bñ exercitiũ amoris n. tollit libertlem Currꝫ Divinũ n. &c. Ad tmi Arg. n. n. 2dæ omissa eãali, n. exercem unitẽ Gdeterminãe Phcæ d. Dꝰ n. pot Deum cum libertle, q. illa potissimũ
n. possit n. exercere actũ, q. gm dat, & n. ex eo gd. sit Ans. actus in impossibilis, inevitabilis à voluntle creata, n. n. cui sit plni omnipotentle, n. Deus

ex

creaᵗ am omitto Rᵗ. quod pᵒᵍ dicendᵍ sit stante affirmaᵒne hᵐⁱˢ ingraa hᵐᵉ nᵒ peccare nec peccatum grauius, quam nᵒ posse peccare. et dicamus do disparillem, quia nᵒⁿ si in statu Gposito affirmaᵒnis ingraa, hᵒᵒ nᵒ posset peccare, qᵗᵒ tu ut jam innuiᵗ dicendᵍ nᵒⁿ ē, hec affirmaᵒ ē impedibilis ab hᵐᵉ non importat ullum auxilium efficax ab intrinseco, infrustrabile à voluntate creata, cum confirmaᵒnem ingraa explicantes Thlgi dicunt eam posse existere in decreto efferendi seriem actuum ingraa indifferentium, quas Deus gratuito prouidit pro sciam mediam futurum absolutas ex libera creaa determinatione usᵍ ad graam ultimam agonis finalis, sic prouidit, quam graa efficacia ē impedibilis à voluntate creata, et oppositum exercitium, licet de facto nᵒⁿ impediet. Ide nonnulli pbri plerique Theologi negant Rᵗ. consentes Summo Pontifici nᵒⁿ hᵐᵉ libertatem ad decernendᵍ aliquid Catholicum fidei, in decernendis Articulis fidei hᵐᵉ solum libertatem Thomæ, nᵒⁿ Stratiotis, ut possit idem aliquem articulum fidei credendᵍ decernere, nᵒⁿ decernere, oppositum tᵐ illi decernere nullatenᵍ valeat, sicut Ecclesiastica Spiritus S. inerrabilis à Pontifice & Ecclesia cum negatione decernendi erroris legitime, et hos Thlgos infert Pontificem nᵒⁿ ee liberum, ut nᵒⁿ decornat aliquid erroneum, ita et Thlgi Scotistæ & dominicani Scholastici infert, merito creaa nᵒⁿ ee liberam ad actum. et alii vo Thlgi dicunt Pontificem ad decernendᵍ aliquid fidei Catholicum in statu assistentiæ Spiritus S. posse, id est tᵐ nunquam decernere, nunquamᵍ decernere, et qa assistentia Spiritus S. quam habet Pontifex, existit in sanctis illustrationibus & pijs affectionibus quas Deus gratuito dedit futuras efficaces ad id, ut inclinent Summum Pontificem ad nᵒⁿ decernendᵍ, et nᵒⁿ fidei Catholicum, & in decreto efferendi ejusmodi sanctas illustrationes & pias affectiones collocabunt unde palarem à Scholastici inatione Scotistæ disparillem assignant, hæc enim illustrationes ac affectiones nᵒⁿ sunt ex se, ac ab intrinseco efficaces, quod de sua Scholastici determinatione sentiunt illi Patroni, sed solum ex suppositione sequente liberæ determinationis hᵐᵉ, adeᵒ sunt evitabiles et impediibiles. Ultra respᵒⁿ ē bona, expeditio tᵐ Rᵗᵉ. Stiæ Quesᵍ nonnulli pbri N.C. nam exercitium amoris pprium supponit Decretum Diuinum liberum in actu primo considerato, decernendi cum creaa ad omnes actus, ad quos se creaa libere determinavit & collationem liberam actus boni ptim ad amorem. Unde nᵒⁿ tollit libertatem talis decretᵍ in actu primo, nec nᵒⁿ tollit libertas decretᵍ Diuini in actu 2do pro tali exercitium amoris, qa nᵒⁿ ē à Deo impedibile pro ⁊ id si nᵒⁿ formaret Decretum de decernendo cum creaa ad omnem actum ad quem libere determinavit, & si nᵒⁿ efferret actum primum ad tale exercitium.

B.12 In reliqua Nota Rᵗᵉ. Licet Deus cando actionem nostram dicat vᵗᵉ agere, in cando determinem nostram, nᵒⁿ dicit nec vᵗᵉ pt dici determinare, pᵗᵍ am ad id requiritur ut aliqs vᵗᵉ dicat determinare, quam ad id ut vᵗᵉ agere dicat, ad agere ppᵉ sufficit ut ponat actio ad determinare am requiritur ut ponat actio ex propria electione, & determinatione; cum ⁊ in actibus caarum liberarum cauſa 2da eligit & se determinat, Deus am solum concurrit ad determinationem, ad quem se sua sponte cauſa 2da determinavit, creaa nᵒⁿ Deus actum determinare dicit. Nec dicendum inferri pᵗ aliqua superioritas creaa in Deum, pᵗᵍ cum Deus se, aliter liberè determinavit si-

ne

ne ulla prior determe creâa ad Conservandam libertatem creâa, adeq; ad Gratiâ illi Cursu adeo
actum, quem illa elegerit, adeq; Deq Currens cum creâa liberrime agit, cum id agat ad
quod se liberrime ipse antlet ad omnem determem creâa benignissime determinantem
de est Dno Cursu sine ulla electione ad omnem actum cêa libera, ñ sup̃ioritas aliqua
creâa, qua cet hyperica q̃ suma, ac ineffabilis Divina in illam misericordia jure colligi dl.
113. Nota 2do: Pristulianistar error fuit, quod admiserint fatû, efficiens inclinans hinc, & irresistibilit adlligat
illudq; prevenire dixerunt ab influxu Hyadû & Stellarû Celestiû, sub quarû ut dicebant dominio aliqui
prima lucem hauserit, ab Ethnicis error hic ad Xtianos pervenit, Stragm gravit invehit D. Greg: volens, ut
à fidelium mentibq abiit, ut aliq̃ fatum eê dicat, vitam q̃ppè tum Solq hinc Pictor, q creavit, administrat, ñ eq̃ eam ppl stellas hinc, & ppl hinc stellas facta sl. Et egregiê id confirmat S. Doctor exemplo Jacobi, & Esavi, q simul eodem tempore & loca, ad eq̃ sub eadq; stellaone, eadq; hyadone nati, ad eq̃ diversa in-
dole, & diti fuerunt, in dissimilibq; actibq vitam suam exegerunt. Licet eam admitteret q̃ influxus aliq̃d
in partibq materialibq hinc aliquos pertare efficq; qbq aâ, si Circumstantes sint, aliquos delectet, a liquos avertat
illos, si dicat dissonu nil tñ in voluntatem hinc activitatis habet, qua illos liberalit q̃dam efficiant. Unde
inter Gentiles fabulas, id quidq; reiiciendû ñ, quod possim asserunt aliq natos eq. sub dominio alterius
ad aperta ppetranda plus cæteris ppendere, & alia, q̃ fidem adhibet vulgi impetus, hæc ppè omnia
in à Hyadem influxu, & habita vitioso orto ex frequentatione actuû provenient. Quod si tñ tale fatum dicat
in coactivû, & inclinativû infallibilit, irresistibilit, & in actû influens, difficile forte Doctores Phcâ Gdeli-
nium Patroni illud impugnare potuerint, id eam argtis suaderi potit fatum illud nil liberalit creatæ
efficere, q̃b; pbat Gdeterminationem Phcam, illesa libertate admitti posse, imo dici potit Phcâ Gdeterminê
esse modi fatum eê.
314. Nota 3tio: dici negt quod negata Gdeterminê Phca incurrat in errorê Pelagianor, aut Semipelagianor,
cum hê error cor fuerit, quod opibq naalibq vitam almam nos promereri posse dicerent, & quidem Pe-
lagiani, sine ulla grâa supnâalis adjutorio, Semipelagiani cum, licet admiserint grâæ necessitatem
ad perficiendam salutem, initium tñ salutis nos à nobis ipsis hinc erronêe existimabant, hinc dixe-
runt Deum expectare nos, do nec ipsi salutis naâ viribq salutarit operemur, tum demum nos grâa
supnâali adjuvare, ut salutê efficaciter, & consequamur. Jam ingm hic eor error fuerit, animadvertat
sine damnarunt Pelagiani, at eandem negata Gdeterminê Phca ut potê liberalit creâar liberum Gdi tardo ad bonum
inclinatum, consentaneum voluntatem creatam, sine grâa supnâalis adjutorio nil pris, pôe salutarit operari quæ vis
alteram Sequamur, & Deum opa nostra naâlia sine supnâali grâa factam respicere, quantum advitæ alterius
cum, quemodo in damnatione hanc Sectarior nostrq; inmolari sensu potit, prsq; invideo. Damnant Pelagiani, si Deq
expectare dicat nostra opera bona naâlia, ut sperat grâa ad perficiendam salutem, q̃d senserunt Semipela-
giani, at ñ damnant, si dicat, quod voluntas creata libera, mota, & adjuta grâa supnâali ipsa opgâte
agendi eligit, seq; ad agendi determinat, ñ vo à grâa determinat irresistibilit, imo volaudent, sic enim voluntas
creata, à Deo mota, & excitata coopat, ut offendendo Deo excitanti potest dissentire, si velit, ñ e enim valet

inanime

inanime quoddam, mereq; passive se habens, cujq; oppositu damnavit Trid: Sessione 6. canone duodecimo.

315. Nota 4to: Falso dicit damnatam eé à Sixto 5. hanc ppnẽ: Quod pnecessariam Consequéam sequatur ex inimpedibili, ipsum quoq; é inimpedibile: Quod nec damnari potuit, ut potè verissima, ad deq; meritò à nullis Phéis q; delmnis seventibz, in locum alliq; ppnis ab eaq; Pontifice damnatae Substituitq; fuit am hanc ppñ damnatã: Quod ex Antti in ordine successivè duratõis sequt pnecessariò Etiam nostrã é & inimpedibile. Et jure quidem, alias ém Gtia Dei aboléna defuturis actibz nostris liberis, item revelatã Dñi de futura negáne Sui à Petro, & defuturo peccato Antti; redderet eosq; actus nostros, & inimpedibiles, quod quis absq; sit & tam liberos creatos, tamq; sciẽs Dñus inimicũ, nemo nõ videt. Non posuerit ita Deus Optimi Phéus q; delmnis Patroni, huiq; ppnis damnatõne suam tueri sententiam, dicentes: Quod licet actus inimpedibiles q; delmne sequant pnecessariò Etiam actus nostri, tm ipsi sunt impedibiles, ac liberi.

ARTICULUS 4tus.

De Deo rectõe & Creatãe Gubernatore.

316. Fuit, & é, quod dolendq; maximè, pestis quaedam dominãs Deistas, vocantq; Deum hinas res nõ curare blaterant, indignum Deo ratí, ut his miserrimis infimiq; rebz occupet; Ethnici a nõ à Deo, à fatoq; piam & Mundi res, omniq; necessitate fieri, ac illiq; éé potéa, ut ne Dii ipsi, Jovisq; illor Jupiter illi Stratonicus queant, fabulabant, unde antiquum é istud Poéta dictum: Fata regunt Orbem, certa stant omnia lege & h fatum Stoicum, & Gentile appellãt. Astrologici am aliud fatum, quod Etiam politici q; rei corruptor Machiavelli, invexisse dicit; etẽ inevitabilis rei necessitas ex influxu astrorum orta.

317. Dico. Mundq; & omnia, quae in eo sit, Dñus, quidcã Subjiciunt, ppt: Si Deus é ppfectissimus scia, summa potentia, voluntas optima tunc ea, quae unq; ab eo Edita sunt, ordinat, aq; ppportionata media ad finem sive suos dispositit, dita é, Deus ém é ens Etiamnũ ppfectum, sc: omnem ppfectõe in gradu eminentissimo Strictens. & Deus omnia, quae unq; abeo Edita sit, ordinat, aq; ppportionata media ad finem sive suos disposuit, subsumit: Sed ea ipsa omnia Dñus quidcã subiiciunt, si ém Deus ea ordinat, ac disposuit ad fines suos, entia ordinata & disposita, huic ordinãoni, quae quidcã Dñus, subiiciant necesse é. &c: ppt Sylogismus: Si Deus nõ disponeret omnia ad se Edita ad suos fines suos, te videretur, quia nesciret haec recte dirigere, & tẽ nosset ppfectissimo scia, vel quia nõ pt, & tunc nõ eet Summa potéa, vquia negligeret, ut pote vilia, & tunc nõ eet optima voluntas, a Summa bonitas, &c: Neq; dicas Deum Epicureis mollem Deum ob delicias & ignaviam, quam enim pbrosa sit, blasphemia haec in Deum Epicureum res pro, nemo nõ videt, quam hymerica, pseudq; si quid cum idea entis Summe ppfecti ignavia imperfectionis neutiqm possit, Coque, quod Deus hanc curam sine ol labore, felicitatis Sue diminutione Gestare possit, quum ipsa ppfectio é ex idea entis. Summe ppfecti necessario fluens. Addo: nõ advertisse Epicureos, cum tam insulte de Deo pronuntiarent, nõ ignavas bestias solq; deos curare, Deq; am ppfectissimq; creãe duam negligere?

318. Confirmat 2do: Mundi huiq; totiq; singularis decor, ppritas, miraq; artificium recte phat Deum éé auctorem Mundi, ut supra diximq; & nõ recte phabit Deum éé providũ, sciaq; hunc mundq; inesabili gubernatorem Mundi; quemadmod enim mundi huiq; tm artificium, ppritas, ac decor, nisi à Sapientissima mente procederet, Deo satisfieri nõ potuit, ita nec servari Etiamnũ ppritas, nisi à Sapientissima hac mente regeretur. Quum ext Stratis intse entibz sit Epachy. Hinc meritõ quidam Patr insaniam ridet dicens: quod si Deus tam aliqs videret navim inter medios fluctus procellasq; Scopulos Syrtesq; pergere hac feliciter ita ante locum

Sean

secur̃ patentem, possetne dicere hæc omnia fieri sine prudẽa curaq; nauclerj pitissimi, & dicere posse mundj int̃ tot Straria posse, nec destrui sine prudẽa Dei sapientissimi? Confirmat 2do. Deus Ser̃vat omnia creata, & ea ad fines suos disponit. Sed hoc est Mro 817. nempè si Deus Ser̃vando creaturas, & gubernat, & id, & ea ne esciret, & quia nollet, & ea non posset &c: etenim vò evincit: Omnis creata indigat Ser̃vatione Divina. &c: 1o. Et: nã creata indiguit suæ ductione &c: 1o Sed a Deo quæ vis res indiguit suæ ductione, ea quævis creata res antequã crearet, indifferens erat ad existendi irrer̃nãa, nec ipsa hanc indifferentiam tollere potuit, & nã quævis res creata, postquã creata est, plenè indifferens est, ut Stinuet quam existeram, & non Stinuet, cum omni momento à Deo annihilari possit, nec ulla actione sua se ipsam Ser̃vare directe 1o. & &c: &c:

819. Obiiciunt Epicurei 1mo: permissio sceleris in hoc mundo arguit nullam esse prudẽam Dei circa res mundanas. & res in mundo positas nã subjacent Divinæ prudẽæ 1o. Deus a vult, tollere mala, & non 1o. 1o. & nõ vult, a nec vult nec 1o. & vult, & 1o. Si vult, & non 1o. imbecillis est, si 1o. & nõ vult, invidus, si nec vult nec 1o. & invidus, & imbecillis. Si & vult, & 1o. unde & sunt mala & quare illa non tollit, tollere et de facto, si res mundanas, sua gubernaret prudẽa, clarum est, quia mala haec non tollit, mundi nõ gubernat. 2do: Saltem vilia animalcula nã subjacent Dispositioni Divinæ prudẽæ & nõ sunt, quæ in mundo sunt Divina prudẽa subjicienda, 1o. Si: authoritate D. Hieronymi, & Armentario in Caput 1mum Habacuc ait: absurdum est ad Deum deducere Magistrum, ut sciat pinnamenta singula, quot nascantur pulices, quot vè moriantur, quod pulicum dominetur, sit in mari multitudo, gutti pisces in aqua natent. & Deus minuta animalcula nõ curat, & nõ huic assertioni est quod decedat Magistrum Dei prudẽa vilium animalculorum occupari. Et ad 1mum. N.A. dico: liberum nam prisionem sceleris est prudẽa hõis, ac politicæ, cuius finis est pax & tranquillitas Reipublicæ, nõ tñ prudẽa Divina, quã ordinat ad alterum felicitem, imo verò Straricum ad hanc regit, ut nempè laxissimis habenis in utramq; partem nãa hõnis secus sinat res omnes suis facultatibus instructas ad certum tempus ferri motibus suis, idq; multas ob causas, ideoq; ad primum dico: Deum tollere mala moralia & posse, & velle voluntate nõ ijudicante libertati creatæ, quam ipse sibi dedit, & Ser̃vare decrevit, ad eos Deus punitit mala 1mo: ut liberum hõis servet arbitrium, ut ij sponte ad virtutem feramur, & vitijs abhorreamus, nõ amara necessitate pulsi. 2do: licet Deus sceleratos nõ semper castigat in hac vita, tñ alias supplicia impijs intentata, vitaq; nunquam desitura modo plus minus remissa eorum animos in officio Stinendos. Tertio: Malignitas quorundam nõ frustra a Deo permittitur homini, ad exercitium virtutis, & ad castigationem mali, & ideo ut cum bonis exerceat, Nunc si Deus, & statim puniret flagitia hõis, ut facit prudẽa politica sceleratis ministris, & potestatibus, ad salutem & boni magnomeritò privationem, sic haec prudẽa divina nõ magni faciendo est bonum temporale, quod mali homines saepe magis abundant quam boni diuturnius illis longè majora & bona quæ Deus amicis suis reservat Domus ipsa haec prudẽa nõ Domus sapientia bonitatem, simul & quod diuturnitate ad virtutem citarem procedit, sanior ratio imperat Deus, ut vitia expectat emendandi ex quibus vitæ facilè intelligit prudẽam Divinam, quæ ordinis quorundam perturbationem sæpe nõ permittit perfectissimæ est, & eleganti subnixum ratione, ista sic perturbato qualem in mundo videmus, temporalis est, ac veluti momentanea, alma gratiis, quam insonte pede transierit, permutanda.

820. et 1o Et, retorquet ex S. Hilario Armentario in Matthæum dicit: Sal ut arbitror, terra nullum est, & nullum est Sal terra. Directè omissa clientelle N. Sanctam, Authoritas communis S. Patris, ut ex retorsione colligere

gere poui é, prouq; ore n̄ pt, si illi S. Scripturæ authoritas, & rão stranq. Et da stingit in reflexenti, cum eā S. Scriptura aptè doceat minutissima quæq; à Deo curari, & capillos capitis nostri numeratos eē, & pullos olor à Diuina prouidēa pasci, & fenum agri, ita diuinā q̄ estire prouidēam, ut nec Salomon in omni gloria sua ita vestitus fuerit, sicut unū ex liliis agri, cumq; in super rão ppicua id ipsum aptè ostendat, unde licēt ita S. Doctor sensisset, posset, salua omni, quæ illi debet, reuēa, negari posse, sintim fortè ita n̄ sensit, & deo omnisciū, posset eā, & deberet explicari S. Doctoris stū dicendo: quod id n̄ ex sua, sed ex aliorū dicat stū, ipse eām S. Stra Ruffinū aptè asserit se in Commentarijs suæ Prophetiæ n̄ ex sua, & ex aliorū sententia quædam exposuisse. Quod verò hæc ipsa yba ex aliorū tm̄ sensu dicat S. Doctor, manifestum dī ēe n̄ ex eo, quod ipse alio loco doceat, quod Deus n̄ minutorū aliū habeat curā, dicens in Matheum, si minuta alia, & quæ quæ in arū p aera ferunt, Deus curat, quanto magis homines. Postea n̄ ē indignū Magestate Diuina curare minima, cujus Magestate indignū n̄ erat ea videre.

321. Contra vltimā one Adam Nro sic positam obiici potest: Deus n̄ seruat entia spūalia, & n̄ seruat omnes creaās: p̄z A: Entia spūalia n̄ egent seruatione Diuina &c: R. Negando: quia entia spūalia n̄ egent seruatione indirecta A: directa, N. A. & Exam, ex illo quia sic dicens: seruatio rei creatæ, quæ actio, qua efficit, ne illa in nihilum redeat, sed potius suo in esse permaneat, explet duas actiones directa, & quæ intelligit illa ipsa actio, quam n̄ne seruationis venire in mentē distinguere, indirecta vo ē remotio eorum, quæ rei existenti nocere, eamq; ad interitum promouere pōt, sic n̄ res creatæ possent alias seruare, nam possent removere abiis illa, quod actio eas de suo statu deturbaret, sic, si quis flamulam cerei ardentis adeo ventum protegit, indirectè illam seruare dicit, removet enim ab illa id, cujus actione interire posset. Cum & nulla agentia creata sint, quæ entibus spūalibus auferre existentiam queant, n̄ egent, ut illis nociua removeant, ad eorum n̄ egent seruatione indirecta, directa autem, sicut actione Dei, qua efficit, ut in nihilum nōn redeant, permanent, grauamen & cætera entia creata omnino indigent.

322. Dices 1mo: Entia spūalia sunt nāe suæ incorruptibilia, & n̄ egent seruatione m̄ directa. R. Dnego A: Entia spūalia sunt nāe incorruptibilia, & nullum dat agens naāle, quod illam corrumpat, adeoq; exigunt naālit seruationem Dei ut authore nāe Sde A: sunt nāe incorruptibilia, & nullatenus destrui possunt, n̄ p desitionem seruationis N. A. & Exam, ac dico: grauamen [illegible] oppositæ, & naālia, ita n̄ entia simplicia, & spūalia creata, seruatione directa egent, utraq; enim earum sunt stringere, sicut inchoare earum existentiam ipsa n̄ possit ita n̄ continuare, & grauamen in suo esse ducit indigent eadem sua productiua, ita n̄ & seruari, eadem seruatiua, nullaq; in re punctō int entia naālia, & spūalia ē disparitas. Sn̄ tamen ad rem spectantem, distinguo, quod entia naālia, n̄ ab agentibus naālibus de suo statu deturbari possit, ad eorum indirecta n̄ seruationem, ut dictis prouent, indigent, cum Deus vi ordinariæ prouidēæ suæ concursu ea directè seruet, donec ab agentibus naālibus ei ob. Stantibus corrumpant, n̄ egent vo entia spūalia hac seruatione, ut potè quæ nullis agentia naālia sint sibi stantia.

323. Dices 2do: Artefacta, sive vltima artificiosi apa suo in esse permanent, & n̄ entia naālia sive seruatione Dei vltima permanere possunt. R. N. C. artefacta enim sunt eadem seruantem ab artifice suo distincta

Deum

Deum sc: q ut dixim, unumquodq; ens Spiritum suo in statu Servat directè eaq; quæ illud aga creata de eo n deiiciunt, Tra vo entia naalia sivè creaturæ nec à se Servari possunt nec habentia hre queunt aliqd ens à Deo distitu, quod illa directè Servet et in eaq; hac directa Dei Servatione egeat quamdiu eam existere possunt, nisi ea existe Deq velit, ita ipsa servare, Durare nequeunt, nisi ea Deq perseverare velit & Servare.

DISSERTATIO SECUNDA.

De Mente Humana, seu Psychologia.

CAPUT PRIMUM.

De Anima rationali

ARTICULUS PRIMUS

De essentia animæ rationalis.

324. Quamvis n deficerint alii qui aa prq demendo tollere voluerint, qualis fuit Therecrates quam Plutarchus apud Diogenem laqueus; ut Lib. Cap. I. 99: Trasc: C 10: nil ee eo animum, & tu ee nomen totum inane, fustiq; aalia & animantia appellari, nec in hne in ee aiirop. yaam, nec in bestia, virq; omne eam, quæ v agamq; quid, nventiamq, in orbq Orbq vivis æqualit ee fusam, nec separabilem à Ore eq ppe quæ nulla sit, nec sit quidqm, nisi Ounq & Simplex, ita figuratu, ut temperatone naa vigeat & sentiat. Quamvis itaq ita aliqui de anima, ipsa aa indigni sen serint, nil tn orbq iom certiq q, quam dari animaq, in quo omnes Philosophi Christiani Veniunt, vel in explicanda illiq ee a qm mnie dissentiunt. Thales Milesiq censuit aam ee naa irrequietam & inquietabilem. Pythagoras numeri se ipsum cientem. Plato: substaa intellectilem, p se se agitabilem ab numero se moventem, harmonicè modulatum. Aristo: Entelechiam primam Orbq naalis potentiæ instrumenti vitam habentis. Dicearchy: Elementer quatuor harmoniam. Asclepiades medicq: Sensum ex exercitamentum. Anaxagorei aëris ee instar diserunt Qq. Stoici: fervidum aq spiritum. Quorn nullius ac Pythagq, Manichæi item & Priscillianistæ aa dixerunt ee: particulæ Divinæ substaæ. Democritq: Spiritu quodam ex naturis Seu tam mente præceptis globosam iisq dem ac eam hmtbq ignem aq putea, idq esse. Epicurq: temperamentum ex quatuor, ex quali igneo, ex quali aqueo, ex quali spirabili, ex quinto quodam innominato, quod ipsum Sensibile ee. Heraclitq: aam mundi exspiraonem aeri, qua ineo & humidor ea dicit. Animantium q animu simul ab extraria expiraone, simulq ab eq, quæ intra sunt, Ignem tum ee. Ex qua diumor aleas vivor diversitas, facilè colligi pt, quo sit captu difficilis humanitas naa, horq tam multiformis opinio, teste S. Justino M. in Parænesi ad Græcos. Viris recto judicio præditis laudandum videt, quod eis illud præstitu sit studium, ut se invicem hallucinari, minimè veraciter arguant, & convincant.

325. Unde Rp eam rectè cinaum scribi à Tertulliano à Brixia: ppriè illud, quo homo cogitat, vel intelligit bonum vult, suadet, instituit præceptionum ac voluitionum Oscq existit. Hæc dicit mens humana, quatenus cogitandi vis actiq existentior in aa eminet; dicit hæc ipsa aa, qtnq ea eam hmo animat, vivitq; dicit illa mq, quatenus ea eam homo sapit, dicit rationalis, & rationis particeps, qtnq homo ea eam, ut ait Jul: M. de Spiri-

Ct: Conveq̃ea cernit, ꝓpia & cãs rer̃ videt, earũ ꝓgressy, & quasi antecessiones rẽ ignorat, similitudines
ꝑparat, & rebꝫ ꝙuentibꝫ adjungit, alꝫ annectit futuras. Presig paulo Scholastici animã hmãa defi-
niunt, licet more suo paulo obscurig, dicendo: quod sit actꝫ 1mꝰ Oris organici, potẽa vitam vnle
hntis. Dicit am actꝫ 1mꝰ, ut dq̃az ab actibꝰ 2dis, q̃ sit opãoꝝ eꝝ, dicit va actꝫ, nõ tangm̃ quid abso-
lutum, ꝺ tangm̃ q̃ respectiu, & tangm̃ qd actuatum, Sumit nempe ut sapig actꝫ sumi solet ꝑ
forma ẽxtãli actuante, & ꝑficiente maam; Dicit Oris organici, q̃ 1mus in desse Aristicas re-
pit, & forte nõ admodũ ẽ necessig, cum ẽ ꝺba sola ultima: potẽa vitam hntis ab aliis discriminet,
à formis inãalis, ellamen, ut in plurimis aliis ꝺfnibꝰ tolerant, alig 1mus ad clariorem jorem defi-
nionis facilitandam utiles, ita nõ ꝑt adhiberi ly: organici, ad jorem hujꝰ ꝺfnis clariorem. Parro or-
nicum Illud ẽ, quod sit organa, & partes intse diuisas ac dissimilares diuisis fnationibꝰ vita accommodatas,
quales sũ ossa, caro, cartillagines, musculi, nervi, venæ arteriæ, quæ dant, in alibꝰ. Dicit potẽa vitam hntis
ut ly: Ocꝰ ꝓpriã ab aa vivificari, & actiones vitales abipsa recipe, ac aam posse in ore vitalit ꝑari, & hæ
actiones sunt actꝰ vitales respectu animæ, quæ ẽ ac diat actꝰ 1mꝰ. Dicit demum vitam raonale
habentis ut ab aa brutoꝝ discriminet, cum ẽm aa genericè accepta ẽ actꝰ primꝰ Oris organici,
potẽa vitam, genericè acceptam habentis, sed aam in specie ẽe actum Oris Organici potẽa vitã
in specie acceptam habentis. Sumam aam ꝺdicatum aa hmã speciẽ, q̃ ꝺ ab aa brutoꝝ differt, sit rã
nalitas, & potẽa ꝑficiendi actꝰ vitales raonales, qui reipsa sit vita raonalis in actu 2do, sed aam hmã
definiri debere: actum primum Oris Organici potẽa vitam raonalẽ hntis. Ex q̃ hac Scholasticoꝝ defi-
nitio nõ impbatur à recentioribꝰ Phis, in omnibꝰ q̃ 1minis facilẽ ꝺrentiant, unicum illis nõ nullis displi-
cet, sc: ly: actꝰ 1mꝰ, ꝺ ipsi merito, Quare.

326. Obiicuntur 1mo: actꝰ 1mꝰ ẽ ignobilior actu 2do, aa nã ẽ ignobilior suis actibꝰ vitalibꝰ, qui sit actꝰ 2dꝰ,
& aa nõ ẽ actꝰ 1mꝰ, sit jor: actus primꝰ ordinat ad actum 2dum. Ille ẽ ignobilior. 2do: forma embrionis,
& forma partiales sit actꝰ primꝰ Oris potẽa vitam hntis, & data ꝺfnitio nõ spelit soli. Ctia: Aa Separa-
ta à Ore nõ ẽ actꝰ 1mꝰ Oris, & data ꝺfnio nõ spetit omni. Ad primum: gbr̃ ẽ jor̃ retorquẽo: figulꝰ ordinat
ad vas fictile, sutor ad calceum & omnis artifex ad suũ artefactũ. & oris artifex ẽ ignobilior suo artefacto directe
dzũ ꝺ: actꝰ 1mꝰ ordinat ad 2dum tngm ad finẽ acqrendum fcilẽ: tangm̃ ad finem, in cuig bonũ ordinare ẽ NR. & ꝺam
ordinari ad aliquẽ finẽ acqrendum, & 1mus finis qui ꝓprius in Scholis vocat nõ infert rem ordinatam illa fine im-
pfectiorem ẽe, alias scribens, qui qua scribens ordinat ad scribendũ, ipsa scriptione ẽet imperfectior. Licet
2o ordinari ad finem, in cuig bonũ res tota ordinat, & finis ꝓprius in Scholis, finis cui dicit, & ita ordinatꝰ ꝺs
creãa in bonũ & gloriam ꝺ Ditoris sui, licet in gen sic ordinari inferat rem ordinatam ẽe imperfectiorem fine
aa 1mo ad cuius bonũ ita nõ ordinat. Intum ad 2dum dzũ: Illa forma sit actꝰ Oris potẽa vitam hntis, & illas
ipsas formas, sic ita, ut illa forma sint radix operaõũ vitaliũ NR: potẽa vitam hntis nõ illas formas, & q̃
aam. Cdi & N.C. ac dico: cum aa vocamus actum 1mũ Oris potẽa vitam hntis, sic illam vocamus actum 1mũ
Oris, ut illud ꝑ ipsam aam tangm̃ ꝓpotẽam ꝓductivã actuũ vitaliũ vitam habeat. Ad 1am NR. ja aa, nõ separata
ẽ actꝰ 1mꝰ Oris licet nõ sit actu informans, & actuans, ꝺ 1m potens informare, nam 1mus in ꝺfnibꝰ ponit ꝓ

hm

trñ sq̃ánt poteam ñ actum.

ARTICULUS SECUNDUS

An anima rãonalis sit particula Substãe Dñe?

327. Respondeo negativè. cum omnib⁹, ñ modò ꝓtholicis, dñ prudentiby ꝓphis, quod ipsũ dfinit Cõcilij Bracarense 3m, errorem oppositũ anathemate feriens. sanct. S. Si quis aãs Animas, & Angelos ex Dei credita substãa existisse, sicut Manichæq, & Priscillianq, dixerunt, Anathema sit. Quod ipsum pbo breuit: Substãa Dñe ẽ imũtabilis, & indiuisibilis, q̃ ñ ꝑt aliqua particula ab ipsa separari, & trñ tribui, ut ipsiq nãa ꝓstituat. Hanc ipsam rãm multis ꝓbat. D. Aug. aliqua ex illo decerpere placet, ut Catholicam sententiam eiq; Authoritate roboremq. ꝯfirmet Doctor contra Fortunatum Manichæum disp. t. Nro 9. Si queris, finquit, fuit à Deo descenderit aã, magna q̃ quæstio ẽ, & sive descendit, sive non, illud de aã respondeo ñ ẽ Deus, aliud ẽ Deus, aliud aãm, Deus ẽ inviolabilem, inꝛmptibilem, impenetrabilẽ, & incoinquinabilem, q̃ ex nulla parte corrumpi possit, & cui nulla ex parte nocere ꝑt. Aãm vo video, & peccatricem eã, & in summa vari, & vilipenquerere, & liberatore indigere, hæc mutãe anima ostendit mihi, quod aã ñ sit Deus, manifestã Dei ẽ, substãa Dei errat, & Grumpit, violat, decipit, quod nefas ẽ dicere. Similia Stus Doctor ꝑ lib. ad S. Hieron. nro Stio. alias Epistola 28 cap. 2da: Non est pars Dei anima, si enim ꝑfect, omnimodo immutabilis, & inꝛmptibilis ẽt, quod si ẽt, nec deficeret in deteq, nec ꝑficeret immeliq, nec aliq̃ in seipsa vitiquet ꝑ q̃ damnabat, q̃ desineret ꝑ, q̃ habebat, quantum ad ejq affectiones attinet. Quam vo aliter se habeat, nopq ẽ cuiquã testimonio, ꝑ q̃s Deus etipsũ adiuvit, agnoscit. Frustra aũ dicit aliis, q̃ aãm Dei partem eã volunt, hanc ejq labem & turpitudinẽ, quã videmq in negligentissimis hominiby hanc denigrãtem infirmitatem & egritudinem, quam sentimq in ꝯbus hominib⁹, ñ ex ipsa illi ẽ, & ex Ore, q̃ intẽ, unde ægrotet, si ẽt immutabilis, unde libet ægrotare ñ posset, nam quod vè immutabile, & inꝛmptibile ẽ, nulliq rei accessu ꝛmutari, ñ ꝛmpi ꝑt. Alioquin si etiam ea trñ, sicut fabulæ ferunt, sed omnis caro ẽt invulnerabilis, si nulli ei casq accideret, ñ ẽ ibiq nãa immutabilis, quæ aliquo modo, aliquã cãa, aliquã ꝑte mutabilis ẽ, Deumve nefas ẽ, mutabilem sumẽ ejq immutabilem credere, ñ ẽ igit aã par Dei. Hæc Divi Augustini. Eæque testimonia Sus, & rãnes ualidissimas ꝺcere, & opposita elrgta invicẽ retundere facilè unusq̃s ꝑt. Nec võ nulla illig⁹ ba ñ intelligentiby facessant negotium, ad vtos; ubi S. Doctor ait: aãm Grumpi, infirmari, egritudini ꝯfacere, hæc in suo morali, in ordine sc. ad vitia, q̃bꝫ moraliter Grumpit aã, intelligenq ẽe, ubi vo Deum impenetrabilem eã dicit intelligendq ẽ, quod sentiat Deum inꝛphensibilem ẽe, & impenetrabilem ꝑfectè acta intẽnis nostræ.

ARTICULUS TERTIUS

de Spiritu Animæ.

328. Præmitto primo: Varii variè ens Spũle dfinit, dicunt alii eẽ id, quod neq ẽ ꝓpositũ ex partiby integrantiby localiter extensis, neq̃ longum pars ad totale Systema ordinatq. Alii: quod naãliter ꝑ penetrari ab alio ente à se õno diverso, alii: q̃d ẽ impenetrabile, nec ꝛtuionem naãlem ꝑ eundem cum impenetrabili. Alii: q̃d ñ ẽ immediatè sensiby ꝓceptibile, nec cum mente sensiby immediatè ꝓceptibili naãliter ꝑ eundem ꝛtum

etq

alii: quod v. ē substāa, cognoscitiva sumoi boni, ex hia nāa adpte inhaeret tali substiae. Pal. Mayr defi-
niens Spitum dicit illum ēe: Ens n. spiritatiu. Tertullianꝰ à Britia dicit ēe ens, quod nāa hia
impenetrabilit. et tensum n. ē, ac pinde neq; in integrales partes ē divisibile. Et ab multis virorū
varijs dfnib. colligit facilē substiam Spīlem rigorosē definiri n. posse, ver ex allatis definitionib,
quas singulae satis apte spriettam aliquam Spiritus describunt, in illig cognitionem facil. eni
quisq; devenire pt. Praetea, quia modus communit. receptus in Schulis definit Dfnm Solet: Ens quod
git occupare locum impenetrabilit. ita Spūs: Ens quod n. exigit occupare locum impenetrabi-
824 lit. Praemitto 2do: Cum Sata Plilor. variē de sublunaribus rebus sentientiu bifariā in dividant, quar. uno
monistica, alia dualistica vocat, Monistae pinde ii st. q. unig. solum Speciei substāa dari existimant, Du-
alistae vero, qui duplicis. Monistae solam naālē substāa dari in mundo existimant, quare & Manichaei
vocant, hi aā naālē ēe existimant, cum nullū ens spīle in mundo ēe arbitrent. Idem secutus Hobbe-
sig. Angls Phls, cumq; plurimus sequit Tolandus. Neq; abillis multum distat Locke, qui opinat, Deū
corpusculor. motū, pro hmā mentis cogitaiones explicari. Dualismū vo. sectam esse, q. censent duplicis
Speciei substāa, naālē &c. ac in naālem in mundo dari: tutati st. ōes meliores natae Plhi, & modo pīlla
decerlant, tangm pares & socii, quamque n. ad vanitatem, & ad sobrietatem sape cupiunt. Hi sequentibus
830. Dicta naālis st. spūlis. pt. 1mo authoritate S. Scriptura vocat aā hmā spūm multis in locis, quae
distincte à Ore secernit: Sic Psalm. 23. xtus dicit: Pal. in manus tuas commendo spūm meum. Et alibi: Nolite
timere eos q. occidunt corpus, aā n. possunt occidere. Ubi manifeste rem distinctam ēe dicit, ipsa Sapia increata,
aā & Os Virgo de aā hac latitia ait, Ps. v. 4. Exultavit spūs meus in Deo salutari meo. S. Paulus, hmā aā
corint: 2da: Quis enim hmm. scit, quae st. hmis, nisi spūs hmis, q. in ipso ē. Ubi apte ē sermo de aā, hia pssim
leguntur in Sacris fitis, Scilicet aām salutarem sub innocentia Stio C. servitū de Christo Trinitate ita loqui de Deo:
Hic quidem invisibilis, & incomprehensibilis, & ineffabilis, & inaestimabilis, & incircumscriptibilis, & omnipotentibilis
Deus, simul ab initio temporis utramq; de nihilo condidit creaā, spūlem, & corpoream, angelicam videli-
cet & Mundanam, ac deinde humanā, q. si hmm ē. Et spūs & Creatura. Et Aug. in Psal. 145. ait: Naa aē
potentior ē, q. hā naa, excellit multū res spūlis ē res corporea. Idem sentiunt toto torrente Patres ēq;
infinitq; forem, si singuler testimonia adferre vellem.
831. Et 2do ratione: aā n. lis ē capax naalis cognoscendi & amandi Deū. q. ē spūs, Aris ē cadens, nam n.
Plhi Gentiles solo lumine naāli agnoverunt Deū, & docuerunt ēe colendum, & adeq; licet ad amorē Dei
supnaālē regrit Speciale auxilium Dei, ad amorē tn naālē sufficit auxiliū ordinariū, & ordinis naālis.
Hinc Plhi illi, Soli naālis luminis ductu DEUM agnoverunt, eiq; exstrea placuerunt, eumq; amore naā-
liq; puro naāliq; secuti st. Et Bra: Potea pure naālis n. ē capax cognoscendi, & amandi Deū. q. sibi
Et. Cognitio, & amor Dei sunt actus spūles q. n. possunt elici à potentia pure naāli consequentia
Et certe, quia ens naāle tam parū pt. tangm caā ppalis, q. lis ēe dicit aā in ordine ad actus suos naales elicere eque
tiones spūlles q. non pot ens in naātū, tangm caā ppalis, potest elicere aām operationes vitales cum sui actus
sint simplicit. imperfectionati talibus potentiis probat ita Antecedens: Deus est ens spūlis
de & invisible, & eius cognitio & amor dicē spūlis. pt. Bra: Nulla operatio naālis pt. percipe ens spiri-
tuale, & insensibile, &c. pt. A: Operatio naāli de quacūq; adrem presentem esset sensatio,
sed sensatio n. pt. percipe ens spūle & &c. pt. min: quod ē insible, illud sensato percipi n. pt. Deus spūle ē insible, & &c. Ergo &c.

tam

ē impcble ens Spāle ab ente māali pigi, qm impcblis ē sapor oculo, q̄ dormanu. Postea, omnes dnes scripg allatę
ertis Spūlis deveniunt āe raōnali, ut ppenderi patebit. Demum; modg cognoscendi, quem habet aa raōnalis, longe
transcendit modos cognoscendi certa māales, & nūmē accedit ad modū cognoscendi certa Spūlem, q̄ & ipse
ē Spūlis. pt A: aa rnlis suo modo cognoscendi cognoscit universalissimē ens in tota sua latitudine acceptum, cognos-
cit n̄ tm accidēa, d̄ m̄ ipsas substās, cognoscit finitū, & infinitū, creatū & increatū, longum, & inhonestum.
Insup modg cognoscendi aa raōnalis ē fudicativg, & discursivg, universalis & particularis, abstractivg &
intuitivg, directi, & reflexg, q̄ modi cognoscendi multum transcendunt modos cognoscendi māales. Si
dant alig, cum cognīs, gliscunt illa sit semp dali Spiritui videt ēē pria, intrim hic dicunē ab hoc discedi-
mus, & ppl habilem in utramq partem sententiam alibi forte discutiendam, omittimus, & accedunt ipsimē ad
modū cognoscendi certa Spūlem, imo dunt modi cognoscendi certa Spūlas. Item aa rnlis suo modo valendi
amplexit ipsum Deum, sapissimē transcendit imo Eternitū ōia māalia, & Sblia. Spiritualitas, & Sbltas,
tendit in puram hon̄stem, neglecta delectāone, & utilitate temporali, q̄ modg valendi ē certe Spūlis, quo
modo ēm volitio māalis: quo annullis cautionibg dari in brutis admittit, a quo Godie, ut iam minus, ōs
Gsendo, & ita Spūlem ad hmōdi, ut m̄ authores docentes aa in brutis māalem ēē, Quia hac Otroysia,
& p̄miso illis eor issu, Quincam̄ pt attingere ipsum Deum, q̄ amare Spūlia magis, qm Sblia, quā attingere
sua opāone valet.

332. Obiicit à matialistis: Ab authoritate Scripturę Levit 17. dicit Aam omnis caro in sanguine ēē &
in novo Testamento dicitur, quod anima Lazari in sinu Abrahę collocata sit & anima Epulo-
nis cruciet in flammis. Prima pars testimonii arguit pt q̄ sit sinū ē māale, d̄ aa Abrahę sit sinus q̄
ē māalis ibi dicens ēē de cetis aaby sinū, quod n̄ differant spēe ab aa Abrahę, quantum ad 2dam partem
huius testimonii dixerunt Sept ait Tertul l. 7. de ela. Hieronimus ēm nil pat, n̄ imo q̄d pati possit a sicut
habent Ol et Hilarig S. in Matt: nil ē, quod n̄ in brūa sua & creāone Ora est - - - nam & aar spēes
sebtinentium Ora, & Oribg extantium, Oream nāe chua bssāa sortiunt, qa omne, quod creatū ē, irrationa-
lis sit, necesse ē. Ex qbg testimoniis clare colligit S. Scripturā & SS. Patres sensisse aa mā ēē māale. Accre-
dit, q̄ in Synodo Nicena lecta sit dialogi Epist. Sesalon Joannis in quo ppugnant Anglos pōe pingi, eo, q̄
n̄ oō Oris expertes ēent, quod S. Synodg approbant, adeog si Anglos crēsuit hrē O, à sortiendo aās mites. Alu
fecit, q̄d dicit in c. Tobiæ, q̄d S. Raphā et alligatus sit dæmon ēm in deserto Arabiæ, n̄ ēm alligari potat rei in-
māalis. Ad 1mum: Oppono Authoritates in hbrē nostra ppnis allatas, ex qbg clarig colligit aam hmā spēlem,
qm ex allatis, & adscribilibg māalem. Ad 2do. Ex primo testimonio n̄ videt, quōd māalis aa adscripsit,
nisi forte aa ē in sanguine, & sicut sanguis ē māalis, ita & aa, sed qm vitium ē ex Sli clare colligit
Deus ē in sāle, & sicut sāle ē māale, ita & Deus. Directē, dicu hunc S. Scripturæ sa cui intligi debere, q̄ aa
ois aālis peculiariter sit secundū, sāon in eo existam à sanguine pendeat, ita, ut effuso ōi aāli sanguine, aa
ultra functiones suas vitales exercere nqueat, ideog illico separet, exquo ut clare ē, nil Stra Spūlem
aa jure excludi pt. Ad altum ex Litaria testimonii de Epulone & Lazaro p̄ retorquet, in S. Litis dicit quod
Xtus Deus sedeat ad dextram Patris, exquo Sli arg: infert, q̄d sit dextra ē māale, &c. &c. &c. Directē, dico:
quod sicut præsentiā humanis illis in dextra Patris intligit honitū, & Sli data honor, & authoritas, ita amp
collocatio nem aa Lazari in sinu Abrahę intligit sua aa, quæ fruebat hac pia aa, Oris misericis Salutis,
adeog æquè sinus Abrahę ac Patris dextra in suo morali, n̄ Physico sumenda ē, Quatenus ad altum huius

textus

tertiã partem de tortura Equulei, ex quo infert Tertul: aãs illig Oshee, dico: eos ig discipulare Sathanas, quomodo aãs damnatas, & mali dæmones torqueant igne tartareo, & multæ sit hac in parte plena sententia, omnes hi in eo deveniunt, malos Angelos & aãs damnatas, & vè spus eè, & vè igne Tartareo mãali cruciari, licet de modo nõ deveniant, & ut dicit D. Aug. quod crucient miris, sed vismodi, adeoq; si Tertul: materialem aãm ex cruciatu earum intulit nõ è recte argumentatus, cum eæ hmõi spes igne tartareo cruciari possint, multis ad id assignant à Sathanas modi, quos adducere nõ est sori Philastrius Hieronymus S. Hilarii testimoniũ, & alior antiquor Patr, q aliqdo aã hmõi Oãm eè dixerunt, dicendo è eos nomine Sathanæ Orea nõ id sensisse, quod nobis illa denotat, sed ut substantias spirales creatas à Deo dguerent, eè id Oreũ eè dixerunt, q̃d mutabile eè, & quos tempor & locali limitibus circumscribit Nomine q̃ Oris intellexêre substãa mutabilẽ & limitatã, q̃d non nisi Entis creati intelligimus, nõ vo substãa exigente occupare locũ imperetrabilit. clare patet ex ibis Authoris l. de Spitu & aã c. 10. Sic legitis: Deos enim intellectuales naãs Oreas eè dicamus, quia loco circumscribunt, sicut & aã hmõi, quæ carne claudit̃r ht Oralẽ dimensionẽ, nec Oralẽ circumscriptionẽ, quibus Oralis dimensionis expers. Respectuvo naãs nõ Oporeas: id è Deus, quia sunt incircumscriptibilis è ubiq. Orea è aã, qa tale aliqd nõ è ipsa, nec tñ placi spatiũ ita sibi, q̃ moveq; ut jori sui parte jorem locum occupet & breui breviare è, nõ q̃ sit in parte, qm̃ in toto. Unde jure calligeralicet aliqui PP. negasse de illem aã hmõi spatiũ aã rem ipsam, sed tm spatiũ adrosem. Et ideo S. Aug: ad Hieronymũ scribens Epist: 166. Nro 4. alias 28. Cõ 2. ebosit in hac vba: Quamiã cum de re sat, nõ è opus certare de nomine, si Oé aliis bsãa vè ea; vel aliqd aptius reperiat id quod aliqui mundus vel in ipso, O è aã. Item si eam solam in spatio placet appellare naã, qua dumme incircumscriptibilis è ubiq; tota è Oé aã, quemadmodum tale aliqd ipsam è. Porro si Oné è nisi quod placi spatiũ aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sibi, q̃ moveq; ut jore sui parte jorem locum occupet & breuiore breviorem, minq; sit in pte qm̃ in toto, nec Oãa. Prælea licet nonnuli velum Patrũ, q̃d & Tertulianũ sensisse credibile è censuerint aãs mas, & Angelos hmõi aliqd tenue Oris, q̃ inde colligebant, q̃d Orea sub specie hmõi se videndos pbuerint, sed non hmõi censuerunt eè bsãas, pterè mãales, adeoq; ex opinione nõ sine cautt̃ pnitiosa à ville deviare orbis Patrum agnoscit, nihil favet malitiis, q̃ exitiosam spitui pesti negant. Quantũ ad Authoritatem Dæmonem sine dubio fuit Oecumenica Sma, respondeo illam approbare doctrinam Patrum, & eis quoad id quod dixerunt, quod dæmones imagines pingi & honorari possint, de quo loquit̃ur PP. & Hæreticos agitabat, qui his, atq; aliis à Joanne Damasceno PP. nullatenus approbatis, adeoq; nec credendum, q̃d Angelis subsequens sit, id clare colligit ex oppositione Dei, qm̃ eadem S. Synodus fecit, in qua hæc formalia habent: venerantur imagines &c. & in Epistola Adriani ad Tarasium, & Libris Nicææ desumptis testimoniis dicit: alligatum è illum ni fuisse factum patrimonium aliqd Dæmonum, & Libris Nicææ desumptis testimoniis dicit: alligatum è illum ni fuisse factum patrimonium aliqd Dæmonum, quo Spiritus irrationiri, q̃ primaliũ morale, qle eè potuit impium Deo, vel ipsis Angelis Dæmonibus quo Philastrius & Oreũ, quo Spiritus irrationiri, q̃ primaliũ morale, qle eè potuit impium Deo, vel ipsis Angelis Dæmonibus quo Angelis damnatis ligari moraliter potuit, sive ita in loco sibi designato retineri, q̃ nedum retineri Angelis damnatis ligari moraliter potuit, sive ita in loco sibi designato retineri, q̃ nedum retineri Angelis damnatis ligari moraliter potuit, sive ita in loco sibi designato retineri, q̃ nedum retineri

333. Obiciunt Ministri à ratione: Ideo aã mas est Spiritus qa sibi est potãa cogitandi, q̃ hoc ratio convincit, q̃d &c. R. Deo caalem: Deo aã rationis est Spiritus, qa sibi est potentia cogitandi. Sive cognoscendi entia in Spiritu, & in Biblia, Deo caalem: Deo aã rationis est Spiritus, qa sibi est potentia cogitandi. Sive cognoscendi entia in Spiritu, & in Biblia, qa sibi potentia cogitandi, judicandi, discurrendi, & sic Deo tam & deo caalem, adeo ut nec in ipsa cogitandi potentia

fen

potéa Spirillem ád rámalis inferre, & ex potéa ut cognoscentem objecta invisibli, ad eóq; ea, quæ nulla ratione máli attingi possunt, qlis é cognitio entium Spiléu, item cognio entis, intotachia latitudine, & sliæ

334. Urgent refauránndo Argumentum: Ideo áa sma cét Spilis, qa pos et cognoscere entia in spilia, D haccno in evincit &c: p̄ñor: ignoti nobis é, nurn Or habeat poteam cognoscendi entia spilia, &c: p̄ñ: in é nobis de: gtè cognita Oris ecá, &c: R Ultimú dque: in é nobis cognita adqte Oris ecá quo ad oa & singula Sdicata, qé illi in particulari devenire possit C.A: quoád Sdicata sme ecália, & alia et prima ecalia deducibilia Nit: & Siam, ad dico: Notum nobis cé O é ens exigens ica pare lou impenetrabilé, nota é nobis eig extensio, inertia, soliditas, quæ Sdicata nobis nota, qa cum potéa cognoscendi entia spilia Sponi nequeant, notum nobis ex his ipsis Sdicatis é, O ex se nñre poteam cognitandi, illa qppè potea Ori tribuidi, qua cum notis ejg Sdicatis Spmi negit: Adstruendo jam, quod si notum nobis nó é, num O cognitandi potéa polleat, notum nnobis nó é, utpá ád sit mális, cur ergo matialista rec entiores authoritate tot clarissimor Philor, SS. litar, & multo potioribus in adversam partem argtis posthabitis, mentem smam maalé cé enuntiant, Si rectè Philari valebant, inferendi illis erat nñ esse nobis, num aa sma nñ sit mális, nec, quod mális sit deludend.

335. Instant: Deo ut ecá, notitiæ Sdicatis Oris colligere et illeu nñ hre poteam cognoscendi ens spirituale, qa cognio mális nñ posset attingere ens spile, d pt: &c: p̄ñor: pt cognitio purè Spilis, qlis est Anglica, attingere ens ellable, & parit R retorqueo: pt Ens Spile possicere substaam málem, qm directè N.C. disparitas é, Stingit appe, ut potéa Supior possit se extendere ad objecta potéa inferioris, qmadmodq id manifestum é in Deo creatore omniú rerú, inde tñ inferri minime pt, q potéa inferior possit se extendere ad objcta ipsá potéa Supig. Deinde oé mále é intligible, adeoq; Stinet intra obctm adtum acty cognoscitivi, jam vo nullú ens spile é ible, adeoq; nñ Stinet intra objectú, qd attingi pt ab ente Oreo, nñ si pmittat cognio mális, quæ nil aliud cét, qmalique sensáo.

336. Premunt: Ideo cognio mális nñ posset attingere ens spile, qa cognio attingens ens spile, dret aé ejg dnáe cum ente, qd attingit, nempe spilis, q rdt, &c: p̄ñor: visio in dt aé ejg dnáe cum suo objecto ejg cum colore, sole &c: sic cognio elgica ng Raphaelis S. nñ fuit ejg dnáe cum cane Tobiæ cognito, & patri R ad dque: visio nñ dt aé ejg dnáe cum objecto vise, dt tñ Stineri objectum minus in hra objectum potéa visiva adtum, C.A: & nñ dt Stineri Nit: &c: Sit dicend de cognie Anglica, ai dico: sicut visio dcpa potea visiva nñ pt ferri in objctú invisibile, ea, qd hoctm nñ Stinea, intra ráonem ejdem objctis adtis ipsis potéa, ita nulla potéa purè mális, & si placet dicere, nulla pure mális cognio, valet tendere in objctú, qd é insible. Cum & ens spile sit insible, adeoq; intra objctm adtum potéa corpoream nñ Stinea, nñ potéa Orea attingere ens purè spile, qd cognitú nñ pt, nisi à potéa, & actu spili, ád dicend é de cognie Anglica, qualis et entitiæ sit dispares cani, pt tñ aé Spermis inteomalis, h é pt respondere canem, ut potè cognoscibilem spilé, adeoq; intra sphæram capacitatis intellectus Anglici stentium, licet nñ cognoscat modo mális, á quo abstrahit cognoscibilitatem entitiva.

337. In reliquo nota sma: elá rnlis nñ dependet q oistlu à máq, à Ore sc: quod informat, q á m post separ onem

separaõnem suam à Ore, sine illo existe, & operari pt, & licet dependeat a mãa pro aliquo statu, pro statu se: unionis suæ cum Ore, ñ dependet tñ ab illa, tmqm à subiecto sustentaõnis, ex quo educat, & tmqm à subjecto informaõnis, v tmqm à conditione, sine qua ñ creat, aã qppè ñ solet creari extra Oqa è forma substaãlis maãlit ordinata ad constituend. compositu, nempè hinem, & ideo è conditio, prerequisita ad id, ut creetur aã, p legem ordinariam divinæ providẽ, adeoq aã soluta Ore operari pt sine Corpore, tc em neq phantasmata illi st necessria, neq organa, qmadmod his adminiculis pueri spiritus qles st Angeli, ñ indigent, juncta vo Corpori, ñ raõne sui, d raõne phantasmatu, ab organis maãlibq dependet, toties em int conjunctionis statu operat, inchoat opaones suas à Phantasia, quæ orit, & fovet ab objectis sensu Ore haustis. Hinc licet finis à naã ordinatq sit, ut aã p aliquo suo statu, nempè pro statu unionis suæ cum Ore, dum se: facit compositu hu, & hine, insit Oris, ñ è tñ finis à naã ordinatq, ut aã p oĩ statu insit Ori, aã qppe post separaõnẽ suam à Ore, sit sine malio, q eid pro statu conjunctionis cu Ore ñ è debitq, nempè ut nobilissimas, proq à Ore independentes Anglico more eliciat opaones, Deo fruat & c. Unde p semper illi necessriq ñ è finis, à naã primo intentq, adeoq nec ipsa exigit p semp e è unita Ori; sit naãlis è ipsiq exstea, pro statu ñ separaõnis, ut potè facta, p ordinem, & vires naãles a Deo constitutas & ideo separaõ illiq à Ore ñ è violẽa ipsi aæ, licet violẽa dici possit tali composito, ppt eiq partiu dissoluõnẽ, difficilis aãm stringit, & multu ardua hæc dissoluo multis de causis, tum raõne Oris, ob destructionẽ organorq, tum raõne ipsiq aæ ob incertam futuri judicii Divini sntem ñ desuere plurimi, præcipuè ex Illu viris, qbq mors fuit dulcis, & jucda, imo int Gentiles ñ defuerunt aliq, q sine metu mortem obivere, sic Augustq, ut refert P. Fulloniq ad 2mum Machabæor Lib. C. 16: Moriturq bene pasq spatiis, & indutq, è lecto amicos rogavit, numqd ñ bene in scena psonam egisse videret, animavitque ut discedenti plauderent, & desive Megalopolita ex Arcadia Cercidã nñe dicit Elianq L. 13. variar historiar C. 20. quod moriens familiaribq suis dixerit, se ñ ægre mortem obire, sperare em se conventurq ex Phis Pythagorã, ex Historicis Hecateum, ex Musicis Olympiu, Ex Poetis Homerum, & hæc effatum, ut fama est vitam amisisse.

338 Nota 2do aãm intelem intensis, ac diuturnis speculaõnibq ñ fatigari pse, & raõne ipsar speculaõnum, potest tñ p accidens & raõne phantasmatu maãliu simul pductor, sc: dum Phantasmata sunt valde intensa v valdè freqntia, lædunt, v defatigant organu, s cerebr, quo læso, v defatigato aã, v vo ñ pt ampliq operari, v ñ nisi difficult opat. Hinc tñ minimè inferri pt aãm hinam, quia in operando à matiali phantasmate dependeat, maãlem eẽ; nam & ñ dependet ab illo p omni statu naãli, ut jam dictum, & licet dependeat p statu unionis cum Ore, dici tñ potest om in h statu illam à Phantasmate dependere tñ inchoativè, ñ aũ pfective, pptr Eqq cognis hinæ è a phantasmate, d pfectio phantasma oẽ excedit, illudq ñ raro relinqt, quod clarè relucet in cognitibq judicativis, judicamq em Deum & Aglos ñ ita, ut apprehendunt, p modq entium maãlium. Hinc speculatores Phæa, q speculant, novasq raões inveniant, qbq rem Philam, a Theologicam ditant quotidie, numqd eas raões à phantasmate mutuarq.

Articulus quartus
de Immortalitate animæ.

339. Præmitto: Immortalitatem hiſpaniam dandi ſolere. Alia ꝙppè immortalitas ē ꝓ eam, alia ꝓ nãam, alia ꝓ grãam. Immortalitas ꝓ eam illa dicit, quæ reddit rem absolutè indestruibilem, ita, ut res nullatenꝰ interire valeat, ꝓ nullam ꝰ ꝰ ꝓ eam ꝓ ſſit destrui, & talis immortalitas nulla ē in rebꝰ creatis, ſoliꝰ Deo Ꝑvenit, quo ſtu dicit Doctor Gentilꝭ de Deo prima ad Timotheũ 6to: Qui ſolꝰ habet immortalitatem. Immortalitas ꝓnãa ē quæ reddit rem nõ qã absolutè, ſed naãlit indestruibilem, ita, ut ens tali immortalitate ꝙditum, exigat ꝓ ꝓpetuam ſui ꝺſervãonem, & talem immortalitatem ſint abſq; Immortalitas ē ex ꝓ grãam ea ē, quæ rem nãa ſuã mortalem, ꝙ destruibilem facit ex gratuito Dei favore ſemꝑ manere, & hanc immortalitatem ꝑ ex triagam Diſp: 10 de Ia. Sect: 1. Ꝑmi habuiſſet Adam, ſi nõ peccaſſet; talem nõ indestructibilitatem ex quorũdam opinione apud Zaar. Tom 2do, parte 3tia Diſp: 57. Sect. 2. Sit lignum S. crucis ꝓ patuo in ſolis ſervando. Non quæritur hic de immortalitate ꝓ eam, hanc enim ſoli Deo ꝺſervare ē ꝓpium, nõ aũ aã, quã ſicut ex nihilo Ꝺnã potẽ ē ꝓducta, ita ad eã in nihilum redigi ꝑt, nec ꝑ̃ quæritur de immortalitate ꝓ grãam, quæ nihil ſit ſpeciale, & cuilibet creãæ pliberalis Ꝺna tribui ꝑt, ſed quæritur de immortalitate ãe ꝓ nãam ꝓpriam. Solum quæritur, an aã nãlis ſit immortalis, vel nõ, an hæc immortalitas demonſtrari poſſit nãali ratione. Nam qꝺ aã ſit immortalis, dogma ē Fidei, qꝺ S. Scriptura, SS. PP, ac univerſa Eccla docet. Sed cum fuerint Phi, ꝙ absurdiſſimè docerent aãm ꝙ Fidem immortalem, ꝙ Phlam mortalem ē, in Concilio Lateranenſe ſub Julio 2di, & Leone 10. celebratum ãbus Phis Profeſſoribus ꝓcepit ut ãe nãlis immortalitatem tuerent, atq; hanc ex ꝙ̃ quis Fidei Catholicæ villatenus, nõ auctoritate ſolum, ſed & nãali ratione ſtabilirent. His poſitis.

340. Dico: Immortalitas ãe nãlis nãli ratione nõ oſtendi ꝑt. Licet enim hanc demonſtrem veritatem, nõ mea ꝺoctrina me nec ꝓ loco formare demonſtrationes ſtrictiſſimas in ſua Dialectica, quæ ſunt ita evidentes, ut evidens ē: bis tria ē ſex, quæ Ꝺvincere, ac captivare poſſint ꝓtinacem ac refractarium, rariſſime ē in inventis: ut id dicit ejꝰmodi demonſtrationes, ꝺ volo formare demonſtrationes nãales, prudentiales, qbꝰ ſtenti ē ꝺ intellectꝰ docilis, & voluntatis Studioſi; nec ẽ, ſi qꝭ ꝓtinax occurrerit, rem ſancã illo agere mihi in animo eſt, illi ẽ malo respondere, cum Portocarrero à Briſcia Metaphica parte 2da Diſp: 1ma Sect. 2da. Rbo: antiquum illũ Sermonẽ: hæc mihi videnti illa vobis; quapropter, ãe nãlis immortalitatem nãali rãone oſtendo.

341. Inno: Forma ex ꝺ independens à Ore 2ꝺ ee, nõ ꝑt ſeparata à Ore pire, adeoq; ē immortalis, ãe nãlis 2ꝺ ee ē ex ꝺ à Ore independens & ſeparata nõ ꝑt pire, adeoq; ē immortalis ꝑt jor: nulla forma ꝑ̃ nitio ꝓ expulſionem à ſubjecto, ſine quo nãaliter eſſe non ꝓt; ſic ꝓnunt accidentia inducta ſtrariis, & à priori ꝺ ipſum evincit, qꝺ nihil ꝓt ex defectu illius, à quo nullatenꝰ pendet. Excedit, quòd forma ejꝰmodi ſi ꝓret annihilaret, nulla aãm annihilatio ē nãalis, cum nãa nõ intendat directè ꝺſtructionem, ſed intenderet aãm ſi annihilationem exigeret, hæc ꝙppè ad alterius bonum ꝙductionem vel Ꝺſtructionem ꝑt. Jam ꝓbatum

6ducta

Deducta. 1mo corp. Quod sit opatio rerum à mata independentem, sit eé à mata independens, sed a sit opationem à mata independentem. sc: à Ore, &c: jor é evidens, n bn pt opatio stre pfectionem in qua ppiú suum exte: mata independentem, ex quo vulgatum é illud: modq opandi sq modq eendi eig proportionat, & hinc é, quod omnes Plti dat ex pfectione opamis, & effectiis colligunt pfectionem ppii, n pt ilaq opatio eé independens à mata, si talis n sit, s à mata independens aa, à qua predit. pnor: Intellectio, é opatio aé rnlis independens à mata, q a rnlis sit opatione &c: pt Ans dnm: Intellectio penderet à mata, te penderet ab organo, d tn, ga si penderet ab or: gano, te debilito pallem organa, deberet vis intellectiva incognié imperfectiorem erumpere, de pstum Stingit in Senibz in qbz debilitat organa, licet omnes Senatones sint imperfectores, acrior é, & perfectior intel: lectiva virtq, unde tritum é illud: mens rato, Consilium in Senibz é. &c: pt A. 2do. Quod ab organo pen: det, uel à objecto, ladit ab objecto excellenti, ut patt in Sensatiibz, Sic nimius lumen, quod é excellens in: sibile, ladit visionem, nimig sonq vitiat auditum &c: dtm abé, ut vis intelligens ab intelligibili excellen: ti ladat, ut efficiat magis, & ad inferiora immediate descendens, meliq cognoscat, & inde sit, quod Meta: phicq assuetq Speculationibz reliqua facilig intelligat, pq id dnt Qtio: Vis abstrahens à tota mata, ut ab obiecto n indigeat mata, ut subiecto, sed vis intellectiva é vis abstrahens à tota mata, ut ab obiecto, q n in: digeat mata ut subiecto, ad eoz ab ille in operando n dependet. Nor é clara, vis em intellectiva ascendit ad rationes universalissimas, Communes deo, & creatis intelligentiis & Oribz cognoscit ens in tota sua lati: tudine, cognoscit species rationes honesti & inhonesti, quae omnia n st materialia, ad eoz vis intellectiva ex: vis abstrahens à tota mata ut ab objecto. Jor vo ostendit, subjectum em materiale necessariú é, ut reci: piat impressiones objectiomaliis, ac sibilis, earq ad potentiam transmittat, quod ig ità à tali objecto abstrahit, eigq impressionibz n egeat, ad eaq ai indigeat materiali subiecto.

342 2di ipsum ostendo 2do: Veritas ab oribz gentibz Strangiis licet moribz, anionis &c: ea, é vitas evidens, sed ejg modi é ad rnlis immortalitas, &c: Jor é clara, cum em de aa de immortalitate disting, nleve, si irgt Seneca Epist. 110: nos mortem ut quid horum, a timentium numero, a calendiú. Et recte id ad modum dicit, quod q ut sapiens adstit &c. l. 1. Quaest. Tusc. C. 13: Omnium re Gentis oium sententiam lex nata putanda é. Profecto si cuticiam disting, valeq illud, in cujusvis animum adservinde at, cur Deum esse dicamus, q d nulla gens tam fera sit, cujq mentem n imbuerit Dei opinio, ita maximú pignus illa ad argumentú é, quod omnes semp sic senserint, & sentiant eorum, ipsa nata duce, quae gene: ralis & universalis mentiri nqt. Nor vo ejg q etq é certa, hac em vitas asserit, n solum à vtia & Re: ligionis: quae sola va é, ab sectis, sed n ab aliis vbp: si paucos excipias virorum impios, Leucippú, Dema: critum impiú, Epicuri Secutos, q tqt unqm fuere variae Sectae sequacibz Graecis, Barbaris, Macha: metanis Ethnicis. Indos fabulose p re Sperata author é Strabo l. 15: Hanc vitam habendam é, quasi recens & optatis illum. Mortem vo partum é ad eam, qua vita é plenej beata iis scr q vel pie: am Sectati fuerint. Idipsum de hor populor Plus Eruditq Caelig Rhodigino tradit l. 16 Lectionú antiqtis. C. 31. Aegipti & Traces idipsum senserunt. testante Homero ex Herodoto, aliq Mela, omnes quoq antiquares meliores notat Plti id oppugnarunt, ut Pierecides Syrq teste Iulio l. 1. Quaest. Tusc. C. 9. Thales mile

sig

sig teste Laertio in ejg vita, Anaxagoras, Socrates, Plato, & alii ferè omnes, adeoq; deludena cum Tullio l. Quæst. Tusc. c. 15. dicente: Si omnium ɔ̃ssq; nãdvox ẽ: Omnes q̃, q̃ubiq; sunt, & sentiunt ẽe aliq̃d, quod ad nos pertineat, q̃vita cesserint, nobis quæ ilq̃ existimanda ẽ. Et si quod q̃ingenio, a virtute animi excellit, eos arbitrarunt q̃ nãa optima ɔ̃t cernere nãd vim maximam, visimile ẽ, cum optimi q̃q; maximè præstiti serviat, ẽe aliq̃d, cuiq; is post mortem sensum sit habiturq.

348. Ostendo 2tio: Deq; ẽ evident Gubernator mundi Sapiens, & prudq; & aã mles post mortem dt exiſſe, adeoq; in morte hnis ɔ̃pit. etnis à nemine prudente negari pt, utiq; em eos ita ãi gre pfectissimũ dtn carere sapiẽa, & prudẽa, quæ pfectiones sunt. pt 2da: Gubernator dummodo sapiens, & prudq; dt hnes & omnia allicere ad virtutem, & poenis abstrahere à scelere, q si aã ãn amplius existet post mortem hnis, & Deq; ɔ̃sisceret, & sic: jor ẽ clara ex eo, quod q̃vis Gubernator nisi ad officia indignus videri velit Gymnasiarchi, & Scelerosupplicia statuat, necesse ẽ. Melior vo illustrq; virtutes omnino heroica, q̃ cæpiũ exercent ab hnibq; subeundo mortem p Patria, Religione, justitia, q si aã ãn amplius existet post mortem hnis, talibq; virtutibq; sive earũ actibq; nullum eet statutum præmium aã eam p mortem destructa jam nullum pssit præpere: extra am plurima, & hæc gravissima scelera à plenisq; omittunt in ipso ferè mortis articulo, eg. ab hnibq; int' blasphemias, libidines, & alia enormia scelera aam effugibq; sed dicitur nullum eet illum supplicium, si aã ãn amplius existet post mortem hnis, p mortem appetitio illi destructo, nullum pssit subire. Præterea videmq; hnes pessimos, obq; in hac vita bonis affluere, & bonos hnes pissimos innumeris calamitatibq; premi, ut clamat ad Dominũ pphetaHabacuc c. 1: Quare respicis Scemptores, & tacens Sculcante impio justiorem se. Quare ɔ̃ jlum enim aã conservantes Deum ẽ in regendo & mundo, & rectum, & justum, necesse ẽ statui aliq̃do tandq; æquitas ẽ jura, & pbos hnes premiandos, improbos puniendos, quod n̄ fieret, nisi aã post mortem manerent. Hoc ipsum Arg. sumit tractat S. Christost: Orat. 1. de fato, quo videã, ubi int' alia, hæc dt: Si em nihil post hanc vitam, nec Deus q̃ dẽ, si em Deus e, justus ẽ, quomodo justus sit p dignitate tribuere uni cuiq; dt, sin nihil post hanc vitam sit, quomodo, quod parẽ, recipiat unusq;q; attende vo multi pt meritum suũ quamvis in vitio ipsi versati sunt, multa bona accipiunt, in hac vita, & cum honore sunt, alii vo supplicia affligunt quæ cum justa tamen viderunt, quod si nullus sit locus his post hanc vitam injuria affecti discedent justi, & pt meritum bonis fruent injusti, quod si sit, quomodo ẽ justitia pssit.

344. Dici pt: 1. arg: pbari præsumam aã separata à Ore post mortem hnis, n̄ vo immortalitatem, unde dici pt, quod Deus illuminerit præmiis, & supplicijs duraturis p aliquot annos, aut p aliquot annorum millia, quæ cum non numerabilia sint, omnes aã inducant, inducq; ẽt aptum ad alliciendos hnes ad virtutes, & abstrahendos à vitijs, & eripso moveret Deum Gubernatorem Mundi Sapientem, & prudum, n̄ negata aã mortalitate immortalitate. Resp: Falsum ẽ 1. arg: ẽe cæpiũ Ora eos, q aam in morte hnis pire arbitrantq; glos st omnes, q mortalem eã ẽe existimant adeoq; ẽt m argumenta ad hnem. Initium 1. arg to Supposito, & probato jam, quod aã sma in morte hnis ɔ̃pessit, pt aã talis immortalitas n̄ absolute demonstrari, ita ẽ, Ora quod nullus insurgat positivus, aneg: ativus pertentior hnis p totam ætatem, nãalit dt ɔ̃servari à Deo p totam ætatem, sed talis ẽ aã sma à Ore, & &c

jor

jor ē clara, quoniam licet Deus Supremus huc utens dominio possit ex mero suo beneplacito cessare abillis
entis conservatione, ac eo ipso eos illud destruere, d nūt Author naālis, q ut talis n pt cessare à conserva-
ne rei existentis, & naālit exigentis suam conservanē, nisi ppt rationē Strariā prīvā, & negatam, sic ppt
agēa aliqua naālia exigentia destructionem illis, alias exigeam naālē rei illis violavit, & nūt in-
dulgeat Strariis exigēs potentiori, & cogt n opabit ut author naālis. pt jam nāt. Hostes ngti
durationis ad separatā à Dre, sit y defectu cui conservantis aam, quo sicut n ē à se, ita nec à se conser-
d ab alio, y defectu unionis cum nā; primum defectum, dat ē, ēē impossibilem, repugnat enim de-
fectu Dei, qa sol ē grīa mag cāa creans, ita & cāa conservans aas rnles. All defectu nil obē, cum jam
ostensum sit aā pōe, imo yo debere pmanere sine unione cum nā, cum post mortem tnis
eam n dre pire ex logicis potēa demonstratum ē. Hostes am positivi, q Stradnam vitam aāt insurge-
re possent, cent a potentiores alii spūs, q ipsam occidere possent, ut ung homo occidit aliquem, a cāa
alia naāles Orea, quæ illam vita privare possent, nil certe tertium, quantum puto, inveniri pt, am
mentis Suffineri pt, oē em impotens aā rnlem ducere, ē impotens destruere illam, & occidere, q a
cum aā rnlis n educaq de nā, sed creet, ab illa n dependeat, silq spūlis, & quod inde ē, n sit in
partes dubbli, n pt frumpi, sed sola annihilatne deficere pt? omnis substa spūlis, item cāa naāles
Orea sunt impotentes ducere aam rnlem: hæc em q creationem ducit, creatio am, quod soli Deo
Orea sunt nemini ē dubium. Cois substa creata, y illa sit spūlis, & Orea, & impotens destruere aā rnlem,
Sol, em annihilare pt, q pt creare, cum annihilatio, ut potē desitio rei, nullo prevante, respondet creationi,
adeq oē vires creatas excedit, talis am ēēt destructio aā rnlis. Quod quidem evidens sit, quantū ad cāas spi-
rituales, quantum ad Oreas, evidentissimum, cum nulla cāa Orea possit naālit operari immēdiatē directē
in subjectum spūle, q ipsum ve destruendo illud. Et ratio huius ipsius ē, qa nulla cāa Orea pt operari, nisi in
Ore aliquo ex quo resultare pt operatio in spūtum, ut vigit ad unitā Ori dum ei Oris passionibus natu-
lit resultat gaudium, tristitia, dolor, voluptas in aam, quod ipsum tm nāle ē, a creante, ut tota Phi-
losophia volens nolens satis cogat se illud q tot secula dilucide explicare potuisse. & ubi nullū dat
O, neque eunt cāe naāles operari qdam Stra spūli, at in aā separata à Ore nullum dat O, & neque
unt qdam operari Stra eam cāe naāles. Hac occasione mirari satis n possū, quendam virum alias sa-
pientum credulitatem, qua consensit, quandam arbor ramos, herbas flores, ac folia, & sīla hīre vi-
llem, ad abigendos malignos spūs, qui hæc naālia illis obēe qdam, in illos agere, illis nocere, ac
molesta ē posse, quod ē manifeste falsum, & recta Philia Strarium, cum dicta, nulla cāa Orea pos-
sit operari in spūtum si vo dicere voluerint, hæc n ipsa ipsa, y n naali virtute sua dæmonibus obēe &
solum ut benedicta, si em ita ē, injuste prsq huius prq Ipēēi eligunt arbores, qm altiq, huius herbas,
flores, folia, grīa illis. Idem dic de sīlbus cum eque res omnes benedicta malignos possint spūs pe-
pulsare, n em res naālis, d benedictio agit, quæ eglis ubiq ē, adeoq sunt quæcunq res naali plata p ma-
ligna & spirituum vim arcere.

348 Ostendo demum aā immortalitatem, parando sem hæc duo iudicia: aa ē immortalis, aa ē mortalis & sic ar-
quo: n pt ex his duobus judiciis illud ēē falsum, quod totiq honesta vita ē superādi, illud am y quod vi lem
ordinat, & Socratem honeste labefactat d primo judicio honestum manentem, & in omne se elapsum, all ē fun-
mentū honesta vita, ac morigero. Ergo pt illud ēē verum, & falsum. Nos pōne negat, satis foret tendere ei los, qs

aā

ad immortalitas fabulæ loco ē; eor certe pligata sine ullo pœnar ætnar meteu, vita, manifestè ostendit
gntū ad disordinandam vitam valeat, aã rnlis putata mortalitas. Jor vo ostendit. T. q. absurdissimū p se ꝙ,
ut error universalissimꝰ, ac omnium sit oñe nefrig hmibꝰ ad rectè honesteq; vivend. T. q. falsitas nꝓt ꝓ se ē duc
cere ad honestem, cum ēm honestas ꝓse ad felicitem ꝺducat, falsitas nꝓ se ad felicitem ꝺucere, quand
ita falsum ē, ut ē aptè falsum posse malum hmis ꝓse facere ad sumum ꝯ bonū, falsitas ꝙppè ꝑcul dubio
mala ē hmi, ejꝰ intellectꝰ imꝑfective. Hæc satis, sup sunt ad ostendendam aã rnlis i mortalitem, rein
adeo evidenti ipsa argtor multitudo injuriam faceret.

346. Ex dictis aīm colligo. Inter omnia dicere aam rnlem in Dnty indestruibilem ē, nēzm fuit ea mens Scitis Solonem
ut aam rnle vellet in Dnty indestructibilem ēe, à Pthis ꝓpugnari. Certum itaq; ē, quod gnadmodū Dey aam na
turalem ex nihilo ꝺi potenti virtute sua ꝺidit, ita eaq; virtute ꝑt illam in nihilū redigere. Intim s. de mortalitate ꝙ
ac rigorose intellecta sermo sit, aliquo ssu dicē ꝑt, aã rnlis in Dnty immortalis, gtriq; mortalitas sit ꝙria in ḍto
modo, rei, quæ ex nãa sua ē ruptibilis, pendentq; à subiecto aductionis; jam aīm nēq; Dnty fieri ꝑt, ut aã nã
turalis ex nãa sua sit ruptibilis, pendeatq; à ꝺicto aductionis, ga nec Dnty fieri ꝑt, ut aã rnlis eaq; ꝑmaneat,
& tñ mutet suam eam, eēt em eaq; & nō eēt. Undè si Dnty fieri posset, ut aã rãonalis ꝑduceret ꝑ aductio
nem; quod aliqui censent ēe possibile: id nō eēt ex nãa ejꝰ, sed tra nãam. Colligo 2do: me solum lꝯ de aãb
rnlibꝰ suis individuis Speciei hmæ, atq; nos sumꝰ, ga cum nō norimꝰ omnes ꝑtes possibiles, nec ostende
re ullī possibilis sit alia ꝑtes, & aliud genꝰ aãr rãonalium, quæ sua nãa ꝑducerent ꝑ aductionem ad ꝺicta
Colligo 3tio: me nō disputare de potēa obedientiali inclā certa ad destruendam aã rnlem, nec de illa ꝺicta
velle ostendere, ꝺ solum me agere ꝺ loco de potēa nãali. Unde licet posset ꝙ potēam extraordinariam
creāa aliqua aam destruere, manebit in cursum sōper, nãalem aam nãaliter indestructibilem.

347. Obt. Aã rnlis ē forma Oris ꝙ separata à Ore ꝑt. ꝑ Cōa: Universalis oris forma separata à ꝺicto ꝑt, quod a illa
ꝑficit & sibi: Ergo & quo a: aã rnlis ē forma Oris ejusdā, ut à ꝺicto tam in existendo, qm in agendo indicē simꝰ
ac nēcssrio dependeat NA. ē forma Oris ejꝰ nãa. ut sine Ore esse queat & agari vid. & N.C. aã ejꝰ ē forma Oris, quæ
ipsum ꝑficit, unumq; Spiritū determinatæ speciei hmānæ sci cum illo Stituit, ē tñ forma ejꝰ nãa, ut à Ore, nec
ut sit, nec ut ope intendi, semper, ac nēcssrio dependeat, & id eo separata à Ore nō ꝑt. Ad ꝓbnē Cōæ N. universalis
qm nō ingredi nec retineri, cum sola aã rnlis sit talis forma, quæ separata à ꝺicto manēat nãaliter, qa à Ore nō
dependet, quod ꝓbatum. Cum ꝙ sola aã rnlis ē ejusmodi forma, hanc universalem extra Stroysiam ingredi
re nec ꝓbatum, nec ꝺicimꝰ. De facto plures ales universales ꝙnes formari ꝓssunt, quæ licet falsæ sint, nō
fringi tñ extra Stroysiam nequeant, talis ē: Nulla forma Oris ē rnlis, & aã hmā nō ē rnlis. Et hāc utriq; ē,
quia cum in omnes formas sola aã hmā sit ejusmodi forma, ut rnlis sit, ac à Ore nō dependens, immortalis,
imerito p inductionē aliāq; formā, quæ hac in re diversæ sunt ab ea nãa, a mortalis à Ore, ꝺ dependendō eō
q nō rãonalis ē evincor, talis em universalis ē ꝓnō. Argumenta à nis à Specie ad Speciem generaliter ḍsistit.

348. Ulterius obijcit: aã rnlis ē forma Oris talis, & ejusmodi, ut sine Ore existere & agari nequeat, ꝺ aã rnlis separata à Ore ꝑt
ēt. aã rnlis simul cum Ore nascit, & ḍc: ꝑ Cōa: Omne quod nascit, habuerit, ꝺ omnis forma, quæ simul ꝑficit ejusmodi
nãa, ut sine subiecto, quod informat, existere, & agari nequeat, ꝺ si aã rnlis simul cum Ore nascit, & sine illo existere & agi
ri nequit. R. Imi Arg. N.A. 2di ilius R. negri ꝑt, aã em rnlis nō nascit, si rigorosè loquendum nec simul cum Ore
producit, ꝺ à Deo creat cum apta ē ad Suscipiendam illam formam, ḍ sive cum Ore, ea habet organizatio, quæ
talis sit, ut aã Oris infusa, vitæ functiones exercere ꝓssit. Imi. in juris clarissimi quā ꝺquor aã cui Orea nascit
ꝓ generatiōnē à ductionem ex Ore N.A. nascit ꝓ creationem transeat anus; cum id nō sit priē nasci, sed fieri,
& N.C. Sit ꝙ aã rnlis cum sufficiens ꝓnat, in Ore Organizatio, at nō sit ita, quamdiū sit ipsum Organizm

O em̃ sit p̄ generaõnem, qa ē ens Genitum; Vtra vo aã, ut potiꝰ ꝑ stãa simplex negt̄ ꝓduci, qm ex suo nihilo fiat; Hinc ē, qđ Organicum pire pt̄, & pit̄ re ipsa viribꝫ nãq, qa partiũ dissolutione intimit̄ quod agẽa naãlia ꝓstare possunt, at aã cum partibꝫ careat, in quã dissolviqueat, adeoq; pire nequeat, disiparingt̄, cum pimis hoꝰ. Licet cum Ore una facta, facta tñ ipsa p̄creaõnem, sine Ore pst̄ mortem tñis exist̄it. Undè ad ulliorem pbãem dico: ver ẽo expiẽa teste, omne, qđ̄ gñaõni subiicit, Ori obnoxium ẽe, si degeneraone ꝓriẽ sumpta id intelligat, nimiꝝ, si sumat̄ grãe ꝓductione exparisse subiecto, fallit vero si sit sic, nil ipsum sua nãa durare, in alium posse, quã in tempore p̄creaõnẽ exist̄it. Sicut em̃ id sua nãa ingrẽbile ē, ita m̃ intoq; interruptibile. Praeclarè hanc in rem D. Augus: Epist. 136. Mottelo alias
» 20. C. 5. Quidq̃ ajunt, omne, quod in tempore coepit eẽ immortale eẽ ñ posse, qa omnia orta occidũt
» & aucta senescunt, ut eo modo credi cogant, aiãm hoꝝ id eo eẽ immortalem, quod ante eã tempora
» sit creata, ñ movet fidem nostram, ut em̃ alia taceam; coepit eẽ in tempore immortalis hõis, & tñ jam
» ñ morit̄ & mors illi ultra ñ dominat. Instãam hanc D. Doctoris nota retorsioni subservituram.
Arg. Instabis: Aã rñlis simul cũ Ore ꝓduit̄ creativè, & aã rñlis sine Ore ꝑservari ñ pt̄. pt̄ Stã: si aã rñlis sl cum Ore ꝓduit̄, tẽ sine Ore ꝑservari ñ pt̄, & si aã rñlis ꝓduit̄ creativè, sl cum Ore, tẽ aã rñlis simul ꝓduit̄ cum Ore. Sl Stãe pt̄. jorẽ. si aã dependet à Ore, tẽ aã ñ pt̄ ꝑservari sine ore, & si aã ꝓduit̄ simul cum Ore tẽ aã dependet à Ore, & Stãe: R. dmi Arg. N.C. 2di Sqlam jorẽ, Gñ dguo: si aã dependet à Ore, in ꝑservari, tẽ aã ñ pt̄ ꝑservari sine Ore. C. jorem. si aã dependet à Ore in ꝓduci, tẽ ñ pt̄ ꝑservari sine Ore, Gdguo: Si aã dpdet à Ore in ꝓduci, ut à subjecto naãis, exque educat̄, tẽ ñ pt̄ ꝑservari naãlit̄ sine Ore, qrẽ, ut à Stãone supponit̄, & subiecto informãonis, cui statem unicat̄, tẽ ñ pt̄ ꝑservari sine Ore N.j. & similr dstne, & bdstne absoluta nõris N.C. ac dico: certum ẽe, quod omne, quod dependet à Ore in ꝑservari, sine illo ꝑservari nequit̄, item, quod dependet à Ore, ut à subjecto sustentaõnis, exque educat̄, qã omnes formæ naãles, qđ ex parisse educunq; naã, juxta explicãonem eductionis; qm dabimꝰ in Phcas naãlit̄ ꝑservari nqũnt penitus subjecto, quod informant, secq; tñ ꝺo censenq; đ, da aã rñli, quo licet in statu suo ꝓdui pendet à Ore, ut à Stãione ꝓgressiva, sc: quod naãlit̄ ñ creet, nisi prius ponat Organicũ cui infundat̄, & à subiecto informãonis, quod sc: ex sine creet, ut informet. Omne, cum illo ꝑsistunt unã Spontã, indẽ tñ ñ sqt̄ ñ posse sine Ore ꝑservari. Quod am̃ aã rñlis in suo statu ꝓdui pendet à Ore, & pẽ quod negrat. Quã ē, qaꝝ aã tunc pōla extra O intelligeret vñ? Si ñ intelligeret, & nil ageret, quod ꝓprio vitali repugnat, si esset, si intelligeret, intelligeret sine sine vllam minisio, adeoq; Agleo more omnia ꝓpet. Hinc cõsiderat, ut ñ posset amplig naãlit̄ O ingredi, transiret em̃ à ꝓtesto ad impfectum. Num, cum pẽ naã ordo postulet, quod ab imꝑfecto ad ꝓfectũ. Praetea cum in O ingressa nil sciat, omnia et à scitã adigerẽ aã, qđ naãle, & refocigẽs Oforme eẽ ñ pt̄. Nec dicẽ pt̄ Illi Stingere in pena, neq; em̃ apta ē, pẽ pena, pœ in illu, inqua p ecgnõ se nesciat adeoq; ñ doleat, cum tñ maxim̃ ē naturale sit peccati supplicii, consciẽa pcdolor.
350. Aã dependet à Ore m̃ in ꝑservari. & ñ pt̄ ꝑservari sine Ore ꝓ A. Eccleãstes. 3. V. 1. dicit. Ung intilꝫ, & domini & jumentum & aqua ē utriq; Additio, sicut moriũt hoꝝ, sic & illa moriuntur, similit̄ spirant eã, & nil lt jumento amplig hoꝝ. Et C. 9. V. 5. Vivent es, sciunt se eẽ morituros, mortui vo nil noverunt amplig, nec hnt ultra

ultra mercedem, qa obliviōni tradita ē memoria eōr: ac pinde j Salomone alia nō dat post mortem vita, ac pinde aā dependet à Ore, nō servari, ac pinde aā animā jumentor in morte hōis dissipat, totum penit
» extinguj. Protea id sentit Job C. 14 à versu 9. dicens: Lignum ēt Succum, si cōcisum fuerit, rursum
» virescit, & rami ejj pullulant, si senuerit radix ejj in terra, & emortuus fuerit in pulvere truncꝰ
» illiꝰ ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primū plantꝰ ē, hō vo cum mor-
» tuus fuerit, & nudatꝰ, atj cōsumptꝰ, ubi quæso ē? Q. hō ita ponit in morte ex sentēa Jobi, ut illiꝰ nil ipsi
ne Supst. E nō supē aā, q aā dependet à Ore in cōservari. R. Tōmū testimoniū Salomonis j interpōnē
nem D. Alcr: q in hunc locum Ecclesiastē dicit eum tm loq de vita Orali, & nil absurdi ē, utraj hu
ter sc: & hmāna, equē pire, & nil pōt inferri Stra immortalitem aā cum certum sit ex eod Ecclesiastē
eum credisse aām in morte nō pire, sēm C. 12. versu 7. Revtat pulvis in Trā sua, unde
erat, & spiritꝰ redeat ad Deum, q fecit illum. In q bꝰ vbis aptē adstruit vita animæ ipsīus post mor-
tem, ꝛ reductionem Oris in pulverē. Ad 2m ejjd Testimoniū dico: illo Significari mortuos nil ipse
in ordine ad merend in illo statu separatōris aā à Ore, nec vo nil pōnit, nosse, nec bonis opibꝰ in vi-
ta factis mercedem recipe, & eām impōssibile ē, ut cuivis pat ex luculen dictis. Ad cum 3m pendo sig
ad utm testimoniorum & omnia alia ex eodem libro obiicibilia, tum Stra hanc, tum Stra alia illos
& hiis omnibꝰ locis nō loq Salomonem ex sentēa 3ptā, sed ex sentēa impior, refert enim quid impi
tenent animo, nō am quod ipse sentit. Quod exposse docet S. Thomas 1. p. q. 75. A. 6. ad 1m. Et S. Gregor:
» Magnꝰ 4. dialog. C. 4. egregiē observavit dicens: Hic liber de circumcisionator dicit, quia Salomon in eo qui-
» si turmultantis turbæ suscepit sinum, ut ea q impiorum cogitationem dicat, qua forte se ptentā non mentem impiꝰ
» mens sentiat, Nam quot sentēas, qui p impiorum cogitationem movet, quasi totum se pinas divisor suscipit:
» sed circumcisionator veras velut extensa manu omnium tumultꝰ sedat, eosq ad unam sentēam revocat, cum
» inejj q libri hmino ait: Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, & mandata ejus observe: hoc
» est omnis hō. Hinc Doctissimus Propheta Daniel Hebreis ppositꝰ de libris Ecclesiasticis dicit: Isti sunt Ecclēastæ scri-
» pturæ propriꝰ, ut de spiritibꝰ bonis, & malis disserat. Varias itaq sibi sibi sentēas ab initio ejjdem opiniones, eaque
» ad eam rem sensibꝰ revocasse, ac tandem repudiasse, ait, & in ea demum acquievisse, quæ Deum timere,
» ac mandata ejus observanda tradit. Idq ex plurimis ipsius libri locis ad evidēam ostendit: ut eximiꝰ ut
pinde nemini dubium ēe possit, q̄n certissimē senserit sapiens hmānam mentem nō pire in morte,
& Ori Supēē, & vivere. Jam gntū ad authoritatem Jobi dico illum nō loq de aā rōnali, & de hmā, put est hu-
tum ex aā rōnali, atq Ore. intuetq Illum, ait, pōtea: hō cum mortuus fuerit, atq cōsumptꝰ, ubi quæso ē?
quasi dicat: ita pit hō in morte, ut, sicq atq de arboris ramo Stingit, revirescere nōn sua nō possit,
q̄nq nempē illiꝰ aā separat à Ore, Deiq potēa opq ē, ut illi illum cjungat, cum eām Stris ramis arbo-
ris à trunco spectꝰ, pinde, ac dum illi ē copulatꝰ suam habeat aām, unde & pro ipsiꝰ vegetare optime pos-
ge rminare, & comam facere. Tandemtū ve sic explicandi Jobum est totꝰ fere Stratꝰ libri illiꝰ, in quo
adeō apte de aā rōnali immortalitte de alta illiꝰ vita, apud Posteros, deq carnis resurrectione disserit, ut
Lisce de rebꝰ me leviter quidem ipsum dubitasse, res sit prpicua.

351. In religuo nota Xme: Quod in Synodo constant: 6ta. Actione 11. appbata fuerit Epist: Sophronii Patriarche Hierosolymitani, quæ hæc ht formalia: Sic hmõi aĩe pmanent, ĩmmpta, sic Angli ĩmortales p̃severãt, ñ naãrm: Sicut ia3 seruiũ ĩmmptam, ꝓpriè vè ĩmortalem fuãtes eãrm, & graãm à deo sortiti sunt, quæ ĩmortalitatem largiat. Nil nostra ꝓpositõ obẽ, censet ẽm Sophronio, & illig dicta appbans consilium, aã mlem ñ ẽẽ nãã diã ĩntseg, ac extseg ĩmortalem, & ĩmmptam, qmuis ñ neget ĩntseg nãã sua ĩmmptam eẽ, quæ ĩmortalitas ẽnaãlis spiritibꝫ, gratuita vo ĩmortalitas extsca. Porro ĩntseg ĩmmptibile, a ĩmortale ẽ, quod ꝑ solam annihilãonem pire pt: Illud vo dicit, ñ solum ĩntseg, sed ñ extꝫ ĩmmptibile, quod ẽ huiusmodi, ut ipsum pire eõ repugnet. Sicet itaꝫ aãm mlem pire prꝫ ñ repugnet, adeoꝫ ĩmortalitem extsciam ñ ht, pire tñ aliũ, qm ꝑ annihilãonem nequit. Est itaꝫ intẽ ĩmortalis & in eo ssu intelligendꝫ ẽ Sophronij, ici, omnes, q ajunt, aãm mlem ñ nisi ꝑgraãm Dei ẽẽ ĩmortalem, sensꝫ ni mis ẽ aãm raõnalem indigere auxilio & seruatiuo Dei, ut post mortem Ori Supstes vivat licet illig sit nãã, ut ab agente creãa destrui, à cruitã privari nequeat.

352. Nota 2do: Contra nostrã ꝓnem quam à Prouidẽa Dei sapientissimè, aq; ac justissimè Uniꝰ rerũ gubernante, desumpsiꝫ, dici pt petũ sibi ipsi pœnã eẽ, ipsam honestam uirtutis uirtutẽ, uel aliud post mortẽ dari ñ dt. Ast nectale ꝓmium dignũ ẽ liberalitate Dei, nec tale supplicium sapiẽa, qꝫ illud ñ allicere ad uirtutem, nec istud detrahere à scelere, certè nemo dubitat. Rẽplã, in qua nullum aliud ꝓmium, & supplicii in cẽt, ꝓpositum, possimè fore dicitur, aly in ea negligendam uirtutem, aly uitia colenda. Quòd aãm dꝫ rerum orsum Sciẽa eẽ meritã pẽti pœnam, ut ht S. Aug: s. 1. Confessionũ Mã. 19. alias s. 12 Iudicij s. Dominꝰ & sic ẽ, ut pœna pẽti sit omnis inordinatꝫ animꝫ; hæc primo pœna eẽ in ꝑpetratione peccatorum in Articulo mortis remissorũ, deindè cessante metu supplicii multos cõtinuare scelera, sed & multi, quo plꝰ peccant, nec in eis remorsum sentiunt, peccator. ꝙppè cum in ꝑpetuum venerit, & mittit, adeoꝫ ea mente delinquentes punirentur, quo plꝰ peccarent, quod ñ fuerit, indèa Dei justissima, ac sapientissima. Probatq; aut ipsum pẽtum ẽ sufficiens pœna pẽti, arñ? si primũ & intẽ mundo iniustissimè ꝓꝫ puniuntur iniqꝫ, & delinquẽtes sunt omnes, ut voluptatibꝫ indulgeant suis, ac jura quæ ꝙternant, quo ẽ magis delinquent, eo magis suis torqueantur sceleribꝫ, quod qm iniquum, qm turpe sit, nemo ñ uidet, si alium & aliam post Oris mortem admittamꝫ oportet vitam, nescio, a indignis impibus maneat, sine pœna aut magna uirtꝰ sine solatio ꝙmiaꝫ relinquat; occurrit dernũ, præmium & pœna à legislatoribꝫ additur, ut homines à sceleris turpitudine ñ detritos, & à uirtutis honestate ñ illectos, aut à scelere, & adeuirtutem trahat, & miumve & pœna, quæ & loco assignata ad hunc finem inepta ẽ, ut ẽ ipse uidens.

353. Nota 3tiõ Si hæc in re Christus appingat Authoritas, hæc nil euincit, cum adeo pplexè de aõ ĩmortalitate disseruerit, ut int Iumos uiros ñ uenerit, quid de ea dispacto senserit, pessime eumde ĩmortalitate aãtenet S. Iulianꝰ Martyr, ac Nyssenꝰ & Nazianzenꝰ Gregorius, ea, quod l. 3. c. 6. dicat. nil amplꝫ hmi mortuo stringere, neq; bonũ, neq; malum. Et l. 1. c. 10. Solonem redarguisse uideat, q̃ uerum hmis felicitatem post mortem ẽẽ diserit. At ex aduersa animam minimè ab Aristotele ita mortalem, sentiunt post Iosephum Gyraldus, Simplicius, Philoponus, & multi ex antiqꝫ, quos int Albertꝰ M. ꝑfecto aureꝫ l. 11. de genaõne aãlium

CB.

3. dixerit Arist: mentem forinsecs advenire, eamq; tantum Divinam ee, ut potè quod Gg actus nihil hi eus Oris achine Immune; Extra dubium ee videt, illig judicio mentem hmanam ee subjam ejusdem naturæ immortalem. Doctor arm Subtilis Harveg, Conimbricenses, & multi alii consentiunt, nihil certi hac de re definire, qui in eam appendisse partem, quæ hmanæ menti immortalitem tribuit, sibi themistio credendum, nmodo de aa sim immortalitate, nedubitavit Arist: cum multis demonstravit argtis hmanam aam laudquagmin morte pire. Ita sentit Zoarez 1. de aa. c. 11. ubi ait Aristlem in suis libris immortalitem aæ docuisse. Et accedit monumentis fuisse editum teste Coelio Rhodigino l. 19 Antiquum. c. 33. Cum Philg hic extremum sibi ingruere, & senisset dolore acrius in lacrimas effusus, hmanæ conditionis immemor, implorasse. Adnotatur quoq; in quodam libro, ut ide laudatus Libro c. 32. ait Scholasticos, q mortem aderant Aristli, cum is jam expirasset sic inter se fatos: q Pater animas excipit, & tecum colligat, in suis recondens thesauris, utia am ut rectius, & perfectius, plenius teneremus. Quæ perfecto haud dissent, si Aristlis fuisset opinio aam cum morte interire. Verum dum senserit Arist: nos tuto Christum dogma ejus nouum firmatum, aliq; Fidei Catholicæ libris probatum, nalibus, & nonnullis, satis, quantum potuit demonstravimus.

ARTICULUS QUINTUS.

Et ponet questiones nonnullas breviter loco loco tractari solitas.

354. Qr 1mo: Utrum aa nullis generetur, sive propagat, & traducem? Fuit enim Antiquorum sententia, q censebant aas a parentibus in liberos, & traducem propagari ea ratione, quod filii aa sint pars quædam aa parentum, ab his filiis ex ratione communicata, eig; Origine juncta contra quos Rabbi. Ratio, qa aa hma est spiritus, & propagat, & traducem. Et nos supig jam probatum. Pro hac: Ens spirle non potest generari, & propagari, & traducem, & sic: pro 1. si ens spirle posset propagari, & traducem, tum posset illius entis aliqua particula avelli, ex aa Patris ad constituendam aam filii, & sic pro. Ens enim spirle partes non habet, &c: Nota: Obiter hoc loco solent varii Scriptura tractatus inseri, dias aas hmanum ee generatas, intimum unicuiq; esse familiare ee S. Scripturæ, hmanas aas vocare, adeo dum dicit aas gratias ee, hmanas velit significare.

355. Hinc colligo aa hmanam posse creatione fieri, cum enim sit substantia simplex, & educi, & gigni negetur, dum fit, per creationem fiat necesse est, quapiam cum illam propagatione fieri debuerum sit. At ac est sententia D. Aug: & Ide cujus origine Tom 2. alias c. 15. dicit: unum est ex duobus, si ex traducem non est, ex nihilo est, nostra sit a Deo, ut nam Dei sit, quod credere omnino sacrilegum est. Cum itaq; ex nihilo fiat aa, fieri negat, nisi a solo Deo per creationem, cui soli convenit creandi virtus. Hinc merito D. Aug: Ep: 190. Tom. 6. alias 157. c. 5 ait: si negatur unius hmanæ aæ creatorem Deum, alij factorem, nisti q eij elegis aptissime repugnat, sine ulla ppe ambiguitate, q Propheta dicit: omnem flatum ego feci, animas videlicet intelligit volens, quod & ba Scriptura manifestant, ut itaq; unus, quem facto extra hmanum inspiravit Tum, Deum est flatum ipse esse, ille ipse ad hoc facit. Hmanaq; aa origo coelestis est, ut cecinit Lucretius - - Coelesti demum omnes semine oriundi. Oriby illa id fatetur.

356 Qr 2do: Utrum aa sit forma corporis hmani? Re affirmative, communis est hæc sententia Catholicorum contra Origenem. Et ratio est, q si aa est forma, non informans, & assistens Organi, ut auriga curru, aa, &c. Supposito quærent, ut clarius est, & dicinequit, alias hoc esset vera tum, & falsa, & aggregatum ex utroq; bruto, & nihil haberet dici pro, &c: pro 2. sumpta, non potest dici primum,

quia

quia si chão nec Ore, nec ſtug, nec mortalis eſet cum nil hor ſe cerſim ſit aa. Nonda, ga si chão diſcurſiva, ac liber n eſet, cum nil hor ſit ſolum O. Non ſtium, ga si chão eſet aggregatum p accidens, nec ung in rigore d dua, cuiꝰ oppoſitum unicuiꝰ e evidens, ſcit em ung q ſe unum, & n duos eꝰ qua ſic obiici ſolent ſolvent, vide ag emꝰ de admirabili mentem int & O Cmercio

CAPUT SECUNDUM.

De admirando mentem int & O Cmercio, ſive unione.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid ſit hoc Cmercium, & quoteiplex ſit de illo Auth ſenſus?

357. Commercium aa cum Ore dicit mutuum ille opa onum ſtq, quem O int & aam obſervamꝰ, ſtimur ſci: 1mo: quod facta ab aliqua objecto exterco in ulaeni in Oris & cerebri organis, mox reſponderet & formis in aa motis, ac p ceptis, ſic ſi oculꝰ obvſet alicui vꝰ Eccla, vꝰ Domui, mens eandem domum, aEcclam ſibi repſentabit. 2ll ſi tonitru deſperſa daurem, ſtatem in aa excitat, idea impreſſioni ſveniens, ſadeo, ut poſita mutatione in organo ponat preceptis in mente tum languente Ore, amiſſo veluti vigore, langueſcit quodammodo aa, cerebro laeſo, infunctionibꝰ ſuis ad delirium uſq turbat. Edpimur 2do: quod nicſſim datis certis appetitionibꝰ in aa motꝰ q dam ab ea determinati ſtatem ſequent in Ore, & ita many & pedes movemꝰ, q do volumꝰ, impotia oculis, & ab objecto piculoſo ſe extent, impet lingua ſilentium, & tacebit.

358. In explicando admirando ſubſtaar adeo diverſar Cmercio dederunt priſci tempor Phi, adeo tn modica ſucceſſu, ut licet unicuiꝰ aptiſſimu ſit dari actiſſimum int ſubſtia Ipſorum & naale, aam ſci & Orinalem, quomodo tn ipſum Cmercium pficiat, q in ſe ſit, toti eorum Phia planè emyſtium. Quidam Platonica dogmata ſecuti, triplici vinculo aam Oris ſtrictam ſinxere, altheream ſci: aerea & elementari, nempè ex oleribꝰ compoſita; alii cum Stoicis Ori & aa ſociarunt alium quendam ſpitꝰ, q ſi medium, cujꝰ activa deſtille pficerent ea, quae ſpia ſpiris, a Orea vires excedunt, intim omniſſis his, nulli raoni niſi Cmertis adſerre placet 3. Hypotheſes, ſyſtemata & mo evo vigea, p quae airi ultimu myſtium & Phicum enodare, ac explicare aliquo modo ſatagebant. Vn eſt Carteſii & ell Mallebranchii caar occaſionalium. Alterum ſeibnizii Harmonia poſtabilita Cium: Peripatetici cum influxu Phi à D. Tournemine excultum. De his ita ſingulis agemꝰ Articulis

ARTICULUS SECUNDUS.

Quod ſit Syſtema Occaſionaliſtarum, & quid de illo ſentiendum?

359. Carteſius & Syſtema ſtmo inverit, Mallebranchij ejꝰ aſecla illud excoluit, ac pfecit, quem ſecutꝰ e Sturmius, & multi alii. Hoc am Syſtema aſſerit, quod nec Oin aam, nec aa in O edpiam agit ex eo, quod ea ſis diſſimis mobilit ſpriè à Carteſianis deneget. Dictum am Cmercium inde efficiſci dicit, quod Deus leges liberrime à ſe ſanctas, occaſionem mutationum in organis ſenſoriis ſactas, & am modificet, has & n alias, in ea idea ad q ducendo, & vicſſim ex illis in aa q bydam appetitionibꝰ determinatos in Ore illius q ducat motꝰ, eosꝰ ſa media obſervet, augeat, a imminuat, prudius, & quomodo ad voluerit, uno ybo: Syſtema caar occaſionaliu e, quo Cmercium mentem int & O pficit per modificationes harmonicas imdte à Deo factas, & proluntem Dei ſpem certis Legibꝰ liberrime adſtrictam, ſci quod eatenꝰ hae duae bſtiae Orientiant in ſuis actionibꝰ, qtnꝰ Deus ex aae voluntiꝰ

sumit occasᵃᵉ ad Orᵢᵢ mꝰonem efficiendam, & ex mꝰonibꝫ organoꝝ sumit occasionem ad informandam de
is aam, ꝙ ad excitandas has in aa, ita censebant hi authores, unde etiam vocant Occasionalistæ

360. Dico itaq; Systema hoc Occasionalistarum in ordine ad explicandum mercurii ad cum Ore nec sufficiens p̄ Imo: Hoc Systema as-
ꝙ stat intimo Sciæ Sui, quo certi reddimur actiones nostras ex impio voluntatis fieri, nec hæc certitudo extinguitur
si evidentiæ, in Stra rationibꝫ, qbꝫ pbaremur ꝙ judicii sui infantiæ, ut loquuntur Cartesiani, laborare, & non exvero de-
rebꝫ judicare, did Cartesiani necdum pbarunt, & ad finem Mundi forsmuchm pbabunt. &c: 2do: Si
Mallebranchius ad explicandum mercurium ad cum Ore satis se diffusse existimat, quod Deus ad hoc eam motum
ad, motum causet in Ore, q̄ nec sufficiat dicere in ordine ad explicand. ascensum Mercurii in barome-
tro, & ad vim magneticam expendandam, q̄ Deus occasione illius ferri magnetem ad illud inflectat, ad pluvia
guttas decidentes Mercurium exprimat, quadispar ratio, cur nam, aut cui ming. Phi dictu, aut sit vero Ar-
num existimet. 3tio: Si mens nostra non regit O, nullumq; ejus in Impium, & Deus utriusq; actiones producat,
tc 1mo mens nostra sit se mere passive ad actus nostros, tc 2do non steterit pando, ꝙ laudando actiones nostras
a potius nos ppter illas, nec laudemus, nec vituperio digni sumus; sicq; non nos illas ponimus, & Deus, tc 3tio sequeretur Deus
illum eē archetypum Mundi, famosum, q̄ de alium paar mundi, nisi ppter illud, quod effective in omnibus ea
omnia facit, quæ sibi nostris attribuimus, atq; hæc omnes S. Fidei adversant. &c: et dyte P. Laurentius sat
modestē crisi h. Systema notavit, dicens: non ea Systema Pelagii, & opinionem devotam potius, saltem pal
allatas, siglas nec titulo decorando. Quæ eandem sententiam exhibent penitus dicta sit a mo 209. ad mu 225.

361. Dices: In tantum hoc Systema recipiendum est, in quantum in illo non salvaretur libertas hma, & non negabit à Cartesianis
ad, patea volendi, nolendi &c: Ad hoc: non salvaretur libertas hma separatè ad actus immediatè à voluntate pro-
dentes. N. separatè ad actus mediatè à voluntate procedentes, & ut vocant actus imperatos Concedo, & dico: in solis
actibꝫ intrinsecè voluntatis, non actibꝫ extrinsecè nostri, saltem plerisq; in quibus omnes sunt liberi, & ad laudem & vituperium
nobis imputandi, quando quidem in hoc systemate forent liberi. Dixi plerisq; nam ego in me, qui intruderer
in carcerem, ingressus ille in carcerem coactus, violentus, & non liberaretur. Instabis: in hoc systemate salvatur
libertas hma, non ad actus extrinsecos &c: et A: In hoc Systemate dicit, quod Deus per actus in nos voluntatis occasio-
nem det actibꝫ extrinsecis efficiendis. &c: R. N.A: 2di Concesso & deposito q̄ id sufficiat, alias, qa Josue petiit
occasionem Deo ad sistendum solem, hæc quæ solis erat illi Duci Israelitici populi libera

362. Nec dicas: Liberum illi fuit ut vellet, & nollet Solem sistere, nam de quo: nempe hic actus ipse volendi erat liber
Josue. Ipsa qua Deus impium illius erat libera N. Si eum foret illa libera, tc nec Deus posset in eo casu sine
lasione liberi arbitrii Josue facere, ne sol moveretur, q̄ falsum est, alias teneretur Deus Solem sistere ad impium
Josue, si Deus libertatem hmam illo tam decrevit conservare. Sed fortè dices: Salvari quidem libertatem, dum mo-
do Dei illas actiones extrinsecas in nobis producat, quas non ipsi produceremus, si ad illas à nobis met ipsis determinare-
mur. R. Salvaretur sic libertas Dei, qa ille liberè à se ipso ad has & alias actiones determinaretur, at non salvaretur li-
bertas nostra, nem nos illos actus extrinsecos poneremus.

ARTICULUS. 8tio

Quod sit Systema harmoniæ præstabilitæ & q̄ de illo sentiendum?

363. Jam Systema harmoniæ præstabilitæ, quod à Leibnitzio inventum est, nihil aliud est, quam series præceptionum

in aa

inãa, & series huic Harmonium motuum in Ore. Ad intelligendã hãc Systema tria sunt notanda: 1ũm: Leibnitzig pinde, ac Cartesio, negata vi actione in O ãã & Oris in aãm, supponit mentes suas vi sua, mi independent ab impressionibus Oris certo ordine perceptiones ac volitiones producere ita, ut eod. quae ner repraesentaret modo sibi unius sum, imo & actiones sui Oris, misi nec O illig nec unius unqm existisset, hinc aãm automaton Spãle, & machinam Spãlem. 2do. O qd automaton mãale dicit, ita à Deo dispositis organis instructum statuit, ut vi hujg dispõnis exappulsu rerũ sibũ variis, stans ad alios & alios motus, & sic ad certam seriem motuum determinetur, idq misi ãã nunqm uniturus fuisset, qd Orbem ipse tam sublimia inventa, qbus Geometriam ditavit, in libris suis exposuisset, libros singulos, eod. quo descripti sunt, modo, descripsisset, misi nulla illi fuisset anima. Verba sunt Volfii: 3ũm Deum previsionem Scientiam suam quidisse vult singularũ aãm perceptionem, nec non affectionum omnes series, pariq cujq libet motuũ seriem Oris cognovisse, inde Oricubet, eam mãm aãm addidisse, cujg seriem motuũ motibus corporis correspondentem cognovisset, sicq harmoniã inter O & aãm stabilivisse putat, dinc rãonem reddit, quare ens dum O pungit, mi in aã affectio doloris exoriat, quod vocet in serie perceptionũ, ac volitionũ aã, illa affectio, hãc eo instinctu, misi nullum O, ad eog nõ punctura exist. et defensores hujus Systematis, harmonistae vocant.

3bo. Dico: Systema harmoniae stabilitae pariq suspineri nqt, 1mo: admisso 1o Systemate, drent tolli omnes Scholae, nam in mente divi puli, q illa series perceptionũ, quae vi dictum redderet Gr nec Gric, q nõ Gr, si 1ũm, & gmvis nullg magist, nullg liber det, à qbus organa, audibus & visui inutet, ad 1ũm dicta subsequet series, si 2do, & frustra tempg tempg terunt praeceptores, nec illis q dgm dnt docti, sive indocti Discipuli docti Mechanismo sua fabr. Sibi rão pbaret, nec Concionatores eo negotios in Eccla, nec Apli fuisse missos ad gdicandũ Evangelium. 2do: Systema, quod ãa asserit, & nil eo pbat, quae negotio pbanda ferant, velut indignum Scho reiiciarq, ex tale ens. Systema harmoniae stabilitae, nam in illo 1mo unicum pbatur, quod ad rem parum faceret ãa virtute sua posset in perceptiones ac volitiones producere, nõ pbat vo 1mo: quod ea producat illas, eo, inde pendent ab impressionibus in organa Oris factis. 2do: nõ pbat, quod Oris motus, quos spontaneos vocamus, nõ praecedant aba, & quod O illos habitum fecit, gratis nõ fuisset aãtum. 3tio nõ pbat, qd in serie perceptionũ, ac volitionum hujg determinatae aã hãc determinata perceptio ac volitio, & in serie motuum hujg determinati Oris, hic determinati motus, nec cum rão haberedit à determinatione mutua inter O & aãm, ut ex harmonistis certum, nõ ex nãa ipsig aã & Oris, nam & aã ad suas actiones, & O ad suos motus indifferens, sq hic carere possunt, nõ ex ipsis rebus rebus, qa ex una pte harmonistas gratis haberent, adhuc aã illas posset cognoscere, & velle vi solig Mechanismi, ex alla pte ipsas vi dogmatis Cartesio, aliãs, quae ea agres circumsparent duos eghnes, toties in iisdem eadem series eadem ordine ibi succedentiũ actionum Oesset. Non tandem hujg Serieiis rão repeti pt ex ipsis perceptionibus sese in serie excipientibus, nam & hae multae sunt disparatae, ac disnatae, & ni ens perceptibile, quamdiu illae postea sit nãonem habiturae in previsi Scientiae dictionarii cujg piam vocabula mille, aplura, dare unig spatio decumere vellet, totcerte, tamq diversas ideas rerum toto caelo dissidentium ens habiturg, ut postea in prioribus rationem sufficientem Sinericnominari sint possuri harmoniae. Jam gntũ ad motum Oris, gmvis dari rão repeti posset ab objectis sensig divinitus in mente ferentibus, qd ipsum falsum ens, & dicenda de aã brutorum brutorũ nihil omnino nõ posset repeti series invariata illorum motuũ ad

annuissem

amphim Correspondem serie affectionū ad, visi novū illum Supponat Decretum dei de coordinatione objector, ut hac, & nā alia serie sese excipiant Sigg efficient. Hic cum nō modo acty intrios liberos nobis esse sciamus, Hi des dat, vel nō extros ponamus, & omittamus voluntarie, quino veteres, ac excipiant acty extri, ut sonant Precepta decalogi, evidens ē, quod si hi acty ab āa nō procederent nō eent liberi nobis, & incepsum Scipere ac phiberet ty ste: Demum harmonia Stabilita Sacris in libris adnotari indef, si em nulla āa in Potestas ē, a si āa indepen dent à Ore, suor actuū seriem Stinuet, quomodo, & quem in finem Job scribq precepit, cum oculis suis ut ne cogitaret de virgine, Et si moty Oris exacte respondeant ideis āa, quare Doctor Sanctus querit: Video aliam Legem in membris meis repugnantem legi mentis mee &c: frustra quoq suadet Aplg: Mortificate membra vestra &c: Tandem Systema Jansenist & Jansenist Semiris, si em verē, quod āa oā ea eadem modo sibi representaret, quā modo nunc representat, quivis Spt aām nil prosq daret, quando Scierit, quod Spt aām dat Copia, imo vipsū Omnipotq quando existea Dei ex existea creaāt demonstrari pt &c:

365. Nota hic benē, ut advsit P. Tort à Soriano: Non sufficit mihi Catholico, quem unq animam vindicare libertā, sed libertatem hūis, q hām tueri necesse ē indubium, quivis ita quo ad libertatem āa sufficeret, ut appetitiones ejq q sint in illig potestate, attamen ad hūis libertatem nō sufficit, de regit in suspenso et moty Oris, quos ipsa vult, sint in illig potestate, nō em sola āa, ē āa & Oē hoc: Sicut & Volsig tuetur libertatem āa pt, qa āa nē pt suam esse am determinata ad appetitiones has Caliis, ita dicat, nesse ē hām em eē liberā ad suos acty, si in nos, si extros, q nej pt nā am ad, nej pt nā am Oris ad hos Caliis determty ē. Nej sufficit, quod acty extri exacte Sgruerent in trios, quivis ab intrios nō dependerent, nam licet ges Solis exacte Sgrue bat voluntati, & impio Josue, qa tū nō fuit in potestate Josue dici in potest libertate Josue, & nō &c: & rāo ē, qa ut ait S. Aug: & S. de libero arbitrio & S: Universalit nē nobis libet, quod in potestate nō habemq, sic non voluntate senescimq, & necessitate nec voluntate morimur, sed necessitate.

ARTICULUS QUARTUS.

Quale sit Systema influxūs Phci, & quid de illo sentiendū?

366. Systema tang influxus Phci ē illud, in quo āa in O, & Ori in āam influxu Phcq tribuit, cum in quo nam sit reponendq influxus iste āa in O, & vicissim Oris in āam, nō aqueint Authores Sgq d Systemate tis Evenit. Illud tū satis tuto dici pt, quod negatq ab iis traki influxus asserit, q em imaginat Volsig dicens: debere eā ab influxionibus talem influxū admitti, vi cujq aliqua realitas, cum antea in eet Ori de Ore transferret, in āam, & in illo transformaret, qualiam, Dei nulli cum Melchiore Verdriesio hujsmodi influxū, p si, qd āa Cspiret cum Ore, ita, ut actiones āa dependeant à Ore, et actiones Oris dependeant ab āa, vel, si parvo ingrā, q nam rei dit illa Spi rāa, in quo dependea unig ab alto deponenda sit. Ridet Verdriesig: ultig hic pgredi in licet. Et hac q & Responsio in abstrusioribus quaestq hūd mentis imbecillitati satis accommodata ē, nec em turpe putamq, ē, ibi ignoram fati, ubi certa notitia saltem in hac vita haud Speranda pt, Solum qd Verdriesig nō Supponit tū hunc influxū motuum, & indup explicare illū contendit, debuerat quidq ply prua opinione dixisse, qd q effecit in peripatheticor difficultes incidit, & nudis verbis Questionem solvit.

367. Longe felicius P. Tournemine Systema influxus Phci novē inventa explicatione sibi propriū fecit nō sine Orbis eruditi applausu ut Refert in actis PP. Trivol scientiū ad annū 1703. & 1704. Laudatq ita P. Tournemine

duoby

duobꝫ suppositis unicum Suū Systema Supstruit. 1mo: dari existimat in Oribꝫ, quoad humorꝫ temperamentū organorūꝫ structurā diversis diversos sitꝫ, diversam structurā mechanicā variis innatis, ac insuperinducibꝫ, ab objectis ambientibꝫ recipiendis ꝑ idoneos, ac intra hos sitꝫ aliquem determinatum cuivis determinato Oriꝫ: diuturnè à naturalem, ꝓ illum tempꝰ incerta dosi humoꝝ, incerta copia spirituū animaliū, incerta dispōne musculorū, venarū, arteriarū, incerta ꝓportione mobilitatis ac habilitatis ad impressiones suscipiendas, tum nervorū sensoriorū, tum ipsiꝰ Sōrii communis, ꝛ cerebri, uno vbo, in tali situ, quo Odum ꝑditum, & ipsum rectissime sensorior, tum ipsiꝰ Sōrii communis, ꝛ cerebri, uno vbo, in tali situ, quo Odum ꝑditum, & ipsum rectissime valere dicit, & ad functiones ad ꝓprias ē expeditissimū. Hoc Spūtum 1ma sui parte ē evidens, ex hūa structura mechanica pvenit, quod unꝰ hoꝝ sit choricꝰ, melancholicꝰ, alter, tertiꝰ flegmaticꝰ, aliꝰ sanguineꝰ, aliꝰ robustꝰ, aliꝰ debilis. 2da ꝛ sui ꝑte ꝛ multum ē obvia, nunqꝫ ēm forsan duos hōes unicꝫ tempꝰ inveniri duos cholericos, ꝛ duos melancholicos reperiri, qui sibi ꝓsus ides, ita, ut nullꝰ excessꝰ in uno notetꝰ Sup alius, nempe cholericus, ꝛ unꝰ erit ingenio vivacior, qm̄ alter, ita, ut celeriꝰ ville, ꝛ in abstrusas penetret, alter memoriā felicior, ita, ut ꝛcepta semel, qm̄ ille vitā celerit, diutiꝰ mente retineat, unꝰ vꝫ habebit acutiorem visū, sed q facile, & quacunq; humoris copia laboret, ac deinde multum alterit, alter habebit vitiosum obtusum, q facile laboret, nec facile alterit, sed in suo statu perseverat. Similꝫ discurrendū de aliis Oris passionibꝫ, ad eoꝝ Spūtū ꝓ. Tenuemine, ꝛ hac parte possibilitatem St.

360. 2do Supponit aam hūam à Deo cum pportione ad determinatum O creari, & tali virtute intrinseca instrui, quā ad veniendum illum partiū situm tendere, & actionē tendentem fovere possit sanē actionē nec intellectionem, nec volitionem vult eo, sed aliam qm̄ à nā alē, quā nisi à fortiori qua piam virtute extrinseca impediat ꝛ nostra, quam illa actionem, unionē ꝓprietatis, & possessionis appellat, & hac durante, vitam ꝛ durare existimat, ubi vo ag ab extra, ꝛ ipsa ꝛ ad ꝓpositiones actiones hanc actionem turbant, ꝛ impediunt, tunc solvit vinculū, dissolvitꝫ unio, movit hoc. In tuno Supposito 4t. spūta includit. 1mo Supponit virtutem in anima ad fovendū, & conservandū statum Oris, q̄ndiu actiō ipsius ꝛ impedit: 2da: quod virtus ista ad sit pportionata ad O sive ad ꝓpta conservare ꝛ, determinatū O, & ꝛ alium. 3tia: quod in exercitio illius virtutis, ꝛ ipsa actione, nec tempus ponit esse unio ad cum ore. 4ta. quod Ori nulla actiō possit ꝓprie ꝓpte in aam, 2 quod O impressionibꝫ duntaxat suis ab agentibꝫ extrinsecis, acceptis, ꝛ meram occasionem, intellectionum, ac volitionū &c: ꝓbere possit anima.

361. Ex hujus Spti puncto vid et stare expedit, ad eam, alimenta ꝛ vtit in bpadam hūis, sanat vulnera &c: quod sentit ipsum in mechanismū Oris, cum id ꝛ tingeret in exanimato ore, q̄q̄ sit, hoc virtus ad, ut potē spūs, ad eoꝝ majorē rerū capacitatem agitandū ingeniosiꝰ reddit, intellexit facile, quā rāme ad ē forma Oris, quā rāme convenit ad O, ad eoꝝ hac parte Spūtum, saltem ut evidens, falsum, & rationi dissonū hūin pt. Ad 2 punctū pace sanctitatis quid sentio, dicam: nec Sustineri pt, nec ꝛ pt, qd dici ngt quod ad unius hūis, sit diversa specie ab ad alterius hūis, alias quoq; unꝰ hoꝝ tam nullo alio hūe eēt ejusdē speciei, Neq; dicas: Hanc diversitatem ē hūin individualem, ꝛ am specificam contra ē, omnis diversitas virtutis, & potē in causis ad producendū effum ē diversitas speciei, & si una ꝛ am specificam contra ē, omnis diversitas virtutis, & potē in causis ad producendū effum ē diversitas speciei, & si una hret ad virtutem ꝓportionatā ad O, qlem virtutem alia ad ꝛ hret, tunc daret in illas diversitas, ꝛ proq; diffa speciei dici, nec dt Sustineri. Ratio ē, nam quacunq; ad rationalis pt, cui addicta pensione ē Observare in suo esse naturali, Observatura ē in alius situm, si Ori aliū disposito uniret, & situm parit ꝛ brisset, nam ut optime advertit

P. Flach

P. Flack, mercâ actuale ad cum Ore existens in illa actione foret ipsa vita hûs in actu 2do. & in illa actione essui negt unio actualis, nâo essâ, q unio necessario precedit ipsas operâones, cum prius sit eè homem, qm operari. Deniq quod est extrema eè unita, qm operativa. 4tum: pall; tum inde, quod omne Oè gntûd se inens, ut dictum Nro 224. tum, quod Oris, gnis ab alio moti actio omnis in motu essat, ut Nro 202: facto in objectum, q in motu Vitante aliud ad motû similem, quemadmo ad à Ore, in quit moto, similer Scitare pt, si aa è naâlit penetrabilis cum Ore. Indea certum è, ab aa liberalle pendeat, ut objectum repsentatum in sensorio, nunc cognoscat, nunc aliis occupata, addi, ne adutat gè, q si adutit, modo id cognoscat, modo allig objecti absentis recordet, ut ita ipsa illa, & nô objector impressiones eam ad cognoscendum minare possit ideam, nisi omne illud postea determinare dicamq, quod licet agat nihil, si tm nô adsit, sine illo postea agere negt. Tota è determinâo objecti imperia, in preceptionibus, q dem necessariis in eo essentiâ quod est lege Dei ad modum lucis Oris hoc sequatur percepta in iis am, quamvis mentis subsunt in eo statui quod quoes aa ad sensorium adtulit, objectum illi in specie vicaria presens è. Alis duobz premissis Sptis, statuit P. Tournemine, mercâ ad cum Ore, sive motum illum opaonû essum fundari in actione observativa Ori naâli aa, qua partim situm sibi accommodatû aa reparat, retinet, ac immutat, si eq actione reali divisim modi Cassicit. Contra Oeatem, nô nisi agit in aam, qtng actione illam ad unde juvat turbat, impedit, &c: abstrq eo, ut ipsam Spiritum hûs subsaam actione Phca attingat. Itaque

370 Dico: Systema P. Tournemine jure catholicis spernendè. pt: Systema, quod cum Catholica Religionis dogmatibz, intimo sûs, ratione, ac nâa Phenomenis dissentit magis, qm catholicè, jure spernendè catholicis, displicatum Systema è tale, &c: pt nor: quia ad 1ma ptem. Ex Systemate nullæ sequelæ erroneæ, ac hæreticæ inferri, q dedui possunt, quæ ém pt 2de quo ad 2dam partem: Intima Dcia certi reddimur aam inde suar actionum, ac motuû Oris spontaneor caam eè, certi ém redimur, quod quoes efficacit manû vg nô ligatam, nec parasibi; a alia ratione impeditam elevare velum, to es illam elevarmq. Quo ad 3tium ptem: hoc Systema assignat caas 2das oportunatas esse quoes in naa deprehendimq nô recurrendo ad solam caam 1mam, ut faciunt Cartesiani, nec tribuit caas spualibz vim agendi motu proprio, ut volunt harmonistæ. Tandq quo ad 4tem ptê: Systema, quod assumit by postheses nô difficilè admittendas, & illis positis satisfacit nâis phænomenis in nôis mâa occurrentibz, dissentit cum nâa Phænomenis, a Systema P. Tournemine. Etale, &c: nôre hanc ex causa è P. Tournemine declaro sic:

371 Duplices in nobis experimur sensaones, alia propriu duant à Ore, & ab & in aam derivant, alia ortum huius aq, & in Ore terminant. Nimirum sui: dolor, voluptas, quas hac ratione in Systemate explicantur, dum actiua Ora in ssg nostros influxione faciunt, motum in his Scitant, quod si hic motus juvet et actionê aa, qua illa situm naâlê suo Ori juvet, & gradu aa accedit, proinde voluptatem sentit, sin vo motus in ssg exeitly situm illû naturalê Ori perturbet, molestia & dolor inde oritq quod aa nova in actibz suis in Os directis difficultatem patiat. Eadem die de iis affectibz, quæ ex durum Bruptorum temperamentq a reparate emanare dicunt, at languor, melancholia, acrimonia, &c: Unde colligo ex Systemate sensaones ad nil

aliud

ee, qm cognionel, qbꝫ aꝺ ꝓcipit conservativa sui in ○ raõne ꝑ juvari, ⁊ impediri, alt̃ hae decaꝫ volu-
ptate ꝑfundit, vel dolore afficit.

372. Affectiones 2di gris hae rame int̃ Systemate peraguntꝫ dum inuria ꝫ accepta acerbitem mens
cognoscit quae clarius notum intuet, ac vivacio, eo vehementiꝫ in ordiẽ Sm̃ovet, cum̃ꝫ sit limitte virtꝰ,
hinc fit, ut in illig duntaxat objecti cogitaõne defixa ab actione ꝓservativa ○ris mens nihil ceꝑet, a
cente in illo langueat, segnioꝫ agere, velut tædio in ○ris carcere affecta, unde humores sine ordine
ferunt, ꝑturbantꝫ, alliant, vasa fluidor arctant, molꝫ eor̃ sit tardior, ꝑspirão multo minor, qbꝫ pallidi
pallorem, tremorem, maciem, morbum, imo nonnunqm repentinam mortem subsequ ꝑfacile. Con-
tra si modi cujus piam benitte apprehendat, qa benè ac jucundè afficit aã, ideo, nisi modꝫ excedat inhilari-
tate sua, quæ ꝓticiosa ales ob caãs ẽ, admodum, caltig affectus ex cognione malitiꝰ affectionẽ
ꝓservativam urget, alacriusꝫ ꝑmovet, hinc dilatant ampliusꝫ vasa fluidor, ra rejit tenuit sanguis, ac-
get ○ꝫ motus crescit ꝑspirão, ex qbꝫ & vultum floridꝫ, subridentem, hilarem, & motum ○ris salutarẽ
○ꝫ nosse ẽ, in ira Spiritꝰ ut plurimum, vehementer ciet, sanguinẽ, hinc irati rubent, & ardent.

373. Ideæ am̃ aã dependent a sibꝫ hac raõne intelligi possunt, res notæ circumstantes ○, organa illig va-
rie afficiunt, hi motꝰ in ○rganis excitti, ꝑ Spiritꝰ aãles ꝑmeant, usꝫ ad cerebr, ubi fibrarꝫ nervorꝫ va-
ria ꝑmotione facta, imago, ⁊ phantasma objecturn repsentans excitat, ad illud mens advertens spi-
ritualem sibi efformat ideam, eam̃ꝫ illuc refert, unde impressionis ortum duxisse intimo ssu ꝑ-
sensit, quodsi cerebri organa, fibrillaꝫ, ab extno objecto, ⁊ ex voluntis impia ita movean̄, aut mo-
tæ sunt, dum qd piam objectum prius cognitum, imago prior, ⁊ vestigium in cerebro relictum
innovatꝫ, mens vero notum dum, vestigium̃ ꝓcipiens innovatꝰ dum ideam objecti, simulꝫ
cognionis prioris acgrit, meminisse dicit, & int̃ aã unita ○ris memoria repoñi posse ñ inꝺgrue videt,
qua raõne am̃ aã abstractas a rer̃ Spiritum ideas efformat sibi, dictum ẽ in logica, ubi egimꝰ de ideis in-
natis, ideas vo, qbꝫ actiones suas cognoscit, suarꝫ actionũ ẽ sibi scia, aliunde ẽ, qm̃ ab ipsa aã nullꝫ repellit.

374. Demum: Diversa in hominibꝫ ingeniorꝫ qlitas, a diversa organor cerebri dispone int̃ Systemate repe-
tig, sic: cujꝫ fibrillæ ad motum, impressionẽsꝫ recipiendas ⁊ facillimæ, penetrantis ingenii erit, vasti
ingenii ẽ, cujꝫ cerebr plurimæ. Simul m̃ ẽ capax impressionũ, quodsi impressiones hujꝫ modi ⁊ si-
pene ꝑfecte mutent, ingenium erit leve, at si fibrillæ excellas impressiones facillime & diutissime
retineant, memoria felix, denꝫ hoc cujꝫ fibrillæ cerebri ineptæ ~~ꝓpter~~ ad motũ sunt, hebes diuꝰ
acies ⁊ vero perturbatꝫ confusus dici solet.

375. Sed & morbos & ipsam mortis caãm nihil de suo in systemate explicat Laudatꝰ Author hac raõne ꝑvenire
potest, ut vires ○ꝫ ⁊ motus in mus agentiũ reprimant, sopite, ut n̄ quidꝫ ꝓvideant aã, cujꝫ ris finitæ & limitatæ
finde virtꝰ aã, in ⁊ hinc nodo nãli ○ris situ deficere ꝑt, qdꝫ n̄ ꝑt ⁊ simul succurrere pluribꝫ partibꝫ, ꝑ spiritũ
aãlium ꝑmeatum, eum in loca plures ⁊ simul juvari egeant, accedit etiã ipsa ⁊ usu diuturno alteri organa ca-
sus violenti, maligni aeris temperies, nutrimenta noxiꝫ, liberæ aã mentis passiones exhauriunt
Spiritꝰ alliant partes, eor̃ matibꝫ nãlibꝫ, corpus ipsum ꝺrumpunt, idẽ, actio aã ꝑpetuam, deficit illam
& ꝑ

gradatim

qualem in morbis expimur. Quodsi ℓ impedimentum ℓ medicinam n̄ amoveat, ℓ actionē illam sibi nā-
lem, aā Or n̄ succurrerit, viribꝫ ℓ suis impedimentum n̄ sustulerit, natamꝫ eam increvit, ut spiritum
fluxꝫ, oēs int̄ a pīat, ℓ destructionē organoꝝ, ℓ obstructionē meatuū, ℓ ruptionē eorū, ℓ insolita passionis impe-
&c: tunc actio aā penitꝰ sistit, cessante actione cessat, imo int̄ O & aam, ℓ nexū finitū ℓ q statꝫ mortuoꝝ
376 Obiicit: Contra assertam actionem aīe: Corpus n̄ pōt agere in spūm; ℓ nec spūs in O, pōt ea: in materiā tam di-
sīs, qlēs sunt O & spūs, ℓ neutri convenit vis agendi in aliam, a utriꝫ. Dist: R. retorq: O n̄ pōt cognoscere aam,
ℓ nec aā pōt cognoscere O. directē N. tam. aq Arg: multum probat, nempē, quōd nec det, possit in O, vi in aliam re-
aam agere, quōd em̄ aā tam diversum, ℓ tam dissitum, possit igit̄ huc de cāa negarit, int̄ im̄ dēus illud, a neu-
tri ℓ petit nisi agendi, a utriꝫ si neutri, illam, a utriꝫ ℓ pōt expiēa evincit, a rāo, credo, si alterutri hm̄ ℓ pōt expiēa
vincit, a rāo, N. & dico: Dixim̄, supra nullum O virtute propria agere, aeternoq; dormire motum aliunde acci-
actionem quæ illiꝰ transeuntem n̄ in alio meliꝰ reponi pōt probavim̄, q̄m in motu ejꝰ ℓ facto in subjectum
talis am̄ agendi rāo nil pōt efficere in aam, nam nec ℓ, O pōt illam rad aliam suo stilare motum, sic ℓ aā penetra-
ri Oris naturā n̄ resistit, nec in illo novam m̄odificationem resultantem ex diversa Oris natione partium pōt produce-
re p transpōnem similiarem earundem partium, sic ℓ aā est ens adimplicissima. Econtra aā pōt agere in tute propria, ut
supra probatū, pōt se reddere impenetrabilem actualit respectu spirituū vitaliū, ac aāliū, ut totiēs supposu-
imus, ℓ pro suo libitu pōt illos uti, ac quo vult, impellere, sicꝫ O actione sua regere. Quantū ad expiēam n̄ q ℓ
sensuū est nota, d̄m̄ ssg intimi ista stat ℓ actione aā in O, n̄ vo p actione Oris in aam, expiēa sicꝫ ℓ rāoni nun-
quam repugnat, repugnare etiam, si O proprie agere in aam pōt evinceret.
377. Instabis: In hac hipothesi supponitur tm̄ pōe agere, d̄m̄ vere actualit, ac stimulo agere aam in O, sed hoc
supp̄ō n̄ ē admittenda, &c: pōt nor: Si aā vē, ac stimulo ageret in O, tē stimulo ℓ applicaret oculo objectum
sibili, ut indē impressionē recipat, sed tm̄, &c: pōt nor: Expiēa teste objectum sæpe ℓ pervenit, actionem aīe
ferit, oculos meos nil tale ℓ videntis; R. tm̄ Arg. nimiū, aq dēus: Si aā vē, ac stimulo ageret in O, illiꝰ
organa sensoria ad sonos applicando, &c: C. Si stimulo ageret in O illiꝰ spiritꝰ vitales vsando, &c: ea
ea in diversas partes distribuendo, &c: N. Actio ilaꝰ observativa vsat ℓ aīque circa spūs vitales n̄ acti-
ca applicationem sensorior ad sua objecta, quare impressiones in organa oriunt ab objectis, diversa impressio-
nes diversimodē spūs aāles excitant, q magis vel minus juvant actionem aīe, a impediunt. Int̄ im̄ negari
quoq; pōt quōd n̄ aa liberē n̄ unum pro oculo applicat ad videnda objecta, q̄d vult, mediantibꝰ spūbꝰ aālibꝰ
incidenti notatis: quod p spūs aāles intelligat portio illa subtilissima sanguinis in cerebro ela-
borata, quæ motibꝰ spontaneis ejusq; motibꝰ præcipiendis inservit. Per spūs vitales intelligat portio ejusq; fluidi
subtilissimi ad motꝰ naāles vel cordis, à qbꝰ vita dependet, à nāa ordinata. Ex quo colligo spiritꝰ vitales,
ac aāles differre à sanguine sola subtilitate, à se vo invicem diversis duntaxat functionibꝰ ita, ut si illa portio
quæ nunc in nobis destinata ē ad motꝰ spontaneos, destinaretur ad motꝰ naāles, tunc spiritus vitalium,
n̄ animalium sortiretur nomen, e contra, si illa portio, quæ ē destinata ad motꝰ naāles, destinaretur ad spontaneos
os, & sensationes, tunc illi spiritus aāliū adhæreret nomen.
378. Urgebis: Aā n̄ agit in O, n̄ spūs vitales, illos vsando, ac p varia exigēa in diversas partes corporis distri-

buendo

bccendo. Et &c: pt A: si aã t mode ageret in O, tunc Stimul p Spiritꝰ vitales foveret Sservaret, i motu vitatum
ñ nihil repararet situm Ori mãale, dt ñ, Et &c: ꝛ nor si aã Stimul foveret Sservaret, repararetꝙ sibẽ Oris
tunc nung in sitꝙ mãalis turbari posset, sed t ñ &c: pt sqla: Actio pfata Stimul impediret plurbaõnẽ sitꝙ
partiũ Et &c: Q 4 Arg: dquo A: actio pfata Stimul impediret plurbaõnẽ & semp efficiũt, N. ñ tñ semp effi-
cacit, C. A & N C. ac dico: virtus limilla aã tanta magis im inuit, qñto aã pluribꝰ fovendis, Sservandis
partibꝰ intenta ẽ. Hinc si causa est aã Stimul plures Sl, varias partes aggrediant, eaꝙ vitient, qm
vis aã singulis oportune laborat, conatꝙ succurrere, licet tñ Satꝙ ñ semper it efficax, ob Qua ẽ arm cau-
sat, uam, qm vis unita Stra aãm erit fortior, ipsa quaꝙ organizãe, magis yoning aptata usibꝰ aã, magis
vel mins facilitat actionem aã, pfecto, raõni Sonũ ẽ, ut Spritꝰ illi atiq pmeant canalem paleturn
quam scabꝰ aã eaꝙ ut ñ aã: madiantibꝰ his Spiritibꝰ, iam lentè, iam celeriꝰ fluentibꝰ, pone latio-
nem aã motꝙ divam in Ore vegeta juvenis ac ex succo fracti senis. Item: in Oreã machina viri
rite iam elaborata operetꝙ facilitꝙ, quam introdui massa infantis, nempè: habẽda hic ẽ raõ plurium
rum, iam massa, iam pfectio organi, iam copia Spirituũ, & cr alia, & alia, quæ occurrunt animæ.
979. Neꝙ dicas: Hæc ẽ mãalia, aã vo ẽ Spritis. Nam ex hactenus nil aliud sequi, qm quod aã à dictis cãis nul-
lum malũ inscio pati pt, i nec debilitari, & enervari, nec destrui pt; non tñ vo qd iste casꝰ maales actio-
ni aã remoram facere ñ possint, a quod aã alligata Ori, aã hæc impõnta virtus sua amovere possit, sicꝙ
virtꝰ aã ñ ẽ infinita, de certis limitibꝰ circũscripta. Dixi: aã alligata Ori, nam qnte sit vis aã in statu
separaõnis à Ore, nobis viatoribꝰ explarari ñ ẽ, credibile ẽ illam ee longe jore m, qm alligato Ori,
qm is & illa limilla sit. Jam de aã alligata Ori certum ẽ, quod illa ñ obstante sua Spirituali illa ñ
plus valeat, qm Oris organa sinunt, exprimuri d in motibꝰ liberis nostri Oris semper e morbi divisꝰ
divsis tempore sanitatis, raõne, cui major sit vis aã Separatæ à Ore, qm illi unitæ, pt ee hæc, qa actio
aã ñ ita divisa in statu Separaõnis, qm aã maq in statu uniõnis. Unde ex pt ori possit, ut aã Separatæ à Ore
ingens aliquod datum, cui elevando plures hões ñ sufficerent, cum facillime possit de uno loco transferre
in alium, nempè in eo casu aã movet lapidem, una actione totali, ita, ut partes Eꝙ singulæ ñ moyent
motu peculiari. Econtra aã existentis in Ore actio in singula membra divisa ẽ, ita, ut ñ tantũ totum
O, verum etiam singulas Eꝙ partes foveat.
980. Obiicit 2do, à Defendentibꝰ ñ in fluxum Oris in aãm. Ouniter aã ita agit in aã, ut illam vè actione
sua alligat, ac vere aliq in illa, velut in subjecto efficiat. Et &c: pt A. nec intelligi nec explicari potꝰ
quomodo aã determinet ad pceptionem eoꝝ, quæ aguntur in Ore, nisi Op Spritꝰ aãles dicto modo agat in
aãm, Et &c: pt A: agitaõ humoꝝ turbata p passiones Qveientes, varia in O impressiones, unde cum e
causate habebunt se indifferent ad pceptionẽ aã, nisi Smunicent aã, Sicut plures globi ad motum
concitati, ñ agent actione mutua in se, nisi Smunicaõ qua piam impressionem mutuam in illos in-
ducat Q tmi Arg. N. A. ad 2q, quoniam ẽ negotium Q cum nro 971. & 972. tibꝰ Stiũ dquo: nisi Smuni-
centaã Smunicaõne consistente in eo, quod Spritꝰ aãles & impressiones factæ in Qjuvarent, ꝙ impedi-
rent actionẽ aã Concedo: nisi Smunicent Smunicaõne Spritle in actione illoꝝ efficiente aliq in aã,

Nego.

N, & dico: ℓ poliq ℓ̃ imperceptibile, q̃nde nam Spiritꝰ illi turbati efficient aliq̃d in aã? non em̃ efficerent novam entitem, cum implicet ejꝰ mundi entitas, in partes ad̃ transponerent, a ipsam aã ad motum conabe rent, j Nrum 376. Jam, quid rogo ℓ imperceptibile, q̃tumcũq; ad̃ alicui ipsiq; actionꝰ Suæ principiũ? sensum illi Cæcia animæ ad actionẽ suam conservativã Oris juvari, & impediri, hac occasione cognoscat, quonã pars Oris bene v̄ male affecta sit, sicq; voluptle, v dolore afficiaꝰ. Ad paritem Pr N. C. disparitas ℓ eorundem, qa inter Ora pl dari collisio mutua, cum sint impenetrabilia, secꝰ dicendũ de aã, quæ ℓ Spiritꝰ. Imo sic in vita: ad ℓ, ut globꝰ aggressum moveat, in regiꝰ, ut illum primꝰ in serie phicã imitẽ stringat globꝰ, ℓ sufficit, quod ponaꝰ medium omnipotentem Sufficiens. Q̃ paritꝛ si ponaꝰ à Ore aliquid tale, quo posito aã impediat in Sua actione, v̄ juvet; satis intelligꝰ dependẽa aã à Ore in statu unionis. Nec dicas: Et sic in hipothesim occasionalistarũ delabimur, nam negũ: delabimur ex tota, N. ex parte concedo. Hoc igit̃ discrimen inter nos & occasionalistas, quia illi tam Oris pctu actionũ aãi, q̃m aãm respectu actionum Oris ℓ̃ causas occasionales statuunt, nos aãm, q̃m vide Ore idem fere sentiamꝰ, animæ tamen in O veram actionem tribuimꝰ; dicit: fere idem, nam vere n̄ idem, sigdem occasionalista, p motus Oris nec juvari, nec impediri actionem aãi existimant, solum v̄ int Cœnam, qa O, nil efficit in aã. 2ã ℓ discrimen: quia j occasionalistas aã in respectu tam pceptionũ ℓ̃ causa occasionalis non Physica, secus nos sentimus.

301. In stabis: ex Concessis: aã eatenꝰ solum Oreas impressiones peiperet, ab iisq; dolore, v̄ voluptle efficeret, ipsꝰ cognosceret illas actionem suam in O imitari, & ñ q̃re: pt nam: pt imitari actiõ cã in O, sine notabili sensu doloris, a voluptis, ut in somno, apoplexia in actu progressu, &c: Rpdmi Arg. n. norem, 2di dcõ A: pt imitari quoad facilitem v̄ difficultem actiõ aã in O, sine notabili sensu doloris a voluptis, N. pt imitari quoad Primũ istiꝰ actionis sine notabili sensu doloris, a voluptis, Concedo. Ad instãm Rp quod actiõ aã in O in somno n̄ imitati dtm sensorii, & strictis impediꝰ omnicã impressionum eliminandũ, unde exilna in somno n̄ statem pcipiunt. Apoplexia incipit fluxu Spirituum in gb, dam organis sensorii, salvo sensu interno, ac salva in sede ℓ, ℓ cerebi actione animæ. Unde actiõ aã imitatꝰ quidem quoad Primũ, q̃tũ priꝰ gn̄ apoplexia fuisset hoc Capto, ad ea ipsi membra extendebat, nunc amplioria extendit, n̄ imitatꝰ tm quoad facilitem, q̃tũ in aliis membris, & in sensorio Communi, eadem, qua priꝰ, facilitte. Quid simile nempe hic nobis imaginandũ ℓ̃ fingere, ac in eodem in torrente rapido, qui sibi talia objecta aggerem incipiat, intumescit, & q̃ prumpe ℓ obstaculũ, quod si ex parte solum aggeris cursꝰ ejꝰ alio v̄ statꝰ n̄ intumescit, sed tolꝰ ℓ, ut impetum aptam pinde ac si nullum foret obstaculum; aliꝰ de divulsione a strictione partium ℓ̃ sentiendũ, in his em̃ casibꝰ jorem aã expit difficultem, q̃m in casu apoplexiæ, in casu em̃ divulsionis sanguis ordinatꝰ ab aã ad sovendũ eius ℓ̃ ratione Suæ O extravasa Sua prumpit, unde actiõ animæ frustratꝰ sine ulo in casu strictionis fluxus Spirituum n̄ totalit sistitꝰ, & tm impeditꝰ, ex quo aã remoram in actione Sua patit. In illis progressu imitatꝰ actio ratione pleni, quatenꝰ in statu virili plus massæ corporeæ accedit tui, ad quam sovendam sese extendit actiõ aã, secꝰ, ac in statu teneriori, in senectute ex pcto decedit de massa Oris; negtm hunc decessum aã ferre dt, ad eaꝰ hac ratiõe de cã, senectꝰ n̄ dt sentiri longiore rosa, dum ordo organa actioni aã inservica illæsa maneant, & quia in hac usu vidꝰ semper in senibꝰ

attrita

attrita sunt, hinc ꝛ̃ mirꝫ, quod ꝛ̃n senectꝫ illis ꝑt̃ꝫ onerosa sit, videlicet, ga aꝺ in Sua actionẽ difficultem, & remiaꝫ deprehendit. Observa: hoc loco nomen apoplexia ꝛ̃ sumo ꝙ acceptionem medicorꝫ nostra Patria, ꝙ nomine intelligunt affectionem cerebri si istentem in illo cursum sanguinis, quæ affectio intra breve temꝑꝫ solet enecare homem, & intelligi hꝺ nõe id quod medici extranei ferè ubiq; locoꝝ intelligunt, videlicet illam affectionem membroꝝ, quã nos vocamꝰ paralysim, è contra apud illos paralysis dꝺr quod nos apoplexia dicit. Hæc dicta sunto ꝑꝑ intelligeãm author, eorum, ne lis sit de voce ꝛ̃ nomen paralysis in præsenti materia adhiberi potest.

302. Urgebis: hæc ipsa facilitas ꝛ̃ difficultas actionis ꝑcipi nequit, nisi agat ꝺ in aam &c: ꝑ A: anima non sentit id, à quo ꝛ̃ afficit, &c: R. est 2mo arg: infero: & nec Cytharœdꝰ ꝑt̃ ꝑcipere facilitem laudandi in Cythara, pbẽ dispositã, & difficultem in cythara quassata, nisi Cythara agat in Cytharœdum. Item. & nec Sculptor ꝑt̃ ꝑcipere vg se, acutas ꝛ̃ hebetiores dolabra agere, nisi dolabra agat in Sculptorem. Dirimit: 2di dgũ: Aã ꝛ̃ sentit id, à quo ꝛ̃ afficit, tam directè, qm̃ indirectè, C. ꝛ̃ sentit id, à quo ꝛ̃ afficit directè, afficit tꝛ̃ indirectè N. & dico: affici põe directè à quopiam agente aam, eam quid piam pati põe ab agente hujusmodi, & aam ee subjectum tale, quod agens hujusmodi actionẽ sua simulare possit, quod ut ꝺ̃ stet in aã, dicimꝰ ee impbile. Jam indirectè dolorem affici põe aam ab agente alique, & aam ab agente hujusmodi in eum illum põe redigi, ut nil q̃dem à dicto agente patiat, nullatenꝰ actionẽ illius in suũ ꝙ̃ aparitꝫ secundꝫ inclinationem ad desiderii Suum haud possit, & modo afficiat aã à pede claudicante, nunq; eorum evadit claudꝰ? nequaqm̃, sed ꝛ̃pit naturam progressivũ formare in ore ꝙ̃ vellet, & hac posita, ꝺ̃gt aam malè affici in q̃dem ex determinatione agentis illius, & ad determinationẽ propria, qmꝫ indignaꝫ, ac molestè fert se in aparendo impediri, quid simile cogitando hic occurrere, ac stingit hmi carceri incluso, quid emporiũtes, quid fores carceris agunt in illum? & hm tristat, ægrè fert se inclusum ee carceri, ꝛ̃ aliam ob caam, nisi ga videt impossibilem sibi ee egressum ex illo ad Suum beneplacitum, ita inqm̃, & hic sentiendꝫ, & q̃dem potiori jure, si q̃dem, ut supponiꝫ, actiõ anima in ee necessaria. Egressꝰ ex turri si ꝺ̃ret ee, eet liber, adeoq; talis, ut ꝙ voluntatem ꝛ̃ liberam, aquie facile emitti posset, hinc fieri posset, ut hõe inclusꝰ carceri captivitatem Suã ꝛ̃ doleat, & aquo aio ferat, fieri autem nequit, ut anima actionem Suam naturalem impediri non doleat.

303. Instabis: nisi aã directè afficeret à ore, ꝛ̃ afficeret ꝛ̃ indirectè, &c: ꝑ 3ꝙla: multæ possiones Orea & impressiones in O, nec juvant actionẽ aã, nec impediunt; tales sunt impressiones causatæ à caloribꝫ & à somnis, nam aã pinde accidit, ꝙ color hic, ꝙ alig obiicial, & nullam in Sua actione mutationem subiret & illos colores ꝛ̃ sentiret, & nihilq; si ꝛ̃ afficeret directè, nec indirectè ꝛ̃ afficeret &c. R. N. seq. Ꝺ dgũ A. multæ passiones Orea, nec juvant, nec impediunt sensibilẽ actionẽ aã. C. nec juvant, nec impediunt insbles. N. Et quidem gratum ad sonũ certum ẽ, quod, quo vehementior ille fuerit, eo molestiꝰ nobis evadat, ægrẽ eo difficiliorem actionem aã reddat, si q̃dem inde ꝛ̃ dolor capitis subsequi (igitur ming ming vehemens aꝺ juvat, vmmmẽ si harmonicꝫ sit, & impedit potissimum, si dissonꝰ fuerit, qm̃ vis id insbles ꝙ̃ set. Quantum ad colores, idem ꝺ̃ de his sentio, ꝺ̃ tanta fidentia, qꝺ

mea

mea ꝓpria expiẽa huic opinioni suffragat. Expior ẽm colore intenso rubro, q̃ in lingua nostra polonica ponꝫ dicit, multo magis colore intenso albo ad oculi ꝑcellin̄ raro oculos meos, ut hac de cãa acutissimo mi dolorem capitis patiar, hinc q̃ in me ob specialem organoꝝ meoꝝ situm ssbll fieri expior, jure ꝓsitum ejicere idem mi de aliis, q̃m in ssbll stingere, ꝙsertim cum ab oppositis mi ꝓbet Stranium, unde mi & dolorem, & delectaõnẽ, q̃m vis in ssblem in casu insblis adjumenti, a imꝑedimenti actioni sue admittaine.

304. Urg ebis: Dato n̄ concesso, quod multa impressiones in o juvarent, multa impedirent ꝙ sensbll, sin sbll actionẽ ad, n̄q intelligit quomodo ad dicta objecta, vg diversos colores cognoscat, & in ordine ad hanc cognitionẽ, q̃m in nobis ssu expimur, ad mittendã ẽ in aam actio Oris, ꝓ A: In data hypothesi n̄ plꝰ sꝙt ac intelligit, q̃m q̃d ad cognoscat diversitatem actionis sue, & c: ꝙ dicit A: in data hypothesi n̄ plꝰ sꝙt ac intelligit, q̃m quod ad indeb̃ ac ꝓssimum intimũ cognoscat diversitatem actionis sue, C. q̃m q̃d ad occasionalit, ac Geomitant cognoscat diversitatem actionis sue & nihil, M. nam ipse, qa percipit mutatam actionem suam, hujus imutaõnis cãs occasionales et aliqua saltem occasione detexit, tangin̄ in essu cãam. Ad dicet: & cẽ Stratonun̄ expicam. R. N. id nulla ꝑte vari expiõ, sed tm meris ꝙjudiciis ꝙserticis opponitur initio. Unde ut ex responsis, viris collizes, rão expicam correxit, si qua hujus mõdi expiẽa p influxum Oris in aam staret, satisfit ẽm phenomenis nãe, Explicatione R. Journemini. & nulla ẽ necessitas admittendi in Deum agendi in Spirtum, & captu difficilem ꝑt Oris ad aã haud necessariam.

305. Premo: Si mens occasione factarũ impressionũ ab objectis objecta quæ ipsa cognosceret, se mi cognosceret & ipsam cerebri, ejusq impressionum stellarem ꝑt q dem longẽ clariq, ut potẽ longẽ magis approximata cerebro, q objecto suo, & nulli mi de seipso dicet. & c: R. N. Ego: Nam mens hmãchi actionum q̃ suarum mi ẽ ꝓsus intimo ẽ, & in extima objecta clariq, q̃m seipsam, actiones q̃ suas cognoscit, ejusq rãones videre ẽ sequentes. Nma: Quia vis intelligendi ad nostra limilla in varias insup ꝑtes distrahit. 2da q̃ nullũ objectum, ut ut ꝓvens ad, occupat, & rapit totam attentionem illi, ita, ut ad alia objecta n̄ ultimo diffluat Obj: Si q dem impressiones extimæ, aliæq mutaõnes in Ore assunt ut ad turbam variarũ ideaꝝ, passionũq; ꝙbꝰ ꝓfecta sui ipsius, a cerebri cognitio intipit, uno ubi: ad extimis objectis ultimo occupatæ, ad se ad intimata Orea, q̃bꝰ ubi mimi, a plan̄ n̄ advertit, velut, dum in objecti imagine absorbetur Stemplaone dormiverem, sopemõ de colonib, a mã a imaginis nullam habemy sollicitudinẽ.

306. In reliqua Nota 1ma: Si q̃ dixerit: actiones hmãæ n̄ nulla tendunt in destructionem actionis ultimo observativæ, ut dum aliqs sibi ꝙsulto necem injert, & hujusmodi actiones, q̃ ut actiones Oris in aam, q̃ si sunt actiones animæ, ut ad vult, & n̄ vult observationem Oris, & vitæ hmãe. R. nihil horũ ꝙ primi, ut hactenus ꝓbatũ ẽ, n̄ secundi, nam actio ad observativa Oris in Systemata ẽ independens à voluntate libera, & ẽ ssria ad cujusvis finis ẽ sive ꝑmeraũ. Jam actiones hmãæ, quæ tendunt ad ꝑmerii destructionẽ sunt actiones hmis liberæ, has & aligndo ad vult, impia, illam am ꝙt impiũ voluntis sue nolit exercet, calum, n̄ ad necessarias, n̄ ẽ liberas actiones influxu Phẽgin aam Oris ꝙt. Nota 2da. Juxta hic solet inquiri an ꝓpriũ debeat unio ad ãm Ore, ad q̃ quæsitum q̃ respondeat R. Journemini, dictum ẽ n̄ro 360. curãsentẽa ejus n̄ ꝓbatur n̄ro 369 qui ꝑtheses ita n̄ reponunt unionem in actione Dei ultimo assistentis corpori & ãæ, & has duas machinas moventis, & n̄ rectẽ, nam, ut ait Leibnitzius: Si duo forent horologia quæ

aqualiter

æquales prægmoty, inde p̃venirent, q̃d applicata cadutrig artificis manu, utrig rotas ac dateria ur-
geret æqlr, illa ph̃n ẽ ent unita, ita pariter &c. Leibnitzig, & alii harmonistæ unionem reponunt in har-
monia ꝓstabilita, d̃r̃ rectè, nam 1mo: Unio suppoñ dt ante ẽmercium ãa, cum Ore, prig ẽm supper-
nit hõa ante suas actiones. 2do: In ꝓ systemate n̄ apparet necessitas ꝓpenetrationis, ac intimæ ꝓs ẽæ
ad cum Ore, nec em ãa in O, nec O influit in ãam harmonistas & O posset ẽ ẽstem mundi, a ãa ꝓpriã,
& dum modo ꝓpriã, deth harmoniã in actionibꝫ, iam eo ipso unient sibi n̄ obstãte tanta distãa, quod est
absurdũ, quod ipsum deduci posset ex ꝓ systemate Carthesiano: si em unio ꝓsistit in ꝓsentia Dei assistẽa ꝓ-
pria Deꝫ hoc modo assistẽ potest anima & corpori à se disjunctis.

307. Influxionistæ n̄ ꝓvenient in sententia de unione, q̃am em hanc reponũt in entẽ quodam medio illi
superadita Ori & ãæ sup quo entẽ illum discerpent Peripat: sitne illa ꝓsentia accidentalis, an media
hanc an entẽ ideæ rꝫ rũt, ga putant, negata illa Rmam ẽ matrẽ Dei hmãy, a alia ẽ matrẽ
puri hmis, sic em arguũt de 2do parilem desumunt ad Verb. Mal vꝫ Pri n̄ pt dici & ẽ mat Pri
nisi genuerit Prum, & si unio n̄ sit entitas media ꝓ dicta realitas dꝫtè ab unibilibꝫ, tẽ mal Pri n̄
gravit Prum. &c. pt nũr: Mal Pri n̄ gravit aam Pri, ga hæc creata, n̄ generata, n̄ unionẽ, ut Spus
O am gnis gravit, Vtr n̄ ẽ sundem tũ sufficiens dicendi illam matrẽ Pri, nam tunc dum gratia
nec dum ẽ Petrꝫ donec uniat ãa, & hæc sententia una cum sua fundamto n̄ subsistit, ut potè innixa pen-
salsa, vid elicet, quod nãa creata possint aliquid de novo producere. Quid võ ad gmanẽ ꝓpositam em
sufficiat, ex dicendis in ꝓpria resolvẽs. Alii Systemꝫ hujꝫ defensores dicunt sufficienter intelligi
aam ẽ in illa unionis cum Ore, si O sit rite dispositus ad functiones ad, Decretum Dei adit
de deturrendo ad apaones ãa cum Ore & si ãa sit ꝓsens intimẽ Ori, cætum hi plꝫ regrunt ad unio-
nẽ, gn sufficit, unio em ãæ cum Ore facit hmẽ, Decretũ am Dei de deturrendo hmẽ jam ꝓnit hmẽ.

308. Ego censeo sufficienter intelligi aam ẽ unitam Ori, alꝫ sic dari hmẽ, si ãa sit intimẽ, id n̄ gliciꝫ
sed Speciali modo ꝓsens Ori rite dispositi: dici modo Speciali n̄ gliciꝫ, & n̄ pglemunꝫ ꝓpenetrationẽ
gliã & dæmones existunt in aeryum eorum Oribꝫ, & ãa posset purgatorium in Ore, destructa jam unio-
ne, pati, sicut em n̄ galibet existẽa sufficit ad t, ut dicant aliqua entia esse in quopiã determto loco
alias quotquot existunt in mundo hmis, illi omnes simul nobiscũ adsent in hac schola, ita pariter,
ut aliqua duo entia dicant & sint ꝓsẽa intima eo modo, q̃ ad unionẽ rꝫ n̄ sufficit, quod sint ꝓsẽa inti-
mè gradatim. Quod si applicari sibi quidpiam modum hunc peculiarem voluerit S. Aug. l. 21. de
Civitate Dei C. 10. Modꝫ, quo adhærent Oribꝫ Spũs, & cælia fiunt ãa mirã ẽ nec ꝓspiendi ab hmẽ potest
sed insurgent Perip: q̃do: q̃d q̃d in gratiam hmis generatꝫ n̄ unio, n̄ ãa, n̄ O, vel respondeng illis
ꝓ retorsionem sic: Quis ẽ ille filius, a qu ẽ iste hmis, genitꝫ n̄ unio, n̄ ãa, n̄ O. Sed de his innuisse sufficiat.

CAPUT TERTIUM.
De Potentiis & Sede. animæ
ARTICULUS PRIMUS
De potentiis animæ

309. Potẽa ãæ variis pluribus recensent, sed quæ, si rem ipsam spectemꝫ sola ratione, ne empè relata ad

divisas

diversos termos dgnent, nos quis facilis plurima circa ea in intelligant, & percipiant potear nationes dabiny. Potea sensationi credi ea é, qua mentis tum motis ipsos in Ore, & ab exteris, sive à quopiam in loco deinde ortos, tum dependent ab iis & motibus, & impressionibus doleremus, a voluptatem percipit, unde res Sibis dicit, quæ Orii organa ita immutare pt ut illis, percepti, nisi mens nostra aliis Videnda dis intenta sit, hanc immutationē Cogit. Sensorium vero, & organū Sūg externū é illa pars Oris Sūy, quæ et rei Sibis appulsu immutat, cujy mutationē Omnipotens Spūs, aales in cerebro, & Omuni Sorio, Sibi motus efficiunt, donec in aa, percepti, gñ sensationē, & deinde effectio aliqua, quam Sibi dicimus, excitet. Hinc triā regrum adid, ut aa dicat sentire in Ore nostro: Immutatio organi ex appulsu rei Sibis. 2do: percepti ejg immutationis, & impressionis in organū facta. 3tio: affectio certa aa, inde proveniens, nempe tristitiam, gaudiū, &c aa, & dicto Articulo Superiore hīt in sup Sundinta ex S. Aug. q 16. 15. de Civitate dei dicit: dolores ita q, dicunt carnis, aa sē, in carne, & ex carne, dolor carnis tritum modo offensio é aa ex carne, & quidem ab Eg passione dissensio, sicut aa dolor, q hīt Stilia nuncupat. dissensio ab iis rebus, quæ nobis nolentibus accederunt. Item alibi: turbato q pè carnis temperamto, actionē suam, quā illi regendo Sē, turbari molestē sentit aa, offendit, & hac offensio dolor carnis nuncupat. En quam bellē Eg docet S. Doctor in textu Systema Tournemineanū. Idem sentiunt Tertullianus Plutarchus, & alii

390. Potea intelligendi é, qua objecta tam Orea, gñ Spūlia, aeriy modo cognoscimus, de iis judicamus, & ratiocinamur. Ad hanc rem vocat potea imaginatrix, quæ Graè phantasia dicit, nam ex cognoscimus rem, non verbo omnē imaginē Oream, & hīc intellectionē puram præmittimus, ut cum cognitionem reflexa, & abstracta, & abstrahentes, ex gñ Sapientes hūy, gliis é cognitio montis aurei, quæ res distincta, montem & aurum instar unius representat, & cognoscimus rem, ejus effigiem illi in cerebro expressam p Spūs aales, & templamur, & tunc imaginari dicimur, unde potea imaginativa é, qua rerum Sibilium imagines, ab illis p Spūs aales in Sorio cerebri Sibilis, & ad sensorium Omune ppulsos, ibidem expressas, & remanentes in eodem, margin Sorii gelis, excitat, & iis representat, & recolit, non ab ipsis duntaxat objectis actualibus, quum in absentia aa, Spūs hi in cerebro positi Sibilari possint, & præsepe Sibilant, tanta vehementia, quæ ab extima usione agitabatur, quod fit, ut eodem modo redundent in nervos, & extimas partes Oris, & oberim, etsi longē dissitum, ac ne ali stem q dein, qui Sens, & Sūg ipsos efficiens inde est. Hinc fit, ut quos febris afflixit calida, & qby calidiori stigit Epilepsia, ii vivacissima rerum imaginatione, Sibi y raro suis aspiant, absentes, & mortuos alloquantur, alibi se ee, gñ sint, existiment. Imo fuere hujmodi hōes, q in ipso Ore passi sunt, qd sepati imaginabant, talis fuit illa Anicilla, de qua refert Mallebranchius, quod dum alii venam incidit, adstans ea Grepte é imaginatione, ut præsidium acerbos sentiret dolores eo loco, quo venam incisi inderat. Andreilla vo refert, egrū quidam imaginati adeo se exercuisse, ut è cubiculo egredi se non præ dicerent, jussu deinde Sē dicitatum, clamasse inter Strictum dolore, obiter, quod & factū é id; Similiter adsystema Tournemineanum hac ratione salutem intelligi pt, qa aa apprehendens malum, quod sibi in imaginatione esse erat, desperata mente ab actione Conservativa cessavit, sine secuta é humor turbatus, vemy dolor, ad quem aa quo magis allaborabat, eo ming ppl limitatam virtutem suam, in reparando Graturbidita-

Oris

Orisq laborabat, sic malum Stinuo crescens ipsa tandem morte terminatum.

391. Potèa reminiscendi, q memoria è illa facultas aã, qua aã rem ante cognitam se ja moviisse advtit, & hac si remotè spectetur, è indistã ab aã, si spectet, q̃ty in cerebro è, nihil aliud, q̃ imaginationes obtor, & quadam, ut ita dicam, vestigia ibid relicta, quã à Spũbus aãlibus, q à quopiam obto, q ex impio aã excitãs ea ratione, qua movebant cum vestigia huiusmodi formarent, ipsi immovant, & qui sepulta excitant ut mens ad hac advtens, obtum à quo primo impressa fuerant, cognoscat facile. Hinc colliges 2mo: quid mireã q̃ vestigia hac q ritè impressa non sint, ut dum cerebr siccig è, q impressa retineri impedit, ut dum nimiũ humig è, memoria officiat, hinc juvenes melioris stmemoriæ, q̃m pueri, q senes, nam in pueror cerebro molliori copiosior fluror vestigia impressa facile eluit, in senũ vo cerebro rigidiores, q q sicciores sunt fibræ, q̃m ut vivida, & altè cogitatione vestigia recipiant, hinc ppl etilia vestigia impressa a recenti cogitator facile obliviscunt, iidem tñ senes, q, ut ita dicam, hesterna die obliviscunt, vivacem gestor suor, ac alienor, q̃m in juvente acquisierant, memoriam retinent, quia nempè vestigia, eor cerebro olim altè impressa, una cum fibris indurant & rigida, nec facilè debilia evadunt. Jam juvenes nec nimiũ rigidas, nec nimiũ molles cerebri fibras habt, atq eam obrem, & facile vestigia profundè recipient, & ea diu retinent. Hinc 2do fit: ut q facilè res memoriæ mandant, ii ipsa d̃m obliviscant, n difficile, è ultro, q cum difficultate q̃piam discunt, ea facile obliviscunt. Priorem fibræ cerebri cum facies impressiones, & vestigia recipiant, humidiores sunt, hinc vestigiorũ impressor tenaces n st, posteriores vo fibra teneriores st, ac ideo recepta sem el vestigia difficilig amittunt. Hinc 3tiũ fit: ut ita tã rerũ repetitione, ea memoria mandemq, & exercitio memoria ꝓficiat, q repetitione altiora rerũ vestigia, quã facile tollunt, cerebro imprimunt, exercitio am fragili cerebri fibra quodam modo sejungunt, & impressionibus recipiendis aptiores evadunt, ac Spũbus aãlibus in cerebro mediis aptiores faciliores q fiunt. Colligies 2do Qua ratione fiat, quod q̃dam morbi memoriam turbent, a penitus tollant, sic Plinius L. 7. C. 24. narrat de Romano quodam, qui dis ægritudine tantam memoriæ jacturã fecerit, ut nomen priũ ignoraret, &c: nempè: quoniam morbi huiusmodi, ex calore temperamenti, a ex cãis calidis proveniunt, calor aũ, ut dicenda in Phca, consist in motu, q turbato partium exilissimar, sit igit, ut cerebr talis hũis motu turbato in suis exilissimis poris exagitatum, vestigia illi sibi impressa amittat, pinde, ac ceram, aut impressum è sigillum, vestigiũ illud, si manibus calidis Stinuo agitet, multomagis, si igni admoveat, amittit, intelligis, q memoriam ii morbi amiserunt, eam opa pharmacor utendo recipiunt, & de talibus aliter 2o sentiendum, nempe, in illor cerebri fibris n st delenda vestigia sed ob subtilitatem humor a obstructione exercitii Spũbus aãlibus, ac ibi q ad illa accessq n patuit, q vi patuit, te ii id q de cãis, nominati Spũbus in illis ꝓpius excitati nequiverunt, apta vo ꝓ pharmaca via, sugillis cursq, & signi memoriæ quæq redit. Nemo vo ex nobis quærat, quid sint ista vestigia cerebri quod hic signi meminimq, n plq erit de illis dicere possumq, gñ quod sint affectiones quædam cerebri, quæ augeri, minui, a tolli possint, ut hactenq dictu placuit, quid vo sint ejusmodi affectiones, soli fortè admirabilis structura cerebri nostri Author novit.

392 Potèa volitiva, q voluntas è ea mentis nostræ facultas qua bonũ ꝓ intellectum sibi repræsentatum sequitq, malũ aũ fugit, ex quo manifestũ fit mutuũ ee int intellectũ voluntatemq, in opando dependeã, nam

&

nam & intellectus pt formare judicium, nisi determinet p voluntis imperium, & voluntas nil pt velle, nolle, nisi quapiam ejus saltem objecti cognitione informanda fuerit, ideoq; in dicit potea cæcatas voluntis alii sunt necessarii, & hi ut plurimum sc. pravis, ac indeliberati, quos in affectus vocamq; nam pro pter intellectum bonitate, & malicia objecti et Cohortatione spiritum, animalium, sanguinis, ac humorum, variis in nobis Orbis motq, cum dolor, & voluptas in ea sc. sint, necesse e, & quoniam affectus dei in ad actus deliberatos voluntem inclinant, ideirco inclinationes dicunt. Alii sc. liberi, q versant in prosecutione boni, & aversione mali, itaq respectu talium actuum sc. duo objecta, sc. Omnino, nempe malum, & bonum, definitis, & motivum e unicum, nempe sola bonitas, eadem & mala fugiendo deo, ea fuga illius bona e videtur & motivum subjectivum, & ex parte ipsius voluntis se tenens est. Jam motivum objectivum respectu actuum prosecutionis e bonitas in objecto relucens, respectu actuum aversionis e malitia in objecto reperta; hac distinctione litem de voce evitabis. Voluntas ejus, sc. fit ad actus liberos, & excludit omnem necessitatem, & intrinsecam, & extrinsecam, sc. libertas, id ejus, excludit omnem necessitatem antitem extrinsecam, dicit libertas à coactione, ejus, ve excludit necessitatem antitem intrinsecam dicit libertas à necessitate. Actiones quidem libera libertate à coactione, vocant spontaneas, quales sc. non actiones brutorum, quibus escam, potum, alia vel utilia quærunt, hinc non bruta sc. libera libertate à coactione. Libertas à necessitate alia e Gradus & e illa, qua habitis omnibus requisitis ad agendum pt agere, & non agere, & oppositum agere. Alia contrarietatis, qua pt circa sui objecta, Contraria actus elicere. Libertatem à coactione omnes Pedunt hæretici, libertatem à necessitate, Manichæi, Sulg. Calvinus, Jansenius Episc: Iprensis in dubium revocarunt.

395 Contra hos Ecclesiastici 15. dicit. Deus ab initio Pater fecit hominem & reliquit eum in manu Consilii sui. adjecit mandata sua, & si volueris mandata Servare, Conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere, apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Rident Hæretici: hunc textum precedere de homine ante lapsum in peccatum originale, & vo de homine eodem peccato ingenito. Contra e. Genesis 4ta: Dez Cain murmurat peccato ingenito allegat. Nonne si bene egeris, recipies, si non agis male, statim in foribus peccatum aderit, sed sub te erit appetitus Ejus, & tu dominaberis illius. Jam S. Aug: quem hæretici sua parte pperam trahunt, sic. de Libero arbitrio C. 2. dicit: ecce aperte in his videamus, expressum liberum hominis voluntis arbitrium, quod illud, quod tam multis locis pia mandata sua custodiri, & fieri jubet Deus, quando jubet? Si non est liberum arbitrium. Necesse est illis Aplus ad Rom: dicens: Non quod volam bonum, & facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Idem in prole S. Aug: l. 1. contra duas Epist. Pelagii. 10. ait: facere se dixit, & operari in affectu Bonitatis, & implendi, & ipso motu Concupiscendi; ad hæc texts Aplus in modo non evertit liberum arbitrium, verum potius illud probat, cum reluctante appetitu Nitro, à bono posse nos velle bonum, & inclinante illo ad malum posse nos nolle malum declarat. Concupiscea hæc ortum duxit à peccato primi Parentis, quam obrem Aplus illam peccati appellat, subdens: Si non, quod nolo facio illud, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Juxta dum S. Aug: Epist 107. scripsit: Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditer prodidit. Et Enchiridii C. 30. Liberum arbitrium male utens suo, & se perdidit, & ipsum secum, quod liberum arbitrium peccato primi Parentis penitus amiserimus, ac quod illud solum peccatum concupiscentiam nos ad malum delectantem

citantem, & ad honorē trahentem innobis infirmatum sit. Sed hæc fusiꝰ tractat Tꝛia. Habitus denique sunt facilitas agendi orta ex frequentaõne actionis.

ARTICULUS SECUNDUS.

De triplici anima in Corpore statu, vigilia, somno & delirio.

394. Vigilia ē status ad in Ore, in quo illa mutaões ssuũ ẽiũ extror. & intror. notꝫ q̃ Gꝛca Spontaneos exercet, a saltem exercere prime apta ē. At somng vigilie oppositꝫ ē q̃dng in nervis, q̃ ssaõibꝫ motibꝫq̃ spontaneis deserviunt, vigor ille ad functiones pagendas deficit, hinc smũ vigili Spũs animales copiosi adsũt in cerebro, Sinuo agitant motu in nervis, & musculis, q̃ minimo incitti impulsu, si impressione in eisne sensoria phantasmata depingunt in Cmuni Sorio, uti Stra, dum gs urget somnꝰ in illis nervis & musculis tm̃ q̃dm deficit, tum cessat Spirituũ hor Cmotio, nervi à sua sensione remittunt, sꝫ extrꝰ claudunt ẽt ssũ, qui vo, vg oculi semp obducant, totalit palpebris, sed quod sꝫ extrꝰ suo rõ fungant munere, q̃ d̃ q̃ p̃ inde Spirituũ vitaliũm motum impedit derivaõnem in nervos, musculos, organa ssuũ, & abhis omnibꝫ ad Cmune Sorium, & totum somnũ adsert, modo cerebrum immune maneat, & suo fungatur officio, tm̃ vitiata, & Spũbꝫ destituta, penitus somnus æternus, sive mors consequitur. Lethargus autem̃ si penitus exteriorem cerebri ambitum spiritus animales destituant, quod loco humor serosꝰ sese in sinuet, a humores excrementitii corlice cerebri prupte inundant sensim eã Spũtꝫ impellant. Exhis rãm̃ redd. 1mo: cur ex nimia cibꝰ & potũ ebriandis copia somng longior p̃fundior̃ ẽ̃at nempe cũ hor ipse tarñ i tota sit corpꝰ nequeat, crudior chꝫ ex iis gras[2] & aptissima ad obstruenq̃ colatoria cerebri mãa, dum ea ita q̃ ab hac mãa vis ejus secernant Spũtꝫ, tarñdiu non ineq̃unt, modo ad ssaões sufficiẽte. 2do: cur exercitia vehementiora somnũ velient p̃fundiorem, quia undebet Spũs dissipant, ac p̃ transpiraõnẽ dep̃dent, eadem de eã cura & solicitudines mediocres somnũ velliant, dicit mediocres. nam si in̄mod erata fuerint, vigilias pũgindicunt, quig forte hac rõe reddi pt, quod gnis p̃ in̄mod erutas curas Spũtꝫ dep̃dant, nihilominꝰ actualione Sinuũ sanguis admod̃ incalescit, à quo Spũbꝫ residui vehement excitti, agre ẽgescere possint, cum in̄tim nunc in̄, nunc aliud cerebri in̄sum impingentes vestigiũ, alio, & alia suscitant, exhibentꝫ menti phantasmata, ad quæ omnes attendens, p̃ diversa sue affectione illum velit, & p̃turbat̃ sensi, ac irregetos Spũbꝫ ẽ̃ facit, sicꝫ vigilia Sinuum, Gꝛia, & alia pinguia sunt ad somnũ magis p̃pensa, qa sanguinem habent minꝰ fervidũ velitandis Spũbꝫ ineptiorꝫ qd testat eor̃ pulsꝫ arteriæ parvꝰ & languidꝰ. Et abundant Gꝛea hujꝰmodi alia particulis oleosis quæp̃ mista sanguini & dolata ad colatoria, vias Spũbꝫ obstruunt, 4to: Aura frigida velitat somng frigore eã sanguinis fervor̃ tempꝫ, & Spirituũ motꝫ vehementior coerceꝫ. 5to: somng velitat aqua fluentis susurro, a pluviali strepita, a leni frictione vg pedum, quæ facta leni in tãone in auribꝰ vg, a pedibꝰ Spũbꝫ sensim à reliquis ssbꝫ ppt̃ attentionem eam̃, ad hujꝰmodi irritaõnẽ avocantꝫ cum vo hæc ipsa irritaõ sit admodꝫ lenis, & semp uniformis fit, tandem ut ꝫ opa nulla fiat in Cmuni Sorio Cmotio, adquam mens attentionẽ suam̃ ẽteret, nervisꝫ Spirituũ influxu, ac motu sensim̃ in̄minuto, nꝫ sorio lassant. Motꝫ quotꝫ quaꝫ libraõnis somnũ velitat pueris forsan rõe, qa agitaõne hujꝰmodi Spũbꝫ humoribꝰ vividis p̃miscentꝫ, iisꝫ p̃mistis, ad colatoria deferunt, sicꝫ egrè ibidem secernunt. 6to: Multo sanguinis p̃fusio

inducat somnū, ga nō ē, à quo spūs ad motū citent. 1mo: Copia sanguinis sopōrem itidem ꝑfundēs, auget, copiosa em sanguine vasa nimis distenduntur, se mutuo ꝑmunt, capiuntq; in colatoriis, ubi eor capillamenta sunt variis modis implicata, sicq; spūtuū fluxū impedit, quod satis evincit ex effectu sectionis venæ, qua sopōrillē ꝑfundū, nō nunq; sanat. Quo. Phlematici ob abundantiam phlegmatis abstruentis colatoria, ꝑfundo somno obruuntur. Quod hæc ita nō arbitrarie conficta sed rationi sint consonia, vt inde colligi possit videt, quod dum expgiscimur, turbatos, stupidos, & ad res gerendas omnino idoneos nos ēe experimur, unde Agitare, fricare, tabacū adhibere solemus, ut servidioris sanguinis impetu, spūtuū cerebrinatu, ac sensorior, spūs, aales, sensoriorum cōmune versus ita adigamus, ut impedimenta, quæ in cerebro ꝑrumpant, quod nō nunq; aliquādo accidit, ex validiori objector in sēsus exteriores actione, puta: fragore alicujus ingenti, à seria admonitiū aliquem vel ad nuntiatū incendiū ad attentiorē, colligesq; am ad evigilare ob excretam nonnū spirituū copiā, quæ visādea colatoria mā dissolvit, & ꝑrumpit, spūs, majori cum impetu tum in nervos sensorios, tum motiū destinatos irruunt, nō ē, qa tempore tranquilli somnii, sicut alior humor ex stylo melius digestus, melior sit secretio, qa spūs aales aliis exteriorib occupationibus non distrahuntur, novi spūtuū supplementa abunde provenient, nec facilē dissipant animo, & ore mēma parte à functionib magis arduis cessante.

398. Somnia, quæ durante somno in nobis stingere experimur, nil aliud sūt, quā series quædam perceptionū, durante somno excitatæ, quæ aliqua spūtuū copiā elaborata motu in cerebro ciet, quas ipsa in mente ꝺ percepti, discurrunt cum sopitis nō sibi aliq subinde spūs, q dum forte cerebri subeunt, impressa vestigia excitant, & vim imaginatricem commovent; Hinc accidit, ut, quæ eadem aq in varia sine ordine impingunt vestigia, ita indigesta, & disparata sint somnia: hinc nō fit, ut quæ recenti imaginatione occupabamur, vigiles ob profundiora vestigia, in qua facilius subeunt spūs, eaq vicissim illa repsentant adeo, ut in somno gaudeamus, doleamus &c: cum spūs aales modo plane eodem afficiant fibras, quo ab objecto ꝑ sēsus exteriores moti afficere solent, hæ in cerebro motu fiant, ad quos effs di ex lege dei deberent, qua tū ad nec ad laudem, nec ad vituperium faciunt q dam, qa à voluntate libera agente nō efficiuntur imaginatio sic q dem brutis vigilantis, ut vult q dam Author in tentamine explicationis somniorū ē instar Reip: politicæ, in qua vox magistratus stinet, ad disponit ea, imaginatio vo bruti dormientis ē instar Reip. Anarchicæ, ubi ea nimis i tumultu, sine Lege, sine freno, ac sine Authoritate agunt. Quod si deniq; nō i tū motu spirituū aalium in somno excitent, quos imaginatio sequit, vel iidem spūs ab ea aberrante judicio ꝑ ipsam spinalem in cadillam in eos musculos, nervosq; irrumpant, q spontaneis motibus efficiendis deservient, stingit, ut huc dormiens lunatici cui appellamus motu stes vigilanti faciat, surgat, ambulet, loquat, nec excitet, quidē repentino impulsu ab extranea ea spūs, si ꝑturbent, vel cutaneos digitos ingressi nervos violēa quadam distendant, ac ꝑmoveant, qua somni abruptio.

396. Somnia tria sunt genera, alia stnaalia, alia aalia, alia naalia, somnia stnaalia sūt, quæ vi adeo, ut abstracta aalia ea separata à Deo, volente Deo, aut à Diabolo ꝑmittente Deo in nobis existant, sic illud somnium S. Joseph

quo

quo monebat, ut cum puero Jesu in Aegyptum fugeret. Et nra de fuit. Somnia aãlia, q̃ veniunt à relictis vestigijs rer. in vigilia ⁊ immediate, ⁊ olim cogitatar. resuscitatis ⁊ fortuito spiritũ aãlium in eadem impactu, ⁊ mona quapiam in eodem sõrio q̃escentes ad motum certum determinet, sic Stengl, ut si dormienti stipula, q̃d sle p manũ lente ducas, ille serpentis, q̃ alĩg insecti p manũ reptantis omnium habeat. Somnia tandem nãlia ab ipso Oris temperamento proveniunt, sic phlegmatici ob diffusam toto Ore pituitam, quæ frigoris humiditatisq̃ sũm excitat pluvias inundationesq̃ somniat. Melancholici sicut in vigilia ad tristitiam sunt prolives, ita & in somno ob humorem sibi dominantem spectris, tristibusq̃ phantasmatis. Sanguinei choreas cantus & similia, utpote ad hilaritatem prompti. Choleritici bella, rixas, & similia somniare solent.

397. Quantum ad deliria, quæ ex morbis calidis, ⁊ atra proveniunt bilj; scienq̃ de illis, q̃d quædam illorum sint temporalia, quædam diuturna, imo nõ raro perpetua, alĩq̃ si perpetua in hõe cœta valente in stultitiam maniamq̃ degenerent. Orũntq̃ porro inde, q̃d fibræ quædam seriem cum aliis facientes ad impressiones recipiendas reddant inutiles, ⁊ copioso sanguescant sero, qualis denigratus, unde & illarum pturbationem imaginumq̃ fictionem oriri necesse est. Ea iis colligere licet. 1mo. Cur alii in certa tantum re, non in omnibus delirent natiũ, alii in omnibus, nempe alii pauciores fibras, & ad certa tm̃ modo phantasmata servientes vitiata, alii plures, ac cum plerisq̃ sãriis connexa. 2do: cur stulti plerq̃ insomnes sint, nam nervis vitiatis spũs animales debite a cerebro agi nequeunt, sed violenti in alias irrumpunt, sanguinẽ incendunt, pturbatosq̃ ferunt motus. Eadem de causa furore plerosq̃ exagitari, cum aã mirisfico Oris vitæ dispositi destituta pimpio sensãonis turbatos regere nequeat, hinc mentes turbatæ, sportulæq̃

ARTICULUS TERTIUS.

De Sede Animae.

398. Præmisso: Expositis hactenus aã in Cattributis restat ut in ejus sedem paritur ingrediamur, antequã sit diffusa membra, an vero in præcipua quadam hujus machinæ parte subsistat. Et Plato quidem, alĩq̃ Democritus aã in capite collocarunt, Stahl in Supercilio, Instituto. Diogenes in cordis ventriculo. Epicurus in pectore. At Stoici quidam omnibus nervis dedãa, & alio de aãlium nõne tanquã præcipuã, imo & incertum denuntiat, quandã instar navarchi, cujusdam Omnipotentis regat, suam hinc videq̃ dixisse sententiam. Cujus de aã mota dum sic ait: necesse [redacted] immediate moventis ee principium aãe. acutissimi, ⁊ in corde, ⁊ in alia media Oris parte sedem aã posuisse meritò existimet. Verumnec recentiores sentiunt nam Cartesius aãm in Glandula pineali collocavit, quæ in media cerebri parte, à qua nervi originem ducunt & arterialis suspensa, facillimeq̃ mobilis est. Ingeniosa hæc hypothesis à plerisq̃ nunc rejicitur, sed & celeberrimi anatomici vix ullã glandulæ hujus usum hactenus reperiunt, q̃ nimis nullam aã petitionem ejus cum nervis communicationẽ apparere toties conq̃. Instituto Regnault Phys. tom 2. dial. 16. asserat hões visos, q̃ sine glandula hac vixere. Et in Theatro Donati Tom. 2do: ejusdam glandula pericrania in allig tres calculi repti: Virginis 20 jam annos nota. hæc nõn taxea, sed adeo gallinacei amplitudinẽ excrevisse legat. Pitcairnius in Histo. ad annũ 1711. aãm in pte cerebri callosa residere credidit. Alii denig in cerebro quidem eam residere dicunt, in qua tm̃ illig parte, & an in illa sola, non dñnat certum aãm ee debeat, quod aã ni alii Oris sens ee cognoscit, quo

quis

q̄ in illo ꝓpr̄ unde censenda ẽ residere in oĩb; & singulis Oris partibꝫ, si ogal indè in omnes Oris partes siãm paw ẽ unica aliqua, in quam solam indè ꝓpr̄ in ea sola parte residere debet. Hoc posito.

399. Dico 1mo Nulli solido fundato nititꝫ antiqua sentẽa, docens aã hmãm ꝓtotũ O diffusam, ꝓt. si ẽt aligd fundãtũ id asserendi, quòd aã hmã sit ꝓtotum O diffusa, tunc ẽet ꝓ aipuũ, quod si ne diffusa sine aã ꝓ totum O nõ posset salvari dñio Zribor Vienẽ & Salarl docens aãm ẽe formã substãlem mñis ꝓpr̄ dic: ꝓnũr: ꝓt aã ẽe forma substãlis mis in diffundat ꝓtotum O, &c: ꝓt A: ut aã vera Oris forma, ꝫ ejꝰ ca ꝓlis ẽe & dici possit, nil plꝰ regrit ꝓt nisi, ut O hmis ad officiẽa hmẽ determinet, cum ea substãa ab ãlia spẽe distinctum officiat, sitꝫ hmãr actionũ ꝓpr̄, & totum sine diffusa in aã ꝓtotum O sustineri ꝓt. &c: ꝓ nũr: totum sustineri ꝓt, si aã dicat residere in una tm̃ aliqua Oris pte &c: ꝓt A: & 2mo dem certum ẽe videt poe aãm O hmis ad officiẽa hmẽ determinare, cum illoꝫ substãa ab ãlia spẽ distãte officere, licet dicat in una tm̃ Oris parte residere, ad tẽm, nullo tẽpore rogrit illiꝫ ꝓtotũ O diffusiõ, ẽm diffundat, ꝫ nõ, sem ꝫ sustinuit illud organicũ ꝓtotũ spẽe distũ ab aliis, determinatꝫ O ad id, ut cum illo officiat unũ Compũtũ. Quantũ vo ad opaões ꝓt: aã ꝓt sustineri omniũ opaõũ hmãr ꝓpriũ, nisi in una Oris parte resideat, &c: ꝓt A: Opaões hmis ꝑt vegetativo, ꝫ organica, ꝫ vegetativo, ꝫ rõles, ꝫ irrãles sensitivo, & vegetativo, sed õia hãr actionũ aã ꝓt ẽ ꝓpium, nisi in una Oris parte resideat &c: ꝓt nor: quo ad hmãm partem: Opaones hmis inorganicas, ꝫ rõnales, quales sit intellectio & volitio possunt salvari sine diffusione aã ꝓtotum O. &c: ꝓt: si ad has opaões nullum extrinsecum organũ rogrit, tẽ possit salvari oes opaones aã, qr aã ꝓtotum O diffundat, dicta ẽ. &c: jor ꝓbatꝫ, ad id em, solum ꝓpriũ est abantẽ orbis Oris intus residere, ut in eius organis ꝓpr̄, non quoq; à nemine rogrit, jam ꝓbatꝫ alla pars nõris subducta: Sensuũ ꝓt sustineri aã ẽe ꝓpriũ opaonũ, licet aã in una tm̃ resideat Oris pte, & non ꝓtotũ O diffundat, ꝫ opaõũ organicarũ sensitivarũ sine hac diffusione ꝓt sustineri ẽe ꝓpriũ. ꝓt A: Si omnes sensaões in cerebro ꝑgunt, tẽ ꝓt aã sustineri ẽe ꝓpium sensuũ, licet nõ ꝓt, ut ꝓtotum O diffundat, ꝫ in una tm̃ parte resideat, dicta ẽ. &c: ꝓt nõ: dũ aã sentit, multa ab objectis sibꝫ, nervis sensoriis in organo extrinseco insitis, ad cerebr̃ usq; ꝓpagat. &c: ꝓt A: Si illa sola Oris partes sunt sensu capaces, quæ cum cerebro cõmunicant, & hæc cõmunicaõne impedita, impediat sibꝫ & resolute restituat, tẽ dum aã sentit, multa ab organis sibꝫ, organo extrinseco insitis, ad cerebr̃ usq; ꝓpagat, dicta ẽ. &c: ꝓt 1ma pars nõris: Si soli nervi sunt sibꝫ capaces, tunc illa sola partes capaces sunt sibꝫ, quæ cum cerebro immediate cõmunicant, sed soli nervi sunt sibꝫ capaces, &c: Radicis joris soli cũ nervi cum cerebro immediate cõmunicant, ut patet ex soli exillo, fangũ radice ꝓcunt, & ex observaõnibus Anatomicis certum ẽ nervos omnes ortum ducere à cerebro, & inde in sibꝫ organa sensoria, & in omnes Oris partes ꝓpagari, nam à cerebro ad oculos ꝓcunt duo nervi optici, q̄ fibrillas suas expansione formant tunicam retinam, in qua omnia visibilia oculo opposita delineantur, aures ꝓtendunt nervi duo acustici, ad nares duo olfactorii, ad linguam linguales, & ex medulla spinali, quæ ẽ cerebri ductus in omnes Oris ptes diffundunt 30. nervorũ paria, quorũ fibra organũ tactus sibꝫ sistunt. Si dẽ omnes anatomici uno ore testenti ꝓt nõr cum anatomicor firmata sensu, indubitatis experimẽtis roborata revẽ, dolos nervos ꝫ eõ nãli, ut si lædant ꝫ aliquomodo ex sibi rei extrinsecæ appulsu officiant, molestam, ajucundam sensaõem in nobis excitare, & ipse Galen. l. de dissect: nervor. C. 1mo ꝓ nulla parte inlæsa aãlis, nec motum, quæ in voluntario

um

um nominamq, nec ullum ex nervo habeat, qdq si nervq in cuiscq parte fuerit sensu ac motu statem privet partem
la jam ab omnibz resum ẽ medicis. ꝓ 2da pars mris: Si nulla saltem ꝓsq in nobis Stingit, siq dolor impedit,
quomingꝓssus in extimis sensibilibus, exappulsu rei sblis excitta cerebro Communicet, & si sublata ꝓ impedimento sua
sint, tũ impedita Communicatione partium Oris cum cerebro, impedit sua, & restituta, restituit, dita ẽ &c: ꝓ
mr: Si ligato nervo nullq amplig in ea Oris parte cui nervq ille inserit sensq efficit, & soluto nervo sensq redit,
tũ impedita Communicatione partium Oris cum cerebro, impedit, & restituta, restituit, dita ẽ &c: jor pal, sstat
ẽm solos nervos Communicationem inter dictam cum cerebro hre. ꝓ mr: Communi Anatomicor & medicor sentẽa
inq quos antiquos Galenq l. 7. de Hipocratis & Platonis Decretis C. 8. ait: Si præcidas nervum medullã sinuum
brum, cui nervq inseritur stupidum, & immobile reddideris. Quo ipsum D. Augr certo habuit, dicens omnes ner-
" vos originem suam trẽ ex cerebro ait ẽm l. 7. supra Gen n. 20. alias cap. 13: Ex cerebro & radii emicant
" oculor & deciq media, veluti e centro quodam, nõ solum ad oculos, ꝙ mã ad illis cõtas tenues fistulæ deducunt, ad au-
" res sc: ad nares, ad palatum, ꝑ audiendq, olfaciendq, atq gustandq ipsumq tangendi sensum, ꝙ totum Dẽ ab eode
" cerebro dicunt medici gter medullam cervicis, & eam, quæ Stinet offibz, gbz dorsi spinæ fixerit, ut inde tenuis-
" simi quidam riculi tangendi sum faciunt, ꝑ cuncta membra diffundant. Et eod l. mo 26. alias cap. 20: nil nos
" sentire, quin vis sana sint, optimeq dispositæ organa sensuum exinor, adeo distracta sit mens, ut partem cerebri
" mediam nuntiante Oris motu nõ valeat attendere. & sentẽa fuit D. Augr: omnẽ sum in cerebro fieri. Quilibz dũ
aã sentit, motu ab objctis sblibz, nervis sibi in organo extno impsq ad cerebr usq propagat. Jam ꝓ Elia pars sub-
ducta mris: aã ꝓt ẽ ppiũ vegetationum, nisi in una tm Oris parte resideat, &c: ꝓ R: aã in una tm Oris ꝑte
residens ꝓt impellere fluidum nervorum, & sanguinem ad actionẽ sua necessariã, q sanguis fluidum sufficiat
ad augmentũ partium vegetabilium. &c: Et Anis ẽ manifestum, nil eum obstat, qñ id aã efficere valeat, sua
quoq indubitata id eum solum ad augmentationem rgit, ut partes illæ ꝑ appulsum humor augeant.
400. Objcit: Si aã nõ diffunderet ꝑ totum O, tunc nõ esset forma tmis, q ẽ, &c: ꝓ jor si aã nõ uniret Ori, tũ nõ esset
forma tmis, sed si nõ diffunderet ꝑ totũ O, tc nõ uniret Ori, & sic &c: R. 2 dno: Si aã nõ uniret ulli parti Oris
tũ nõ esset forma tmis, C. seq jor: Si nõ uniret omnibz & singulis partibz Oris, tc &c: N. sq jor. & Strad ibi-
nõre N.C. ad dico: ut aã sit, & vere dicat ẽ forma Oris, nrq ut uniat, cõibz & sglis Oris ptibz, sed suppone-
to commercio cum Ore, sit ppiũ actionũ mãs, intellectionum, voluntionũ, sensationũ, ad exmẽm in cere-
ta Specie ostendat, & abomnibz reliqs secernat, qd sspat aã, nisi totũ O nõ sit diffusa, quin una tm aliqua pars
O ad tmum, id eo tmus dicit ea servire ad, tanquam instrumentum ad actiones vitales.
401. Instabis: aã ut ita dicat, & sit forma informans O, debet uniri cõibz & sglis ptibz Oris, & nõ sufficit si uni tm
uniat. ꝓt. R: cis forma dicitur uniri sglis cõibz partibz maã, quam informat, &c: Et Anis unius aliquo mo-
chiane cuiũ formam lapidis, ferri &c: nec extra Otroysiam infringi ꝓt. R. 2q retorq. Cis forma ita
unit maã, ut una illius pars, sit in una parte maã, alia in alia, & mã aã. Anis nõ unius alicuius inductione
patt in formis lapidis, ferri &c: nec extra Otroysiam infrigi ꝓt. Directe Idem R: Omnis forma ma-
alis dicitur uniri cõibz & sglis ptibz, &c: C. Spilis, nego R. & C. ad dico: Unius alcs ejusmodi plures forma-
ales dicuntur uniri cõibz & sglis ptibz, &c: quæ extra Otroysiam infringi nequeunt, cum unica, & sola forma Spilis ejusmodi sit, quæ
ri possunt, quæ extra Otroysiam infringi nquunt, cum unica, & sola forma Spilis ejusmodi sit, quæ

nõ

ñ indigeat uniri sglis ꝑtbꝫ Oris, à maalibꝫ vo formis ad sples arguere, ⁊ arguere à spēe ad spēes, qua argumentaõ ꝯ omnes nullig ẽ roboris.

402. Urgebis: Mꝰ forma Sꝑlis dī uniri omnibꝫ & sglis ꝑtbꝫ subjecti, quod informat, ⁊ ñ sola maalis. ꝓ R: Si forma Sꝑlis ñ uniret oĩbꝫ & sglis ꝑtbꝫ bieeti, quod informat, tē ñ oparet in oĩbꝫ & sglis ꝑtbꝫ subiecti, quod informat, ẽ apt & &c: nec ab omnibꝫ admittit, ꝯ ñ patt, mō eam caa creata ptagere in disans naalit, R. 2ª arg: dño: Si &c: tunc ñ oparet ꝑ se & imdtē in oĩbꝫ & sglis ꝑtbꝫ subjecti quod informat, C. ꝯ, ñ oparet mediatē & ꝑ virtutem suam n. ꝯ & Bradſta nore N.C. ac dicoõa agit in ꝑtbꝫ Oris mediatē & ꝑ virtutem suam, nempe dum vult movē brachiū, ꝑ pedem dirigit nervos, fluidꝫ illig irrigans, foveꝫ musculos, unde oriunt motꝰ voluntarii, nec sglr inde aam agere in distans, agit eñ cum medio, sic hõo ñ agit in distans cum baculo percutit aliquem.

403. Instabis: Aa rnlis agit imdtē & ꝑ se in omnibꝫ & singulis Oris ꝑtibꝫ, omnibꝫ & singulis partibꝫ subjecti, q informat, &c: ꝓ R: Si aa rnlis ñ ageret imdtē & ꝑ se, tē ñ audiremꝰ, auribꝫ, ñ videremꝰ oculis, &c: d ẽ absurd & contra intimum sensum oium &c: R. 2ª d ño: Si aa rnlis ñ ageret imdtē & ꝑ se, tē ñ audiremꝰ auribꝫ, ñ videremꝰ oculis &c: Cpleto & ꝑfecto, C.J. inCpleto, & incheato N. ꝯ, & Bradſta nore N. sam, ad dico: ut sua sit Cpleta, ñ sufficit, ut sensum actū recipiant, sed rgit insꝑ ut motꝰ nervis sensibꝫ, cerebro tangñ communi sensorio communicat gñ ab expiēa certum ẽ, nam impedita communicaõne nervi cum cerebro, nulla fit sensaõ; sic sano ñ oculo aureꝫ ñ laso nil videbit, audiet, si aug nervꝰ opticꝰ ꝑ caustica vitio laborat, hinc ꝓceptio objecti sblis auditio visio &c: incheat q dem in oculis, auribꝫ &c: ea, quæ ista organa recipiunt impssionem subjecti, at nec oculi, nec auris sentiunt ꝑ virtutem sibi inhærentem, ẽ videre ꝑ oculos audire ꝑ aures nil ẽ aliud, quam q dā, ꝓ hæc organa tangñ instrumta sua sentiat ita, ut, nisi fiat impssio in illa, sentire non possit.

404. Urgebis. Ealis sensorii Cpleto sentiꝫ. & Cpleto oculis videremꝰ, auribꝫ audiremꝰ, &c: ꝓ R: dum infligit vulnus brachio, a pedi, Cpleto sentiꝫ in parte læsa, &c: ꝓ R: Si in casu ñ sentiremꝰ Cpleto in parte læsa, tē sentiremꝰ in cerebro, ẽ k ñ. ꝓpiēa eñ Cstat, tunc non sentiꝰ capite, ẽ brachio, a pede dolere. &c. R. 2ª retorq quo: Dum nocte baculo palpamꝰ ẽ lutum, ⁊ lapis, lapidem, ⁊ lutum Cpleto sentiꝫ in fine baculi, & Cpleto sentiꝫ ꝑ baculum, & ullig aan solum ꝑ tactum O sed in ꝑ casu ñ ꝑ baculum ẽ diffusa. ꝓ R: Si in tactu ñ sentiremꝰ in fine baculi, tē sentiremꝰ in manu, ẽ non, expiēa eñ Cstat tunc non nos non manu palpare, nec manu tangere lapidem, ⁊ lutum, ẽ baculo, Dir: dño: Si &c: tē sentiremꝰ in cerebro, ꝛ raõne impssionum in organa actua factarū, ꝓpagatꝰ ad cerebr, aa sentiret in cerebro impssionem factam ẽ ex organo actuo, Cssio, aa sentiret impssionem factam ẽ ex glasiemen, a vulnꝰ in cerebro N. sglr ꝯ, & Bradſta nore N.C. ac dico aa in cerebro existens conytit sed eum locum, in quo nervi Cstituti, a spiritu aaliū rediꝫ eam de inflicto vulnere velut certiorē fact, accipit de dolor q dam sentiꝫ in pede, ⁊ brachio, ẽ ab aa, ñ in pede, sed in cerebro existit, ymō, illa tota ẽ intenta pedi, sua q cogñe in eum ꝙsa. Sic aut impssio in manu à Cre pallactꝰ facta sentiꝫ ꝑ baculū. Nec hac rpoo, & ex eo usꝫ dictis pmodꝫ Belñis deducendo ꝓpriora nova ad priam videri dī, q dam

" priscis temporibꝫ idem Antiq Sapientes senserint, Lo cuples testis ẽ Tullig l. 1. quæst Tusc: Nos nem
" q dem oculis cernimꝰ ea, quæ ad eos nec eñ ẽ ullꝫ sensꝰ in Cre, ẽ via quadam ſ ut docent Philꝫ & Me-

dici

dici, ad oculos ad aures, ad nares, à sede ad pferata, itaq; sepè a cogitatione, vi morbi impedit, aplis, & integris oculis & auribus, nec videmus, nec audimus. Quod n̄ p expiam Spbatū ē, ut supra dixim, quod sen impedita Cmunicatione cum cerebro, nervi Sorii, pars infra nervū Sorii posita, nullo Sū Spdita sit, qđ n̄ aliunde fit, nisi, qđ aa in cerebro existens, in illig lationis n̄ sit Spcia.

Dices. Sustineri negt aam sentire in cerebro impssionem factam ē ab objecto Sbli in organo ctis, ea ex, qđ objecta extra afficiant certo modo nervos Sorios, quos motq; ad cerebrū usq; ppagat, & Spletē Stim, in organis extnis pfl. R: Si posita hac Ssaonis explicatione n̄ subsisteret Cmunissima, & certissima experimentalis divisio Sio Sūg generatim sumpti in quinque Spēs, tē sustineri negt &c, ē ita ē, & c: pf̄ nam si posita hac Ssaonis explicatione omnis Sūg cēt tactus, tē n̄ subsisteret Cmunissima divisio sensūs Sūg ē &c: nam ē certissima, in hac em sententia ois sensūs pficeret p tactum nervū sensorium ab objectis Sblibus factum. R. Etiam dico: Si posita hac Ssaonis explicatione, ois Sūg cēt tactus, sive, si ois Sūg agīt ab objectis extnis determinatq; qualemcūq; motum nervis Sorii imprimeret tē n̄ subsisteret Cmunissima divisio, C. S. joris, si omnis Sūg cēt tactus, & si omnes Ssaones venirent quidem in tactu & motu, diversimodo tn̄ diversa Ssaones determinarent, inaqlemq; extnis Sorii, & his determinatē & n̄ aliis agrecentem motū imprimerent, &c: Nisi joris & Stradam sic nare N. C. addico: Omnis quidem Ssao fit p tactū, sic objectum visibile impellit maam lucis Sūg oculum, ut huc mām illa vibrata imaginem objectis in Choroide, sive interiore oculi tunica depingit, factis prius diversis refractionibus in humoribus oculi, quę ipsa pictura nil aliud ē, qm motq; & impulsq; vibratorij tenuissimæ partium choroidis, qui ppagat p nervi optici canalem, hinc fit quidem in cerebri Cmodo, sidea imaalis, adquam ex lege Cmercii aa advertens, n̄ modo ad ipsum hunc motum, & ad ipsa objecta, sive medio ante luce eum motum excitavit, cognosca nondum determinatq; sic objectum audibile, sive, eg. Prī logentis ē motq; linguę & labiorū, varia gutturis determine, variè erumpens, aerem q exteriorem certe motu afficiens, q aer Cmotq; tympanum auris, qđ sacit, hic ita Cmotum aerem in tympano stentum, & foramine rotundi truncatam membranam reddit, cujq; tremore aerem in cavo cochleæ scitari, ejq; nervus optici ē necesse, quo vo nervq; mollior, caustico in cochlea explicatq; ad cerebrū redit, illuctandem deportq; ubi aa ad hunc ipsum motum pcipiendq; & ad cognitionem objecti determt. Idem dico & de oībus aliis Sbus. Certum itaq; ē, o em Ssaonē fieri p motum, & tactum, q a tribus hucdeterminatē sensāo subsistit in motu Cveniente his determinatis Soriis, & cujq; vis organi apparatq; sit nervis singulari modo formatis Situs, id circo ppeculiari cujq; organi structura pculiaris quoq; excitat motq; & ex his in cerebro ppagat Spēs vibrāa, indē vo respondent in aa pceptio, ex quo pall motu sensorium in diversis organis diversa ratione determinatē ē, & ideo Ssaones adhunc, & illum Ssum relatē notabile discrimen admittunt, & rectē Cmunissimè in 5. Spēcies secernunt.

06. Dico 2do: pbabilissima ē antiqua sententia, docens aam in solo cerebro residere, ppo hac Spōtē sequentibus, in ea em sola Oris parte gble ē aam residere, in qua aa immēdiatē apta, sed in solo cerebro aa immēdiatē apta ē: pf̄ nam si n̄ diffunditur p totum O &c, & ita ē, &c: pf̄ Sūla joris: nulla alia Oris pars pt assignari in qua aa immēdiatē apta, nisi cerebr, &c: pf̄ R: aēj Ssaones in cerebro pficiunt, ī dicta, ois nervi Sorii, & motorii in eo Cveniunt, & ex eo duc cunt originem, ex quo deinde in omnes Oris ptes diffundunt, & nulla alia talis pars ē, ut Stat ex anatomia, & ex pf̄ Sūla: Si solum cerebr ē ejq; modi, ut in eo aa possit impssiones ab objectis extnis pcipere, aa membra motiva, tē nulla alia

pars

parte in di cerebri p.t assignari, in quo aã imdtè ep.t, sed si illames omnes in cerebro pficiũt, si motorii, & sensorii omnes nervi in ea Bveniunt, tunc solum cerebrũ ẽ ejusmodi, &c:

407. In qua verò determtè cerebri parte sedes ãe statuenda sit nõ ẽ certum. Cartesius cum sua Schola eam statuit in glandula pineali, q̃ rectè, nã eam vidit et recte posse statui sedes ãe in ea cerebri parte, cui nulla cõmunicãe cum nervis, sãonis & motibus spontaneis servientibus, at glandula pinealis nullam hũ cõmunicãonem cum nervis sãonis aut deducunt Anatomici &c: Alii passim dicunt sedem ãe q̃cipuam cẽ in parte calosa cerebri, sin medulla cerebri, ac cerebelli, & id ex apposita rãone pbabilissimũ ẽ, omnes enim nervi tam sãonis, q̃m motorii in hac cerebri parte, ut ex anatomia stat, Bveniunt, ex ea q̃ ducunt originem, ope quor ãe ãdmonet de omnibus, & facilig ãe pspicit, & dirigit, imittendo in nervos spũs ãales, p̃ quos p arbitrio suo omnes Oris partes movet. Huc facit expiẽa Lapeyronii Academici Parisiensis quã hãt in monumentis Parisinis ad Annũ 1741. Exptã hic in opãone chirurgica, quam terebrãone vocant: si Ocalosum, vel ventriculi, ipsas ãe opãones offendi, nullius sẽ: & sãonis usum turbari constantissimè quod in aliis cerebri partibus nõ item observavit, q̃bus lassis, vel nõ destructis, lesis tamen nõ statis opãonibus. Contra ãm corpore calloso ad situm naãlem redeunte, ipsum quoq̃ redire sãonis & rãonis exercitium. Perfracto q̃ppe cranio separatis, duobus cerebri hemisphæriis, Ocalosum prices Spirio mebat, & remittebat, quo Bpresso, & remisso, sãonum & rãonis usum adimebat, & restituebat, ita si Qsenus Quæstio ea redigat, ut nempe sedes ãe appellet illa cerebri pars, quæ offensa, opãones ãe destruent, & turbant, planum erit sedem ãe ita definitam in Ore calloso collocandum esse.

408. Nota: Ex dictis satis colligi p.t, quomodo intelligi debeant textus SS. Patrũ si q̃ stra nostram sententiam adferãt, quod li disquisitionibus Phcis doctrinam catholicam, quã ad captum hũ ponebant, nolverint implicare, q̃ secissent, si sententias à vulgi opinione abhorrentes inivisciissent. Jamb. Aug. Ep: 2da ãe del. Hieronymi dicit: Per totum ẽ ãe nõ locali diffusione, sed quadam mirabili intensione porrigit, nam omnes ejus particulas tota sua mole ãe est, nec nõr in nonibus, nec in joribus jor, & alicubi intensius, alicubi remissius, & in omnibus tota & in singulis tota ẽ. Si benè verba observentur, nil à sua sententia, quã supra laudavimus, alienum, nil nostræ opinioni contrarium statuit, ut ẽ hujus testis ẽ: quod ãe aptatum Ocui nõ locali entitis suæ, diffusione, veritati entis sub intensione est: virtus ẽ solum, & actio ãe intendi p.t, & remitti, cum substãe in sua aptitudinali mansionis porrigit, nõ crescit ejus entitas in partibus joribus nec minuit in partibus noribus, decrescit alicubi virtus, & actio alicubi decrescit, & in omnibus pall'entionẽ, & actionem tota, & in sẽlis tota, certè hic S. Doctor l. 2. & 7. suæ Genesim laudat sententiam, quæ tunc viguit sed omnibus radices, & cerebrum vocat nervum sententem cœlum nostri Orbis in quo ãe velut in Regia sua habitat.

PARTIS ALTERIUS. INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM
SECTIO TERTIA COSMOLOGIAM COMPLECTENS.
PROEMIUM.

Cosmologia est scia in genere Mundi, ultimo hanc Metaphcæ Partem reponere loco placuit, ut paulatim contemplandis rebus oporeis assuescamus, sicq̃ nõ difficile à Metaphcæa ad Physicam instructi habitiæ præliminarier, de quibus ibi professiq̃ acturi sumus, transeamus.

Dissertãe.

DISSERTATIO UNICA.

De MUNDO.

CAPUT PRIMUM.

De Mundi unitate, perfectione, aliisque attributis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Mundi nãa partibus, & unitate.

409. Mundi nõe j Aristem ithõt: compages ex Coelo terrãq; coagmentata, iisq; nãis, quæ his tenent, complexum istud, Græci cosmon, idẽ ornamentum vocant; partes hujq ordinatissima, ac elegantissima molis, alia imãales, alia mãales, in imãalibq; spũ Deum, numerant Spiritq; creati; tam Angelicã, qm̃, deindẽ mũ brutor adũ, quæ, quia ipsorum nõ sũt nomen, entia imãalia ab authorbq suis, grãeq vocabulo nominant. Jam entia mãalia alia sunt fluida, ut aqua, aër &c: alia solida, ut terra, luna, &c: intr solida nonulla sũt lucida, ut sol, ac stellæ fixæ, nõnulla diaphana, & pspicua, quæ lucem abaliis acceptam transmittunt, ut vitr crystallq, &c: alia opaca, quæ eadem ad se ppagatam reflectunt, ut tellq nostra, luna, & planetæ cum suis satellitibq, quæ plingentem ad se, à sole, stellisq; fixis; quæ tõdem Soles sunt: lucem in alia Ora dispgunt. Quædam illum in his Ora totalia, quædam partialia vocant: totalia sũt collectæ corporum corpõ ad unum, & ab aliis divisum contẽplorunt; sic Saturnq, ejq Satellites constanti circa eundem motu agi soliti, Otolale divisum à tellure statuunt, circa quam pariũ motu ppetuo luna circumferti; partialia vocãt nubes, aër, ignis, ex quibus illa componunt.

410. Unũ eus Solem existit Mundq, licet plures nõ sint impossibiles. pbt quia ad tm̃ partem: Ex una parte nullũ ẽ fundtũ asserẽdi plures mundos actu dari; ex alla parte, illud ẽ asserendq, in qstibq Philcis, pquæ stat Scriptura authoritas, & hæc stat pmitte Mundi, &c: Ratiõis quia gõnis Phie nãalis sens argumentor Scriptura cẽ debeat, ubi tm̃ hæc pmuntiat aliquid in casum in nãa rgres opitum, sq dem̃ pum vo nõt cẽ expstũ pnõr: Joan tmo: Mundq ppesum factus ẽ Eccltia: Mundum tradidit disputatõni eor nõ mundos. Matth Marc 16: Euntes in Mundum universum & dicate: Apłos am̃ ultra hunc mundq nõ inisse, constat. Et hæresq parent unitti Mundi, nõq tamen Li. & Stes, qm̃ opinant mundq cẽ unũ, qm̃ negant dari plures mundos ac pinde am̃ D. Isidoro, ac Alberto Magno nõ auderem illum hæreseos damnare, q conseret plures actu dari Mundos. Undẽ etsi Joan Bruuny teste Keppleto in Astrologia Copricana Mundos plures asserens Roma damnatq sit, id tm̃ factum cẽ dcs, censet P. Rewiczki, quod plurima exinde orthodoxa Fidei adversa inferri possent, velut olim Antipodæ Patronos male apud plerosq audivisse constat; nõ idcirco hæreseos sũt damnati; nõ fuit id am̃ hæreticam gõpiam ppnem, quod ex illa aliq hæreticum deducat, uti ex Lantio: dat pdeterminãe, deducãm Bã, & nõ dat libertat, quod ẽ hæreticum, nõq tm̃ sententiam pdeterminantiũ arguimq hæreseos. Addo: forsan Keppler errarit in nomine, & Joannem dixit, q erat Jordanq Bruno Author Libri de immenso, et innumerabilibq &c: 1600. Romæ cremat, Quod si de ille viro logit, tẽ capitalem illi sententiam, nõ opinionem duxit de pluralitte Mundor fecivit, dmq a fuit Apostata ex quadam Religne, ut refert Genuensis Tom. 1. in disputatõne Phie Historica, Edit in Quæstõ de

pluralitte

pluralitte mundor, cuius ord capitum inveterum Contra quos illa Plinii utilis è sentèa l. 2. c. 1. de Mundo: Furor è egredi ex eis, vel ex hoc mundo, & tangm intra ejg plane jam nota clint, ita scrutari extra. Illo pars alia ptne nr egat, quam nullitte implicantiæ. Advte: Nil hic agimg de Astricalis, seu cœlis Lunæ, Saturnio, alio loco id ipsum examinabimg. Cœlum etsi darent Astricolæ, nimpugnarent fpertæ ppnem, nam globi illi Mundani, sc. planetæ nr efficiunt diversos Mundos, d unu gm oculis intuemur Sffixum.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Ætate Mundi.

411. Certum è Mundum nr extitisse ab æterno, quemadmodum nr nulli Gentiles somniarunt, docet ea Scriptura: In ppio creavit Deus Cœlum & Terram, atg ppium temporis nr alterius Epithi, & de Epheo di Mundo ab æterno extitisset, finibg utique, q sunt finis Mundi nr carnisset, & ab æterno existent quæ finem, atq Sfinem è, nam ultra Adami tempora, nullg Historicor nr antiquor Epocs sit. Revocat hue dicta Nr Ve Jesu nunc, quæ sit ætas, sive quot Anni numerarent ab Orbe condito?

412. Probabilior nr dett sentèa, quæ ætatem Mundi ad ejus tempg ferme 6000 constituit, ita, ut ab ejus Anno 1760. ab Orbe condito j Martyrologium Romanum sit 6960. j nostr vo calculum 5760. ppter ea ppiæ Authoribg j Communem eruditor Sssum deduci nqt, nam hi, a multo post diluvii tempora rationis sumpsere exordia a di originem Mundi attingunt, fabulis narrationè involvunt, ut vera à falsis laudq dii possit. Antiqor cælis è dicor calculg Olimpiades à laudis Olimpicis quinquennio quolibet luri solitis deducta, at hæ 1600, & fortè amplig post diluvium elapsis annis numerari cœpta sunt. Stæ junicæ ex M. Litis petendæ, è hodierno hujg ppiis: 70. Interpretum versio ab Orbe condito ad Nativitatem Christi 5200 annos numerat, qbg si addideris annos, quà nativitate exti fluxerant, vid elicet 1760. p dibit Annus quem Martyrologium Romanum assignat. At quamvis hui exsioni Authoritas Sedis aj jactamentat Hebræa, a vulgata Scriptura textu, j quam Tyrini, Pnicatij, Dramatici, aq alij, calculum, qui nobis placet, deducunt, nempè: à primo hne ad Xtum fluxere Anni 4000, ita, ut totum t tempus in quinque Epochas dividat. Porro Epocha est vocis Scæ inhibitionem, y remorè, sit em epocha vel punctus quidam fixus, à qbg annor series numerat. Sma hujsmodi Epocha à creatone Mundi ad diluvium Noemicum continet j Tyrinum Annos: 1656. 2da à diluvio, usg ad exitum Israëlis de Ægypto 801. Stia ab exitu de Ægypto usg ad jactam templi 1a Solymitani à Salomone fundati 480. 4ta à fundatone templi ad finem captivitatis Babylonicæ 542. 5ta à data per Cyrum libertate Judaicis, usq ad Xtum natum Annos 523. Ephendet, His si addas numer annor à nativitate Dni, p dibit nr quem statuimus Xve ve anni tempore fuerit. Erbij, interstmè, & int authores Stronym, Bgru ea vident portulare creatum ee in æquinoctio verno, ut vult Tyrinj; nam 1mo: veteres fissimi Astronomi int Signa Zodiaci primo loco ariete à que è initium agnoscit vernij ponunt. Id q dem ex placito factum ee nr dubito, d vix sine cæa factum pSuaderi mihi sinam. 2do. Ss. Pathres è annos & Concilium Palestinum ex mandato victoris Papæ celebratum, hanc sententiam amplectuntur testte Perario, & apud Cornelium à lapide initium Mundi in idem tempg incidisse censent, inquod incidit Incarnatio, & Passio Xti, d hac ex communi sensu

in

in initium veris incidebant, &c: Nec obstat rium evincit Conjectura P. Petavii, quod Judæi initiũ Anni ante Mosen ducebant, à Mense Tysri, q nostro Octobri respondet. Nam respondet Bonfrerio in Gen: 8. 22. Ideo Gen: 8. 22. ubi ego ab initio Judæis in usu fuisse, sic idem Josephi Judæi sententiam, quam Pererius Commentarijs in Gen: Lib. 7. cap. 10. Israelitæ ante ingressum in Ægyptum inchoabant annum à Mense Nisan, q nostro Martio respondet, & sequenti Mense Nisan, pprium anni à Mense Tysri duxerunt, donec Deus novo mandato antiquam restituerit, revocasset. Idem alij à Lapide in Exod. C. 12. duplicem annum apud Judæos animadvertit, sacrũ cui initium dabat Nisan, pphanum, & politicum, q ab ipsum in Ægypto restituũ à Mense Tysri inchoabat. Hujus anni Politici meminit in Scriptura Exod. 23. v. 16. Solemnitatem quoq in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

ARTICULUS TERTIUS.

De Mundi perfectione.

3113. Perfectionem Mundi Plli expedentes, alii illum imperfectum, alii ita perfectum, ut eo perfectior sit impossibilis, cẽ dixerunt, alii illig perfectionem volentes aam illi tribuebant, mundumq ipsum grandem quoddam aal vocitabant, cujs certa singula partes sint integrales. Cum porro id perfectum nõ immerito dici possit, ac debeat, quod finem suum, ad quem conditum, egregiè respondet; sciens finem Mundi Conditi cẽ gloriam authoris sui, Condidit nempè mundum Deus ad infinitam suam bonitatem, sapientiam, & potentiam ostendendam, nec enim mundus Orbis ppter semet ipsum Conditus ẽ, omne siquidem agens ratione finis operatur, quia nisi extra se efficiat, efficit illud ppter aliquem finem, nec enim Condidit illum, ppter aliud quidpiam, quum nullum eum extra hunc mundum sit. Creavit itaq hunc mundum Orbem Deus ppter spiritus, q in illo existunt, at nec potius, nec sine ullo fine Conditus est. Creavit illos Conditos eo fine, cui & mundus Orbis optimè deservirent, qui sapientissimo, ac potenti Mundi Authori Maximè obsequerentur. Hinc actio aliqua nra, quam ipse, ac gloria sua, ex bonitate, sapientia, ac potentia infinita, in productione, conservatione, ac gubernatione Mundi manifestata ac à ratione entibus Conditis cognita in ipsum redundans finis.

3114. Dicor Mundus ẽ intra perfectus, ita tamen, ut possibilis sit illa perfectior, extans sc: entibus perfectioribus. Etsi ẽ. Tum quia mundo huic nihil deest, quæ exigit nata Ppria; Ppria. mundus hic ẽ formis & ideis suis ad cujus normam creatus ẽ. Ppria. correspondet fini adquem ẽ creatus, finis enim hic ẽ manifestatio gloriæ Dei, atq hic mundus egregiè manifestat gloriam sui Conditoris, & illud ad Rom. 1. Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Certè quis ex rebus Creatis facilè inferre potest, authorem hujus mundi cẽ infinitè potentem, sapientem, ac bonitatis, & licet hæc gloriæ Divinæ manifestatio nõ fiat ab hoc mundo, modo omnium pssibilium perfectissimo, sufficit mundi perfectum quod sit modo definito perfectionis, mensura nempè finita à Deo liberrimè, tanta, & quanta fore, quam ipse DEUS intendebat, liberalitatis suæ Deo gloriam suam, eo, quo voluit, modo manifestare. 2da assertipars sola in nullibi implicatione pssibilis, quis enim limitare audeat omnipotentiam Sapientiamq Divinam, quo minus res species perfectiores, aliũq mundum, q nostrum multis sup et dotibus valeat procreare.

415. Obiicit: Complexum entium impfector, ipsum quoq; é impfectum, sed mundq; é 3plexum entium impfector &c: pf nor: In h mundo multa st entia impfecta, nam sunt in eo, multa aalia monstrosa, organis debitis carea, membris ad agend impeditis &dita, ssq; hebetes habentia, st multa vilia, ultimata, Supflua, ut venena, aalaula exilissima, fluido aqueo, ac aereo, i notaa, terra, mariq; visceribq; &tenta &c: Pq dq; in h mundo st entia impfecta, & pfeone sua ad eam ptinente, & ad finem, ad quem mundq; erat é spectante, &c: pfeone ad eam, & ad finem p creaonem ei mundi intentu imptinente carea, N.A. &c: ac dico: Rao mundi sui in gre pfecti, n posuit, ut quodvis ens particulare ipsum 3prens, pfeonibq; extra suam eam sit sua in spe secund legem nae ordinariam sibi evenientibq; sit instructum, quimo posuit contrarium, nisi eis quedam entia particularia ejusmodi pfeonibq; destituerent, finem quem sibi Deus, mundum hunc producturus, constituit, n obtineret. Et ideo ipse ita caus in h mundo ordinat, ut defectq; ejusmodi creali pfeonis illor entium nihil officientes eveniant. Unde, ad ea, quae ad primum Ars st adducta, dico: haec n modo n efficere impfectum Mundq; sed n pfeonem illi magnopere dare. Peculiares fines sui habent in h mundo monstra, tum ad terrefaciendos salubrit hres, tum ut alior entium pulchritudo, ac decor magis eniteat, tum demum ob fines soli authori Deo notos singulari Dei stilo quedam aalia ssq; hebetes bnt, quod in nobis ipsis, magno nostro 3modo expimur, gbs hebetiores, glbs 3munit &dita sua; ssq; eo erant necessarii, glia em indomita tolerare nos oportuerit, si adeo viridis delicatoq; factu &dita essemq, ut minimas mutaones caloris, aefrigoris pateremq, si tam delicatas haberemq; aures, auditibq; organu, ut ad sonum minimum adverteremq, si adeo acutu olfactu, et odores n levissimos sentiremq, &c: huiusmodi nemo n videt. Insecta, & si quae alia in h mundo vilia dicunt, vilia st Deq existimaone nr nostram, n eo secund se, a 3parate ad finem Authoris sui, nam & hor fabrica, sui Authoris sapiea, & potea mirifice commendat, imo eo magis eorum judicio claris nobis relucet infinita Dei potea in minimor productione, quam in magnis. Et haec parva a Deo producta, multis usibq; nobis saepe nr ignotis deserviunt, alia pharmaciis &dendis st necessaria, ac utilia, alia aerem a noxiis halitibq; purgant, multa aliis aalium st nutrimento, multa nobis molesta peccati justa poena, adeoq; nullum aal Supfluum e, & ea, quae supflua nobis ce videntur, ideo talia putamq; in quem finem sunt producta, ignoramq;. Certe si fines auctor, quos nostra tolligat, cerni in se nostrum spectrum hremq; multo alia de his, quae nobis supflua apparent, opinio nobis foret. Scriptq; noster n paucor entium usq; ignotq; erat, quor usum nos eor posterior nostri multor entium usum nobis incognitum cognoscent.

416. Obj 2do: Mundq; hic é unus publicus pfectissimus, q n é ita pfectus, ut illo sit possibilis pfectior. R: Quod pfectissime inservit fini, in quem factus é, illud é pfectissimum, d Mundq; &c: Ex hoc dq; quod pfectissime inservit fini, in quem factus é, illud é pfectissimum 3parate ad eum finem, concedo jore; illud é pfectissimu simplr & absolute, ita, ut nil illo possibile sit pfectius Majorem, & Ratio dicta nre, N.C. ac dico: quod mundq; hic fini illi, quem Deus in eo ordinando habuit, pfectissime deservit, adeoq; respective, quo ad finem in illius creaone intentum dici pfectissimus pt, n é h pfectissimus absolute,

quasi

quavis̄ posset mundꝝ ntans ordiby pfectioribꝫ creari.

417. Ut gebis: est mundꝝ hic ẽ absolutè pfectissimꝰ, Dn̄s solum respectivè, ad finem intentum ab Authore suo. pt. A. quod ẽ pfectè Yformis ideæ Dn̄æ illud ẽ pfectissimum absolutè, d mundꝝ ẽ pfectè Yformis ideæ Dn̄æ &c. R. 2a retorq: Subsumendo, d quis homo ẽ pfectè Yformis ideæ Divinæ; & quis hoc ẽ absolutè pfectissimꝰ. Cui nō datꝝ nec ẽ possibilis ung alio pfectior. Directè, pt negari jor; finis dgue: Quod ẽ Yformè ideæ Dn̄æ repsentanti ens ut pfectissimum, illud ẽ pfectissimū, transeat jor; Si ēm de re creata sit sermo, ut debet ee, impossibilem ee creatam pfectissimam docet Theologia. Quod ẽ Yformè ideæ Dn̄æ se ut ang repsentanti, illud ẽ pfectissimum absolutè, N. jor ēm, & Stradestella nōre, N.C. ac dico. Omnes res creatæ sunt Yformes ideæ Dn̄æ illas repsentanti, nō sunt tn ex eo absolutè imperfectissimæ, quia illæ pfēa multis gradibꝫ augeri pt licet possint ee pfectissimæ respectivè quo ad finem intentū, item quoad ee obti repsentatis.

418. Instabis. Mundꝝ hic ẽ Yformis ideæ Dn̄æ repsentanti illum, ut ens pfectissimum. Q. ẽ absolutè pfectissimꝰ. R. Si mundꝝ hic nō ẽt Yformis &c: tē daret, in Deo idea mundi pfectioris l mundo, d nō datꝝ &c: R. nōr. Si daret, tē Deꝰ illū crearet, nō vohunc, d hunc creavit, &c: pt. jor. Deꝰ nō pt amare magis omnꝫ bonum, quā jā, d si hōs pfectiorem, creasset tē, tē amaret magis omnꝫ bonum, quam majꝫ &c: R. duo ultima retorquen possunt in aliqua creāa eg. hmō imperfecte moraliter, quod sit pfectissimꝫ, inferendo ex eodem medio omnia. Directè ultimum dgue: Deꝰ nō pt &c: amore æstimationis, C.J. amore liberalis beneficeæ, Njorēm & Stradestella nōre N.C. ac dico: cum Deꝰ sit liberrima voluntas, pt creāam indefinitꝫ pfectam amore efficaci liberalis beneficeæ magis amare, quā pfectiorem, illiq; hac beneficium esse cēa, pstare hāc suo in nihilo relictā.

419. Premes: nō pt Deꝰ in amore liberalis beneficeæ amare magis omnꝫ bonū, quā jā, scripturæ in Yferendo iribono existeam. Esi Deꝰ habuisset ideam mundi pfectioris, tē illum, & nō hunc, p̄ duxisset, pt A. Si Deꝰ amaret in amore liberalis beneficeæ omnꝫ bonum, Yferendo existeam pōs enti imperfectiori, quā pfectiori, te egeret aliqd sine ratione sufficienti, p̄ hāc, &c: pt. jor: Sola ratio sufficiens Yferendo existē alicui enti ex infinitis possibꝫ in ideā Dei Entis ẽ gradꝰ pfectionis, qbꝰ talia entia supat, ac ēm possibiliter existendi existeam, p ratione pfectionis, quam involvit, &c: R. Cā pōe retorq: ut supra. Directè, dmi N.A. 2di S. Stii A. Ratio quippe condendæ, ut cujuvis creaturæ, sic & hujꝰ mundi nō alia ẽ, nisi beneplacitum Dn̄æ voluntatis Deꝰ ēm se ipso sufficientissimè beatꝰ, nec ullius rei ad suam bealitudinē indigꝰ, liberrimꝰ erat, ut pōs, quod existē vellet, pinde N. adjungam hanc ratiōnē, quod aliquid possibile jus habeat existendi suamā Deo existeam p ratione pfectionis; absurdum ēm ẽ, Deum ens pfectissimum, seq; ipso beatissimū subiicere velle necessitati ad eligendū id, quod ẽ imperfectiꝰ. Nullo certè fundamento hæc tales absurda Dn̄æ liberalitati applicari nam si Deum creare volentem admittat necessitari ad eligendū pfectiꝰ, nō male inferri potit Deū nō ẽe omnipotentem, utpotè, cui omnipotēa mundum isto, nec intensivè, nec extensivè pfectiorem producere pt, licet mundus hic infinitè pfectus nō sit.

ARTICULUS QUARTUS.

De Mundi Anima s Archæo.

420. Pro confirmi Mundi Gulove volentes nonulli Platonici, mundum Deum, quem is unum & Spositū ex mi, [illegible] particularibꝫ

ribꝫ Orcis, int se ritè copulatis Gotthit, aām puriſſimam, & pfectiſſimam concedendam putarunt, hinc dicebant, velut in ppria ſede in cœleſtibꝫ regionibꝫ Omerari, unaⁿ tñ se in ōa reliqua mundi Ora ſuaviter infundere, ac penetrare, eo forte, eōr nāle ſtrigꝫ excitare, calorem ipſis, occultum licet, impleri, ſuavem tñ acritalem, atq; haec-
one ſui cum vaſtiſſimo globo terraqueo ꝓpone vaſtiſſimum aāl efficere, & tot diſtantiāar partes ſocia bilem copulari. At ab aliis Phlis ejgmodi aāe inmerito potiorꝫ deliramento habita ē, cuiꝫ exiſtēa nec authoritte, nec raōne evincit. Præcipuè vo quod Platonici ejgmodi aām admittentes, eam cum deo authore mundi ſpundebāt Deum Oribꝫ ita inmergentes, ut cum his unam ſubſtaām, naⁿ unū aāl efficere putarent, quam tñ aām Plato à Deo diſtinxit, docens mundo à Deo voluntte nr̄ neſſitē ꝓductum, ut vult Marcilius Ficinꝫ.

421. Jam P. Aloys Kurnethꝫ ſpectabiles ꝓpriōnem quandam Cœleſtis māe admiſit, quam ille Spirituvitaꝫ ignem innatum, lucem ſubtilem, & vitalem flammam vitæ ſpellat, ex hac aām cum omni nigor, & motꝫ inmanat, hāc ſeminiēr omniū ſyngitꝫ, illud excitat, & evalvit, tum motꝫ manes, & actiones efficit, ac regit, increſcente ſubſtāa vivente ipſa in illa augetꝫ nr̄ ſecꝫ, ac ſpūs aāles, ubi hæc māe Cœleſtis deficere incipit, ibi languent Ora, ubi illa extinguitꝫ ⁊ avolat, O deſtruitꝫ, emoritꝫ, j laudatum Authorem Ptolomæū vo Cardinē ſpāe & formam, & Ora, quæ ex his ꝓmanāt docet inreferāa dari quandam eulem ſimplicem à deo imdtē ꝓductam eamꝫ ſubtiliſſimam, & vivaciſſimā, qm̄ ſpūtum, & flatum tenuiſſimum appellat, ōa nr̄ minima Ora penetret, ac perret. Hac itaꝫ entte velut quodam inſtrumto univerſali Deꝫ indirigendo Cuniverſo, adminiſtrandiꝫ māe opibꝫ utit ꝑq; eas, quas, ut Author nāe, tulit Leges. Quid aām ſi viri ꝑ ſpūtum mundi intellexerint nr̄ ſatisfit, ſcie chera ē à Arno intellectas fuiſſe ꝺ nomine raōnes ſeminales, de qbꝫ in Phīca particulari erit locꝫ, ab alto māam ætherea certum ōm videt ex utriꝫ deſcriptione, quod neut illaꝝ ſpūtū hunc ēe ſpiritū ꝓprie docuerit. Jigdem Arng adyſſe illum māā Cœlopem nominat, augeriꝫ ꝑ augmento Oꝝ cenſet, quod repugnat ſpiritui ꝓprie tali. Aliter dicit, hunc ſpūtum ēe flatum tenuiſſimū, diffuſum ꝑ ōa Ora, qm̄ vis vo dicat ēe ꝺ ſtaām Implcē, credi pt, nr̄ ſſe diſſidiſſe, qui putarent illum partibꝫ integrantibꝫ carereꝫ quod partibꝫ ēealibꝫ videlicet materia & formā deſtituat.

422. Dico Arno: ſi ꝑ aām mundi nr̄ aliud intelligat, quam ſubtiliſſimū fluidum æthereum, quo, velut inſtrūto Deꝫ utat ad ꝓducendos effectꝰ Oreaꝝ, tē mundo huic aāe concedi pt, neꝫ tñ hac de cāa mundꝫ ēe aāl ꝓpriam dici pt. Quo Arnaptiſē: talis aā paſſim à Phlis admittitꝫ. Sic S. Aug: admittit illam ſub nomine igneiviꝫoris, ſpūs ſuper ubis illis: Spūs Dei ferebat ſup aquas. ait: Igneum vigorem illis inſiniciens &c. Lā de nāa D eor ſub nomine vis cientis ad motum Ora, ſic ēm ait: Eſt vis quædam ciens motꝫ in Oribꝫ noſtriſ, cujꝫ ordo indicat, quid, cujꝫ rei cāa efficiat, & qs gmꝫ cāam ſequat. Hipocrates, & Ariſt. ſub nomine caloris ꝑ totum universum diffuſi. Stoici ſub nōe ignis v Spūs. Sapientes Ægyptii, & Phœnices ſub nōe diſpoſa puniſſimā oibꝫ bstād diluida, & diaphana, ex lumine temperata. Aglꝫ Doctor ſub nōa māe Cœleſtis Chymia vocant naam radicalem, Stam eēam Archæum centralem, balſamum nāe, vitæ Sulphur oium actionum naāliū fontem. Confirmat raōne inſuēa: Certum ē cāas 2das purè Oreas movi, motuꝫ entiis ſuis, ac partiū ſuaꝝ diverſos effe efficere, & ſaltem ꝓbabiliſſimū ē, dari aliqd fluidum ſubtiliſſimum &c. ꝑ 8va: cāe 2de Oreæ ſe ipſas, & partes ſuas ad hos effe efficiendos move ngunt, ut dictum in

Æthiologia

Ethiologia, neq; à solo Deo; inde moveri, ut ibidem innuimus, neq; possunt alia agere sine motu, ut dictu no 202. & dat moxi pro quo dam subtilissimum Orbem, subtilissimi, cui Deus impresso, ac servato jugi motu, partes illius omnes movet, aut ad certos esse necesse, & si verum &c: &c, alq; ex hac ratione æther cæa int. riventes dici pt.

423. Probat 2da pars. Nomine cælis intelligit Copernicus illo partim apparatu Cœlestium, quo, non solum partes deputatas restaurare, & motus, a Cœlestibus percipi pt, dum mundi Orbes, non est tale Corpus, quod vivis, ejq; aëra motu æthereum asseruat, tm non est cæl. Quo notis: ipsa æthereus enim aëra ex se inertem ad motum, non est ipsa propria motum mundanorum, nisi instrumentaliter, i.e. nisi à Deo ad motum excitetur, in eodem conservet, & quamvis propter suam materiam subtilissimam impressionem ad motum excitet: non enim hunc solum motum illi tribuimus, quem à solo Deo obtinuit, verum in causis secundis accidentibus intervenientibus, & movi pt. difficile, nam hæc impressionem non sentit, idem, ubi nulla cognitio, ibi nulla sensatio, ut dictum in Psychologia Nro 889. alq; in enumeratione, ut enim aëra æthereus nulla dat cognitionem &c: Hæc quod ad presentem enarrationem de æthere dicta sufficerent, vel quia pro hac parte multa ejq; auxilio explicanti, necdesunt, quæ ejus existentiam impugnent, pinde cælis insuperabilibus pbanda est.

424. Dico 2do: Dari enim æthereus pt: nomine enim æthereus intelligimus aliquod subtilissimum, fluidissimum, non solum spatium inter tellurem nostram, & fixas occupans, quamvis spatiola, & poros intra Orbem mundanum, tum fluida tum solida implens, quotcumq; pro diversum, ac applens, de tale Corpus existere probabilissimum, &c: pt non: Ex una parte spatium inter fixas, ac nos positum vacuum non est, Ex alia parte non est impletum aëri nostro sic quod impletum est fluido, quod æthereum dicimus. pt 1ma pars Antithesis: Tota & planetæ agunt in tellurem nostram, illuminando eandem; Solis insuper vero agit eandem calefaciendo. & necessario dari aliquod fluidum, quod spatium occupet, & nil aliud est quod dicimus enim æthereum &c: pt 2da 1ma: Si Sydera non agunt strictè in distans, agendo in tellurem nostram, tunc spatium quod inter illa ac tellurem interjacet replet aliquo fluidum: nam ex ipso, quod non agunt in distans strictè, sequitur, quod mediate, omne hoc, terram stringendo, quod est solidum, vel aliquod medium, ad motum scilicet dandum hinc. & dari tale medium. de non est solidum, ut experientia constat, et si foret solidum, non esset capax lucis motus à sole ad tellurem transferendi. & est fluidum, & Sydera non agunt in distans strictè juxta 187. & Sequentes, &c: pt nostra subsumpta: quam subduximus; tale medium non est effluvia Sydera, quæ lux calorq; ferunt ut dicet in Loca, ubi agetur de Luce. non est non tale medium aër &c: &c:

425. Probat 2da pars ultimi, & cl adiectio: Si altitudo atmosphæra nostra, & aëris ad Sydera non pertingit, tc aër negat esse medium, quo Sydera terram nostram illuminent, & calefaciant, dicta &c: &c: for patet, nam si atmosphæra nostra ad solem usq; pertingit, tc distat ab illo, si ab illo distat, tc sol non in ipsam atmosphæram non pt agere, nisi per aliquod, quod sibi, & atmosphæræ sit Stygium, alias ageret in distans strictè pro nor: Si altitudo atmosphæra nostra non est tanta, quæ pertingat ad Lunam, tc multomagis pertinget ad reliqua Sydera, dicta &c: &c: for patet, nam luna cæteris Syderibus prior est terra pro nostra Luna: Et si altitudo aëris certo determinari nequit, nullo tm, sive verum, & recentiores Mathematicos censuit illam ad Lunam pertingere, sic veles Matthem: teste P. Ricciolo ex crepusculorum matutinorum initio & vesperinorum, sine altitudine atmosphæræ metientes, non jure illam existimarunt, milliaribus 9. ad summum 10, at Varenius non simplici, & duplici, aut non triplici refractione in Atmosphæra aërea lumen crepusculi oriri non sine ratione credens, supposita duplici refractione, & facto calculo, altitudinem aëris terna circumfusi

Statuit

statuit n̄ ee jorem Germanicos Milliari semialb. &c: 2do: Certum ē atmosphæram aëream n̄ ee gra-
viorem, gm̄ cēt aqua circumfusa terræ, in altitudine pedum 32. v. ad Sumum 33. ill. n̄ ee graviorem, gm̄
cēt mercurij circumfusj terræ in alt̄dne pollicum circi 28. Sic̄ dem columnam Atmosphæræ, columnæ
quæ 33. pedes alta, & columnæ mercurii 28. pollices alta æquiponderare stabilit, & si atmosphæra aërea, ptin-
geret usq; ad Lunam, multo magis, si usq; ad fixas ptingeret, tē atmosphæra aërea multo gravior ee deberet,
gm̄ aqua pedum 33. in alt̄dne, & mercurij pollicū 28. &c: ppt n̄r: Si altitudo atmosphæræ multo amplis ex-
cederet altitudinē aquæ pedū 33. gm̄ gravitas aquæ pedum 33. excederet gravitem atmosphæræ pedum ptis
33. tē atmosphæra aërea multo gravior ee deberet aquā pedum 33. & si ptingeret usq; ad Lunam, tē multo am-
plig excederet alt̄dem aquæ pedum 33. gm̄ gravitas aquæ pedum 33. excederet gravitem atmosphæræ
totiē pedum, & si &c: tē &c: Rō joris: nam j dicendo in Phca: fluida diversa gravitis tē sunt in æquilibrio, quōd alti-
tudo fluidi levioris ē tanto duntāt ad alt̄dem fluidi gravioris, quota ē gravitas fluidi gravioris ad gravita-
fluidi levioris. Nempè si vg fluidum A. sit gravig triplo fluidi B. tē fluidum B. n̄ alit̄ erit in æquilibrio cum
fluido A. gm̄ si triplo n̄ jorem alt̄dnem habuerit, gm̄ sit altitudo fluidi A. Jam si fluidum A excedat gra-
vitē triplo fluidum B. fluidum vo B. excedat quadruple in alt̄dne fluidum A. tē fluidum B. ppondebit
fluido A. ff n̄r: gravitas columnæ aquæ 33. pedes alta excedit gravitem aëris nostri ejd̄em alt̄dnis ad
molis n̄ nisi 970 vicibg. & in ordine ad æquilibrium deret tota columna aërea excedere alt̄dne sua alt̄dnem
columnæ aquæ 33. pedum n̄ nisi 970 vicibg, & si ptingeret saltem ad Lunam, tē longè amplig excederet alti-
tudinē dictæ columnæ aquæ, gm̄ 970 vicibg. & si plingeret usq; ad lunam, tē longè gravior deret eō, gm̄ columna
aquea 33 pedum. Dixi in jorē: excedit gravitem aëris nostri n̄ nisi vicibg 970, nempè gravitem aëris ppsi
à Jupiore incumbente sibi, nam Jupiter aër tanto pluribg vicibg ab aqua gravitē superat, quanto Jupiter ē, atq; hinc
hæc, quæ ex gravitate atmosphæræ aëreæ ejg alt̄dne quota sit, certo determinari nequeat.

426. Probat 2do: Facto vacuo Bayleano, a Torricelliano, idē extracto aëre ex recipiente vitreo pantliam pneu-
maticam, a expulso ille ex vitreo tubo p̄ impressum mercurium, recipiēs antliæ intimo expimento, a tubo
vitreo, in alto, ē vacuo, a ppē vacuo aëre, ē nihiloming plong lumine, nam in eo, n̄ secg, aa prig objecta videri
dine lumine am̄ videri n̄ possent, & n̄ plong ē æthere, q̄lg ab aëre distet, dat. ptis Ergo: Lumen nihil ē diversum ab
æthere &c: ptis A: Lumen sit aā Ḡdicata ætheris enumerata, nam lumen ē O. Sic̄ dem oculos laedit reflexi
di ab obice, aere stringi ptis. Est O subtilissimum, fluidissimum q̄, nam p exilissimos poros vitri, ac crystalli ve-
mento transit. Est p̄ā diffusum, cum ejg impulsu ad nos à stellis fixis facto, ipsas videamg, nullog loco sit,
q̄ n̄ possit illuminari confirmat: admisso fluido æthereo distincto ab aëre, plurima aā phænomena in re-
cursu phīæ explicando, Deinnè, nisi dēg explicari possunt, illo denegato causam illōr, quam mediocriter intel-
lectui Salisfaciat n̄ reperiemg, & existēa ætheris admittenda ē. Ans n̄ ē necesse, ut & loco declaremg, nōdebimus
ēm in Phca Ōr cohesionem, elasticitatem, gravitatem, lucem, colores, &c: n̄ assumpta primodum hypothesi æthe-
ris existēa, explicari ōo, ac salvari n̄ pōe.

427. Obj: Si daret māa æthera, tē hæc & ēt diversa spē ab aëre, & n̄ cēt, cēt ut Spōnite n̄ ēt, ut p̄bo: In illum mōdo
æthera diversa spē ēt ab aëre, in gtū hunc subtilitate, ac agilitate, & mobilitate longè excederet, & hæc mōdo ē
virtutis

vincit, &c: ℔ nor: qmvis aqua fontis longè excedat subtilitte, ac agilitte aquam palustrem, tm n sℓt aquam fontis eẽ diʒsam spẽe ab aqua palustri, & parit &c: ℔ 3sa: Idea 1m. quia differẽa, quæ intʒcidit int aquam fontis, & palustrem, ẽ solum 2q magis & ming, atq; n differẽa, quæ intʒcedit int aërem, & ætherem ẽ talis, &c: tẽ &c: ℔ Nec, quoad 2dam partem. Eg pbnis nrõe 1ti 3sam, 4ti dʒuo cæl em, quia differẽa, quæ intʒcedit int aquam fontis, & palustrem ẽ solum 2q magis & ming stante eadem collectione ppriettum concedo, ẽ 2q magis & ng multa collectione ppriettum. N. sℓt dʒuo nrem, ac dico: affirma istud; magis & ming n variant speciem. si ad sũm peripatheticæ scholæ trahat, vid elicet hunc formæ, quæ suscipiunt magis y ming, h ẽ, quæ intensionis, & remissionis sℓt capaces n 3ttuũt mãa incerta spẽe Oris, tẽ Simplet negari pt, cum solis ℭℭ judiciis Eg. eadem Scholæ circa ens tem formæ substãtialis innitat, de quo in Phĩa, v intelligi. Et 2q Terminos distinctionis ℭsenti argto appositos, nempè excessq alicujs ℭ pẽmis in uno, & defectu in alto, inducens novam, ac diʒsam collectionem ppriettum in iis q, facit illa duo eẽ diʒsa spẽe; si vo n inducat novam, ac diʒsam collectionem ppriettum n facit illa duo eẽ diʒsa spẽe. Quantũ ad paritatem allatam ℞ aqua palustris ab aqua fontis differt 2q magis & ming manentibʒ iisdẽ ppriettbʒ aquæ utrobiq; ppriettes em aquæ sℓt fluiditas, capacitas humectandi, odoris, caloris, ac saporis aareã, & n aqua palustris ẽ fluida, imo vi ipsius crassiori texto existens, ẽ fluida, licet fluiditas illi, ipsis partibʒ heterogenis admistis impediat, humectat, sicut & aqua fontis, odorem v, colorem, ac saporem q nis aliquem habeat diʒsum ab aqua fontis, hi tm n sunt ppriipsiʒ aquæ palustris, ℭ particulæ heterogeneæ & primitor illi, quæ si aliqua ratõne ℭcipitent, remanet aqua palustris pẽdè fermè fluida, limpida, inodora, insipida, ac aqua fontis; discipẽdè fermè fluida &c: nam nulla adhuc inventa ẽ modo ℭcipiendi eòs particulas heterogeneas, q nobrem tm aqua fontis n ẽ pur elementũ. Jam æther ab aëre differt 2q magis & ming, ita, ut p magis & ming diʒsa reddant ppriettes hor O. nam Subtilitas ætheris ẽ tanta, ut vitri, adamantis alior℔ densissimor O. poros pmeet, nullum em ẽ O. quod saltem calefieri, n in partibʒ ioviniibʒ n possit, adeq; ignis elementaris. quem alibi dicemʒ, quoad entem n differre ab æthere, p poros n ad partes intimas illor℔ insinuaʒ. Mobilitas illiq; ẽ tanta, quanta ẽ celeritas propagãnis lucis à Sole, & fixis ad tellurem, uno vbo, sℓt ppriettes tales, gles aër n deficatq, & à particulis heterogeneis liberẽ retꝛ, sic ut omnem ppriettes aliaʒ aër n deficatq; Subtilitatem ætheris æmulari, & poros omnes subire ngt, nam y posset sic poros omnes subire aër ℭsq, tẽ nulla ratõne in scopo pneumatico aër n impurq; posset sperimi, qn p poros alabereq, relictis ibidem particʒ heterogeneis n absimiliter, ac liquor aliqs pchartam bibulam trajectq, faces suas in eadem deponit, sli n mane insinuaret se p parietes, a discum recipientis antliæ pneumaticæ, ita, ut recipiens post innumerabiles in spãcos aëre, ut prig plenum ẽat, quod ẽ falsum, y posset subire poros, eẽs aër n spãs, & h multo ming ẽ credibile, nam aër à ℑpssione liber ad spatium ducentuplum j ℔. de lanis expandit, q modo & sic expansq posset subire poros, quos ne ℑpsg subire pt.

428 Urgebis: Differẽa 2q magis & ming manentibʒ iisdem aibʒ ppriettbʒ n facit entia, quæ sic dicunt diversa specifice & differẽa aëris ab æthere ẽ diffra 2q magis & ming manentibʒ iisdẽ aibʒ ppriettbʒ &c: ℔ nor: Illum in æthere & aëre n manerent eaedem eòs ppriettes, ingentis ætheris ex nra ℭjcẽ tanta ℭ posset Subtilitas, ad quam aër n depuratq; p venire n posset, & h, &c: Ipsata Subtilitas, ad struiʒ ætheri &c: ℔ A. Si clare & ali

quod

quod ℈ ꝙ sundam̃lẽ, te l ẽet, quia n̄ intelligeret ꝙ qua rạone in Antlia pneumatica, a tubo Torricellian excludere ꝙ vacuũ verè tale, nisi, quod æther p̄ poros vitri irruens totum recipiens antlię & Tubi Torricelliani partem vacuam occuparet, & ℈ sundrntũ ẽ nullũ, ℈ &c: p̄ſ nun vacuum in data casu y excludere ꝙ duntẽt illo Spatio, quod priori occupabat æer, v m̃ ex poris. Si primum: te istud n̄ sine illapsu ætheris excludi p̄t. Si 2m̃, te deberet p̄stitui dari ſundrntũ, quod huiusmodi pori vacui æthere n̄ sint. p̄ſ ma seq: In eo casu n̄ ẽt extracty aịs æris. & residuũ p̄t implere totum recipiens admisso admirabili illiꝰ expansione, de qua mo Supiore, sicꝰ sine æthere irruente excluderet vacuũ. R. D. arg: N. nam, 2di Nam, Sti D. Sti. nam ẽ, Sti D. ma Sylam. Ex pbris dquo Sti. residuũ æer expansꝰ ab æthere p̄t implere totum recipiens, C. residuũ æer expansꝰ sine æthere p̄t implere. N. C. & Subs uptam, quod aer vi ppria expandi possit. Nej dicas: hoc ẽ nạa æris, h postulat illiꝰ elasticitas, ut dum liberaꝰ ab incumbente sibi ære tupiore statem sese expandit, sicut lana, qm̃ primum liberaꝰ ab incumbente sibi pondere vg lapidis, mox assurgit in ppriam, nam rogo ꝙ dẽ illa nạa, ꝙ elasticitas, qua rạone æer cognoscit, quod sit liber ab incumbentis alliꝰ æris impressione, paritas de lana nil evincit, siquidem & de illa dẽs instrui possit Questnes, alt̃ sic argumentũ de expansione æris in recipiente Antlia n̄ extitit a ryta pbạa esse eam ibidem æthereis d̄ poꝰ firmat. Ad alteram partem R: Jam dedi Supra fundm̃ existẽ æthereis intra poros vitri &c. id si par n̄ ꝙ do alterum. nempe: Sub recipiente ex hausto collocatum lignũ sicuꝰ, a alia nạa Ebustibilis, collectis radiis solaribꝰ ope Speculi Cauari, a vitri Caustici, & transmissis p̄ parietem recipientis, comburi p̄t. Sed a m̃ quạ ratione fiat, statuite hoc, quod subtilissimi pori vitri, sint prꝰ vacui, n̄ capio, nec unꝰ forsitan mihi explicabit.

429. Instabilis: Æther n̄ ẽ aptꝰ ad excludendũ vacuum, & illud nec in dato exemplo, nec uspiam excluderet. p̄ſ: Si ẽt aptꝰ ad excludẽdum vacuũ, te ẽet fluidissimꝰ, & n̄ ẽt, ẽet ut Sponty n̄ ẽet ut pba. Ofluidissimum n̄ ẽ aptũ ad excludendũ vacuũ. & si æther ẽet aptꝰ, te n̄ ẽet fluidissimꝰ p̄ſ. Ofluidissimum dr̃ Ytare partibꝰ facile dissolubilibꝰ, & ạse invicem separabilibꝰ, ad eoꝰ talibꝰ, quæ se invicem n̄ nisi in exilissimis punctis tangerent, d: Ytat talibꝰ partibꝰ, te n̄ ẽ aptũ ad excludendũ vacuũ. & &c: p̄ſ nam partes, quæ se n̄ nisi in exilissimis punctis tangunt n̄ſris intus se includunt quaedam Spatiola, ut videre licet in 2bꝰ globis, ꝙ ita se tangunt in paucissimis punctis, ut Supra, & infra remanent int̃ illos Spatia quaedam triangularia. & si Ytat talibꝰ partibꝰ, te n̄ ẽ aptum ad excludendam vacuũ, nam Spatiola illa vacua remanere necesse ẽ, nisi cogitẽꝰ adhuc subtiliar æthere m̃a in ordine ad implenda dicta Spatiola, quod illum erit arbitrarium inventum, & inutile, nam illa subtiliar æthere m̃a, utiq̃ n̄ ẽt solida, d fluida, & illum int̃ ipsis particulas Spatiola remanere deberent, alt̃ replenda deberent admitti. Sic illum subtiliori his duobꝰ m̃a, & sic pcessꝰ dabit̃ in infinitum. R. Hæc argta ꝙ nunt Cartesiani, q nullam determinatam figuram æthereis tribẽt, ne vacuum illẽ admittant, quod dis in ppiis impssible ẽ Stendunt. Haud ẽ n̄ facile æthereum fluidum ẽ negata figura Spectente fluiditatẽ asserere possit. Nos quid de his sentiam ex nos. dicendis colliges.

ARTICULUS QUINTUS.

De Vacuo.

430. Doctrina de vacuo sui inani Petrꝰ Bayle authorem h̃m fuisse existimat Taletem, a qua usq; ad Platonem

nem nominem fuisse censet, q vacuum admittere et. Hentricq marq eandem Doctrinam Pythagoræ adscribit, aliiq denig ejq ppiu à Democrito, ac Epicuro repetunt; Utra Cos Peripatetici Veles naam ipsam à vacuo abhorrere statuerant, qmvis pble illud ee pabsolutam Dei potea rinegarent; At Cartesiqm Dntg imo pble ee vacuum existimavit, Utra Galileq, Cosserdq, & plerig Angli, Newtong, Clarkig, Lockig vacuum admodum ee naam observanq, qm necssriu n tm pble ee arbitrabant; q by Leibnitzig, Wolfig &c: monades spatiola ca replentes opposuerunt

491. Vacui nne Brunit intelligit spatiu ci Ore destitum, cui n officit, etsi Spiritby, repleat, & late vacuu Pheum dq aliud dat vulgare, & in scie vulgi, ubi pt aerem nullu aliud Oe, ee tm solet, Sic dt amphora vacua, quamullig liquorem Vinol, Stt in stu vulgari Schola dt vacua, in quamullq estudiacq, qm vis pt aerem ibi repiang scamna. Vacuu Phcu, de quo Solo in Philosophia e Cplee: Separatum, quod extra Universum Dei pit, & spatiu imaginarium dt Coacervatu, qm vis exparvis vacuis Spiritu, talemq dt, Si oe O intra hanc domu in nihilu uterq; qm aliud in locu annihilati succederet. Disseminatu denig St vacuola, quas Epicurei cos intra atomos Opan entium, Exteram, & Imisuram intapiunt, qm admodum in cumulo globor, inthos aer intelpit

492. Dico Imo: Vacuum coacervatum in Universo naalit q dem e impble, n tm Dntg. pt Ima pars: Vacuum coacervatu n dat actu, & nec e pble naalit. pt imprimis A: nec ro nec expica vacuum coacervatu dari pbat, ima tam ro, qm expica n dari pbat. &c: pt A: Si expica v ro pbaret alicui dari vacuu coacervatum, t pbaret illud dari ultra atmosphæram nostram, ut vult Newtong, ibi nec ro, nec expica pbat dari vacuu coacervatu, imo Utrariu pbat. &c: pt nar: ultra Atmosphæram nostram n dat locq, q n sit illuminatq ab Astris. & nis ibi locq e plenq luce, & ultiq n dat ibi vacuu coacervatu. And patt inde, q a Atmosphæra m nostra illuminatq ab Astris, n illuminat am in distans Stricte j Nru 189. &c: 8a Ima clara e postica am sic pt. Si dat ibi Cali O, t n dat vacuu coacervatu, & Si dat lux, t dat O aliqued. & si Ille t &c: pt nar: Lux in qua cunq; sentia a Oe, q sine Ore naalit ee negt, & Si dat lux, t &c: And Establ in Phca, in qua videbimq diu recentior suffragio lucem ee O. Soli perip: abhis dissident, putantes illam ee accidens absolutu, & hi sydem talia accidca naalit existe pte sine Subjecto negant, Cs, ut quidq dem supra atmosphæram lucem sine miraculo esse, agnoscere dnt, ita m naa, cui talis lux adhæreat dari supra atmosphæram agnoscant. pt 2da A: 2di Angli. Dt spaciu aliqd n dica Ore vacuu, & fluido ming pleno, illico vicinum fluidum sumu in illud irrumpit, & se ad aq libriu cum extno fluido q omit, ut patt in Antlia pneumatica, ubi in vas, ex quo extractq erat aliquid aer reclusa epistomio, vicinq aer summa vi irrumpit. Stt in antliis hydraulicis, quas aspirantes vocant, nec non in siphonibq, & Syringis patt, in qby dum una extremitas fluido cuipiam gravieri, vg aquæ, vino immergit, extalia vo parte embolo attracto, aut n ore aer extrahit, & attenuat, mos fluida illa gravioria in locum extracti aeris irruunt, & vacuu ra ni & expica rpgnt. pt 3tia Newt. Angl: Si vacuu ne, cum aa st, ut pbatur naalit dari pot, t O quodpiam universi, vanihilari, Spenetrari cum alio, v extra Universum transferri pobat, ita, ut nullu aliud O in locum succederet, & nil hor naalit fieri pt, nam a nihilatio j Cm uncle Author sum virib, agentiu naaliu e impblis, Stt Spenetra, ut dicet infra e impblis naalit. d demq, quod O aliquod ultra Universum transferri possit vinte Angli, illico in ejq locum s: hpotito, quod ea plena sint, aer, a Aether succederent.

rent. Nec dicas: Aër a Æther succedens in locum Oris translati, deberet locum, quem prius occupabat vacuum deserere, nec eum naâlit replicari, sin duobus dstctis locis sl existere pt. Q. d. ergo, quod illum alius aër, v. Æther irrueret in locum ab alio desertum, & sic in locum à 2do relicti, & sic deinceps, ultimus tandem locum mane-ret vacuum. Q. N.C. Et loco n. plus sit; qm quod aër, & æther in omnem partem ipsum, tandem ubique evaderet rarius, minusq; ipsum, q. m. fuisset ante ablationem illius Oris.

463. Probat 2da pars: Quidquid n. involvit Straduem, id Deus pt facere, d vacuum coacervatum nullam involvit Straduem, &c: Nor plane n. eget, cum sit negata, in tum illam Clarissimi Philosophi Cartesiani C.S. N.o 2. Largito ostendit: Si vacuum oe, ad eoq; & coacervatum, & multo magis separatum repugnat te mundum licuisse ex nihilo producta, nec in nihilum redigi pt, d neutr hor salva fide dici pt. Q. &c: pt jor: Si vacuum omne repugnat te jam ante productionem mundi extitit O quodpiam, quod totum illud replebat spatium, quod nunc replet mundus, adeoq; ex t. Ore, n. ex nihilo mundus e Deity, sll annihilato Universo, semper deberet remanere O quodpiam. Quod q; ne à Deo quidem annihilari, d ita destrui, ut nihil illius remaneat, posset.

464. Obj. Esp. ea certum e motui O ra naâlit, & data vacuum coacervatum pt 2da: Motui O sine vacuo coacervato, d impossibile naâlit. Q. d. &c: te &c: pt d: Si O nec replicari, nec penetrari cum alia, naâlit e possibile, te motui O sine vacuo coacervato e naâlit impossibile, ita e, ut infra probabit. Q. &c: pt. Sol. jor: is: O sine vacuo coacervato motui magis, qm replicet, & penetret cum alia, Q. d. &c: pt d: ad t, ut Balius quod moveat, regrit, ut unum locum deserat, alium occupare incipiat, d sine vacuo coacervatum pt id stare, qm replicet, & penetret, &c: pt nar: Sine vacuo coacervato n. pt spatium, quod prius occupabat, deseri, qm plenum, ut antea, remaneat, alias si vacuum remaneret, te daret vacuum coacervatum, de ipso, quod plenum, ut antea, remanere d, d ret O in motu positum, saltem ultimum in ordine succedentium, & illum locum replere, adeoq; in duobus locis simul existere, &c: Sll ut O in motu positus occupet antiorem locum, deberet, v. O ibidem existens ex illo extrudere, v. cum eodem in uno eodemq; loco existere, & penetrari. Sed hoc fieri negat, quaesitum eum illud protruderet, si à plena d, Q. q. 28. Q. N.C. 2di A: Illust. joris, sti t. Sti nore, bilum, quod d. m pte dguis n. pt spatii, quod prius occupabat, deseri, qm plenum, ut antea, sit, plenum impm t. Ore, quod inde recessit, N. plenum alio Ore, partim à tergo impte, partim à fronte & lateribus ad tergum protruso circulariter C. 2da partis N. nore, ad rationem illius interrogationem subjunctam, videlicet, quaesitum protruderet. Q. d. no: ad Latera deinde ad tergum Oris in motu positi locati e, q. huic argto roboris aliquid in ea existimat, dn n. eum videmus pisces in aquis moveri, qm v. cum aqua ante se existing penetrent v. spatium post se saltem ad exiguum instans relinquant vacuum, videmus in eorum velocissime circa axem agillam, quo in motu pars ejusdem qualibet determinata ita locum post se deserit, ut cum vacuum n. relinquat, qm eum tic à parte succedente repleta, ita antiorem occupat, ut tum parte, quae illum inde occupabat n. penetret: Non joris n. roboris e & illud Neutoni dubium; Si vacuum n. detur, te vi ad digitum levandum tota moles ei incumbens Or. ad summum celerem extensor, movendaloco et, d tanta molis pondus vires mas superare videt &c: N.S, nam dum digitus fluidum ambiat, pmotum, igit digitus, in eum incumbens ei tota moles, elevari n. d. d hoc fluidum circumjacens, d circulariter revolvi & infra digitum recurrere, quod supra erat, ad quod n. exiguae vires sufficiunt.

483. Dices: Saltem negari nqt, quod omne fluidum præcise joris, v nóris densitatis sua, magis, v minus elidat motú Oris pillud moti. Q si Astra moverent in vacuo, dinaliqua fluida, tt moti illor Stirn elideret, pinde tardior nt ea deberet, qm sub initium, ab initio mundi fierat, & falsum é, & falsum quoq; quod Astra in vacuo moverent. R. infero: Q in lumen, quod defacto é fluidum, ot elidere a stror motu, & qnt nt é motu illor tardior, qm fuit sub initium mundi. Dir: dquoi omne fluidum grave pprie joris, v nóris densitatis sua, & pportionalis densitati gravitatis, magis, v minus elidit motum Oris, q illud moti transeat, O é fluidum nn exponis gravitatis N. & dico: fluidum grave Sig dem Stinae vdg terra centr nihil, pinde joris, v nóris gravitate sua, magis v minus impedit motum Oris pillud moti, accedunt on alia ca a in fluido impedientes motú, vid al: implexia mutua partium fluidi, qua quo jor fierit, quoniam citra Separaonem partiú talis fluidi nil pilludmovi pt, eo magis impedit motum, & ob id transmissi prima dstnis partem; Jam si fluidum sit expositis gravitatis, ac pinde in omnem partem facillime mobile, partibq facillime dissociabilibq, ac tenuissimis Stanis, nq aer illud impediat motú Oris solidi per illud moti; tale é fluidum, jnos æther, qm admodum apostlq cogunt dicere de lumine, Sig dem Astror de lor lumine vacuos v ebunt dicere, nec satis pbant vacuum ille Stellas, quæ astronomor testimonio iam disparent, jam Sparent, ut é stella in pectore cygni, & in stella cassiopeæ, de qbs in Sca particulari, nam si recte dicerent ex impedita luc is ppagaone hæc mutationes pvenire, tt deberent nunqm Sparere nn modo hæ, vum nn alia stellæ, Sig dem semp in nos, & illas eadem spatia vacua interponerent.

93b. Contra 2dam ppnis partem obiiciunt actiones Sylobatæ à Cart: 1ma: Si possibile esset vacuú coacervatú, fieret illud, & est vacuú, & nn est, est ut Spondet, nn est, qa est nihil. 2da de Purcholii: Vacuum coacervatú nec est ens, nec entis modo, & repugnat. 3tia é Ant. le Grand: Si daret vacuú coacervatú, tt Ora illud Sclusa nec distarent, qa nil inter ea interiaceret: ea am dicunt Ora nn distare, & ee Stigua, inter quæ nil interedit, nec cn disparent, in lumen em distare dicerent, ingntú interilla aliquod interponi posset, d hæc mao é nulla, nam nn interStigua aliqd interponi pt, R. ad 1m: Vacuum nn é extensum, pprie, qatn interOra vacuum Sclusa existens posset & extensum, hinc fit, ut attensio vacuo tribuat, estimum in rigore legendo, vacuú vg 3 pedum nil aliud, qm Ora ita disposita, ut interilla & tres pedes extensum pnn possit. Ad 2q R. retorqi dotenebris, hinc si cut tenebris, ita vacuo realem existen nego, nec aliud p vacuú coacervatum intelligo, qm Ora ita disposita, ut interilla actugd nil det dari tn possit, quod si hunc respectum Oes dicere velis vacuú, tt tale vacuú modo entis é, si vo imagineris aliqd grande nihil intra Ora interceptum, tt N. Spsti, q illud tali s humera v dari, v Sclusi parietib, possit, R. d Stiæ: ut respondeas, id nota: ad Oris distam sufficere ut intermedium aliqd dari possit, licet actu nn det et situm suum Oribq dictis retinentibq. Unde cum Ora Stigua nnisi situ mutata aliud intercipe possint, actu non distant, & tm distare possunt.

487. Dico 2do: Dato vacuú disseminatú, phæ: esto, ng da ret vacuú disseminatú, qnq ma a therea replendo poros oium O q illud excluderet, dn excludit, Q tt: pt nra æthereú é aptq ad excludq vacuú disseminatum, Q tt: A: pbari pt Argum N 429. relatis, mutata vi illo, ut quæ p vacuo coacervata nil valebant, vacuú disseminatú pbent. Nq dicas: Fluidum æthereum é expositis figura 2q &c, v variatis induisset

poris

poris &c exacte figurat, quaeunq; oē existidem excludat. Nam 1o infero: ℈ nē ē dubie, nā in suis molecul. ē
eām dubie, nec ullā figuratam hymera, nam si ē dubie, tē ℈stat partibg, si ē ℂtē partes illig, quas pariter
nō penetrant, ad eog extra se ponunt, si extra se ponunt, tē aliquam figuram efficiunt, de eog ēm duo ygno-
cda in dubia fingi, iam molecula duabg his punctis ℈stans erit disposita in linea dicta: nē ē divisibilgnā
alit de punctis indivisibilibg, si hae dant, discurrendo ē, cum ēm hae partibg careant, quas in aliqm figu-
ram disponant, nā figura oī destitā ēē dnt, at molecula aetherea nō ℣ simplex, ℈stans ēm nāa certo ac
speciali, sibiq; pprio modo ℈minata, ℣ dicenda in Phīca, cum differat à ceteris Oribg, ℈minari à nā, sive in or-
dinem aliquem redigi nō ptnāa, quae nullis ℈stat partibg. Infero 2do: ℈ aether nō ē ℣fluidum, nam si nō
℈stat partibg ab invicem facilē dissolubilibg, ac in oēmptem facile mobilibg, tēn ē ℣fluidum ē si ℈stat
partibg nullam figuram habentibg & oīs capacibg, tē nō ℈stat partibg ab invicem facilē dissolubilibg, ac in
omnem partem facile mobilibg. &c: jor patt, nam negt ēo clarior idea fluidi, qōn hae: ℣ssans partibg
facilē dissolubilibg, ac in oēm partem mobilibg. ptnōri: si aether ℈stat partibg 2d multa planula se ℈ting-
gentibg, tē ℈stat partibg nō facilē ab invicem dissolubilibg, ac in oēm partem mobilibg, ē si ℈stat partibg
nullam figurā hntbg, & oīs capacibg, tē ℈stat partibg 2d multa planula se ℈tingentibg, &. si &c: ptnōri
si aether ℈stat partibg, qualem sibi, qōn alti Ori adhaerent ita, ut ne exiguū, tum in se, tum in illud ℂ relinq
quant spatiolum, tē ℈stat partibg 2d multa planula se ℈tingentibg, ē si ℈stat partibg nullam figuram
hntbg, & oīs capacibg, tē ℈stat partibg, qualem sibi, qōn alti Ori ita adhaerent &c: &c: patt nōri. nam
ideo partibg nāa aetherea capacitas oīs figurā adstruit, ut illa poros cujuscunq; figurae cum ℂ exci-
dispinē impleat, nullog pariēs dictōr porōr dit, cui nāa illa nō adhaereat. Quod 3o figura, quae multi
℣ ℈stat planulis sit inepta ad ℈natum, ad eog fluidissima nāa inveniend, patt id in cubis multis
in aliqua tabula dispositis, q sig dem se, & tabulam 2d planulas, superficies ℈tingerent nō pcnt moviri
ni si tarde, idq; nota simultaneo, ymmē cubi illi, q̄ st in medio aliōr. Accedit, quod singulis moleculis
nāa aetherea pleriq; Phīs motus varii in his à deo impssis circa axiculos ppios adstruat, talis ām motus
ℑpsto, quod molecula aetherea se secundum planula prima ℈tingant, sine vacuo, a sine ℑpenetrā-
nē dari nqunt, de his rearret sermo in Phīca. Adverte: nō esse sine vacuō conservati, nam nec ip-
solum vacuum disseminata admittim, quae ppter exilitem eorq; materiā aetherea repleri nqunt, quae-
cunq; hae arguant, replent nāa aetherea, si magis augeant, replent nō aēre.

CAPUT SECUNDUM.

De rer Mundanar ℙprietatibg.

ARTICULUS PRIMUS

De Natura, & Arte.

430. Haec nomen nūne ab Authoribg nobilē ipsis usurpat ssū, imo sumit p eodem, ac eēa, si nāa
hnis ppiū sentiendi, ac rāocinandi dicimg 2do: p certo humōr temperamento, & qualitatum collo-
catione, ut cum dicimg hunc cholericū, illum sanguineū nāa. Hinc ℙstabilire ordine à Jove aubi-
re Deo Bello, sic naalit veri aestas, nocti succedit dies. 4ta p virtute intrīca, & activa, & passiva caet

creatur

creatar, & sed dr. Deus & nãa nil faciunt frustra. Etc: tandem nãa elegerat totum universum, rebus omnes in eo stellas, sicca, quæ non existunt, dicimus non dari inter se nãa. Porro nãa aut arti opponit, de qua nobis hic sermo: & ppiũ in: Deum cum stellarum mutationum, quod leges à Deo ut Authore nãe latas stellæ intra unius solstitium seruant. Quod sit artificium & in Logica Nro 59. Tam nãe quam artis opus, sed tamen si ars vocet circa opera naturam? Minime, disponens, partim efficiens nãa nihilominus nobiliora, ac stabiliora opera, quam ars effecit, quidem non artefacta perfectiora sunt, quæ magis ad nãam accedunt. Tam ars, quam nãa ab imperitis ad peritos ab egredit, utraq; non raro à sua fine deviat, ars nihilominus solam figuram vertendo naturam mutat, nihil de sola ex insula reddit stellæ ubi extra nãam novam formam & totalium cãa est, remq; in illum stellam ex insula transfert, negari non potest, quod ars nãæ juncta nova & totãa cãa esse possit, quin ea casu applicata cadat naturalium adamtem, ipsa amplectitur ad eam nãa: lem pertinet, Sic P. Kircher testatur se vidisse ranam artis ministrio à pileo chymico intra breve tempus productam. In Sinis anates, & passim poma, & pyra, aliosq; fructus immaturos cineribus prematuros dimittere temperate calidis obrutos ad debitum producit maturitatem.

139. Ex dictis facile colligi potest, quæ significatione dicat quis piam Deum nãam, Stellarem nãam, & Supranãam. Nempe nãam, & naale est, quod ex cãa perfectibus, & affectionibus nãe ordine, & leges, quas stellas, respicimus, sit, ut dum Vere flores, autumno fructus hyeme nives spiciamus. Quæ nãe defatum dicitur, cujus cãa quidem nec aliena cãa Straria, nec nulla Lex nãæ excidit, de ipsa cãa, & effectu nobis incognita est & de stellis rebus ordine est sumus hunc fieri non existimus, tale est id, ut visum est apud quidam nobilem in Vothynia videlicet exalbo insito pira insolitæ magnitudinis papaveris natis, quidam odore, & quidam saporis acrimonia originem suam indicabat, hortivo anno ex eodem papavere semenato prodisse allium. Contra nec ex violentis illud dicitur, quod aliquid à naali suo stellæ impediri, & quæ stellas rebus & successionis ordo perturbat, ut dum lapis nãæ gravis sursum jacit. Illud & loco notandi, quod violentia dicitur, si est tale respectu unius nãæ, & illum respectu nãæ particularis, ut indato exemplo respectu nãæ lapidis, nam iste motus sursum lapidis est Stra nãam lapidis, ut potè, motus violentus est Stra naturam cãæ ejus talium, agentium tamen, quæ illum ad hunc motum determinant nãæ dat agunt naturaliter, eundem deprimentem superne tegit hic, absolute loquendo naalis est sitem naleges in universa nãa à Deo stellas. Notandi quod idem esse respectu unius & ejusdem rei, & dici modo Stricte considerata jam secundum, jam Stra nãa est, Sic motus sursum respectu lapidis Stricte considerati, quatenus inest de se ad eum motum est, & quatenus determinat cãa stellæ violentus dicitur negat, at si idem lapis jacitur gravis: motus, is in idem motus violentus erit.

140. Supra nãa dominis, sive supernaale est, cujus ratio in nãa nulla reperitur ad eos quod naires cæli creatis, in hujus veritatis stellare à Deo communicatas. Supat Sic supernaale erat S. puer eos in fornace Babylonica illæsos mansisse, gaudet vocatus hujus cãa exnãæ legibus nulla reddi potest. Colligens hinc non esse idem violentum & supernaale, non est ordo rebus creatis violentum in res activas nãa Supat, ut in exemplo lapidis jacti sursum clare patet, est autem supernaale eadem Supat. Illud supernaale aliud est quo ad substantiam quale est resuscitatio mortui, hoc excedit vires totius nãæ creatæ & creabilis, aliud quoad modum, ut sunt repentinæ curationes, has enim cãæ naales post efficere, non subito, cujus ultra est cãa ppalis sola Deus, & sola Leges à se stellas, sicut liberè tulit, ita exigit. Quod si cãa quidam creata addatur, illa negatur instrumentalis ppriè dicta est, omnino occasionalis, ex libero Dei stellis voluntate electa, ut dum luto

oculis

oculis illeto visu redditu ẽ, a Moyses virgâ è petra aquas elicuit, & lutum, & virga occasio fuere, nẽ cãas miraculi.

Dẽf. am miraculũ, in stricte, & latiꝰ tale. primũ, ẽopp, quod ꝟ quo ad substãã, ꝟ quo ad modꝰ spectatũ supat vires agẽum nãlium, necñ ẽtra solitum ordinem Dñe pñdẽ ponit, quãtũ ad cãas inferiores: unde omnia lum ẽe ẽ insolitum, nec tñ eo ipso, ut rat sit nam ut ait B. Albertꝰ Mꝛ. in 2dam Sentcar. d. 1. 1ne. 10. a. 3. Nihil tota die fieret miraculũ adhuc ẽet insolitũ, qa nñ fit solito cursu apud cãas inferiores. Jam altum, & latiꝰ tale ẽ opꝰ, quod quidem excedit vires agẽum nãliũ, nẽ ẽtra solitum Dñe pñdẽ ordinem, sic creãe aã ẽ opꝰ excedens vires agẽum nãliũ, ẽdem j Cõmunẽ Author Sentcarum, nulli creãe virtꝰ creandi aliq̃ ẽpetitꝰ qa tñ ẽ j solitum ordinem Dñe pñdẽ, & j legem, qua Deꝰ statuit creare aãm, quãcunq; subꝰ debite organizatũ fuerit, qinde nñ ẽ ista miraculosa creãe.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Magia.

441. Magia ẽ ars, qua virtute nãlia mira quãdam, at insolita opẽ, quorũ rãe & usum, & captũ hmõi sciat, exquisitas Magia nñ grice Scientiam adeo detestandꝰ ẽ, ut vulgꝰ putat, Magia em ẽ vox Persica, quã idem sonat, quod Sapiẽa, & Magus idem scãt, quod Sapiens, unde & adultũ in curiis adorandꝰ, huic grisꝰ magos, nñ reꝰ, aby cum de mone Smertium intꝛcesserit, venisse credimꝰ. Sphicem Magiam Authores statuunt, nãlẽ, artificialẽ & Superstitiosam, qm Diabolicam, a nñ nigram vocant. Magia nãlis nñe nñ aliud intelligit, qm exacta rem nãlium & earum tmõ arcanorũ cognitio, ut cuiq; pcãs mere naales, quarũ ppria, proprias observãones, & experimenta, ẽ cognita, activa passivis jungunt, et effectꝰ producunt, qignaris cãas insoliti, & portentosi dicunt; tale ẽ istud apud P. Flack: Mundi aspectabilis Templãone 4. C. 4. §. 2: initio Civili media hyeme semina lactucarũ spiritualiter pricꝰ impgnata, dein jacta in Tram Gparatam, & tempato calore excitam sub finem ejusdẽ, exhibent easdem lactucas, qꝰ Civa vesci possint. Dẽt am hãc magia nãlis, nñ modo ex eo, qa nil Supnãle in opande adhibet, vel etiam, quod opem quoq; dæmonis excludit, & pro cauta media & tñ virtute ordinaria operaꝰ.

442. Magia artificialis ẽ singularis spitia mira quãdam op. a efficiendi singulari hmõi dexteritate, & inde ut Via ab ea hãc à priori differt, quod in magia nãli effectꝰ magis nãe, qm arte, in artificiali vo magis arte & industria, qm nãe debeaꝰ. Subdividꝰ hæc. à P. Flack in Prestigiatricem, Divinatricem, & Mathematicam. Prima hãc ẽ, qua mimi vulgo Kuglarre singulari dexteritate, & celeritate ita spectantiũ aciem pstringunt, ut multa faciant, quæ nñ faciunt, nñ cant, ut dum ense sibi Otransfodere, villas varii coloris ex stomacho pos inducere, aliaq; hmõi facere videnꝰ, in his Superstitiosas artes misceri Gptum ẽ, fieri tñ plurima nãe virtute, & licite, qua nñ modo vulgꝰ, & aliqn eruditꝰ Spectator miretꝰ, certum ẽ. Divinatrix ẽ, qua futura, & pita ex variis observationibꝰ ẽjectant, ad hanc Spectant Arithmetica, & Algebra pars illa, qua occulta Obinatione numerorũ & literarũ alphabeti, Quæstiũ ignotarũ Solutionẽ eruit, ut quot, qlesꝰ chartas lusorias qspiã cogitavit, quod dignitatis articulo gestat annulũ, quantum marsupio circũ Obineat. Huc revocat Physiognomia, cujꝰ ope ex certa membrorũ Oris Gestus, pilorum, & aliis accidentibꝰ, de nãe temperamento judicium ferꝰ, imo ad ipsas animi affectiones ẽjectura extenditꝰ, sic Schola Salernitana describit Cholericum; Hirsutꝰ, fallax, irascens, prodigus audax, Astutꝰ, gracilis siccꝰ, croceiq; coloris. Sanguineus: largꝰ, amans, hilaris, rubeiq; coloris, Cantans, carnosꝰ, satis audax, alꝰ benignꝰ.

Melancholicum

Melancholicum: Invidq actristis, cupidq destrag tenaces. Est q expers fraudis, timidq fusci coloris. Flegmaticum: Hic somnolentq piger, & sputo crebriore. Est huic sig hebes, pinguis facie, color albg.

448. 2do. Spectat huc in cryptographia, quâ docet modum occultè scribendi, a legendi, adhibitis 9 literis, 9 numeris, aliis à vulgari methodo Trinatis, modos sic scribendi 9 plures docet P. Schottg, ut si lumine, aquâ solutâ scribas incharte siccata, q liquor coloris expers é, nulla nota apparebunt, at si eandem chartam dein aquae immersam frene- tica admoveas, litas leges, idem erit, si succo pomi citrini, e capparum aris. Litè lacte scriptæ ad ignem nigrescunt, calce vè exarata, si chartam igni inicias, manent albæ. Placet hic subjungere modum parandi atramenti sympathici, quo miri mèmbè effg int̄ g̃re exhibent, 3 stat id duobus liquoribus, 1m sic efficies: 1mo: aceto distillato gritū capit scyphg ordinarij, infunde semiunciam litargiri, e minii, ut vult Borelli, e plumbi calcinati, ut Reuiczky dicit ac paulatim, & ssim, n. 1. ita, ut post singulas infusiones, alignū vasculū exagites. 2do. ubi p̄ptam fere partem ebullit liquor, filtrę, ut evadat pellucidg. Borelli vult, p̄ duos a tres dies litargirum, e minium digeri cum aceto distillato donec liquor saturatq dulcescat, hic liquor tibi serviet ad scribendū in charta munda, calamo mundo q̄ volueris, at q̄ characteres illo descripti, ubi exsiccant, disparent, nec possunt legi, adhibe tali liquori adhuc resuscitandos illos, q̄ modo apparat. 1mo: Unciā calcis vivæ, & semiunciā auripigmenti, in pulverem minuant; 2do: facta mixtione reponant in phiala angustioris orificii; ejusq capacitatis, ut modi tertia dicta phiala relinquat vacua. Hic ssim affundant 5, a 6 unciis aquæ communis, & immisso stylo ligneo, ita agitetq mixtura, ut calx incipiat calescere. 4to: modicis intervallis stylus ejusdem huiusmodi affusio aquæ, ut 4. duntaxat a 6 digitorū spatium præter vasculi vacuum inde relinquat, agitatoq quoq stylo, donec calor remittat. 5to Ampulla orificio benè obturato q̄ erat in loco tempato p̄ horas circit 24. 6to: liquor, festinata filtratione p̄ pedes, fit clarissimus, postea in vitro mundo ritè clauso adusum servandū. Borelli dumvult calcis vivæ partes 2. auripigmenti partes 2. & j plures dies sinit liquorem q̄escere. Ut itaq̄ litas 1mo liquore scriptas possis legere, chartam pungē postiore liquore, fasciculum, v. spongiam illo madefactam p̄ illam ducendo, q̄ idem effg sequet, si charta 1mo liquore scriptam ultimo libri cujuspiam manuscriptis paginæ 6pmas, chartam eo postiore liquore madefactam 1mo ejusdem libri paginæ subpmas; validèq̄ assumit libri relinquas p̄ horæ spatiū circit, exhibebit, nempe charta illa priore liquore scripta characteres foliis libri minimè maculatis. Addunt quidam: Si liquores fuerint valde q̄ defatigati, idem evenire mandante pariete, idem fieri in posita tabulâ lignea, a tegula ordinaria textâ. P. Reuiczky

444. Hucadiicipit curae sympathica, dum nempe nullo medicamine Or. agro, a vulneri admoto, a longiori non spatio disito, eumdo adhibet. Fieri id solet ope illig pulveris sympathici, de quo in Phea, cujg virtg multis à magia Superstitiosa, & pacto saltem implicita cum Daemone efficiendo, ab eruditis pijs & viris sufficiet vindicat, & magia naturali licitè adhibendæ adscribit. His adde, ignis Mariæ Strechianæ singulare huiusmodi Specimen Anglg quidam Chymista Richardson mihi exhibuit. Hic emptor refert, indiario eruditorum Lipsiensium ad Ann. 1677. mixturam ex spiritu sulphuris, sale ammoniaceo, eaq̄ rosmarini, & succo capparum effectam, postquam manu & linguam tinxisset, si ferrum cadens in manu, carbone vivo in lingua, q̄ mimo si succo capparum maningulares, plumbum liquefactum sine noxa Strechiana pōe dicens. &c. Magia tandem artificialis matte-

matica

matica ē, qua ex ppiis Mathescos singularia n̄ solem apud vulgū, ē n̄ apud Doctos admiratiōnē ēt cietur: hīc ut ex passeres ligniei in cubiculo circumvolitantes à Cl: Iouriano in grātā Caroli 5. Imperatoris fabricati Caput sci Vienna, Leopoli & alibi copioso spectatori oppositum, quod ad interrogata responderi dicitur &c:

443. Magia nigra ē ars mira & insolita patrandi p̄ dæmonē ex pacto explicito, ⁊ implicito cum eo init̄o. Explicitum pactum q̄d sit, scit. Implicitum ⁊o fieri censeō, ē, dum q̄s piam ad aliquem finem obtinendū utit̄ mediis ipsis impertinentibus, ⁊ q̄rum vis utat mediis ꝓportionatis, ⁊ q̄rum vis utat mediis ꝓportionatis, ipsis adjungit circumstās ꝓs vanas, ut si ad morbum certum curandū utaris herbā, ē quā certo die certa hora, q̄rum die ac nocte ab octenni puero, feminæ do decerptæ, ⁊ albis aquā, in qua extincti sunt carbones sub certo numero ⁊ ter novem ⁊ s, ⁊ præcedat hæc bea, ⁊ adhibitis candelis certi coloris, determinato m̄o ac ordine dispositis, ⁊ certas formulas, quas recipe intelligis, ea, quod ⁊ voces sint barbaræ, ⁊ inepte adsumtæ jungat, ⁊ tandem in suffitiones adhibeas, utensilibus, quæ sint importionata defectui virium, ac ꝓportionis, vult suppleri, n̄ vult an suppleri à Deo, q̄ talium mediorum usum gliscet, igit vult suppleri à Dæmone. Species huius Magiæ S. recensent mantica, ars Divinatoria, ⁊ ex extis animalium, ut olim Romani haruspices, ⁊ volatu avium, ut augures, ⁊ ex linamentis manuum, ut Cyngara, Astrologia, ꝓscripta Pontificum Imperatorū Legibus, nempe ex astrorum cursu varia ꝓdicendi facultas, ꝓsertim ex die nativitatis hūis de futura ējus fortuna. Hæc alibi dicent. Prestigia s. stulta deceptiones, illusiones rerum ꝓsentationes rerum non existentium, solet enim dæmon sibi devotis illudere, ut lautissima obsonia manducare, & nectar bibere se arbitrentur, cum in ea, ⁊ nihil horum sit, ⁊ reb⁹ fœtidissimis stomachum impleant. Sortilegium s. Divinatio p̄ sortes de futuris facta cum certitudine infallibili. Maleficium denique dum hūs, in se, ⁊ eorum bonis nocentium, in cantationibus, ligaturis &c: &c:

446. Adv̄te: Multa magi possunt, sicut & deter dæmones quæ hi utuntur ministerio, nā cū Dæmon facultatibus naturalibus non sit privatus, & a tot annorum millibus de Cælo lapsus rerum sublunarium ac arcanas proprietates cognoscat, & tutius novit qua ratione illæ inter se ꝓximari debeant, ut certus effectus subsequatur, miracula tamen quorum à excedunt vires agentium naturalium, ꝓstare nequeunt; hinc mortuum excitare, desperatam valetudinem repente ægro, id q̄ verè & non illusorie restituere non ꝓfuit, hominem, quod immenetrabilem armis aut penetrabilem cui ōre non ꝓfuit reddere, hinc si magus aliquis illæsus inter ictus globor̄ mansit, id factum ē ⁊ quia Dæmon ictum ita avertit, vel quia impetum globi aut gladii elicuit, Similiter si Magæ comparere solent in cubiculis bene clausis, fit hoc ea ratione, q̄ Dæmon vel fores celerrime aperit, & immissis illis, celerrimè claudit, ⁊ alia dæmon fronte omnes celerrimeq̄ eidem loco restituit. Futura quod à libertate humana pendentia scire infallibiliter, aut secreta quæ Deus reservavit, ꝓpalare nequeunt, hinc nisi dependenter à signis æternis quidnam observaverint responsa non nisi ambigua ex ipsis idolis dabant, quale fuit illud.

illud dat̃ Pyrcho Macedonio dicte Pyrhum Romanos vincere posse ceteru̇ civitu̇ spretè nec temere & nisi omnibus ritè examinatis de effectu superstitiosos pronunciandu̇ cu̇ multa a cauds creatis facta experiamur, in quibꝫ nullam tenuẽ vim & proportionem ad hos inesse existimam̃us imo circustantiu̇ nr raro multu̇ conferunt, quas nihilominus cu̇ effectu nulla apparet connexio. Sed electrum persilu̇ sericu̇ y madime colorib⁹ coruscabi dum propagari observamus, quod multis occasionem suspicionis dederat, an non cu̇ implicito & altem pacto Dæmonis fiat. Herbe plus simul ante ortu̇ qua alte ia exte & subsequenter plus viriu̇ labent adeoq; si quis eas ante ortu̇ colligat, dum modo alias observationes vanas nr addibeat, damnandas nr est, & universaliter nr hoc ipso superstitio ẽ quod causa Bnota primo intuitu nr appareant si auctis probis & eruditis illud dogma dubitat, as superstitione remotu̇ esse credat.

Articulus 3tius.

De casu & Fato.

147. Casus ẽ causa effectus cuiuspiam ranstimi, & prater naturæ ordinem stringentis in illis agentibus quæ sine electione operant. dicit quæ sine electione operant, nempè in irrationalibus, nam, si fato quidpiam stringat agens, id, si felix sit vocat fortuna, si infelix, vocat infortuniu̇ & hoc ẽ discrimen inter casu̇ & fortunam quod casus in rationalibꝫ, fortuna vero stringat rationalibus, quâ vis nr nulli dee pro eo ẽ sumunt nèpè proeventu inselito ac inopinato, cuicunq; demum illu̇ stringat, eundemq; appellabant nomine Sive Lemo terram effodiens et intentione castrugendi domus Thesauru̇ reperiat, sive canis ad Dominu̇ accedens mfoveam cadat. Quæres nu̇ dat̃ Fortuna et casus? R. si hoc nomine intelligat Dea ex gentilium sit. Gentiles ẽ fuerant, lunem ex Bmentu ẽ, si chimæra insu primè explicata, hæc dat respectu nostri plurima enim nobis nec opinantibꝫ stingere ẽptu ẽ, at respectu Dei nr dat, sc. respectu dei cognoscentis, & sapientissimè ordinantis, nulli effꝫ ẽ casualis, ac fortuitꝫ, imo eo quæ fiunt ab ipso, y voluntate positiva y permissiva decernunt, q madmodu̇ D. Aug. l. 3. de Trinitate C. 4. aut: Nil injustꝫ creda omnipotentem deumq; reꝫ ẽ, quod nr dei scivit, atq; intelligibili aula Sumi Imperatoris, aut subeat, aut permittat, ea sagitꝫ hoc fieri posse nẽ.

448. Fatum à fando nr trahit idem̃ ppe ẽ, quod effatu̇ decretu̇ fixaq; sententia intelligit, in rebus nr caꝫ, & effectu̇ in mundo catenata series in qua unum ab alio Lege immutabili dependet, quæ definitio fati & thnicis servetur, sic accepta ẽ, ob gmat Aug. l. 2. de Civitate Dei C. 1. ab ipso fatis nr & thnis abstinenda non est, dicens: Dignu̇ virtutem Dei, nr potea mr̃e fatis appellat, sententia contenta, linguam corrigat. Nam gmnis fatalis, & fatu̇

Cum

cum Doctio l. 3. de Creatione nihil sit aliud, qm̃ inhaerentes rebus mobilibus inabilis dispõ, ppque à Providentia suis quibusq; recte ordinibus. Adeoq; fatum Catholicos suos sit ordo quidam & series causarum, quae subsint Dei sapientiae & infallibili ad disponentis gubernaculo exprimeva influxione inevitabilem quidam necessitudinem, at; adeo nullo modo rebus in actionibus ipsis hinc voluntatis dominatum libertatem quidem sublativam. Neq; itaq; erroris occasio rudibus Christianis, beatus huius loci, divinae providentiae appellationem utendum esse prop. At Ethnici Christiani fatorum gratiam cum judicio libertatis excogitarunt.

479. Primum locum obtinet fatum Astrologicum à Chaldaeis, ut memunt Cornelius excogitatum, hinc intelligit inevitabilis rerum, & eventuum ortus ex Stellarum, & influxu Sydereo necessitas, quae in ipsas humanas voluntates dominetur, unde ex diversa Sydereorum motuum planetarum positione, & aspectu, pro modo tempestatum varietate, anni fertilitate, & eventus bellorum, negotiorum successus judicebant sibi; ex observato Sydereo aspectu horoscopi illius, qua quis natus erat, horarum pro officiebant, ex quo humorum temperamenti, morbos & curaturas, mores, virtutes, vitia, fortunas, augurabatq; quae successus, quave regularum Cucartis infallibiliter, dicet alibi, istud dixisse hic sufficiat, quidam Privatius ista Haeretica talibus nugis, ceu totidem articulis Fidei adhaererant, obstrictus fatuis fatuis à D. Aug. Spellatis, anno ab hac fatuitate immunes sint multi sentiendi, licet Catholici Calendarium scriptores liberi penes unumquemq; sit judicium.

480. Secundum fatum Stoicum hinc intelligebat naturalis quidam ordo, ac Dei series rerum & eventuum, à Deo quidem ordinata, at sicut ordinato opus, ita necessario sequenda, sui omnis Authore Deum ac Legislatore Supremum agnoverunt quia tamen quidam ab alio Cpatsum docuerunt, Deum ipsum utiq; fato subjiciebant, quod impium quis videat? Nihil minus haeretici, ut sibi tenaces Stoicos ethnicorum hos inquiunt sunt viti. Ipse Leibnitzius alias haud satis erudite ab iis alludere non videat, quod docent Deum necessitari ad optimum Boni nec potuisse omittere creatione. Mundi ejusdem meliori è essentia illius, quam non essentia, nec potuisse meliorem, & perfectiorem mundum creare, ejusdem judicio illius hic mundus perfectissimus, si enim non esset perfectissimus, tale aliquid illo possibilius esset effectior, si perfectior aliquis possibilius talis illum Deus non fecisset, quidem ut Spinosa Deus nec sit ad malignitatem solum haec impietas Leibnitzii, & deo libertatem adimit, & ejus potestatem, si enim non nisi ad optimum necessitatus Deus, tale non esset liberum ad producendum, quod voluerit, non inferiorius ejus fecinis, non esset liber ad creandum & educendum aliquid, siquidem creare & effectionem, non educere. Tandem si mundus hic esset perfectissimus, tale pillae exhauriret ejus potestatem Dei, ita, ut non posset perfectius producere illo, salvini asserta Deum quod ab hac necessitate liberant, at falsum, & quod sciam & voluntatem Dei disponentis, ab immutabilem, ita inevitabilem saltem illi plene liberam voluit, quod ejusdem libertatem creata tollat, & ad odiosam vitae licentiam campum aperit Fidei Orthodoxae & Ecclesiae.

481. Tertium fatum Democriticum est immutabilis, & infinita causarum, eventuumq; series ab aeterno exorta mortalia coagmentata pluens, quae sit, ut nulla virtute series hujusmodi perturbari, impediri possit. Hoc fatum in animum suum ligatum Democritus esse voluit, vere cum libertatem, quam experiebat ipse negare non posset, ita non impelli docebat, ut aliquis non, quod sua quidem voluntate sponte inflexa id denique elegerit, quod evitare fato fieri non potuit, at hoc quidquam quod rebus creatis mundoque aeternitatem tribuit, vocula infinitudo causarum personata libertatis cum vera & naturali[s] in nobis dari de Fide est, fatum eius merum esse commentum ostendit.

Articulus 4to

ARTICULUS QUARTUS.

De Loco.

452. Nil Communius é, atq; de loco disserere, ut adeo eundari, nimagis Sapientibus, quàm reudibus certum sit. Illud quoq; é certissimum, nnè loci idintlgi, quo rdemq; ad Quinem, ubi nam res quapiam sit? Certum é quoq; quòd [illegible] exister, idnnisi in loco determinato existit. Nam & j Aristóm Lib. Prædicamentorum: ea, quæ sit alicubi, é omnes existimat & j D. Aug: Ep: 187: Spatia locorum tolle Oribus, nusquam erunt, & quæ nusquam erunt, nec erunt. Atq; quidsit locus? quid illud, quo ad Quinem ubi rdemq; id p difficile é decidere, ut adeo diversi in diversas Phli abeant Sententias. Vel eum opus nostra Metaphca, ultra, quàm intendebamus excrevit, turabo, quatùs fieri potit, hanc alliquere brevissimè Quæstionem, atq; ex principiis Suppono tanquàm indubitatum oibus ad locum. duo regni: 1mo ut locus Stineat, nisi eum Stineat, dici nó potit Ó in illo existe. 2do: Ut ipse locus sit immobilis, nisi eum immobilis sit potit movi simul cum Ore, quo caste, nec Ó motum mutabit locum, sq; eum in eodem loco secum mota existet, & locus ibi de loco in locum qa movebit. Dicit am 1mo locus in extlicum, quem locatam existè ambiat, ut á terrium, vas vinum, Et intrsecum, q; cum ipsa re locata extendit, sicq; determinat rem, ut póq; quàm alia existat loco. 2do: in Communem, & ppriú locum. Communis é, qui unum tantum, & plura Ora Sptlectit ut vg ædificiú, & locus Communis suæ manentium in eo, locus ppriq; ille é, quinisi rem unicam Stinet, ut aqua rupe in mari existens, in dtè ambiens, eamq; solam Stinet. Subdit locus ppriq; in adqtú, quo Stinet res Quamnos sui partes integrantes, ad eoq; adæquat totam remibi locatam, & in in adqtú, quo Stinet res Quæ una, & alia Stinet sui partes.

459. Jam in inspiciare licet Spatio nnè: ilaq; Spatiú intelligit ubi sl existens, & coexistens extra se invicem & extra nos sibi ómenti nostro. Hinc Spatiú j Wolfium, & Leibnitzium é ordo Sptseum, s existens, ubi primum extra se, & extra Stia Scipit, & sic de cæteris. Spatiú p nè ordo quidam rerum sibi prnanent existentium, locum ádq; determinatq; modo existendi, quo una á aliis ita coexistit, ut reliquorum coexistentium nullum eodem modo cum aliis simul existat. Rst p hanc Spatii dfnem difficult intelligi nóa Spatii illius, in quo nullum Ó existit, quale saltem pble é, ponas em Deum ante hujus mundi creatnem Ó decrevisse duos globos, qui nullo in puncto se tangerent. Hoc posito inter reliquum Ó vacui superficiei nullum brit Ó, de mensurande intervallum ac Spatium, quod adhuc fieret amplius magis, si ulq; globi rursum destrui Scipiar, qui darent Spatium, q; darent coexistere á plurimum. Præterea: relatio hæc ordinata ad Sptseam entium bene declarat quemlibet existentem in Spatio, nec ipsum Spatium, quod Supponi videt ad coexistendum

454. Hinc Cl. Ellweschenbrok Phcæ C.V. aliam inivit viam ut formet ideam & definitionem Spatii Scipit distare puncta A, & B. hæc ait distnia rectè vocari pt Spatium simplicissimum quandocq; sibi Sptsentat duas distare lineas parallelas, intervallum utrique exhibet Spatium planum huic Superficiei planæ junctum aliam ita, ut exsurgat Spatium 3tia dimensionis capax lineis terminatum, quæ terminata, ut volueris. Jam dea dit esse ornata, nihil Sptsentat meram extensionem abstrahentem, nullam pse Orem ideam attingit, nam Spatium pt exornare superficiebus, aut pati in Spatio simplici & plano, aft Ornatum Superficiebus terminatis: Unde nec Spatium erit extensio quædam ab oculis p oia diffusa, permanens, imiblis, capax recipiendi Ora mobilia, quamlicet sit ens reale ac phcum, & tm capax entium realium, instar, ut quasdam dimensiones in longum, latum, profundum mente designemus.

designem, fere quibus umbram metiri solemus, ut ut ens Creatum dici, atq; spatium imaginarium requirunt. Hactenus descripta extensio idealis non est fundenda cum spatio imaginario phantastico quod extramundanum vulgo recipi fingi, et ab imaginatione depingi tamen extensio Creata tenuissima, obscura, &c: nempe imaginaria extensio vocat: Spatia, quae illis dimensiones intrant, quae in ista cadunt, dimensionum imaginamur; Contra ipsa spatia non in Geometria & doctrina demonstrandi adeo sterilis, ut ea carere debeat Mathematicus, fundamentum spatii idealis non est, cum nihil sit fundendum, et enim aliquid esse, ut illud eas tribui possint, requirunt sunt, immensurabilitas, immobilitas, et quaedam capacitas recipiendi Creaturas, ergo dissimilitudo immobilia possibilia sunt. Quare nihil positivi cogitandum est nobis, quod spatium cogitare volumus.

459. Consequens ita locum extrinsecum Ordine potest Spatii à Deo occupatam. Ratio est, locus Ordine existens recte dicitur, cui Deus annexit proprietates loci ab ipsis Deo distincti atq; partis ex spatio illo idealis à Deo occupatas Deus annexit proprietates loci enumeratas num. 452. ut videlicet antipathiam, aversionem à Deo, quod distantum, ut potest realiter separabile à Deo, quod motu suo varios pertransit partes &c: sine nota Immensitatis. Tantus erit locus externus quantus est locus, quod sua extensione adaequat spatii partem, unde eadem mensura, quam dimetimur Creatum realiter, licet per imaginationem eam dimetiri extensionem spatio dam determinato Deo respondentem. Sic Ostrogiorum Gnomon mensurat certo spatio, quod longissime excedit partes totius coextensas Volhyniae. Nota 2do: quoniam in toto spatio idealis extensione possunt recipi variae partes variae, illae, immobiles, singulae novi. Dicetur si hanc jam illam successive spatii partem adeat, immoto semper, quod penetrat à mobili locali spatio. Exempli gratia capsa in avicula vacua penetrabit ante aulam, cujus parietes immobiles, quae excet grandium eandem, quam prius in ipsi partem spatii occupet. Sicq; mutabitur sit ad puncta certa, licet non videbilia variae distae, ubi penetrans nullum aliud Creatum realiter, licet recipere situm realem, omnem imaginariam praesentiam habens, quin nec extram nec sinistram proprie dicerit ut ipsa Creatum in loco existat ad eam situm indifferente. Nota 3tio Locus externus alius est absolutus est ipsa spatii immensi pars à loco ad occupata ex Centro universi, quod si quaedam pars occupat, si alios sol, alius relativus est ipse locus ad alia Creata relatus, ac per certas distantias ac situs denominatus ex variis illis, ut vocant aspectus planetarum Solis, et Martis, Egressus Solis, & Lunae &c: illi distantiae capitis & Cardinis in Ore &c: haec ignorandat Deum Sapientissimum qui enim nobis ruperat tam admirabilem partium mundi subordinationem, planetarum situs, membrorum Dei, nodes, libros, locum, functionibus, variis accommodatis? Nec enim sine speciali fine Deus hunc sublimem dedit calligraphiae.

459b. Locus vocatur nomen formalis illa quae realis denominat suum objectum ad hunc locum est ipsam et Deo ea respondens tali parti spatii, sc: res formalis existit in loco certo pro talem suam Deo eam respondentem soli parti spatii. Ratio est: quod determinatio locationem loco Deo respondens denominat, et tali parti spatii, unde ens sic acta intelligitur locatum esse, sic, et non esse ibi. Et formalis existit in loco certo cum aptitudine ipsum locatum Deo ea respondens tali parti spatii. Nota: Quando Scriptura dicunt Deum esse in loco ego dum S. Chrisost: Homil. 3. ad Coloss: ait Deum nusquam esse licet Scriptura aut Dum S. Aug: Deum vocat illocalem instituare voluit docente Suarez Mphica disp: 51. Sect: 1. Dicit circumscribi nullo Ore ita, ut extra ipsum non sit. Intimum nihil vetat dici Deum quodammodo esse in loco intelligendo hoc intimam Deo eam in locis Creatis. In eundem fere sensu explicat Suarez Scotus & alios, dum dicit Corporalia non esse in loco, nisi metaphorice ad eos Angelos, aas miles non existere in loco; nempe non proprie Sic

ment

nere, & includunt, ubi Ora, ut ut illis possint esse intime presentes. Insup 3. Spiritus mutare realr & starre ad Spatium putpall in aa nostra respecta Oris, quod informat; nullo tñ Actu p se & vere Ors cujuscunq magnitudinis, dinfungit se litmillam Spheram; nam ee in eniam est eprium Dei.

ARTICULUS QUINTUS
De Modo existendi Corpor in loco.

457. Prigm Unem de penetratne, & replicatne, resolvam, Suppono duobus modis entia in locis existe circumscriptive, & dfinitive. Circumscriptive tunc res existit in loco, quando eum ad Ora immota respectu dicit, ut qualibet ejus pars aliam & aliam loci partem occupet, nullaq sit quae eum alia eiusdem adqte respectu habeat, hic modo existendi Solis Orbi Spatii, utq Sola Stant partibus. Dfinitive: vo ens illud dicit in loco, cujus aliqd ee ita in loco, ut totum sit in toto Spatio & totum in qlibet parte Spatii, ita existit Subtle Spites, Actus & ralis Corpus illi Ati in Eucharr dfinitive existit & admodu Spiritus, Sic in loco existit circumscriptive finod existendi Ori naale. Jam penetras duorum pluriu entiu in eodem loco existeo, ita, ut hae entia penetrata in eodem loco simultanee existant, sic penetrari duo vel plura entia Spilia pone dubiu, ens quod Spile cum Ore penetrari naaliter ne erat, ad eum nra penetrand eum Orbo nostris, unice dubium e, utr duo Ora penetrari possint. Replicatne vo ad unius cujusq rei in duo vel pluribus distinctis locis positis, quis foret, si unus & eodem locus existeret simul & Zaslavie, & Ostrogii.

458. Dico 1mo: Penetras Oris naaliter impossibile, 2do tñ Dvntu. probat quoad primum partem: quia intot occursibus ac collisionibus corpus nunquam factum e naturaliter illud etiam naturaliter esse impossibile, q penetratio corpus in tot occursibus ac collisionibus corpus nunquam naturaliter contingit. Et dtr jor e regula ab omnibus sanioris Philosophiae deditis. Preterea: ac ipsi qui penetratio in tot occasionibus illius nunquam Actu fundamento dicat posse naturaliter existere, nam in regressu ad Sole dicat solu aliqd fieri Divinitu, non dicat vero fieri posse naturaliter, ut patet; Ostenditur Experimur corpora solida ametu divinando per alia solida impediri per liquida retardari, fluida effusa plus dspatii occupare, mania in globos diruj; imo vento valido Sylvas plene integras sterni, quae omnia, nisi corpus unum alteri loco decedere, & aliud a suo excludere secundu leges naturae deberet fieri minime possent nec eveniunt Stariu experimento, ut quod ug in vas aeneum vel ligneum calidis plenu permultu aqua infundi possit, quae in Scyphu generosi vini plenu plures aurei successive immitti possint quin vinu effundat; quod in vas aere plenu aliquoties tantundem aeris intrudi possit; nam in primo casu, aqua minuta poros capacissimos cineris recipit, excludo aere ac bona illius pars evaporatione in auras attollit. In 2do; unde manifestu e aureos cu vino eum dem occupare loci, q quo plures aurei in Scyphu immittuntur, eo magis in nu in Scypho supra ejus labra assurgit ac instar fornicis in medio intumescit quod vero non effluat, fieri ex copia generosi vini accedente [illegible]

bressione.

Ypsione latali aeris ꝺn Xti caſu: aer Ypsione in mirꝰ ſpatiũ redactꝰ relingt locũ ſuccedentꝰ gr ubi ꝑmiſ Xto relingt locũ &c: Quod am virtute ꝺemonũ Ypentetrao duor Ꝺnorũ fiat, ꝺi ctũ e mo 446.

459. Probat, quo ad ſecũdã ꝑtẽ: nulla eſt repugnantia in hoc ut duo corpora pene trent, E. ꝺtĩ. pt. A: Si oſſet &c. tunc haꝰ foret alia quam quod corpora et eſſent in penetrabilia, et n eſſent. Et ita non ſequit. Nam Ora gr̃aꝰ pt abſolutam potentiã Dei penetrarent tamen ꝑpetuo manerent impenetrabilia ſicut ignis in fornace Babylonica licet n uſeret, manſit tn uſtivus, alias nullum fo ret miraculũ gd ignis n uſerit ſi n manſiſſet uſtiꝰ. Nec ſequit, gd ſupra Conuenis; Si duo Ora penetrarent Cent. unũ O. nam quid aliud, quod adſer tus noſtres uiderent, quid unum; quid aliud, gd Cent. quid unu; nunq̃ ꝺnomi ita ſe habent, ſicut ſe habere uident. Confirmat: SS. PP. et Theologi uniformi ter docent Chriſtũ ex utero materno ea ſepulchro prodiiſſe eo n modum, go ad Apoſtolos clauſis januis poſt Reſurrectionẽ n intravit in cenaculũ, Unde ſẽp compenetrationem dicit equidem Durandus O. Xti in eo caſu ad eam tenu tatẽ reducũ ut ꝓpter ſolos januas tranſierit, ꝺ hac illius opinione iuſtũ a liter ꝺicũ tulit, cui e n potius primam, quã ꝓpter multũ inter apoſtolos ꝓclud. q̃ multos habentes tranſiſſet preterea: n Xtus Dominꝰ ſtante eade Chriſti ſtongitudine ꝰtrigeñ cui n modum tunc hoc ſine ꝰpenetratione partiũ ipſius Chriſti Xti. qui ſeret e impercipibile, n quantũ decresceret in tale tẽ tan tũ n longũ crebceret tunc in ſtar ſerpentis i n rumperet & cui hoc ob normem longitudinem ſic attenuati Chriſtꝰ poſſet fieri, ſimul debo rent igit alia partes ad duc eſſe extra januam alia, i n cenaculo ad naturale ſitũ reduci ſicq̃ Chriſtus ſicq̃ Xtus portentoſe crescere & augeri debuiſſet qd ut Marcus Evangeliſta negligeret, futurũ fuiſſe haud credo. Inſuper. Si hac ratione in ſinuaret ſe in cenaculũ, ad miratione quidem in diſcipulos excitaret, n tamen ut diſcipuli putarent illũ eſſe ſpiritũ ad quã opinionem deprellendam: palpate et videte quoniã ſpiritus carnem & oſſa n habet, nũ quid enim ſpiritui emſſã inſtar ſerpentis exterendi, id queriꝰ in aliquem meet, competit? Tan dem ea dogmata fidei certũ e Xtũ ſub qualibet hoſtiã particula Chri num, qd ſine ꝰpenetratione haud fieri poteſt.

460. Dico 1do replicatio Opis naturaliter e impoſſibilis n tn Diuinitus Ratio mã partis neque a poſteriori illũ Labentes fundamentũ ſtruendi rob Circũ talem potentiam de replicandi ꝰtanter experimur quotid res aliqua nouũ aliquẽ locũ obtinet, toties priorem deſerit &c. Ratio 2do partis quia nulla e impoſſicantia ut O, qd ſucceſſiue exiſtere in di verſis locis naturaliter poteſt, ſupernaturaliter n poſſit ſimul ex iſtere.

2do n eſt.

2do Non ꝛ repugnaꝛ in existeꝛ Definitiva, ꝫ entis sortis ꝫ Orei, q̃ primo pt existe O in uno loco circumscriptiue, in alio uo ostiue. Cm pt existe in pluribꝫ locis circumscriptiue. 3ma pars Antithesis patet, nam & Deꝰ existit totꝰ ubiq; & totꝰ in aliquo dmnto extenso loco pt sic existit, idem quod dicendꝫ de aꝛa nostra, ꝫ separata à Ore, ꝫ eidem Juncta, nam gmvis nõ pbligit sit aꝛa in diffusamñ ee pt totum Omnipotentꝰ forte est, q̃ sedem ãa in unico puncto indivisibili statuere ñ dubitauit. Alla uo pars, ex dñe Concilii Trident. Colloquij & ordinabilla sic em laudatꝰ Concilium Sessio. C. 1. log. f: Docet S. Trid. Synod in alma Eucha. Sacto post panis & vini Consecraõne Dñi Nostri JESU Xti ver Deũ atq; hmẽ, vere, ac rle & substaãliter sub spee illaꝝ rerũ Signoꝝ, nec em int se pugnant, ut ipse Servator nr. semp à Dextris Dei assideat, juxta modũ existendi naturalem, & ut multis aliis in locis Sacramtll Ipsius Sua Substaãa nobis ꝓsentia ea existendi raõne, q̃m etiã nrã ꝛbis vix exprimere possumꝰ, problem tñ ee Deo, cogitaõne ꝓ fide illustrata assequi possumꝰ & Constantissime credere & debemꝰ. Ista pbat: Mirabiliꝰ ñ e idem Deꝰ existe in pluribꝫ locis adtis circumscriptiue, qm in uno circumscriptiue, in alio Sacramtll, a Spũ existe in loco extensiue ostiue aut igitur affirmatur, aut negatur, aliqm nisi inconsiderati Sceptici ee voluerimꝰ, plures Sanctos eodem tempore pluribꝫ locis adfuisse vix negabimꝰ, cum istud factũ semel fuisse, authoritate Historica nobis Constat.

461. Nota: ex replicaõne malè inferri dicitur unũ eigdemq; rei à se ipsa, nam neq; segt quod res quapiam separaretur à seipsa, ut Sideranti patet, neq; quod distaret à seipsa, nã & distãa dicit ñ existentiam rei cujuspiam in eo loco, in quo alia ẽ. Contradictoria, qua vificarent, te deberẽ vificarent secundũ se Sumpta, prout dicere concretè Sumpta, te ẽ quod dicente aliam distãa à seipsis Oribꝰ in uno, aliã in alio loco, quã duo Scripta sc. Sacra in eadem tè ase, quoꝝ idem Sint Subjectum, & stabat ꝓ formas Somi existeas, ut adytti patet in negotio, quod ignorem videret in duabꝰ Sti locis, recte illam inferret ee duplicẽ, & hac illaꝝ ñ eet plus, quam Sacra recta, & infallibilis dicunt Si quis videret ignem Babylonicũ applicatã ee pueris hebreis, rectè inferri posset: hic ignis ẽ debitè applicatꝰ & biberet, rectè inferrẽ Sti stent Salvan ãa segetes, nunq; verè. Obiiciunt quidam Strabane primũ velut abrogatiue, utiq; id possit res ꝓ replicaõne Sibi ipsi Stigua, q̃d Prius Possit toties replicari, ut exercitum agere videat poẽt Sibi ipsi occurrere, ac ad seaccedens Generari nõ alit, nam nullũ Or respectu Sui ipsius ẽ impenetrabile, q̃d in uno loco poẽt ee duo vivi, in alio mortui, in uno calidꝰ, in alio frigidꝰ, in uno vs orientem, in alio vs occidentem movi. Sed ad Sylla hæc respondere, ceẽt hmis intempant obtentis atiẽ, Sufficit dicere, quod idem Segnat ex existeã ostiua, ut Sideranti manifestũ ẽ. Deinde quod rõs replicata in duabꝰ locis ñ nã alit existat, Deꝰ am. tam insignia potentissima mang Suã pdigia, Sine necessitte, soliꝰ q̃ludi gratia ñ faceret. Hugo itaq; St Vict. ñ obiectiones Sevie, replicaõni possibilitas pbata ẽ, q̃d vere replicata in loco prioꝛ replicaõnem obtento sibi ipsi ñ possit, quid fieri ngat, illi cognitũ ẽ, q̃ illã replicare pt, nec necesse ẽ de his Pbꝰ disputare, cum hæc Officium sit de mundo nãli, ñ uo de Supnaturalibꝰ discurrere

ARTICULUS SEXTUS

De duratione & tempore.

462 Questioni de loco ẽ affinis Questio de tempore, nam Sicut alicubi, ita aliquando existit, quidq; creatũ ñ fuit & ẽ ha, ut nullibi, sic nunq̃m existe id, qd existit ẽ impossibile. Loco quidem Omnipotentem Deum ẽ Immensum, sam

duratio

durão ẽ Stinuata rei, ꝑ durare dẽt, esp̃ea, cuiꝰ mensura ẽ Successio indesinens, ac aglẽ fluens, ꝙ actualis, saltem pbilis, ita, ut si in ea dum res exist, nec dẽt nec sit pbilis ulla Successio indesinens, ac aglẽ fluens sit ut sit dum res ꝑducta mox destruꝫ: illo durare dr̃ dẽt, & eo diutiꝰ res esse, ꝙ durare dẽt, quo ꝓr Successio indesinens, ac aqualiter fluens ꝓdita ẽ, ꝙ ꝑagi ꝑdat, in ea, dum res exist. Durão apud Phos Sphas ẽ: omnis, ouum, & tempꝰ. Vnitas ẽ durão rei carens ōippio, & fine, ꝙ ex Sentẽa Boẽtii L5. de Consol. Phie: Ipsa interminabilis tota simul, & ꝑfecta ꝑpetuitas, quã soli ōo Deo competere fatemur. Rõne illa ꝙ unit durão, quæ interminata ẽ parte una, atq; adeo, etsi ꝓpiũ habeat, finẽ tñ careat, put Aẽtis, & ãlibꝰ nõnã durantibꝰ, ut quæ interpore cẽ cõperunt, durature sine fine. Tempꝰ deinde, ꝙ durão temporanea, & initiũ hꝫ & finẽ, iiis ꝑpetit, quæ ꝑtis sint, nec tñ fuerunt semp̃ nec stãt. Tempꝰ itaq; dẽt in instans, & extensum, sed num tempꝰ ẽ ipse stinuata rei durão ꝓpiũ suis & finem, nam qd L. Rewiczki reponit illud in actionib; ꝓprijs Successiv̄ rei durantis, id sustineri nqt, sigdem ꝑt Dei ens, quod piam ōo ineꝰ creare, & ineꝰ ac immutatꝫ conservare, quo casu ens illud utiq; durabit & tñ nil aget, Et tempꝰ dẽt ꝓpriũ, ac verũ rẽ, nam res quævis tanto rei ipsa tempore existit nec nõra, nec ꝓre, quãto suam stinuat existeã.

463. Quantũ ad Tempꝰ extensum, de illo D. Aug: L11. Confess: C. 14. dicit: Quid ẽ tempꝰ, quæ facile, breviq; explicuerit, quis, ne cogitãdo ꝓhenderit, qd̃ am familiaria, & notiꝫ in loqndo ẽmemorarem, qm̃ tempꝰ, & intelligimus utiq; animadlogimur, & intelligimꝰ rẽ, cum, aliõ loquitur audimꝰ, quid ẽ tempꝰ? si nemo ex me quærat, scio, si quærenti explicare velim, nescio. Ne tñ hanc Lucem satis curiosam intactam relinqm̃, pbll censeatur tempꝰ extensum cẽ seriem Successivam indesinenꝫ, aglẽ fluendũ ac dimm̃ tempꝰ extensum rẽ ꝑ id ne eam sibi ẽ, nam ex una parte ꝙ aliꝰ talis Successiva series ẽ tempꝰ rẽ diũ, ad illam cõ respicimꝰ duram rei cujuspiam tempꝰ intensum metimur. Sic durationẽ, quo, & quãto tempore res fuerit, q erit intelligimus, si nobis respondeat, vg ante annũ, ante mensem, ante hebdomadã, ante diem, quidẽ nos dicto intelligimus ridi ante unam revolutionẽ ꝑticam Solis, ante unam ꝑticã revolutionẽ lunæ, ante unã revolutionẽ diurnã Solis. Et ad aꝫte: talis Successiva series indesinens fluens nõ ẽ tempꝰ intensum rẽ diũ, ut ꝑ se patebit.

464. Hoc tempꝰ dẽt omnes, ad eam entia temporalia illo durationem suã metiuntꝰ. Dẽt apparens ꝙ sibleꝫ a series Successiva, qbꝫ intra rem tempꝰ dimm̃, Subsistũ & ꝓpriam venient. Dẽt vulgare, nam vulgꝫ has seriem Series ꝓ tempore recẽt, Dẽt tempꝰ id in rerum natura, nam illa, nõ solum quãlem temporis actionem, quãm quãdo coꝑit, desinet, inchoabitꝫ, dimm̃. Hinc rõ colligit, aut tempꝰ in se longum brevissimũ videat iis, q in aliquo objecto ẽ templando cum voluptate sit desisi, ex adverso, tempꝰ ꝑ se breve illis longissimũ appareat, q̃ a mentem seriis nõ occupant, a aligd vehementer ꝓpiunt, a dolorem acerbũ sentiunt. Hæc ii de cogitãonibꝰ semper intis ad nullã seriem Successivo rẽ tendunt, ex quo labentis temporis longitudo advertere possent. Ali quo plurimas, eas ſ in mẽs Stinuo sibi Succedentes cogitãones sint, ex quarũ nulla ne cogitant durationis longitudem. Dixi: indesinens, aglẽ fluens, nam series aliqua, quæ nõ fuit et stinuata, illegitimalis, d in tripla, ac in ꝑplata, nõ ꝓt ꝙ mensura justa durationis adhiberi, cum hæc sit stinua, & aqualis, quæ eãa nõ series ejusmodi dr̃ cẽ Successiva, si gdẽ dẽt durationẽ Successiva. Sed forte quares, quarõne durationẽ ꝓt dixi Successiva, sigdem res gã durat, ẽ ponarem, nõ Successiva. Ipsi eodem modo, quo moti vg lapidis ẽ Successiva,

vorris

qm̃ res mota, stlapis sit pmanens, nempè in his casib⁹ consideraf̃ n̄res secundū se, & relatō illius, quod
Sigdem in motu ad Oram fixa, in duratione ad Oram mota stimuo alia ē, & alia, id eo & motus & duratio sūt ds̄sūi.
486. Observa nullā à nobis delmtè seriem successivam p tempore extno rer statui queriscēm, dūmodo no-
ta sit, in desinent, ac oēs fluat, sufficit, ut motus, solis lunæ, horologii clepsidræ, q̄nima & actiones caīgris
entis ōīm rupta sibi serie succedentes, pglegies Aēli, Statui possunt p extno rer tempore. Nec ol stri
motib⁹ motus solis & lunæ p tempore extno rectè assumit, q̄sertim cum & sint facilè ab oīb⁹ observabiles,
& ideo ad Hmuicanq; ūsū nr̄m de tempore rer in no cum aliis accomodatissimi, & Dei ipsius voluntate sint ad
dīnstī, ut sint Signa in tempora, dies & annos, ut hē Deus. 1.c. quæ de cāa Egressus, Solem vocauit gre ἡλιον
ndam horologium ad mensurandū temporis fluxum. Cum vo dicit Plato: nemo mihi dicat Cœlestium
Orum motus ee tempora, quia & eudam voto cum Sol stetisset, & victoriosum pliū p̄ageret, Sol stabat,
& tempus ibat. Non impugnat nostram Sentēam, nam solum de loco impugnat eos, q̄ thē Ss. de placiti
Philoſi nullū aliud tempus admittebant, Sed id quod in motu astror reperit, ad eorum tempus intelligent.

QUÆSTIO DE ANIMABUS BRUTORUM.

ARTICULUS PRIMUS.

Varias Sententias de Aābus Brutor exponens.

466. 1mo Pythagorei cum Epicureis aās Brutor & hmanū ng̃ divisas Speē neq; rationis captes statuebant, Int
er eos conveniebat, quod Epicurei aās unius in atomis subtilissimis tenuissimis q̄, & ellerq; motis reposuerint &
ad circo Corruptibiles existimaverint. Pythagorei eadem, simplicem indissolubilemq; substiā docuerint, & quas-
piam è hmāi Oribus in bruta, & ab his ilum in hmā Ora transmigrare docuerint. Plato aīm quoviā Deum,
instar subtilissimi ignis toto orbe diffusum, ac oīa aānte em docebat, bruta aīa ab ī informari, aāq; Divinæ Sub-
stiæ quā particulam opinabat, quæ p sola ratione divinor Organor, divisas Speēs efficiat. Sed hi sūq; libertis
tum à fide, tum à recta ratione alieni sūt cum nimagis hmēs ac bruta libertis præmii capacia erūt &c. 2da:
Diogenes Cynicq; brutis nīm adeo rationē, & usum & vitam negavit, qui & plures Sectatores habuit, huiq; Sepulturam
sententiam primq; Suscitasse ferē Demesiq; Peregra Hispanq; Aō 1559. in Urbe Methyrana Patriō Diornate
eam p̄posuit, hanc etiam
467. Cartesiq; cum duis affectis amplesq; Hic oēm sum Bellum admit, dq; dgo ab iusficeri existimat, de totum in me-
chanicam partium Oris Structuram, spūq; aāles & legem authoris nāe refundit, q̄m Legem instinctū nāe no-
minat. Legem vo in eo reponit, quod ab obiectis extnis organa Bruti sūria ita afficiant, ut grāne affectionis intra
fibra jam strahang, iam distendang, spūq; aāles dein cerebri in musculos, illasq; partes ppellang, quæ motibus ques
videm, deserviunt; sicq; ea in brutis modones fiant, quas in nobis, dum gaudem, tristamur, fugimq; exilari exi-
mur. Quamvis illæ bruta nobis videre olfacere &c: videant, motusq; oculis auribus fiant, q̄ thī nulla inīis hor co
gnūo Sqī, motus hi stataneos diei nqueunt. Huic Sententiæ Suscitandæ videnī Jobuisse occasiā ē experimenta Sequē
relata in Diario eruditor 1mo: Machina equi, quæ unīq; diei Spatio 7. aō milliarium iter in plano ē emensa
2do: Fuit elaborata statua, formam hmīs exhibens quæ è carcere Marochor Regis aulam petiit aīq; ē volun-
ta possibq; Supplicem porrexit Libellū, suiq; carcerem repetiit. Schotty visam Virginis statuam memorat, quæ

mira

mirâ destille pulsabat chelyn, accinebat, & ad choreas ducebat, dum tandem Spectatoribꝫ salutis suæ sem-
angulum receptet &c: Has si machinas ars hmâ Struere potuit longè pfectiores potuit ꝯ potêa dnâ abꝫ
aâ tangẽ ppio. Passendꝫ nẽ motiones brutor à solis Spꝰlibꝫ aâlibꝫ purissima sanguinis portione, & flamula
quadam vitali repetit, & tendit huic Spiritui aâli Spêe pprie denominatiõnẽ aâ, ssationesꝫ acpetiones ꝯgẽ
veras, dmâales, quod Cartesiani negant, contra quos

460. Dico: Bruta nẽ eê automata, dinêe eis ppriũ à Spꝰlibꝫ aâlibꝫ dstẽtũ. pr assertũ 1mo: Authoritate S. Scripturæ
Gene: 1. def: Producant aquæ reptile aâ viventis. & infra: Producat terra aâm viventem in genere suo.
Eadem S. Scriptura in multis locis tribuit Brutis cognitionem issũm, recordatiõnẽ, dolorem, alios affꝫ illatiõis dol-
oquè ac indocti Stra quandam aâm sentientem agnoscunt. Jam j Cic: Lt. Quæst: Tusc: Oi in re Stâ cum gemi-
lex nâe putanda è. pr 2do rãone; 1mo: Bruta ab authore nâe organis ssriis nobis simillimis sunt instru-
cta. 2do: Structura interiorem nostræ simillimam habent. Ergo: Præterea actiones iis similiones, quæ in hois
mechanismo ortis p Spꝰlibꝫ aâlibꝫ, & ab virtute Cogitatiõnibꝫ efficiunt, quæ p solum mechanismũ sicut fieri
ita explicari nequeunt, & credenda aâ, quæ in ipsis sentiat vel actiones efficiat. Bona pars cuiꝫ obvia, 2da pr
et anatomia, Ergo patet hinc, quòd appetant, quærant, sibi pficua, fugiant nocua, curam suæ sobolis habeant, be-
nẽficiorũ & malẽficiorũ sæpe habita recordentur, artes discant, nullas in voces hmâs ediscant, gaudeant, tristentur, injurias ulci-
scantur, insidias struant, adulent, domos suos cognoscant, peregrinos advenas &c: quæ actiones omnes in hmâ
virtute aâ Cogitatiõnibꝫ efficiunt. Confirmatur 1mo: Si actiones brutor in mechanismo fierent, tũ 1mo 2do
Leges mechanicæ ad easdem impressiones easdem motꝰ in brutis secuturos, quod in machinis expiêa patet
& quo jocos impressiones fierent, magis quoꝫ urgerentur machinas brutales ad suos, à Stratiũ in brutis expiêa docet,
nam equus vg odore avenæ ad cursũ illi, ad crepidinem capitis, & fossæ profundæ veniens nec uberibꝫ pr adigi
cursum flectet, & tũ effluviis copiosioribꝫ, ut potè invicinori loco emissis, sin magis, saltem aquè ad incedendũ
sollicitari deberet, canis famelicus dum illi alta ex fenestra aspicienti esca in platea porrigit, nõ desilit, & pr scalæ
decurrit, si alta sit, desilit. Nonnulli canes in canem destrõ pericula effectũ insiliere ut, grãdo modũ repeti
vel vidisse. Vulpes quam vivam capturo, mortuam se fingit, dum mortuã gallinam offendit, hac simulatione
se abstinet. Canis viso baculo minacit porrecto fugit, sive quis maneat, non, sæpè nõ rex fugit & latebras
quærit, hæc à brutis nõ fierent, si pura essent automata. Quæ ẽm ng in Cipitio sunt effluvia, a Oscula, quæ equi
machinam magis determinarent ad nultro pgrediendũ, quàm pgrediendũ ad ubera. Num alia sunt effluvia baculi
& baculi minacis, nõ simulatione extenti, quàm quæ in diversa effluvia ejusdem esculæ evadunt, si hæc ex diversa altitudine spec-
tanti exhibeat, ut nunc machinam desilire faciant, nunc pscalas deducant, an eadem effluvia & paries pictus,
quæ & sinceri, ut pariter esurientem in se canem insilire faciant? &c: hæc de facto meris automatibꝫ tribui
possunt. Confirmatur 2do: Cum machinæ Dei nostri sles sint pstructuram machinis brutor cum nostris hmanis
chinæ ab objectis similibꝫ, similes determinationes nõ expiunt.

469. Pro resolvendis Cartesianor dubiis Nota 1mo: dum dicit, quod nõ repugnet à Deo 3di tales machinas, quæ absq; ejus
toria aâ pêe pertam partium coordinatiõnem earꝫ elatium, ac Spirituũ aâlium allapsum ita moveant, grãdo modũ bru-
ta moviandem, certè gdem Deadi pr, dnum sic factũ asserere, erit Pelli, certè & pdæmones, & caâs miles Cbrutor pe-

tenant

Pant regij; cur tñ id ñ admittit Cartesig. Quod si oēs ro sumant, moty, tñs negari pt, nam licet quo ad moty nãales, utnutritionis &c: id Dcedi pt, at quomodo Dcedet, quoad moty Spontaneos, humanis, slēs, uti st injuriam vendicare, dolore amissi Dñi cibum respicere, hostem, cum sint vires impares fugere, &c: Nota 2do: admissa hypotesi, qđ spũs cãles impressionibus p slēs acceptis varie diffundant, transeat, quod actiones nãales, & nostria sine aã explicari possunt, falsum tñ, quod possint omnes, & hmis slēs. Paritas am à plantis, quæ sine aã nutriunt, crescunt, augentur currit; nam plantæ in iisdem moty ēdem, nq varig, idem & de artefactis dicendo, bruta am iisdq ro objectis movetibus ñ eodem modo opant, imo à diversis ñ impulsa, ñ raro idem agunt. Nec ad legendum recurras, ad hæc ab authore nãa ñ nisi ad res creatas divisam corda nãone, divisa fieri pt. Nota 3tio: argumentab hmibus sumptum, in qbus multæ dant actiones facta abstractione, ut dum ex minimi alicui rei intenti multas actiones sine reflexione pagunt, magis efficit, qm ſ dest, nam etsi in hme quæpiam sine cognitione aã darent, opa hmia, qã oēs spũs vitales efficere requirunt, aã brutis Dcedendo ē, adeoq nec oppositi ex aliqbus brutorum opationibus p sua parte inferent, eorum nulla actiones sine qbusdam deis, ac cognitione quadam tenui fieri videnti, licet mens aliis occupata eas ñ observet; sunt alii q cognitionē nã adhuc ñ negarunt, dependentias has ab ea fieri asserunt, à qua sæpiũ tota structura actionis externæ ēffecta, Dq ad oēs Spontaneas cognitionem nostriã ēe pronunciãt. Nota 4to. Textq Scripturæ dicens, 12: hoc solum cave ne sanguinē comedas, sanguis enim eorum pro aã illi: Levit 17. Ois caro aã in sanguine ē. illi S. Chrysost: Christianos ignorare ñ potest, quod sit aã brutorum. Cum Scripta dicat, nihil aliud ēe qđm sanguinem. S. Augustin: Vita brutorum aliud ēt spũs vitalis solans aëre & sanguine. intelligendi st, quod eatenq dicant sanguinem pro aã in brutis ēe, qtenq is peculiariter ad vitam, functiones q vitales ē necessariq. nam Genes 1o universis animantibus vitam tribuit, dicendo: ingbus ē aã vivens, quod allinet SS. Patres, S. Chrysostomo eundem opponens, citato dicit: Jubet terram animam viventem producere, ut ostendat animam vitalem brutis inēe. Textq am all, ñ Augustini, Honorii Augustodensis, publicati ex Tomo 6to Augustiano editionis Benedictinæ, dicq: vo Cap: 10. Sic ait: Omnit cum memoria & pecora, & aves.

470. Nota 5to: Quamvis Deus spectata Ois potẽa efficere potuerit, ut hmes cæli, quos videmus, ñ hmes domo automata Dei sint, sed destituta, cum tñ nobiscum sint ii ñ solum forma Dis externa, structura interna slis, & actionibus deviant, benè qđq argumentare pro hmes quos videmus, ñ sint mera automata, & in deis ppiis, peculiaribus, cognoscitivis, qle ē in nobis, & pariter &c: Unde e utilig infer, quod quemadmodũ Dei nostri machinas ñ sit ejusmodi, ut nihil spontaneæ actiones vi solig mechanismi fiant, ita nec sit ejusmodi brutorum machinæ, cum nostris sint slēs. Quare sicut nostris Dei machinis ñ structum Deus ppiũ actionũ animam indidit, ita & de brutis statuendum, donec in illis adeo artificiosum mechanismum ostendat, ut in illis solis oēs actiones brutorum fieri posse videat. Adde hic 2mo: quod nulla in nobis actiones solo mechanismo absq sua mentis cognitione, & allatione fiant, ut motus cordis, circulatio sanguinis, digestio cibi &c: cum nihil horum ñ vo Spontaneum, quæ licet ñ semper fiant, cum cognitione vivida, & reflexa, nunquam tñ sine ei, vel debili & directa. Nota hic, qđ si recurreminiũ rñ actiones nostriæ aliqtenus dependent ab aã. Addo 2do: Quod licet actiones brutorum Spontaneæ extent oēs motu locali organorũ bruta Spontaneũ pagunt, qa tñ manifestant se prodere à ppio aliquo cognoscitivo, inferri nõt, quod sint mera automata, nam si bruta quædam pauca, crudes, simplices & æquales operationes, persuaderi pōtest has ope mechanismi fieri, cum tot, tamq diversas nostris Spontaneis semp actiones efficerent, persuaderi pōtest has ope mechanismi fieri, cum tot, tamq diversas nostris Spontaneis in nobis à cognitione objectorum pendentibus q slēs, cujusmodi st in canendo delectare absq eam fieri, eumquerere, triparire &c:

quia

quis nō agnosceret eas à principio cognoscente pficisci.

471. Nota 6to: Quamvis videant in brutis actiones nostris sles, nō pt nō inferri, quod sint rāonalia, nam eg quod formica, apes, sciuri, mures, escam sibi pro hyeme gerant, canes suos heros tueantur, feles pcapiendas pdas dolos excerebrant, aranea telas, aves nidos mira arte ficiant &c. Nam ex 1o solum dici pt 1mo. Solas pceptiones esse rerum aliū singularium sibi pceptas bruta habere. 2do Quod Deus indiderit brutis appetitum nostrum eor quae tum ad eorum Conservationē, tum ad suae speciei propagationē faciunt, & fugam nostrorum eor quae Conservationi eor individui, aut speciei officiunt. Illa in illis cum voluptate, haec cum dolore juncta sit, haec duo illis indita explicāt docet. 3tio Indita sit pceptor memoriae, ut S. Scriptura nō negat, Evenit affectus amoris, irae, &c: 4to Structa sit sibi exquisitissimis pquos, nō mutationes levissimas pcipiant, sic canis odoratus sit delicatissimus, visum milvi &c. Jecur lupi, quod unum nōnullis medicinam, quod jucundum uni, infestum alii. 5to dicipt, brutis inesse instinctu nālis, q possim à philosophis illis tribui, pquam vim intelligendi illorum mechanismum, quae impressionibus certarum objectorum ad certi generis actiones ad Conservationem individui, suae speciei propagationē determinent, vestigia eorum sensorio impressa, quae mutatione in iis facta excitata, ipsa ad actiones memoratas determinent. Unde haec, & alia à brutis fieri dicipt virtute sententiae eorum à sensorio expressis operationibus spiritum animalium, & factas in eorum sensoriis impressionum. Cum enim illa exquisitissimos sens, & systema mechanismum habeant, pquam author nāe in iis rationē supplet quantum ad earum finem sensorium est, unde dicta sit quaedam suis sensoriis impressis vestigiis, quae pinstitutum nāle possunt intelligi. Sit cum sinus delicatissimo sicut pobjecta externa impressiones in eorum sensoriis, finem objectorum pceptiones divinissimo in iis fient, excitabunt hae impressionum occasione vestigia objectorum alias pceptas primadum & in nobis, sit, aliqs ex hac causa nurus, novos objectorum pceptiones in eis fient. Quae ex his adjuvantia ad eorum curam grata noverunt, illa determinabunt ad sui appetum, quae ingrata ad fugam, aliqs sic divinus abiis in pmanentiores dependent à solari pceptionis, imaginationis, memoriae, & quidem sensorio. Unde colligi & allata pexempla à brutis fieri sine usu rationis ex eo, 1mo: quod nec operandi earundem bestiarum servent, nec proficiant nec deficiant, cum aliis ejusdem sint, sic aves semper eodem modo suos nidos, aranea telas ficiunt, quod nō fierent, si ex rationē solita. Nec enim sua opa pficit mutat. Haec igitur mira vis instinctus. 2do quod nos nō ipsi teste sensu manu retrahamus, dum urimur, salente vestigia mox pterendam ad oblivionē servandi, aliaqs ad genus systema sine discursu, reflexione, judicio, quae judicaremus has actiones ad ejusdem fines utiles ac necessarias esse.

472. Confutata Cartesii sentēa, Volsii explicandā aggredior: Hic ē Schola Scoti Suam sentēam hausisse videtur. Hic illa statuit aās brutorum diū quidam bsta genginti &, & Spiritū, q ad sentiendi & imaginandi facultatē sit indita, q modo nō evenit, sit tm ratiocinio, & libertati ad illa, quae spiritus ea ale ea existimat. His sensationes redegit aliis, & nonnullis sles, memoriam, nō tm reflexionem tribuit, & à Dre organico ita dependere statuit, ut sine his pro nullis inutilibus Huic opinioni videt accedere & P. Regnault.

473. Peripatetici bruta sentire ajunt, & paupo, adeoq; revere pprie nō tm ratiocinari, hoc pprium quod edit, solis substantiis ponentes rem expediunt, dum à substantiam irrepletam formā sublunarē, nec spiritū, nec animā, male tm statuunt, parum solliciti de explicanda eorum nāa, sensatione, actionibus vitalibus.

474. Sunt denique qui bruta aās veros dicunt spiritus, & hi in diversa abeunt. P. Bougeant in ope suo, quod ingenii exercendi causa descripsit, ab amicis surreptū, ac Parisiis typis vulgatū 3bus Paragraphis aās brutorum ilnitis

damunculos, & damones Orabrutor regentes pbat rationibus, tum à nali lumine, tum scriptura petitis, ut & illud in hac hypotesi oês disputis difficultes, Deum ab inde nea in bruta infusia, nihilominus multum effigi solita literari. Damones alii sit inclusi à creatore, cum nro Orbis? supponit eos nos Stus panam pati ex eo, quod eis nad odet aig tam ridiculis nugulis ludendi limbis, tuqs sint questi Damones Christum ante tempus venisse ad torquendos illos, quos dicendi formula indicasse visi sunt supplicii initium deberi judicio. Hoc spito facile erudat rationes eius in brutis phenomenis. Quod vo multa insecta in plures partes divisa in singulis vivere videant, inde efficisci dicit, quod in singulo insecto plures damunculi sint, a quibus, qui per aera vagant, reperto per sectiones habitacula, has ptes ingrediant. Sed delic indignum videt Deo Spitu S specie columbe apparuisse, Salvatore agno in Apocal. exprimi, & dotes quasdam aliis immundas ponere voluisse. Ad Rescriptum Clementis VII. ad Ferdinandum Hungariæ Regem Ao 1640. Nuntij, libello edito, brutis ratione ipsa pbat, deinde plures, primum in Gallia ex deinde in Belgio Neoteric, hisce cogitationes, rationes omnino impetrasse, longeq limis inferiores tribuunt illas in Rupertibles, & immortales, atq Orem destructo, & ipsas intrire pbat, ut potega Dei animando Ori sunt destinatæ.

ARTICULUS SECUNDUS.

Statuit quid sentiendum sit de Anima Brutor.

476. Dico: an brutor ee spitus limis mentibus inferiorem, nec Ecclia fidem, nec Scra rationem Philosophica satis pbat, an pprie asserendo dictum, ut hos omnes tuemur qd Scra fidem sonans, ratione nisit, spitum ne brutis re ipsa inesse instar hypotesis assumimus, de quanec altum ortum doctissimi, nec ipse Carthesius definire ungam valuerunt. Sic enim Epistola 67. Pars 3. non sum demonstrato habeam pbari non posse aliqm in brutis cogitationem, nec deo puto posse demonstrari nullam in ee. Jam pro Authoritate Scæ Scriptura, Gen: 7mo dicit: ingressa sunt ad Noe in arcam bina & bina ex omni carne, in quo erat spitus vitæ. Ecclesiastici 41: Quis novit si spitus filiorum Adam ascendat sursum, & si spitus jumentorum descendat deorsum. de cogitatione vero assertibus: Cognovit bos possessorem suum, &c: Isaiæ 1mo Eccl. 18. oe azl diligit sibi similem. S. Bernard. Ser. 3. in Cantic. Sic: Quatuor spirituum gra notascunt nobis. Decoris nri Agnus, & qdidit ipsos. Primum qdem spiritum gemitus Oregonis Christi, ut nec subsistere absq illo possit, nec ppe & vivificare desinat, & vivere ille spitus, quodammodo mortuum, nos vivimus qdem post Oem ad eos, q by beate vivant, nullus nobis accessus patet, nisi post Eum. Quibus ubi dissimilem inter nos, & bruta statuit immortalitatem, nisi rationis usu. Jam bruta cuidam novitiæ capacia ee S. Scriptura testari videt, Porro C. 6. dicit: vade ad formicam, & considera vias ejus, & disce sapientiam. Matt. 10: Estote prudentes sicut serpentes. Qui textus dequadam prudentia vivendi non necessitate intelligendus, pt 2do ramo: spitus spes dignos dari certum est. Cum Deo sint longe imperfectores Angeli, his hos & Christus docent sere omnes Orthodoxi Angelos spes intime differre aliis genere, et singulare Angeli dignum ee spes abalio. & possint dari & mente imperfectores, ita, ut diversitatem specificam efficiant. Caritas videt irrefragabilis, cum Deus mens summa spitus imperfectissimus sit, ad eos tuminus hac parte Dnus Disputeo, quod fidei & rationi repugnat. &c: Confirmat: Bruta sentiunt, & cognoscunt, cum Stus malis sit engeat, non videtur vox alia foret, quam imago in oculo artificis repræsentata, qm in quis Stus non appellabit?

476. Confirmatur 2do & expicit, quæ novendo memoriam, & prudentiam, & aliquod rationis in ee plant. Spitus inclusi Spiritualis refert Elephantem quendam duram ad aquatu pellerat, à Equerrente puero, aquâ Semel, iterum, & tertio prohibitum, hunc eundem puer nec opinantem phoseide arreptu ad ipsam aquam detulisse, & in aquam immersu, illa dum

dimississe

dimisisse. Illum jussum à Jobo refectum ca cibum, referre eum, aquæ imersisse, quem cum pestillare adolevisset, eidem retulisse. P. Kell meminit: canis quendam catholicum Deo jam die mercurii in diem veneris ossa sibi disfodiebat. Non ung fortasse vidit canem, q satur carnis frustum, quod absumere non potuit, ante se circa quaq aspiciens nemini eo do terra infodit, & cum dein se observatum advertisset, frustu carnis recepit, alienq alio velavit. Huc ptinent actiones hmis stos, dolor, gaudium, &c: astutia vulpis, simiarū, aliorq insector.

477. Obijcit: Opinio, tribuens aam brutis Spm ē tra fidem, & raone, & subsistē ngt, pt. Ai quo ad 2. partem. Psalm 21. Ps: Nolite fieri sicut equus & mulus, qbus nō ē intellectus, & damnatus ē error manichæor. brutis & hmibus aam tribuentiū &c: R. 1mo opponendo hīs Spūlti aās asaventes: R. 2do explicando Scripturam: nolite &c. qbus nō ē intellectus, rās & prudēa Ego dem cum hmē Speciei, Secundo in Ps 31 su locutam Scripturā, Nolite &c: qbus nō ē intellectus longe ab hmē imposcor, ac inferioris ordinis, Nego, ac dico: Cum bruta nihil nisi res māales cognoscere, nec nisi circa On, & ex motivis, & Spēbus mālibus, quas a Spūlita objecta in phantasia reliquerunt, operā efficiunt, quæ modo cum rationi possint, nec quidq abstracti, v immālis, ad eius rnē longe, v inhonesti paupe, quod utiq nō obstat, quomin rost Beās sibi bonas & cognoscere & earū recordari, de iis prudere, atq ite saltem imposcē possint ratiocinari. Undq hīc solum circa talia occupent, Scriptura hmibus placet, & ad supna mentem elevent, cuius rei in capacia sunt bruta. Rādic explicandi tum ex aliis sterilibus Scripturis, tum ex S. Bernardo supra citto pall. Quantū vo Manichæor errorem attinet, justē damnatus ē, qa aās brutor & hmū ejusdem cē Speciei asserebant, quod nos negamus, sicut nec illi dicebant hmes à brutis nō pfecto in scia, & cali, q accidentali differre, quod nō admittimus.

478. Dices: dicere nō imposcē aās brutor potentiam rationalē Scripturæ & Pres nō subsistit. Pt A: aā brutor ex Scriptura ē mālis &c: Pt R: Ex una parte Gen: 1. dēt: producat tra aā viventem, ingre suo jumenta & reptilia, & bestias tre secundum species suas. Sed tra nihil, nisi treum, & māale producere pt Ego &c: Ex alla pte: qa hæc nō ē ens purē māale, multoties de Ego productione Scriptura lqtur ut formantis: ingtur Deus hmē ex limo tre, & inspiravit illi spiraculū vitæ. Cumq ita pro retectu sola bruta à tra producta asserat, Signū ē velle ea indicare nobis purē mālia. Item dem Levit: C. 17. aās carnis in sanguine cē. &c: R. N. A: pbni Ans, pbni dquo nore: tra nihil, nisi māale producere pt, effective C. N. dispositivè, N. Dispositivè tram producere aās brutor qtus ovula, e ipsa Ora brutor organica efficere potuit, qbus Deus aās brutor à Sec creatas copularet, prāone dsctnis sint eaque aās brutor immālis pbant. Ad 2. rnem dico: nō deficisse, qa alit de productione ejus Scīlet Iguur, & Sl qa aão aa stat, aā multo illustriore, & qa Ego productionis narratione peculiarem illig nobis existimaone ingerere credi pt. Ad Textū vo dico: quod p hunc nō pt intelligi aā brutor in Sola sanguine sitam cē, quod ex sola multiplex aā SS. PP. Textus explicatio ostendit. Certe cum si hunc Textū accipiamus, ut Jonas dicens velimus aām carnis, & aālis in Sola Sanguine sitam à Scripra phiberi, dicere oportebit nō aām hmis in Sola Sanguine sitam cē. Nam eodem Cap: Levi dēt: Aā cm ois carnis in sanguine ē, Et ut S. Aug: observat: In oi utiq carne nō caro hmis deputat. In Scitaq su sumi negt, q quod sit dispro peculiaris in quovis aāli, à qua observatio aā in quovis aāli deprendet; Et ut Sct S. Aug: Inde ipsum mirum ē in hac carne vivit. Rās sic explicandi ex pbmis ppositis

479. Ulterius obijcis: Alta tra nēq dispositivè potuit, a pt producere aās brutor Spūles &c: pt A: Si pōtest &c: Et illa aā ecent potentias & perceptionis & dilectionis, quæ indivisibles, indruptibles, & dicū de iis negt, Ego &c: pt nior: Si ecent indruptibiles, forent & immortales, & ipsum de illis dicinegt Deus nore, pbri jorem, nam aā immortalitatem Sola Ego indruptibilitas mālis nō sufficit, & Deus

necessarium

necessariũ ẽ, ut ppetuo nãa sua opaõnẽ suar ppriũ ẽ queat, aũs vo ex assumpta hypothesi asseriũ in Oris organis in-
opando nẽariõ pendere, & sine Ore inutiles ẽe. Sive ab organis nẽarẽ pendent, sine his nõ vivunt, si sine Ore inuti-
les sũt, à Deo nõ, q nihil frustra ꝯservat sine Ore nõ ꝯservanda, ad eoq immortales dici ngũnt. Ista nõra subsumpta negãa
quoad 1mã partem: Si ẽent potẽa sẽs, & ꝑceptionis ꝯdita, essent in capaces judicii, discursꝰ, libertatis actionũ honestar
& inhonestar, acceptandi has ꝓmiũ, & pœna, &c. dicingt &c: ꝓ 2da: Ois substãa imãalis cognõnis capax, capax rõnis
dicii &c: ꝓ 3ã &c: Ps N. S., plnẽ dguo: ois substãa imãalis cognõnis inorganica, a organicas, reflexa capax, v. obiector
unix salũ capax, capax ẽ nõ judicii libertatis, &c, ois substãa imãalis capax solig cognõnis organicæ directæ, & qdẽ
objector mãalium singulariũ sẽs imutantiũ ẽ in capax judicii, Subdguo: capax imperfecti, de reby sc. mãalib cuiꝰ
motivũ & ipsum sit mãale, & dependent à spẽby mãalib cognoscat &c, alit, n., addica: n primos nos rãocinii
imperfecti, libertatem brutis tribuere, multos phæ sentẽa citat P. Kirchell in Phẽa disp. 4. Artl. unde dicit, qdẽ
electiõ, & quasdam libertas, d circa obcta mãalia. Sic avis semel capta ubi evasit, decipulam vitat, nam etsi esca
videat eam sibi gratam excitat, at decipula ꝯspecta spẽes in phantasia relictas tum caveris, tum metũ priorꝭ
monet, qbꝰ cognitis, ab esca nõ avis abstinet. Et quoniam nisi cognoscitiva ultra dicta mãalia nõ porrigit, honesti
tãrẽ cognoscere negant, ad eoq nec ꝓmii, nec pœnæ capacia sũt, qui nec abstractive cognoni, ut dum lupꝰ avẽ esurit
abstractẽ, d aliquo vivam sibi repsentat, et quo agere Bruta ꝓpt sinẽ impriẽ dici potũt. Ad quod Sr manuꝭ definiõ
Juris mãalis ex Justiniano adferri pt dicente: jus mãale ẽ, qd nãa ois aãlia docuit, nam jꝰ illud nõ ni gris ꝓpriũ ẽ,
sed omnium aãliũ. Quod si ẽm Legiby ab authore mãali sũt subdita, rationis & libertatis capacia ẽ oportet, d hæc definiõ à ꝓpo-
sito impbat. Quod si Spẽtum abꝰ cognione Spũs, ad eoq rei in mãalis Scipi nõ põt ostendas, ex eo, cum neq dem de ꝓceptione
mãali, neq vitione, quod obctũ mãale ꝓcipe ngat dici põt cum ꝓ illo videat. Certè Spũs hic saltem se ipsum cognoscet.
Vestanne nõ modo atomis, d ꝓtes, quas in sõlos dicimꝰ Orẽa nõ dant, qua tũ nullo sẽsu eigdem, ut minimum cũ nostris
spẽei ꝓcipi ponũt, cur vitaꝭ Spũs ab eo sibꝰ alligatꝰ nequeat dari, ut Spũs nõ cognoscat, ut eam suã spẽtem cognoscat,
nẽ necesse, cum nec aã nãa pfẽone cognionẽ capax esse plenã cognionẽ hãeat. ꝓ nõr quod 2. pars tãs subsumptæ novis:
Destructis organis bruta vivere expiẽa ẽstat, & illorũ aã Spũles nõ sũt, ad eaq divisibiles, & mãales. ꝓ tã: S. Aug: inquit:
mille pedum à se incepias ptes secasem, cuiꝰ singulæ partes vivæ ꝓmotæ testatæ sũt. Idem in lumbricis ananni-
is, vipis, serpentibus observat. Galenꝰ testatur ovem ex secto corde cum balatu è sacrificulo de manibꝰ plapsos cẽ. Picar-
dres Scarabeum capite amisso ultra ennesem vixisse asserit. Trembley Acad: Parisinꝰ Polypos dissectos in 50 frusta, ex
qbꝰ nõ multa post Polypi parvi emerserunt. &c: Ad tam, qd destructo organo aãq dam pereat, in his Spũs vitales ẽs, & in modu
ꝓmanere diutiꝰ à qby signa vitæ edantꝰ, velut in sue post dissectũ fœtus cordis membra observatꝰ, ex qdẽ sedem aliũ, qm
in capite brutorũ aã habeat, d secta tũ illo Spũs tenẽ evolare. Unde etsi nõ subito, tardiꝰ tamen ibi ꝓsequat. ad 2. dico: quod vi-
secta pluribꝰ sẽ stoniis ꝓdita, & Lyonetty 18. respirationis organa numerat, ubi cum sint copiosiora ẽ diutiꝰ Spũs retineri
ꝓnt, imo accedentibꝰ ad temporis fortasse copiosioribꝰ in aëre circumlatis salibꝰ nova pacta fermentatione jactum ex-
volantiũ Spũtuũ facilẽ reparari pt. Ad 3. dico: n fieri id ex divisibilitate ad, & qd Polypi sit ovulis insputi, quod post
sectionem leni calore foti maturescunt, matura aã à Editore obtinent, novum polypũ ꝓbent. Ratio deferendi ex modo
ꝓpagandis hunc polypum ex quo eruptione explby polypi parentis, nõ secta, ac ramus caulis, ac germina ex arboribꝰ erumpũt.
490. Mala sic nullã fore piculũ ex dictis, ne sua aã dicat mortalis, nisi fortẽ malevoli, ac pvsi mores violent pluraã ad sẽs suã

detorquere

detorquere valent, cum in hîs, & è Peripateticorum & aliorum doctrina inferri possit. Nam si actiones, imo ea ipsa cum ad visibilia in brutis Organa pertineant, cur ni & in his ad Necromantiam brutorum argui ex praedictis actibus possint, cum hae ipsae ad cognitionem & organorum & eliciendi dispositionem repeti possint, si aut in quovis animali brutis alia praeter, ac in ipsis videatur agere, ad cognitionem & praedictis organis Peripatetici aliique apparatus illorum desumunt.

ARTICULUS ULTIMUS.

Statuit quid de Spectris sentiendum sit.

481. Spectra, Lemures, phantasmata dari antiquis semper creditum; plurimi Historici eorum meminerunt; praeter alia memorabilis est Plinii Junioris ad Saram Epistola, ubi narrat Curtio Rufo Spectri maliebris forma oblatum ei spiritum se adventum Romam, honores gerendos, rediturum in Africam, ac abiturum: Item quam damAthenis Spectris infestatam ab Athenodoro Philosopho liberatam dixit in area Aedium ad Magistratus delato, ac postea eruti: Plutarchus item, furiis Dionis visis meminit in vita Dionis, & in vita Bruti, ejus Genium suum malum horribili specie visum dixisse: Philippis me videbis. Ubi infelici pugna cum Antonianis gesta, Brutus dein ipse se interemit. Item Cimoni in Aegyptum classe ductum cameonem quem dixisse visum: I mihi, te manes citatis, factus amicum. Innumera ferè sunt, quae tam Antiquitatum Scriptores hujus rei asserunt exempla, quibus nec omnino adhibendam fidem, nec ob nullam prudentis est contemnere.

482. Sed ne alienis immoremur, de his posse, quae in valle apud nos quotidie Spectrum Spectris agere & aegrotantes Noctu ne hoc spectra Sanguisugas Hungari, Moravi Vampyri, nostrates Upyri vocant, quae de his traduntur, nonnisi multa sint, quae fabulosa, ne tamen omnem hisce fidem derogare videar, afferam bina exempla ex doctissimo Augustino Calmet, quae talibus visimiliora jam ibi documenta plura videntur. Cum ante 25. annos circiter tingeret Cap. 10: Milites quidam Hayduamarii: pagi è ad Hungaricos & Germanos confinia cum suis dospite ejus familia mensae assidere, intrare ignotum dominum vidit, mox cum illis accumbere omnibus praesentibus exterritis, quorum nullus timoris repentini hujus rei ignarus occurrerat. Hospitem autem alio die mortuum rem accuratius investigavit, audivitque dominum illum, quem postea convivantibus assedisse viderat decem jam annis vita functum parentem hospitis fuisse, cui impendentis mortis & eventum & causam attulisse.

483. Miles Legionis profecto, cui adscriptus erat, mirum hujus eventus nuntium detulit. Rei discussio Comiti Cabrera Centurioni Legionis pedestris Alandetlianae Smittii, qui cum aliis nonnullis profectis, hinc inde, ad Legionis hujus bodiae militari Hayduamatum abiit, examinat Pedulo, rei seriem ita prosequi à milite accepit, ab hospitis familia sibi exponi audivit, eumque pagum totum id attestantem vidit, ad tumulum decem mox jam insepultum effodit, talem reperit cadaver, quale vix ante paucas minutas humatum diceres, fluido, ut in vivente sanguine, centurio caput abscindi arma humano in id sepulchrum imponi jubet. His factis ingrit in ea, quae ab aliis narrabantur de quodam iam ante 30. annos sepulto, & se tertia vice ad Cenam vocaverit, ac primum fratri, hunc unum filiorum, ac hanc formalo sanguine exsuxerit, ibique illico mortuis; eum igit erui, curavit ut prior incorruptus appareret, & adacto pro tempore valido clavo iterum sepeliri mandat. De his ubi ad superiores allatis retulit, missus qui autem quae asseruerat, deprehenderet. Haec ait Calmet, ab eo accepi, & ipse Comitem Cabrera Tiburgi, Brisloviae Ao: 1730. audiverat ita narrantem.

404 Nec vero desunt in nostra non Patria hujus rei exempla, refert Spendius litteris 9. Januarii 1693. è Polonia ad Doctores Sorbonæ missis in hunc sensum: puellam nuper bidonaq ab ejusmodi Spectro noctu infestabatur, atque doloris vehementia excitata auxilium implorabat, testata accurrentibus Spectri formam Matris suæ dieb. defunctæ fuisse; eo ex tempore viribus deficiebat, maciemque manifeste efficiebat. Matris Cadaver apto Sepulchro malè flexile, tumidum, humidumque ac rubeum repertum abscisso capite, perfossoque corde, sanguinis copiam magnam reddidit. puella illico melius habere cæpit, jamque sanitate restituta valebat. His similia innumera sunt, quæ de hujusmodi Spectris traduntur, vulgus sic existimat, obstetrices nascentes quosdam infantes priusquam Baptismate tingant, Dæmonibus devovere, qui licet vivis nocere non audeant, mortuos tamen quasi jure suo possident, eorum cadavera ... movent per plateas, domosque deferunt, multis exitium moliunt, præsentibus omnibus terrorem, ac metum incutiunt, tamdiu, quousque integra cadavera permanserint. Hinc ut Cacodæmonis artes, virumque omnem deludant, capita illis abscindunt, cor perfodiunt, et nec aliter tutos se esse existimant, nisi isthac turpi superstitione cuncta præstiterint. Quam multa ex his falsa, plurima precario assumpta, multa vero superstitiosa et impia, ac imprimis nulla authentica narratione id constat, Ora defunctorum visa fuisse, cum sese de Sepulchris erigerent, & iterum in ea reponerent, neque etiam reperiri indicia in tumulis, è quibus vera surrectio cadaverum colligi possit. His addi potest, quod Calmet de Rdsmo Patre Sliwicki Visitatore provinciæ Patrum Missionis, viro non minus eruditione, quam pietate celebri testatur, qui cum hac de re opus parasset, cumque collegisset varia, quæ plurimorum narratione accepit, dum eos interrogaret, qui ab aliis, tanquam oculati testes citabantur, nullum reperisse, qui id profiteri auderet; ita apparet fieri solet, ut, postquam à timore animum recipiunt homines, dubitare incipiant de iis, quæ inter nocturnas tenebras se antea vidisse putarent. 2do Nescio, unde id constat nostris: Spectra ejusmodi non fori robore ac vi pollere, quam dum in vivis existent, id vero perquam ridiculum est; credunt ea è Sepulchris resurgere, ingentem primus terræ molem, quâ in iis obruti, ac oppressi erant, unico veluti instanti levare, ac emere, fores summa vi reserare, ubi tamen ... è cum vivis, non forem vim exerere eâ, quâ vi in vita pollebant. 3tio In Hungaria, Polonia, Moravia dari hæc Spectra ajunt; cur etiam non in aliis Provinciis? cur non in aliis Regnis? cur non in Gallia, Italia, Germania, Anglia, cæterisque cultioribus Gentibus? Hinc est profecto, quod nobis cum summo nostro dedecore exteri barbariem, inscitiamque objiciunt, quod plebis fabulas vulgi, a rudis eorum phantasiæ fœtus pro veris, ac indubitatis rebus venditemus. Illud 4to vero superstitiosum est, si dicam impium abscisione capitis Sepulchra violare, atque in mortuos quaquomodo desilire, quomodo etiam isthæc Diaboli potestatem impedire pro ... possint. Potuit ille antea move exanime cadaver, vim deambulandi, loquendi, cæterasque operationes tribuere, cur hæc eadem abscisso capite, a perfosso corde, non potest? Addices etiam abscisso capite visa aliquando fuisse ejusmodi cadavera deambulare, hominesque infestare? At cur non semper? Quodsi nec hacquidem ratione Dæmonis maliciæ occurrere debet, cur vulgus illud tanquam unicum, et efficacissimum medium adhibere solet? Ut nihil dicam de superstitionibus accedentibus, ut quod homines, pecudesque puncti cruore eruterum cadaverum, a aliquod ejus cum farina degustantes, deinceps ab ea vi nocturna possent tuti. Hinc etiam Sorbona à nostratibus, ut retulimus consulta eum morem effodiendi cadavera, ut legibus adversum et impium improbavit. Cujus fundamentum sc: sit narratio rudium, qui ea vidisse ajunt.

405. Concludendum itaque est cum Sapientibus has mortuorum apparitiones non esse, nisi nocturnas larvas, nec Cadavera unquam è Sepulchris resurgere, quæ quidem diutius incorrupta servantur naturæ beneficio, vel dæmonum arte, ut nimirum hac ratione vexatos homines ad Sepulchrorum, ac Cadaverum profanatione vel ad alias Superstitiones inducant, permittente tamen id peculiari providentia Dei. Sed hæc vulgo relinquamus, si nolunt eos mores suum ... agere, quibus ut narrationibus suis fidem faciant, authenticis testimoniis mortuos è Sepulchris resurgere ostendere incumbunt. His quoque addimus Græcorum narrationes de excommunicatis, quod eorum cadavera, qui inter eos excommunicati decedunt, miris, horrendisque in modum tumeant, neque putrescant, priusquam iis vincula solvant, hæc vero pura mendacia sunt. Ajunt inter alia quempiam Turcarum Imperatorem petiisse à Patriarcha Constantinopolitano ea de re fidem sibi fieri exhiberi curasse Patriarcham Cadaver mulieris, quæ ob sacrilegam libidinem Ecclesiæ suæ communione privata, ac sine pœnitentia decesserit jussisse Imperatorem obsignari loculum, postea Patriarcha absolutionem impertiente idita in pulveres solutum apparuisse, apto denuo loculo, velut quod multos ante annos fuerit depositum; quamvis vero isthæc ludicra absolute praestita feminæ sine pœnitentia mortuæ, & tot sceler rea, sed hæc haud opus est refellere, cum quotidiana experientia contrarium evincat, multosque excommunicatos Hereticos, Schismaticos, inter ipsos catholicos non paucos à communione Ecclesiæ segregatos decedere, nec tamen diu incorruptos permanere, quod cæterorum more incorrupti, ac in pulveres abire ab omnibus, & semper observetur.

406. Denique quod de illis monstris dicamus, quæ visa narrantur, ut potè homines marini, Fauni, Hypocentauri, Historiæ hujus vel tum Recentiores non pauca huc pertinentia adducunt exempla. Et quidem S. Hier. in vita S. Pauli primi Eremi incolæ C. 6. & 7. refert sc: magno Antonio Paulum quærenti Hypocentaurum apparuisse, ac interrogatum ubi Paulus habitet, protensa manu viam indicasse, celerique fuga se subduxisse. Dein vero progredienti viro sancto inter saxosam convallem haud grandem homunculum, aduncis naribus, fronte, cornibus asperata, cujus extrema pars oris in caprarum pedes desinebat, ac interrogatum quis esset? hunc in modum respondisse: mortalis ego sum & unus ex accolis Eremi, quos vario delusa errore Gentilitas Faunos, Satirosque, & incubos vocans, colit, legatione fungor gregis mei, precamur, ut pro nobis communem Deum precaris, quem pro salute mundi venisse cognovimus, & in universam terram exivit sonus ejus. Subdit D. Hieronymus: hoc ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub rege Constantio universo mundo teste defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus magnum populo spectaculum præbuit, & postea cadaver exanime ne calore æstatis dissiparetur, sale infusum Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum est. Attamen C. 6. de Hypocentauro ... verum hæc ut Diabolus ad terrendum simulavit, an ut solet Eremi monstrorum ferax animalium istarum gignit bestia, incertum habemus. Verum, ut omnem monstra dari, humani Oris aliquam similitudinem habeant, nunquam tamen adducitur ea locuta fuisse, aut signa alicujus cognitionis de Deo, ... Religionis dedisse, fuerint ... proinde Spectra, fuerint mali dæmonis impostura nec RR. Scriptorum narratione certissima

faciant

faciunt fidem, multa detrahenda prius existimo, antequam veritas ad lidum deducat, latet nos plurima fortuita causa, nec prius de miraculis statuere possumus quid piam, certi, quam quotidiana pependerimus. Mirum autem quam libenter homines monstrosa omnem captum excedentia terrificta credant, & fingant. Huc spectant Lucretii Carmina libro 3. à versu 28.

En veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
Intenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis quam
Quæ pueri in tenebris pariant metuenta futura
Hunc igitur terrorem animi tenebrasque necesse est
Non radii solis nec lucida tela diei
Discutiant, sed naturæ species, ratioque.

INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM

PARS TERTIA

Scientiam Naturalem

seu

PHYSICAM COMPLECTENS.

Majori DEI Optimi Maximi Gloriae,
Virginis sine labe Concepta Honori,
Sanctorq; Patronor Cultui

DICATA.

in: 9. Januar. 1769. Ao.

PRÆFATIO

Physica, quæ et Physiologia à Græcis nuncupat, à voce Græca Physis, quæ cum apud Latinos nâa Significet, hinc Phica Scia nâa, Phicꝙ vo nâe Speculatoꝛy, ac venatoꝛy: put hanc ẽ denominem Theologi de nâa Deoꝝ tribuiꝛ dici pt. Obtm illiꝙ univsalit Sumptæ ẽ univsa nâa, put ea DEUM authoꝛem nâæ, Spũs Ora, ꝛes maãles Spctt, quia tn de una vnimodꝰ Authoꝛ entia immaãlia Mtphica, tangm obtis ejꝙ attribuunt; hinc Phica stricte ꝯsiderata objectum Sola entia Orea sũt, idꝙ sub ea raõne, qtꝙ nãalia sẽ, manifꝰ getis sũt capacia, atꝙ hinc Phicam, Scia Oris nãalis, put nãale ẽ, rectè definivis. Porro Phica à Scholasticis dividꝙ in Jrlem, & prticlrem. Generalis, Oris Jrlis in Sumpti nãa, Oris ppia, ppriettes, affectiones, exaquo obꝙ Communes expendit. Particularis, ppia Legesꝙ univsales Orbꝙ prticlrꝙ applicat, horꝙ affectiones pprias, & affectat. Utriꝙ Phica sũt adjumenta, Mtꝙ & raõ; & Mtꝙ eadem Semp annuntiant veꝛ, put censet D. Aug. illꝙ à nobis in logica, at nisi raõ circumspiciat diligent univsa, in errorem facile incurret Philꝙ, circa Mtã itaꝙ & raõnẽ brevi quædam adferam, prig tn vocum ad Phica intelligeam nostriaꝝ nõnes sunt exponenda. Phænomena, idẽ apparentia ẽ eadem Mtsent, quæ in Oribꝙ Mtũ percipiũt pt, at nchalanter vaꝛ ex usu obtinuit, ut sc. ea, quæ solis nãalibꝙ viribꝙ effecta in Oribꝙ sub Mtꝙ eadem & notari mereant, talia sunt, orty & occasꝰ eadem Jris, plantaꝝ, animaliũ affectiones &c. Experimenta vocant illi effectꝰ, quæ machinarũ arte confectarũ, aut instrumentoꝝ quorumꝙ ope, adhibita hmã industria fiunt, put Statica, pneumatica, machinæ Electrica, Copiosas Subministrat horũ animadversiones. Observationes ac notitia de Phænomenis, & experimentis hausta, explicã dct. Ex phænomenoꝝ observationibꝙ identidem repetitis, & experimentis inter se collatis, subinde n assequit raõ, hypothesim formare. Hypothesis porro nil aliud ẽ, quã Suppon, hac si Phica sit ẽ assumptio rei aliujꝰ cãæ, de qua dubitat, à qua, phænomenoꝝ, quæ in ea gignuntur Mtũ raõ reddiꝰ, et si ignoret adhuc, an reipsa illa cãa sit, eo animo hypothesis probatur ẽ, quo plures difficultates occurrentes, quam Solvanꝰ, qꝺ sic satisfiat mstẽ achy in Phicam transit. Systema ẽ ordinata thesium hypothesiumve series, nãa in Omni, a prictri, ejꝙ phænomena explicans. Circa experimenta, ne iis decipiamur, antequm illis fidem adhibeas, hæc observa: an experimtũ raõnibꝙ Phicis, de qbꝙ alias Mtat, sit Sermo, ꝛ certè ab aliis in experimentatoriby adducat, his similiꝙ uspiam utat, si rectè expendenda, instrumenta ꝯsideranda, num aliquo caꝛeant vitio, tempoꝛis, loci, ꝙ adjuncta expendenda, corpora nũ satis ad experimentanda fuerint ꝓparata, observandũ. His expensis, si nulla vitiositata Mtũ cat, nisi authoris existimãe fides in aliis integra, dexteritatiꝙ in experimentando obstet, negare licebit, qꝺ si Literaria indivisingas, eadis paribꝙ, plꝰ celeberrimis Societatibꝙ literariis ab experimentando celeberrimis sit Mt. Academia Parisina, Societas Londinensis, Lugdunensis, Berolinensis, Bononiensis, Petropolitana, ac Florentina Academiarũ, qm privatis deferes, plꝰ illi recentioribꝙ qm veteribꝙ, nõ si ea nobis sit veteꝝ fides, qꝺ eas recentiores pluribꝙ ẽ instructa ad experimenta mediis, qꝺ by veteres dotty fuerint. His diligenter observatis Ea imsup cavenda sunt 1mo: Conclusio ex phænomenoꝝ experimentoꝝ deducta, qꝺ ipso phænomenoꝝ vendi sit denda nõ ẽ, ita ꝓperam qꝺ ebullitionem efficeret aqua, Mtare frigꝰ à partibꝰ salinis nõ habeꝛi qꝺ glacies addito sale, liquesat, illiꝙ cm aqua nihil ofꝺ pꝛẽgat salis & Mtꝙ experimtis id ostendat. 2do: Conclusio ex facto experimento in aliquo Oꝛe, temerè ad alia Ora in eõdem subsistãe, ut plurimũ extenditur. Ita ex limatura plumbi affusa aquæ, sentẽ Solvat, minimũ hꝰ, qꝺ in re plumbi in calcem rubram redactã ẽ, ab eodẽ effervescere velocissimꝰ expꝰ ẽ Clar: Muschenbroëck. Hic ergo ex uno, pluribꝙ experimtis suspitruenda, neq; dum experimenta variant, pcerta statuenda sunt cum ꝛ Judicii, ꝛ percipitandi Signũ manifestum sit, qꝺ ut Phlo nõ ẽ dveniens.

PARTIS TERTIÆ
INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM
SECTIO PRIMA.
PHYSICA GENERALIS
DISSERTATIO PRIMA
De Natura, & principiis intrinsecis Corporum.

CAPUT PRIMUM
Varia Authorum Systemata.

ARTICULUS PRIMUS
De Natura Corporis.

1. Multa attributa inĕe Oporibꝫ Phĉis: idq; talia, quæ ꝺ̄ibꝫ ex æquo sint Communia, certũ ẽ. Sic 1mo: Oẽ Oꝑ Phĉũ ẽ nãliter impenetrabile, nam impenetrabile, quod ãgłydam Solidum dicit, illud ẽ, quod ab eodem loco excludit aliud eiꝺem secũm nãnis, ꝺ̄o ẽ Oꝑ excludit ab eoꝛ loco aliud eiꝺꝑ secum nãnis, ꝑ aliud Oꝑ, ut patet ex dictis in 4ltphca, ubi egimꝰ de penetrabilitate &c: Confirmant id exẽmta de ãere, qꝛ si sumãꝰ Sprimi, & ad exiguissimũ Spatiũ accompaꝛi, poſt redigi nulla tñi nãli eo adducipt, ut eunꝫ cum alio Ore locum teneat. Sic campana urinatoria si ꝑpendiculariter immerꝛatur demittaꝰ, quo ꝑfundiꝰ hæc mergit, eo magis in ea ãer Sprimit, & aqua in eam eo altiꝰ ascendit, nunq̃n tñ evenit ut aeris resistẽs ꝑtem illiꝰ partem occupet, ut aqua totam Campanã impleat, modo ea situm ꝑpendiculærem Continue servet, Ex quo nõ servato, plabe elevatum ãer fugiens, quem bullæ ex aqua erumpentes indicant, totum aquæ occupanꝫ locũ relinqt, structuram huiꝰ campanæ, quæ fit ex plumbo, aut alio metallo, additis hꝭ pꝺ̄endiculis exhibet Figura 2da: Qui idem potiꝰ in Scypho, cuiꝰ fundo abintra si cera, aliave ratione chartam adnectas, eandemq; invꝰum labro apte ꝑpendiculariter in aquam intrudas, nunq̃n efficies, ut situ & scypho servato, charta madefiat, aer enim tenuis & fugiens scypho ꝑtem tenebit, chartamq; ob suam impenetrabilitatem ab aqua tutabit.

2. 2da: Omne Oꝑ Phĉũ est extensum & trinè mensurabile. De Punctis indivisibilibꝫ nõ ẽ nobis sermo, tum quia nõ illa in rerũ nãlium dom, post tot Authorũ lites, incertum manet, Tum qꝛa talis Punctũ est quidem Oꝑ 4ltphĉũ, nõ tñ phĉũ. Nõ ẽ sermo de Ore Eti Dei in Eucharistia ꝑsente existente, qꝛ illud ibi, sicut nãliter penetrat, ita nãliter extensione nãli ꝺ̄offt, & quivis nñ tunc extensionem virtualẽ habeat, ꝑsit eam in eo, quod unaquæq; ꝑs ꝺ̄i in eo casu illi uniat partẽ, cui uniri ꝺt, ex. caput Eti unit collo, nõ pꝺ̄ibꝫ, quibus cum pꝺ̄ibꝫ tunc ꝑpenetret. Hæc vo assertio, Oꝑ extensum ꝺ̄q; ꝺ̄ plures ꝑtes Collectiq; ea ratione unitas, ut una illarũ extra aliam tota existat, ꝺ̄o Oꝑ ea ratione unitas partes nec extẽ:

dit

ditullij, qđ ab hac lege sit exemptũ &c: nõris rão sufficeret negáa, inlim in pstia dat: Oé O Phcũ ut ut minimũ differt ab aliis Oribꝫ, vg particula minima ignis elementaris differt Phcè ab aère, aqua, lapide &c: q̃ đ extensa. ꝑ 9da: divsitas specifica Or nꝑt dari sine exteõne q̃ si &c: té &c: ꝑ 1ª: divsitas specifica Or nõ pt dari sine aliqua numero partiũ eorꝫ Or. &c: 9da patt eum em partes illæ sint impenetrabiles necessario extensionẽ salvent, sig dem necessario ponẽ extra se invicem. ꝑ 1ª: divsitas spifica Or nqt dari j infra dicenda sine distinõne pttis eorũ Or. q̃ nõ ex eadem distinõne ls mè Bagt quodvis O in modo in longum & latum, verum in ing sand extensum, & dic tandem Bagt, quodvis O trinè mensurabile.

3. Phcè: Oé O Phcũ Spositũ é dvsible. hac assertio sꝑt ex præcedente, si em oé O Phcũ é extensum, tunc sequitur partiby, si Estat partiby, té ex illis é Spositũ, in eisq é dvsible. 4te: Oé O Phcũ sua figura & partiũ ordine é ẽditum; assertio 4ta sꝑte é clara, nam ex dicendis figura Oris Phcũ nil aliud q̃ visio eiꝰ, qtenꝰ à dum plures dimensiones extensiõnẽ, modificãs ex sꝑficiebꝰ lumen illig eminentiby resultans, sed oé O ꝛt tales modificãones, et minos sui voluminis, nullamen in infinitè extensũ &c: quia quo ad 2dam ptẽ, Estabit ex infra dicendis de forma substãli Or. 5to: Oé Phcũ é mobile ꝑt: nullũ é O Phcum, quod non actuẽ moveat, vel saltem moveri ngeat, sic sydera cã q̃ moventur circa tellurem, vel saltem in suis exilissimis ꝑtibꝰ Etnuo oscillant matiam luminis in omnem partem spargendo, ita ut ad in parte videri possint. Tellꝰ ipsa eodem modo oscillari censeri ꝑt. ill: nullũ O é ex restribꝰ, quod aliquem gradum Caloris nõ habeat, Caloratum, quod sine motu nõ dꝰ videbitur alibi, hoc, ut omittam alia, quæ vi Struxa Est, q̃ by dam solũ Orbꝰ ꝓpria: Sunt communia attributa cũby Oribꝰ. sequa ꝙ attributa eẽa Oris sit reponenda, ut illud sit differa Oris à aspritu, cui Orꝰ attributa radix, & loco ingrit.

4. Sciendum am Ora Gideraui Mathematicè, Mtphicè, & Phcè. O Mathematicè spectari dicit, quodo subea nõnat sumit, quod sit extensum in longum, latum, & pfundum, sub hac em rõne O é objectũ Matheseos. Mtphicè Gideraui dꝰ, quodo spectat quoad eam suam, & ẽdicata intsecta, de q̃by nunc ꝑgit. Phcè tandè Gideraonis é O, quod é aptum ad faciendas certas in Sꝛs nostros impssiones. Hoc posito, cum nõ modo intẽ recentiores, verum nõ intẽ veteres divsa de eẽa Mtphica Oris fuisset sentẽa, ut ad Vet: by ondar, primꝰ à loco accurrit Pythagoras, q̃ teste Platone ap. Stob. l. 1. de plac: Philos. eẽam Oris in trina dimensione reposuit, in longum, latũ, & pfundꝰ; ille Plato, q̃ in trina divisibilitte, q̃by nõ Stoicos justꝰ Lipsiꝰ adhæsisse refert. È Recentiby am eidem adhæsisse opinioni Carthesiũ, non billum é, unde j Cartesiũ sentẽam dñio hac é rectissima: quod sit res quæ q̃ sum extensa. Et hac opinio sequitur de Ore, put illud é Gideraonis Mathmticæ, ea é, si am pcedit de Ore Mtphicè Gdẽ, à q̃ devenit, nam si oé ẽat eẽalis trinè extensum, té q̃ de eẽa Oris oẽt exteõ actualis, q̃ tũ virtualis, d neutꝰ dici ꝑt, q̃ &c: ꝑt nõ: nõ tũ etiã nam si de eẽa Oris eẽt actualis atteo, té O Ati Dñi in Eucharistiã nõ eẽt vere O, nam quod caret ẽdicato eẽali Gdẽ illud nõ é O, q̃ O Ati in Euchar: caret ẽdicato eẽali Oris, nempè exteõne actuali, q̃ &c: Nec juvat: q̃ O Ati extenditur ne careat ꝑ miraculũ, nam ẽdicato eẽali res carere nõ miraculo sè ngt, cum sit hmodi res carẽa, j Deus Author q̃ q̃ nõ é eẽalis Oris et eõ hujusmodi, sꝛ q̃ illa O Ati caret in Euchar: qm d asinat eẽ q̃ O, q̃ eẽalis, sꝛ O Ati O in Euchar: nõ é q̃ O, q̃ é hæreticũ. Non nõ 2da Sustineri ꝑt, nam ꝑble é O, qđ exteõne nõ virtuali careat, ꝑ punctũ indivsible, de cuiꝰ q̃ dam existẽa varia ꝑ Extra Euclidem tricta, at pstãs illig intacta manet, cui em Deꝰ nõ pot ꝓducere Oculũ aliq̃ Spectãnũ. Nec dicas: Nobis Sermonẽ ẽe de Obꝰ Phcis, q̃ Solby. Nam Extra é: à loco exigit ẽdicatũ

eẽale

ceale qd ōi Ōri ꝯveniat. ꝙ ṅ de solis Ōbꝫ sbllbꝫ, pcedit Quæstio.

5. Epicurei eeam Ōris in actuali impntrblte, s actuali exclusione Ōris altiꝫ ab existendo in eodem loco, reponunt, ꝗ nec hæc opinio subsistit, nam si eēt de eēa Ōris excludere aliud ab eodem loco, tc Divintꝫ ṅ fieri ṅ poet, ut existet Ō, & ṅ excluderet aliud ab eodem loco, ꝗ tē falsum ꝓ dicta in Mtphca, ꝙ &c. Patr Honoratꝫ Fabri eeam Ōris in naali impntrblte, s exigēa impenetraōnis, optimè ꝯstui pōe existimavit, ita ut illud soli ex ꝯꝫ senteā sit Ō, quod ē naalit impenetrabile, qdqd sit, an Dvntꝫ penetretꝫ necne. Cæt; jam Phli eam nunc indivisibilitte, nunc inordine ad maām, s dependeā à matia, nunc in mole qntitva, nunc in sbltte ꝑ accidens reponunt verꝫ ṅ adeo rectè, nam dvsbltas ē attributū postꝫ extēne, ideo eṁ ē aliqd divisibile, qa ē extensum; deindè ṅ ꝯpetet Ōlis indivisibilbꝫ; dependeā à matia ne ꝯpetit ꝗdem Ōri, Ō eṁ, & maā idem nobis st, nil aṁ dependet a se ipso. Moles Qntitva videtꝫ ṅ dqui ab extēne, ac pindè eām de illa ē diatū. Sbltas ē ꝓdicatum impenetrabilitte postꝫ, nisi eṁ Ōra impenetrabilia ēent, nec Sblia forent, ꝑut insbles st Spūtꝫ ex eadem raōne.

6. Sola itaꝗ Pris Honorati Fabri videtꝫ senteā majorem cæteris pbltem obtinere, nam attributū exigēa impntrbltis videtꝫ oēm eam ṙnem hre, quæ ꝯtineri dt in ꝓdicato diffnali. Nam 1mo: impntrbltas ꝯpetit soli Ōri, qd adeo obvꝫ ꝯspectū ē, ut ṁ indoctū vulgꝫ tactu explorare soleat, an aliqd verḗ Ō, an vō ssum sit illusio, certissimè inde Ōē arguens, si qdpiam penetraōni resistat. 2do: Ōi Ōri ꝯpetit, ṅ indvsbli, qa secꝫ supposito, qd Ōra ꝯstent punctis ultimo indvsblbꝫ, & ipsa ṅ forent impentrblia, nam nulla pars illorꝫ penetraōni resistet, nec ꝓdicatū impntrbltis crescit ꝑ additionem partis penetrabilis ad partem penetrabilem, alias dicam Milionem eē impenetrabilem, licet qꝫꝗ illorꝫ sit penetrblis. 3tio Sempꝯvenit Ōri, ſē, ṁ pstte actualis ꝯpenetraōnis, si eṁ tunc Ōra ṅ eēat impenetrabilia, tunc nullū foret miraculū, quod ṅ penetrarentꝫ. 4to Ō aliorꝫ attributorꝫ radix, sic ex impenetrblte manat mobilitas, cum eṁ Ō iners sit ad motū, hunc obtinere nqt, nisi ab aliquo impellente, impelli aṁ nqt nisi sit impenetrabile, vis eṁ impellens nullū hrēt moṁ ēmovendi locorem, si cum illa penetraret, hinc ṁ dētꝫ, qd ut Ayl aliqd Ō moveat, dt se reddere impenetrabilem respectu illiꝫ. Deducitꝫ ṁ ex impntrblte extensio, nam particulæ impenetrabiles cum se excludant invicem ab eodꝫ loco, dnt ad ꝗ, ut uniant, collocari in locis ꝯtiguis, sicꝫ facere extēnē, & hinc quod ꝯveniat dvsbltas, clarḗ ē. Favet ṁ Scriptura huic senteæ, dum suꝫ dicit Xtꝫ: Palpate, & videte, qa Spūtꝫ carnē, & ossa ṅ ht, ad quæ vba S. Ambr: L. 10 Comentariorꝫ in Lucam ita disserit: non ꝯ piorꝑ corporeā naā, ꝗ ꝑ resurrectionis qlltem impvia usu clausa penetravit, nam qd tangitꝫ, Ō ē, qd palpat, Ō ē. Effecto & extēnem, & figuram, & motū, & partes, adeoꝗ divsbltem in xto notarunt Apli, sola tṁ impenetrabilitte de Ōris exisēa certi sunt redditi. Cæterum, si cuipiā, & in ꝗ attributo ṅ videretꝫ reponenda eē eēa Ōris, sentiat, ꝑ me licet, occultam eē & ab intellectu nro absconditam, qd Newtoniani asserunt, sicꝫ Ōlly hac dfne circumscriptiva Ōris, saltem Phei, quod sit substāa impntrblis, extensa, dvsblis, figura ꝓdita, ac mobilis, cuiꝫ attribta sgla st declarata, à nro 1. ad 3. inclusivè.

ARTICULUS SECUNDUS
De ppiis intnis Ōrꝫ Pheorꝫ.

7. Ppia intna Ōrꝫ Pheorꝫ ea dicunꝫ ex qbꝫ Ōra tanqm ex suis partibꝫ ꝯponunꝫ. In unoquoꝗ Ōre, qd naā viribꝫ pduci ac destrui pt, duo Phli ꝯsiderare solent, unū determinatum, sive tale aliqd, quod ad certam spēē Ōris determinat hujactum

ex

es se indifferens ad e nan qng. et Illum è determble, s è ipsum subjectum, q ab ille priore determt, ad hanc speciem. Sic intuere lignum: dum illud actus ignis assumit, deprehendes profecto ligni nã aniehilari, manent enim ejus multæ partes in carbonibz, ac cineribz, alias in fumu, vse in auras sublatæ sunt, illud itaq, q prius erat in ligno, & nunc erat in ligno, carbo, a cinis, a fumg, de ligno, nunc vò è cinis, & carbo, & fumg, n ligni, & dabat aliq, priori, q illud remanens determinabat olim ad speem ligni, & dat nc aliq, q dò actu determinat ad spẽa carbonis & cineris, illud vò, quod olim ad spẽa ligni p tinebat, nunc ad speem carbonis, a cineris, è ipsum subjectũ determble, dicq apud Philos nãa Oris, hæc determinativa dicit forma Oris, de qbz inter vetes & Recentiores lites sunt implacabiles.

8. Jam mutão nãalis unig substãe in aliã, dr mutão substãlis, a generão substãlis, qua ait Aristi è mutão totig in totã, minime remanente eod subjecto sibi, s è mutão talis subjecti, ut in illo sig nil deprehendat eor, q quod discriminabat illud ab alio. Huic opposita è Gruptio, q mintelligit tanta rei imutão, & destructio, ut eig subjectũ sibi n remaneat idem. Huic unig substãe Corruptio alig, & extra Gruptionẽ unig generãe alig Jungit, qa substãa Orea nãalis, nisi aliis Gruptis gaudt, & extra, dum aliq Gruptit, sq aniehilari n ãalit negt, Et ita prorsum Egerit quia illum ex eodem gnrari alia substãa. Altão à Gruptione differt, quod altão sit imutão substãe in qbzdam solum accidentibz, ita ut adhuc remaneat id subjectũ sibi, s eig spẽs substãa, sic si ex Ore Jano efficiat aqua, ex calido frigida, ex crassa gracila, hoc altari dicit.

9. Principia in tra Oris alia St Imaria, quæ ita Stituunt Oris Phũ, ut ipsa ex aliis n Gponant, alia Idaria, quæ & Gponunt Oris, & ipsa ex aliis ppiis Gponunt. 2do: alia St ppia Mtphca, alia Mechanica, alia Phca. Mtphca sunt, quæ nullo sẽsu imaginãne allingi possũt, at sola rão cinãne, aliarũ instar Mtphar rerũ in Orbe p cipiunt. Mechanica sunt, quæ licet sẽsui n pateant, imaginãne tn adumbrata, ita Oris artificio Gponunt, ut, velut in artefactis à mole figura, materiæ divisis & differẽa, & functiones Oris rite explicent. Phca demũ sunt, quæ presolutione è ita separari possũt, ut sẽsui n pateant. Metaphica, & mechanica insti lia, phca sti lia rectè diseris. 2da hanc divisionem Systemata auctor de ppiis Oris ad Xplicem Classem revocamq.

ARTICULUS TERTIUS

Systemata Metaphysica.

10. Primum è Systema Pythagoræ, q testimonio Aristi duo ppia Oris statuit, unitatem, & numeros, hæc Atomos ens Platonicũ, q genuis Purchetig orientem illig explicet intelligendo per unitatem Ola, p numeros vo certum numeri ordinem, mensuram, dispõnemvè eor Olor. Plutarchq tã ita explicat, ut dicat exmente Pythagoræ n dari naãles Essẽe in mõe Idearia, unum vbo nãam dem denario mo, ipsũ vero numer denariũ gtuione Amen Mor, & jectibime splendi statuit, hac mente indicãs, qa Oris nãales ad decem numerando progressũ è, ab unitate oriunt, & ab eaq unitate ad 4. inclusivè summã collata ipsum denariũ efficit. Hoc Systema rei ũcrã, qa Sig, & obscuritate sua rẽs nãales sibi s, involvit, oãq gm explicat, dum Arithmeticas, Geometricas, q ppietates transfert ad Phca, ab reprobi sortasse alios sua, q judicũs, cui nihil, nisi Mathematica Scia fuit, ut ipse Plato, dum q Dẽus ageret, quæreret, ab eo respondisse fert, ut meminit Gronius Dẽum Geometriam exercere. 2do arbitrarium è in ea, quod oris nãa ptio denario mo splendat, q quo allata rão inanis è, quæ sola hmũ sulcat Cerebellum, q digitis ad numerandum usi, ut dicit Aristi numer ultra denariũ excurrere noluerunt. Ptio Errorum quo è aãs Stare mo qualnario, utpotè quas Sprdes cè Fide Divina credimq, & pho-

tomur

11. Adum ē Systema Platonicum, q̄ testib⁹ Aristle, Plutarcho, & Justino Martyre Da. stituit p̄pia: mentem, māam, ideam. Mentis Nomine DEUM intellig̃t, quem q̄dm incorpoream, indiuiduum, infinitū, docuit, ē qo ōia modo rebz ōibz existeāt, māam, vim, motumq̄ largiat, sed in diffusū sit p singulas huiq̄ Mundi partes, haud aliter, q̄m aīa totum O diffundit, & ita ōia modo cāa, vnumq̄ formam ōia habeāt. Per māam intelligit ons indivisibile, q̄d ōis forma capax sit, cum ōium sit capax. Hanc in Timæo rebz ōium sbtiē matrem, ac receptaculum eē dicit, apud Laërtium infinitum eē existimat. Jam Ideas nīne Christ. Platonē censuisse intellexisse imagines q̄dam rerū ōium, tam extra DEUM, q̄m extra res ipsas existēs p se, & ab illo, ita, ut nisi DEUS illas aspexisset, nihil rerū fore potuisset. Abd̄ in errore eum cum D. Aug: vindicant, q̄ferq̄ nihil aliud voluisse censent q̄m, quod DEUS secum cōtinuas, q̄s in mente habuit, ideas, mundū hunc produxerit. Non secus ac artifex opus suū ad ideā, quam mente concipit, effingit, quod Poëtæ de Jove Phidiæ exprimit - - - - Tu cuncta supne, Ducis ab exemplo pulchrū, pulcherrimq̄ ipse. Mundū mente gerens, similiq̄ in imagine formans. Ideas has impressiones dicit, nunc māles, & tunc ideas Inigmodi vocant. Forma Ors abhis varietas, & ordo Ors exurgit, nunc in intellectu sūo, & hæ dant ideæ innatæ, quarū ope dicit a pobis cognosci, q̄dq̄ unq̄m cognoscimq̄. Systema istud q̄nvis à veteribz semp magnū habitū, & in modo à Romanis, vū mā ab Eccla Pr. exultū fuerit, nihilominq̄ nōz in eo desunt, quæ sustineri nequeant, sic māe infinitū do, diffusio DEI p totum Mundū instar aīæ, errores sunt crudi, a manifesti adeo, ut de his plura adferre necesse nō videat. Ideas innatas in Logica reiecimq̄. Denīq̄ in p̄mendis dogmatibz ipsa obscuritas vindē imbuit, quod q̄nvis plenū sano sēsu exponi possint, pluribz tñ hæresibz fundamentū Platonis sentēdi præbuere, quōi ipsum Tertull: l. de Aīa C. 23. fatet.

12. Ejus Systema ē Leibnitzii. Hic Author p̄pia ōium rerū statuit monades, substātias simplices, ingrātes, indiuiduales, quæ à solo DEO creatas. Monades hæ ab exteriori mutari nq̄eant, recipiēdo novam formā, vel ēntiam, qa sic, solū Mundū mundi adderet. Illæ censet illas ab initio mundi solitas, & p̄ universum diffusas, istiq̄ suas affectiones tribuit, Sed cum sint simplicissimæ, nullas, q̄m quales menti nostræ veniunt nempē repsentationes rerū, & appetitus, ait ēas: Inquavis monade universum repsentari, illa q̄dem distinctiq̄, quæ circumstant monadē, quæ vero remota fuerint, do minq̄ distinctē repsentari asserit, nec repsentationes istas dcit à p̄ceptionibz, quivimo ab una p̄ceptione ad aliam transire p̄prio appetitu monadem pōe statuit. Unde & Monades has quasdam aās vocat, licet illis rigorose loquendo nō pōe neget ex ea, q̄d reflexionis ac memoriæ incapaces sint, obj ideæ innatæ in eis statuantur, in qua ē hos deliquio Summe grave opposq̄ obj in somnio. Intrāo innatæ sentiā, sit p evolutionē rerū in monade repsentatæ, ut jam distinctæ repsentent, tunc ēm visibiles fiunt, & forma p̄ducit, dum id, ut ille loqt, q̄d in monade, q̄si intra latuit, p̄dit, & velut in theatrum visibile ē. Evolutionē aīæ hanc ntemere fieri nec ordine quæcunq̄ bonæ, & semper optimo docet, ita, ut quæ antecedit, sit cāa cognitis, ideæ q̄ insequitur rationem meliaris. Tandq̄ monades has in eligua sū parte Ors innumeras ēē asserit, imoq̄ hydam Dei p̄ceptiones in appetitiones tribuit, spēe eas distātas credit, & has stricte aās appellat, reliquas vo Monades a Entelechias. Quid vo de Emercis aīæ cum Ore statuit, dici in Mphica in Systemate harmoniæ præhabita.

13. Hoc Leibnitzianum Systema, vel si maius ēmentū, q̄nvis ipsa obscuritate sua, & insolenti nullitq̄ in nixa fundamentis noxiæ carruere oportuerit, cum tñ in nullis Germaniæ Provinciis nūndo defensione dñm plane

cum

sum nactum detij Clarijs: Amort, & ad Pheos effy explicandos inutile, & Dei magestate indignu pruritat. Jacoby Friderici Millern id Calisani errore damnati Sockérey Lymericas plantas sed imaginationes Spolat. Quis namq; sibi persuadeat eã in se unius vitæ ligna, lapides, muros ipsos meras eæas percipientes, sed ea non apprehendunt, ideo dormiunt. Certè v mãles Sit Monades & tunc quomodo percipiunt? v Spites, & tunc quando Ora Pronunt. Deinde in st Systemate Orbis unius forma, adeoq; varia rerũ diversitas, nec Chinæa, nec exilles quædam, sola præceptio esset, a quare una ad aliam transire deberet, Monas ẽm sine pmutatione utij ad multis ex sexcenta alia, quæ egoſt ut loquar cum Melchiore cano Lib. de locis Theologicis, cum nec eã ingenionis mis tardo, nec his intelligendis par temporis & diligeæ adhibuissem, aio v informare non potam, pudere me dicere non intelligere, si ipsi intelligerent, qui tractarunt.

14. Quartum Systema Piptæi, quod à seculo 12. quo in Scholis Regnũ Gallici floruit P. Amort, obtinuit Aristi authores Latini Arabum Commentatores ad plurimũ secuti, præsederunt sn st Systemi: 4. qui fundamenta totius Secta Emunia: nam in aliis desiderare liberũ quæ iacient, qby unitas doctrina Superstruit, 1mo: est pia Bris naalis eæ duo, mãa, & forma, mãle nãe intelligunt ambem, absolutam, à Deo, initio Mundi editam, quã ad omnẽ formã sit indifferens. Nonnq; aãa eæ dicunt eã subpaã incompletam, in hac omnes formas, tam substaales, quã accidentales Mineri, nõ dem re ipsa, & quæ ad ambem, sed virtualiter, quæ dein pcaas ideas exhac educunt distincte illã adpte ab ipsa. Definiunt porro mãam eã id, qd neq; ẽ qd neq; quale, neq; quãtũ, neq; aliq eorũ, qby ens finit, neq; negaones, sed horũ omnium Commune subjectũ. Idumde trina huius caput ẽ forma Substaalis, quæ tãq; ẽ stãa incompleta, & quivis mãalis Sit detãa tã adpte à mãa. Munq; illiq; ẽ explere mãa, & ad certam Speẽm determinare, vocat am aliis nõmby, sc: Entelechia, v perfectio mãæ, v energia, seu mãa. Quarto Systematis caput ẽ, qd tot mãa, & forma, accidea absoluta, tam Spalia, quam mãalia ad nullum quæ tãq; est exilles absoluta, tam à mãa, quam à Spiritu realiter adpte distincta, & cum mãa, unum paccidens, & accidentale Substantiarum, in his dicendis satis ngt, quin liberalis Sit hac Schola, ut vix simile dixisse videat in Proemio Author Libri, cui Titulus: Accidea explicata, Species restaurata: si quis a repetiti experimenti labor, a subactissimi raãinii studio, novũ è diamẽt effectu pouterit, illico, velut in abortivum, a monstrosũ fugiant, nisi cautè fuerit assignare illi formã admiranam accidentalẽ generatricẽ, ac pobstetricẽ fortassis allam, forma huius mundi accidentales quædam adveniunt mãæ jam informatæ pforma Substaali, nullã am mãa ad forma recipiendam dicunt disponere. Denique Systema, sola accidea sby nostris abiicienda, nam nec mãa, nec forma pse bles Sit, & tam pocidea, quam ex dictione pmanat stabilis diversitas formarũ & cognita diversitas Specifica Orbis inferi. 4tum denique caput est: Species in generatione Orti naalis, non solũ intervenire Chinaonẽ & texturam Olon, a mãa, & novã ambem pduci, quam sit forma Substaalis, qd pavit de accidentium pductione sentiunt. Quibus ob novã formã accidea hiedũ disponea prioris formæ deo sancte hæc Brumpit, ut illa inducat, et hinc celebre ẽ apud Piptæos axioma: Generatio unius ẽ Emptio alterius.

15. Sup Systemate quæri solet, num illud ad sit Aristlis. Aristlem consentire ẽ Piptæi; quivis non aliis in oby punctis cum mente Aristlis cohærere illud existimet, at Fonseca, Sturmius, Casati, & P. Fabri adductis multis Aristlis ipsius textibus, probant longissimè à mente Aristotelis Systema Lalee. Cæterum hac tempestate rectè parum refert, sitne ipsa mens Aristotelis, an ne, cui nempè nec videratur sitne verũ? & nihil obstet aliquid, quominus sustineri possit. Dico itaq; Systema Piptæi sustineri non debere ab iis, qui Aristotelis inutilibus de voce altercationibus, nãa penitus scrutari capiunt. Quo Anno Systema

ad

ad explicanda Phænomena nãa ẽ inutile &c: ℔t: inquo Systemate, q̃nes de nãa phænomenis n̄ solvunt̃ tñ eludunt, illud ẽ ad explicanda nãa phænomena inutile, & Syst: peripatticũ ẽ tale, &c: ℔ nor: Systema nãa phænomena p̃ abstracta vocabula, quæ v. gr. q̃, v. magis abstrusa sit, q̃m res, de qua quæritur explicat, q̃nes generalibꝫ t̃minis expedit dicendo ab hac eg cãa hic effꝫ prodit, q. a hoc ẽ nãa cãe huiꝫ, v. g. at sympathiam & antipathiam cum lacte, & sic nãa phænomena solvẽ ẽ mire q̃ nẽ dum̃ t̃ eludere &c: ℔ nor: hac respondi nãa ne nuda res p̃ re intrudit &c: ℔t: Peripᵗ: si formit ad sua ꝓpia log. velint. sounq̃m explicant, nisi p̃ius scepty abstractos, & n̄ming obscuros, q. d nõe sympathia & antypathia intelligant, & in re dicunt &, ut solu aliqd dicat, si q̃ ignorãa occultæ. Dixi: si formit ad sua ꝓpia log. velint. Nam n̄nulli eor̃ iam sympathiam, & Antipathiam explicant p̃ effluvia, ac p̃portionẽ porop, a imp̃portionẽ, q̃n formas absolutas tam substãales, q̃m accidentales n̄ reiiciunt, q̃m eis iisq; ad explicanda nãa phænomena n̄utant, & dicunt Peripᵗci mitigati. At illi, q. sectus is ꝓpiis Mechanicis p̃ solas formas suas & q̃lles rer̃ satisfacere oĩbꝫ q̃bꝫ volunt, dicunt Peripᵗci rigidi. Contra quos Lovens procedit Quæstio. Confirmat: ipsa q̃tas occulta, quæ nil̃ Communiq ẽ apud Peripᵗticos argumenta ẽ n̄ leve, q. d talibꝫ vocibꝫ amissis ad fucẽ faciendꝫ abutant illi, nam quæro, v. doctissimi Peripᵗci cognoscunt nãa ꝓpriettates in ẽ illis q̃tis, modꝫ agendi, quod dicta q̃tas p̃ducit hunc determinatũ effꝫ, v. n̄ cognoscunt, si cognoscunt, q. a ẽ occulta; si n̄ cognoscunt, & quomodo certi sit, quod p̃ q̃tas occultas & alia cãa, q̃m ignorant, tales effꝫ op. et. Si dicunt ignorari à se nãam, ꝓpriettates, &c: q̃tis occulta, alias n̄ ẽt occulta, si & circa illam n̄ ignorra ret? tunc in re dicunt talẽ effum cãam ẽ, q̃m ignorant, & tñ fucã faciunt, obtrudẽdo hanc vocem: q̃tas occulta, quæ Ignorat ignorãa de nihil. Certè dici nõt, q. d effum hoc cãa sit ex nãa sua, ut sit occulta, alias n̄ p̃ effꝫ suos n̄ se p̃deret. & v. in Arcana plecticã inclinant sententiam, qa de illa detegenda desperant, v. Socordiæ detinent vitio, qa nolunt.

16. Probat 2do id q. asserit: int. Syst: multas ꝓnomenon negt reddi nãa; ℔t: asserimur, dum ligni Uuris, p̃ter illius n̄ nullas inflammam, alias in fumũ, in cineres tandem alias Syst. &c: j. Systema Peripᵗcæ fieri n̄ deberet, nam ad ẽ q. d cãa, q. d̃ partes Ligni in flammam p̃ deret, & formam substãalem ignis induceret, at quoniam ẽ eadem, quæ cãa, q. d partes Ligni in fumum, & cineres tandem alias Syst. &c: j. Systema Peripᵗcæ fieri n̄ deberet, nam ad ẽ q. d cãa, q. d̃ partes Ligni in flammam p̃ deret, & formam substãalem ignis induceret, at quoniam ẽ eadem, quæ formã substãalis fumi, & cineris induceret, jam n̄ ẽt nãa, cum similẽ Metamorphosim ignis in auro n̄ efficeret. nec em. Sufficiens rãa, q. d aurum magis resistat activitati ignis, q̃m lignũ. Nam vtra ẽ, aurum n̄ resistit majori h. dispositionibꝫ ad formam ignis, quam quæ ẽ capax ligni, & nec resistit activitati ignis, in ordine ad inducendam formam ignis ℔t: aurum ẽ capax longè jõris caloris q̃m lignũ &c: Ssa pall. q. d j. oppositus calor quo intensior ẽ, eo magis disponit subjectũ ad Susciptendam formam ignis. Tertiò respondebis ad 2dum, quod cãa p̃ diversa dispositiones subjecti diversas in illud inducit formas, ut Sol calore emollit cerã, lutũ indurat, aurum fit in ligno recipiant dispositiones & ad formã ignis, & ad formã fumi, cineris, & carbonis, has igitur, & easdem ignis in diversas partes Ligni inducit contraria ẽ: iterum rogo, quidnam ista diversæ dispositiones ad formam cineris, & fumi, illi quæ cãa tam diversas inducit dispositiones, an una eadꝫ, an diversa, si diversa, dispositio ad formã fumi diversa ad formã cineris, & restat, ut determinent, & assignent tales cãas, si dicãt, quomodo cãa n̄ssaria & uniformis apans tã diversas substãas efficere sua actione p̃t, si nec una ars p̃ oĩbꝫ m̃ diversa rãonis artefactis Sufficere p̃t, & d. pariter ℞, n. nos omittilla, sq. d̃ m. de solo eam, & ego instituo gradum, quidalia, cum sit actio uniformis illi, tri in lutum inducit accidens si calidis, in cerã accidens molliciei. 3tio: Certum ẽ apud Peripᵗticos, q. d cãa imperfectior, p̃ fectorem se ipsa effum p̃ducere negt, & tñ

f

k suis in ppriis n esse qua mere sustinere possunt; quare em. qua cã forma substãle pulli in ovo pdu-
catyi calor, tẽ assignat impssor sãa effu. talem em ẽ accidens forma pulli ẽ substãa; si gallina, tẽ certũ ẽ gd
gallina ovis in cubans halit in ova p corticem eorũ agat, nisi calore, cuig rão ãma ẽ, qa expicat este calor m
sine gallina incubante ẽ sufficiens ad exclusionẽ ẽ ovo pulli, sic celebres sunt apud Historicos furni Aegyp-
tior, in q bus ova reposita, & moderato calore fota dant pullos. Clar: Reaumur ad eand finẽ n sine succ. susceptã
to in fimo reponebat ova, ad Lampades in ejusmodi exclusionẽ fieri pullor testatur P. Khell. 2da ejusdẽ rão:
si gallina ẽ cãa forma pulli, tẽ ex ovis gallinar incubanti subjectis n excluderent, nisi pulli gallinacei, nemo em dubit q ãma de
ẽ gallina, cum habeat pssiones entivas alterius speẽi, n posset in producere formam substãlem alterius speẽi, qd tn extra expri-
mex ovis anatum gallinæ subpositis, anates nascant;

17. Dicos: positis dispoñibus debitis, p calorem gallinæ in ovo ad habendam formã substãalẽ, DEUS supplet defectũ cãe
pportionati. contra ẽ: qt supradicta de huiusmodi dispoñibus ex una pte: illa dispo in ovo ad formã substãalem pul
li ẽ ipsa organisatio ornãe, 2 hæc n pt caari p calorẽ, qd dicat eẽ accidentalis, qd substãalis, rão 1mi: nam qnis organisatio pulli
ẽet accidentalis, ẽet tã effata & multis diversarũ accidentibus, nempe alia n tm numero, d n speẽ eẽtes
de cã carnis pulli, alia accidea ossis pulli, alia plumæ &c: quomodo ex una cãa uniformit opante tam diversos effs pro-
ceret. Rão 2di; q a sic ẽet cãa impssor effu. Ex alla parte: in multis casibus nec dispones, nec cãa Bgnea dispoñi ad eo-
tum de 1mi natu effu ostendi pta Pipleis, imo Straria dispones obstant ssibus, & tn certũ ẽ effu produci. Sic certum ẽ illis gd
humiditas & frigus sint dispones Straria formæ ignis, & tn certũ ẽ ab expiãa, quod ex cotẽ usitatis ritinus madidus, qui
pfusa, eliciant scintillas ignea à frictu chalybis, qd calentia affusa aquâ, illicò ebulliat, qd aqua Stygia, q aqua frigi-
vulgo servas ex iniecta sibi & limatura ferri, pollẽ in calescat, quod nonulli Spriti gnis glaciẽ refrigerati, ubi
miscent; invicem in luculentam flammã abeunt, ut dicet infra, qd sulphurum humidũ collectũ in cumulũ pt ma-
gnã inflamẽ, ut ipsi nõrunt rustici. Jndubis itaq casibus si gd in ppriis speciẽ scholæ pipleæ cãa Bgnea formæ
ignis assignavit, erit mihi Magnus Apollo. Nec dicas: Solent n eorum cãa necessaria in Cor cum sua cãa dispo-
nẽ Straria formã producendã eand producere, & hoc vis agendi vocat Antipistasis. Contra ẽ: Rogo quænam ẽ illa cã
qua in aere sua frigoris, ac humiditatis in allatis casibus producat formam ignis, n Cos, non chalybis, n Calx, n limatura ferri &c: quia hæc cãa n ant in se pssiones entivas ignis, nam si illas haberent, tunc haberent formalit, q
eminenter sunt hæc vocabula Pipleæ & forsitt aliqd habere pssionem alterius dẽt, si eiusq sit pssionis cum illa, simili-
ter vo, si sit illa effectiq, ut Deus dẽt eminenter habere pssionem ejus Creaturæ n primũ, alias, hæc cãa eẽnt ejusq speẽi
cum igne. n 2do; alias ignis his ãibus ẽet impssor, cum tn subsit ipsis Pipleis sin ordinem, saltem plurimorum de his
ignis ẽ cãa. 2do: esto in datis casibus assignaret aliqua cãa, adhuc deberet reddi alia rão, cur nam illa, sine ãibus in
objecto dispoñibus ad talem formam, imo in circumstãa dispoñũ Straria ad producat p Antipistasim talem formam
& in hac gne n pt tuteir de recursu, qui ad hanc responsionẽ grem: quia hæc ẽ nãa talis cãa. Cetum hæc resp̃o quemli-
bet sæculo censet eludere quem, n solve.

ARTICULUS QUARTUS.

Systemata Mechanica.

18 Systemata Mechanica dicunt hos, qui ses mãales videbantur, veluti quidam Machinas ab arte fabricatas, ad quandam

ẽs certis ptibꝫ instructos. Dicunt am̃ eaꝫ Systemata à qbꝺam Systemata Atomistarũ à Græca voce Atomos, quæ apud Latinos insectile, v̈ indivisibile ẽssẽt, hos ẽm̃ authores Systematũ ppia cẽ censent Ola minima indivisibilia ac nullo ꝛsu ꝑceptibilia seorsim, nos tñ Systema Atomisticũ à mechanicis Stradqueng; ut infra patebit.

19. Primũ sit Anaxagoræ Clazomenii. Hic Author dum ppia Ord voluit cẽ ptẽlas ꝑ minimas diversæ Speciei, tot nempè spẽes ifinit ppiet admisit, qt̃ sit in universo spẽes ois, & hac suppositã ppiam divisillẽ stluit sequẽs: Ini à Deo: qm̃ hic Philomentem vocat: creata sit ptẽlæ immemerabiles, diversæ molis, ac figuræ, invisibles tñ oẽs seorsim, & diversæ spẽei, vñ delicet: ignis, lapidis, ossis, auri, quæ dum universitatem pansperniam, ꝛ soium semirũ collectionẽ vocat. Secundo: his particulis impressum à DEO motum, vicissiq; illæ ferant ꝛ ad particulas sibi homogeneas illis ꝛ se adjungant, quæ ꝛjunctio similium homœomeria dat, quæ nisi ꝑ motũ ab alijs spẽei ptẽlis sibi impressum suo ꝛ validiorem, separant. Hinc in Solis Orbis ouũ Speciei ptẽlas inẽe existimavit, unumquodq; ꝺ ad illam revocari spẽem, cujus ptẽlas plurimas ꝙ sertim in Superficie haberet, qmadmodũ canit Lucretius Lib. de nãa rer.

Hoc & Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnes
Res putem immixtas rebus latitare; sed illud
Apparere unum, cujus sunt plurima mixta
Et magis in promptu primaq; in fronte locata

Quartum: generãonem, ꝙjunctionem particularũ homogenearũ, ꝛruptionem vero ꝑ dissolutionẽ fieri statuebat. Quintũ statuit tanq; Deum cẽ ppiũ alicui scilicet omniũ Ois ppiũ vo intellectu, & mãam cẽ ornatas particulas, formãm vult cẽ ꝙjunctionẽ dari. Verba hæc opinionis abiorum Philosophorum ut superflua, ac ridicula, reiicit, superflua, nam sine tot diversis ppijs diversitas Ois fieri pt, ridicula, æquè enim risu digna cẽ videntur, ac si quis diceret horologia ex invisibilibus horologijs, ædes, ex minimis ædiculis, tunicam, ex tunicellis texi. Solum hanc sententiã secutus Cardinalis Polonus, eam in multis correxit, immutavit, & illustravit, multosq; viros doctos sequaces habuit, at eosdem, hic ptẽlas qbꝺam cẽ speciei admittit, & censet rãones quasdam seminales, quas sortum, vigoremq; vocat, diversas ẽe ꝑ elementa, ex qbus sibi accedentibus res Orea fiunt, hunc Dei Opt Max sum, tum testimonijs Sæ Scripturæ, ac SS Patrũ ex ꝑiis Sæculis ꝺuc eruere

20. Secundum Systema ẽ Atomistarũ Leucippi, Democriti & Epicuri, potiori tñ jure Democrito tribuit, nam Epicurus Democriti in Philia nãali Systema secutus ẽ, ac illustravit. Hic ita, Epicurus atomos vult cẽ Ola invisibilia homogenea qbꝺam diversa figura & magnitudinis, indivisibilia, qa solida, nullaq; spatiola vacua ꝙ quæ ad divisionem regerit, includãt, nobiscum tñ hac indivisibilitate reali, censet atomos divisibiles cẽ ꝑ rãonem, qtenus in illis ptes mentis designari ꝑssunt. Stluit illi Lucretius atomos cẽ adeo ingnibiles, & ruptiles, & infinitas, vivæ movendi vi ꝙditas, licet ob diversam figuram, & rasitatem mediũ, diversa celeritate ferant, & motu gdam ꝑprio atomos decurrere tendere, dita, ut facillimè ad aliam directionẽ determinent. Hoc ꝑsito ex atomorũ Democriti fortuito, strictoq; moleculas, & Ola ex atomis Epicuri, deinde vo ex Democriti simili moleculas universum hunc voluisse Epicurei. Quia am̃ atomi diversæ figuræ, nam sic glabræ, cubicæ, conicæ, cilindricæ, &c. ito circa existimarunt, inter se aptatos mos, & in Epicuri illas Spatiola dari vacua, & vacuis disseminatas. Forma Ordinatæ, sola illius dispositio, ac Obliquitas atomorũ, molecularũ fuit ita, ut sicut ex 26 litteris diversimodè Situatis exurgunt tam diversa vocabula, ex diversa Obliquitate limi nunc Solis, nunc charta sit, ita ex diverso plexu, ac Situ nãque atomorũ, molecularũ, diversa Emergunt Corpora. Vivendi tamen Ordinem, Deum, in qbꝺam atomis, & ꝑsertim moleculis Spirituosis, actuosis, ac energicis regnare bant. Generãonem Ois ꝑ diversam molecularũ ꝙjunctionem, ruptionem vero ꝑ dissolutionem earũ fieri docebant.

21. Hoc Systema ꝑt in ejusdem cum ipsis Gentilibus exoriam jam diu sepultum prosit in lucem. Superiori sæculo Doctissimi Pedy Gassendy illudq; ab erroribus Gentilismi purgatum, eruditissimis Inventarijs illustravit, ac observationibus, experimentis auxit illud, ut nõnam illi instaurator, qm̃ prius Author cẽ videat. Atomos itaq; creatas, finitas, licet ob eas innumeras, earq; indivisibiles, figuratas tñ mãam cẽ docet, quarũ diversa Coordinatio & plexa forma Ordinem, Situm, Systema

Magnary

magnam, id Systema, paucis inutilis, amplexa est, nempè atomos &c Simplices, eiq; Epicurus expressè statuit figuras, orimur ppter ramos eorum nr tractat, vacuum amplexa, a repugnare, a certè non necessarium in mea esse tuetur, cum intervalla illa sint tenuissima fluidaq; substantia, nullig; figuræ tenaci, eiq; capaci repleri possint. Nicolaus Chanet Sockiensis in suo cursu Phico magnam Scientiæ videt, nisi fortasse excipias, qd fluidam illam substantiam ignem elementarem, vel elementum dicat.

22. Rejecta impia de civitate atomorum, et Mundi origine Epicuri sententia, Gassendi opiniones nec ex toto reiiciimus, nec extota amplectimur. 1mo atomis vim omnem sentiendi negamus, Stormii ad dicta in Metaphica nro 224. 2do Non placet nobis, ut potè in tenuibus pugnans, quod atomi fingant esse indivisibiles, & tres extensæ, figuratæ, cum extensæ. Si enim vè, & tè dant tres partes, extra partes, esse divisibiles, vel Si extensa. Solum nodo localitatem: nempè ita, ut loca tria, in quo existunt, extensa sint, nec ipsa atomi, tunc talis extensio, cum sit sortita propria, quemadmodum localis est esse atomis malalibus. Præterea si atomis est localis figura, quemodo atomi esse sunt localiter ea, qnd esse est localis divisitas, & nr aliud qdpiam ora reddit Heterogenea. De vacuo qd sentiamus, videant dicta in Metaphea altro 430. ad mum 438.

23. Tertiò est Systema Cartesianum renatæ Cartesii sic dictum. Sic Author supponit 1mo creatum à DEO massam indefinitè extensam quaquaversum, qm deinde dicit divisam à DEO in portiones quadam cubicas, et alias figuras cum mog, ut secundum Stingeros vacuum esse status sua excluderent. Supponit 2do: Singulis partibus sic divisæ massæ impetum à DEO motum duplicem vel elementalissimum, ac celerrimum, unum circa motum vertiginis quo dictæ partes circa proria centra circumagant, alterum, quo grandes harum partium portiones circa certa centra communia, quæ sol, luna, tra, planetæ, aliaq; accompanient, motu communi circum volverent. Et complementum trigæmatis habes in trochol: vulgo Cycloidis. Sic enim Stinco circa suum axiculum gyrat, & simul circulos describit Stinco, quorum centra alium est qm axis trochi, has igit portiones sic rapidissimè circa centra communia motas avendo vertices vocat. Supponit 3tio: ex duplici huiusmodi particularum motu triplex pgnatum elementum, partes enim illæ, ex dictæ divisione prima, angulosæ fuisse supponunt, cum circa proria centra circumvolverent, invicem impingebant, atq; ideo primo statim asperitatem angulos amiserunt, et anguli abrasi: illarum circa sua centra circumvolutarum asperitate mutuo minutissimam quidam & subtilissimam materiam sua ceu scobem effecerunt & hæc materia 1mum elementum Cartesii, quod principiorum motu agitari nullius figuræ tenax, nec capax, cunctos penetrare motus, ob facilem magnam copiam in sole, stellis fixis, luce centiq; ignitiq; Obs reperiri dct. Quoniam vero ex partibus cubicis ubi angulos amiserunt globuli fiunt, idcirco portiones illas in globulos figuratas, ac 2dum elementum constituisse dicit, ex eo, quòd solem formatos contineat, eaq; materia æthereæ attribuit & hanc de causa æthereum nominavit, qm qd motu principiorum primo percipi servari, nullam figuram pertinaciter tenacem asservet. Denique qd earum globuli 2di elementi terminarentur angulis decussatim inse videretur, sicuti in polis, ut irregularia irregularia, ramosaq; segmenta copiosa in polierint, fieri quæ non potest, ut dum per angusta spatia in tres angulos 2di Elementi ferebantur, stricta non evaserint, quæ implexioni aptissima, in his igit 3tium elementum terrestre, opacum, Obs Systemi destinatum ponit. Et hæc sit tria elementa, quæ Cartesiani pro materia Obs statuunt, formavo in certa dosi, extensione, figura, motu a gente partium reponunt vacuum ab omni divinity impossibile esse Stingerunt.

24. Verum Systema ut ut ingenii laude tuetur, Systematis tamen varii gloriam non assequitur, multa enim a bona, nec secura ratione absunt. 1mo: Si massa subtilius divisa fuit in partes, ejq; figuras, ut omnes arctissimè sese Stingerent, cujus laudi potuit participulas singulas potuisse statim moveri, & in varias figuras abire, quæ primo dicta particulæ se penetrarent invicem, et aliquatenus recederent ante abrasionem angulorum tam fieri naturaliter non potuit, ex dicta in Metaphea nro 450. imo si dicat divinitatem facturam, non bene abrasis angulos, ut est audiendum, 2do vo si fieret, tamen quod necessario temporis erat separata subtilis illa massa elementi Cartesiani, et saltem massa 2di Elementi, sint in recessu illo partium nullum dari vacuum intermedium, ad ejus vacui. 2do statuit Cartesius motum illum à Deo statim postea in particulis persevare, dum sit, ut patet ex 2di Elementi lot jam seculis circa poria centra motæ asperitatem Stinco in subtilissimam 1mi elementi Obs materiam, et qa 2di elementi Globos sum vo Supponit Sphæras, sint Stinco augeri, dein effluente ad centra vortices ut ejus materiæ massa Obs de novo Stinco elaborata, Globos sum imminuat. Stio cum certum sit, quod brain Pyramida ea elementi ad centra

comen

conent recedere, qua ad motum st aptiora, sin minus, quod ramenta illa, in aqlia Xtii elementi deberent ad centra vorticum effluere, solerq; ac fixas ibiq; constituere, ut potè ad motum minus apta, è tra pticulæ ætheri & Xti Elementi ut potè ad motum aptiores deberent recedere magis à centro, ibiq; tram, ac planetas effluere. Hæc n/s: pt impossibilem vacui loca ille impugnata/ quæ nimirum inepte implant, in Systemate, jam q̃ mãa de se inert sit ad motum, quod hunc à DEO habeat, pt deq; mãa ætherea, admittimus, put jam dictu ẽ in Mphca

28. Quartum Systema Newtonianum ab Egte Anglo Isaaco Newtono excogitatum. Is sequẽa statuit 1mo: Initio Mundi creatam ee mãa, divisã in pticulas solidas, duras, impenetrabiles, & mãe cautis indestructibiles, easq; figuratas eo modo, & mole, qui ad ea, quæ componenda erat. 2do: Particulis illis fuisse semp in ista vacua, & inania spatia, & mnũ in Coelo planetario vacuũ ee, unde vacuũ utiq; admisit nonnulli ut probe, ẽ ut ante exitens. Xtio particulis suis 4 proprietates assignat: primo inertiæ, qua in statu sistit, q̃d O q̃ cens motu, motũ q̃ etiã resistat. 2do vim centrifugam, pquam O in gyrum actum à centro motæ sui Bat recedere, sicut lapis funda circumactu in pipheriã vitat, unde funda in tenditur. 3tio Centripetam, s ad centra O promoventem, quam in ãbus O ribus gravibus deorsum tendentibus experimur. 4to vim attractivam, quam puncta ris ad alium accessum explicat, et hanc tangit systematis sui caput, & deq; variis allatis experimtis pbat, pcarũ, generaõe & emptione fieri existimat. His proprietatibus 3. ratiocinationis adjungit regulas. 1ma est Non alias phænomenon caũs statuendas, qm illas, quas re ipsa vas scimus, quia regula ees hypotheses è Philia ablegantur. 2da ẽ: Effectuũ naãliũ ejusq; gris eadẽ ee caũs, sic caloris in manu ni alia ẽ caa, qm ẽ in lignis allatitiis, nempe idem ipse ignis. 3tio: Qualitates, quæ intendi & remitti nequeunt omnibus ribus communes ee, sic coelestibus aquæ ac terrestribus, gravitas, mobilitas, actimpenetrabilitas est cujusq; Quanti

26. Verũ hac Newtoni doctrina ita a Mathematicis calculis obscurata ẽ, ut viri alias eruditi genuinam illius doctrinam studiosi invenire, magnoq; cum labore ejus lucubrationibus evolutis, tempus, & operam sæpe perdidisse queranti, ut meritò quod Epistolis objiciunt recentes, illos verbis involueris, ac methodi obscuritate Philia involuisse, id in Newtonũ relorquere possit, q̃ Mathematicis legibus, æquationibus, omnino doctrinam suam velavit. Mathematicam q̃dem methodũ, cum in ea nõa arcana pscrutandis benè adhiberi poe, nemo ẽ qui neget, verũ ubi caa nãa effuè reddenda ẽ, æquationibus, circulis q̃ primitivis ea, calculisq; sin pcãa obtinere, certo phæ assignanda esse ad calculi revocare nullo scia naãlis emolumento fieri experimur. Probat nullum errare Sidereq; Newtoniani, dum Mathematica sui ducis dogmata Physicis venditant. Ipse certè Newtonq; diserte asserit se nãa Phænomena in Physicè & Mtmicè tractare velle, sig Philia naãlis l.1. definitione 8va ait: voces attractionis impulsus vel propensionis cujuscunq; in centra indifferenter, & pro mutuo, & promiscue usurpo, has vires in Physicè & Mtmicè tractando considerando. Inde cavet lector, ne per hujusmodi voces cogitet me specie quadam, vel modo actionis, causam vel rationem Physicã alicubi definire, vel centris ipsis (quæ sunt puncta Mtmica) vires vere & physicè tribuere, si fortè ea centra trahere, aut vires centrorum esse dicere. Nemo itaq; nisi videt, qm Xtianum mentem sui ducis agant Newtoniani, dum Physicam effectuũ reddituri rationem, ad solam attractionem recurrunt.

27. Tandem hæc vis attractrix universalis in Obus, quæ totius Systematis hujus caput, supponit ni fallor, q̃dam dicunt centrifugam, alii centripetam, apprinquare sibi nõa poe sine aliquo ppio activo, extrinseco, vel intrinseco, & extrinsecum sæpe nulla deprehendit. Q. dd dari intrinsecum, quod vis attractrix. Hæc ppalis attractionem evincens Newtonianor ẽ ratio, q̃ qm parvi sit momenti præpallens, ẽ mutabi-

Servat

servat Roleti Phica Tract. 1 appendice Art. 2. eiusmodi: hoc, illudve p leges impulsus &c explicari, & fit p qualitatem attractricem. Huiusmodi Argumentationis, & Anis, ut infra plbit, & in recta Executione, cum qlitas attractrix alium de re plbet, meritò à viris doctis int occultas, quas ipsimet Neutoniani in Pipticos explodunt, rejicit. Sic Mart. Listerus Anglus in Tract. de humoribus vim hanc attractricem int precaria ppia reponit, & hanc phaenomena naalia, tangm ignotum per ignota, n explicari, sed obscurari existimat.

28. Quod verò ajunt, quotidianâ expiâ attractionem Ffirmare, dum Homo respirando aërem attrahimus, gnitum & currum ab equis trahi Spectamus, id risu magis, qm responne dignum &c videtur, certè nec rigidissimi qq Piptici virtutem attractivam in eos supposuerint ad explicand grandem hoc phaenomenum, quemodo currus equos sequat. Certè respiratio fit, & dilatatis pulmonibus ob Fissionem, & impulsum extiorem aër in Os ingreditur, nalit, ac follibus diductis, eos in aër subintrat. Pariter pectorale impellunt, ab & Fines, ab istis currum & per hunc rota appellunt; reliqua experimenta, qbus suam attractionem empirici semp robore ptant Neutoniani, suis locis exponenda, & solvenda.

29. Quintum Systema &c Digbeianum singulari modo Dis nobilitatum, armis clarum, summâ eruditione, & in Fide Orthodoxa Ffratribus illustrissimis; Hic genuinum Pipticæ sectæ semp professæ, opinionis novæ author extitit, sci statuta cuilibet Or mala heterogeneam, eam eorum divisionem à duabus affectionibus, rarefactione & densitate repetendam censuit, terra illi, aqua, aër, ignis, cum sint mala, & densitate maxima Terra, rarefactione mixtâ ignis, mediocri densitate aqua, rarefactione demum mediocri aër constat & horum elementorum varie Scriptores ope Sporum vult, qbus sensibus percipimus, rarefactionem ex explicat per insecta in poris cujusque Or Spatiola vacua, ita, ut eo rarior sit, quo pleura eiusmodi Binet Spatiola. In hoc Systemate qbydam in explicandis phaenomenis obscuritas, aliis intricata int Or particulas vacuola displicent. Illud ex, nec rationes, nec experientia pbari posse diversitatem Specificam Or à sola rarefactione & densitate repetenda sit, nam ex assertis Digbei &c sequeretur Or à densitate desumi debeat, ex quo sequeretur, qd Ora ejusdem gravitatis, eiusdem Speciei forent, & quod diversæ densitatis diversæ Speciei essent, quod utiq falsum &c; nam sæpè diversi liquores, ex vinum, & aqua eiusdem gravitatis, cera adipem obtinens diversam densitatem obtinet à cera, & vinum ab aqua semp differt Specie, cera ex obtinens à densitate augmentum;

ARTICULUS SEXTUS
Systemata Physica.

30. Systemata hæc alio nomine vocant Philosophi, quam elementarium, quod his additi, elementa sibi patrocinium præstant. Elementum porro dicimus, qd primum alicuius rei &c principium. Datum elementum Physicum definiri potest, quod sit Or simplex, aliqua ratione sibile, dicit simplex, non qd ptibus integrantibus careat, & quod nullis Speciebus diversis constet, ut aqua omnes potest aqua, & sic accepta elementa, pura vocant, put ex omnibus Entia sibi nostris objiciunt, qa heterogeneis constant particulis, mista dicunt. Dicit Or aliqua ratione sibile, nempe saltem in resolutione Or sibi potest præpi, secundum sibile Or principium &c.

31. Systema Dum Physicum &c elementarium, sic dictum ab iis, qui vulgo elementa, ex quæ, & saltem horum aliqua ex Or principium statuunt. Physicum Princeps Thales Milesius principium rerum Or aquam &c censuit hac ratione ductus, Si Plutarcho standum &c fidem adducti, qd ova semina & alimenta humida &c observavit. Sententiam hanc jam dudum obsoletam Thalis altrinsecus revocare in lucem aggressus &c Joan. Baptista Helmontius Bruxellensis Alchemista, segnitiem expiatus &c evincere: 200 libras terræ in fornace exsiccavit, vasi inclusit, addito operculo ferreo foraminibus plurimis, ne quidquam præter solam pluviam accederet, huicque inseruit ramum salicis 5. librarum, & quinto post anno in arborem

centum

164. circa libras appendentem excrevit etsi pra ex 200. libris vix duas uncias amisisset, unde arbore ex sola aqua pluviali incrementum sumpsisse exclusit. Anaximenes pprio Ore solum aerem statuit, eo, qd aer nō solum humore, verūm calore fœditq; sit, quæ duo ad rer generationem necessaria sint ymmè. Heraclitꝰ ignem stituit mūdi reū. Hesiodꝰ Pram. Jam celeberrimi oīa elementarios Empedocles Pythagoræ discipulꝰ, & vulgaria elementa Orum ppia eē docuit, & hæc tria de illis statuit. Primū: Elementa nec generant nec generantur. 2do: Ex heterogeneis nō generantur. 3tiū: Oīa Ora mixta generant, quæ diversitas à pōribus huius, a alijs elementi copia repetenda ē. His 4. elementis vulgaribꝰ Ocellꝰ Lucanꝰ Pythagoræ parilꝫ discipulꝰ 5tū addidit O circularē mobile, qd Aristo: quintam eam appellavit, ex quo Cœlum, & Astra sint, quæ oīa penetret, verū pōne mūdam, quæ rez̄a altior ē, nō multiplicat elementorū numerꝰ.

32. Hoc Systema Empedoclis P. Honoratꝰ Fabri Soc. Jesu nacto Gallꝰ restauravit illustravit, sibiꝫ ppriū fecit. In eigmodi itaq; Systemate Fabriano minima elementa, ignea, aërea, aquea, & terrena ptēla simplicia Orum ppia ex quibꝰ oīa Ora generantur licet nō sit necesse, ut oē Ostet oribꝰ 4. elementis. Ex his sibi heterogeneis ptēla colligant efficiunt elementū purū si accedant heterogenea, evadit elementū mistum, a nō elementū Chymicū, quia quoq; ad generationem multorū Orum venire nō negat. Si particulæ elementares ita misceant, ut entis speciem sibi exhibeant, ipsaq; novam activitatem acquirant, mistum perfectū erit ut dū è pane, grā corrediring, fit, imperfectū vermistū ē, si p coctionē nec novam activitatem acquirunt particulæ, nec nova species sibi exhibet, ut dū è salsuginibꝰ, & terra, & aqua fit lutum. Forma Orum naturalis, aurea ē certa dispōne & dosi particulaꝝ elementariaꝝ. Generatio fit p aggregationē, dum elementū exinsibili redditur sibile, p mistionē, dum Ouinig speciē evadit alijs speciei, vg dum panis bylet in carnē triā facta coctione in ventriculo, corruptio fit e contra per dissolutionem ptēlaꝝ, ita, ut O sibile evanescat penitꝰ, & p eigmodi transpōnē, ut oīa prioris Oris accidēa discedant, alia succedant. Allatio demū fit, dum nō totalis rei textura, nō solum modo pars quæpiā illi immutat.

33. Jam quod verum alijs opinionis elementarios ad duo à Publio deserta impugnari nō merentur, unde nō nisi ex incidenti; quædam Stra illas suis adhærentibus locis. Systema P. Fabri si minima elementa p principijs idearijs Orum statuit, commendatione meretur, ut potè multis nāe phænomenis explicandis accommodatissimum. At si illa statuit p primarijs, & primis primis, nō video, quomodo hæc opinio sustineri possit, nam ipsa ptēla elementares vg ignis ubi speciē differunt à ptēlis aquæ, Stra, aëris differēa nō illarū nō potest sumi à pleuroptēlarū si particulæ eigmodi supponantur eē species, unde qd desumet, nō video, nisi fortè formas absolutas & ipsas admittamus, aqbus sicut nos ita nō Clarissimi Philosophi.

34. Secundū Systema ē Chymicū, ab iis sic nuncupatū, quod studiū ut mista quæq; Ora ignis alijq; caloris beneficio in sua immediatè ppria sibi resolvant, vocantꝰ Chymici, & ars illorū Chymia. Hoc tamen monitum velim loco, nec Chymici cū Alchimistis, ut vulgus eos solet, confundantur. Alchimistæ enim, q & Sparziritici vocantur, illi, q ope cuiusdam spiritus universalis, qm elicere vocantur, & dissolventis universalis dicti Alcaest Arabico utriq; idiomate, se metalla oīa in aurū & argentū posse transmutare, & divites nimis & pauperimi, nec nisi ære prudentia exterorū vitam sustentare nōrunt, & redulis nimis suis beneficijs ad paupertatem plurimos relinquentes, adeo, ut merito quidam dixerit: qd sit Aris sine arte, alijs ppiū mendicare, mediū laborare, & finis mendicare. Hinc 3. passim rerū mūdanarū statuunt ppria, sc. mercurium, sulphur, salem, phlegma, & caput mortuū, quod nō Pram damnatā vocant, verū his nonnisi nō ea intelligunt, quæ vulgus solet his auditis accipere, dalia oēs, nec oēs Chymici hæc oīa ppria assignant, nam Paracelsꝰ, Helmantiꝰ, & alii tria hæc

misere

misero: salem, sulphur, & mercurium; alii duo; ab his divisa, nimirum acid. & alcali. Est am acid. q. sapid. sic ex eo sapore appellatu, quem in aceto, aliisve liquoribus aceto similibus experimur, quod m varias hab. spec. Alcali e. q. alio sapore denominatu, nempe, ut ajunt, & saporem quendam obtusum, imo interdum acidis liquoribus, mitigat eor acrimoniam; cujusmodi ejus Oris pattern, qua sp. dicata alcali & ppriet. ed. appellat. Chymia sales Alcalicos, quos gen. in plures distribuit spes. in Alcali fixum, volatile, insipidum. Primum, q. d. activitti ignis resistit, nec facile in auras abripit. Alterum, quod calore facile dissipat in aera. Tertium, quod caret omni sapore. Pat. Cabeo alia assignat ppia, nempe: Caput mortuum salibus inseparatis p. mas, mercurium Sulphuribus deliburtis q. forma, phlegma ampunione statuit, & haec ppia quidem ee prima censuerunt pasim Chimici, at alii cum Boerhave dicunt ee secundaria.

38. Porro mercurius r. argentum vivum Chymicis, d. spus quidam, quem describit Thomas Willisius Cap. 2do de Fermentatione: b. stas manet utilis, ea penetrans, a qua motu fere omnis, & vigor rei proficiscit, quae magna copia implantis, majore in quantitate mana in sanguine reperit. Mercurius hic cum heterogeneis implicat, a separa ne, ac motu impedit, sicq. dicit, at si calore quopiam adjutus agitatione sua se aliis liberet, statim avolat unde putredo nascit, cui ea ora obnoxia. At magis ingly. majori copia Spus hi reperiunt. Sulphur, quod illum n illud e, quod communiter vocamus, aliud, q. Willisius ee pont. spiritu substa mere activa in opatione chymica cum sep. solita, viscosa, pinguis, facileq. inflammabilis, ab. repetit chymici, color, odor, sapor, q. varietate, & pulchritudine, & deformitatem dicunt, quod, si Sulphur lenius & moveat, maturitatem, dulcedinem, q. adferat, si vo excitet vehementius, illius excessum, impetuosam dissolutionem, nec n. saporem, lumen, q. facit. Sal e. hsta rigida, sapida, mercurius & aqua fixens, adeoq. fractionis, solubilitatis, Ordinaria, quae substa sic copiosior sit, ut in fusilibus, firmitatem, pondus, & status, inflammabilitati, putredini, ac corruptioni plurimum obsistit, si tm. nimium sit haec copiosa hsta, detrimenta m. afferre dicit, & in aliis Obj. scabiem, tumores, ulcera, morbum anticalorem n. raro parere, phlegma, q. dam aqua nis e. vocat, e liquor quidam inodorus, insipidus, quo sal cujus Oris dissolvit, & spiritui, Sulphuris, sociat. Unde cum haec aqua, & phlegma deficit, tria haec elementa debita tempe- defituta inse invicem agunt, Oj. attenuant, q. d. eo marcescit, si vo phlegma abundat, partes alias a se dissipant, motu dissociat, debilitat, ac deficit, unde Oprigit & ad motum ineptus efficit. Caput demum mortuum e. fixa tia arida, fixa, insipida, & nullis activitis, qualiquores imbibit, servatq. a cujus fere minore q. copia. Od. n. solditas molesq. repetit, vel quo magis res trea e, magis e. inert, licet duratonis longioris.

36. Haec ita q. elmta dicunt ee ppia Ord. Chymici, unde ea Orana alia statuit intriplici na a regno vegetabili, animali, & mali, duo posteriora dicunt ee passiva, phlegma nempe & caput mortuum, tria priora activa, motu in Obj. efficientia. Pat. Cabeo, ut jam supra innuit, caput mortuum salibus incorporatis maxime, mercurium Sulphuribus deliburtis formam, phlegma vo ee unione inter duo priora absentia, jam relig. Chymici inter se non deveniunt, alii eorundem ea haec elementa in mtis Obj. reperiri, alii in aliis, ea, in aliis, tm aliqua. Generatonem vo ee pagi existimant, primum quidam magneticam, formam, & volatile elmtum attrahat, q. illud phlegmatis fixum trahit ad se, sicq. volatilia, ruptio vo tunc fit, quod elmtum viscosum attenuat, neq. satis valet volatile in fixo retinere. Accidea vo a varia copia elementor. repetunt.

37. Cum porro chymica ppia duo fundamenta innitant, quod pasim ab aliis mechanica ppia assignantibus debilitat, nec

nec à pipellas rejicit: ex iis unumquodq; O primo Sponit, in quæ ultimo resolvit; resolutiones ärn Chymicæ ope ignis, ac variorum instrumentorum pagani, in Byrium judicavi instrumenta Chymico-rum, eorumq; ad has resolutiones spectantium brevem descriptionem hic facere. Sunt autem hæc instrumenta Chymici duplicis generis, mobilia, et immobilia. Immobilia sunt latibula cementitia, fictilia, quæ hic Figura 2da. Mobilia ex ferro, aut terra figulina fiunt, ut Figura 3tia habes. Furnus in tres partes dividit, in cinerarium, aa. focum, bb. & ventrem CC, ubi hæc loca, inquæ sup. vectes ferreas ponit cucurbita, v. retorta, porro cucurbita, ob figuram sic dictam, vas d. quibus insidens nullum existens supponat, levit, tria supra hunc notata, cui imponit capitellum E. figuratum pro canaliculo F. cum excipulo, & recipiente G. cucurbita simul cum capitello alembicus, v. alembicus vocat. Jam retorta hic vas cornutum, d, cujus collum recipienti I. inserit, retorta vero tegit operculo domate K. instructo camino L. ut fiat ignis verberius, ut ignis operculo inclusus in retortam recedat, quando his vasibus ignis undique immittitur, hæc in cineribus, arena, v. ferri limatura, aut denique in aqua alto vase illa locentur, ut sibi paulatim calefiant, id balneum maris v. maria dicit. Ad hæc instrumenta pertinent in crucibulis, & cupella dacimastica. Crucibulum ut Figura 4. servit liquationibus metallorum, hæc in revasatione linum, parte superiore triangulare, quæ apud nostros aurifabros vernaculo sermone tygielki vocant. Cupella dacimastica ut Fig. 5. p. medium sculpta, servit ut dissolvendis, separandisq; metallis, fieri ex cineribus fagi lixivialis, mistis cum cineribus ossium igne sustinet murum, quo v. tra ipsa invicem extis. Metalla vero in illo sic separantur ut plumbum, cuprum intra cineres subsidat, aurum vero argentum supernatet, & remaneat; unde hæc puritas cupellatio dicitur. Menstrua vocant liquores teste Boerravio, quod applicati sibi liquores menstruos spatio 240 dierum, quodlibet corpus dissolvere posse credebant.

Hoc vero Systema Chymici sequi plerique arguit: Ex iis propriis unaquæq; res Sponit, in quo resolvit, quodvis & resolvit in sua propria Chymica. &c. nore plerique expiantes variis hæc talis in exemplum unum obvium magis ex iisdem asserti: Si vinum in alembico primo igni debito subjiciatur, liquor tenuissimus, inflammabilis in subjecto recipiens influit, & liquor mercurius, & Spiritus vini. 2do. Si hæc ultra stimulet, fluit ex alembico aqua insipida, minime inflammabilis, & in re phlegma. 3tio. phlegmate cessante fluere remanet in fundo alembici mas viscosa, & crassa, quæ si retorta imponatur igni, illi vehementior subjiciatur, dat pinguem spiritum, aquam sulphuream. 4to. Residuum mas in retorta, exsiccata in apto aëre, thurendo, illius cineres vasi Spiritum aquæ sulphureæ. 4to. Residuum mas in retorta, exsiccata in apto aëre, thurendo, illius cineres vasi Spiritum tant, ac aqua fervente profundant, id, quod in hac opame ad fundum vasis se collocat, tria damnata, nam nullius virtutis, nisi rursum sulphure salibus impregnet. Quinto: aqua cineribus supernatans filtret, pharmacopolæ tam bibula, aut panni lacinias trajiciat, ut magis à tra reperiat, tum denique igni admoveat, postquam hæc aqua per ignem in vapores sublata fuerit, in fundo vasis salis rigidi, fixi, remanebit. Hoc Systema te ideo solum nobis displicet, quod in Systemate P. Fabri Mro 82 & 83. reperiamus, videlicet, quod ppia Chymica à plerisq; dicant, hæc prima, quod ratione ibid allata impugnari p.

CAPUT SECUNDUM.
Exponit nostram sententiam
Articulus primus
De primis totius principiis

39. Ex his, quæ hactenus dicta sunt, manifeste liquet tatum de hujus Tractatus argumento, quod sit materia & forma, sive rem determinatis, cata principia

10

generame, corruptione, ac alterone Orⁱ deqbz Mro P. accomodate resolvendis, in his igit detorminandis magna cautela, & circumspectio ē nobis, ne fortē error hic aliqs omnibz in universam dimanet Phcam, sic dicem, ut ait Tul. lib. 2. Academicar. à falsis ppriis effecta vera ēe nō possunt. Porro cum Phcas quas Phcē tractare veniat, māz & formā Orⁱ nō Mtphcē dunctat, & Phcē in sumptam videre bimus, & sigz ad ssa explicari ea nquirt, quae ssa eam affingunt, hinc imagināmi saltem ex rerb sblū analogie ducte ea bjicieny, ita tn, ut huic rāi semp pluceat, nēq; authoritati suas ptes denegabimq, ver dū plq vetustatibz qm Recentibz Phlis deferemq, monitā illiq Plinii junioris memores: an eam obcē dt alicuiq opibz quod vivat. Natura sane nō ē tam sterilis, nec exhausit se ita, in antigt excolendis, ut nihil sapiēs reservavit olli Gsenti; venerāda igit antigtas dr de novitate Gternendā: Qualem vō ad eam māz & formā. Illāz Ama definiri pt: quod sit subjectū tm ex quo Ora Phca Ama opponunt, & in quod ultimo resolvunt, ex qua definione colliges, quod māa Ama sit ingnēblis, si eam ēet gnēblis, tunc deberet supponere bjectū, et quo educeret, cūp id eductū à Creone differat. Si vō supponeret bjectum, tē ipsa nēet tm subjectū. Non ē Gruptibilis quaq, nam Corruptio ab annichilatone differat, dr igit in Corruptione Oris remanere aliqd subjectum, quod inerat tali Ori, si am ēet tale subjectū, in quod resolveret māa Ama, tunc ipsa māa Ama nō ēet ū, in quod Ora ultimo resolubilia erunt ut pse patt. Jam forma substalis ē ū, quod māz Amaz adveniens ipsarū ita afficit, atq; dtorminat, ut unum certe Speci cum illa Orē cum efficiat, & hac nobis sta cum pticularis dmonia; admittimq; ēm hac duo ppl dotam rāne Mro. 1. imo nullz Phlor ē, q fuerat, q māa tm formaq; substalē negavit, qm vis in sr Gsenserint omnes, quid sit ista māa Ama sit, quid forma substalis, si spectent Phcē, atq; ē genos rn à Pplcar secta segregabit, si ēm dum māz & formā dari ponant, dumunt hac in sua Mtphca, nō plq ultra ēam Mtphcam de illis statuentes, qm quod sint substia incplete, & quasi dua semi substē abstracte, & tales, quae pabsolutā Dei potēa possunt seorsum existē, ex qbz una tm totalis substia Gpotēa Gponat, cō vō huiq ē opinionis, qa volunt in eam Phcam māz & formā introspicere.

40 Dico 1mo: māa Ame prima, & insblis Orⁱ Phcar Plcē spectata sunt Oculo exilissima, impenetrabilia, extensa, inaglis magnitdnis, & divsa figura Gdita. p prima Ame prima Orⁱ phcar phē spectatā dr Scipi n tm rāne, qz vel imaginone, ta orgm Subjectū ad certam Speē Orⁱ phcar determinabile, & si reponat in my oculis exilissimis, impenetrabilibz, extensis, inaglis magnitdnis, & divsa figura, Gdita eis, tē n tm rāne, qz vel imaginone pt Scipi, tangm bjectū ad certam Speem Orⁱ Phcar determinabile, &c. jam patt ex ēm ē discrimen videndi rāonis phcē à Mtphca, qa Mtphcē objecta considerat in abstracta 2q rāones universales Gmunes, tē 2q genericā & differen ultimā. Jam Phca videndi res 2q rāones pticulares, tē 2q constitutiva, & partes illiq, quae si fuerint omnes Orē, eas ssa, vel si ssa nequeat, imaginone saltem conat attingere. Sic vg siqs horologiū Mtphcē videret, Scipiet illud volutī machinā ad indicandas horas adinventam, & hac ērā abstracta horologii Gmunis mribz tam rotatis, qm scialis horologiis, qbz si Phcē horologiū videre voluerit, nq; escet in hac abstracta rāne horologii, & observabit insup qm exacta sit distia numeran horas indicantiū, quae sit gnomonis elevatio, si sit sciaticum; si am rotatū, qlēs sit cuigrē figura rote singule, qndo invicem, nec non cum indicatore, quae ria, si potest, oculis observabit. Sic ming, saltem imaginone sibi adumbrabit. pt itaq; nov: Mas existens in Olis huiusmodi, pt n tm rāne, ver dū imaginone adumbrari tangm subjectū varie Gpōnis, & sibi, molis, & qtis figura, & malis, & p bs oium affectnū sblū ex his, ut hic & nunc postulamq, Scriptor

tium

tium capax. &c: Cons̃a patt, sicut ẽm posita, quod maã ſma p̃ variũ situm disponendo, motũq; getem suar partiũ sit determinata ad ſ, ut sit certar sphũ affectũ radix, jam ẽ determinata ad certam spẽm, ita intellecto, quod sit adhuc determinabilis, intelligit, quod sit determinabilis ad certam spẽm ꝑ A: maã existens in oculis huiusmodi, ſ: pro Oculo huiusmodi imaginando capiunt, velut partes diversar possibiliũ machinar, q̃ tales ptes capiunt, facilè capaces variar Ordinis, situũ, getis, motũ, & exhis resultantium effectuũ, ut patt in ptibus horologii &c: ꝑ jor: partes illæ maã, ñ indivisibiles, eo ipso, quia nõ sũt Spũs, d O, impenetrabiles sunt j Mũ: 6. & quia impenetrables sũt, capi possunt ita uniri, ut tñ una existat extra aliam, adeoq; extensionẽ aliqm faciant, jorem, si plures, norem, si pauciores fluxerint, eo ipso, quia sũt extensionẽ aliquã, & hanc utiq; finitam, sũt nõ certar limites ejusq; extensionis, ſ figuram determinatam, & eo ipso, quia sũt certam extensionem jorẽ, & norem, certamq; figuram, sũt aptæ ad diversimodè combinari, Misceri, Ejungi, gescere, movi, ac his certos effectus, effectionesq; causare in Obq, ut patt in ptibus horologii, quæ si eẽs ejusq; essent magnitudinis & figuræ, si penetrari possent invicem, nulli essent usui, cum eo, & diversæ magnitudinis, & diversæ figuræ, sicq; impenetrables sũt, ideirco possunt diversimodè Ordinari, Ordinata diversimodè movi, & ea varia directione, variaq; celeritate motum aliis Mũ nicare, totamq; machinam horologii ad ordinatè, ac rgltr indicandas horas ordinatas constituere, quatũ vis ad ultimã partẽ, nempè quod partes illæ sint eẽs homogeneæ, id q̃ dein ad hunc finem ut maã ſma imaginationi subjaceat, velut subjectũ aptũ ad diversa proposita constituenda, nõ ẽ necessariũ, cõtum, ideo asserimus, quia Ordinariũ adhuc ẽ impssible. Nam si partes minimæ absq; ullo sensibili discrimine ora diversæ speciei possent ponere, tũ impssible esset illas esse homogeneas, & ita ẽ &c: ꝑ nõr: Ex puritis atramenti defacto homogeneis, varie, recte, curvas, lineas figurant, ab his literas, & ex literis voces tantæ diversitatis, tamq; innumeræ, ut teste P. Andr: Taquet Soc: Jesu, insigni Mthmtco mille milliones scribar, mille millionibus annor nõ possent perscribere eẽs 23. literar alphabeti permutationes, licet singuli quotidie absolverent 40 paginas, quarum unaquæq; contineret 40 diversos ordines literar ſſ. & ferro utiq; ubi homogeneo ars efformare potenses, claves, cultros, lanceas, loricas, &c: & nõ &c:

41. Objiciunt, & plura simul. 1mo: Illa maã ſma dicit eẽ ens incompletũ, quia reposita in dictis particulis nõ est ens incompletũ, est enim jam Quædam &c: R. Dgtur jorem: dicit eẽ ens incompletũ ratione maã & Oris mthcè spectati. N. jorẽ & possibilis quod sit possibilis talis subsita incompleta, maãlis, cui tota eã Oris nõ spectat, dicit eẽ ens incompletũ in ratione Oris mthci Communis quid sit Omthcè spectatũ dictũ ẽ Mob. 2do phicè spectatũ, & gtur ẽ objectũ phicũ, dictum in initio Cõnis in phica: ax. 4ty colliges & dubia nõ minus primo nostram sententiam, quam quamplurimi oppositor circa maã ſmo primã & quæ cum eis maã ab illis assignabilis erit O, & Consideratione Mthcam, erit nõ impenetrabilis, cum nõ sit Spũs, & nisi est O in ssu Mthcè, & impenetrabilis, nõ potest ex illa resultare nõ O phicũ, sicq; ex immaãlibus & penetrabilibus, in infinitiès additis nõ evadit ens maãle, & impenetrabile, qlẽ e O phicũ, quia nimò, ut utar phrasi pipticorũ, maã ẽ Completa in ratione mat, & partis maãlis indifferentis ad eam formã. Quid enim ad ſ deè maã, & tñ nõ absolutè dicit incompleta, quia adhuc penitem formæ ad Speẽm determinari potest.

42. 2do: dicit eẽ exp Quorumlis, alias nõ esset maã ſma, sicq; partes, quæ ante illã supponerent, essent adhuc priores maã, & eam maã licet descripto evident nõ venit, sicquidem illa supponit, eẽ Quorumlis ex partibus, eo ipso, quia extensa & figurata. R. dgtur dicit eẽ exp Quorumlis ecalis, nõ dicit Quorumlis exptly certo & determinato modo Ordinatis, ita ut hæc Ordinatio

ptim est

plineat ad eam māa, Conc: dr ee exps Spōnis integralis, q n dr Spni ex ptibꝫ integrantibꝫ quomodocunq; Obinatis. N. & dico: Sicut q Pipleos māa ex lapidis n ē exps Spōnis integralis, sic idem partes illiꝰ integrantes tot sunt, qt sunt partes exilissima lapidis, unita invicem, ē tm exps Spōnis eēalis, quoniam n Spōnit exma informata, id. gnīvis actu habeat formam lapidis, hæc tm n ē eēalis eiq māa, cum māa sine dicta forma possit esse, & pōt eēalis toti Spōsito sstāali lapidis, ita dicendū ē in nostra sentēa, sic idem hæc Obināo māa, cuiꝰ meminimꝰ ē forma sstāalis q infra dicenda, eēalis q dem Spōsito, ait māa ipsi Stingenti adveniens, ad eq & h dubium n mingꝰ nos q mitꝫ quam Pipleos.

43. 3tio: Māa tma deberet ee indifferens ad omnem formam, ac ad ee Spōrile, & 3cipi pōt deberet sine oīa, n pōt aīn sic 3cipi, sq & eo ipso, quod n alīt in imaginatione partes illiꝰ depingant, nisi determinate ad certam molem & figuram, eo ipso ingen 3cipiunt ee determte ad certas affēones, ex mole & figura q infra dicenda resultas, q ultiꝰ sicut cuiꝰ affēoni, ita cuiꝰ Ori Spōnendo apte n sunt divisitas sq & Ori pvenit à divisile affēoni. R. N. t, nēm adjunctam in xto: particulā illā n alīt in imaginatione ē depingunt, nisi determinate ad certam molem & figuram, & eo ipso 3cipiunt indifferentes ad omnem plexū & Obinātē, hæc em ipsa divisitas figura & molis facit eas aptas ad quīvis Obinandū, quadmodū ad alphabeti lītas clarissimē ostendunt, hæ em q figura & dispōne divisa lineas lare definiunt, immuneris vocabulis deserviunt, nō id, qd quīdam ptēla ppt figurā suā st ad motum aptiores essent, quoniam illa 3stituant Ora inertia, ē ineptitudo quarundam particulaꝝ quoniam 3stituant Ora agilissima nam, sicut O quodpiam dpēdē aquā gravi, additis nihilominꝰ plumis, q ligno, alīs Ore leviore agi supernatat, econtra, ipsa pluma, alligata plumbo in aquis mergit, ita ptēla ad motum aptissima si adjungant pluribus inertibus, inertes manent, mobilitasq eaꝝ inertia illaꝝ retundit, atti iners particula adjungat pluribꝰ ad motum idoneis, facillimē cum iisdem abripit.

44. 4to. Partes hæ minimæ & eēnt homogeneæ, ut Supponit, & n eēnt, ut pbo: nam tma: si eēnt homogeneæ, unde inilis divisitas molis & figuræ repet? 2do: quod tam divisis Obꝰ Spontaneis deserviunt. R. N. q lam. ad rāonem dico: q amt hanc figuram ab authore nāe, q sicut ptēs māa n produxit divisimas, ita dum produxit, produxit de indq quadam figura ac molē ad unionē apta, quæ ptēa resultarent, quæ videmꝰ. 2da rāonis admiratio immineat, si ex pendentis ferrū, licet ubiq sit idem, nē tm inemū, nunc in glaciem, nē in spiram 3formari pōe. nec dicat: ex aqua gelu fieri, quod Obinatis, taurigum, q ignis, q lapis, &c. Surgit: Nam dīno asserturi: si particulæ gelu in minimas n resolvant, concēdo, si resolvant, N. destruet ipsas molecolas aquæ, harū plexū mutā, alio plexu jungē, & Spōnem, qd in solis n Obꝰ agūm regies exipsis, quæ fluida Spōsuere ptēla solidissimū Spones O, velut apud piptēos māa aquea ptlarū mutatā formā substāali n ada manti deservire pt. 6ta denīq: nec rāone nec experiēa pbat his eā 3stare Ora. R. rāones in pbne attuling, ad experiēam frustra provocamur, quoniā Ola hæc exilissima n sunt sbg, & tm minimi gināni, qd sufficit, ut māa tma Spōnem Physicē.

45. Dico 2do. Forma substāalis Ori Phicī, vite exptiū 3sistit in mechanicis affēonibꝰ partiū māa, sci: in certa 3ti nāone, plexu, temperamento ac motu earū. Et q 3 sequelā: Forma substāalis Ori phicī vite exptiū ē id, qd māe stante adveniens illam intra certam Spēem Oris phici 3stituit, & id, quod māam intra certam Spēem Oris phici statuit, 3sistit in mechanicis affēonibꝰ partiū māe &c: jam ē certa, tam apud Veles, quā in recentiores, cum Ldi-

Scrimine

scrimine, quod apud Veteres, rão, cur res aliqua, n̄ tm̄ certæ speci Θ, & certæ speci bstãa sit, verũ, cur sp̄lē Θ, & bstãa sit, a forma bstãali repetenda sit, q̄d recēcores n̄ ɔcadunt, p̄t nōr: id, quod mãã tm̄ reddit aptam, ad certas actiones, passionesq̧, s quod ē radix q̄litum tali Θri ɔvenientium, ɔsistit in Mechanicis affectionibȝ p̄tiũ mãæ, id q̄d mãæ tmæ adveniens, illã intra certam speciem Θris p̄hci ɔstituit, ē id, q̄d mãã tmã reddit aptam ad certas actiones, passionesq̧, Ē &c: nõr ē innegabilis, nam mãæ tmæ n̄ apud P̄iptlcos ista virtȝ passiva, s receptiva formar tribuit, & nihil ampliq, unde si quæ ɔpito passiones, actionesq̧ ɔveniant aliæ, ɔveniunt p̄fecto rãone formæ. p̄t jõr: positis certis affecõribȝ Mechanicis, Θ h̄t certas actiones, passionesq̧, quas n̄ h̄t, n̄ positis, quævè mutant̄ mutato mechanismo, destruunt̄ destructo. Ē &c: Ãn̄s p̄bat̄ innumeris ferè exp̄itis, sic, si cupro debita in p̄portione admisceat̄ lapis calaminaris, ex his vi ignis p̄mixtis fit aurichalcũ; si arena sali, & cineribȝ actione ignis p̄misceat̄, ex illis p̄mixtis funditᵣ vitrȝ, lac motu, & ɔ̄ssione, in butyrũ, caseum, & serũ abit. Quis n̄ novit aquam in molendino ɔtriti tritici in farinam & fur fures uti, illã aquã mixtam subactamq̧ in panẽ, istũ dentibȝ ɔminutũ, in ventriculoq̧ digestum in chylum, sanguinẽ, & carnẽ, & ossa, ɔuti, q̄ his oibȝ diṽsæ extra ɔtroversiam, actiones, passionesq̧, ɔveniunt, nã, ut omittam alia, vitrũ in tenuissimas m̄ p̄tes ɔtusum n̄ p̄t servire ɔdiendis ferculis, q̄madmodũ sal inservit. Farina in agro, m̄ benè culto seminata, ne unicam q̄dem spicam p̄fert, q̄lem p̄ferre unũq̄dq̧ granũ aptũ ē. In his itaq̧ nãæ opãaribȝ, quid? nisi partiũ dissolũo, nova molecular̄ figurão, implexio, affecõnũ denique mechanicar̄ mutão intercedit; hæc si n̄ negant P̄iptlci, ut negare nequeunt, q̄ his accedere entitem q̄mpiã, formã nempè substãalẽ acturã velint, an superfluũ quid n̄ postulent, ɔsideranti nãæ, artisq̧ opa satis liquet.

46\. Objicit̄: Forma Θr P̄hcor̄ vitæ exptiũ ē substãalis. Ē n̄ ɔsistit &c: R̄ dĩco: Forma Θr P̄hcor̄ vitæ exptiũ ē bstãalis, id est eẽalis ɔpositi, concedo, id ē bstãalis entĩvè, s ē bstãa incompleta, distã rlĩ adæqtè à mãã, N. A. & dico: n̄ ē novum apud P̄hlosm̄ Thlgos phrases has: eẽ aliq̄d de substãa rei, v eẽ aliq̄d bstãale rei, usurpari p istis: eẽ aliq̄d de eẽa rei & eẽ eẽale rei, sic certè apud Thlgos hæc 3. vota: paupertas, castitas, & obediẽa, dicunt̄ bstãalia Religionis vota, n̄ q̄d sint entĩvè substãa, q̄ emistud v cogitavit, s q̄d sint de eẽa Rlg̃nis, & huiq ɔreti moralis, s Religiosq. Eodẽ sensu & forma Θr P̄hcor̄ vitæ exptiũ dici p̄t bstãalis, q̄tnq̧ ē de substãa, s de eẽa talis ɔpositi, q̄mobrem m̄ à D. Thoma aliq̄ndo dicit̄ forma eẽalis ut prima parte Summæ Theolog. q. 44. Art. 2. in Corpore; aliq̄do m̄ forma nãalis, ut q. 45. Art. 8. ejq̄d partis, p̄ut citat Purchotiq. Non ē aũ forma substãalis entĩvè, talem enim n̄ eẽ p̄bant Argũta nostra p̄priis, eo ipso quod p̄bant sine forma absoleta pôe generari compositum substantiale.

47\. Urgebis: Forma Θris p̄hci ē entĩvè bstãalis. Ē n̄ ɔsistit &c: p̄t A: ex ɔcessis: Forma Θris p̄hci ē de eẽa ɔpositi substãalis Ē &c: p̄t ɔsa: n̄ p̄t aliq̄d eẽ de eẽa ɔpositi bstãalis, nisi & ipsum sit substãa, Ē si &c: & &c: p̄t A: n̄ p̄t aliquid eẽ de eẽa entis nãalis, nisi & ipsum sit nãale, v de eẽa entis sp̄ilis, nisi & ipsũ sit sp̄ile, Ē &c: R̄ N. A. 2di Arg. Ælam, Quæ m̄ sic retorqueri p̄t: unio mãæ cum forma bstãali ē de eẽa ɔpositi bstãalis, Ē ē entĩvè bstãalis, q̄d p̄ communiorem P̄iptlcor̄ senteãm falsum ē. Item: accidẽa ossis, carnis, cerebri, &c: in Θre ãtos: quæ p̄ multos P̄iptleos n̄ p̄veniunt ab aliqua forma bstãali, nãali, q̄mdiu Θ animatũ ē, st de eẽa ɔpositi ugʰ hnis, nam dato, quod aã rãnalis uniret lapidi, n̄ daret̄ in eo casu ɔpositũ hnũ nãliẽ ob eẽa, nisi q lapis ɔstitue ret̄ illis accidentibȝ organicis Ē p̄t aliq̄d eẽ de eẽa ɔpositi bstãalis, q̄n sit entĩvè substãa. ɔm Arg. retorq. Ē m̄ n̄ p̄t aliq̄d eẽ de eẽa viventis aãlis q̄od n̄ sit entĩvè vivens, aãl, s Θ ugʰ hnis entĩvè sumptũ, neq̧ ē vivens, neq̧ aãl Ē &c: Dic. tma Antis pars negari

potest

ꝑt. sᵗ̃ dem hꝯ dicat utiq; mꝛãlis, & tñ do cẽa illig ẽ aã, quã rẽra nõ ẽ mꝛãlis. Ddam Concedo, & nego Ptam, disparitas ẽ cãle, nisi diuersitas denominaõnũ, notissimũ em ẽ in scholis denominaões sᵗ̃dam puenire à potiori, ut dum Dña dᵉ Sancta, pꝯ vix multi in ea sint peccatrices; sᵗ̃dam à nõnnõri, gñ vid de Deo, ut hꝯ dᵉ Deus, Bruptibilis, gñ nõ ẽ ffect aã incorporea, ĩcorruptibili; quardam demũ à sᵗ̃lis ꝑtib, glis ẽ hec: ens ꝑ purè corporeũ; nec bene quereret aut hã denominaões à sᵗ̃lis partib, preciant, cui illarũ? in talib, ẽm reb, stat ꝑ rãone voluntas, & placitũ Domine Philoꝑ

48. Instabis: denominaõ Ꝑpositi substãlis dᵉ puenire à forma. Ꝙ forma dᵉ cẽ entiue substãalis. Rᵈ dño Ad: denominaõ Ꝑpositi substãlis, qua talis dᵉ puenire à forma N.A. denominaõ Ꝑpositi substãlis in spẽe talis dᵉ puenire à forma, concꝛ. & dico: lapis vg x aliud ⊙, quod sit substãa, nõ hꝯ dᵉ à forma d ꝑpõ à mãa, quod am sit substãa cuiꝰ spẽei, sc: diuisa à cæt̃is spẽbꝰ, & dᵉ à forma ꝑpõ nõ sensu intelligendꝫ, ẽ textꝰ Aristꝭ, in quo forma dᵉ cẽ rãõ substãe.

49. Urn obis: denominaõ Ꝑpositi substãlis ꝑ qua talis, dᵉ puenire à forma &c: ꝑ. Ad: nisi dᵉ ĩ subjecto forma entiua substãlis nõ debꝫ Ꝑpõ substãle &c: ꝑ. Ad: Ꝑpositũ, cuiꝰ forma ẽ accidens, & ipsum accidentale, &c: Ꝓ. dmi arg: N.A. Di ꝑ. Ad. Ptũ dño: Ꝑpositũ, cuiꝰ forma ẽ accidens, respectu ipsiꝰ subjecti, ẽ & ipsũ accidentale, N, cuiꝰ forma ẽ accidens respectu totiꝰ Ꝑpositi, ẽ & ipsum accidentale, Conc. & dico: accidens idem apud nos Sonat, quod Stingens aduenies, pꝯ omne Stingens aduenire subjecto Ꝑpositi, & tñ cẽ cãle respectu ipsiꝰ Ꝑpositi; & ꝑt aliꝰ Stingens aduenire, nõ tñ ꝓcto, verũ tõi Ꝑposito, sic extra Strossiam aã Stingens aduenit Oriuñe, ẽ am cãli toti huñi, jam color vg albedo, x nigredo nõ tñ respectu totꝰ verũ respectu totiꝰ hmõis ẽ Stingens. Unde ẽ & aggregatũ affcõnũ mechanicarũ ꝑt ꝑdem dici accidens respectu mãꝰ, quam afficit, verũ nõ ẽ accidens ẽ cãle põ respectu ipsiꝰ Ꝑpositi, si sine illis Ꝑpositũ dari nequeat, hæc ut clariora fiant, distinguendꝫ ẽ affcões mechanica, alꝫ aliæ sᵗ̃, quæ semp in tali Ꝑposito inueniunt, dicũ ꝓ sunt stabiliꝫ ꝑmanentes, qlis ex exemplo ferri Nro 44 retuling, aliæ vo sunt tales, quæ ꝓsunt adẽ vt ab ẽ salua Ꝑpositi cõa, vg calor, x frigꝰ inferꝰ. Primi gꝛis affcões in singulari sumptæ nõ tam accidẽa, qm ꝑrietates Ꝑpositi dicendæ sunt, ideꝰ gꝛis accidẽa ꝑprie dicta ꝓunt.

50 Instabis: Compositũ, cuiꝰ forma ẽ accidens, nõ respectu solig subiecti ẽ accidentale, &c: ꝑ. Ad: qđ differt ab alio ꝑ accidens illud, illud ẽ Ꝑpõ accidentale, ꝑ Ꝑpositũ, cuiꝰ forma ẽ accidens, nõ respectu hꝰ subjecti ꝑ accidens differt ab alio, &c: rãõ nõ ẽ, qꝛ unũ Ꝑpositũ, nõ differt ab alio ꝑ mãam, sꝫ ꝑ mãa utriꝰq; ẽ ejꝰdꝫ rãonis, & differt ꝑ forma, & ultiꝰ, si hæc forma ẽ accidens, ꝑ differt ꝑ accidens. Ꝙ N.A. Nã retorq: Em qđ differt ab alio ꝑ substãã, illud ẽ Ꝑpõ substãale, ẽ energumenꝰ, idẽ ẽ Zoleus ex hmõe obsessꝰ à demone, & demone hunc obsidente, differt ab alio quouis hmõe ꝑ substãã, non pò ꝑ demonẽ, & energumenꝰ ẽ Ꝑpõ substãale. Dir. dño: quod differt ab alio ꝑ accidens ꝓtinens ad suã cẽam, illud Ꝑpositũ ẽ accidentale, transeat ꝑ dicta Nro sᵗ̃ pire, tum, q a totum accidentale, & totum accidens, quæ dem apud nos sᵗ̃ aliunde, nõ à forma accidentali dᵉ, nam totum ꝑ accidens illud dᵉ, cuiꝰ ꝓpia ex Lege nãe ad ipsũ efficiendũ, nõ ordinanꝫ ac pinde ẽ tale, quod peculiari nãe ministerio efficat, ꝙ ab arte & industria hmãa jam totũ pse, cuiꝰ ꝓtes cẽales ex lege nãe ꝑt ad illud effciendũ ordinata, ubi mox patt, quõ illud dño at a tota pse, & substãali. Quod differt ab alio pacidens nõ ꝓtinens ad suã cẽam, illud ẽ Ꝑpositũ accidentale, Conc. Distinctio patt ex dictis, & sic at differre ꝑ substãam, nõ ao ẽ cẽ totũ pse, ut patt in casu retorsionis, ita differre ꝑ accidens, nõ ao ẽ cẽ totũ ꝑ accidens. Ꝑt nõ hæc negari jõt, ut potẽ solis ꝓsudicijs Diptecor. innixa.

51. Sed forte quæres, quomodo accidens ꝑt ꝓtinere ad cẽam Ꝑpositi substãlis. Ꝙ id ꝙ dem ex dictis satis patẽ dᵉ, vo tñ explicabit, & Diuinabit id authoritas D. Basilii M. ꝙ Homilia 8 dicit: in nihilũ ao desinet si singulas terræ qualitates rãocinando conerit anquire

si eñ nigredinem, frigiditem, gravitem, densitem amovebis, nullũ relinquet subjectum, ex qua sic arguo: Subtatis qlitby nõ relinq̃t subjectũ sbõe, id ẽ Prate qualitas huiusmodi st de eẽa terra, ẽ ita ẽ, ut vult S. Doctor, &c: Ulterius dico: ita ẽ de eẽa parietis albi, qua talis, p Beretẽ sumpti, albẽdo, sicut ẽ de eẽa hũis racionalitas, nam sicut ablata rõnalitate pit homo, ita sublata albedine, pit p Beretum: paries albus, & sicut rõnalitas ẽ eẽalis toti Bposito hõe, nõ subjecto, p Bri, Dei & se sumptũ, sicut vita, ita eñ rõnalitate carere pt, ita & albẽdo ẽ eẽalis toti Bereto, nõ subjecto illi, nam paries caret illa carere pt. Quares adhuc: Differeã p Bperiem affirmãtiã mechanicã ẽne substãlis, an accidentalis? R. ẽ substãlis, sibe nõe nihil aliud intelligat, qm differeã eẽalis, nõ ẽ ro differeã substalis, si nõe intelligat, quod unũ Bpositũ dr̃et differre ab alio p aliqm substãm in Bpletam, & quasi semi substãa, talis eñ semi substãa nulla est necessitas

S2. Urgebis: Esto aliqd accidens posset cẽ de eẽa Bpositi substãlis, tñ forma Bpositi substãlis dr̃ rõ entis nõ substãa &c. p.p.d. Nisi forma Bpõ: Estalis sit entis substãa, gnãre Bpõ: Estalis, nõ potest dici gnãre Estalis, q eñ &c. p.p.d. Sola joris: Si in eodem subjecto quo Bpõ: Estale pdueit nulla gnãret denovo Estale, tñ gnãre nullo jure potest dici Essalis, ita ẽ, &c. p.p. nõ: Si in eodem casu nõ gnãret una, quia sola in Bpositis nõ vi sibi entis ẽ Estãa, gnãris ãm gnãre et unio, a forma, hoc tñ nõ ẽ Estãa, &c: R. Dni Arg. N.t. Dei Arg: seq. joris, Dei, transeat d. la joris p.p. hypothesi denovo, qd in rigore logica dr̃ idem, ac ex nihilo, nihil ãm ex nihilo viribus agentium nãlium deduci & p.t. j Bmuni ssium authore N. nõre. Utrum retorq: Jnecasu, quo Abrahe genitus ẽ Isaac, neq; Isaaci fuit Isaac filius Abrahe, neq; aã Isaaci, fuit Isaac filius Abrahe, neq; unio, q illa nativitas, nõ fuit nativitas Isaaci, nõ fuit nativitas filii Abrahe. Dir. Negetur: nã sit eñ in anima sua creata, qa vificant hanc unionem valerem negãrn; nil gnrat: Nam gnivis nec mãa gnãt, nec forma, nec unio adductũ totum gnãt, quod cum sit substãle dicta lactea, hinc gnãre ejq p.t dici gnãre Estalis, huic ro fuit Sq Arist. ut lucent ex ipso Draco illis fonte calliguent P. Tabri, Casati, &c eñ Lo. Meta physicorũ C. 8. dicit. Manifestum ẽ igit qd neq; Species fit, a quomodocunq; nominare oportet formã in Sua Phia, nec ẽ ejq generãa, q deductio. Et post pauca: Sicut facere aneam sphæram, nõ ẽ ex ipsa æs, ex ipsa rotundum illem facere, ẽ æs rotundum. Et L. 14. Metaphysicorũ C. 2. post hæc pendendo neq; mãa fieri, nec formã. Unde à mente sui principis recesserunt Pipilei, existimantes formã in Bpõ: gnitabis: nõ p.t gnãri Bpositum, nisi aliqua saltem pars Bpositi generet &c: R. retorq: nõ p.t Isaac ee filius Abrahe, nisi saltem aliqua pars illius sit filius abrahe. Directe: N.A. ad eñ, ut Bpositũ dicat gnãri, sufficit, ut partes illius existãs Bpõ: sibi invicem uniant, ut eñ adsit Bpõ: à nãa intentũ, ex tali eñ Bmuni one resultabit Subjectũ sbõe p.q aliud, cum illo dixerã repiant p.priellos, sicut ut Ø destruat, nõ ẽ nõsse, ut pars eius aliqua destruat, ẽ sufficit, ut Bmuni mutet, & unita dissolvant, cui Bonat authoritas D. Dyonisii Arespagitæ dicentis: Mors in nobis nõ ẽ substãa destructio, sed unitas separãa. Nota: p dubiũ inde oriri, qa pipilei ãdquunt gnãre ad eductione, & sq dein forma nãalis Ø, sq omnes educit è nãa, deo nõ illam gnãri putant ex nãa, nec eductione ẽ forma, cum Bmuni Philos admittimq, licet alio explicemq; eam, qm pipilei, sc: potẽa eductiva ẽ, à qua qdpiã exispeam accipit, qd dein ante nõ fuit, hic etiã tñ ex quo jactũ ẽ, sua jam habuit actua ut nãa flores è radice, fructus evolvit ex arbore. At totum Bpositũ, nõ ãm formam dumtãt illis gnãri dicimq, ad eoq p.t gnãre eam ab eductione dguãm, quod generãi determinet totũ Bpositũ, eductio determinet formam Bpositi: Hoc ipsum nõ ego unq dicere josi doctissimi Pipilei, q solent dicere rg Coeli gnãri, nõ tñ dicunt, imo nec pñnt dicere: Coelum eductũ nam eductio importat subjectũ, ex quo aliqd educit, qd nam ex tali hic etiã est respectu Coeli, si dicas: mãa sua Coeli, tñ R. hanc eã subjectũ respectu forma Coeli, nõ ex respectu totius Coeli, alias cum j Pipilleos, id quod educit è mãa, p.t eã distãti vel adqtè à mãa ipsi, quod Coelum erat distãti

vel

rlt adꝫtè à maã Suo, nempè totum à parte. Si dixerint: Celi nominari grãtũ, p forma sua grãta, tẽ urgeo: quarem nõ pt dici eductũ à forma educta. Rõdebis forsan, tale eẽ placitũ Philosꝫ rem teligisti, p qua habes nõ Authorẽ Aristotelẽs allegatam supra, at inde ego infero: Sicut eductionẽ ex maã, Omnes placito nõ pt eẽ, nisi forma maãli ita grãtionẽ nõ posse, nisi tota Compositi, quod ex Cõinatione, & unione Suarũ partiũ Oritur.

54. Dices: saltem in hac sentẽa grãtionis, ac Eruptionis aballatione nõ debes diserere inter. P. N. R. Datũ ẽ illud nõ. Si dixerit: magis & minus nõ variant Speẽm, & Eruptio, ac grãtio magis, in nostra sentẽa, allaã minus, immutant Objectũ Sõle. Etc. Respõ. Explica gratis & axioma; ut potè purè Peripateũ: magis ita immutans Subjectũ Sõle, ut nõ amplius appareat eẽ ille prius novũ totalem plexũ, & ex ẽ resultãs, novam Egoriem & operiellem, & minus; nõ immutans ita Objectũ Sõle, nõ mutans Speẽm, Negus, magis nõ immutans eo modo Objectum, & minus nõ mutans Speẽm, Conci dstãs pallidum ex eodẽ nõ. Exemplo res declarat: Sit Egrosa rubeũ Suũ colorẽ in pallidũ, & in album mutet, rosa erit, si odorem deperdat, & mutetur in alium ingratum, intervenĩente aliqua cãa, qua id efficeret, rosa erit, at si in mortarijs ita Stundat, ut massa aliqua informis evadat, iam rosa nõ erit, in primis eñ casibus, sit allaã, in postremo, corruptio. Generationis exemplũ sit. Dum arbor evolvit ex Suo semine, & id, quod semeverat, in semen nõ ẽ, & pẽs arbor, mutato ita plexu, & tãg motu, ut nullũ in ãbore vestigium seminis, ex quo generata ẽ appareat.

55. Dices. adhuc Stra rationem nro 55 datam, sic: hæc respõ ẽ Symerica, ut potè negans id, quod simul affirmat, & ẽ inconstans pt id: quæ respõ affirmatio in casu generationis Compositi Substãlis fieri Cõinationem partiũ, & negat am deuci partem Compositi illi, illa affirmat id, quod simul negat, talis ẽ data respõ, Etc: pt jam: Illa ipsa Cõinatio partiũ Compositi substãlis, pt ea pars ejꝰ & Compositi, Etc: pt id: forma Compositi substãlis ẽ pars ejꝰ, & dicta Cõinatio ẽ forma Compositi substãlis, jam, Etc: P. N. R. Adjungit, Etc. Ad 4 dico: forma vivens Compositi substãlis ẽ pars ejꝰ & Conc: forma nõ vivens, & dico: ẽ pars Metaphica, & solũ prout nõ distincta ab alia Compte, sed maã, Conc: Est pars Phica, & realiter distincta ab alia Compte, sed maã, N. ex eadẽ officina & dubium, aqua & forma substãles maãles, absolutæ, p dicerunt, nempè Peripatici pindè Cõinationẽ partiũ maã eẽ putant distinctam rlt adjtè à maã, grãdmodo nõ formas suas substãles cum & sole discrimine, quod Cõinatio sit entitas accidentalis, & pdag Cõinationem dictam fatemur nos eẽ de eã Compositi substãlis. Hinc illam sibi Stituunt, tangũ unã partẽ à nobis asserendam, alteram partem Compti ejꝰ maãm. Calorem sicut forma substãles absoluta, ita nõ forma accidentales rlt adjtè distincta à subjectis suis non sunt admittenda.

56. Unde Stq hac in gne à nobis sic explicatq Cõinas partiũ maã ẽ respectus mutuus, & relatio ad se invicem partiũ maã, quæ partes maãl alia ab aliis forem, alia ab aliis nõrem dicant distinam, alia alias ex hac, alia ex alia parte Compectuntq, dicitq respectus, hæc relatio secundum Sumpta Colligat tam rationẽ fundandi quam terminandi, ut dictũ in Metaphica, clarius ẽ, quod Objectum in Compexo partiũ huiusmodi Cõinatas, qd Complexũ dquit rlt inadjtè à cõplis partibus Cõinatis, tangũ totũ à parte. Aut quis modo totũ Complexũ dquiret à tota maã, qd ẽ nam aliud ultra totam maãm, reale, nõ capio, quivis eñ verè sit pt hanc totam maãm dari, qui dat hæc determinata Cõinatio, tñ adhuc nõ sq Cõinationẽ ipsam eẽ pdam rlt distinctam à maã, & cum illa Compositam substãle constituere, sicut, quivis verè sit, quod possit dari Complexum ex Pro & Paulo, qui Pro sit dextro respectu Pauli, & Pls sinistro respectu Pri, hoc falsum ẽ, qd dextratas Pri, & sinistreitas Pauli sint quid distinctum rlt ab Complexo, sintq partes Phicæ distinctæ à Pro & Plo, tangũ Spartibus respectus binarii ex Pro dextro, & Plo sinistro, & adsumpto dquendo ẽ sic argũm, pt dari hanc totam maã cum eodem respectu ad invicem suarũ partiũ, qui dat hanc determinata Cõinatio illis nõ. pt dari hanc totam maã

Sina

sine eod rspetu ad invicem suar partiu Conc: Sicut pt dari Prg & Plg, qn Prg sit dext, Patg sinist, si nñ servent illu ad se ordinem, q enforig ad hanc denominaõe, & at nñ possunt dari, qn Prg sit dext, Plg sinist, si illam relaõem qua ad id rgit ad se dicant. Hac illustraõ sumpe à me oñendat, ad hanc attendens q libet facile via aptõ ex ñ sonte manãt resolvet nec ullu ipsis elidenda supe mediig, nisi ut dicant, dextreitas, sinistreitas, aliaq relaõnes ee entitula quedam, s absolute, s modales vlt adpte dsta à suis modificatis, pleb in Mtpha Mo 130. impugnaving. Quibus supadditis, si dixerint, nñ pce nñ à deo adimi modistu relativu reby relatis, cum res nñ pñt sine oi relaõne existe, ygitam sine sitidne grn dissidne, alias absolveret ab utroq Ctradictorio, tunc hac raõ pharet, quod opposita Cnecti & caasing & cum carãt illig, s q nñ pt esse opposita, grn vitiat & allud quod assing & existat nñ existat. Pretea oẽs Pipatu dicunt mod. ee alit Cnecti cum suo modificato, modificatu tñ cum suo modo Cnecti nullq dicit, nisi q ultima de expata Sentẽa queri remedia.

57. Dices ilum: forma Spñli substalis nñ vivens dt eo pars eigq Spñti. Edco: pñs. Ai forma Spñti substalis nñ vivens & omnes Phos ẽ ppiu indsa Spñti. S Joris naalis Edco: R. Nit. q dguo: forma Spñti substalis nñ vivens ẽ ppiu Oris, Si nñe ppii intelligat totum, pdq de ea ẽpñti Conc; quoniam revera ista Cbinaõ & relaõ partiu ad se invicem et de ea Spñti. Si nñe ppii intelligat pars Phea, s dstota vlt ab alia Sparte, & ẽ maa, Ngo. Et hinc intelligi dñt secuq dicta Mo 7. hic posita. Neq dicas: forma Spñti substalis nñ vivens ẽ ppiu Spñtis sue, quod sit pars illig Phea. Edco: pñs. Licet Spñtu substale dt Sponi ex maa & forma, tangm suis partiby Phcis s Edco: pñs. R. Si Spñtu substale nñ Sponere q ex maa & forma, tangm suis partiby Phcis, te nñ ee Spñtu substale, & nñ. Edco: pñs. Sylaj oris: quod nñ Sponit ex duab sallt partiby, illud nñ pt dici Spñtu substale, & tale Spñtu nñ Sponeret ex duab partiby, at soluñ ex una, videlicet ex maa, Edco: R. N. A. Dei Azg Aris. Phi Sylaj, ti nñ oro, ee ipso em, q Spñtu substale Sponat ex maa, dj nñ splei, & indsibll, seu stle pthe, que Cbinant, & incertum ordinem recipiunt, ruit opñtõr dubiu, gñis forma substalis nñ sit pars Phea Spñti substalis. Edco: partes maa, st ptes integrales, jam Spñtu substale st ptes integrales dñ sfare pthe ealiby. R. dguo: Spñtu substale st partes integrales dñ sfare partiby ealiby, s dñ sfare pthe integrantiby eo modo Cbinatis, q ẽ de ea talis Spñti, Conc. dñ sfare pthe ealiby, s st partes integrales, dt quadam entle ealiter dsta ab illis nñ by Petrei, & dguo: si sit vivens, Conc. Secq, N. Distinctionis Omnino ex dictis satis clari sunt.

58. In religua Nota 1mo: forma substalem reponi à nobis in plexu & Cbinaõne partiu maa nñ quis eum, dominimus, hinc nulla ars, que nñ utit ministrio agentis naalis vg ignis, mutare speem Spñti substalis pt, quod q deñ hac nñ qñ eo ptingere pt, ut dissolvat plexu minimar partiu, sic dum aur dissolvit qpe aqua Regia, nñ mutat spẽs illius, plexu eñ eigdem in minimis suis particlis pservat, gñis ptcla joris sint ad invicem dissolute, quod q deñ secus si em st insibles, sibles tñ fiunt, speemq auri oculis exhibent, ubi effuso Cajetll & Diligunt. Nota 2do: Sexta nra sentẽa de forma substali: Ost vita explin, nñ ẽ jam locus, qui, an unio int talem formã & maã sit entitas dsta à maa & forma hac ygitod: Ost talis eñ est quia hac: quis est, si quaereres, an, q dignu in cylindrum, vg formati? Sit, nova ai entitas accesserit dsta à maa & figura Cylindrica, quae sit talem figura Zungat cum sua maa, a nñ, si gs in exemplo nobis familiari grat: nñ, quo Petrus stet ad dextra Pauli, accedat illi aliqua entitas dsta & à Pro, & ab ei dextra illa Zungãs hanc dextra illam ad Pro.

95. Nota 3tio: formam absolutam in nñ viventiby existẽa plñem frustra repeti ab aag, s mixt, & brutor, nam spñs

quod

quod primum fide certus sit, id indubium in nostra attestante Scia, manum, quacunq; modificatione, sub illis
nunquam eo assurrecturum, ut cogitationem eliciat. Deinde, in brutis, docilitas, appetitionum varietas,
ossium divisitas, affectuum, iis in circumstantiis mutatio satis evincit principium quodpiam mechanice ex-
cellentius iis inesse d're, ubi contra in inanimis divisa partium ordinatio, plexus, temperamentum, motus, &c. eventus
ordinis facile explicat. Nota 2tum: Duplicem esse intellectionem Objectum, quae in objectum simul obiectum actione, passione ab-
solvunt, ut quod cera primum dilatet; & intellectiones mechanicas partium minimarum Orbis, primae affec-
tiones sint effectus formae, posteriores non sint effectus, sed post ipsa forma Orbis. Deinde si enim aliud quid ab his modificationibus formam
caindem arguas, quod aqua calefacta, sibique relicta in pristinum frigus redeat, quod lesa organa et obtusa facultates
ad ordinem ipsorum esse, ut ex particulis pellentium plexu, agentumque exitus ipsa explanemur, alia suadent phaenomena de-
inde ovum agitatione turbatum formam absolutam, quam pellucidus retinet, tam quidem dat eadem collectio accidentium,
stabilitque permanens, ab extrinseco exacta, & emanata, totius, illorum dat forma substantialis absoluta eadem, & hinc ovum
Sic turbatum in casum gallinae subjicies, ut pullum educas. Sit pomum ex arbore decidum, ubi contusum
est, nunquam de vigore restituit pristino, omnis in primo statu, memoratis propium doctrinae pillae de
forma substantialis absoluta eadem; Quid igit dicas sibi volunt, nisi quod ad tales affectiones certa particularis
regrat in Obj, sive in illis forma substantialis absoluta detur, Sed.

60. Nota 3tio: Quemadmodum in artefactis videmus partes divisas a divisis partibus elaboratas, quae altius ni-
mis & forma sint, ut in carpento alia est forma rotae, alia ferreae clavi, alia coriacei operis, &c. quae artifex
carpentarii, fabri, coriarii, many exercuerunt, quod ingenium etsi divisionum sint, ad eandem totius carpenti
formam referuntur, ita a nobis non in viventibus Obj tot admitti formas partiales, substantiales, quot sint
divisa organa aliis plurimis edita, ut vigor in Ore nimio alia sit forma gustus, alia carnis, alia nervi, quae singulae
subordinantur formae totali, nempe ore, & has formas partiales cum Scotistis Stra Thomistas admittimus. Illu-
minisse namque divisionem organorum actualis censebant de accidentalem, unicamque formam substantialem admittebant
in eodem, nempe solam animam. Qui vero certum habebant mala nequaquam non posse esse sine ori forma substantiali, ex
alia parte indubitum illis erat non semper informari totalis formam substantiali vivente, ideo propter triplicem actum
triplicem admiserunt formam substantialem, nempe: actum animae, & dicebant illud informari per formam
substantialem, malem, non viventem embrionis; deinde in ultimo actionis dicebant formam languendi embrionis destrui,
illique succedere formam totalis, & animi, mortuo tandem totali formam cadavericam in eodem introducebant, & hae
forma embrionis & cadavera, & sint secundum ingenium & secordiae inservitandam nam partem, desinire nolo, id
solum dico eam illam Ogygiam non facile a Thomistis assignari posse, quis enim credat, quod gladius, quo
quis hostem jugulat, novam in ictu oculi formam cadavericam producat, ac tota diffundat Ore, quod sectilis bovis
impacta illum ita momento mutet, ut jam pellis, caro, ossa, nervi, & alia sint ore divisa substantialia, a pelle,
carne ossibus &c. bovis. Nobis certum est formam substantialem carnis, ossis, &c. & texturam earum, & divisionem minimarum
partium in Ore mortui hujus aliquandiu remanere, dum tandem putrefactiones in putredinem & cineres eas
solvant. De his satis, Supra.

Articulus secundus
De principiis sblbus Corporum.

61. À 1mis ad 2daria, ab insblbus ad sblia ppia Cor examinanda pgredimur, quod tanto jor in Phca usq ægtu illa ratione sblttis suæ ad explicanda naæ phaenomena, quae utiq sbus patent, aptiora sunt quam 1mis. Sblia aūt vocant, n̄ q̄ oīa oculis, & visu, pcipi pount, & qd quocunq demussu naæ inquisitoribus innotescunt, neq hic de forma nobis ullus erit sermo, qm jōri m̄ ratione incerta partium combinatione, afecunq collectione re poni debere, nemo ē, qui adubtat, d'unam tantummodo materiam inquirimus, à Vetibus unā Recoribus Elementorum noīe appellatam, hanc nonnulli elemta vulgaria, alii elemta chymica eē volunt, alii demum mediam tenent senteam, sc: ppia sblia subdividunt: in 1ma sblia, & secunda sblia. Secunda sblia sunt illa, in quæ immediatiq Cor resolvitur; jam 1ma sblia st, in quæ ipsa m̄ ppia sblia 2da resolvunt, tanquam in sua prima ppia sblia, eo quod n̄ supponunt alia ppia, quam insblia, materiam 1mam sc: & formam substantialem, de qua immediate dictum ē, & talia censent eē vulgaria elemta, in quæ m̄ chymica resolvi pount.

62. Dico 1mo. 5 Elemta chymica, videlicet: sal, sulphur, phlegma, mercurius, & terra pro ppiis Cor sblbus 2dariis, recte habentur. pbr: Ut aliqua elemta pro ppiis sblbus 2dariis recte statuantur, debent illa eē talia, quæ in resolutione Cor ab invicem separari, sensuumq ministerio discerni queant, simulq in alia ppia sblia resolvantur, d. prstata elemta chymica st talia, & c: nor quoad 1 ptem patt ex exemplo relato nro 30. quod n̄ eē singulare, d in toto Regno vegetabilium, & aalium sine exceptione resolutionem huiusmodi succedere affirmant unanimiter chymici. Quoad 2 ptem pbr: Teste Boerhave, sprts volatiles è putrescentibus producti inflamari pount, & expta constat spritu vini rectificatissimi, quem chymici Alcohol vocant, admoto igne, n̄ modo inflamari, verum si sub recipiente opao instituatur in recipiente humorem natari, quod sprts vini ē resolubilis in ignem, & aquam; quia verò flama hors sprtus n̄ ē sine aëre, prut indicat ejus expansio, quod m̄ ē resolubilis in aërem. Sulphur pariter cē ē inflamabile, sæpè enim dat fumum, quare forma extra & aqua proponit, hinc sulphur in ignem, terram & aquam, ē resolubile. Eadem nor quoad hanc ptem à Recoribus chymicis admittitur, qui m̄ ppiora suor virtutem ab elemtis vulgaribus repetunt, sc: ab igne in mercurio tenuitatem, agilitatem; in sulphure: inflamabilitatem, subtilitatem; in salibus: pelluciditatem, volatilitatem; in phlegmate: fluiditatem; in tra: mediocrem cohaesionem. Ab aqua repetunt salium solubilitatem, sulphuris, fluiditatem, tra temperatam duritiem, ab aëre fermentationes, effervescentias, inflamationes, displosiones in sulphure, & salibus.

63. Dices ad 1m ptem: n̄ eē provsum, quod elementa chymica in resolutione Cor, sensuum testimonio discerni queant, distud n̄ satis pbt, quod ante resolutionem extitit in Obus, & n̄ pactione ignis, generata sint. Contra ē, ex una parte m̄ ante actionem ignis plurima in Obus deprehendunt elemta chymica. Ex alia pte actio ignis n̄ videtur eē causa sufficiens respectu eorundem elementorum chymicorum, quod hæc n̄ generantur pactione ignis, d ante resolutionem in Obus extiterunt. Prima pars expimentis constat, sic 1mo: plurima Cora ante resolutionem diversis dotibus sunt prædita videlicet, sunt sapida, quod hnt à sale, odora, quod hnt à sulphure, & mercurio, virtute pollent medica, quod à sprtu rectore, ut ait Boerhave hnt, hanc destitutio, Cora nullam vim medicam, nullumq odorem hnt, ut ait idem vir, exemploq cinamomi comprobat. 2do: Sal tartari sola agitatione, & separatione

ne

N. sq̃am. Sicut igit̃ nõ ē formar dixīe Speciũ multiplicitas, quorũ forma dicat̃ ēe ppriũ Oris, qr delicatõs illa forma ꝓveniunt in rãone ꝯtãli forma, sic̃ revocand ad speẽm unã ppriũ elementi, itaꝺ ꝯes Speciũ ipsius ppriet̃ chymicor sub quinque Schemis Stinent. Nam q̃uis singula ob admixtas sibi ꝑtellas Heterogeneas, diuersas habeant ꝓprietates, q̃dam peculiares, sibi ꝓprias, in spagirist̃, & ꝯalibꝫ descriptis ẽnro 35. ꝯꝺ ꝓueniunt. Animadvertend̃ porrõ Sales volatiles nõ va fixis ēe ꝓpria Oꝝ fixos ẽm ex Tra & Sale volatili ꝑticulis ligatis fieri censet Boẽhave cum facta analysi in caput mortuũ, & Sales volatiles resolvant.

69. Non desunt Phili, q̃ ferr̃ẽ ꝓpriis chymicis annumerand̃q̃ censeant, adducti hac rãone, q̃ in plurimar plantar cineribꝫ regiant granula admagnetem, nõ sẽcꝰ ac Sphærulæ ferreæ accidẽa, ut legit in observãnis curiosis Sup ꝺos Phica ptũ vol. 20. Idem exptũ fuisse clar: Geoffroi in cineribꝫ ligñor, etiã drmã Hyperor, maximè caxit, ut ꝺ ferr̃ abeat. Memorat hist: Acad. Paris. ad Annũ 1704. & 1706. in ipso mellede stillato granula ad magnetem accedẽa repta; huiusmõi in ꝺali castorea eadẽ deprehensa testat̃ Denis in diario Eruditor ad Annũ 1719. refert Societati Regiæ Londinensi granula ferri fuisse exhibita à Licoto q̃ ex eo calculo suo eduxisset, verũ hæc ꝺa expirnta plant Linnæi: quod metallũ ꝑ nexu ꝺeo arcto habeat colligatos suas ꝑtellas ut minutissima nõ vim, virtẽmq̃ suam retineant. Ꝺo: plantæ ēe copiosas, totõs orbe disperg, ꝯ plant arũ, q̃ ferr̃ ad elementa, nõ admixta referend sit, sic̃q̃ elemẽta chymica dari in illo dixim nro 67. Illustrat Verdries Phica ptũ Cbi: ferr̃ ē ptellis pinguibꝫ, salinis, ꝺicis, vitriolicis, & Treis in unũ Hyssi generari, tales arũ ptellas incineribꝫ fœni reperiri nõ ambigunt Chymici. Verdriesio consentit exptũ clar: Geoffroi, q̃ apud eum ex sulphure, vitriolo, & Tra Hyssopi fuisse artificios ē, ferr̃ legit̃ ꝑ pulxem nigr̃, & prender̃ magnetẽ adhærentem; unde nil mirũ ferri ptellas in Oꝝ dixissimor cineribꝫ reperiri.

70. Dico 2do: Quatuor elemẽta vulgaria sũt prima sblia Oꝝ ppria. ꝓ ut 4 elemẽta vulgaria dici ꝓssunt Oꝝ ppria, nõ ꝯ ut ex iis Ora intsq̃ ꝓmanꝫ ut dici ꝓssint ppria sblia, nõ ꝯ ē ut in resolũone Oꝝ ssũi ministrio discerni queant, ut tanq̃ Tora sblia dici ꝓssint, nõ ꝯ, ut iis priora sbꝫ assignari nqãnt, & ut in illa ppria 2da sblia resolvi ipsa ꝯ in nulla alia ppria sblia ulltꝫ resolvi ꝓssint, à his Obꝫ dotibꝫ gaudent elemẽta vulgaria, Etc: ꝑ monstrand̃ Annũ ptũ, ex iis ꝓpriis res ꝓmunt̃, ingud resolvunt̃, & in quatuor elemẽta ꝓpria resolvunt̃ Etc: ꝑ 1. in primis fieri resolũ & dissolũo in ptes Heterogeneas supponit ꝓ priori ꝓbone ex iisdꝫ Etc: ꝑ 2. ea sola ꝺentia resolvi ꝓssint quæ ꝓmunt̃ ex ptibꝫ Heterogeneis, sicut ea sola ꝺdi ꝓssunt, quæ ꝓmunt̃ ex ptibꝫ ꝯtibꝫ cum, & recipit̃ in vasi 2di Argi: inductione cuius vegetabilia, animalia, fossilium, pluriũ, quæ s. Thurant, inflamma ignea, in cinerẽ Tra, in fumo aquam, aërem, cum in vapor̃ bullulis, tum in dilatãone flammæ, accrepitu ardẽa, satis constant, & q̃ de Tra, & aqua nõ ē ꝺubiũ forsan nõ intrudes, nisi, quod vapores humidos, quos è Obꝫ ꝓdire ꝺ quidam, putant ēe aliqm̃ speem Oris Wandstetem ab aqua in minutissimas Teias ꝑtellas, quas tñ ēe yam aquam ipsa pluvia exiisdꝫ crescens ꝓbat. Ignem in Obꝫ dari ꝓbit electricitas, vi cuius ex ipsa ãm glacie scintillæ eliciunt̃ ꝓbit nõ calor, fœtꝰ & ipso effictus in Obꝫ excitabilis, tum plura alia. Aërem in ēe Obꝫ vacuũ Boyliani, ostendit pneumatica. ostendit Nam si Ora mollia, ut flores, poma, fungos, recipienti imponas, extracto ex recipiẽnte aëre, aër intra molecular dictor Oꝝ latens, ea ela sticitate sua expandet, ut gñis flaccida, Stractis lint. ꝑ reant ēe rectæ, si eo fuerint dura, quibus alia nõne ex vacuũ Boyleanũ in ēe ꝓbat aërẽ. Nam si ovum aqua in duplo

vitreo

vitrea ffenta in aerem subtilit recipient subpomas extracto aere prumpens ex ovo aer aquam in capias ad bullas agit Nec
71. dicas: Id pœ refundi in aerem in poris hor Ob. Lib. rentem, nec in eum, qintra molecules Ord Astricty, ac intercepit.
Nam Vitra ê In poris aer delitescens n pt extendere Ord molliu moleculas, qa ille ex poris facilè elabit. Et dicta molecula sic extenduntq ab aere intra se intercepto. Similiter ad diuersa, sic pbo: si aer unidi in poris illor existet, dn in molecula, te exducto ex recipiente aere, aer ex poris prumpens, n pôet aq librari cũ extno aere recipientem pmitte, quidq ê admodũ aliquo separatè ad extrũ aerem, nec hũ Communicatione cũ illo, d Stratiũ Stingere expia phat, nam si in laudato vacuo oculis cancror integris infrendere sesqui drachmã infundat aceti stillatitii, sesq uncia, tm ex oculis cancror fdit aeris, ut recipiens 7. librar capax impleat, aq libre ẽ cum aere atmosphæræ. Idem Stingit si in eod vas cuo aceti stillatitii affundat ere tia. Jam am, si spũ vini aliqtũ limaturæ ferri, a cupri injiciat, te effervescẽ copiosiorq ex illa fit egressg aeris. Deniq dum aerẽ aquæ regiæ, argentũ, ferri, aquæ fortis, stannũ, aquæ fortis solutũ effervescẽa fit ingua innumerabilis bullulis aeris ex his excedentis Physicum.

72. Secunda pars Nri argpti de ville relatorũ lic & aliorũ illiũ phænomenon, n aliũ nobis stat nisi p spũ vini expiearn &c: quã ad 2. ptem, jam pbata ê Nro 6. nec ẽ ostendibile, in quem ppias bilia resolvere et Elementũ. Addo: Spũ vini, et vini deaf tatg in flammam abire, Pctũ totũ abire, quod Physicam loco citto relatam, nova industria ostendit Geofroi; cum eam prudent Suspicaret ~~in platam vasis fictilis vini ignabilem ea frigide, ei insuendit cui, exadem~~ aqua sulphur in spũ vini excitatũ, dum flammã Spirit absorbere humorẽ adhærentem atq paucas dispygere in eo laborant, & qũ felicius ut phlegma Spiritare et impletam tempestate vini ambulam aqua frigida, aui innatare et imposuit, nova semp aqua affluente, ne ab accensa spũ vini calesceret, quo frigore ignis vis retusa, dimentũ humidi infundo ambula relingt.

73. Confirmat: Illum Argta allata à nobis n pbarent Elementa vulgaria cc ppia Illiũ Ob. in gtũ resolũ Ob. huiusmodi Elementa n cêt fundamtũ sufficiens dicendi, quod illa ante resolutionẽ Constituit in Obg, cêt fundamtũ sufficiens &c: pt nor: illum n cêt fundamtũ sufficiens dicta resolũ in gtũ n in grue dici possit Elementa generari tum cũ resolvunt. Ora, d dia ngt &c: pt nor: Si Elementa vulgaria nec gri, nec prumpi viribus agentium naturæ possint, te n grant, m dum resolvunt Ora, dicta ê &c: nor quod 1 ptem pbari pt argto Nro 6. & Nro 17. Quod 2 partẽ pt, & ea pue gtũ ab jonem: ignis dicis, simis, modis extingui pt, videl: Flatu, digitis, emunctoria, tra aquæ fervente, frigida &c. His cãis nulla dat pportio ad Bruptionẽ ignis, &c: pt nor: Si in his cãis daret pportio ad Bruptionẽ ignis, te illa cênt impossibiles cum elementari igne, & Fulmine &c: pt nor: Flatus similiter, quis, p quem candela extinguit, expiẽa tepe, tam pt reaccendere, aqua, in qua silex demersg plurimos annos pduraf, nunqm scintillas silicis Prumpit, qnimo mare Brasiliam de nocte agitatum refulgere videt ignes certos, ut litæ PP. Missionariorũ Soc Jesu referunt. Et digitis emunctoria, ac aliis, scintillis vis videt ignes certos, ut litæ PP. Missionariorũ Soc Jesu referunt. Et digitis emunctoria, ac aliis, scintillis p electrisationẽ elicium &c: Nec dicas: particulas has igneas in candela Physicis causis solum dissipari per aerem, ac postea in aere Prumpant contra ê, huic ipsis Bruptionis ignis in aere deberet alia cãa assignari, & nulla assignari pt &c: pt nor: Si aliqua foret cãa huic Bruptionis, hanc ni cêt Benedictus Spinosa aer dãer ngt ve cãa Bruptionis ignis &c: pt nor: aer nê inimicus igni &c: pt 1: aqua à aere in vacuo Boyleano flamma extingui pt, p aerem volatus, ibiq observata, ut pblicæ censent receones, in fulgure & fulmine cantesat

&c:

74. confirmat 2do: si elementa gravia a fluenta poss. viribus agentium naturalium, te elementa possent mutare inse Ignis & mutari, & dici ought & &c: pp nor imprimis de aqua, quam pipteus Ignis posse putant in aerem: si particulæ aquæ Ignirent in aereas, te nulla ca Ignea daret pluvias, & dici ought, & &c: pp al. juvis: pluvia descendi nisi ex Accrescentibus stellis aqueis in sblg, in guttas sbles derivari possunt & si dicatur &c: si dicens aerem in pluviam Ignis, te multiplicas metamorphoses sine necessitate, sqd frustra fit p plura, quod potest p pauciora; j receptu axioma; Quinimo nova huic Ignitionis illum nullam ca assignare potis, ut dictu supra & &c: pp 2do eas parsi in illum aquam Ignis in aerem daret fundum, in gratu expta pbaret aquam calido tempore in fluviis ac paludibus imminui, in caeabo, cui subjecta ignis, exsiccari, & la expta non pbant agm Ignis in aere & &c: pp nor: in illum dicte expta pbarent agm Ignis in aerem, in gratu aquarum dictis casibus dispareret, & cum annihilari ngat viribus agentium naturalium Ignitur in aliud & alligspecies, egnvis sum sit, quod dispareat, falsum te, quod Ignitat in aliud & &c: pp non ex una pte certum est by Stellis Ora sblia in stellas insbles Deidi posse, ex alla parte ade fundamtu dicendi, quod stellæ aqueæ eo modo Deisa sint, nam si supra caeabum igni vehementissimo imminentem ponat Speculu, a vapores colligent in illo stellæ aqueæ, imo expta ordinaria certu est, quod sint stellæ aqueæ, quæ dispareant in alembico, in capitello ejsdem colligant, & in recipiens defluant, non sine fundmto dici possit dissipandi stellas Deisa in minutissimas, a igne vo ex parva, sic leviores aere factæ eluctent sursum, ubi in nubes coeunt, his vo dissolutis in fores stellas coagmntis, & aere se sustinente graviores effecta, illum decidant, pluviam, nivem, xg grandinem referentes, id ipsum fieri cum stellis aqueis in igne pjectis, dein in ignem Ignis ut stellam putant plsq; stellæ ee evincunt dicta. no 62.

75. Quantu ad aerem, hunc non Ignis in aquam, sicut nec aquam Ignis in aerem evincit ampulla vitrea a Kirchero Clavis hermetice clausa cum Signo adamante facto, alltudinis aqua in eadem ampulla observata; hæc em in museo Kircheriano Romæ observata post 80 annos spectatores docuit alltudinem aquæ in spatio tanti temporis, nec auctam, nec imminutam fuisse, & si aqua Ignis posset in aerem, scalitudo aquæ minueret tm em decederet aquæ, gratu Ignitur in aerem. Si aer Ignitur in ignem, te dilaterret p densationem, & p densationem aer non mutat in ignem, sicut non desinit ee aer, ut infra dicetur, & &c: pp aer non Ignitat in ignem, & inde patet de Pipteis: quodsi aer in ignem Ignitur, te candela in loco a ventis remota accensa nunquam extingui posset, tam diu em ignis durat, quandiu ipsius pabulu non deficit, si ab extra ca non destruatur, ut volunt Pipteus, & si aer Ignis posset in ignem, te pabulum ignis nunquam deficeret, ut cuivis patt & &c 2do non ectra ea, cum ab igne solare tota jam atmosphæra in ignem Ignis non sit. Ignem opositi putant Ignis in aerem, cum ng candela extinguit, vere falsum e, cum ignis sit diffusus aqua ope ora, si em in ghdam ora vere extingueret, tunc ibi deficeret, dcoq; falsum est illu agit diffusu &c. Tand terram non Ignis in agm sic pp: si tra Ignitur in agm, te desieret in eo casu, quo tra dilueret paquam & te non fit, & &c: pp non: adh, ut tra Ignitur in aquam, deberet rarescere ita, ut tanta solum densitem obtineret, gratia dei ppria aquæ, quæ re vera e non densitas tra, & sic rarescere ngt tra aqua dilata, nam ora rarescunt, ni si in calore, ut e certum oppositis, aqua am j corpe e elementu frigidu, & calorem ad naturale regressu inducere e in tram ngt. Praeterea notum e oibus, qd stellæ Creæ in aqua exactis ordinationibus vasis Crystallinis solent, quo in casu se non in agm Ignis, & stellis aqua permixtas fuisse manifestant.

76. Quoniam

76. Quoniam hic Antlia pneumatica facta ē mentio, & p decursum Phēa memorabit juvat ḥ loco descriptionem ejꝰ q̄ apponere. Antlia pneumtica ē Machina inventa ad aërem ex aliquo vase educendū, a in eo primendō, dixi porro quōd Antlia, in quas Noletiana simplicis, & pmodū describendo accepi: Constat hac cylindro cavo metalino A. B. intꝰ exactē politu, ꝑticali lecto. Huic inserta ē embolꝰ D. ex anulis coreaceis ita factꝰ, ut capacillem cylindrū in metallino, excluso intus se, & cylindri meatu aëris, accuratē impleat. Embolꝰ hic ꝓlibitu ope Hapedis C. extrahi, & ope manubrii D. intrudi in cylindrū pt. Cylindro metallino imminet cavitas parilis metallina EE. cui imponit recipiens vitreum FF subtracto illi corio madido ex cylindro A. transcatinū EE. p tubulū G. ē cōmunicō in H. quā p epistomiū I. apiri pt, ut aura embolꝰ detrahit in B. aër ē recipiente vi suæ elasticitatis in cylindꝰ se expandat, dum vacuo embolꝰ intrudit q̄ꝰ p H. cōmunicō cum recipiente, epistomio inter se claudat, & via aëri in cylindrū patefiat p canaliculū K. epistomio inciſum, quo ex cylindro expellat.

77. Obſ. 1. Elementa vulgaria nō ſt mā ḥna in ſblis Obſ. Phcor. Et nō ſt ḥna ꝓpria ſblia Cōꝰ Sca patet ex Mr. Boyl. ubi memoriæ ea nō tribuit à nobis p forma Obſ. 2 Duntāt p mām, p A. ꝓpriellas mās in ſblt ḥna nō veniunt elementis vulgaribꝰ, &c: p A. mās ḥna in ſblis ꝓpriellas ſunt, quod neq; ſit quid, neq; gntis, neq; quale, neq; ā in potā, neq; āe, neq; ignis, neq; ḥna in Cpōsto ps Cꝰ, & nō p accidens, nō eō indiſtrenda ad eam formā, & Cꝰ, ſe quid in Cplatis, elementis vulgaribꝰ hæ ꝓpriellas nō veniunt, &c: nec patt, nam elementa Cſtant mātā, & ſrā bstrahi, igit jam sunt quid, sunt extensa, igit sunt q̄ gntis, nō suas gllas, igit ſt Cgllē, &c: R. N.A. 2di Arg. 1. A. 2. p ōat absolutē negari, hæ ēm ꝓpriellas nō ſt mās ḥna ſblis, q̄ p in ſblis, qnqm ā ipsum transmitti pōt ꝑ ſpōnū hȳ: impletum q̄, nam mā ḥna nō in ſblis nō ē q̄ impletum in Sue p̄pria cōꝰ, ut jam dictū ē. Solum in aqua ſorē mās ḥna in ſblis ꝓpriellas ſt, quod neq; ſit q̄, neq; gntis, &c: ſblt, & in rāone mixti hōnē: ſblt, & in rāone elementi, N. Quid intelligatur ē mixti, & qualiptax ſit illud colliges ex mō C2. Hoc posito, ut cum Fabri in rejiciam illas phrases in Scholis antiqua jam usu receptas, minima elementaria, ſ particula exiſtimæ ignis, aquæ, ſræ aëris, nō ſt q̄ in rāone mixti, q̄ dissolutā ab invicem, neq; sunt flōs, neq; aud, neq; aal, &c. nō ſt quid gntis ſblt, q̄ extrēone ſblia carent, nō gle, q̄ nō ſt colorata, nec sapida, nec odora, sigꝰ denominationes iſtæ, ut potē relatæ ad ſtes, nō ponunt Cpōsto minimis elementaribꝰ, quæ ſtum ōem effugiunt. Sunt ēa in pōtā, q̄ ex varijs illorꝰ ꝓcessu quavis ōra oriri ꝓnt. Sunt ſubjectū ḥna, nō ēm nullius rerum analysim in alia ꝓpria ſblia patiuntꝰ dicta supra. Sunt ꝓ ſe, & nō p accidens, quia ex illis dissolo modo Chimicis resultat Cpositū ꝓ se tale. Sunt indiſtrēa ad formam ſblem, illis ſt q̄ indiſtrēta in rāone mixti. Quamvis ām dictæ ꝓpriellas nō Cpetant elemētis vulgaribꝰ in linea ōis in ſblli, tamē obstat, sigdem illa nō p in ſblis, q̄ ſblis ꝓpriis statuimꝰ.

78. Ult. gblis: Minimis elementaribꝰ Cplata ꝓpriellas mās ḥna, nō in linea ſblis nō Cpetunt, & clarigr minima elementaria ſt q̄ ſble, gle ſble, gntis ſble &c: p A. in illum illis Cplata ꝓpriellas Cpetunt, ingle minima elementaria nō Cpetunt ſblia Cꝰ se, & ſt, &c: p nec minima elementaria Rmās ḥna ſblis Obꝰ &c: R. N.A. 2di nec rem, illis dgna: minima elementaria, & ex illis ḥna ꝓpria elementares ſt mās ſblis in se sensim ſpectata, p. inagꝰ p regata pluriū ꝓpriellas hōg enear Cꝰ. & dico: elementa vulgaria & ſt mās Obꝰ, & ſt mās ſblis ſt mās Obꝰ quia ex illis dissolo modo Chimicis generant ḥna ſt nō mās ſblis, nō quod ſplæ earū ꝓpriellas exiſtimē sint ſblis, sed q̄ ꝓpriellas

ptela exilissima elemtres dum in resolucõe &c ab invicẽ separant & hogenea - - - hogeneis
adjungunt plurima, in aggregato ille st sbles sine ulla forma mistꝰ pfecti, s ecq, gm mãa d'no prima, que
nõ in aggregato plurima & partiũ sine ulla forma, nõ ẽ sblis. Ulltiq dico: nos elemta pura p mãa &c. sblis tuimq, nullũ vo elemtũ ẽ puꝝ nisi in suis particulis exilissimis, nam injoriby, quæ sby nõ pcipiunt
multa st ptela hogenea; & illud tñ pelemto aqua vg agroscimq, in quo sũũ testimonio & dominan partic ellas aquæ d'splendimq, gnvis in aqua vñ limpidissima dent ptela hogenea salina, quæ indicat Saporꝝ, hæc, quæ fundo & latiby vasis dum aqua evaporat, adhærent, aëreæ, quas in Anthia pneumatica, dum scyphum vitreũ aquâ plenũ recipienti subponimq, extracto ex recipiente aëre in bullulis copiosissimis eruimpentes ex eaq aqua observarq. In flamma, ut ut videat hæc purissimq ẽ ignis, sunt tñ plicatæ plurima hogenea, cognoscere id expimto potis: si vasis aquâ pleni labro ceream aut elem admoveris, flaturq & tubulũ in flammã ita imiseris, ut in aquæ superficiem reclinata, eamq lambat, ex eo in case apparebunt in aqua pelliculæ quædam, quas ubi calleg eris, ceram ẽ pies. Illud plurã saporq, & fuligo salem, sulphur, bram, & aquã, flammã in ẽ plant, j dicta nro 62; aërem erepti, & expansa flammã indicant. Tanq in aëre, nam de tra nõ ẽ dubiũ, singens ẽ copia ignea, aquea, salina, & trea, ptela. Quamvis vo nõ det ullũ elemtũ puꝝ sũ in jori, gtte sumat, tñ in elemte nõ puro dat elemtũ puꝝ, sed dant ptela exilissima elemtres, à quiby dominanty by mistũ illud nomen elemti eg aqua, x ignis obtinet, & gm vis ille ptelæ sint p mixta hogeneis, ex eorum in se ipsis nullã p id admiserunt mistionẽ, sicut eg in aliquod ædificio, gnvis lapides geniscant calci, nullã tñ ex pmistiõ in ipsis lapidiby, & sicut antè nõ effluebant calcis tas dũ illa ambiunq.

79. Insblis: nõ elemta pura nõ st sblis mãa d'no Rhecõ. &c: pñt. R. in illum elemta vulgaria pura ẽnt mãa sblis corpoꝝ, in gtũ expiẽa Sharet da phca resolvi in huiusmodi elemta, & nõ sbsat, &c: pñr: in illum expiẽa Sharet da phca resolvi in elemta vulgaria, in gtũ certũ ẽt, quod in huiusmodi elemta resolutione patent sby, ng generanty tempꝰ, ejq resolutionis, & nõ ẽ certũ, &c: pñr: nullũ ẽ fundm, quod ng grent, &c: R. N.A. 2di arg. nõ Rtis nõrẽ ad A. R nos nõ teneri ad dand fundm, qd ng grent elemta, sq negãa sustinemq sententiã, pñq oppositis grãone postvè tam multiplicem ostenturby in aurnbit ong, ut quod asserunt, plent, cãaq; ideneã huiq grãonis adducant, nobis dicta sufficiunt à nro 73. ad 75. inclusivè.

80. Urgebis: esto assignari ng at cãa Sgnea grãonis elemtꝰ, tñ longè pblig ẽ, elemta de novo gnri, gm in illy antè resolutionẽ fuisse. &c: pñt. Si incredibile ẽ, quod ptela vg ignis, eaq; innumera in unaquaq; nõ minima portione olei, aut pyrii pulveris lateant, tunc longè pblig ẽ elemta de novo gnri, gm &c: sed ita ẽ, &c: pñr: portio exigua olei p plures horas videꝰ ẽe insufficiens ad sustinendam tantam ptelarum ignearum copiã, quam R. de Lanis Tomo 1. ellagia nãalis & artificialis Tractu. 1. l. 1. c. 1. observatione 5. pag. 3. adducit millia putat assurgere idem dicꝰ de pyrio pulvere. R N.A. 2di Rtis: nõrẽ Rtis post ng ri A. in illum dguã videꝰ ẽe insufficiens ratione vis ad nostra in cognoscendo limilla, C. ratione impbilis objectiva, N. & dico: calculũ R. de Lanis videꝰ mihi satis ẽe modestꝰ, & si aberrat, nõ ibit à vero, ng excessum, & p defectũ aberrare pñ consendq, ẽ, si em in uno Thuris grano tot reperiunt ptela, qt implende vasissimæ in templo sufficiat, ita, ut quovis angulo odor illig peipiqueat, qd erit incredible in portione olei p plures horas ardente longè plures

ptelas

ptelas ignis delitescere, & sertim, cum illa sint longè subtiliores, nam ptela Theurij, ut ex dictis colligo essant elemtis Chymicis, y mem & Sulphure, & mercurio, ipsa ex elemtis Chymica Boni ex vulgarib⁹ dictū ē, igit ptelis subtiliora erunt, & hae ptes in divisibilitas in ptes tam innumeras, & quam alibi fusig, captu mentis nostrae, ut potè in cognoscendo limitta supat, nec tñ ē impōssibilis, ut pluribus infra exemplis declarabit.

71. Instbis: Oleū & pulvis pyrius ē insufficiens ad Stinerdam tam ptelar ignear copiā n̄ idcirco tñ, quod vim cognoscendi mentei nostra limitta ea ignicular copia excedat, cum n̄ ideò, q̄ē impōssible sit eam in his Stineri &c: ptis: impōssible ē ut tam copiosi ignicili n̄ erumpint foras ex oleo, & pyreo pulve, si in iisq Stinerent, &c. ptis: Ex una pte: certū ē, quod rem sint fortiora repagula, q̄ bus ptela ignis in pyreo pulvere Stinere dicunt, q̄m sint rupes, & substructiones oppugnaculorū, his expiāt̄ hoste, ignis in pulvre pyrio excitus solet dissicere. Ex alia pte: unica scintilla ē sufficiens ad dirruenda haec ipsa repagula, & absolvenda pyrii pulveris granula, & multomagis volunt illa dirruere tot ignicelorum millia in uno granulo latitāta, & ullis impōssible ē &c: Pr nego A, & reto: Ex n̄ impōssible ē, ut planta aenea phylon à 9. foliis fracē dicta, quae Latinè Ranunculus dicitur, & Polonicè Jaskier nominat, aliquo momento duret, in sting dissolvat, siq̄dem illi tot insint ignicili, ut cum toste Plinio in lumbos dolorib⁹ salubertimè adhibeat, n̄ esse sit eam lanā circumdari, ne laty urat, fistulasq̄ excitet. Dico n. ad ptem pbnis n̄ ē hic locus, & dicta ēn tam fortis pyrii pulveris in dirruendis oppugnaculis sinè ea refactione, motu, & vi elastica explicarinqt, adeòq̄ exista dicendis ē nisi elucidari pt. Jntim potit n̄ negari ēa, & dari dispta haec: quodnam casu a illis ptelae ignea sint liberae, ac collecta &, Lar ejectatio, ut potè ab unitis viribus pcedens ē fortior, in casu ve dispti ejusdem tatis & ēent ptela in pyreo pulve, tñ dissociata ab invicem & divisis velut ea ceribus seluae sunt, & ignis ptela ignea in molecul nitrati pulveris delitescentes in cōmptem movearq̄ dissipere tñ paries molecularū se ambientes nqunt priā iis & ēx ōpte resistere, & illi, parietesq̄ dicti forè & illis elasticitis sursat ipsi ignicili, quos inclapiunt; Att si ex aliqua pte augeat̄ fossa, ut fit in casu 2da pis pbnis, dum rempè scintilla exterior pulsat parietem nitrati granuli, quem n̄ int̄ius ignicul pulsat, tunc elasticitas parietis duplicē fissionē supat, ac pinde paries porosq̄ rumpit, ignicelo via ad elabendū pandit, hic ex angustiis liberat̄, vel emergit in concavā pte agilly parietes, & fortiq̄ sectionē, n̄ alii ignicili viam pandit ad exitum, sic erumpunt ac congregata ptela ignea sbles evadunt. Nolo tñ dicere, quod solq ignis intra ptelas nitrati pulveris delitescens tam horrendas strages faciat, pt ēm n̄ impōssibl advocari in dispticē n̄ ignis pācē diffusq̄, salterin q̄ prig ambit pulverem, nego n̄ dico: id ōc ēo ignē, q̄ ignis ēo appareat dum pulvis accendit, turnga ibi multa ptela delagenea ut dictū ē, & q. minima haec ignis celeritate sensum oculi nostri illudunt, ut iis n̄ in spatiolis ignis appareat, ubi jam n̄ ē, n̄ secq̄ ac dum tetis ignitq̄ a pyrobolia accensi rota alligati in gyrū agunt, rotam existimamq̄ versari ignēa. Quodsi ig augeat & jor ē vis unig scintillae ignēae in tot ptelas ignear in pulvre latetum, sq̄ illa n̄ haec repagula dicta dissipēt, tc retorq: & mjor ē vis lapilli in scrobem montis Schiēt ppē Graciū ejecti, q̄m ventorum abulandq̄ in eo q̄ monte Stentor, q̄bus lapillq̄ aut dum is exitum pandit ea, ut ex illis pcellosis templ̄bq̄, in pcere arbores extant, put P. Khel à toste oculata fide dignissime accepisse se refert.

92. Premes: Salterin pulvis & oleū adeò copiosas ignis ptelas drēt calore, q̄ dere n̄ tñ ullo calore q̄dunt, q̄ vis oleū

sum ptum

sumptum refrigerat, ardorem q̃ vulnerũ temperat, q̃ dicit & de pulvere pyrio phibet Etc. P. Sli Argolo qui volunt evincere, q̃d ignis nõ sit diffusus p̃ aõa Ora, & sicut illi, ita nec oppositi evincunt q̃ dicunt. Huic erroni nõ occasionem dare ostendimus ptẽla ignea, ut nox patibit, gr̃e tm nos nõ curunt, nisi q̃ Sõ dicit, q̃ a modo sufficientem ad destruendũ Applica id̃ tuo dubio, & solutũ illud deprehendes. Unde negari p̃t sõr a nõ transmissa jore dẽ nõ: Et deo sit q̃ deum, & pulvis pyrius desiluunt ptẽlis ignei, N, q̃ abundant iisdẽ, C. & dico: Ubi enim ea ab aqua, vel is de oleo & nitrato pulvere allatũ extra nos videt inde pvenire, q̃d hae duo calore suo pores corpandant, quo facto Beluti intra poros ignis celi, humores q̃ calefacti facilig avolant, ab̃ sic calor sape minuit, nõ rempe: Haec nam refrigerant calida, ut ignis refrigerat adustam manũ, sape extra calefaciunt frigida, sic: si succenso pyrio pulvere faciem adverseris, pejg tibi malũ nõ accersas, q̃m frigida te alluendo; quare dicit Extrinsecis poris extra refrigeratis, depulsa exterioribus stadentibus calida ptẽla in interiora se recipiunt, ibiq̃ collecta magis ad motũ excitant, ad eaq̃ à ville alienũ nõ, quod q̃dam Poeta scripsit: Mutarunt elementa fidem, prius igne calebant Omnia, nunc ipso frigent ab igne venit.

83. In religuo Nota dnõ: Non ce constet, quod aqua sit ignis Extraria p̃tant dicta Nro 78. quia trid mordicus à q̃ sustinet, ideo dicit p̃t sic: Aqua est extraria igni elementari, N, igni vulgari ut sumpto, bdicis: Esto, q̃d aliqm enthemin illo destruat, N, esto, q̃d motũ ptẽlae talem ignẽ effluentiũ elidat, q̃ certum, in notabili gradu assumat, C. Esto dubiũ, q̃ nullã aliã norunt ignẽ q̃m quem oculis vident, hunc am nõ ce pro, de multis partibus heterogeneis q̃ medis dictũ est Nro: 78 nec extingui p̃ destructionem ejg q̃ ejusdem entis, i certum est inde, q̃a talis entitas annihilata, & suppositum reclamantibus Peripateticis, q̃d entitas illa in subjectum desineret, nam ille entitas illa est determinatio adjecta à subjecto illi effectui subjecto ejg & existens, quo mortua illa annihilata, sicut ego si aã cuig pia bonis Deus annihilaret, manente Deo illa utiq̃ nõ potest dici desisse in subjecto, sed q̃a nihil illi remanet et in Deo. Jam si quaeris, qua ratione in nostra sententia extinguat ignis huiusmodi vulgaris. R. Hac ratione, quod aqua adpta eius ptẽlas heterogeneas ab igne elementari exagitatas gravitate sua coarctat, motumq̃ earum perturbatũ elidit, hinc color rubeus, a flamma in lamina vg cadente q̃ nova à pilis heterogeneis pvenit, disparet, his vo ad ejusdem quidam reductis, ptẽlae ignis elementaris nõ depressum q̃ motum aliquo tempore movi sibi nõ cessant, ut indicat flamma ab iisdẽ sursũ protensa, indicat nõ calor, licet imminutus, aliquandiu durans, ut ad actu explorari p̃t: tandẽ & ipsae ptẽlae ignea cessant à motu sibi, sq̃ deum, q̃ motũ communicant motum ptẽlis heterogeneis ab aqua adquatem reductis, ad motũ illas sollicitãdo, tandẽ ipsae depellunt: sicq̃ durum nec calore, nec colore, in lamina ullo modo deprehendimus, ignẽ abesse pronuntiamus, q̃d tam falsũ est, quam falsum est dicimus aquã in ferro, in stagnis exsiccari ullig dicat: q̃d aliud est, q̃d elementa vulgaria sint propria Dei, quid aliud, q̃d elementa vulgaria sint speciosa sint propria Dei. Primum enim sonat, q̃d elementa, quae & vulgus & Philosophi elementa vocant, sint propria Dei. Haec solum, & talia sint propria Dei, quae, & quia vulgus existimat, scilicet: ignis nisi urens & aqua nisi humectans & naturaliter frigida, ac diffluens, nisi coalescat ubique in marginibus, ut scilicet differat à vaporibus, & halitibus, quos vulgus putat nõ esse aquas, nec terram. Denique has elementorum acceptiones relinquamus Philosophis, nos agimus, ignem, terram, aërem elementa dicimus, quam vulgus elementa vocat, at dum Philosophis contendimus, nõ talem agnoscimus, nõ talem ignẽ, nõ talem aërem, nõ talem terram vulgus fingit, intelligimus, & elementa pura.

04. Nota 2do: In prio Ore reperiri ignē & aerem, imo & aqm in ē duplū, has tñ ptelas elementares n̄ statuimꝰ p ppriis Oꝝ
ꝯ 2do eq & illæ cibi in mutatiōnē & diminutiōnē Oris, cui insunt, meare huc & illuc possunt, imo & excedere ex eoꝝ solutaj
ptela elemtres sunt ppia sblia Oꝝ quæ implacata aliis, cum iisdꝫ Obinata, in deculas Oꝝ sua entia Obtinent, quo casu ele-
menta dicj pñt mutata in mista, n̄ ꝛ sūa, qñ forma elemtris destruerē, sicꝫ elemta in rebꝰ nāe dicj virtualiter, nō se-
ꝯ, ac dum lignū Oburit, lignū cē desinit & mutaꝫ in cineres & carbones, ꝙd elemta in mistis novam formā te-
ti multo veniente ac ppriam acquirant ita tñ, ut sibi ppriam formā n̄ amittant, nisi Separatē ad sūa nostros &
novū sūa sblem acquirunt, ita, ut nec ignis in mista, cum aliis ptelis Obinatꝫ erat, nec aqua humectet, nec aēr ex-
spiratōni inserviat. Simile ꝙd Virgil. in ea casu, qua Vistula in ēMare Balticū sese exonerat, dicit nempē pt
Vistulam mutari in mare, & nung ꝛ sūa, qñ ire in mari piret, & exmāa ꝙ genere & mare? minimē utiq
ꝙ enim hæc portenta fingat? ꝛ p̄ pōssūs, quod Vistula in mari statiū suū sblem mutet, nempē cum omni-
scet aquæ Marinæ, hic fluvij n̄ jam amplius dulcis ē, & salsꝫ & amarꝫ, n̄ amplius fluit, & stagnat & nīsi
si pellis subeatis. Hinc n̄ Desistit pipilleor opinio, quā dicit elemta n̄ formalit, & sūa entia sua & virtua-
alit, ꝛ ē ꝛ, ꝙ dari essꝫ existe in mistis, sc: n̄ existe in illis ignē, & tñ calorē, n̄ existe aqm, & tñ humiditatē &c.
nam si ꝛ sustineri pōt, audere & ego sustinere, ꝙ Vistula n̄ existat formalit in mari Baltico, & tñ virtualit,
& fundere totalis ab utrinꝫ desimeret in Logomachiam, nempē si ꝙ opponꝫ p̄baret in ferro vg frigidō n̄ ex-
stare ignē, ga n̄ urit, n̄ existē aqm, ga n̄ humectat, ita ego p̄barē n̄ existere in Mari Baltico Vistulā, ga nulla
aqua in tē mari dulcis ē & fluens.

05. Nota 3tio: spāes elemtor puror sūt ē plures, qmtr licet sint plures elemtor n̄ purōr, alia ex ē aqua pluvia, alia a-
qua fontis, alia marina, ignis alij ē facis, alij Spūs vini, &c: quæ diversitas oritꝫ ad diversitatē ptelar dēsegiantꝫ ab
segregatis, eigꝫ Speāi ē dēsphendentꝫ. Nā dum Nro Ot explicuimꝰ quamōne una scintilla una elibera-
lias in pulve pyrio Belusas, n̄ st dicta trahenda n̄ ad alia Ora, ingby talis ē n̄ jor ptelar ign ea copia repli,
ut sc: & pipet vg ad attacta scintilla ptinꝫ dissolvat, ac in repentinā flammam abeat, ad ꝛ em dia pt, qd pip sorti-
ra, magidꝫ ꝑ ꝛ pacta hab eat repagula, qm̄ ut hæc unig scintilla impacta dissolvi queant; Dei n̄ dē Stat omnib
n̄ quodlibet re construi, cuilibet Ori dissolvendo eb idoneū. Sic aqua fortis argentū solvit, parcit auro &
ē contra aqua regia aurū solvit, argentū relingit intactū, ita igit & scintilla dissolvit sicū, nitratū pulverem,
n̄ dissolvit pip; ē contra saliva humor dissolvit pip, ptelas ignis eliberat, ut hæ in stomacho adjunctæ ibiq
existēs sblem calorem excitent, qua mōne forsan n̄ eliberarent ptelæ igneæ in pulve pyrio existēs.

06 Nota 5to: In rigore legis de, cum Margosio, ignis n̄ rectē dēt cāa addta generatis Oꝝ alterj cui calorē adgenerandos nēssū
ē expirare, gatr actio illig in mota, quem dissolutā ptelar Desegt, Desistit, ideo ab igne destructis pōt, qm̄ generā
mistor dēt prædere, maxīm̄ Exhilarating, ac p̄ nē nēssrig in generatōne cujusvis usq, ē em lenis, violentꝫ ca-
lor sit, ptelas primū magis mobiles Emovet, deinde aliarū ēn partiū maty dēt, tum dissolutā, quā facta ptelæ
ꝙ liberatem nactæ, loca illa occupant, quæ ex gravitis, vel vitis, fixitis, & volatilitatis gradibꝫ debentꝫ
sicq ignē leni Segregata Servant, & nova Speāes Exsistit. Surgit violente vi igne ēa proindeat n̄ allenta ap-
tione gravitis, ut illum alia à priori dicta apparēat forma Exsistit.

07. Nota 6to: Exsolcium, qua ille unico oppio, vg aquā, Ora Exruno & dissolvem omnes ostendere inde, qd p diversum humidi dissi-

qmd

grad, aqua, lac, olei, metallū at reliqua differant inanē cē. pari eñ jure aliud elemtū unico huic subtili tui pōsit ag're tra, ignis, dicendo: divisima Oppōne in divsos caloris frigoris, siccitatis grad, cē refellendam, magis adhuc rāni repugnat a gñ cum minimo durum illis gradu ignē fieri, nec explicē adducha p aqua evincuntur tentum, videl: gd lapides in iis locis facilē crescant, ubi aqua p saxa destillat, gd in ipsis lapidibus recta aliū ossa, aut instrumta fabrilia, indicant eos fuisse olim fluidos, quod ossa in aliū initio sint mollia, & instar cartilagi nis flexilia, quod cructa ovor initio fuerint membrana tenuissima, ex ipso ām liquore ovi, ossa, & carnes evaluentur. His adderamus salicis d̄ quo mō §1. Hæc ingen & plura alia nil plꝰ evincunt, nisi gd aqua sit genīle quoddam veliculū, a quod ptēla elemtres aquæ in talibꝰ mistis §valeant ptēlis elemtis, cū allis speci. nec plꝰ evincunt analyses Helmontii, ope menstrui Alcaest, a ignis g̃ elemta dicti facta. Videlicet, gd ope huj menstruj ora in meram ām judicio illig resolvant. Nam Imo: Alcaest illud sicut à Helmonti post Helmontiū factū ēt nec ab Helmontio fuisse factū, nec Paracelsi sp̄ gñis primū illig authorem dicitꝰ sed nūatum censetꝰ Secundō ga Stat aurū nunqm̄ hacteng resolutū cē, nisi in minimas partiales liquori in aëres, quæ tñ semp aurō manē quoꝝ Sm̄entū ē aurū potabile, ad sm̄ū emitē evadit potabile, s liqꝰ, gñ admod in aqua regia, in qua solutū, ptēlis ejꝰ & pōnitum, videt prꝰ in ām regiam Sēt, at si sic Sēti dicat, tē mentiri pōt liquor, gñ Sēti in illū dicendō ē, si gd ēm affuso oleo tartari p deliquū ubi ad fundū vas lata vasis capitis Sparet cē solū n fluidū. 20. Quantum ad ramū salicis, censea, int deceptū fuisse Helmontiū, nam cum aqua pluvia n̄ sit pura, uti calor & sapor ejꝰ indicat, igit cum hac ptēla mercuriales, sulphureæ, salinæ, t̄reæ in vas subintraverint, aëremde ignem suo vase excludere n̄ potuit Helmontij, igit ea elemita tum vulgaria tum chymica nutrire potuit ramū salicis Sra intentionē illig, & n̄ sola aqua. Jam expimtū Ellori, gd aqua in vitreo mortario trita tres albescat, dein inspisset, tandē a evaporet, a in ētilem tram abeat, id & fontanna sit, s è vinibꝰ, rore, & collecta, n̄ plꝰ pbat, gñ gd nullū hab ea mg elemtū pur, adeoq; nec pur elemtū aquei, & semp admiste sit particellæ alterius generis, quæ longiori tritu à molecul is aqueis segregatæ, ac cum illis, quas aër deponit, collectæ, colorē albū dederunt, cum fere in modū quo eximur lionpidam m̄ ām affuso olea tartari p deliquū albescere, unde & hæc deprehensa ab illo in fundo vasis conseri pt, dicta exptēlis illis Lelogeneis facta separaone Scipillis, Sferre m̄ minibꝰ, quod ejꝰ modi tram potuerunt ipsa elemta affricta int terendū affricta deniq;, etsi vero, quod in vapores, falsum tñ ē, gd in aërem mutet aqua, nec ascendy mercurij in Sfera vapor huj modi evincit illos cē aërem, nam elasticitas illa vaporū eo usq; durat tēm quoad calore resistunt, t̄ vo cessante, illi in guttulas aquæ Sēti 21. Adjungit hic Sl'ea quæ in decursu Phēa aliqūlū nōsseria, videl: an æther sit gd distētū ab elemtis vulgaribꝰ, ad quæ resolvēda quidem Ignotanda avenimt. Imo: Eadem satis Sveniunt int Pētos, gd Sl' elemita nostra usualia, sint pura, existat māa quapiā elemtris valdē pura & defecata, qua ētilitē sua se insinuet et poris Sēt vacuum, impediat, illud tñ magna Sention agitꝰ eo usq; an ēthēa illa æthera ab aëre nostro n̄ depurato deveniat ad nos. De his satis ē dictum in Cosmologia, ubi de æthere egimus, hic tñdo restat resolvendū circa māā & spiritellos ætheris dispensio. Arist. l.1. de Cœlo cap. 18. 22. & 23. æthera tribuit ea māa motum circularem, & inquit, est ēt manifestum ē, gd ē quædam ēthēa Orea alia Sēt eas, quæ hic sunt, Solis ēas, Divinior, & superior his omnibꝰ. Obē Patre Mauro in tract. Sēt de elemtis dat alia quinta ēthēa, & quintū O simplex p̄fectiꝰ & divinius n̄ elemtis. Antiq Academici & Stoici n̄ ēthēa, & aurea æthera admiserunt

Talle

tellexerunt ignē; Egiptij quoq; lunā ignem in alijs rebus diffusū ēe voluerunt, verū rem nō aliū parentē, Plato in Timaeo huiq; igneī spūtj nāam explicans, modo illū vocat lumen, modo ignem. Hippocrates dicit, quod sit calor ꝓ universum diffusus; alijs videt ēe materia, sēre āerea. Carthesij, & aſſecla ejus censent, quod aether sit spūtus ex globulis Coelestibus, 2di Elementi. Ꝑ declaratis, q̄d sit Corpus fluidissimū, tenuissimū, q̄ nullis ꝓprijs actu divisis, & atomis figuratis ſtet, & sit ꝏ continuatū absq; ullis poris intersitis, & sine ulla interruptione ꝓfectissimè homogeneum, eandemq; ꝑpetuo nāam servans, nullis Inceptionibus & mutationibus obnoxium, ꝓ grave, nō leve, nō calidū, nec nō frigidum. Ē contra alij ſciunt aetherem, & Substantiam Orbium gravitate, ac elasticitate Globulorum, Aëogeneam &c. Ex q̄bus patet, circa nāam hūlis ꝓprietates Fluidi hērere, in cōtinuitate Continuū, & sit Tenuissimū, fluidissimū, igni & āeri analogum.

90. Dico itaq; 1mō aetherem ꝓprijs ēe nāe ignea. ſſt. Gl. authoritates magnorum virorū in hāc laudatas ꝓprietates, & effectus alios à sensum cadentes ꝓbant illū ēe nāe ignea &c. 2dō. ꝓprietates illius sunt: mira hūlitas, quo vis poros pradens, fluiditas nulli motui sibi officiens, mobilitas summa activa, &c. cum & has ꝓprietates igni & aetheri, ꝓ ōa convenientissimas fore expiēa ostendat, aetherem ēe nāe ignea ꝓbe colligis, Cujus, quod dotes illa in āere nō dēprehendant, & si aliquæ ad modum sunt diversa, & in gradu multū inferiore. Praeterea effectus ignis sibi ſſt. calor, lumen, vis ustiva, liquefactiva, q̄æ vium āeri, & conveniunt aetheri. Ē aether ē pōt nāa ignea, quām āerea. ꝓ 2da pars Antitis: Quæ reperiuntur in expiēntis marina electrica, quæ describere longum ēet, & unicuiq; facilè patet ꝓ quæ nisi aetheri tribuant, salvari nullatenus possunt, Vide Phca & lumen in clare ꝏspicit in experimento Ignis S. T. sivas exhaustum immergat mercurio stagnanti in cubiculo tenebroso, perim Tabb. & mercurij brillions revoluto vitriculo exhibet pluviam igneam lucidissimā, āerē in barometris lucidis, rectē Indè ipse

atherem ēe nāe ꝓ ignea, quām āerea.

91. Confirmat dictum experimento: Si intra recipiens evacuatum pneumaticum ponat sanguis adhuc āere calens, vitalis calefactus, aqua calida Japonæ mixta, spūtus vini, & nitri rectificatissimi extracto āere ebullitionem, & fermentationes intra recipiens exhaustum oriunt multo vehementiores, quām in āere, imo quadamin signis ebullient sub campana vacua, quæ sub plenam ꝏservescunt; nāo huiq; & sūlia satis clara evadent, si à motu nāe ignea, affluxu, actionēq; liberiore fluidi igneī in liquoribus illis latentis repetatur. Ē contra difficilius declarabit, imo declarari nō pōtit, si aether natura āerea ēe dicat, cum ēnim āer purus & rarior idq; nequeat gestare, quod aura haec āeri quo ad nāam sūlis, benè ipse officium, atheri, ꝏcurre nāam ignean.

92. Adverte am quod licet admittam aetherem ab āere ēe distū & ab elementis usualibus diversum, nō tamen eo modo ꝓprio nam elementa, sic idem aether ipsa ē ignis purissima eminens supra ignē nostrū variis particulis à cæteris affectum, gēnadum & aqua limpida à turbida, q̄ āer purus ab usuali, nō differt spē Phca, ita nec firmū nē, ut inter aetherē & ignēm nostrum nē differēa spēcifica statuat, licèt aether ꝓprietates ignis nostri singulari quadam ꝓpēne Stineat, illiq; cæteratenus tribuit, quæ igni nostro accedunt ex alienis particulis adhærentibus.

93. Obj: Si aether ꝓ cāmundi ōra diffusus ēet nāe ignea, tē dremq; mobilis uri, & saltem calorem ejus semp sentiremus, Ide Stra expiēa Ede &c. ꝓ S. idea nō semp sentiremus calorem substātiæ atheream, licet illa ēet nāe ignea, qa nō semp brēt ejus motus regularis calēris sensationē in nobis producendā, dēnq; Ede ꝓ nōr: aether semp ē in motu nāe sue hūlitis. Ede Quilibet ignis semp ē in motu ꝓportionato, ad efficiendā calorem alijm. C. A. ad efficiendam dictam caloris in nobis Stām ē N. A. & C. ac dicus ab aethere semp effici caloris ē alijm, at nō efficitur, quòd illi ēe oporteat, ut semp calorem sentiamus, nos ēm calorem tē solum

sentiamus

sentimꝰ cum ignis organum tactꝰ notabiliꝫ imutat, ꝑtes insẽs Oris nr̃i, a in motum vibratoriũ excitando so-
lito joꝛem, a cum ignis Ori primò admot⁹, & admiꝰ joꝛem illa q̃ in illis prig fuit, ut si manu valdè refrigera-
ta Otepida tangamꝰ; quòdsi vero Os noster calcat calore nr̃o, ḡm̃ sit ille cui assueuimꝰ n̄ solũ calorem n̄ sentimꝰ,
vel n̄ frigꝰ, ut fit cum ingentem solis æstum copiosior pluuia interturbat, ventꝰq̃ accedat, frigꝰ eẽ, in lab-
de in dum ita frigꝰ, calor in aere, teste ꝑmometro, tantꝰ e, ut si ad flam intcõnẽ hyemẽ rigidã, quã frigor ipse:
lia Expe. pericilio caloris, q̃ manifeste ostendit, expũs: Descendat q̃q; coelo æstuante in specũ bꝛancam, frigꝰ, rarissimũ ine-
l. 6 frigꝰ, cubi culũ calefieret, in eo pisce ob caloris magnitudinẽ n̄ poterꝰ. Unde patet sum tactꝰ nr̃i n̄ rectè æsti-
& 10. rejet, descendat in eandem hyemem rigidã, calorem blandum in ea ꝑcipiet, cum tn̄ ipse specꝰ illa calidior sit,
q̃m hyeme, a si minimũ ꝑpendo sit, testibꝰ ꝑmometris, æquè calida. 2do: accipiat in unã manũ lapis hyemali
frigore, e glacie refrigeratꝰ, in alteram vo manũ sumatꝰ ad lapis bene è calefactꝰ ad ignem, ita tñ ut mane
teneri ꝑit, sinatꝰ manꝰ una ab uno refrigerari, altera ab ꝫ bene calefieri, tum de expertis his, accipiantꝰ adhuc
parati duo lapides ali, tẽpati, & ꝓ caloris, & frigoꝛis sentiet ille, q̃ in manu prius à lapide calefactã sumpta
fuerit, calidꝰ vo ille, q̃ manu refrigerata fuerit apprehensꝰ, dabit ꝫ è sibi n̄ ꝑ æstimatiõ criticꝰ caloris, & ꝑmometrica
curatæ factũ solum eẽ, q̃d nos de calore sincere docere ꝑit.

94. Urgebis: Si æther æthnæa igne ea, tẽ Saltem Bellus, in mota jori dꝛet sum caloris efficere, & Marius docet expiẽs
ꝑ frigoꝛi: Flante vento majoꝛ æmotꝰ bistæa æthere ea, & tn̄ in modo joꝛe calorem n̄ sentimꝰ, & ꝓ ꝫ frigoꝛem magis ipse
alias, & 2da dꝛio: joꝛi æ motꝰ, isq̃ vibratoriꝫ bistæa æthere ea, & ejusmodi, q̃ regrius ad augendũ caloꝛe, Kk. joꝛ æ motꝰ dis-
ctꝰ simul cum aere, & q̃ caloreth nec augeat, nec minuit C.A. & N. Etiam ac dico: alius motꝰ bistæa æthere ea efficiã
efficiẽrq̃ caloꝛe, motꝰ inq̃m vibratoriꝫ intimas æthereis partiũ, hic 2o motꝰ, quo simul cũ aere æther movetꝰ ne-
si aliq̃ obstet, calorem nec augeat, nec minuit. Dictũ am̃ æ; nisi aliq̃ obstet, cum negari n̄ ꝑit q̃dam venti
æ calidoꝛ, q̃ ex Regionibꝰ calidioribꝰ adducunt, ubi æther ad motũ ꝑturbatum ac vibratoriũ excitꝰ, si cum aere
ad nos ꝑuenit; quidam am̃ æ frigidoꝛ, q̃ ꝑcedunt ex Regionibꝰ frigidioribꝰ.

95. Instabis: Expiẽa ꝓfert, flante vento, calidꝰ paribꝰ, majꝰ sentiri frigꝰ, q̃m in loco à vento tuto, & motꝰ æthereis calorẽ
in modo augeat, & n̄ minuit, & dꝛio 3s: motꝰ æthereis in modo caloꝛe augeat, & n̄ minuit re ipsa N.C. Minuit, quãtũ ad sũ
mum C.A. & dico: quod in loco vento ꝓcio, flante vento, æquè sit calidꝰ re ipsa, ac in loco, in quo ventꝰ ob obstacula,
ꝫ parietem n̄ sentiꝰ, modo in ꝫ aspiens aerꝰ liberam cum ventoso aere habeat cõmunicatiõnẽ, certissimũ e, indubi-
tato expiẽa ꝓbatũ, & facilè ostendi ꝓt, ꝫ cum ꝑmometrũ mobilissimũ vento agmat, & in ejusmodi loco à vento immobili
ceꝫ in eod. gradu immobile pristet, cerꝫ tn̄ è expiẽa n̄ de æquè calidꝰ, quãtũ ad sũm nostrũ, & in loco ventis ꝓcio no
sentire ijq̃ frigꝰ, q̃m in loco ab illis immuni, huius am̃ rõe e, q̃d ventꝰ auferat atmosphæram nostrã calidam, pri-
tus suo efficiat, ut aer multo frigidioꝛ, ipsoq̃ sensu novus Os nostꝛ tingat. Jstud ut ꝓbe intelligat, sciend. q̃d ꝓ expiẽ
ntia Octet hujus saltꝫ adulti eẽ calorem 92 graduũ, infantis 96. Oraxo extra vim posita aere temperatè calido
erunt calida circiter 80. gradibꝰ, ut cuiq̃ eorũ calo æstuante aer rarissimè ad 80. caloris gradꝰ plingit, in calore vo 82 gradualiqui
ꝫ glaciant; ꝓtela & insẽs hujus ad cutem quiq̃ motũ vibratoriũ, & dilatatiõnẽ ab igne, fluidis hnt in medicamꝰ ꝫ fluiq̃ cum im-
petu magno apud hõnẽ sit, aliq̃ diutius aliorũ fluidorũ diffundat ꝫ vicina. Ora putꝰ ex eo pati, q̃d si multi hõnes cubiculũ aliq̃
frigidũ subingrediantꝰ, brevi illud tepidũ reddent, extra am̃ Clinus erumpit, & aerem in poris extimis, & ad cutem sibi occlusit

non

rem ad parē sibi, ad jrem tm motū, qm sit in reliquo aēre, fissat, erumpunt Stinuo cum igneo fluido è Oris in effluvia calida, quæ sive ob eam, qm ipsa sint, q ob aēris p̄clar levem cohasionē, ibi illico ea à Ore abreductū, & magna eor pars ad cutem Omnes rapiē. Ex his effluviis aēre circa Stigum, ac p̄ erumpens fluidum igneū calefacto, turgitho-rinis, ac m alior aēium atmosphæra, obj̄ mem Stm frigg aēris, n̄ parū tuet. Cum igit hæc atmosphæra in loco à vento tuto, circa nram ambiat, licet in eo aēr aquæ frigidus sit, ac in loco ventis prio, minime n̄ dē, q̄ din ea mili frigg sentiamus, ex adverso ve, qa in loco ventis prio, à vento flante hæc atmosphæra à nobis removet, succedit in ejus locū Stinuo aēr nov, cujus partem primò Stringens, qm is ille sit caloris tempati, qlis est 8a graduū, nostrīq ab eo frigg pcipimus, magna em ē differa int gradū 84 aēris, & 92 gradū caloris nostri, hinc tm ppè ē à tali aēre Stinuo novo Stringentū, induvium in eodem aēre diutiꝰ servatum Ori induere.

96. Roborant dicta hucusq; Si flabello ventū Stranos ungeamus, & digitum ad venti ē folle meatum teneamus frigg sentimus, si ve adversus Thermometrū aēreum, flabello retinemus, at Thermometrū ad venti ex folle non eam tenemus, illud statim notū, at si venti folles, & flabelli eēt frigidior, Thermometri sp̄ts, & hydrargyrij descenderet, igit aēr flabello motus à folle, & pulsus, ac pinde venti, in cujus flantis n̄ ē frigidior, qm ab his cauty cum eo liberè communicans. Ex dictis cōpallēt, cur si in manū Ore Stracto sortiq; flemus, in eo frigg sentiamus, si ve Ore diducto id leniq; fiat, calorem pcipiamus, nempè in posteriori casu nec atmosphæra nram calida tollit, & aēr calidq; cum igneo fluido Oris nostri ad atmosphæram manū accēdit, in priori ām, & atmosphæra manū sortiq; flando tollit, & extra nos ponit, aēr sorti flatu Stmotq; naturam tangit, ac refrigerat.

DISSERTATIO SECUNDA

De primis Corpor affectionibus

CAPUT UNICUM.

De gnīte, figura, situ, porositte, ac divisibilitte, reliqsq; affēonibus Corporum.

ARTICULUS PRIMUS

De quantitate Corporū

97. Quantitas gñrīe sumpta ē illa affēo rei, inqua sires hæc spare, cum alia, aglis, vinaglis aiq; dēq; Dicit porro in gnīte Aēonis, & gnīem virtutis, & materiæ petit oēs, qbus, ut ait D. Aug. Ideo ea ē eōq; jn, qd eōq; pfēq; gnītes virtutis, ē jor, vnor extēo adiva potēa, ut gnītes virtutis activa solis excedit virtutem aliarū eārū creatarū. Item alia gnītes Stinua, cujus partes Stinctus cuniq; ad invicem, alia discretæ, cujus ptes n̄ Stinctum invicē, sed alia ē gnītes mātē, qua m gnītes materiæ dicit. Distinguitur jrēi, vnōri vno pclar modo ē Oppōnentiū, alia gnītes motus, & hæc distinct in jorē, & nore extēo Oris in longū, latū, & profundū, hinc colliges gnītem motus cum gnīte materiæ Stituendi nō ēse, fieri em pōt, ut materia sit aglis, & eadē moles hujus aglis, & contra fieri pōt, ut moles duarū Orum sit aglis, materia inaglis, sic si globus plumbeus tundione malleī ad ennuplū in laminā, jn erit volumen in lamina, in longū, qm volumen globi, materia tm utrobiq; eadē. Et ita globus ligneus aglis diametri dū plumbeo, sit molē aglem, materiam tm inaglē. Ex eode hīc dicta ex dial. Mōe Sagittis tuis hīc p̄cedit de gnīte motus, q̄ non illa sit, alii em in impenetrabilitte, alii in extēone reponi volunt. His omissis.

98. Dico: Gnītas Oris n̄ ē ipsa impenetrabilitas alīcujus formalīs, nec ē formalis ipsa extensio entitativa. pr̄ma pars: Quantitas Oris & magnitudo ē formalis id, secundum quid duo Ora conveniunt vel discrepant, & in gnīte, & in magnī-

tudine

tudine, & id, 2q̃ q̃d ☞ veniunt, ☞ dissi veniunt secũ de gnẽ non est formalit ipsa impenetrabilitas, &c: jam videt ẽe certa q̃nadmodũ em̃ gñtas Oris ẽ id, 2q̃ gñt ẽ O tale, tale id ẽ alti Oris ẽ ☞ dẽ, ita &c: ꝑ minor. pleraq̃ Orã dicunt in se in gñte, & magnitudine, ita am̃ Orã veniunt in impenetrabilitte, &c: Antẽ prima pars ẽ certa, nec em̃ Orã ☞ veniunt secum ad invicẽ in gñte, dẽt a ꝑte ante a nora aliis: 2da pars patet am̃: unum em̃ O qua tale n̄ ẽ nec ☞ magis, nec n̄ magis impntrble alio, & penes impenetrabilitẽ nullũ O dissi venit ab alio &c: ꝑ 2da pars asserti: magnitudo, & gñtas Oris ẽ formalit id, 2q̃ quod unũ O dẽt & ẽ agle, ☞ inagle alti, si cuti gñtas ẽ id, 2q̃ quod unũ O dẽ tale, tale & dẽt ẽe sle, ☞ dsle alti, ẽ id, 2q̃ quod O unum dẽt eẽ agle, ☞ inagle, ẽ ipsa exteo entiva &c: Dixi: entiva, n̄ localiq̃ sicut gñtas, ita & exteo accipi ꝑt sine locali gñte alij exteone: ꝑt nor: duo ligna palmaris longitudinis idem conveniũt agle, q̃ utriq; eadem ẽ exteo, & entiva, & localis, Ptra duo ligna palmaris longitudinis unũ, alterum bi palmaris longitudinis, ideo dicunt inagle, q̃ diversa ẽ utriq; exteo: & id, 2q̃ q̃d duo Ora dicant eẽ agle, ☞ inagle, ẽ formalit ipsa exteo ☞ entiva, ☞ localis, entiva tm̃, si sint entiv ẽ agle, ☞ inagle, localis, si quo ad dimensiones locales sit agle, ☞ inagle. Confirmat̃ mo: omnium Philor ẽ opinio, rarefactio Oris ẽ motꝰ ad jorem gñtem, & densatio ẽ motꝰ ad nore gñtem, & rarefactio Oris ẽ motꝰ ad jorem exteonem, & densatio ẽ motꝰ ad nore exteonem &c: 2do: Geometria ☞ sat circa magnitudem, & gñtem Oris, tm̃ circa abstm sibi ꝑpriam, & Geometria ☞ sat circa exteonem ꝑ

99. Obst: Exteo entiva Oris n̄ ẽ formalit ipsa magnitudo, & gñtas illis, & vicissim in magnitudo n̄ ẽ formalit ipsa exteo, ꝑ localis exteo Oris n̄ ẽ formalit ipsa magnitudo Oris, & nec entiva exteo &c: R. N. A. 2q̃ dguo; localis exteo Oris n̄ ẽ formalit ipsa magnitudo, & gñtas illis ꝑ n̄ ẽ gñtas entiva, C. A. & N. C. ad dico: localis q̃dem exteo Oris, put in empt̃ ẽ mensurata loco, n̄ ẽ formalit idem, ac gñtas entiva ejusdem Oris: entiva em̃ gñtas Oris ꝑ pit & ẽe ꝑt absq; exteone locali, sicuti defacto ẽ in Eucharistia, ubi gñtas entiva, xti Dni n̄ ẽ exteo localis, & ẽ im̃ mensurat̃ loco, in quo ẽ, nec em̃ mensura partiũ loci ẽ mensura partiũ Oris sti, & q̃nadmodũ exteo Oris entiva ẽ idem formalit, ac gñtas illis ꝑit entiva, ita ꝓportionat̃ exteo localis Oris ẽ magnitudo illis localis.

100. Urgebis: magnitudo, & gñtas Oris entiva n̄ ẽ id formalit cum exteone ꝑt entiva &c: ꝑt dignitas Oris entiva accipit & eẽ ꝑt sine exteone illis ꝑt entiva, &c: ꝑ dignitas entiva Oris accipit eẽ ꝑt sine solidite illis, adeo ut nisi accipit exteo &c: ꝑ dignitas in casu miraculosa ☞ penetrationis duor O ad invicẽ, gñtas illor entiva accipit, ꝑt ꝑt sine solidite, & impenetrabilitte cum gradoq̃ dem illa Ora idem eẽ spatiũ occupant, nec vicissim ab eadem occupant, &c: R. ultimũ dguo: in casu &c: gñtas entiva Oris ☞ penetrationis ad invicem accipit & ẽ sine solidite, & impenetrabilitte respectiva quoad locum, & absoluta, naali, ac entiva, N. & dico: in casu miraculosa ☞ penetrationis duor O ad invicem, sicuti n̄ cessat naalis ac absoluta impenetrabilitas, & soliditas in illis Obj eundem locũ occupantibj, ita etiam quoq; datur in illis tota gñtas, ac entiva exteo, sicuti am̃ desinit tꝰ in illis impenetrãs actualis, ac respectiva quoad locũ, ita desinit gñtas, ubi exteo localis, & im̃ mensurata loco, nam in tunc Ora illa modo Oris ꝓportionate extenduntur, ac si revera am̃ hirẽt ꝑtes, quas tꝰ per certa linꝰ

101. Instabis: In casu replicationis miraculosa unius Oris in locis distis, exteo illius Oris im̃ mensurata loco n̄ ẽ formalit ipsa gñtas, & magnitudo localis, & nec in casu ☞ penetrationis, ꝑ R: in illo casu Oris replicati actio ejus ẽ duplex, at objecta gñtas ☞ illius ẽ una eadem, &c: R. ultimũ dguo: exteo &c: ẽ duplex l mntuè, C. hjusmodi ☞, & entiva ẽ, N. & dico: in casu replicationis unius ejusdem Oris 2q̃ suas ꝑtes quoad se invicem sumptas ponit in locis distis, assumit idem subjectum

jectú entẽ vè ponit in duplici loco.

102. Urgebis: Corpꝰ Xti dñi replicatum in cœlo, & in Eucharistia 2dꝫ oẽs suas ptes nõ Cõmensuratꝫ locis qbꝰ dam, & nõ dalta Ora. R. dgño: O Xti 2dꝫ oẽs suas partes respective ad se invicem nõ Cõmensuratꝫ C. 2dꝫ suum totum, N. & dico: O Xti servata ubiq; pfecta dispoõne partiũ suarũ int se sumptum 2dꝫ suum totum claudit locis, in qbꝰ ẽ, nõ etenim ẽ immensum, aſt nõ ita ẽ in uno loco, ut nõ simul existit in alio, nẽq; in Eucharistia partibꝰ suis Cõmensuratꝫ partibꝰ loci, vel sic, Sig dem totũ ẽ adidem in cœlo, simul & in Eucharistia, ita totũ ẽ in tota hostia, & totum in sẽgulis ejꝰ partibꝰ.

103. Jgitur es: & saltem gratias Oris, erit g dem extẽa illig, aſt nõ Qcita, & solida, & impenẽtrabilis. R. millatẽ, qa Qcita cõ impenetrabilitte, & posita sola extẽone jam habet fundamentum a qlibꝫ a magnitudine Oris, qd ẽ ratio formls gratiꝫ, & quadmodũ licet oẽ extensum supponat ẽe durum, tñ duritiem nõ ptinet ad formalem extẽonem, a magnitudine Oris, ex, qd aquè dura possint ẽe in aqlia, ita esto extensa appenat impenetrabilia, tñ impenetrabilitas nõ ptinet ad formalẽ extẽonẽ & gratiam, ex, qd aquè impenetrabilia nõ sint aqlia in gratte, & extẽone.

104. Jn reliqua N.A. Si insup quaratꝫ, situs & ista magnitudo accidens absolutũ, necne? Rq ẽ Sone: nõ ex qnẽ luig lex, cum solum quaratꝫ in quor opinõe debeat nõ vere, utpote sit dsteta à fide; Si tñ ptinuit, ut nunc solet, ingratꝫ dq ẽ 2da: transmittendo illud A. nam ideo admittenda ẽet ejꝰmodi magnitudo p accidenti absoluto, in qtum in mysterio Eucharistie ex definitione Latꝰ, ac Scilicet admittere debeamꝰ, qd tñ nõ Philos, & Theologos dẽ decidere, cum Philosophi sit Phænomena nãta nõ mystia scrutari. Si vo urgeant, cum Catholicis hanc ẽe opinionẽ, adeõq; nõ à fide pugnare; tẽ dicendũ ẽ 1mo: Salvissimũ ẽe, nam plurima Catholicissima Academia, nullo admisso accidente absoluto salvãt Eucharistie Sacramentũ. 2da: transmisso nõ fide pacis grãa utiq; Sacramentũ Eucharisticũ optime salvat Scholastici admittentibꝰ accidẽa absoluta p aliquod unũ Solũ dntẽt accidens absolutum, nõ tñ ẽe gratiam, cum difficilis sit disparitas danda a uno ad alia.

105. Nota 2do: Qui verò docent subsistãm Oris ẽe substãtiãm cntle extensam, seclusa omni entte absoluta ab ea, & ista nõ vel dsteta, nẽq; ades nullam ẽe, aut ẽe nem Oris, quæ sit accidens Eꝫ absolutũ ab eadem vel separabile, sed ingẽm sue opinionis argũt ẽ: O ex sua cntte sit, quod sit gratiꝫ, & extensum, nullo accidente absoluto magnitudinis mediante & gratias nõ ẽ accidens absolutũ pf. Si: Si O cntte extensum ex sua nãa sit partes ita int se unitas, ut unig entitas extra entem alterig tota existat nullo mediante accidente absoluto, & O ex sua nãa sit nullam mediante Eꝫ gratiꝫ accidente, qd sit gratiꝫ, & extensum, & ita ẽ dsfacto, &c: Sqla juris ẽ indubitata, nil ẽm aliud ẽ ẽe cntte extensum, nisi sibi partes ita int se unitas, ac Cõnexa ut unig entitas sit extra entem alterig, si & ex nãa sua nullo accidente absoluto gratiꝫ mediante sit O partes huiusmodi pfecte ex Sq, & ex nãa sua, nullo mediante accidente absoluto. Et gratiam. nõr vo illustratꝫ O cntte extensũ ex sua nãa sit plures ptes, quæ aquè sit, ac ipsum O, impenetrabiles &c. Utpote plures ptes, quæ possint ex nãa sua seclusa omni accidente absoluto ita se cõmunire, ut unig entitas existat extra entem alterig, ad talem ẽm unionẽ hæc sola impenetrabilitas rgit, & qd eo unianꝫ actu, nullũ accidens absolutum ẽ nostrũ, si ẽm ẽ nostra unio integralis, hæc à certo partium plexu, positione, ac Structura repetita, Deus ea, quæ discere potui, nullũ adhuc in Scholasticoꝝ unionem accidens absolutũ nominare ausus ẽ. Ex pluralitas & multitudo unitorum, a partiũ totig, a numeri nõ ẽ accidens absolutũ ab ipso Ore quite rũ dsteta, sicuti ẽm partes

integrales Oris si dividant ad invicem, efficiunt multitudinē, sine ulla, quæ in illis, accedat tē entitē absoluta, ita eadem ipsa si uniant simul ad invicem, efficiunt totum entivè extensum, qn tē advenial illis quodpiam accidens absolutum. Hinc infert 1mo: extensionē substāa Orea, & ipsam substāam extensam nō differri realiter à nostra disserere, quādo nempè capitur sola substāa extensa præcisè, ut ē aliquid hmōi partes extra partes, divisibile, figurabile, ac mensurabile, tē ea quæ cōmunitur in abstracto. 2do: Mathematicū solā rationē differri à Ore Loco, eadem cum ē substāa Oris, dum capitur à nobis qtēnus ē subjectum omnium accidentium sibilium, ē ingen. Physici, cum ām à nobis capitur præcisè, put ē aliquid entivè extensum, ē Mathematicum abstractam trinam extensionē, tē ē Mathematicum, & Geometricum.

106. Nota Ctio: Ad hæc Rdent defendentes accidēa absoluta, 1mo: de Fide ē, quod in Eucharistiæ Sacramento maneat qnitas, & magnitudo panis, atq; adeo, quod magnitudo, & qnitas rei sit separabilis, & distincta illi à substāa panis. 2do: citant Aristotelem L. 7. Metaphor. textu 8. docentem magnitudinē nō ē substāam, inqtēm longitudo, latitudo, & profunditas qnitates quædam sunt nō substāa. Deinde: pro eundem Pdicamenta dicunt, inde relli, magnitudo ām & qnitas & subjectā sit distincta Pdicamenta. Pro 3tio dicunt, de fide ē in Eucharistiæ Sacramento manere Species panis, atq; adeo & qnitatem panis, quæ sit numero eadem, & distincta illi ab ea, quæ fuit in pane conceditur 4to distincta illi, negat. dicit, Ecclia definiunt duntxat, qd in Eucharistiæ post Consecrationē maneant Species panis, et nullibi dicunt, qd hæ species sint accidēa absoluta panis, & qd sint eadem nō, quæ ante Consecrationē, quia id definunt nō Ecclia, sed Ecclæ Doctores fuit, unde multi nō è Scholasticis Doctoribus orthodoxis aptè docent, extensionē & qnitatem substāa Orea nō ēē distincta illi ab ipsa substāa, & ipsam substāam Oream ēē nāa suā extensam. Extensionē ām entivè Oris utiq; salva, & integrā fide pōt vocari magnitudo illi. Nec dica si hæc Species nō cohæret cum authoritate PP. & Scripturarum 2do: quo ad authoritatem Patrum eminē ēē, qd de hac re dubitare pōtest, antiquos PP. nō ēē ejusmodi dissentientes ante Sæculū XI. floruerunt, certū ēm inter pios & veteres Ecclæ PP. uni Platoni in rebus piis adhærere, & pro

» ex Francisco Patritio l. 8. illig. ubi quæ dedit ad Gregorium 14. Pontificē Summi Theologi veteres ætatis, & S. Fidei
» fecerunt fundamenta, & Ecclæ ante extruxerunt, uti Dyonisij, Justini, Clemens Alexandrini, Origenes
» Cirilli, Basilij, Eusebij, Theodoreti, Ambrosij, Arnobij, Lactantij, Augustini, aliiq; multi ex Platonē ejusq;
» Sectatores religiosissimi antetulerunt. Certū ām ē ex Finibus rei, n pacis dēa absoluta Platonē qualibet ex stellis
explicare, & per Mechanicas assertiones, put & qd salva fide hæc opinio pōt oppugnari, stabilitā Authoritate veteris Patrum Nomenclatoris ām posteriorū sæculi ēē PP. & hæc admisere, asserentes eruditos ex PP. seq, si nō ipsi hac in re inter se dissentirent. Quantū ad Concilia Rom. hæc imprimis Concilium Constantiense inter plures vitiosi provinciales, hanc damnavit Sessione accidēa panis nō manent sine subjecto in Eucharistiæ. Alienū fuit à mente & Consilio eo ipso definire accidentia absoluta, tota enim mens Concilii fuit, damnare hanc propositionem, ut statuat substāa panis nō manere in Sacramento altaris, ipsiq; rāo ē Rma, qa sicut nō accidēa eum existeam, & transsubstantiationis dogma impiis obstrepentibus vitiosis iniquè contendens Hostiā Consecratam ēē Christi tm in figura, & vero panē in nāa, ita nostrū minimè videtur, ut hæc accidēa ipsa dicerent, a Concilio, & tm, ut dogma transsubstantiationis Rma tunc impiis hæc declararent. 2da ē: qa eccensura Vitiosi fiandi propositi, quā Illgi Concilio exhibuerunt, majestē Catholicæ nō aliā ob eam à Concilio proscriptam, nisi qa transsubstantiationi adversabat. En censura verba, quæ ait P. Tent: à Poridia pag. 192. dissertationis suæ de Illgi &

vide

ubi Hæc exp̃ssa hñt: 2dg Articulꝰ: ꝙ ē 2da Vigilij ꝓpriꝰ ē directe contra transubstãtiãē q̃ dictarmin ꝓpio expositam, de qua, ut dictum ē, log̃ Ecla in verbis Sua Fidei, & de terminationis in hac mãa. Nihilꝰ in t Concilio latum ē p accidentibꝰ absolutis.

107 Quanti eam spectat Conc: Trid: ñ ipsa ꝛ determinatũ in illo fuisse Sess. 13. Can. 3. manere in vrtute Eucha: Sacrmtũ spẽs panis & vini, ñ manente illarũ substã, aut sine ñ inferunt accidẽa absoluta, nam 1mo: Cum accidẽa absoluta, si quæ sunt, ñ attingant ipsis in substantijs oppositis immediate, & p spẽs, neq; eunt pinde spẽs earũ ne intelligi accidẽa, q̃ dicat dari fundicta PP. Tridentini spẽs spẽs, h. e. empe, spẽbꝰ ꝙ ē, ut spẽs aliæ Dñi q̃ grãis, mãales, &c. sensuũ ministria capiant, q̃ tñ de sentire potuit de Statis PP. 2do: Cum ne ipsis oppositis ipsum, dentone accidẽa absoluta, eorũ aliꝰ in Mysterio Eucharistico, quomodo recurrere possunt ad Concilium, quod determinate dicit in mõ plurali. Etiã Lucciam à PP. alijs Thlgis, q̃ Tridentino Concilio interfuere, nulla accidẽa absoluta: etsi omnibꝰ in notescerent optimè mentẽ dictat, nihil de Eucharistica ꝓtinens explicat. Frustra imponit PP. vt intellexisse accidẽa absoluta, cum panis in Eucha: spẽs manere, debuere, vt ostenderent modꝰ quo Dñs instar panis in Eucha: ẽ, nabilꝰ separatã Philosophicis nitꝰ defendere.

108 Instant p accidentibꝰ absolutis 1mo: Si nullum accidens absolutũ daret, vera existẽa Dñi in Eucha: nullatenꝰ salvari posset. 2do: Transubstãtiãe dt ea abaliquo accidente pendere. 3tio: Sine illis ñ posset se nobis ꝑdere sub solis spẽbꝰ & Sanguis Dñi. 4to: Sine illis ñ posset explicari Sacrmtũ. Ide ad 1um: Cum plane constet à nulla absoluta entitate, quæ ante Consecrãonẽ fuerit in pane Dñum dependere, utique constat in illo facta Consecrãone, quo ante Consecrãonẽ à pane occubabat, manifestum efficit ad reale Dñi præsẽa in V. Eucha: Sacrmte stabiliendam, pinde ea ee, & sibi glidet panis & vini sint accidẽa absoluta in Nõ oppositis, illarũ origo ex Mesaicis mãa efficibꝰ derivet. Ad 2dum: Sicut in mãali Consone in unig Spẽbꝰ ad aliud, manet aliꝰ reale, utriq; Consionis termino Commune, ñ applicãe dicenꝺ ẽ in ad Signãle Consionẽ quicunq; modi ẽ transubstãtiãe, necessariꝰ negri. Cum ẽm Dñus virtꝰ à nulle objecto in agendo ꝑdeat, ꝑ illa efficere, ut multa aliud plane diuersum, ea mãne Entitate, ut nil prius, quod in uno fuerat, in alio acciat. Hinc Thlgi teste Durando, transubstãtiãe à mãali transmutãone differre dixerunt, ea ois transmutãe mãalis ad objectũ Commune, hæc eam nullũ. Denꝺ cum transubstãtiãe à Con: Trid: Sess. 13. de Eucha: Sacrmto dist Can. 2do: Consio prius mirabilis, ad eam transferre jure nõ licet, q̃ in mãali Consione stingere ẽ deprehendimꝰ. Ad 3tium: Ut Sacrmtũ sit sibi signũ, nil amplius requiritur, ut in illo Dñi, vẽ & realiter sub spẽbꝰ panis & Sanguis sub vini existat, nobisq; tradat, ad q̃ nulla orgãa accidens absoluti, & nõ q̃ullior, q̃ si seclusa, ea accidente absoluto, ꝑ Dñi existe in Eucha: Sacrmte ita, ut Corpus à pane, & Sanguis à vino sacrum ministrio discerni negeat, vẽ seclusa ea accidente absoluto, ꝑ Dñi sub spẽbꝰ panis, & Sanguis Corpus sub spẽbꝰ vini existẽ, q̃a unicuiq; adsit sub spẽ alienã nil aliud ẽ in re, q̃ ille, nisi ita adsit, ut ipsa res sic existens absq; sub alijs spẽbꝰ dẽt adsse discerni ꝓ sacrũ ministrio. Atq; ita se res habet in præsentiarum, cum ad id, ut Dñs existat, ut Corpus à pane, & Sanguis à vino sacrum ministrio discernique queat, sufficit, ut Dñs existat, inquo ante Consecrãonẽ erat panis & inquo post Consecrãonẽ ipse vẽ, ac realiter existit, eodem panis modo sacra nostra officiat ineveat, vt ellicet, quo à pane & vino naturalibꝰ officijs solent, & ante consecrãonem ab his officijs cohibet. Quod illustrat, & authoritate

Divi

Divi Thomæ, 3ᵃ 3ᵗⁱ parte Quæst 76. Art. ovo docet apparitiones à Xto in hâc factas in hoc Sacramto sub speciebus puerilis vivæ carnis & sanguinis ex eorum Stigmate potuisse, quod ut ille ait: quod intuentium oculi mutatos cernunt habitus in mutatam aciem ex: esse viderent, carnem, & sanguinem & puerum nulla in mutatâ re facta ex parte Sacramti; hoc est: nullo introducto vo accidente absoluto. Undè pt argui sic: pt Xtus apparere in hoc Sacrmto, ita, ut à puero viva caro & sc: discerni non posit ob: lam immutationē sensorium & paritē Etc: & rationē dat S. Doctor parte 1. Quæstionis 106. Art: 2do: Erroneū è dicere Deum non posse facere, & se ipsum oculis divinitus essy, q fiunt p ministerium cæterum Deum. Unde è ita Xtus existit in Eucharistia ut habita ratione turnsfig cui ritū Xti & sensus, in illa tā modi, quo ex illo loco apta à Hostiâ non secreta discerni nullatenus possit visui ministrio. Roborat fidei: pūs Vtra Scholasticos; ex eorum testimoniis; id eo positis accidentibus, in clausa pixide & velo è Sacrmto, qa Xtus in illa existit instar panis, solaq; sufficit pixidis rotunditas, ut instar panis nobis appareat, & non aliter se veretur rejectis accidentibus absolutis ius cum rejectis Xti Dñi nostri Jesu & & vitæ & Sensus è in Eucharistia non aliter subjecta Ora Gymnit, ac panis, quod utique è existit instar panis, nec ut ex illo loco ita nobis appareat, ac si esset panis, ply rotunditas, quam pixidis rotunditas & nimirum rejectis accidentibus quæ illis positis, Eucharistia, dum in clausa pixide & Stinet, è verè ac proprie Sacramentū. Ad quartum respondet ejus cum quod in Eucharistia habet Sacramentū non sint Species panis, & vini, sed ipsum met Corpus & Sanguis Xti, quæ sub panis, & vini visibile quidem modo celebriores Philosophi docent, esse Turneli, relinqy, nullum rquisitum accidens absolutum ad rationem Sacramenti in Eucharistia stabiliendam ut Xtus Dñus sub panis sensibili tegumento verè sit in illa. Nec dicas: aliquando à Xto Ore dictum, quod realiter frangatur panis hostia Consecrata à nobis frangitur in Eucharistia admitti debere. Nam opinio de apparitione fractionis, non sit in Scholis nova Catholica, ut ex Magistro Sententiarum in Quartum distinctione 12. manifestum est, negue unquam ab Ecclesia damnata, nec prohibet, quamvis dici possit fractionem Hostiæ consecratæ non esse realem, quemadmodum non est realis panis, quem visu, gustu, tactu, in hoc Sacramento percipimus.

109 Opponitur Lic solet Catechismus Rmi ut potè editus jussu Concilii Pridi tanquam ejus interpres meritò optimaq; fuit habet, in illo ann docet Eucharisticas panis Species ee accidea absoluta, quæ sup omnem nāe ordinem ipsa se nulla re alia nixa sustentant. Ad Rm licet Catechismus Species panis sumat p accidentibus absolutis tñ non Xti Inde, quod ejus tores illa sint Concilio Strarii: illud enim Eucharisticas panis Species pōe salvâ fide & accidentibus absolutis sumiste aliud etiamsi p accidea absoluta, quæ dicta sint in Concilio, pōe explicari. Primum utro concedit, alterum quia reverēa Cathechismo, negat non ea Catechismi è authoritas, ut tanquam fidei dogmata ea sint, quæ in illo traduntur, quod ipsum confirmat Turneli Collectione Theologica dicens: multa docent Cathechismi authores, quæ multi, Salarii non approbant, ex aquam cæticis Eucharistici prig Xti in vinum, quin in Sanguinē Xti, admistionem balsami ecclē ee in Scrmto Confirmationis, & alia non pauca, in quibus salvâ, quæ de Catechismo, reverēa, ab Authoribus illis recedunt pleriq; Scholæ Magistri. Legendo igit de Speciebus Eucharisticis illud Solutum dici pt, quod tradit Soncinas disp: Metaphica 20a, Q. 3a. Art. 4. Paragrapho 2do dicit explicatane Species panis p accidea absoluta non tanquam Articulū fidei, & tñ ut sanam, & captui illorū aptam doctrinā fidelibus ab Eccla in Catechismo proponi.

110. Quantūvis attinet Authoritatem Aristotelis Rtis Aristotles docet, quod quantitas, & magnitudo non sit substa formaliter, & id ramen concedit, non sit substa realiter negat. Quantitas esse realiter dicit ac substa, formaliter tñ non substa, qa dum Deus potuit ut extensum, tē imbalem non em abstractam Oris non venit nec substa. Sicuti in abstracto Sceptrum militis non relucet ille

illis

illius rei unius, quae tamen abstracte concipitur, esto unitas non distinguatur realiter à re ipsa, ad 2dam Aristotelis rationem dico: certum est enim principalis quaedam ex 10. praedicamentis non distingui à se mutuo realiter, uti sunt: relatio, actio, passio, proinde et quantitas, seu magnitudo Corporis spectari potest non tanquam entitas quaedam omnino alia à substantia Corporis, verum tanquam modus illius contingens eidem adveniens, eo quod contingens sit, Corpus existere sub hac determinatè quantitate, sicuti contingens est, ut plures, vel pauciores partes materiae uniantur simul in unum Corpus. Conceditur itaque, substantiam Corpoream ex sua ratione formali non requirere ullam determinatam quantitatem, cum sit indifferens omnino ad quamcunque; at negatur substantiam Corpoream non posse concipi, et esse quantam, extensam, seu magnam, nisi quantitas in illo recipiatur entitas quaedam absoluta ab eadem distincta, per quam formaliter illa substantia Corporea evadat entitativè quanta, seu extensiva. Complex itaque est conditio viae circa accidentia absoluta, vel illa silentio praeterire, vel relinquendo Philosophis, vel aliquid indeterminatè admittere, vel ad extremum in fundamento datarum rationum simpliciter omnia negare.

Articulus 2dus.

De Figura, et situ Corporis.

111. Corporis itaque figura est certa ipsius Corporis, quatenus est extensum, modificatio ex eo unicè resultans, quod Corpus ipsum una, vel pluribus superficiebus undique circumscribatur. Hinc figura est affectio Corporis ex se penitus iners, sicuti enim extensum, quatenus extensum, non est activum, ita neque cujuscemodi erit figura, ut potè mera extensionis determinatio, nullamque habet vim agendi. Adverte tamen hic: quod figura Corporis concurrat ad aliquid efficiendum, ac non nisi tanquam conditio, ac medium quoddam, uti figura cultri, securis ad divisionem ad trajectionem figura, clavi, terebre; item, si superficies aliqua sit levigata, vel aspera, e plena Corporis, si porihuius, vel illius sint figurae, poris, e noris, id quoque confert tanquam conditio, ad imprimendam talem, vel talem affectionem in organis nostris sensoriis; at quod figurae metallis impressa, e sigilla quaepiam reddere possint hominem laetum, e forte, felicem... planè vanum, et risu, superstitiosum est. Adverte 2do: quoniam Corpus est ex se passivè indifferens ad omnes figuras, capaxque est omnium, ideirco dicendum, quod ratio ultima, cur primitiva particula rerum Corporearum hac potius quam illa figura, simili, e varia, quod inquam ratio huius sit ipsa voluntas DEI omnium Conditoris, qui nempè cuncta fecit in numero et mensura.

112. Magnitudinem Corporearum consequitur situs. Est autem situs: certa quaedam positura, ordinatio, combinatio, textura, et artificiosa partium dispositio in toto, ac proinde situs nil aliud est, nisi relatio quaedam unius rei locatae ad alias res pariter locatas, sicuti autem ex mutatione locationis, et ubicationis partium in toto mutatur earum situs respectivus, ita ex mutatione situs earum partium certae quoque mutationes contingentes evenire solent. Et hoc sit Corporis affectio, licet, quantum de se iners sit, meretur tamen considerationem Philosophorum, quia sit, ut de figura dictum est, Corpora ad certos effectus praestandos reddit idonea; intuere mappulam, quibus utuntur homines ad mensam, observabis in illa quaedam fila alba, quaedam videbuntur suffusa coloris, verte eandem mappulam aliâ ratione, vel ex alia parte contra illius intuere illam, et videbis sub colore fusco illa, quae candidissima videbantur; et è contra. Item: si è diametro speculi consistas, et te, et alios post illud positos videbis, videberis ab iisdem, si ad latus, ab illis quoque in speculo videberis, non tamen te ipsum videbis, nempè variatio situm, quare, ut te ipsum videas est necessarius.

Articulus 3tius

De porositate Corporum.

113. Porositas est affectio Corporis in eo consistens, quod inter partes solidas quibus unumquodque Corpus, sive fluidum, sive firmum constat, interjiciantur

intstitia quædam, sive illa intstitia fluido quopiam exactè repleatur, nec ne. Porrò ad hanc nomine illa ipsa intstitia intt partes solidas injecta intelliguntur. Non è ad hunc locum quæstio, an huiusmodi intstitia in cuva sint &c. aliisq; speciei, jam ex dictis in Mtphea Statt, & porosi eium ordines repleri, saltem à mea deterrea, ita, ut notabile, & coacervatum nè detur vacuii & simul mea mam ætheream nè ee sufficientem ad excludendu ee vacuii, ita, ut nec dissemination vacuii detur, hac ipsa quæstione hic omissa quæritur. 1mo: an ora omnia sint porosa? 2do: an pori eorum anguli, etiã inter se ad diversitatem situs, verè eam unquam relinquant Mathematicis ut postè magis nostrias mêas & oculis subtes.

114. Ad primum & affirmativè, & pro assertu: Ora, & firma, & fluida sunt porosa, & ora est porosa pro 1. quoad 1. prem: ora firma est scabra, & eo ipso est porosa, &c: Nec pall, nam scabrities nec intelligi, nec explicari alit pt nisi, per eminéas partiu aliar supra alias, eminéa autem sine cavitatibus nec dari potunt, nec intelligi pro pt expiis: & Ora in politissima & perpendiculariter erecta, uti musca politissimi speculi verticaliter erecti, super quem illa discurrunt, quod non posset fieri, nisi isti partes eminéores speculi darent quædam cavitates, quas hy insigentes suos unguiculos, tuto inedere possint. Ut in speculo politissime creta armenica & lapide Saponis bene semel descripta, & accuratissimè delita, ut nec vestigiu eorum appareat, postea ensem in plures apparebunt, nisi dicta speculum affraxis, deinde Oram politissima adsum reipsa scabram fecerit, tunc id non fecerunt musca, ubi unguiculos suos infigerent in politissima Ora, quomodo pillud discurrerent, & non ponderent sui Oli decideret, & in nulla fuerint fossula molecules pruberantibus injecta, tunc fuerint, ubi suos unguiculos infigerent, licet quoq; creta armenica scripta, si supra Oru positu fuerint, ac in fossulas ejus aliqua ex parte se se non insinuarent ad unicam abolitionem ejus Oris darent totalit tolli ab eo? &c: Jam dixi cur in ipso delitu licet huiusmodi reliquiæ sunt? & Quia pinguiores & tales Saponis non admittunt Vaporem, & facile ejus loco adhærent. pt 2do A. toni arg: Ora firma materiis peregrinis, lucis, ignis, colorii & magnetici, electrici non sunt pria, & si non essent porosa, non essent pria, saltem non adiret, sigt penetrationem rigorosè talem, quam nadit impossibilem dicimus in Mtphea. &c: Jam innumeris, iisq; obviis exiis effat, non est mirum Singulares: Sic in Histt. ad: ad Ann 1713. refert, qd Clari Hornberg Salem ex ferru tradiderit, qui ex cucurbito ferreo misturam calcis vivæ, aceti destillati, salis petræ, salis marini, & sulphuris communis imposuit, eidem ferro magnum ignem subjecisset, sal hac copiose dissolutu transivit per crucibulu in aliud, ac aquam misit & chartam bibulam inde filtrando, ibiq; refert, quod idem Chymicus per laminam argenteam lineæ crassam ter tem similit trajecerit, nullo relicto Crassitiei ejusdem laminæ Signo. De marmoribus quotidiana experiéa in Hollandia affirmat Cl. Musschenbroeck pavimentum ex marmore candido structu supra aream humidam, variis ferri, & ligni ramentis distincta induere diras maculas, per diu stille transmeantis tinctura ferrea, & ligneæ, Konning roborat dictum experimt seqns: Recipiens vitreum Cylindricum in A. instruat vasculo C. ex ligno secundi fibram latitudine bene tornata, & ex ebore, corio, infundat liquor, vg agua. Disco Bubotilla applicatu liberet, & aëre, & vasculi loco depromat vesica bubula, & stilla aqua plena, ut Fig. D. Tum sub vitreo recipiente ut Fig. G. collocet vesica eadem ex dictum fere liquore repleta, & ligneo, & circum vasculi, una linea crassi, aliquot digitos altum, magnete impleat liquore, dein removeat aëre, remota intg aëre, liquor & ligneus vehiculo

& evibit

(vide in f. capitis 7a fig. 9)

q̃ cribo in vas D. placide defluit, et ex vasculo guttatim defluit, & ꝛão huiꝰ ẽ, ga cedentiꝫ aëri, succedit aër exterior, suiꝺ viribꝫ p̃ poros urget liquorem. ꝑ Stiã Arts Lõi: Ora firma et Osſibilia, & in porosa ꝑ Stã: Compoſitio Orũ nec fieri, nec intelligi alia rãõe ꝑ, nisi p̃ accessum ad se invicem partiũ, quã nihil remotã, & certis inſectis inſtitiis dijuncta erant. & sic &c: tã &c: Arts vo expientis Oſſat Mariopti & Khellii, primꝰ em̃ chalybeũ globum sebo, a sm̃egmate imunctũ in mandem demisit sæpiꝰ, observavitꝫ globulum, quo altiꝰ demiſꝰ erat, majꝰ semp̃ in mande reliquiæ vestigiũ. et ll duos eburneos globulos diuso colore tinctos suspendit, ex quoꝝ ẽ post impactũ illoꝝ mutuũ, ꝑtem superficiei in parvam, altiꝰ globi colore tinctã ẽe, quam vtiꝰ sine applarãõne utriꝰꝙ tiĕrit ñ potuit.

118. Quantũ ad Edam Antis partẽ ejꝰ q̃ Lõi Args nempè, quod in fluida porosa sint, plant tinctura illoꝝ nullã em̃ fluidã sibi, quod ꝛ aliqua colore tingi possit. Ede: Magnam sumpsit Edwas generosi vini rubri mensuram, eiq; aquæ puræ fontanæ omiscuit, omixtas in vase latè patente diebꝫ 10 Oservavit tum præsertim, ut glaciaret, aëri exposuit, die insequente, ubi glaciatas rejit, vas inclinavit, ex quo vinũ eẽ defluxit, glaciæ pallida, instar exilis bilis, remanente, & tanẽ nullo vini indicio soluta. Ex quæ expiente nõ colligi pt, falso supponere Thomistas, q̃ in Theologia Eendunt quod modica aquã ossa vino in calice, priq; Cystaꝫ in vinũ, & indè in Sanguinẽ xti, ounq; em̃ metamorphosis aquæ in vinũ naãlit, ut die supponit, Ptorgit, & huiꝰmodi aquam in nõe, sinjone sinagiglotte affundatꝫ vino, alias mercator licitè faceret, q̃ vino grãde mensuram aquæ affunderet quotidie in locum exhaustæ mensuræ vini, q̃ em̃ mali faceret, si tã tolli intra breve tempꝰ in vinũ grossũ Cystꝰ, ut potè modicum Cparatè ad doliũ vini bene grande. Stiã plant porositem Orũ fluidoꝝ instrumtũ, quo Perveniunt ad libenes fumũ tabaci Fig: 10. Constat ẽ instrumẽtũ lagenã A. quæ ad dimidiam fere partem repleta aquã fontanã x adorifera in B. ponunt tabaci folia concisa, & succedunt tubi C. recurvi transit ꝑ aquam D. immergit, extremitate sua ꝑfata fluido similit tubi E. transit ꝑ idem aquam, ast extremitas illiꝰ in lagena posita sit eẽ elevata supra aquã ejusmodi, omnes ejꝰ ereaty circa tubulos in aquam debeant celeri, nequa pte aër extra Subingredi possit, & positos si exierint e tubi F. ore prehensã attrahas ꝑ aërem, emergit ex aqua fumꝰ delicatissimus instar nebulæ impendentis eiq; aquæ, insinuatꝫ in Tubum C. F. depositis partibꝰ crassioribꝰ & amaris tabaci intra eam aquam, nempè: columna aërea incumbens accenso tabaco in B. Ostiane sua Cpellit, ut fumꝰ in eam partem fluat, ubi nõ ẽ illi resistẽa, atꝫ intra, & supra aquam ẽ nõ resistẽa, exhaustoinde aëre, ideo illuc ꝑmit: Hocꝙ ei ipsũ manifeste ostendit dari poros in aqua, q̃ priꝰ replebant aërem, & ꝙ extracta, replent fumo, liberꝫ eiq; ꝛe eunt transitum. Præterea in aqua si solvas sales, pigmenta, succos &c: tota aqua imbuit ptibus intra meatꝰ aqueos Osſrictis, jam recipientibus varios Spiritꝰ, aquam, cerevisiam, & quæ grossam, extrahe aërem, mox innumera bullarũ copia assurgit, è cayrũ nempe pellit aër pliquorem ei dispositũ, ubi ab extimi aëris Sione liberat liquor. Neq; existimes aërẽ intra liquores hospitari, veluti in arenas aquam, nisi em̃ poros ipsos subisset, ac intimos liquoꝝ recessꝰ, facilij se ꝑ deret, trudereꝫ sursum, expellereꝫ &c:

116. Ad 2dam quæstiõ Sr Nzhẽ. ꝑ Stiã rãõ: Molecula, q̃bꝰ Stant Ora sunt divisissima in dijs Sfigurꝰ, & in porꝰ q̃ tubis hꝰ molecułis intersipientibꝰ lamꝫ pallꝫ, quæ hæc divisibilitas efficit figuras, ut quædam molecułæ aptentiq; sibi cohærent & Stent pauciores, & certe nõa in se alinguat indolitiã, alia minꝰ aptè sibi cohærent, Stent laxiores poros inter

&c

se relinquunt. Atq; ꝑt observa'onibꝫ microscopicis, sic sales dixi os. si aquâ Communi Solvas, guttulamq; inde excerptã vitro imponas, ubi haec exsiccabit, microscopio subjiciaq; & dixi sim as figuras deprehendes, sic sel petræ acicular, ↔ spicula ut Fig. 11. Sal Communis exiles tabulos, ut Fig. 12. Saccharum eras splæ rulas ostendit Fig. 13. q̃m ipse pulvis Gypsi q̃ testæ Ostrei q̃ instar minimorum globulorum nitrum exparet. Jn aceto ligni observant q̃ alcula instar anguillarum ut Fig. 14. Discetu liquoris evaporaverit, relinqt post se tales appositos q̃les exhibet fig. 15. Unde exsita dixi ille figuras Os dari poros inst Oreplures, in alio pauciores, jos les inti, in alio nores. Jam q̃ motus ri eadem sit in Obq; liquet ex Supq; dictis. ꝑ 2do: pori dixi sor. Os ri iisq; fluidis sunt priq; nec ea fluida ꝑ poros eorum Os transire ponnt, sic teno: Aether poncat poros vitri, ignemat aqua, & aër. 2do: Mercurig facilig ꝑcolat ꝑ corii, q̃m aqua, & aër. 3tio: aqua fortis nimia rectificata testo Boyle æming apta solvendo argento. 4to: Spiritꝫ vini agrè solvit salem. 5to: Gummi diffluit in aqua, ri in oleo, è stra camphora, & alia resinosa solvunt ab olea sis, & Sulphureis liquoribꝫ, ri solvunt ab aqua. 6to Poculã ex fædera, a creta cocta elaboratum imple vino aquâ dilute, effluet aqua, remanebit vinum. 7mo charta bibula filtri loco adhibita transmittit aquosas ptelas, ri oleosas, at si filtr illud oleo priq; imbuat transitu ponittit oleosis, ri aqueis. 8vo: Spiritꝫ salis armoniaci dissolvit metalla, ri dissolvit callum Smiæ. 9no: magnus ignis ferr patitꝫ donec fluat cum cera ligniescat illico, & vicissim, aqua fortis dissolvit ferr, illa eam relinqt cerã. 10mo: exptum se scribit R. Hell. Sulphur nec ab aqua bullie te, nec ab aqua fortis dissolvi, dissolvi vo facillime ab oleo bullie te. 11mo: Argentꝫ & aurꝫ etsi plumbo gravig, ri subit massam cineræ cupellæ decimasticæ, et si plumbum eum aliis metallis denq; intro poros absorbeat. 12mo: tritu tamen illud, omnibꝫ vulgare e, quod aqua fortis salvat argentꝫ, parat aurum, è contra aqua regia dissolvit aurꝫ argentum illa eum relinqt; denig nec ea plenitenq; quod unum idemq; Os ex ea parte aquo pulos poros habeat, experieris id facile in vesica, quam si aquâ implexis, ri eã transmittet, at si vesicam imteris, tum illi aquam infuderis, ꝑ stillabit. Quod ipsum firmare videt Pal de sanis Tome 2do. p. l. 62: dissimiles sunt pori, qbꝫ ꝑdita st Ora, specie diversa, ri eorum apparet, quapropter pori pœne dissimiles. Speciea in Obq; nisi eam particulam sint rimodo dixa ratione magnitudinis, vel in ratione figuræ, ita, ut ex earꝫ ptelarꝫ applimatione, & unione Spurgat dixa ipsorum Os texturæ, & mistiq; a coagmentatio, quæ dixa textura sine dixa porum figura sui ri pti.

117. Jam porum in nã usum adxte ri exiguã, alq; imprimis in medicina, Hirurgia, Chymia, &c. ad reperiendã Servandamq; valetudinem, ave cando os durmores nasios adhibet et salubrit emplastra, olea, Spiritꝫ, aquas, herbas, &c. sicq; mediantibꝫ porib ad Oris ntq; interiora penetrans virtꝫ medica, aperturã lavamenda ferre tentat. De aurandi, de argentandiq; artificiis admiricula porum absolvit, qbꝫ scitu dignissimum ignis malgama ex auro & mercurio factã, inde obvia illi pupr, a &c. argento in ornis tandi praxis: recipit argentum foliatũ, cremor tartari, sal Communis, lis tribꝫ eadem sit dotis vg drachma, massa hæ, qbꝫ miscto, & in mortario triturata abit in pulverem, q̃ supra affricty colorem argenteum eidem inducet. Aurꝫ vo foliatũ si suplanam Spiritu vini imbutã ponatꝫ eandem sine igne deaurat. Si stannum foliatũ misceas mercurio in mortario vitreo, fit amalgama exprimendis antiqis numismatibꝫ aptum. Crystallum montanã medio è colore

clar-

factam subtili sporteu vini parrit calefacto, & coccyneo colore saturato imergas frequeg; inru-
bigu effinges. Si vo fuscij coloris fuerit, nullis hn fœda maculis, q nimis sub calidis cineribus, neq;
hn plog, gmpar e, detinet & tenebrosum colore in aureu splendore instar tophasii mutabit. P. de Lanis
exptum se testat in tophasio, quod die in medio cucibulo limaturu auri chalci pleno, p aligt horas detento,
nativu colorem acceperit, ac adamantem deinceps mentitu fuerit. Idem P. de Lanis pingendo marmor
invenit artificiu ac orbi erudito communicavit in hunc mod: Sit marmor ex granulis pactu naali,
lavig et pumice, q utilis imiride, moderato calore aperiant pori, gmodo id fiat, si rete ferreo impo-
nas tabulas marmoreas objecta pruria, tum liquores marmori affundant, q coloribg nati-
vis, q artificiosis imbui, tales sunt: cera liquefacta, oleum cere tae rembilina vernix, pix
navalis, q cipue commendat serpentis alati lacryma, qua reddit marmor fere purpureu, gdi
aligtulum cere, q mastygis addat, color evadet carneg. Idem P. de Lanis, ut ossa, ebur, & similia
efficeret mollia, ac coloribg, & gbuis figuris induceret, injecit in spiritu aceti, q in aceto bis ve
distillatum, aliquot ra musculos, & folia salvie. Tum ebur in fragmenta, q scobem divisum spiri-
tui huic imersit moderato calore digerendo; intra paucos dies ebur mollescit variis uribg accom-
modatum. Ut vo priorem duritiem acgrat, aqua imergat. Porro eboris, q ossium frusta invi-
cem agglutinaturq, extimas illig partes, quas uniri dnt, aceto macera, & jungas. Quodsi ebur, q ossa
placeat coloribg imbuere, admisce colore desideratu eburnea, q ossea mucilagini, inquam à ligno-
ribg poros eor macerantibg st redacta. Tandq quoniam nostra Philosophandi ra non modo nemi-
bescit, verum pog gloria ducit sibi uribg quoq; inservire Oeconomicis, novis ova à Bruptiane distin-
me observari pote, si vernice undiq; inungant; unde Cl. Reaumur ex etherea, longissimis Re-
gionibg aves traduci facili spendio ee docet, si nempe ove sic inuncta transferant, & deinde dela vitre
verrice nei in cubatione necessaria transpirare impediat gallinis suppominat. Si poros ligni vernice
obstruas, ut ignis extorq; sein illud insinuare nequeat, observatis lignu a incendio, quod P. Kirchell Gal-
lise se memorat hac ratione: frustum ligni teneriores in lixivio salis communis vitrioli, & aluminis p
diem dies aservavit, postea id lignu injectu igni sollibus in urgentibg candebat, in ebur ebur bat tu, ne
eburendq; jungi nisi calore ad eum gradu aucto, q ferro fundendo sufficeret.

Articulus Quartus.
De divisibilibus Corporum.

110. Minime hanc junc in examen vocamq; num puncta q vis Osseu a sint divisibilia in infinitu, an vo minu sub di-
visibilibus sola Deus norit, ultra qm jam amplig nr Divity n possint dividi, talia em nra notio-
tia Dei um in explicandis nra phenomenis minime juvat. Dieq; ppe ad explicanda nra phenomena gratis
recurreret ad divisibilitatem Omnipotentia, qua p molecular nras impenetrabiles & subtiles q dem, at scindde, sinbve eas
divisionis exptes explicari pont. Deinde, q a post tot in hac ma ingeniosa acutissimos Allamnes Lulla Lacteng villis
inventa relucent vestigia nulla, invenienda spes affulget, male igit cum S. Augustino regnam illam Christi in solar
scia pfili. Quodq; ipse Sol & hae Lunae, id uni cum hic examinabit, q ex observationibg Phis, quae circa divisibilia
re ipsa circa divisibilia usu ant, effingi potest.

119. Dico: Dee esse & stat ptes & nias & subtiles ab hinc in infinitu, p tem: Dee esse ties stat partes, in finita reseabi pt aty & nia mole
existentes, resolvi p in ptes nias & subtilitate abhinc in infinitum subtiles, ut mox exprimetur declarabit, vide 2da Cap. 3 reasoris
divisiva. Evadet limitata & ngt eousq; pvenire dividdo, ut nulla divisioni Divity pficiende sugerit pars ultra subtilis. Et stante
hac limitatione deprehendit p divisiones Phicas nras, & subtilitas partium hna imaginandae jam longe inexplicabilior evadit ab
partes hna divisioni impias, soli Deo cognitas. Dois, gloriosq; tangim eundem passim recipiat & pti divisio Phica set medium

te

te impulsæ, quæ etes invicē sejungunt, & alienā māā intromit, & cum Pr. solvendor ptēla ad illam tandē subtilitatem redigunt, quæ eludit impulsū, & māā alienā introīnē, tunc vis creata sistere debet.

120. Probat deinde experimentis: et primo extinctūris: Ligni Nephritici frustulum trium granor pondere immersum aquæ, elabsis aliq horis observari pōt cum P. de Sanis colore fusco, flavo tincta massa aquea gravet 173160. ut ut ramentum illud pōt exsiccatū, & ad Mat. eorum examinatū vix dimidii grani fecerit jacturam. 2do: Juxta Patrē S. Grimaldi computum quadraginta sericī libræ Bononienses pōt. 69310000000000 continēt, id est sexcenta nonagināta quinq; millia millionum, centum millionum. Has omnes 40 libras tinges tantillis ligni brasilī ramentis, quæ vix ponderis momentū habent sibi eorum P. Grimaldi affirmat, facto in trutina examine, nec filo 40 librar, ut ut pōt tincto rubedine brasilæ accessisse pondus sibi, nec ligno decessisse. 3tio: solvat unicum granū lamellæ cupreæ, in aqua fortis, & in spīritu salis armoniaci teste Boyle, indē in singulos aquæ puræ particulas 256000 quorum singulæ adæquant grani solidi magnitudem. 4to: Pat Knell refert à se granū cupri rubri in spīritu salis armoniacī dissolutū, & mixtū aquæ puræ ponderanti 20534. grana, & unicum granū cupri totam aquam cerulea infecit, & in illo cupri grano tot latitabant partes quot in ea aquæ grana distributa eidē tingendis sufficerent, ima ulliq laudatq Pat præsit unicam se: Sic colorata aquæ guttam lampadi accensæ instillavit, & per longum tempus flammam cæruleam observavit.

121. Secundo pōt eaq divisibilitas subtilitate ptēla & in diffusione odoris 1mo: unicam guttulam olei fragrantis ex anisi, rutæ, affunde urnæ alicui libræ aquæ, totam suo odore imbuet. 2do: Illius cum ambra granū vesti illitum per plures annos exhalat odorē suavissimū. Idem fere observare licet in ellosche, camphora, floribus rosar &c: ab his ea, ut dispendium sibi patiant per tempus non longum. 3tio: De spīritu furnante Boylei a Hoffmannis: duas, aut tres guttas supra mutulam ligneā effunde, ac statim applica, huic affatim resolvet spīritus in fumū copiosum, longe late; se diffundentem, pin in ola innumeram fumū obstitueā. Huc refer calculū stupendū de Sanis, q in exiguo Aluminis granulo numerat particulas odoriferas 7500000000000000. infra

122. pōt 3tio: ex ducktilitate & microscopicis observationibus Muschembroek Augustæ Vindelicorum Artificem fuisse memorat, q ex uno grano auri filum duxerit 500 pedum longum. P. Reviczky ex testimonio quorundam Geographor scribit fuisse Lemovicicis in Gallia artificem, q par cultro effecerit lignis non scindendis aptū cum catenula 120. Annulor & vagina aurea, pondere duo grana non excedente. Noletq asserit cylindrū argenteū unicā auri unciā obductū ducī pōse in filū 100. leucas aquans longitudine, spissitudinē vero auri in eo casu futuram putat 4/5 millionesies quingentesima parte lineæ, & si frustū filī sic deaurati injiciat aquæ fortī rem amittit in illa canaliculū aureū tantæ duntaxat spissitudinis. Helvetig tradit, Bentientibus Phrisiis dari in liquoribus calculū tantæ exilitatis, ut eor decies centena millia vix adæquent eundem unius grani Sabuli. Volfius affirmat talis calculi in unica arenula gescere pōse 294207. testatq se observasse in Spatio atomū solarem quanto ovula 500. Cl. Malezieu observavit calculi vigesies septies millionesies minora veronicula, q vocat midas, ex caseo putrescente di-

re

ré solito. P. de Sanis refert se n semel sup folia hyperici vomicalu quendam Surè alburn observasse, cuig males erat adeò exigua, ut oculo nudo gnis acutissimo nullatenus videri potuerit, ope aīn microscopii à se facti, quod lineā ter centies, adeoq superficiem novies millies, & Ovigesies Septies millionesies augebat, jor non apparuit grano Hordeaceo, atriticeo: cuig figuram ipse referebat, pindè animalculum re ipsa n sepabit Hordei particulā vigesies Septies millionesimā. Addit ipsa pedes illig, & si obiugentem velocitatem cursq numerari n poent, viginti in pedes videbant, nec crassiores apparebant subtilissimis filis sericeis. Spatiū tandem, quod tanta celeritate emensq è intra 12. minuta secunda, re ipsa n fuisse longig longe gilldone granū triticei; qs jam prædet subtilitatem Stomachi, cordis, cerebri, nervulor arteriar aliorq vasor functionibus vitalibq cordq inserior gnā admiranda Surmi Editoris mang, quotam innumerabilitū partiū multitudinē adeò dinnè disposuit, tantam subtilitatem in tot eisq aptavit, rectè S. Aug. ait: Dēus ita cē magnus in opibus magnis, ut nōr n sit in minimis. Lib. 22 de loco admirandis nāe opibq singulor quor artifici am adnectere, nempè: Osfridq Orlingi erg, ut refert Dersham L. 9. C. 4. Mōlli. ope microscopii è grano pipis formavit scyphum, cui inserti fuerunt mille ducenti aliculi aburnei singuli in aurato margine ornati, suoq sustentaculo instructi, tanto indq relicto Spatiō, ut 40. istis similes imponi potuerint.

Articulq Quintus.

De densitate, & raritate Corporum.

123. Sciendq 1mo: Volumen, sive moles Oris è valor dimensionis ipsiq Oris relatè ad spatiū ab illa occupatum. Volumen Oris differt à massa ejsdq a prædictam Oris intelligit, gnllas māe illig independenter à spāo, qd occupat; Volumen aūn Oris unig respective ad volumen Oris alterig è spatiū ab illo occupatū respective ad spatiū occupatū ab alio Ore. Oris è densum, & rarum simul & absolutè, & relativè. O absolutè densū, qd in spāo superficie sua Cōpl densa plg māe ad eritem suam ptitis, Otinere n pt, atq adeo, qd tm ht ponderis, gnlis sub tali volumine Ore pt, ponderi eni Oris è uti gnllas māe illig, & vicissim, undè O absolutè densū n è, quō aliud aquale ponderesiq ēē pt. O densum relativè tm, est, quod n uni respective densū, sed è minus è rarum, & quod plg māe Otinet gn aliud O eglis magnitudinis & voluminis atq adeo ponderosi illo è. Rarè absolutè O è, quod n tm māe Otinet, gnlis Otinere pt in spatio superficiei eiq Cōpl densa, atq adeo, quo aliud O eglis voluminis ponderosiq ēē pt, plg māe sub egli volumine Otinere. Rarum relativè è, quod alio eglis voluminis minus mag māe, atq adeo & ponderis sit, minusq densū è, quam gnlles māe, & nōr, & jor sit, relata ad volumen densitas Oris vocari solet. Sciendq 2do. Densari, & densiq fieri O dr tē, cum manente eadem gnlla māe & eodem pondere volumen eiq minuit. Rarescit aūn, & rarefit O, qdo manente eadem gnlla māe & eodem pondere, volumen ejs augetq, essq accidens interdum fiat, quod ponderq Oris in rarefactione augeat, & in densatione decrescat. His positis

124. Dico: Densitas absoluta Oris cēt imdè ex eo, quod int ptes illiq nulla prorsq spatiolum darefit abiis ipsis n repletum Rāo è, nam, quod O cēt eiq ondi, quo nulla cē pōt, ut sub pari volumine plg māe

atq

atq; conderis habeat, id ēēt ex eo, q̄ int partes illig Oris nullū ēēt spatiolum ab iis nō repletum, d̄ ipsum ē ēē absolutē densum &c: Hinc infer absolutam densitem Oris derivari ex spectatis quille partium illig, ac pinde si māa subtilis p̄fectē Stinua ēet, oē spatiola replens, p. ac supponit R. de Lanis eam ēē absolutē densam oporteret.

125 Dico 2da: Absoluta raritas Oris p̄venit imdtē ex eo, quod int partes illig dent spatiola ab iis nō repleta. Rarefactio vo Oris fit p̄ sola porōr a dilatatione, aut additione; condensatio am p̄ solam porōr a restrictionem, a subtractione. Rātō 1mi ē: quod O sit eig modi, que aliud eiq; voluminis, plg māa, ponderis nrē poēt, id p̄venit imdtē ex eo, q̄ int ptes illig dent aliqua spatiola ab iis nō repleta, sed d ipsum ē ēē absolutē rar &c: Unde infert: hinc quoq; p̄venire porositlem Oris, q. ēē rar ē ēē porōs, dem; ē in Obj rarib; & porositas earē. Rātō 2di: Quod nō aucta māa & pondere, crescat volumen Oris, d̄ p̄venit imdtē ex eo, quod int ptes illig augeant pori, & quo ad numerū & quo ad magnitudinem earū & ē Stra, quod ni imminuta grille māa, nec p̄ ponderis, minuat volumen Oris, id p̄venit imdtē ex eo, quod pori int partes illig minuant, a nō a magnitdne, d in hac hac Obj rarefactig, in alto Condensatio, &c: Quare infert 1mo: O illud ēē densig altō, cuig pori omnes simul sumpti Stituunt minoꝝ spatiū, q̄m omnes pori altig simul sumpti & vicevsa, illud ēē rarig altō, cuig omnes pori simul sumpti omnig spatiū Stituunt, q̄m pori altig. 2do: unum O pse ē ēē altō duplici māa, 3tio: si pori Labeat magnitudine eādem agles, numero tm plures, q̄m aliud. Altō; si totidē & pauciores sit porōs amplitudine tm pores, q̄m altum. Vide Ptea dicta Nro 114 & Sqlby. Adote hic insup: multi opposita ex magnetis attractione nō p̄bari porositlem Otendunt, dicentes id salvari debere, nē emissa effluvia, d̄ p̄ Gndam occultā q̄llem, id tm ē Stra Omnipotentissimū Authorē asserendum, p̄sertim, cum longē facilig hoc ōa p̄ effluvia explicetur, uti patuit, ubi egimus de cāa in distans. Ex altō p̄te: cum paliqd̄ potuerit explicari p̄t, ad occultas qualitates nō ē recurrendū. Negant ptea multi porositlem in vitro, & si quod adferunt experimta, dicunt id fieri p̄ mia Grosiora, & neq; hac rōne aliqd evincunt, nam ea Grosiora māe, & corrodere, nil aliud ē, nisi insinuare se in poros Oris, illisq; texturam Solvere. Deinde, q̄m Grosiora māa assignabunt lucis, quae tam facile penetrat eg vitr uti patebit agendo de Dyaphaneitate.

126 Objicit: p̄ solam dilatatōnē porōr nō augeri ponderē Oris, sed eq; p̄ rarefactionē, &c: R. dgue 2da partem: p̄ rarefactionē augeri ponderē p̄ accidens, transeat, p̄ se, nego, ac dico: Rarefactio postulat id solum, ut nō augeatur māa Oris rarescentis, atq; ideo nec p̄ ponderē, ut solum volumen illig fiat, p̄ accidens am fit, & ad rarefactionē prōg nō plinet, quod dilatatos poros Oris rarescentis subintret māa aliqua extēa, cuiq; pinde ponderē, Unde corpori rarefacto efficit majus ponderē nō demin massa illig Oris, quod rarefit, vel pōs in Spacio, ac massa tum Oris rarefacti, tm māe illig extraneæ, in poros illig Oris rarefacti receptæ.

127 Urgebis: Ex ipso, quod dilatatō Oris rarefacti porōr Stinuo impleat, extranea aliqua fluida, apprimē durum, ea ingrediatur & p̄ dilatationē suōr porōr nō fit rarig. &c: p. A: ex ipso, quod extranea aliqua fluida impleat poros, nō minor ē in eo Ore Stinua māa &c: R. N. A. 2dum dgue: ex ipso quod &c: nō nōr ē in Ore Stinua māa aliena & nō pertinentis ad suā entitatem, sed māa ad suam entitatem pertinentis. M. māa aliena, & nō pertinentis ad suā entitatem, emittet, additio rarefactione Oris sui deinceps id nō indet, quod poros sic dilatatos intret quæpiam aliena māa ad

eandem

entem illig plane ꝛ̄ptinens, sicuti manet eadem porositas, rarita's, spongiæ ꝛ̄ tenæ, cum poris illig repleti sit liquore quopiam alieno exteo.

129 Instabis: ubi nulla sit spatiola, nulla ē rarita's, & vicissim, in Ore, cuig sit pleni pori mā quapiam fluidā, ulteriq adeo illig ꝛ̄tinente, nulla sit spatia vacua, & nulla ē in ea rarita's. ꝓ.ſſori: rarita's Oris dependet à vacuo disseminato, Exo demonstrari solet ex rarita's Oris absoluta, &c: R. tori N. iocem, vdi dguo Oris rarita's dependet à vacuo disseminato absolutè & universaliter, N. respectivè & inordinatè mā ptilem, quā ab oppositis ꝓfectè Ostenua ē prius, Omittatur, & nego C. ad diem: absoluta, & universalis Oris rarita's demonstrat, independenter prog à vacuo disseminato, apposita existā mā ptilis, quia debere, & in hac ee evincit, porro, nego ee quod pia aliud fluida sine pgressu in infinitū, quo Limpteri ꝓ sē dicant, pinde in mā ptili poros dari debere ex figura ptilar illa Cpenentiū, et poris am vacua disseminata in illis dari demonstrarig. Nego dicas: paia in ea mā ptili replente poros Oris, prasē fit, ut dilatent pori Oris, gn ꝓ Illud evadat rarig. &c ꝓ A: expica Cfat, quod int quadam duo Britannica, illud, quod hī jores poros, magis dilatatos, in Solum sit rarig, vel eo nomine rarig illo, quod longè angustiores, minig dilatatos hī poros, &c: R. 2da A. dguo: & in h casu pori angustiores urig Oris, ut posse longè plures mo Obstituunt simul sumpti vacuū spatiū ijg ee, quo Obstituunt, pori alig exteone gdem jores, & mo pauciores Secg, N. & dico: rarefactione Oris, rarillemq ejg respectivam, & seamq Solam porum dilatatione, & in numero porum taxandam ee a jorem, a gnre fieri ꝓponig.

Articulus Sextus
De transpiratione Corpor

130 Transpiratonis nre intelligimus meatum illum intimum, quo particulæ exilissimæ effluvia dictæ, è Obvidentia, ꝑ poros cor erumpunt. Quod oa Ora transpirent, & effluvia huiusmodi emittant esse, multis evincit ꝓt expiis, & sic 1mo: Quantū ad Oram, insigni illud transpiratione gaudere pbat macies, & extenuatio Oris in defectu alibi, potq ea, pbantiū observatione celeberrimi Patavini medici Sanctorii nomine, q in suis Statis transpiratoribus observandis p annos 30. mira patica quam prosuit, ut eam ipse assequeretur, Oscilli reficiebatur sella, uno circa digito à tra elevata, atq ex libra cum Btra pondo suspensa, quotidie tum diu suspendebatur jam sparsam alibi, potq portionē sumeret, explorabat Oris sui tum ante, tum post refectionē, nil cor ponderare neglexit, qua sbli suo egrediebant è corpore, hac vero tradita, at inutili experica sequela mox edocuit. Esse longè exactius nos ꝓspiratione invisibili amittere de pondere Oris nostri, qm sbli visi ordinariis. 2do: si Corporis nostri pondus ꝓ ly solito augeat, sine jore alibi potq accessu, a sbliū excrementor retentione, tunc pori Oris Obstipati sunt. 3tio: ꝓspiratio, quæ salubrit auferat à Ore mille ponderis inutilis, nē ella sola, quæ sit eum labore, & ēpotea alia prig insibilis, quā in hyeme 50, a plures uncia abinde amitti possunt. 4to: plures sunt, qui ea die mali ꝓspiratione tot amittunt, gratū visi ordinariis ꝓ 15. dies. 5to: Ostere Ora tempestate minig ponderant, qm hyeme tribig circa libris, empe tunc pori calore magis dilatati, magis transmittant effluvia, & eodem calore extus debilitata ventriculi flatus minig Cochleæ inserviunt, unde ea aste qm is plig despumare dore nostri Oris, minig tamen eo emunt alibi, qm hyeme. 6to: aste calori superveniente frigore eodem die, libra circa una ꝓspiratio imminuit, unde si tali casu libertas libendi adsit, nec ꝓspiratio sibi adveniat, defectu ꝓspiratio

nis facile ad putredinē ĩaturescēam, v. mīmè in pedib⁹, a cachexiam disponit. 7mo: Ab 9 noctiolū: thurnali ad Solstitiū Hyemale, libr̃ â circ. minq. ℈ spirarūq, à Solstitio vo Lyberne, usq; ad Aequinoctiū Vernum liberiq. transpirare incipimq, Exque pallidiores rectiq. nos labentes expianmur, post Solstitiū Lyberū, qm̃ ante illud. 8vo: Stomachy cibo refertq, Si int. dormiendū prima coctione absoluat tunc illiq. noctis Spāo p. spirāo ascendit ad uncias 40. Si vo. absolvat, tc ascendit circ. ad 18. uncias. 9no: Cibi multum nutrientes, excepta carne vervecina à prandio ad cenā n. solent ℈ spirare ultra 18. uncias. 10mo: Cibi Copiosi, & nutrimenti tenuis, noctis Spāo in q̃bydam ultra 40. uncias ℈ spirare potat 11mo. Caro vervecina facile coqt, & vaporosa ẽ, noctis eñ Spāo trientem libra magis, qm̃ alia solida & dulia p. spirat. 12mo. Somnq. inq̃etq, glis Oriq ex afflictione Cordis, & auris nimiis trientem solitę p. spirāo: nis impedire Solet. 13to: Spirāone ẽ in Idem cursu 7. horar. in dormiente venisse inq. Sanatorijs in multis ẽ 40. circ. uncias, in vigilente, 20. Hinc colliges q̃ntum Sanitti Officiant in moderata vigilia, & sobrietate Si Cautiorem eam liberalius excipiat Cpotāo. His observāonibq Sanatorii adjungenda ẽ, quod Dñus Dr. Acad. Paris. membr. Clarissimi paris. 30. Aõr. expiēa deprehendit Sc: transpirāonem in juvenile uberiorē ẽ, qm̃ in Alte virili, & Senectute. De eoq. Dñus Dr. refert Oranā, quod is initio Quadragesimalis Sejunii explorato ad libram pondere Suis Oris deprehendit illud appendisse libras 116. et unā unciā, Sabbato vo Sancto post transactū in Solis oleribq, & leguminibq jejunii, deprehendit pondus Suu Oris ẽ libras 102 & uncias 12, ad eoq. expriore pondere decessisse libras 8 & uncias 4. Decessum hunc intra 8. v. q. diu Summū dies reparari pōe dicit, Si q̃dem reliquis magis nutrientibq cibis à primo die Paschæ, quarto post die, explorato illum Suo pondere, deprehendit accessisse sibi libras 4. Ad confusionem nimiorum delicatulorū, qi eñ omnes damnare audeo, q̃ hanc disciplinam S. Matris Eccle, velut nimis onerosam, damnum valetudini irreparabile inferentē ferre recusant. Alios quoq; aliūs transpirāonē pbat Structura intra Oris ipsor. limi ab analoga, porisq. ut in limite existentes, necē, quod illa cibis sumptis nutriant, augeant, pinguescant, subtractis extenuent, shllescant; Prout ea, negata tali p. spirāone aliby, nulla foret rāo, quod delicatissimi affectūs eam ẽ tantā cestitudine Suis vestigijs ferax ℈sequant.

131. 2do: Vegetabiliby transpirāo eaq magna, negari nqt, dec eñ multū humoris absumunt abs; illorū ex illis abscessu, & abs; augmento tanto nutrimento apportionato. pbant id expiēa: Pat. de Lanis herbam parietariam recentem ampullæ aquâ plenæ, circa caulem cerâ pbē obturatæ impositam post diē et 9. eiq. ponderis deprehendit aquâ notabiliter imminuta. Clar. Vodvard, cum in vasculo aquâ fontana impleto, ac membranâ obligato mentam 3munē 27 grana appendentem ℈ framelli caulicis illig. pax dieby 77. imensam tenuisset, facta illa ẽ ponderosior non nisi granis 15. cum tñ aqua bis mille quingenta quinquaginta octo grana de Suo pondere amisisset. Nec dicipi quod hm aquæ ℈ framelli caulicem plantulæ relictū evaporaverit; occurrit Sigq Huic objectioni Vodvard, cum vas simile aquâ impletum, ac obligatum relicto in membrana framello capaci recipiendi caulicis totid. dieby d. nestante illi imissa tenuisset, exptq ẽ vix ullam in hac aqua imminuōnem ponderis facta fuisse. 3do: Vegetabilia multa odorem late Spargunt, subtracto Succo nutritivo Succescunt, exsiccant, multa in medica

aut

& infectivâ pollent, eamq; in subjectum à se distans diffundunt illud ita melig, & peig extendo, sicde napello arbore in Italia nasci solita, referunt Geographi, quod hæc arbor nocturno tempore soporiferi delicet ejq effluvia in multum sursum elevant, quæ admodq calore diurno elevantq ac dissipant, suaveram inficiat, imo si quis in diurno tempore in umbra eig arboris obdormiat, enecari ibiq dicit. Pde Lanis pyri & muscati exigui ponderis sucum in cubiculo intra dies 6. scrupulorum unionibus repit, albig, vapore corticem subtili acu perforavit, ad dimidium & duos scrupulos, tertiò demum multo joris, & theca inclusi nisi scrupulis duobus sliæ expti in pomo Armeniaco, ejq nucleo affeco.

132. 2tia. Fossilium transpiratio inde colligit 1mo: Quia humidiliis, ac siccilis plerag ferunt vices, siccatio per spiratione absolvit. 2do: è Specubus subtraneis in paucis talibq, ut plurimum, ante tiedinis adversi horis ut metallor pallor indicat, unde vocati, nisi à perspiratione metallor & semimetallor. 3tio: Lapides quamnec in metallis tractu suo vim medicam communicant, ut mercurig virg a quod, a cerevisiæ, cui in cogtur tertium tribuit, vines, intra 0 horas natas enecandi. 4to: Ut ut durissima sunt, videntur propriè suæ atmosphærulæ, lucem eam in se incidentem disfringunt, quemadmodd docet observatio P. Grimaldi, q à cultris aciè radiis solarem disfringi; prigqm ipsis allingat, primq animadvertit, talis porro atmosphærula nimis per effluvia corporis officit videt.

133. Dices: Si ea Ora transpirant, hæ 1mo: ea quæ diminuerent sensim quo ad pondq, quod saltem ea & modò in auro notum è. Tunc 2do: ea corpora dissolvi tandq deberent. Tunc 3tio: in Regionibq calidis, ingbq magna è animalium venenator copia, a acta pestis grassati, aër deberet insiá tot effluviis venenatis, ac pestilentibq. R. N. ea es Sylas, & 1q dem primâ, si pendat de imminutione ponderis sibis, nam P. Regnault affirmat non aurum suum pondq in sbtt dependere, cum vero sbtt non amittat pondq id ex eo dici pt, quia effluvia illig sunt tanta subtilitis, & perspiratio tam exilis, ut huic observandæ vitæ unighmis aegrè sufficiat, quod affirmari pt dictis de divisibilitate &c. Quidam existimant aurum ex eo quo ad pondq non imminui sbtt quia effluvia auri in aërem sublata, pillumq temerè huc aliq illuc lata sensim in aurum deferunt eiáq ppl superficiem adhærescunt; huic opinioni favet, quod in collibq Hungariæ nitiferis, & maximè locis ferri granis uvarum adhærescere solent puncta auri, quemadmodd P. Jaszlynski & P. Rewiczkij testantur. Alliq ratio è, quia fortior è eor cohæsio, quæ ut pereat, transpiratione dissolvant. 2tia ratio è, quia effluvia illa venenata, calore sublevata, accedentibq ventis dispergunt. Accedit, quod extra non solum noxia, sed & salubrima multa in auras elevant effluvia, quæ in salubribq iuncta illas insalubrillem ita temperare possunt, ut iam & ipsa evadant salubres, sicut dum modicum veneni aliis pharmacis permixtum ipsi quoquè in pharmacum salubre mutat.

134. Quænam è ea transpirationis in Obj.? Rp ea arum illig eo atherem, eglibriúq int ipsas Oris perturbatum. Pt assertum quo ad 1mum istem: Ex una parte illa Ora magis perspirant, ut & dictis patet int quæ pilas nor è Plexio, norq cohæsio ratione contactus mutui minuis, ut si Ora aliis, ac ea stabiliùs, ingbq magna copia molecular fluida, ac spiritus sa quæ nisi levit se stringunt & cum int hæc mistum athens intcipiat censendq è, quod a illo transpiratio tam insignis proveniat. Ex alia pte: Univ salis ea magis perspi-

rant

rant Ora, quo fluidum æthereum magis in eis p aliquam cãam 2d motum vibratorium plurbati
citat, quæ citatã fluidi ætherei in iis sit, dum illa calent. Dixi potissimũ æthereũ eè eãam transpiramiẽ
nam nãer poris Or. inclusus, ex iisq; ppulsq; eñ illa exõne allambens, ad eor transpiraõnem Ostentans
simas, quæ ad hanc partem, & simul pq; quo ac utramq; similes essq; Obq; cais tribuendæ sunt, 2 pspiraõ
telluris é essq, slis pspiraõni calor Or. ptelariũ. & qbq; cais tribuit una, iisdem tribuenda é & alia, 2p
Spiraõ telluris pvenit ab æthere in partes illig agente, necnon turbato æqlibrio int ipsas exilissimas
partes Ora, & in pspiraõ calor Or &c: Sub sumpta ultima declarat. Ex una pte ptes ponentes glo
bum trahuerun ñ st essendem gravitãs specifice singulæ, trahem é gravior aquã, aqua gravior
re. Ex alta pte huiusmodi omnes & singulæ ptes ñ obtinent gravitãs suæ locũ ppriõnatũ, ita, ut quæ
graviores sunt, eo ppiorem centro obtineant locum, nam in ẽq; tota terra é infra aqm, cum multæ ptes
illig aqs permistæ iisdem innatent, multæ ptes aqueæ intra insinuant, nq; tota aqua é infra aërem, cum
multæ ptes illig innatent aëri, aëreæ ñ ptes tamen aqua, qm intra repiunt, & in illis æqlibriũ turbatis
& cum ipsis vi gravitãs suæ locum sibi ppriõnatũ obtinere, ac æqlibriũ turbatum reparare pgunt, ali
as tali loco emotas in eam ppellunt ptem, in qua nor é ipsis sc: in poros. Jam hoc sic enom hanc partes
telluris sint ab æthere, ut dicẽ infra, unde tunc cãa pspiraõnis telluris é æther, & æqlibrium int par
tes telluris turbatum, idem igit dicendũ & de pspiraõne reliquæ Or. Paritas ab hoc globo mundi to
tali ad Ora ptelaria eundem positiõa videt eè immoda, nam ñ cãa Ora ipsant ptes Obq; in æqlis gra
vitãs, iisq; ita promptis, ut locum suæ gravitãs ppriõnatũ multo ñ teneant, & cum à gravioribꝰ
pmunt, cogunt in poros abire. Accedit: quod sicut in globo telluris ignis centralis ipsius ẽ plata
gravium nihil ipsis dum sese elasticitate expandit sua, ac, ubi nor é resistẽa, in eam ptem fort
tig ptes leviores jam in poros ppulsas urget, & ex iisq; expellit, quas demum calore solis expan
sas & aëre specifice leviores effectas in auras attollit, ita idem in religis Obq; ipsius existimandũ é ignis in illis
Obq; & hæc é illa atmosphærula stans ptibus aruditis à Ora, & nec dum ab eodem long è abscedentibq, qua omnia
bus corporibus est connexa.

135 Quæres 2do: An effluvia, quæ sic ex Obq; iugiter manant, sint iisdem hõgenea? R. Affirmative, nisi em
forent hõgenea, tum in rem ent simplicia elementa, hinc Ora p eiusmodi transpiraõnem resolverentꝰ
& non, nam si dicta effluvia forent in re simplicia elementa, quæ si eret? ut canes ex effluviis ferar. discer
nerent, suos heros & feras quærerent, ac invenirent? sig dem elementa simplicia sunt in Obq eiusq; specie
ffici qui si eret? ut effluvia agror. Hagiosomorbo laborãum se lauientes in eundem morbũ incurrent?
effluvia oppii hausta somnũ pindẽ, ac ipsum oppiũ sumptum salivarent? effluvia absynthii collecta
pindẽ amara ent, ac ipsum absynthiũ? deinde effluvia, in qbq odor Or. positq é sunt massula quædam
Obq, ex qbq decerpunt hõgenea qua eãm ratione distillem odor pciperem, jam respirium qua ratione fi
at? dico 2 modo si eri: quod expulso expectore copioso aere pulmones nostri trahuntꝰ ac pinde spãs
in pectore recipiendi aëris copiosioris redit capacitas, aër residuus admodũ dilatatus ne ipsi ex illo mehus
é sufficiens reprimendo ponderi aeris exterioris, qui in eam ptem, in qua é nor resistẽa ipsius exercent

per os

pos aptum, ac prares irruit tatarq; capacitem pectoris replens redintegrat suum æquilibrium.

136. Et his phænomenor nõ reddi pt 1mo: Ora aãliũ transpirant Stimo, in his em̃ molecule prima fluxide cum aliis n̄ multum cohærentes, nec par vg fluidi ætherei motq; vibratorij, repit, cum in iisdem n̄ parvg advit calor. 2do: veg etabilia quoq; notabiliꝰ pspirant humore, si fuerint potissimum aluntq; huiq; molecule cum exilissimã cohesionẽ habeant, facilẽ ab ætheris illeq; motu quo ipsor molecule alias q; aliis deorsum vsq; centra conburgent, expellunt. 3tio: Vitꝰ ac fossilia exiguam habent transpirãnẽ, quæ n̄ post annos plurimos vix sẽsibile ponderꝰ amittunt, quia molecule in his implexu, & in majgcutis superficiebꝰ contactu arctè cohærent. 4to: Porosiora facilig̃ pspirant, quã densiora, quæ p laxos poros facilior ẽ expulsioni via, quã parctos. 5to: In frigore minq; quã in calore pspirat Ora, nam & motq; vibratorij ætheris ẽminor in frigore, quã in calore, & pori magis stricti; ac applicate molecule magis cohærentes in illo, quã in h. 6to: Spirtꝰ vitris conclusi rectè, ova vernice illita, poma in ceram conclusa, pspirant modicè, vitri em̃ pori sũt exiliores, quã ut pillos Spirtꝰ liberè meare possint, vernix ovi, ac cera pomi poros obstruit, p quos deberet fieri transpirãe. 7mo: Glires, hirundines, & alia ãlia, quæ tota hyeme sine peculiari vitæ indicio sopita psistunt, parũ admodum toto illo tempore pspirant, nam motq; in illis molecularibus, q; estate adẽe solet, abẽ & ob frigg addensantq; poriq; hor ãliũ astringunt. 8vo: Glacies hyeme ipsã frigidã indignẽ pspirãnẽ sit fortasse indẽ: quod cum in ea molecule aquæ q; ivè p statũ cohæreant, plures quoq; in unã jorẽ sereta nec nisi levit aliis adstructa simul actione ætheris ab ea avellunt, aeriq; permixtæ elevant.

CAPUT SECUNDUM.

De affectionibus corporũ secundariis

ARTICULUS PRIMUS.

De Calore.

137. In explicanda caloris nãa aptes occurrit sententia Scholastici & Galenici calorem dixerunt entitem absolutã, a igne, aliisq; Objectam, ab iisq; entitẽ distãm. Quod errorem convincere, Aristotelemq; vindicasse à pluribꝰ putat P. Fabri, Physicæ Theæ Tract. 2. sect. ppne 10. calorem definit qualitatem rarefactivã alterantem tunc Aristotelis mẽtem illig dedit, nec quid sit in Theæ delimuit, post em̃ clarè apit quid de eig origine Theæ nãa sentiat ppne 40 & 55. ubi phænomena explicand adptelas ignear, earq; collectiones recurrit, mentẽq; Deo dat ea exprimit. Alii cum Democrito & Epicuro eum in atomis tenuissimis, rotundis, mobilissimisq; constituit, quos entitẽa ubeciorig declarat posse dig in sua Theæ. Aliis cum Platone spherica & rotunda atomor figura displicet, quare licentiosæo piramidales, conicasq; assignat eo potissimũ argto: quod figuram la ne ad subeundos poros, dissecandum nexũ, solvendamq; pagem, qui caloris fieri quotidiè experimur, aptissimã deẽ existiment. Denig Cartesio, cum sequacibꝰ ad Alii elementi sui stabilissimas figurit ptelas, quæ celerrimè agitta calor ignisq; illi sunt. Verã absolutequalitatem jam rejecta, Cartesii hypotesis stare sibi nequit. Alior Authorũ atomi insufficientes sunt ad solvenda caloris phænomena. Quibus tam itaq; amplecti libet sententiam.

138. Calor ẽ vehemens, vibratorig, plurbatq;, expansivq; ptelarũ nobiliũ, & quæ quã ignearẽ motq; ipsius quo possit, ponitq; auctaq; augẽt, minuteq; minuitq; ablatq;, auferq; calor, in illo jure reponi dẽt nãa caloris, q; possit motu vehementi &c. & ejusq; indẽ actẽ manifestæ, frustra em̃ alibi quæritꝰ eãa caloris, quã in iis, quæ nobis & in calore dari, & calorem sẽnibus dari, manifesta attendit expiẽa. Ipse nãm: ubi cunq; datꝰ motq; in quo eãm caloris reponimus, datur ibi em̃ calor,

ubi hic

ubi hic intenditur, minuit aut etiam plenè cessat proportionalè intenditur, minuit cessat ea lor &c: probat Antecedens: Metalla liquefacta pinguia, oleosa, ac etiam aquâ ferventia, flamma ipsa, sunt res calidissimæ, sed etiam experientiâ teste eorum motus perturbatissimus, cum durissima Ora momento aut soluunt, aut penetrant, contra verò ligna, saxa, silex, ferrum, ac glacies sunt frigida, affrictu tamen ac attritu, incalescunt, ac interdum illas erumpunt, nos ipsi rigentes frigore, manus affrictu fovemus, tunc quippè particulas minutissimas ignitas ad motum requisitum concitamus.

139. Ver propònem nostram singulis eius partibus expositis, roboramus & primo: vehementem perturbatum vibratorium motum caloris esse diximus, certè nisi hic motus adsit, intelligi non potest, quomodo calor durissima corpora solvat, subiret particulas parietes, illas adhærentes divelleret, earúmq; resistentiam momentaneam superaret, nam particulæ illæ minimæ sunt, a cinibles, adeoq; nisi celeritas suppleat, motus grallas, ut hanc propònem practicans vir fortunatus à Britia observasse dixerit exigua, neq; separandis disjungendisq; Ob particulas apta. Jam 2o videmus, & notum affrictu, quo ligna ipsa adeo incalescunt, ut pyrios succendant pulveres, ac sulphur, & ipsa in flammam abeat, in eamq; partem ferant Ora soluta, ac flamma ipsa, quod nos de perturbato motu certos reddit, & quod solida Ora calore solvunt, quod sine iteratis vibrationibus repetitisq; igneæ particulæ solidis penetrare illa Ora conantibus fieri nequit, certi sumus de vehementi perturbata vibratorioq; motu, qui calorem constituit. De expansiva porrò vi caloris, vix ullus superò dubium, cum manifestò pateat crescere volumina calore, ut in pyrometro Muschembrockiano unicuique videre facilè est, & quotidiana fabrorum experientia certum, cum feramen illud subijre clavum ignitum nequeat, quod facilè frigidum penetrat. Motum insuper perturbatum dixerimus, minutarum &c: corporis partium vehementem motum ad calorem requiri, quæ sola Ob prædictos subire, affectiones à calore provenientes producere possent: namq; retum ad circumferentiam celeriq; quàm ad centrum agi experimur, ad circumferentiam tamen calor tantum non agit ad axem cum hic sæpenumero in flammam erumpat, nempè affrictu fortiori, & cæteris particulæ, circa axem ipsum particulas minimas suscitat, dum intra ptes peripheriæ ab affrictu, ut plurimum liberæ sint, sic clavum mallei viribus in lignum adactum, dum subit, incalet, ea toto volumine fortiat dum ultra appelli nequit, quoniam percussionibus continuatis cuncta illius partes minutæ intremore & exagitant calore fervet, sic serra dum lignum secuit, incalescit, nam ligni, quæ in ista serra partibus affrictu continuatis, ligni nova semper & nova succedunt, contra ferri, quam lima calet citius, quæ ferri pars eadem continuatis limæ subjacet, si vel totiens interpolatis alterum: Demum calorem ab igneis quàm minutissimis repetimus, per eas enim & motus hic ut plurimum varios & ortus continuatos ac æternum & ad repetendum & adhuc nicanq; motuum sunt aptissimæ, neq; hi dari ea alias à calore excludimus elementares, quàm chymicas, sulphureas, nitrosasq; sine quibus plurium naturæ phænomena non rationem reddi non potest, sic enim fortis flammæ solidos lignorum, quam palearum ac straminis, quæ aurium res, graviores, illorum particulas altius penetrant, vehementiusq; nervos earum vellunt fibras, sic ferrum dum limatur cupidè calet, non item plumbum, quæ huius molles pilæ facilè cedunt, at ferri rigidiores donec abradantur repetito motu exagitantque

ochæ

phænomenor rão à ppijs chymicis desumt. Sentiũt ptes igneis Spiritũ debet calor, cum è omnibus humoribus seu ea ppè sola omnibus caliditas dicitur, in quibus copiosas igneas particulas observarunt; cuius rei vtilem facilè cognosces, si linteum album phè calefactum in locum obscurũ intuleris, quod evolutum ubi unguibus stricueris, celerit copiosas exilire scintillas cernes, hucusque argumento calorem lintei ab igneas particulas motu effectũ eõ. Adhuc manifestiũ longè in igneas ptes motu calorem esse in aqua, expirante Sulphure, ubi aqua 100. gradus caloris repit, a Spiritu vini rectificati 140. etsi dicby integris igne subponas, huiusq; gẽnis quales augeas, incrementũ caloris in neutro observabis, huius vo nulla pt reddi rão, si calor in motu aquarum eumq; demum ptes Sulphuris, nõ vo, ut nos fecimus, in igneas Spiritus reponat, certè motus celeritas augeri pt, ima, quod è observandũ, magis aquam, quã Spiritum incalescere, cum tñ Spiritus molecule, ut potè subtiliores ad motum longè aptiores sint. Jam si in igneas ptes Spiritus motus calor reponat, phænomenon hoc quo ad utramq; ptem facilè explicat dicendo, quod in eandem quidem ignis fluida in prior recipe apta sint, & ideo dum ad jurem copiam admittendam, quam admittere possint, ab agente extra urgenti particulas igneas antè ingressa expellunt & nonnulla insuper di molecular Sulphuris pleas molecular discerpta avelant, & ita capaciores, quam sunt fluidi texturæ, reperiri nequeunt. Argumentũ è Cl. du Hamel Phil. Scholis Tract. 3. disp. 2. cap. 1.

140. Objicit calor poss dici ut Sulphuris segregans homogenea, & segregans heterogenea, & immeritò dat vehementi motui Spiritus partes homogeneas segregari, & segregari heterogeneas. Sic si Decartes audiamus, in resolutionibus chymicis, in aquam Spiritus, & in aram Sera separant. R. 2d. dquæ. Concedat &c. id fit à calore & vi ipsius caloris, & ita, ut id quod eius eõa assignari potest. Nam &c. Id fit à calore per accidens, posito ab aliis causis ita, ut id quod eãli eius quod dicatur assignari nequit. C. A. & N. C. ad id. Sulphur quidem expiãs in nuncupatum calore colligi homogenea, at id semper fieri, soliti calori primum, ac præcipuè à calore affirmare error est. Non semper fit à calore, nam in alba dixi. Spiritus calore ignis ita in unum coeunt, ut dixerim quodam à Stylis metallum Sperre videantur, ut clarè in infusione camphoræ, ad eam quod calor congregat heterogenea, non semper homogenea segregat, ac heterogenea segregat. Hoc soli id est calori primum, Sulphuris sanguis aliunde frigore ab aqueis bilosis, aliisq; partibus separat. Virum illud quod dum ob calorem fermentat, et ad admittat habuit, si frigoris vim infundit dimittit. Hæc demum id posse fit à calore, quod aliis causis dum eum temperatus calor soluto Ore homogenea segregat, id ex eo fit, quod soluta partes aliæ aliis sint graviores, hinc gravissima locum infimum petent, aliæ his primum, quæ vo minimum gravitas sint, in summo sistunt, & hinc manifestè liquet posse ea caloris non posse assignari vim colligentem homogenea, & segregantem heterogenea, cum id non semper, nec semper, nec pro calori varietat.

141. Urgebis. In nulla re alia potest reponi ea caloris, & vis segregans homogenea, & segregans heterogenea, ita venit caloris, ut in illa ea caloris reponi possit. p. A. Si potest in aliqua alia reponi, id certè in motu vehementi vibratorio particulato expansivo particularis in Sulphuris Spiritu ignea, & aeri, &c. pro non. Si posito hoc motu non ponit calor, id in eo non sit Sulphuris ea caloris, id ita &, &c: pro non dat hic motus in mea ether ea quæ aversum diffusa, illa recte respicione in Objectis dat ea caloris, quod pleta, ut illi sentiunt sunt in Sulphure motu, & hinc illis non dat calor, &c. R. Sulphuris quidem dat hic motus &c. & hinc non dat in his calor sufficiens ad sensationẽ caloris in nobis excitandam, C. A. & hinc non dat fully calor. N. A. & C. ad dicendi aliquem calorem tum in omnibus Objectis quæ liberè ether penetrant, tum specialiter in fluidis, certissimum est, & phæno-

dari aliquem calorem tum in omnibus Objectis quæ liberè ether penetrant, tum specialiter in fluidis, certissimum est, & phæno-

tr̃ ostendit, aſſt nō dat̃ calor ſufficiens ad excitandam in nobis ſtatum eig ſſalonē, quod ſit ex eo, quod ſicut in illis motꝫ nr̄is pturbatꝫ ſit, vt eloāg tr̃ ſpūs a ales ſanguidꝫ in ore noſtro morent̃ ita maniente in illis motu pcepto frigida ꝛō illa putarm, ad intentionem itaꝫ remiſſionem nrīg caloris notandam male Ns noſtros ſtuliorg.

142. Jnſtabis. Jd eo, licet dat̃ in ſtatis motꝫ pturbatꝫ vibratorig &ci nō dare tr̃ calor ſufficiens ad excitandā i nobis caloris ſſalonem, qa hic motꝫ ēt modicꝫ, nec adeo vehemens, qlis rqreret ad caloris ſſalonē in nobis excitandam, ꝫ hac rāone nō evincit, ꝫ ſi calor Chriſtet in ſtanſto motu, deberet in nrīs Chs ac ꝙcipuē fluidis à nobis ſtiri. pt nōr: Si vehemens rō ſubſtāa ætherea motꝫ nullam in nobis ſſalonē caloris efficeret, tē hac rāone nō eniceret, quod ſc: Deo in ſtatis nō ſentiat calor, qa in illis modicꝫ ē particular motꝫ, ita ē, &ci pt nōr: flantes vehemēter vento, vehemens ē tum à diris, tum ſſtāa ætherea motꝫ, & tn̄ nonnodo nō ſentit calor, ē nō jo frigꝫ &c. Pt ultimū dqm vehemens ē tum à diris tum ſubtāa ætherea motꝫ rectilineꝫ C.A. motꝫ pturbatꝫ M.K. & C. ac dico: cum naām caloris in pturbato motu reponatur, ſ aucto, augeri calorem nō minuta nō minui ultro cedendo, at motꝫ rectilineꝫ nō modo nō augeat calorem, vel cum motu pturbatu impediat ꝙpuē vehemēa ſuā, calorem nō minuere poſſet, qdnā nunq̄ ſiſtrig in loco venti prui, qm̄ in tuto cum priore tr̃ libere cōmunicante vide Mm 98.

143. Vrgebis. nō accto pturbato motu nō augeat calor. Dnēg in pturbato motu pt reponi calor, pt ſi vehemens ē ac pturbatꝫ motꝫ aquæ excipitis à cadentis, q rotā motari exagitata, & tn̄ hæc frigidior ē qm̄ dum ſtagnat &ci pt ad aquā vehemens ē ac pturbatꝫ jor pt ela ad aquā motꝫ ex ſcipitis ſ decidentis &ci C.A. pt ela in illis, M.K. & C. ac dico: aquæ lapſæ exagitatæ jores nō niſi pt ela cōmovent, ac ſtbēs, at motu inqualib et ſibi pprijs ē eadem volumine ē eg gutulæ cōmuni ſtantis movent̃ unde ignealis exuſſis pōr, qm̄ advenientibꝫ, qē minꝫ quid calorē augeaꝫ motum em jgulæ aq pt ela ad impedire pōr, qm̄ augere calorem ſpimur, dum liquores calidos fuſionis, refuſionis motu refrigerarmꝫ, & in illa gelaticij ebullire aquā dum cōmovet, videmꝫ, imo ebullitionē cōmotione, ne efluat, ſiſtrig.

144. Jnſtabis: nō in illis pt ela motꝫ pturbatꝫ vehemens vibratorig expanſivꝫ &ci pt dari ſine calore, ꝫ in ejg modi motu calorē reponi rpt. pt. R. expicā. Aſſtat dari efferveſceas frigidas, ſi ſi ad aceti diſtillati unciā unā ol ei tartari p deliquium infundat, ꝫ ad ſemiunciā ejſdem drachma e cultro de canari, ꝫ cretā albā injiciat, ſit magna efferveſcēa, at frigida, in poſteriori cāu cum ſpuma magna: Si vō ad eandem portionem dicti acetꝫ drachma addat cæſalpini rubrodi ebullio inſtar aquæ ebulli entis ſequet̃ mixturā nihil omnino frigidā manente, d inlis dat̃ motꝫ vehementꝫ, q ebullitionis dat̃ pturbatꝫ, ut eadem ebullitio oſtendit, vibratorig, cum dividat, ac reſolvat ora, expanſivꝫ, ut ea dividendo manifeſtum eſſe poſſit in illis, nam tunc reſolvēa ſit ora ſpūs dē ignea ſ ēmlia nullum motꝫ alti adeo ribi pōr, qm̄ aſſeri, q ſ dicta ē nāā ignea, & tn̄ nō dat̃ calor. Pt adi mitta jorem, ſia em efferveſcēa licet à chymicis frigida vocent̃, ſparate ad alias efferveſceas, quæ ꝙ ſummē calidæ ſunt, ꝙ nō in aptam flammam erumpunt, nō ſunt tn̄ ita frigidæ, ut nullꝫ in illis ſit calor, d quo nōrem dat̃ hoc motꝫ regſtis cum impedimento tamen caloris, omitto nōra, ſine impedimento, minōre & C. adhibita in efferveſceis talis addi, ꝙ ut chymici loqnt̃, talia acida in poros corporis efferveſcentis incumbēa ea erumpunt, aerem̄ in illis latentem, ac ignea ſ expellunt pt ela, q ꝙ inde manifeſtum, q d ōes efferveſcēa, ꝙpuē ea frigida ſine acidis liquoribꝫ fiunt. Cum itaq̄ ſales acidi nati ſint ad ſiſtendū motū pt elarū ignearū, & ad illas expellendas q d expicā manifeſta liquet, ſi eam nivē cum ſorti aceto cōmiſceas, hāc mixturā vas liquore aliquē ſtinens obvolvas, citiꝫ, & intenſiꝫ refrigerabit, quā illud ipſa nive circumdes. Hi itaq̄ ſales acidi impediunt calorē, ē expellunt pt elas ignēas intra ſe ipſorum ſuſpirantes, q d manifeſte colligit ex ea, q d ſi ſupra efferveſceam, quæ frigida dicta cōmotum ſſtitueas, illud oſtendet. Præterea, ſi ſuum ē omnē motum eum in efferveſceis frigidis dari, quem ad

calorem

calore reguiving, & spaipnè, ꝙ caput rei ẽ motu minimarũ ptĉlarũ sale em̃ joies ptĉlas in his effervescẽtis
moveri, quod ex inde manifeste liquet quod corpora effervescẽa eisdem mãd post effervescẽa sint. unde
falsu ẽ quod ad pbãonem huius partis nõris exhallatũ, scr vihard effervescẽt fieri resolutionẽ es. Hisfad:
de, ꝙ expiẽa Cybatũ ẽ nimodo augeri, dem̃ sifi ignea ptĉlas motum in his effervescẽtis, & in liquore liqua
aliqua ptes coagulari; si em̃ olei vitrioli drachmã 3. cum salis armoniaci drachmis duabꝫ frigidis effervescãt,
deinde aqua affundatꝫ momento aqua in immersum ascendit attestante Muschembrack, cuigrã
ni alia cãa ẽ, nisi ꝙ motꝫ ignea ptĉlas ptĉlas impedity, solutis aquã iisdem ptĉlis restituat. Verba:
in effervescẽtis frigidis nec dat omnis motꝫ ad calorem à nobis regsity, nã em̃ dat plũ minimarũ motꝫ ppriꝫ,
nec ptĉlas ignea quæ p particulas salinas & à motu impediunt, & expellunt, nec dat sine impedimento calo-
ris, quale impedimentũ sit ptĉla acido salina.

143. Dicens: Si calor consistat in extenso motu, & quia cum gradu daret calor, daret extensy motꝫ, dat nõ &c: ꝙ nõ dum fer-
rum candescit dat calor & quidem vehemẽtem, nã dat extensy motꝫ, si em̃ daret, ferrũ solveret, ꝙ ne stingui, &c:
R. dgus: dum ferrũ candet nõ dat motꝫ à nobis ad calorem non regsity partiũ jõis ac sblũ C. ptĉlarũ in sblũ, N. & Cae
Dico: morsi partes ferri candentis nõ perturbatè & expansivè, unde certũ ẽ quod moles ferrea accrescat, utin
pyrometro patet & in eo, quod clavus candens idem foramen nõ penetret, ꝙ penetravit dum erat frigidus. Pre-
terea cum ferrũ candens frigidæ immersũ, hanc bullire faciat, clarũ ẽ, eas ptĉlas in motu ẽe easꝫ motu ptĉlis
aquæ communicare, neq; hi ex hoc motu segq; ferrũ debere sblũ dissolvi, nam nõ es ptĉlæ sic moventes & fortiꝫ illæ invi-
cem nectuntꝫ, qm̃ ut caloris vi, nisi ille exigens sit, dissolvant. Attamen vãe ẽ huiꝫ motꝫ, ꝙ ptĉlæ ferri copiosè
evaporant.

146. Ex dictis eorumꝫ colligo 1mo motu, in quo ẽa caloris reponimus, debere ẽe vehementẽ, qm̃ vehemẽs calor ẽ ut ante
his caloris ssãe dicta patuit, debere ẽe vehemẽtẽ motu ptĉlarũ ignearũ sanguinis, fluidi in nervei nostri, debere equi juna
ẽe perturbatũ, hinc ventꝫ nõ vehementissimꝫ, qa reditio eũ motu sit, caloris ssãe nem̃ nõ efficit, jam expansivũ & vibrato-
riũ rarefactõ resolutiõꝫ &c. evincit, ptĉlas minimarũ motꝫ ppriꝫ ac spãlis ee &c. & ideo aqua cũ maxime agitata sensi-
bilem calorem nõ recipit. Demum ignea dant ea ptĉla, ut experimenta in affirmatione allata affirmant.

147. Colligo 2do: Dixos ꝑ ptĉlas igneas Orationes, dixisse à calore efficiri effectꝫ, sic lutũ argilla, calore indurãtur & emolescit
cera, nam calore exluto, & argilla aqueis expulsis ptĉlis, solida & nõ modo rigida, remanent, quæ dirig. & sibimet cũ
cera, aliisꝫ sblis Orationes emolescula & si soluta, vi ignis divisa, cum oleosa pinguesq; sint, ac ex eo teneacia colarentes
avolarent nequeunt, sed hinc modo mobilitatem quidam Orationes sequentꝫ molliescunt, liquescuntꝫ, sic æstivus calor, & plantarũ
vegetationem adjuvat, humana Orationes firma reddit, debilitatem inducit, nam poris & rebus sis nostris ad ne-
vos & vigorem sibrillasq; succi calore attenuati in majores sudorem, salvunt ipsasq; fibras ex eo nexu minuti
cohærẽt. Linea mimꝫ aptas ad motꝫ suos reddunt, unde telis Orationis languor segq; at plantarũ tubuli dilatãne ad
succum recipiendũ reddunt aptiores, modo calor nimius nõ sit, nec humor nimius absit, sic em̃ succus exsiccan-
porabit & sic languescent, ac arescent.

140. Colligo 3tio: Oratio aqua virtualiter calida ẽ dicunt, ratione huius ipsius ignea ssãe motꝫ calida dicuntꝫ, sic nimirũ & ferrum
cum glacie refrigeratum si suum motꝫ calorem nõ exiguũ in nobis efficit. Hæc citatq; sint merito Cassendi, & Hea. Sect.

Nona

Anna l. b. Cap. 6. existimat, igneas molecular alijs partibus ita celeras labent, ut istæ à motu concitato pli-
beant; alias ei extreno calore dissolutæ in motum facillimè deferent, & ipsæ Orispicula, alias, q by admi-
scent, ita efficient, ut ab igneis perturbate & expansive motu abripi possint, undè caloris status fluiditatem
igneas vi modo dictâ pôe, piculas, in motus admodum positas à Vringresu pliberi pôe, nobile in diario
eruditor de Anno 1677. pag. 69 existimat, referens eminibi Anglum quendam Chymistam Richardum nomine scri-
candens dia in manu, carbonem ignitum in lingua, & Stannum solle animaret, sine notatu lisse, postgm manu
& linguam tinxisset ex sorte sulphuris mistura, sale ammoniaco cêâ rosmarini, & succo capa Effectâ, sine
si succo ea parmanga laris, innocuè eadem cerâ Hispanica bulliente a plumbo liquefacta lavare & repôe dicerit,
quæ vi alium de fiunt, qm quod permistum illâ & succo capa dicta pori Oris sis imbuti repleant, Effrio gantque,
ut igniculi, & pres inutiles carboris âre entis plumbi &c. in Operatore nequeant, verè pôy Stimulo excitari
a lubricent.

ARTICULUS 2dus.
De frigore.

149. Calori oppositū é frigus, id ne nemo negat, at gnde, Studiosi dubitant, & Mauritius Hoffmannus Lavis int eruditos ferveat Stael, ingrit nempe, num
frigus positivum aspiam sit Olympian ve omnera caloris cessatio. Epicurei, Gassendus cum Sgchy, a cm pipli frigus positivum é de
dicunt, Epicurus ais Gassendi cit illud in frigorificis atomis, & exilissimis phelis salinis, nitrosis, sulphureis, quæ in re Venis &
Democritj, teste Philoponō, atomos frigoris cubicas & existimant, quas Epicurus tetrahedras, & trigonas, ut ignita, acutas, salemiq;
angulis & ditas Stael debat. Pipli ais vero ingltte quadam pthea "progenea nata" aeloy one a illud Effluentibus contrarium sentiunt multi
Recêntes cum Cartesio, frigus objectivum in sola phia Effluentium q ete reponentes. Sed hac potissimum Quinō ad aqua cômo
ribundas, qlas objectiva à formali ac à cta sui ductiva vitè dquenda é, cujus defectus hanc disputationem Stael
de frigore int eruditos surrexisse, jure multi viri docti existimant. Certè nemo é, q stā nem frigoris, quæ é frigus formalis
q cam frigoris objectivi, qd positum ê negat, meramq; dicat caloris negationem ê. Ad de frigore objectivo sermo é, & ingo
sit reponendo decernit.

150. Dico: frigus objectivum in sola phia q ete respectiva, & motu perturbati vibratorii, expansivi imminuâno consistit, pti nulla é negatio
qd amplius ad frigus rgrdi, pti solam motu perturbati vibratorii, expansivi imminuâne, & c. pti. si posita sola motu talis imminu
ne, omnia ea, quæ circa frigus occurrunt, nâ aphenomena salvari possunt, & nulla é negatas q amplius ad frigus objectivum
rgrdi, dita é, & c. nâ tum Solidane objectorū pturn ad ductis nullis phenomenis, & sme posita nâ a frigoris ingestu partiū
sin privâne motu ad calorem à nobis rgti, facilè exponit, quare ex Stactu frigido frigoris status in nobis existat, qndo em
sale Stigis ing Stactu suo, scipue si dura, ac lævigata sint Ora, imo qndoquing densa, Stactus suo motuum vibratoriorum, phelas ini
Solidum in Storia nostro si sunt, ac impediunt, quo ipso efficiunt, ut ex eor Stactu sic cum totale in sensorio Storia calori exi
stit, ita in mente effectis calori sit Storia. Et certè si stas frigoris ni ex data cta, vel à phelis frigorificis Storia nostra
subingredientibus in nobis pdeoret, nâ ni é cur manu nostra aeri frigido exposita vi magis vrming aqua frigus scipiemus
illa, quod scipimus, dum manu Stirgimus ferrum aeri eidem expositum, in aere em, ut pote Ore variore, cui Ola frigorifica, si
os patronos imitant, plura, & subtiliora pauciora sorent, qm in ferro, & marmore, in nostra vo sentia scipua nâ ore densiori
seppe utut frigido, ga tū Ore densa reriore é, pauciores, & ijs particulæ nitæ facilè si sunt motuum vibratoriorum in Storiis nostris
existêm at eunq; si sunt & plures & ming gescentes phelas Oris densi. 2da. Facilè exponit, Obrin frigore Ora densa, nam ea densi

fe

te, & pog imminuto motu vibratorio ptelar in cre igneart p quem illud calid adeog expandi vum esse ctum fuerat, ris
magis
in obg hasionem efficient illa ~~maius~~ Ostringit, ginde densiora reddit. Et hunc modo explicari possunt cata frigoris phenomena, quare ad nostra gbnis seq arg dicin pt ab oppositis, quod posita in illor hypotesi, ea explicari possint phanomena, na
prime quia dicit ipsi stare nequeant minoris nostra phia satis evincit tum si p gl illem frigorifica effg explana revolueris, concedo eqdem p hanc, ut & alias stles gl illes, omnes effg naales nullo negotio explicari posse, & aque facile, ac Sigs volati discere, cur horologium horas indicet, sone tg, p gl illem horas indicativam, ac Sonativa, cur scapo vestes murdent p gl illem dentivam explicaret, dnm aque satisfacere et illem discere cupienti; si p particulas frigorificas explicaret, & licet p has aque facile effg frigoris acplicaret, quod tn negamg, potiori tn nostra sentia foret, cum minus ad ea frigoris
regramg, & cum dictis his mptelis ea frigoris phenomena bene salvari possint et nulla molestie admittunt.

131. Objicit: Trigg egd pstivum, in sola qete motg imminutione reponin dt. pt A: Trigg e activu, &c: sed A. trigg efficit stanem, expica om Sstat nos trigg sentire &c: Ri. ra dquo: trigg objectiu e activum, N.A, cale, & cao frigoris e activa, C.A. & N.C. plurem emretoq: tenebras efficiunt stanem, expica em Sstat nos dictum de sentire lucem & tenebras. Dir dquo A: trigg, stanem efficit, de sentig, omitto A. ide ogit alig din Ovam de N. A. & Sam, ad dico: trigg sentiri eqdem, e nomalio modo, nisi, ut vulgariu dicit, quod videamg tenebras, frigus & stles, sci cum partibus nostri Oris privie debeat agitate, illa, quae secg, ac naale tempantu exigat, sistunt ad idem sensu nostra adutit, quae solg e frigoris sig, certe ri realiq; aliq; influxu, a positive se hte trigg respectu stanis, alias te tenebre, & caecitas, & ipsa eg estas aliqd pstivi erit ga & sentiunt & molestie qdem, n secg ac trigg sentig. Quod si ad cam positiva frigoris recurramg, huic sig positive e rebus istis motar ptelis, quam e est, ide trigg trigg. Ut ideo trigg n alia ratione frigorificat ptelis cam habeat, qm ea, qua & obscuritatis & umbra, & eg estibus cae quae piam positive sunt eg densitas Oris, fur & c. Unde trigg in ipsis in Obg frigorificantibg ingte existit, p quam ipsa Ora frigorifica a apta ad sistendq motu aliorum Or red dunt h situ, qd abs cam motg requisita ad calorem in iis calorem n promoveat Obq quae frigorificant, q ptelis e solidi tas matui e est ipsis.

132. Urg ibis: Trigg re agit in Ora, & qd verie, & pse actiu, m sed A: trigg in membra a alia exercuciat, turnida reddit, plantas adurit, pceras gnd rumpit arbores &c: Ri. ra dquo: ita, ut hi effg pse ac a ipsa frigore fiant, N.A. ita, ut accidens frigoris ab aliis
cais hi ficis cant effg, C.A. & N.C. ac dico; ad singula respondens: tticulata hanc, g in membris a alia frigore Ostringit, fieri ex eq
q ain extimis eor partibg multa partiu instabiliu sistit, quae in mutate facta in his membris animae molestia e. De inde & fieri pue qdg, dum ha partes instables a motu sistunt, ign ea ptela motum vibratoriu sui Ostinuantes, magna parte se adinte ora recipiunt, ptesq; in eas illis, ingbg multa sistit, potentig exagitant, unde in membris trimiu frigentibg grdam ustiene sustinerg.

133. Sanguis in membris nimie frigore correptis, g in illis e, dum caleri reddunt, gadscribendg tris et turbatis circulationi humor
p dispeam, impedie riamg multa ptelar stabiliu in iis, g ica dece a humores p eos, p quos Spe erant, canales mearenguntq
este explie hgd si membra nimia frigore correpta joti caleri restituantis cae ad motu eant, illa ex eo ad huc pois habeant,
in turnorem, py, ac sanguem abeant. Ex adquo, si aqua tempate frigida p fundanti a in tepido loco nive circumdent, ab iis de
trimento valescant, nam in priore casu subito copios affluxu fit sanguinis, & humor, in laea membra ex aliis, q affluxu sibimet
inyht ordine, & texturam dirumpit efficitq, ut extra vasa solida humoris effusio fiat, aer quoq; int sistes particulas Oclusq,
vi caloris velementig se expandit, ac saepenumero Oris aliquam rumpit partem; in posteriore casu stim in motu vibratorio pos
in stables exitant, & sanguinis ac humoris priores circulatio paulatim iis red dit, salinaq ptela, si quae frigida sint, putredine

arcent

154. stirpium adustio inde p̄t contingere, q̄d cessante motu vibratorio in stirpiū teneriorib⁹ partib⁹ igneq̄ elementari p̄sim in interiora earū delabente, partes hæ adeo validè ab aëre extrinseco & vi cohæsionem efficiente stringant, ut tubuli, p̄quos humor meat in ramusculos, & folia stirpiū n̄r̄ secq̄ ac sanguis aālium, diminuant, distringant, & tandem tempore pruinæ, durante adustione accidunt, & aquei humores in eis ⁊ gelant, & aër ⁊ nimis densat⁹ ⁊ vi collecta p̄ strictionē partiū plantæ ubi-mar, & illis disjunctis erumpit, multa p̄ partes stirpium multum inæquè distribuit, ob quam inæqualem distributionē nonnulla de-q̄ debere vide⁹ vasa in stirpib⁹ disjuncta, quæ tū nō apparet tantopere ob ⁊ gelationem, donec frigus p̄durat, vel dum à circumcalescente, succi nutritii è radice in ramos p̄ tubi incipiunt, nec̄ p canales solitos ob eor⁹ disjunctionem meare possunt, debilitant arbores, ac marcescunt.

155. Eadem ꝛo rāo reddenda q̄, quod grandines in intenso frigore arbores p cerā disfringant, cum enim gnea p̄tela ob strictionē in intima arboris se recipiant, eum augent frigus, & eo ipso ⁊ ges extimam sphæram, ac ⁊ inde sphæram strictionis, p̄tēla ignea, ac aërea dein-tima arboris ⁊ gientes, nimiā à vi strictionis, ac se extendere nitentes, accedentib⁹ n̄r̄ p̄tēlis ⁊ ogeneis salinæ nitrosis, cum stre-pitu arbores distrumpunt.

156. Insuper: frigore in æstate plus posse, n̄r̄ p̄ reddi rāo, quare Pechinis (Sinensis sub-pōli Metropolis ē tm̄ ⁊ frigus, ut illius magni Fluvij circumcursum totum uno penè die ⁊ gelu & glacies ejus p̄duret mensibus circiter 4. cum tribus Romæ, quæ eius ferè un-dicæsimæ Urbe ē latitudinis Geographicæ, hyems sit perlonga, nostrū autumno ꝛparanda. Idem refert Turnefort de Armeniā & Persia Septentrionali, quæ vis hæc ab æstate tm̄ 24. gradibus distent, quod sc. mense Junio & Julio tm̄ in illis frigus sit exp̄s de nocte, ut eo aqua fierint ⁊ glaciatæ, Lord in magnorum, & pomiferor⁹ alior⁹ rāor⁹ addit⁹ n̄r̄ p̄, si frigus in sola æstate reponat⁹, fm̄ Di-vero reddit⁹ si ponat⁹ in p̄tēlis frigorificis dictæ em̄ p̄t in illis locis frigidioribus eas plures rapiri &c. Ps. dēm̄ A. hoc addit nō Di-di n̄r̄ p̄t, si frigus formale reponat⁹ in sola æstate partiū N.A. Frigus cāāle C.A. & nC. ac dicas: licet frigus formale, & ejusmodi āāfrigoris objectivi in ipsa æstate plurium reperiri, tū n̄r̄ negamus frigus cāāle, & eārum frigoris effectū positivū, cum ea rum sit p̄tēlas salinas, nitrosas, pari-dum p̄ frigus efficere, n̄r̄ negamus; ita illudinē hydam cas ibi me n̄ rare tm̄ in cāā sua positam ⁊ in p̄tēlis frigorificis, si em̄ multitudo tialis salinæ aëream alicubi occupet, nec̄ solis radii ibidem potentia actione agant, p̄tēla salinæ in aëre motum vibratorium tē-gravitate sisse polunt, aër hic, q̄ ambit undiq̄ Orbē, ab ejq̄ Status, aliorq̄ quasi Orbē ptes in globos à motu retardabit, ac pinde ejusmo-dipartes refrigerat, ita ut minimè mirū sit ꝛō dēm̄ quod Pechini sub eodem ferè latitudinis gradu, sub quo Roma, alijq̄ Europæ locis tm̄ sit frigus, mīne cum ex testimonio R. Ludovici dam Missionarii magna sit ibi copia salis nitri. Idem Turnefort affirmat de Armenia, n̄r̄ tū adscribendū ē his n̄r̄ in locis salis particularis salinis, vel n̄r̄ absēa solarium radiorum in parte Aprica, ni-rum Priorum recipiente quinimò tm̄ sit ex halationum salinarū ex mari in aëre, ut ex iisdē depositis tellū ad tres, quatuorve pollices sale aliquando stet ⁊ gitus tū ē ibi diurno tempore æstivo, ut nec illi q̄dem die facere possint homines, put testantur literæ R. Missionarior⁹ Soc. Jesu. Parit in Armenia & Persia die ē ingens æstus, teste Turnefort. Prætea inutile ēō ⁊ gelatione ad frigus argumentū brevi patebit, ubi dicet ⁊ gelationem n̄r̄ à sola frigore fieri.

157. Nota: frigore in æstate partiū Orbis, pari facilitate explicari, quare aër nobis vicinus minus frigidus sit Orbi in media Regione aëris, cum enim aër nobis vicinus magis, quam ille, q̄ in media Regione Orbis ē, agitet⁹ p reflexos à tellure Solis radios, quam mediam Regionem n̄r̄ penetrant, & si penetrant, multo pauciores ibi sunt ⁊ Regulam reflectionis radiorū à Globo graves, quo ppiores sint ei, eo densiores, quo magis recedunt eo rariores ēē dēnt. Consequens ē, ubi n̄r̄ motus ē, magis frigus ōō, quæ rāo p alterius montibus stare vide⁹, nisi fortasse salinæ quæ p̄ticulæ frigus q̄dam in locis n̄r̄ pedum augere dicantur.

150. Reddit q̃ quæ rão, cur copiosior è frigidis & gelidis ags vapor emanet, nempe: motu cessante particulas ea vicinæ aëris, & ob eam bientiũ impulsu coeunt, unde & densão oriť, & ga ẽfrictione porem ptĩcle adhuc motæ circa sẽ spiures, hæ expellunt, & aqueas, q̃ by innixæ sẽ moleculas abripiunt, unde è evaporão oriť, qua in ea copiosior è, quo frigidiora, & eo, ẽ frigg. Nec̃ q̃ etem partium in frigore cessat, quod Thermometr glaciei, a aliis frigidis impositis, aligntũ absorbat, gnãdmodũ dejicit calorem in natu partiũ statuidebere, quod Clar. Despray coram Academicis Lutetiæ Ao 1700 die 10. Maji, Stravium à calore fieri exhibuit, dum Thermometri liquorem in aqua gelida ẽfrigidis immissis in pelvim duabs prunis decidere ostendit, hunc itaq̃ à calore descensũ, a ascensum à frigore utq̃ repentinũ, & ad breve tempus durante inde repetelicet, quod calore vitæ antegñ liquor dilatet, unde die decidit frigore vo restrictum citiq̃ vitæ liquorem ad tempus eliquẽ attollit.

13. 9. Ex dictis colligo non vim frigoris inducendi nitrosie, salinisq̃ molecul in vegare, gntli in illis frigus formale statuam, gs namq̃ marmor Salinis his particulis aspuante sole plenum dicet, cum Gsertis mappensum Thermometr cum illis, ac aëri illud ambienti incẽ ostendat calor is gradum, & tra atria marmore ornata frigidiora, iprosq̃ parietes aëre gelidiores experiuntur, nempe qa à polita marmoris Superficiẽ ptĩ perturbate ut è Obgatpiã, & recta diffusione aëris Ole in nostros sibiunt, & hinc motum vitratoriũ ptĩ de ign earum in storiis nostris exiscẽum mundo in promovent, sed in impediunt, & hinc in nobis frigoris sẽão oriť. Eadem prag rãone resolvi pt̃ experimtũ, quod adducit Boẽ haave in Elemtis chymicis: in eodem Solaris aquæ, mercurii, arenæ, diutiq̃ detentis, esse eundem atmosphæræ in eẽ calorem immersi singulis Thermometri degradq̃ indicat, ubi tãgs digito hæc tractavit, unum alio frigidio existimabit, nempe q̃ alios ẽdem in oibs mobs è partiũ, qa aequalit liquorem Thermometri allollit, recipqueniam Superficiẽs singulor inæqlis è, unumq̃ pallo a planum in magis, a pluribs poris ea villbs q̃ detectum è, inde fit, ut unum pallo aërem in nos magis, minq̃ perturbate reflectat, plures, pauciores, particulas digito nostro objiciat & ideo phæ dixille magis, minq̃ motum perturbatum sensui nostro fristisfat.

ARTICULUS 8tig
de Congelatione.

160. Congelão frigoris esse q̃ videť, utpote quo in ipso frigore sita sit, & in partiũ respectiva gete, an ultro hanc regrat partium nexq̃ ab aliq̃ by ptĩs heterogeneis, Structuras Authores. Pasz kowski cum aliq̃ by aliis q̃ by elãonem fluidor à sola gete respectiva pluium in stillium destruit, contra sentiunt plures recentes, uti: Cassati, Bartoli, Cabæi, Fontanelli, & illustr. Tract Rewiczky, & plures alii censent q̃ elãonem fieri ab ingredientiby frigidis Olis à q̃by in modo plurima ignea molecula fugant, sed in fluida ter re sunt ita, ut ad motum Cæteri eor ptĩcle ab adhære nqant. Hinc in à sola gete q̃ elãonem desumunt, non à Olor nexu, q̃ advenientes ptĩcles Salino nitrosas affecte.

161. Dico: Congelão ni fit à sola frigore, nec̃ à ptĩcl is advenientiby effici, quæ sit Salino nitrosa. Propo 8. partes kt. q̃ 1ma pars Propõnis: si Congelão fluidi sit q̃ à sola gete respectiva partium insensiliũ, ti posita jã a frigore, jã accedente fluidi, eg. aqua fieret q̃ elão, & ipsa densão & frigg facta esť q̃ elão, dein euth dici pt̃ & dicet jã è evidens qa crescente eãa crescit effy, & jã re frigore plg ignis ex aqua abit, ad eaq̃ nec̃ è remanentis molis, & quod inde ẽ, decrescit dilatão, & gnt augeť densão & q̃ elão. pt̃ 1ma pars nõris explis. Volfig in Elementis aërometriæ paragrapho 114. explum de facie augeť densão & q̃ elão. pt̃ 1ma pars nõris explis. Volfig in Elementis aërometriæ paragrapho 114. explum de facie scribit Ao 1713. hora 8. matutina 10 Januar liquorem Thermoscopii intensum frigg designasse cum hinnis, & glaciei affluis dillem reducebant. Maraldi in Hist. Academica ad annũ 1722. Ao 1721. testat se Thermoscopio in 85. gradu existente 14. Obris aquam glaciasse, & am & ada Januar. Thermoscopio ad 80 mũ gradum descendente eandem ne q̃ dem galericapisse. Illustr

Celsius

Sclembrock exptum se ait descendente thermometro usq; ad 27 grad. glaciem solutam ee 17. Febr. 1728 cum alias descendat ad 32 gradum, aqua Gelari incipiat, & ultra ducenties se observasse ptitoe dum thermometr magis descendit, augetq; frigg, remittitur dum idem ascendit, ejore frigore jor Gelatio in alio inde nulla. Practica communis habet experimentum: quod mense Aprili; si fecedat dies sereni, & gnte nocte ri rario modica in vitr fossis & stagnant aqua Sclaf, ubi to mense Novembri, si fecedentib nebulosis diebs, eodem vento flante, jore frigore divisi, o hanc certe rationem, q nebulosis diebs solis calore particule salina ac nitrosa ri levent & tra, qua levant diebs calidis, eadem rao & quod dicte in eodem tractu in extremis partib aqua Gelatio fiat, quia ri fit in medio, jure ex hac ratione colligit posse Gelationem, gm ipsum frigg regri.

162. Probat 2da subducta pars minoris, & meilligt postum quod & frigg fiat Sdensatio. q. dum ora frigent motu illa dilatant sistit & innumeris expeis ppi intquas scipua e P. Fabri, q tubum ex ferrea lamina effectum 12. pedes longum, duabs ppe digiti articulis abbreviatum observavit ppi ibi gnro Gelatio ri e Sdensatio, & poq rarefactio & etc. ppd. omnis Sdensatio cum sit imminuta molis, & augmentum gravitis, rarefactio am e contra Gelatio ri edat prig, vel postig, & etc. ppi norum quotidiana expi, fluidum em Gelatum ptuberat supra vasa, & glacies aqua innatat tum expimto Academicor Florentinor, prima aureo, cavoq globo aqua impleto & eum circulum ita aptarunt, ut ejs ppi & iam manu tantu superet, gnti undq transitum illig p circulum rgrbt, hic frigori exposito, postpm in eo aqua in glaciem abiit, ita interminuit ut nulla vi p circulum dictum trajici potuerit, eide em aneo Sphera in clusa erunt agm, & post singulas Gelationes Sphera alternarunt donec eam Gelata aqua rupit ra, ut testat Clar. Muschembrock 27720 libras aquantes, & ea vi, qua despicisset ad levand pondq dicti ponderis. Et Boyle expty e glaciem levasse pondq 7 libr. Huic affine e Huggenii apud du Hamel expimtum, q ferream & clopi fistulam aqua plenam, & firmit coctam ope in sup plumbo affusa Gelatam, ubi aqua in glaciem abiit, cum strepitu ruptam expty, & nos facile expiri possumq vasa testacea, vitrea, imo & metallina aqua plena, hac in glaciem abeunte diffingi.

163. Jam q tum ad 2dam ppris partem, hac ex priori deduci manifestte videt, si em solum frigg actola ag ptium insufficiens e ad id, ut in glaciem abeant ora fluida, nstrio regri aliqd aliud, quod glaciem efficiat, sntim ex supra positis expimtis ita eadem pars ostendit, fluidum Gelatione rarefieri, & tra ri expandi, ut mxima obstacula sum a vi rumpat ri, ppi nisi adveniant & dicta Gla dum fluidum in glaciem abit & Gelatio fit ob advenientib olis.

164. Adent alig hanc diruptionem fieri vi aeris intra clli, q clausis glacici poris a glatione extrni aeris liber se expandit in bullas jores, & sic fluida dilatat, ubi vo ostringit, imagis elasticalle sua distendit glaciem, demq obsistens vas rumpit. Sed Vtro e 1mo: Sic et aeri possit tribui elasticitas, incredibile sn e tantam in illo adeo anedicevum dari, ut jor em long e atomplena ostionem sup et, & quod plus e vas adeo fortia rumpat. 2do: ri e rao cur in vase lapidea vacua vi frigoris ostricti, eadem ri rumpat, rumpat vero si impleant aqua. Vtic: incredibile e in glaciem tantum aerem cprimi, si em id fieret, glacie p forata deberet in signis ejs eruptio notari. 3tio. Si ostrig aer tlas habit vires, tunc quo hic magis cprimeret, jores vires habet, adeoq ostrig a Machina Pneumatica 10. & tricies in sclopo pneumatico illam rupisset, quem tn ri rupit, certe ibi magis ostrig e, gm in glacie, in qua in bullas mjores agit, adeoq e dilatatq. Demum si aer intra glaciem tlg huius vasor fractionis e et eao, tunc glacies ex aqua ope antliae Pneumaticae aere purgata vasa non diffringeret, & extra rium doceret aspica, & etc. Et licet du Hamel hanc glaciem molem minorem vult e, Hamb. Mag.

eam aquæ ꝛ innatare, in lion Muschembrock, q̃ ni solũ Expimta, & expimtor pcess, ea ut etiã annotavit spectãte tota Academia Florentĩ, ubi aquam aëre ambientem Glaciavit, durioremq̃ demũ aliã glaciẽ, nẽq; porosam expty, & ꝛ in graviore, aquæ lꝛ, imo & spꝛtui vini innatasse exhibuit.

166. Tertiam ꝑ ꝛis partem artificialis Cgelaõ ꝑbat, nam si glaciẽ, & nix in vase q̃dam sale pmisceat, vas aulumq; ei vitreum, ametallinũ, aquâ & aliquo alio liquore plenum immittat, liquescente nive, & glaciẽ, liquor in vase Cgelabit, & velociꝰ ni si vas illud igni imponat, & ꝺ aliundè repeti ꝛ pꝺ, nisi quod ꝑdicta salina vitri penetrent, & q̃dem tãto velaciꝰ, quãto magis à subposito igne urgent, & ꝑdicta illa, quæ ad Cgelationẽ ꝛquirũtur sunt salina. His adde: antr illud, q̃ du Hamel in Hist. Academiæ Regiæ Lib. 3. Sect. 3. describit, ẽ; una Leuca ab urbe Uesuntione distitum, in qua fornix ultra bas pedes allatus, totũ longum latum, & 38. pedes solã glaciẽ stratum ẽ, & fornice ꝑdent ingentes glaciales stiriæ, ut sunt ꝰ pyramides glaciales ad 20. pedes & quæ frigidiori estis ẽ dies, eo ꝛ glaciei exstillicidio ꝑpetuò formatæ, quod ꝺ ad sibiriverũ, q̃ astẽ Cglaciet, hyems fluat, negat dos Böös, q̃ ope loremetri detexit æroꝝ ꝺem ꝺ aëris extimi temperiem iam frigidiorem, iam minꝰ frigidum ẽe. Jam unde minore frigore jõꝰ glaciei copia, nisi à sale nitri & Ammoniaci, quo tum super antr Cstitutam repletam ẽe ꝺ uit Billeres, q̃ facilꝰ calore solis solvuꝰ astẽ, quàm hyeme, & primas forniciꝰ urũ ãm aqua stillant, calente sole in æremsublati ꝑ portam antri in ꝺem intrant.

* Salem armoniacum.

166. Ꝺent nonulli aquèad ꝛmũ ꝺle expimtum: sales q̃dam aquè frigori, ac glaciei inducendæ aptissimos ẽe, ꝙ pduniæ, quod meatꝰ aquæ occludant, & sic subjectæ subtili, quæ illam fluidam redꝺebat, ꝺitum intercludunt, & sic cessat motꝰ & partes indurant. Ꝺit ꝺ ni si sales ꝛ modo liquent in vitro clauso, ꝺ nõ nullo vase Ꝺlter meatꝰ intercludunt, & quomodo hos claudunt, si salti in superficiem aquæ ꝛ penetrent, quis vapꝰ eas ultra pgredi ꝑhibebit, certè si aër aëꝰ intorqumpebit crustam glacialem, nõ secus ac vasa, deberet, in Cgelatione ãm artificiali ignis, q̃ vitri poros, aquæ ꝰ laxat, ꝑdictas secum salinas facilꝰ devehit, positæ appe in oreis, poris laxatis facilꝰ ingredi possunt.

167. Obꝰ: si Cgelatio foret ꝙ ingressum ꝑdictis salinas, ꝰ té eas in glaciẽ sapor ꝺet se ꝙdere? Ꝺnarii docet experiãtia rem non referente Muschembrockio Böösio, copiam glaciei erutæ ex antro vesuntinensi solvit & evaporare fecit, ꝰ ꝺ ꝙdam salis infundo instrumentatorũ in qbꝰ hæc evaporatio fuit, repit ꝺ solã tam eius saporis, q̃m habent reliqui cameræ &c. R. Dyalis. Si Cgelatio foret ꝙ ingressum in copiosas, ac sublimes salinas ꝑdictas tãtæ C. S. ꝙ ingressum in subtiles ac tenuissimas & inꝑparabili pauciꝺmolo alis aquatẽ & rem, & omissa nõre, nam salinas acidas, ꝑ illas gustꝰ in glaciẽ stu ꝰ gustꝰ pcipi põt testat Böerhaav, ꝺicitꝰ se exstractum ex Sapore spꝛtꝰ aceti post ingentem illic Cgelationem in mũdum fuisse, longèq; ꝺidiorem ipsum spꝛtum acetifice sll Dyalo Bõ & M. C. & rão ẽ, quia salina ha molecula exigua admodũ sit, & nõmodo copia ꝛsludi glaciati ꝑdictas minimas ꝙpartes inter las quasi ꝺvolutæ latent, imo, cum hæ ꝑdictæ diuꝛsissimæ sint à se inãs, & sint ꝑdictæ diuꝛsissimæ salis dapores suos diuꝛsos nãt, ad eoꝝ sapore sibi ꝓprio palatum allicere sll nequeunt. Ad experimtã Böös: si facilis ẽ ex pore salinas ꝑdictas in solutione glaciei calore ãn exulliberatas, una cum multis aqueis ꝑdictis avolasse, quod ꝙ inde evinãt ꝑ, quod aqua putea, ex qbꝰ ꝛraro destillatione nihil sal alumen colligunt, si biberint, eã sapore em suũ minimè ꝺdunt, si evaporare sinant in vase fundo nil sle relinquunt. Prætea Cglaciatio ꝰ tertium magna, quod sapore em imutet, testat ell us d embrock asserens ꝛ modo se exptum ẽe, ꝺ ibꝰ notum, in Hollandia aquam ex glaciẽ ꝙ nivibus solutis conficiẽ em, inutilem, ꝺ potum the, & cafe, nisi diu ebulliat, quod fortè inde fit, quod has salꝰ eneas ht ad miscetas ꝑdictas, qua longâ ebullitione à ꝑdictis aqueis soluta avolant.

169. Urgebis: in modica salina ptcla debent sedere, & aliqua saltim ssu observari, & nec modica sit inferia
ad Zgelationem ptcl. in modica illa ptcla drent augere ponds, d Stratium decet expia, &c. & jori manifesta de
em grave additum gravi auget ponds, d ptcl sit graves &c. ℔ 2 adjio: drent augere inse absolute Cat. drent au
gere, spectatum ad ssum nrum N.A. & Stra dictarore N.C. ad dico: ptcl as illas O fluidum ingredientes gravis de
ee, ad eaj dra illas aliqntum augere ponds aquae inse, admitto, ut evincit jonis phae, & quia illa ptcla minutissi
ma sit, earu gravitas non e, quam ut ope bilancis exhiberi possit, certe observat Boyle phila Zgbet odore potentis
sime imbutam in pls ponderare, qm ante gravis Zgbetum nemo grave de negabit, & eig ptcl as plurimas in pria
la eig odore plena reperiri ratione tri exilitis sua in pt earu gravitas ope bilancis ostendi, aut igit idem de glacie dia
mete cat.

169. Instabis: in minutissima illa ptcla si tempore Zgelationis O ingredierentes deberent saltem Siropi violae color
em in rubr mutare dum hic Zglaciat, & non fit, ut expia demonstrat &c. pt d jonis. Siropus hic sic medicum
salis nitri admixtum habeat, & si vitro, in quo prius spus salis nitri stillabat, infundat caerulei coloremsum
in rubr mutat ut docet expia & si dicas: ℔ 2 di N.C. & dico: Siropum violae non si ingredientes salinas, nitro
sas ptcl as Zglaciari dicat ideo colorem suu non mutare, & licet mutet dum illi modicum salis nitri admisce
hic copiosioribus olei ac zaccari ptculis opus, non multum Zgelat ptcl is ita, non si nimis exiguis illis saltic
lissimis poros extimos facile penetrantibus, plexu ptcl arum eig Siropi non mutat, quod adv variane coloris non
contra ve eum crassiores, ac vitro adherentes tum spes salis nitri relicta sint ptcl a, quod & inde apparet, quia
ig pellucidissimum non raro immutant notabiliter liguore Siropi a latibus vitri soluta à copiosiore calore circum
rant, & quo jores in molecul as Siropi impingentes eas dissolvunt, plexumq mutant, & inde pvenit coloris muta.
Certe nemo negat in aere multas salinas nitrosas, ptcl as reperiri, Siropq th hic in apto vase exposito ob ea dessi
llatem colorem suum retinet, constat ptcl ea vehementi & totali aquae Zgelatione vinu Rhenanu colorem mutare.

170. Dicas: illa minutae salis aq cum ptcl a non possunt p ingressum suum Zgelare Siropum ac alia liqa &, immerita ad Zgelatione
rgrant, pt. si dicta ptcla possent p ingressum suu Zgelare fluida, tunc possent Zgelare em, qua vitreis vasis Rhenan d possent
cum expia fiat liquores in vasis in vitreis hermetice clausis inglaciem abire &c. pt non ptcl a salina non possunt pene
trare subtilissimos poros vitri &c. ℔ ultimum d quo: jores, ac in jori copia C.A. nores & subtilissima in paint saltem medi
ta & M. & C. ad dico: licet non adeo facile ut alia ora vitro penetrent ptcl a salina, & Deo necita facile vitro Celsa, filius
Ea si peque vitro hermetice sit clausum in glaciem abeant, ut p facilis docet expia, & Fachrenheitius testat, seg lei
bum vitreum ad dimidium impletum sepius frigori exposuisse, nec inglaciem abisse, licet frigus adeo rigidum fuerit, ut
collo vitri vix apto intra minutu lam alla glacialis aqua implexint, expia tri fiat sales in vitro penetrare, Hamberg ius
observat Spiritum aceti in hermetice clausu fieri insipidum, adeoq ev eporare desinat. Praetea volitantes et salinas
partibus collecti p vitrum poros transire, Rahe vatti rhedy in vasis crystallinis aquam ei namoni intra aliquot dies trahere, ut
bescere, saporemq ameliare observavit. Geofroi vitreas lagenas acido vini spiritu corruptas notavit, licet & nec multo
ta, nec cito penetrare possint vitro ptcl a salina adeo nec cito fit in vasis vitreis Zgelatio, probabilissimum in ex dictis expia
eis e, aliquas saltem paucas, ac longiore tempore vitro quoq penetrare posse, & Zglaciationem eo efficere.

171. In reliqua Notandum: rarefactionem regrere, ut sub modo jori in mny sit materia, quod dilatatione parti ingressio
Cuilor

calore, unde eorum densatio fiat, sicut densatio, si pori partes stringant. Quemadmodum ignis & rarefactionis & in cera & densationis in luto & argilla cæa cernitur, ita frigus in solidis densationem facit, in fluidis vero rarefactionem, sicut dem solida ignea avolantibus partis absumente extrusa in minimorum volumen redigi possunt, in liquidis vero frigorifica partes molecularum subintrant, motumque effervescendi primum distendunt, deinde volante æthere figunt, aërem insuper extendunt. Hæc fusius libro secundo explicabuntur.

Fluidi partes dilatat, alias sic fluidi rarefit. Nota 2do: licet in ore raro particulæ heterogeneæ solidæ sint, non tamen hoc obstat, quominus in illo sint particulæ heterogeneæ in solidos eas poros, quæ ipsorum ora claudit, sic glacies ea parte rara est, qua in solidum ingressa salinæ particulæ poros aquæ distendunt, aëremque molecularum dilatatione in vasculis solidis apparent, ibi enim pro aëre, qui in aqua rarescit.

172. Nota tertio: licet ora rarefactionis prima fiat per motum, observari non possit, continuo motu, ut nova & nova in solidos accedant particulæ, ubi jam facta est actionum distinctarum observari per momenta queat, sicuti pars maxima solidi submota magna erit, unde glacies fit tanta rarefactione, ad cujus motus facti aëmque semel peracti observationem & quod nec in ipsa congelatione earum particularum motus perfecte habeatur & quæ, ex ipsa congelationis ratione pauci, salinæ quippe particulæ aquam subeunt, aqueis mista effervescunt, ubi aliis delicatum motum perturbatis certe vix inde colligi, quid fieri quidam evaporatio & quasi fumus illi quod salinæ particulæ, quæ congelationem juvant, cum nives ores effervescunt, hæc effervescendo frigida facta, spiculis suis solidas aquæ partes figunt & mutui ineptas reddunt, inque quasi fasciis aliquantum aëris dilatati inter eas in solidos imballas, unde aëre æthere, aliisque particulis in medium, ubi resistentia non prepulsis, primum filia à latibus vasis, dein lamellæ decrescunt & observant, nova accedente semper salium copia hæc actus repetuntur, tum lamina lamellæ decrescens crystallum glaciem efficit, idque eousque, donec pene totus liquor in glaciem abeat, nunquam tamen ores & particulæ liquidi congelandi, duramente à latibus congelatione versus medium se liquor calidior uti & æther crassioribus irruptis recipit. Sic nive solis salinis partis agitet, tum diffractæ facile secundo cognobis salinæ molecula, & ad dilatationem & ad resistentiam & ad diffractionem serviunt explicandam. Cum & glaciem molestiore, ponderet leviorem, quam aqua sit, expiamur rarefactam ore expirantis, cumque totam rarefactionem hanc in aëris expansionem referendere vis nisi firma ora distringens, adeoque vires aëris longe superet ni permittat, ad ejus modi dicta ni sine fundamento recurrimus, eadem ingressu congelationem fieri & præ ora quæ ei phænomena ritè explicari attendimus.

ARTICULUS QUARTUS.

De cohæsione seu duritie corporum.

173. Ingrit & loco quid sit Plicè in se quidem ea inter se nectit ratione, in unum ut coeant, ut cujuscunque partis motu motus alius citetur, quoniam vocatio in mala Plicè existant, & de dependentia à subjectis rationibus, & de ordine datur eorum cohæsione generaque quæ nasci virtus generandi corrumpendi, Plicæ enim solidæ naturium effectum scias, & determinabimus & loco unde minimas Plicæ mala à nobis effectæ cohæsio sequatur, cum enim dum illæ molecula nasalit nec crumpit nec gripe sunt & aliam in unionis causam ac, ni hanc, quæ est cohæsionis ores solidum, ex eo suspicari possumus, quod mutationi obnatia in illa quidem resolvuntur, at molecula minima, uti solidi nutu separabiles sit, ita solo prius Gravitate nunc etiam observant.

174. Peripatetici quidem omnem nexum inter partes Orbis integrantes evitem quandam mundalem volebant esse, qualis in illa sit, non explicabant, alii teste duo Marnel Plicè Tract. 2. disp. 2. Cap. 3. partes Atomi invicem figuri pyramida quadam capula à se invicem

exprimebant, puncta th'illa Ola utq; dicebant, n secusa ad coelestinem efficiendam indifferea, a alia quae ant Or, vix fortasse, quod Boyle Lect. 16. de firmitate acerrime impugnat, gluten sit quod piam de cuiq; th'q; cum illud O ee debeat, par difficultas occurrit.

175. Cartesiq; parte 2. ppiod Nro 44. cum Ora dum illa ae efferat, quod & ptes omnes j se mutuo gyrent, hinc cum duris sequacib; cohaesionem in solae ptium j se positione reponit, quem sit Boyle. Sed cum ges nil aliud sit, qm Cohaesio plurib; inst th; in eo loco, Oracty, vo in locis Aliquis, igit ab his Objectionem n vo Ominus Caddi pt 0. et Ominus quae rgt, ut una ste mota, n alia moveat, tam nec a gete, nec a Statu Quietis, vinde pallit e Obj gyrentib, seq Ubiq entib, eg e globulis duris nis in linea di. ipsatis Aliquis, quemlibet eximio auferre possis, qn celi moveant.

176. Epicuri cohaesionem ptium Oris implexioni, implicationiq; atomor tribuit, qa nempe alia uncinata, hamata alia, alia ramosa, cum cete alia, quae si in se incurrant, implicari illas e necesse, hinc security e Gassendy, ut ipse sect 1. Phae Lib Cap. 1. docet, at cum hanc implexionem atomor ec dicat ex eig hypothesi ipsi nullii Oslindi pte, si em cohaesio possit in pti implicatione, te nullum Oscindi, vi stringi pt, qn ptes a se mutuo stringant, scindantq; certe modo Oraria implicatori, & dominate moveant, quod in catena, illi artefactis antiis uncinatiq; luculent patet, ipsi Gassendi stat atomi sit indestructibiles, & instringibiles, uti Gassendy Sect 1. Phae Lib. Cap 6. docet, quod Ora innumeris pene modis dividi pte explicatur stat Gassendy illig hypothesis illis ipsiq; doctrinae Oraria e evidet.

177. Necessary cum sequacib; omne ptium cohaesionem a vi hua attractiva desumit, ut ex eig Optica pag. 349. & Nro 31. patet. Jam bene Ora Newtonianos Fort. a Prix. Phae Gallis partis 1. Dissert. 2. sect. 2. pone 6. Scholio 2do dicit. ut autem recte de Newtoniana attractionis existea, id extra dubium adhuc desiderari in Newtonianos, qa causa mederat, cur duo quaevis Ora, ac polissimum particulae rei primitivae se se mutuo attrahant, imo nec sponsor, ut huiusce phaenomeni cae ab ea aliquo in apto ponat. Et infra: grave igit ne sit Newtonianis si dixerim, obliti Gassendi ritiem n put decet Philum, ab ipsis explicari certe cum Malebranchio Lq. de inquirenda a villa dicare possim cum Ejusdem cetis opinionibus, & meis illustrationibus valde dicere statuerim, & ipse gere ad formam abstractam, aq; in Phantasma amplecti, absurdq; est - - - - - & sic accipe formam abstractam & universalem, tangi cum Deum esse mere realis &c. Pat Boskowik nec ingete, nec in motu spirante, nec in Cohaesione fluidi cuiuspiam nec in attractione mere in Statu reponenda censet, sed in limitibus inter repulsionem & attractionem, de limitibus illis tunc nobis Gabit, qdo attractio & repulsio extra omnem Controversiam ponent, nunc am utraq; censura inde adhuc a Fort. a Prix. ex aequo subjacet.

178. Sunt denique Accessoriis Philis plerisq; Objectiones, duritiem Oris in immediato ptium Statu assumunt, ultra hunc Statum ptes eg ligni n magis extra vacuum Boyleanum cohaerent, qm in illo deberent, th magis cohaerere videntur imo in vacuo Boyleano ubi a media ejusdem, e nulla aeris e Cohaesionis deberent adminus motum a semutuo separari n aether, si em in huiusce Cohaesione Gassendi Oris reponi pte et, duo hamis sphaeria se tangentia, a duo politae globuli tam pfecte cohaerere drent, uti caeteret Sphaera integra nec divisa. Ex hac sum Oris Gassendi divisis hypothesibus insufficientibus ad explicandam naam cohaesionis ad duritiei colligere licet, qnta difficultas sit in ea assignanda, ita qdem, ut nisi temerarie certum hac dere pronunciare possit sentia, ut hinc

ptt determinari possit, indicemq.

179. Dico. Cohesio consistit ptt pt contactum in partium implexione, ac textura molecular. accedente valida primis substantiae aethereae pressione, deinde aeris pro pro⁴ partitate. Pbr ad 1m ptem: manifesta e res, ea, quae distant, invicem unita ne cogitare quidem licet. Pbr 2 pars: ad cohesionem, implexionem partium, texturamq molecular. requirens, tum ex insufficientia solius contactus, tum ex experientia: Nam quodquod sbq patens, firmius coheret, partes illius variis int se ductibus implectuntur, ac varie complicantur pbtt idem de omni cohesione sentiendum e. Ans aeque in natura ac in artis operationibus patt. Sic: in animalibus mira carnis, ossium, pellis nexio per ramosas annexas contortas in filamenta, & quasi contextas partes observatur. Sic in arboribus partes de invicem intexta, ac reticularem plexum efformantes microscopii ope visuntur. Jam si ad artefacta respiciamus, vobisq funis id ostendit, ast vero maxime modus conficiendae papyri tela, in minima primo filamenta contundantur, aqua subeunda; humida haec massa cribro infunditur, ut aqua defluat, haec antea panno excipiatur, si per microscopium spectetur, varium filamentorum nexum, toto cribro continuatum exhibebit, unde fit, ut postquam humor evaporavit, solida, & continua maneat. Quotidiana id plea ostendit experientia, si salem orbi aspergas, & raphani segmentum ingyr agas, ut sal liquore raphani diffluat, tum raphanum in centro orbis apprimas, orbem cum raphano levabis, nam saline partes orbi affiguntur & raphano, tanta & tam magna cohesione, quantam tota columna aeris orbi imminens vix frangere nequit. Conum plea coloribus terendis aptum etsi politissimum, politissime tabulae marmoreae alterae, numquam coherebit, at colores modicos iamq spissa adde, & postquam aliquantum circumegeris, centroq tabulae applicueris, lapidem perpendiculariter elevabis, hunc revulsum inspice, & venulas, fibrillasq ex colore in eo adutes, quae nempe se in cavitates utriusq lapidis insinuarunt, & sic cohaerentes fecerunt, id vero ex eo confirmatur, quod si partium implexio absit, etsi habeantur reliqua, partes non cohaerebunt, quod in hemisphaeriis Magdeburgicis experiri licet, quae, nisi emplastrum quodpiam sit intermedium, facile dissolves.

180. Jam 3tia pars propositionis ex eo evincitur, quod certum iam sit, & copiosius, ubi de gravitate agemus, explanandum, aetherem pressione sua in corpora agere, & verisimile saltem e illius soliditatem cohesionemq corporum promovere. Quarta demum pars inde ostenditur: illud ad cohesionem conducit, quod separationem impedit, dr aer pressione sua impedit separationem &c. minor copiosis experimentis pbr. Sic recipiens machinae pneumaticae exsucto aere, atq sic aequilibrio turbato ob pressionem externi aeris firbiculo orbiculi eiusdem adhaeret. Sed id luculentius apparet in hemisphaeriis Magdeburgicis ab Ottone Guerikio illius Urbis Consule, ac marmoribus politis Hambergii; hemisphaeria dicta (Fig. 16.) sunt cava ex cupro vel aurichalco instructa duobus annulis A. A. & uno epistomio B. quod claudi & aperiri pro libitu ope ventriculi C. pt, haec hemisphaeria composita sphaeram faciunt, ad hoc ut bene adhaerescant labra eorum cera, a pice molli, vel pelle agnina oleo macerata vestiri dnt, ut sic omnis externo aeri aditus intercludatur, ex his sic compositis, ubi aer extractus e, teste Guerikio, transmissis pannulos funibus, junctisq singulis hemisphaeriis, octo imo 12. equi separari illa non potuerunt, etsi diameter sphaerae non nisi trium palmorum fuerit, quod aliqui pollicum cum semisse sit teste Gravesando Elementorum Physicae paragr. 228. pondus 140. librarum ad separationem requirit. Hemisphaeriis his si duos cylindros (Fig. 17.) substituas, aut ut Hambergius fecit, marmora probe polita atq sebo puncta, ut omnes pori repleantur, coniungas, difficillime illa separari possunt, nam ut experimentis Hambergius marmora sua, quorum basis 25. linearum Parisiensium erat, aestate quidem appenso 300. librarum pondere, hyeme vero vix 380. librarum divelli potuisse, non aliam ob causam, nisi ob aeris pressionem, cum teste experientia, si 2 hemisphaeria, seu marmora recipienti Machinae pneumaticae imponantur, extracto aere non difficulter disjunguntur, quod fit, si apto epistomio in hemisphaeria aer immittatur. { vide in Septle T. fig 7

181. Obiicitur ad cohaesionem sufficit, si partes se perfectissime contingant. Ergo frustra pt contactum alia requiruntur. pbr A. si per solum perfectum contactum partium cohaesionis

ius

et Stinuũ, te ad colasionem sufficit ut ptes se ptissime stingant, dita é dicte: pr nor: si p solum ita tam partiũ la bet omne id, quod ad Stinuum regit, te officit Stinuum, dita é dicte: pr nor: nil amplij regit ad Stinuũ, nisi ut partes illig nullomodo discerni possint, é desit ptes tissime. Nactu ptiũ, dicte: p ultimi N. q quem admodũ ad Stinuum, ita ad colasionem nõ sufficit aut Oris Stinui ptes discerni ab ij points, dregit insup ut una pte mota alia moveant, quod partium plex, efficit, capiuẽ, si mota unig ad aliqd langij spaim dippmat.

102. Urgebis. Si ad raõnẽ Stinui ad eij & colasionis nõ sufficeret, aut inr ptes Stinui nulla ab observabilis det separão, te regreret, q ut la ptes intse implicent, dicit nõt. dicte: pr nor: nõ possunt ptes Stinui intse implicari dicte: pr A. si implicarent, te possimũ ptes elemtes, cogly tangẽ mana ablibra Oppoi supig é dictum, hoc nõ ponunt sibi innecti, dicte: pr nor: partes spherice nõ possunt sibi innecti, q ptes elementares sint tales, dicte: pr nor: ptes fluidi sint spherice, e saltem aliq rotunde, q elemta sint fluida, ipsa cm aerem, aquam, ignem ee fluidi dicte: p ultimum dgo: ptes fluidi sint omnes oõ spherice, e quida rig rotunde ut N. pluvie, ac ut plurimũ C. & omissa nõre quã negari dnt, licet em de elemta enumerata sunt fluida, nõ tm ea, quã nõ ora nãlia ponit. Et sit stella dgo te N. C. qngẽ. Bigas ex raõne omissa nouis sic dgo, possit: Ptes omniũ elemtorum sint spherice N. C. aliquis, dgo: oõs. N. C. plerasq; C. C. ad dico: fluida ẽm quod aligna implicatione ingrant infra patebit, ad eij nõ fluidor elemtor pars tes nõ omnes sunt rotunde, q ea rũ quidam nõres molecule inflamatos, aeratas cum colore & unctuosas sint formale ut expiã ipsa, at in plurimis fluidis, q dertim mistis, quã in multa shõ gerent ptes insertinent.

103. Instabis. Etiamsi ptes elemtres nõ oõs sint spherice, tñ ex illar plexu nõ surgit Stinuũ, cui hã plexy inherit ad colasionem Stinui rqt. pr A. si ex plexu elementariũ ptiũ fieret Stinuũ, te sqr, quod vtra spi aureas & disgregandi tas dictum é supra Stinũ nõ pot dividi, & admitti nõ pt, ut potẽ quotidiana expiea trarium dicte: pr sola jõris. Ida indicent ea spi aureas & disgregandi stas Stinuũ separari nõ pot, qa in separaõne atomi frangerent & destruerent, q dein sqr in hac sentea posita implicione ptt ptes & sibi: pr nor: sqr dissa atomor in sentea atomista. Q in hac pr A. ea tra sentea admittit implicationem. dicte: p ultimũ dgo: ea tra q admittit implexionẽ atomor, ut in aglem, C. A. ut em M. A. ac C. B. dico: in atomista sentea atomi omnes Stinue serie quaquaversum inse catenẽ inter implicarent, quã, nisi annulli rumpant, dissolui nequit at in nostra sentia hæ implexiones eodem modo Stinuant, dirimo loco cum alis jungunt, quæ elementij impulsionis sint, alibi una nuli alicuius tensi se liberant, alibi soly superficiei Stactu sufficit, in qb oriby separão dari pt, qr male caleb distructio antecedat intim cum & loco de colasione. Quæ spectata sermo sit, ad ptes máa sõna recurrimus deret, & nostra implexionẽ ptiũ ad colasionem nõres, potissimum de pt by sblby, ut ut atomiste de atomis loquuntur. Jam ea jores molecule destrui possunt.

104. Urgebis. Saltem in hac hypothesi explicari nõ pt cur dicta Ora instrumentis diuis ad separaõnẽ ptiũ sua propria habeant, alia nullis instrumentis discindi põẽ, & solo igne separari; alia sola successione & tremore dissolui. dicte: pr M. nõ dicta separationis Ordinẽ pblẽ erit, quia Ora nõribus semet superficiebus stingunt, ut sit minimis rãe potissimũ ap plexu habeat, instrumentis, & sertim minutulis dentiby, glis eserra armatis facilig dividunq; cum dicta se in porulos facilig insinuent & ductibus crebris ptes sua nexa liberent. Ea vero, quæ pauciorib; angulis colligunt, & ut plurimũ joribus semet superficiebus stingunt, facilig successione & tremore dissolvuntur, cum agitaõ & tremor partibus dictis angulis applicare sicq dissolvere possit. Sic si Ora talia, quæ nullarij, nullis instrumentis dividi possunt, & solo igne ea ptes separant, dico partes talis Ohe joribus capiosis aribus planulis se pctẽ stingere & nexibus capiosis ligari.

105. Instabis. Saltem frustra ad colasionẽ Ordinẽ & fluidi alterius & colasio Ordinis existit in hac sitione pr A. Fluidi ethe-

reum

ream n̄ p̄t ꝑmere Ora &c. p̄t 1.m quod liberè ꝑmeat Ora illud n̄ p̄t ꝑmere illa, &c: &c: Ad ultimū dico, Quod liberè ꝑmeat Ora, ita, ut transeat p̄ões Oris molecular, n̄ p̄t ꝑmere Ora C. jore, quod liberè ꝑmeat, p̄ transitū p̄ões molecular N. jorē & transfretā nōre NC. ac dico: æther cum osit n̄ p̄t omnes molecular Oris penetrare, & solum meat p̄ poros Oris, nec meat in omnes molecular, dat em in densis illar tractu, & q̄dem copiosiori, quo Oris solidiq, unde cum exclusis exhis æther sit, & inglobatum n̄ minimis, perualis in innumeris, nec omunicans cum extra adjacentibus ꝑtionum n̄ dat, q̄ deq̄ ab extra & liberè fluente molecular ꝑrimi possunt.

186. Dices: Etiam si æther ꝑmeret Ora, tn̄ n̄ poterit cē cā cohesionis, &c: p̄t 5ta: Cā dissolutionis, separationiq, Oris n̄ p̄t cē cā cohesionis Oris æther &c. &c: Ad ultimū omitto jorem, quo sic dici p̄ot: cā dissolutionis n̄ p̄t cē cā cohesionis accedente quāpiam mutatione N.S. nulla facta mutatione C.S. intimet clarissimā sit missa jore dato nore. Æther admotum perturbatiū vibratoriū statim tollit cā dissolutionis C. n. adhuc n̄ cessat, N.N. & C. ac dico: alterem ut nō ignicedat dissolvere Ora, ad sit in motiū vibratoriū concitat, calorem q̄ppe n̄ in solis ptibus ignis vibratorii motu reponimus, sed tm̄ ad hunc n̄ concitet p̄t cē cohesionis. Hinc nil est absurdi, eand cām, p̄t optiones sistare & esse, si aliqua in illa adsit mutatio.

187. Nota: quod sola aëris ꝓssio ad cohesionem sufficiat, plura possunt objici experimenta, & sono Marmora Hambergeri à nobis in plenum allata, de q̄bus hic quæ notat, quod dum modice sebo puncta, ac ad 30. grad refrigerata, nonnisi 10. penso ponderi 130 libras soluta sunt, ubi ply sebi additum est 900 libris separata sit, addito illum sebo separata sit 300. libris, & quod 600. libris vix separata sit, ast hyeme 900 sunt separata, at nec id sola efficit aëris ꝓssio, cui q̄ppe semp manserit aëris ꝓssio, sed mirum ply sebi fuerit, & Lady so diu sua marmor cohesio. Prolixa duplo gravior rem aërem cē esse, q̄m hyemem, nemo dicere p̄t, & tm̄ fore duplū pondus hyeme sustinere, tam firmam inire cohesionis p̄t ꝓmentem aërem, cum á jore Noctu & quadam plenā implexione repetitum, marmor cum poros calore dilatatos facilig plena sebi penetrant, quæ de infrigefactis marmoribus in eis arctiq, adstringunt & quasi implicant, q̄m in ipso sebo, cum marmor sebo densig sit & adeq & sebi molecular, & marmor cum sebo, magis se stringunt, adeq & cohesio firmior reddit; quod addito sebo cohesio infirmet ratio est, q o in sebo copiosiore, copiosiori n̄ aër Mineræ q ꝓssioni magis resistit & archior ipsig sebi, marmoris q cohesio impedit. Hic quæ ratio desumenda est peridin hyeme, q̄m alle cohesionis, & sive rarig calore dilatatis poris, n̄ aquè sebum marmori, & sic nonnū marmoratti adstringit, ac dum hyeme marmor pori strictiores. Eadem ratione reddenda, quod si pix intus mera in poros hac calida, facilig marmora resaluunt, q̄m si pix refrigeraret.

188. Solet n̄ objici vitr Bononiense dictū, ac lacryma Batavica. Est autem vitr Bononiens ampulla vitrea oblonga cala- (malta hujus ca- pitis vitrea cita- ta)
le, fusile in conum solidum & perminentem desinente fig. 10. / lacrima vo Batavica est vitr solidum, retorta chymica in bina una parte inflatum oblongum ad ovalem figuram accedentem collecta, alla intenuem filum desinente fig. 19. / hæc à figura sua vocat lacryma, batavica vo ex eo, quod in Batavia casu inventa sit, vocat n̄ lacryma vitrea, vitrea cucurbitula, gutta vitrea. Jam si in vitr Bononiense frustulum silicis injicias, fundum accidet, si extimam, ac tenuem lacryma partem frangas, tota in tenuem pulverem abibit, hoc experimentū frustra ex nostra sententia petitū dicunt, cum tn̄ ipsi ejus pinua lacryma Batavica exactissimè se explicare gloriant, cum em ꝓssione aëris cohesionem repetunt, aër efficit, quod lacryma fortissimè cohæret, dum intra n̄ è resistēa, at ubi fractā cauidula aëri ad intra patedity, aër extinguitur tantū ꝑmere n̄ p̄t, vitriq partes n̄ cohærēt. Verā n̄ recta huius quæ phænomeni explicationem ab opposito dari vel inde satis colligit, quod lacryma dissipatio n̄ in vacuo

Boyleano

Boyleano ꝓficiat, et Avelig testat se lacrymam in cote atterendo ad notabilem ejꝰ bullam ꝓvenisse, qꝫ rumpere[tur] Despa-

de inflex. vitrj lib. 2. Cap. 4. b.

ilatꝫ hoꝝ artefactoꝝ structura, ac modo illa efficiendi, expiriti rão reddit; cum massa vitrea candens, calamo ferreo guttulam infrigidam instillata, gutta vitrea fit quasi disili instar diductam massam imitata, varié tortum filum obtinebit, qꝰ pars minima rõ parte fracta in pulves abilit. Vitr quoꝫ Bononiens ubi inflatum é, aquæ frigidæ immittit, ilatꝫ phænomeni huiꝰ rõ alia é, nisi quod extrinsec vitri molecula subitanea illo frigore nimiũ constringant, quod vnde apparet, qꝺ extimi crusta iam frigida, intiores gutte partes sex circũ minutis secundis candentes manere observavit Noletꝰ, intioresq; ꝓ spiritu illa extior constrictione impediunt, quo minꝰ minimis suis & convenientibꝰ exitibꝰ mutuo illigari queant, ut videre é in poꝝ cujꝰ intrinsecæ partes minꝰ spactæ sunt, si repente violente igne emissa indurescat, & ideo cum paucioribꝰ debilibꝰq; nexibꝰ intiores vitri partes se stringant, ꝓ fractionem caudulæ tremor ꝓ telis guttulæ comunicatꝰ, nexus debiliꝰ illi ad solvit, vtin sedor vitream dissiliant. Vitri quoꝫ Bononiensis fundꝰ intenuissimum quendam fornicem vitreũ, quo extimi cono vitreo adhæret effor matum, cum effet ꝓ telis inter se debili cohærentibꝰ, si calorꝫ immissus impactus suo aligẽ excutit, tremorq; ꝓpagatꝰ totiꝰ vitrini cum solvit, ac disstringit, unde etiam ratio patet, cur gutta erassiore pte ac vitro Bononiensi parte cœni mallet pulsata ne dissiliat, nam & ictꝰ hos motꝰ totiꝰ, nõ ꝛo singulas partium ꝓprigregat, & extimꝰ exteriore parte fornicem refert, qui ob disponen partiũ introrsũ vergentiũ, quæ tã ingens fert pondꝰ, in deavarꝛ q; sit, excussis partibꝰ facile laditur, a ꝓxi nasus, hæc ple nam enod explicãoni vindè ꝓbitas accedit, non rhodica, quod si vitro Bononiensi lente refrigeret, a lacryma Batavica jam fulti ilum incalescat, & lente refrigeretur non dissiliret

ARTICULUS QUINTUS.

De Fluiditate

189 Cohæsioni Ors contraria videt fluiditas, cum fluidi ors partes facillimè separentur, intimi fluida etiam alignti cohærere ꝓ docet expia, cum tũ fluiditas pcul dubio solidi illi Corpꝰ, e similiꝰ Ors opposita sit, deq; hac ꝓcipuè ꝓcedenti articulꝰ, de cohæ sione agentes tractaverimꝰ, ordinis ipsiꝰ rão exigit, ut nunc de fluiditate practemq; Quemadmodꝰ enim Orꝰ solidum, & visens illud é, quo si sibi relinquatur nõ diffluit & acceptam semel figuram satis retinet difficillimè mutat, sic fluidum dat illud, quod cujꝰ figura facillimè se accommodat, qꝺ alienis luminis facillimè, difficulti suis Stinct. Et quod inde é, si bi relictum diffluit quaquaversus, sphæricã & loco, unde hæc habeat fluiditas? Scholastici fluiditatem dicunt ee accidens absolutum Orꝰ, qꝺ fluidi é, si padditum, a eoq; endi ffinẽdum. Cartesiꝰ ꝓpiorꝰ p. 2. à ꝓpetus mota particulaꝝ fluidi ꝛponẽtium eam repetit. Fassendꝰ vv. Rdesanꝰ, alliq; Isembrock & alii communiter à ꝓlata dissociatione & sphærica, vel ꝓpe sphærica figura eam repetunt, cum quibus.

190 Dico: fluiditas Orꝰ in eo consistit, quod illæ effant ꝓtelis exilibꝰ, sphæricis, vel ꝓpe sphæricis dissociatis, se nonnisi in pctis aligbꝰ quibꝰdam molem suam exilissimis stringentibꝰ. ꝓ. In eo consistit fluiditas Orꝰ, quod ea in sua spẽe reponit, à solidiꝰ, ac fixis ꝓ quibꝰ, & enumeratis ꝛponentibꝰ & cæ ꝓ nõr. Fluida Orꝰ in sua spẽe reponit, à solidiꝰ ac fixis ꝓ quibꝰ, qꝺ facit ut fluida Orꝰ cujꝰ figuræ facillimè se accommodent, alienis luminis, difficulti suis stinentibꝰ, & quod deq; sibi relicta diffluant quaquaversus, & enumerata ꝛponentibꝰ, & cæ ꝓ nõr. Si Orꝰ effet ꝓtelis exilissimis sphæricis, vel quasi sphæricis dissociatis, se nõ nisi in pctis aligbꝰ quibꝰ dam molem suam exilissimis stringentibꝰ, oã hæc intelligi commodè q; explicari ꝓssunt, ut expia effant in omaj generalis Corporibꝰ, vel globulis eburneis. & cæ:

191. Hinc colligẽ, quod quo Orꝰ exilioribꝰ & magis sphæricis effet ꝓtelis eo laxe se in minoribꝰ stringunt ꝓtibꝰ, & ideo rõ Omnis fluidꝰ & è duro quæ ꝓtela alicujꝰ fluidi ꝓfores sunt, a quo magis à figura hæc recedunt, eo cæteris paribꝰ hæc magis

se

se stingunt, & ideo minus fluidum est, quod constituunt & hinc repetenda est ratio diversae fluiditatis in fluidis, quaedam enim ex his majoribus
moleculis constant, quorundam moleculae planulas quasdam habent superficies, in quibusdam moleculae sunt minus politae, ac
aliquomodo ramosae, et hinc provenit in fluidis viscositas. Dixi caeteris paribus, si enim fluidum unum ab igne elementari
potenter exagitetur, non vero alterum, hoc exagitatum potest esse fluidius altero, & si hoc alterum majoribus quam sphaericis constet particulis, tali enim ca-
su ob interpositum copiosum fluidum igneum, non se stingunt particulae ob majoribus, & minus sphaericis particulis constant, quam minoribus,
ac magis sphaericis particulis conditae, dum inter has aeque copiosum fluidum igneum non reperitur. Et ideo ex ob firmis fluida fieri
possunt, si particulas illa componentes per interpositum aliud fluidum ita disjungant, ut se non nisi leviter stingant, adeoque facile diffluant
& impressioni in se factae nullo negotio cedant. Hac ratione metalla per ignem sunt fluida, & sales per infusionem aquae; Et e contra
ex fluidis fiunt solida si ex illis fluidum excedat, cujus interjectione factum fuerat, ut se non nisi in exilibus punctis particulae illa
componentibus stigerint. Sic si ex metallis ignis & salibus egrediatur aqua, haec solidantur ut ex confectione salis marini, ac salis cocti in
Regno nostro manifeste patet. Sal quippe marinus hac ratione colligitur: excavantur in littore quadratae fossulae non admodum altae
in quas mare aestus tempore se effundat, ubi refluxit, fossulae clauduntur, ut a futuro aestu sint munitae, & facta exhalatione
aquae e fossulis sal solidus colligitur; sic noster conficitur, aqua salsa ex puteis illam refertis vehementi igne coquitur, donec particulae aquae
avolent, tum sal humidae instar arenae collectus, ac in variam figuram in vasis ad id comparatis efformatus iterum igni admo-
vetur, tum per evaporationem reliquarum aquearum partium consistens, ac solidus efficitur.

192\. Objicies si fluiditas corporum consisteret in eo quod haec constaret particulis exilibus sphaericis, vel quasi sphaericis dissociatis, se non nisi in partibus exilissimis
tangentibus, tunc omne constans ejusmodi particulis esset fluidum, atqui hoc non & c: probatur minor: arena ejus tenuissima constat ejusmodi particulis, & tamen non
est fluida, ergo & c: Respondeo distinguendo probationem minoris: in tantum distinguo: arena constat talibus particulis quasi sphaericis absolute dissociatis omnimode, & exilibus tamen,
quantum requirit fluiditas, nego antecedens, quasi sphaericis ad summum dissociatis in nonnullis & exilibus, at non tamen, quantum requirit fluiditas, & longe majoris mo-
lis transeat antecedens & negatur consequentia ac dico: Multa arenae non minutissima decesse ex assignatis a nobis corporis fluidi conditionibus. Primo enim particulae cumuli
arenae componentes sunt quidem sphaericae quoad sensum quoad ipsum transeat, non etiam sensu, oculo nempe microscopio adjuto in minutissimis
non arenae granis plures superficies, ac aspiritatem observare licet & figuram irregularem quandam diversam a sphaerica adeoque, ut exinde patet, non sit sphae-
ricae absolute, quae tamen ratione parvitatis suae, debilitatisque nostrorum sensuum in illis haec observare impotentium sphaericae judicantur. Et quod inde est, non sunt dissoci-
atae omnimode, cum ex pluribus aliis particulis sibi invicem junctis componuntur, adeoque neque sunt exiles tamen, quantum ratio fluiditatis requirit, licet sint exiles com-
paratae ad alia corpora, & hinc minime mirum esse debet, quod arena, & alia similia non sint fluida.

193\. Urgebis: si enim in particulis exilissimis dissociatis absolute, & talibus, quales propositio requirit ad fluiditatem, non potest reponi fluiditas corporis, ergo frustra in
illis reponitur probatur antecedens: si in ejusmodi corporibus reponeretur fluiditas corporis, tunc corpora solida nunquam possent fieri fluida, & contra, atqui hoc est contra experientiam, ergo
& c: Jam vero patet, solida enim corpora diversis constare debent particulis, nec illae particulae possunt permutari, cum corpus solidum liquescit, alias corpus liquatum esset di-
versae speciei a solido, & e converso. Non possunt fluidorum particulae, nec mutantur cum corpus fluidum indurescit, alias idem sequitur. Minor quoque quotidiana
constat experientia, nempe metalla solidissima, vel igne liquari, vel menstruo dissolvi, ita, ut fluant, aquam congelari ac coagulari, induriscimusque
caseum evadere, & permulta alia ex liquidis solida ac consistentia fieri. Respondeo distinguendo antecedens: si & c: tunc corpora solida sine interpositione corporis fluidi, motuque proprio
singularum particularum non fierent fluida, & vicissim fluida sine recessu partium fluidarum, ac quodque accessu plurium consistentium particularum non fierent solida, concedo,
e contra nego & contra distincta minore nego consequentiam ac dico: Jam nos posuisse numero 191. quomodo ex ob solidis fluida, ex fluidis solida reddi possunt, sic
metalla igne funduntur ob interpositionem fluidi ignei dissocianti particulas metalli & motu suo ita commoventis, ut has secum conjungi non sinat, so-
luta per menstruum metalla ac alia corpora per fluidas menstrui particulas secernuntur a se invicem, hinc fluidis annumerantur. Principia tamen

fluida

fluida cẽ desinunt; contra vo aqua ẽ olaq; p absq; sum magna ex pte fluidi aetherei, tum pte laq; deinceps, tum demũ p accessũ pticl. lq; generat̃ elacte fit caseq; tum ex aliis fluidis solida, tum separãone pticl. q; fluida, ut in caseo, tum ex eo, quod molecule minutiores ẽ spheriis ignitis resolutis generent̃ elementis a pe igniculor. dissolutis & evaporãonibus quãdam levigata earũ superficies in asperam, spheri-
ca mutat̃ in spolianda, quo fit, ut ptes sic informatæ secum mutuo ſiungi, implectiq; sibi, ac solida inde formare possint.
194. Instabis: Advenies fluidum pticlis solidi Oris nõ illud reddere fluidum, & solida Ora nõ possunt fieri fluida, gd alios fluidi motus pticlas dissociat; ẽ R. Si advenies fluidum pticlis solidi Oris pẽt illud reddere fluidum, tẽ ipsum fluidum, q; tanq; sui q; nãne alteri, ita q; advenientis fluidi cẽt fluidum, & neutiq; dimittit pticlas &c: nõr quo ad 2dam pte manifesta, si cm illud fluidi illum tã-
ne alteri, advenientis fluidi cẽt fluidum, tẽ de ipso fluido rediret quæstio & sic pcederet in infinitum, ẽ ita q; nõr quo ad 2dam partem: si illud fluidũ advenies solidis Oris illaq; efficiens fluida cẽt ex se fluidũ, tẽ illi minima ptes q; cẽnt fluida q; solida, & neutiq; dici pt &c: nõris pars una pro pari, nã cm minima fluidi pticla constant pticlis q; sed fluidis illam regrit ppõ, aliã nõ cẽnt minima, et si dicerent solare, de iis illum redibit quæstio, & illum in infinitum procedet; ẽ ita q; 2a pars nõris: si fluidi advenien-
tes solidis Oris minima pticla cẽnt solida, tẽ & ipsum O, quod dicit fluidum, cẽt solidũ, & nõ &c: ẽ ita q; sylla joris: O, cuiq; cẽs ptes sit solida, cẽt ipsum solidũ, & sic: ẽ ita q; D: O, cuiq; omnes ptes sit malles, cẽt ipsum malle, & par. ratiõ. cuiq; sunt graves, sit & grave, cuiq; lucida, & ipsum tale &c: ẽ penultimã retorqueo inferendo, & nõ O cuiq; cẽs ptes pedales sit, & ipsum pedale, cuiq; sunt pun-
cta saltem plicæ indivisibilia & ipsum ẽ tale. Dir. pt absolute Negari ẽt. in 1mã pte: O cuiq; omnes ptes sunt solidæ, & ita dispo-
sita, ut se pleribq; planis superficiebq; tangant, hamulisq; uncinulisq; pregnãtibq; connectant &c: cẽt ipsum solidum, C. R. O cuiq; omnes par-
tes sunt solidæ, q; spherica, & qui spherica sein punctis exilissimis tangentes &c: cẽt & ipsum solidũ. N. & C. ad dictam fluiditer-
nõ in minimas partes fluidiles: qd dicere negatorium cẽt, reponam, q; in ea figura & dissociãone, nihil cẽ nisi quod partes fluidæ nõdi in se sint solidæ, ex quo figura ad fluiditatem pregnãta polleant, sintq; dissociatæ fluidum O constituere possint, adeoq; plures pa-
tes minimæ ad constituendũ fluidũ rqrũntur nec una minima fluida dici pt, ut q; se patet & ideo palmaris disparitas cadit in ea-
dem exemplũ, cum ẽ ma alitas habeat ad impenetrabilitatem, hæc aquæ partibq; ac toti venit, cum gravitas desumat fortè
ab impressione alicuius fluidi, illudq; aquæ partem, ac totum gravitare possit, hæc denominãe aquæ toti, ac partibq; venit, in primis
nõ. pt retorqueri Argumentum: O, cuius ptes sit unius libræ, cẽt ipsum nõ unius libræ licet certum, gd plures unius libræ habeat
lucidum quæq; si injugi mã effluvia, & in athere ingressione à Ore lucido facta ẽ statũ, cum a tanta mã tam exsinguli-
tibq; q; m ex toto Ore effluere possit, a tam sola pticla, q; m totum athereq; m mereri valeat, singulæ ptes lucida, nõ modo lucidum
efficiunt, vel ẽ ob junctam efluxum, a plurimorum lucem in ore, gd efficiunt, aut cẽt, q; nõ modo lucida, & magis lucidã
faciunt, contra vo dicenda de fluiditate, ut ex dictis & retorsione facile colligit.
195. Premes: O fluidum nõ pt separare pticlis solidis, qui spherici dissociati, & O transpticlis solidis glebq; cum nõ sit fluidum, & solida, pt si O effici-
dum separaret pticlis qui spherici dissociati, tunc in fluidis daret peores in infinitũ, & nõ &c: ẽ ita q; sylla joris si spatiola a particulis
fluidi dis relicta daret replere alium fluidũ, & relicta ab eius fluidi pticlis alium, & sic deinceps, tẽ daret peores in infinitum,
et patet, & si fluidũ separaret talibq; pticlis & spatiola ab illis relicta daret implere alium fluidũ, &c: nõr ẽ manifesta, pars ea
spherica, ac dissociata nõ replent adytã locum, & semp aliqua spatiola relinquent, q; cum & intenuissimis separatis pticlis fluidi cogitat; q;
semp relinquet spãa ab aliis illum fluidũ replenda. Ad ultimi MM. dico: spãa ea dem a pticlis aliud fluidum derelicta replenda ẽne, ve-
lit ab aeris pticlis athare, cum vo ether sit fluidissimum, ima fluidissimi, spatia, quæ a particulis aetherei relinquunt manent
vacua, nec alio Ore fluidũ & solido repleri. Etenim.

196

196. Debet in hac re Lector universitatem admitti vacuum dispersum ut dictum in Cosmologia Nro 437. Imo cum fluidorum ära sine vacuo dispersa explicari nequit, ut cum de Ore fluidissimo loquamur, defacto ether est O. Et sit figura, cum ex dicto O. quod nullius figuræ sit, possit, cumq; ether sit fluidissimus, præteris illius figuræ admotum aptissima cuivis dicat, nempe cum videat figuram sphæricam, ad motum esse aptissimam, cum vo Ola sphærica omne locum adjacentem replere nequant, negotiis vacuis, quod dispersum vocant in illis spatiolis relictis. Et Insuper ea, unde ea in gravitas Orbis desumatur certe ex omnium omnium ossium ac expiis, hæc proportionant magnitudinis, ut quod sub aqli volumine plg massa ætheris, et gravis sit ea, quod sub eodem volumine minus sit massæ, et aquæ gravia sint ära ea, quæ sub aqli volumine parem habent massæ quidem, si ära plena sit, nec detur vacuum inter dispersa, ära quæ gravia sunt, nec detur unum O specifice gravius alio, quod grave absurdum, quotidiana experientia magistra unum expiea.

197. Verum dices præterea inde dictum: non posse dari in aliis vacuum coacervatim nec dispersum propterea, quia dari vacuum dispersum, non potest dari vacuum coacervatim &c. sic probatur: Si non esset plura vacua dispersa remotis obstaculis, dari quæ cum in infinitum possibilitas in vacuis &c. Postremi N. Ac impossibilem non ideo ostendo: cum enim ea spatia sola remanere dicant, quæ plebs atheris subtilissimæ & ea penetrantes relinquit, cum ob figuram plebis mere sphæricam totum adjacens spatium replere nequeant, si quantum non ideo spatium vacuum fingat, atheris plebem in id illud replerent, cum in illud jam succedere nequeant, vulgari id experimento illustrari: si vas aliquod amplum globulis eburneis impleat, remanebunt spatia intra globulos, quæ illis ob figuram replere non possunt, si ea media decimas quotecunq; globulos, alii globuli succedunt, ut locum repleant, nihilq; in medio, nisi obstaculum aliquod pomas, quod adnegamus quoteunq; globulos, alii globuli succedunt, ut locum repleant, nihilq; in medio, nisi obstaculum aliquod pomas, quod adnegamus atherem non idem esse impossibile, notabile spatium, globulis vacuum obtinebis.

ARTICULUS SEXTUS

De Cohæsione inter partes fluidorum

198. Diximus fluida Sphæras partibus dissociatis, id ipsum nunc explanandum, an scilicet dissociatis Sphæris partibus ut nullus corpus inter eadem in exigua, an vero fluidorum partes aliquo saltem debili, ac in progressu cum secum invicem cohæreant.

199. Dicet Dari non inter fluidorum partes aliqua, licet debilis quidem solubilis, ac in paucis partibus cohæsio, et cohæsionem inter partes fluidorum probat ex hac Edem admitti posse A: Ex hac Sphæra Imo: quam in exilissimas partes segregari non posse, ut inde pateat illis partes cohærere, divisioni resistere. 2da: Si aqua vini guttula in illatas hanc in fila, et quasdam spirulas deductam cognoscimus, inter eam omixtionem et divisionem partium suarum utique ratione aliis cum cohæsionis resistere. 3tia: aquæ guttula plano vitreo applicata ad contenta adhærere, ut ubi illud inverteris, neutiquam quidem decidat, de aliis et aliis viscosis fluidis nulla post hac dubitatio. Flamma ipsa, qua nihil fluidius, non dispergi, diduci, videri manifeste cohæsionem licet modicam suarum partium demonstrans.

200. Obj: Eos cohæsio repugnat non a fluidorum, cum in fluidis nulla detur post A: non a fluidorum, ut illius partes facile à se separari possint, cohæsio huic repugnat, &c: R: Dari quo subsumptum: cohæsio difficulter solubilis repugnat facili solutioni plenum Orbis C. cohæsio facile solubilis N. & sit dicta Cap. N. C. ac dico: cum cohæsione fluidorum inmota facile solubili reperiamus, nil mirandum non fluidorum dicimus, sic enim fluidorum partes facile à se mutuo separari possunt, imo et recte admissa facile differeam fluidorum in ipsa fluiditatis ratione explicamus, sic enim Oleum alia aliis fluidiorem, cui igitur partes debiliori nexu illigant illud fluidius & ex fluidius quo nexu partes debilior.

201. Dices: nexus non debilis, ac facile solubilis non posse admitti inter partes fluidorum, nulla inter illas dari admitti cohæsio post A: inter partes Primo motu exagitatas nulli post admitti non debilis, ac facile solubilis nexus, inter partes fluidorum continuo motu exagitatas

&c:

&c: R. ad 2dum: int. ptes Stinco motu exagitat, & quod ptes alicuius Oris omnes & singulæ continuo motu proprio exagitant, nullus pt admitti in debili nexu, C. jure em, & 2do ptes alicuius Oris z non moventes es, licet moveantur una mo-vent in motu Omuni cum aliis ptibus in vero motu proprio, ac unicuiq; parti speciali, nullus &c: N. & Stra dicta nre Ms. 2do ac dico nullum nexum int ptes eor Os admitti posse manifestum est, quod ptes omnes ac singulæ motu proprio illius speciali moveant, in eum pt dcipiunt in exg int ptes eor Os, quod quæris secus in movet, at in talis est motus pt declarat fluidi, licet eum cum aliis amentaris Philiæ Studiosis motu plenarie in modo in fluidis, dum in aliis Obj in negamus, transeat in ratione manifeste declarare videtur, cum in aliis in solidissimis Obj dari jam supra in numerum. sint in motu licet quoad nos cohesionem in solidis in impedit, ita in impeditum, quo minus liquida cohæreant, licet eum plerique partes fluidorum moveant, ita tum moveant, ut in singulas motus oculus cerebræ, ac secum nexu licet debili junctæ moveant.

ARTICULUS IIIus.

De humiditate, siccitate, mollitie, duritie, aliisq; qualitatibus tactilibus Corporis.

202. Epicurei et christiani, ut ajunt secuti, humidum a fluido non distinguunt, ac utrumque unum definire explicare dicentes: est illud quod facile alienis, suis difficulter coniungitur. Hinc et aptiori ratione definiri possent humidum ajunt esse speciem fluidi, siquidem et alterum, et ignem et metalla liquefacta fluida esse noverimus, quæ tum primo modo non humida esse, quod siccare eximunt ad eos

203. Dicendum humidum id est illud fluidum, cujus ples poris Os lubricitate sua se insinuant, iis adhærent, fibras emolliunt, atq; sic in organo tactus humiditatem excitant. Dixi am humidum esse fluidum, cum humectatio humidum communis usus loquendi fundat, humiditas enim humido propria, humectatio ab alio esse advenit, ut meum dictum probat, ego enim eas humoris rationem panno madefacto et aqua madidi reddente; Lubricas dein, easq; tales partes, quæ poros subeant, requirunt, non aliter se effundere, demollire, a sordibus liberare et abluere solida ora possent, quæ tum plumbum non obtinere eximur quod dicta quædam ples by volubilibus, et parum magis tum int se innexis, adeoq; non facile separabilibus, nec solida penetrantibus, & rigidas, et facile defluentibus, uti a lille, pinguia dicimus, adeoq; licet metalla igne liquata Obj adhærescant, ea tum dissociatis tum ptibus constant, neq; ora mollia, et dura proficiunt, ideo hæc int humida non numerandi debent, porro humida Obj adhærere, nam sibi his a pta subito defluant eaneq; emollientes nec humectabunt. Cum porro humiditatem recipiendæ ratione sortiri nri expendendam suscipimus, et rejiciamus pura, fluida, quæ licet aliis adhærent, non adhærent tum breve ori, id circa illa int humida non numeramus, sic, licet mercurius aurum aliaq; metalla subeat, in illorum poros se insinuet, tum breve ori non adhæret, illum et fluidum non excludimus, pura aqua, licet plumbi aquatica adhuc non adhæreat ac unguibus oleo, aliisq; pinguibus inunctis, quo tum breve ori adhæret, ac int illis poros se insinuat, sicq; humiditatis rationem efficiat, int humida jure numerat.

204. Obj Humiditatis expiemur 1mo: quod ora intortis postea plicis abbreviet, ut funes et chordas, quoniam ex humida atmosphæra aëre capiendo se in poros funium insinuat, Os ptes humida recipiunt, quæ ea tortuositatis vim sibi parent in longum ringunt, ora illa in latum diducunt, pt nisi breviora reddant, fieri nequit, ex qua observatione ut fridit, Dominicus Fontana celebris et creditus, Romæ sub Sixto 5. Pontifice Maximo innumeris in obeliscis funibus humectatis solicit erexit. 2do: Quod humor capiosior ligna findat, imo aqueus ligneis in vasa adactis si humectet, neq; cedere pot, ea disrumpat, humor nempe poros ligni ingressus istos dilatat, quæ dilatatione plexum ubi invenit debilius eum distringit.

205. Siccitas habet ex eo solo, pt desintea, quæ ad humiditatem requiruntur, omnemq; Obj ex ea sola ratione siccum id, quod humore caret. Hinc fluida quæ sicca ne merito dici potuerint sic aëri multi siccitatem tribuunt jure ex eo, quod vapore et exhalatione puriori adeoq;

et actior

ꝓfecer ee existimo.

206. Est notanda humiditis Siccitis incrementa. Plura Phis instrumenta inuenere, quæ hygrometra hygroscopia dicunt. Varia suppeditant Kircherg, & Schottg, de Logis, quatñ aa Volfig sim in elemtis aërometriæ docet, duo simplicissima adferi primum chorda crassior duor cubitor pedes longa paret appenseq; inferiq; pondere, cui p̃ indice acq; longiore infigat, huiq; motũ dilatatõnem, ad eq; incrementũ humoris notabis. Aliud & melig ẽ: bilanx exactissima ad cuiq; lingulæ cuspidem quadrans circularis, formet in suos gradꝰ divisꝰ, unig jugi extremo spongia appendat, dum siccitas mediocris ẽ, alti ponꝰ quopiã metallũ huic æquibranꝰ, ut lingula in medio ẽ stet, jam humidiore aëre spongia grauior euadet, humoreq; intra poros recipiente lingulamq; mouebit, quæ in gradibꝰ divisis ẽ stens indicabit incrementã humoris.

207. Duritiẽ cum solidate Philosophi, at imerito Iurisdent, cum latꝰ solidita ꝓpriꝰ duritiẽ, solidita q̃ppe eam tantum partiũ cohesionẽ exigit, qua fit, ut ẽ sibi relictum situꝰ figuraq; ãmittet, etsi ẽ sensui cedat, ut ea tegrida cuiq; duritiẽ esse dicit, dum sensui eã resistit, ut sæpe numero experimur, neq; cum altera glitte & Iurisdẽ densitas, quæ à sola porũ paucitate assumit, ad eq̃m fluidis petit. Duritiẽ itaq; molecularis solidas a reliq; secum invicem ꝓpactos exigit, quæ impulsui divisionẽ tentanti resistant, unde si darent aliquã ora ꝓfectẽ dura, hæc nullis ictibꝰ ꝓrimi & figuram suã mutare ꝓcent, atq; hæc ex notis ẽ obꝰ nullã tale occurrit, mollities in extra in eo subsistẽ videt, quod ẽ hydam ligidis ꝓfectis in recessꝰ ꝓcedit, partes eq̃dem implicatas at exiguis & totis superficiebꝰ se tingentes habeat, quæ fit, ut quamvis substantiã à divellente vi insuete separent, figuraq; tñ materiæ, ut spongia & substantiæ vestigia ꝓservent, ut lutum. Exhis deducunt aliæ qualitates, sc rigiditas inẽ iis obꝰ, quæ molecula sui articulationẽ flexã nullatenꝰ ꝓrimi, q̃ si vis accedat frangi ꝓssunt, ut vitꝰ, fragilitas sitq; talibꝰ ꝓpria, quæ dissociata infrusta dissiliant, quia ut plurimum, unoloco alio, innato firmiore nexu, at si impulsu allato abeant, friabilia dicunt, quæ nempe in minimis suis moleculis nexu debili ꝓjecta sunt, ut lapides & ramenta ciuptibilia, ut illa dicunt, quæ à mutuo tactu, & unione recedunt q̃ cum, sed nec in frusta dissiliunt, nec in pulverem abeunt, ut fila coriorum, q̃d si oris ꝓtensita sint dispositæ, ut ictu, & divulsione dissolutæ eas retenti una sine aliis recedat ꝓq; extendant, ꝓpartes, corporibꝰ hujusmodi ductilitas evenit, qlis ẽ in metallis, ac q̃ibusq; in auro, si vo impressa sint ꝓtes filamentosi instar, & ita protensa, ut jam inflamq; jam in nihil ꝓtendi queant, gerumpant. Malleabile dicit, ut virga recens, q̃ lamella chalybea, si ẽ fasciculum instar colligatæ ꝓtensis secundꝰ longitudinẽ fibris efficet, huiq; directionẽ divulsioni cedat, facilig; possibile dicit. Scabrities ꝓpria ẽ asperitas, ẽsistit in eiꝰ eminentiꝰ situ partiũ superficiei, at straria huic ẽ aditas, q̃ levigata ẽsistit in superficie plana, ac eiꝰ ut dum ardesia marmor, & in politionẽ ad splendorẽ exæquat. Lubricitas item ẽ obꝰ quæ pori pinguis, aliusve succus exhquant, ut ꝓmentem manui fugiant. Fixitas demum ab intimo arteriq; partiũ nexu earũ superficiebꝰ allactu, ut nec aëris, nec alterius influxu, neq; in ignis impulsu rebꝰ, attenuari, ac in sublime appelli ꝓsint. Huic opposita volatilitas, ẽsistit in eo, q̃d ora volatilia ea partiũ termitte q̃ ac exilibꝰ, sint ꝓformata, ut aspiratione facilꝰ à superficiebꝰ dissolute facile in exilia digeri, atq; in auras abripi facilẽ ꝓssint, in auras enim sunt ꝓtea textiles glittes, quæ nõ tam ex tenuitate ꝓportionatæ desumenda, tum ex ipsa rei petenda naã partium, ac textura ẽ, qualibꝰ ꝓdita sit accurata videmone.

CAPUT TERTIUM
de qualitte audibili Sono.

208. Sonꝰ ẽ glttas audibilis, quæ ex ẽ sicciditate certa, p aërem diffusa, ad aures penetrat, & mala certo in nervo acustico, sensitorio scilicet, sensu perceptionẽ, quæ sonitus ẽ, in aã excitat, a vibratione illa certum in ore sonoro tremorẽ ad hanc usq; regri

Communit.

communi jam observat Phil. Non eñ mirer antiquos Latinos, q docebant à Ore sonoro in primo aëre sonū deductū, et ab illo alio vicino, & sic deinceps p multa gradationis, nro primū lationis ppagari, qd dicere, & per terrea aliq, quod nemo intelligat, rem, nō adeo abstrusam verbis velare, q hac tempestate iam à cultioris Philosophiæ studiosis reiecta &. Quantū itaq ad tremorem Oris sonori, hic alij totalis & durat totum Oscillat, sicuti eg. dum campana tota agitat, & chorda non tensa, per sionē curvatq; illum resilit, & hic tremor sonū, & nullū, p exiguū adeo p. Alij particularis, q do p tes minimæ vibrationes vix sensibiles faciunt, dum campana malleo tunditur, & chorda tensa plectro tremorē sonū valementis licet p diversitate Ictuum & diversis gradibus edit. Posse sonū ab accuratioribus Philosophis frequenter dividi solet, in primitivū, q & sonū Oris sonori, in ipso Ore existens & derivativū, q & sonū refracti, à reflexionem, p quem ad aures circumpagat. Sonū derivativū, alij reflexū dicit, q directè à Ore sonoro ferat ad organū auditus, alij reflexū, q à Ore sonoro tendit ad obices, & ab his repercussū in aures incidit, linea, p quam sonū ad aures ppagat vocati radij sonori.

209. Cum porro sonū, & primitivū & derivativū sit, sine elasticitate explicari nō possit, q nomine elasticitatis veniat, quæ Ora p elasticis habenda sunt, explanandū est. Elasticitatis nomen rei ipsa ignota fuit antiquis, ut ex eorum monumentis colligere licet. Sonū autem elasticitatis adscripsere Peripatetici Platonici Sabæi; & am elasticitatem Oris esse, qua ipsa tensa, & ipsa, abiata potest tendere, & quemcunq; primitivum statum & figuram restituere, exemplis huius & diversitatis & similitudinis sunt in chorda fidium tensa, globo eburneo, & chalybeo, impactu in Os durum & solum malleo chalybeo, & gladio, virgaq; recente inflexa. Certe dum chorda fidium tenditur, sit bujus, ac teneatur, si potest illa tendens remittat, illa priori sua brevitati, ac crassitudini restituit, globi chalybeus, & eburneus in alium sitem, & in alium Os durum impulsi, p te, qua globum & alium & allingit, & primitus pristinis suis & figuris restituunt. Quemadmodum & globi eburnei rotundi sua restituunt, quodq; in pte tacti ii globi premunt, manifestū est; nam si globi chalybeus ad incudem solidam illitam, & eburneus ad tabulam marmoream sebo illitam cadant, & signa in his ubi à globis tacta fuere relinquant, multo amplius & globi in his efficere queant, illud ideo maius, quo globi majori vi ad eos delati fuerit

210. Hæc elasticitatis notio satis indicare videtur, quæ Ora p elasticis habenda, quæq; ex eorum numero existimanda sunt, nimirum elasticitas sit ossea Oris, qua ipsa tensa, & ipsa, ablata potest tendere, & premere, & pristino statui & figuræ restituere, tempore illa Ora p elasticis hic in dubitari debere, quod nulla ratione nobis nota tendi, & premi possint, saltim ex solidis Oris mollia tale dolendit expiet, nam Ora ex notis & durissima, ut silex saxa, ferri, chalybes, crystalli, & adamas, & minus ossea in valide resistant, & pressione eti eorum partes premi possint, ut tum ex mea credente, tum ex eo colligi potest, quod Ora durissima notis nota pressa resonent in Obj. appe pressione sonantibus, tremunt, ac oscillant exilissime eorumdem more, ut brevi inde elabi, & non sic oscillarent, si pressione non caperent aliquam, & in fluida ut aqua & aëre prius sub antlia pneumatica bene purgatam nulla vi & in machinis premi possint, & expressa offerunt, & pressione omnino in fluido perdi nequit.

211. Ex eadem ratione colligitur, quæ tensa, & ipsa, situsq; figuræ priori non reddunt, elasticam nec eandem cum aurum, plumbi, cerae, argillæ, aliarq; ejusmodi mollia Ora si premant, & situi suo non restituunt, inter elastica non numerantur, quamvis aurum & plumbum licet restabilit suis in partibus ipsa, figuram priorem non recuperent tanti partes dolore inviti sibi premant, ut fit in Ictu collisione globuli plumbei post à se resilientis, figuræ recuperant, ideoque in his licet medica elasticitas admittatur, cerea quoque, argilla semum, & alia ejusmodi cum nihil induratæ, & collisione ipsa, quamdiu quæ figuræ restituunt, à se invicem resilendo, non obscure indicent, ita gratulandum ejusmodi elasticitatis laudatis cedi dicendum.

212.

212. Cum porro si Ora aliqua adeo mollia sint, ut fissa, aut tensa statui suo non restituere[n]t, adeo dura, ut primi tentig nulla ratione pos[s]int hæc intelastica nulla ratione numerari debent, manifestè colligit ad elasticitatem regrem duritiæ, ad duritiem flexibilitatem, flexibilitati junctam, flexibilitas gpe efficit, ut Oris pars per primi duritiem, ut figuræ pristinæ restitui possit. Et quo hæ magis temperatæ sunt, ita sese ut duritiei nec flexibilitati eminceat, nec ab ea vincat, eo perfectis elasticæ. Insignit hæc tempata reperiuntur in Galybe, ebore, unguibus, cornu, chorda, id ergo hæc insignit elastica, minus tempata in aliis, hæc eadem minus sunt elastica, pro partium vigore minimum habent, partium suarum exilium patiuntur gdem impressionem percussione, unde in his elasticitatem sint in modica, gmadmodum in metallis ex stamni & cupri admixtione factis, & in vitro experimur, cum hæc percussa insigniter resonent, at plus pro impressionem inferunt, pro pulsu fortig fissa distringunt Ora, quæ hinc figuræ suæ restituent, gentium primum, dicant perfecte elastica, si vo darent Ora, quæ nulla ratione, ac in nulla sui parte primi pocant, dicerent perfecte dura, hæc nulla saltem ex solidis nobis notis darij ut jam dictum, plurimum pro perfecte elasticis andet aliqui, dubitat.

213. Insignia vo sunt emolumenta, quæ ex hac elasticitatis affectione, pro nra, salvo tamen in rebus pmanant, tot certe artibus nobilissimis & utilissimis careremus, & hodie Horologia secundum, & in rara languerent ora, ergo rebus visitudines & mutationes, gby numi gaudemus, abessent, lucem ipsa coloribus, sonisq; fruiri non liceret, si Ora sua elatere destituerent.

Articulus primus.

In quo reponi dit Sonus primitivus?

214. Dico: Sonus primitivus, ut ex in Ore sonoro, est minima Oris elastici pars motu tremulo, pro: Sonus primitivus est illa Oris sonori affectio per cussione excitta, ratione cuius fit, ut immutet aer audituis organum & soni vim in eo ingerat, hæc affectio nil aliud est, nisi minima Oris elastici pars motu tremulo, &c: per non quod ad id, quod hæc affectio sit motus tremulus, minima Oris pars dum Oris sonori in cudit, nil aliud in eo ingerit, nec potest aliud in eo ingerere præter tremorem & oscillationem, tam elatis, tum exilissimæ eius partium, & in alterutro motu hæc affectio consistit, dum consistit in oscillatione totalis Oris, & in tremore exilissimæ ac minutissimæ Oris partis, pro Subsumpta: pro dari oscillationem tremorem totalis Oris, quod Sonus, & c: gladius potenter inflexus dum a potentia inflectente remittitur, tremit, & oscillat, quo sonet, si plectro seu innumeris superchordas valida impressione ducatur, chorda motu locali oscillat, quo sonet. Contra vo si ensis ferro patiatur, a plectro resina illitus, chorda percutientes resonabunt, & ratio utriusq; est, quia in priori casu ensis, & chorda motu totali tremunt, in posteriori motu partium suarum exiliu, ut in ense ad aculeum pulsum, in chorda autem qua pars seu ut potest mollem minimas illius partes ad motum tremulum delenimare oportuit, cum ultra resinæ pertes rigidas, ac scabras minimas chordæ percutientes, ad hunc delenimandum motum.

215. Dixi in proxime: hunc motum dari ex Oris elastici, non indicet tremor in aliis Obj: Stringere pro, certe dum motus tremulus minimas Oris partis quæ, hic sine elasticitate ex in pro causa quæ ex in minimis partibus primum, & sui positione ac etiam alias primum vires, hæ aliæ, donec omnes vi elasticitatis priori Statui restituantur, hoc itaq; pro certo ad motum tremulum recipiendum sunt aptæ, & quo Os magis elasticum, eo sunt aptiores, tremoris diutius in illis perseverat, hinc qua Natura magis elasticum, quam plumbum, argentum, quam aurum, chalybs, quam ferrum, id ea ratione causa magis resonant, ea magis sunt aptæ exilissimæ illarum partes ad motum tremuli recipiendum, ac retinendum. Confirmat pro: quoties, & quidiu dat in Obj Sonoris passis, ac fricatis motus tremulus exilissimarum partium, toties, & tamdiu sonus fit, quoties licet non datur, aut cessat, ibi non datur, aut cessat in eis sonus, & motus tremulus exilissimarum partium sonari, & quia tale, quale:

Lite

bito d̄ſ sony, & quo n̄ habita n̄ d̄ſ. & aliis in nullo alio regioni pt̄ primitivo sony, quā in p̄dicto motu.

216. Obſ: Si sony primitivo exiſtet in motu tremulo minimar Oris elaſtici ptiū, & ubicunq; daret sony, daret & dicto motu & ētra expiam &c: ꝑ nōr: vento flante ꝑ exiles fenestra & valvarū rimas daſ sony, qui & extensi motu, imo vemēti & vehementi n̄ in aptis campis sonum edit, & nullū ē motu tremuli in illo admittendi fundamentū. Virga, ensis, & ſtia in aëre m vibrata acutum sonum edunt, qr addit tremor minimar ejq ptiū, idem dici pt̄ de multis aliis. &c: R. soni N.N. ad expimta dico: aër vehemēti & inventū Scilq; dum p rimas ppellit, ligni extimas ſuperficies campi mat, & commovet ē necesse, à qbus illum in tremorē repetitis impactibq; & ſubtilibq; exiſit, diuq; sonum edit, unde in obiecto caſu daſ q̄dem sony, n̄ ſine motu tremulo tum ligni aliusve Oris elaſtici à vento ꝑcuſſi; tum ipſius aëris, q ultē ē O elaſticum in aptis in campis aër vehementē Scilq; & postea antiorem trudens in motum tremulū Scitari pt̄, ꝑſertim quod & campo d in colles, valles & formā, & ſylvā, ſaxa, arbuſta, in que impingit ventq; eoſq; extimos pt̄es commovet, ab iis q̄ reciſſion commorq; tremoris cā ſtā exigua, adeq; tum ipſi aëri, tum his obſtaculis sony primitivo, & in caſu merito adscribi pt̄ ob tremorē eligunt pt̄es Oris. Jam virga, ensis, & alia in aere mobilia ipſa agitatione, ac m ob aëris reſiſtām in minimis qbusvē pt̄ibus has res fomentē, motum tremulū capiunt, ideoq; sonum edunt.

217. Ut ex his: idea aër & alia enumerata sonum ederent, qa in illis daret motq; tremulq; & ea ē ont Oris elaſtica, & hæc nulla, & pt̄ dari sony ſine motu tremulo Oris elaſtici. ꝑ nōr: expiā. Stat p motum m Oris in elaſtici pducti sonū &c: ꝑ A: aqua in rivulis decurrens licet elaſtica n̄ ſit, ut hic Mō 210. dictū, sonū edit &c: & ultimum dijudicatio: qua &c: sonum edit ratione Scarabæi in motū Scitatū N.N. ratione aëris, ſaxorū, aliorūq; Oris p motū dictū scabrilq; in motū tremulum Scilq; Oris, C.A. & N.C. adducit: licet aqua elaſtica n̄ ſit, qa tū aërem resiſting entem ſphæricā ē criſpā, ac pinde admotū tremulū Scitat, ꝑſertim cum ſpiritus currens ſit ex ꝑ ſaxa, ac lapides, ideo sonum pt̄ edere, quā tū m ſunt aëreā pt̄ illa, quā intra poros aquā ſtinent, hic motū tremulū, à motu pt̄ illa & lapidū, aliorūq; Oris elaſticorū, ꝑ quā aqua ſcatē acceptum, aëri ulteriori communicant, & ſic sonū ulteriū ad organū auditūs promovent.

218. Inſtabis: sony decurrentis aquæ n̄ ē ordine motq; tremuli pt̄ibus aëris aliorūq; elaſticorū Oris diuturnitate in ordine reponit ꝑ A: Si sony aquæ decurrentis ē ab ordinatum tremulū elaſticum O, & nullū sony pōſt ē ſine ē tremore, d pt̄, &c: ꝑ nōr: pt̄ ē sony impedito tremore elaſtici Oris &c: ꝑ A: impedimentum motq; tremuli elaſtici Oris insigne ē, ſi O sonoſ manu, alioq; modo tangit, ſic ſi campana pcuſſa tangat dicto sonare desinit, & posito impedimento pt̄ ē sony &c: ꝑ nōr: inſtrumenta flatilia, q̄ dā sunt: tubæ, ſiſtulæ &c: niſi manibq; teneant sonant, & &c: R. penultimæ omitto jā ē n̄ ē in nullo O elaſticū, nec ois motq; tremulq; & attactum impeditiū in nullis tū, in qbus aēs minima particula admotum tremulū Scitant in his. Si parva ſint Ora motq; licet ſiſtat, ac sony desinit, ſi magna, sony minuit; in aliis vo, in qbus nulla ſpiritus in ite mvo reliqua pt̄es motu tremulo Oris commorent pattactum, a nulla, a adeo modica, ut ſui obſervabilis n̄ ſit, ſit sonū imminuto. Unde ultimum dijudicatio: inſtrumenta flatilia licet manibq; teneantur, sonant, & eoſ sony ſpirit in aëre diu & inde admodificato, ac à latibq; inſtrumenti flatilis reflexo C.A. conſiſtit in tremore ipſius inſtrumenti & dijudicatio: in tonando ejq ptium C. ex tonando N.C. & D. ac dicor sony inſtrumentorum flatilium ſpiritus positq; in ipſo vario motu aëris ex ore & parte ſuperiore inſtrumenti, quā nobis muzzleck, & stroik dicatur, diuq; sonum edit ab latibq; inſtrumenti sonari variē reſilientis. Jam tum quidem conſiſtat in tremore at ptium inſtrumenti, ipſiq; inſtrumenti

ꝛ inde evincit, quod Cistarum sit sonus tubæ argenteæ, quæ aneæ, aliique cum in hæc ptes à Sole æthere moveantur, in adeo commoventur valide, ut in superiores partes præsertim in insignem tremorem agant, licet emptes extiores non fremuit aliquantum & ab interioribus ad motum quantulumcunq; propellunt, in tm hic motus adeo insignis est, ut eum visu observare liceat durante præsertim vehementiore motu tum aëris, tum pluvia intra fenestram vehementeq; idente sonum; certe an aliunde eæ sit sonorem fortiorem à debiliore impediri. Accedit sonum instrumentorum stabilium tandiu durare, quandiu in ea aër propellitur adeoq; in tubis ad ipsum Oris mollis attactum ne longiq; paulo sonus gravatur, ut gravatur præsertim campanæ.

Articulus secundus

In quo reponi dat sonus derivativus?

219. Dico: sonus derivativus, ut est in medio subsistit in motu tremulo & oscillatorio aëris orto à tremore, ac premitur Oris sonori & ad organum auditus propagatus, est quod dixi, quod subsistat in motu aëris. Ora sonora pausa sunt cæ inmutationis factæ in organo auditus nostri, de ni immediatæ, qa plerisq; à nobis remotissimæ & sunt mediatæ, qq aliquod medium, sonum deferendum aliud non est, quam aër & aër est cæ inmutationis factæ, & ultius sonus hic subsistit in motu aëris. Subsumpta evidens, nil emaliud, quod propagetur, ostendi potest, nisi fortium qui expiantur: imponatur incipienti anthliæ pneumaticæ excitatorium, sue pulvillum laneum, ita ut nec orbiculum ænæum, nec recipiens ullatenus vibret, sonatq; illud decurrere, in casu mota tremulo motu excitatorii antequam aër extrahi incipiat, percipit sonus validus, imo si aër incipiente subsidere multo validior, cum extrahi aër incepit, debilior fiat, ea magis, quo magis extractus fuerit, ita, ut demum egre percipiatur, rectiq; ac plane aëre educto; quod minuti in substantiis elasticis ac cum magna difficultate efficitur sonus non percipitur. Dixi: excitatorium ita imponendum, ut nec orbiculum, nec recipiens vibret, nam si horum aliquod plene subsidens fugerit, motum tremuli, quem habet, ipsi quoq; communicabit, & hic aërem ad motum excitabit itidem similem. Sic sonus non exiguus percipietur extracto aëre.

220. Quod subsistat in motu oscillatorio, ac tremulo aëris sonus derivativus, ꝛ inde evincit, quod si adagmum stagnantem tympani pulset, ꝛ chorda instrumenti musici ppe solidum adiuncta, in quo volitantes atomi videntur crispari & motu tremuli oscillatorii; tum superficiei aquæ, tum atomos despicientes. Ille si tympani pulsetur ppe aliquem ejus sonum, & quoq; valide audiet, tremit, sonat, ac globulos aëreos ejus pisa sibi imposita ad subsultandum determinat, imo etsi aliquem tympani in solario vicino clausi fenestris pulsetur aliquem aliquantum etsi delicate sonat, & hæc ob non aliunde accidunt, quam quod aëri talis motus tremulus à Cre sonore communicetur, quem ipsum Cr. ad decisa aëris sibi motus ad similem motum hæc determinet. Etc: Accidit experimentum P. de Lanis, q observavit, quod si scutellæ sive vasi argenteo vivo impleto, & in aliquo loco immobili collocato, observari potest eiq; superficiem totalis eversparsi, ac oscillatoriis & tremulis motibus agitari, quoties campanæ pulsantur, & tubæ intonuerint, & detonantibus currus strepitu audito, fuerit, quamvis vix audiens longinquo appropinquans equorum currusq; sonitum, cum jam argentum tremore suo illa sibi indicabile, & hujusmodi non aliunde esse nisi à motu tremulo oscillatorio aëris, & in motu tremulo, ac oscillatorio aëris sonus subsistit cumq; hic motus aliunde non oriatur, cum aliunde oriri nullo pacto damento asseri possit, quam à tremore Oris sonori, colligo, sonum subsistere in motu aëris orto à tremore ac premitur Oris sonori, sicq; propagari ad organum auris cæ imo damq; exceptionis soni in natis est

221. Advertendum autem: Quod licet propagatio soni, & sonum, ut est in medio, ac derivativum in aëris motu repositum, sit tribus Oris sonoris

me

ore medii ad ppagand. Sonū ꝛ exclusiuè, & hoc, quod potissimū, ac sequè in aëris motu reperendū sit Sonū derivativū, statuimus expiā em Cylut in solido Orbe ad ppagand. Sonū ee apta, sic si extremilli trabis mīs si 50. pedes longa sit, aurem applices, digito aliā extremillem pulsantem Sonū advertes sic hostis ex longinquo mō adventantis indicium habebis, si nocte q̄eta fossule in tra facta aurē admoveas, sic Speusi in infima Stignaeue parietis Sonū velut vicinū habitantes in Stia, statuē pcellit, id tm potissimū sit de nocte cum die ab aliis multos Sones non audiat. Adjute 2do: Sonum a nobis quidem in tremore ptibꝰ & minimis ptibus crassioris aëris, majorij densitate Stitijmodo hāc densitas aliqua ratione elasticitatem requisitam mō minuat, Stituit ex eo potissimum quod extracta ex recipiente Antlia Pneumatica, aëre crassiore, Sonū deficiat, a cui rei ratio esse, tum quod serena tempore, quo densior aër ē, magis ppagef Sonū, qm turbido.

222. Obst: si Sonū derivativū Cssiset in motu tremulo aëris, tunc Cssiset in motu tremulo aëris, q crassioris, q tilioris, d nocte dici pt &c: 2da par mōris ex mō pcedente colligit. pt Mr. quod pt dari sine sono, & sine quo pt dari Sonū, in illo Cssistit Sonū derivativū, d pt dari motū tremulū aëris crassioris sine sono, & Sonū sine tali motu, &c: pt 1ma pars mōris: exhalationibus paëreum adventibus dat tremulū motū oscillatorij aëris, ut ope telescopij aptiendi observare licet, qm tamen de tali Sonū. Praeter Digbaeum vehoret nari Praetoriā Classis Anglicanae observavit vice quadam vitra fenestrae cubiculi Stonii succuti, ac inde subsequentes augurijs illum audiret aliū Sonum, demum nari ppredientē ad omnes successiones & vibrationes fenestrae soni tormentorū solitorū pcussi navalis audiri sunt. & hic quoq dabij auditū tremulū motū aëris fenestras succutientis citra Sonū. pp 2da pars notis: Sstituat candela ardens ppe campanam grandem pulsatam, cuius flamma nil moveatur, si aëri Cssiset in motu tremulo crassioris aëris, tunc deberet moveri, &c pp nōcitata lenis movet flammam candelae a fortiori Sonū validū, si in motu aëris Cssiset, q̄ in motu validū ee debet. R. 2di concessa jure, dquo tm ptem mōris. sed pt dari motū tremulū crassioris aëris in ptibus eis joribus, ac quodammodo totalis, q̄ dicit Sonū C.M. in ptibus exilissimis, quo ipse in singulis Suis minimis moleculis motū specali tremat, q̄ dicit Sonū M.M. & sltr de Stella Sagte, N.C. ac dico: ex hac ipsa distributa capienda objecto Solui pōe, nam & ascendentibus exhalationibus solummodo motū quodam aëris totalis jordg volumini ac undulis existit, & in observatione Digbaei dicitur motū dabat, dum ex navis scalantibus facta ēet vicinior. Notandū appe diutiū durare pōe motum tremulū ptium jordg aëris, q totalem qm eis exilissimae ptium, q ad Sonū necessarij ē, ac in aëre exilissimae partium motū tremulū longij aëris joris voluminis ptrudit, qm ipse ptingere pt, id apparet in chorda fidium suas vibrationes sufficiente, si em hanc oscillantē & resonantē digito largas, cessabit motū tremulū ptium eis exilissimae, ultra & Sonū, ni iterum illico cessabit p mōris eis oscillatorij ac totalis tremulū. p limitem 2dae ptis mōris Scripto expimto, N. sumpta ptium Stamen, dispersa sē, ventū em qm vis lenis sit, fluidū, tū ac inde pt jam suum fluxum flammae candelae move, & ex dubio si motū aëris tremulū dum campana pulsata ex ei pte circa flammā a glis datū ē, inde ratio cur flamma in una pte qua allam flectat partē, & id ea recta manet, ac si nullū aëris tremor ad eā, qm ad modū de aliud Scriptor explicat aglis viris ppellit, Cssistit in motu.

223. Dices: Sonū ppagat in pariete tenuiore, & asseres q recipiē a vitrea, & si illa orbicula metallina ita agglutinentur ut nulle aëre extus sit communicatio, imo Sonū excitatorii Sonantis in Sli recipiente audiet, & si recipiens alti aquā respersa impraegnatus ita, ut undiq ad aliquot digitos aquā ambiat, demum Sonū audiet min aqua ut tepeat Stoleti, q huius expimti gratia Sonū dixi stat profundiss immersit, urinatores quoq ppe Scopiscium aquae se Sonos pcepisse testant, imo Stermig ex Liris Dionthanthet. refert urinatores in profundo maris vocati, licet minime Sustiorem eos q exercitatis loquebant pcepisse. Dicitur vox in pl ppagari p aërem, &c: q MM. bis sumpta, ad Scripta expimta dico: parietes tenuiores & asseres Sonū ex eo pcipit, quod aër

ny loco cum alto primas exiles n̄ aeri mad vsas d̄ communicā n̄e, a quod d̄ extentiore voce q̄ loquat, parietes ipsi, & edes à voce hac in pthis exilissimis motum tremulū recipient, hunc q̄ tremore n̄e communicant aeri post parietes, a astero Bulla Suffragat asserti illud, quod, si rima ōes aceuratè claudant cubiculum q̄ serico pistromate vestiat, n̄ vox valida minq̄ distinete in alto cubiculo p̄cipiet, licet ipsa cubicula parietes tenuis dividat, vox em̄ ease impingit ex ima pte in pistromata n̄ elastica, p̄ quā pericula motq̄ tremuli communicari aegrè p̄t. Quod t̄ p̄ sonum valid̄ & intens adoratum tremulū parietes, indubium è, faciat q̄ validas p̄cussiones malleo in clauso cubiculo d̄ dign ā oris in fima, vocte p̄sertim, succussiones actrec mores ædificii p̄cipient n̄ tū q̄ ædificii tū, a etiam d̄ dignā one in colunti etho Cel. Sorg exaltationū in recipiente aere n̄ evacuato audiq̄ & edem clarè, q̄ nihil nulla sit aeris inferioris cum extiore ob recipientis cum orbiculo agglutinā onem communicā, q̄ aeri immotū tremulū & illq̄ sonum motum recipienti vitreo communicat, recipiens ām aeri ambienti, dum ām à recipiens aquā ambit, tremulum motū ab aere intūre acceptum aquae sc ambienti communicat, aqua recipienti, quo ultimo q̄ recipiens aeri exteriori, verū in casu Sorg ia n̄ è multo debilior ob defectum virtutis elasticae in aqua; est ā n̄ pallidi, si rāne à sono valido in aere excitato p̄cā ad tremulū motum excitari agam, & ideo Sorg p̄cipi in aqua ab ine in ea demerso p̄t difficilia tn̄ è hac sonipagum ppagatio. Unde in hac debilis & ytusa è sonipoptio, nec p̄t tri in mētua effundit̄ teste Schevel, q̄ a aqua etsi recipiat tremore à ab aere aliqm̄ n̄ p̄ tam valde, q̄ lis dat in aere cum illa ad motum aquae expedita n̄ sit, ac aer, nec elastica, ultimū expirtū allatū ex Lris Dni Leibnotth nil evinat, nam ipse ēn apponit, ut fmare in numinato casu p̄ure fuerit, credi dat, p̄t ppagari p̄fisse.

Articulq̄ Tertius

De proprietatibus Soni

224. Præcipuæ St̄ proprietates ppagō celeritas, q̄ntas, & magnitudo, reflexio. Quæritur, p̄t 1°: Quomodo Sorg ppaget instantaneè n̄e an successive? R. Sonum successive ppagari patet ex observatōnibus, dum em̄ ligna secantem aspicimus à longè sonum impactu securis in ligno effectū, n̄ tunc dum ictus hic in lignū adigit, sed tum tam primum impactu altato, q̄ primum, paritq̄ sonum audacensi tormenti Bellici, si à nobis paulō dissitet, n̄ nisi tardiq̄ post visam successionē exaudimus, licet pr̄ n̄e positis & exploditoccensi & Sorg tempore eod̄ p̄cipi videat & rāc̄, quia Sorg in medio aëreo efficit p̄d, p̄ q̄ oscillantes Sonori Oris libera istius q̄q̄ aërem sc ambientem primas aëris p̄tes primunt ac dedensant, has parit sibi primas & sic deinceps, donec motq̄ debilitet. Et p̄tes redita duc vicinas sibi aëris p̄tes redire sinunt, has item sibi vicinas, & sic de cæteris, q̄q̄ sit, ut motq̄ oscillatorij in aëreo motu Oris Sonori analogq̄ efficiat, cumq̄ aër valde flexibilis sit & molecula ejq̄ in ppagā one soni donec p̄rimant, alias n̄ p̄rimunt, n̄ fieri successiva soni ppagatio fieri dt.

225. Quæritur 2do: q̄nta celeritas Sorg ppaget? & magna celeritas sonū ppagari indubium è, intimè deberrimi Physici induis aëris ad observatōnibus n̄ dveniunt, florentini debile reddunt intra minutū 2d̄ ad distā am pedum Anglicor 1185. Gallilæi celebres de turri, el Marailly, de Lacaile ad 1712. Sad pedes Parisinos 1038. Gassendy 1473. ellersen 1422 & Boyle 1200. Newton 968. Facta St̄ hac observatōnes ad explosiones nocturnas tormentor ex diuis dispōis adnotatis, post quot minuta 2da ppaget fragor tormenti explosi à vista ejq̄ luce in successione, quæ celeritimè & quasi momentanea è ppagat, ab ideo finitis ppagationis soni sumi p̄t. Tanti porrō diverimīnis in observatōnibus ex mente Illustris Hembrechii cāa à 2d̄ ga Sorg è longinqua audibilis raro è simplex, & plerq̄ positis, ex pluribus pedibus Languidior, sq̄ intensior, notatum ex eo fuit ab Observatoribus, an ad priorē, an ad posteriorem sonum attenderint. 2da ē: q̄ ipsa longitudo p̄cedenti minuto 2do indicantis observatōnē decipere potuit, lis ab alijs ad distātia diversa densitas & elasticitas aëris in diversis observatōnū locis, quæ si variet ppagationis quoq̄ celeritas

ppagari

ꝑpagari ꝓe existimant, ita sentit Kirchery Jaquier, le Seur. Eglis primg asserit dixam de soni celeritem sæpe inveniſſe mare, meridie, vespe, nocte.

226. Quærit Illic. utrū sons jor & nor æqli celeritte, & sit intensior, & remissior, ppaget. R. æquali celeritte quem vit sonū licet ꝫ ad æqle spaū ꝑpagari, ꝫ ad vit Gassend, cum sonum telopeti & tormenti bellici pari celeritte ad datam distaām ꝑpagari deprehendit. Firmarunt observatorem Gassendi Academici Florentini, cum solutis nocturno tempore tribus diversis gnitudinis, ac pinde & soni, tormentis bellicis, ex intervallo 2ū milliariū Italicor ꝓpererunt à vita flamā solutor tormentor totid vibraones à pendulo horologii factas cū usu ad peeptum sonū, quotidianā id mpall expiēs dum eum audiunt instrumentor musicor, quod aliqua, ut tuba, vehementiorem, aliqua ming vehementem, longe ꝫ debiliore sonū edat si hor sons eod tempore ad aures nostras ꝑpagare ꝫ nō ararent, & dissonāa notarem, manifeste ibi ꝫ ex eo sole ꝑfici sonum æqli celeritte ꝑpagari, quod vo ad ꝫ spaū jor sons, ad ming, sons debilior ꝑpaget, rudib mnotā & mā vsu, & quod moty recipes quæ jor es fecerit icty, eo jores habebit rediby, q̄nde ijdē sons vehemēr excitat, und & aēris ullis ꝫ dem pcurrunt, & ipso ꝫ spaūm relegare dnt ubiūl ea si sons sit debilior, ming promoveq, & minori spāo redeunt, crebrig ibi vibraones pagere pount, dum aēr vehementi sono scilly unum obit, & ita æqli tempore æqlem spaū efficere queunt, n sec, ac minoribꝫ & crebrioribꝫ passibꝫ pcedens, alitor jores, & pauciores metient & æquare pt. Et cūgnat & quod æqlbꝫ temporibꝫ idem sons licet debilior, æqlia spāa pcurrat, at vo successis & ullis, ptendit sons vehemēr, promissior, ga ob debilitat impuls, crebriores illæ vibraones adeo tard fiunt, ut insensibiles sint, ubi the jores oscillaones etsi imminuant, sua tn sibilla emittunt.

227. Quod vo nullæ dicunt, jor lapidū vijore piecty in agm jores & celeriores undulaones efficit, & intensior sons celerior est & intensiores vibraones efficere deprehendit, ra N. Grem Desplendg huig Arg. nyet Anst, ernste eum expiēs recedē & incit, disparitas aūs, ga quo impulsa undas suas, motu sug potissimū directo, & transmissis pellit; aēr vtra in sono motu agit recipe & oscillaonis, & elasticitē suam, prior motu directo, à vijore fit celerior, n vo recipe quitinde & dictum, ad gradū vo spāū sons ꝑpagari ꝑit, determinari nequit cum simul pendeat tum à magnitudine pussionis in pdeterrorem tum à locis, in qbꝫ fit ꝑpagao.

228. Quærit 4to. Unde desumi dnt ꝫ magnitudo soni? R. Illum inde & dixerim, eadem celeritte sonū jorē, ac nōrē ꝑpagari, manifestum & eam à celeritte ꝑpagaēdi desumi n pōe merito pinde desumenda & evident, à pluriū pauciorū jonol ecula, & q̄ jor, minorive, vibraonū, expiēs sg & stat sonum primitivum eo jorem & quo & sonor validig pcutit, quoniam tunc plures & celeres molecula commovent, ig & derivative ad dicend, cum & aēr denser, & rarior ex sono sit aptior, & in nobis pceptio jor, cum particulæ plures & celeres & omēs organū impellunt, jor item & densitas & stat, ut plures, jor elasticitas, ut vehemēs pte la moveant, & hinc colligendū Rigiditas & ra accedente elasticitate magis & sonora. 2do. Noctu ut pote aēre frigidiore magis & densato, & serenō cōlato pote aēre, & magis & solido à particulis & horogeneis, sonos clarig & pcipi. 3tio. Sonum, quo longius ꝑgreditur magis & deficere, cum sonori radii magis semp, magisq; à se recedentes pauciores in aures nostras illabant, & ing etu remissiore oscillent.

229. Illuc sons defectui ut medeat industria humana tuba stentoria, & laudatoria, vocalis nūncupata, repta & inventionis gloria jure debet P. Kirchero, ut multis ꝓbat. Clarius deinceps in assignanda tubæ huic formā. Illi disserepans, nos ex sententia Martiniani qui Ao. 1670. tubæ huig usum revocavit, descriptum à Gordono Phæa expimtalis S. 97. Firmaōem ēm amy, sterilisq; pt in ꝑpetuo motu tn & lamina ferrea stanno obducta, optimē ex argento, & pro illig habet Fig. 20. longitudo tubæ sit A. g. 86 pollicum, hæc dividat hac lege, ut pars g. e. sit longa pollicū 32. pars e. c. pollicum 16. pars C. A. pollicum 8. diameter A. b. sit 16. pollicū

Vide in Tab. quinti Tract. Fig. 18.

C. D.

c.d. pollicum 8. e.f. pollicum 4. g.h. pollicū 2. a unius dimidii, ejusq orificiū sit ejusmodi, ut ori illi plenè impositū, ipsum ore claudat. Pt aūm tuba semp accrescere latitudine, hæc aūm p reliquis forma tubæ placet, qa illius effectus n tam à parallela soni ppagatione, qm à vocis coarctatione, & repetitis à parietibus elasticis refractionibus hr, unde quo māa elastica tubæ efficiendæ ē aptior, hæc dicitr sonum augere, adeo, ut ad 5. milliariū intervallū ope illius sonus fuisse ppagatus legatur. Augetur in hac tuba sonus exterus, quod aër se in partes diffundere nequeat, & in lata impingens, ea ad tremorē commoveat, quæ ob elaterem, succussionibus suis aërem tremulè repellunt, hic in aliud itum, & aliud latus impingens, & tanq collectus ob novum impulsum tremore multum aucto, è tuba tand erumpit, & vocem ad insignē distaām defert tand.

230. Nec solum, ut sonus vibrantior erumpat, sed ēm, ut debilis licet, faciliūs tñ pcipiatr ars invenit modus tubam sc: acusticam fig. 21. quæ unius ferè pedem longa ē in una pte lata in alta tenuis, ut sc: h eius extremū auri imponi pōit, qua mediante, tum surdastri ordinario sono platas voces, tum alii leves ēm susurros audire poūnt, hæc ēm, cum longe jōr sit illius, qm auriculæ superficies, plures sonoros radios excipit, qm auricula deservire quoq huic usui pt ipsa locutoria tuba auri applicata.

231. Quærit 5to. Unde hæ reflexio soni? Rũ reflexio soni fit, dum sonus in obstaculi solidi uti rupem impulsus redit, impulsus sui leges, sub eod quo advenit, angulo, qd si rursus ad aures reflectatr tunc, cum iam sonus directus evanuit, fit echo; verũ n ab ōi sono reflexo pdit echo, ad quem hæc tria requirunr. 1o: Obstaculum reflectens, quod superficiē solidā elasticā, aliquantum cavā, & ita dispositā pditum sit, ut radii sonori ad illud concurrentes uniantur, ac sic uniti rectius ad aurem regrediantr. 2do: Notabili opus ē distaā, ea nempē, ut sonus directus ante in auribus evanescat, qm reflexus ad eas ptingat, secus ēm vox directa & reflexa unam tm, a certe confusam in organo motionē dabit; hanc distaā p monosyllaba apud Schotum ex mente Kircheri 110. pedum Geometricor dre eē legit, qm vis ipse qdpiam certi & absoluti constitui poāe neget. 3tio: Viforti sonus unitus redeat, oportet, unde fit, ut ob longiorem obeti reflectentis distaām, vox, nisi tuba stentoria emissa n reddatr.

232. Echo porro alia monosyllaba, alia polisyllaba ē, illa ultimā tm, hæc plures syllabas reddit, cuius diversitatis rāo à distaā varia repetitr, hæc si tanta sit, ut redeuntibus syllabis, sonus directus ante in auribus evanuerit qm ultima syllaba redeat, priores syllabæ sonum directum confundunt aliqntum, & ultima sola distinctè pcipietr; unde ubi ultima syllaba directi soni evanescit, qtqt dein appelluntr, oēs distictè audiuntr. Alia aūm echo monophona ē, quæ voces semel dumtxt repetit, alia poliphona, quæ sæpius, hæc fit, dum obstacula plura ad reflectendū sonū apta illa disposita sunt, ut sonus, orig à vicino, h cessante à remotiori, sicq ab aliis in aures deferatr. Exemplū huius habetr in loco Krzemionki dicto, ad Cracoviam, ubi sexies, v septies, licet semp pauciores syllabæ, ac debilius pcipiuntr. Celeberrimū aūm in villa Simonetta Mediolano vicina, in qua vox è fenestra emissa ppe trigesies repetitr.

233. Ab hac reflexione caām repetes cur vox hūa in cavernis locisq subterraneis, templis, item & theatris amplis sonet, nempe, plata elastica repulsi sæpius radii sonori fremitus & succussiones suas intendunt, cuius defectu vox in plano nil augetr, & in locis pannis sericeis vestitis, ac psente magna populi multitudine pōs minuitr, impingit ēm tunc in obstacula n elastica, pistromata & vestes hūm. Neq alia, qm reflexio caā ē, cur siqs intra speculū parabolicum loquatr etsi adeo tacitè, ut proximi n intelligant, aliqs aūm aurem distantis alterius parabolæ foco applicans, loquentem pfectè intelligit, radium ēm soni e foco in parabolam incidentes reflectuntr in aliud speculū, dispositiq parallelè, à quo iterum reflexi in foco colliguntr.

CAPUT QUARTUM
de Qualitatibus visibilibus.

234. Lux & colores qlitatum nomine veniunt, adq umbra, diaphaneitas, ac opacitas refertr, quæ qdam tres affectiones per rāone sui in oculos n incurrunt, & solum ex accidente lucis pcipiuntr, sic umbram dicimus, dum occurrentem lucis defectū dignoscimus, & diaphanū, s pellucidū

ciq; dum p illud lucis radios transmitti videmq, opacum vo dum ab illo radios lucis reflecti observamq.

Articulus 1mus.

de Luce.

233. Quam vis lux & lumen vulgi sensu idq; significent, hæc tñ Philosophi certiores decernunt, & lucem in mane certa ptes Q quod lucidu dicq; dq; Sponte eum effluunt, dicuntq; illam lucem primariam, primitivam, radicalem, lumen animæ, quod à Ore lucido admodu ppagat hocq; derivativam lucem, secundariã dicunt, de utraq; istius gñis. Galenici, ac Peripatici lucem dicunt accidens absolutu mãale, p quod lumen in Ob by aliis producat, & quod ad sui conservationem penitus ab eo dependeat, adeoq; à sole oriente in numerabile erillula oriunt, à diurno discervant, sole occidente pereunt. Vel si lux, gttas, q; re oës effluvia Ore ei provenientia cur reflecti pti? cur Ora in aquæ eã penetrat, quæ denig; cãa sub noctem adeo copiosam lucem destruit. Empedocles, Plato, Democritus, Stemulti alii in rapidissimo celitus motu partium effluunt lucem, lumen vo dicunt ee substãale quadã, & pennes effluvia Ob lucidu Hos erudite insurgit P. Zaber Tract. 2. Lib. 3. ppne 6. ubi inter alia dicit: expimur lucem solis, y candelæ in oculi adv gñissima spãa diffundi, & momento extincta hac, a occubente illo extingui, d incredible è tantam effluvia copiam adtam amplã & longissimã spãum momenta ferè à sole a candela locali pmovi, at demq; pro re, quo quaso, extincta candela subito elabunt, cur lucida Ora diutiq; p durante lumen in aug et q; dã nova, & nova ex eo effluunt Ola cum tñ odores, a gbs hi paritter educunt, & ablata dicro Ore p durent, & diutiq; retento augeant, hactenus Peripatetici Author Cartesiq; denig; circa lucem primitivã versatur cum Platone, & aliis, lumen vo in æthere is undiq; diffusi subtilissimi, rectilinea sphæræ reponit.

236. Dico; Lux primitiva in rapido vehemente vibratorio, subtilissimo p tenuem Orbis lucidi motu rectè effluit. Lux vo secundaria à p vibratorio rectilineo, & undulatorium à Ore lucido æthereo sphæra impulsum pp ppiis partib ad expiea: expimur ee Olucigve lenti tribus pleis motu agitari ipse si sic sit motq; lucem intime & pfunde in a motu reponi de etus in ignis flamma, a carbonum ad ecalum patt motu durante q; lucente, motu ope aquæ sublato, lucere desinente, in sole mãe agitatione motu teles copio detexere, q; dã Ora gescere, p missa nullam lucem spargant, at ubi e domicilio efferuntur, lucem effundant, sic adamas Regis Britanniæ & spei Regis nimis post assectum diris Obs lucendi abat, mare ipsum noctu pellit exagitum corruscare. Newtony gñe gna Optica memorat in q certe mole occulta ignea, sulphurea aliaq; efrictu excitta motu intestino agitantur, at; si cigniculos vja cuiant.

237. Pertinent ad edam ppñis ptem 2am potissimũ q barda veniunt. 1o quod lumen Obsit, & q dem æthereum, 2do quod in huiq vibratorio motu consistat. 3tio demũ hunc motum rectilineũ ee debere. Et pmo ad 1um: affones luminis illud Obe gtendunt, sq; dem illud & expirigi in fluidis, & à solidis reflecti, & pritus speculaq; caustica in unũ punctũ colligi, & oculos nimis illig copia offirmigi, laedig; non my, ipsud ve nã aliud, gñ æthereum esse potè Obstissimũ nemo negare pt, q ad stit vitra aëri, & tribus hæc in accepta lumen pmidere, à Obs, nisi nitri micro scopii ope detegendis reflecti, denig; à calcula minima vix percepti bilia, oculo micro scopia armato, organo visus gdita ee, q by oculi ad videndũ subservire nã præsent, si luminis ptcla illis nares nã erent. Pmo ad 2dum: vibratorii motum ad lumen requirã paritter sonig; in medio tremulo, & undulante, a corpus vibratorio aëris, & q à Ore lucido ipsi luci, quæ fluidig; in motis sãa nem effice requeat, ut itaq; nisi æthereum ei rem fore tum Olucidg; velut centrũ quoddam luminis in dictum deiret orbem, ejusdem longe q gñ sit audiq; subtiliori deservire negat. Quantum ad 3tium rectilineũ ee debere patet solis radiq; sphæram in tenebrati locum impressq; oculis semiclausis pendentes candelæ specula, orbiq; oculos revelli subito aliquo ictu Sanctis, & fricatione, vel sternutatione successive by radios quosdam luminosos, & albos exilire observamq, d anemina, nisi à pcussq; vel sternutante observandos.

240. Ex hac doctrina lucis plenemena Bride explicant, ita te lux, quam q genetis de verso Thê te dicante solem credtam legimq, jnos nil ad hujusm

qm atherea celeri admodu motu scilla ptela ab igne elementari tum condito, n seq, a nunc a sole exagitant, q sertim qd Moyses ignis creaone alibi n enarret. 2do: celeritas illa, qua lumen ppagari experimur, inde repetit, quod cum atheris ptelæ à cælo in terram & undequaq diffusæ sint, agitatione Oris lucidi dum pximè cmovent, iam cttinua serie instar globulor dispositæ ad oculum impellant, qd in noto globulor eburneor illustrari pt, neq em instantanea, e successiva luminis ppagao ex multis doctor viror observaonibus admitti dt, quis adeo celer & penè insblis sit, ut p Hugenii calculu ℈ sexcentis mille vicibs soni diffusionem supet. 3o: Lucido Ore ablata, momento pene lumen omne perire, q e, q a pit impuls

239\. Obj. 1o: in Obs phosphorescentibs, quæ luminosor Or si spees dat lux, ab eis ppagat lumen, neq tn eor ptelæ motu celeri vibrant, e lux & lumen à dictis motibs repeti negt. 2do: mots vibratoriq & vehemens absq calore eé negt, at observamq q plura phosphorescea, ut ligna putrida eé pôq frigida. 3tio: cum stellæ fixæ sint Ora æquè lucida, & n nullæ in sole jores, atherem q rectilineq ac vibratoriè n seq, ac sol impellant cur q nocte lumen minq qm die. 4ta Luna nobis vicinior ipso sole, nec tn magis ac sol illuminat. 5to Obducto nubibs Cælo eadq e in sole vibrao atheris nubes pvicedunt, lumen tn e obscuriq. 6to: à ventis n raro ether, idq linea recta impellit, neq tn ulla ab eis lux pficiscit. 7mo: Vents lumen minuere n videt, q nihilominq motum rectilineu à Ore lucido pfectum interturbat. 8vo: explicari in hac sententia n pt, qmdo è tot stellis impulsi rectilineè radii nec in medio cfund ant, nec cfusi in pupillam recurrant. 9no: Immissq radiq solis p foramen in obscurum locum tn modo linea recta oppositum O illuminat, neq tn in latales illiq ptes diffundit, cum tn lucis ppagaonis analogiam soni ppagaone in ipsa lata fieri expiamur. 10mo: Eo instanti, quo sol orit, lux jam diffusa e, cum tn sol à nostra tellure distare censeat diametris Træ 11000. s milliaribs 1092000. instantaneè itaq ad tantam distantiam atherem ppelleret.

240\. R. Phosphori alii sunt naales, ut ligna putrescea, cator luporq oculi, alii artificiales, iiq v sicci, v humidi, siccq e lapis Bononiens q in vicino monte Paterno invenit, is post calcinaonem cum nitro & aqua, aëri libero expositq instar carbonis in tenebris lumen spargit. Tal alt Adolfi Balduini ex creta alba in spiritu nitri, a aqua forti dissoluta paratq, ut riqq efficiendi moq Hauvingq in lexico voce: phosphorq tradit, put & phosphori humidi, q fit ex urina, ex qua m consistens effici pt, liqs lucet, nec incendit, solidq ut cpstat, ideirco in vitro aquâ plene cservat, hos si cmoveas, a affrictu exagites, v phosphoro solido aliqd scribas, ipse, & literæ argenteo splendore radiabunt. Ver in his mots eo intestinos dari, & q q ptelr sulphureas, nitrosas, igneasq, satis evincit affrictq, caloq ad lumen diffundq nessriq, tum naa, fixo phosphoro efficiendo parari solita, neq id parvè ostendit, quod libero aëri diutiq expositi evaporent, viriq lucendi amittant, & ultimo loco descriptq expositq incendat cburatq. Rd 2o sicut motu quendam in minimis moleculis, ita & calorè etsi insblem in Obs phosphorescentibs dari nessre e, certe & ligna n putrida sed putrescea radiant, putrefaao am, qmadmoq os actio sine motu eé n pt. Ad 3um R. licet stellæ fixæ atherem subjectum vehementq cmant, lucem tn nocturno tempore nôre eé, qm die, inde nesse e, qa jor lux n modo rectilinea vibraone atheris exposcit, verq rq it & vehemen copiamq jorem impulsuu radior q eor, q ad oculu usq deferunt. Porro cum stellæ fixæ insparabilit magis à nobis distent, qm sol, ob nimiam hanc distantiam fit, ut quo magis radii atherei epaa à stellis fixis recedunt, eo debilior sit eor impulsq, atq m radii in oculum nostrm pauciores impellant, qm à viciniore nobis sole.

241\. R. ad 4. lumen à Luna ad nos ppagatu reflexu e, cum luna n nisi lumine solis irradiet. Non itaq mots ptelæ illiq vibratoriq e, sive q a impulsq reflexi debiliores st directis, neq tot radii reflexi ad nos à luna nocte pveniunt, quot die à sole impellant, ideirco lux lunæ nôr e, qm solis. Certè optimo speculo caustico adhibito lumen lunæ collectum vix ullu calorè ob debilitatem radior effi cit. Dices: lumen in foco speculor reflexu, e insparabilit tn intensiq, calidiqq, qm lumen solis directum. R. N.C. disparitas

est.

est, nam speculis colligunt radii, ut gravis, adq; exiguâ distâa extendunt, cum tñ luna, ut & globosum, corq; dispar. ℞ ad 8tum lux Coelo nubilo omnia cæca, quod nubes è vaporibz crassis terreis, aqueis, & tantes radios inde impactos ob porum angustiam impediunt, quominq; omnes ad nos recti deferant.

242. ℞ ad 6. Ventq; pog in influxu aëris Objicit, & licet alterem alignum impelleret, qatin motu vibratorio fert, nec omnia directo, impulsq; eig; pducendi luminis inepty & ℞ 2do ingrata rabilis jor celeritas, qm in vento ea pt ad lumen regrat. ℞ ad 7dum à vento aliqua interruptio fieret, hæc eet ob instabilis eum id, pd tardiq; è à motu capto celeritq; aliud impedire difficile possit stotiusq; molecular æthereæ ordo restituat, à copiosis undiq; æthereis ptelis semq; repetitis impulsu vibratorio, à Dre laudo Objis. Ad 8. ℞ um subtilissimo ætheris ptela ab ignis astris ad oculum usq; disposita n ita localiter moverent, ut 8vus alia, & alia succedant pmotu analogo globulis eburneis impositis, dum linitur jose prectis st dispositis, tñ impulsq; rectilinea pmo impressq; ad ultimu usq; defert, qntis in medio positi loco cedant, pd midigit è, si minima hæ ptela dicta pupillæ spaa etiam tempore occupent. Præterea extra dubiu eo videt omuniactione inquadam ptelas æthereis plana sidera impingere, pdo certum, jq; à pluribz, qm paucioribz astris in omni puncto lumen laberi.

243. ℞ ad 9. analogia inter sonu & lumen tum aliunde tum ex ipso objectnis casu pati, certe & sonq; pferamen ionissq; ab ea, in linea recta è Cellq; melq; saltem alignta pcipit, non ein licet de eo sono nobis sermo, qui pipsos parietes ppagatur, pquos lumen, qa parietes poris rectilineis carent, ppagari n pt, pd volumen amplq; in objecta directe opposita, qm sonq; tenuiorq; lumen, qm sonq; ad lata stin effugit nor soni maxima ve luminis celeritas & stat, quæ ad lata lumen dimanare n sinit. Ad 10. ℞ N. A. licet em celerrima lucis ppagatio sit, n tñ è instantanea, & successiva, & j Remeri calculo 12 8. minutis impellit æther à sole, antequ lumen ad nos ptingat, imo multi eruditi longe celeriorem hanc ee docent, & licet successiva, exiguum tñ deo intervalli, & penè instabilem, stante em hypothesi Remeri extendit de Voltaire lumen à stellis fixis 6ta magnitudinis nisi post 36. Annos à prima illarum vibratione ad nos perveniat.

Articulus Secundus.

De reflexione, refractione & diffractione luminis.

244. Ad has explicandas lucis affectiones cum eas lucis in diversa Dra pulsa examinare, & cognoscenda è ipsa & diversa pulsi densitas, quæ alia st diaphana, alia opaca. Porrò diaphanei tas & pelluciditas & ex ea & ipsa & structura & tuius diffractæ, quâ æthereum ibi poris illum lineis rectis transmittere. Commoneat quæ tiã facta ab impulsibz æthereis motuiuæ cum aliis sibi hoc eneis quæ æthere communicare & 2q lineas rectas transferre possint, & id ppe solum luminis radiis Dra diaphana ppagari possunt, si negua ppagatione lumen à Dre lucido ad nos deferri posit.

245. Contra opacitas in contrario, irregulari, arctractuosaq; meatuii dispone Objicit, pthis q ab æthere ea ppa ex rectum lineâ in ipsis flexibilibz, quæ fit, ut vibratorii motus impediat & ætherem ipse repellat & reflectat, velut dum unda à vasis latis, ad pedetum detrimentum sic manat, q a motum tremulu soni communicatum sursum sit ob molecular variam ordinatione, rectilineè aërem n transmittit, radiosq; nec sonum saltem in alia copia

246. Cum porro opaca Dra si n ex omni pte lumine illustrent umbram edant, quæ nil aliud è, qm ob opacum interpositum in aliquo spaio, & minus exiguè plane lumen umbra hæc pratione luminosi & opaci Dris iam fos jam nor è, si em luminosu opaco jq fuerit umbra erit exigua amplior vero, si luminosu minus fuerit opaco

247. Cum ex omnib reflectis st regressq; Dris resilientib ab alio, pd penetrare in valet, sic pila à muro resiliens motu reflexionis sæpius

quo

quæ reflexio lucis nil aliud dicenda est, quàm regressus ipsius ætherei in opaci, vi eius à Bris elasticis resilientis, cuius 3. species adhærent Phil. 29 tres speculorum, à quibus lumen reflectit, species: speculum ante Phil. nempe illud est opacum, quod planum, politumque superficiem habet, quæ est, planum, concavum, convexum, speculi effectus est plani reflexione. Hi potissimum legibus regulantur radii incidentes parallele, parallele itidem reflectuntur: radii ex eodem lucidi puncto in diversa speculi puncta incidentes, divergentes ab eo invicem recedunt, quod catoptrica phænomena explicat. Prospeculi vero convexi leges diversæ à diversis assignari solent, inter quas Lacuna sufficiat: speculum convexum sphæricum, cui cuilibet alii sint figura, radios, quos egregientes, quos divergentes, quos parallelos dispergunt. Concavi demum speculi ea lex mihi ad usus Physicos explicandos deservit: radios nempe in speculum parallele incidentes, in quodam alio speculi puncto, quod punctum incidentiæ voco, reflectere, & repassos à speculo radios in puncto illum coagulare, quod punctum focus dicit, speculum ipsum catoptrica, & ustoria appellant, quod & injuri distans, & juri reperiuntur, si sint portiones sphæroidum segmenta, nempe sphæræ, vel ellipseos circa speculi rimium productæ, nam cum focus distans quartam diametri partem excedere nequeat, enormis molis speculum regressus gigantæa incrementis recensebat Archimedes Romanorum classem ad Siracusas à Proclo vitalianum navem ad Britannium, Lodi speculorum ope incensas fuisse. Mea Lyncis speculum ita efficiendum commodata est, modo radios reflectat, sicuti ante visus. Drezdæ quidam artifex nomine Taerterner, è ligno, fecit eam Zaumio, Neumanno, & duriore duntaxat charta, cui stramen agglutinavit speculum tam efficacia apparuerunt, ut metalla influerem coegerint. Id cavendum ne radii capiti absorbeant, sic Boyle teste Mussembrock exptus est, quod effectum è nigro marmore exactissime speculi nunquam mihi reflectebat radios, ut illustris Segnerus.

240. Quemadmodum ab solum lumen, ut & aliud quodvis, si in alium resistens impactu, viam relegat, reflecti dicitur, sic in illud impingens mutata in mundo alignum direcione priorem sibi cursum progressu reflecti, & refringi dicit, quia admodum & aliud dicitur & lumen. Ex radiorum refractionum observationibus genata est dioptrica, & refractæ visionis scientia, quod fractione in vitris Gallorum visa fuerunt, quorum lenticulæ formam referunt, lentes nominantur, quarum aliæ utrinque sphæricæ, & convexæ sunt, aliæ una plana superficie, altera convexa, aliæ una parte concavæ, altera convexa, vitra curvata cujusvis formæ parallelos luminis radios ita refringunt, ut ad punctum primo divergant, dein situ in oppositi divergant, punctum curvi, a visionis locus focus dicit, formam radii primi, & concavi planum, & convexum trajecti dispungunt, & ideo aspicilia concava Miopibus, id est vicina clare, remota confuse videntibus accommodata sunt, hi enim ob nimia crassitiem oculi divergentibus radiis indigent, quos lentes concavæ efficiunt, at Presbytæ, quorum visus distat, non vero prima intuentur, quia planato sunt oculo, radiis collectis indigent, quos lentes convexæ efficiunt, vitra quoque convexa, cuspidem quidem id solo gestet figura, inde colligere, quod nonnulli parapullæ vitream aquâ plenam, & lente existente glaciei effecta ignis excitari potuit.

249. Ad extremum diffractionis luminis à P. Francisco Grimaldi Anno 1666. primo observata, ab aliis luminis disputandi dicta à Newtono inflexionis, & inaurvatio appellata in eo fisit, quod lucis radius in transitu per densiorem alignum dilabitur, & in plures veluti partiales radios separetur, quod in Atmosphæram Bris, à lumine puncto vivido, illuminatam rejicit de

Articulus Vius
de Coloribus.

250. Reflexis in oculos nostros radiis, colores percipimus, quos quia nonnisi ea effectu, quod opaca sunt, reflectere ejiciunt, inde ut reflexionis originem, ita & colorum objectissimum opacis repetimus. Porro coloris non vulgaris adeo notissima est, ut in ea alarius exprimenda frustranea sit labor. Bifariam nam Physicis color dividitur in radicalem, hic dividitur in actualem talem, & informalem, ac in actualem talem. Primus, est ipsa Bris, quod coloratum dicitur esse, à qua luminis denominata reflexio prodit. Alius est forma occulta radiis

Solis

salis effecta, & orientem ad perceptionem determinans. Sint colores alii sunt primarii & extranei, qa ab illis nihil participant, vel ex ipsis alii componunt, ut albus, & niger, alii secundarii, & medii, q sint hos positi ex utroq; dixi salmi nâmq; componunt, quales sunt reliq colores. Hinc rursus in primitivos, & derivativos secerni solent, primitivi sunt, è q̃bus alii orirum ducunt, ut sunt flavus, ruber, cæruleus. Derivativi ex horum mistione fiunt, ut viridis, purpureus. Omnes hi permanentes sunt & stabiles, q subjecto suo adhærent fixi, & transeuntes & mutabiles, q solum modo in aliqua circumstâa apparent, ut colores pristmatis vitrei.

251. Peripatei colores transeuntes varia radiorum inflexione attribuunt, & permanentes naturæ alicui, quæ in nullas quasdam cæ resolvuntur. At illi quæ incidentia ad tot dimensiones, quot vitrum admiculo observamus, colores explicandos sufficit, non video, cur non sufficiat ad explicandos immutabiles, & certum, cum non dicimus mutationi sint aliquid obnoxii (contra hos omnes Recentiores pronuntiant salti Auctoritate veteris, cordi Epicuro apud Plutarchum ait: colores non esse cohærentes Obs, & quod dam minimis ordinem, positum, figuram, extrinsecus ve salis apud Stoicum docet incidentem in cubi cetas res lucem, colorem esse, & stellam in tenebris ora colore destitui.

252. Cartesius à globulis luminis ptclis naam coloris repetit, qui nempe sit, motus globorum celeri, & simul rectilineo ob veniam à brillanti luminis ictus reflexionem variè obtinuate in oculos nostros pferunt, sic colorem rubri inde derivat, q luminis globuli à brevissimi celeris circa ppriu axem, quæ recta lineâ moveant. Flavum vero, si motus utq; aque celeris sit, vel hanc veniam motus rectilinei & circularem obtinuerem, una luminis & prismatis refractio est pt, cum eum luminis radius & prisma transmissus illatè suo tramite deorsum ejus refringit, q ut ejus globuli motu tali feranq; in nobis alba, omnes fere colores exhibeat, aut luminis radius à brevi reflexus, dum humores oculi aqueum, crystallinum, & vitreum transit, à directo sua non deturbetur ita, ut obtinuo nec tuum dictos turbet, imo cum ipsum prisma eundem omnes globuli motum non incipiunt. Argutum hoc, huc more solidissimè negat P. Fort. à Portu in Phica Philosophi pte t. 6. 1469.

253. Newtoni de coloribus Hypothesis tribus potissimum capitibus stinet: Radios lucis radiis ex pluribus minoribus qui quibusdam staminibus ipsi quæ sit color divisos, negat colore quopiam imbutos sint, ergo ratione diversa magnitudinis figuræ & celeritatis diversam in nobis coloris generationem efficiant, hinc stamina hæc alia flava, alia rubra, quædam cærulea sunt, radios variis coloris staminibus obstantibus varios generari, deinde per refractionem reflexionemq; nudum colorem mutari posse, si heterogeneos sit, homogeneum autem invariabilem esse. Hinc radius sit quam q̃dem refrangibilitatem, & reflexibilitatem in se habet, non tribus aliquibus, sed pene ordine observatam refrangibilem, reflexibilemq; ex maxime radium violaceum, deinceruleum, isto minus refringit, viridis, post hunc flavus, minime refrangi obnoxius, ruber, in quo systemate triumphasse ppe sibi videbant Newtoniani, nisi Cl. Rizzetti phænomenum detexisset, qui libro de Lumine cap. 7. expressè & refert: si tabula, in qua colores prisma à lumine transmisso exprimunt, ad prisma ppius admoveatur, colorem viridem mutari in album, at si removeatur longius flavum eo evanescere, si eum, quem Newtoniana ppia radii ad divisi colorati in quos in flavum abaliud discernit, & eo q̃dem magis, quo longius à pristmate abeunt, aut flavus evanescit, & sic color viridis, aque ac alii suam hic in posis radii ptclis modificationem cur in album mutatus, & ipsum sufficit, nec Newtoni sententiam dolemus, & certum cum eâ nonnulla, nisi fortè quas absolute à nobis rejecta adferri pote videatur, aui radiorum ipsorum alcali sole pfectorum divisam obtinuonem adscribamus.

254. Passendum cum plurimis Philosophis existimat colores ex divisa lucis & umbræ omixtione provenire, ita, ut albus ex lucis copia, niger ex umbræ copia, reliqui ex mistione colores ejusdem, non vi lucis & umbræ admistione provenient. Sententiam hanc erudite pmactat P. Fabri Phica Tract. 3. l. 1. & 2. Colores varios plucis ac umbræ modificationes numeris exprimit, huic sententiæ tentamina Boylei de coloribus p. 1. Cap. 3. non parum officiunt, q divisis ppartionibus album colore nigro permixtis, nigri unius alios colores modificatos, nisi fuerint magistri, obtinuit

256. Malebranchij globulis luminosis minutissimos vortices extruit, & analogia à sonis desumpta p̄ diversas vorticū hor vibrāmes lumen explicat. Huic quoad vortices consentit Molieres, p̄ incōta explicatione Newtoni & Segn. Leonardi, Eulery, analogiamlucis cum sonio excoluit, & q̄nā dor. sonum acutum à jore nro impulsum aëris, q̄ nrē cum vero à nrore repetit, ita colores p̄ diversas lucis vibrāones dquit, q̄nā dor. à m glittes alios, ita & colores in objecto, & medio examinabimus.

256. Dico: Color, ut ē in objecto in varia certa p̄ ptium ipsius obeti textura, figura, situ, plexu ac poror. dispone, put ad variam lucis reflexē refrāone, absorptionem deservit, recte extruit. Solar vo, ut ē in medio, in varia radior. vibrāone ad oculū delata, pl̄ssmē collocat p̄ d pars ppriis: diversa partium formāe reddit ora diversimode colorata p̄ex. p̄ Aër multiplici ex̄pīā: cerevisia, alia liquores umbri flavi, coloris in spumam albam exhibent, ubi nihil aliud ē, nisi diversa ptium liquoris formāe, ime atramentum nigerrimum, agitāone in spumam albam, aut caeruleam abit, vitr. cujus generis colorīs fluxum albescit, id. effect marmor, caneri coctione fiunt rubri, iam gūta ligni Brasiliane p̄ fix. Potasse color, aqua ligni brasiletto tincta rubra ē, adde accetum flavam, oleum tartari, p̄ deliquium purpuream, solutum in aceto distillato mercurium, lacteum intuberis. Tinctura violae ceruleae olei vitrioli, aut nitri, a aquâ fortī effusa p̄ purpurescit, at oleo tartari, sale alcali exsiccata carnucervi addita, invicem abibit. Lac vaccae rubeum colorem acquirit, si cum sale, & oleo tartari p̄ deliquium digeratur, si liquor acidus, dein instillet, alcali ebedo, p̄ obscuriorē debit, rosae albae flores, & alii violacei, aceruleis spīritu nitri, & vitrioli tincti rubent, p̄ fusi spīritu salis armoniaci virescent, ingby tincturis nil, nisi diversa plūs formāe indedit. p̄ex. Quando diversa ptium magnitudo, figura, situ, plexu, ad colores diversos Verat omnīste evincit, & exeo, q̄ tactu, si videsgitur, sit, discerni possint, ita Bartholin, Historia anatomica centura 3. hist. 94. refert Comitem Manfelt aulis captum candidis ab atro solo tactu discrevisse. Idem D. Finch Magni Ducis Hetruriae anatomicus refert Joannē Vermachien, q̄ gustu colores ejusmodi attactu dignoscerent. P. Tabri de acco gladium, q̄ lavigati marmoris fricta tangendo discrevit, & multa alia de aliis. Porro ea diversa ptium modificāo, diversis Orbis sibi aptis, & ad diversam refrāone & reflexionem lucis radios efficiens, & ea ipsa & apta ad diversos colores in Ore colorato exhibendos, & alit aut Ob. colores à nobis sine pīpientibus nisi q̄d reflexi refractis radii organum visūs efficiant.

257. Probat 2da pars ppriis: Color, put ē in medio in ea reponit, q̄d organum visūs immediate afficiat, ita, ut inde ea in mente fiat sēsatio, q̄m colore dicimus, & mēa luminosa, certa rāone modificata, radii, ejq; varia vibrāone accepta ad oculos delati ita organum visūs afficiunt, & c. jūxta patet. Certe ab ipso Ore colorato distante, sēsatio mutāo affici negat, opus ē & aliqua intercepto medio ad efficiendam hanc sēsationem aptissimo, q̄ immediate illam afficiat. p̄ nār. posita luce, cujus diversis vibrāonibus ponit sēsatio coloris, ablata, aut per variātē, vanescit. Antiis priores duae ptes ex eo patent, quod sublata luce nulli colores sentiantur, ac desinant, & ea incidente in objecta p̄ ipsa reflexionem varia colōr à varia rāone lucis q̄ fit. Facile expiri pt, si adtendat, q̄d panni ad solare lumen viridis ad debilis lucerna lumen caeruleus appareat, ad flammam sulphuris ex pallido, magis rām pallido, ad flammam Spīritus vini inventi, si in eam sal injiciatur, ad flammam denig lampadis cujus typhus ē ē filis nigris, ater.

258. Analogiam quoq; inter sonum & colorem non negamus, q̄nā dmodo ēm aëris vibrāones celeriores sonum acutū, fortiores graviorem efficiunt, ita luminosa vibrāones diversa diversum exhibent colorem, vehementes vivacem, debiles languidum, & sicut aër ad Ob. sonorum positionē variam varie impellit, reflectit, quapiam similitrāone & alter à colorantis objecti adnexa pellit. Denig ut sonos, & colores & distinctē percipiamus, tum diversa vibrāone, alias & alias nervi acustici fibras quellunt, ita simul plures colores intueamur, & eam diversitatem in nervis visūs fibris mūones efficiunt, & hāc de coloribus universim.

259. Jam Specialim colores extremi sēt. albus & niger, q̄ppriè loquendo nō tam colores, q̄m color extrema dicī debent, albedo q̄pē lumen denotat,

nigredo, luminis defectu, dicit, q̃ d̃ descensu albedine, ri frecunq; intelligend. Albedo itaq; in plurimis lucis radios fortiter ob reflectendum moderatam aspillcm arabiane repetenda videtur, dicendum lumen, quo fortiq; ac validiq; carnagis album aspicimus, sic flamma Solis, speculo, vitro caustico collecta, fornacis illi vitrariæ vehementissima candidat, & Ora alba aspersione simul aspicimus, sic argentum, charta a spera magis albent, gendum poliuntur, duo itaq; in Obs. albedinis ypothesi notanda. 1mo: quod asperata dicit, nec in putumbra vitent, molecula pluteare, a dolasse edicit. 2do: ut aretissime secum ipsis & cutis dos poros cohærent, sic confit ut splendissimos, velut exilissima specula, reflectant radios, albedinemq; ipsi sentent, ñ dolorinam q̃ ari molecular figura, & album, & cujuscunq; coloris ypothesum, cum hæ sint insibles.

260. Exqua albedinis descriptione phænomena explicanq: aqua in nive, & spuma nam albam facit, spuma appe, ut putat Gassendus, nihil aliud, ni si ingerie minimæ, sibiq; vicinæ bullulæ, et nis spuma, & bullæ minutissimæ gelatæ, quæ sit, ut ab his copiosum lumen reflectat. 2do: Oleum a gi mista lac colore referunt, q̃ oleum aliqñ solutum aqua, undiq; agit ipsum in capiscros globos condensatq; unde copiosa reflexio. Vtis: vitra, marmor, vitriolum, thusa albescunt, q̃ ipsor plæ in star specular colligunt, cæ pernicosa pium vitæ crystalli videant. 3tio: Senes matura albet, capilli, ætate ac curis canescunt, q̃ succi quo capiesiores & cutem nutrimenti, & pilos, a capillos replebant. Dissendebant q̃ calor, q̃ ætate dissipati sunt, hinc magis fracta, duriculæq; superficies lumen copiosum reflectunt, q̃ dsi vehementi aliqua Omaone meatq; claudant, q̃ pilos succi ordinatè dubire queant, ut repentino timore, fusione, dolore accidit, hoc brevissimo tempore canescat; contra his casu quapiam aptis, canitiem amittat, sic Mcaug in Tom. 1. pag. 47. refert dictum quidam dolore a mihi somno naufragio manuscriptos Sed accidentatum una nocte canuisse. Scholtz. in Bibl curiosa L. 3. Cap. 16. ri sum à se hnem, cuiq; barba & capilli canitiem in nigredinem mutarunt, 5to: Candida marmora difficilis colligit, q̃n nigri, q̃ aium copiosos lucidos, calidosq; reflectat radios, pauciores illud subingredianq;. 6to: Et si aut densi, sit argenti, & tri magis album, q̃ ñ solum densillem, q̃n moderatè aspillem, quæ in auro ñ reperiri, albedo exigit.

261. Hinc nigredo, ut potè albedini opposita in pauciores, & debiliores radios vibraone cutis sui facile intelligit, certè ubi nigredo ibi lucis radii, apti, a nulli reflectant, ut in speculis observare licet, undè iis pomi ptelis Ora nigra, indubium á quæ copiosos intrapiunt porulos indagiq; superficie terminant, ut & modo radii introrsum reflexi, sæpi nigredo, & nec debilis, exiguq; in oculos pringat.

262. Et idea 1o: ubi one Ora nigra sunt, q̃ intus humor vitrei in minutissimas, humi, ac fuliginis molecular allenuat, avolat porosq; capiestos relinqt; nec aliunde Æthiopum nigredinem pendere arbitror, nisi ptim á reticulari vulli, & formame pli abeunt calidissimo. 2do: Nigr & albo cutis paribus, levi, q̃ pluribus poris distetum, illi calidiq, q̃ dum paucos reflectat radios, plures absorbet, lactiq; atramento calefit citiq; nam etsi illud plures absorbet radios, vitriolicis tñ pluribus afflat pli ad motum plurbatum longe ineptioribus, q̃n sint oleosa lactis. 3tio: Artifices pannum nigro colore tincturi, vitriolum adhibent, ut vis illi corrosiva, & aspline pandat meatq; & solidas exaspet superficies.

263. Colores demum medii Fl. Alter Sl. flavq; ruber, ac cæruleus, cum hi e dista luminis vibraone, ex hoc vo Obinaone & alii oriant, nam aspicimus vaporem aqua calida ad intensum lumen albicare, si paulo debilior sit flavescit, si adhuc debilior in star succenti carbonis ruborem, si demum lumen sit deficiens cæruleascat, q̃ vo alii abhis subtrahant originá, inde colligit, q̃ Sl flavú vitro cæruleo jungat, ac lux pulli transmissa viridis coloris in charta opposita apparebit, ruber verò cum flavo, croceum, & aurantium, & demum cæruleo purpureum, ad hoc colorq; quinq; exhibendi, certo determinatáq; vibraone, eáq; frequentiori, vel rariori, fortiori, a tempata appe certum, at ultro progredi, & suam cuiq; pteri colori assignare velle vibraone, labore hactenus ab eruditis virtuosis P. Fabri, Reynaud, Castel, Boyle pene in casum tentato, alii diu vibraonibus & umbris, & interceptis radiis & alteri pote autumant, alii ex analogia, quæ colores

inter

int, sonos int cedit, vt illis aliqdo assyntenda spem præripiunt, nobis hanc mãam in hac temporis brevitate, cum adeo modica asequenda vtilis spe, examinare non vacat.

264. Obj. Contra 1m ptem ppnis: si color objectiv differt in certa ptium dispõne, tũ ora eiq; coloris eand; ptium texturam hrent, diversõ diverstam, ẽt hñ, &c: ẽt nõn. Rñ: Marmor nigr & panny niger eund; hñt colorẽ, et diversum plexũ. 2do: Constat cancros præcisionem, telam sole fragues, siccatã colorem mutare, vt ill plexum; do Chamæleonte refert vr, cum colores variando insidias vitare. Obj & spẽs quãdam avium, in Hungariã, quæ quotannis quat plumar colorẽ mutant, nempe subr. in flavũ, fumeum in vrid; ipsam demũ in cinereum. Rñ: Ossa exusta sũt porosiora & tũ magis alba. 4to: Ora polita, vt vnice obducta, in superficie talem texturam mutant ita, ut instar speculi expositos radios reflectant, nec tũ albos sunt. Ad 1mi dico jorẽm: Sit: tũ ora eiq; coloris eand; ptium texturam hrent respectu luminis reflectendi; C. S. S. vt alia dissẽmus, n. S. S. & Contra Obj. nõ vr. M. addico; licet duo ora eosdem sblium ptes differentes non habeant, sibi tn plexq; figura ptiũ sbũ in pcipuis vt ist eosdem, lumen vt eq; vt reflectent, unde, nec sub colore eq; spectabunt, nec ejus dem negari pt, nec eum qui ea in obj ptiũ in sblia, & sblium plexum, ejusdem multa ora elastica in pres in sblis ostendimus, quod ptes sbles nulla sunt si dicta elasticitate, certe lumen inis reflexionẽ alias sblis molecularis repetendam ea nõ negabit, qui advtit ab una puncta sbli 1000, & amplius radios ruminasse reflecti, desinto plexu eorum sbli, licet quo ad aliquem effectum eorum ea censeat, vt in qua ad omnes, sic vitrea, crystallina, & glacies pellucida aquæ dimissiones effugiant. Unde speciation.

268. Ad 1m ptem rem: Marmor nigr & panny nõ ea dem solidit, ri, dit, &c. ad effectum. Sparsa diversi figura ptis, respectu luminis & mãa eand; texturam hre, certe panny alb, & niger licet sẽm texturã hre eandem, sẽm tn hñt respectu luminis reflectendi, qd ex eo pat, qd partes alb, & obj coloribus tingi possit vt ill niger, & ei soli expositus nec alb nigro calefiat lardij, id demarr more. Ad 2dam: In cochione cancror mah, welement abigne aquæ fervẽti bullis pingues succi, q; cor parcor dilatat erunt, expellit & p, ptes illor mingibus sibi ad hærentes mutat in norm coloris induunt, tela pariter dum bile albescit, arctior, densior q; evadit, cujus cavitates sol id ut vibrationibus in plano rem superficiem, & forte in speculares stat erigit, unde lumen capiosis reflecti nequit, & lumen lubricis, & pellucida aliqutum pellet sed ipsa hinc inde ex, ac vitro q; diversitate densitatis & varietatis diversos in eadem respective transmittit radios, ita, ut ind; virid in folia viridis, in aqua alb appareat, denig; dum aves plumas aliam, ali pilos mutãnt & hñt, id ex observatione diversitatis humidi, joci, narium capia repetens, existime, qb; de causis diversi viridis plexq; colores in arboris foliis observavimus. Hinc lepores alb. circa initium hyemis carnes ccre incipiunt, medias ãm candorem induunt, qa aeris frigore pilor ptes minimæ inse invicem multum densantur, quæ ad sblium.

Ossa ustione & magis porosa, & tũ magis alba existimur esse, q; pori hi int sbles molecular, nõ vacua in sblis ptibus sunt, imo ea expulsis humidis aeris eq; hærent, pori ãm sbles albedini nõ officiunt, dum ideo eas dist figura, in sbles molecula, ut capiosum, aliq; Speculo instar lumen reflectant, certe Vtili vitrea marmoris plexq; jorẽm, quam ante, int cepimus spãe, qatenus eor ptes exiguo dimensionẽ hant, Speculos instar plures luminosæ mãa radios reflectunt, colorem album magis representant, nec aliunde int candem argentum, coloris à diversitas. 5to: Rñ: Polita Ora vnice q; tincta nõ ea ratã, qa plures reflectunt radios spẽm secti secundum, et quia plana magis dispositas ptes. Sub eod; & quæ appositi sit angula, radios ordine sibi debitos reducunt, qua ratã Speculi instar, cum Ora alb. ob pluribus, sparsis, radiis ad eosdem ordine sæpe mutato reflexis in oculos repelit.

266. Obj. Ora ptem 1dam ppnis tuæ: Si colores essent mera modificatõ lucis, tũ non differrent, nisi p magis & nõ, nec int se opponerentur, &c. 2do: Nocte loco nulla data, dantur colores, qs ẽm dicat pannum nigrum eundem, nocte, nam ẽ vir idem. Rñ: Si solem q; diutiq; intuenti, ejus clausis oculis colores representantur, in casu reflexio lucis in oculos nulla data, &c. 4to: Diaphana Ora, ut vitr, aqua, nõ si radios reflectunt,

non

n̄ videnti colorata. 5ta: Si vas vitreum, inque aqua ligno Nostritica tincta é, intra oculum & fenestram collocet rubescentem colorem cernes, at si oculi interstitio dictum, & fenestram sit, caeruleum, a viridem depectalis. 6ta: Objecta p vitra colorata inspecta eis q̄ nimis tro coloris videnti excepto nigro, q̄ plac̄ n̄ niger videt. 8ª Addit̄m: dq̄o jorō: Si colores ēant mera modificatō lucis, proveniens à tota jori, nōrivè radior copia, &c. omitto jo rem n̄ em tunc recte dixta lucis modificatō, d solum dixta illis grittas dicerōt, si cēt dixta modificatō proveniens à dixta, transp̄one varietq̄ vibratōne lucis, &c. W.S. & Vra dicta nōre N.C. ad dico: Colores dynamf̄n modo p jorem, nōrivè radior copiam, vel n̄ p variā crassq̄ plaeum, vibratōnem, ac modificatōnem ad quam à Obr reflectuum dixta Suppicia determinant, ut jam directi, in difractis, iam refracti ad oculum pingant &c. hæc dixta modificatō radior lucis illis, q̄ omnis, quæ in coloribus daf, cāa ēficet lux lucis n̄ opposita ad illa Dam plem Antlis dquo: dant, nocte colores, ut si in objecto C.A. ut si in medio, N.A. & C. ac dico: Nocte colores obctivos, ꝛ vo put in medio spectant, dixi asserimus, & nihil aliud, dum parvum viridem n̄ nocte cē asserimus, intelligimus, q̄n, quod ea plaeus & formā nocte, ut eodo ad viridem colorem requisite, lucem, cum ita assulerit, reflecte queat. 2d Ptum: Credo expicām in jore positum, at dquo stemptam: in tenebris in oculos n̄ dat, q̄ durat tēn storiæ vibrāo à lucis radiis ante effecta, C. subsptā. & hæc n̄ q̄ durat N. hospitam & Stam, ac dico: Storiæ fibræ vehementi radiorum lumino rum impulsu, facile, motum aliquandiu rationent, inde n̄ secq, ac ei actu à radiis moverentq, cervebr̄ pellant, ad q̄ mens advertendi earum coloris nanciscat̄, q̄ vr inde liquet, q̄d ut successivè motq, fibrarū defecit, ita color semp debilior respicatur, dum tandem cessante, n̄ repsentāo penitq̄ evanescat, post longum q̄pe solis aspectum, oculis clausis, prima repsentat solis imago, dein lucidissima, tum ruber color, dein flavq, postea caeruleq, deniq̄ niger.

267. Ad 4tum: Ora diaphana ex eo nullū coloris cē existimo, q̄d cum capiosiores materia radios ab aliis Obr transmittant, q̄m à seipsis efficiunt illius p̄ri imaginē, q̄m diaphana sic in oculis existimat, ad tenuitatē & hæc, ꝛ ab ipsam refractionem radiorum ex aliis Obr appulsorum, dissipat, ut jam capia reflectant ꝛ soli n̄ in oculos nostros deferant, ut accidit, ealum intuentib̄ & aliquo colore, & indicto q̄ casu, at plerumq̄ admodū nubes apparent. Ad 5tum: Expīmtis lucis n̄ aliā cā, q̄m quod reflexi ab aqua ligno Nostritica tincta, inter oculum & fenestrā collocata, radiosiores capiosiores & fortiores refractiō q̄ dictam aquā in oculos deferant, si q̄ dixtam Tincturam efficiant in storiæ, q̄m dum oculi interjacent & fenestram medio, earq̄ p solos radios reflexos intuemur, cum q̄ refracti à reflexis radii fortiores, capiosiores impulsq̄ faciāt colorem rubeum videmq, ea ꝛo solum reflexi debiliq̄ lumen impellunt, color caeruleq, ꝛ virescens apparet. Ad 6tum: Obcta colorata p vitra inspecta qui vitri ipsius colore imbuta videntur, q̄d capiosiores fortioresq̄ radii à vitro reflectunt, q̄m ab objecto & effecto reflexionis in ipso vitro, & eo modo, quo coloribus vitri respondendo accommodatiō ē, refringunt, quam reflexis ad oculū deferant, n̄ tō ob capacioris intensionē specieq̄, ꝛ quo obti color vivacior ꝛ quæ plures, colorioresq̄ radii vibrant, ab obcto, eo mirum mutationis subit nigerrima sua semp specie cē apparet, q̄d ē nigro Orē paucissimi in oculos deferuntq̄ radii, nihil ān facilis, q̄m defectum lucis observanti.

260. Objicit demum Newtonq̄ experimentum q̄d ecq, Tl cerio, fundinten in illa, in cubiculo obscuro, pag. 21. p foramen tubi A. radiq̄ solaris & vitro triangulo excipiat, ubi hinc inde series divisq̄ lateq̄, & in distan 18. circiter pedum tabula alba C. excepta, imagines sui distinctam coloribq̄ exhibebit, ut ubi prisma ita tum sit ruber, dein aurantius, tum flavq̄, huic q̄ viridis, ultra hunc caeruleq̄, hunc violaceq̄, q̄ radios ita prismate invisq̄ q̄ diversa refringit. in tabula C. facili, unum ex dictis colorem transmittas ac eum dimisi prismate excipias, sic in tabula D. illū prisma colore exhibebit, sive tabula C. tantem jorem ulterius, in loco cui sumē albicanti ē in tuberis, quæ cā nisi lucis radii heterogenei cē dicanq̄ explicari n̄ posse existimat Newtonq̄.

269. Ad multa in hac expimta explicanda cē, hæc tibi cā minimè nos inducunt, ut in assignanda distan lumino rum dixtillo Vra nōa dimplicitē cuiq̄ dixtillis origo & cā ipsos Newtonianos latet. Newtonum q̄mur, q̄la ita in nostro Systemate explicamq̄ tuæ radiis in diversos colores abire nam ut prisma n̄ ubiq̄ aquè crassum, d̄ dixtum ē, plures ejusdē partē à solidis Obr radios intercipit, ne sic ē, ad deq̄ impulsum minuit, reliquis

n̄

rig. vicẽ diuersam lucis modificationem, sicuti, & quidem ex diuersis coloribus exprimi oportet. 2do: quod si determinate colores spargant, radii, qa eam prismatis pthy diuisi existentis, ut dictum est modo restringant partem radii rubri post colorem achromaticum generandum rubrum reflectentem, deinde aliis radiis sentiendis, certè exceptum alia trigoni pte radium rubrum infuturum ad ostendit, diuisa vitro series colorum in uerticalis successione lucem non coloratam, id est album apparere gnabis facit, siquidem etsi radius quilibet a cæteris à trigone vitreo separatus retineat, in se omnia illa omnes radii habeant, & idea ibi lux existat purissima, atq; ob tot radiorum vibrationes cum celeritate magna vehementi motus, ac magna copia, pro dando album colorem requirunt. 4to: in quo tota vis est. Diuersarum radiorum coloratorum quorumcunq; pilarum prismata transmissi colorem non mutant, quam ex eorum radiorum coloris egrabri ordinatione pristina reparari, ordinatis radiis eodem ordine & modo, ac citra mutationem in prisma deferentibus, ubi ut priores retinendæ tunc radiorum habiles reperiant, id ne prismata acquisitam non mutant. Rectificanda est, alij sic priorem colorem seruantibus, hæc pilæ ad mouendi explicandum Deum, nec ex re digna certi ac indubitabili circa colores alicui Deum statuere, multa enim nobis latent & recludunt in genere substantiæ naturæ alia quæ cæcam generationem rerum ex se effectus, quin potius occultam, & illud, cuius cæa sola gltas occulta est, pfecta gnascæa gltas ignare. Difficultè certe reddi potest, aues refractum per prisma radii egrubri opposita tabula achromat. quæ nullum antea reflectere potuit, gd album, aues radios ad separandos colores ad caulum delatos? alios arripiat, licet sanos diuersos sibi in aures incidentes, & dignos se recipiat.

270. Adde 1am: 2plici de cæa colores variari pot. 1o: si objecta forma in alia et, sic lux eadem alia in uisu, alium in oculo canere colorem excitabit. 2do: si lux ipsa varietur, in uariato manente oculo, quia nos q; in uultu ipsorum brunum, albis colores ad oculos lumen, album ardentis sulphuris, alios, & sordidi uini sal emoniacis observare alios. 3tio: si medium, per quod lux transmittit, varietur ita ora diffusa in minutis, ob dictum modo præcipue rem colorem, colorem uisa spectandi gementes remoti. 4to: si ipsum uisorium organum aliam in eo subeat partium Rectalitatem de se pat. Rect. C. 21. tot. 1st. quam ex longa obseruatione pro tot species obseruatione, eaturum de ipso figurat, obiectum, qd sinistro oculo uidet dextro cernitur. Adde 2do. Nos pariter colori uilibet sicut in obscuro plenum & texturam, ita in mala luminosa determinate ipse vibrationis motus sibi quilibet diuinus, qd quamdiu in sortita à Newtono calor series unq; ab alio nunc uiua celeritate deficit, ita pnos una ab alio in copia radiorum vibrationum, velemens deficere, qd inde colligit, qd cærulei radij minimum calor. sit rium uiz. facile ledit, contra viridis, qui cum tempestiuus, ac ordinis illud recreat, hæc cæa pilæ extendi ad cum P. Fabri corpuscularium colorem, cum caulos gaudit, intellectum excedat, purpureæ, & accentus color laetum & laudinrationem agit, Philosophiæ fere color in despationem deducit, hæc Cl. Fabri

CAPUT QUINTUM.

De qualitatibus gustibilibus & Olfactibilibus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Sapore.

271. Sapor, qua gltas gustibilis est, iis in Obj quorum pilæ salivæ humore dissolutæ et diuisæ restituendi ante stricta in linguæ palato gulæ modificationem in ea sibi notam efficiunt, ut ita sapidi Objecti dicat, nulla ejus est accidentis absoluta, & solo diuisa molecularum figura, plexu, aliisq; affectibus exactis oris Sapor objectivus, de qua Geipus est gltis, cuius ti pecuniam dominum nisi, cum pilæ elapsæ Oris stricta, & solutæ à nervea debita pars lingua subeunt, unde fit, ut quidam Ora insipida sint, ut metalla, lapides, quorum tales partium plexus nequeunt, quæ pro opportunam

272. Dico: Sapor, ut est in obiecti gustu nostri, in plurium latium, rigidam determinata plexu, ac motu despicit ita, ut dissolutæ, auricularum, papillarum, nervulos, stergentem, vellicare, subire, diuersum, motum cierre pariat pro præpotenti Sapore tunc in nobis exprimi, dum organum gustus illæsum sicut papillæ, earumq; apices & membranæ tenui pluberantes vellicenq; adstringantq; diuersa agitatione ratione mercantq; pilæ rigida varia figura magnitudine, plexu solido, aptissima sint ad eiendas in organo gustus Judicium Conducat. Quamuis in his Saporis objectivi causa, cap. Professo demonstrata, ita, pro facile Solubilis plexus, sit plum Oris Saporis, utq; ex iis minutæ dissolutæ, nos agitari, nec ad apices nervulos pro rei deduci,

adeq;

Deaq; nq; nerves indiv̄sum omatum ciere possunt, ut in insignib⁹ duris Obj, & ideo nullo Sapore ꝯditi existimari. Risi de quaq; ptes ex dict⁹ ut in papillas paleti validiq; impingere, ha ḡ acute pointe, unde Ora, quae nimia, flexibly, extant ptib⁹, ut aër, & aqua purissima Saporem exerent. Variaq; plium Figurae ngr̄ ad varietatem Saporis inducendam allatae denq; dictae ptes ad Saporem ngrum, sine motu nem̄ ally sit ḡ impune

273. Jngrunt Phi ultra, quig nam Species dint ptes sapidae. Somnus Saporis vim omnē solis attribuit Salib⁹, ḡ q̄d haud plane absurde existimavit: dum nos ipsi sale potissimum cibos odire, & vorare, at licet salinas has ptes Saporis ut plurimū eam existere negem, ingentem multiplicitatem Sapor ab his duntaxat repeti ngr̄ua posse ex modo dict. certe infinitas fere Saporis species ex speciebus, q̄dna patet expia, ha Ad 7. Theophrastus, Recentes cum Pharnacia ad Pr. revocant, ubi ignotas & exquisitas distinctio: Sunt dulcia, pinguia, dulcia acidiq; Saporis. Acer, & insipidus austerus, acerbus, amarus: Hinc ipsi cum in dicta ptium locatione distinant, ita, q̄nda, q̄ parte permutata innumeros Saporum efficiunt, licet ut dictum potissimum, sicuti ab allis Speciei ptib⁹ modo hae elementi figurae, in varios mixti cujusdam molecularis ꝯditi sint, efficiunt̄e arbitramur, varia dispone, plexu variari Saporum, ut Hinc objecta, variant̄ Saporem, ut in obeuntibus, quae varia ab Horatio gustu nostri repetit, animo ptes Oris Sapidi rimisti Saliva humore dissolutae illam in Saporis in nobis efficiant, licq; in nobis ob diuturnam temperiem mutabilis, sit iam solutior, iam spissior, iam exiguus, iam nimius, diurne in eadem disp̄ne exigit Oris solus, Deaq; necdum sapor, imo, quae diuta papillae nervi eadem modo exigit, his, nimiū, & porrectis, & laxatis evenit, ut ipse Os diuturnum de Sapiat.

274. Obj 2do Existimatur, q̄ cibi iiq; uni addi, & amari, alii dulces videant, ut sit in aegro. Et sapor, ut in obeuntibus insipiens indecorata plexu, & ex ptibus ipsis ex eo saepe fieri, q̄ unius linguae & moderata humore madeat, & papillas nerveas rite disp̄ta motuiq; exquisito aptas habeat, ubi illius lingua arida nimium, illius humore nimio abundet, unde evenit, ut ex ptes Sapidae deficiente humore resolvi mensurum in salubrib⁹ vanescunt nimio, ac copioso delearum ply in illa. Postea aridis fauciby organa quae gustui inservant, & figura disp̄ringunt, ply solito, & illius nimio humore turgescunt, q̄ eximiū dilatant calore, q̄ ex Sapidum ptium ad aëre ortum aptas rede dit.

275. Obj 3tio: gratia juvenile succi acidi virides ingrati efficiunt, adulti iiq; sint. Et ex Boerhave in plectionibus, insipidum medicamen degustatis dentibus, & alia dulcia pueris acceptissima ea, in effectu adulti, nimis salua dividere, & debilia, Horaria medicamina salsa, acria, spiritosa displicent pueris, dulcia illis placere, nempe in teneris pueris nervi gustus nimis laxissima sensum, & ab acribus nimis valide afficiuntur. Adultis nervos magis callosos nimis fortiora removent, debilia am & blanda nequeunt excitare.

276. Obj 4to: Fructus q̄dam primum ante dulces ea, ut gingivam in eruentes, & tenerrimos. Pratea: Fructum alii Judicii in ipsa re variari, ut alios & alios successive sapores sentiant immo ea, quicquid cogitavit, sapore gustum imbuat, ast haec ea nequaquam pertinebunt, nequ ab earum plexu repetipossunt &c. Et fructus q̄dam immaturos ante ea in dubitamus, q̄a earum ptes succi in dum adolescentem magis vertunt dispone, at ubi succi nutritiane, calore, motu, & fermentatione digesti, aptaq; in illis fit ad gratum Saporem efficiendum potius Formae, tum ea fructus naturae sunt, & dulcem & gratam gustui sensationem imprimunt. Rectum ad fructus Judicium Rg̃ de fructu q̄dam maturi ita minore varies disparos diversae efficiunt, & ex eo, q̄ dulcis q̄ ex eis succus hic & ibi solito solitis ptibus extant, vel volatilibus, pressumve spissi plexu fragat in extant, alij sic dictum Saporem disp̄sentant. Vedut in fructu q̄dam immaturo Saporem disp̄sentat, q̄ venante decipit, & in fabulis reperimus, sola haec manu tactae lassis dat fuit, virtute effecta divina, nisi aliam virtute id fieri negat, & dem dicta de diversis Formis in lingua insidentes efficere debere, & nullam ex se aptum ut correspondentes cogitationibus, & innatis ibi Horatiis figuris disp̄nem inducat ad extremum: Obj Papaveris Sapor a dicto plexu sapidem Obj provenientes in Os, aspi unimatis lamatis molecularis suis disp̄ringunt, & solidis a corrodunt, a figere aculeos ponit, non stringunt, dulces lubricitate sua laxant, cujus si copia sit, spheruli a stricte inaurisionibus obtundunt, & bilem augent. Amari ptis intorta superficiem quasi abterguntur, et q̄ ipsis implicati avelluntur, inde ejusdem gandae sanguinis reparandi stomacho deseruiunt.

Articuli 2dy

ARTICULUS 2dus.

De Odore.

277. Odor, ſ. effluvia olfactibilis bonum, Phœnomenon ſeu influxus in olfactum quodammodo halitus odore è corpore emanante reperiri, & in ſpatio invenientur; odoremq; nisi à Chymicis, Salibus volatilibus, Sulphure eius sparsis, & ea potiùs, quæ calore intensiori moveri, promptiùsq; hujusmodi principiis odoris imbuta sese, nisi ipsa oderantibus, & corpori afficienda offerunt, apprimè attendamus.

278. Dico: Odores put ſint in objecto, vel effluvia halitus alia, potissimum sulphurea mercurialia, certo hominum Salibus implexa, quæ aëri salluvie à Corpore abrupta, eidem, tanquam vehiculo, navibus illata haud incredibili celeritate varia impellunt & feriant, ſ. ſ: Quod sint effluvia halitus, probè non ex eo, quòd illis delicatæ Olfactus Organa afficiantur, item quòd impenetrabilia, mobilia, divisibilia, & Quòd sint salina mercurialia ex ſ. experimento chymico, in quos Baccharo vel oſſium medicamenta de effectu Mo. 299. ſ. & multos alios Scriptores exactos esse ſporis, mercurio, ſ. olei, sive sulphuri inhærente, ex Objectis ablato residuum vitio fragrare, vel fragrare desipiant, si mercurio ab eo tollerentur, eo ipso aliis Objectis affectus fragrandi facilitas, vel alio loco vel esse, vel ejicit, in omnibus odoratis, ſ. suavibus, & molestè olentibus, reliqua vel, quæ in residuis chymicis remanent, odore prædita destituti, ostium salinas subtilis ad odores regiminis, nam in his ad illos temperandos & variè modificandos usus plurimum Ducunt. Jam quòd aërem tanquam vehiculum requiramus ad fidem ex ſ. quòd odores ſ. spiramus, in à distillato odorato ore, unde patet, in aëre odorato esse colligere ptes odoratas, quæ aërem adhuc deferri, aër enim odori Objecti extima saltem septicis poros subintrat, Ostinus suo motu minimas abradit ptes, has, eas secum abripit ea facilis, qualis calore fermentationis naturæ aliis attenuata ab actionis pleno expedita, leviores fuerint effectæ, unde thymi ignis injicimus, ut calore solvat, aëris certe varia vis odoratos effluvia variat; hinc manè & vespere potiùs fragrant flores, quàm noctu & meridie, frigore nempe nimis clausi plantulæ pori, eadem forma ab exitu phibent effluvia, incalescente verò phlogisto aquo aëre nimis attenuant, dissipantur, at tempestate nebulosi emollescunt, & humore solvunt molecula, quæ ab aëre ablato frigore moderato penitiùs dissipi, & libera spirantium narres subeunt.

279. Species Odoris immunerat, divisissimaq; ea explicandi, sat Plato bifariam divisit, in suaves, & molestas, divisitas odoris ut in objecto à diversa sulphuris, mercurii, salis, ſpecie, ac à diversa illorum gratia, divisa molecula ſ. figura, connexione, & positione, unde effit ut una aliat in odore, si similes miscearnt vehementissimè odorem spargant, si, si calet viva, ac aurum pigmentum, utrique in odoris simul admisceant, & in aqua dissipati expiri, terrimum effabunt odorem, ita ex aqua fortis, & ſporis nitri in gratis odoris cum ſporis vinii inflammabilis debito admixta, aromatium plane odorem sparguntur. Subjectivè ex, ſ. ab organo affecti, inde nanciscuntur odores divisitem, quòd divisa ait, fibræ disposita, hæc lata, illa tenuis, tenuior alia, alia crassior, quæ sicut divisis motibus, ita divisis odoris perceptionibus apta, hinc fit, ut odor, quo uni gratus, alii non altum placeat, quòd animi intolerabilis accidat, sit ille, ut quòd odor per temporis quosdam recreat plurimum, abiisq; alias tempore tolerari nequit, ex eod. capite accidit, quòd malesti odores primum tetri non plenè grati, tempore tandem tolerabiles fiunt, exemplo quotidiano explicabile, sit illud ſphere, quòd pinus Salmuthum C. 3. Observation. 71. legit: Carnificis famuli in aloe acit purgandis non pauci tetro odoris affecti, deliquio delinquere abunguentorum fragrantiam in Pharmacopæi officina, quo eum ab eo restituere vellent, balsama navibus applicata, tam parum obtinere potuit, ut eum ope illis ne acuerint, nec sibi prodidisset, nisi ſ. odores, quibus assueverat, Domestos navibus.

280. Dico: si odores existent in effluviis habitibus, eorum fragrantia intigrum ponderem minuerent, quòd experimento ſ. sit: ita dum fragrantia pabilis carpsit, ponderem minuerent, si alia homogenea ptes in aëre existentes defectum abeuntium supplarent, N. si non supplarent, pondus minueret ſ. sit. N. in libb. C. Dico: si nonulla ora, quæ transpirando emanando deficiunt, ac minuunt, ut flores, nisi eadem defectu non avolantibus ptibus, & aliis ex his tributis, in alias homogenea ptes odoris Objecti, defectu ponderis sibi non ſ. & quia alia homogenea ptes in locum priùs succedunt, & quidem minuta dissipates avolantes, ut illarum abscessu ope bilancis deteginequeat, certe ora transpirant tamen, omnia & minutissima ptes amittunt, indies, ut aurifex tibi de pondere amittat quidpiam libb. Auctor ipse in medicina B. nil in vestibulo petui morbus quosdam sanat, nil aliud, nisi permissos à se ptes, nullam tibi in pondere libb. subit damnum, aurifex ſ. de Objectis

odoris

adoris non dicamus, quod non difficulter concedet omnis qui advertit, ad stupendam, & imperceptibilem prope Corporum divisibilitatem.

DISSERTATIO TERTIA.

De gravitate & motu Corporum.

De gravitatibus his Corporum affectionibus separata dissertatione ex eo agere institui, quod & difficultatem superiorem in se contineant, & superiorem utilitatem Physicae studiosis afferant, quam in duo capita dividam, primo de gravitate, secundo de motu acturus.

CAPUT PRIMUM.

De gravitate Corporum.

281. Gravitas Corporum est vis illa, qua Corpora aliquem ex globis Mundanis totalibus, ex. gr. nostrum globum terraqueum constituentia ab ejus superficie elevata & sibi permissa relicta versus ejus centrum linea ad horizontem perpendiculari feruntur, retenta autem jeunt perpendicularem eam, quibus incumbunt, comprimunt, seque, & sibi subjecta usque centrum sui globi movere indesinenter nituntur cujusvis illius sunt, movere Corpora usque centrum globi sui, a si illud propter obstaculum sufficere nequit, obstaculum comprimere, & usque centrum urgere; vis tamen illa, qua Corpora usque Centrum movet, gravitas dicitur; qua vero alia Corpora comprimit, pondus nominatur, gravitate conditum, grave, pondere, ponderosum, dicitur cum tamen omne grave ponderosum, & ponderosum grave sit, gravitas saepius pro pondere usurpatur, atque pro hac illam usurpamus quoties unum grave cum altero comparamus, dicimusque unum esse, aeque minus, vel magis grave, quam alterum; Corpora specifice aequigravia sunt, quorum in eodem volumine idem est pondus, illa vero specifice graviora quorum sub eodem volumine majus est pondus.

282. Licet autem nil magis obvium sit, quam Corpora esse gravia, nil tamen explorata minus, quam gravitas, nemo dubitat, quin descensus Corporum a gravitate proficiscatur, de ejus tamen origine nemo Philosophorum facile pronuntiabit, & ideo fuerunt non pauci viri eruditi, qui existimarent supervacaneo desudari labore in detegenda gravitatis causa, ideoque de hac omnino silentes solos gravitatis effectus expendebant, vero ~~...~~ cum quandoque effectuum observatio cognoscendo illius causae accendit, satius arbitror, ubi ad evidentiam pertingere non licet in erudita hypothesi occupari, quam nil omnino audere, hinc nos brevissime licet, gravitatis originem, prout detecturi duplici Articulo praesens caput absolvemus, altero, quid Authores scribant, altero, quid nos ipsi sentiamus de illa indicabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quae sint Authorum de origine gravitatis sententiae?

283. Prima exhibit Peripateticorum asserens gravitatem Corporibus gravibus omnibus esse internam, esseque illam accidens Physicum absolutum cujus munus sit Corpora sibi relicta movere deorsum, & si a motu impediantur, nisum illis ad descensum indere, hoc accidens vocant habitualis impetus innatus.

284. Sed non placet, ultra enim id, quod hujus accidentis nullum sit fundamentum, nulla causa productiva, quod vis Corporis, quae sese inertes, ac ad motum & quietem positive dispositum indifferens, debente inerti; atque aeque indifferenti ad motum ac ad quietem, tam parum potest motus produci deorsum, quam sursum, vel usque centrum, ac a centro ad lata, maxime, cum re ipsa nil sit sursum, ac deorsum positum, nisi comparative ad nos, res diverse considerantes, quod vel inde patet, quod si nos ad antipodas proficisceremur, pars illa Coeli, quae nunc a nobis spectatur posita sursum, videretur posita deorsum. 2do: Si quod primum Corpus deferretur extra hoc universum, illud, nec ad unam, nec ad alteram partem moveretur, Item, si annihilarentur omnia praeter lapidem, dum is ex alto labitur lapis hic non laberetur ex alto usque centrum terrae, ut non difficiuntur Peripatetici, in eo quippe casu non amplius cum caeteris Corporibus unum globum totalem componere posset, ob quem solum finem juxta Peripateticos nisum hunc internum usque centrum terrae exercet, cum nec nunc ille ab internis centris usque centrum terrae movetur, quem in illo casu admoneret lapidem omnia Corpora esse annihilata, & unde lapidi tamen nunc constat in hac, & non alia parte de centro terrae, ut huc, & non alio motum in se producat. 3tio: Si motus usque centrum terrae in gravibus foret ab interno pendula oscillare non deberent, ~~...~~ lapsa deorsum in linea horizonti perpendiculari deberent quiescere, cum enim gravia impetum deorsum ex illorum sententia deinceps producant ut centro, quantum possint, propinquiora fiant, motus oscillatorius, quem in pendulis intuemur, illorum naturae adversabitur, nam a fine suo ipsa retardabit. 4to: in hac hypothesi nulla ratio possibilis apparet, cur Corpora ex magna altitudine deorsum labentia primum motum [redacted] suum accelerent, ac postea motum debilitent

aequabili ferantur

285. Secunda hypothesis Pasendi: opinat hic Ora vtq; contrª decª Stimuerichi, qđ ab atomis q̃s dam lamatis & uncinatis è tra jugit erumpentis & quaquav̄sq; instar luminis radiorū ꝛ lineas rectas ab ea diffusis, vtq; eiq; centro velut tenuibꝰ chordulis bripiant eum in motu, quo ex eis mente magnetica effluvia sursū ad magnetem deducunt.

286. Sed contra hanc hypothesin insurgunt milites, 1mo: Atomi lamatæ è tra jugit erumpentes, ac Ora intelligentis dēq; tralentes, dum obstacula ꝑticulq; incurrunt in ptes ēq̄ solidas, q̄ in poros, si primū illud ꝓ deorsum, sursum p̄ moveant, eum in illud sursum mali impactæ ꝑpagēq; sursum à tra gratia impulsæ nesciō quid dicant, illi dr̄ motum quēdam sursum omunicare, at omnia est. Ille celeritū motū cū impingit in aliud latum celeritū nōre. Si dicat altum, vide ꝗ ꝑpicuū O sursum p̄cta tam nec pōt ab atomis illis sursum tradi, nec deorsum, qa illud transibunt. 2do: sive atomi Pasendi irrumpent in ptes Ora sursum p̄ctas, & ea alto dejectos, solidas, sive in poros eos Oꝑpiunq; quōdo O sint determinatæ, & detractæ in tram, n illud dicipiunt determinatæ gravitū ea, quæ ꝓ eum unde ebis indit gravitas, neq; dici potest O obstaculum ab atomis ex ipsa, qđ ab illis obstaculum sit, detrahi deorsum à tra, quōdo eum has atomos terra cum Ora ad se trahet? nam qm̄ris fingere atomos lamatas catenæ instar inter se colligatas eē, q tram admonebit, à colligatis hac ratione atomis jam occupatum eē O Dofrej, tempꝰ, quo Sdam captam ad se attrahat si ab atomis eiusdē O sursum p̄ctis nō occuparetꝰ tra illa tā de nō attrahere tū, si attrahet itaq; illas ante, quam ab iis O jam in sidet, nihil aliquā ad determinatē dia ipſi, si à tra attrahi Ora ꝓ lamatas atomos, ut Serth à magnete attrahit, sic Dm explicat, paqué ex magistri ignotum, & ea has ipsas rationes negant Omnes Philosophi Serth à magnete ꝓ lamatas atomos attrahi

287. Hiā Sentēa ē Newtonianorū, qvim̄ priores ete attrahendi tribuunt Obꝰ repetunt itaq; hi O terrestrium gravitem à telluris attractione, hanc q̄vim attractricem, quā fundamentalis eorū systematis q̄ eis hīnē Obꝰ asserunt, ita, ut quēad modū aliud ita nō illud trahat, qđ vo O aliud detrahit à tra accedat ad allum, eg Ora terrestria sursum p̄cta ad tellurē fieri inde dicunt, qđ huius ꝑs sit attractio, quā O sursum p̄ctorū. Sic hanc attractionē explicat Petr. Martinius, hujus systematis fautor strenuus Philosophus aliiq; Cq; ſſ. vis illa attractrix, à qua gravitas oriundū ducit, certis q̄ legibꝰ determinetur, quod nōn minus ē ex legibus Philosophiæ, ad eas investigandas videre operæ pretium ē globo telluris exire, earū ꝓpagari ꝓ lationes circumjectas ad lineas rectas, q radios dēq; centro tendentes. --- Sed de hujus investigatione mari ponunt ea, quæ de gravitū ꝓpagatione demonstrata sunt, sc: eam in duplicatā rationē distantiæ à centro Pasendi: inde sit dicta, neq; dici pōt cum Kepl. Kircher, attractionem eē actionem eam, cujus damnationalis, nam ꝓ petuo certis legibus moventis & regentis. Hoc enim aliud dicere, qm̄ attrahere nem de actionem, qua Deus Ora ad Ora certis legibus à se statutis movet, qđ nem alia est, qā immediatis nam ꝓpatuo certis Legibus movens, & deo dicta attractione dicere gravia sursum ꝑcta descendere vtq; centrū ꝓpter attrahere nem telluris, & ea illa tra attrahit, & in re dicere gravia sursum ꝑcta vtq; centrū descendere, qa Deus illa vtq; tra centrū movet, & videtur ea à vitio alienum, nam Dmus sic dicendo recurrit ad causas occasionales, quas in theologia impugnamus. 2do: dum ingrit in eam alicuius effectus naturalis, inde ad Deum, tanquam solam ejus causam recurrens, nec ꝑ causa aliqua vera ꝓbili assignari pōt, nec aliquem positivum effectum ejusmodi soli Deo tribuendi debit, ne secundum disponendi ea, naturis abus nōne, & cum errore ad Deum, tanquam solam eam effectum naturalium ꝓgiamur, denullum ad ꝓthuum argumentū descendit et nisum gravium vtq; tra centrū soli Deo tribuendi, inde, cum solum hoc effectus soli Deo attribuere q̄ dam in mentem veniat, qa eiq; causam ꝑdam nōvimus, de ꝑquidam nihil de hac causa inveniendo modo ea, Anaquam sana experiri mus, nihil quod

quam

quam ab ipsis se expiri possint. Certum enim est eam gravitatis talem non esse

289. Sta hipothesis est Cartesii, & eius assecla Hac gravitatem & pressurium superficiei vult à mota Coelestis circa terram motu vortic coso ab occasu in ortum. Nomine autem mota Coelestis hic non solis globuli Elementi 2di, 2di motu subtilissima ac pressissima quae aerem ambiant, intelliguntur, cum enim Cartesiani in motu à DEO, impresso, & servato per mota Coelestis vi vorticis trisugâ à centro vorticis recedere, & in summam eius superficiem eluctari nitantur, nec ultra progredi ob alios vortices sibi nos possint: ab iis enim repelluntur nescio quibus illis rudes, ut, si quaedam alia ora ad motum minus apta, quam sit mota Coelestis in vorticem deferant, illa ab eadem cursum prosequantur. Illustrat istud Purchatij exemplo cera Hispanica, in pulverem redacta, Placa gradus Sect. 4. Cap. 10: Si pulvis hic in pelvim aqua plenam injiciatur & baculo, aut digito circumagatur aqua, stationem quam cera per mota ad pelvis latera ferunt, durante scilicet circumactu à centro vorticis recedunt, quia aqua adeum cera minus solida sint, ac in superficie eius aspera, motum suum citius amittunt, quam aquae tenues, quae solidiores sunt, fluidae, ac lubricae, undae autem motu vorticoso in aqua pelvi erecta, ipsius partes à centro vorticis magnam vim sese propiant, ceteram ipsam, quae à mota depressa tuta est, in id centri reducunt.

290 Verum hac hipothesis multis premitur in quae, illud non postremum, ex plenarum omnis gravitatis ejus quam esse, quia ora gravitatis relicta, nisi à bulle obstaculo sustentata, linea ad horizontem, & centrum telluris separatae ad sinum rectum appendiculari datum deretur. Si gravitas & pressurium sint à mota vortic coso mota Coelestis, qua illa ab occidente versus orientem circa tellurem movetur, ingravitas non expiremur. &c. Non patet, nam si, ut fert hipothesis Tychonis Pra Stat, ora mota vortic coso motae Coelestis, non linea recta, sed curva, spirali, ad terram, non separatae ad sinum rectum detrudere tur, sive hipothesis cogni cis supposi quantitate Cartesij quivis pro motum diurnum Terra fortasse gravia separatae ad sinum nostri delabi possent linea recta ad telluris centrum versus centrum telluris, nisi sub aequatore, & in eiusdem circulis, quo ad axem, quod ipsum accideret in hypothesi Tychonis Lineis solis aptum, assumpta eius Purchatii illustratione si aqua cera obsignatoria & aliqua lucis gratia Iteria injiciatur, Lecanitate à motu vortic coso aquae nisi linea spirali versus centrum rotationis propellunt, ita & gravia ex alta lapsa, Pra stante à motu vortic coso mota Coelestis nisi linea quadam spirali in terram protruderent.

291. Ad rem ostendit: Sit vortex alla Coelestis A. b. C. D. fig. 22. cuius revolutio fiat circa tellurem axem pp. Secemus hunc motum circa axem pp. in circulos axibus parallelos E. f. g. et b. d. quorum axis idem pp. sit, q. Pra, evidens est, quod ora circa aliquem centrum motu vortiginis actum nisi sua centrifuga à centro rotationis sua abire nitatur, igit & mota Coelestis in circulo b. d. nitetur abire à centro sua rotationis b. in quovis puncto radii K. b. & mota circuli e. f. g. nitetur abire à centro sua rotationis f. in quovis puncto radii l. f. & ga mota circuli b. d. nitetur abire à centro sua rotationis b. O in K. positum detrudet in sua rotationis centrum b. adeoque quam mota circuli e. f. g. nituntur sic abire à centro sua rotationis i. O positum in l. detrudet in i. quapropter sub circulis polaribus, quorum motus parallelus est. f. g. detrudet O ad axem telluris, qui est polaris, & non versus centrum telluris.

Informa bene te circa axem pp. Phra Exempli Tab. fig. 4. & Tab. 1. fig. 14.

292. Sta hipothesis est plurium Recentiorum, qui esse mota aetherea solis illis motaque ipsa à DEO sibi impresso, & conservato circa proprium centrum revolutionis gravitatem & pressurium in vertium nostra telluris repetunt à repulsione corpuscularum versus centrum telluris, cum illum nitatur, quae aetherea molecula circa propria centra revoluta evadere in liberiores spatia nituntur. Verum ita gravitatis difficultas repetitur in hac hipothesi: quod molecula aetherea in revolutionis suae circa propria centra surrsum eluctari globo longe altius, ad liberiora nitentibus, locum cedere nequeant, nisi alia jam in liberioribus illis spatiis cedendi locum sui dederint, cum ipsis in hac hipothesi nullum vacuum admittat, cur non haec tardius à non aqua celeriter intra se motis locum superiorem petant, dum pro illarum suos in ferniores infra se retinent.

298.

293. Leibnitzius demum in assignanda cæa gravitatis Orbi non satis suam mentem explicat; cum tm̃ à pulsione mãs æthereæ gravitatem repetat, nãdeo illi opponimus, frustrà certum é facilis ee in hac mãa oês hypotheses impugnare, qm̃ una vix venire, à in certam non mediocriter tueri, cæterum, ut aliquid pbll in hac mãa determinemq, sit

ARTICULUS SECUNDUS.

Unde demum repetenda é gravitas corporeum?

294. Scienq 1mo: fluidũ æthereum à sole, stellis fixis, ac planetis sup nostr horizontem sitis radiis rectis ita ppelli pot, ac ppelli desinat à quovis hor globulos ad oris puncti ipsis obvium multi radii incidant, & id certum é nam 1mo: nullũ dubium pt, quovis puncto horizontis solendie, planetas alios & stellas fixas noctu, oculo libero videri pe, modo punctum horizontis illis directè obvium, & cœlum sit serenum, deinde lunam supra horizontem nostr sitam, modo ex radiis Solarib emerserit, libero oculo possumq intueri non dñs, possumq videre diurno tempore alios quoq planetas, at stellas fixas p tubos optices qnimo & libero oculo ex putei aphronemico fixas, & dixi sæpe nos pro Sidereo, qd illa fluidũ æthereum in oculos nostros rectilinè vibrent, a qmant. Jã dubitatum itaque ee dt ab illis æthere ultimo dñs dixim, vibrari, hinc cum telly nostro quãvis sua exte spectata astris undiq ita ambiat, ut expuncto eiq superficiei omni multa videri possint, nullum tm superficiei punctũ é, in quod astra Oppsitione p fluidũ æthereũ in exerceant.

295. Scienq 2do: fluidũ æthereum à sole, stellis fixis, ac planetis in lunam æquè ppelli, ac in terram nostram, id patt ex iisdẽ dictis, si enim in lunã transferremur, non secus, ac è quovis puncto lunæ, exquo in illius superficiei puncto, solem, stellas & planetas supra horizontem elevatos videre possemq: Quemadmodũ autem de luna, sic de aliis quoq planetis, quos opacos diximq disserui pt. Solem quoq inspexas, & has in solem fixas illi in fixa Oppsitione p fluidũ æthereũ exercere non dubt ambigendũ, sicut enim dum faces plures accensas invicem non multum distantes in aliquo loco, hæ quævis vis, alteram fluidi æthereum urget, unde non lux inter eas augetur, ita & de Sole & fixis, è his interjecto sentiendũ, quare unus dicere possum, à quovis globo totalis mundi machinam quorumcunq, in alios circa se positos p fluidum æthereũ Oppsitionẽ exerceri.

296. Sciendũ 3tio: Oppsitionẽ fluidi æthereũ in telluremq & alios Planetas effectam non terminari in sola ejus superficie, sed per radios convergentes propagari versq eiq centrum, cum enim corpora telluri grandia adeo porosa sint, ut patt aurũ, quod eium durissimum é, tm̃ porosũ, qntum massæ & suo volumine habeat, quas omnes fluidũ æthereum cumprimis extra telluremq emunctas replet, non videtur posse fieri, ut Oppsitio à tot astris facta in telluremq vis eiq centro per radios convergentes, & velut tractos propagetur.

297. Sciendũ 4to: plbile é ignis centralis Dñi in telluremq nostra existẽa, eiq tam copiosi, ut ab eiq pipleria non multis millaribus distet, quare plbile é non ab ipso fluidũ æthereum omnem in ptem versq eiq pipleriam telluris radiis divergentibus ppelli, idq certum dt ee, cum eam ponderi duris subjecta hæc Oppriment, qd mod suspensa extenduntq ac si sint jorã funes, à qbus suspendant, lacerant, ut exprimuntq imo & ab ipsis ponderosis hujecta qmq, nemo, q ponderi aliqd tulit, ignorat, hæcq Oppsita si adeo dura non sint, ut defecta ad Oppsitionẽ non dura ceta qmq, nemo, q ponderi aliqd tulit, ignorat, hæcq Oppsita si adeo dura non sint, ut defecta ad Oppsitionẽ non dura tella, ut tali ponderi ferendo gravium sibi in æternum cadere nequeat, Stimo oscillare dt vi elastica Oppsita Ora exigui globi ex mundanis versq Sui globi centri omnino oscillare, qua eum reprimant Orbi gravium sepmeum ponderis in æternum, dura ac rigida & quidem ppe centri ee dt, ac admod elastica, quod elasticitas par sit illi ponderis Oppsitioni, alioquin ubi hæc Ora sita sunt, ibi ignem existe necesse é, nam ubi Orbi duros, densos & elasticos valide Oppsuit dat motq velocem, vibratorium, glam ea oportet brtum ex hac frequenti prima oscillatione ibi ignem existe nisse é & si ppig centri ubi Ora adhuc Oppsibilia dnt, dat ignis, dat & adcentri centri Orbi qmadmod ex pari ratione globi cuiq mundani ignis occupat, cum ẽ ignis motui ingenitq sit secundum quem, ut hæc Ora adhuc sibi ab invicem bentibq Orbi ponderibq Oppsibilia igne ardeant, versq alia centripeta, quæ ambiunt, promoveant. Præterea è cæteris ac speculis tot exhalationes calida, tot montes ignivomi

in ipsa tra ignea eo clare demonstrant, ex quo ultrà ḡt ora gravia aiq; cuiq; globi vsq; centr. oscillar. ob gravitem, à centro vsq; vltra pipleriam ab ola stellar. & igne centrali, & qã ad pauca milliaria à pipleria vsq; centr. tra à pondere sibi in cumbentem ob eã admodũ fortia, vsq; centr. ut dictum, oscillat. Ipsum, ad pauca milliaria à pipleria ob ptelã attritum ignem esse oportebit. Cum demũm qvis ignis, ut in Sole, igneq; vulgari exprimur, quadam radiatione facta, ignem ppellit, aer ignis centralis in hac ḡstatis. Planeta quaq; à Sole distat globo telluris nostri analogi igne centrali ptã sat ḡdit. ab inde ab hor centris vsq; pipleriam dat aetheris p radios dirigentes ppulsis, adeoq; fluidũ aetheream ab aspectis vsq; centr. telluris, & ab vers, a stra Ipsum oscillat oscillatione creberrima, & minutissima, cum impulsq; à luce affecti tam sint crebri, ut nulla in his interruptio ulle sũe percipi possit ac ptã aetheris inimaginabilis exilitatis.

298. Sciend. 5to: Non omnes radios, q ab astris circa tellurem cum sua atmosphera cumptam positis, in eam ribunt usq; ad ignem centralem pvenire, nam multi radii ab ipsis ptelis solidis aeris reflectunt, plures à ptelis solidis Ors firmor tam in tra superficie, qm int eam posit, unde Sequit, qd qmadmodũ ab igne centrali telluris p radios aetheris in se incidentis fortior, ng tot radios aether repellat, qt lucis sim in tellurem incidunt, & tot seorsũ incidunt in ipsum ignẽ, ita pariter ñ sit jor vis radior ab igne centrali reflexor, qm radior in ipsũ ignẽ in radios adeoq; in nulla ebt igne centrali distãa ẽ vis illa ignis illig, qta ẽ vis radior ab orbe astris ppulsor.

299. Jam phenomena gravitatis explicanda 1o: Ora gravia sibi relicta, nec ab ullo obstaculo sustentata ad tram descendere. 2o: illa in descensu gnitum ad stum rectũ efficere lineam ad horizontem ppendicularem. 3o: gravia p obstaculũ à motu sibi vsq; centr. impedita, nisum quidam ad descensum vsq; illius hore. 4o: Omnia dubiũ sit ope pendulor observatis, gravia in ubivis locor aqualiter gravitare, at eadem Ora delata ppis asterem, navis delata vsq; polos, joris ponderis ẽe, quod ratio reddi dt, ut hypothesis stet.

300. Dico: Gravitas Ors globos mundi totales Jpsorũ vsq; eor centra provenit à ppulsione aetheris à lumine reducti, ita ut ppulsio hac aetheris oscillatione ptes globor totalium efficiat gravitates, qbus oscillat vsq; eor centra efficiat motũ libratorium oscillat à centris. p centra am intelligunt puncta Mathematica, & spatium illud omne, ex quo ignis centralis globor totalium aetherem vsq; pipleriam ad ptes mundi aeream sepositas ppellit. Pr: probatum ẽ dari ignem centralẽ, ab eoq; maãm aetheream ppelli vsq; pipleriam illã, à Sole stellis fixis ac planetis cumq; aetherem tum intra luram nostram, tum in cor stellas planetas ppelli, & in t impulsu recte statui pt gravitatis ea, & &c: ipsius ptes, & primo qdem hic impulsus eius exstea longe plurimũ ẽ existea caeteris aliis & nobis rejectis separatis hypothesis gratior, ut Art. 8my huius capitis, & ea, quae huic ppriis misimus, sufficienter suadent. Tum deinde plurimũ ea phenomena gravitatis Mundis qm in aliis solvent &c: pt 4o: explicanda ẽ phenomena, quae qd in oibus systematis gravitatis explicari debent, Nro imdtè cedente e monuimus.

301. Ac primo: 1o hanc pulsionẽ explicari videt phenomenon gravitatis 1mum qd Ora sibi relicta, nec ab ullo obstaculo sustentata, ng tra descendere deberemus, nã fluidũ aetheream à Sole, stellis fixis, ac planetis sup nostr horizontẽ sitis undiq; recte & pallel ut aquarius hor globor totum, quod Ipsius huius fluidi in tellurem nostram ñ penetration sola eius superficies, & p radios dirigentes, vsq; eius centr ppagat, ut dictum mo, qd & gravis Ors sibi relictus, nec obstaculo ullo sustentatus ñ stum in superficie, cum ñ in minimis suis ptibus Natura vsq; centr. oscillandis creberrimis ungebit, qd eumdem sit illum vsq; centr. descendere oportebit, cum ẽm omnes de se inertes sint, & ad omnẽ motum indifferens eo illud ferri oportet, qua impellit. 2do: Jn hac hypothesi hoc explicat phenomenon 2do, qd Ora gravia in descensu deferri debeant ad stum lineam horizonti p pendicularem, cum ẽm illud à hyderibus latualibus respicientibus undiq; agit ambiat, hyderia

in

in ipsũ ꝯpressionẽ õi ex lae aeqlem exercebunt, qre õi e rão, cur hoc pọs qm illor impulsib3 obsequat, ac pinde ad ssum lineae ppendicularis u39 centr descendet. 3tio: in hac hypothesi facilis redditr rão cur gravia p obstaculũ à motu phibita u39 ad trae centrũ nisum ꝯservent, cuiq masse suae pportionalem hnt, nam omnes hor orũ minutissimae ptcle ab aethere in illa ppulso ꝯtinuo u39 centr urgent.

302\. 4to demum: videtr quoq reddi pòe rão, cur ora, ut indicare videntr pendula, ponderosiora sint ad polos, qm ad aeqtorẽ, nam si reipsa ora minq ponderosa sint ad aeqtrem qm ad polos, dici pt radiaõne aetheris à centro telluris eò jorem ad aeqtrem qm ad polos, neq id sine fundamento, nam ppt jorem ꝯvtiã ad aeqtrem, q̃m in aliis telluris ptib3, tellb3 diductioribus è polis, dixi: si reipsa ora minq ponderosa sint ad aeqtorẽ, nam penduli lentior oscillaõ n ex sola eig iminuta gravitte, qm ex aliis caũs repetit, qlis ꝯpcipue plongaõ penduli p calorẽ iis in locis maximũ, p quo ora oẽm in ptem expandi, qre & plongari nevimq, longig erm pendulum lentiq oscillat.

303\. Obj 1mo: si gravitas or telluris hĩt à ppulsione aetheris à lumine indsteti u39 centr trae, nungm eẽmq sine luce, lux em, ut dictũ, ꝯsistit in rectilinea vibraone luminis, quae in hac hypothesi nullibi deeẽt, cum õi in loco ora sint gravia, q luce em n semp habem; q &c: R dqũ jorem: nungm eẽmq sine luce aliqua C.I. sine luce nobis sbli, N.S. & dsta nore N.C. ad dico: Nos nungm ee sine luce, m dum densis tenebris videmur obserti, docent noctua, vespertiliones, feles, mures, q a recte vident m tẽ, dum nos caecutimq. At qd nos tenebras patiamur, inde ẽ, quod nostror oculor organa non sint adeo delicata, ut subtiliores õn lucis impressiones pcipiamq. Insecta certè non pauca dantr, quae ferè infra tram s alia ora vivunt, suis tm oculis sunt instructa antra, in quem aõn finem his instructa eẽnt si in dita sub aedib3 sub aedib3 ppriis nil videro point, vident igit õn illic, ac pinde intra firmissima õn ora lux aliqua datr.

304\. Dices: si gravitas or in ppulsione aetheris à lumine indsteti sita aẽt, dret dari lux ꝯtinuo valida, adeo, ut illam pcipi nosiris à nobis oporteret, nam daretr valida adeo, ut suo impulsu ora ita gravia redderet, ut illa gravia ꝯcipimur, p & valida adeo, ut illam à nobis ꝯtinuo pcipi oporteret. R N.A. & pbiũ ꝯsam, dispa s ẽ, nam ut ꝯpsio rectilinea aetheris ora gravia reddat sufficit si illis tota sua in massa spectatis impressionem sua vibraõne in ipsa factam u39 telluris centr tribuat, illa em eo ipso qd ad motũ & qetem indifferentia sint, vi huig impulsq deorsum moveri oportebit, si aliquo obstaculo à motu n ipediantr, etsi illa copiosa sit massa, ꝯpsionem in biecta sibi magnam faciet. Ut aũ detr lux ꝯtinuo tanta, qm nos pcipiamq, n sufficit ꝯpsẽ aliquam impulsum rectilineam in oculos aetheris vibraõnem fieri, q hic dt eẽ talis, ut organa visq nostri notblr imutet, ssaõ siqdem omnis ab imutaõne organor iisq sbq pportionaté facta pendet.

305\. Obj 2do: plura sqt: 1mo: in hac hypothesi õa ora graviora oporteret ee die qm nocte, cum die ope radior à ob3 reflexa illa videre possimq, n point aũ nocte, qd t ẽ ꝯtra expiẽam. q &c: 2do: in hac hipotesi, dein nisi b aeqtorẽ tempore meridiano ora exacte demissa ppendicularit u39 centr trae delabi poẽnt, nam in alio quovis loco & tempore à solarib3 radiis ad nos potentib3 à ppendiculari lapsu illa deflecti oporteret, q t n ꝯtingit, q&c: 3tio: Seqt ex hac hipotesi, qd ora sub fornicib3 ain speculs sint leviora, qm extra, multi em radii pmentis aetheris à fornice & ob3 spectantib3 incumbtb3 intcipiunt, q t repugnat expiẽt. q &c: 4to: tra aliaq ora firma ac opaca n hnt poros rectos, p inde igit gravitas or ob3 opacis biectr à radiis passim ppulsi aetheris desumi potest. 4to: in hac hipothesi ora diaphana gravia eẽ n point, nam hec radios in se incidentes via recta transmittunt. 6to: Ideo in hac hipothesi descensq graviũ sibi relictor u39 centr telluris fieret, q a radior à centro oscillaõnem n eẽt, ita vis in illaã centro distãa, qtã ẽ radior u39 centr ptrusor, j dicta N ro 298. q t dici negt q &c: ꝯfirmo: si t ita eẽt, tẽ oscillaõ or gravium à motu obstaculo sbli phibitor u39 centr n daretr, q datr ora qppe cuigvis globi ex mundanis u39 sui globi centr oscillant.

306\. R ad 1m. dqũ jorem dnt ee graviora die, qm nocte reipsa C.I. qatum ad ssum mrq; & dsta nore N.C. ad dico: licet accedentib3

ad

ad Ora p̄pria ultra ℔ssionē aliōr ℔ d℔ solis vibrāonib; ℔ssis in ea Ora ℣ ℊ centℓ fieret jor; q̄a ℓ vibrāonib; à sole ℣ ℊ centℓ sandis
cum ꝓportione ꝓdent in vibrāones à centro Ora gravitra assisi in debebunt d poz eis ℊ cuiꝰ fuere gravitis, in tm omisso ℓ ℔dat in ℔p
dy, ꝙd reipsa jor fieret gravitas Ors die q̄m nocte, nos hunc exeḡum observare in p̄amy, nos cm hunc observare oporteret de jorepa
dore, et pondere am jora observare in possemy, cum em pond℔ ℊ ℣ exactè & sine p̄iculo erroris dijudicare neq; eam, mihi ꝓpo
sitè ad aliud pondꝰ, omnia, q̄a die in pondere cum ꝓportione ad duram mafsam augeri, nocte vo minui oporteret, in si defectu die fierent gravioria illud cognoscere in possemy, ad 2m N.S. intellectum de lapsu gravium ꝑpendiculari ℘parat ℔ ad Stum mysℓ
℔ℊ sit de aberrāone in stili: cum em lapsꝰ Ors sibi relict℔ ex alto, ex qua altᵃ demum altitudine fiat, ab acceleraōnem in lapsu
exili tempore ℘ficiaℓ radiꝰ solares exℓte ò diametro soli opposita in O labens capies: Stimo reflectant, iiꝰ fortiores, q̄m
omni ℘te alia O ℘pendiculari sibi declinari in p̄t. Ad Stum N.S. cum em Ora adeo ꝓxima sint, ut indemonstrabile illor; ꝓ illi⁹ di
midium occupent, alia vo decies ℣ ℊ esies, am ℘ plꝰ ꝓrsꝰ q̄m mafsa habeant, eamꝙ olem cribrob; instar in omnem partem ꝓmi
sob videri ꝓnt, ꝓrꝰ illor omnes æthere sint impleti, ac int se q̄m vis sæpe ꝑ anfractꝰ ꝓmunicent, fieri in p̄t, ut æther om
di ab Astris circa tellurem positis ℣ ℊ centℓ Ora oscillando ꝙllat, q̄n motꝰ hic in illi, q̄ intra Ora firma tellurisꝰ ꝓꝰ ꝓmu
nicet, & inde in aquę ℓ fontica, & in specu, ac extra fornicem specuꝰ Ora ℣ ℊ centℓ terrę appellant, cum in magis ille Orandi
at, ac impleat, si sint extra specum, q̄m fornicem, q̄m dum sit ℓ specu, a ℓ fornice.

307. Ad 4. Gravitas Ors in eo desumi dt à ꝓpulsione æthereꝰ ꝑ poros rectos, hinc licet Ora opaca in ℔rent ℘ll℘ ꝓros rectos, q̄ mi
& illos habeant, licet in tam multos, ac amplos, nec ad tam distam ꝓductos, ut lnt diaphana, ea em in extenuata pelluc℔nti
bus q̄q̄m in ℔rent rectos, lnt tm poros anfractuosos int se ꝓmunicantes, ac inde æther ꝙmit ab astris ℣ ℊ centℓ Ora, q̄ua
in illis ℣ ℊ idem centℓ oscillabit, ac extra illa. Ad 5. N.A. plnem dqꝰ: Ora diaphana radios in se incidentes q̄ multos vias ad
transmittent C.A. æt 60, N.R. ac dico: Ora diaphana in omnes transmittere radios, si em æt transmitterent, nulla tem ille
videre po emy hac ita ij in multis sua ℘pria loca ab Astris ℘ssionem lnt & eo jorem, quo sit ꝓpiora magis, & ideo magis ꝓ
tiana tem gravitem lnt. Ad 6. N.N. plnem dqꝰ: si radiꝰ à centro oscillaūm in æt tta vis in nulla à centro distāa q̄ta ℔
or ℣ ℊ centℓ ꝓtrudꝰ, te oscillāe Ors gravium obstinate à sibi motu ꝓhibitꝰ ℣ ℊ centℓ si daret virtℓ de solor radior ad ℓ
à centro tellurisꝰ ꝓpulsor effecta C.S. virtℓ hor radior ℓ si ℓ elasticitis, N.S. & Wrenio tta nore N.C. ac dico: oscillare dem Ors
motu altor ad centℓ, & à centro, motumꝙ hunc ad centℓ suū à gravitte, q̄tus ꝑ æthereum fluid℘ ꝙpellunt ℣ ℊ centℓ, & moti
cors à centro, in suū à sola ℘ssione ætheris à centro facta ꝓ ignem centralem, a hinc, & ℘flexis radiis, à ꝓtis solidis Ors glo
bum Orā ꝓpter eum in quas impingunt, ab his & simul ab elasticitte eor℔ Ors

308. Superelique scias Ioro. Quod cum ætheris oscillationes ℣ ℊ centℓ sint adeo crebræ, ut inditum, & reditum ℓ tilissimā ad ℣ ℊ tium
nullum temporis intvallū noteri q̄eat, ℘ssionem hanc à radiis æthereis ꝑ semy spectare, ut Stimo & nihil int℘ est,
Nota 2do: cum gravitas Ors sit eor℔ massis & molibilis Oris omnib; impressionē ab æthere capacib; ꝓportionata, cum de gra
vium Ors mata à sermonita de gravitte disserere op̄ esserny, ac si hæc gravitas Ors ℮ent in una, licet dm ad lapsum Ors ad ter
ram ferant, ita tm ferunt, ut ab int℘sa gremio ꝓpiori, ita sc: ut int℘na eor℔ ℘pria molecularis illa ꝓpensio ab æthere ℘ssibilis
gremio capax sit multitudo. Nota 3tio: globor totaliū flammeor, qlis à sol & stella fixa, gravitas, qua ꝓtas hor ℣ ℊ ipsor centrum ve
ritant, tum à ꝙpulsione ab aliis Astris, tum ab elasticitte ætheris illa ambientis repelli ꝓt dum em sol ℣ ℊ elasticitte sua expan
dit æthera am se ambientem, ꝙmiꝰ ℣ ℊ alios globos, & nil ꝓrsus imit, reprimiꝰ illo illico ab aliis globis, sic expandit, & sic vor
sus solem ꝓrsus imit ac ꝓtes eig ℣ ℊ ipsig centℓ gravitem reddit.

Caput 28

CAPUT SECUNDUM

De Motu Corporum

ARTICULUS PRIMUS

De Motu ejusq; præcipuis proprietatibus.

309. Nomine motꝰ ea Oris significe venit, p quam O prioré locũ deserto, novum successive occupat, eo ẽm ipso, quod O mutare locum intelligit, intelligit quiq; movi; hinc motꝰ in serie successiva utica ẽnum recte reponit. Unde in motu tria potissimũ observanda sũt. Primũ à quo, s. locꝰ relictꝰ, secũdũ ad quem, s. locꝰ acquisitꝰ, & successiva occupaõ, s. mutaõ p spaũ Orinum, sine interruptione, sumta quãl recte, per eaõ Oris, plurimũ ipsis eodem in loco ẽe dicꝰ, priuaõ motus, at de motu iam nõ abstracte & metaphice, q Phica Oidemnaõe agendũ ẽ, cujus existẽa licet nulli vocamur in dubium, ut testatꝰ Sectæ Peripatici, Lg adus, Mathematici dicent: hos
n st secta de motu, nam alii q̃dem dicunt ẽe motum, alii nõ ẽe alii ãm non magis ẽe, q̃m nõ ẽe, & ẽe q̃dem, et Pias ad eorum ea, quæ
n cernunt, & plures ex Phicis, ut Pythagoras, Empedocles, Anaxagoras, Democritꝰ, & Epicurꝰ, quos sentẽa subscripserunt Ri-
n patetici, Stoici, & alii multi. Non ẽe ãm Parmenides, & Melissꝰ, quos Aristles vocat Stationicos, nõ Phicos, Stationicos q̃dem ex stãa-
n ne, nam Phicos, & ẽ nraales, quam maa ẽppium motꝰ, quem insipulenter dicentes: nihil movi --- Non magis ãm ẽe motũ
n q̃m nõ ẽe dixerunt Sceptici. Si p lion cum certum ãdes sit motum reipsa in maa stingere, tum q̃ evidens, ut ab eo tñ obli
quet in dubiũ, q̃ log pt, qui labia linguam̃ movet, injustum existere in demonstranda motꝰ existẽa q̃minimum tem-
porisq; sumere, Diogenem Gnicum imitatꝰ, qui refert Laudatꝰ Author, cum de motu, utpõ dest. interrogaretꝰ, nil q̃ de-
respondit, q̃ surgens ambulavit, p ipsam evidẽam Sophistæ ssum exbrans.

310. Ut vero O aliq̃ modo ea q̃ regrit vis motrix, quæ & ẽppium motꝰ dest. fid, p qua O ad motum determinat, vis ha. in activam, & mortuam
divisa invenit. Vis viva illa dest, qua ãm actualis motus Gunetꝰ ẽ, ut dum vi gravitis lapis ad terram cadit. Vis mortua ea demum appel-
latꝰ ẽ qua O ad motũ determinatꝰ q̃dem, istum actu obimpedimenta nõ removet, ut dum lapis sulcere nõ desinat, sustentat. Hæc ẽm
vis, ac vis initialis dest. Vires hastici O q̃piam in plagas urgent oppositas, vires rectæ ẽ diametro oppositæ vocant, ut cum globum utrinq; pul-
sent pares. Vires spirantes sũt, quæ O ad canalem ptem impellunt, ut dum globum gravitẽ deorsum ruitentem ppendiculariꝰ
dejicũt. Vires deniq; obliquæ oppositæ dicunt, quæ O ad diversas ptes ẽ diametro oppositas ptes tendunt, eg. vis Orionis, & orientis ad di-
lapidem horizontaliter ejicis, q̃ simul gravitẽ deorsum ad ppendiculũ sert.

311. Proprietates motꝰ s. spaũ: determinaõe, celeritas, & gestas. Determinaõe ẽ directio Oris, ut in unam pũs ptem moveat, q̃m alteram, cum
eõ O aliter ad motum quamvis indifferens sit, ut ad hunc limitem, q alio transeat ẽe aliqd q̃ determinat oportet, hæc q̃ determinaõ
à diversis repete pt. Et primo q̃dem à modo, quo eaa O impellit, sic idem O eadem vi sursum, q̃ deorsum horizontaliter, q̃ ppendiculariter
dejici pt. Unde ab obliq, in quam O motum incidit, sic in planũ ppendiculare incidens pt a diversa resilire modo, q̃m in inclinatũ impetus
Obliq. à modo, in quem sese dirigeãne sua delatꝰ O spaũm emetiꝰ q̃d alii apud Mathematicos, apud Phicos alii spectãg Phicã locum ha-
berant, quem 2g longum, latum & profundũ O sibi fecit, sic fig. 23. Sphæra A. ppendiculariter motꝰ ad lineam BC. Phicum spaũ sibi fecit
Globum d f g e. addito Supiq hemisphærio m, inferiq hemisphærio n. at Mathei solam longitudinem videre dicunt, sine ea nempe
mionque latum, si longitudinis rõe habeat spaũm pervium vocat. Si vero diq sibi lineæ direãntur diq ssi alia diversa à simplici, q̃ à
mionque latum, si longitudinis rõe habeat spaũm pervium vocat. Si vero diq sibi lineæ direãntur diq ssi alia diversa à simplici, q̃ à
viribus obliquè oppositis in diversas ptes agit sic fig. 24 globꝰ e. à globo A. vigꝰ f. & à globo b. vigꝰ d. ppellit, & tunc eventum diversum
sequi, ẽ medium eg si vires sint æquales.

312. Ad informaterias effectũ de motu si in Phica exempli sequentes videris delineãnes: Tab. 2. fig. 9. 17.
Tab. 4. fig. 1. 5. 16. 17. 18. 19. Tab. 6. Fig. 24. Tab. 8 fig. 18. Tab. 8 fig. 1. Tab. 9 fig. 4. Tab. 9 fig. 3. 6. 8. 11.

* quando ab una ten causa, aut 2bg diversus idem punctum corpus, ppellentibus dependet, quales e. g. depressus lapidis versus centrum terræ, cum is ex aere libi liberq relictus deorsum ruit, aut eo perpendiculariter deorsum ab aliqua pthia impellit. Alia Dire

312. Celeritas, & velocitas motꝰ ẽ relõ quædam, quam Ø dicit & ad tempꝰ motꝰ & ad spãũ peursum, nam celeritaꝰ mensura, à tempore in quo, & à spãõ, pquod fit motꝰ, desumit. Unde ex relõe spãõ ad tempꝰ vocat, eo ẽm motꝰ ẽ velocior, qui brevi tempore plꝰ spatij percurrit, & eo nõr, qua jõri, ex pauciori tempore minoꝰ spãũ pꝛcurrit.

313. Quantas motꝰ ẽ vis, & unde illa, quæ Ø scripsit, & in obsisteã ora impressit, hæc ab allijs mentã, a cornmentãtis solicitaneis, unde ꝙ impetus & vis motrix nominat, æstimati, ex massa ductam in celeritatẽ, idẽ excelleritatẽ multiplicata pꝛ massam nam cum Ø novos, oẽs motꝰ pꝛtes eadem celeritate ferunt, celeritas itaꝙ aꝑtis pꝛ ꝙlas pꝛtes distributa, & quasi multiplicata ẽ.

Articulus Secundus
de causa motus incœpti.

314. Quemadmodꝙ indubium ẽ dari motum localem in Obꝙ ita certissimũ Ø ẽ dari ꝙjꝰ motꝰ ꝙdam ꝓpium, & quem Deum manifestꝰ omnis existeã, ita & motꝰ omnis causam primã ẽ, adeoꝙ primum motorem cum omnibꝰ Ø fatemur, at ut hæc ꝙ sunt in creatis causa immta & pxima invenirꝛ pꝛ, disceptant Philosophi, Peripatetici, cæteꝙ sectæ solum Deum tam & ꝓpriam causã motꝰ eis ẽ agnoscunt, Ora reliqua, imo ipsam aã occasionaliter hũ ẽ dicunt causas, V. et hoc sum in Philosophia reiecimꝰ. Alia cæteꝙ ẽ, ꝙ immediate ab exstio à Deo, ex spiritu non ẽ dicunt, immtẽ vero & absolute ab impetu qui accidens ꝙdam absolutum, & illud intrinsece explicabile possꝰ ẽ, & impetꝰ, solas voces, sine re. Hinc sentẽa ẽ cæteꝙ, omnẽ motum à solo spiritu pꝛcedere dicunt, quem, tam in Philosophia, tam in Physica, ubi causas mediales ex pure instrumentalibꝰ suppositum diximꝰ, nosquoꝙ desendimꝰ, ultra cæteꝙ destituendꝰ ẽ, motꝰ omnes exceptis spontaneis ꝓfluxisse ab Authore naturæ Deo motꝰ, & in motu observata religio Obꝙmunicandi idem & nosti.

315. Dicendꝙ ꝓpẽ fluidissimam ætheream substantiam à Deo motam cẽ, & pstare motum religio Obꝙmunicari. Id ꝓbatur evidꝙ. Ꝺpriꝰ modꝰ idem mãa inertiæ, nej ad motum magis, ꝙm ad quietem ẽ determinata, ijsꝙ à Deo, nimirum modo ut causa prima, ẽm ut finis motum accipiat necesse ẽ. Ꝺo: Motum acceptum alijs ꝙmunicari ꝓbatur à pari evidꝙ. Quies enim impingens, si fieri possit, sepenumero, & gescere facit, & Ø in motu positum aliud ꝙ escens ad motum ꝺ naturã pellere pꝛ, nej ẽm aliam sub impactum descendere ẽ rãe, quin resistẽa, eaꝙ minor motu Dri. Hinc fluidissimꝰ patissimũ virum movendi ꝓpẽ expeditissimꝰ, nam aqua, aere, igne cuncta moveri ora cernimꝰ, quotidiẽ, hocce motus sui ab æthere repetẽ, certe apud Philosophos ẽ scitu dignum, æthereum ether em unigenale motꝰ ẽ instrumentum inde ostendi, mãa illi Deum, ut Authorem nãa motum ad reliqua Creata deinde indidisse, omnimodꝰ verisimile, quæ ipsa & ad motum recipiendꝰ & ad ꝙmunicandꝰ alijs aptissima ẽ, ex origine adeo ẽ mãa æthereæ aptissima ad recipiendꝰ motum, cum sit fluidissima, ac pleni, paucissimis se ubiq; tangentibꝰ, plenis Ipsam, omnijq; impulsui cedens facile, & illi aptissime ad ꝙmunicandꝰ motum, cum eã ora pmeet, totaq; diffusa sit uniuersa, sui citaq; & inmerito motus ad Deum ꝙmunicatio exspectanda.

316. Ex dictis colligo nullum motum naturalem Ordinarijs hic ẽ Ille scripõe, nisi ab extra, & à spãõ æthera impellente, nej tandem Cartesio scribimus dicenti; eandẽ semper ẽ in universo motꝰ quantitatem, nec novum quidquam illum, nec destrui, qꝛ cum nonsolo sit manifestum agnoscat Ille expiã duobꝰ se, aliaq; spiritu sancta Scriptura & ratio nulla impellente, ꝓ voluntate Sua inchoare motum, nullo alio motu ad id inducente, duas Ordinarias hallucinari Cartesios, si enim duo globi molles elastici exactis eadem celeritate inter se occurrant, illos uti, nej ullo amplius motu superiri.

Articulus tertius
De causa motus continuati.

317. Quid motum sermel susceptum minuat, omnisq; causa, à qua ille pfectꝰ ẽ, nullam amplius eum exerat, ipsiq; molesta ẽ adeo, ut magnis ab ipso Philosophis etiam diu agitata studijs in diversas ꝑtes Doctores traxerit, & quousq; indium ẽ latebris evoluta ẽ. Ex lapide manu ejecto, impulsa aer mittitur, retropellit aerem actus, globo ẽ tormento ꝓpulso motꝰ durare experimur, quæ tamen huius sit causa, nihil patet ad finem.

Epicurei

Epicurei motus huiq; Stimulandi causam in atomis p̃te mobilibꝫ statuebant, quæ ex ꝓpe moventes in Orbem transeunt, ꝙ̃ longiꝰ pellant. Posse ergo vt̃ in atomos, à motum earl hac rãone Omnino cauari vult, ut extremis Orbis ꝑtes à causa motrice privatæ, hæ primas inferas, illæ vicinas, has illum alias, & sic deinceps, impellant, atq; sic Orbi ad primum descensu Veri Epicuri quidem sententiam agat, motq; originem nulli ꝑti Orbi, adeoq; nec atomis. Possunt aliquem sua explicandi rãone fallere Epicurei, si Orbi, & modo pulsi ꝓprijs successis & globum ꝑpetuo moventi at quarãone many lapidi atomos hac actiuas Omnino cabit? immo quas atomos spritꝰ in Orbe transfusus est & omnis transfunderet. inde & his ipsis atomis, & hac ꝓdem denominata directione & se movendi vis indita sit? rodit la actio. Posse dici vero Hypothesi difficile, quidem hac rẽ ꝑte difficillimũ sit, tñ dicam impꝰble, cur Orbis exigui ꝑtes in longum abrepte se illico in restituant? unde in pacto Eodem Orbe iam jove, iam nerone, iam tardigiam citigi suas successiones absolvat, Orbemq; cum aspicẽ Potest Omniꝰ longiꝰ Spheræ spatium ꝑmensi, etsi utrq; in eadem appellat, cum tñ plures in jove molecule pluribꝰ successionibꝰ opus sorent.

318. Cartesij rem motus dem omnem causis Dis denegant, utè à sola DEO huiq; originem ac Stimulandi repetẽs. Strahuius in Athelogia Newtony & Vossij eandem vim inertiæ totam causam tam Stimulandis in gato, q̃m in motu Orbis statuit. Atm̃ video quarãe sibi dari cãe, essꝰ tribuere opus, resistentiam nempè & motui, & gati, certè si Orbi ad utrꝰq; indifferens ẽ, nil illi inesse cum ẽ oporteat, quod alterutri, vel ad magis utrꝰq; resistat. Nec sic id reluctet, quod huiq; inertiæ sit actus, actio eam Orbis omnis in motu ẽ posita, hæc amovis motui re sistit. Sed ponamq; nim inertiæ actionem eẽ, dicant Newtoniani, cur Orbis motui, nẽ gati orbi motui eidem, ẽ jovi ejusdem celeritati resistat ob hanc inertiã, si ignotam inertiæ naam sat earl cur idq; intelligere negant, Orbi adtruere eos nil pudet.

319. Recentes nulli impetũ q̃ impulsum mag Stimulati causam eẽ dicunt, & eum nil dicunt ẽ cum antiqꝰ illis quibꝰdam absolutam, nec hinc id inesse hic impetꝰ, a quem deniq; illi mag Stimuli definiunt, Venti dicisse: impetꝰ ẽ id, quo pelle, mag Stimuli impedimentum adsit, rãonem dant, qa sine impulsu Orbis moveat, & dum movet, quem indifferens ẽ, sine impedimento ad gestum Orbis mentem magis vacuat, nisi eas ac omnes Orbis figuras, quam hic, nil deficit, nihil denique deminuat, imo & Deus hunc impetum Deservare ut author rãe adbibet, dum eo agens Theatrum naturæ destrui exigat. At dicentibus mihi indefatigabilibꝰ & tam q̃ tã p̃ca dare, a inducipallare q̃ Newtoniano nec fas re. inutile fore, cum eum iste impetꝰ ꝑdurat sine sua causa, q̃ ipse ẽ positivꝰ, tam ei exigit cum hic nec ẽ Orbis, nec Spritꝰ accidendo ad amplane nihil, q̃d in hac explicatione spectat, rei Stimulandi sorte qua ad molam Orbis indifferens & structa ad illum sine causa Deus Servandi cogit, conclave q̃ piam ac aether ad lucem & tenebras indifferens ẽ actiam augeri, q̃nam nisi in eo lux ꝑt, qa tñ lux eq̃ ꝑtuum, sicut sine causa nonq̃ ita sine illa à Deo authore nãe Observatæ aether paret ad lucidissimum indifferens mota tñ sermo Cuilibet sorri cessat, ubi luciduum abẽ.

320. Aristot. l. 8. Phicor. difficultate prius exposita mag Stimulationem ab aëre attiente repetit, q̃ pulsꝰ à Igo moti Orbis Igo ejusq; primi, ut Borelly exprimit, vel huiq; sequaces in explicanda hac hypothesi in varie distractis, nam antiq; Scholastici aliquot motum vacui aërem rapidissime à Igo celligi existimabant, alii ad rarefactionem confugiebant. Clar. Hair Psychologiæ expl. Sect. 6. & Pe desbales differt de elatio à ꝓssione & elasticitate Stimulatos impulsꝰ, sicuti docent, quivis quæ ad motꝰ experimendi vel se discrepant.

321. Dico: Causam motus Stimulati ꝓximi ab elatio, & dilatatione emotii eg aëris ꝓpetisse, qdis & à Igo moti Orbis vectorem, & ante, ac ad latera ꝑpulsꝰ, post tergum & à lateribꝰ recurrens Oxygeat, promovetisse, & declarat ꝑpendium Orbis vacuum in aëre sine aër ante Orbem ad tata ꝓximi, Orbi aër post Orbem existens relictum ab isto locum occupat. Stim: aër ipsꝰ se restituere elasticitate & partium circulatione quadam facta à Igo ꝓtinus ad latera ꝓssionem exercet. ate. Orbis, & restitutio ea fere intentione ꝑagit, qua pulsi motꝰ inchoatꝰ ꝑportionata ẽ, atq; sic Orbi aëre & post tergum locum occupante, & se ꝑ circulationem restituente ꝑpellit in se ẽ. & ab motꝰ Stimuli causa similis repetenda ẽ. Antlis ꝑtes singillatim Igbunde.

322. ꝑſt 1ª parꝫ: Dum O moveꝫ, ꝓxima aëris molecꝫlas impellit, & ſi dda, & Stia aliqꝫ tum resiſtant, nec illico loco dedant primas ſpiriꝫ meſe ꝺ, ꝺ 2ª cedere & reſiſte mdabiꝫ videꝫ, nam ꝑtes aëris implectunt ut ſubito diſſipi nequeant, ſic expiꝫ ſi labella, a manu inſuꝫ em aërem impelli cum aliqua eiꝰ reſiſtẽa currentem expanſo vela ꝓrij, cuiꝰ 4 extremitates tenerent, aitis, ſatiꝫ ari aeris ſpiritꝰ velocſſime lata Orꝫ globos, ſagittas calefaciꝫ &c: ioꝫ dum ꝓgrediꝫ aërem à nobis ꝓſſum, ad la rẽ cedere, ẽ raro naturꝫ, ſſe ꝺa parꝫ: Cum vacuũ coacervatum in mãꝫ ãꝺ, loco à Ore motore lichꝫ occuparꝫ ꝺ, & g ꝺem ꝺſgte imꝺte inſtante, ꝺ ab aëre circularit à pte anteriori ꝓpulſo occuparꝫ, ſig ꝺem motꝫ ꝓpꝫ at ſucceſſive, etſi inſtãtiꝫ ab exiſtẽte à pte Oris occupet, ſſe ꝺeat ſſeꝫ ſit, in eam utiꝫ ptem, in qua nõrẽ reſiſtẽa, mitt ꝺ dum O actu, movet hac pte, nõr, i monulla ẽ reſiſtẽa, & inde in cleã nitt pſtia parꝫ: ꝺ eo reſtituente ſe aëre inde liquet: aër ſſꝰ eo nitit, ubi nõr ẽſſig, at ubi ſpaũm invenit, ꝺ alqꝫ ſpaũm invenit, ſſum

O relict, & quo ſſio, & ab ante, & à lat. ꝑ riore jõr à pte Oris moti, o brãnem allata nõr, igit hunc circulari influxu tonꝺ atꝫ ad nõr fluens elaſticitatem exerceat, neſſe ẽ, ut reſ ꝑtes moti Oris poſtiores ꝺilatet, gꝺã vi O, ut ꝓfluꝺum movet ſuiꝰ molecꝫlas ſeparare ꝺ, eaſ ad lata trꝺit, qua cum ab aëre ambiente ꝺenſate, & circulare ſit aërea Outrinq; nitente cum ſimꝫ neutram ꝺirẽanem ſſꝰ à pte Orꝰ ꝺiagonaliter, ut in fig. 28. videre ẽ, rẽ ꝺeunt, & ꝑ eandem ꝺiagonalem ſe reſtituentes ſſimꝫ atꝫ ꝓpellunt, neq; motꝰ hic ad libitũ ſſichꝫ ẽ, expica eam ẽſſtat, gꝺin aqua ꝺum Oq; ꝺem piam ſolidum ꝓpellit, linea qua ꝺam à Orem nõr ꝓſtior em ꝑtem ꝺirigentes ſpectant pte: Et ꝺe enſati & reſtituti vim in aëre ꝓportionata ẽ ẽſſe ſi ꝺi aliqꝺ tũ nõrẽ ſ gatti motꝰ Ori mobili primo impreſſi: lex elaſticitatis evincit, qua fit ut O elaſticum ea ſerẽ, & intenſione, qua ſſum ẽ, reſiliat, ſi pile, e ẽ cartilagine huſmõi effectꝰ globꝰ, in eandem ꝓpe, ex qua in Iram ꝺeciꝺit, altitꝺnem ſſilit.

323. Quoꝺ iam & aër à Ore ſſꝰ & ꝓſt tergum relicꝫ in O moturn agant, hoc impulſu O moveꝫ, naturaq; ſtituare, ſacile ſſtꝫ ꝺere poſſumus ne mpe impellens poteſt ẽ ni reſiſtente antiqꝫ aëris, ſſꝫ ꝺem reſluens ea tmãdem ad lata, & à pte ag erat, qua anꝫ lior ſſꝰ, pire ꝺ, ſic utriq; aq libra erit, quiꝺ erit, quoꝺ à pte iam ꝓrij exiſtentis in loco m relictum in curr entis aëris vim cont net, à appellendo Ore ꝓhibeat. Jam ꝛo ꝺo Sylorni ſſꝰ ſſian ea lini jõrẽ, junctis certẽ viribꝫ, celeriꝰ mꝰ pimoꝛe valebunt Jõrem amẽ ꝺe ꝺeſcendit, gꝺ alter O elaſticum ꝺilatatur, eam primum irrumpit, vi jõre ſemp ꝑtes eiꝰ cat tendat, gꝺm fuerint ſſte ita ꝺum ꝺe tenta oſcillat, virga inflexa ultra ſitum ꝛdinarium redit. Neq; ꝺ id primo ſolum in cursu aëris ſſiat, o ſtenꝺ ꝺem ſe ꝺimꝰ, ꝺ gꝺ ꝺum O ultro, & ultra movet, novꝫ ſemp & novꝫ aër ſuꝺ ꝺit, ꝺ eiꝰ altum mꝰ & altum, ꝺ eiꝰ primũ ſemp pellendi in eam ſum ſieri oportet, ꝓfecto aſpiꝫ tur in hemiſphæriis Magꝺeburgicis, inqua aër imiſſꝰ licet tmãdo ꝺ ad oglitriũ ſe ꝺu cere cenoꝫ: Ita fiviõ raro irrumpit, ut altum hemiſphærium eam ſimilitꝰ exantiat, alꝫ ꝺiu in excratio a clis elaſticitatis & ꝺilatabꝰ nis ẽ, vi jõre agat.

324. Nec vo incredibile ꝓrꝫ, hac vis ꝓpellentis & ſe ꝛcedentis aëris ſũmillis ſit ei qꝫ in iis cathꝫ, in qbꝫ ingentes moles movet ac ꝓpellet, prim hanc illi, in expimtis cognoſcere placeat. Imo: Aër ita torment ꝓpulſꝰ ſcutis & ſtermit rẽ ꝺificia, quæ jõre ꝛgloꝫ bri in imẽ ellirgit. 2ꝺo. Intra Iram vi vere ac cavitates ꝺclusꝫ Iram movet. Stia: Semimil ad milliaria elaſticitate ꝓꝑ get, ſcta: ſi modicꝫ aër, placẽ ꝺam vesicã vitꝫ ia tra recipiens machinã pneumaticã collocet, extracto aëre, à ſſtiamẽ exi na liber, tũ ſi ꝺilatat, ut centenarium ãm plumbi attollat. Jam ſuperſtant, quæ Cl. Hair apud Sturmiũ Phil. Tom. 1. Collec. ſect. Hemiſphæria Magꝺeburgica, bijoꝛ pl aptura, qm ẽ ea, ꝑqm aër exhauriꝫ inſtructa erant, quæ post exclauſum aëremlibita revelula ꝓrij ꝺ ſtiles ꝺeo vehementer in eam ꝑtem ꝺirigebant, ut halitꝰ eoꝛ arma vicina aëre invaꝺere, cavitãe ſphæræ abrupꝫ ceſſarent, nec aliqꝺiu reſpirare ꝓſſent. Iſti in catinum ãneum exhauſtum ẽ bolꝫ ex ſume ꝓtracti eam tranſducto ſuſpenſi, & ad ꝺeſo à So. viris ꝺetenti Ita vi ꝺetruſꝫ ẽ, ut aëre So. viros renitles attraxerit. Hinc quoꝺ ꝺeducit maximam ſentiã

mathe

nostra, tum fidem adfert, tum clavillum. Tubi, ait, metallici utrinq; extrorsum orificio A. globy metallicy aptetq; b. cavillum aly aut de repetens, altum opaculo coriaceo C. obtueret, quod facile extrorsum, introrsumve moveri in pt, media foraminis cavitate d. spiritum exhausti recipientis e. pariter commeatum in illaq; qd ubi aptum fuerit, aër è tubo ea immigrabit, & posiene extrinsecus aëris globy tla vi ptubum ferret, ut extruso opaculo C. globum tanquam è pulvere pyrio explosum longius pvehat, ut videre è fig 26. Jam aëris extrni aglis, & in globum, & in opaculo Physico è, ristu globi ptubum ptrusi jor, & alia certo de caa, qm qd mota globo elasticitas aëris jor dit, qm absq; motu fomentis, atq; eo globulq; opaculi movi impellis vim supat. Demum Peretechnicorum pandendis facit experiendo ejectos tormento globos terdiq; moveri queruntur in iis locis, ubi aër è motu elasticy, ut si hyaquas, a paludosos locos horizontaliter pellant.

329. Objectio: Medium motum pjecti Oris stimulare ptpsi & ipsum movet qd huic caa alia assignari in pti & imerito in medio elasticum, tangm caam stimulae motu refundit. Non patt, huic cm motu caa in pt assignari ac gens ppole, vg lin q lapidem pjicit, ga hic jam q cessit, in om motum, ga alio daret mutua actio &c. 2do: Medium resistit pro motu sui & objectum impedit, sed è caa stimulae nis motu. Hic. In hac hipothesi vis à lge fomentis aëris jor e dirett vi aëris ossi, & altra explicam & hac hipothesis aëris recta. Non patt ex lege cm & explicata elasticitatis vis restituens ad summum aquae vi primae &c. 4to. Si vis fomentis à lge aëris jor rect vi aëris ab ante Physi, motu semel coepto nunqm cessare Patet. 5to Si motu stimulatu fieret à prusione aëris à lge fomentis, tempus calami, sagitte, vis antiperem, navis, vestis portiorem ptem fleterent &c. Turbo, a rota circa centri voluta motum sumum stimulat, tum à posteriori aëre movi in gl. 7mo: Dum cylindr ad latus impingit, aqua in gmbo antrorsum pcurrit, vectores paritem trorsum inclinant, sit vis de à casu philosophi. 8vo: In vacuo Boyleano motu gravium & pendulor celeritas jugis, & haec ab experimta allata demotu hypothesium extant, & in ultimo ad fomentem aëream, qin vacuo Boyleano nulla, recurri in pt &c. Ad dum: Ri M.n. pbne quidem utriq; ptem M. & dici: in stimulato motu Oris à caa ppali O, alt aërem antiorem, & ad latus, ab ipso ad latus fomenta aëream posteriorem movi, & in allnation ea ratione impulsionem fieri ut aër, q medium à prima pjectionis instanti movet à Ore pjecto, & antrorsum & ad latus pjectum ex Ore à lge & alatibus, ab aëre recurrente. Adjectum ratione dgue daret in hac hipothesi motum actio stimullatrix, Naturae fovea C. q; ad actio in repugnat, succesive etiam alias & alias pres O motum promovet, quae vis elasticitate pristinae statui semper intenti ejusdem O promovent.

326. Ad 2dum dgue A. ante objectum resistit motui etiam recurrenti post tergum ejus, insistit C. stimulato post objectum ptium resistit motui illud ipsum, qd ante objecit, sed à tergum pjecti Oris recurrat, ibi elasticitate sua dilatatum stimulum sistit. N. A. & C. ad diem. Cum movi O in medio agat, nisi medii ptes separes, quae separata prae ne densitate, & plexu fibrarum aq; alia difficultate, & ideo ne esse motui medium in Organis, & illam binae ptem, quae dividendo separat, quae ante O, hanc resistendo officere claro. Medium adm post tergum relictum, non resistit, imo stimulatum à vi elastica in latus à Ore relictum irruens motum aliquibi promovet, quo de dixi. Medium illud, qd antrorsum resistebat pectori, ad divisum ad tergum recurrat, & omni unito fortiori impelli à medio ad Ore exitum habemus ad stimulum, & N. n. pbilem dgue ex lege de aspiratis vis restituens ad summum aquae vi primenti in ipso primae aëris tangentem incursu n.a. post primum aëris incursum b. dgue dixi. Haec vola, & si illis, aut aliis dubitandi ansa, qq N. A. & C. ad diem, ea vel & animum restituentem aquae in solum vi prorsi, nam in prima aëris incursu stravium expimus, expiemusq; ppè primae restitutionis instar Ore ab aëre ultra situm priorem ppellit, quod in area, elata clavi bus, virga recenti patt. Haec cm ingressa in solam ad priorem situm, & hic malum vocabit, dum ultra illum nihil ppodiunt, unde cum unda Ore novae sorge fit à vi elatorum, hic jam qm Physice erat appellat, ab aëre posteriori jor erat impulsus, qm antiorem Physis. Accedit in solam aëream ab ante Physum & adtergum recurrentem stimulationis motus, & ea, q in aëream ga lge erat profectum & relictum à Ore laarm magna vi eos parare mihi.

327. Ad 3tium dgue jocundi vis fomentis à lge aëris jore vi aëris ab ante Physi, motu nunqm cessare debet, si ogravitate sua descendat sect. M. Ant.

N. B.

si ♁ gravitate sua deorsum nisi forte ♁ quo: si ♁ eodem semper gyretur, & agili ei aër circumiacens primo C. si progressum eius illum primo N. & Cauda. Ex duplici causa motus capit, ac Minuatus efficere demum 2um: quod à gravitate deorsum deprimit, deinde horizontaliter ejectum, & lineam rectam, & obliquum describit, deinde tandem in terram impingere. Hæc demum ob multa motus impedimenta gestere. Deo gratias in ♁ in cujus progressu antecedentis aëris ♁ motum exercet, tum ob ipsi medii Minuatum resistentiam, tum ob Minuationem motus pluribus, tum ab assistente aëre ad latus, deinde illius quâ moti capit, & semper nova aëris circumpositi gravitate. Sed & Binis lateribus motus efficit. Ad S. N. Linea calami sagittæ, aliaque mollia ex eo, quia eadem ratione parte aëre primo motâ à cuspide circularis Gyrus oppositi diræne ac impellit, & quivis vi fore à restituente se aëre Gyrum describit, & parallela sagittæ, & diagonalis ut in fig. 28. apparet, & denique Sphæra undique æqualis, quæ antiorem, posteriorem eò rectius ut ex cuspidem flecteret. Exemplum habes in herbis delicatissimis, quæ licet ingenti aëris imminentis pondere Gyrantes inflectantur, quæ ab eodem aëre sit abrupta capillamenta. Ad Centrum Gyrationis aëre motum agat, movet ♁ ab aëre se restituente. Cui motui ab ♁ N. ac dicit: Motum ipsum turbinis ab aëre se reducente sibi congenerique ab illo, & post tergum se reducit, & puta à quolibet pte turbinis impulsus in aliam vicinam obliquè impingit, & in gyrum turbinem promovet, dum eò dissimili motore in gyrum movet, aërem ambientem pavit à se repellit, aërique repulsi obstat alterius volumine, paululum Gyrum primis denuo elasticitate sua se restituenti in Girrum, obliquè ♁ ab direcnem ei circularem sibi Minuri eatum & sic motum Brissi Minuat, exemplum demonstrabo rem. in qua si baculum aliquem in gyrum regeris, & in atomi, in cerebro fere, & lucaty impellat.

328. Ad 7. Sp. Motus hos arborum inde fieri existimo: quod aër reperto stipite symbas quod ♁ fixit si hinis ejus currentis obex officiat, & duce Gyrum ejus in ipsis Superioribus eo magis, quo ipse magis aeri liberiori objectus ♁. Cum itaq; motu hinc illinc Brissi ♁ appellit, cumulo ng ob impedimenti latus, & ♁ exce, quod asperitas inviscat, & obice retinaculis ipse ♁ Superiores ptes ad directionem aëris à Gyro Gyrantis appelli, ac inclinari. Ad 8. Cl. N. Subscriptam cujus salubritas ex Superioribus iam resolutis manifesta patet. Quantum ad 2um & ultimum, N. hunc motum sine aëre ♁ pte explicari, cum ♁ in vacuo Boyleano, licet undique, dest tñ aër, sic ita ♁ accelerationem promovet. Sed ♁ in celeritas pendulæ ejus detrimit à nori resistentia, in quo vi Gyrantis, facilis motus illam resistam superat, quæ in libero aëre. Cui ratio ♁, quia resistentia duplici ex capite minuit, & ob nimiam numerositatem molecularum ♁ do gravitate respicere multa. Lucrandæ, vi resistentiæ pleta Minuit, quæ obstacula sunt ejus celeritas ex utroq; capite minuit, & ♁ in motu pendulo aëris, residua iam sunt expansa, quæ ♁ lucrandæ vi resistentiæ abstinet, augetq; vim expansivam, cum aër ipse lucrandæ minus ♁ elasticus. Cum itaq; sit ♁ resistentia in vacuo, ac extra illud sit, & aether ♁ magis pulsu expandat aërem, motum celeriùs Minuit, quia tñ inde ♁ ad vacuum barometri in vacuo suspendi, &c, nam vim dictam à primis aetheris in proximos aëris in numerositas impellatibus, hos ad vicinos, nunc ubi jam ♁ dilatabiles proximos liberius promat.

329. Adhuc aër in nulla facilius, ac in hac Lyra est elasticitas plebis omnem à variis vitiis dedit observatum, quod gravia dum deorsum ♁ deducuntur tardiùs semper Minuant, motum suum eo semper est imparis accelerent ♁, & ad extremum motus ad ♁ um æqualis ruant. Nam ubi prima impulsio instantanea tarda ♁, æther reliquum locum occupans vibrationes sua illud deprimit, aërem elasticitate sua post tergum recurrens impellit, denique ipse aër, qua eadem directione sua, sua ♁ in gravitate sesquialtera accelerantis cadem efficit, ut ita ♁ dus instar triplæ celeritate primi impetus motus sequatur. Verùm motus instar æther gyrantis & aër gravitate sua tardantis urgebit, quæ urgebantibus 2do gradu reducens se ♁ dus impetus aër triplo magis ad ictum ejus. Quilibet erat, pene triplo igitur elasticitate ♁ mit, & hinc ♁, & ♁ dus impetus sit celeritas ut quinque, & sic deinceps. Justum celeritas hæc triplo, quæ duplo rationi assentit aretissima, ut nec exacte ♁ at ♁ in decuplo triplum quidem duplum vicies quintuplo plus ♁ um in decuplo occupare, quod ad extremum accelerato ♁ set, quicunque quis in hac sententia explicat, nam dum aër expansivi ut primi amplius aëre rigat, cum elasticitas eis limites sunt habeat, hæc minora & agili celeritate ♁ dus ipsum primum de vehementi ♁ de eadem capite multo pro dimidio ♁ ad ascendentis retardabunt aëris motum, quibus gradibus quæ accelerationis augeat proportione minuit observandum est Galileo. Nempe in ascensu gravium ♁ gravitas propria, & gravitas aëris agili impetu gradu accelerationis elidit.

330.

330. Quaeri adhuc pt: quae sit caa motus reflexi? Cartesius, Borelus aliiq impetum eum, quo corpus motu directo ferebatur, caam motus reflexi ee volunt, sic ut ad novam regressus lineam ab obice determinatur. P. de Lanis, Noletus, Purchotius caam reflexionis elaterio repetunt. Hos ego sequor, censeoq elaterium corporis reflexi, a reflectentis, vel utriusq motus caam ee, idq explica constat, experimur quippe ea tm corpora reflecti, quae sit elastica, & pro majori minorive elasticitate reflexionem majorem, minoremve ee. Certe si in incudem, globum eburneum, ferreum, aureum, plumbeum, ac e molli argilla factum demittas, maxime eburneus, hunc ferreus, longe minus aureus, vix aliquid plumbeus, nil argillaceus reflectatur, iuxta proportionem elaterii horum corporum; & his expiis motus reflexus probatur; dum corpus impingens e elasticum. Pro motu vero reflexo corporis non elastici in obicem elasticum, tympanum fortiter tensum facit, a quo globi ligneii plumbeiq summa cum vi reflectuntur. Id vero in utroq casu necessarium ee e, ut corpori elasticum duritie sua resistat elastico, si secus fiat, reflexio non sequitur, sic enim tormenti in ictu globus in saccum lana plenum muro affixum explosus, fracto impetu decidere spectus e, quia obex hic non elaterio duritiei, quam ut globo resistere posit, praeditus e. Sic non eidem globus confracto muro solido non resilit, cum obicis ptes disfractae impulsuiq cedentes sufficienter haud restitint.

331. Jam explico motum reflexionis ab elastica vi effectum: dum corpus elasticum, in aliud, saltem durum, impingit, collisione utriusq alterutriusq ptes comprimuntur, comptaeq vi elastica in pristinum statum se restituere nituntur, eadem fere vi, qua compressae erant, quia vero id ob contactum mutuum praestare nequeunt, nisi a se recedant, impulsu mutuo ad regressum determinantur.

332. Quaeri insuper pt: quid sit motus compositus, & unde habeatur? Jam supra innuimus hunc motum illum ee, ad quem duae, vel plures potentiae concurrunt, hunc a viribus directe oppositis effici sei non pose certum e, siquidem si hae aequales sint, se elident, si vero inaequales, iuxta proportionem pse invicem impedient, necesse e igitur vires conspirantes ee, vel oblique oppositas, ut corpus motu ferantur composito, si vires sint conspirantes, vel in una directione conspirent, & sint aequales, effectus duplus erit ejus, quem ab alterutra sola praestaretur, si autem haec inaequales, effectus summae virium respondebit, at in oblique oppositis res non adeo plana e, mag; haec longiore tractatione indigerat, nisi temporis brevitate prohiberemur. Duplex motus hic in rectilineum, curvilineum, gyrationis, & oscillationis.

333. Motus compositus rectilineus ab iis duntaxat viribus efficitur, quarum utraq corpus aequali motu defert, sed motu vis utraq corpus ad motum iuxta directionem quamlibet suam determinat, corpus tm neutrius directionem sequitur, sed media decurrit via, quod ut clarius fiat, sit fig. 27. corpus mobile a. quod in motum impellatur a corpore d. directione a.f. & a corpore b. directione b.d. iam supponatur eodem tempore corpus e. solius corporis a. impulsu confecturum lineam b.d. utroq igitur agente potentia corpus e. per diagonalem c.g. & quidem ea, qua supra, tempore feretur, nam corpus minuto uno corpus e. deberet pervenire usq in l. vi impulsus facti a corpore b. & quia etiam vi impulsus corporis d. deberet pervenire usq in h. haec vis motui priori obsistit, & a directione priore retrahit in m, ita, ut c.m. sit diagonalis &c.

334. Motus compositus curvilineus habetur, quando duae potentiae oblique positae ita unum urgent corpus, ut unius impulsus per instans deficiat, alterius aequalis maneat, sic fit in corpore projecto horizontaliter; impulsus quippe a projiciente factus, & ab aeris elaterio continuatus sensim deficit, gravitas vero corporis semper e eadem, & inde corpus latum his viribus curvam describit. Curvam hujusmodi lineam primus observavit Nicol. Tartaglia Brixianus. Et quidem in sursum, & oblique ejectis, ut globo e tormentario, celeritas & impetus a pulvere pyrio impressus in ascendendo continuo deficit, gravitas autem manet, contra in descendendo celeritas labentis gravitate sua augetur, globum motu suo semper curvam lineam describere necessum e. Sic quod fit, dum e sclopo ordinario globus horizontaliter ejicitur, neq tm deficit, quod iaculandi periti cestiment, globum ad 70. fere passus a directione initiali declinare, licet tm declinat, exigua adeo declinatio vix observari pt, securae igitur per pinnulam sclopi ad metam, ad quam destinat, dirigit ictus, nam cum diversa sit linea pinnulae a linea globi; linea pinnulae g h. & linea directionis globi l. i. se in itinere secant, quo & globus si recte ferretur altius metam feriret, & gravitate globi directionem rectilineam impediente ex l. in h. deflectit.

335. Motus gyrationis, seu circularis e, quo corpus circa punctum quoddam, velut suum centrum movetur, ut dum rota circa axem vertitur. Motum hunc ex moris initiis motus recti, & a directione sua impediti, inde patet, quod sublato impedimento, ea, quae circulariter movebantur, motum suum per lineam rectam continuent, quod videmus in luto rotis currus adhaerente, quod linea recta excutitur si corpora liquida, & alia minuta & contigua vi tm continua, ut aerata

ovata

nulæ in sphæra circulariter moventes. Diversos Phæ observarunt motus, unde vis centrifuga et centripeta determinabatur, quæ ultro citroque centralium nomine venit, utrumq; Newtonianæ suæ attributuit attractioni, imo occultas in istis virtutes omnium Arabica Peripatetici stirpe favente reponunt, cum tamen nihil horum vis centrifuga illa ipsa vires sint, quæ tractus suos officiunt, ut revulsum à rectilineo cursu planetæ rectam motum suum flectunt, nempe motu recta in casu à vi elatum. Vis vero centripeta, in de ex quâ descendunt graviora cum velocitate, eademvi à circumacta fœrem quillem motu ob copiosiorem massam habeant, sic celeritatem imprimere nequeunt, ac leviora, dum motu suo extra centrum retrudantur, hæc ob omnium expeditissimum firmavit Cl. Nolet, ut in illig epistolis, eorum fere illustrat

336. Motus oscillatorius, seu reciprocatorius est, quo ad terminum, à quo motus est, redit, eundemq; viribus repetitis itum suum, & reditum finat, hic genuis potissimum pendulis observatur, nec tam aliis motus oscillatorius currilineus est verus. Obtinet tamen linea parum curva, modo eam relegat, evenire multi statuunt. Hic motus alteri juxta tribuitur notitiæ illius in pendulis ad tempus dimetiendum plurimum fert, atq; domus usus illius in Astronomia & nautica frequentissimus. Est autem pendulum ex punctis immobili suspensum fig. 29. centro suspensionis pendulæ punctum suspensionis A. linea ex perpendiculario B. b. altitudo pendulæ distantia centri suspensionis à centro oscillationis, oscillatio vibratio actus seu & descensus, ut alii volunt: inversio, & eversio, seu ascensus, seu descensus, semivibratio vocatur. Partum parum à pendulis accendimus oscillationis unde gravitate sua deorsum movi, cæterum ultra, nisi filo, ex quo pendet, retineretur, nec tam sic quæ vocare, deorsum deorsum ferri, donec languescente motu demum in linea perpendiculari hæret.

337. Quia oscillationis pendulæ sæpius à gravitate in absolutio medii repetenda est, pendulum cum gravitate sua deorsum tendere nemo ignorat, sed tamen ita filo centrum ferre, ex quo suspensum cum decidere nequeat ob eius resistentiam, secat, ac planum inclinatum directione mutua usq; ad lineam perpendicularem descendit, motum parum crescentem celeriter accelerante aëre, galeæ globi recurrit, ubi vero hanc tandem attigit, qua aëre mandatorem vehementi impulit, iste à tergo recurrens elasticitate sua pendulo ultro usq; eo, & eodem cursu resistendum illum mutata sursum pellit, licet gravitate iam resistente, vi aliquantum inaugli. Unde nec pendulum ad eandem plane altitudinem, ex qua decidit, ascendit, sine illum gravitate æquante deorsum, & ibi aliam partem forte demum decidit, sicq; oscillationes semper minor repetit, donec gravitate pendulo sufficiens modo æquante in ipsa perpendiculari linea pendeat. Multa de pendulo explicanda forent, sed de motu pene innumera, dum adfinem iam declinant amnis scholastici ad particulariorem physicam progredi, Phæ gratissimus imponendus est. Qui plura de motu alii sæpius enarrat, quas nobis explanare tempestivius brevitas opprimit, scire volueris, in editis copiosissime huius rei Phæ valemicis, ubi curiositati tuæ satisfaciat, abunde reperiet.

M. D. O M. G.

INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM PARTIS TERTIÆ

SECTIO SECUNDA

PHISICAM PARTICULAREM

COMPLECTENS

M. D. O. M. S.

S. L. C. V. M. H.

SS. PP. C. ac V.

DICATA

a 24. Maji. 1769. Ao.

BIBLIOTEKA FUNDACYI HR. BAWOROWSKICH

Pro brevitate temporis paucula ex Physica Particulari delibare & animus, immensam ppe hujus tractationis Materiam lectioni curiosorum in pluribus tum Veteres tum Recentiores hanc rem copiosissime pertractantes relinquendo.

DISSERTATIO PRIMA

De Uranologia.

Uranologia ē ea pars Physica, qua Coelor. atq; in Coelestibus Spāis Stellor. Ord. nāram examinat, quatractō ut ordinatē prēdat, ante omnia mundanor. Ord. situs, & certa adse invicem dispō expositis varior. Authorum hipothesibq; explanari dt, sit pinde

CAPUT PRIMUM

De Mundi Systematibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ sit scitu nēssria ad Systemata Mundi facilius intelligenda, & quæ phænomena illa explicanda.

1. Stellæ appellationum, quarūq; nōmen hic primò ponimus, ne phænomenor. dein explicāe cor. cujusvis instituti q̄. Stellæ fixæ ea dicuntur, quæ eadem ad sēd. distāam servant. Stellæ errantes sūt planetæ, quæ hanc ipsam mutant, & plineam cursum inter se peragunt, jam ad se accedunt, jam recedunt, quæ lineæ orbitæ planetā dcr. Orbita hæc soli, a vra excentrica ē, si sol is a vra centr. ipsius in orbita centr. sit, alias excentrica erit, sic fingat. gr. Ecliptis A.B.C.D. centr. ē in E. sol vero in F. orbita hæc soli excentrica ē, & plineam F.C. excentricitatis mensurat. Cæleste illud orbitæ punctum ē, in quo planeta maxīmè à sole distat. Pericelium A, in quo prīmū ē. Quod si planeta spāam respectu telluris videres, punctum remotissimū apogæum, vicinissimū perigæum appellat, una vō nōmine puncta hæc absides dicunt, & remotissimū quidem C. absis Suma, proximum vult. absis ima, linea vō absq; hjungens A.C. linea absidū dcr.

2. Jam hjuncta Planetæ, quæ & syndg cor. dīc. ē, dum duo sub eod. signo Zodiaci aspiciunt. oppō stra, dum h oppositū & diametro videntur. junctæ am, & oppō stæ dicunt. Quod si planeta 2g seriem signor. Zodiaci prēdat, ng ab ariete in Taurū &c. directa dīr. retrogradj am ac tradiens, cum stra signor. seriem mutet, ng à Tauro in arietem, ab h in pisces &c. Stationarij denīq; cum longiori tempore h eod. signo spectat. ē planetis, sol & luna semp directi, nunq̄ vō retrogradi, q̄ stationarii sūt, reliqui vero nunq̄ am directi stationarij, dein retrogradi, ac ita stationarii efficiunt.

3. Porro a stæ alti. puncto Cæli respondet si è centro, alti, sic superficie telluris aspiciat, sit figura. si planeta sit in d. spectatori ex superficie stræ A. videbit ē in g. h hic loci optice q̄ apparenti dcr. altitō ex stra centro C. aspicienti relatā in f. & hic loci q̄ g. Stigmā Astronomis vocat. Arcq; am F.G. dīsam loci exhibent parallaxis appellat. Ex qua colliges: si cui parallaxim nullam ē, si Syds verdā intuentis in cumbat, ita eo norem ē, quo Syds ppriq; ē puncto vorticali, & eo jorem, quo illud ē remotiq; a vertice, & horizontis ppriq; sūt. ea nōr ē parallaxis, quo Syds ab intuentibq; ē remotiq; lineæ ductis à centro ē superficie telluris ad Syds ppriq; remotiq; q̄ expiri pt. Hinc sequit: si stellæ à tellure dīsa ē sint magna, parallaxim sallem sēb nullam ē.

4. Cum porro Systematis nra intelligat ea universi, partiūmq; eig dispō, quæ motibq; Coelestibq; & phænomenis accuratis plurimum sēculor. detēctis observatōnibq; accurata sint, hæc phænomena prius adducenda sūt, quin ipsa varia auctor. Systemata, ut dispiciamus, & aliq; mente explicent, valeantq; ad rem nram. Porro phænomena cæli mobilis sūt, quæ tempore quodam circa tellurem moveri, & celitem mox videri dcr. eadē sēb motum omnium q̄ diurnum, qui spāe 24 horar. ab oriente in occidentem absolvitur, q̄ primūm, & prōdicium motum sunt ab occidente in orientem, cumq; celeritate in aqlē. ut: Saturnus 30. Jupit. 12. absolvi duobq; annis, solo anno unoq; die Sol Stellas fixas ejusdem circuli ad Ecliptic. ejusdē circuli sui indigent annis 25920. Hinc vere idem planeta nunc stationarius, nunc directus, nunc retrogradus est

dg 2. 4to. idem, jam jor, jam nor, jam Stigg, jam Apogeg observat. 5to. Non eadē ubiq; tempestas, nec eadē ubiq; aeris constitudo, varia diei noctiumq; longitudo. Haec oīa, cetera, alia, qa nō ad oīa admittunt, dicēdi mittimus, sitq; pro omnia p hypothesata Mundi disti vari dñt, & ad ea salvanda tria potissimū Systemata à viris doctis inventa sunt, haec tria tolia ée nemo existimet, quae oīa difficultates plenè satisfaciant, nam de eo hic Argumento agit, à cuius evidēa nō ipsa asseror à nobis disputationis separamur ut jure dicatur testy Job. 38. Sūmus haec investigantes velut illud ait: numq; dispositor ordinē Coeli, & ponet rationem eius in terra? Unde nullam hypothesin Caeli Thesis instar propugnabimus, & tanqm hypothesim aliq; tuebimur. Ad plenioren hyd installiam explicationem hujus dicendi, primū: Luna, Sol, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus.

ARTICULUS SECUNDUS
Exponitur Systema Ptolomaicum.

5. Antiquū Systema, ut Pythagorae, Platonis, mediis seculis, Plinii, à Portius nonnullis, tum Cl. Ptolomaeo, Alexandrino, Philosophorum ordine à vetustate ordinatū, & nitide ordinatū, ita excoluit, ut ad saeculum 16. nullum aliud magistrum Mathematicis, tum Theologis floruerit. Juxta hoc Systema primo in media universi Terra stat, qua primū aeretum, Sphaera ignis undequaq; ambit. 2do. Supra ignis sphaeram septem Coeli solidi Excentrici, iiq; singuli p hyd planetis hodie, ut in Coelo sphaera ignis primo Luna, dein Mercurius, tum Venus, Supra hanc Solem, Mars, Jupiter dein, Saturnus demum moveat. 3tio. Supra hos planetarū Coelos, Coelum stellarum fixarum collocat. 4to. Singulis horum duplex motus tribuit, ut omnes circa mundi polos ab oriente in occidentē, alii proprios singulis suis circa polos Zodiaci ab occasu in ortum pagunt, ea tardiq, quo remotiq; à primo posita. 5to. ut volunt Coelum motu omnium dig salvaret Ptolomaeus, Supra firmatum statuit Coelum, & primū mobile, quod motu suo ab ortu in occasū reliquos Coelos rapit. Typum hujus Systematis habes Fig. 3. At cum Saeculo 13. Alfonsus Castellae Rex aliq; motum stellae fixae animadvertisset velocitatis ēa inter & tardiorem, inter q velociorem observavisset, ut diu illis hujus caūam reddere nequiret, novum Coelum inter firmamentum & primum mobile extruxerunt, & huic Systemi addiderunt, qd Crystallinum vocare placuit, ejus libramis, & tropicis aeviis motum tribuerunt, ita, ut dum Coelum ab occasu in ortum librat, motum firmāti, q nō é ab occasu in ortum, juvet, hinc motū fixarum tunc acceleret. Dum vero crystallinū librat ab ortu in occasum, sublatum firmamenti motum nō nihil impedit, hinc fixas stellas retardet. Ille denig motum Aphi directū, retrogradū, & stationarium explicare et Ptolomaeus Coelo cuiq; planetarum circulos minores Tra excentricos, quos Epicyclos appellavit, addidit, & Apogeum, Epicentrumq; Aphi à dictis hujus circuli gestu motu
6. tūte Verū Systema à modernis Astronomis adeo rejicitur, ut nulli illud velint hypothesim propugnet. Et profecto in eo multa cum Astronomicis, multa cum Thesi pugnant rationibus, & plera in ipsa scientia adversantur. Nam si rationes Thesis spectemus, ut sit mittam ignis sphaeram, aerem ambientem, fictitia, & absq; ullo fundamento ea, qs credat p tot Coelos solidos, & densissimos crystallos tm ad nos Solis lumen propagari, cum obstet aspicā, vitra Solem nō minē diaphana, ubi ignem, spacia fieri Fuit motum illum primi mobilis rapidissimū excipiat, qd raptum aliis Coelos explicet. nam cum reflexa Jupiteris pars Saturnio Superioris qti addaret, si utraq; lanigata sit, unum Coelum à primo mobili sine alio movebit, alis sic motus diurnus nō subsist. si autem utraq; aspa, & pres invicem omitta, cum omnes motum nō proprium habent. Quod vero Astronomicas attinet, certum é Martem interdum ée Solem, priorem, saepè remotiorem, & Venerem modo ultra, modo citra Solem cerni, cum tū Veneris Orbita ingra Martis supra Solem. Stellas stellas qd ea fixas alias alijs remotiores ée Astronomis exploratū é, qd hujus firmāti Ptolomaici rō nō admittit.
7. ex qbus ex Sti Libris desumpta adstruamus & Systema illud nō juvant, ubi qd asseritur ex Jobi 37. v. 18. Tu forsitan cum eo fabricatus es Coelos, q solidissimi qui ora fusi? Haec ex be nullam Authoritatem habit, ni eam à Spiritu Sto fluxerit, & ex errore Eliu sit

bum

bum de incipica vocalē arguentis & ideo paulo post ob incitiam reprehendit his verbis: qs est iste invetens sententias sermonibus imperitis. Quod vo dicit. vnu obtusū calum firmū vocat, id ē juvat hypothesim, dum mōe ementē intuitum, ē solidita, & stabilitas celi significat, & ideo nihil dnem universi, quod in hac systemate frustra quis in aliis hypothesibus non investigare oportet.

Articulus Tertius.
Exponit Systema Tychonicum.

0. Ptolomaico systemati ejicimus Tychonicum non quod Copricano Antiquo Gottes, Recēs, cum illo ē, & quod sit Ptolomaica reformatio. Hoc appellationem sumsit à Tychone Brahe Nobili Dano, qui in arce sua Uraniburgo in insula Maris Baltici instructa tempore observatorio quicquid Astronomica tota dedit, & cœlitus floruit, Christiano 4to Danie Regi, & Rudolpho 2do Imperatori carissimis. Hic cum videret Ptolomaicum tum rationi, tum experientiæ repugnare Copricanum aut Cyclorium evidenter in quinque Sphæræ Scripturæ adversari, Ptolomaicum reformavit, a quo retenta exilla telluris & cœli solidā motu, novum inventi, cujus hæc præcipua capita.

9. Primo: Terram in medio universi immotam locavit, circa quam in Circulo cui Centrico Luna movet, ac cum revolutis Sole in alio circulo juxta priorem Centrico, at planetæ reliqui ut Mercurius, Venus, Jupiter, Mars & Saturnus in suis singuli circulis Centricis, soli ambi Centricis volvunt. Supra omnes denique Cœlum stellatum fixarum globo Centricum motu lentissimo latum statuit. 2do: Cœlestium planetarum stellarumque fixarum fluidos cœ primo detexit, & sphæricos, rejectum Crystallinos Hyppothesi ut testatur Purbachius, eoque ipso omnes hujusmodi sphæras, & Mercurium inq ac Venerem jam ultro, jam citro solem ferri demonstravit. Tertio: Quod tempus, quæ phases habet & stellæ fixæ motum suum ab occasu in ortum pagunt cum Ptolomæo Recentiores. 4to: de motu diurno, quo planetæ ab ortu in occasum feruntur. Tycho tacuit, unde nonnulli occasio existimandi nata ē, eum telluri motum & omnino negasse, diurnum tribuisse, veræ Tychonici asserit id negantes, & primum mobile supra Firmamentum collocant, quo tota mundi Machina abripiatur, lunam solem & planetarum sphæras quotidianum judicium ab occasu in ortum, sive motu ab ortu in occasum, & circulum aqtori parallelum volunt. 5to: Stellas erraticas in occasum à sole abripi, sit illis primi mobilis instar. hæc cum sig. 4 capitavit.

10. Cum vo ultra progressus Tychone Statio, directo & retrogradatio planetarum explicanda superesset, Cl. Keplerus felici inventu hanc totius systema excoluit, cum eum eodem planeticam Regionē à sole sic abripi ad stellatum spatium nihilominus, a cui sui parallelismum decernat, & motu sinuque proprio circa solem moveri, ex duplici motu Unum Cyclo effendit, nempe spiralem cum & excessum, in qua sit Tra in Periculis solis SSS, at Planeta ejusque sedat ex A in C. 2do signat seriem, & cui directa, & pgentinā erit Stationaris, & cum nō 2da ex Tra seriem signat, movebit, ubi denique pgressa incipit & retrogradi, apparebit, quoniam Tra signat seriem agat. Huic modi porro spiras orbis planetarum Palmarius ad instar Tychonici de corpore quæ revertitur à sole planeta fuerit.

11. Verum hoc Systema ni exiguis laborare difficultatibus adstruit P. Joannes Baptista Riccioly Coll. Bonon. Mathematicus & Systema aliquot mutavit, quod ab aliis semity chonicum, ab aliis Systema Riccioli appellat. Hoc in eo differt à priore, quod solem centro mercurii solem Veneris & Martis statuat, Jovis & Saturni orbitas Tra centricas cui velit, tum quod Saturnus, & Jupiter nonnisi Lunas habeant satellites, quin & tum quod Saturnus & Jupiter Cœlum solis nunquam impediant, sicut illud Mars, Venus, Mercurius in primis proximi subeunt. Unde Martem non nisi solis satellitem ob dictā, & hac Hypothesi hujus Systematis capita, quæ autem Tychonis, quin Astronomicæ adversari plent Copricani.

12. Objiciunt ea Tychonica simpliciter ē, ut unum deinq Ducky motibus sibi diversis ferri planetas apud Tychonicos, & in ortum motu annuo, & in occasum motu diurno, & quidem eodem tempore moveri, & systema adstruit aliquid impossibile, adeoq & ipsum repugnat. 2do: Expientis sapiens omnia rationi repositis exploratum ē. Dicunt gravissimum Dn Keplerum, cujus ratio in Tychonico Systemate nulla videbatur facilis auditu

im

in Copernicano in quo cum Tra mota diurno moveat in plagis & agitet pilis, ut pote à centro remotis maxime, vim in centrifugam natam & oppositæ: ellerserint in Exist. adsentiorum testat globum è tormento bellico ejectum perpendiculariter in aëra, ni recidisse perpendiculariter & pilam in ejus ipsa, nisi Tra moveat. Si veri repugnat. &c. Denig; ordinatum è in systemate Tychonico pleraq; & ambages et cum summa difficultate explicari, adeoq; à systema Deo & naturæ ab planâ & simplici, ac hypothesibus à via agenti admodum videt.

13. Rident Tychonici ad primum: notes dos planetas circumeuntes in aëre intangibiles, cum eum ab eaq; ea pigeat, & unum demum, alterum pariter ab globo motos oppositas facile expirilicat, & talem dant in eo, quo ravi vers orientem moto, vers occidentem projicit. Pratea ab Tra motu ipsi salvando nec ipsi Copernicani immunes, apud quos Tra triplici motu movet, & prope stingit, ut è tormento globus vers occasum ejiciat, & Tra motu Tra in ortum ferat.

14. Ad 2dum: Pendulum unius in stillare pendulo ab jorem ad æquatorem minuiri negant Tychonici; multiq; graviumvirod asserunt experiam, ut ipse Volfius in Elem: Astronomia §. 666. testat, q̃ licet Granada ab æquatore 7. gradibus, & Alexandria remotior sit, quam Cajena, tamen horologia pendula oscillantia non licet Goreæ ab æquatore 14. gradibus Cajenæ 20 bus remotæ distet, Goreæ tamen minuere pendulum è, ut æquales, ac Cajenæ oscillationes faciat. Addunt & plura alia in hanc rem experimenta, concludunt saltem è saltem universali gravitatem Orbis propè æquatorem minui, cum Orbis pendulos observationibus destituant Copernicani. Jure etiam tardius à æquatore moveat pendulum, id; universali rei ratione negant id efficere ab imbecillam pendulæ gravitatem, & q̃ longitudo pendulæ à Regione illa ad calorem notabiliter augeat calore enim dilatat partes Orbis. Demum: Diu ver ratione gravitatis in illis Orbis imminui, negant hi id provenire à vi centrifuga Copernicanorum, & vi aëris q̃ in regionibus illis dissolvendis aliquâ ni durissimilibus aptæ è, q̃d Boerhave Elem: Chymiæ Tom. I. lib. 4. cap. 1. de Armenia scribet dicens: aër adeo efficax in rodendo è, ut regulas ad limandum Orbis metalla fere ad æquat, ut Britannus de aëre Borealibus ense ore tabant, vel ideo: quia objorem calorem agitatur ibi aër à cæteris aërum actionem aliquantisper impedit, adeoq; ad hæc salvanda omnes Tra minime opus, cum aptitudine desiderata solvunt.

15. Ad 1mum: Ad Mersenno allatum: Rident non bene fecisse captum experiendi, dum plant experientiæ & amplius ab ipso in scholia repetitæ, globum semper recidere experiri è. Idem experti sit Ao 1727. quam Regis Gallia Officiales Argentorati, ut apud Trevolsienses ad Mensem octobrem Ao 1726. videre licet Eodem successu. Quod vero ejectum globi talis plerique recidet in vertente in sphæri aëris regione, ut pluribus aberrantes stellæ attribuunt, quam à lex evolutione, dum à rarefaciente orienti, talis calore effici existimant.

16. Ad 2dum: Fatent quidem cum Riccioli, imo & duce suo Tychone tamen Astronomis, quam in aliis planetarum exponendis difficultatibus, multis rem, se ipsos, Copernicanos am facilitatem planetarum invenisse viam, nec hinc deo faltam è hanc hypothesin deo, quod Scripturæ veritatem ipsa planetarum sunt rejicienda & nata, imo re ante ipsa in opibus suis Deo spondeo studere Dnt, via enim Deo prius voluntate ordinat, quæ ipsis in Dispositionibus suis Universi Obj sucrit, ut tale quæstionem audebit, quis enim notabit Sum Dni, ad ecutat & systema extant Scripturæ, tal sittem aptam illis demonstrent, ostendant, quod Deus hanc rem universitatem producendo, rem totam minime expedire voluit prout dio, quos neutiquam latere possunt, fateant nosse à quo systema ut hypothesin impugnari pôe.

17. Obj ex Astronomia de fixarum systemate & incredibilis ac immensa fere stellæ fixæ distantia, & velocitate, cum stella in Aqua pista Aquarii, juxta Riccioli calculum una minuta 2da, q̃ fere una artia pedum p 852186. milliaria Italica regii dret. Atqui Tra circa axem revolvatur ad orbi tantæ intra tempus unius passus 24 Horarum. 2do: Via planetarum ita inter se implicant, à Tychonicis, ut via Martis per viam Veneris & Mercurii ducatur. 3tio. Plurimi Tychonici & Copernicani fixas in stellas aberrationem observarunt, quod sine Tra motu explicari nequit.

18. Rident Tychonici ad 1mum: Se in negare celeritatem hanc penè incognitam esse, indeq; tam immensam ejus distantiam, quam determinari posse, cum veritatis Tra sint capacia, & disputandi aquè facile q̃ Tra diurnum, ac velocissimum motum deducere.

19. Ad 2dum dicunt: nil officere quod aliquando planetarum via sit eadem, cum in tempore, quod longo dicunt, ab ipsis perturbatione plura Tra cum minus veri pointe.

20. Ad 3tium: Aberrationem stellæ fixæ pluribus in Astronomi, ii quæ ipsi experiantur Spiritum, ex nulla observatione factum colligi

pôe

poè stendunt, & ipse Cassini ipsiet observaõnes suas p̃ chirgia demonstratio ne minimè vendere. Quod vo alij has observaxint ob-
errãones, eas ex ill̃is radium refraxione ostring, a calorem medii, exmutatis ob solem aëris tempiem instrumtis aliisq; ad hoc de causis
repeti poè stendunt

Articulus Quartus
Exponit Systema Copernici.

21. Et Antiq̃ & AA. cum tam Apparentes motq; varios p̃dictos leges eius in ota tellure detegere, & adhibita industria sepiè daparent, stã Tellurẽ
circa axem vtari suũ, deinsolem in medio posito illam circa eum agi, de facilq; hæc phænomena explicanda disposuerunt, huius sententiæ fuisse
Platonẽ testat Laertius l. 3. c. 55. & Plutarchus in numa Leucippum, Stobæus, Philolaum, ait Plutarchus, si, ein ãlterna, ppota certe huiusq;
" pothesis sferiam tribuit, cum dicit l. 2. c. 13. Philolaũs ignem medium tribuisse sferam, quod ipse focum vocat, & Tramin orbem circa
" ignem circumq; errit obliquo circulo. Quibus Archimedes adjungit Aristarchum Samium, inter hæc opinia profecta Aristote-
lis Doctrina in Scholis florente penè intiera. cum Initio Seculi 15. p Nicolaum Cusanum Sti Petri Eccl. Cardinalẽ, & de docta
ignoranã revisit, & alteriẽ sapientum meruit, inter quos Scipio Ferrariensis Mengster Nicolaus Copernicus Varmiensis Canonicus, q
Systema ex Arduo Pythagorici Armadi labore excoluit, Romæ illud publicè immunerisse fere ctuditoribus asperuit Paulo Vto Pont. Max.
Typis excussum dicavit, quem multi anni docti Sti secuti. Hæc opinia Paulo Sto Pont. Maximo à Card. ingnitus Congregatione Inscripta
est, & Urbano P. damnata pl̃ibus tamẽ ne ut thesis aequipiam defendat, & permissum tñ est, posse ut eam pones hypothesis tueant.

22. Præcipua huius Systematis capita sũ essentia sunt. 1. Solem in medio Universi immotũ existit, quem proximè ambit mercurius, q circa illum p̃dictum
annum fere trimestrem spaõ absolvit, deinde Venus, quæ intra 8. Menses eundem spatium, post Venerem magnus orbis ingens tramea annum
circa Solem volvit, circa quã ipsa luna volut in Epicyclo intra ellensem circumagit. Post orbem Tra succedit circulus Martis, quem is
bimestre fere absolvit. Hunc excipit Coelum Jovis, qd ille annis 12 emetit. Demum coelum Saturni, qd ille 30. annis volvit, ut p̃dicti
suam absolvat. Proxima quãdamq; luna circa Tram stellis, sic sunt sit 4. lunæ, & satellites, 5. circa Saturnum, postq; omnia immenso fere
intervallo Coelum stellarum fixarum &c.

23. Cum motus solis Tre circa fere phænomena Cyclici salvare velint explent Tra motum tribuunt nempè motum diurnũ, & orbis, motũ anni
& centri motum declinaõnis & parallelismi motum & Cassini equationem motus diurni, & vicissim Tra una cum circa se undiq; ambiente aëre circa
suos polos & axem intra 24. horas orientem ad occidentem volvit, ut alia semper stellæ, & Sol, & Capita, unde & solum dies vocatur, & diurnus solis & stel-
larum aspectus oritur, & videmur nobis cum Tra nos ipsi stare, solem vero & stellas ab ortu in occasum currentes intueri. Motus autem annuus vicissim
circa solem intra dies 366 & horas 6. arbem magnũ percurrit sicuti, ut motus hic ut sit ab oculo centrico, quod ideam excentricitatis patiatur, ut inde
sit, ut sol Zodiacum decurrere videatur. Dum Tra intra aritemum γ, & solem posita est, sol in libra apparet, sive inter solem & centrum sit, sol in capri-
corno, & spica, dum Tra signa borealia decurrit, sol in australibus demorari existimat, punctus etiam pigyeum & apogeum solis salvantis
circulum hunc excentricum dicunt. Motus declinaõnis vicissim Tra ita sua circulum decurrit, ut axis Tra, qui in diurno, quin in anua revolu-
tione semper sit parallelus, tam sibi ipsi, quam axi Mundi, atq; hac ratione in causa semper coelestes polus Tra abstinet, unde sit, ut solis & anni tempe-
states, dicitq; vicissitudines status tempore redeant. Motus Cassini equationis parallelismi status, ut hi modi ipsius spaõ mutet sibi
& motu tardissimo secundum Cassini 25200 annorum spaõ circa polos Zodiaci circuli aliquem describat Tra signum seriem, nempe ab
ortu in occasum, cuius circuli 24. gradus & 30. minutos.

24. Porro qd ad revolutiones planetarum, earũq; diversas sibi allinat, hic in recurrendo ad Epicyclos magna facilitas ea explicandi, Id unum rutandi, pla-
netas singulos circumagi. Saturnum Jovem & Martem à sole circumduci secundum centrum suum absolute, quin Tram, qua tñ Mercurii & Veneris
epicyclos sit, citiss semper, hinc etsi hæc caelorum deceptio utrobiq; ex imagine planetarum Tra separatorum celeritate oriatur, diversitas explicandi

Saturnum

situum hoc ē ratio, sicut videre ē fig. 7. Sit Tra in Ut signū planetam unum ē superioribus, sic Vspech in d. apparebit directa, jam Tra, qua vehicig movet, ptinget in C. dum planeta venit in d. ga ad d. ē celi punctum refert stationarij apparebit, p̄ moveat de in Tra in E. et planeta in F. planetam omnib⁹ 2 dg. referet, & sic retrograda apparebit, deinde Tra p̄veniet in K. planeta in l. ga illum 2 dg. refert stationarij tandē

28. Jam si ip̄i eterng planetas inferiores, sit yg Mercurij in sua orbita A. B. C. D. Fig. 8. q̄ quia celerig movet g̃m Tra citiꝰ ꝑficiet suū circulū, q̄m Tra ita, ut Tra sere⁹ ꝑficiat ꝑ, intra id tempꝰ q̄m Mercurius E. F. G. H. K. sit yg in terra in E. Mercurij in unū ille existens refert ad punctum Celi d. jam dum Tra in F venit, Mercurij in 2. p̄veniet, & ga 2ᵈ Signoꝝ seriem refert in b. directa erit, veniat jam Tra in G. Mercurij in C. ibi apparebit in b. alij ideo ibi erit Stationarig. Sit Tra in H. Mercurij in 4. existens refert in C. contra Signoꝝ seriem, igit apparebit retrograda. Sit Tra p̄cedat in J. Mercurig existens in C. ad idem punctū celi refert, & deo Stationarig rursꝰ erit, Tandē ubi ad K. tandē p̄venerit, Mercurij rursꝰ in b. apparebit in d. 2ᵈ Signoꝝ seriem, & ideo directa dicit, ꝑ sic videtur luna nunq̄ retrogradi, a stationarijs sint, inde ē, quod Sol ideo p̄gredi videat, ga Tra p̄gredit, a mitate, ideo sp̄ p̄cedat, Sol stans & retrograda videri nequit. Luna aūt, ga circa Tram, tanq̄m suū centrū movetꝰ, semp ad sequens punctū tellurij refert, deniq; ga nō p̄quam planeta retrogradi videnꝰ, cum radijs, p̄quam directi visi sunt, & in centro planetæ intersecant, & deinde digressi ea ferē arcuū in cœlo figūt, in quibus ad Tram reuertuntur, quæ ad Tram reuertebat, & Tra appropiabat, sic, nostris diꝰ, Saturnū à terra remotissimū retrogradari minimū vidi, & Martem no, ga vicinissimū, maximum.

Articulus Quartus

Quod Systema ē religs ꝑferendū.

26. Præcipua hīc de Tychonico & Copernicano lis ē, Ptolomaicum em̄ ab omnib⁹ iam rejicit, & q̄ nemo ē Systema, ut certū, indubitatū, theōrin dicere ꝑ, addi em̄ nō debet, ut factis ꝑhibeam Suppōnibus phænomena rītē explicent, & reprit in sup ut ostendat, q̄ ipsæ suppōnes ēssent, & q̄ in nullo alio Systemate phænomena satisfieri ꝑoūt, quod nondū in hac māteria cōstitit ē, & ideo q̄ mod⁹ nemo ē Systema ullum impugnare velim, neutr⁹ in errōris arguere ē animꝰ, certè in Tychonici ꝑbil⁹ iam salvant quinimō, ut videmus, articulos Dei sibi quæstiōnē, quod Systema in explicandis ꝓ phænomenis Principij ē, hunc resolve, &c.

27. Dico: allentis rationib⁹ in Scis Systemata Copernici, cum quo in rationes ex Sca ꝑbil Scitari ꝓsunt. ꝑ. Systema cum rationib⁹ astronomicis facilig ꝓcuniet, & cum Phis saltem æquè facile ac Tychonicum, rationes quæ ex sensu ꝑbil solent, & etiam primam Antiquorum ipsa Systematis utriꝰ expōsitio satis ꝑbare videt, in qua videre ē primam rotæ seriem minimꝰ in medio ordine, & formem rotæ Spectrum, & rationē simplicig motuū solig tellurij, p̄quem tot plurimi & simplicissimi apud alios Astronomos explicantꝰ. Stellæ fixæ in credibilis celeritas in motum facile & mutatꝰ varij Syderū raptꝰ motꝰ, Stra Epicyclorū Spiralig vix evolvendæ Theōriæ ac multitudo semitarū centrig variāt facillimè evitanꝰ. Et ideo in nullo Systemate aptiꝰ facilig̃ observationes Astronomicæ instituuntꝰ demonstrationes apparentꝰ exquisitissimi calculi ꝓcurrunt, quod ipsi in hoc Systemate in medio additi satisfacte & sua agnoscunt exp̄ēa, sic P. Riccioly Systematis licet Tychonici addictꝰ, illudq; in nullis in medio subadditis facilitare voluerit, ut in de illo scribit P. de Chales in Mundo Mathematico Tom. 3. l. 6. ꝓpne 55. licet ab hypothesi copernicana ēt valde alienq̄, amicꝰ p̄vixit fuisset insectatꝰ, nullas in tabulas aptare valuit, quas medio erit observationib⁹ respondere nō, nisi secundꝰ Systema Tra motæ, primū minutissimas adversaset Eclipsis, Epicyclorū mutabiles ꝓgressiones, & decrementa omnes variegatꝰ ad Ecliptica inclinatos adhibuisset lineas in sua Astronomia reformata, in qua tabulas motuū Solis tantissimas, omnib⁹ observationib⁹ accommodatas dedit, & præiserat, ad Hypothesin Træ motæ relatꝰ. Et ideo magnis cumulat laudib⁹ Copernicū, dicitq; positos eum ꝓ in satis admiratores Copernicanæ mentis celsitudinē, quinig globuli motu Gyrantꝰ, q̄ in sine Sphera & machinis maxima ante illū Astronomorū pars vix adumbrare potuit.

20. Quantum ad rõnes Physicas & Sæ Scripturæ testimonia, sufficit Copernicanis, qd illor hypotheseis cum primis rõi pugnet, ipse si demonstratum sit, tum solis, tum qõque stellæ fixæ qd sit sermo, longè brevioribus ac pblis Phænom satisfaciat. Rõnes vo ex Physicas pblle explicat, ut ex solutione objectionum patt.

21. Objicit à rõne exPsica: Eccl. Cl. V. 5 dr: Terra in æternum stat. Psal. 3. V. 5: Qui fundasti Tram cheta stabilivit illam super non inclinabit in Sæculi Sæculi. Josue 6 10. V. 12: Sol Stra Gabaon ne moveare & Luna Stra Vallem Ajalon, stetit Sol & Luna. Et paulo post: Stetit itaq; Sol in medio Cœli & instanter occumbere. Eccl. 1: Oritur Sol & occidit, & in locum suum revertitur ibique renascens gyrat per meridiem, & in aquilonem suos rursus flatus. Quibus Sæ Scriptura testimoniis rõni pauci viri docti adducti sunt, ut Systema Ptolemaicum, tanqm Sæ Scripturæ Stratarium rejicerent, in quos qõque Ipse maluit Systema Ptolemaicum, qnqm tam Physicæ, qm Astronomiæ repugnans emendare, qm Copernicani, ut ex adductis Sæ Scripturæ testimoniis colligebat, vere fidei Stratarium Sæ. Præsertim cum Copria doctrina magno primum plausu Roma accepta, & ipso Paulo III. Pont. Maximo dedicata, tum Ao. 1616. à Paulo V. à congregatione Cardinalium Sæ Inquisitionis tanqm falsa, erronea, Sæ Scripturæ adversa, & Catholicæ veritati proficiem Serpens damnata fuisset.

22. [redacted] Adsint Copernicani hos oculos & alios tactus sensus rõnis, visu litalis, & Phænom visu Populari Optico, & quo ad apparentiam intelligendos eos, qd Solemne est Sris Litis. Psalmo, ut inquam ea alia tacea ex Genesi cap. 1. V. 16. ubi Luna Luminare magnum dicitur tum nec propria luce fulgeat, & inter Astra minima ferè molis sit, ideo tridui est à Sæ Scriptura, qa rudi, qd eam juxta videat, jorem rõnis ipsis Stellis fixis putet. Pluribus hac in re Cl. Muratorius de Moderanmine Inquisitionis l. 2. c. 8. Denique, si Seriptorum Sui Omuni ibi phrases suas accommodare, alienum est à Fidei, & moribus adstum, præsertim si hac rõne veritas quæpiam Orthodoxa exponat.

23. Sed ut ad singulata Responsa Copernicanorum audiamus, primum quidem testimonium rõnis satis solidum à Tychonicis citari, ostendunt Copernicani, si am speciosa legant, longe alia litalis eruct, & appellandæ loci, qui hoc spectant, generatim advertant. Pro autem in Sæ nil stat, nil ita aliud declaratis: asserunt, qm tam ea mutationes rõnis, quas alia recreata, quæ grant & corrumpunt cum tra, ex quo condita à nunquam deo totum mutata fuerit ad ejus stare hic idem, ac pcvetare significat, sive ita qm moveat, dñi, & sis stare pt, sic modo altum de Psalte Regio sumptum salvant testimonium, ubi pstabilitam solidissimam intelligunt, nec sine fundamenta, latera apperversio loce by: supstabilitam, pro ita by: sup bases ejus, ad ejus hoc testimonium illud solum innuit, qd post Pra sua granitica & solidissima cohærent, ut ni dissipent, stca in Systemate bene à Pra gaudere regnejam studiosi aum cum total sua atmosphæra moveat, tam bene relative quo ad hanc atmosphæram gaudere dicenda, qm bene sumo in navi mota sedent & gaudere dicenda cum eunde semper respecturi ad latera & puncta navis servati.

24. Quantum vo ad attributum à S. Litis assertum quod Sol moveat, ejusq; Systema in medio Universi fixi, & quæ se exhibuit Copernicani tribuunt, ppe Solimotum ratione circa axem propriu & ab Pra mota Solis tellurem circumagi existimant, quæ pacto necessarium utiq; fuit, ut impedito Solis motu tollj Sol et dies, qd vo sequi: Stetit itaq; Sol in medio Cœli, magis pro hypothesi Systematis Copernicani, qm Tychonici, imo vix à Tychonicis litalis Sæ explicari pote. Verumtamen, res cum hac sub occasum Hyppiæ ab instinctu pblis putat, ad ejus rõnem statis Sol in medio Cœli respecta pugnam si Tychonicus audiamus, in medio cœli stetit, si Copernicanus mota rõnis pblis, cum ejus Systema medium Universi obtineat. Ultimo loco allatum testimonium Systema Tychonicum maxime confirmat. Bellus inquit Sol quotidie ex alio puncto Ecliptica, qm in quo occidens, oritur, & in ibi renascitur, ubi occidit.

25. Ad decretum Cardinalium Sacræ Inquisitionis, & decreto respondent eos solos peti, q Systema Ptolemaicum velut Thesim pugnare, in

no

vo q illud pmoq; hypothesis tuerit. Eadem gppe Sacra Congregáo Cardinalíú decreto 1620, pmoq; hypothesis hanc sententiam docuerit, prohibuit. Et bene adhibet Peterig in dogmatibq suis Theologicis argumentum ex Sacra Scriptura petitum contra Copernicanos inefficax esse. Cum itaq; ab Ecclesia hanc certo apparentem Scripture Structuram Systema Copernicanum a Sa Cardinalíú inquisitor Congregáone damnatu prohibitumq; sit, cum debita Sa Inquisitor Cardinalium Congregáo nihil recta dia mente potest, eam ad malam, & sinistram informáne de re illa, q decretum damnans Copernicanu fuerit ea edidisse, nq; hac res cuipiam admiráne pareret. Bene gppe ait D. Aug: de actis contra falsos Manichæos L. 1. c. 20 non legit in Evangelio Dnum dixisse: mittã vobis paracletum, q vos doceat et omnia docet de cursu Solis & Lunæ, quasi modo sc: hoc motq; suos turn annuos, turn ñ diurnos absolvat, vtiq; nos eñ facere voluerat Apostolos & discipulos suos in Ecclesiasticos.

34. Obq; ex Bibl. Sc. Josuæ loq, q his contra universi putatq; Orbi gravissimæ, q globq; Tragus é gravissimu, q si in certo mundi centro collocari. 2do si Copernicus negt motum ñ solum diurnu telluris à nobis incolis ñ adverti, certe pp celeritatem à velocissimo raptu nos pati debere vertiginem. Lapides, imo tecta, turres pæterem dilapsi colligit tum ex gyro diuturno in aliqua saltatione, tum ex rota, quæ aquis impulsa aquam & lutum adhærens tandem ejicit. Vtiq; constat ex experimentis gravia perpendiculariter decidere vel lapidem ex turri demissum ad turris pedem accidere id tamen fieret, si eñ pro tam turris interitu pedi auferret; unde lapis longe a turri in ad basim turris quæreret. 4to: multa phænomena in globis exercitia Bellica ejectis acciderent, quatñ nunquam observavimus, uti globq vetq; occasum explosq longius ferretq; quam versus ortum gratia motus sui inertiæ quasi obviaret illi: Globq vetq; meridiem vel Septentrionem impulsi semper aberraret à scopo, pateretq; pe meta in Orientem moveret. Hucusq dixit ab avibq ad pastum prodantibq suos nidos nunquam vel vinisti difficillime inoccidentes, q arbores in hinc inde alias transferent.

35. Ridentes Copernicani adhuc dicunt tam forem gnem norem argti nil evincere, forem quandoq; vestigii loco vel altioris declivitatis, nisi ratione nostri, norem, q ad ostendendu planetas sit gravior, cum eñ planetæ eis sint admodu steq; globo rotundi, 36 Tragus q, nescio quo fundamento dicit p hunc illis de gravioremad Deum spectu, q de ad religiosa solvenda negotia, q quod atmosphera celestis eadem celeritate cum globo nostro Tragico moveat, ad eiq; motu plane æquabili, gppe cum in globis cum aëre nubes, aves aëremve volunt nos de hic motq; à nobis incolis sentiri inq; nos debere pati vertiginem inq; dest & cata dilapsi debere manifestum é, cum ipse aër hæc eia motu æquabili simul cum tra deferat, & quæ cæ ipso aërem intra gignit, eadem eo, ne exhæc tra discutiat, impedit, pariterq; dant à navi, in hac & fluminis impetu venti altissime abripiat, ille, q in sciq eam tangñ domum incederet, nullum motu observaret, nullam vertiginem pateretq; nec ora directa durante æquabili motu nunquam esset, imo nec ex vitro aquâ pleno guttulam effundi videret. Arte, & saltatione nulla paritas, cum in his ñ eia æquabili motu, ut patet, moveant.

~~deq; cæpacis, de tra ejus absolutionis de cis q ea tra, q ea de, eq; pde ejus tra q ea eq; pde ejus tra q ea eq; pde ejus tra q ea eq; pde ejus tra q ea~~

37. æquabili. Ad 4tum: Stat expicta lapidis ex mali demissum, dum navis in cursu é, ad eiq; pedem reddere ita, ut hunc motu ignota causa vertatur scribat, sicut & plane lapis ex turri decidens describit viam etsi nobis ppendicularis videat, sicut ppendicularis videt q malis lapis dis ex malo in navi existentibq. Et sicut hunc ñ cadere ppendiculariter ad ytuatis, q in illo re positi eiq; causam ignorent, illi nihilominus recte in aliqua extra globum tragicu loca, causam lapidis ex turri intuentis, ñ de hunc ppendiculare ñ cadere eq.

38. Ad 5tum: Jubent singi duos, qui in navi pila ludant, certe ad ictu impetu ex gra in puppi directa pila ñ longius avolabit, quam ad

ad

adpram à puppi directa, ꝛmunicat nempe ipsi pilæ motꝫ ꝛmuris navis, sit in pilam ad latꝰ vibrent, nó aberrabit obeanꝫ rationẽ, i dgla
tormentaria applicatꝫ participant nempe globi motum ꝛmunẽ tra ab occasu in ortum. De rebus ab aliis inveniendis difficultas enu
la, certè maxima in mari mota existet, quinis hæc ultimo alium locũ occupat, sacchar̃ vꝫ in aliquo angulo deprehensum, murꝫ repient.

39. Objiciunt aliqui ex Astronomicis ratione. Si Tra circa Solem moveatꝫ, altitudo poli mutaretꝫ, nec stellæ fixæ ꝓprie dictæ semꝑ apparerent, cum
in hac systemate dicatꝫ, tra obnoxium sit ceterarum agnoscit circulum describere. Ad: Incredibile foret stellas fixas à tellure distare,
alijs nulla fundẽta, & p libitu asserta. Ratio: quæ ẽ fundamẽta ꝓfundi putei stellam vix in medio cœlo aspiceret, in recta oculi ea visione ꝛipi tur
in rectum oculi ipsos ad ꝛjs spatium prehenderetꝫ, quin sit latitudo putei. Ad: In hac systemate nulla tempestatum fieret variatio.

40. Ad Ratione. illatum, cui tota ista magni orbis, quem Tra motu annuo describit ẽ puncti instar respectu cœli stelliferi, undeſit, ut
axis telluris sibi parallelꝫ semꝑ sit cum axe mundi.

41. Ad Rationes dicunt incredibiliorem longe ea in hac systemate Systolonica stellas fixas ꝓ ea, quæ in Copernicana illas distare, si tra annis pun
ctis fixas distare ordine fundamẽta adstruitꝫ nam cum Saturnus à nobis distare ꝓ certo ꝛmuni ut nonnisi circa 300 milliarium millenis distet
millibus, & ultra hunc stellas fixas, cum ab illo occultari deprehendat, imo telescopia, quæ apparentem Saturni discum 200 vicibus am
plificant, stellas fixas amittere non ꝓssint, dempto scilicet lumine adventitio, longe ita tra remotiores à Saturno, ita, ut pro tot calculo
rum millenis à tellure quasi mille trecentis septuagintavicibus amplius ab Sole distare debeat.

42. Ad Rationem ex ipsa puteorum structura respondetur, cum eorum lineamenta ꝓspicientis ocu
lum ꝓhibeant, angulos aciebus huius in illis ꝓspectis lineamentis ꝓhibeat, circumferentia selecta, quæ quasi respondet illi aranei, quem tra ictus oculi emittit, unde ictus oculi stellam eripi nequit.

43. Ad rationem: Solitas temporum vicissitudines inde repetuntur, quòd tellus circa Solem ita moveatꝫ, ut ipsius axis cum axe mundi parallelꝫ
positus sit, cui ẽ an aliam ꝓmovi Solis radiis obtectam, quod fig. 9. quoniam sphæram armillarem Copernicanam dedi, gratum fuerit, experimur in
plano aliquantum adumbrati, in quo A. Sol ẽ linea in huius centro transversim sese secantes Æquatoris in æ. Mundi plagas vibrati B. C. D. ẽ
Ellipsis E. Ecliptica quæ in hac systemate tellus suo centro reipsa Solem apparentem describere dicitur F. G. H. I. ẽ tellus in ea diversis stationibus
ecliptica posita in suos circulos jacet, & nec ea diversa, cuius axis in qualibet statione parallelismum tuetur, tum sui, tum cum axe
Mundi puncta demonstrant parallelas aci telluris K. L. M. N. O. Hæc ꝓpositum tellus existat in arietis in stratione F. & Sol videatur Ge
ste in libra, ita, ut linea à centro telluris ad ductam ꝓtingat ejus ad centrũ solis, quoniã tunc radii directe incidentes in ipsum ejusdem
æquatorem hemisphærium telluris ab uno polo ad alterum ejus illuminat, i dcirca dies æquales nocti ubique locis efficiunt. Hanc in
stoat autumnus, dum tra ejus est in statione G. in signo canericis, quoniam radii Solares directi, quod est in signo capricornico
stet, & contrahuntur, & ejusdem ꝓpositum tropicum capricorni objicit tellus B. tropicum vero cancri. Mane inclinationis axis, ita ꝙ radius bo
realis jacet ꝓpe dictis, australibus, nec ẽ Arctonalibus, noctem vero plenam & æqualem diem ꝓpe arctica Z. gis one reddit, imo ꝓpter stationem retrogressum sui axis extitit
illi exhibet, quoniã tẽ sol nunquam ad australe accedere à Arctone nunquam videretur, imo ꝓpter stationem retrogressum sui axis extitit
ab hac stratione telluris in decaſ hyemis, dum transfert stationẽ in H. & ẽ in signo libræ, tẽ sol apparent in signo arietis illum radio
is directis ita tangit ejusdem telluris, ut totum illius terrestre hemisphærium ab uno polo ad alterum ejus illuminet, & dies ita æquales in effect.
Et inde ver incoaſ. Observatam ante transeamus in hac statione ponimus, ut intelligas ꝓtem ejus à nobis aversam, & solaribus radiis diver
sis obtectam ita totam illuminari, sicut hæc quam respicis à sole aversam, tota obscuratur. Tandem in statione I. nempe in signo capricorni
dum tellus existit, sol existens videtur in signo cancri, directe ad tropicum cancri W. ipsius telluris ita decedere, ut magis nequeat. Nunc Ar
ctonibus Arctonalibus diem maximam, australibus minimam refert. Polo arctico Z. gis meridiem, antarctico I. gis mediam noctem exhi
bet, & hæc solstitia ejusdem incoaſ. Ex his ꝓpositionibus in æquatorem diei ꝓpositionibus observabis, si tellurem sic illuminatã circumagi ꝓponeris. Hæc cogni

cave

cani maxime sane plattæ sectum, cum à neutro systemate quidem appareat, neutrum ut thesim impugnare, nedum ut hypothesin istius systematis quidem intricatum ac plexum magis & sibi impossibile explicare planius ac simplicius, alterum quivis.

CASUS SECUNDUM.

De Corporibus Coelestibus

ARTICULUS PRIMUS

De Natura Solis

44. Solis stellarum omnium lucidissimum dat de causa Dn. Tullium l. 2. de nat. D. Illustrissimi sic nominati, quod reliqui Systematis lucem velut obscuralis Solis appareat, cum Tychonici in 7. planetas numerant, ex eo, quod censeant illum circa tellurem in centro universi positam gyrare; at Copernicani dicunt ex Copernico in stellas fixas, quæ in centro universi sunt illa in sphæria positas. De nat. Solis disceptabant Arabes consuerunt solem non formaliter, sed virtualiter ignem esse, timentes, ne si formaliter ignis esset, coeli crystallini, magnetæ natu ab illis fabricati colliquescerent, quum hos jam Coperniciani, tum Tychonici, imo omnes jam Philosophi pari facilitate, ac fabricatis offenderint, nil sicuti & quemquam cum hucusque Philosophorum solem formaliter ignem esse dicamus. Stag.

45. Dico: Sol potissima sui parte ignis, & ignis in illius medio purus, ut hæc pars ignea non tam illuminat, & calefacit & accendit, sed eam quique, & maxime propria ignis affectionem, solem illuminare, calefacere, incendere officia, accedere vel specula, & vitra cauttica, apud nos & apud Veteres terrida incolas succensa, rara deficiunt, demonstrant testes. Sol ob distantiam minimam in oculis visus discum referre videatur, tale scilicet quale hæc imagcula pictis, quin in igne figuram globosam, agitatæ, quæ inflammari quadam quasi vitiositate erumpat, observat manifesto ignis formalis indicia.

46. Ipsa pars ignis: Examen solis solarium observatione, sæpe cum pallidum tum aliud sit, quin figuries quædam ex solaribus exhalationibus quidem lucidissima, aliquando nonnunquam. Quod ex ipsis observationibus patet. Imo cum figura irregularis & nigricantes exhalationes sæpe observatæ sunt, ut medium earum magis nigrescere et, quod in nubibus nostris quotidianum est. Duo minores plures in jerem una sæpe deprehensæ videntur alias unam in plures dispergi, alias figuram mutasse, mutasse alias, quod dies 12. discum solis transisse, post 16. illum apparuisse multa alia quæ evincunt maculas has solis exhalationes esse, & eo ipso solem ultra ignem sed ingenea aliqua substantia.

47. Obst: multa quæ illis ignis soli non veniunt, &c. Resp. Ignis pabulo indiget, sol neutiquam, secus planetæ circumcirca omnes tam ignis figura conica, solis spherica. Dic: Ignis calor, ut plurimum est flavo cæruleus, solis ex albo aureus. Sola: Ignis quivis antlias accendit, sola accendit. Sto: Igne ora prima magis, quin ignea mota calenti. Contra sol tellurem magis, quam eadem à terris regione calefacit, cum in hac astet in grande coni cone sectu.

48. Resp. M. A. Imi, & dico: nullam ex ea esse exhalationem stellæ igneæ, ratione sui propria, quæ soli non veniat, etsi multa sint, quæ ignis deficiunt, ratione illius defectus, ratione elementaris circumstantiæ, quæ deficiunt, quæ ea circumstantia in sole desint, soli quidem non veniunt. Undecunque ignis pabulo indiget, M. A. ratione adjunctæ circumstantiæ C. M. A. dico: aliunde apud nos deficientibus lignis ignis extinguitur, quin & deficientibus plantis igniculi omnes avolant & pereant, nec sit, qui illis succedant, at in sole ignis circumfluente aër flando ex solem minus defendit, ut dispergi nequeat.

49. Ad secundum, sit dupl. cum ignis figura conica non ratione sui, & ratione efficientis veniat, ita ab hac aër ista circumcirca centrifugione regulari figuram solis sphæricam, et insuper ignis flamma in conicam formet, quæ ea ab aëre gravitate deorsum premat, pariterque ignis & circumstantiis elatæ, instar cui cum penetrant, earum flamula cuspidata in figuram sphæricam ubique premi possunt, sic ut & pinguis aliqua materies ex solem affermet. Flamulæ erumpunt conicæ, ignis tandem in figuram globi apparebit.

50. Ad Solem calorem lucis solaris album capriosissima ignea ꝑtícula tuert, cum lux capriosa alba & pricipat. at minor ignis diversificemis Stant, ꝙ minus dividas ꝓtter calores Protechnos stupes eẽ pronũt, ꝙ ignes suos varia addibendo pariẽ coloratos reddunt.

51. Ad t. N. ignem nostr, modo parallelos radios emittat colligi nõ poẽ, ꝙ mostrũ ꝓbat experim., ingnis carbonis ignis unig spẽl. parabolico applicati radii in foco colligi ita colligunt ut pulvem pyriũ succendant.

52. ad S. à sole mõ remotõe obiecta calere magis, ꝙm ꝓpinqua, modo cata sint paria, disputem, adꝙ da aëri frigoris sit fundior, ꝓ ortum, deinceps fit, ꝙ aër mã directis solum radiis, mã à reflexis à tellure, apud nos celsiori, gradu ad Regionem nõ ꝓtinguat. Ob eam rãonẽ nõ adsit, ꝓpe mari, quem sol directe illuminat, jorem sties calorem, ꝙm in libero campo. Quod rõ in Zona torrida, ubi sol vicinior ẽ, calorẽ ouũ da inventos, hunc in finem à Deo ordinatos cum Rail rejiciam, a ex ea eãm frigoris diam, ex qua apud nos hyeme nõr ẽ ac astle calor, et hyeme sol nobis vicinior, sol nempe remotor magis nobis ꝓpendicularis ẽ, unde & radii ꝓpendiculares reflexi colligunt magis, quam dum vicinior, & obliquus, cum radii oblique incidentes in aliam ꝑtem abeunt, & deo magis sint dispti. Accedit, ꝙ ope solis ꝓpioris evapores frigoris jore copia attollant, ꝙ aëris calorem temperant.

53. Sup addo Doctor Sensa de magnitudine & distãa solis. Tycho centet, solem terra 140 vicibꝫ jorem eẽ Riccioli, 6600. Vulfio, 2511800. distãam. Hugenio semidiametris Trã 24000. Vulfio 34000. Cassini & Flamstedio 22000.

ARTICULUS SECUNDUS

De Natura Lunæ.

54. De natura Lunæ Antiq ꝙpiores in duas abierunt sentẽas alii cum Anaximandro eam ignitum eẽ ☉ dixerunt, alii cum Xenophonte terram putarunt, quod opinionẽ Beros, Hermippi, Democriti, Epicuri, & Lucretii amplexi sunt, & Lunam unam ꝑtem ignea, opacam alteram existimarunt, ut sic Phases ejus facilius explicaret. Ipsum Democritum, jam à Sentẽa, quam sequor, & dico:

55. Luna ☽ẽ opaci Trã naturam sẽ, ꝓpria destitutã luce, ꝙ sola reflexa Solis fulgore, globosum, nõ tãm elongatum, illic macula pennes sit Lacq ac maria. Et ꝓbatur quod 1. dixit ☉ opaci, & solum aliena luce fulgeat Lunæ: ex lunæ phasibꝫ. ẽ enim lunæ phasis, ꝙ à sole alia & alia ꝑte illuminet, & deo alit & alit illuminata nobis appareat. phases hæ exprimunt Fig 10. Sit cum Luna soli Juncta ẽ ad versa soli pars ejus illuminata ẽ, dum Luna ẽ in t. & tẽ novilunium Neomenia silentẽ vocitentem lunarem dicimus, Jor A. prima, in x. ultima phasis Lunæ vocat. Jor B. & N. Dichotoma, bisecta semiplena, in D. gibbosa, utrinq zitha nuncupat. Denig in E plenilunium, & luna plena ẽ, unde patet lunam opacam eẽ & à sole illuminari. Quod & ex positibꝫ, quæ sive Solaris set, sive lunaris, Luna observa videt, cum tã impeditis. Solis radiis, ut in tenebris splendescere & amplig oporteret, si ꝓpria luce radiaret.

56. Quod vo globosa sit at nõ elongata, inde patet quod in specta ꝑ telescopia, figuram semp circularem ꝓferat, ꝙ nõ elongata, nisi elongata foret, nõ totꝫ ejus disc. & mundo unũ punctũ à sole illuminaret, sed ut in specula spherica Wingere videmus, ꝙ dichotomi expositu, una sere pureta lumen solis reflectit, in tota hãmisphæria Prolea observatẽ ẽ nunc lunæ cornua latere lucem in agli & anfractuosis limitẽ luminari, ut & in eclypsibꝫ solaribꝫ extremitas lunæ in agit luminata visitant.

57. Quanti vo ad maculas Lunæ scienchas alias ꝑ pennes eẽ, alias temporaneas & variantes, de tempore in tempus ingẽs, ꝙ jam deficit, ingredo. Venit & in Authores illas nil eẽ, nisi valles in lunares, montes ꝓfundiores, & ipsas montiũ umbras. De ꝑmanentibꝫ ipse Hugenig ab aliis dissentit, una quem phasium Lunæ & umbræ in luna alicubi decadata, alibi in magnitudine nempe macularum rectilinea definiens, quæ manifesti signi sunt, & distantiæ lunæ à superficie terræ data, alibi in magnitudine nempe macularum rectilinea definiens, quæ manifesti signi sunt, & distantiæ lunæ à superficie

ita hic agitis, & ad libellen exactu, q̃d alitde, q̃m ab agr aquar nostra exemplo provenire non potest.

58. Contra ultimã dicta objiciunt Hugeniani: Si in Luna ecent maria, ac lacy, tũ ecent quæ fluvii, q̃ hi nullo admitterent fundo, quam rungm sint observati &c: Rñdo: Maria & lacy in undare quæ fluvii non dr̃ent, & tũ macula augerent, quod ẽ ntra experiam. Atq: si in Luna darent aquæ, darent in ppria illi atmosphera, q̃ hactenus ẽ, nam observavit Cassinj & Maraldj q̃d veny à Luna obliqua d'in emersione d'in immersione, nẽq; colorem mutavit, nẽq; figuram, quod ob atmosphæram fieri debuisset. Atq: Illud annuli circa lunam in eclypsibj solaribj visi lumen in atmosphera nostra reflexi debilissimi refundi. p̃t &c:

59. Ad 1: Fluvia q̃ in maria Lunaria se exonerent, in luna eõ p̃uint, q̃ nõ spiciant, cum distãa eorũ à tra, quæ plus minus 50. milliariũ esse videtur, obstet. Ad 2: non video cur in Luna suis ripis aquæ stineri nõ possint. Ad 3tium: splendorem expiebat stellas fixas & errantes figuram sphæricam in ovalem ppe marginem Lunæ mutasse, quidq̃ serenæ soli, quo alias stellæ fulgent, in luna variãs lucidis videat, certũ id mollitæ atmosphæram Lunæ evincit. Cum vr sole p lunam eclypsato lucidj annulj circa lunæ appareat, & in diversissimis locis: Neapoli, in Belgio, Lipsiæ, Norimbergiæ observatj memorat in dubio. Ad 4. Respõo pall, Sigdem id nẽq; in vitra tubor, nẽq; in atmosphæram nostram refundi p̃t, q̃t à pluribj in locis diversis eodem tempore notatum ẽ. Accedit quod Ricciolj, Vendelinj, nivat à se pendulas p lunæ à tra eclypsata nubes meminerant. Sic am Neville ac Hallejj testat, fulgura & corruscaõnes à se viderat, quæ atmosphæram Lunæ, evidenter demonstrant, cujj typum una cum maculis habes Fig. II.

60. Magnitudo Lunæ eijq; à tra distãa Ptolomæus inter Astronomos ẽ. Ptolomæus Lunam 40. tra nõrem distare à tra ecliptica semidiametris tra 49. Capricq; censet eam 42 tra nõrem, 60. semidiametris tra à nobis distare. Tycho 80 tra nõrem, 64 semidiametris 56. & medio distare dicit. Ricciolj 55. tra nõrem, & totidem ab ea diametris distare asserit.

ARTICULUS TERTIUS
de Cæteris Planetis

61. Planetæ reliq; Sl: Saturnus, Jupiter, Mars, Veny, Mercurij, omnes hi, una & Satelites cũ q̃ pinde semp fulgent, & stellæ parè cum luna phases habent, corpora eadem q̃m simillima merito dici possunt. Profecto & Saturnj & Jupiter umbras ejus aspicere expecti. Si inquas ubi cæ satellites in cidunt, in se q̃, ac dum luna umbram telluris ingredij, eclypsim patiuntur, credẽq; Planetæ umbram spicerent, quæ in sole nunq̃m observat, nẽq; satellites eclypsarent, nisi ora forent opaca, & in suos q̃ mutuato lumine radiarent. Veny pl & Mercurij ubi eadem obtegunt, macula d instar cernerent, in Sole ac in solis eclypsi luna, unde obscura ẽ ora, luneq; similima facile ẽ spicies, à sole lumen labere inde extendit, quod quo ab Lremoverit, eo latiũ. St minj, sic Saturnj remotissimj lucem spargit diffusã. His figuram sphæricã, pter deformes, Superficiem asperam, maculas à maribj, lacubj, ortas eadem cum luna analogia, eademq; rãones suadent. Observationes am accuratissima Sapiẽ institutæ omnem tollunt dubitãonem. Planetæ Lin Zodiaco eque, ac Soles circa suum Solem suas peragunt revoluõnes, quæ Saturnj, Jupitr, & Martis, Superiores vocant, q̃ tum à Sole, tum à Terra magis distant, q̃m Mercurij, & Veny, q̃ deos inferiores dicunt.

ARTICULUS QUARTUS
Quid sit Eclypsis, & quotuplex?

61. Opacitate planetæ stabilitã nõ sit ẽ, ut ex modo eos umbram spicere, & lumen suo de opriã luce fulgẽm intuitu aspicimur, ex quo sit, ut Sidj, alias lucidum obscurej. Hæc obscuratio Græce vocabulo eclypsis, latine defectus, vel deliquium dicitur ejusdem

duplex, alia realis, & vera, dum Sydus lumine suo re ipsa privat, ut dum luna à sole ob interpositum Terræ illustrat. alia apparens, ut dum Luna solis radios intercipit, non eis non repugnantibus, eum lucè Sol luce sua privat, ut in priori exemplo luna, & hanc terminado à Terra irradiandi impedit. Unde Terræ pro ecclipsium varietate patit. Ecclipsium dem planetis omnibus communib. omnibus ipsa enim opacitas obstat, atq. radiis oculis observationes omnium in patet, ideirco de sola Lunæ & solis Ecclipsi pauca innuemus.

63. Lunæ Ecclipsis, qa Terra in linea diametrali lunam inter Solem, interposita radios solares intercipit, realis est fig. 12 ostendit, in qua sit tellus T. quæ à sole S. illustrata ejiciat umbram n.t.m. Luna L. cuius orbita sit a.b.c.d. patit Ecclipsim q.tus subit umbram n.x.m. cuius a tota, a aligua sui parte ingredit, alibi solem S. tellurem T. Lunam L. in umbram lunicam Terræ inaccentatam ejicies. Cum vero luna nisi in plenilunio soli è diametro opponat, nunq. alias, nisi in plenilunio ecclipsis hæc dirigit, nec in ei plenilunio effectat patit, qa non semper in eam & solem tellurem lineam rectam opponit, eadem in perigæa forem subit. ecclipsim, quæ in apogæa, eam, quæ magis quasi umbra telluris splendet, eo angustiori evadat. Durat porro ecclipsis Lunæ, quo longissima est horis, nam ab initio ad totalem immersionem, totam horam transit, immersa duas fere manet, & dum exit, Luna elabit. Id peculiare, quod ante, & post immersionem pallida sit, qa in telluris, quæ atmosphæra facit penumbra enovat, tota alter, licet obscura, licet quadam exiguâ splendidi effigie tribuente solis radii intra atmosphæra refractis, & in illius umbram penetrantibus.

64. Solaris vero Ecclipsis fit, dum luna inter Terram & solem lineam rectam media est, tecum luna facit, ne sol lumine suo Terram illustret, qd deprimit fig. 12. Se: exhibet in loco d.e. telluris D.E. Sol A.B. videor deligum pati quæ opaci O luna ab ita billo pos situm est, ut ei sinat solares radios ad locum d.e. telluris pervenire. Hoc vero aliat ungen, quæ in novilunio spectat, & quamdum dum si luna apogæa, sol pigea sit, nunq. totum obscurari solem, & circulo saltem aingi lucido observabis, ita etsi luna pigea sit, & effectu unius solis non è toti hemisphæria, & aligb. & jor, & diuturnior, aliis nor. ac brevior, qa nulli ubi apparet, cum luna solem non eadem magnat ratione. Ecclipsis hæc mensa licet, quad aiunt, ad sum unum horas spatio effigit. Una apprehenditur opaca est, dum luna solem totum integrat, alia, dum penitus emergat, bis, twe in anno fieri pt 6to denet mense, 6to admodum parva integere pt. Imo non nulla.

65. Quoddi aliam, a alii se obtulisse suis aspectui legeris, veris, a fabulosam est, a malle refellere, q lis sunt illa, quæ in morte Christi Dni uniu. salis & tempore plenilunii figit, a illa, quæ Justinus Imperator Anno imperii, referente Cedreno, duravit, qua vel S. Carolo V. Imp. Sanguineum solem representata est dicit à Gema Frisio, & ita adumbratum, ut videri ubivis videreq.

ARTICULUS QUINTUS.

Utrum Planetæ suos incolas habeant?

66. Antiq. Pythagorici teste Plutarcho L.2. de plac. Philos. C.30. lunam inhabitare ab aliis habitatoribus credunt, idem sibi atq. Tullio L.2. Quæst. academ. Xenophanes, q. in illa non multas urbes esse asserebat. Liberaliores longe RR. Philosophi stabilito systemate Copernicano, non in lunam solum, sed in planetas alios colonos deduxerunt incolinante ejusdem sententiæ ipsio Copernico, Tychone, & aliis, quibus de hac re accurate tractant, fuere Hugenius, Sturmius, Vossius, Derhamus, hinc solos viros à sacris nostris alienos non invenies, huic opinioni accesserunt Cardinalis Cusanus de docta ignorantia L.2. C.11. de Rheita Ord. Capuc. Franc. de occultatione Elia ac Enoch L.4. C.1. Cl. Fontenelle, Kaefelly, Lasswitz multi nunc nunquam Scio de Largle multum cogitasse voluerit, nemo nullus, ut huic opinioni invidia effluerent, ex Talmude eam effluxisse dixerunt, cum Rab. Gamaliel Scaligeras eius hæc fuit opinio, Miscuerit, cui priorem Talmud tribuit præcessorit.

67. Dico: Planetas incolis destitui, demonstrari 2° pt. 2 nej evinci pt. ers incolas hra. pt 2ª pars pmis: Planetas in solis destitui nec
ex ratione extrea, nec ex intrea evinci pt. & hac: pt 1. pars Antthis: Sa Scriptura nullibi diserte existeam Planeticolas negat pt dem
in actis Aplor C.17. Versu 26. dic: Fecitq; ex uno ee genus hrum inhabitare sup universam faciem hra. Facile ad hre:
spondere potuit, dicendo sacram Scriptam log de solis hra incolis, de Planeticolis am nil ee innuere. Sll illud xti: Euntes in
Mundum universum pdicate Evangelium oi creaturæ, restringunt eum D. Greg. M. in 1m Evangeliu dicente, pt eis creatione
eis nao gentium designari, solos sc: Fricolas; Quod re in Genesi legat. DEUM solum tellurem plantis ornasse, impleu-
risse q animantibus, id de tellure solam in stu potius, nre in stu exclusive intelligunt; certe nullibi in eo libro creatio aliqs
meo sit, & in antiqm Bibliis Sine Scripturam revelatione Cœlum à bonis dæmonibus inhabitum existimabant. Si redemptione
Christi obtrudas, dicunt in Asserere, ut Planeticola aliqua peccata DEUM offendissent.

68. 2da pars Antthis evincitq; quoniam rationes oppositæ stent. Mundos hac mode sine sufficienti ratione multiplicari. Sed num
q nescimq; principium sufficientis rationis nihil valere in iis quæ à libero DEI pendent arbitrio. 2do: Opponunt asserum nimium
incolarum mercurii ac Veneris, minimum frigi incolæ Martis, Jovis, ac Saturni incolaturui. At Rex ponunt in décor creationi mq;
incolas contra uth; munienti. Exemplum ducunt à Zona torrida, in qua uth; calor ee solet, ut ejus accendant, detri ad limth;
inhabitat. sub à frigidis polarib;, in qua immensum formæ, & nostro insuperabile frigus & tm pmultibus inibi vigentq; DEUM
incolis nam habitum ita attemperare potuerit, ut hi æstui, illi frigori sereno pares ecent.

69. Pbr 1da pars appnis: Argta pbra, quæ p incolis planetar deferri solent, 1° hæ quæpiam, fluxeniq; ee potissimum inimici: quandi-
ant rectè inferes ex aalis auspiam canis ex entrali visceribus, stomacho, intestinis, canes alios lucie stes his pbr; offare, alii
illa intueri in pois haud aliter arguisse pbr ab initio intellure nostra animes, ferat, plantas, hac esq; in planetis, ut pote ubi tellu-
ri ob; reperi et si nulle sth; indicia detegant. Hoc certe Argus ignotus antea Antipodes felicit asserebant, genuis hac sentien,
tiæq; a condemna de Africolis magnam subibat crisim apud pios & doctos. At ex aliqua int tellurem & planetas stabilem q ju-
re Debidet dari communem talem, qui ei int unum canem, & alium; certe Hugenius ipse maria & flumina in Planetis
dari negat. Riccioli, ex lucis, quam reflectunt, claritate colligit eos in tum opacos ee, ut hra, captiose ad lunam in Solis radios
tis, nitrare. Pr dea ind demonstrati ejusmodi eterna Copernicani, adeoq; certum tellurem planetam ee aquea ac ut reliqui, quæ illa
simoda planetas cum tra stabile supponit, quæ tm plane ee.

70. Alium à cœa finali argumentum, qd sc: tam vasta et globi nulli omnino finis apparet, q in ut illi ab hinc alii, alibi habitent, qui Dei
gurni: urg et Volfij Astri paragr. 4to. dicendo: si deficiens DEUS nia edidisse ad manifestandas pfectiones suas — cum Pla-
fricolæ corpora lunæ partialia desiderare cognoscere nequeant, nec Dei sapientissimi, sine excidat, creare rationis capacis, & Phi-
structa ut lunæ incolant, opq; a stris addunt planetas satellites, & multa alia. At facile pbri pt. pillius ad Rom. II. v. 26 Pauli
cognovit stum Dei, a qui Stiarij eij fuit, rum q DEUS in creatione Mundi omnes solos fines sibi pfixit, q uos nos cognoscimq;
Deum finale orium Planetarum DEUS nobis indicavit Deut. C. 4. v. 19. ee ignominiosum cunctis gentib; Ursio Volfij in crim
movet, nam si dicimus DEUS lunæ habitatores dare voluisset, ut partialia ejus ora cognoscant, sicq; ex iis cognitis dispositi
manifestent, nri in sole, ac ad centra globor mundanor habitatores rationis capaces & Phi instructi ee dicent, qdo eis sine his par-
tialia ora globor sor DEUS ete cognoscerent. Hæc dia clare evincunt in quantis & mortali indutis ore nemur tenebris, &
ignorantiæ ora crix noviimq; nil nisi quod adeo remota pfecte cognoscere nr valemq.

Articulus extus

Utrum Astra influant in Sublunaria?

71. Duplex hac in re sententia. Tychonici & Ptolemæi astris omnib; quæ juxta soli, & Lunæ quandam cum nostra tra affini-
vitatem

vion communicationem attribuerunt, id, quod à lumine & calore solis, quo plantarum incrementa, frugum maturitas &c. promoveri, tum ab humidis
quibusdam, ut dicunt, lunæ proprijs deducunt, quæ illarum judicio in varia intrant animalia inde dicunt, quod accrescunt pili, augeri cerebri aliùs
& in nulla alarum ossium &c: & ne vana id loqui videantur, planetis appriete dicunt adstruunt, lunam plenam dicunt &c admodum lumi-
dam, saturnum frigidum, martem calidum, alios alijs qualitatibus insignunt opinionem hanc de influxu stellarum desumptam à signari calam-
li astronomia, futurorum aspectum in planetis in fructum sui esse sunt, ex iisdem artem futura predicendi, quia stellarum imbres, ventos, tem-
pestates nubilorum, ventos, procellas, vires, annonæ ubertatem, pecuniæ, pestis &c: huiusmodi. Ultra progressi quidam Astrologi,
ausi sunt in futura ex aspectibus deducere mediorum antistites, quæ ab unica Dei voluntate humanum arbitrium, & ab adjunctis pœnis diligentis, prudent,
quia stat. bellum, pax, mortes principum, studia mores, fortunæ hominum, incendia, & alia huiusmodi. Ars itaque hæc judicandi vocatur Astro-
logia judiciaria, vicinissima astrologiæ in lunaria, per quam venti, imbres efficiunt, & quia Astrologi vocantur influxum aëreostaticum ab in
Meteorologicum, illam ab in, quæ ab Astris in ortu momento nativitatis cujusvis infantis, in infante exercendæ, & à qua de ejus for-
tunæ ac moribus futuris prædicant, genethliacum dicunt, ut qui dependent ab influxu vaticinent, ante omnia erigunt horoscopium
ingressus, quis planetarum dominans fuerit. Dominia quoque uno tempore uni, alio alii per postillas suas in lunaria tradunt,
tum in officiant, qua in domo planeta primum dominans fuerit, in domum fastam, an infaustam, per domum vero intelligunt plagam
cœli ex 12 unam, in quas cœlum divisserunt, & pro arbitrio suo unam plagam faustam, alteram infaustam dixerunt, si planeta dominans mo-
mento nativitatis infantis in domo fausta reperiatur, hoc fausta, si in domo infausta, fore esta ora infantis vaticinant. Totaque hæc do-
ctrina ex Septentrionalis Chaldaorum observationibus erutum. Alia sententia Rabbinorum, qui censent astra in lunaria agere, visi actio-
72. nem lucis, qua illuminant, & calefaciunt Iram, eadem actione plurimum offendi eam existimant.

Dico: Astra præter nullam aliam effluvia spiritualem lucis in Iram vim influunt, per quam quidem id, quod actum lucis in nos agant, cæcis
ipsis plaudat cœlum, cum manifestissimum sit, nos à sole, & luna illuminari, aliosque tum planetas, tum stellas videri lumen eo
rum peripse per se patet. Omnium effectuum, quæ in lunaribus Astrologi adscribunt, & solam actum lucis repetunt per se & ipsa Astro
nomia actio nulla attribuenda nos negamus, & pugnamus, & hanc effectionem parum vel nos ipsi explicari posse fatemur. Alii certe multi &
ipsis exilia à sole, multo nempe valentiora, ac aptiora pluribus minimum, & in Iram reponunt nullam caloris & motus effectus, à si remissior
sit, ptium crassiori, quo, unde & attractio, ac frigus. Quod si effectus luminis & radiorum, quem lunæ dum plena orbe lucet pila
ris aqueas nihil excitaburit fortitudine moveburit, ut actalent, quod somnos & ora alium magis in turgerent, si morbi pudici re-
crudescerent, quarum merito inter dulgi fabulas referenda & alium ejus in plenilunio medulla abundare, ea chilium carnes
crescere, manifesta cum huic opponit experta, certe si alia bonæ nutrianf & omnis labore exercendæ, medulla plurimum in ova
plenilunio in iis quoque in baby regies

73. Confirmat ppo: Effluvia cujusvis globi cœlestis & pura exilissima sic Orionis &c. & effluvia Bestiarii & exilissima pars globi
Bestiarii, idem effluvia cujusvis globi cœlestis Agrarii, & gravillensis sua totidem in suis centuplum in suis globum, cujus & pars, si-
cut Irea in Iram, nec ex illis ascendant in æthere, nisi spiritus à fluido atmosphæram suis globis efficiente tenuis à suo globo de-
rivati globi suorum ab & fluido prædicti possunt quasi ad mam atmosphæram globi ab & fluido emanavit, non illud admo-
gnam ab iis attributionem ponitur sicut ponitur nec aëris, & inde ab aëre ad & fluido, astrorum atmosphæram efficient ingentem cel.
ang celeris puri instar aëris, quippote gravitem efficiens &. effluvia cujusvis astri in ipsius sphæram ingressum pellit.

74. Unde colligo 1mo: Astrologiam omnem & speculationem hanc cum Aphronomia fundat, hæc enim & matheseos pars scientia est qua-
tatis astrorum analitica, est accuratas, artis, varias positiones, eclypses, aggressus, solstitia, novilunia, plenilunia, hinc judicandi

vanissima

vanissima esse, & meram Gingarorum, & Chaldaeorum imposturam. & 2° quidem Astrologia judiciaria damnata est, quia scholasticorum quidem inanis sit, & non raro etiam superstitiosa, à SS. PP. acerrime impugnata, à Conciliis Bracarensi Imo, & Toletano 1° condemnata, à jure Canonico & Civili gravissime vetita, & ex omnibus Scholis relegata. Praedictiones itaque genethliacae inanes prorsus sunt, nullisque peritus principiis Astrologia horoscopica nititur, nec niti potest. Tum quia divisio illa Coeli in 12 domos commentitia est, & arbitraria, arbitrarium quoque est hanc domum aliam esse faustam, infaustam aliam, planetam in propria domo esse potentiorem. Ridendum demum est planetam agere in infantem cum nascitur, cur enim non agit, cum concipitur a parentibus? & si hoc obtigerit, necesse foret omnibus sub eodem sydere natis fata impendere eadem, quod falsum apparet in Jacob, & Esau, quorum indole & fortuna erant diversissimae. Et quorum idem est fatum, ubi quia eadem in pugna cadunt, eodem merguntur naufragio, eundem habere dicunt horoscopum, quod rursus indignus est falsitas, cum diversissimis sint nati temporibus. Accedit praedictiones has nisi casu verificari, ut fatentur ipsi huic vanae sectae addicti. Cardanus inter 100 praedictiones vix duas 10 deprehensas fuisse. Sic Astrologi Alexandri VI Pontificis mortem ad Annum 1493 praedixerunt, quod cum non evenisset, singulis annis usque ad 1503. Alios horoscopos semper ~~[illegible]~~ infelices construxerunt, tamen cum nasci ipsius duae excederent, mutato horoscopio spoponderant vitam longiorem Papae, qui tamen eodem anno obiit. Bene hac in re Cicero L. 2. de Divinatione: quam multa ~~[illegible]~~ Pompejo, quam multa Crasso, quam multa huic ipsi Caesari à Chaldaeis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum, ut mihi permirum videatur quempiam extare, qui tamen nomine credat iis, quorum praedicta quotidie videat, re eventisque refelli. Huc refer imagines illas, seu figuras, quas Thelismanes vocant, quibus virtutem dederunt insulti, etiam nulli tribuunt, & immunitatem à vulneribus, & alia cum haec nullam omnino habeant connexionem, sic quomodo videat illam figuram ex plumbo, quae ab Alchimistis Saturnus vocatur, die Sabbathi, quando dies Saturni dicitur, fabricatam, & Saturni charactere insignitam collo hominis peste laborantis appensam, pestem illam, quae morbus Saturninus vocatur, expellere. Item de caeteris, cum hae omnes divinationes sint obviae. Si vero quis hoc loco dicere voluerit, figuras nonnullas, ut serpentem aeneum sanasse, monendus, ne miraculosa naturalibus immisceat. Si vero dixerit experimento constare quod Thelismanea effectus quandoque constant, id nisi casu vel ex implicito cum daemone pacto factum fuisse Herdt.

76\. Non minus vana est Astrologia aëroscopica, seu quae tempestates, aerisque mutationes ex astris vaticinatur, ut merito Ludovicus XI. Franciae Rex carbonarium in praedictione velociorem mendaci astrologo pro futura pluvia taxaverit, & licet vaticinia haec in calendariis passim imprimantur, ac à vulgo in pretio habeantur, qui tamen advertere voluerit saepius calendaria expectationi minime consentire observabit. Nec mirum, nulli enim hac certis principiis, sed imaginariis solum innituntur, principia enim Astrologorum sunt planetas esse diversae naturae, ita frigidum Saturnum, siccum Jovem, temperatum calidum & humidum martem in summo calidum & sic cum Venerem quidem ponunt. Quia vero certa fultiratione id affirmant, non videas, cum praesertim possibile sit, planetas omnes esse sibi, tellurique nostrae similes. Praeterea quis credat Martem esse in summo calidum, solem vero temperate tantum. Arbitrarium etiam est planetarum dominium, quod supponunt, & ideo doctorum nemo miratur eos in suis vaticiniis falli, ac fallere, id vero quidem dictu mirandum, quod complures illis fidem adhibeant.

76\. Collige 2° de inanem esse naturam dierum criticorum, & annorum climatericorum. Porro dies critici vel sunt aliqui specialiter assignati, in calendariis, vel sunt in septenariis, & novenariis, ut sunt 7. 9. 14. 21. &c. Anni autem climaterici sunt omnes isti ternarii & novenarii, qui infausti esse dicuntur ac valetudini adversi, praecipue vero annus 63 periculosissimus existit, quia ternarii & novenarii inconcurrunt, vel ut alii volunt, quia ex septies tribus ter multiplicatis componitur, sed quis rem serio perpendens haec non rideat? quid enim hac numerorum parium seu imparium relatio infausti, aut fausti afferre potest? Tum calici, nemo possunt mali eidem accidere, & praecipue 63 annos horrere deberemus, defecto non in syderibus, non in numeris, sed in nobis, & circumstante aëre morborum causa est. Idem omnino dicendum de tabella phlebotomica, quae etiam & unde petita ratione probabiliter saltem suadere potest unum diem chirurgicis operationibus bonum, malum alterum esse, nil hic certe praeter numericum ordinem superstitiosum semper vel vanum inveniri potest. Quis non rideat dum legit 16 à Novilunio diem pessimum omnium & demeritorum esse, 17 optimum esse, quasi luna, vel aliquis alius planeta ex pessimo in optimum & è contra mutari possit repente.

DISSERTATIO SECUNDA.
de Geologia
ARTICULUS PRIMUS
de Magnitudine, figura, & divisione terræ, nec non mentibus illius.

77. In Historia Acad. Regiæ ad Ann. 1736. memorant cum laude comitem Fernesii, Picardi, de la Hire, Cassini Picardi, quod tentarint calculum ineundo magnitudinem Terræ R. recipiunt. Justa horizontium gradus circuli Terræ maximi. Etenim miliaria Germanica ea ratione quod tot miliaria Germanica quot gradus unius meridiani intra duas horas Horizontis 15. & quibus circuli in Æquatore gradus dividit, totis illis circuli Terræ maximi 5700 miliaria Germanica efficient. Diameter telluris paralleli dimidii proportionem habere 1760 miliarium Germanicarum, semidiametri 6600. miliarium Germanicarum. Quæ ratio sit certo satis hypothetica; nec ea mensurabilis, pro miliaria Germanica stadiata, nec non solidi illius mensurabilis pro miliaria Germanica cubica, incertum est. Idem pendet à determinando figura, quæ vera telluris figura sit. Hæc ea post hac Cl. Viros conata, adeo incerta sunt, ut P. Regnier, Basilensis, S.J. ex mandato pientissimi Benedicti XIV Pont. Max. eadem investigans opus scribere non dubitaverit: illud unice profuturum, si quem de magnitudine & figura telluris determinanda ex mensuris graduum non videbo absolutas adhuc ova, deo vita incolumi alia. Ego ut omittam vetera opiniones circa figuram telluris, hos cum Ogilio recensere & gratum ac judicio, & ea ex declaratione Noctri Ordinis de figura telluris, ad quam illæ opiniones facile avocantur. Omisit: illis diligentiis necdum plene resolutis, an vera figura sit effecta sphærica, an ad polos depressa instar pomi aurei Hesperidum, omissis his, aliud in utramque partem Mundi, medio tutissimo ibis.

78. Dicendo: tellurem quæ ad Horizontem, & Phœbe sphæricam esse. Radios in orbis, quæ Lactem observatio docet, eclypsibus, luna, umbra telluris in lunam semper rotunda & circularis, unde solaris radius, & aliis figuræ apparuit. Solem luna Stellæ eclypses ac aliis depicimus, quæ loca observatoris ad orientem accedit apparitio, ut post 24 horas 15. gradus recta occasum recedendo eadem, eodem ortu una hora integra notat tardius Stellas fieri manifestius proficientibus priis gradum culminantium, & turrium, turmi tecti, ac deinde domus in currunt in oculos, recedentibus ab Ortu, prius inferiores pars oculis studuntur deinde superiores ita: Sub eadem meridiano gradientibus, gratum pulsu unius diei accedere, hinc alli decrescendare.

79. Observatores Babylonici Ital. mundum unicam umbram facit & ex umbra argumentabitur figura telluris nullis Edd. Solem foret rotunda, & caput tantis plysiasmos ret itinerib, quos pedes quia foret illud describat circulus Ital. varis occidentem absentibus dies est longior, brevis tabentibus vero ortum Ital. Montium, cavis & paucis in maris altitudo assistat sphæræ illi tellaris Ital. Cum iam pene certa sint observatoribus, gradum Regnium in Galliis, de tellurem sphæricam & eo Ejicies.

80. Quod dum degrees dicto in unicam umbram facit, si lunam centro dirigere respicial, pedes, secundum Medine dicplus est ad tellurem, qua cum illis exacte thinzat eclypsis lunæ, semper umbra Terræ unica est 2½ degrees. Caput brevis plysiasmos ret itinerib, & foret eum arcum in aere describere, quos pedes in Terra. Eadem plysiasmos in Terra decurrere et quos pedes N. 79. eadem stellarisph & pedes ad caput brevis indicant Ital. & de tabentes & vice est cum eum 15 gradus adjacentes horis respondeant, quæ ties ille ad orientem pergens 15 gradibus gemmeret, solies attingeret locum, in quo una hora citius ortus & occidit, quinto loco post 15 gradus à Ego illi ratiocinatio, & Ostra. Ital. degrees: a Montibus, cavis & paucis in maris altitudo assistat sphæricitati Mathematicæ tellaris & sphæricitati Phœbe, ac stabili, M. ut ut eam in maris illam altitudo est, sibi ad diametrum telluris quarta, forte nulla est, sicut ab eandem adhuc rotundo dicti cuiuspiam solidi huius ovi plumbei, & aliis jacentibus diametri, in officiunt arcuulæ adeo modo laterales. ad Stum. Si Quadrans hanc hypothesin vera sit, quæ ut, ut ab aqua polum gradus decrescere, ac Minus nares, ac oculos de, & laudo ad tellurem ad polos oblongam esse sciri, & quæ ab utroque polo 25 degrees gradus decrescere, ad diametros tellurem ad polos depressam. Statuit, tellurem rotundo dicti Phœbe nil sed magnæ addytationem excessit ista jacentibus diametri degrees meridiani Hyperniæ ne 1. gradus via faceret. Nil jam impediret, quominus tragutamentum Phœbe sphæricam tueamur, exigua admodum differentia in tot miles sibi pupi erraquit.

81\. Divisio telluris in ipsa sua superficie ē multiplex; sic primo ratione circulorum sphæræ armillaris dividit in Zonam torridam, temperatas, & frigidas. Zona torrida ē tractus terræ int utrumq tropicum Ωtenta ppt calorem singentem sic vocat. Zonæ frigidæ st duæ, quæ int polares circulos, ipsosq polos extendunt, vocant frigidæ ppt frigus ppetuo fere ibidem dominans. Zonæ temperatæ pl st duæ, una, quæ int circulum polarem arcticum & tropicum cancri Ωpræhendit, & ē Zona temperata Septentrionalis, altera, quæ int polarem antarcticum, & tropicum capricorni int iacet, dicitq australis. Dicunt aūt temperatæ ppt vicissitudinem temporum, qlem nos, qui sub Zona temperata Septentrionali habitamus, experimur. Dividit 2do. ratione Ωtinui in aquas, quarum Ωgeriem mare dicimus, & terram, quæ si ampliore tractu Ωtendat, Ωtinens dicit, si undiq mari cingat, insula, s terra nōr. Si à mari undiq ambiat, Ωt modicum terræ tractum, quæ eo ponte cum Ωtinentem jungat, peninsula, v Chersonesus dicit. Tractus aūt terrestris hic qui peninsulam Ωtinenti jungit, vocat isthmus. Promontoria dicunt eminentes ex Ωtinenti in mare excurrentes. Freta st angusti alvei duo maria Ωjungentes. Sinus ē mare anguste intra terras interceptum. Dividit adhuc terra in Europam, Asiam, Africam, quæ st 3. ptes vetus orbis dicunt, & Americam, quæ novus orbis appellat. Ad polum utrumq terræ incognitæ sunt, ad Antarcticum sita, Magellanica appellat, eo, quod Ferdinandus Magellanes littora illius int navigandum detexerat.

82\. Quas orbis Universi Ωplectit provincias longum est recensere, nec nostri muneris, q Physicam, n Geographiam tractamus. De America notandum ēst eam ēē 2plicem; alteram Septentrionalem, meridionalem alteram, utramq ab Americo Vesputio Florentino nomen sortitam ē, q anno 1497. Emanuelis Lusitaniæ Regis auspiciis Gadibus solvens eam detexit, etsi prius Christophorus Columbus Genuensis Aō 1492. Insulas Americæ quasdam, int quas st Hispaniola, Cuba, Hispaniola, & Jamaica repisse notandum 2do. sæculis prioribus ignotas fuisse antipodas, siquidem teste Pindaro sapientibus & insipientibus Ωmune erat nescire, quid sit ultra mare Gaditanum, & apud Orthodoxos ī recte audivisse, q Antipodas ppugnabat, adeo, ut Zacharias urgente Epō Bonifacio Moguntino, sententiam suspensionis à Sacris tulerit contra Virgilium Presbyterum, qd antipodas dari affirmasset, ut referunt Historiæ Ecclesiasticæ ad An: Xti 748. idq ideo, q ei foret impossibile videbat talium hominum originem ab Adamo deducere, at q nunc indubium ē in illis oris repertos fuisse homines, igit a ptes incognitas deerrantes, eo penetrasse, a navigantes vi ventorum eo abripi potuisse, nemo facile negaverit Ωsertim postquam terras Ferdin. Magellanes totum orbem spatio 1124 dierum, s trium Annorum & 25 dierum Aō 1519. ad locum unde venerat rediens circumnavigavit.

83\. Dividit 3tio: tellus ratione circulorum æquatori parallelorum in climata 24. ab æquatore ad polarem arcticum, & totidem ab æquatore ad polarem antarcticum in quibus ea Ωportione dies noctesq longissimæ habent ut remotius ab æquatore clima diem longissimum habeat, quæ una semihora excedit diem longissimum alterius climatis sibi vicini versus æquatorem positi. Jam à circulo polari arctico ad suum polum 6. Climata, totidemq à polari antarctico ad polum Ωtrarium numerantur in quibus incrementa diei, seu supra alia mensibus numerantur in Regionibus enim ab æquatore versus utrumq circulum polarem recedentibus apparent dies crescere, ut in maxima declinatione solis ad ptes Boreales, qdo scil. ad tropicum cancri sol pervenit, Major dies sit, qto magis Regiones illæ ab æquatore recedunt, versus aūt circulum polarem Arcticum, & declinante sole usq ad tropicum capricorni, tto longiores iisdem ptibus Septentrionalibus noctes sint, qto distantia earum ab æquatore major. Climata itaq nil aliud st, nisi spatia loci duobus circulis æquatori parallelis Ωprehensa utriusq latitudinis ductis Ωparatio dierum noctiumq longissimarum incrementa, eo majora habea, quo major obtinent latitudinem Septentrionalem, a australem.

84\. Dividit 4to. Terra ratione incolarum put certam relationem ad tempus diurnum, a annuum habea, sic vocant Sinoeci, s cohabitatores, q sub eodem meridiano & sub eodem climate in eadem hemisphærii terrestris pte habitant, adeoq eandem dierum cum noctibus, q aliud plus anni vicissitudines eodem eodem tempore experiunt. Perioeci, s circumhabitatores, q sub eodem climate, d sub opposita ejusdem meridiani pte degunt, adeoq eandem Ωdem anni tempestatem, d n eodem tempore diem habent. Antoeci, s Ωtra habitatores, q sub eodem meridiano, at opposito climate, ex eadem tn hemisphærii terrestris pte habitant, & hinc vident diem st, anni vero tempora habent opposita ita, ut eo quo tempore apud Septentrionales ē ver, eodem apud Australes autumnus sit. Denique Antipodæ vocant qui pedibus oppositi, q sub eodem meridiano & opposito climate ex pte hemisphærii Ωtraria terram incolant & diurno, & annuo tempore nobis oppositi. Jam ratione umbræ alii incolæ dicunt Amphiscii, s utrinq umbrosi, tales st, q intra tropicos degunt, qcertis anni temporibus in Boream, aliis in Austrum umbram Ωjiciunt h meridiem, at qdo sol illis verticalis ē, tc ascii, s sine umbra dicuntur.

Heterosçii

Hetolasii. H. g in una semp plen umbram, ejiciunt ℔ meridiem, sic g in Zona tempata Arctoali habitant, ubram ejiciunt Arctoi vs, ℔ ea meridiem vs, semp ejiciunt, g sub Zona tempata Australi habitant. Periscii dcrig, s' ea umbra circi, illi ferunt, g sub ipsis polis habitarent, quar umbra circa eos in circulo semp ouvet.

88. Quantum admonet eos origine hos Barometr, Diluvium universale refert, prim ga ipsi nos in fodinis &c, ut ab aquis Jurassi hinc, illinc erumpentibz in uno loco, postea pra distrumpant, & demu sub fidentibz aquis, tornare quig in certos gesta locos ceta caverint, at in montes indurata fuerint, prim, g a id vident indicare strata ex shalis marinis, imo et putrefactis pisc ibz, cochlis, ostris, repta in montibz, in quel à mari disjunctis, mol affsita profunde pra gleba humidis salsis variis plantar permista reperiunt. Hæc sentea side omnibz, g illi montibz prædat, asserende nulli illor ante diluvium existisse, salta ℞. Ex Den. cm C. 17. emissis opibus collegit, sydem omnes montes ab aqua diluvii oppletos fuisse, ut ab aquis Jurassi hinc, illinc erumpentibz, ab imo, ad summum pabis, nec in ullis locis venis uberibz, in ℞ vallis, nam & saxa tum enormia, g hic in montibz depicta, ℔ ibi rapta vorant aquæ diluvii, ut manifesti pthy pra humidioribz gravillis cum gruentibz, in montiu cavis depictis, calle caverna, & venas metallicas in plano ℞ solet reperiri copia, sunt & hæc gazophylacia globi magnei abinitio Mundi facti ab Auctore nat, ut ad usum Principis, in stella Lyncis dicti essent ibz. At si hæc sentea prædat tib de vallibz montibz, nec ℞ impollis, sydem tubi minis Lis, vocalis montium guidam alias sydem subterfugia alios dolos traduxit Hillarius, cælum shala illa Silicea, ℞ à temporibz diluvii depicta in dicta tellurii, & aggesta pra sepulta gravent dicta pfunt, ut pbtt Cl. Pirsche existimat pfiguras montium pra motu facta, cum ages marinis, quæ j infra dicentes, pstemp, liu cibz pcanales bracheos ultra ubrig movent, cadq; modu loca exagillis, ℔ pallis intra riveria montium deposita, & recedentibz, agi, g demu herbis insinuant ram repplicare ℞, pra obrutæ dicta pfunt, & certum, annui montes, in gby signis distincte reperiunt, g pauciss imi, nec omnibz allis sunt.

86. De altitudine montium varia et fabulati Veter: Athram nempe 6. millia passuu, picium 10000. Caucasum 20000. Atlantem duriq; proferente Plinio l. 5. C. 1. cujy in Africa lunaris circuli asseuere, ut videre sufficiente credens. Errorem illor Gallæi, Keplery, Varenio, Sebaq; ac Riccioli, demonstrarunt, & varios, g dem picum est, ad 240 miliaria Germanica, ad quæ illi in mari descripsit, pprodiderunt altitudinis, & ad decimu Veratalli, miliaria Germanici, ad quæ Italicos Caphilat. Galilæi, vocalli montê 5000 passibz, alliorem, Keplery, ℞ 200. passibz nullê dec at. Nam g dex eadem dicit nubes, tempestates, g despicant, sid in Carpato nostro, quem Licê noctê cê Cometê Junio, in summa te: Babia gora dicta, g in carpato nor ê, id ipsum videre ê.

87. Vis igniva ma gnarbarum montiu pblt in deprepti pt, quod in cava corticis magna vitri, sulphuris, bituminis, & pyritarum materia ignis sulphur & ferro pstantissimi capia, percussu mutuo, & attritu accensa horrende erumpit, ut saxa, & arenæ, ac flammæ, ac saxa impetu mira ℞ sine vicinor laesa damno ejaculet, nec tu id semp fit, imo ℞ raro ignis in mari mora ejaculant, ut nisi ex gravissima mortalis Luigma di percrat. Certe Vesuvij 100 & amplij annis q evixit, dum illum 1631. Aº horrende desævisset. Hodie in Europa celeberrimi sunt Ætnæus in Sicilia, Vesuvius in Campania, & alij, a quibz Sulphur & aurum erat, quod celeberrimi sunt, unus, g in Insula Sumatra, alter in Hispania ppe Bivarum ppotius fere ignem ad 70. miliaria lucent & ejaciunt. Plures & adhuc sunt in America, ita, ut sola Peruvia 14. numerat, Insula Africa vo sex montes quadam. Insula ea in mari Atlantico ad littora Africæ, quæ flammas eructant, rapiunt. At quidquid, id nullis, g in Indiis sparsere Deus reverunt, ger ℞ Indigenæ sunt, velut in Insula Mauri montis pliny 1630. Aº ita, ut absorbtis ita alii audere capiant, ut in eadem Asia mont Insula Java ppe Urbem Panatura 1696. Aº ruptis ingenti incolarum strage audere cœpit.

ARTICULUS SECUNDUS

De Electro, & Electricitate.

88. Examinata tellurii velut exteri cortice, sup ê, ut ipsa illi, visceraq; scrutemur, de fossilibz, quæ hactenus specialiter examinemus, pâlu de omnibz agere aliquis temporis ℞ prætermittemus duas illor species, quæ ob singularem phænomenon specialê Libi videntur omnem nostrum examinandi

Sed ejusmodi

susciperim de Electro, & Electricitate. Electr. quod & succinum dicit, è nobilissima bituminis specie tum alibi tum potissimum in Mari Baltico magna copia reperitur, & à fundo maris, ripaq; quasi fluctibus fortè & mare ferit, evellitur, & gummi quidam ex arboribus in aquas destillant, ibiq; duratos esse existimant.

89. Principia electricitatis, & quidem ubi efficit, cuspidem Bri leviora Ora attrahat, repellat, & quamvim in aliis in Obj. ut lacca, bitumine, gemmis ac vitro in Anglia à fine mensis Martii XVI. detectam, electricitatem, & vim electricam vocamus. Vim hanc variis instituti tentaminibus post Acad. Reg. Soc. de Lanis, Nelet, Godden &c. quorum in nobis fuere Obj. vires electricas observabit, unicuiq; in Ora in dies electrico, & polo electrico, & alterni electrico, & communicationem electricitatis distinxerunt. Idio electrico, quidem absolutè electrico, & electricitate propria primitiva ac originaria dispositi. Dixi possit illa, in qb. vis hæc & affectatum erit, panni, chartæ, manuum &c. excitat. Talia sit quidem succinum, cera resinosa, illi gemmæ, crystalli, vitra, pilis, alicuius sympi electrica parva, & electricitate sit, quæ in nitidi & tactum Idio electrico hanc luci modi manifestant, talia sit, & ipsa Idio electrico nec in sit sericum, ingue, quidem siccum. Illam vim observabit, quæ ubi in eduxerit Obj. eta det electricitatis phænomena, dum ipsum fricari instituo in agrum, quatum unus det respondere potis. Affricto Idio electrico regula excitat Cuticulæ vel pulvillo pilis serto, cruta, aliove tripolitano respecto glem mag. primus excogitavit Cl. Gerdan Ord. S. Benedicti, & quod Nelet magis placet, sicca vola manu applicata globo electrico, huiusmodi affricto, affricto, operavia phænomena indicet de quæ, inter quæ insigne illud, & à plurimis observatum, scintillam, & crepitum emittunt.

90. Qualitatem electricam P. de Lanis & post hunc Gersing in effluvii electrici Obj. primi reponebant, & revera nem effluvii cognitæ Ora Obj. illi, immixti, ejectu in Ora obvios, quod dicit electrici, nec tali agnoscit dissipationem electricam, electricitatem deperditam ex aëre vetera reintegrari data, quod ex altera reparari potest, attamen nita, ut vis ipsa in aucta inveniat. Alii totam vim electricam repetunt ab aëre, & directe, non attractionis repulsionis, phænomenon sin on alio, certe effluvii deducunt in vacuo Boyleano, ac in patente aëre, qui hac in electro excitata immissa aëre in auges & pon dosissit. Dein aër pulsus in meat propagat aër pulsus vis electrica, aëstam celeritate, & motui, & tactui, in illo spatio ratione virium, & dignitatum vis electrica celerrime propagat.

91. Dico: Vis electrica Obj. pbtt cum Cl. Nelet reponi in fluido quodam solido subtili pore diffuso, Æthereo, elastico, ab igne electrici pabuli disparato ac dissipato, in destituto, qualis Luci modi fluidi ex Ora, & Idio electrico, & Sympi electrico ad motum ibiq; Cuticulam per minimum & pasticulas diagonales effluit, atq; ad illud aut temporis, a pellitur pores, ac aëre vicinitas Obj. & Exigentes effluid. Fluiditatem Luci modi phat celerrima electricitatis propagatio. Soliditatem phat Crepitus scintillæ electricæ, & elementa succussio in metallis putrinoxis, illi accessus quidam Obj. ad electricitatem, & repulsio ab illa, negatis cum viribus attractivis & repulsivis Newtonianis universaliter, ut Ora accedat dicant ab igne solido ad accessum, repulsa ab igne solido ad recessum determinari. Subtilitatem phat transitus materiæ electricæ per densissima Ora, sic vitro munda posita sup. chartam, & de aquæ, coram adhibe, & nisi placet sup. aquam agnoscunt, & materia Ora electrica, & talia sic clausa subtilitatem. Quod sit diffusio, & rarefactio, quod nullam à Obj. ad electricitatem negavit, & propriam, & communicationem, & ipsum phat communicatio electricitatis, & ignis incredibile, ut tum copiosa materia electrica in uno globo, & cylindro vitreo continet, quæ tabulis, ferreæ justa longitudinis, nec in so. a pluribus in locis repetendis sufficiat, ut ultimus sortiatur materiæ electricæ accessus & deperditas effluere. Quod dicit Clarissimus, phat copiosissima ad magnam distantiam communicatio. Sic P. Gram Bononiæ exhibuit electricam virtutem propagatam uno minuto secundo ad spatium 8300. pedum, & amicus alter intelligit, si facta suppositione, & globuli materia electrica sint sibi similes, & compacte intelligit, & ea verissima exprimit ad ultimos transitus materiæ, quem declarat analogia globuli elastici.

Elasticitatem crepitus sonori nec in eam propagationis celeritas phat.

92. Quod Fluidum ab igne electrici sit crassius, rara, & gaia in multis tum illo Aetheris, ut, & dicit fluidum, & dicit dissipati, & à luce imperpetuat, scintillas, & spiritus spiritum vini, olei, accendat, & hos effluvia dissipat, prius ad motum Cuticulæ, & attractus, ut sit communis, & functione, & malphiane Boyliana et in lacrima batavica, quæ in nihil calefacta a malleo dejecta in duo partes, Ora levia & de habilit. Fluidi ignis electrici magis propagati, & quo

Densiora

dentera illa fuerint, vg si plicam lignea in una aut re mille manus ſphæram, alia igni admoveat, diu tunc illa caloris illa tenere potis, ſecus ipſorum eid, p omnia ejuſ manu ſphæram igni admoveat. 92. Vis electrica in vitro jovi gni in sulphure, in sulphure quoq; jovi gni in cera. Hispanica. Quod ignis hic ſit ptes sulphureo acidis proniſq; pbat odor sulphureo acidi, q libi e aqua ſortis, expiri hunc q; pi admotis pruinis navibus ad extremitatem plicæ ferreæ tubo machinæ inserte, quæ radii lucidi ex ea prorumpunt, idem pbat scintillarum electrica corepitus, colos q; pdigitis electrici oris, diversi, scilicet jam purpurei, jam albescentes, jam violacei odor, qua calor diversitas oriri ab intimatis ptibus heterogeneis ignis hri pt.

93. Quantus ad duplicem torrentem radiorum effluentem, ac affluentem. Dr. Sid declaro: Affrictu vehementi ptes alias premunt, alias post affricationem retinent. Vehementi illa primum in extimis, deinde in interioribus pthis motis, & quedam rarone recipes, excitat q; motum, ut & aliqntli incalescat, primi illis pandant & q; quos mra electrica erumpens, atmosphæram in omnes ptes humoris, ac ex pdictis radiorum fasciculos divergentes ad certam distantiam pducit, ac luminosi alis, q gnte à Dre lucidæ recedunt. Re amplius divigent. His dictis, an experimenta disputanda sint. Vertica ferrea electrizata in acumen desinens, si in tenebris experimentis fiat, lucidam pradios divigentes acuminis sui spargit, q ipsum planorum eorum large jucundiq; spectaculum exhibet, si huiusmodi plica in recipiens Antliæ transoleratulæ picei inflexa, recipiens aere evacuatæ &c. Similibus, & Dra pilosa electrizent, fila priora, pili posteriora assurgunt in directa cum quadam inflexa divgra. Simile tubo cum ab hinc electricitate in apta pilade manu tentum, p radios divigentes evolat ex pilade.

94. Altum volorrentem eodem tempore, & plures parvos influentem facile q; id evincit, qd & electricitatem suam retinere nequeat, nisi minus fluidum effluens iacturam effluentis reparaverit, idem impostulant leges æquilibrii fluidorum, ut, cum fluidum electricum dictum effluxum p oa, ac Cinnamum, turbato illius æquilibrio in una Dre p effluxum ex eadem huiusmodi fluidi, mox illud affluat ex Dre Cinnami, sicq; reparet amissum æquilibrium confirmat qd experimto Cl. Nolety: si farinâ aspersam laminæ ferreæ electrizet, multa quidem pticula farinæ repellantur, extrema hi superficiei pars pulviscula farinacei tecta manebit. Foliatum auri Bracteati eidem farinæ medicinali electricitate imprta, una pte æthereæ laminæ, dum alia ab eadem repellit. & sicut repulsa à radiis effluentibus, ita attractio ab affluentibus repetenda è curvis radiis affluentes, si dicta divigant, radii effluentes dicti dicere, secus si reparaverint defectum egredientium.

95. Dicet: si ver è lamina farinæ aspersam, an post electrizatæ canet jovi sui pte aspersam emanare, & radii effluentes, cantantes huiusmodi additamentum trent eæ plures effluentibus creantibus repulsionem &c. Respondeo: probabile quidem si radii effluentes plures sint effluentibus, & reparaverint, & perturbaverint æquilibrium huius æthereæ &c. probabile est, si inde data ea turpitudo mra electrica effluveret, quin effluveret & ex pte aspersa plures pores effluerent, pauciores affluerent. Re ultimum dignum, plures pores effluerent, & pauciores affluerent, & utrobiq; lamina in affluente, quin in affluente mra ex pte dictis celeritas, N. rorem, in effluente, quin in effluente, C. Male igit electrica vicina electricitate ori, ex in pores illis simili, agitante & egredientes radios nimpedit, alta pti illi hist plures sunt, & jovem radiorum effluxum capta in Dysphnoe exercebit, si hi hi nari, quin effluentes, celeritate ferunt, qa ut tantang male pauciores affluat, tantum plures affluit, diq; eo tempore male effluentis celerior sit, oportet.

96. Exponunt phænomena appulsæ & repulsæ, &c. tam dicti electricum phlogisti, quam pi electricum communiter electricitatem vicina &c. via ad se attrahit, & repellit &c. è qa cum torrens radiorum mra electrica, utut q demum Dra electrica affluat, attamen influat, utq; quidam intrapit, secum abripit, cum q Cinnamii sferam dirimit, intercepta, & ea q; q direnem, q alia portio è, si illaq; celeritate exigua, ng pticulæ è pilade auri &c. ab affluente torrente, vg electricum O abripiet, cui vis effluentis ab radios sunt divigentes, impari resistentia divisi exigua gestabit, qua à motu q dem rectilineo impediet, ne ab accessu, at si ig sit motu O intercepta radii, nec non figura excipiendo impressum à radiis divigentibus, idonea cum, ab iisdem iterum capiendis, incipientibus rursus deallerationem impedire, & O repelli illicq; tostq; Nolety, & abstillo effluentis fluidi, cui vae è, qa torrens affluens, si dicta, celeriq; motu torrente affluente, & Bracteola auri è Dre viventem communicat repulsum gen torrens effluens. Hæc igit bracteola celeriq; motu accedente massa sua, & hinc gentium motu jovi, quin & gentia motu torrentis affluentis. Si dicam impedit

eum impediat, quemingillarresiliat. Addedum huic modi bracteola Ori electricatæ admoveat ꝑ effluentis ex illo torrentis radios multa electrica in ipsammet bracteolam vim adunt, dum Scintillæ, Scitatæ molem illis, aut ex Ordinatione repulsivæ torrentis effluentis magis exponit, tum ni, galt ex bracteola ad torrentem vi, Oelectricum pradios ꝑ dirigentes effluit, quæ 2da, & me judice sufficiens repulsionis causa; indubitatum est quod dum duo Ora Ursarii instructa torrentibus, sibi occurrunt, sicut jungant nequeunt, a via unius torrentis ꝑ latis intra ꝑdas alterius, aere mediresistant, reprimi, quod in cuti scripsit, torrentes utrinq; prumpere ꝑgant, dum Sisti ꝑpetuo in se invicem accessum duæ ꝑ libebunt, ꝑ indubitatis scintillas in se ꝑpetuis spectemus, ꝗ de ita bracteolam virtute electrica, ne eadem imbuit, hac vi, qua electricatæ Oculus in exigens, radios emittit, qui circa cum effluentibus ex Ore electricato, nec decurrunt, nec colliduntꝗ intra illos se se insinuando, in bracteolam electro jungunt, ac ubi jam ex hac pomos prumpentes radii, qui ne reprimi ab effluentibus ex electricato Ore, nec in ꝑdicti sinuari ꝑsunt, dicirco bracteolam, si adhæret, avellunt, avulsam vero in si inæquaribus ꝑticarum ferreâ setâ impedient.

97. Ex Bracteola dic in aurum repulsa & ꝑtim fornicem electricatum se insequentem fugientes ꝑp. rationes data; alias admota cera hispanica ad ꝑpicere electricitatis, sis se applicabit, ratio est, quia lacca & sulphur cum exigua electricitatis sint, torrentum ejus ex his erumpentium vis parva est, & cum torrente effluente, ejus electricitate bracteæ non resistet, quin ipsa lacca electricitatem non pauci Sfert ad facilitatem radiorum bracteæ in eam irruptum, cum inhibentia minutis hujus modi Oby ob vi secus ad minimum ꝑticas, nec fluida ætherea debite retinere, nec aliud porro eorum subire ꝑsit, nisi ubi tale Ocalorem incalescens calefactum fuerit.

98. Cur Electricata ad Ora, ut vi electrica imbuantur, facem lacca ejusdem electricis, sine tubis luminis, accendere suspendi debet ex serico, duo electricandi dicitur stella scabella, vitreis pedibus instructa, retina brachia longa, ferreis, sericeis pendula; ratio est, quia motus ejus multa electrica in Oby sympi electricis in aliunde et aspica certa est, nisi a Oby dielectricis communicet. naturam vero est, quod motus communicati, ea vi non audeat, qua pluribus communicat, ut vi si Oelectricata dielectricis insisteret, sic ab dielectrica ꝑricta vi illi soli communicatus, qui insistit abiret, nam communicat ꝑ pavimentum, ab ꝑ parietibus, & tota dispositione mea ꝑtellum ipsi. Eodem modo sic vi si spiritus communicatus evadet in illis, & ppe nullus, Ethæ sic ꝑ sustentacula dielectrica communicata in infinitum pedes, & nil effugit quamiam vi ita accepta. Stella exercebat electricitatis phænomena, nam quivis an in dielectricis, & hi insistit dimittit electricum, nunquam sit modo electrica capis hæc ꝑpti speciale dielectricæ tectorum vi Scitatis admotum ꝑ communicatum, effugit ꝑ ejusdem, ut capiat certum est. Nec dicas hac stentantia dielectrica vi sederent Botanicæ ad Oris electricati cum aere, & undiante, cum relig. Oby sympi electricis, nam vi ipsum hæc rem singularis observare in Gallis primum, tum alibi, facta dielectricis ad numerandum docet, nempe si ꝑticulæ longa ferreæ sup alto ꝑsitum ad ꝑpendiculum arigat, illa ab aere humido, ꝑnitrua aliaq; hujus temporis tollit tempore motu, Scilla, & adillam ꝑticam affricta potentissime electricat ꝑ tam ore bi. Id tentare quæ duo actinfelix exit, Cl. Ruchmandii, ꝗ dum in Acad. Petropolitana Ao 1753. ij 26 Junii ꝑticam die electricatam incaute tractat, glomere alba & cornea flamma ex ꝑtica decurrente cum fragore nivis machinæ bellicæ, ab ingentissimo extinctu, ut testatur, & dolens, ꝗ hac vidit & narravit.

99. Cur ex ꝑty Cl. Haudbee in sphæra electricata centro, fila una sine affixa ad instar radiorum ꝑpharia, vi, extendi, & dirigere, alia vero quæ ad circumlum exterum circa sphæram firmata si, vi, eandem tangunt & sum dirigere, nempe torrentes ac exeat, ferreæ pipharia munita, vi, radios ꝑmittentes, fila sedem affixa, ad eam dirimunt abripient, at ga alii torrentes ab extra eundi, in sphæram tangunt centrum sum se unt radiatum, sine in fila ꝑ dirimunt illis parallela abripi nisi, & sphæram vi, ꝗ dixi sustentibus sphæram alicubi stringunt digita filum hinc ꝑ abstatam granilla sua decidet, ratio est, ga attracta tali parte sui tum sphæra electricitatem amittit, communicat de illam digita, unde effluunt in sphæram, & digitum mea modo filum extrum, & me mea exeat effluente, ut potest minus capiatur, dutus reperiunt. Hac vi, pipharia nidi si lumi, axi affixum sum eam vi, eandem abripe cognat.

100. Etsi pro Ora Stellarum electricum difficultum sit, duriore lui & pardo, & dento magis attrahunt, gumara, & metallia, sic metalla, sericum, & lignea attrahunt

Lunt

Lurt, exceptis aâtiũ Obz, ingby Jertiné electriallem exprimuz, fortan ob jorem copiam fluidi electrici, cuiz gdem divisillis certũnaũé, longè minoriz, q̃n aliop phænomenaeb̃ possumz reddere, Idem nec minimal ptẽ Orationem mollia, q̃nd dura Stellaeũm, nec perob̃ figura certo nobis cognita é, ut pluribz tantarminibz totus ex fortiz attrahi & repelli Oraz, gby electrica nisi citiz, & validiz Communicatus ite cañdo attractionis & repulsionis, quã Communicationiz electricitatis ẽ Vidant, nempè appulsu fluidi electrici, scilicet huiz undi fluidi ex Ore electrizata effluens in Ora electrizando, q̃ pores imp portionatos, a ptẽlas solidas pauciores, a laxas, facilq̃ omnium impulsui cedentes invenerit, nej Communicaõe, nej attractio tam facile, aclarmcitè, q̃ Communicaõ, q̃ attraõ Obz pt, ac vitata ad dispõnis Maria Obz, quã intra pores imp portionatos tam facile e fluiq̃ electricum indimari pt in ordinẽ ad Vitam q̃ fluid, sle ibiq̃ assistens, ptẽla Orist electrizandi pauciores multo Communicaõne acquisit: gallem nõ reddunt ntẽlem; ptẽla demum laxa ob defectum elasticitatis viam torrentis electrici inde in aurrendi, put hæc cãdspare dnt ex Phæa Dili. Quamvis igit nil certi j dicta Lademq̃ de ptẽlis adhibitis Stellaeũm porosq̃ figura, supponamz Oram mollia & rara, nimp proportionalis poris, q̃ ptẽlis pauciorib̃ q̃ demum laxioribz assare, Maniõ vo dispõnẽ hiẽ Ora dura, magisq̃ quatagby in pptẽ specidem textura & abundãa intra suos pores accentenda Newtoto aâlium Ora, & jectura satis pblẽm, accq̃ Illẽ Reinq̃ ad ipsud phænomenon explicand. adjuvat exemplum ad Ignum aëris pn in phænomenis attractionis & repulsionis hiẽ locum.

101. Enum: Per catenam, q̃ funem canabinum 5300. Vienne 1200 pedum apud Newtonum Ille celeritatem vim electricam propagati cõstat. Currispõs unigeniti Dei, vi in aucta ostit in extremitate catenæ p̃ funis spatia. Jam celeritatem propagationis intelligi, si de sumpta à globis electricis vis una series dispositi, analogia, scipias quã globulus unda electrica. Illi ptẽtum finẽ catenæ vim in serie divina depositæ, per totum diffusæ, in ptẽlas eadem textura & abundãa intra suos pores accentendæ Newtoto aâlium Ora, & jectura satis pblẽm, accq̃ Illẽ Reinq̃ ad ipsud phænomenon explicand. adjuvat exemplum ad Ignum aëris pn in phænomenis attractionis & repulsionis hiẽ locum.

Enum: Per catenam, q̃ funem canabinum 5300. Vienne 1200 pedum apud Newtonum Ille celeritatem vim electricam propagati cõstat. Currispõs unigeniti Dei, vi in aucta ostit in extremitate catenæ p̃ funis spatia. Jam celeritatem propagationis intelligi, si de sumpta à globis electricis vis una series dispositi, analogia, scipias quã globulus unda electrica. Illi ptẽtum finẽ catenæ vim in serie divina depositæ, per totum diffusæ, in ptẽlas

102. Vim: Humidi tempore vis electricior, & salubrior nocq̃ eadem in electricitate jam Obz insinuari observat, cum tũ & cogna hyemi electrica sit, nam illa mediante ung electricitatis pt electricare allum dicunt electricis cæ parit instillem, sive acinte hyemi electricæ, q̃ dum aut cæt, humidæ aquã invasi sle in alliz manu existent, sic illum hac aqua appendo, q̃ alia sli vidano. Rãe Luiz illa cæ videt, quod humor superficiei vitri impleat, sicq̃ officiat, ut fjectũ aspherum à porous illiz sinuosi, illudq̃ ad stillãdũ ẽ q̃ situm cogat. Quod illustrari pt in lima inuneta calce, & serra limanda. Sle olea puncti, quæ sit et lima ptes ferri in vidant, q̃ dep cast fabricat. Dici nõpt, q̃ dimissa humiditas electricitas diffundat q̃ ipsas humidas ptẽlas inviatant et aëris & his mediantibz in insi nitum Communicet, eadem quæ mo & aut affirmo impore nõr sit electricitas, quã libera. Nempè experientes sl humoris è una ervumpentes substanq̃ avolant, cæ rem inficiunt, seq̃ lyrne.

103. Si suppleamus electricitatem pondificumada, illiq̃ datas ob causã adhibitas, si illi manq̃ aliud Dũ electricitati in via ex, maxime tunda substrandi: sese origit, si dictũ Oratoris, illud decidit. Rãe è, quia manq̃ electricitate impedandi inhibet humorem depq̃ effluentẽ, unde terris redidet exhamina effluẽum vim chaam accrit in iaculum, illamq̃ repellendo origit, iam axis de manq̃ effluens torrentis effluentis illum reddit, sicq̃ jaculum rursiq̃ decidit.

104. Exponuntq̃ in phænomena phosphorescẽa: Sm: in nullo Obz extremitatibz accepti tandbrosis in loca humidi reddi dicuntur, ut magis immui cuanq̃ apiam Sulfurre ab manũ adnovent, frigido q̃ dandam gti dubia observanq̃. Rãe è, quia sensibili plurest in una Yeti in ungue lid, q̃ vertion postulant a sic situ phlum pores q̃ calligant, sicq̃ magis visibilis reddunt, a corte sordib̃ q̃ huiz undi calidũ, ac Yeti inhæ in affluentem maam impingent, igniculos latentes intra Sulphur eat ptẽlas excutiunt, ac cum illi aëre in aligni Sulfuris bullas

form

ione cum fluxum moveant aliosq; fluoridos instar, eundo in ventulum blandè movent, q̃ q̃d ut pote ab igne exit ptĉis proveniens calidq; respe
ẽ inse, q tũ nõ ẽ adeo rem sit, quin manu nostra, pinde apparet frigidiori.

103. Si electri satũ ẽ ipse in electritatẽ digito q̃ Virginis lucem cum crepitu dolorem q̃ in digito expierit. Ratio ẽ, q autrix torrentis progressu mat̃ ac
vadit dilatior, ptĉle sibi resistunt in vicem, sẽq; repriment ob ptĉlas latitq; subpluere cõsueverunt, unde scintillas erivi, ac dilatata ibi spa
pento aëre crepitum q̃q nõsse ẽ, dolorem ire, q̃ adhuc fieri, a puncturæ similis, & nimirũ à tangente, rumpi ab attacto electritatẽ abli
scatis, retracta q impactum matẽ effluens efficat, dum sõlum violente potest subitura eas dilatat, q carnem quiq; a scintillas molestè
vellicat, at casu tali nisi Virginis pars electricitatem ejus spectum emittit, cum fluidq; retrusum erumpere cõgat, alq; idea nec aliud
in ejus effluat, in quo tũ utriq; fluxus desinit vis electrica.

106. Fœm: Argentatã vestes induta & electritata dum ẽ electritate alterius ictum cõstomere, adeq; jocum dolorẽ pepit, nam q̃ malis
situm argenteum in una sine attactu & scintillatione ardiens spargit, ita & vestis interstitum, dum effluens post idũ à digito tergentibus
ad eam accedit, vestis ni amplius electrica aliorum idũ sui haec esse induta impetit.

107. Vir: Electritatis Si sportulæ viri calefacto digitum vicinis admovit, accendat ambiq; Virgit in oleo spe calefacto & sibi dat ẽ, q̃ scintillas
torrentiũ exaussa scintillæ, alq; in sportulæ delatæ inflammas dum possunt cogere, q̃ ut ille facilius obtineat, sportulam calefieri, ne stallingi cuiq;
ari infundi nesse ẽ, calore ãmplures effluunt molecule, q̃ plures ad hæc adjungit metallũ.

108. Etiam expientes Luzdunense appellatũ, q̃ Lugduni Batavorũ à Cl. Musschenbroek raptũ dicit, ẽ ãm huius modi: glaby, e alijs frigoribus
vitreũ, & portellarum aquã admodũ attam, & applicatq; ori filum ferreũ ẽ catenæ, e ptica electritata perdent impunitq; vocatq; Adductor Pla
burn hunc ori unemanu tenens altã catenæ, & pticam, e ãm ipsum q̃ labrum vitreũ electritatum Virginis, ãmodo scintillam cum
crepitu exantiet, vel ãm successionẽ patieris in ejusmanu in utriq; brachio, ac ãmrare in pectore & totiq; Ore, quam diu cessationem inter
fulmineum vocant. Ratio ẽ, q a cum electricitas sua ne coterilla, degli momento diffundat, attactu Oris electritati torrenti ẽmanatæ
illud effluens post ictum vehementissime in manum retrudit, & ea manum utriq; ad vas aquæ citissimẽ delatus, ab aqua vehementissi-
mẽ jam electritatẽ illum retrudit, qua collisione vehiculi accessio fit, ut tactum partium vitalium laedat, sanguiq; in vesiculis sanitatis, et
debilitare calculo licitis datis, & casi eneruent, cuius plenarium quæpiam in Ore experitis ptĉis, dentium & sortis analogia ẽ, ictibus ejus
metuq; collisionem terræum ad oculum manifestant. Ora diaphana, si ãm q̃ spiam vas hujusmodi aqueum una, alta ve manu tubi interum
aqua plenũ tenet, cuius extremũ alt̃ q̃ scintillam elicit, applicandat, elicita scintilla fit successio, & tubi, ab utriq; Phenty subita luce brillat,
Demum in rubitu fieri oportebit. Eadem ẽ duo simul ne pinteri Divina q̃dem Ose Virginæ, is q̃ scintillã elicit, ictũ in manu, is ve q̃ aquæ ãm
nat̃ successionem, at solum in una brachio ab recessum pt̃ attacto globum effluentem torrentem expiet. Si vo li digitos sibi opponant pueri,
q̃ ictus Ose Virginæ, in hos lucem validam radios Marii ãdstantes observabunt, quæ utriq; in utriq; fluxq; apertæ mãa electrica indicant.
Id mirũ, quod successiq; hanc numerosorum Ose Virginæ ãmirabimur, ut nobis, cum in una catena instar chaotæ manum se implicantibus, edisserant.

109. Virtus hæc intendit, q̃d diu amat, fortificat, & multiplicat vitæ & aquæ, & sebe metallica, & Deo gratia implenda, q̃ vasi metallico aquæ ille
bebe plenæ ita ut vitreæ aliquãt̃ (cum ex ipsis pateat fissis parvo vitri filo ferreo inutilizari, quæ ãm portæ in navis cum cellizant) aquæ catenæ ejus
Deum, & electritatẽ ducat, ratio ẽ, q̃ ptĉle aquæ mercurii, & sebi dissociatæ longe facilius electrizant, unde & copia mãa electrica jovi, vim in illis
intendit, & supra modũ augat, q̃m vitreis lamincis in machinã adfixis, & silis filis tenuibus, & ferreis implexis ex ea catena communicans secundus
ra pendeat, vis electrici ẽ adhuc incrementa accipit. Ora ãm vas vitreum aquã plenum, & sebe mediante filo ferreo electritatẽ vitreis vin
sum retinere, si ligna & mensalia insistat, q̃m si exinanito Ori, nãlia de cãa, q̃m q̃ de ẽ priorib; expositionẽ affluent in effluentis sui detri
mentẽ exinanita, ut potè dia electrica ejus modi mãa ãmininstrant, & affluens torrens in priora facile, in posteriora vitalis

unde

unde tres hujus modi colores illorum saltem retardare pt.

110. 6tum: Si sphæra aëris vacua exteriùs perfricetur, siccetur, intùs cognitus lumine resplendebit, atque attractis quibusdam electrica nullâ dat indicia, & lucem quidem, cujus nâmque copiosissimam & defectum ægrè scrit sphæram intùs tinctam, ab impulsibus citrà à pipistrello vel contrà præditis virtutibus, non quidem dubitemus, aliquid nullo

electricitatis excitato, arcanum adhuc à Cl. Nollet desperatum à defectu siccitatis ab interiore aëre fortasse, cum non nihil à nitri pyrritici electrici

sed defectu attritu inferioris illius superficiei electricitatem pt efficere, in quam rem Cl. dus Boyle experimenta in Hist. Acad. Scient. Ann. 1732 relatum citat, & nullâ in electricitatem observari asserit, si in sphæra electricitate aëris minimum generat, ex cujus cognitis quidem assertis inferiùs ipse nullis fiat

idem certè electricitatis, quæ flammæ accidit, quæ aquæ extracta ex ipsis aëre extinguit.

111. Non denique electricitatis spiritus, nec sonus, nec esterna, per quam communicat, nec aliud quid paris electricitatis sit cum stinguente, & scintillæ ejusque ictus, e

successionem subit, nam ut nulla ex ipso torrente prædicta divergentes effluat, & ex altato Orepsius pari vi, accelerantis divergat, prædicti ejusmodi

vitiorum spectat aliis aliisque de via deducat, & interandis Oralemus, quod sit par in utroque calentibus sit, & à fortiore torrente repellit debilior, quin idem

Regem & ad Orbem abripiat, unde iam lux, iam nitidus eam effugiunt umbra alia indicat datque electricitatis sphæram enarrandis plurimis Cl.

Hauser, nobis ea recensere à pernillant temporis angustia. Satis quod ex dictis lectori, studenti alii ad explicanda illa hinc possimus. Pro ultimo

in omittendo ac censeo, rem electricam admodum quæ juxta hinc deducti ad indefinitis Phæt sumem electricitas pulsum arida ita promovet, ut

decies duodecies ne dixisse gratis, quin aliquid erret celeritas, recte illabi morbos ex alendæ & pestilentiæ lunæ ortos ictibus fulminis electri de-

pellit pro. Firmant eventus judicium, nam extat apud Dallaber pestis de manna curata cujus dam fabri pro Abs B. pariaspticul. Hell. Afrom Cesarea

dum egeret Claudiopoli ictibus electricis pluribus, genitrix, nisi precata callis à diuturno pedis siriastricæ deflexionis dolore, & tumore solicitu

beravit sancte Thuriz genitrix mediatrix utique, cum electricitatis intendi nimis pest, & stantibus ictibus intermit administratis, aliis tempore debilior, alii

velocitas mala depellendas. Hinc si moderatoris hujusmodi fortificare, facile, ut obsistat potis, quare Deo est sanitas.

DISSERTATIO ULTIMA
Continens reliquas partes Phææ ptolemaicæ
CAPUT PRIMUM.
de Hydrologia.
Articulus primus.

112. Motus marinus à ventis cum aestu maris, nam genuinis ejusmodi motus sit motus ejus, genitis ventis ortus. Motus marinus plurimus observatus Atlantis Oceani

Terræ postea, excellat & vehementes maris exagitabat, ut fluctus ejusmodi in ingentes molesque montium attitudine assurgant, hanc ab igne, ventis

tisque Oranarit efficiat à pestilentia. Alii motus secundus fluxus, & currentes supiter, quas Oceanus allisis ad littora Atlantici ejusmodi effectus

ut naves in deserta abripiat, ac insipientes deferat, talis currentes tot insulam Cubam, & novam Hispaniæ, quem Mexicum navigaturi ut vitent cursum

Sinus Floridam vel dissituent. Cæterum huius motus pestilentia aquæ à polo ad æquatorem currentes ejusmodi motus dicesti, & unde, vorticesque, quæ maris aquæ in æquatorem

abstrahunt, itemque exterbant. Vortices hi Euripi numerantur, quorum cæci duo scripsere, & cum eorum ductus fundo maris latentes, in quos aquæ

& unum mentium eorum pati, patiti emphyma, & causas quidam, in quæ dum aqua irrumpit, ac revertitur primum, explicite duo sese restituere, cum rejicit, celebriores vortices dicunt duos, unum ad Norvegiam Maelstrom dictum, alterum Gallicum inter Scotiam Zetlandiæ, ambos ad 12 milliaria

extendi. Ipse vero horis ora absorbere, & istis revomere, alterum navibus magnis vi attrahere, & alterum ejusmodi propellere memoratis est. Hos temperantes motus duos Orbem observant, longitudinarios, quos Mare dicti obsequitur vel accidentem ab oriente mare est, hinc fit, ut Mare ad occasum volvi, fundo

ad orbem primo currant. Latitudinarios ab utroque polo ad æquatorem vel, quia de cæ facilior ad æquatorem à polo quin à boreali ad polum meridionalem. Motus denique

à libramine aquæ pelli pro vice expressione, nempe cum sol æquatore multo diutius ab ortu ad occasum ferri, & calor ibi maximus maxime in capitibus vaporem agit,

alii

adj hic Æthiopes occidentem vŷ, si sub eo mare depressiùs iam redditum, ut aq libricum aëri et, aqua polaresq aqlavem vŷ, qui p declive defluunt & parit ab oriente ad occidentem feruntq

113. Reliquos ital motq Pelagus ê affy marinq quo nomine intelligit intumescêa, & detumescêa maris status q hîdam tempor. plodis evenire solitis sthis motq cum quadam altatione & velut ebullitione, & effervescêa maris, unde & maris affy dêy, & ebing illi ac porty, ingly, flusty, reflusty, nedum vocant, officia ria. Affy marini dirigunt in regulares & irregulares. Regulares dêy, q status hîdrogr, eodem modo fiunt, irregulares, q nec affluxy reflusty tempora, nec mod a aqua affluentis gnaliter alterius in q observant

114. Regulares affy Lunæ motibz accelerè videntur animadversum è die prime, ubi luna depressa horizontê una circiter gradu evehi, incipit affluxy maris, p durat q 6. circiter horas, donec Luna meridianum attingat, & tunc emergy affy tum in inferiore, tum in superiore Hemisphæria, tegnê altitudo ut robiq maxima è, sed statim maris p quadrantem ppê durante dum Luna a meridiano abit, reflusq incipit, q ipsum 6. horis terminatur nec Luna accidat, ac illum in Ætheris partê quadrante verdoq gerere. Affluxum Lunæ unæ fere gradu infra horizontem descendisse illum intumescit, donec in inferiori Hemisphærio illum meridianum attingat, ubi rursus post mediam getem Lunæ horizontem, q accedente aquæ detumescat, ut die intra 24 horas mare bis affluxum patiat, & plodi dicuntur, ut dêy, absolvat. Incaptura illum Lunæ orientq, & decliq gêm pridie circiter 48 minutis, sicut Luna totidem minutis ab eorum huic pridianum ad eundem meridianum decliq revertit. 2do. Affy maxill in syzigiis, a ppe syzigias minuuntur ppe gradrantes, & horas dictis pridiem ostrua vocant. Minui deniq annuum ppe æquinoctia, minimq solstitia, q h absolutis plodi, annua absolvit. Hæ quæ ppter Lunam, & sol hæc è, eo juvei affy fieri in mari dicunt, adeoq jovis hyemem, gêm absolutis

115. His affinis è æstus hincêt maria, rara in Oceano Orientali ppe Norvegiam, & in mari Baltico, Mari del, Ponto Euxino, Propontide, Cospio, Mediterraneo, nullis pene affy pagit. At mare Adriaticum ppe Venetias, Atlanticum ad Angliæ, Flandriæ, Batauiæ, Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Africæq oras, occanq pacificum ad Peruviam, Indiq ras in cambajana littora, affy suas patiuntur, & ad eadem intumescêa gentes navigantibus Angliæ littoribz ad 100 cubitos mare assurgit, in Peruvia ad 200 Equcad. in vallium transmittat, in cambajana littora ad 400 cubitos cum magna hominum, pecorq strage accurrit, ut ideo incolæ Gymbalis similiq ad adventante affluxu se celere admoneant.

116. Irregulares affy quædam hic memorare juvabit. Mare Adriaticum ad Garumnæ fauces 7. horis affluit, 3 reflusit, at Sinum Pictonicum 24 horis sinq incipit, & in mari rubro 4. horas affluxy, 8 reflusq durat. Ad quædam cambajæ littora duas affluxy, totidemq reflusq pagit. In freto Magellanico flusq affluxus intra 3 horas minare 12. horis finit. In solstitiis, q sequunt. Ao 1550. in Flandria affy toto die cessavit, & in Anglia ad ostia Tamesis intra 3 horas eodq tempore 2 pacis è, ut refert Sandys, L. 12. In eodem Tamesi Ao 1636. 3. Oct. vis intra 2 horas mare affluxisse, & anglicis ejus mare ad Lysbonensia Ao 1672. 13 Junii. Reflusum maris sine affluxu 12. horas duxisse, & tandem tempestem gravissimam cê secutam. Ita in ducum Hollandiæ lib. 2. fol. Britannicus fluvius Sabrina dictus, in comitatu Glocestriæ altius annis 8 plenilunii, altius 6 novilunii, ill altius annis in die altius 8 cubitis accidere refertur a cl. Lyndsay ad Ann. 1636. Memorabil. Hist. Acad. ad 1716. in inferiore Germaniæ Rheno, qbq ad Dam Xbq mare breve duum, eundq stu, qui ubi reflusq observatus Denij Diarium Vicentinum ad Ao 1749. q 30. Augusti narrat. Demdq in comitatu Pembrochiæ Regni Angliæ 13 Junii circa horam 11. mari humili & pacatissimo, cælo serenissimo repentina tumultu mare intra unum omnino ad eo affluxisse, ut in aqua jam salsa, aq hinc affluxu Sinuum reiq causa & optices agnoscitur.

117. Jam ea affinia est omnibus aliis Authorê hypotheses, dictq marini, pblis repetibz à ventorum impulsu, & regressione, & regressione. Rationi Ludi, & gêm dant vorgines maris, & cavitates, a causa quadam infusa, & dilata aquæ maris absorbentis, & regerentis, q licet admisisse ad affluxum potuerunt, ea citra eorum ad luna explicari possint, & ea ferè affinia plurima in Norlandia Gravedo Frankenau in Sinu Magellanico Terra ignis, in Sinu Patanico Terra rubra, inq aqua fragor excitabilis, plurium rerdium locis indicia. Ad Ostia Tanyetis gemitus copiosissimi. Sinq Africæ inf. Guineam, & Congo dicti Fernandi pejo totius Sedeau vento cum mari pacifico pugnat, & Francos Drumond et, & festate vehementissimi rapidissimum

rapidissimu[m] mare Caspium earum sinu Persico teste P. Hual. p[er] eas Stranes Q[uo]niam e. Idem Mare Caspium vocat de Amuricare eumpente Euxinum
indicant fragores Stranei in Georgia audiri soliti tosto fu[n]t venientibus, Cubicis, ad Magrapont[e] cum Scylla & Charybdi Siculo Tmunicare dog
denig[ue] charybdi Norvegia tosto Herbinio vorago quidam e accelis eig[ue] in undibus ad Stromantib[us], dat aliquantu[m] absorbentes &c. at vorago
illa Guineæ, illi mariti Caspii ad Terebath, alia bi vomentes, ut, in sinu Persico ad Bedderam, alia de[m]u[m] nunc absorbentes, nec vomentes, ut Caribdis
Norvegiæ, quæ dolenas & Naves p[er] 6. horas sorbet & p[er] 6. eructat.

118. Nec ad exponendu[m] pleromenon declarandu[m] Ime: non ob aria affuant, qa ubiq[ue] ad 8 varicinibus instructa, ut illa varicinat Si quod absorbentes dentib[us] vi
vomentes 8 2do: affluxu & refluxu in hac ipothesi sic explicari pt: in cavnas ad latu, qi insulæ de mari distat aqua p magnas canales Stranes, qui
ibiq[ue] subsidendo à littore recedant, qa vicinior est q[uæ] cavnis aërem existem in loco suo Spirinant & Dilatat, hic & nabi sua deficiente, & ab i-
gnibus Stranei Cuneis sed duri dilatare dnitis, aquam subito vndisseme vsq[ue] mare pellit, vsurgitabq[ue] undiq[ue], ac aër ipsius in solo pene ma-
nat[e] dum teve ex angustiis eliberat globum in plurimum extendit, qui di canales unig[ue] maris Tmunicent cum canalib[us] maris dilig
ipsum in illis hac ratione pegi existimo, è mari, inque aqua absorpitor ng fluvias influentes assurgant altig, ut in Mari spic aqua p[er] canales Stra
ortos cuniginalibus mare defluunt, ad qui in priore refluxu extitabat, dum in alto ab aucturi in ipso loco pene impetu attollitur, unde it dum in gravitate
suam, vi qa altig, qui in mari, aqueve venerat, assurgere, eam impetu in eatq[ue] canales recedunt & q[uo] fluxu in prig[ue] mare redeunt elevatq[ue] ut
affluxum ibiq[ue] efficiant, & plurimu[m] deve venerant, retrudere da. Analogia huius optime dant tubi Tmunicantes in quod cum liberat aqua Thi
ter post affluxum g[ra]vipost refluxum observat quidam malacia, ut dicto Mo 11to Quia aliquidiu post tranvit aqua & aërit Bullantis 8 imq
libris, ut dein enutig[ue] mat p[er] dicq.

119. Dixiam fluxu & refluxu du aëre ab ictu & Tonitruo ne verazinat ignibus Stranei repelling huius in mad[e]fact[a] cavitat[em] mat[e] à littore a petat ignis
aërem urgeat, refluxu erit affluxu latidior, grue ingressu e notabilis error aut[em] aqua littora feriente[s], ab his ad verazine[m] remote rem rece-
dant, qa aër ignis exagitby magis absistat aqua dimuptiori in gurgitem, pene sem ppe libly verazinem, cum ppe dimidiant aquas ejus
latitem, qui adhuc in aquas in illam ppe dimidiatas recidentes, e ignis Stranei vim in aerem inclinat[am] dejicit, & refluxu affluxu celerio-
rem ppe apitus mat[e] ves, dixeram, gravitat[is] aquæ & naturalem intellig[ue] x[pi]. de mu[n]do, qd in pauciss[imis] fit affluxu & refluxu, ejus
tempore pagebat, si canalis ad Meridionalem accedat, ostium ad Diceremus habeat à littore distata, aër ij cavnæ vapositi, proportionalit[er] magis
ebysit, qby divertat torrentes marinos, ostificiorij divertillem ad dictos divertillem acem affluxu haud difficile expedies, &c. affluxu distat
aëris, cum phæbly Lunæ Meridianu[m] die explicamus: cavnæ a mari ut & littore nad. ita distat 8 ut certis temporib[us] aquæ ejus cavnæ cum hystigi-
dib[us] r ejus redundet ignem Stranei aut[em] aucti, aëris elasticitatem augent, augmentu[m] à m ignibus Stranei & accelerat[ur] q[uæ] nad
nad hab[en]t ignium extenuata, ac ab aëre cavnæ Stranei, invisceribus Terræ dilatat[is] flata, currunt in eatq[ue] cadat, x[pi] si forte ab obstru-
ctionib[us] aliquandiu aligne abfuerit, Mt agitis currum, fluat. Pleraq[ue] hæc omnia videri in q[uæ] alienda in aquis & in plantis q[uæ], arboribus,
aliis, ossibus testitest mortibus innumeris, aliis ab auctore nad in pallidem cernimus

120. In fatalis ppitis mirregularis ostiu[m] grda e rao, aly hac ipsa de cava hypothesi mea aptis, qa e simplicissima, tabulis dimidiat[is] ostium
aligniam Stranes dimittit ut plurimu[m] repetendo e, at si dicty rivuli gurgitis in parte ad Meridiem Slandriæ aperti canal[em] dum Sco
merit ter in q[uæ] horas assurgit, qa sic sit an canales vorticum utriq[ue] loci in una area vna demant, & ea qua piam canalis Flandriæ erupa e deducta
dde abstructy, fuit, at aqua egurgitare negrit, hæ ipsi fata via aëris ppulsa in Tumores in citig affluxu, citig refluxum absolvunt, dum in illa hu
ella chame aëris & aquæ Tumeta, qui nec unum demota rupes, liberq[ue] tum agit vocaty, patuit. Dum repetitum thes in tra 3 horas dd Vlissingam, qui
ab aëre potig dilatata, & abstructi 8 alla pte vorazine ppeditam centum dd refluxum plurat 12. hinc affluxu plurati actiendi sunto ignes aligna
ratione facere, ut sic aër ad spatium paulum parvu[m] pleby hic erit, in eatq[ue] parte hab agat replety, at ubi ignis subinde afficta exuty, a aliundo gravi

pant

pens spirth, minerales aquæ soluit, & horridas tempestates turbavit mare. 4to. Varias gradi aquæ in fabrina Italiæ, præsertim de quarum periodis & periodicis aestu marino in canalem aggestæ fuerit, ad quam removendam certo tempore opus, & remote subsidia adhibenda, statuimq; deinceps reddunt, & mutata plaga, nempe ut versus aborientem in remouendo obice positionis incheati dirigatur in versus finiantq; servatis eadem lg & terræ fluxus dispar longitudini canalis, & activitate ignis, à cuius dilatantis opportunitate, fortasse in ignes certo tempore imminuti minister to rum tempore incensi fuerunt quæ ann. Hermann. Tig. P. Kircher diuturna experientia didicit, aquas æstus tempore motui extundunt utrosque rumdi Stranei tom. 2. l. 8. c. 4. tumultuum hunc indicant Schilidi collisiones Tig. Kirchnij testat. in semidiapsicie maris ad huc æstuanti jam refluxu maris infundo, & novam Mariu. 2d accuratij observasse. Tig. P. Bayle testat in acta Caletaria, in qua de ipsa bolide in ferius æstum observasse dicit in diapsicia emerit refluxij duraret. Tig. Ao 1725. in porta Villæ Flamiviæ in Normandia æstu orientis existit, ita, ut mare intumuerit 8. pedes supra devetæ aliud æstuum altitudinem 10. vel 12 pedes detumuerit, ultra vsum refluxi, nec Herobuzzi grauissima Dd. doctorum, nec Carteretiad sinistra, & in Rezelius Bothnicus sinum dijsitolocæ gdam methonis observatum fuisset, quæ ea difficile, & vnius alium deducti ad minus aliis explicarent solemistæ, cum nisi Lunæ, digna est illa in diapsicie prius gnis infundi, quia distans agerat exercitus, & indeed ea via nisi totam distillum in admitteret. Expositis eo vergimibus, iisq; Stranei, benedictione ea explicaf.

121. Contra ista Obst. Dr: in dant voragines absorbentes, ac evomentes aquas maris, & abbis æstuum maris explicari recte reputat, si illud illud & fundum, non vortices stolos, & Euripijtimari ac collisione terrarum marinarum in latentes maris rupes, littora, & insulas impingunt, vorago am illa ad polum arctic. communicans, cum alia ad polum antarcticum fabulosa. Do: dant voragines in mari ubi nulli æstus, & ebbe, dant æstus, ubi nulla apparent voragines. Olie: dat sinus in Bresson & Landar navia, qui refert Hist. Acad. Gallic. 1717. Mari æstuante desilit refluent & evomit, sto. Ista explicabile, qd in Euripo Euboico & Babeinsi. Bivalæ explicarum difficile & diarii Diarioli Tom. 6. rebuli, nempe: Euripus hic duos motus, alios æstus marinos habet, alios diurnos regularit decordat cum Oceano, qui 6. in, novam Lunæ Novæ, à nova ad 14 in perturbatione pranat, inde ei tum accessus marinus 12 centies ad diem 24. dein ad circa diem 28. 29. pduran. Dum regularis, bis intra 24 horas æstum patitur, & bis æstuat semis horis, bis qua ejus refluxu totis horis sit, alias bis duodecies, decies, 14 refluxu æstuandi repetit, at in æstuandi refluxuq; in diebus tempore ad eo paucis, ut in motu in eo plures videantur

122. & ad N.A. plures Oguæ vortices stolos exigui ex collisione dictarum C. eaq; modo pagibus remotis vortices in fluvii formari arbitrantur, vortices in jorcas, gilis & Norvegicis, Eubœis, Angamy, &c. ut No 112 & 113. Nego. quæ in illis dicuntur collisionibus, & Dogger ad gyros spes 13 miliarium aimmanes dat, & pcolumnas aquæ bene altas ea causa erit sufficiens. Fundorum ejusdem vortices in postremum ex mari Caspio, qd cum undiq; ad 30 mentem claudatur instar stagni sit nisi per voragines tales in aliud mare aquas effunderet, ob tres inundaret, cum ipse fluvius Volgam quattuor mea miliaria Germ. à die sonte progressus, immanem ejus fluvii in se illapsis claudi, ejusq; mare sese exoneret, multi quæ, secundum fluvijin aliud ex pte collabuntur, ita, ut aqua illis Dd. vias aliqd salediniis habeat, cum in medio ejus maris sit salsissima, id, dicit de mari mortuo, in quod cum Jordanis influat, ea ultra illud exaurrat, dvet Hieruchius ags augere spatium maris, qd mon. stingit. Et fundum dant torrentes fumarini, & ad fundum maris sitos, quos illustris Marsilli rapacissimos, in tempore malaciæ observatos ea, aliat venti & versicolores nullos, alios directione rapter, Maria de ejusmodi expte ea respect. Quod defacto à ventis supficiem maris lambentibus, pretaia, quæ rabies deducet. Si vo ad ventos fumarinos recurres, tum de his quidem, nec de spirant, dicillis dant exacte & marina ingens aër latet, sese undicer: torrentes hos tri ex collisione aquarum marinarum & littora, & reflexione ab illis & obstat huic opinioni explicandi gravitas aquæ, & circa promontoriis aqua tollat se torrentes gradu integro à confirmare remotis ad fretum magellanicum regnat tam fusse. Plures desiq; vortices à fabulis vindicat ab Authore quidam adhuc expiatis Navarri Outman Abinanche &c. qdo 1737. ventis obs

pag

ptq ppq polum glaciem linea curva notabilit̃ magis ad ptq̃ gd̃ infra tum ponẽ vorticis ẽ indicium. 2do: plures viri Cl. ex Nautis observãtib; vorag-
gines has d̃ arctoo sunt, ex q̃b; observãtib; ḥ z̃ polum arcticum ultra gradum 82 ℔ 84. ad polum aũ antarct. ultra grad. 70. navigari n̄ posse ego d̃
naves ultra gr̃ os a die q̃ dem abripiant in vorticem, ibi vo ab aq̃ elementorũ tb; repleant.

128. Ad 2q̃ ℔ retorq: Lunæ tanxit p̃ plura maria, in q̃b; nullus æstus ẽ spectr: dicit q̃ue: dant vorag̃ines in mari, in quo nullus æstus ẽ, ḍ̃q̃ deo nullæ ẽ vorag-
ines aliæ tñ sunt sorbentes, aliæ tñ vomentes, vorag̃ines q̃dem sorbentes ac ℔ vomentes ſ̃ſ̃, ita tñ, ut dũ ane vomant, alias eodẽ tempore aquas absorbant,
& e contra. Cono: Nullus æstus ex eo, q̃a æstus n̄ a vorag̃inib; ḍ̃ aliunde, vg̃ a Luna ḍ̃ℳ. Luna ne vortices semp̃ vorag̃inosos ḍ̃ q̃ d̃ sput allatum ḍ̃ dubiũ allata ab Iovani
si enim hæc in hoc ſpicio arctico ac nimis ꝓfunde in mari sit, nullũ inde hoc ſpicio ac mari is formabit vorticem, q̃madmodũ q̃ in joui infundi bulæ exiguo orificio
instructo vortex observat: nullũ q̃n̄ ist ille ꝓpter aquæ lentã effluat̃ ſalem vorticum occultã indicit̃ torrentes ſ̃ſ̃, imo nõ dia p̃ q̃ ḍ̃ ad æstũ ſpicio
ent̃ in alia maria ſficiant in remotiores vorag̃ines, q̃ d̃ aris bi subulæ aũ ḍ̃ ad æstũ nullis dſficientib; ḍ̃ cũ ad æstũ in mari Adriatico, Si enim junct
illi Ora Solem just lunæ intra tropicos decurrens p̃t efficere æstum in Flandria plagiisq̃ tr. Regionib; nempe longe ultra tropicos positis, ubi n̄
clary bilis Sicula ex una pte Italiæ existens p̃it cũ are æstum in mari Adriatico positis ex alia pte Italiæ ſalum in Tuscani ſitis. Ita dant in plu-
res vortices, q̃ues Lucan̄ describens ſ. 4. huic simile sentire videt̃ dum canit: Hucfractus Aglone ruta, & mersa puppis, corpora sepulchr̃, & cæca
abscondit ab astris. Restituit rapta, tectum mare, cuncta reddunt. Eadem vere scribit Ovidius: unda Taurum ejectam vincunt, formæque clary ḍ̃im.

124. Illi ẽ rõ, q̃a observante quodam Phœnicis fundy ipsi sentiti altius ẽ mari ḍ̃sso, & sordes p̃nales ḥ tran cũ fundi ille in mare ḍ̃ se exonerat, ſpicu-
le itaq; maris ḍ̃ſſung̃entes ad littora sunt in canalib; ḥ tranes nõ ẽ ſpiendens resp̃ eorũ, in illũ d̃ gerierit, & ſpicu lis sua juvat ac cõsũ aquæ ema-
rinæ, ḍ̃ſſ ubi de sub refluxum subsidens, dedit primo ſpicia in fundũ, deinde d̃ aperiũ altiorem elevat̃, ita tñ ut eam nõ ex igui, intermillen-
tibq; ẽ nẽ dispersam aũ, extinctis, ſ̃ rarescendi in jore nare vere copia, put ptq̃ x minorũ ad illũ mãe effluxit, repetende ẽ.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Meteoris aqueis. Mgta

125. Meteora aquea d̃ icunt, quæ ex halitibus aqueis generãtur de his appareat ali q̃ d aqua meum. Nebula ẽ ſpicies halitus, potissimũ vapor aqueus
ad frigus condensatus in tunicã aëre p̃ refringente ita ſdensatus, ut illis pellucidam tollant, sine nebula nõ caligo vocat̃. Ratio dem ejus, q̃a nebu-
la ora in ſpicie sua p̃ se portat humorem ex aq̃, arboribus, & aliis rebus hyeme, in nivem, extra hyemem in gutulas aquæ terescit, Hæc hyeris effluit per-
tinãtis aqueis, q̃d vo n̄ solis, vel ventis, aliisq; halitibus, nãq; ẽ, quæ nebulæ nõ ḍ̃ rem aliquã ḍ̃ simat plantis tamen frugibus q̃ maturare utilis existit. Est
Effluvia ꝓpter Sulphureos mercurialibus, & ḥ ḍ̃ dere, & salinis, & ḥ, ut tantum n̄ frustra Deus varia solendi in frugibus, plantis, terra illis Rãtio ejus
si frigus dos vaporis aliqui tũ addensaret, bullulas illas rãne calentis semp̃ dilatarent, semp̃ evadentes hac de cãũ levitate aëre ꝑ dejore
ejus regionẽ eluctarent, deinde nebulã, quæ in infima regione q̃ñt̃ n̄ effere et. Rãtio demũ ẽ, quia nam venti halitibus illis dissipandis nec sinunt
ꝓpter tram ḍ̃ sarii, & nos sua ẽ ierit tranquilitas.

126. Deq; calligine frequenter ẽ nebulæ dispaquæ, q̃ubi ꝓpter n̄ joui ẽ ex halatẽ n̄ ubi. copiam. Dr. indignit calidi, ut in Italia vi Hun-
gariæ nebulæ, nisi hyeme, in locis ex nimio calidi Hungariæ rem extra hyemẽ d̃ pti simũ q̃ nisi, quæ Sole ad meridiẽ ab undãte, & ḍ̃-
parent, nempe ibi regionib; calidi ſpiroten pore, & in nimio calidi vigente Sole ad meridiem nebulæ vapor, ille d̃ sperdunt ſpe-
riores, hac rãne n addunt, ut ad æquilibriũ cum aëre liberæ infimæ regionis venire nqant, unde ex Sanctum elevanq; quæ exemplari
viam in nin enton ſrasiunt, ex ruptæ d̃ cerũ. de d̃ unt. Hic formamo ſpicere ut apparent nebulæ, quæ n ẽ in ea ſpicie ent vapor aqua-
Chimæras
127. Nubes ẽ aëreies halitus ḥ ortum vaporib; ſpicie le viãtib; q̃ nebulæ ſtollunt, in aëre ita ſdensatus, ut eis pellucidum tollant, quod nu-
bes vaporib; puris n̄ effect, q̃ndmodo ḍ̃ dicti ẽ de nebulis. Docent nos fulgura, & tonitrua ex collisione nubiũ genita, ac n̄ exhalatis lenta
aquæ plurialis, quæ sedimenti diversi elandi, in fundo vasis ſtingue eis exhalatis ſt relinq̃t. Nubes & nebulæ erunt ejus

omittanq

milies spuma aquæ, nam ut spuma sibi, ita nubes inter se sibi, aere in ermi bullulis aquæ stat, & ut spuma aquæ licet ex ore diaphano fiat, opaca tñ, ita & nebula ac nubes.

128. Colligo: Nubes à nebulis & solo differre g̃ nubes leviorib⁹ specie stat bullis, g̃ nebula, pinde tabib⁹, quæ mist⁹ dj aëri con allitudine & crebr se cum aëre ꝙmunt ad aglibriũ. Verũ cum ascenderent halitus ex terra, & mentes excelsos nubib⁹ obductos ascendere nubes in illis à nebula diversum ꝓhibuerunt, hinc m⁹ nebulæ solaribus radiis exagitatæ, rarioresq; effectæ sursum elevant, ac in nubes extant.

Vide: Nubes aliæ aliis altiores sũt, ga halitus diversas nubes ꝓstituunt ex diversa ꝓ specifica gravitate, ita ut quæ ob aucta gravitate volumen evadunt leviores, illæ m⁹ altis, elucent. Vide & tale altis, elevare gñ homines, altiores quæ sũt in locis calidis, g̃ mia frigidis, hinc factum ut Galli de altitudine chimia nubiũ pronunciantes ꝓ pendente de diversa ꝓ specifica gravitate.

Vide: Notanq; nubes apparere nubibus altas, g̃ dein g̃ nubes obscuræ densiores sũt, ga bullulæ vapore crassiorem lumen, ut ad eas venit, ad nos reflectunt. Apparere nigras, si per eas non respicientes rariores, in se am ꝓfundæ sint, nam tunc absorbent lumen, rubent am nubes, quæ ex exhalationibus, pt ejore ex segmentis constant.

129. Pluvia ex vapore nubium diffractæ bullularũ in aquã resolutæ, ut cum bullæ saponaceæ, quas pueri ludo gñ faciũt diffractis, inquilinas aquæ tenuis abeunt, ac deciderunt, ita bullulæ vapore diffractæ in exiliss⁹ guttulas aquæ deturpatæ, quæ gravescentes ex evadunt, & ad terram decidunt, ac in lapsu suo aliis ibi⁹ bullulas vapore impingentes, eas ꝺ dissipant, ibiq; unitæ in formam guttæ ibi⁹ terram deferuntur. Dissipari am bullæ aquæ ꝓpter primo calore, dein calore solis magis dilatatæ, pellicula aquea bullæ diffluens ꝓpter, & hac sole fortè decocta pluvia & sereno instar decidunt. Da. Collisione inter se nubiũ Stei offricta. Da. Lata mutatis, frigis cum ad lapsum hæ ꝓpter ducere, nõ dum bullulas dissipando, & eas astringendo. & hac ratione specifice graviores aëre dependentes ordinem.

130. Colligo: Quo altiores nubes, qua in pluviam resolvit, ejores & pluvia labentis guttas, ga interlabens alias, & alias inferiores sibi adjungunt. Vide: Ordinem has rariores ex pluvia, quæ vere & autumno, ga ob magnũ calorem vapores ita dilatant, at ellongent patinas sphæra & distribuunt, a ventis dissipant, ut nam facta in nubes densas congregari possint, sine quibus nubibus ꝓpter hinc in Ægypto & Lima in America pluere negant Stei: si in aëre pluvia stringant jores, nec his ventis dispergerentur, nubes dictis pluvia altius dictis stimant, ga post pluvias luis gñis vapores elevati antegm gris, altè ob calorem elevent, facile in nubem ea cum & exaligna ea ratione ꝓdiscipere bullula nubiũ dissolvant. Vide: Aqua pluvia nõ pura, & exhalationes salinas, sulphureas, &c. adjungendo nam in lapsu tũ talium exhalationũ innatabit aëri rumpit bullulas, hinc sequitur hinc aqua pluvia plantis nutriendis ꝓ aptior, gmalis Stei imbres ichmi, quæ diarum nubium frigis oriunt ex grandinum nubium in magna collisione & ꝓpione ꝓcedentes varios facto.

131. Quanta ꝓ pluvias extraordinarias, gles in Hist. veriè describi quæ, lactea, sanguinea, alibi lapides, sulphur ganea deprimere narrat. Hæ pluviæ, & fabulas nõ sũt, modo explicanda: pluviæ illæ albicantes cum gypsorde ex certis halitibus, gles ꝓ salis nitri, salarum & talium acidis in vicem ꝓgenitis repetendæ sũt, sanguineæ à minutissimis guttis, quæ apparuerunt post pluviam in gris, lapidibus, & ꝓpter hanc ꝓ aëris ꝓpter talis pluvia aliquibus decidisse lapides, & excalcitratione chalcanthi, & asphaltinæ exhalationũ cum vaporibus alumin⁹ & sulphureis ostendit, & gd credibile, guttulæ illæ apparentis pluviæ papilionũ, frogũ, & arcæ exercitandis suis aggredientium ascendunt, & minissimorũ rubrorũ minutissimorũ fuerunt species. Talis sulphureas in nubibus aëri cum aliis exhalationibus, & halitibus, ex his ipsis collectis in nubi pluviam chalybeam & ærugineam ꝓ & ærugineæ formidem, lapides & cum pluvia decidisse ꝓdidere varia illa magna, quam Kramerus Hist. in sua pluvia intulerunt decidisse ꝓpter halitus ꝓturbinè elatos in aëra & cohærente in tram nubis delabi potuerant, gd & minutas attinet, quæ post saltem aliquas pluvias dabitur observatum, & bullulæ è illas ex nube decidere, cum hæc nõ dum in terra demorantes ex pluvia, & aliquando pluvias lapidibus stratas, & dilatatas, gles & semina varia & ꝓ campos, hortos, & plateas pulverulentas sparsa & exclusione & rapidi

Indicia pluviæ

requisitu humoré & Caloré temperatu, & dispoñé aptissimam nanciscant, & cito augmentent, ꝗ è terra emolita ope pluviæ effecta sit; Certi cum in quadam huius modi ranulæ dissecto ventriculo escam reperiri asserat P. Kehel. Int indicia pluviæ rubens mane Cœlu é, uti & pallida nocte Luna, qd utrq copiosis vaporib, adscribend, sicut extenuatis nubib, & irroré, n pluviá abituris serotina Cœli rubedo. 2dó é: Salis lapides, murorq, à copiosis utiq vaporib, contracti humor. Deniq ꝗa sicca alit, alit humida aër aaliá fibras afficit, ad quos motz in iis varii seqq sunt, indicio pluviæ el pônunt, ranar validior coax, crebrior gallorū cantz, insoléor muscar infestaño, & 600 alia.

132. Aura serotina é humor subtilissima instar pluviæ procz in aestate ingruente nocte ex aëre decidens, dissfactis à frigore iminutis, quoad volumé vapori, exhalaonumq bullulis à calore solis diurni sinimium aucto evectis; hyeme nulla é aura serotina, ð solû æstté, maxé vo vere, & Autumno hyeme eim vapores congelati decidere consueverunt, imo nec vento flante aura serotina ulla é, ꝗa vento halitz dissipantz, æste vo tardiz decidit, ꝗm vere, a Autumno, ꝗa æste seriz, ꝗm confatis anni partib, frigz nocturnum supvenit. Est noxia in locis palustrib, mineralib, aliisq sub terra nacio multa continet, & maxé aim iis nocet, q laxiorem hnt fibrarū texturá porosq capitis magis aptos, ut studentib; hi eim habitz inprocedines, destillaones dentiu, doloré capitis, gravedine, aliaq incomoda generant

133. Ros triplex é, unz ê ex vaporib, illisq pmixtis halitib, de atmosphera aërea, ꝑ frigz nocturnû iminutis decidit hunc rorez communis dari Doctorū indoctorūq experientia contra paucos RR probat. Experimur eim lineas laneosq pannos, chartas, lapides, terram aridam, qui non ipsi vitro succé coloñ obversa madesiere, sive haec intra locentz, sive in aëre suspendantz. Alt ros é, q inte ascendenz è terra terram irrorat, huiz existencia asta é experiencia Dni Dufay & plurium aliorū, ꝗ experti sit laminá metallicá, a vitreá, in terram depositá, a ab ea elevatam pte inferiore, nimid terram respiciente irroratá fuisse. Et proportione, ut humilioribus citiz, altiorib, tardiz roris guttulæ adhærescerent, causa vo huiz roris é terra, quæ cum nocte calidior sit, ꝗm aër tum ob servatum diutiz calorem à sole præcedentis diei acceptum, tum ob actioné ignis subterranei contté pmanenté, hinc exhalaones, ac evaporaones ex illa fieri n cessant, quæ sicuti in corpora sibi obstans impegerint, illi adhærescant oportet. 3tia roris species é, quæ ex plantis, herbis arboribz q nocte subfrigida exsudatz, primz hanc roris specim Christianus Ludov Grasten Aõ 1728. mense Junio despenderisset expositæ [illegible] cetis aum urticam rore refertam notavit, quod n fuisset factu, si ros hic ex aëre fuisset lapsz, cur eim n omnia æqualiter irroraret, 2do: urticam q. digitos altam olla opertam rorasse desprehendit, n minz ꝗm alias sub libero aëre exstitas, & ꝗ dem in pte superiore soliorū, ꝗ demz factu n postqum undiq terram sub olla circa urticam terra texisset, & nec aër meare sub illa libere potuisset, imo cum frustra repetisset sæpiz, quaedam vice atiz desprehendit rorantem illá, ꝗm alias extra illá exstitas, atq hæc experimenta ab illo instituta st à 2da, ad 13. Junii; terram sicca, ut rimas ageret. Tam guttulas roris aërei nulla lege, nulliq ordine adhærere obz ꝗdie observare potuiz Ros ꝗem explantis exsudari dicimz, in dictis plantis dictum servat ordiné, a dduim, in caulibz, ac papavib, prope scapum, ubi folia incipiunt, colligit, in aliis in medio soliorū, in aliis in apicibz, in aliis in margine, & in ambitu ex extremitatib, fibrillarū extillatæ velut gemulæ guttulæ se sistunt, idq contté.

134. Ros hic inde hrï videtz, qd cum nocte nôn sit è terra evaporaõ, multo copiosior succz nutritiz ptrudatz nocte, ꝗm die, & ꝗa multo copiosior ptrudatz, nec plantæ ita nocte ut pote frigidiore, transpirant, put de die, postq m fibræ, & utriculi eo plenæ st, succû hunc p extrema fibrarū egredi nesse é, cum hæc succi nutritii ptrusio in ipsas n cessat, sicut aum hic ros est species ex ipsis plantis, herbis & arborib, prodit ita ri manna, ꝗ dicitur, sicuti solui ergi cedri, & olivæ, p medicis usib, colligit, et dictis arborib, exsudari dicunt, quare ex aëre decidere, uti ꝗmis hæ arbores linteis teguntz, ut eas Altmanz Medicz & Phz Neapolitanz tecit, manna tn in illis invenit. Nota autem, primæ speci ab aura serotina tempore tn differat, connivia utriq st, quæ Nro 132. dicta st.

Irzon Irig

135. Pruina ẽ ros frigidior e aere gelato, nix ẽ aqua tenuissimae guttulae aquae, quae frigore incepta primo intus solidescunt, inter se uniuntur, unde ita dilabitur ne mutuo in descensu implicentur. Nivis figurae plerae irregulares ẽ, elegantes stellae sexagonae, rosam, lilium referre videntur, folliculos foliorum, quo exaltioribus nubibus delabuntur, pp̃ter rarorem ẽ dilatatae via gelatae, et quod inde dissipatae aere meliori frigido dicuntur altiores et nubes. j Mar. 120, ita ut ros quoq; flocci decidere. Ido a calidiori aere ortis ẽ exhalatio ẽ nitrosa, saliq; pleriq; quae ex his raucedinẽ catarrhosq; inducit, arboribus plantisq; futuris pp̃ter eaq; exhalationes, quae his innutrimentis adsunt, apparitionẽ ẽ spissiora, tum gelu ros plerumq; praecedendo frigore inducto cadit, tuetur.

Grad

136. Grando sit grandium guttarum aquae in globos expansarum nubis altioris, a nivium semiliquatarum, dum alibi in alias flocci indurescunt rore ex aere, quod ex ipsa grandinis nucleo, cui ros indicia revidetur gelato. Grandinis figura potissimum irregularis avaritiae indigitat nisi dum ea ne opificialis, molesq; pondus ejus gravat. Dum avi gallinaceae magnitudinẽ, imo ampondus, unciae libra excrevisse multiformis Jonstonus non raro in turbum intumescit, quod nubis e duplicit, quod nubilla e duplicibus guttae ex inferioribus, adeoq; calidioribus pluribus deadunt, et guttae sulphureae intra ipsam nubem jam gelaciatae fuerint, hinc ni grandinat ea nubes nimis alte et elevant.

CAPUT SECUNDUM.

De Aerologia.

Aerologia tractat de aere, nos hic ob brevitatem temporis de meteoris aereis agemus, porro meteora aerea alia sunt hydatoidea, ut nix & grando, alia Emphatica sapparea et solis lucis varia reflexione a nubibus innatantibus efficta.

ARTICULUS PRIMUS.

de Ventis

137. Venti nil aliud ẽ, quam fluxus talis aeris ex uno loco in alium, sive aer ẽ fluxus. Illud quod Torricellius aere molem undique cingit, nisi nobis, ut ait Cl. Borellus percipiendo quae ad nimium, nisi quatenus resistentia sua ad velocitatem ortus in alia materia, ventis dictis emanifestat. Venti pro acceptis dicendum in regulares et irregulares, regulares sunt quae certo tempore exorta mundi plaga spirant, et hi supputatis, prudici supputatis mundi plagis: Solares, et stelares, qui in Zona torrida ab oriente in occidentem ppetuo spirat. Ido: Tornis, et Zephyris dissimiles in Zonis temperatis ad aliquot septentrionales observationis validioribus instudes. Prudici sunt, qui septentrionales observant, ex his sunt a meridie orientales, Celidonia, et duo ventis ad ventum sinum undecimum nihil accepere unt, et a die sic locis una tempore oriunt, et ut plurimum in sereno adsunt. Hodierni qui sit florentibus spirant. Ethesia, quae dicunt post solstitium aestivum, et perdurant in diebus 40 diebus aut circiter, ea lege, ut quae die 3. circiter veris post ortum debitis ore incipiant, et instante vere cessent, alii demum die, quos Latini Montanos et Galli Mey sive dicunt, si nimis humentibus elapsis redeunt, et alias mentibus spirarent. Tales in Indica et Arabico mari observant.

138. Irregulares sunt quae certa lege servunt, et tempus, et loca respectata. Et his avidae vela mea anima, et potissimum numerant, ut Typhe, quae Oriam, quae gam a nautis dicitur, et ventus nempe in mari, quae mari ingens circumactus, et ventus aliud sibi oppositus, et ubi ab opposito obiice colliditur celeberrimus ille et gravis inter Malacram, et Japoniae situm navigantibus infestum redit. Praedicti Lunemuri, et Serendy a fundo maris revolutae ejectae, guttae de marinae in superficiem ex thapso thramine chartarum ejus calefactum deinde grandi ingue de moles. Horta in verticem insurgens mare solet spumare et jactat, et tollat. Tolenatus. Dum Turbo gelidus de nubis pte inferiore prodiens et recta de vertice mota, pp̃ter circularis illius ortum, seu una cum nube, quae ori illi vertici se mota erat, ejecit. Plaga Sereacia in Arabia irruit, cui Aberga est, ut arbores radicitus evellat, domos dissipat, lapides et alia tollat, navigia grandia in mare frangat, in altum abripiat, una cum fluctu maris ingue, quae velut in Turbum in nubem exacerbatus assurgit, sicuti phaenomenon illud efficit, quod columnae depingue nubes navem et aquam attrahere et collecta una columnae grandis fieri videtur. Turbines hi siccique, quidem in mari, rarius in Atlantico dantur, frequentius de arida arenas ad mare

pia

pia atallit turbo, ut integrat̃ peginrantiũ Socciellet, q̃ uas caruanas dicunt, obruat. Prat̃ motum vertiginis moui in Adat turbo me elugg ssiuod bene longum spatium, ut fuit ille, q̃ ante aliq̃ annos Lybiam ex templo S.S. subitò flamine arcam peul alspulit, in b urbiũ deinde fudat̃ horrendã strage in didit, ima p̃ Kal. Rerranũ turbine d̃ 20. milliria Italica per rifse refert. Stig è Ampliat, & venty è nube cava lalitty, elabia Ottaal compensit, ita, ut alij nubes huiusmodi in calidiorem aërem ingredi, debitis desicii repente effervescentes aërem adsormidandũ molẽ debit. Profecti venit hic venty ad promontoriũ bona spei, cui q̃ indicium è nubecula quiddam nigra, qualis ela serena è marte in allum serri Appi: Aldt oculy Tauri, o Aquarij, q̃n̄ essent à nauti vocatj q̃n̄ primũ hanc nubeculã illi vident, vela alligunt, nisi ẽm ipsud citò faciant certò ẽ eas pendies velis navis de Ampliat implicat, navis q̃ mergit. Hinc Lydias. Ex turbo, ex qua ingens aqua vi capia prumpit, sit ẽm q̃ hy nubes densata à totante vento & in aquas resoluta & sistulosa spaũ à turbine in medio rebibi sic cepit & terram venit. Sic Prat̃, ex q̃ aeres vortex, ex qua flam̃a erumpit, unde ignea turbine ipsum appellat Seneca. Orit at effervescens authoritas & subsidentia deprehendi intra nubes debitas, quae in orbem ira cumacta repente in centro vortis ais accendunt, unde chi venti adsum sternunt obvia dum adarunt. Duo hi ultimi venti ariisse tasse Varronis, auig in maã ventos magna ẽ auctoritat, ut potẽ q̃ maria nãq̃ adire ausi & deventis accuratiore scripsit magna.

139. Qui 20 navigantis descriuunt, at è certa stellarũ Regiones assumunt, numerant 32. numerant, ex his 4. Cardinales, iam ab Solo Silio Italo observati, q̃ à 4. Obliq̃ cardinibus existunt. Est ãm orientalis, q̃ apud Latinos Solanus dicit, apud Belgas Oost, occidentalis Zephyrus, Belgis West. Hrionalis, q̃ Boreas dicit, Belgis Noord. Meridionalis, q̃ Latinis notus, & auster, Belgis Suid vocat, deinde 4. Semicardinales, quos collaterales dicunt, hi sunt, & flumunt ex plagis int 4 cardinales ag̃lb dissãparitis, & his dicit agles & eacias, Belgis Noord oost, int Hrionẽ & orientem Eurus Belgis Suid ost, int orientem & meridiem ponit. Africus, q̃n̄ Lips dicit Belgis Suidwest int meridiem & occidentem. Dicunt eum Lacy vlorry Belgis noordwest int occidentem & Hrionẽ emeat. His 8. enumeratis ventis addantur alij 8. q̃ explozia int cardinales & semicardinales agli in dissãpositos flumunt. Prat̃ hos 16. alij notabiles, q̃ rum explozia int priores 16 medio flumunt. Nomina horum ventorũ dicunt Belgicae vasa Nautica in plerisq̃ mappis Geographicis & Hydrographicis inscripta adnotata, auig singulis duobus ventis indicant, exhibent, his scripsis.

140. Dicae tono: Cùm q̃ bini in medio ventorũ turbati aglibrium aëri dissi: Venty è sluxy aëri, sex uno loco in alium, & hic dum inquit turbatus aëris aglibrio, & turbatus nonnisi dat. & Deo: q̃n̄ vrsq̃ ignilibrio aëris in & Sistit, q̃ quavis columna aërea à subiecto atmosphere dentum ptes se agtem in agli à pipheria dissipatam tam̃ deorsum, q̃m in columnas latãles excrescat, & tunc hac agli sistunc impellit & movet aërem in quam cunq̃ ptem, nisi vbi ẽ, cum motu & sluxu in certã ptem, & columnã aëreã quae pia inagtem in sessionẽ exercent, nempe in eam ipsam ptem, in qua nõ à sessio fuit.

141. Dicae 2do: Luis ipsis turbatis aglibrii cùm inventis pennis sol rectè existimari pt Rãe ẽ: eo ipso q̃ sol calore suo aërem ibi ejectũ rarefaciat & gendem jVerulamio in sonte Sis à Stia ptem à latet, nisi ẽ, aut dit expandi à aër vicinas columnas aëreas sessionẽ in illas spacia q̃ adjacente spatium, duo loca removeat, hinc intelligit venty Solany, nam sol aborta in occasum pgredient, aliasq̃ post alias pte aëris rarefacit, sic q̃ occasum vsq̃ appellit. Prat̃ ea recedente sole in occasum, pte q̃ priori rarefacta illum deinceps sequi, quia ejus spatium stimulus q̃ Dea glibrium pisde servanda à ordentior ab ortu in occasum in locum nempe à priore relictũ immutet, hinc Solany vite Mineti tropicis at ñ ultra eos pcurrat, hinc ultimo ventos ñ pauciores inuenit, at Listroflexy ortivum del minãdẽ & vespertinum acquirit, & eos intelligit, qua nãm Zephyrus in tonis tempatis spirat, q̃ferit ñ impellit à gbis damnoq̃ obsq̃ à variis, ex oceano Atlantico ascendentibus, & aërẽ densiorem, ac pide magistrũ hac pte fomentem efficientibus, nota adn Zephyrũ in tota Zona torrida, dado. ainsit gradu meridiem influere, at gulauniq̃ exspectatis opinio assumat, facile & brisse pdit.

142. Dicae Stio Ventos ñ pidiscordẽ cùm mediate ẽ sol actione sua calorifica q̃n̄ ita accessibiles & duros allumve hyemẽ nives montium ligna facit, illas ligna de magnã elasticam ptilandi copiã pris, figere & nimiũ Spiritũ de aliberat, illiq̃ occasionẽ dare expandi. Sic Rãe; & Deus

posito ptiℓæ elasticæ liberatæ nostrio ad jorem occupand locum se extendant, d. hoc vicinu sibi aërem x vs illa pte, in qua è nor resistia ppelℓ

lent. Ita sentit Verulamius in hist. ventor dicens: ubicunq siti st montes alti & nivei, ab ea pte flant venti statiad tempq quo nives dissol

vunt. Firmat observaone Verulamii nostra ipsor observao, q in Vere fere talis ventus 7trionalem originatur, qubus dies notab

à Sole obtingit calidior hinc recte repetes caa ventor annuor, ut inde doctq qd Etesiæ spirent à 7trionℓ, tc & qd eodie nnocte, d

Sol ptib 7trionalib è vicinissimus maxim in iis calore excitat, nempe post solsticium æstivum, qtingue sol unum tropicu 6. mensium spatio lu

strat, b eoq aërem rarefacit, recte dia pte semestre illu venti in Indiis efficere menstruos demu & diarios eodem sol actione calorisaugm

ait, qbsdam in locis, inqbs sitis è talis, obquem x certis mensib, x certis dieb, ob peculiarem rarefaone aëris, v solune nivium, an

exhalaones elasticas multas factas, fluxum aërum sistingere necesse è. Venti pfectus orientalis mane & occidentalis vesp

inqbsdam locis spirat, & à multis diariis audit, nonisi rarefo aëris psole facta caa eè videtr, cum enim sol in ptib, qs lustrat, dilatet

aërem Luneq, ppterea tem in ptem in qua sol pgredit, qm in pte ex qua sol venerit, movi necesse è, igitr & mane orientalem, & vesp occiden

talem ventu psentiscent taliu locor incolæ.

143. Jam irregularium ventor caa diversa st, sic prime pt eè illor caa effervescea certor halituu, nubes quasdam siccas efflueu cum hum

do, a halitum cum halitib, dicta enim effervescea sine expansione ac dilataone stingere nequit, ideo semper venti oriunt dum fulminat

tonatq, ait Muschenbroeck, quiam exhalaone varia copia nc jor, nor, secum pmiscet, & post una pmixtione tempq elastq antq

alta pmixtio fiat, ventq inde oriundq nc incitatior mox levior spirabit, & alibi id Vir Cl. dicit: St nubes, quae cum hi humido effervescant,

h. ventos generant, supquascunq loca transierint, dantq la sæpè æstate, cœlo caetum sereno, atq à ventis è longinquo dqurt. Hinc

patet unde repetenda sint caa ventor in supiori regione atmosphæra spirantium. 2da caa st Scopilla repente alicubi nubes. 3tia: Facta alicubi magna

incendia, nam multum aërem rarefaciunt. 4ta: Ignes subterranei & effervesceda calida, quæ caa in mari Japonico Typhonis è, testantq Missionarii

rii S.J. in Regno Siam apud P. Keil, mare ante excitatu typhonem incepescere, q cum pceptione sulphurei odoris ebullire. 5ta: Venti hiea

vernis sæpe flant, x qa ipsa plena st aère frigido, & denso, exiguo aër calore rarefactus è, nam appositum adæquilibriu blatu, à ér excor

pe incipit; & eaq è caa cur subitis irruentis primas, valvar a fenestrar aëris audiatq dum in camino cubiculi excitatq. 6ta: Alicubi exhalaones calida

st caa ventor ob rarefaone, alibi frigidæ ob repentinam aëris condensaone alibi imbres copiosi ob gravitate & lapsu ventum gi caa eè pount. Tandem ipse

loci situs pt ad ventu conducere, qtinq angustiis montium vallib, aër fortasse coarctatq ut ita lente alibi fluens hic notabiliter motu acceleret, iam ex quan

tib caus cessat ventus, cessante nempe caa turbante æquilibriu columna aëreæ ilum æquilibrant.

144. Quæres forsitan: cur in excavatam nubem turbine aqua marina supra libellam cum navib ascendant. Rq qa ibi p exhalaones calidas rarefactus aër

è in æquilibrio cum reliquo aere existente intra tubu, p inde intra hanc cavitatem dt aqua assurgere, sicut assurgit caro intra cucurbitulas chirurgicas,

a vinum intra Syphonem, in qua suctione rarefactus è aër, quæres adhuc, cur hic motu verticosu in motu pgressivo ferantur turbo. Rq eadq è caa, quæ è

similium motuum in turbine lusorio. Vide dicta de motu Obtinente.

145. Qualitates ventor diversor diversæ st, alii st calidi, alii frigidi, alii sicci, alii humidi, denique salubres, x noxii st, hi p obtinentiam ad nos deferuntq sicci, ille se

renitatem præsagiunt, qa x vaporib omnes graves st, ut orientales, x saltem paucioribus obfrigq potq ibidq dominans, ut 7trionales, atq occidentalis

marinusq pcertim calidiori reg pficiscuntq, ut Aust, & occidentalis, ob vapor copiam, quam ad nos afferunt, nimbosi st. Utilitas ventor ex multi

plex, nam ut omittam alias machinas à Cl. Vagiliers inventam, ubi beneficia sit ventor, qd aër calore temporis refrigeretq in bissextili maxe tempore

torrida Regionib, qd nubes toto spargantq cœlo & iam in pluvias cogantq iam, ne copiose depluant, removeantq qd noxia exhalaones, quas ppter, morbos

bosq afferrent, dissipentq. Præsagia demum ventor etsi non penitus certa st, quæ aëri halitib gravi deq æquilibriu facile turbaturo innituntq Talia sunt

post occasum solis nubes in 7trione croceo colore tincta, luna rubescens, a halone circumdata in medio cœlo sereno, fulgura sol croceis in ortu

nubib tinctus, a solito apparens jor denique tonitru matutino.

Articulus Tertius

ARTICULUS SECUNDUS.
De Meteoris Emphaticis.

146. Spectant, quae apud Historicos leguntur apparentes nonnunquam hominum brutorumque ac aliarum rerum imagines, quas vulgus divinas imagines prodigia, et portenta esse pronuntiat. Et certum quidem portenta hujusmodi à DEO ad eventus quosdam futuros hominibus praenuntiandos nonnunquam adhiberi, siquidem et Machabaeorum Libris docemur exercitus in aëre nonnunquam conspectos fuisse, et magnos armorum invicem concurrentium strepitus exauditos fuisse, neque tamen apparitiones hujusmodi omnes prodigiosae sunt, quia pleraeque naturalissime effectae in aëre condensato à radiis lucis in eum incidentibus, inque nos reflexis eo ordine, quo à repraesentatis objectis in illum delati sunt, certe est Iris, praesertim arenosis copiosa, quae vitreae moleculae calore solis attolluntur, aquei quoque vapores in bullulas quasdam conflantur, si igitur hae in nube quadam, aut condensiori aëre in cavum quasi speculum, aut saltem planum conformentur, quid mirum erit, si radii lucis ab objectis terrestribus reflexi ad nos rursus dictis speculis reflectantur, imaginesque talium objectorum referant. Confirmat id Herrera, qui inter alia de America refert, populum Guatimalensem ab idolo suo Anasath eatenus ea potissimum ex causa abduci non potuisse, quod illud supra lacum quendam certo cuilibet anni tempore in aëre cum choro adorantium apparuerit, quod cum e Sacra Familia Dominicanae familiae Missionarii non aliud esse advertissent, quam idoli prope lacum erecti effluvium, et illi adorantium adstantium, imaginem dicti idoli Statuam evertunt, et omni sic apparitioni sic Gentilium pertinaciae finem fecerunt.

147. Altera est, quae Graece Halo, Latine Corona, aut annulus dicitur, et est quaedam area circularis, seu circulus lucidus, aut coloribus iridis tinctus, qui spatium contra astri quodque omniumque Sol, vel Luna occupat. Oritur autem halo ex radiis ejus astri, quod ille coronae instar cingit, quatenus in transitu per vapores rara nubis, quae nos inter, ipsumque astrum interjectam, quaeque nobis astri aspectum non eripit, duplici ratione in ingressu scilicet et egressu invicem separantur, ac separati certo angulo oculos nostros feriunt. Confirmatur haec assertio 1mo: dum caelum sudum est, neque densi vapores aut nubes tenues inter Solem, Lunamve, ac nos interjacent, nunquam apparet halo. 2do: Si ventus ea in parte caeli spiret, in qua halo visitur, nubemque discutiat, halonem tunc veluti frangit. 3tio: Si astro praeveniat è caelo nubilo ad serenum, cessat halo, quae haec non acciderent, si halo aliunde, quam unde nos illam repetimus, haberet. Et ex Consequenti: Experientia: Candelam ardentem videmus halone circumdari, si aut caelo frigido inter hanc, et oculum nebula interjaceat, vel vas aquam continens, vapores, inter illam oculumque nostrum emittat, aut cum nimium humidus aër fuerit, vel nostri oculi, ut illico post somnum humore turgeant, et hic halo non aliunde oritur, quam ex refractione radiorum candelae in his densis mediis. Et tales halones sic fiunt.

148. Nota 1mo: halones variare solent magnitudine, ita, ut unius sideris vel solis alius halo sit major, alius minor. Minor est, quando vel nubes in qua fit halo, est altior, vel saltem est rarior. Ratio prima, quia ea, quae ab oculo distant magis, minora apparent teste experientia. Ratio 2di: Quia in medio rariori minor est refractio, quam in densiori, propter oppositas rationes major est halo, si vel nubes minus alta sit, vel densior sit. 2do: halones plures nonnunquam sunt observati, ratio est, quia plura spatia nubium inter nos et astra interjiciuntur, indeque supra et infra halones fiunt. 3tio Si halo colores iridis praeseferant, ruber color vicinior est sideri, quam flavus, vel alius, ratio est, quia rubri radii jam communiter in Philosophia minus caeteris refringuntur. 4to: Interdum ordo prismaticorum colorum in halone penitus nobis apparet, quia vero ejusmodi plures halones sunt, quorum unus altero altior et superior colores suos permiscet coloribus inferioris halonis. 5to Color albus, rubro et caeruleo nonnunquam intermixtus cernitur, nam interdum accidit, ut ob plura nubium strata in certis halonis partibus radii colorum mediorum permisceantur. 6to: aliquando halo tantum albi instar circuli apparet, quia nubes ob raritatem, vel in aliqua densitatem, etiam refringat radios non tritos, ut colores separat ab invicem.

149. Iris est arcus discolor apparens in guttis pluviae decidentibus, quas nonnulli nubem rorulentam dicunt. hanc quidem in signum foederis à DEO assumptam esse, Genesis 9. patet, fieri tamen naturaliter nullus dubitat. Iris à nemine conspicitur, nisi cujus oculus Solem inter, nubemque adversam medius fuerit, si Sol prope horizontem fuerit, arcus iridis apparet altior, si vero Sol altius supra horizontem assurrexerit, tunc arcus iridis demissior à semicirculo deficit, quod si gradibus 42 Sol supra horizontem assurgat, iris nulla erit. Iris alia est primaria, seu inferior, alia secundaria, seu superior, haec major, minor illa sub diametro, ut colores. In illa notantur, et quidem in primaria supremus ruber est, tum flavus, dein viridis, post caeruleus, ac violaceus, in secundaria iidem omnes, at ordine inverso, ita, ut altissimus violaceus, ruber infimus sit, conspiciuntur.

150. Cæ illi, ẽ rdiad alis à nube rotida reflexio & varia in ea dnõ cæduis pluuia gutt ulis mdificãe, ad qd intelligend maxime fer Cartesio expnãs M. Antonii de Dominis Spalatensis primo Ipsi capitum Apostata, ẽ am Luigmodi exprimãt: globi vitrei aqua pleni in adi culo observato ita hyperbolicæ figuræ & proclives mchinam deseruire errori primo fig. 14. similitẽ in cubiculi delitescãdo, ad gratiæ soramen, spec tator ita positus in D, ut Solem à Lx globũ ẽ fronte habeat, tam exhibitæ globi in C in ea sc altitudine, ut linea D.E. à globo ad oculũ ducta cum li nea E.F. à sole p eundem oculũ ducta faciat angulũ 42. graduũ & duo minutor, ẽ in globi puncto D. reliqui color ridebit, z mat dispare bit, si globũ v. gr. tantillũ elevaueris, si vo globum demiseris, ita ut angulus D.E.F. 40 graduũ & 17. minutor fiat, dum punctũ videlicẽ apparebit, in D. luce inferiꝰ demiseris similem disparebit, aci in locis in lendibꝰ, si angulus nõe, qñ 42. graduũ & duo minutor, jore am qñ 40 gradum & 17. minutor, reliqui colores se se offerent. Do attollis globum supra altitudinẽ D.E.F. & omnis Sl. evanescit color donec p veniat ibi ubi radius H.E. cum linea E.F. efficiat ang alũ 40 graduũ & 51. minutor, tũ sopis puncto H. ejꝰ q globi rubor apparebit, dein attollꝰ ut dicꝰ angulus 42. graduũ & 17. minutor int ãpicial, Sparebit violaceꝰ, si adhuc attollis elevaueris, oĩs color disparebit, at reliqui colores in locis inferi oribus se se offerent, q colores ordo ẽ in iride Dariæ. En tibi colores utriusq; iridis, q dam officiũ, nẽ dicat iã ẽo pluuiã gutturis hi aeriformes in oculos nostros incurrentibꝰ, q de Luce bullarit ex dictis manifestum. Varietas porro caloris à varia luminis mdificãne profecta manifesta, præterea ẽ varietas ptis iridis, nam in prima aria iridis Dominis singuli radii solis refringuntur, videl. in ambus B. & mel reflectuntur in I. in Dariæ iride bis perit refrangunt in duobus C.D. duplici reflexu in F. & B. quæ diuersa mdificatio aut in mãa lucis, sic ẽ in oculis naturali ter vel arte induat, aqua ẽ illis, q̃ debiliores, in iride Dariæ colores sl, ẽ primaria.

151. Radii & sic mdificati in cæu quempiã formant, circa apex in oculo basis ex ipsa iride, unde iridis initiũ & species arcus apparet, circa dictum mel centrũ ẽ, quæ gutulæ oculo ppiores sl, gonia sic & cæteris, exigua ẽ æquale intelligat, curiosi, dicat, accedat ad Analysin, si locũ, ubi eum videbat alligat nulla apparebat, dicit q desunt ibi q alibi iridem indentem videbat, e nullã, e ob alia in loco remotiore videbatur curidomum iridis à de recedentibꝰ, jor, deq; gutulis gredientes insequentes apparet. Colligas ex dictis ẽ cæu gutulas ob spectatoribꝰ iridem varias, Dariam & alia in alijs alijs gutulis gredi & sl. oculi, sol & cæteri astrorũ apices basesq; illinc respondentes, propterea dici ob diuersa, imo quotidie nouæ & nouæ Iridum gutulæ succedunt, neq; id spectator cæu iridem Dariæ videt. Hinc quia nocturno sol nubis Arcus celestis Dominis non apparuere pl. 46: nam in ea nube formari iris, nam in ea ẽ rotunditas, nec ea magnitudo ratione radii reflexi pl. 2. nec sola nubis ẽ, quæ spectet iridẽ, prima tenuitas illius colores radii notã ẽ in arboribꝰ rore depictis eam videri in solitam, deprehendi ẽ insonte, in arcu saliente ejus imago exprimi. Obs. Iris Lunaris rarissime, nec fere nisi in plenilunio Plinius & Virgilius colores debiles sl. at arcu albicantes, ppter radios debiles radiorũ lucis vibrationes. Vienna 1747. 15. Augusti ob Lunã plenilunio in nube opposita detecta ẽ iris duplex, quæ & quæ lucis habitenui dmodũ lucis sl. at inscripsi & data, & pro hori zontis tenuitate colorata spectaculum deseruit in vulgare. Dixi iridis fumare fere in plenilunio Phingere. Nam Vitellio de iride ex ad Lunã dicto tempe Ao 1719. spectatos sæpe Scultetus & Rzaczynski se vidisse narrat in hyemibus Anni 1720. in q. Ob. Lunæ plenæ ascendente Luna

CAPUT TERTIUM.

De Lyrologia

Articulus primus

de Fulgure, fulmine, ac tonitru

152. Fulgur ẽ exhalatio sulphurea, nitrosa, alia similimodo mista, quæ humore nubium, & inde secuta scintillatione ignita, ejusve resultatione dissipata, & summitus cum igne ẽ spectabꝰ fulgura, nisi tepida tempora diutius minuta sue rint. Fulgur aliud cum flagore, aliud sine eo fit, sic ẽ rarior vespe fulgura immixta contemplamur, nempe si nubi ex sul sulphureis incepit, nitrosis, mdicis exhalationibꝰ, quæ ejusdem

cite inflamant, ita facile absumunt, nec aër pillas violent. Difficile dignes Sonitu percabit, est si sulphureis nitrosa, et sabi tartari agrieste ponitet arg. vivelescula, Item cieb. ut frageré, ut n. sine horrore exaudiat & illud n. rade é, ut tonitrua abijs fulgure separato deatiamur, n. ee. qd flamma celeritate, n. sit, quæ sola fragoré edere potest é. qd ejs speech, ab ortu modici in capite nubibus, cuius ei argui é, qd tonitrua sine fulgure p. ne n. ti Cœlo obscuro stingat.

153. Tonitru é fragor in sumo aëre subita exhalationis inflammatæ ortus, modo dum coagmentata quapiam disrumpit, modo, dum nubes ac molecula disterpunt, si enim dispulveris fulminant, aureipigmenta cum nitro & sale tartari ferbe in aqua regia soluti, mittis cum sale tartari aqua gutta metallo candenti n. sine distantia pi. culo adspectu fragorem edunt, in nube quoq; dispersum sieri potest cum egery, fragor sic n. audiri & audiri potest, grandi pfornices varie reflexis, ferrel. qd inde oriatur specie dicit ab accenta in una nube flamma aër expanditur, ac cadmata tremula dicitur in alia vicina, ac ab hac reflexa in aliam ita cum impingat, ima sonitum n. nulla nubes cavae sonum ea fore ratione enullis plicanti, qua explosi in montes saxa, & hujusmodi tormenti bellici ppe gant, a quibus certum quod ex dispersa fulgure n. illico, & paulo serius tonitrua audiatur, sed accelerari lucis, grandeni ppagatione negare non possit evenire.

154. Effecta fulgurum & tonitruum Bononiæ copiosa pluvia cum magis cum exhalationis inflammatæ ppe nubes calor, subito ac vehementi resolutio aëris bullas excitet, in unum cogere, ac copiose in pluviam potest solvi, intra annum a christi nativitate sertilitatem tartari & accrescere fulgure prohibita natura, cujus causa explorata exagitatione & sulphurea sorte post salita dos per extrante repente, cum & prius dicto per cetera vitia dermedicis claudam vitiis tractare nulli & Reverendissimo à pito brevatore referat, si tu quæ ei rum speciis, à vitem possit immune præstare.

155. Meteora hæc cernilari solet aliud, qd fulmen dicimus, nihil aliud é, quam rapidissima flamma, è nubibus ad terram usq; delata, & obvia quæq; solidis, sine lapidescentibus quæ prius Avicenna in fulmine distinguit omnia rejicium à Rege, & omnia in fulmen ém dissipe in lapide fulminis, nec expiceabat, qd eden in pluribus locis tactis fulminis n. rapiunt lapides huiusmodi, nec ea in plant esse mirabiles fulminis, nam omnes sine lapide explicari possunt, positis ex illis, plurimi erunt inexplicabiles, de q. by infra.

156. Fulmina ut plurimum in nubibus grandinata docti, & indocti sentiunt n. ejudicia insentia acumpsi, ut patet ex ligia Mosaici Veteris & sentiens An. 1726. é cantabile: Quod cum tepisset illa una cum mixta duce ex altissimo monte cœlo serenos & domos celido S. Ubris descendere, & inpra se ex ejus media montis nebula totæ valle stragem tam ospexerit, ex aqua sinus multi ignes, ptim intra ptim extra nebula ignibus, pmicabat, audite murmure, & nor é, ignes artificialis ingeris, per nebulæ & ubi in nebula & ne descendisset mundi data & nebuli de ejus esse dissipat ut nec cum, qm mundi ducebat videret, aërem frigidum in hac nube repit, ignis ejus in ea n. divinæ jucundo spectacula comixy, & comixy serpentes, ac pyrobuli in aër, atq; exiit, figura ignium erat globosa, a. d. globosam ptim accidens, color pur de rubens, cæruleo tentum accendi rubei simulans, globuli ejus erat, alii ovales erant, ex his unus binde addisse p. v. & p. passuum cum fragore ingenti rupit, ejecta, lotaq; dispersa igne luce distinctum spectatorem lucem ejus in calumen n. dedidit, sibiq; ut videret, admonuit.

157. Sed dixi in tra n. nulla [illegible] generari fulmina negari negat et auctor illorum fide dignissimus vir, qui testantur, sic in comentariis Acad. Bonon. ad Ann. 1743. refert Bononiæ fulmen unum fuisse, qd bonam partem thuris S. Christinæ dejecit, & subjectos fornices, aquarias, simissimæ pposito in mento cum fragore, qd multi pbi, hemetiq; viri deputati dixisse ex cavo, in qd ex S. Petronii via agmen flumant, dy in forma globi ignei ejus grandis, qd tam longa spatio currens celerrime, portiq; fuit, rindy se pripiens in nominata turrium magno impetu irruit. De hoc in lamentavia ejus Meccania in Umbria fuisse puteum in colla quadam vinaria, cui, cum aquas instalubres laboret, lapis impositus fuit totis, & dudum volute ejus fuit race, qd vinum refrigerationis gratia mitti poset, qdti extra hunc casu Vinum lapide alio clauso dog evenit subinde, ut inveredaty gloria plata apud lapides lucernas accenta, p. foramen immissa, in puteum, explorare vellet, rumatis lapide puteo, & aliud qd pius latet, at vix immissa lucerna Vinum flam-

ma ingens os putei ecapavit, exiens magno impetu & fragore p̄ tota Cellam vagata è salnis scribi, egressa vo p̄ fenestrā Cellæ in aduersam domum
it, cuius paries & ictu vitiū fecit. Vide Talesfelde tope Ostmarmo L3. observationum Phisicho-medicar. Ao 1696. durmiateo terebinthina dissolutā obliquis
gūm misturā halsarmū chalybeū dicunt, in retorta bene obturata ritmice igne in caluisset, hanc ingenti cum fragore dissiliisse, Tyronē Pharmaco
le in area ad mortariū Stellum inde ejus parietem seruiarimē dejecisse, alēq; quoq; p̄ transisse, portas, fenestras, instrumenta q; varia rūdo in cubiculis
in cellaria, ac edites cubilis dissipasse, inq; arcam turbasse dicit. Volfij tentamineū Sued. p. 2. S. 126. refert Slamā Vratislauiæ è pistoris cuiusdā
ne volantem, primo domū suā fisse tetigisse, deinde cum caminum supernè clausum irrumpere, pōstea in fornacem vicinā ingressam, ejusdem primū
ēd aliquot annos in cubiculis spargisse, tum fornicem prompto in Cellam penetrasse, post p̄ fenestram prumpentem fragmina citrò rudisse,
& 28. pasibus distantis domū portā fissse, demū tota platea insper pluviā igneos stillantes sparsisse, neq; id diu ne stupendum cuiquam primo visum
one ipsum vicini velut solido sub pedibus ictu excitati sit. Hist. obs. cum nil deest ad rārēnē veri fulminis, fulminantis tragici aliqua, nil, aut dubitanter.

158. Fulmina gignunt ex sulphureis ac salinis potissimū molecultis p̄ hard[illegible] vesceam ortam à collisione & permistione nubium sulphurei, ejusq; mixti
Rāo 5. inflammabilitas cum, quam in fulmine cognoscimus, nisi à sulphure, ejusdē in Phra gēli. Nro 87. & fragoribus ejusq; sulphure, & forsan multo magis pen
sibili salinæ nitrosi, gnandinq; in pyrio pulue, ita in fulmine evenit, dum demū sulphureis nubium aeris sulphur p̄dict. Nāq; sulphureis
reis ac salinis molecultis sparsa fulmen ēdidit, videnturq; quoq; alijs generis molecule ad illud gignendū venire & exhiberi, ipsissimi esse fulminis de ejus
Rāo 2di. Salis spati inde permisti esse videntur, & esse videri nō hāc ē sufficiente ad gignē fulmen, nec alia indies cā respectu huius effectus occurrit. Et ipsi
ipsi mixti sēl exuna pte. ligneos dissipi inde ex cum salis dis Bb in pulueres ad dendi ad hi Semisti esse videntur, ut p̄ hant explicāri, q̄ nō ē vāo, cur nō salibus hu
milū ligneū nō esse videretur. Et alia pte. luculente aspicēd patet in salibus esse videre in Lunæ medio, si apto calle vitrinque ē aqua fortis in tempus
& oculum tendat, vix discernit p̄ ascendens aqua fortis vapor, at si ppe illi admoueat, in allum urinæ aptum, vitrinque ē spiritu salis armoniaci, illic
ce molecultas manifesto discernibiles, fermentantes utriq; liquori ēppares effirmant. p̄ deinde ejusq; Argentum esse videre ē accensione & vivac
173. tentes effe parit, ut p̄ alios experiendo abunde patet, ac tumentes ac pulueris fulminantis, ex utriq; pthysalis petrā, duabq; salis tartari, & vna, q̄ duabq; sal
phuris in pulueren redactis & permistis invicem effectis. Volui & alium ptem eadē nōr potius nam genuis deducam sed erhauio prōe quadā accen
siones habitui fieri pridies solares in arig nubis loco, quit in alta nubē Cellā collectas, paucas tū sic egerit pauci, cum multis in fulmine nubi
bus fieri in superficiem terræ, & die quoq; in talibus nubibus, ad q̄ua fores illuminata nubis ptingere vgit, ut manifestū ē in matutinis temporibus, ubi
lis ēm ē ppe horizontem Solis radiis à primis nubibus intercipiant, attamen remotis à primis, & nobis vicinioribus fulminant.

169. Hinc calligo, qua rāone antiqui gignendorum fulminum officia ēe put salis, fulminis officiendē deseruientes, p̄ cultis in Rem cognitā reposuerint
fecerint invicem, & permisti esse videntur, relatum vo Nro 157. de loco fulmen gignente urinæ, in Slamā lucentem, quæ primū salibus in pulueres dis
sos succendit, occasionem ejus, & huius ut salibus pluribus putei Sulphureos, bituminosos, & p̄ plures exhalantis incendendi, ac Slamā generati, fulmen ēdendi,
expicēd ipsum patet, si enim vitreo retorta angusti colli inducat aliquis cubi sulphurei, oleiq; vitrioli ac aquæ communis, huic aliquātū exagitato appropē Digitale
lis, aliquo tempore exire phibeat, dein vo cessante in vicinā caudelæ Slamā erumpentes, vapor hic accendat, Slamāq; in oleū & scabē dilatatione
succendit, ac cum impetu vas distrumpit ut ē cuiq; le Meri, nōq; vas nec edibile videat cuipiam putē hunc adeo facile in Slamā abile salibus nubi
lose, ipsdem in nostra patria plures huius generis sontes reperiri posse. P. Rzaczynski ut alia Lundensia nō ppe seriosa pagū, item pene illis
rosenka in eod tractu Silesiam, singularis thē enumerat sontis in Palatio asseruēd in monte Dzilna dicto, q̄ à face ppis adiacente Castello insper
sperhuius vicinia dedit, ut Slamā sup aquæ superficiē insper bullas agitatæ & Castellum, hunc item casu aliquo accensū accedā reflexione ejusdem
in intima telluris Slamā penetrare, rādices arborū, & eum his totam substantiam in umbentem arrosuit, ad 9. fere annos durante. Ejusmodi denique
extinguere ut refert Vir Cl. Tract. 4. Sect. 3. Jam gratiā adfulmen hic loco cod. nro relatū, ipsum in retorta sufficientem amen nam habuit. Ad loca vi
ti nam ligno posterio furno injecta. Hinc dat.

160. Exponunt nonnulli ostia fulminis tonitru fulmen huc, & illuc discurrit, fortem, quo illi nare resistit, unde interdiu ligna divisa non uruntur, hinc periculose extemporе aeream palpebram aperit sensibus & portenta ostendit, periculose aquae currum, aequos tunc currit, nam motu aeris facit fulmen, sagittifera emittit, ingua pavorem salis inflammabiles sparsit, ubi eum hostes accessuros inflammat, pavorem ibi narcosis facit, siquae ipse non illi addidit resistere, si nihil haurit addit, stet fortasse dies direxit nec sic innatus, nunquam ab abice, ingua omnino pingit, quod intigne classis illic diarum, reflectit, regulas modo reflectit innare eundo hiemem rumpit, & motu sue ohmfisma, & gradum non incredibile victima mensura. De fulmen inflammabilis succedit, quia ignis & effluvia impura, plumbi in locis quae minute quaerat, quia in plures fortasse obtrectationem aeris dispositi, non ob, quae transit, accedit, quae nunquam ab variis reflectionibus motu recto, & serpentina fert, quae fit, ut ea nihil, quae iondi, targit, succedat. Hic: alta stomere, portas reserare sensibus offringere valet solar limiti aeris expansione & motu, quae fecit in locis, quae tantis & eandem subitam ac vehementem expansionem aeris in his absque illo ictu, vestigio exanimare, nam hae ob, nare ejus obstruit, unus alius, respiratione destinatas obstruit momentaneus illa sic fecat. Et in effluviis sunt venenatis, organa respirationis irritantia, aliis instituatis, eae enecare, quod profecto lapis Cotrualis, de equo Nro 155. esse videtur posset.

161. Nec: tostes collectio Pontificii: Ed Anim. 1710. qui ex 12 orbis erectis fulmine, nebulis eadem absque abstinente, ac parvae ubi, spacia, istui pauperes edere potentiae esse potuerit, id quivit stillare fulmen pavorem, volem expansione & successione tremula. Sto: Turrium ruina, parietis, pavorem, aequalis tigna, stipulis gemata linea in nullis aliis erectis, quin aeris expansioni adpedem fulminis illud nar specialis & loci. Stricedere, & ellentis, primi instruendi, primis castris tribuit pl. Cor: Tacit. Plinio: fulminis, dolia exhaurientur intactis, quin tis nullis, aliis relicta, effigie, aut, et, argenti & reliquarum, saeculis, quis nullam de Obsessis, sua refert Seneca, ut manente vaginam gladium tignari, invicta ligno aurea pila servamur desiderare, stare fragili dolia vina. Et primum omnia videri exhalabuli, nisi eam vinum annihilari, & fulmen potuit, Ostii in aeris, ignem, non, & parvas tam repente evaporare, nisi poritem labi, to dilateri, ut tam capiatis vaporibus liberi transitum addarent, absque stellarum dolia pene videntur, reliqua, ali ait ob, quae Seneca deducit, mensura fulminum tribuenda stigdue saeculis vaginam ligno fulmen pepercerit, forsitan deficultis, galeae fulminis velocissimi celeritate peculiari, irresistunt. Si specto aqua fortis, silicis, argentum deaurati, solvat, aurum ne aeris illud velut vaginam, relinqui. Ultimum Senecae, inde undique provenire, & fulmen exhalationis, virtute pellem induxerit, si hae, quae reformuta, via Sti. Tandem quo divisa fulmina divisos restituunt intactis aliis, invisum pathicae, dui mensuram illorum tribuendam, non ob eam mensuram, nihil solvendis Obj. & sufficiens divisitas ne virtutis mensuram, divisitae salis, gli, effat fulmen, desumi.

162. Nota: Dormosi fulmine succenserit ignis difficile astinguit, aqua obruta, fulmina, ipsas prudenter, sicut eum, nulli probabi, artefacti, & ignis magis ardent, ita & damna, non obstantibus, agis ardere post diem diem. 2de: Loca dicta sepis, & facili, fulmine ferunt, quin lumilia, quae plana fulmina ante eum muri, quin loca humilia descendant. Hic: Dum nubes fulmini, non, & latet, vicina, quia imminentes turribus, & piculosa pulsant, corpora, & volunt, tormenta, utilitas, dum adhuc remotae, Nam quod possibile, & modi, aeris comparandi, unito, & ejus tale, & tormentosi, facti, nubes, disse ellantis, & spinguae, ne turbantis, discrepantis, ignis facilius, ne, terrorum, aeris vicinia, fulminis, diamgbent. Hic: Effecta largiori pluvia, tempestas fulminis, ne effat, & gli pluviam hanc mutta ptila exhalationis fulminibus, servitute, in trami delabantur, visibus, partis, fulmen, videbit, capitis, pluere incipit, quia aer calore fulminis rarefactis, insufficiens reddibus, sustendendis vapori, molecules.

ARTICULUS SECUNDUS

De reliquiis igneis meteoris

163. Dia sua, & atmosphaera, rotatione ignea, ingis exhalationes, mixtae, ptilae, affrictu, fermentatione, phosphorescunt, & accendunt, Calidae, ignis, tempore, in frigent, stringunt, quae dein, pinguia, quia, gli, capis, ac fortuita, digestione, in, digestae, formata, figuras, ventis, & loci, in aeris, modo aeris, ambientis, Mobiles, & globum, lampadis, ignis, unam, tempestate, magnam, nubes, & aeris, globum, accendit, & si, ignis, in long, unum, ptilae, & globum, aeris, nubes, & inflant, globis appellatis, dixe, modi, & explis, in anguis, stortuosis, & finis, extendas, draco volans, si, & long, ignis, & deus, & velut, flaccescit, & lanae, & pendens, aeris, & globi, habet, & in, & globum, & gli, capia, lassatur, capra, saltans, & si, & long, sit, & horizonti, parallela, tra, & si, & rotundis, & plani, & pyra, si, & tere, & stes, & in

Dario, columna, si in mucrone desinat framis, si latè dispansa flamea sit, incendij forma dicta palea referat, stipula nuncupat.

164. Globi in his notabiliores sit, quod unum pedem diametri duplo ferè ternarij spherici crevit, allum Baldi Bonomiensis Mathematici magnitudinis circiter pleno calore ardentis, amphora apparuisse refert, lucetant, ut minimi magnitudinis per tam spatiosa loca discerni potuerint, undecim in globo, quæ illa sibi dicit Nazarius ad summum exprimantes flammulas cirinas ipsentes plurimæ, imo candam in diametro globi septies eis apparebant, quæ ferebat duodecim plures graves esse reperit, nec demum sine magno difficultate globi articulos erant, his autem diligentia stratorum rapidorum motum dicebat. Hos figura alij plerij irregularis sit, ab diffusione tri reticula videtur, meam suspicuras, bituminosa, sulphurea exhalationes globos se in efficies, quæ plerique adverte pbant, ardentij, nam adhærere, et inplacatores esse, illos exiguis temporis duratione pbat.

165. effines sit his stellæ candentes, et globuli ignitij, gladia serena, palmo pedem, ferrit interamnis decidere videntur, stellæ dicunt ab apparente magnitudine suam ad lucem stellæ adæquare de nocte, sicut et vere stellæ videntur, nam de die disparibus radijs oculis nostris exijsunt, cum longa, inguinalis pira addit invenij, hos stellas, eig mala et tenaces, glutinosæ, et alba flavescentes, exiguis nigris maculis distinctas, aqua ammoniacalis dicta stellas ardentes imitari pbat, nam di amphoræ cum nitro, limaij Martis, vino, et ejusdem irrigua in formam globi quinque pedes globi incendij pbat, ejusdem Hellum sedentem cum stellis redduntenaci fece teste Mustchembroek, pfestet desert, exhis ex colligit globi dicti generis duos stellas ardentes emanare.

N.B. 166. In magnis tempestibus depriuntur a nautis flammulæ quædam, duplices, pteris alias navis sedes applicantes, apud antiquos, et in nubibus flammulæ appariri solent, si duæ, Castor et Pollux dicebantur, si amplius recedentes nautas, quibus Erasmi Eppi. navigantium patronum enumerant, flammulas has alicubi delabentes, et ducentas, alij phosphoros crepitantes vniti, et sine ardore lucentes cum Delphinibus, et quidem a nautis de Malabaria, tempestibus ei collocatas et volant, quæ diutius in malo et antennis adhærent, nulla accentionis relicta vestigio, nautæ vero nulli cupiditate Mustchembroek testati sit, dum has lucentes capere voluissent, piscatores se quodam laudasse, quandiu vivunt, capisse, atq ideo fluctibus dudum se collisos in navi pertractos pterejisse affirmarunt. Sed si ad semel, alium stigerit, ut piscatores laudij, in venire ex locubus flammis, nec tis temporum modum flammulas has parere putavinfastias piscatoribus dispterijs inferioribus navis, quin depterijs pfluctus marinos applicari deberent, quod secus accidit.

167. Huic luculentis accurentis speciei sit sepissime ignes fatui, quos Horas vulgo durant, quos dissumant, et hinc ventis circumferunt, quos dissidentes virisse pbat et alij quidam noctivagos ierit modo insequentes fugientes, modo insistentes fugientes, in varia et pallida ad deducere visione, ut et blandilijs allicij, falsos et impios putant, quos primum deos accipit, quæ dum in paludosis locis, et ad putridula lucent vicinores ignes, hos candidatis domibus addentes putant, nec eos pedunt, eadem aura pulsa impellit, et sic longissime ab eis infestas a via recedunt vocem elatione fortij audiem pellunt, multa inchoantes audiem capiendi allucinantes, undeinde mihi quod ab alijs fugare, et ad hos accedere audent, nec tibi ab erratia ignes phosphori sit, et multi illabore ipsa ardent, ut a Mustchembroek ambulambat, quod alij do puerod adulta pillis, imo quod pilis pit nocte delarere depricij satuis, cum innatis, sit, meritæ accendi.

168. Singulare et memorandi signi quod aura boreali die, et lux quidam sere semper aliquot nubes, quæ nocte a Hyrione, inspersa nubis lucida, et aurora apparet, ex qua pellucidi cæli pars. Phænomena aurora borealis sit præpua stellæ Jnde regionibus Hyrioni vicinioribus, frequentior, in meridionalibus rarior, et sere in nisi hyberna, adhuc pstine accedente tempore. Pdq pdem borealis dispersi pcedat semper ad occasum, et ortum inclinans, undeinde lucubratis vocat, an vero ad polum attrahi in inferiori Lapponia, subjecta, ut putat Maupertuis, et Celsius Upsalensis, ni fallor, Hyrionis, aut ursæ loco appodabilis, allon adeo pauci dispicto ei apparent, sic Mustchembroek Hyrionem Lugd. Batavor. Upsalæ momorat, quæ illi frequentior videbatur, alias in Hollandia videat pbat, quas nec vicinissima Gallia pteris Upsalenses, alias in latè pdicta Scotia et Hibernia Dispiciendi pauciores sit minutes, alias et alicet Schonæ durant, alias a vespertina crepuscula ad matutina pmanserunt, anno aurora, ceteris luculentis inferior, inter 60. gr. 120. gradum a observata. Verticali quoq altitudo varia est, Lucis huius nubes ad horizontem potissimum tenebricosa, tenebris lucida cincta arcum Hyrionis, arcubus iam separabili, iam in unum circumfluis, coronas Hyrionis, Lapponi nubis observare erunt, luculentas inferiores inter

inter

ioris, cæruleos, fulgentes radios lucidi, & virgæ quasi, uti & pares stellæ rarò transparent, in alto in una, plures & columnæ iam rubeæ, iam albæ vorticibus coeuntes, ut tenebræ formare visæ fuerint, & nonnisi in columnis colores varii, in aere vix in nubis colores observati sunt.

169. Omnibus his aliisque fontibus, quas refert & refutare longum est, censentem P. Fort. à Brixia aurorem boream oriri in supra atmosphæra ab halitibus, evaporationibus, tum è plaga boreali erumpentibus, tum aliunde per ventos adductis ad fulgetras fulminaq; alias regionis, quod eiusdem incensa in modum orichi, & ensis flexus refractibus radiis, ea quæ in aurora boreali cernuntur, speciem exhibeat. Relatis verò quæ adprimus, & supra ex dicta in his visionis locis & Upsalia, put est deberet, si supra Atmosphæram est. 1do. Quia nonnulli è nubibus dentatæ, & Cl. Majer in tractatu de lucubratione quadam nubes hac aurora superiores se observasse Cl. quoq; Musschenbroek nubes aurora huic similes, colore boreo die in se dignavisse, & ex ea columnas cæruleas erumpentes deprehendisse refert. 2di. Quia ex relationibus haud fulminea ex nubibus altissimis esse Mattesperonius tum Pitcairnius, Groenlandia, & ex aurora cum murmure erumpentes virgas notavere Dominus Dockstroy Klichmii ad Anum 1716. in actis Lipsiæ, Davis è nubes, non ex aura prodisse adstruit, tum Cl. Vorderi ad 22. Feb. 1721. post tempestatem diurnam tenibris, fulminibusq; horrida nocte aurora borealem apparuisse refert, ut nubes caussa colligi potuerint.

170. Dicere Mairanum, aurorem borealis altitudinem censet esse à superficie Terræ 200. ad 600. Leucas Germanicas, ex observatione Cl. Bustchowick aurorem 1726. die 19 Aug. Anni vet. Stil. ad 800. miliaria altitudinis supra Terram ex ea, quæ ibi visa est aurora, positis aurora pluribus Europæ locis videri potuisse, & eam ab altitudine atmosphæræ & aeris nullo tributi. Vide M. Sablumphi, eamq; auroram plurib. Europæ locis unoq; tempore visam, nam diaphanum, & nubes ibi esse altissimas disputat longissimas in meridiem, & gibbi refractibili reflexi radii in eamq; & aliud aliis locis dimittit auroram specierum exponere, pictus, ac in modum accidit, & à pluribus spectatoribus Cosmopolitis potuerit, varia quæ observationes plurimi in eamq; diversum in diversis locis eodem tempore auroram Upsaliæ fuisse, eam primo tepore Klarcke in Thrimendenta & Solstitio ad occasum planetæ transeuntes, Justilia 20. & locis Regni vicinioribus, in vigilia Nativitatis Domini in transmittit 2do. Hiis Acad. Sueca d. Aug. 1731. tepore Crepusculino Polaris tota fere nocte à Thrione in occidente & meridiem fuisse. Parvisii 20 eadem nocte à 9. ad 11. pane à Thrione in ortum extendi visa & quidem eadem fuisset, eadem in plaga undique abiisset. Denique plantarum nubes ad mesi. Atmosphæram solis ad mesi. atmosphæra, & plenilunio in eadem altitudine & plenilunium atmosphæra aciem & refractionem aurora borealem excitare refert, ut vult Mairanus, & erit indubitabile atmosphæra tam telluris nostræ, quam alterius remotioris, & alterius centena miliaria extendi.

171. Dicere ad hæc primo: colorem virgarum & columnarum nonnullarum diversa à flamma sulphuris tenui, & similium aurorum, & aeris, quæ illuminata illuminatione, & reflexione luminis ponendo. 2do. Exhalationes denique in locis à Thrione remotis, & sulphurea capitata sperandum, & denique aurora borealis. Hinc exhalationes & capitationes, & gibbi, & cum plenilunio atmosphæra & aciem & refractionem aurora borealem excitare refert, ut vult Mairanus, & erit indubitabile atmosphæra tam telluris nostræ, quam alterius remotioris, & alterius centena miliaria extendi.

171. Dicere ad hæc primo: colorem virgarum & columnarum nonnullarum diversa à flamma sulphuris tenui, & similium aurorum, & aeris, quæ illuminata illuminatione, & reflexione luminis ponendo. 2do. Exhalationes denique in locis à Thrione remotis, & sulphurea capitata sperandum, & denique aurora borealis. Hinc exhalationes & capitationes, & gibbi, & cum plenilunio atmosphæra & aciem & refractionem aurora borealem excitare refert, ut vult Mairanus, & erit indubitabile atmosphæra tam telluris nostræ, quam alterius remotioris, & alterius centena miliaria extendi.

172. Quod 2do. Observationes caudatorum tepore colorem virgarum & cæruleum & flammeum rarò observari, & quæ nonnisi in nubibus reflexis diversa nubis, & infra horizontem ab accensa in ea hac in nubes vibrati ad nostros reflectunt. Colorem demum alterius lucis accensa & evanescat exhalationibus lucem, hinc nonnisi gradum dem existimat, & fulgur, & lucem albam &c, quæ hinc ad exhalationibus pertinet ad Ill. & R. Dominum Dominici locis, & temporibus plurimis gradum exhalationes elevant sursum, & hic, ga fulminibus lucis sanis, in ea condunt & Summus à Hyeme, pauciores ab igniis & Etnaeis appellant à Thrione, venti pariter deperditis pluvia loca crassioribus nubibus asserunt, quæ, ga fulminibus in atmosphæra, & deserviunt, eamq; vivide colore resplendentes, quæ altiores sit, ga tepestatis sortiuntur post tempestates, quæ pia in tepestatibus exhalationibus in atmosphæra manet, Stingil, & rarare, ut asset & in aurora apparent. Ad 4. Quod ex ea fieri, ga flamma emicat ignit in variores, magis diffusas exhalationes, & nonnisi tandem dirigi, dirimit expirata tepore sulphuris, nitidi spartum tandem Sturmii ignis, quin ubi hic in pulvere empyreum ad denant. Sti vaporé vivide

cum Cl. Muschembrock ꝙ ga sortisse Phaenomena Gussto Ulriane, certe & phosphorescentes capnidis, ne, quin ante exhalationes asburgenses cut in gbdam locis nebulæ in aliis signes mirante nri visi erumpunt ꝙ forte capnides ex Lunæ splendente lucidig a se derunt olim, dum observare effugerunt, ꝙ deniq jocos asperimagnis nihili & notabilibus ꝙ by unice soli specby intenti notas eis meby accessere ꝙ annexam magnam nè pauca everisemotata R. Pluca explanare intendebi Scholastici anni 1mi ing periit obiec. Fateor vobis Exp: 1ª 3. aliás Septima utor: Fateor me ex eor mro ec emari ꝙ spiciendo scribunt & scribendo spiciunt, undebi aligd ꝙ incauty, ꝙ industry à me positum ꝙ gd nisi abalijs, ꝙ de videre possint meritò reprehendi, rectè mè me ipso, quia & Ego saltem postea videre debeo si spiciq, nec mirare ꝙ, nec dolere ꝙ pos ignes: secundi, aly gratulandi, nè ga erratu ꝙ, sed ga imprabi, nam nimis proclive est ipsu amat, ꝙ & adeo vult errare, ut error suus lateat, Fatum demum biennalem hunc labo: rem consecr amus.

M. D O M

Gloriæ.

Incepi cum R.D. Adamo Rupinski, Joanne Dubiski, & Generosis Dominis: Joanne Dyduszyński, Luca Wasilewski, Luca Mie: Dziewski, Carolo Kulczycki, Joanne Dąbrowski, Michaele Dąbrowski, Laurentio Jabłonski, Stanislao Arciszewski Alexandro Borkowski, Francisco Targowski, Joanne Butkowski, Basilio Popiel, Joanne Liśiecki Joachimo Kowalski, Basilio Ligęski Joan: Fdo Starzyński, Joanne Sustowski, Michaele Zaleszczkowski, Remiszewski, Alexandro Korwin ꝙ 22

Finivimus ie 20. Junii 1763 Ao. cum R.D.D. Joanne Dyduszyński Luca Wasilewski, Luca Mie: Dziewski Alexandro Borkowski Carolo Kulczycki Joanne Sustowski Michaële Dąbrowski &c:

DE PHYTOLOGIA

Phytologia à graeca voce idem ac Stirpes sonante derivata universa Plantar. Doctrinam complectit cujus uti peculiaris pars Botanica seu herbar. Scia est, ita hujus propriis tota declarat. Quo potissimum in plantis examinanda veniunt: natura nempe & affectiones quae Duces dant ptes disputandi, aut alia accidentarum ptes, originem, incrementum, alia varia illarum vires & quoties plantae affectat. In hoc exposuit illustrissimus, Malpighius Bononiensis medicinae Doctorem, & Nehemiahn Grewium Anglum, Duces sequendos, qui 1671. unus alius lucubrationis ignari, Societati Londinensi Pedarea lucubrationes suas obtulere. Nec par de plantarum notitia eruditi D. Regnault De plantis Galgi Uterent, quibus nos in rem nostram utemur.

ET R. P. M.

De Natura Plantarum.

Articulus primus

De plantarum vita.

173. Non levis, & acribus oo digna Disceptatio non vetus modo, & in Scribis quibusdam ea videbat Quaestio an plantae sint vivae sint reponendae? vivere illa vita vegetiva videbat, hi nullam, quae tribuendo vegetiva sit, dari aiam statuebant; illi primum, & dabant plantis in eae asserebant, tot organa motui plantae regat, isti motu eos omnes ab activo, & gene ispe aeris & etheris liberi videbantur sut plantes vivere & nutriri non magis ipsis dici existimant, quam ferrum carbonem virum Quellamy, a flammae oleo alii dicitur. cui dec & tubulos elymi nutrimentum & candela sufficiens accrescat. Vel iste indicabit Scientiarum omnium temporis, qby astringimur, & in Scribis vitae divisis list tota int. RR. ortum ducere videt, ab ejg uberiore tractatione nos abstinemus, ultro Scituri aam vegetivam plantis ispe eam nihil nisi ipsiculos quosdam nostris ipsis aalis quadam ratione sibi intelligant, qui motu suo succos elevaam dixerunt, plantas aare dicant.

174. Sunt aae plantae ora organica varie apparatu Mira, praeditae, suis inhaerea, ati succi sui euntis & redeuntis, flexu, aata motu aam fune aeris etherei agitae, impulsu, quo mediante vi elastica efficient ut dicitur plantae Machinae quaedam Hydraulico-Pneumaticae dici point, qby motibus vitam, actiones, vitales, si libet absolvi dicere potis, quoniam in lapidibus, metallis, gemmarum, hae rationes aa vita vegetiva, & hae quo vegetabil. ista excludes. Haec ut penitus intelligam, & plantar. anatomen detegamus,

175. Ptes ope microscopii Cl. Malpighy detectas hic fere depingit in anat. plant. Et ste eadem Integrum cortex vulgris Stirpes occurrit, aqg cuticula extima porosa à tempestate indimat deperdit, humorem per admittit in corticem inferiorem, & ex ordinibus fibrarum, tum fibrae, tum utriculos & vasculos quos, mutuo retis instar implexis & superpositis stat ita, ut fibrae in quadrangulum Graecum ut plurimum formatae, aqg ipsis inseja agat, alias recta ad, truncum accendant, alias obligue serpant utriculi, inter haec intervalla positi quasi quidam annuli, truncum amplectere. Illis earum alis videre, qui ut fibras velut tubos capillares succo nutritio attollat quo arborea & plantae alimenta, & in utriculis recepti varie fermentet ex eqs jam diutior effectu adhuc Humor & fibras elevando. Inter haec usum succum dictum Stirendi & pleiendi, conferre inclementa quae arboris ipse servire dicit cum quotannis novum retia fibrillare ea & decedat veli indumenta tibi in libram ligni Cyso, unde sit ut quidam ex circulor. intimor. modo de arbor. horizontalis secta & alia pauciliare observent. Ex hoc manifeste patet corticem intimum & nexuris masse plantae potis & quae eas vegetas Observant. Notum est Salices populos oleas, quercus intibris pti & excuses, a putrefactis carnes, modo cortex humore abundet, latissime vivere, unde plantae, quae non pereunt, unicum corticem, & fibras fuses paucos nutrire rant, ubi in diuturnioribus & plures & addensati magis fibrae ati utriculor ordines in Duriem in Bersi eunt, Denigito cortice, in arboribus truncq, in plantis caudex, & scapus occurrit fibrarib, partib, robans, & quibusdam, & avae fibra varius, quasi reticulis textae, & intus ci, a caudicis longitudinem porrecta Cpeipua. In hoc intervallis utriculi eadem cernunt medullam ipsam penetrantes, hiantib, amptis fistulis qby dam immixti, quae & alia spiracula & tracheae dicta point, quae recipiendo aeri deserviunt, & quasi planta respirare dici, unde in Petulo aere inhit cum succi paelli cessat, & respiranda & pis utriculis pfluidi, & proin ac panis is iisdem recipit; alia ubi exserti in aperto cernit, liquorem quendam redeunt eqby dein lac, resina, aqua fluunt. Fibrae hic omnes & utriculi. Succedu temporis mollitie amissa truncum augent, & tum gemmis, tum foliis ac fructibus, serumentum pedalium varie sulcum ipediant.

176. In medio stadi ligneo repit medulla quae variis globulis Graecis ordinib, stat, & quae quae dam fibrilla serpe Cspeltae sunt. Membranulis quibusdam globulos dos obsepit, ut in Salmbuca

Cserlim

præsertim notare è. De hac quod addam, illud è, quòd instar utriculor succo excaquendo deserviat, ibi copiosior, ubi stirps salibus citiusque crescit, tum copiosiori incremento messis augmentum, quæ excoqueas amplioremve ponstulet. Trunco sic dicto vasa fibræ dispone rami prodeunt, iique in eadem plantis ordinati, in alijs sine ordine, quos nodi alia ac trunci ipsis conformatio è. Quilamputata arboris vtice enascuntur, dicunt surculi, & si inde à radice pluberent, stolones appellant. Dein gemmæ prima ramos initia sibat tubercula quasi squammis conclusa, in quibus velut in embrione folia rudia pendio, jam dia ad rami vsum spectãa concludunt; ac primum in folia, dein flores & fructs, deghi insa erugnunt.

177. Tandem infima & intra tram redita, decipua pars, radices sunt, quæ cum eadem cum trunco & stipite, etsi forsitan ladior formaõ sit, huic non immorabimur, eandem ee plant tum grossa, tum rotundi ni ramusculi, q tre inserti in novum fruticem abiere; tam & pinus eadem Cl. Leewenhoeck facta est. Inikas satis ostat è tra nestrios subire succos quib planta alat; nam salia & mineralia, quæ intra solvunt, aqua pluvia, a humore & tepore, & ad ignib calore solũ, aere fermentant varijs modis mutationes, atteuant, figurant, q dum hiantibz radicum poris subeundi sint accommodata. Arbor sic dicta pfert folia, flores, fructs & semina. Folia, quæ ex ramis gdeunt, mirandum sibrillas coordinaõm, & in iis plantar succos rite digeri pòit: unde fit, ut arbores spoliatæ foliis, fructus, a multis eliquos dant, nec ẽm solis a dove ipsis in ramis sufficient nutritijs illas succos excoqui pt. Cauli calles in ea diaphanam habent in varias fibras, utricules intextis, utrinq; ductz, quor ẽ jun ctis fibris tenuis ob git corticula villis spinis, inlidum aspa, quæ tum ab extni aeris injuria ptes interiores defendit tum rorem pluviæ, quæ ad trans mittit. Denq; ramis folia pedicelo jungunt, eq quo plerum, quorum interdum plura dependent, ut tri foliarum, quæ dr folium plantam dicamus.

178. E similibz pedicellis flores ortu dependent, qui similiter pariet tectura & folijcoli, succiq; depacationibz ac absorbent. Quatuor in his ptes Botanici quærunt: 1o calicem, i folia viridia, qbz flos involvit: 2o petala, i folia tenuiora diuisi, quem in floribz admirandum, coloris; 3o staminea filamenta, quæ intra petala jurgunt, & in apices pubis gelodam flavo fœmineæ pollen desinunt: 4to pistillum, q non raro se in medio staminum, ut in tulipa, erigit.

179 Fructus re ipsa a semine apud Botanicos nõ diuis fœmineum seu toto corpore semen ambiens accipit, ut pyra pomum. Sic accepta pericarpia, i pedicelli, istud è cortice subjecto è pulpa, i caro fructi, in cujs medio è alius cortice è semen plantæ. Solidiores fructs, ut poma, extra florem teneriores alijs gerdiu intra flores alunt, quor ẽ quo diutius à textura florat, succij nutritij altone exprimuntur. Semen vo intra pulpam illum, qd se instar oculi ill Cl. Grew intexit ptes duplex, in pedunculum, radicularq; & plumam, quas in fabis v amygdalis discissis facile detegas, & in illis, a bz pulpa in dual ptes dividit, quas lobos vocant, in una fide semen quoddam parvulum cum caudicula quæ pulvinar è, caudula vo radicula vocat; hæc donec dearescat, semen germinationi aptum ẽ, ariculam plumam germen nullum emittet. Hæc in aliis seminibz ope microscopior observabis.

ARISTOTELIS DE PLANTIS Liber

De plantarum ortu & origine.

180 Terram nulla quadam cpditione ad plantas & stirpes emittendas Gen. cap. 1. Sa docet inspect, gemmet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum. Illud jam ipse Philosophorum e an terra herbas absq; ulla semine pariat? an pri semen ipsum ante terra inde genitum creat? Aristotelem secuti aliqui eadem plantas non nisi à semine natas, aliàs absq; semine è pti generari existimarunt, ut si terra quædam plasticam à deo illi indamed, quæ ipsis mundi gdeorum, nunc deo nominis quadriam plantar parens absq; semine ẽ pt. Contra quos Recentes plantar 181. Omnes plantas ac ptes & species semine generandi pti: plantas, quas sine semine à terra generari voluerit, hac fortuito calore aëris ether & impulsu fortuito, ptrudere diet, at opus tam excellens cæli sortuito attribuendum negat. E. Plantæ nasci absq; semine & omne artificium excedens, structuræ, & tam variæ nostræ, & brillar, utricularum apparatus, ut pulcherrimam quinq; herbam nulla ars efficere pòit, quidni ipsum ea clandam, aq horologium humanis ingeniis inventa efformari pò putes, quamvis plantas, quas tali tribuebat, accipi mat ille Cl. Malpighius, q terram ex pluvia seu extractam, vicq; in eam vitro inclusam ita agitatam, plici tela enuniri, ut & aër & calor Solis, & pluvia aqua, & seminibz mundata earn sive poluerint, ne usum in ea germen loquisimo nõ tempore exprimit: quam philosophiam hinc grandem sibi fin mina pulchræ indic. Divino igit mandato, qd è semen attulimus, & semina primum intra pgnata fuerint, qua ibi plantas evolvent, a plantæ cum semenib è terra creatæ, a bz sein illa succedentium ordinem supplebitaret. Sol dein, pluvia, lati labilis, tenebræ, fermentadm generandi plantarum intra sinu exurare gudent, at nisi semen esset, in quo Reformeta sit planta, cujus ptes hac fermentatione evolvant omnis fermentatio cassa erit. Ab ideo Deus ipse, & ecclesiastes Terræ & ligni pomiferis semen quod suum addidit generandi alior generibz ibis illis. cujs semen in semet ipso dit suppeditet.

182. Opponunt hic quidem Adversarii plantas quasi in tactis, rudentes, rupibz acpimus. 2o ebullitionem ut algam, fungos, omnis generis, quæ sine semine crescant. 3o quis ẽ in vitis in diversis arboribus, gallas in quibz semen adgnat. 4o cum præsertim 5o hortulanor ẽ prasi utili certissimum sit ramos quosdam ut caryophilos, vitium, inserè quæ in loum depactos, determinare, & p insitionem, inoculationem, semen, sum se. gemma gemmæ, & pistillis, eande arborem fructs, pferre diversos, non modica spectatu admissione.

Respondeo

183. Deponq; his ꝛc: in loca inaccessa p ventos, turbinem aves; non rara varia deferri semina, imo eadem exigua & tenuia cum vaporibus in altum elata in id genus locis unde deponi, & quibus plantis dein emergant, quin dum nonnulli, qui non sine fundo semina adeo exigua & asperant, ut cum reliqs effluviis exhalentur. Hæc sua. Id quam erat, fungis, algis & similia. Lege Vallisnerii T. II. opu pag. 215. & alegat detecta semina recipies, quæ subjicit inde Cl. Duhamel Memor. Reg. ad An 1720 pag. 245. plura de his P. Popovich Diss. p. 3. Frustra fungos omni è trunco frustra algam ubi expectes. Hinc nec visco musco in ipsis desint semina, quæ dum non ab aere, ab avibus in ramos arborum deportant, suis cette & fibris & tubiculis non secus ac plantæ alias instruum, & radices in cortices rami; aere Cyprum &. Nisi fontale museum cum quibusdam int. obscurum morbosum arbor. reperne velit, quem admod. è Malpighii & Recc. Bruni stu galla habet quoddam. Et arboris ea pte crescens, qua ova sua musca deposuere, & foramen in illis scripsi solidum, q quod musca jam malevola evolarunt pbare videt, ut ex ipsum pluribus prosequitur Cl. Pluche in spect. nat. T. 1. Diss. 8. Quod nec deserit, ultro spitemur, cum si in opium suo ordine inquiramus, semen erit ex quo arbor ac surculus gnatus, sua quasi potestate relicto succo recipit. Quod invitis yerminent rami, non aliis libet arboris a planta sunt, nisi hoc in experimentum feliciter tus, quod malleoli fibre flectunt facile, ut vidi, salicis. Insertion si gemmis suis sint instructæ, quas & incassatas fraxini cernes, cum in gemma pulcherrimo expendere ramum, radices, retrenque Otineri non dubitemq. 184. Quod ut patescat, evolvam seminis, quæ generatio stirpium est. Sic exponimq: Semen remandatis humores suos p poros dum excipit calore tam solis quam loci fovet, tum membranulæ ejus tunicæ pori; dilatant, inde humor fermentatione percolando iam purior intimos fibras subit, ubi nova itum circulatione depurat. Et hæc gradatis instituit St. Bum Petrasti pellicula, semen non germinet, deficatu videl. ordinato inquiry nutritus ille succ elaborat. At sic depurati lobos ingredit, quos succo nutrit ita alatur, & pillis teddit, ut in fibras radicale in se insinuet. Hoc jam turgida radicula capillares fibrillas dividit, intram sparsit se in ea defigit. Per fibras subinde has succ nutrit in thumam habicis promovet, quis ac magis dilatat, plenditque, ut incremento hoc paludum tunc semen in altem plantam excrescat. Ethis iam vides: ea eadem semina dixisse plantas ydire non posse, nisi sola extra forma, colore in suam faciat, cum certa in ipso semine partium formam prograt. At utra pluribus plantis unum semen efficere, cum ex uno tritici grano plures germinare cul mos videamq. Sam uno in semine late plura semina 185 Sed am asseris y inter Scotenicos surrexit lis, an plantæ earum, quæ erant, crunti, ipso in principio Mundi di creato semini arboribq; inserto, reliqua involuta, ut sic plura a pauciora pabundia qualitate succi evolvant. ipsa in indies generent. Pilii quidam, hy sæpe laudat Cl. Pluche, & Wolfii autor ipse videt, ex istimant in primo plantæ semine a deo insito orbis vitio satuisse iam ora plantar semina, & velut insita quidam punctia organica alia alijs involuta. Orbis vitio satuisse iam ora plantar semina, & velut insita quidam punctia organica alia alijs involuta. finem mundi plantis sufficeret, ut deo in nullo semine g[illegible] evolutum fiat. Nec in hoc equidem gressum agnoscunt cum & Epicteam dei cogitis nostris aib, plus poss opitant, & vel diffusa literas, & illorum Sed contemplanti hæc seminum qualitas nec ea Hormisdit. Quæ si Autor vis y semine recensitis dis hæc inest eadem certe sentent huic parti robur & semen hæc esse, & continuo Nam quemadmod arbor ita, imo amplis semen insecutabili pp conformandi artifici solidum e, nec a calore, nec humi fortuito secludo, deserire, & ut in quod libras, fraxeas aeris, utriculis succo nihil e dis vocem attem mini producendo deserire, & ut in quod libras, fraxeas aeris, utriculis succo nihil e dis vocem attem ptentia dilatacq; seminis tis formæ effis nequit. Addunt in pe vanæ generadam stirpium expedite damnet, intellig pos. Alijs Otra cum Cl. Tyne. Sed le non solum ibi expibilia videt, ut in minimam primi seminis molem tta granulor. Sparge regnia pueris, & a germana exhaudi rabendi alienum ibi q Deum auctorem nata recumbere, ubi p casu creatas res expediti haud difficile pt. Quid vo explicat pe hac expeditio, quod ad te vi, sua organizationis spiritumq; volatilium, uti folia & fruct, ita semen de novo effingat. Mecra hac ipt adhuc lux, ne alterius partis pendit accedam, facit sententia celeberrimi quemdam Anglia D. Albini qe bene gnari dixit: Hæc potentia problematum difficillimum ee videt, quod quotidianum pariet ab fe refrenandum sterilitatem semper ne equeas, ad eo quid respondeas invenies. Quod si meam exquiri sophiori & posteriore opinari accedere malleni. Hunc quæ objis allatis objiciant, videamq. 186. Dicunt: Plantas e diyso spes semine edoci non pde, ubi in y in Hungaria ad Comaromium & Transilvaniam silige in triticum xsa, dibi Otra, ut Cromnicium pp Germania, triticum in siligine abire. Sed enim non difficilis 2da illius respo, quod triticum & siliginem in ejusdem a pde variasse Germanis ob solis pall, ut ita dicam, differentiam, ut non pisi secundo in solo frumenti species in malionem & pavit in sterilem oriatur, in pejorem, ut sit animadversa. 187. Quodsi urgent: alia dissolute in plurimis species semper delirihabam & crescere, ut solem marinum in cubulos: cur jam accedo in fructum planta mi determinatum non accrescant? & salia mirigna certe ubi sibi pprio figure & corpis 2da plane unum alterius ab ni directore ab Omnere, certum est: modo ibi meri mucoso corporis & sua lina modeatur gravitas sua secundum plana se stingere sibi juncti, ati sic, sic non gin ante tuc partes mobiles point. atque hinc succ sola attenue in fibrillas, ufficulos ordines, articuli summi formabit, nisi dicendo & corpus jam organum, & in seminibus, spes, quid quod ne ipsa stirpium. Plurium semina & praturitem desiderant, quod objecta factum est, nisi subsidiali, ut vocant, farinæ fecundantis pistillo flos adhæret. Sibi accedo ponum in ipsa candor, & ad stirpes ingluvies, ut ad repos Cl. Pluche loco tuendo turbulenta, q spiam. Sup ex ingui flores pe eam existimo, quod P. Khell hic ac Ethis benemeritis, velabnitis, adduxit. Berlini nempe in horto Regio & Acade-

mico

mico palmæ semine foliis Habelliformibus fructy ad maturitatem nuncium ante pductos fuisse, omnes D. Hallemannum Lipsiæ ex horto Bozensi florem palmæ maris asseri curasset, qui supra flores palmæ seminæ suspensos, bothy 100. & amplius dactylos maturuit. Ex esse nempe hæc palma hinc et succum particulatis insalubrium organicas, qualem in magnis florib⁹ erant, qui cum fermentatione maturitatem promouebat. Plura p̃ crude Lilij uberate & incunabilis apud Kirchet. Mundi subter. Tom. 2. Sect. 3. apud Regnault Tom. 3. Physes. 15. Capit. Pluche Lepij laudatum regiones.

ARTICULUS Olig.

De Nutritione & incremento plantar.

188 Nutritio plantar explicantes ipsam in eor originem & generationem uberiꝰ declarare, dogeneratione non aliud hic, quam ea 2do successivam augmentationem. Hinc ex jam quæ attulimus, tum quæ dicere adhuc habemus satis patebit. Hæc ut rite & æquabimur, exponendum, quid sit plantar nutritio? quæ ratione fiat? & tum de augmentandi ejusq; modo dicemus. Et nutritio quidem plantæ Stirpium reparatio est, quandoquidem planta quævis evaporando Salibi q̃piam deperdit, nisi accedente succo reparet, Stant, Observari non pt, id fit, vt reparatio hæc eatenus, ut 1mo succ⁹ nutritius, q̃ & plebs Salinis Treis, olearis, Stat, undique non modo ab æthere, sed ab terra in quibus Lapis, radicibus capillaribus, calore & solis & ignium Elementar dilatatos subeat ob replam in iis rarefactionem, per quæ canaliculos in truncum, ramosque in eloved, foliumque planta & Stirpe prodeat tum ab eadem, quæ in tubulis capillaribus ascensq; eadem ob eandem utriculor dilatationem, Physicis, qua succ⁹ de inferioribus, ptib⁹ deplebiores, promovet & ubi plenissima sunt omnia hoc eodem æthere motu, rursum deprimit. 2do succ⁹ sic inutrientis sublatis, in his leni fermentatione & p canaliculos semp arctiores ita pedente tandem diaeni & velut elaborat, cujus pars purior & stilicidium in medullam defluit, inqua ipsum novo, sed pari, aeris artificio Stirpi evadit. 3tio. Hinc jam & fibris plantæ minimis in dies & totum plantæ & sparsas diffundit, & eum circulet, aliqua ejus portio ptib⁹ quibusdam sensim adhæret, ac dixta dispone dat, & vel id etiam, & fixdark quasi porta fit. inde & 4to dixta succi ptic⁹ & superficiei Stirpis in & plantæ Stant, alias nempe in cortices, alias in ligna, & alias in folia, fructib⁹ & floribus deservient.

189 Fermentatio porro & succi alimentitii in canales adunati, ad organicas plantæ ptes adhæsio ejus fit, ut & plantæ quæ ad Naturalem molem augeat & crescat. Dum nam planta Solari, aëtranea calore, ac sole & ꝛc materia plantis altera rarefit, ppter eos, ipsa tragis ipsis poros & canaliculos succ⁹ sensim subit, ejq; molecule solidiores caporibus tot implicant, ligne vo inter dum in fibrillas, qua tenacis adhærescunt: unde nostris sicum incrementum desumunt & plantæ & ramos, ramulos succ⁹ ingredi, deberent. Unde mollieres Lerbæ crescunt faciles, quia faciles succ⁹ ingrediuntur. Dilatatis porro capillaribus vicinorum succum admittunt, ubi alia caloris, a cestæ rarefactionis defectu frigido aëreo addirecte nimis excitate incrementa sunt. His ipsis & minute plantæ molles pendet. Sui fusi, & tenui: alia plantæ, quia alia, nulla in infinitum magnitudine crescit, nempe p ratione glacie, qui in varios varis e, in hac cito, in ille plantæ & vij partes ab alimento succo nutritio inducunt, rarefacit & pori eam non finde, ac lacteus patent, a crudiore succo cohorent, a vasa impleant, ut ita partes nostri non deficio pedatq; ad augmentatum regulite pari amplius non pot. Hæc licet non simplicia sint, tamen in decursu solid⁹ naturam illi, q̃ suum robus ortu sortiuntur statuit

190. Ortus vo sed nutritius, & incrementum plantæ pendent ex plura sunt, 1mo Terra, cui semina mandant, qualitas, 2do aqua & ꝛc & copia & certa ejus 3tio Solis, ac the calor. 4to Veteris aëris dispositio. Quis enim neget, non eandem Spelt non eandem quibus Tram cepi Sinuchio Zopecat, non retinida, a pedando ingenio humori gaia ex ubi ona. Inde pt, ut Tra alia fecundior sit, alia sterilis, ista lis, illa illis, fructib⁹ accomodata. Aqua parit dissolvit, & hoc fermentationis ea, q̃ nessaria & & eas Salij crescere videmus plantas, quæ rigant, uberiꝰ, pluriꝰ pcertim, & solutis & minus gravibus Salibus, secundum hoc non aliquam differit. Cubrem nemo dubitabit in pandisi pcipue & alcalinis, quæ antib⁹ liquoribus, & fermentationis pncipium ex Deniq; & communi Salium verticalium aër turbulentiane sive ascensum liquor promovet, tum respiratio plantæ declarat, tum deposito Salibi tram secundat, inde gitta Salium, Salpiq; Tra subtilitas, Salis pall.

191 Hæc dedit, quæ celeritatem ideremili parent. Ista copiosiꝰ erudite Pluche & P. Regnault & Ephemeridibus eruditor. Ad Annum 1684. ex quo quæ pcipua hue transtulimus. 1mo Si Sabina in aquæ optime nitro imbuta maceraverit, fertiliora efficiunt. 2do Semina lactucæ brassicæ crispæ, acetariæ in Horto hiemi ante macerata imprimis & calce dilutæ & in pulverem redacta, ac in tantillo columbino stercore mixta, intra 10. circiter horas plurimum bunt. 3tio petroselinum intra paucas horas germinat, si semen ejus in aceto maceratum postea cum omi stercore cinere multo & siliquis fabar inspargas, ac tram horti vini irrigas pbes lintei Utopas. 4to Deniq; unius horæ spatio vise ac fabæ accrescent, si eor grana diebus aliquot in calido decoctate fuerint, & sug crati calam semina illa cata seminent. Pdictis sum ppe ea, q̃d Trevoluentes ad Annum 1706. de planta Aloës in horto motis Pepulari sita reflexient plantæ hæc siccari, & lente emori vise, cum repente crescere vi ita capit, ut 24 horar Spatio ad 20 pedum altitudinem cum fragore asurrexerit. Ex eo fortasse ad accedentia, & ob cortices peculiares & duriem succuli erumpe in pollices multo, & violente intrudo succo, abundantiæ majori adhuc Succi copiæ in radicibus collecta, rupto am reposite oportunis locis cortice, aëri, intiori se vehemo dilatabili, succuli celerrime erupiunt, pari celeritate succ⁹ eruditi, ante Stirpeti in planta & immigrarit, novam, novamq; Stirpem evolutor plexuq; nam, iam separata in suppeditatis, quod & ipse audiri, fragor & ruine audiri, cum magni veri illa phiuris & evolutione & brem violente & sic donum cieri oportuerit.

192 Ex his plantar respirationem circulationeq; nutriti succi facile intelligi, nam fibriti dilatatis aër cum succo nutritio accedit respirabilis thorn, qui veniunt. Est vo respiratio hæc pinde fere ac animalib⁹, plantæ & Stirpis, tum ut nobis terram ache accepto succ⁹ pinde recenti & vivet, sic putrido, pbeat, dum alias utriculor dilatatis fibris, atq; illis succo nessario, inquet. Sic & poro adcultatores & hortulani recipiunt. Botanici ut dicant eum & radicem introrsum ramos, ac folia attolli, inde vo ptgere necesum bene dicantur alias p tubulos ad radicem illum deferri, & fibras illas at jam puriorem attollam. Hoc documentum & aliæ non cum cæteris docet volunt, nam 1mo hyemat plantæ nonnihil, & duriorem uti, tempore & pluries & spiq; Stirpi phillatonibus incremento apte prodit. inde fit, ut defectis ab foliis quam sic circulus immineat arboris Pagus stant, vel fructy flores ut alias pepant. 2do nisi & plantæ ante ver dies immaturo tin alent succo, ne lungm ppe illo ramulenti, & foliis nascentes, quæ tri non integrant Solstitium, & succo reflexo ultra pedere pohibet. Certe pagavit culmum johnson quatuor digitos infra caput decr, & succum album & crassiorem decursu nullam aliud indicium observabile

De offensibus

De affectionibus plantar[um]

Articulus primus

De plantarum varietate.

193. Inter plantar[um] affectiones prima omnium occurrit ear[um] varietas, sed quæ tanta est, ut nemo adhuc discrimen sufficiens assequi potuerit. Peculiaria hanc in rem systemata edidere Lynæus, Rayus, Tournefortius, lepide planè scripsit C. Pluche Spect. Nat. Tom. 1. & 2. omnes hi quidem non exiguo Botanicæ ornamento, sed qui tandem ipsi captu difficiles effecti sunt, nos eorum distinctionem dabimus. In classes 4. plantæ omnes commode reduci possunt: arbores, frutices, suffrutices, herbas. Arbor est planta à radice in simplicem stipitem & truncum assurgens, atque hunc in ramos varios, ut quercus, tilia, salix &c. Suffrutex herba vocatur, quæ simplici stipite, mox ut prodit multiplici, eoque lignescente constans, ut sic plures in illos perduret, ut salvia, ruta &c. Herba denique fere ab imo foliata crescit, tenero, humilique ut plurimum caudice constans, ut lactuca, triticum &c. Plantar[um] aliæ hortenses, aliæ sylvestres sunt: illæ mediante cultura nascuntur, istæ vero in montibus, sylvisque desertis sponte sua crescunt. Utraque hæc species complures alias in se continet, nempe montanas quæ in montibus desertisque nascuntur, suntque vel glandiferæ, ut quercus, esculum; vel coniferæ ob fructum figuræ coni instar acuminatum, ut pinus, cypressus, &c. Aquaticas, quæ in locis humidis & paludibus potissimum generantur, ut platanus, salix, pomiferas dein nuciferasque, quæ liberum vel duriore cortice inductum, fructum ferunt.

194. Hæc rejicienda videtur divisio illa, in medicatas, & usuales. Medicatæ nobis sunt, quæ communi nomine medicinæ parte veniunt, nec nisi adversus morbos adhibentur. Tales sunt purgantes, quæ noxiis humoribus evehendis deserviunt, ut Rhebarbara dicta bili depellendæ aptissima. Fit vero hoc eo, quatenus nonnumquam reptam in ventriculo, visceribusque ex escis residuam, spissam fortasse multæ pituitæ densatam materiam solvunt, vel diluunt, vel suis vi sua, chylo sanguini immixtæ, & per circulationem in humorum receptacula delatæ hos dividunt, & attenuant, sibique non raro impeditos per laxatos meatus secum evehunt: aliæ quasi diarrhaticæ, quæ ser[um] in venis dissolvendo, meatusque laxando urinam provocant, ut radix fœniculi, borrago, juniperus: aliæ vomitum cient, ut cortex juglandis, helleborum album: aliæ sudorem provocant, ut carduus benedictus, angelica &c. Denique nonnullæ & capiti medentur, ut salvia, hyssopus, rosmarinus; cor recreant, ut alkermes, melissa; pectori prosunt, ut betonica, tussilago, ficus; somnum conciliant, ut papaver, opium &c. in quibus naturæ cujuslibet congrua dosis, ne noceant, est attendenda.

195. Medicatis usuales opponimus, quæ etsi vi medica non penitus destituantur, quia tamen leniter, & inobservatæ exerunt, vixque sit herba, quæ virtute quapiam prædita non sit, usus quorumdam adeo invaluit, ut jam penè quotidianus sit, hoc eas appellare nomine jure nos posse existimavimus. Et vulgares quidem, ut asparagum, brassicam, petroselinum, &c. non est quod memoremus; quaspiam magis dignas & origine quidem peregrinas, at usu penè domesticas hic nominare licet, efficaciam alio reservamus, ut sunt tabacum, faba Arabica, seu Caffee, Thée, Cacao, & vanilla.

Articulus 2dus.

De plantar[um] qualitatibus

196. Qualitates, quæ suum plantis conciliant pretium aliæ externæ sunt, modo colore figura consistunt, aliæ internis receptæ visceribus nonnisi ex effectu agnoscuntur; his posteriori de illis contenti tractatibus ~~[illegible]~~ semper vulgares, nemini non notas affectiones supplet compendium. Sit itaque nunc 1o de qualitatibus externis.
~~196.~~ Ordimur a mole, quæ tam vis in oculos incurrit, sed nonnisi quæ extraordinaria est altitudine seu crassitie. Exaltissimis sunt arbores, si Geographis fides, quæ in Insulis fortunatis 144. pedes sunt altæ, aliæ illæ in India, quæ nec sagittis superari possunt. A vastitate commendatur arbor una in Congo, quæ in navim excavata 200 homines capiet, alia in Sinis, quam 8a vix circumplecti possunt. aliæ quercus in Anglia, sub cujus umbra mille homines requiescant, at verum ut jorem quis huic atque illi arbori Ceylanæ Insulæ habeat fidem, quam Talipot dicunt, cujus vel uno folio 15 viri tegi possunt. Ratio porro tanti in his incrementi universim repeti potest à succi nutrii intra dictorum locorum copia, aëris temperie, plantar[um] structura, succis recipiendis accommodatissima. A figura plurimum pronæ variores. 1o. Tartaricus ille agnus, colore, figura, ipsa adeo pelle simillimus. 2o Satyriæ, vel orchides, quæ varias aliarum fructus exhibent. 3o Peruana Pasciæ Granadilla nec jam admodum apud nos rara, hæc planta florem habet, in cujus foliis dominicæ passionis insignia exacte expriment. Hoc si forma constans sibique communis est à seminis origine procreatur; si insolita, à fortuita succi copia impulsive corripit. Sunt & plantæ quæ in aliis externis qualitatibus peculiare quidpiam ostendunt. In Sinis rosa reperitur quæ singulis diebus colorem bis mutat, nunc albæ, nunc rubræ; nempe partium ejusmodi rosæ superficiem constituentium plexum actione Solis, aut vi succi dictæ fermentatione variari oportet, ut aliter & aliter lumen in oculos reflectat. Convolvulus flos nocte folia contrahit, quæ rosa Hierichuntina ab opposito eodem tempore explicat; quod à Sole dixisse plurium, nocturnis horis frigore contrahi soliter, disponi repetendum est. Heliotropium, seu Solsequium, si Soli se semper obvertit, ut eum sequi videatur, ea parte, quæ à Sole illuminatur & calefit plus expirat, ut ita plurium aliarum ponderi pressionis fieri hac parte cedere, & sic inclinari debeat. Flos noli me tangere, aliter Balsamina dictus, cujus semen ubi maturum est à sola attactu rumpitur & spiras contorquet, nil ... reptans videtur. ea fictione annulas quasdam quibus veluti basi reliquæ fibræ innitebantur. Huc denique pertinent & herba pudica, & corallia, & flos in aqua serenitatis descens, de quibus erudite hoc titulo pertractat Cl. Rayus in hist. plant. lib. 2. pte 1. Sed jam expendamus qualitates internas.

197. Internas plantar[um] qualitates, seu quibus præditæ sunt, vires, et effectus, a resolutione chymica edocemur. Ear[um] alteram rationem itaque esse alias calidas, alias frigidas, has siccantes, illas humectes, morbos ipsas, alias medelam morbis afferre. Harum diversarum qualitatum si causam in universum spectare velim, optime cum Gassendo inde repeti, posse existimo, quod tum semen, tum plantarum ipsarum partes diversæ componant principia, quæ cum aliis atque aliis constituentibus, tam ipsis non variis variam inducant modificationem, temperamento hujus amicam, alterius adversam; inde fit ut herba uni salubris, alteri noxia esse possit. Hæc & supra nonnulla in compendio dixisse sufficiat, qui vires & nomina quarumdam in particulari nosse cupit pharmacopæor[um] bibliothecas, Botanicosque adeat, è quibus nos quorumdam fructuum plantarumque inter usuales recipiunt vires, ut innuimus breviter exponemus. Usitatissima est Tabacum, planta ab America Insulæ Tabaco dicta, ex qua tempore à lusitanis in Europam delata est. Hanc Galli herbam Reginæ vel Nicotianam appellant, quod eam Joan. Nicot Franciscii II. Galliar[um] Regis ad Sebastianum Lusitaniæ Regem Orator Catharinæ Medicææ Galliæ Reginæ primus Ao 1560 transmiserit. De plantæ hujus virtute Cl. Fagonius Ludovici XIV Archiater in Thesi 1699. publice Parisiis proposita hæc habet: 1o Tabacum in pulverem redactum naribusque haustum purgare cerebrum, capitisque gravamen relevare, quatenus narium fibras vellicando ex illis humorem stagnantem expellit, & è vicinis glandulis succedentem provocat. 2o mansticata vel in fumum redacta & hausta fibribus suis particulis maxillarum fibras & glandulas penetrantibus humorem narium copiosum expellentibus medetur dolori dentium, catarrho asthmati, aliisque malis ex noxio humore procedentibus, quoque defluentis in ventriculum pituitæ copia, e gustus organis supplentibus, fit ut famem facilius toleret. 3o Externus quoque ulceribus & vulneribus medetur, dum nempe acrimonia sua putridam corrodit ~~[illegible]~~ carnem pravosque humores dissipatis Tabacum.

dissipatis putredinem prohibent. Ex hac porro corrosiva & adstrictiva Tabaci virtute manifestum fit esse moderatum ejus usum salu-
brem, immoderatum autem noxium esse, quum fieri potest, ut humoribus necessariis nimis expulsis, nervorum contractio, cerebri siccitas,
ac inde memoriae defectus, vitium pulmonum, pleraque alia consequantur. Nec minus nota est faba Arabica, vulgo Caf-

Potus arabicus (Quy Xntr.)

fée, qui fructus est arboris in Arabia Felici potissimum, & tanta copia crescentis, ut ex illa sola divendita quotannis
plus millione uno aerarium Turcarum Imperatoris ditet. Hos palcias hac in horto Királyfalvensi Illustrissimi Ex-
cellentissimi Comitis Joannis Palffi Hungariae Pro-Regis videre est altitudinis insignis floribus toto ferè Anno or-
natas, fructibus copiosis, ad instar cerasorum rubris, peregrini, nec tamen inamoeni saporis, quorum singuli duas nucleorum vice
fabulas sunt complexi. Usus hujus hodie familiaris in Europa nonnisi seculo proxime elapso coepit. Vires praecipue in eo ce-
rit, quod ciborum digestionem adjuvet, urinam, sudoremque provocet, humoribus dissipatis capitis dolorem levet, somno-
lentiam fugat, stomachum roboret, languoresque impediat. Provenit istud à salinis sulphureis oleosisque potius sali-
bus, quae chylum incidunt, ex quo digestio facilior, humores stagnantes dissolvunt, & fluidos reddunt, sulphureis
immixtae fermentationem efficiunt, meatusque reserant, ex quo sudor prolicit, dissipat languor, spiritusque vitales agi-
tant. Unde siccis, a sanguine bili abundantibus usus ejus facile nocet. Thee arbusculae cujusdam apud Sinas,

Thee.

Siamenses, Japonensesque celeberrimae folia sunt. Vim huic eandem medici apud Puschelium tribuunt quam
fabae supra descriptae, sed in magna copia decoquatur, ob consimilia elementa. Interim, quia continet parva ejus grana, de-
coctione adhibet, potius usitata & levior, & magis innocua est quam Caffée, per eam enim expicata leste spiritus animales leni
excitant, humores lente dissipant, sanguis purgat, rheumatici, & arthritici dolores avertunt, ac tum primis à
superfluis humoribus liberato capite, mens serena servatur & ad literarum studia, aliaque peculiarem attentionem
exigentia apta redditur, ut adeo apud Sinas Thee herba eruditorum vocetur. Omnium tamen potionum, quae
è fructibus peregrinis conficiuntur suavissima simul ac saluberrima est Chocolata, à quibusdam Succollata

Chocolata

dicta. Haec ex fructibus arborum Americanarum Cacao & Vanilla constituitur, simulque una cum sacharo certa proportio-
ne commistis, inque massam ritè super temperatum ignem bacillis confit, quibus non raro ambra, cinamomumque adhi-
a loco Vanillae substituit. Massae hujus uncia in aqua phiala decocta capiti, stomachoque medelam adfert, convenien-
tissimam; vires nempe reparat, ventriculum roborat, cerebri caliginem discutit, cruditatem emendat, nisi
fortassè ob Vanillae copiam calore nimio in effervescentiam noxiam sanguinem concitet. Finio, plantarum namque
& aliorum fructuum vim ac virtutem etsi singularem, ipsa copia vulgarem notissimamque fecit.

Articulus 3tius.

De plantarum foecundatione, propagatione, excretione.

198. Post internas plantarum virtutes, quae maxime Botanicos advertunt, earum foecundatio, propagatio et excretio sunt, de quibus ex his et nos pauca.
Foecundatio ea operatio est, qua planta ad fructus suos tum copiose proferendos, tum ad debitam maturitatem digerendos apta;
hoc ex Botanicorum observatione per pulverem quendam sive farinam sulphureis ac nitrosis halitibus compertum fit, qui in stami-
num in floris calyce nascentium apicibus instar sanguinis potissimum flavae, aut albae, rarius caeruleae accrescit, ubi dum
maturuerit, ac in subjectum floris fundum deciderit, ubi fructuum semina sunt, fermentationem ad seminum maturitatem
necessariam promovet; imo in ipsum corpus plantae per poros delatus, succi quoque nutritii digestioni, fermentatione eadem excitata, de-
servit. Atque ad hoc pulvere occasio data fuit plantas alias appellandi mares, alias feminas; mares nempe sunt,
quae flores sine fructu & semine proferunt, feminae, quae fructus & semina, imo fortasse & flores quidem sine dicto pul-
vere proferant, quamquam potissimum iisdem ex ramis haec omnia sive pendea spectent: quod si reipsa pulvere dicto aliqua
quaepiam careat, ut de palmis, oleisque nulli testant, nisi mares arbores in feminarum vicinia plantent, a pulvere di-
cto flores hae conspergant, fructus aut nullos, aut certè ad maturitatem productos non producent. Ex quibus jam intelligis, cur
floribus non copiosis, si iis aut gelu adurant, aut ventis imbribusque decutiant, steriles, & absque fructibus remaneant arbores.

199. Propagationem quod attinet ea ad duas species revocat, ad transplantationem & insitionem. Transplantatio fit, cum ramusculus
ex arbore resectus ineunte vere terrae infodit, cujus fibros succus nutritius per poros subit, & valet in radice fermentatione ex-
coctus circulat, dum debitè digestus quasi quoddam alimentum fit, ut jam transplantatus surculus non modo ramusculos sur-
sum emittat, sed fibras radicis instar in ipsam terram deorsum exporrigat, & tandem in perfectam plantam formet.
Hoc aliter obliquatione vites multiplicant, dum nempe ramus longior à vite non resectus in fossam vicinam deprimitur
è gemmis, quae in folia abiissent, radix enascat, & vitis exurgat nova, qua virescente ramus ille à vite priori praeciditur.

200. Triplex est insitio: nempe insitio proprie talis, ubi inter lignum & corticem resectae arboris surculus inseritur, similiter
ut bene adhaereat probè constringitur. Infoliatio vocatur quando surculus trunco arboris, aequaliterque resectus ita aptatur, ut accura-
te medulla medullae respondeat, ut sic quasi in se copulentur; utrobique ne injuriis aeris pateat cera a pice conjunctio mu-
nit. Denique Inoculatio est vi cujus cortex inoculandi surculi in locum detracti ex alio surculo parit corticis ita applicatur
ut gemma unius alterius gemmae sive oculo correspondeat addita commissuris pice. Duo autem peculiaria habet haec insitio: primo quod
surculus unius speciei in alterius speciei arborem insitus fructus speciei suae ferat, sic cerasus pyro inserta cerasa proferat; unde
ratione eadem ex arbore diversos colligere potis fructus, cum plantula insita succum ex arbore receptum per organa sua
dispositione alteret, seminisque insiti qualitate fructum educat; alterum quod insitione fructus communit priores meliores
nascantur; nam succus per plures diversasque magis fibrillas, organaque percolatus purior, quam si per similes semper attollatur, in tene-
riores convenit fructus, faciliusque, atque ideo in priores meliores conversionis est.

201. Excretionis nomine denique id intelligitur quando pars succi nutritii ab interioribus plantae organis ad exteriora membra propelli-
tur per poros corticis ampliores copiosè ~~adhuc~~ exsudat, ubi a frigore, aut aëris compressione in massam viscosam coalescit.
Est vero moderata excretio communis ferè omnibus arboribus est, ut sit vix ulla, vere contentum, ubi succus copiosior, quae laesa quempiam
humorem aliquantum viscidum non reddat. Vulgare est gummi Arabicum, vel nostras ex amygdalo, cerasis, arme-
nis prunisque colligi. pix ex pinu picea. resina ex abiete, purior ex therebintho profluit. Pretiosa sunt, quae suaveo-
dolent, ut ex Lentisco mastix, myrrha ex cognomine arbore, thus & opobalsamum ex arbore balsamo in Arabia lachry-
marum instar destillant. Flores ipsi, quorum sive ob copiam, sive per viscositatem pactare nequeunt, succum excernunt. Sic mel flo-
lis calore excoctum in cavo calyce nonnullorum florum rapidis, at copiosius in narcisso, caryophilis, rosis, thymo, qua causa apes
in hos prae aliis flores provolant, an vero apiculae hoc paratum è floribus mel in alvearia deferant, vel succum solummodo florum
sugant, qui intra ipsas dein in mel abeat, jam ipsi Senecae dubium erat, qui Epistola 86. de eo disputat. Mel certe arundinis
sive Saccharum, quod potissimum ex Indiis occidentalibus devehitur, succus plantarum est, sive quod compertum in Insula Madera, Canariis
ex arundinibus deprimit, et quia glutinosior, pluribusque sordibus inquinatus est, aquae ferventi jam ahenea, in qua calx vi-
va ~~[illegible]~~ macerata est, solvitur, tum post, ubi postquam aliquamdiu despumavit, ab igne removet, tum in terrea vasa conica
infundit, ubi evaporante aqua residet in eam, quam videmus soliditatem concrescit, sive Saccharum illud surgam quod in Cana-
~~da~~ sive nova Francia in America ex acere, sive platano colligi perhibet. Fit nempe in Februario aut Martio in hac ar-
bore ad pedem unum profunda incisio, huic applicat fistula, per quam stillans succus in vicinum vas trajicit tam copiosè ut
acer crassior 160. sextarios fundere dicat, liquor hic deinde coquitur bullire sinit, donec aliquot sextarii in lagunas dein ex-
motus in optimi, & priore purioris Sacchari frustum concrescit, ac dum bullit, continuo agitatus est, secus in massam lapideam durissimam
abibit.

Articulus 4.

Articulus 4tus
De plantarum morbis & horum remediis.

202. Omnes morbi plantarum in eo consistere videntur, quod partes, organaque perturbent, ut nec necessarius succus, neque ut oportet omnes in partes dispensari possit. Hos in duas partes partiuntur, alii sunt interni, alii externi: illis planta corripitur a excessu, vel defectu, a priville succi defectus fibris utriculisque siccitatem, contractionesque inducit; excessu, fubuli nimio humore rumpuntur, spiralia vasa occluduntur, ut & aeris actio, & succi circulatio impediatur. Nauis denique siccus est, cum a acrimonia nimia filamenta radicum organorumque reliquorum erodit, unde scabies, impetigo, & decorticatio non raro, vel praesertim cortex a viscositate densitatis poros obsidet meatusque obturat. His seu ut causae morborum seu ut morbi alii adjunguntur: vermiculatio, quando infesti arboris vermiculi eas obsident, fibrillasque rodunt, & ea potissimum parte, qua teneriores, percolandisque utilibus succis optimis aptissima. Lepra fit cum muscus, viscusque, fungique arboribus adnascuntur, qui dum radicibus suis in ipsum arboris corticem intrusis, haurito succo augescunt, fit, ut hujus ob defectum, lepra quadam arborem obsideat, languescant rami, tum tota intereat. Senium denique eas consumit, dum fibrillis jam aridioribus, carie vitiatis succum nutritium a attollere, a retinere nequeunt. Sed non eadem est arborum aetas, citius delicatiores intereunt, quod in herbis in intuemur: solidiores, ut quercus, plura saecula perdurant.

203. Externi vero plantarum morbi sunt: Rubigo quae & erugo dicitur à rostido quodam, et acri interdum aëris humore provenit, qui in intiora receptus, succum, & per hunc ipsum plantae, a fructus adeo corrumpit, ut in farinam nigram convertat; frequens in tritico & siligine, in vite rarior est. Uredo est guttulae aqueae fibras, porosque plantarum obsidentium, anxia & subita constrictio, a calore solis sequenti repentina exsiccatio, quod fit quoties urente sole pluvia decidit. Roratio demum nimia imbrium copia vocatur, qua vel flores a semine excutiuntur, vel teneriores plantae inundatae putrescunt.

Celeriorem his omnibus mortem arbori vulnera afferunt, licet ab illato vulnere non omnes intereant, nam pinus, abies, terebinthus, betula, vulnere à succo superfluo liberantur, ubi aliis & cum primis tenerioribus plantis, vel contusio, convulsio, imo vehementior ventorum impetus, et & salibus suis acrioribus perniciosa est. exagitatio excidium facile affert, ictus vero grandinis certissimum: nam violentis motibus illis, succis intercluduntur meatus, grando vero nitro

204. Sed sua sunt his etiam remedia, licet ab uredine, gelu, pruina, & aliis profecta damna qui emendet, solus est DEUS, at in reliquis haec nec sine fructu adhibentur. 1º si quis in ipso terra succo defectus est, fossione, fimatione, mistione varia corrigitur: sic enim & pluviis aditus, & salibus fermentatio, calor denique temperatus procuratur. Quodsi sicca & sterilis sit, ligna semiputrida, cum ditiori terra quibusque seminandae sunt plantae, eruta plantaeque terra commisceant, viscositas nimia excrementis columbarum vitium cineribus temperatur, densitas tenacitasve vel arenis maltis, vel combustis plantis aliis, vel denique trita, & autumno compsa calce raresit. Vermes & insecta salibus certis abigunt: ita plantae quatenus circa aqua respergant, in qua ruta, absinthium, foliaque tabaci incocta erant, & vermes erucaeque fugient, ut referunt Ephemerides Eruditorum ad Annum 1667. Lepra medicinae corticem arboris à summo deorsum per lineam rectam, Martio a Mense Aprili usque ad lignosum incidere, & quidem ex parte solem ditissime respiciente, sic enim succus, qui fungis, muscis serviturus erat, affluet, a arboris se magis expandentis augmentationi impendet. Vulnera luto, a argilla vel cera & terebinthina obline, & curabuntur, quin dissitum non demum, modo cito colliges hac methodo restitui sit.

205. Postremo pruinae damna avertisse non paucos hac ratione constat. Imminente illa humidis lignis, foliis, stramine et contextis igne suppone, ut fumus copiosior super plantas deferatur, idque praesertim circa auroram, qua frigus intenditur. Sed quod calidis, fumi plicatis temperabit. Sunt qui hac in ratione à fructiferis arboribus gelu prohiberi posse contendunt: sub finem hyemis nives, glaciesque ad radicem arboris aggerunt, & stramine terraque ingesta obruunt, ne solis calore dissipentur, sic enim frigore succum ne ante tempus in flores erumpant prohibent, tardius, sed securius germinaturae. Sed de his olitores plura magis probata docebunt volentem.

De Zoologia, & Anthropologia.

Ex vegetabili Regno in animale transgredimur, tractationem de Brutis, & eorum quae de hominibus ait sane quam amplissimam brevi compendio executuri, & temporis quidem angustiis id exposcentibus, sed voluntate praesertim nostra. Heri enim nonnullos latissime hic in historiam naturalem excurrere, alios ne minimam corporis organici partem inobservatam relinquere, in generationem, morbos, remedia, interitum, copiosissime disserere, ut Anatomicam, medicam, historiamque complecti voluisse videantur: et ridiculae delectemur conspicuri fortasse non istorum, quae liceret vestigia, nisi praevisissemus haec plerisque fere non pariter intelligi, vel memoriae retineri; lectatam tamen modo praesertim à discipulis, ne intelligi quidem. Hic id agimus, ut ne, qui in minora lustraverint, nobis liora negligere, & qui extra pervestigaverint, in nostro ipsorum orbe peregrini videamur. Prima itaque parte variis aliorum reptilium, piscium, avium, speciebus adductis, in omnium generationem inferemus; altera ex inspectis fere corporis humani partibus, ejusque corporis brutorum cognitionem adipisci admitemur.

PARS PRIMA
De variis animalium speciebus.
Articulus primus
De Insectis.

206. Bruta animalia variè ab aliis disposcunt. Veteres quidem perfecta alia imperfecta dicebant; illa erant, in quibus membrorum artuumque diversa organa sunt magis conspicua, ista vero, quae partium organicarum nobilitate carent, insecta appellabant. Recentiores cuncta partim terrestria, aquatica, aërea, à locis in quibus vivunt, dividere consueverunt, nos paulo aliam insequemur viam et insecta expediemus. Sunt vero insecta minima quaedam animalia variis incisuris praedita, à quibus nomen sortita videntur. In his vermium, formicarum, muscarumque varia genera recensent. Haec vel quae libero cernuntur oculo, plurima sunt, multo tamen copiosiora, quae nos fugiunt, sed simul minutissima. Certe testes Curiosi Anatomici ope quidem microscopiorum observarunt vel minimos pediculos pilosos, intra quos novos adhuc non modo recipiant, et & ova sua deponant, mira ubique exiguitate; unde laudatus author existimat nullum tenuissimum de calculum, quod minora adhuc & prope innumera non contineret, ut taceam ea, quae fluidis, vel purissimis existimatis, innatant, quod in aceto expiri potest.

207. In primam classem reperimus ea, quae jam perfecta nascuntur, nequam commutant speciem, ut pediculi, pulices, acari, aranei, qui ulti: mis pedalis allebrum noverunt. De his eruditè ait Cl. Malpighius in tr. de Insectis. Nos sexum nempe utrumque singulis convenire. De his dissertatione peculiari 1710. montis Pessulani edita Cl. Bon Galliarum Regis Consiliarius plura detexit; na sua hac ratione producere: punam e papillis, quas 7. circa anum observavit, stamina erumpunt, quibus viscosa firmam muro uni facile applicant, ex hoc suspensi ubi ventum observant, ex aliis fila alia ejaculantur, quae longiora in adversum murum vento facile pellit, cui cum unum eorum adhaeserit, pontis instar araneo servit ex uno in alium adeundi. Denique idem Cl. Author testatur se ex his filis & telis magna copia congestis, & in aqua sapone, sale petrae, ac gummi arabico confecta maceratis, dein carminatis, fila duci curasse, è quibus tibialia bombycinis paria apparavit.

208. Secundae classi accensent insecta quae imperfecta nascuntur, pedibus alisve destituta. Insecta haec ex ovulis suis exclusa sub quadam membranula, quam nympham dicunt primum evolvunt, dein ea disrupta provolant. Inter haec Aldrovandus numerat cimices, scarabaeos, bruchos, cicadas, locustas, quae fortasse locustae à lacubus, in quibus copiosè pereant, appellabant. Infestae nobis è paludibus Asiae pervenire videntur, in quibus id viridarium ut 10. abhinc Annis observavimus 300 ovulis foemellam unam fungeri, quibus nehyemis nocuerit.

209. Tertia classis insectorum complectitur speciem mutantia, sic ex vermiculo infructibus delitescente fit papilio, ex his brucis prodeunt erucae quae foliis plantarum saturatae exuvias ponunt, atque in Chrysalides, ab aureo colore, sic dictas, mutantur. Quodsi erucae filo circa aliquam circumvoluto se suspendit, saepe muscas confusas, & nigras oriri conspicimus. Inter haec potissimum bombyces sunt memorandi, qui

ex papilionum genere nati vermiculi, dein erucæ fiunt, quæ emissis filis sericeis involvunt, demum rupta nympha in papiliones erumpunt. Bombycum usum primi invenere Seres Asiaticæ Scythiæ populi, à quibus fila Serica dicta sunt. Jam mutationes hæ non aliundè, quam à partium organicarum sive evolutione provenire existimandæ sunt, cum papilionum partes intra erucæ nympham latitas non semel Anatomicorum industria detexerit.

Articulus secundus
De reptilibus.

210. Reptilia sunt, quæ pedibus carent; ut vermes, lumbrici, serpentium varia genera. Hæc relictis iis, quæ cum aliis animalibus sunt communia, in serpentibus, utpote notissimis contemplabimur. De horum generatione Plinius refert lib. 10. naturalis hist. cap. 62. serpentes ovis intra se fœtis incubare & fœtum nonnisi post annum excludere, viperas vero contra à 3o optato die parere catulos singulis diebus singulos 20 ferme numero, ceteros vero tarditatis impatientes, lata, occisâ matre prorumpere. Sed fabulam esse probavit Parisiis celebris Pharmacopæus Regius Moyses Caras. Ventriculus serpentum laxiori intestino similis est, ex uno ductu à faucibus ad caudam usque porrectus, quo fit, ut escam citissime absorbeant, sed indigestâ distendantur ita, ut non raro, immobiles fiant. A vertice ad extremum caudæ vertebris, costisque solidis instructi sunt, quarum ope posteriores partes contrahendo, dein anteriores extendendo serpunt, facile eriguntur, & se in gyros quosvis colligunt, imo aspides persæpe posteriori corpori innisi anteriore multum contracto subito vi tanta prosiliunt, ut sagittæ instar feruntur. Quartum vero partes eorum carneæ, multo, quam aliorum animalium partes, & magis spiritus vitales diutius retinent, unde fit, ut dissectorum in frusta diutissime moveantur, nec alia, quam hæc diutissima transpiratio est, quod, teste Cl. Redo Neapolitano inedia per 9. pluresque menses absque cibo & potu adhuc viribus valeant.

211. Venenum serpentum nonnulli à felle eorum non distinxere, quod à vesica subito ad dentes commigraret, at probavit Redi fel viparum viridis est coloris, venenum nullius; nullosque tubulos è fellis vesica ad os devehendo liquori aptos inveniri potuisse; At vaginulæ quædam in gingivis palatoque detectæ sunt humore dulci & diaphano nec multum ab oleo amygdalarum dulcium distante, plenæ, ex quibus expressus humor haustus non nocuit, at pullos vulneribus infusus eos intra exiguum tempus enecuit. Atque his vaginulis, quibus dentes tegi observati sunt, virus suum debent.

212 Non abs re fuerit controversiam illam de Draconibus inter eruditos motam hic adducere. Draconis porro nomine vasti corporis serpens, squammis toto corpore instructus bipes, quadrupes & alatus venit. Dracones quidem dari ex ipsis Scripturis Sacris litteris patet, quæ Danielis 14. Jerem. 5. Ps. 148. eorum meminere, at hos, ne, quas descripsimus, intelligant, hoc denique dubium est. Hos inter fabulas reponunt non pauci & nimiæ veterum credulitati adscribunt, eo, ut reor, argumento, quod recentiorum industriâ nulla vel unus detegi potuerat. Verum licet commenta existimem plurima, quæ de draconibus scriptis quoque raira circumferunt, attamen ut fidem omnem illorum, qui de iis testantur, virorum abrogem, non occurrit ratio: Inter ipsos cum eorum cadavera, exuvias ipsi se spectasse affirment, ut Cardanus Parisiis in Museo Guilielmi Musici: Aldrovandus draconum cadavera condita suo in Museo se asservare scribit. Kircherus Romæ in Museo Cardinalis Barberini tomento quidem tantum exuvias draconis spissas spectari; sunt qui capite ipso draconis per Urbem à quodam Lanio infecti auctum memorat, ut taceam testimonia, quæ Mundi sub. ... l. 2. lib. 8. plura adducit. Sed nec physicis rationibus obstare videtur, ut velut erucæ rupta nympha pedes accrescunt, alas ita vastioris cujusdam speciei serpentis rupta inde nympha sub bipes aut quadrupes assurgat.

Articulus tertius
De piscibus.

213. Piscium nomine late, apud philosophos, quam vulgus porrigit, nam illis quidquid in aquis degit, pisciis, ut amphibia non, quæ vicem in aquis, liberoque in aere agerunt, ut crocodillus, castor, lutra, testudo, in his numerent. Piscium in mari, fluvis paludibusque tam diversa videntur genera, tantaque copia ut vetus nec deciso adhuc dum quæstio sit; plurane terrestria, quam aquatilia sint animalia. Nos hic præcipuas piscium partes describemus. Caput piscium si cum reliquo corpore conferatur, est, etsi grande, quam cetero animalium, ut contra cerebrum in hoc multo minus, ut teste Nicolao Steno in Carcaria pisce etsi corporis ter mille libras superavit, cerebrum vix tres uncias æquavit. Oculi rotundi ad figuram sphæricam, quam proxime accedunt, Deo sic disponente, ut ne in aqua medio minus ac aere pellucido pisces caecutiant, pulmonibus ut plurimum sunt destituti, quorum vice ad respirandum branchiis ad utrumque capitis latus sunt instructi, quibus aerem cum aqua sive separent & respirent; expansis enim branchiis aquam hauriunt, at contractis illis, dum hanc revomunt, particulas aeris ei immixtas, vi quadam expressas per brancheas contextum in interiora, ac sanguinem immittunt, unde etsi pulmonibus careant, aerem respirant tamen, contra quam quidam Physici voluere. Quod ut exploratum firmemus: piscina juri, quam parum ejus copiâ angustè clausi, etsi omnes aquæ exsistant, intereunt, ob exiguum nimirum quasi suffocatum aerem; probat idem Cl. Boylius in Act. Lond. ad Annum 1678. expertus è aere exhausto in ipsa ... aqua recipiente pisces. Sunt tamen quidam & pulmonibus præditi, iique potissimum majores mole, ut balenæ, delphini; at hi in suprema aqua passim versantur, ut aerem captent, nec diu sub eadem permanere observati sunt. Malpighius pulmones in ranis, & quidem diutius ac aliorum animalium laxos detexit, quo fortasse fit, ut & in aqua & sub exhausto recipiente diu permanere queant.

214 Piscium utique aliorum animalium uteris consimilis est; alii ovula, vivos alii fœtus edunt, & hi pauci, nec fere, nisi marini, ut balena, vitulus, delphinus, reliqui ovulis innumeris aquas implent, quorum tamen magnam partem mares devorant, quæ supersunt calore matura, pisciculos excludunt. Vesiculæ non quæpiam in piscibus sunt repletæ quarum dilatatione pisces aquâ expressa leviores ascendunt, contractione vero graviores effecti descendunt. Ad cujus confirmationem refert Borellus in Tr. de motu animalium. cum vesicula haec cuidam pisci in vacuo disrupta fuisset, in piscinam immisso, integro, quem vidit mense, in fundo quidem repere, at ascendere nunquam est visus. Unde qui folliculo hoc destituuntur, in fundo degunt, potissimum ut cancri conchylia. Vulgares pisces argenteum vero sunt sanguinis copiam, sive arteriae, vena sunt, ut hoc interiores partes constant suffusæ sint: In quibusdam, ut sepiis, lamarda per sanguine niger quidam species est, quo emisso aquam tingere, ut piscatores eludant, probant; in aliis per venas & arterias liquor instar aquæ fluit.

215. Natant porro pisces non, ut Borellus putat caudæ vibratione, cujus musculi validissimi sunt; pinnas enim ejus corporis respectu ordinis breves, nimiumque flexiles sint, ut aquæ vi illa, quâ ad eam promovendam requirit, penitiendo impares videantur, inde ad natatum vix quidpiam conferre subjicit, quod his non resectis pari velocitate moveri pisces expertus sit. Deserviunt itaque pinnæ, ut ne piscis hinc inde vacillet, nam parte superiore piscis graviore, facile fieret, nisi duplicatæ adessent pinnæ, ut pisces in dorsum supini revolverentur, prout hoc situ eos, qui interierunt, intuemur. Dictis quæpiam notabiliora de his animalibus conjungamus: Balenæ sunt ingentis molis, ut quædam 900 pene pedes longæ sint; Delfinus minima pene cetorum species, aquam instar fontis salientis evomit, sonitu ... delectatur, ... & navibus ... natat, & ita docilis est, ut vocatus pareat; reliquis mutis hic solus vocem gemitus similem edere probat à Schotto in Phys. curios. in qua laudatus Author de lucta non probat, eas in Sicilia non raro ... ri adeo, ut ad extremum signum in aquas se injiciant, pisces sibi offensos asservante.

Articulus ... tius

Articulus Quartus

De Avibus

216. Aves aëris incolae, in quo ut plurimum volant, spectant. Varia earum est divisio ab esca, qua vescuntur. aliae carnivorae sunt,
ut aquila, vultur; aliae omnivorae, ut philomela; aliae baccivorae, ut merula turdus; aliae granivorae, ut alauda, carduelis. Quidam
eas in aquaticas & terrestres, domesticas, & sylvestres, diurnas & nocturnas dispescunt; at Plinio judice distinctio in pedibus intra
est, quibus binis digitis formatis instructae sunt. Manucodiatam seu avem Paradisi in Insulis Moluccis reperiri solitam, pedibus
carere Recentiores fabulam esse in utramque partem Schottus Phys. cur. lib. 9. cap. 52. multa disputat: ipse in ea, quam Posonii in phar-
macopolio Residentiae Societatis Jesu viderim, pedes frustra quaesivi. Verum haec & alia ab historicis peti possunt, nos ad ea [illegible] transimus.
De capite avium id praecipuum occurrit: cerebri figura in his, si cum quadrupedum, & hominis cerebro conferatur, inusitata est. Cum enim
his corticalis pars cerebri exterior sit, cui substrata est medullaris, in volucribus inferior cerebri spatia corticis loco est, superior medullaris.
ubi & ventriculi in Ora exteriore siti sunt. Ad latera rostri utrinque in avibus nares sunt, ex his partiam tracheam aër defertur ad pul-
mones, qui tracheae annexi sunt; pulmonum loco in anatibus Gerardus Blasius vesicas membranaceas ad ventriculi interio-
ra porrectas deprehendit. In aquila pulmo est coloris rubri, qui ad renes usque descendit & abdominis mediam capacitatem late
occupat adeo, ut aër immissus quaquaversum cava hujus impleat, id quod in aliis avibus cernitur. Hac aëris copia fit, ut Or-
multo leviora fiant, quam si pulmones exigui forent, ut sic facilius in aëre suspendi possint.

217. Ventriculo gemino instructae sunt aves, alter a medio collo deorsum porrigitur aptus granis aliquibus emolliendis ut postea in infe-
riorem ventriculum demittant; hic oesophagus, ingluvies dicitur. inferior ventriculus carne solida compactus, in quo [illegible]
papillae. Sunt in hoc bina foramina, alterum in quod desinit oesophagus, per quod esca ad secundum defluit; alterum, per quod secreta in
intestina decidit, quod pylorus vocatur. Vesica porro aves omnes carent; id circo album & liquidum excrementum aliud in renibus
secernit, in intestinum defert, & cum purgamentis crassioribus excernit. Uterus foemellarum [illegible] crassissimae [illegible]
in gallina est, cujus intra figura ovalis, ut quasi modulus quidam, in quo ovum suam figuram nanciscatur, videas; in hoc ovum p[illegible]
fit, albumine cingitur, & testa [illegible] superior pars uteri tubulo instructa est, per quem ovula ex ovario descendunt. Ovarium vo[illegible]
locus, in quo vitella continent situm est ipsa jecur ad spinam dorsi est membrana vasculis intexta, in qua innumerabilis
diversae magnitudinis vitellorum multitudo est, qui instar racemorum sunt dispositi. Haec de anatome avium pauca ex Cl. Martino Nadovolsk.

218. Cum volare intendunt observatum est flexis prius cruribus saliendo in aërem efferri, dein explicatis alis ipsum aërem
pertiunt, cujus resistentia paulatim ac repetitis ictibus attollunt se & lineam curvam, quod si horizontaliter provehuntur, ictibus
aliquem obliquis [illegible] retro agunt. Invaluit hactenus opinio avium motus ope caudae velut gubernaculi [illegible]
flecti; at Cl. Borellus motum alae dextrae ad sinistram, sinistrae vero ad dextram se flectere aves docet, caudas vero ut sursum
& deorsum ferantur, efficere. Ad volandum vero cauda necessaria non est, sine qua motus alarum sufficit, sine si aves per aëra
ferantur sine actuali alarum motu, id fit, vi impetus alarum vibratione prius acquisiti & adhuc perdurantis.

Articulus Quintus

De animalium generatione

219. Hactenus animalium diversae speciei anatomen brevi compendio exposui, de quadrupedibus, seu ut aliis placet, terrestribus tacuimus,
cum organorum in eis dispositio ab humana haud ita multum disparem esse Anatomici doceant. Quaepiam de iis singularia qua
Historicae potius, quam physicae sunt, scriptoribus illius relinquimus. Nos hic duobus sequentibus numeris complectemur id de quo de [illegible]
dispari cum proportione generationi hujus applicandae existimantes. Porro Author de ortu animalium triplex est sententia. Prima
antiquorum est, sequacium est, qui opinantur vim quandam plasticam omnibus perfectis animalibus inde, a qua fieri omnes formas; imperfecta an-
imalia omnia e putri & corrupta materia ortum ducere, ut e putrido caseo vermes, formicas e terra, e panno tineas &c. Verum quid vis illa plastica?
quà ratione operetur, qui putredo viventis perfecti adeo organi causa sit? altum tacent. Secunda Medici permulti suo cum Hyppocrate
fuerunt, existimantes e patris matrisque seminibus commixtione in matris uterum decidua generationem oriri, utpote ex singulis patris matris-
que partibus insensibiles quaedam seminalium particulae avulsae in utero coliquentur, & similes similibus consocientur, ut adeo omnes, quae e cerebro
adeo deserviunt, fetus cerebro, cordi vero e cordibus utriusque defluentes, fetui sic de ceteris. Tertia est Cl. Hartsekeri & Löwenhoeck, hi cum
multos vermiculos in masculino semine velut natantes conspexissent, opinati sunt animal in utero matris ex eorum, quod
unus aut plures vermiculorum in uterum delapsi, & inde in ovarium penetrantes ovulo cuidam se insinuant, in quo nutri-
antur, crescant, evolutis prius sic embriones fiant, ac tandem in ipsa animalia formentur. Ita & hodie omnes Cl. Harvei
sequi, qui in faemellis ovaria, in his ova, in ovis singulis subtilissima organa imo ipsum animalis formatum docet, non secus
quam in seminibus plantas. Hoc aliquod cum spirituosis masculini seminis particulis perfundi, foecundari, id est turgescit,
commovet in uterum decidit, ubi humoribus evolvit, & partibus omnibus explicatis ex utero excernitur, ut est partus. Haec hono-

220. minus de perfectorum, quam imperfectorum, quae falso talia existimanda sunt, originem spectant. Distinctio in systema de generatione imperfectorum
verosimillima videtur Recentiorum sententia statuentium nullum animal ex putri oriri, insecta vel ipsa ex ovo generari. Nam si haec &
putredine orirentur, cum ex eadem oriri non possint perfecta? quin ipse homo? quod nemo admiserit. Certe eadem est organorum
varietas in utrisque & Anatomici consimilem pene harum dispositionem notarunt non aliter modis dixisse in muscis & avibus, vul[illegible]
cet & elephantis; ita si partium subtilitas spectetur, potior in insectis, quam in perfectis animalibus est partium structura. Si igitur concur-
rente materiae moleculis temere concurrentibus insecta generentur, ista quod parvulum, non vero omnis suam deberent originem. Sed
& alia sunt, stabilitatem nostram fundata, eadem semper animalcula nasci videmus, eadem in his dispositionem intuemur, ubi ut con-
modo materia putrescentis moleculae occurrant, pene impossibile est; quod Sua habent ova animalcula, eaque copiosissima, quae
certis in locis, putrescentibus praesertim deposuisse animadversum est, quin putrescente materia & foetidae [illegible] ovula [illegible]
Nec dicas: Insecta iis in locis generari, ubi nulla sunt ova, ut in caseo, carne, aceto; apes ex putrefactis tauri visceribus &c. Nam
eodem perfecto argumento lepores e dumetis, cervos damasque e sylvis oriri contendas, cum ex his repente prodeant. Sed
& hic credula nimis vetustior aetas fabulas non paucas obtrudit, ut Cl. Plucke T. 1. Dial. 6. interlocutore de comite dictis [illegible]
dit. Caelum cum & a circumvolantibus animalculis copiosa deponant, & in cibo a nobis, aliisque sumitur, non pauca in dies absu-
mant quam in aëre in copiolura circumferuntur, quid non est in putrescentibus ubi ex ovulis animalcula prope. Habe Malpighii
& Redii de aëre experimentum. Illa carnis frustum recens desectum una aëri libero exposuit, alterum vitro servavit; [illegible]
utrumque putruisset, in illo vermes, in illo vero [illegible] hoc deterere. Quod si urgeas: cur non alibi quam putri ovula deponant, cum
insecta aliunde prodire non videant? in putredinem calore suo quasi educant, ut semina evolvant, cum in tota loca aliis
nulla evolutionis dispositio apta est. At nec in omni loco sua condunt ovula, nisi casu insecta, velut nec omni in arbore aves
nidificant; sic vories, qui caules rodunt frustra in arboribus quaesivis, & bombyces nonnisi in moris reperies. Sed enim admiranda
naturae Authoris circa haec minima providentia, ipsorum animalculorum sollicitudine fit, ut iis potissimum locis semina sua
collocent, in quibus evoluto foetui de pabulo quam prisum sit. In universum nobilitatibus dici meruit, omnisi in putri haec nasci.
in medio durissimarum arborum glandiumque visere vermes, quorum semina se cum sycco circumstante fortasse penetrarunt, haut
in tenerarum adhuc plantarum superficie ab insectis inserta sunt; imo lege Cl. Lesseri Theol. insect. Tom. 2. c. 2. & in sanguine anima-
lium recens emisso in visceribus stomachoque vermes reperiri non mirraberis, cum plurima non jam ova, sed animalcula viva nos
quotidie glutire, escis, & praesertim grano pipis, microscopio subjectis, erudite docet, quae sanguine caloreque interno fecundata in
vermes citius abire possunt; non tamen omnes, quia non eadem omnibus evolvendis dispositio deservit. Et haec causa, cur hausti tot
cum aëre plantarum seminibus in corporibus animalium nullae generentur, cum plantae nimio decoquantur calore, neque ubi radices figant quiete, in
corpore reperiant. Caeterum ex Ephemeridibus Eruditorum Germaniae relatum legi fuisse hominem, ex quo singuli per intervalla abscede-
bant, in altero jam quinquagenario caudam fungis obsitam detectum, quam in Elephantis stomacho animadvertam medices exstisse. Ex his

jam

jam intelligis qua ratione ex fimo equino scarabei, ex anatum cadavere bufones nascantur &c. Siquidem equi cum
herbis hor. semina, anates cum bufanculis eor. ova deglutiant. = At duo adhuc resolvenda restant; alterum:
Anates Scotiæ vulgo Brantes vocatæ ex putridis navium fragminibus nasci dicuntur. Alterum: animalia ex
ovulis nata non esse ejusdem cum parentibus speciei, quando bombyces ex ovulis papilionum, imo & minutas mus-
cas prodiisse Vallisnerius Tomo I. de orig. verm. testatur. Ver. de Scoticis anatibus error vulgi est; nam teste Kirchero in
mari glaciali à Scotia non multum dissito anates copiosissima ova in glacie deponunt, quæ subinde glacie è stat..
soluta ad Scotiæ insulam devehunt, & collisione cortice rupto, effusa ex iis substantia spermatica fragminibus navium
adhæresit, ubi mox crusta ex variis particulis informem fungi coalescente obducit, sub qua dein per fermentationem
calore solis effectam corpus anatis formatur ita, ut pullus prodeat. Ad alterum dico: bombycem, papilionem aliaque animalia
speciem, ut supra retuli, mutantia ejusdem re ipsa speciei esse cum illis, à quibus originem ducunt, totamque diversitatem
in eo esse, quod partes successive evolvant. Quod vero ex ovulo vel ovulo musca prolet, à Cl. Pluche observatum experimentum
cogita, qui in ovulo papilionis duo foramina deprehendit, majus alterum, per quod musca exivit; sed in alio ovulo papi-
lionis interiorem ovum muscæ conspexit. Deinde tanta te insectorum repente prodeuntium copia ne terreat: nam Aristote-
les lib. 6. Hist. animal. cap. 37. memorat murem prægnantem, post paulo quam captus est 120. musculos peperisse. Lees-
vers loco laudato testatur papilionem 431. ova magnitudine milii cum edidisset, altero die alia 170. produxisse. Rhedius vero
ex unica musca viridi 200. prodiisse. Pari modo de locustis dicendum.

221\. Enodatis difficilioribus de generatione imperfectorum in numero præcedenti, pauca hoc numero de generatione perfectorum dicenda.
Sententia eor., qui omnia perfecta omnia, homine quidem dempto ex ovo feminino per masculinum semen fœcundato
generari asserunt, prœ ceteris verosimilior videtur, ad hoc pleno, paritas ab oviparis deserviat. Non tantum in oviparis, sed & in
viviparis dantur ovaria, & sicut certum est oviparorum fœtus ex ovo generari, ita verosimile saltem vivipara suos pariter ex eodem
educere. Anatomicorum experientia testatur, & omnibus sit Cl. Harvey, qui generationem accuratè pervestigans in dissectis feminarum, seu
brutorum seu hominum cadaveribus deprehendit ovaria duo ultra uterum utrinque porrecta, sicut ovarium in gallinis. Sunt ista
corpora nerveo carnosa, quæ singula in suis calicibus glandulas, seu vesiculas humore quodam plenas magnitudi-
ne ciceris, si maturiora sint habent, ovisque vel inde similes, quod aquæ ferventi imposita non secus ut albumen
coagulentur. Fallopius postea illustris anatomicus tubulos, ex ejus nomine dein Fallopianos dictos reperit, per quos longe com-
modius, quam in avibus glandulæ, seu ovula ex ovario in uterum decidant. Lege in Hist. Acad. Reg. Paris ad annum 1701.
Cl. Litreè testimonium, qui ait se in cadavere feminæ præter ova in ovario collecta, invenisse ovum in liquore pellucido,
in quo corporis membra signata jam fuere. Anatomici Viennenses circa annum 1738. in tali cadavere
præter ova in ovario duo alia reperere, unum ab ovario jam solutum, alterum in tubo Fallopiano, in quo lineamenta
humana libero oculo distinguere potuisse ferunt. Morg Ingolstadii Medicinæ Doctor ex vacuis ovarii caliculis
quot partes defuncta ediderit, agnovit; quæ si integra ut non dubito, fide relata sunt, verosimillimum est profecto, vivipara uni-
ovipara esse. = Sed firmemus opinionem nostram rejectis aliorum opinionibus. Generationem ex spermate utriusque pa-
rentis permisto absque ovulo non fieri, inde patet, quod hac ratione nonnisi fortuito moleculæ spermatis concursu tam
nobilis structura exsurgeret; nisi enim ad quandam vim plasticam semen disponentem recurras, nullam in utero
matris figurantem corpuscula assignabis. Sed neque in particulis spermaticis è singulis parentum membris adductis
in uterum, ullum refugium; nam id arbitrarium omne assertum est nulla ratione, nulla experientia testatum.
Certè saniores Physiologi semen ex puriori chylo vel sanguine parari testantur adeo, ut nihil sit aliud quam hu-
moris subactissimi agilior portio, sanguinisque flos; sed admisso in hoc postulato, quæso: quæ fuerit causa qua partes illas
rectè in structuram suam conjungat conformetque? Quid quod è patentibus magis monstrosisque nonnisi pro
strosæ partes nasci deberent; non etiam plus probabilitatis Hartsoekeri vermiculis inest, in quibus nulla unquam hu-
manæ lineamenta detecta fuere, quin in aliis liquoribus etiam, & non modo in substantia spermatica reperti
tos fuisse satis constat, ut sic hi ipsi è sua speciei semine jam facti sint. = Melius vero & serias generatio-
nis sic explicatur: Ovum neque ab ovario separari, neque evolvi, ac incrementum capere potest, nisi masculini semi-
nis actuosa substantia fœcundetur: ut primum vero per tubulos uterinos subtilia hæc effluvia in ovum se in-
sinuant, motum cient, fœtus in ovulo evolvit, crescit, dum tandem disrupta pellicula, qua omnia simul ova con-
tinent, ab ovario secernat, in uterum deferat, ubi per nutritionem solidior factus, ac tamquam maturus in lucem effunditur.
Atque hac ratione fœtus omnes generari Recentiorum præsertim tum Anatomicorum tum Medicorum communis est sententia,
nec, sed quam difficultatem exsolvendam quæpiam adferimus. = Animalia non minus ovipara, quam vivipa-
cta sua quidem habent ova, at inter utriusque generationem hæc intercedit diversitas, quod illa foris, ista ante
excludant, sua foveant ova. Hæc vero ipsa in quibus discrepent, non desunt. Commune omnibus est quod prima fœtus
rudimenta retineant; quod è nullo, nisi prius fœcundetur, fœtus producat; differunt vero, quod in oviparis fœtus ovo inclusus
ex ipso ovo nutriat, & crescat, viviparorum contra fœtus in ipso adhuc ovo à matre accipit alimentum: illa certi-
cel solidiora adeoque extra injurias munita sunt; viviparorum vero nonnisi membranulis duabus, seu pelliculis
quibusdam includuntur, quæ Secundinæ vocantur. = Porro ejus in utero nutritionem, partumque quod atti-
net, eruditè eum describunt Purchotius, Du-Hamel, Fortunatus à Brixia, aliique, ad quos te relego. Hæc his
de nutritione nota: è fœtus umbilico funiculum quendam, arteriis nempe venâ instructum, qui in massam instar
hepatis, quam placentam dicunt, desinens, in utero matris adhæret, per has & venas funiculi albuginei
succus in corpus fœtus primum, tum ab hoc in alia membra derivatur, è quo patet inter matrem fœtumque com-
municationem dari: an autem & communis sanguinis circulatio detur, non convenit inter Anatomicos. Quod vero
partum attinet, ubi fœtus solidiores partes nanciscitur, situs molestiam; nam in utero quasi globus spatium ultra
non amplius ferens se commovet, involvit, hacque ratione membranas rumpit, & uteri os dilatans commu-
niter pronus exit. In oviparis vero crustam crassiorem rostro premit, viamque sibi pandit. In tempore partus
nihil commune habent alia. In homine menses communiter sunt 9. quamvis & septimo editi superstites
nonnulli: minus notum est, quod tempus ad animationem embrionis requirat, sed certum unionem animæ à Deo creatam corpori
cum primum organa vitalibus & animalibus functionibus destinata perficiunt, idque in maribus quadragesimo, in feminis
nisi 80. à conceptu die fieri quidam volunt. = Pro generatione oviparorum intelligenda multum conferunt
observationes Patris Fabri, quas in ovis gallinæ instituit: hic cum intra 22. dies pullos ex ovis, quibus incubant,
excludant, totidem illi supposuit, ac singulis diebus unum aperuit. Hac methodo observavit primo post incuba-
tionem die cicatricem, quæ ante incubationem in medio vitelli videtur instar albi circelli dilatari; 2do die vi-
dit maculam circellis multis circumseptam; globus medius albescebat, peripheria vero purpurescebat. 3tio die
deprehendit in medio punctum sanguineum, quod cum acu punctum subsiliat, saliens appellat, esseque primum
cordis rudimentum, id diebus reliquis augescebat, tum 6to die vidit capitis exordium, tres nempe bullulas, quarum duas

nigris

nigris formabant oculi, à tertia cerebri 78 per microscopium omnium membrorum initia notavit, pullumque mox veri notatus est: dein ad 14. diem membra perfecta habuit. 168 pulli, punctis nigricantibus, quæ scilicet plexibus nihil parvis, post pos dies observavit pulli crescente albumine detrito, vitellum vero totum membranis cinctis & intra pulli thoracis cavitatem contrahi, validatis demum membris, & roborato successivis diebus, sic ad aburdi capienda instructis pulli circa 22. dilem rupto corticis pabit. = Ex his quæ dicta sunt, haud difficile intelligi potest, quomodo fœcundationis tales tum sterilitatis etiam ratio reddi possit. Si enim primo quacunque de causa nullum fœcundationis minarum ovum fœcundetur, nullus nascet fœtus, urbi autem vel plures si unus, vel plurium fœcundatio absolvatur, communiter quo imperfectiora sunt animalia, eo facilius & plura ova fœcundantur, paucioria vero & difficilius in perfectioribus, ut patet in mulieribus, quæ communiter unum edunt fœtum, etsi rarò plan è non sit duos autres simul progenitos esse. At si interdum est fides quorundam Historicorum de numerosa quadam miranda planè referentium: sic Cramerus in Hist. Colon. lib. 5. narrat Margaritham Wirbslacensis uxorem 36. libros pueros uno partu edidisse. Lodix lib. 4. cap. 23. ex Alberto Magno refert fœminam quandam abortum 70. infantum fecisse. aliam 156 embriones digiti articularis magnitudine peperisse. Celeberrimum omnium partum Margaritha cujusdam Principis in Hollandia quo 365. pueri editi fuerint, memorat Hadrianus Junius, Jacobus Meyerus, Lipsius, Drexelius. In quo ing partubus peculiarem Dei pœnam agnosce, cum tot ovula fœcundatio extra communem & medicinam quandam aberrant. = Hæc aliter concipi nem accidisse, negari non potest, cujus tamen in nostra sententia expeditior explicatio. = Haud aliter contingere videtur in monstris existimo, quæ quidem Dei judicio, sed ut plurimum defectu, aut abundantia fœcundationis producuntur. Deficiat enim membrum defectu fœcundationis, ut omnia membra requisita ovula in ovario non evolvi neque evolvi nequeant, duplicata in alvo, aut duo ova fœcundata habeat, mimia actuosa seminis particula copiosa mista fuerint ovula, quod quandoque sibi invicem ita sint conjuncta sunt, ut mole alia in aliis partibus aucta, alia se invicem impedierint, aut vi à reliquis divulsa partes arctiùs unita, ut fortasse organa etiam communicent, in uno duplex effecerint membrum, adque ut & certus nullus disponi vim imaginatricem, secundum quam spiritus vitales in fœtum impellunt, plurimum conferre mihi penè indubium est, etsi ejus expeditè expedita non sit: æquè nihilominus tendere, ut ulcus masculi, nunc fœminæ sit fœtus, omnino non existimo, sed ab ipsa ovuli fœcundati diversa formatione magnopere quæ pendere ita, ut ova alia phasianina, fœminea sexui deserviant alia. Quæ Plinius, Albertus M. & quidam alii de equis, gallinis, perdicibus vulturibus referunt, quod nempe hæ sine admixtione veris è vento, nimio terrore, aut alia causa fœtus prodierint, id ab eruditis inter fabulas refert. Id indubium gallinas & fortasse aves alias sine mas culo ova ponere, sed æquibus nullus unquam prodiisse pullus observatus est. = Denique difficultas hic loci ista quæpiam est de ovuli ipsius formatione, quæ causa, & quando novi fœtus rudimenta in eo effoment. Quæstio hæc jam in plantarum seminibus apud nos decisa est, & pleriq; Recentiores in id inclinant ut asserant, omnia futurorum animalium ova pertinus à Deo producta, alia aliis inclusa fuisse. Sic secundi hos iam in primordiis ovum fœcundis, omnium & productorum lactens, & producendi deinceps animalium fœtus fuisse, ut adeo nova nunc produci non sit necesse. Admiranda nempe corporis animalis in exitiolo ovulo structura, distincta sumo artificio organa virtutem creatæ jam spirare, solique Deo post ea opus est pœnitere.

Lege admiranda historiæ testimonia

DE GENERALI CORPORIS HUMANI IDEA.

Articulus primus

De Situ

222 Corpus Humanum est Machina quædam variis fistulis & canaliculis, fluidis diversis in his contentis, ac variis elateriis gestita. Hujus totum ob oculos ponere primum est eam compagem, dein carneam suis in partibus lustrabimus. Et quod ad compagem ossearn attinet, qua tabernaculi fuciendi ejus summa pars cranium est pars capitis magnam illam ejus aream cavitatem efficiens, qua cerebri concludit. Constat cranium ossibus 8. paribus suturas inter se præcisissimè nexis quæ quidam hoc schemate, in Rhea expicti. Tab. 11. fig. 15 exhibet, quædam ibidem Tab. 12. fig. 1. describunt. 1mo ex ossibus cranii est frontale & coronale ea. Quod ipsius in infantibus, in adultis ut plurimum simplex, quandoque tamen in his ad naturam usq; bifidum secundum & tertium sunt duo ossa parietalia 3. Sinipitis 6. quibus fermè gladiatadunt. thum & os occipitis 8. quod posteriorem capitis partem tegumentum & fundamentum est. Fossa temporalis d. in parte hac nonnulla & caritas tympani auris & in ea cavitate quadam ossis Fossa auditoria quæ vocant multæq; inæq; figuræ, & os orbiculare. Septimum os sphenoides. Septimum os ethmoides. Fossa cuneiformis, ac fodiens, quod instar cunei reliqui cranii ossibus est insertum & langitudinalis basis Sphenoides, & cuneiforme e. quibus inest duos dentes sub ossa frontali. Situm ejus, hujus pars superior processus crista gallinacea, os ethmoides, & cribriforme est os in medio ovarium plana, & figuræ, velut crista galli. Maxilla nomine, os mis inferior figura os ossibus ossa sub anteriore parte cranii sita, quæ una figura & immobilis cranii ossibus adnata, reliqua reliqua capitis ossa sub anteriore parte cranii sita, quæ una figura & immobilis cranii ossibus adnata, alla inferior maxillis, componunt maxillæ ex ossibus 8. quæ 8. sunt paria unum in medio partium situm & impar, & ipsi par sim e lacrymale, per quod oculi clim nasos communicant. 24 nasale g. 32 par jugale i. 4 vomer.

223 Calvaria Tab. 11. fig. 7. Trunco jungitur per spinam dorsi 1. quæ continet 24. vertebras nomen inde ducentes, quod earum quælibet cellam trunci corporis vertebræ sit, ea 7. ad collum, 12. ad dorsum, 5. ad lumbos pertinent. 7. superiores ad sternum costis ribris immissis sibi jungem vertebræ costis. 5. vero ut ribris deest inferioribus armentant spuria costæ quæ ad sternum non pinguntur. Os extremitas inste Superiori costæ adjunctis. Sternum A. est os pectoris parte inferiore in cartilaginem desinens clavicularum humeros figuræ exhibet ad 55. scapulas & 100. ossa

quæ infera

quæ infima trunci regione reperiuntur sunt sequentia: 5. vertebræ lumborū C. duo ossa innominata EE, sunt ilia, hos pubis, os sacrū D. G. G. ossa coxendicis, in quor centra cavitates seu acetabula excipiendis femor capitibus H. inserta sunt. JJ. indicant os humeri. K.K. radium. L.L. ulnam; m.m. carpum ex octo ossiculis compositum. N. ossiculis duplici serie dispositis compositam, nn. metacarpum, 4 ossibus constitutum. Digitos quinq; ossa habet, quatuor ordinē dictos phalanges constituunt, fœmur est pars cruris ab abdomine usq; ad genu patens. O.O. exhibet os femoris, huic ossis extrema pars efficit genu, in quod & os tibiæ introducitur. PP. dicuntur patellæ pp. Tibia est pars genu subjecta versus pedem extremum paulum, os ejusdem, quod parit tibia dicit, exhibet QQ. Fibulæ vocabula indicant ad RR. inferior tibiæ appendix internum malleolum S.S. efformat, sicut fibulæ tuberositas externos malleolos t. t. constituunt: tibia pars anterior unà cum fibulæ appendice efformat sinu talum u.u. admittit. Tarsi nomine venit pars pedis extremi, prior literis Z.Z. notata sunt calcem x.x. Septem ossibus composita. Metatarsus vo est pars pedis extremi y.y. 5pis digitos posita; digiti ut in manibus 3. Quor pedex hallux dicit.

224. De cerebro dicturi dicat; illud 5 ipsis delineabimus, Tab. 12 fig 5. & Tab. 11. Fig. 2. simul jungentes. Cerebr in duo hemi. sphæria c.c. dispescit p sinum sagittalem quem ad latus emotum videsin a.a. dicit hic sinus a sua forma falx. Totum autem cerebr duabus membranis, seu meningis circumdatur, has exterior dura mater crano adhærens dura mater dicitur, alia interior tenuis meningis, pia mater appellat. In ipso cerebro considerari potest substa corticalis, seu pars illig cinericia b.b. glandulis plena. Deinde substa medullaris, alba canalibus reperta c.c. tandem substa, ex corpe callosum album d. In cerebr 5 ventriculi sunt nempe duo anteriores ee. in quibus plex. choroid. & fl. carpora striata g.g. Cpus medulle oblongate, vel thalami nervor opticor k. k. detegunt, hi duo ventriculi per nicem i. h. plum lucidum dividunt. 3tij ventriculi in g. inter. cerebri & glandula 4 similitudine nuclei pineæ pinealis dicta in 4. est in cerebro mollis & oblonga substantiæ penes hanc sunt pruberantiæ m.m. & n.n. infra hæc corpora 4ti iacet ventriculi O. calamo scriptorio dicti, qui p rotundū foramen P. cum ventriculo 3tio communicat: cerebellum in tres B.B. variis tranversalibus sulcis ita excarnat, velut lamellas inviam sub tendarent, quæ in medio in peculium vermiformem devenient; observari hic debent pedunculi r.r. quibus in medulla oblongata cerebellum radicat. Item vons Varolii i. i. supra situm ventriculum 4tum de Tab. II. fig. 1. quæ quoniam & continuatio Tabulæ II. figuræ 6ta, ideo in ejus multa explicanda continet. Totum quod cranio capitis continetur humani dicta figura 6ta dividit in partem anteriorem cerebri A.A. dictam, & in posteriorem, nempe cerebellum B.B. ab hac cerebro & cerebello orit medulla oblonga circa 4tum digitos longa, quæ intra ventriculos cerebri porrigit; deinde vo p magnum foramen ossis occipitis tota spina E.E. quamvis des citata Tab. II. fig. 1. diffundit ubq ad loca sacra, unde medulla spinalis dicit. Maxime hic in considerationem veniunt nervi ex tota medulla orti: nempe 10. paria nervor. Sunt intra cranium: 30. vero paria extra cranium per corp. religuum hominis discurrunt: hæc nervor paria in fig. 6. Tab. numeris notant. Numer. 1. exprimit in fig. 6. par nervor olfactorium, quod ex corporib. striatis g. venit, deinde cum multis filis per foramina cribrosa in nares dict. Numer. 2. par opticum, nervi hi ex cruribus medullæ oblongatæ orti dein cerebri niunt, subinde p oculor cavitates in globum excurrunt & retinam oculi texunt. Nrj 3tij par oculomotorium, quod & basi medullæ oblongatæ in oculi cavam excurrit. Nrj 4tij Pathetieum quod cum 3tij oculo tractu conse Junit. Reliqua nervor paria numeris illis exprimuntur, tam in dicta quam in 6ta fig. Nempe numer. 5. dicuntur quod 2 indistinctes ramos, q excurrunt ad ossa frontem, labia. Nrj 6tij abducens q quod ad musculum inæqualem, pyramidalem. Nrj 7mj. auditivum quod in tympanum alias partes auris abit. Nrj 8. vagum quia multip p corpus dum sub ejus ram quam inseniens. Reliqua excurrit, cordi, ventriculo, pulmoni, suos nervos distribuens, indulget. Numer. 9tus linguale quod in substantiam linguæ impedit. Nrj 10. cervicale quod ad magnum foramen occipitis in musculos colli divertit. Tamen 3tium f. medulla spinalis e.e. emittit religuor 30. nervor suppeditat. Nempe 7. paria in cervicibus, 12. paria in dorso, & quinq; reliqua in lumbis, quæ in musculos abdominales & in pedes futuros & 6. paria in ossa sacra, quibus carnes partes vicinas pungunt.

225. In collo inter 7 vertebras sunt vehæ jugulares, arteriæ cervicales, & duæ aliæ majora vasa, nempe aspa artia, seu trachea & œsophagus seu infundibulum, quo cibi potusq in stomachum infundit. Trachea est canalis cartilaginea, a faucibus ad pulmones extensus, quem Tab. 12. fig. 1. exhibet A.A. Dividit hic canalis in laringem & aspam arteriam posteriorem. Laringe constat hic 4 cartilaginibus, quæ potissimum ex cartilaginibus constant, in black ride, cibata. Tenuis figuram 2da. est cartilago aa. vulgo pomum Adami dicta; cartilago b. circoides. & epiglottis c. Aspa arteria, seu canalis religiosus truncq trachea initis circit 20 cartilaginibus semicircularibus compositus. extis vo tenica membranosa & musculosa vestit, ne subsidet asphagus illi primus L. per eam ledat. Pulmones dextra sinistraq; parte thoracis cavitate positi in duas partes G.H. per mediastinum divisi, cum in 5 infra scripta continentes. Diaphragma e pellis amplæ musculosa, robusta, abdomen transverse a thorace dividens, unde lumbor figuram habet arbitrabere ibi, in peritonæo e. e. est carneum, in centro vo nervosum. Inde phragmate duo magna sunt foramina scil. unum in medio diaphragmatis dextrum per quod venam cavam alterū simplex per quod asphagum transmittit. Diaphragma respirandis organum singulare est, nempe spirando impedit illud deorsum, in expirando ex adversum thoracis, unde: diaphragmata vertigo in medio ledat, vita hominis cessat: evenit etiam diaphragma p motu promovendo ventriculi, intestinor, chyli, sepatis, lienis, bilis, sanguinis: item p jurarida expulsione fœcum, urinæ &c. Nrj quæ diaphragmati tribuat, nam hic non aliud ex videri, quam tremula quædam diaphragmatis concussio, quæ per nervos & musculos ad buccam & genas usq; pagat; singulis quoq; motibus cum vivo diaphragmatis describit. Vide fig. 10 Tab. 12.

226. Abdominis, seu pectus cavitatis inferioris superiora occupat ventriculus seu stomachus, qui est pars membranacea, cum

mem

max sub diaphragmate int' hepar & lienem obliquè sita; habet ventriculus suas arterias, venas, ac nervos, duo:
busque orificiis est instructus, unum ex his sinistr. A. Tab. 12 fig. 9. quod cardia nuncupat, & contiguum est cum oeso:
phago multisq instructum nervis, estq multo altius orificio dextro. Alter ventriculi orificium dextrum B. quod py-
lorus dicitur instructum est valvula singulari ventriculum claudente, eidemq intestina jungunt. Usus ventriculi
est ad alimenta recipienda, continenda, solvenda, & per pylor. ad intestina expellenda. Intestina sunt canales magni lon-
gi membranacei à ventriculo usq ad postremum corporis orificium K. protensi, mire circumvoluti longiores fere
sexies ipso homine, per quos chylus & dein excrementa vehunt. Intestinum reipsa unum est, dividi tamen solet in
6. ex quibus tria tenuia, nempe duodenum, jejunum, & ileum; tria crassa, nempe: coecum, colon, & rectum. Duo-
denum C. pyloro jungit transversa, usq renem sinistr. excurrit & ad trium, vel 4. digitor. à pyloro distantiam oscu-
la ductuum pro bile & succo pancreatico recipit nomen sumpsit à longitudine sua quasi duodecim digitor. Jejunu-
D. situm est supra umbilicum; incipit, ubi duodenum desinit, protenditurq circit. ad 15. sphitamas. Ileum E. situ
est infra umbilicum juxta ilia, ejq longitudo interdum vix 16. nonnunquam vero 20. sphitamas excedit, terminusq hujus est
ubi intestinum coecum inchoat. Coecum F. situm est ad os ileum dextr. est instar sacculi longum 4. digitos, habetq
appendicem quandam vermiformem G. Colon H.H.H. situm est in circumferentia intestinor. tenuium ipsis
spiris varie & mire flexum; longitudo ejs est circit 7. sphitamar., amplitudo vero in intestinis maxima. Recti
I. longum est duos palmos latum 3. digitos; rectum dicit, quia ejs situs est fere rectus sup. osse sacro usq ad orificium
extremum, ubi desinit; musculos hoc intestinum habet 3. ex quibus sphincter K. pro orificio claudendo, & duo ele-
vatores E.E. pro eo apiendo deserviunt; munus intestinor. tenuium est concoctionem cibor. continuare, secretionem chyli
perficere, feces ad intestina crassa propellere; crassor. autem feces colligere, & suo tempore expellere. Sunt dein renes
vertebris lumbor. affixi, vesica praeterea urinae & in feminis uterus ovor. receptacula sunt.

227. Porro antequam organicas partes perlustrandas suscipiamus, nonnulla de simplicioribus, e quibus illae coalescunt dis-
seremus. Itaque sciendum omnes nostri corporis partes fibris velut tenuissimis filis constare, ex quorum varia textura
& firmitate tota partium diversitas orit. Aliae dein sunt simplices, ut nervi, venae, arteriae, vasa lymphatica,
quae fibris immediate constant, aliae ex his compositae, quas organicas dicimus, ut ossa, musculi &c, quae omnes sicut ex
fibris componunt, ita respectu horum partium fibrae sunt, dum majora humani corporis organa hor. contextu vario
efformant. = Neque ignorandum illud: universum corpus nostr. innumeris scatet tubis, qui sensim graciliores effecti
in canaliculos, & in minimas fibras abeunt. Et per hos tubos liquores diversi, sanguis, lympha, spiritus continuo fluunt.
Tubi tales sunt venae, quae simplici textae tunica nullo proprio motu gaudent, & maximo numero per totam super-
ficiem sparsae sunt: dein arteriae, quae è crassioribus jam membranis componunt, & motum pulsus continent: nervi tu-
bi sunt, per quos spiritus vitales deferunt. Hi ortum ducunt è cerebro & spinali medulla, ubi spiritus ex sanguine se-
cernunt. Vasa denique lymphatica graciliora, quae liquidum quendam à glandulis secretum instar aquae vehunt.
Sunt vero glandulae substantia quaedam carnosa & spongiosa, quam sanguis ex arteriis subit, à succo quovis sepa-
rat, quem aut ad alias partes transmittit, aut per excretoria vasa ejicit. Demum ut, quod ad organicarum partium
intelligentiam pertinet, ne quid omittam, Membranae partes dicunt quasdam tenues, & late instar telae expansae, quarum
usus est vel in partibus aliis vestiendis aut continendis, vel cavitatibus vero dirimendis. Sic arteriae & venae membranis
constant, quae tunicae dicunt; at musculi, ossa, cerebrum, imo corpus universum membranis extus vestiunt; illa vero
quae pectus à ventre dirimit, Diaphragma compellatur.

Articulus 2dus.
De corde, arteriis & circulatione sanguinis.

228. Exhibito & descripto breviter internar. partium situ, singulae nunc paulo distinctius explicandae venient & munera ear.
percurrenda. Cor uti vitae nostrae principium quoddam censeri potest, nobis quoque initium sit; conica ejs est figura, in
cuspidem inferior pars desinit, dum superior vinculis ei annexis alligat dorsi vertebris, quibus velut suspensum è medio
pectoris, inferiorem sui partem in latus sinistr. inclinat. ipsum pericardio velut marsupio membranaceo includit,
& ne nativo motu exsiccet, hujus humore alluit. In duas cavitates dividit, qui ventriculi appellant. Dextro ventriculo
vena cava adhaeret, cujus innumerae propagines toto corpore dispersae sunt. & in eod. arteria pulmonalis nascit, quae
in pulmones ramos extendit: huic alia similis in sinistro ventriculo reperit, ut illa arteria aorta per universum corpus dispersa.
Cor in corporibus animalium primum movens habet, cum motus alii omnes qui in illis fiunt, ejus motum sequant; hinc in
syncope ubi motus cordis interrumpit, alii quoque motus cessare observati sunt. Motus ejs duplex est systole s. constrictio,
& diastole s. dilatatio. illa fit dum spirales fibrae ex quibus cor componit, convolutae distorquent, ut cor longius evadat,
& facta ventriculor. ad se accedant. Dum vero fibrae distorquent, ut cor brevis fiat, cavitates dilatant, tum diastole patit.
Illud his motibus efficit, ut per systole sanguis in corde latens in arterias exprimat, unde dilatatio arteriar. existit, quae dum deinde
se ipsum contrahat, sanguinem ex se expulsum in venas trajiciunt. & hic motus ille sanguinis est, quem recentiores me-
dici circulationem appellant, cujus detectae gloriam quidam Italis, alii vero Harveo Anglo tribuunt.

229. Sanguis olim suis in vasis quiescere credebat, sed detectae valvulae in venis, quae ibi sunt positae, ut sangui-
ni in eas redeunti aditum praebeant, regressum impediant. Aliae sunt in ipso corde, quae sanguini in arterias egres-
sum non prohibeant at reditum in cor obstruant. occasionem praebuere, ut dum in hanc causam inquirit, circulatio ma-
nifesta fuerit. Sed haec aptior fit tum ex iis, quae de succi in arboribus nutritii circulatione adducimus, tum du-
plici experimento: uno vulgari, quod vasa vinculo validius constricta supra ligamen potent intumescant; tum illo, cujus
initia in actis Soc. Londinensis ad Annum 1665. Mense Decembri ad CC. Wren & Boyle referunt, ipsum au-
ejs tentamen à Claro Lowero factum docet; nempe transfusus è uno, sanguis ex uno canibus in alium, ita
ut ille inierit, iste pelle [illegible] exilierit, & vectus [illegible] capessivit. Hinc jam [illegible] arteriar. patet, ut
per eas sanguis per oes corporis partes impellat, quod fit per arteriam aortam dictam, quae à sinistro cordis
ventriculo sanguinem [illegible] excipit, & deinde in duos dividit ramos, quorum alter in partes supra cor positas in
suos iterum ramusculos dividit, alter in inferiores corde partes sanguinem effundit; num extremitates
arteriar. in venar. orificia hiant, ut sanguis sine eas transire possit quae plures coalescentes ductum constituunt
venam cavam appellatum, in dextr. cordis sinum designatum, quo ubi sanguis pervenerit per pulmonalem
ad pulmones & ab his
venam pulmonalem in sinistr. cordis latus defert, unde iterum aortam transiturus.

Articulus 3tius
De glandulis, & sanguinis percolatione.

230. Circulationis sanguinis, cujus nunc meminimus usus praecipuus in percolatione ejus est, quae nil, nisi varior. ab eo humor.

& parti

& particular secreō ē. Hujꝫ modū ut perspiciamꝫ, in glandulas nobis investigandū ē, in quibꝫ tota hæc opaō peragit. Porro glandulæ corpora spongiosa sunt, seu quæ plurimis tubulis int se variè intextis & variè figuratis ~~confiant~~ constant, per quos humores transire poīnt. Vestiunt membrana, suam quælibet artiam, venam & nervum habet, à quibꝫ a recipit, a in quos influit liquorem. Glandulæ hæ plures semp simul quadam ratione colligant, quas una omnes membrana contegit, ita ut hæc glandula *conglomerata* nuncupet: hujꝫ glandular quælibet suum habet ductum excretorium,

231. q tō omnes mox in unum communem deducunt. = Visa jam glandular indole, quâ raōne substās divsas à sanguine discernant, videamꝫ. Vetes, & fortasse hodie Newtoniani, divsam eis virtūtem attractricem tribuere. At recentiores rem totam in divsam texturam, divsamꝫ poror figuram rejiciunt. Cum enim ex copiosis liqdis hetogeneis sanguis coalescit, liquor vo hor pticulæ neqꝫ mole, neqꝫ figura pares sint, ubi in divsæ figuræ, magnitudinisqꝫ poros glandular devehunt, atqꝫ vi artiar & cordis impelluntur, haud aliud fieri poīt, quam ut quos aptos, pportionatosqꝫ poros sibi repererint, ingrediant, in quos vo ingredi seu ob molem, s ob figuram nequeant, ab eis exclusi ad alios deferant, atqꝫ sic velut in cribro quodam humor divsæ pticulæ secernant. Quodsi quæras: cur subtilissima p patentes illis poros non subeant? Quæstio hæc sua non caret difficultate. Et vo subtilissimæ hæ particulæ cum in omni secreto humore notent, nonnullas ductꝫ omnes ingredi negare non possumꝫ; at p suos parit fluere copiosiꝫ nemini indubium ē, seu quia à confluentibꝫ suos ad poros crassioribꝫ faciliꝫ, utpote leviores repellunt, s quia pori à sua jam origine humore quopiam imbuti sunt, quo poros occupante, hic p alios faciliꝫ pmeet, quemadmodū id ipsum in charta expimur, quæ oleo imbuta oleum duntaxat, aquâ rejecta, transmittit.

232. Jam ut ad secretiones veniamꝫ, *prima* spirituum aālium ē in glandulis cerebri corticalibꝫ. Sunt autem spiritꝫ isti particulæ sanguinis subtilissimæ, quæ è glandulis nervos ingrediuntur, quos motu suo iam tendunt, jam remittunt, ut motibꝫ ad divsas sensaōnes necessarii variā fiant. *Secunda* excretio est bilis, seu succi fellei in hepate; nam hepar glandula est, ad quam sanguis ex aorta defert, ex quo secretum fel s bilis in por biliarium sat amplum secernit, qui deinde in vesiculam fellis, quæ in suprficie hepatis est, hæc si exundat, in intestinum infra ventriculum fert & inde p lacteas venas sanguini miscet. Bilis hæc acrimonia sua & alvi fæces ppellit, & chylo concoquendo deservit; quodsi nimia sit, fermentatione sanguinem deniqꝫ corrumpit. *Tertia* fit in liene, quod hepate miniꝫ est, & succum acidum secernit, qui in stomachum infusꝫ concoctionem, in hepate vero bilis separaōm adjuvat. *Pancreas* parit glandula sub ventriculo in abdomine sita è glandulis pluribꝫ constat, quibꝫ acidꝫ, ut in priori, succꝫ, *pancraticꝫ* dictꝫ secernit, & ad intestina delatꝫ cum bile effervescens chyli defæcationem plurat. *Quarta* secretio in renibꝫ urinæ est, è quibꝫ canalis *Ureter* appellatꝫ pdit, p quem ad vesicam urina defert. *Quinta* in linguæ parit, in qua innumeræ glandulæ salivam secernunt, tum cibis concoquendis tum linguæ humectandæ pernecessariam. Deniqꝫ glandulæ toto diffusæ corpore innumeræ sunt, per quas varia excrementitia humor manant, utꝫ p *miliares* sub cute latentes sudor, p auriculares har cerumen, p narium vo glandulas mucꝫ erumpit; p copiosissimas deniqꝫ intestinor plurimæ sanguinis sordes cum fæcibꝫ alvinis egeruntur.

Articulus quartus.
De organis concoctionis, & chylo.

233. Secreōnibꝫ tot ac tantis pnissimum est cogitare quam exigua solidis adhærens ptibꝫ ear augmentaō habet, ut nisi novo commeatu massa ex alimentis reficeret, post paulo deficeret. Series vo concoctionis hæc est: cibꝫ in ore primum dentibꝫ conteritur, & saliva exsolvitꝫ, quod primo instar digestionis est. Dentes vero primi *incisivi* ultimi *molares*, medii *canini* sunt. His quædam animalia *ruminant* seu teneriores herbas in ventriculum demissas iterum in os rejiciunt molaribꝫ conterendas. Aves dentium loco rostr habent, quo cibos arripiant. Carnivoræ breviore instructæ sunt, ut fortiori vi corpora secent; sed quæ vescunꝫ herbis, ut anseres hoc ipsum rostr denticulum nactæ sunt, ut faciliꝫ herbas evellant. = Cibꝫ dein ore commansꝫ cum saliva in ventriculum delabit, qui triplici componit membrana, quar media ē carnosa & crassior, interior nervosa & rugosa, ut cibor asservet reliquas, lanuginei quæpiam vestit, sub cujꝫ villis innumeræ latent glandulæ, ex qbꝫ excretoria vasa prodeuntia & liberè pendentia villosam illam superficiem constituunt. In hujꝫ ventriculi fundo Veteres cibos concoqui calore dicebant, sed cum & pisces æqueo calore præditi cibos concoquant, & canes durissima ossa dentibꝫ comminuta brevi tempore digerant, quæ vix diebꝫ aliquot in olla cocta in pulverem abiissent, illud visibiliꝫ, concoctionis causam in fermenta quædam rejiciendam esse, cum constet variis labenibꝫ liquoribꝫ & potissimum stygiis solidissima vo metalla dissolvi. Ad hujꝫ vero fermenti illius sparōm primum saliva, salinis molleculis aliunde pgnans, concurrit, unde fit, ut cibor reliqꝫ int dentes relicti paucis horis in album substantiam vertant.

234. Huc confert liquor acidꝫ ex dictis ventriculi glandulis exstillans, cujꝫ odorem stomachi aālium omnium exhalant. Dein cibor antea digestor reliqꝫ int ventriculi plicas superstites, ad instar pastæ crudæ sumptū acorem concipiunt. Deniqꝫ spritꝫ aāles per nervos influentes exagitando cibos, dissolvunt;. Hinc à prandio non raro languor qdam a friguꝫ nos incessit, a sopor, dū à sensibꝫ, abhorrens animꝫ, venter, quoniam aāles spritꝫ aliunde abstracti digestioni vacant. Hac itaqꝫ & aliqꝫ modo fermentationibꝫ, liquor pvertim dissolvendo, vi adjuvante, cibor collidunt particulæ, contient, influxum redduntꝫ, instar lactis, quod chylum medici appellant. Chylꝫ hic in ventriculo percoctꝫ, p orificium ejꝫ inferiꝫ in intestina delabitꝫ, ibiqꝫ cum bile & succo pancreaticꝫ in intestinum duodenum dictum confluentibꝫ miscet; hinc levis orit ebullitio, per quam chylꝫ ultiꝫ atteritꝫ, fluidꝫ, ac candens magis evadit, ut lac oculis pseutet: sic in duas dividit partes, quar una p glandulas defæcata magis alendo jam corpori aptior ē, & in lacteas venas ptrudit, ubi int ea sordes excrementitiæ in cavitate intestinor remanent, quæ in massam excernendam subigunt. Ubi vero lacteas jam implevit venas, compressione pvertim diaphragmatis, ex perpetua respiraōne orta, ultiꝫ chylꝫ ppellit, & priam è vasis lymphaticis humore affuso magis adulꝫ fluidꝫ reddit, & ejusdem diaphragmatis motu per venam cavam in cordis dextr ventriculum illabit.

235. E quo manifestum jam est falsum docuisse Vetas cum chylum ad hepar delatum, colore albo in rubrum mutato in sanguinem commutari statuissent. Meliꝫ id è recentior sui à fermentaōe petit, qua eandꝫ chylꝫ cum sanguine texturam subit. Nam chorus quis est mixtum constans pluribꝫ partibꝫ hetogeneis, quæ licet colore cæterisꝫ qualitatibꝫ multum discrepent, certa tamen ratione sibi invicem conjunctæ liquorem rubr dulcem fluentemꝫ constituunt. Sic chylꝫ cum bile, succo pancreatico & lympha simul confluens cum iisdꝫ ortꝫ fermentaōnis exagitatꝫ in novum, idꝫ rubeum fluidum abit. Ver id exigui temporis momentis nequaquam effectum datꝫ, sed post plures simul circuitꝫ p universum corpꝫ institos: hinc nil mirum, si sanguis post tres quatuorve horas à largiori pastu venientis, è venis emissꝫ copioso abundet in illum lacte, quod in venas non multo ante est ingressum.

Articulus quintus.
De Nutritione & respiratione

236. Sanguinis, quem nunc contemplati sumꝫ, motui ad pducendam vitam pnecessario duo alia adjungemꝫ, quor defectꝫ non minꝫ atqꝫ illiꝫ p sentissimum animantibꝫ interitum afferret. Cibꝫ alterum, alterum aër ē, alimentum utrꝫ, quor primo quotidianas corporis ruinas reficimꝫ, altiꝫ vero jori adhuc neste exprimimur, dies saltem aliquot, sine aëre ne momenta quidem perduremꝫ: respiraō hanc, nutritio illum respicit. = Veteres istam p facultatem animæ vegetativam exponebant,

quæ quælibet

qua qualibet pars vprium sibi traheret alimentum, & viribz se reficeret suis. At vocabula sunt hæc nec eam, quam rerum, nutrimenti ideam in nobis exstant: clariora Recentiorz quæ alij cum Archibaldo Pitcarnio nutritionem in eo ponunt, quod sine vlla hæsionis solidas accessione nova liquidorz fluentium excrescente copia major tantum canalium & minimorum tubulor. dilatatio fiat. At si rebus ita est cum ipsa nostra sententia quodammodo forent, nec dubitaremus, sed demptis qui ptlerunt, successu temporis, rei, prima, amplioris molis & ponderis esse. Duplex præterea nervos omnem abolisi vegetationem solidis, per has ubique tum in accretum deferri. phos jam exhibebam magis ad partes universas dispertiri. Vel & ipsa magnitudo quæ, nutritio, ejus, sub-
tilis, crassior demum esse videat, quam ut nervos in offensis spiritibz vitalibz deferat, illud certo dare, esse, alibi, complures
237 partes nervis carere & tandem nutriri, incrementum accipe.

Hac igit in parte Cl. Martini sperat, nutritionem ista demum ratione peragere existimavit: & motu & calore corporis rarefacta sanguinis cal. cal. in arterias ri quadam erumpit, in quibz cum non minus rarefacta premeat magno impetu extrorsum nitat, & deca-
pillares, qua quidem patent elabi ita, ut particulæ aliæ alias primo sequant, ut in lixivium quandam minute contexere pos-
sint adjuvantibz non parum nutritum hoc spiritibz vitalibz, quorum quidem, quid matiam subministrent, & quomodo mi calore
motui suo & parori partium indiquent & alimentum præcipue, ppellunt quod defectu membra paralytica nutrimentum percipiant.
238. Respiratio porro ejusdem ut augeat motz, sed & dolor pori cujusvis, illum alibi, ita patent & hactenus dilatabilis, quatenus manabile exhibet nitat.
cani & pulmonibz egerimus. Fieri autem nitri, ut facilis infligamus, illud recolendi est pectoris cavitatem ostendere pos-
sint & pulmonibz non parum ad ea, quæ in thorace continentur, inservire, cum ea tum, ipsa, ut
in thorace juncta contineat; quas intermediant humoribz, interstitium, dicta, qui duplices inferiorib; cum ea tum, ipsa, ut
rib; adjungit diaphragma, quod medio planum sit & vicissim ab dominis comprimit, modo vas pecty attollit & con-
nicem efficit. Quidde etiam cavitate pectoris appendunt duo pulmones, trachea & arteriacæa, hæ pectoris orga-
partes colludunt ad pectoris descendit, & in multos ramos brevissimos dictos & pulmones desinunt, ultimi alij, supposito
tare pôst. Jam dum intercostales musculi costas elevant, diaphragma hoc ipso relaxatur, ut abdominis viscera
est jam pressus, cavitas pectoris sic dilatata aër gelidior circumambiens in os & nares irruit, deinde per trachea-
am ad pulmones delatus eos extendit. Sed post paulo coepit suum in situm redeunt, & dia phragma ad vesperum
tibz inscribit, secessum adjuvat, cavitas pectoris contrahit, & aër jam ipsis, per os & nares ex pulmonibz etiam
ejicit: ne in hi omni aëre evacuent, tam ejus aliqua portio sanguini immisceat, per quem in circulatione, quo ejus
rundem opinione aër, & sanguis [illegible] nutritionis in spiritz animales ytant.

Articulus Quintus
De musculis & motu eorum.

239. Musculos frequens apud Anatomicos mentio, quos jam & nos memoriæ. Sunt ii substantia quedam
carnea, in fibrarum, ut generale, formam, disperat, ad hoc primum scitia est. Sed non una & solaque caro, musculi sytant, nam & eos artibus vere,
& nervo ad illud accedit. Illi quidem plures fibrarum fasciculi ducta fere parallela ad ipsa
denda trahunt & pahendunt, alii obliqui, sed hi a illi tradibz sunt definiti; & unico in caput vertunt, & caudam di-
vidunt. caput Laudat exterioribz, cujus quadrupli tractu, cauda vero, quia rsq; aliquid abeuntis; habent nanque & nec
soli. Vasa antagonistica, & musculos appellant. Hi omnes solidis fibrz, ut solidis sunt illigatis, quibz ipsi, ut hos brachiales
inde invicem impellant. Musculi hi dilatandi secent, cruor ejus copios, simq; elasticitat, ab paucior, imo secenali,
secto secunq; longitudinem musculo: unde credere par est fibras rubras, quæ musculum parit vacuum, sanguine perme
ant, ab arteriis nitri ei, cum his communicare. Musculi ab elaborata sunt bini tendines, qbz, at qbz, trahentes apb. sunt fir-
mit alligant. Uter subjacet Quachior & coloris alij est, ut eos ad naturam nervos accedere verisimile sit, dorig musculos
240. membranæ vestiq; cutiq. Qbz hi sunt instrumenti illius, qua motz, ejus adjuvem, & juvent, & exsequant.
Motus porro, quo membra & alimenta agimur alij spontanei, alij naturales ej; illum p potestate efficere, & impedire vel omnino, hic
naturales dicto, notavi, & injicio hic, dicat, ut tandem motz, propriz & ultimo sint motz, & Quatuor libros musculares
um fieri Genit inq; Galeni & Medicos, sed Chirurgi cad. dubij actus, & Bonnet. Illud observe & Borelli, jam stat
musculor. ventres & tractos non modo breviores fieri, sed & fibras eor qui antea languidæ erant, indurescere, ut adeo
hæc motio abq; humore quidam accidente perfici vix possit existimet. Cæterum quemcunq; fluidum hoc solet spiri-
nibiles ex cerebro, & in star validissimi vehi cbz, alij accessione musculos jam tonquant jam remittant, ab illi motz
efficiant. Sed rejecta a Recentiorib; & quæ in eo quod accedere oportere animadvertit inde, quod Borrichij vi fluida arteri
sedi, filiorum & nervos spiritz motz potuerint. Quum in & rationem in musculis, ab quibz arteriæ pharmacis extinctis, ex-
pl jor adhuc inde orij difficultas, qua ratione vis tanta sanguini spiritbz spectat, qua digenda deinde pondera tridua-
241. ubi gravissimi motus & nebriæ.
Lo. duaty Borelli & ante eum jam Willisij ebullitione quam simulem spiritz cum sanguine in ventrem musculor. ad-
ci, concipiunt, explicare admodum sunt quam ultimus chimicam ea experimenta confirmavit dum sanguini alium calido spiritz
chymicis & vertibus vini, & carnes cerni simulat, & fervere, ebullire, efferuit. Pulse eo hac ratione effi minimum dixit, quæ
sculor. libras ea tendine quasi indurescere, ut brachiorum motz fieri possint. Angli ad ea re & collectæ phare stendunt,
quæ stat ut simulatæ fibrarum vires unitæ sat magnis vimberibz sufficiendis sufficiant volat unicuique pondera vectibz, ubi
ipsissima fuerint attollenda. Cum ista movendi & ordinarij, & ipsi stationi intendendi, ut pondus quod ejus sustinetur, major
ex cerebro spirituum affluxio fiat, a quibz jam ebullire, & ex hac vesiculas inflatas subsequi, distentionem vasorum
ipsi spondaicos & nobis ista est, quod de nervis, qui motibz vitalibz inservirent spiritz ejusdem in memoratos fer
bros affluant, unde motz vasales & pulsus nervo mentes simpliciores fiunt; at ex his, quæ spondaicos musculos tangunt, ardua & al
spiritz erumpant. Cujus rei ratio & pulsus sive & pleca partium repleta est, ut his seria pateat, sic elongatos, ardua & al
Structe ista, quam explicandam ab habitu, accidunt, quoniam experimur in eos motz, hos ultro appendere, quos & impio
motibz, & ex primitibz non sine difficultate, regis exercimus, ab alijs in organa, aliqua ratione, libita referuntur, meritò est.

Articulus Septimus.
De sensibus.

242. Per dictarum hujus Phlei tractu non semel immixtum sensus omnes in ipsis corporis organis inchoari qd, in cerebro
vero, ubi sedem animæ Cartesianus, placet. Et certe tamen in partibz nostri corporis vivens est, donec humanitas eor
per nervos fieri solita quadam illone non incipit: dicere ei, obsipant & expirandi; incubent. At eos exercita
membræ. Hinc Scholasticis solemne est sensum in extrinsecum & exhibitum, & communem dividere, illum
in organis, in corporis simplicis positum, hic in cerebro collocarunt, quæ sic, ejusdem est, ut ostenderunt ea, ad
tis ibi vicem dicere nequit. At impetrum hinc ei, ut eum ab ipsum in cerebro collocarunt, quæ sic, ejusdem est, ut ostenderunt ea, ad
vel, sensoria quæ dicitur, dictum, & nostra organa, actionem illa percipit. Hinc fria in manus, vindicat, distinguimus; necessum
et actio objecti in membrana retina, sic est, cum & ipse ignem considens calorem sentiat, pedem excipiat in corpus humanum

Ad oll. 2.

Sal { Soda
Aci: Muriatici

Nitras Arge { aci: nitrici
Argenteï

Muriat. Soda { Soda
Aci: Muriatici

Nitras Soda { Soda
Aci: Nitricum

Sulphuretum Potasso { Potassa
Aci: Sulphurici

Nitras Calcis { Calx
Aci: Nitri:

Nitras Cupri { Cuprum
Acidū Nitricum

Nitras Potassa { Potassa
Acid: Nitricum

Murias Argenti { argentiï
Acidū Muriatici

Nitrum { Acid. Nitricī
Potassa

Acid Nitricū { S. Ozeg
S. Azotico

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W POZNANIU
Rkps. Nr 372.
K. 283.

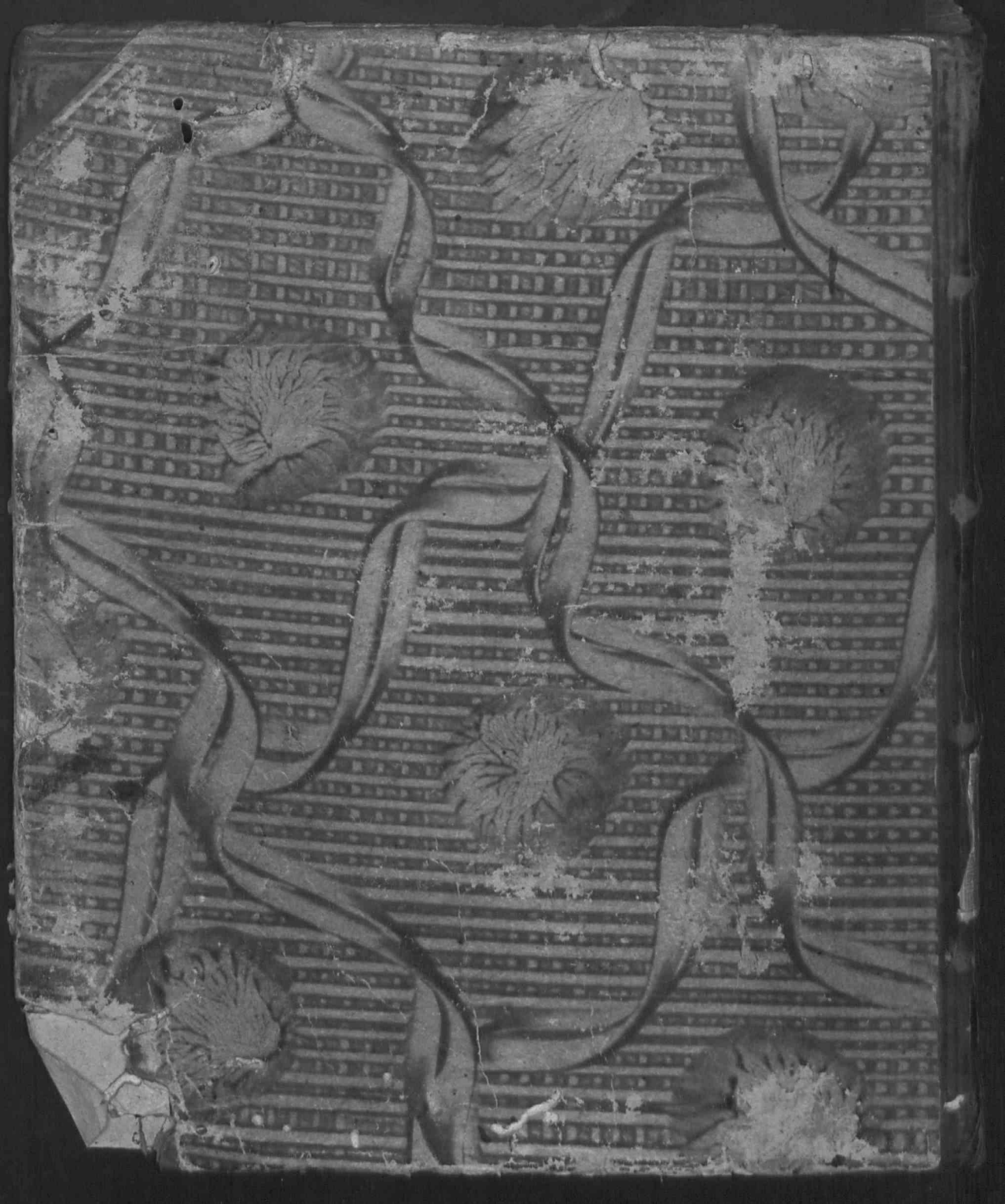

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.